ISTORIA ROMÂNILOR

SERIA 1800—1830

TOMUL IX AL SERIEI 1800—1830

www.dacoromanica.ro

ISTORIA ROMÂNILOR

CURS FĂCUT LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI,

DUPE DOCUMENTE INEDITE,

DE

V. A. URECHIĂ

PROFESOR DE ISTORIA ROMÂNILOR LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI, MEMBRU ACADEMIEI ROMÂNE, MEMBRU CORESPONDINTE AL ACADEMIEI SPANIOLE, AL SOCIETĂȚEI ECONOMICO-MATRITENSE, AL INSTITUTULUI ETNOGRAFIC DIN PARIS, AL SOCIETĂȚILOR GEOGRAFICE ROMÂNĂ ȘI ITALIANĂ, AL SOCIETĂȚEI ACADEMICE INDO-CHINEZE, MEMBRU FONDATOR AL ATENEULUI ROMÂN PREȘEDINTELE GRUPULUI ROMÂN AL CONFERINȚEI INTER-PARLAMENTARE, PREȘEDINTELE MANTENANȚEI FELIBRIGIULUI LATIN ȘI AL ALTOR SOCIETĂȚI ȘI CONGRESE LITERARE ȘI ISTORICE.

PUBLICAT

SUB DIRECȚIUNEA PROFESORELUI,

DE

UN COMITET DE STUDENȚI AI FACULTĂȚEI DE LITERE DIN BUCURESCI.

SERIA 1800—1830.

TOMUL AL IX-lea AL PUBLICAȚIUNEI

(AL II-lea AL SERIEI 1800—1830).

CU DIVERSE ILUSTRAȚIUNI

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL

16 STRADA DOAMNEI, 16

1896.

www.dacoromanica.ro

NAPOLEON Ier

D'APRÈS PARENT

ALEXANDRE Ier

D'APRÈS ISABEY

IST. ROMÂN.

V. A. URECHIA

www.dacoromanica.ro

ISTORIA ROMÂNILOR

1806 — 1812

CAP.

Consideraţiunĭ generale. Intrigile Moruzescilor şi ale luĭ Ipsilante. Destituirea lor. Căimăcămie.

Anul 1806 este acel în care sbucnesc evenimentele în Orient, ca o consecinţă a marilor ciocnirĭ din centrul Europeĭ.

Anuluĭ 1805 încheiat cu memorabila bătălie de la Austerlitz, (12 Noembre), succede acel în care Napoleon I primi supranumele de *Cel mare*, la 26 Ianuarie. La 30 Martie Iosif Bonaparte este rege de Neapole. La 5 Iunie rege Holandeĭ devine Ludovic Bonaparte. A 4-a coaliţiune nu împedică pe Prusienĭ să fie bătuţĭ la Iena, în 14 Octobre. Davout iea Lipsca. Douĕ ḑile după victoria de la Iena, urmĕză victoria luĭ Bernadote tot asupra Prusienilor. La 25 Octobre Napoleon este la Potsdam; la 28 Octobre intră victorios în Berlin. Tratatul de la Posen se subsemnĕză apoĭ la 15 Decembre stil noŭ, şi e urmat de intrarea luĭ Napoleon în Varşavia şi de învingerea Ruşilor din 26 Decembre... Tóte aceste evenimente carĭ se precipită cu repeḑiciunea fulgeruluĭ în cuprinsul anuluĭ 1806, aŭ repercutare în Orientul Europeĭ, în Constantinopole, cât şi la Bucurescĭ şi Iaşĭ.

In Ianuarie 1806 Dumitrache Moruzi fratele luĭ Alexandru Moruzi Domnuluĭ Moldav, în o conversaţiune cu Ruffin, recunoscea, după victoria de la Austerlitz că: «L'honneur des armes françaises était à son comble» (1).

---

(1) Tom. I, supl. I, pag. 324, Hurm.

www.dacoromanica.ro

Ruffin către Relațiunile esterne, despre efectul bătălieĭ de la Austerlitz în Constantinopole.

«La relation de la bataille du 11 Frimaire à Austerlitz circule dans toutes les mains. Le Prince Dimitrasko Moruzzi m'a fait dire lui-même que l'honneur des armes françaises était à son comble.
Mr. Parrant, que je choisis d'après la faculté que vous m'en avez donnée, Monseigneur, pour lui confier l'intérim du Commissariat général à Jassy, et dont la conduite est très satisfaisante, me prie de l'excuser auprès de V. E. s'il ne parvient point à rendre sa correspondance aussi active qu'il le désire. Les occasions lui manquent.»

In urma acesteĭ convingeriĭ, care o are societatea română din Bucurescĭ și Iașĭ, Ministrul frances din Constantinopole, Ruffin, nu are dificultate a trămite la Curțile române pre Parrant, cu misiune specială de a întreține între Românĭ prestigiul Francieĭ și de a observà de apròpe mișcările din Principate și despre vecina Rusie și de a ținé în curent, pe cât maĭ mult posibil, pre Talleyrand de asemenea mișcărĭ.

In Bucurescĭ continuă domnia luĭ C. A. Ipsilant.
Acesta era un bărbat de vr'o 45 de anĭ, om de spirit, dar deacă e să credem pre Langeron, cu puțin șir în ideile luĭ și dominat de o ambițiune neměsurată, în disproporțiune cu mijlócele sale (1). Ipsilanti formèză proiectul de a devenì *rege al Dacieĭ*, «*ou au moins souverain héréditaire de Valachie et de Moldavie.*»
Cu ce mijlóce sperà Ipsilanti să ajungă la realizarea acestuĭ ideal politic?
Langeron cearcă a proba, că Domnitorul Muntean n'avea alte mijlóce decât *intriga*, în care era ajutat și povățuit de marquisul de *St. Aulaire*, abilul diplomat emigrat la Bucurescĭ, cu condeiul neîntrecut pe atuncĭ în diplomație. Ipsilanti ar fi intrigat decĭ pe lângă Curtea de Petersburg asigurând'o, că Turciĭ se pregătiaŭ să declare rěsboiŭ Rusieĭ și că era interesul eĭ să preîntêmpine acéstă declarare de rěsboiŭ. Adevěrat, că în urma victorieĭ de la Austerlitz Ruffin (2) îndemnase pe Turcĭ să rumpă alianța lor cu Muscaliĭ, seaŭ cel puțin a se rěcì de eĭ. Dar avea óre lipsă Ipsilanti orĭ Moruzi să ațîțe pe Muscalĭ contra Turcilor? Aŭ nu este astădĭ

(1) Hurm. Langeron pag. 109.
(2) Insușĭ Napoleon scrisese Sultanuluĭ Selim la 30 Ianuarie 1805: «As-tu cessé de régner? Réveille-toi Selim; appelle au ministère les amis, chasse les traîtres, confie-toi à tes vrais amis. . . ou tu perdras ton pays, la religion et la famille...» Incetat-aĭ de a domni? Deștéptă-te, Selime; chiamă la minister amicĭ, isgonesce trădătoriĭ, încredete adevěraților těĭ amicĭ, orĭ veĭ pierde țara ta, religiunea și familia. (*Corresp. 8298*).

www.dacoromanica.ro

deplin documentată pofta ce Rusia nutrià de a pune mâna pe ambele Principate? Napoleon însuşĭ de câte orĭ n'a *jurat* pe dinaintea ochilor lacomĭ rusescĭ, acéstă *bucăţică din plăcinta turcéscă?* .

Negreşit Ipsilanti sperà, că din încurcăturile unuĭ resbel póte să-ĭ iasă împlinirea visuluĭ politic. Uşor îĭ fu să demonstreze la Petersburg, că Turciĭ se pregătesc de rĕsboiŭ, că cetăţile din Moldova sunt încă în stare de desarmare şi că este util să le cuprindă Muscaliĭ până ce nu sunt înarmate de rĕsboiŭ. Greutăţile, ba chiar incapacitatea Divanuluĭ turcesc de a potoli rebeliunile Aianilor şi paşalelor rebelĭ din Bulgaria, erà un alt îndemn pentru Muscalĭ de a nu întârdià să atace Turcia.

Nu toţĭ Fanarioţiĭ vedeaŭ lucrurile ca Ipsilanti. Moruzesciĭ însă lucraŭ tot în sensul luĭ Ipsilanti, căcĭ nu-ĭ pătrunseseră planul urmărit, idealul politic. Demetre Moruzi, în cursul luneĭ Ianuarie 1806, împinge mereŭ Pórta otomană să facă şi cu Anglia tratat de alianţă, cum legase cu Rusia. Ruffin a pus mâna pe actul luĭ Demetre. Moruzi fratele Domnitoruluĭ Moldoveĭ şi l'a comunicat luĭ Talleyrand (1).

---

(1) Traducţiunea uneĭ note date de Dimitrie Moruzzi, fratele principeluĭ Moldoveĭ, la Sublima Pórtă, despre încheiarea alianţeĭ cu Anglia şi despre politica ce va fi de ţinut cu Francia.

C-ple, le 2 Février, 1807.

Le soussigné, frére de l'Hospodar actuel de Moldavie, prend la liberté de représenter que, quelque éminent que soit le degré de grandeur et de puissance auquel Dieu a élévé la S. P. ottomane, elle n'en doit pas moins surveiller les divers mouvements des Cours européennes, et se conformer de temps aux différentes modifications des circonstances. Ses ministres doivent employer toute la prévoyance et les lumières qui leur ont été départies par la Providence, à prendre les mesures nécessaires à sa conservation intérieure et à sa défense exterieure.

. . . . . .

En conséquence, la S. P. doit incessamment renouveler son alliance avec l'Angleterre, comme elle vient de faire avec la Russie pour sa propre sûreté et pour la conservation de l'integrité de ses Etats.

Cependant, il est essentiel dans cet instant qu'elle ait l'air de cultiver l'amitié des Français, et que, sans leur laisser jamais entrevoir son secret, elle feigne de vouloir leur complaire uniquement, en leur faisant les démonstrations les plus persuasives de son attachement.

Les insinuations nécessaires ainsi que les explications adroites à donner pourraient aussi parvenir à leurs destinations par le canal des Consuls français qui se trouvent à Jassy et à Bucarest. L'Hospodar de Moldavie mon frére s'empresserait de coopérer à l'accomplissement de ce plan, d'a-

www.dacoromanica.ro

Şi nicĭ că avé nevoie Napoleon să aibă la mână asemenea act; el cunosceà perfect planul politic al Muscalilor. Talleyrand dădé pe faţă acest plan, când scria luĭ Ruffin în 5 Februarie 1806 cele ce urméză :

«Qu'on fait les Russes depuis 50 ans? Ils ont pris la Crimée, la petite Tartarie, le territoire d'Oczakov, le Cuban, une partie de la Georgie, tout le pays jusqu'aux bouches du Phare. S'ils n'ont pas les armes à la main, ils cherchent à envahir sourdement et par la voie des traités. La preuve en est dans leurs traités sur la Moldavie et la Valachie. Ils ont fait prolonger la durée des pouvoirs des Princes de ces deux pays, pour les faire ensuite créer à vie, les rendre héréditaires, indépendants et les traiter ensuite comme ils ont traité la Crimée après son indépendance (1).

Ipsilante scrie la Pórtă că «Victoriile Francesilor nu sunt atât de decisive cât pretind eĭ; că pe lângă articolul cunoscut din tratatul cu Austria, trebue să se maĭ adauge articolele secrete, prin care se légă formal a da Austrieĭ, Serbia şi Bosnia.“ Ipsilante adaogă, că Napoleon a propus luĭ Alexandru al Rusieĭ, împărţirea Imperiuluĭ otoman, dar că Imperatorele rusesc a refusat. Maĭ ḑicea Ipsilante, că interesul Porţiĭ este decĭ de a se alia cu Muscaliĭ.

---

près son zèle connu et de la manière la plus convenable et la plus avantageuse.

Telle est l'assurance qu'il m'a chargé de déposer aux pieds de S. A. en même temps que toutes les réflexions précitées; et c'est pour me conformer à l'ordre sublime de S. A. et remplir la première obligation de ma servitude que j'ose rédiger par écrit mes très-humbles representations.

Au surplus, la décision dépend de celui à qui elle appartient de droit.»

Hurm. II Supl. I pag. 325.

(1) Péra, le 10 Mars, 1806.

«Les Moruzzi colportèrent chez tous les Grands une lettre d'Ipsilanti à la S. Porte dont voici la teneur:

«Cet Hospodar prétend que les victoires des Français ne sont pas aussi décisives qu'ils les font; qu'aux articles qu'ils produisent de leur traité avec l'Autriche, il faut ajouter des articles secrets par l'un desquels ils s'engagent formellement à donner à l'Autriche la Servie et la Bosnie dont ils forceront la Porte à faire cession; que l'Empereur des Français, autant par ambition et par rancune de la résistance qu'il avait éprouvée à St. Jean d'Arc par Djezzas, avait proposé à l'Empereur Alexandre *le partage de l'Empire Ottoman;* que celui-ci ne voulant pas consentir à cette proposition, il en résulterait du retard pour la paix; que c'était un motif de plus pour la Porte de s'unir plus étroitement avec lui qui, d'ailleurs, est en pouvoir comme en volonté de fournir à la Porte des hommes, des munitions de guerre, des vaisseaux et même des subsides».

www.dacoromanica.ro

Aşà fiind făptuirile ambilor Domnĭ românĭ, Ruffin ne adormit îĭ sapă, ba şi făţiş lucrèză să-ĭ rĕstórne pe amîndoĭ din efemerele tronurĭ. Şi Ruffin profita de fie-care victorie a Francieĭ, ca să cèră de la Turcia mazilirea luĭ Moruzi şi a luĭ C. Ipsilanti. Şi acèsta se părea luĭ Ruffin cu atât maĭ uşor, că Kihaia-Bey lucra şi el în sens opus Rusieĭ. Acesta spunea, în secret în Martie 1806, ambasadoruluĭ frances că:

«Le Gr. S. à jurè sur le Coran qu'il n'attendait que la première rèponse de son nouvel ambasadeur à Paris, pour faire justice des deux Hospodars (1).»

*

Cum că erà în adevĕr la Divan un curent — deşi încă slab — supus voinţeĭ Rusieĭ, ne pòte probà şi iertarea luĭ Alecu Suţu fostul Domn al Moldoveĭ şi pe câte-va ḑile şi al Valahieĭ. Suţu fusese ezilat la Rodos, după cererea Moruzilor şi ale Ipsilanţilor. Acum i s'a permis să reintre la Constantinopol. Iacă un agent maĭ mult aci al ambasadeĭ francese. El este în relaţiunĭ cu Kihaia-Bey, protectorul sĕŭ pe care-l îndèmnă să respingă propunerile de alianţă ale Angliei. La ameninţările Angliei, Suţu propune: «une rèponse encore plus ènergique à faire aux Anglais, savoir que s'ils continuaient à menacer la Porte, ils la forceraient à faire venir 60 mille Français pour sa dèfense, en promettant à ceux-ci de faciliter leur passage dans l'Inde. Le même Prince conseille au Ministère ottoman de suivre, en dèsespoir de cause, le plan donnè en 1798 par un ingénieur anglais pour rendre impraticable l'entrée du dètroit des Dardanelles à toute escadre.»

Ambasadorul frances constată serviciile ce aduce Alecu Suţu:

«Je ne dois, Mr. vous laisser ignorer ni les services du Prince Aleco, ni les dangers auxquels il est exposè si l'on venait à le connaître, ou même si la France ne faisait rien pour la Turquie, car il serait immanquablement sacrifiè par les Ministres mêmes de la Porte, auxquels il n'a cessè de vanter l'amitiè des Français et qui l'immoleraient à leur propre sûretè.»

*

Domitoriĭ Ipsilanti şi Moruzi lucraŭ cu neadormire la planul lor politic dar maĭ mult de interes personal. Eĭ se lăudaŭ, ḑice Ruffin, că cu baniĭ lor aŭ câştigat până şi ambasada francesă din Constantinopole şi acum căutaŭ, prin d-l de Knobelsdorf să capete concursul şi a comiteluĭ d'Augwig din Berlin, «*qui a été à Paris*». «*Il n'y a aucun moyen que ces hommes peu délicats ne mettent en oeuvre pour parvenir a leurs fins* (2).»

(1) Hurm. T. II, supl. I, p. 326.
(2) Hurm. T. II, supl. I, pag. 327.

www.dacoromanica.ro

Până în fine câştigul personal nu-l vor dobândì prin făptuirile lor, Domnitorii ţărilor române, dar în favórea acestor ţărĭ, Turcia vafi adusă să semneze un noŭ hatişerif reînnoitor unora din vechile pronomiĭ ale principatelor.

Acest hatişerif amintesce de tratatul de la Sistow cu Austria şi de cel de la Iaşĭ cu Rusia, în urmarea cărora Pórta otomană a fost iertat birul ţăriĭ pe 2 anĭ. Prin noul hatişerif din 1806 luna Martie, Pórta se provócă şi la anteriorul eĭ hatişerif (1803), dat în urma arătatelor tratate (1).

In urma acestor recunóscerĭ de drepturĭ, hatihumaiumul din 1806 adaugă, după cererea Rusieĭ, cerere întemiată pe dreptul recunoscut Rusieĭ prin

(1) Hatişeriful de la 1803 dispunea, că Româniĭ din principate nu vor fi molestaţĭ pentru socotelĭ anterióre în banĭ şi zacherea; al 2-lea că în procesele dintr'un Mahometan şi un Român cum şi între Românĭ, numaĭ Domnitorul are a judecà; totuşĭ în contenţiunile născute între Mahometanĭ şi Raiale, decisiunea va fi dată cu alipirea şi intervenirea scriitoruluĭ musulman al domnitorilor, scriitor numit Divan Kiatibe Efendi şi a altor mahometanĭ. In casul când aceste procese nu se vor terminà prin Divan Efendi, Româniĭ, nemulţămiţĭ cu judecata vor avé apel la judecătoriĭ din Brăila. Hatihumaiumul recomandă acestor judecătorĭ să nu pronunţe vr'o sentinţă contrară legiĭ, să fie în adevăr drepţĭ, aşa ca sărmanele Raiale (!) să nu fie in suferinţă.

Moldovenilor li se recunosceà drept maĭ mare în privinţa justiţieĭ. In art. 2 al acestuĭ hatihumaium eĭ sunt scutiţĭ de a se presentà la alte tribunale decât ale lor pentru orĭ ce proces. Mărturia unuĭ Moldovén faţă cu un Turc în afacerĭ de testament şi de clironomie, dar nu şi în pricinĭ de comerţ, va fi primită în justiţie. Militariĭ şi alţĭ otomanĭ carĭ ar comite delicte 'n Moldova vor fi trimişĭ la cele maĭ apropiate cetăţĭ spre a fi pedepsiţĭ de comandanţiĭ lor. Intrarea în Principate de Turcĭ de orĭ-ce categorie afară de comercianţiĭ învoiţĭ cu pas-porturĭ, este cu desăvîrşire oprită. Chiar şi comercianţilor Domnitorul are a-le da învoire de reşedinţă în ţéră. 3. Naziriĭ, comandanţiĭ şi cadiĭ din vecinătatea Principatelor nu vor puté trimete în ţéră mumbaşirĭ, ca să preleve nisca-ĭ dărĭ. 4. Moşiile mănăstirescĭ şi particulare ce vor fi fost apucate de niscaĭ-va Turcĭ se vor restitui proprietarilor lor adevăraţĭ. 5. Neguţătoriĭ turcĭ nu vor puté posede imobile nicĭ turme în Principate. 6. Viziriĭ şi beilerbeiĭ nu vor puté trece prin ţéră, nicĭ să iea din ţéră provisiĭ fără de a le plăti, nicĭ să se serve cu poştele ţăriĭ. Asemenea Tătariĭ şi alte persóne traversând ţările să nu maĭ iea caĭ de poştă, căcĭ vor fi pedepsiţĭ. 7. Româniĭ mergênd la oraşele şi satele de la Dunăre pentru negoţ nu vor fi supăraţĭ de naziri pentru haracĭ şi ispenge. Este oprit asemenea străjilor turcescĭ de a intrà în ţéră sub pretext de a căutà niscaĭ supuşĭ străinĭ. 8. Raialele şi locuitoriĭ Românieĭ nu vor fi supăraţĭ pentru forma costumuluĭ lor. Paşalele, cadiiĭ şi alţĭ comandanţĭ din apropierea Moldoveĭ şi a Valachieĭ nu vor puté cere de la aceste ţărĭ avaeturĭ şi nu vor puté trimite în principate mumbaşirĭ, carĭ să-şĭ céră plată de serviciĭ orĭ darurĭ.

9. Domnitoriĭ nu vor fi datorĭ să dea zacherea, nicĭ avaeturĭ noilor marĭ slujbaşĭ aĭ Porţiĭ când intră în slujbe.

10. Principatele nu vor da zacherea peste puterile lor. Când domeniul imperial se va aprovisionà în Principate, va plăti cu banĭ gata zacherelele şi spesele de transport; asemenea vor plăti şi neguţătoriĭ, carĭ cumpără în Principate provisiunĭ după preţurile curente.

www.dacoromanica.ro

anteriòre tratate, următòrele articule: Primul se referă la casul când un creştin a îmbrăţişat islamismul. Cine póte clironomi dintre creştinĭ pre asemenea creştin turcit?

Alt articol se referă la cumpărarea de oĭ din principate prin gelepĭ, sub privegherea Domnitoruluĭ, după preţurile curente. Românii să nu-şĭ ascundă oile. Un alt articol dispune, că Românii să fie datorĭ a duce grâne de vînḑare la schelele de la Dunăre şi să nu le pótă vinde decât la căpitaniĭ de corăbiĭ ale Căpanuluĭ, adecă numaĭ acelora, carĭ sunt însărcinaţĭ a le duce la Constantinopole. Românii să fie datorĭ a-şĭ cultivà ogórele şi să nu-şĭ ascunḑă produsele, ci să le vînḑă negreşit precum maĭ sus.

In articolul 12 se acordă amnistie generală în Principate.

Prin art. 13 slujbele în ambele Principate sunt puse indiferent la *îndemâna Grecilor şi a Românilor,* dar adaogă articolul, că numaĭ să fie persòne distinse prin fidelitatea şi aptitudinea lor, *preferind pentru demnităţile destinate boerilor pămînteni pre aceĭ* maĭ capabilĭ din acéstă trèptă.

Art. 14 se referă la cherestelele pentru cetăţĭ. Aceste cherestele vor fi transportate la locurĭ hotărîte. Cheresteaua şi transportul eĭ vor fi plătite.

Art. 15. Vama mărfurilor sosite la Galaţĭ va fi primită după regulele ţĕriĭ în numele Domnitoruluĭ moldav, fără amestecul vameşilor din Chilia, orĭ din Isaccea.

---

11. Aprovisionarea Constantinopoleĭ cu oĭ se va face prin gelepĭ, sub privegherea Domnitoruluĭ, după preţurĭ curente. Este însă obligator ca gelepiĭ să găséscă oĭ în ţĕrile române şi să nu fie vîndute la alţiĭ maĭ înainte de 'ndestularea gelepilor.

12. Când va fi nevoĭe de cherestea, Domnitoriĭ vor fi preveniţĭ maĭ înainte despre cantitatea cerută. Ea va fi plătită şi transportată numaĭ până la hotarele ţĕriĭ. Asemenea vor fi plătiţĭ salahoriĭ şi carele, ce se vor luà în trebuinţa Porţiĭ.

13. Pămînturile răpite de la Românĭ înainte de rĕsboiŭ, vor fi restituite proprietarilor lor. Turciĭ nu vor puté lucrà pămînturĭ în Principate

14. Pórta nu va puté trimete în Principate mumbaşirĭ decât pentru afacerĭ urgente şi acestia nu vor rĕmâné în ţĕrile române decât fórte scurt timp.

15. Boeriĭ, carĭ aŭ servit cu fidelitate Porţiĭ şi domnitorilor vor reintrà in demnităţile şi moşiile ce le aveaŭ înainte de rĕsboiŭ. Boeriĭ, după obiceiurile vechĭ, vor fi puşĭ in slujbe pe cât timp îşĭ vor împlini datoria şi vor fi supuşĭ domnitorilor. Supunerea boerilor la Domnitor, ḑice actul, nu póte fi decât spre binele ţĕriĭ. Decĭ eĭ se vor abţine de orĭ ce pretenţiĭ absurde şi maĭ ales de exigenţa neresonabile de la locuitorĭ. Décă vre-unul din boerĭ va vexà pe bietele Raele, orĭ se va amestecà in afacerĭ, carĭ nu-l privesc, formând pretenţiunĭ extravagante, turburătóre buneĭ rinduelĭ, ocasionând turburărĭ, orĭ împotrivindu-se mĕsurilor luate de domnitorĭ pentru administraţia ţĕriĭ, pentru repausul şi mângâerea locuitorilor, orĭ ar exercità cel maĭ mic act de violenţă fără învoirea domnitoruluĭ, asemenea boer va fi pedepsit de către Domnitor, care are tot dreptul a face acésta.

16. Birurile anuale vor fi plătite de către toţĭ supuşiĭ, proporţional cu averea lor, fără să pótă fi scutit vre-unul spre paguba celor-l-alţĭ sub false pretexte.

www.dacoromanica.ro

Art. 16. Numaĭ Domnitoriĭ vor pregăti şi vinde silitra necesară palatuluĭ monedeĭ din Constantinopole, transportăndu-se până la Schele, ca să nu maĭ intre în principate sub pretext de a aduna silitră, vre un nazir turc, care să supere pe bieţiĭ locuitorĭ.

In art. 18 birul Valachieĭ se fixéză la 619 pungĭ, iar al Moldoveĭ la 135 şi 445 de leĭ. Acest bir se va aduce la Constantinopole către finea fie-căruĭ an. Valachia va maĭ da 90.000 de leĭ în banĭ şi în efecte pentru *idie* şi 340,000 pentru *rikiabie*. Moldova va maĭ da 90,000 leĭ în banĭ şi efecte pentru *idie* şi 25,000 leĭ (?) pentru *rikiabie*. Domnitoriĭ nu vor plăti în fie-care an pentru întărirea lor în Domnie. Eĭ nu vor fi maziliţĭ decât pentru un delict recunoscut. Nu se va cere de la Domnitoriĭ întăriţĭ zaherele şi avaeturĭ. Dacă s'ar cere de aceste, să nu le plătéscă locuitoriĭ, ci Domnitoriĭ din propriile lor venituri anuale de la ocne, vămĭ, etc.

Pe viitor durata domniilor va fi de 7 anĭ, număraţĭ din ţioa numiriĭ Domnitorilor. Mazîlirea înainte de acest termen nu se va face decât din causa a cel puţin unuĭ delict recunoscut. Chiar în casul când s'ar întîmplà vr'o greşală în timpul celor 7 anĭ, mazilirea Domnitoruluĭ nu va fi permisă înainte de ce trimisul Rusieĭ să nu fie fost însciinţat şi să nu fie convins că într'adevĕr Domnitorul este vinovat.

Orĭ-ce innovaţiune introdusă în bir, dare, rechisiţiune, de la data hatişeriflului 1198 este desfiinţată. Domnitoriĭ în înţelegere cu boeriĭ hotăresc impositele pe basa seneduluĭ de la 1198. *Domnitoriĭ Moldoviĭ vor primi observaţiunile (les représentations), ce trimişiĭ Rusieĭ ar puté să le facă*, atât în privinţa impositelor, cât şi pentru privilegiile ţĕriĭ şi maĭ cu sémă, cu referinţă la disposiţiunile conţinute în acest act imperial, pentru ca abusul scutirilor de contribuţiunĭ şi de scutelnicĭ să înceteze spre uşurarea locuitorilor.

Nicĭ un supus nu va fi scutit de bir, afară de scutelniciĭ arĕtaţĭ în catastifele visterieĭ. Vexaţiunile din partea perceptorilor de bir vor fi cu desăvîrşire oprite. Moldova trebuind să dea óre-care sumă de banĭ pentru plata trupelor, carĭ se găsesc în Valachia, repartiţiunea acesteĭ sumĭ se va face cu dreptate. Cererile Porţiĭ de cherestea, zacherea, unt, oĭ etc. vor fi specificate în cantitate şi calitate în firmanurile, ce se vor cetì în public boerilor din divanul Moldoveĭ. Boeriĭ vor putè arătà prin canalul Domnitorilor, întru cât cererile aceste vor putè fi executate în total seaŭ în parte. Arătările boerilor vor fi ascultate. Aceste zacherele vor fi plătite de finanţele turcescĭ, după preţurile fixate la schela din Galaţĭ. Domnitoriĭ vor adăogi la acest preţ şi cheltuiala de transport.

Firmanele împĕrătescĭ privitóre la ambele ţĕrĭ, după cetirea lor publică vor fi conservate în registrele ţĕriĭ.

www.dacoromanica.ro

Boerii vor fi întrebuințați în funcțiunile țării, dar Domnitorul va avé facultatea de a numi și dintre Grecii onești și iscusiți pentru asemenea slujbe. In cas de greșală comisă de acești Greci și de boerii pămînteni, Domnitorii sunt liberi de a-i destitui din slujbele ce ocupă și de a-i pedepsi.

Domnitorii și boerii țărei hotăresc spesele pentru întreținerea anuală a postelor și nu se va cere mai mult decât suma hotărîtă.

Administrațiunea spitalelor, a școlelor, căilor și a celor-l-alte afaceri ale țării o va incredința Domnitorul boerilor. La mórtea călugărilor alipiți la mitropolie și la mănăstiri, efectele lor rămân ale mănăstirilor, la cari au fost afiliați.

Pămînturile din Valachia și Moldova usurpate sub numele de *Raia*, adecă în Valachia în apropiere de Giurgiu, Brăila și Cule și dincolo de Olt și acele din Moldova din județele Hotin, vor fi restituite la o epocă determinată în anume ordine.

Se mai adauge aci din nou prohibițiunea intrării în Principate de slujbași Turci și apoi urméză apelul la Domnitori, ca să-și păzéscă bine datoriile; le ordonă să se cetéscă acest act în divan în public; promite Domnitorilor, că pe cât timp nu se vor abate dela datorie și nu vor comite vr'un delict probat și adeverit, ei nu vor fi mazîliți și că privilegiile acordate Principatelor vor fi menținute integralmente (1).

---

(1) Iacă traducerea actului în limba francesă după Hurmuzache: Traducțiune după o diplomă a Sultanului, privitóre la vechile și nouile privilegiuri și imunități acordate Valachiei și Moldovei atât în trecut cât și în presinte.

A l'époque où la paix fut heureusement conclue entre notre S P. et l'Autriche, par pure commisération pour la triste situation des cinq districts de la Moldavie qui nous avaient été restitués par les Autrichiens, il émana un de nos commandements impériaux portant en faveur des susdits districts l'exemption du tribut dit Kharatch et de toutes les autres contributions quelconques, et cela pour deux années, à compter du jour de la siguature de la paix, c'est-à-dire du 3 de la lune de Zilhidgé, l'an de l'Hégire 1205; et de même la paix et l'amitié ayant succédé aux hostilités survenues entre notre Empire et la Russie, par un pareil sentiment de clémence envers les sujets du reste de la Moldavie qui avaient également souffert pendant la guerre, il était émané vers la fin de la lune de Djémazi ul-Ewel, an 1206 un autre ordre impérial qui les exemptait du Kharatch, Idiyes, Rikiabiyé, Zahiré et toutes les autres contributions à compter du 22 de la lune de Djémazi-ul-Akhir, an 1206, jusqu'à l'expiration du terme de 2 ans.

Quelque temps après, les Moldaves et autres habitants de la même province, nous ayant exposé par requête que les vexations et les dommages qu'ils avaient éprouvés pendant 5 années qu'avait duré la guerre, avaient mis la plupart d'entreux dans la nécesité de s'expatrier, que leur Province

www.dacoromanica.ro

Acest hatihumaium recunoscea așa dar din noŭ protectoratul Rusieĭ

était absolument ruinée, et les habitants réduits à la plus affreuse misère, et qu'enhardis par leur soumission et fidélite à notre S. P. et par sa clémence habituelle envers eux, ils osaient solliciter le renouvellement d'un ancien commandement impérial relativ à l'orde et autres dispositions à suivre dans le Gouvernement de la Moldavie.

Sur quoi, recours ayant eté fait aux régistres de nos archives impériales où sont consignés tous ces ordres émanés en différentes époques, il y fut retrouvé de nobles commandements délivrés en 1180, vers le milieu de la lune de Chewal, en faveur de la Moldavie et de la Valachie, et conçus ainsi qu'il suit:

1°. Les sujets de ces deux provinces, après avoir payé proportionnellement à leurs facultés les contributions annuelles, ne seront pas molestés pour des comptes antérieurs, en fournitures et en argent comptant, ou de quelqu'autre manière que ce soit; s'il arrive quelque différend entre un Mahometan et un Raya, ou entre deux Rayas, l'Hospodar de cette Province, après avoir examiné avec droiture l'accusateur et l'accusé rendra la justice à qui elle est due; dans les contentions survenue entre des Mahométans et des Rayas, la décision sera donnée avec l'attache et l'intervention de l'écrivain musulman des Hospodars, dit Divan Kiatibi et autres Mahométans ; et dans le cas où ces différends ne pourront être décidés pas l'entremise du Divan Effendi et des autres Mahométans, s'il et démontré que l'intention des contendants mahométans, tant accusateurs qu'accusés, soit de porter prejudice aux pauvres Rayas, on ne permettra pas que, sur de telles plaintes non fondées, les pauvres Rayas restent lésés, mais la décision de pareils litiges coûteux sera soumise à un nouvel examen rigoureux par devant les juges d'Ibraïl, lesquels, dans des circonstances semblables, devront donner la plus sérieuse attention à ne rien prononcer de contraire à la loi, et à rendre véritablement justice, de manière que les pauvres Rayas ne soient point en souffrance.

2°. Les Moldaves ne seront pas tenus ni forcés à se présenter à un autre tribunal pour des procès quelconques ; et puisqu'il existe des Fetvas, ou sentences du chef suprême de la loi, d'après lesquels le témoignage d'un Raya vis-à-vis d'un Musulman en fait de différends de testament et d'héritage est recevable en justice, mais non en fait de commerce, on agira d'après l'esprit des susdits Fetvas ; tous les militaires et autres Ottomans qui se permettent quelque délit dans la province de Moldavie seront envoyés aux forteresses les plus prochaines, où ils doivent être punis par leurs commandants. Malgré les ordres antérieurement émanés pour qu'aucun individu des garnisons des forteresses ou des équipages des vaisseaux du Danube n'ose entrer en Moldavie, quoique les casernes qui y existaient autrefois aient été démolies, et que tout Musulman sans état ni affaires ne doive point y être souffert, cependant, comme il ne serait pas hors de probabilité que de pareilles gens ne voulussent s'introduire en Moldavie, et qu'à la suite des rixes qu'ils exciteraient et des meurtres qu'ils pourraient commettre, ils n'exigeassent de l'argent pour prix du sang, ce qui retom-

www.dacoromanica.ro

asupra principatelor, amestecul eĭ în administrațiune, încălcarea autono-

---

berait encore à la charge des pauvres Rayas, il est défendu à l'avenir à tous habitans des places de guerre circonvoisines, d'entrer en Moldavie, à l'exception des commerçants reconnus pour tels; aussi est-il enjoint à ceux-ci d'être munis de passe ports délivrés par les Commandants, et qu'ils doivent à leur arrivée en Moldavie produire à l'Hospodar ou à son ministre, qui leur expédieront des permis par écrit; ces marchands feront leur commerce sans se permettre dans les districts où ils passent de s'approprier des maisons, d'ensemencer les terres, ni de vexer les pauvres Rayas en exigeant d'eux la Seland Akichessi ou le prix du salut. Ces dispositions étant relatées dans d'autres commandements plus anciens, doivent obtenir leur entière exécution.

3°. Les Nazirs ou intendants, les commandants et Cadis des environs ne pourront point, pour des causes aussi injustes envoyer en Moldavie des Mumbasihirs ou Commissaires.

4°. Tous les biens et autres propriétés appartenants à des monastères et à des particuliers, dont les susdits vagabonds ont pu s'être emparés, après un mûr examen et vérification faite, que ces biens avaient été usurpés, seront restitués aux vrais propriétaires.

5°. Les négociants mahometans ne pourront être possesseurs ni de biens fonds, ni de troupeaux.

6°. Nos très-illustres Visirs et Beylers-Beys, en se rendant à leur Gouvernement, ou à leur retour, ne doivent point traverser la Moldavie, ni prendre sans payer tous les vivres nécessaires pour leurs personnes, leur suite et leurs animaux, ni demander des chevaux de poste, et fouler ainsi les pauvres Rayas; ma volonté suprême est, que dorénavant les Moldaves n'aient point à souffrir par ce désordre des Vizirs et Beylers-Beys susmentionnés, ni par leur entrée en Moldavie. Les Tartares et autres personnes, allant dans différentes parties de ces contrées-là, passaient par la Moldavie et demandaient des chevaux de poste en plus grand nombre que ne portait l'ordre de poste qu'ils avaient en mains; les personnes même qui ont eu quelquefois des commissions en Moldavie, importunaient les Rayas en exigeant plus de chevaux que n'en accordait leur ordre de poste, Mais si par la suite, dans l'exécution de ce que nous venons d'exposer et qui se trouve contenu dans les commandements antérieurement émanés, il arrive quelque omission ou négligence, et si quelqu'un ose agir contre ces ordres il sera puni sans délai, attendu que notre intention est que les susdites dispositions soient rigoureusement observées.

7°. Les Moldaves allant aux marchés des villes et villages sis sur les rives du Danube pour leur négoce, ne doivent point être vexés par les Nazirs ou commandants des dits endroits par la demande du Kharatch et de l'Ispendgé, les gens des collecteurs et des gardes, sous le prétexte de chercher des sujets étrangers, ne doivent plus entrer en Moldavie, ni se permettre des excursions; ils est de nouveau ordonné à tous ceux qu'il appartiendra de s'abstenir de pareilles vexations.

8°. Les Rayas et habitants de Moldavie, vu la liberté accordée à cette

www.dacoromanica.ro

mieĭ principatelor, redobîndită de muscalĭ prin pacea de la 1774 (1). Ase-

province, ne seront pas recherchés ni molestés pour les formes de leur costume. Les Pachas, Cadi et autres commandants placés dans le voisinage de ces deux Provinces n'élèveront point de prétentions et demandes d'avaït ou donations d'usage qui ne font que grever les pauvres Rayas, et ne se permettront point l'envoi sur les lieux de Mumbaschirs ou commissaires, qui exigent le prix de leurs commissions et autres cadeaux, ce qui est contraire à notre volonté suprême.

Lors de la destitution ou de la nomination des personnes qui occupent les principales charges de l'Empire, les Hospodars ne seront tenus à leur fournir ni zahiré ou provisions, ni avaïd ou présents.

Quant à la redevance de ces deux Provinces en denrées, elle ne sera jamais portée à un tel degré que les Rayas s'en trouvent opprimés, et quand le miré ou domaine impérial sera dans le cas de s'approvisionner, il paiera le prix des denrées en argent comptant dans les dites provinces, et les frais de transport de ces dites denrées ne retomberont point à la charge des Rayas; les marchands qui s'y fournissent de comestibles les paieront au prix courant.

L'achat des moutons de ces deux provinces par les Saidgé ou pâtres et par les Cassab-Bachi ou maîtres bouchers étant, ainsi qu'il l'a été remarqué dans les commandements précités, une chose très-nuisible aux Rayas, cet achat n'aura plus lieu comme ci-devant; mais attendu qu'il est indispensablement nécessaire, que des moutons soient fournis par mes provinces impériales, soit pour les Taïnati-Nioû, ou pensions alimentaires de mon domaine, soit pour la nourriture des habitants de ma résidence impériale, les Moldaves ne soustrairont pas à la vente publique les troupeaux dont ils veulent se défaire; ils les vendront sur le taux du prix courant aux marchands et Tchéleps, ou commerçants de ce genre, sous l'inspection de l'Hospodar, de manière que les vendeurs ne se permettent pas de faire manquer l'approvisionnement de la capitale en moutons, quelques soient ses besoins, qu'ils n'en vendent point à d'autres individus qu'aux susdits marchands et Tcheleps qui doivent les conduire à Constantinople. Il sera apporté la plus grande attention à l'exécution de tout ce qui est ordonné sur cet objet.

Lorsqu'on exigera de ces deux provinces des bois et autres matériaux nécessaires pour les constructions, les Hospodars seront prévenus à l'avance de la quantité demandée, laquelle sera transportée aux confins des deux provinces. Les prix de la coupe et du charroi sera fidèlement payé aux Rayas par les commissaires, de manière que ceux-ci se trouvent satisfaits, et qu'ils ne soient pas obligés de transporter les dits bois au-delà des confins; de même lorsque ces deux provinces seront requises de fournir des ouvriers et des chariots, le prix d'usage sera payé sans délai. A l'exception des negociants munis de firmans, aucun autre musulman habitant aux en-

(1) Textul românesc al acestuĭ Hatihumaium este publicat de Const. Radovicĭ din Golesci mare logofĕt de Ţara de jos, la Buda 1826 (pag. 25) şi de M. Кіфалов în Кѹлеѹерѥ де трактатѣ де пачеînкеватѣînтрѥînалтелѥ кѹрцѝ отоманѥ шн рѹсѥаскѫ. (Vol. 8° Bucurescĭ, 1850 la p. 16).

www.dacoromanica.ro

menea act făcea liber jocul Rusiei în politica orientului. Ruffin scriind la

---

virons du Danube et aucun Yamak, ou du dépôt des élèves janissaires ne pourra entrer dans ces provinces, y courir, séjourner, ni vexer les Rayas, ni cultiver et ensemencer les terrains appartenant aux habitants de ces provinces, ni introduire ses animaux pour y pâturer, et tout contrevenant à cet ordre sera rigoureusement châtié.

S'il y a eu des terrains enlevés aux Rayas pendant la guere, ils seront restitués à leurs propriétaires.

La S. Porte elle-même n'enverra point à ces deux provinces de Mumbaschirs ou commissaires demandant le prix de leur commission, à moins que ce ne soit pour quelque affaire urgente, et ceux-ci ne prolongeront pas leur séjour sous de faux prétextes.

Toutes ces stipulations sont ajoutées aux précédentes et doivent être exécutées. Les régistres qui contiennent les susdites dispositions seront pris en considération, et quiconque s'y serait opposé sera puni.

Suivant des commandements impériaux également anciens, les Boyards qui ont servi avec fidélité notre S. P. en portant obéissance à leurs Hospodars, reprendront les dignités et les terrains qu'ils possédaient avant la guerre; tout soin doit être donné à l'observance des susdits commandements; les biens et terrains dont les Boyards tirent leurs vivres seront maintenus dans un état prospère; les Boyards, d'après les règles anciennes, obtiendront des places et avancements sous la simple condition qu'ils continueront à remplir leur premier devoir, qui est la soumission à leurs Hospodars et l'obéissance à leurs ordres, ils mériteront par leur bonne conduite, d'être employés au service; cette subordination des Boyards ne pouvant que contribuer au bien être du pays, ils s'abstiendront de toutes prétentions absurdes et surtout des exigences déraisonnables que les pauvres Rayas ne peuvent plus tolérer, vu les fléaux ruineux de la guerre. Si quelqu'un des Boyards, contre notre volonté suprême, vexait les pauvres Rayas, ou s'immisçait dans des objets qui ne les regardent pas, en formant des prétentions extravagantes, qui intervertissent le bon ordre, occasionnent des troubles, ou bien, si, s'opposant à l'exécution des mesures sages prises par les Hospodars pour la direction des affaires du pays, pour le repos et la consolation des habitants, il exerçait le moindre acte violent sans le consentement des Hospodars, puisque ceux-ci, élus par la S. Porte et par elle destinés au Gouvernement de ces provinces, ont l'autorité de punir convenablement ceux qui commettent des désordres, un pareil délinquant sera puni. Ainsi qu'il est dit plus haut, pour la tranquillité des Rayas et le maintien de l'ordre, les contributions annuelles qui doivent être supportées généralement par tous les sujets, seront payées par tous et réparties dans la proportion convenable à l'état de chaque contribuable; aucun d'eux n'en sera exempt sous de faux prétextes, au détriment des autres qui se trouveraient surchargés, en quoi on doit tenir la plus juste balance et éviter des privilèges si odieux. Ce fut à ces fins qu'il émana l'an de l'Hégire 1058, dans le courant de la lune de Rebbi-ul-Ewel, sous le règne de notre oncle, Sultan-Hamid (de glorieuse et immortelle mémoire),

www.dacoromanica.ro

27 Martie 1806 luĭ Talleyrand, areată, că se găsesc ómenĭ de stat Turcĭ do-

---

un ordre imperial qui se trouve enrégistré dans nos bureaux. En conséquence, considérant que toutes les dispositions énumérées plus haut, concourent efficacement à la prospérité de la province de Moldavie, et désirant que ses habitants soient délivrés de toutes sortes de vexations, nous n'avons consulté que la commisération envers tous les pauvres, qui caractérise notre auguste personne et notre bienfaisance pour les sujets que la Providence nous a confiés en dépôt, et avons donné, l'an 1206 un diplôme décoré de notre noble paraphe et confirmatif des deux ordres antérieurement émanés, savoir l'un daté de 1188, dont il a été question ci-dessus, et l'autre, d'accord avec le premier, délivré l'an 1158, voulant que pendant notre règne glorieux les dispositions susdites soient exécutées et qu'il en résulte la bien-être des provinces. C'est dans le même esprit de clémence envers les habitants de Moldavie, que nous avions donné après la paix un autre ordre impérial, par lequel nous les exemptions de toute contribution pendant deux ans, et nous enjoignions qu'à l'expiration de ce terme les contributions de Zisirjé-Rikiabiyé-Idiyé et Zairé fussent modérées suivant les dispositions énoncées plus haut.

Tel est le contenu des ordres antérieurs; mais puisque, par le laps du temps, ces mesures ont souffert quelqu'altération, et vu les articles du traité conclu entre mon Empire et celui de Russie, cette puissance ayant le droit d'intercéder pour les deux provinces de Valachie et Moldavie, son envoyé près notre S. P. nous a exposé en dernier lieu, que sa Cour désirerait l'addition des articles ci-dessous énoncés aux dispositions précédentes.

9. Depuis longtemps, certains Boyards venus à Constantinople nous avaient représenté qu'il existait un Kati-chérif ou diplôme autographe contenant que tout Moldave qui aurait embrassé d'Islamisme n'aurait plus de droit à aucun héritage de ses parents. Le susdit Kati-chérif ne s'est pas retrouvé dans les registres des bureaux de l'Empire; mais comme c'était là une affaire appartenante aux lois, sur les observations qui avaient été faites sur cette question de droit, il fut donné quatre Fetvas ou décisions du Chef suprême de la loi. Le premier était ainsi conçu:

«Le Chrétien Zeid, après avoir embrassé d'Islamisme étant mort, son «père même ne peut pas hériter du défunt, quoique son fils.»

Le second portait:

«Le Chrétien Zeid, mari de la chrétienne Hindé, s'étant fait Mahométan, «et celle-ci ayant gardé sa religion primitive, et venant à mourir, son mari «Zeid ne peut pas hériter de la défunte, quoique son épouse.»

Le troisième décidait que:

«Si le Chrétien Amr, fils du Chrétien Zeid, se rendait Musulman et que «celui-ci vint à mourir; son fils Amr ne pourrait pas hériter de Zeid, quoique son père.»

Le quatrième était:

«Si le Musulman Amr, ayant affranchi le Chrétien Zeid, son esclave, «celui-ci devenu libre, sans avoir embrassé l'Islamisme, venait à mourir,

www.dacoromanica.ro

ritorĭ de a vedé anulându-se asemenea acte stórse de la Pórtă de către

«Amr n'aurait pas le droit d'hériter de Zeid, son ancien esclave mais affranchi.»

Ces décisions légales doivent donc ressortir leur plein effet.

10. L'achat des moutons que les Cassab-Bachis sur nos nobles firmans achetaient toutes les années, ne devant plus avoir lieu, et, cependant cet approvisionnement devant de toute nécessité être refait par nos provinces pour les Taïnati-Miri et pour la nourriture des habitants de Constantinople, les Moldaves ne cacheront pas les moutons qu'il doivent vendre, mais les vendront auz prix courants, aux négociants et djeleps et sous l'inspection de l'Hospodar; ils auront soin de ne pas manquer à l'envoi abondant de moutons; qu'ils n'en vendent à qui que ce soit, excepté aux dits marchands et djeleps, qui doivent les faire arriver à la capitale.

11. Quoique les provinces de Moldavie et de Valachie soient reconnues pour les greniers d'abondance de mon Empire, néanmoins, la demande et le charroi d'une multitude de productions de ces deux provinces étant sujets à des abus, et d'un autre côté leur redevance en semblables denrées, connue sous le nom de Moncayessé, n'ayant d'autre but que de pourvoir abondamment à la nourriture des habitants de Constantinople, pour qu'il n'en résulte aucun dommage pour les pauvres Rayas de Moldavie, notre S. P. a bien voulu condescendre à l'arrangement suivant:

Les Moldaves transporteront régulièrement aux échelles du Danube une quantité suffisante de toutes les espèces de grains provenus de leur agriculture et les vendront aux prix courants aux capitaines des vaisseaux du Capan ou de la Halle, c'est-à-dire seulement à ceux d'entr'eux qui sont chargés de les porter à Constantinople, sans que les dits Moldaves, à raison de cette indulgente mesure dite Moncayessé, se permettent des négligences dans la manière de cultiver leurs champs, ou des supercheries en faisant disparaître les denrées qu'ils ont à vendre, et de manière que les vendeurs fassent un honnête profit, et que les habitants de Constantinople n'éprouvent aucune pénurie de comestibles. C'est au maintien de cette juste mesure que l'Hospodar et les Boyards de Moldavie doivent employer tous leurs soins et leur vigilance.

12. Toutes les fautes que quelques uns des Boyards ou des sujets des deux provinces pouvent avoir commises pendant la durée de la dernière guerre, toutes leurs actions et démarches sont effacées par une entière amnistie, sans qu'aucun d'eux ne soit recherché ou lésé par ressentiment pour le passé, et, à l'avenir, tant qu'ils resteront dans le centre de l'obéissance, de la soumission à la S. P. et rempliront tous les devoirs de sujets, ils n'éprouveront de la S. Porte que commisération et clémence. Ce pardon général accordé de notre part Impériale sera publié à tous les sujets, afin qu'ils adressent des prières au Très-Haut pour notre vie et la durée de notre règne.

13. Les emplois et les charges de la Valachie et de la Moldavie doivent être conférés à des hommes habiles et bons administrateurs; leur choix et nomination dépendront des hospodars, et ceux-ci pourront indifféremment

www.dacoromanica.ro

Ruşĭ. Reis-Effendi chiar, cum în documentul din notă se vede, exprimă speranţa acésta.

---

employer des Grecs ou des Moldaves, pourvu que ce soit des personnes distinguées par leur fidélité et leur aptitude, préférant pour les dignités destinées aux Boyards du pays, ceux de cet ordre qui seront les plus capables de les remplir

14. Quand on aura besoin de bois de construction pour les forteresses sises en Romélie, ces bois, coupés dans les montagnes de la Valachie et de la Moldavie, seront transportés à des endroits déterminés; les prix de la coupe et du transport seront payés entièrement sur les fonds dits Nali-Zisyé de ces deux provinces, sur l'acte signé par les Bina Eminis, ou intendants de la bâtisse.

15. Les douanes des marchandises arrivés à Galatz seront perçues d'après la règle du pays, au nom des Hospodars; les Kili-Naziris du douaniers de Kili, n'exigeront pas ces douanes par des exacteurs nommés par eux à Galatz. A cet effet, il était déjà émané des commandements impériaux portant que les dits douaniers n'étaient point dans cette dernière échelle pour y exiger des droits de douane qui ne las regardent point, et, comme il n'existe dans les régistres de nos bureaux aucun ordre antérieurement donné qui autorise l'envoi à Galatz d'exacteurs venant d'Issaktchia, ceux qui se trouveraient encore à Galatz en sortiront.

16. Autrefois des particuliers se chargeant de la ferme du salpêtre allaient en Moldavie tous les ans pour ramasser le salpêtre nécessaire à l'Hôtel de notre monnaie impériale et en prenaient prétexte pour vexer les pauvres Moldaves, ce qui est contre notre volonté suprême. Dorénavant personne, ni Nazir un inspecteur, ni fermier quelconque, n'ira plus sur les lieux demander le salpêtre, mais, la quantité nécessaire à la monnaie Impériale sera tenue prête par les Hospodars de Moldavie. Le prix du trans port sera payé sur les fonds du Mati-Zisiyé aux Rayas, et lorsque la quantité demandée aura été charriée jusqu'aux Échelles, avis en sera donnée à la monnaie Impériale pour que des vaisseaux s'y rendent et la conduisent à Constantinople.

17. Il sera tenu des régistres de ces deux matières sus-mentionnées dont on enverra copie de temps en temps à ma S. P. pour que les susdits ordres soient exécutés et que tous ceux qui auraient eu l'audace d'y contrevenir soient sévérement punis.

18. Les Boyards et sujets des deux provinces ayant obtenu de notre part Impériale tout pardon des fautes qu'ils auraient commises pendant la guerre passée, seront rétablis dans les Empires qu'ils occupaient avant les hostilités. Les biens et terres qu'ils possédaient auparavant, leur seront aussi rendus. Il s'est trouvé consigné dans les régistres de nos bureaux qu'aux dispositions sus-mentionnées avaient été ajoutées celles qui regardeut la protection accordée aux sus dits Boyards par notre clémence Impériale à charge et condition qu'ils rempliraient exactement les devoirs d'obéissance et de soumission aux Hospodars, sans se permettre le moindre écart. Ces dispositions additionnelles sont:

www.dacoromanica.ro

Moruzi câştigă tot maĭ mare influenţă la Constantinopol maĭ ales pe

1. Par la suite, pour toute contribution annuelle, il ne sera pas exigé de la Valachie plus de 619 bourses de piastres et de la Moldavie plus de 135 et 445 piastres, et le total de ces contribution respectives de ces provinces sera remis ici à Constantinople vers la fin de chaque année, sans être payé par ressignation.

2. La Valachie donnera 90.000 piastres en argent comptant et en effets pour Idiyé et 340.000 piastres pour Rikiabiyé, et la Moldavie, 90.000 piastres en argent comptant et en effets pour Idiyé et 25.000 piastres pour Rikiabiyé. Les Hospodars ne paieront rien chaque année pour leur confirmation dans leur poste. Ils ne seront point déposés à moins d'un délit avéré. On ne demandera point des Hospodars confirmés des Zaïrés et Avaïds. Les dits Zaïrés et Avaïds ne seront dans aucun cas exigés des sujets, mais des Hospodars qui les paieront de leurs propres rentes annuelles, comme de celles des salines, douanes et autres revenus appartenant à eux.

Dorénavant, la durée des principautés est fixée à 7 ans, à compter du jour de la nomination des Hospodars; ceux-ci ne seront pas déposés avant le temps fixé, à moins d'un délit avéré, de sorte que, dans le cas même où il serait survenu quelque défectuosité pendant la durée des 7 ans, la déposition de l'Hospodar ne sera pas permise avant que l'Evoyé de Russie n'en ait avis et conviction et qu'il n'ait été préalablement démontré et avéré que l'Hospodar est vraiment coupable. Toute innovation introduite dans l'impôt, la redevance, la réquisition, depuis la date du Séned ou acte de 1198 est abolie. Les Hospodars, de concert avec les Boyards, répartissent les impositions d'après la base du Séned susdit et par une juste distribution, s'abstenant de tout acte contraire, les Hospodars de Moldavie accueilleront les représentations que les Envoyés de Russie pourraient leur faire, tant pour l'objet des impôts que pour les privilèges du pays, et surtout pour les dispositions contenues dans le présent ordre Impérial, afin que l'abus des exemptions de contributions et des Scotelniks ou immunités des Boyards étant une fois supprimé, il en résulte un dégrévement pour tout. Aucun sujet ne sera exempt de contributions, excepté le nombre des Scotelniques consigné dans les régistres de la Vestiarie; tout le reste sera soumis aux impôts. Les vexations de la part des collecteurs du tribut seront totalement empêchées; la Moldavie devant encore fournir une certaine somme pour la paie des troupes qui se trouvent en Valachie; l'imposition requise pour cet objet sera réglée avec justice selon notre ordre Impérial émané à cette fin. Les demandes que la S. P. fera en bois, denrées, beurre, moutons, et en toute autre production de cette province seront spécifiées en quotité et qualité dans les nobles commandements qui seront délivrés ad-hoc, et qui seraient adressés aussi aux Boyards et lus publiquement au Divan de Moldavie. La chose devant être concertée avec les Boyards pour savoir si la demande quelconque peut être exécutée en total ou en partie, les représentations que ces Boyards feront par le canal de leurs Hospodars seront écoutées. Le prix des demandes susdites sera payé par nos finances Impériales au prix courant et sans délai, autrement aucune sorte de

www.dacoromanica.ro

lângă Vizir 1) grație mareĭ înrîuririĭ de care se bucură pe lângă el fratele

demande ne sera plus exécutée. Le prix des denrées achetées chaque année sera payée par nos finances Impériales aux pris annuellement fixés à l'échelle de Galatz. Afin que les sujets ne soient pas molestés pour le charroi des denrées, les Hospodars prendront le soin de faire ajouter au prix d'achat celui du transport.

Les commandements impériaux qui regardent les deux provinces, après avoir été publiquement lus, seront conservés dans les régistres de la province. Les Boyards seront employés dans les charges du pays; mais l'Hospodar aura la faculté de nommer aussi des Grecs honnêtes et habiles pour ces charges, et, dans le cas de faute commise par eux, les Hospodars seront maîtres de les destituer des charges qu'ils occupent et de les punir, ainsi que les Boyards du pays en les obligeant à restituer tout ce qu'ils ont pris injustement. Les Hospodars avec les Boyards du pays détermineront les dépenses et frais nécessaires pour l'entretien annuel des postes et il ne sera point demandé au-delà de la quantité fixée. L'administration des Hôpitaux, Collèges, routes et autres affaires appartenants au pays, sera remise, par ordre du dit Hospodar, aux Boyards. A la mort des religieux attachés au métropolite et aux monastères, leurs effets seront abandonnés aux monastères auxquels ils sont affiliés. Les pays faisant partie de la Valachie et de la Moldavie et usurpés sous le nom de biens des Rayas, c'est-à-dire ceux de la Valachie sur les côtes de Guerghiova, Ibraïl et Coulé et au-delà de l'Olto et ceux de la Moldavie sur le district de Hottin ou Chaukzin, seront restitués à une époque déterminée qui sera contenue dans des ordres expressément émanés. Notre volonté suprême étant qu'à l'exception des marchands de la halle, tout particulier des environs de ces provinces, tout Yamak qui voudrait y entrer, habiter et vexer les sujets en soit écarté. Les commandements impériaux qui émaneraient par la suite relativement à ces deux provinces, seront calqués sur les présentes dispositions et sur les privilèges du pays; tout ce qui concourt au bonheur et à la félici-é de nos sujets qui doivent vivre dans la sécurité sous notre ombre tutélaire, sera mis en exécution; et rien de ce qui contrarierait les privilèges et dispositions contenues dans le présent ordre Impérial ne sera toléré. C'est à ces fins que nous l'avons délivré.

Il vous est donc enjoint, tant à vous, Hospodar ci-dessus interpellé, d'après votre fidélité, votre zèle et votre désir de mériter notre approbation impériale, qu'aux Boyards et habitants du pays, qu'après avoir conçu la plus respectueuse reconnaissance pour les nouveaux privilèges et faveurs que nous venons de vous accorder; après avoir satisfait aux demandes qui vous sont faites en conséquence des dispositions susmentionnées, vous vous appliquiez à remplir tous les devoirs de soumission et de fidélité et vous vous absteniez scrupuleusement de tout procédé contraire à cet ordre

(1) Ruffin arată marea înrîurire a luĭ Moruzi în actul că contra voinţeĭ poporenilor, aŭ făcut un episcop, amenințând vizirul pe Patriarch că le taie capul la toţĭ, de nu vor alege pre omul luĭ Moruzi (Hurm. V. vol. I, p. 336).

www.dacoromanica.ro

sĕŭ Dumitraşcu Moruz; nu maĭ puţin Ipsilante are trecere şi Kapukihaia al sĕŭ din Constantinopole are de asemenea intrărĭ libere la vizir.

Impériel et à notre auguste volonté. A la réception de cet ordre, vous, susdit Hospodar, devrez le lire publiquement en présence du Métropolite, des Evêques, Moines, Boyards de la première et seconde classe, habitants et sujets, leur manifester notre bienfaisance et justice Impériales et les persuader que, tant que les Boyards et le reste de nos sujets ne dévieront point du sentier de la droiture, qu'ils s'acquitteront de l'obéissance et de la soumission dues à nos commandements impériaux; notre clémence s'étendra également sur tous nos sujets, même sur les plus faibles d'entr'eux, et vous-même, susdit Hospodar, ainsi que vos successeurs, tant que vous resterez fidèle aux devoirs de l'obéissance, et constant dans la gratitude de nos bienfaits envers vous, tant que vous exécuterez ce qui est contenu dans les ordres sus-mentionnés, tant qu'aucun délit de votre part ne sera prouvé ni avéré, soyez assuré que vous ne serez point déposé, mais, qu'au contraire, tant que vous persévérerez dans votre fidélité, vous resterez revêtu de tout pouvoir dans la Principauté de la Moldavie, non seulement les susdites dispositions seront conservées à perpétuité, mais encore les privilèges et droits accordés aux deux Principautés sous le régne de mon auguste oncle (sur qui soit répendue la miséricorde infinie du Très-Haut) seront maintenus, tant de ma part Impériale que de celle de mes Grands Vizirs.

Il est indubitable que tous les habitants de nos possessions sises au-delà du Danube, des forteresses circonvoisines et de tout autre lieu quelconque qui s'opposeront aux susdites dispositions (le fait une fois vérifié) subiront le châtiment dû à leur désobéissance. C'est donc à vous, Hospodar de Moldavie, à inculquer à tous les Boyards, sujets et autres habitants de cette province l'esprit de la lettre du présent ordre Impérial, à les engager à adresser de ferventes prières à l'Eternel pour notre conservation et pour la gloire de notre auguste règne, en s'éloignant de tout ce qui pourrait contrarier le dit ordre Impérial.

Ruffin către Talleyrand, despre trămiterea noucĭ diplome acordate de Sultan locuitorilor din principatele Valachieĭ şi Moldoveĭ.

Péra, le 27 Mars, 1806.

Monseigneur,

J'ai l'honneur d'envoyer à V. E. la traduction du Diplome de S. H. concernant les anciens et nouveaux privilèges, immunités, etc., qu'elle accorda en 1802 aux Hospodars, que ce Ministre me témoignait désirer d'après le vœu de son maître, de voir supprimer et annuler s'il était possible, par une clause spéciale du nouveau traité que la Porte supposait prêt à être conclu entre S. M. et l'Empereur Alexandre. Le Reis-Effendi, dans ma conférence du 20 Février, dont j'ai rendu compte à V. E. le 25 du même mois,

www.dacoromanica.ro

De aceea Ruffin, în 30 Martie 1806 (1) scrie luĭTalleyrand: «Ce ne sera donc que lorsque nous aurons pu écarter Dumitraşco qu'il nous sera permis d'espérer au moins un juste équilibre dans le ministère.»

D. Moruzi şi Logotheti agentul (Capukehaia) al Domnitoruluĭ Ipsilanti sunt ceĭ a cărora îndepărtare Ruffin propune luĭ Talleyrand s'o céră *oficial* (2).

Cerênd acesta, Ruffin complecta planul sĕŭ de dĕrîmare a influenţeĭ Moruzilor, Ipsilanţilor, solicitând o scrisóre în numele luĭ Napoleon către Alecu Suţu, ca să i se manifeste satisfacerea. «L'emperreur de Russie a plus d'une fois soutenu par ses lettres le credit d'Ipsilanti et de Moruzi.

Dar deacă Franţa lucra acum maĭ energic, ajutată de uniĭ Grecĭ, la isgonirea din domnie a luĭ Constantin Ipsilante şi a luĭ Alexandru Moruzi, tot atât de energic făptuià şi Rusia. Abia a trimis divanul hatihumaiumul în favórea principatelor, ce maĭ sus am adus, şi iată că *elciul* rusesc reîncepe oficialmente o campanie diplomatică, în aparenţă în favórea principilor Ipsilante şi Moruzi, în realitate însă pentru a-şĭ urmări scopurile propriĭ politice (3).

sous le No. 52, m'avait prié d'insister auprès d'elle pour que, dans la négociation du traité projété, S. M. l'Empereur des Français mît en avant comme conditions indispensables, la suppression:

1. De l'alliance renouvelée entre la Porte et la Russie.
2. De la convention passée entre ces deux puissances, relativement aux deux Principautés de Valachie et de Moldavie.
3. De leur accord concernant la Georgie.
4. La défense et prohibition à tout vaisseau de guerre étranger de traverser le Bosphore.

D'après ce désir, quelqu'il soit, Kiaïa-Bey remit à Mr Franchini le texte dont je soumets ici la version.

Quant à ce qui regarde la Géorgie, rien ne nous a été encore communiqué.

Je suis, etc.

Signé: *Ruffin.* (Tom. II supl. I, pag. 335).

(1) T. II, supl. I, pag. 335.
(2) T. II, supl. I, p. 336.

(3) Nota trămisuluĭ Rusieĭ adresată Porţiĭ, cu privire la Valachia şi Moldova.

Péra, le 31 Mars, 1806.

. . . . . .

«Pour compléter les comunications que le soussigné a eu l'ordre de faire à la S. Porte, il lui reste à déclarer que S. Majesté l'Empereur a hautement approuvé la démarche faite par le soussigné le $^{18}_{30}$ Décembre der-

www.dacoromanica.ro

In acéstă-şĭ notă ambasadorul rusesc reînnoind către Pórtă declaraţiunile noteĭ luĭ în sensul menţinerii Domnitorilor neschimbaţĭ 7 anĭ în domnie, cere să iea mĕsurĭ Pórta, ca să asigure liniştea Principatelor, din partea luĭ Pasvantoglu, care ameninţa din noŭ aceste ţĕrĭ. Altmintrelea «*les debordements de ce Pasha, ar puté avé consequenţe.* Ce mĕsurĭ iea Pórta în privirea luĭ, căcĭ nu ascultă de vorbă numaĭ? Ce instrucţiunĭ dat'a Pórta luĭ Ipsilanti în acest object? Asigurat'a Pórta ajutor luĭ Ipsilanti în cas de nouĕ incursiunĭ ale luĭ Pasvantoglu şi a celor-lalţĭ Aianĭ de pe ţĕrmiĭ Dunăriĭ? Rusia cere stăruitor să nu tulbure nimenĭ liniştea Valahieĭ şi pretinde un firman de la ea către toţĭ Aianiĭ în sensul de a nu tulbura liniştea ţĕrilor române.

«Dans le moment où tout est en armes, sur les bords du Danube, c'est une mesure indispensable de la part de la S. Porte et le soussigné doit, d'après le sens et le texte de ses instructions, insister sur son immédiat emploi 1).

*

O nouă notă a Elciuluĭ (Rusieĭ) către Pórtă o silesce ca să esplice şi ca să se declare ce partidă va luà. Ruffin în raportul sĕŭ din 2 Aprilie 1806 (Pera) către Talleyrand ḑice, că Rusia în acéstă nouă notă o ameninţă că în cas de a se hotărî pentru cea maĭ mică urmare contrară alianţeĭ sale cu Rusia, acésta va invade Moldova, Valachia şi Bulgaria, iar Anglia va lua Egiptul, istmul de Corint, Moreea şi va veni să bloqueze Dardanelele. Elciul adaogă, că în asemenea împrejurărĭ, odată afacerea ajunsă la aşa extremitate, ajutorul ce Pórta ar aştepta de la Francia ar fi târḑiŭ seaŭ maĭ bine nul, de óre-ce acéstă putere este în ajunul de a fi atacată din noŭ de o coaliţiune maĭ formidabilă decât ce anteca, prin intrarea proximă, a Prusieĭ şi unirea eĭ cu Austria (2).

---

nier, lorsqu'en procédant avec S. A. le Grand Vizir à l'échange des ratifications du traité d'alliance, il a eu l'honneur de lui remettre une note par laquelle était dénoncée la conduite des intrigants dont les efforts tendent si scandaleusement et avec tant de constance à conduire la S. Porte à enfreindre les stipulations concernant les provinces de Valachie et de Moldavie, et le terme de la durée du Gouvernement des Hospodars.»

(1) Hum. Tom. II supl. I p. 337.

(2) Ruffin către Talleyrand, despre ameninţările Rusieĭ şi despre intrigile partideĭ greco-ruse.

Péra, le 2 Avril, 1806.

Monseigneur,

. . . . . .

«On prétend que dès le 28 il avait été présenté à la Porte un nouvel office par l'envoyé de Russie pour la presser de s'expliquer et de se dé-

www.dacoromanica.ro

Era uşor de a convinge pre muscalĭ contra Turcieĭ.

Moruziĭ cariĭ dădeaŭ asemenea planurĭ de înarmare nu spuneaŭ însă deacă

---

clarer sur le parti qu'elle comptait prendre, la menaçant dans le cas où elle se déterminerait au moindre procédé contraire à son alliance avec la Russie de tout le ressentiment de cette puissance et de la Grande Bretagne, dont la première sera incontinent l'invasion de la Moldavie, de la Valachie et de la Bulgarie, tandis que la seconde s'emparerait de l'Égypte, de l'Isthme de Corinthe et de la Morée et viendrait bloquer les Dardanelles, ajoutant le dit envoyé dans sa note officielle, que les choses une fois poussées à ces extremités, le secours que la Porte attendrait de la France serait tardif ou plutôt nul, vu que cet cour, prête à être attaquée de nouveau par une coalition plus formidable que la 1-ère, par l'accession très certaine de la Prusse qui, cette fois, se réunira à l'Autriche, sera elle-même très embarrassée de sa propre défense.

Le 30, le parti Greco-Russe reçut à point nommé un Callarache porteur de nouvelles très fraîches de l'Europe. M. Pierre Fonton fut appelé chez le Prince Ipsilanti, où se trouvaient les Moruzzi. La conférence dura 3 heures. C'est là que la traduction des dépêches de l'Hospodar de Moldavie fut redigée. Dimitrasko se chargé de la remettre à la Porte et la remit en effet dans la même journée.

Depuis le 28, le frère et Capikiaïa du Prince de Moldavie, de concert avec les Résidents de celui de Valachie, couraient tous les hôtels des Ministres et des Grands de la Porte, leur faisant entendre qu'elle n'a d'autre parti à prendre que celui des Russes et des Anglais, chiens d'infidèles capables de réaliser leurs menaces avant que les Français pussent venir à son secours.»

De altă parte Dimitrache Moruzzi, fratele Domnuluĭ Moldoveĭ, îndemnă pe Pórtă, în 19 Aprile 1806 în contra Franceĭ să-şĭ îndrepte oştile fiind aliate cu Ruşiĭ.

Le 19 Avril, 1806.

«Du côté de la Pologne, et dans les lieux circonvoisins, suivant les rapports exacts de mon frère, le Voïvode de Moldavie, il y a une armée russe de plus de 250 mille de hommes qui forment une digue impénétrable, sans compter d'autres postes nouvellement ajoutés, de sorte que la S. P. doit être dans une parfaite sécurité pour cette partie de ses frontières. Il n'y a donc que l'autre partie, sise sur le golfe adriatique qui exige toute l'attention du Gouvernement pour y rassembler sans délai tous les moyens de défense nécessaires. En supposant que la volonté suprême fut que l'on employât avec la connaissance et sous la garantie de la Russie, quelques milliers d'hommes tirés de la nation servienne qui, commé le Voïvode de Valachie ne cesse de l'écrire, est en armes et prête à marcher, un corps composé d'habitants des pays ex-vénitiens tels que les Bouches du Cattaro et la Dalmatie, tous mécontents du Gouvernement français, de Monténegrius

www.dacoromanica.ro

o *aşa óste creştină de 250.000* nu va fi antegarda *pravoslavnicei Rusii*. El se laudă încă (scrie Ruffiin la 26 Maiŭ 1806 luĭ Talleyrand) că atâta puţin preţ pune pe Francia, că i-s'a refusat de *Moruzescĭ chiar şi legiunea de onóre ce Napoleon le-a oferit!*

Impĕratul Francesilor, departe de a oferi Moruzilor şi Ipsilanţilor legiunea de onóre, trimise în Maiŭ 1806 pe generalul Sebastiani ca ambasador al sĕŭ la Constantinopol şi în instrucţiunile ce ĭ dete îĭ ordonă, să protégă pe Greciĭ partizanĭ Francieĭ «les Sutzo, les Callimachis, les Angherli», şi să îndemne pe Pórtă a urgisi pe Moruzi şi pe Ipsilante (1).

---

et de serviens, ce corps, disons nous, sous la conduite et la discipline russe, serait certainement en état de défendre les dits confins et suffirait pour les mettre hors de toute atteinte de l'ennemi. L'on aurait, par cet arrangement, tout à coup et sans frais, une armée toute formée de 250 mile hommes; c'est un fait indubitable. L'éxecution d'un pareil plan si les circonstances l'exigent, et même dès à présent, est une considération qui n'échappera point aux vues plaines de sagesse de LL. EE. mes Bienfaiteurs, et qui est digne de leur solicitude.»

(1) Extras din instrucţiunile date generaluluĭ Sebastiani, ambasadorul Francieĭ la Constantinopol, relative la politica de avut faţă cu încălcările Rusieĭ şi cu intrigile Grecilor.

Paris, Mai 1806

Mr. l'Ambassadeur,

. . . . . .

Les Russes, dont il faut que la Turquie soit enfin délivrée, ont cherché à s'introduire sous toutes les formes dans ses provinces et jusques dans ses conseils.

Après s'être établis au Nord et à l'Orient de la Mer Noire, ils ont affermi par des traités leur influence usurpée sur la Moldavie et la Valachie. Ils ont cherché par le lien de la Religion, à s'emparer de l'opinion de tous les Grecs; ils les attirent dans leur pays et en favorisent la désertion.

. . . . . .

Des Grecs fidèles, tels que les Sutzo, les Callimaki, les Ingherly et leurs amis doivent être incessamment recommandés à la bienveillance du G. S. Des Grecs perfides et secrètement séditieux, tels que les Moruzzi et les Ipsilanti, doivent être un objet perpétuel de crainte, de défiance et de severité par la Porte.»

Fórte importante sunt instrucţiunile, ce, în 21 Iuniŭ 1806, dă Napoleon luĭ Sebastiani, relative la postul sĕŭ de ambasador. Din ele resultă acésta, că

www.dacoromanica.ro

Napoleon vrea să asigure pre Pórtă cum că Moldova şi Valachia trebue să revină Porţeĭ (1).

Sebastiani la Constantinopol găsi în curs o afacere diplomatică, care nu era de natură a mulţămi pre Divan. Ruffin negoţiase stăruitor brevetul de recunóscere în Moldova a luĭ Reinhardt, nu maĭ mult ca *comisar general* frances, ci ca *Rèsident*, ceea ce Pórta arată, că însémnă că şi Francia recunósce independenţa Moldoveĭ (2).

Sebastiani, după instrucţiunĭ noĭ de la Ta-leyrand, din 1 August 1806, renunţă la titlul de *Rèsident*, pentru comisarul frances din Iaşĭ şi probéză ast-fel Porţeĭ că este în adevĕr amic al integrităţiĭ eĭ teritoriale.

Apoĭ Francia trămisese şi pre un óre-care Fialcowski oficer polon din óstea franceză, ca să inspecteze tóte cetăţile de pe linia Dunăriĭ şi a Nistruluĭ, ca să afle cum staŭ oştirile rusescĭ (3).

---

(1) Relaţiunile esterne către Sebastiani, despre scopul ce trebue să aibă ambasadorul.

Paris, le 21 Juin, 1806.

Mr. l'Ambassadeur,

. . . . . .

Le but des nógociations doit être de . . . . . .
. . . . . de faire reprendre à la Portre l'empire absolu sur la Moldavie et la Valachie.

. . . . . .

(2) Veḑĭ Hurm. tom II, supl. I, pag. 341—344).

(3) In Hurmuzachi, tom II, supl. I. pag. 346 şi 347, sunt notele prin care Talleyrand recomandă luĭ Sebastiani pre Fialcowski.

Relaţiunile externe către generalul Sebastiani, despre călĕtoria de inspecţiune a oficeruluĭ Fialcowski d'a lungul malurilor Nistruluĭ.

Paris, le 31 Juillet, 1806.

Mr. l'Ambassadeur,

Les dépêches que j'ai l'honneur de vous adresser sont portées jusqu'a Bucarest par Mr. Fialcowski, officier au service de France, qui est chargé de se rendre ensuite sur le Niester pour parcourir cette frontière depuis Chokzin jusqu'à la mer. Je crois devoir prévenir V. E. de cette mission, afin que la S. P qui en serait nécessairement informée plus tard par ses agents, n'en prenne aucun ombrage.

. . . . . .

Ce jeune officier voyage sans suite; mais j'ai chargé le Consul de France à Bucarest de lui donner un interprête et un guide sûr. Il se rendra d'abord

www.dacoromanica.ro

Rusia, din contră, împingea din resputerĭ la rebeliune popórele creştine din

---

le long de la branche septentrionale du Danube, à Ibraïl, à Ismaïl, a Kilianova. De là, il gagnera l'embouchure du Niester, et il remontera ce fleuve jusqu'à Chokzin, en observant l'état de défense de la rive gauche et en prenant des renseignements sur les forces des Russes qui sont à la rive droite. De Chokzin, il pourra revenir en France par Lemberg, ou descendre le Pruth pour examiner cette seconde ligne de défense et reprendre la route de Jassy à Bucarest.

J'ai chargé les Consuls de S. M. à Bucarest et Jassi de procurer à M. Fialcowski les lettres de recommandation et les facilités de voyage qui lui seraient nécessaires. Cependant, cet officier est chargé de ne donner aucun éclat à l'objet de son voyage. Il a ses passeports pour Bucarest et Jassy. Sa course sur le Niester peut passer pour un voyage de curiosité, convenable à un jeune militaire. et, comme il est né à Kaminich, qui est très-près de Chokzin, son voyage dans cette dernière ville, que cependant il ne doit pas dépasser, peut paraître avoir pour objet de se rapprocher un peu de sa famille et d'être plus à portée de terminer quelques affaires personnelles.

M. Parent est chargé de vous expédier de Bucarest par un courrier extraordinaire, les lettres que j'ai remises pour V. E. à M Fialcowski.

Recevez, etc.

Talleyrand către generalul Sebastiani, despre titlul ce trebue să pórte consulul frances la Iaşĭ.

Paris, le 1 Août, 1806.

J'ai l'honneur de vous prévenir que M. R. Reinhardt, qui a pu recevoir jusqu'ici le titre de Consul Général et Résident en Moldavie n'est réellement que Consul Général et ne doit être considéré qu'en cette qualité. On avait pu, par égard particulier pour Mr. Reinhardt, qui avait été Ministre Plénipotentiaire, chercher à relever par un titre politique sa nouvelle mission. Mais la S. P. ayant vu dans ce titre une innovation qui pouvait faire penser qu'on regardait la Moldavie comme indépendante de son autorité, il est juste de ne pas laisser accréditer une telle opinion.

Le titre de Résident ne s'est donné habituellement qu'à des agents accrédités près d'un Etat indépendant. Ainsi, il ne peut pas convenir au Consul de S. M. en Moldavie, et l'Empereur, qui veut l'intégrité du territoire et de la domination de la S. P. a reconnu que l'opposition de cette Puissance à toute innovation était fondée.

Vous pourrez, cependant, en cédant à ce que la Porte a désiré, vous en faire un mérite auprès d'elle et lui montrer cette déférence de S. M comme un nouveau témoignage d'intérêt et d'amitié.

D'après ces explications, la S. P. n'aura à donner à M. Reinhardt que le titre de Consul Général, dans son *exequatur*.

J'ai autorisé M. Fialkowski à se rendre de Bucarast à Constantinople, après avoir terminé sa commission, afin de prendre les dépêches que V. E. aurait alors à m'adresser. Je vous prie, M., de ne pas le retenir auprès

www.dacoromanica.ro

peninsula Balcanică. Prin Ispilante întreţinea rĕscóla Sêrbilor. Acésta o scie

---

de vous. Il est nécessaire que cet officier vienne bientôt me rendre compte de ses observations et du résultat de son voyage. Du reste, je le recommande à votre bienveillance pendant le peu de séjour qu'il fera à Constantinople.

Recevez, etc.

Signé : *de Talleyrand Périgord.*

Ruffin către Talleyrand, despre cuvintele pentru carĭ S. Pórtă n'a voit să recunóscă trămisuluĭ frances de la Iaşĭ titlul de Resident.

Péra, le 6 Juillet, 1806.

Monseigneur,

J'ai l'honneur de vous remettre ci-joint la traduction de la note que le Reis-Effendi m'a fait passer en forme de billet au sujet du titre du Résident dont j'avais, d'après vos ordres, demandé l'insertion dans le bérat de Commissaire général de M. Reinhardt dans les provinces ottomanes, sises au-delà du Danube.

V. E. remarquera parmi les considérations que la Porte met en avant pour justifier son refus, la dernière, qui est celle spéciale à la Moldavie. C'est la plus forte raison de la répugnance des Turcs à accorder le titre de Résident, quoique les autres motifs allégués par eux me paraissent assez bien fondés. Mais, ce qui peinerait le plus le Ministère ottoman, serait, sans doute, de reconnaître un Résident étranger auprès du Voïvode ou Bey de Moldavie. Ce serait, comme il est dit dans la note du Reis-Effendi, une manière de reconnaître la liberté et l'indépendance de ce Bey. Ce serait confirmer la convention passée entre la Porte et la Russie, et qui tend en effet à le rendre presqu'indépendant de la première Puissance, en le reconnaissant sous la garantie de la seconde.

V. E. aura vu dans les protocoles des Conférences tenues en Février et en Mars, que le désir prononcé de S. H. est, que Sa Majesté, même dans le cas où elle jugerait convenable de donner la paix à la Russie, stipule dans son traité la suppression de la susdite convention de la Russie, et de la Porte. Je suis persuadé que Mouhib-Effendi, parti avec l'ordre positif d'insister auprès de V. E. sur ce point qui tient singulièrement au cœur de S. H., aura reçu à l'occasion de la demande du titre de Résident pour M. Reinhardt, une copie de la note du Reis-Effendi avec un nouvel ordre de solliciter les bons offices et la toute puissante intervention de S. M. pour que la convention précitée et uniquement relative aux deux Principautés de Moldavie et de Valachie soit mise en oubli.

Une fois convaincu de l'impossibilité d'obtenir de la Porte que le Bérat de M. Reinhardt, comme Commissaire général des relations commerciales lui donnât le titre de Résident, et de la véritable raison qui la déterminait à s'y refuser; je cru devoir tourner la difficulté, puisque je ne pou-

www.dacoromanica.ro

pré bine Talleyrand, care scrie în 23 Iunie 1806, luĭ Muhib-Effendi, ambasadorul Porţeĭ la Paris, cele următóre:

---

vais pas la lever. Je demandai d'abord que, par une lettre vizirielle séparée et adressée au Bey de Moldavie, on l'autorisât à reconnaître M. Reinhardt pour Résident de France. Ma demande fut rejetée comme ayant le même inconvénient. Alors, M. Franchini proposa un mezzo-termine, et c'est que la lettre du Grand Vizir soit adressée aux Pachas de Chokzin, de Bender et d'Ismaïl, tous gouverneurs de provinces sises au delá du Danube. Cette proposition fut mieux accueillie. On ne s'engagea point pour les trois Pachas, mais on laissa espérer que la lettre serait au moins adressée à l'un des trois. Il me semble que nous ne perdons rien à cet arrangement, car si une des autorités musulmanes constituées au-delá du Danube reconnaît, par ordre de la Porte, M. Reinhardt comme Résident de France, a fortiori les deux Bey Rayas seront-ils entraînés à cette reconnaissance par le fait même. J'attendrai donc l'expéditon du Bérat auquel on travaille, et celle de la lettre vizirielle qui est presque promise pour envoyer le tout à M. Reinhardt. Le Bérat de M. Parant est déjà en mon pouvoir.

Je passe dans mes comptes les frais de ces expéditions dont je fais l'avance à M. Franchini; mais V. E. sait que l'usage était qu'ils fussent supportés par les titulaires. Elle prendra à cet égard la mesure qu'elle déterminera dans sa sagesse.

Je crois devoir joindre ici copie de ma note pour M. Reinhardt, parce que je m'aperçois que le Reis-Effendi, dans celle qu'il ma fait l'honneur de m'envoyer en réponse, n'a pas jugé à propos de répéter les termes honorables dont je m'étais servi pour annoncer la nomination de ce Résident.

Je suis, etc.

Signé: *Ruffin.*

Nota presentată Porţeĭ de Ruffin, cu privire la cererea beraturilor necesare d-lor Reinhardt şi Parant.

Pera, le 6 Juin, 1806.

Le soussigné, chargé d'affaires de S. M. l'Empereur des Français, Roi d'Italie, près la S. Porte, a l'honneur de notifier à S. E. le Reis-Effendi que S. M. Impériale et Royale a nommé, par décret du 18 Mars:

Monsieur Reinhardt, son Résident et Commissaire général des relations commerciales dans les Provinces ottomanes situées au-delá du Danube, à Jassy;

et Monsieur Parant, sous-commissaire de mêmes relations à Bucarest;

Et que, par un décret postérieur, Elle a nommé Monsieur David, commissaire général des relations commerciales en Bosnie.

En informant le soussigné de ces trois nominations, S. E. le Ministre des relations extérieures lui enjoint de solliciter auprés de la S. Porte l'expédition des Bérats et fermans de *l'exequatur* nécessaires pour faire re-

www.dacoromanica.ro

. . . . . .

«La Russie déclare la cause des troubles de la Servie en protégeant ouvertement les révoltés, en intervenant en leur faveur, en cherchant à faire assimiler la Servie à la Moldavie et à la Valachie qu'elle a mises sous sa dépendance.

Si la Russie voulait la conservation de l'Empire ottoman, elle cesserait de secourir les Serviens, elle offrirait de les réduire; elle leur déclarerait qu'elle ne peut les entendre que lorsqu'ils auront posé les armes, livré leurs chefs, reconnu leur maître légitime.

. . . . . .

Mais la Russie ne veut que le démembrement de l'Empire Ottoman . . .

. . . . . .

Si les Serviens obtenaient l'indépendance, qui peut douter que la Morée et toutes les provinces où il se trouve un grand nombre de Grecs, n'aspirassent au même but? Et que deviendrait alors l'Empire Ottoman? La Valachie et la Moldavie ont déjà donné un trop funeste exemple. Les Russes y commandent en maîtres. Cependant, la S. P. doit seule les gouverner, et ces provinces forment une importante partie de son Empire. (1),

. . . . . .

Şi nu numaĭ popórele creştine le ajutaŭ muscaliĭ. Tot prin Ipsilante, Rusia, resculase pre Aianul Rusciuculuĭ, Terseniclі, — care îĭ propusese să ucidă pe sultanul Selim şi pe miniştri şi să ea el puterea. Insuşĭ Dionisie Fotino nu neagă înţelegerea dintre Caragheorghe Cernea şi dintre Terseniclі şi Domnitorul Munteniei (2).

---

connaître les titulaires sus nommés sous les titres que S. M. leur a conférés et les installer dans l'exercice de leurs fonctions.

Le soussigné a également ordre de faire remarquer à S. E. le Reis-Effendi que S. M. Impériale Royale, en choisissant pour son Résident en Moldavie un personnage distingué dans la carrière ministérielle, et en s'empressant de placer un commissaire général en Bosnie, prouve a quel point elle désire de resserer de plus en plus les nœuds de l'amitié qui unit si heureusement les deux Empires et d'étendre les liaisons de commerce et les rapports de bon voisinage entre les Ottomans et les Français.

Flatté d'être porteur d'instructions si honorables et si analogues à son vœu, le soussigné les remplit avec d'autant plus de plaisir qu'elles lui fournissent en même temps l'occasion précieuse pour lui de renouveler à S. E. le Reis-Effendi l'hommage de sa considération la plus distinguée.

Au Palais de France, à Péra-les-C-ple le 6 Juin 1806.

Signé: *Ruffin.*

(1) Hurm. Vol. II, supl. I, p. 342.
(2) Tom. II, pag. 221, trad. Sion.

www.dacoromanica.ro

*

Aceste tóte cunoscêndu le până în fine şi Pórta, pe la finele luĭ Iunie st. vechiŭ 1806 începu a se împrăştia vestea, că Pórta a hotărît mazilirea Domnilor Moruzi şi Ipsilante. Ruffin scrie acésta luĭ Talleyrand, din Pera, în 10 Iulie 1806, ba chiar adaogă, că e vorba să fie numiţĭ în locul lor Domnĭ, «Alex. Sutzo ex-hospodar et Charles Callimaki Drogman de la Porte. On avait nommé pour successeur de celui-ci le susdit Moruzzi, mais le Kiaia-Bey nie le tout et prétend que, s'il y a quelque changement, Bano Kangerli sera Drogman de la Porte.»

*

Dar triumful vederilor francese la Constantinopole era reservat energiculuĭ noŭ ambasador al Francieĭ pe lângă Divan, generalul Sebastiani. Domniĭ noştri simţesc o schimbare de situaţiune cu sosirea nouluĭ ambasador, şi decĭ desvoltă o deosebită nouă energie şi eĭ, cătând să corumpă cu banĭ mulţĭ pe Ruffin şi pe Franchini (1).

La 28 Iuliŭ stil noŭ Generalul Sebastiani a sosit în Bucurescĭ, de la Nizza (2).

Dionisie Fotino dice, că «pe la începutul anuluĭ al 4-lea al Domnieĭ sale (a luĭ Ipsilant) se întîmplă că Napoleon Bonaparte, împĕratul Francieĭ, voind a ridica pe Pórtă în contra Rusieĭ, a trimis ambasador la Constantinopol pe generalul Sebastiani. Acesta a venit prin ţéra Românéscă. Domnul l'a primit cu onorurile cele maĭ deosebite (3). Generalul Sebastiani, înţelegêndu'l că era partizan cu corpul şi cu sufletul Ruşilor, s'a cercat cu tot felul de promiterĭ, ca să'l scóţă din convicţiunile sale şi să'l înduplece a se lipi de politica francesă. Ipsilante rĕmase statornic şi rĕspunse (??) că'ĭ era peste putinţă a se rumpe de partidul rusesc. Atuncĭ Sebastiani 'ĭ spuse

(1) Hurm. I—II supl. I. p. 345

(2) Sebastiani către Talleyrand, principe de Benevent, despre sosirea luĭ la Bucurescĭ.

Bucarest, le 30 Juillet, 1806

Monseigneur,

Je suis arrivé à Bucarest le 28, et j'en partirai demain pour me rendre à Constantinople. La chaleur est excessive et a rendu mon voyage très-pénible.

Horace Sebastiani.

T. II. supl. I. p. 346.

(3) Ruffin scrie în 9 Aug. 1806 st. n. luĭ Talleyrand, că i s'a adus din Bucuresci o scrisóre de la gener. Sebastiani in care 'ĭ spune ca el «*avait exigé* et obtenu tous les honneurs dus à l'ambassadeur du plus grand monarque de l'Europe» T. II. p. 348.

www.dacoromanica.ro

curat că mergênd la Constantinopol, are să'l denunțe la Devlet și are să se căiască, și cu tóte că Domnul pe lângă onorurĭ, 'ĭ-a dat și darurĭ (în săbiĭ și petre scumpe) ca de 200.000 leĭ, cu speranța că dór el se va abate dela hotărîrea sa, Sebastiani însă rămase nestrămutat, și mergênd la Pórtă îl descrise cu colorile cele maĭ negre ca filo-rus, ca amestecat în revolta Sîrbilor și ca oposant al tuturor intereselor împărăției. Pórta după asemenea descoperirĭ a proiectat destituirea și uciderea lui, dar a prelungit timpul pentru ca nu cumva să afle și să fugă (1).

*

Sebastiani fusese deja însărcinat în 1802, la finea anuluĭ, cu o misiune în Orient și cunoscea bine situațiunea. Îĭ fu ușor decĭ de a doua ḑi după sosire în Constantinopole, energic și deștept cum era, să se facă ascultat de Pórtă.

Puține ḑile după sosirea la Constantinopole a luĭ Sebastiani sórta domniilor luĭ Moruzi și Ipsilante a fost hotărîtă. Deja la 10 Iulie st. n. 1806 (2) Ruffin scria luĭ Talleyrand din Pera că: «Se asigură că Domnitoriĭ actualĭ aĭ Valachieĭ și Moldoveĭ aŭ să fie înlocuițĭ de Alexandru Suțu, fost hospodar și Scarlat Calimach, Dragoman al Porțeĭ.» La dragomanat în locul luĭ Calimahh era însă vorbă să fie chiămat Dimitrie Moruzi. Ruffin întrebând despre acésta pe Kehaia-Beĭ, acesta a negat ḑicênd, că dacă va fi schimbare, atuncĭ dragoman va fi Banul Hangeri. După sosirea luĭ Sebastiani, ceea ce la 10 Iulie se bănuia numaĭ, se realisézā. In 28 August stil noŭ (3) Sultanul Selim al 3-lea mazilesce pe ḑisul. Domnitor după insistența

(1) T. II. p. 220. Vedĭ și Dionisie Eclesiarhul. Tesaur II, pag. 204.

(2) După Dionisie Eclesiarhul, C. Ipsilant scia maĭ de mult, că stătea rĕŭ la Con tatinopole și de aceea luase unele dispositiunĭ maĭ mult decât curióse. El ordonă tuturor capukihaelelor sale de la serhaturile Dunăriĭ și din calea Constantinopoleĭ «să păzéscă fórte cu privighere, când vor venĭ capegiĭ împărătescĭ pe la hanurile Beiliculuĭ, să rînduiască cercetătorĭ, să iscodéscă cu ce trébă vin la Bucurescĭ, și pe care va dovedi că vine asupra Domnieĭ Sale, să pue pe Turciĭ Beiliculuĭ, cu dare de banĭ, ca nóptea, cu cumpĕtare, să taie pe acel capigiŭ și să'ĭ iea firmanul să i-l trimétă pe taină, iar trupul capegiuluĭ băgêndu-l în sac să-l arunce în Dunăre. De acéstă lucrare, aflându-mĕ încă în Bucurescĭ la Mitropolie, aceea am audit de la ipochimene vrednice de credut. Decĭ acésta urmând capukihaelele, spune că ar fi topit pre vre-o doĭ treĭ capegiĭ.»

Maĭ departe Dionisie ḑice că s'a băgat de sémă de aceste dispositiunĭ de capegiĭ și că aflând acéstă faptuire a luĭ Ipsilanto, vizirul Sultanuluĭ, a înțeles că Domnitorul era hain și atuncĭ a primit sfatul luĭ Sebastiani de a mazili pe Ipsilante. Constantin Suțu candidatul Francieĭ la tronul Muntean nu puțin contribui la căderea luĭ C. Ipsilanti, denigrându-l și arĕtând că acela este hain. (Tesaur de mon. II pag. 205.)

(3) D. N. D. Popescu pune cu greșală mazilirea la 6 August 1806, pag. 91, în Calendarul pe 1893. Tot așa scrie și cronica greco-română dată de D. Ebriceanu la călcâiul istorieĭ

www.dacoromanica.ro

generaluluĭ Sebastini, insistenţă ţinută în aşa mare secret, în cât Sebastiani credea că ministrul rusesc Italinski nu aflase nimic despre mazilire (1).

Se pare într'adevĕr că ambasadorul rusesc din Constantinopole nu află imediat despre mazilirea Domnitorilor, căcĭ el întârdiă de a protesta contra acestuĭ act. Numaĭ la 8 Septembre 1806 Italinski trimise Porţeĭ un protest în regulă în contra maziliriĭ Domnitorilor înainte de împlinirea celor 7 anĭ (2).

Mitropolieĭ din Iaşĭ (pag. 5) «că la 1806 August 6, Marţi a fost îmbrăcat cu cavadé şi Const. Al. Suţu ca Domnitor Valachieĭ; de asemenea Scarlat Vodă Calimach ca Domn al Moldoveĭ. Apoĭ la 15 August, Joĭ, la 9 ore séra fu insciinţat Ipsilante că e mazilit.» Aceste date din cronica greco-română sunt eronate, Gen. Sebastian n'ar fi dat vestea maziliriĭ tocmaĭ la 29 Aug. dacă era făcută la 6. El scrie lămurit la 29, ca «ierĭ 28 August» s'a întîmplat numirea noilor Domnĭ.

(1) Vestea mazilireĭ şi póte hotărîrea uciderei (de care Sebastiani nimic nu scrie) a fost expediată, dice Dionisie Eclesiarhul, de capikihaiaoa română din Constantinopole «cu grabnicĭ olăcarĭ turcĭ, dădu-le mulţĭ banĭ să mérgă fórte iute la Beiul cu insciinţare, scriindu-ĭ de tóte şi să facă cum va face să scape cu viaţă Tată-sĕŭ Alexandru Vodă Ipsilante, încă ĭ-a scris cum că s'a hotărît să-ĭ ia viaţa, şĭ să caute orĭ-cum va putea să scape cu capul a mână. Capikihaiaoa de la Rusciuk simţind ce se lucréză pentru Vodă, încă i-a scris că Terstenicoglu se gătesce, ca fără de veste să-l cuprindă cu óste, ci să fugă cu capul a mână, că nu va rĕmâne din némul luĭ nicĭ picior. (Tesaur II, pag. 205.)

(2) Generalul Sebastiani către relaţiunile esterne, despre completa schimbare a politiceĭ otomane, şi despre depunerea celor doĭ principĭ ruso-filĭ a Valachieĭ şi Moldoveĭ.

«Hier S. H. Selim III a déposé les deux Princes de Moldavie et de Valachie. Le Prince Moruzzi a été remplacé par le Prince Callimaki, Drogman de la Porte, et le Prince Ipsilanti a été remplacé par le Prince Alexandre Sutzo. Khantzeri a été nommé Drogman. Vous voyez, Monseigneur, que les insinuations amicales de S. M. ont été suivies et qu'aussitôt que le Gouvernement a pu se croire indépendant, il a donné des marques certaines de son amitié et de sa confiance dans l'Empereur des Français. Les changements étaient difficiles. Ces Princes avaient pour appui la Russie, l'Angleterre, l'Allemangne, et même la Prusse. Ils avaient corrompu plusieurs membres du Divan et jetaient l'or à pleines mains.

Ces Princes méditaient une révolution dans cet Empire. Toute la population grecque est prête a s'insurger. Le Servie a donné le premier signal. Les autres provinces sont au moment de suivre cet exemple. Les Princes Moruzi et Ipsilanti, intimement liés avec l'Evêque grec de Monténégro, s'entendaient avec lui avec plusieurs autres et étaient prêts à éclater. Les deux Princes nouveaux, dévoués aux intérêts de leur Gouvernement et fidèles à leur souverain, vont faire tout leurs efforts pour détruire ces germes de trouble et j'espère qu'ils y parviendront bientôt.

M. d'Italinski jette feu et flammes contre la Porte; il menace d'une rupture très-prompte entre l'Empire Ottoman et la Russie, et vient d'expédier un courrier extra-ordinaire à Pétersbourg. Il veut regarder la déposition

www.dacoromanica.ro

Cea ce spune Italinsky despre ordinea ce a primit de la împĕratul sĕŭ

---

des Princes comme une violation de la Convention de Jassy, et il a donné presque une déclaration de guerre. C'est dans cet instant que la France doit fortement soutenir la Porte. C'est hier qu'elle est sortie réellement de la tutelle et de l'ascendant russe, qu'elle, a repris son ancien système et qu'elle a adopté les mesures nécessaires à son salut.

Terstenic-Oglou, Ayan de Rustchouk, vient d'être assassiné par ses soldats. Cet événement est heureux pour la Porte. Cet Ayan, séduit par le Prince Ipsilanti, dont il était depuis quelque temps l'ami intime, marchait contre les troupes du G. S. à la tête de 80 mille hommes, et m'a dit à moi-même, lors de mon passage, que son projet et celui de ses amis était de s'emparer de Constantinople, de déposer le Sultan et de mettre en pièces les Ministres. Je cherchai à le ramener à des principes de fidélité à son gouvernement; mais son parti était pris.

. . . . . .

La déposition des deux Princes a été traitée avec un tel secret que M. d'Italinski n'en a été instruit que lorsque les nouveaux ont été installés.

Iacă acum şi protestul oficial presentat S. Porţĭ de ambasadorul Rusieĭ în contra numireĭ noilor Domnĭ aĭ Principatelor dunărene.

Constantinople, le 8 Septembre 1806.

. . . . . .

Le soussigné, pour remplir ses dernières instructions, et d'après l'exigeance des traités existants entre les deux Empires, demande provisoirement, au nom de S. M. Impériale, la suspension du départ des deux nouveaux Voïvodes, dont l'un est, suivant le dire du public, Charles Callimaki, et l'autre Aleko-Bey, dont le mépris pour la S. Porte, les violences et les vexations pendant sa première administration, les délits envers la Cour de Russie, sont bien connus à S. H., et se trouvent constatés dans plusieurs écrits autographes de ce Sultan, qui furent dans le temps exhibés par les Ministres de la S. Porte au soussigné lui-même.

En effet, si elle persiste dans la résolution d'observer les traités et de conserver encore l'harmonie et la bonne intelligence qui régnent entre les deux Cours, elle doit convenir de la nécessité de faire droit à cette demande, et d'après la considération sérieuse dans laquelle la S. Porte doit prendre tout ce que le soussigné a été autorisé à lui exposer dans cette note. Elle est tenue à s'abstenir de tout le cérémonial usité envers les deux nouveaux Voïvodes, tel que leur admission à se prosterner devant l'étrier Impérial; ou bien, si la S. Porte, indifférente sur les suites quelconque de l'acte hostile qu'elle s'est permis contre la Cour de Russie, veut y persévérer, si elle est résolue de consommer ainsi l'infraction des traités qu'elle a entamée par la destitution des deux anciens Voïvodes, alors, c'est autre chose.

Le soussigné demande en outre que la S. Porte empêche l'envoi sur les lieux par les deux nouveaux Voïvodes de leurs Lieutenants ou Kaïmakams,

www.dacoromanica.ro

ca să céră ca nota luĭ să fie pusă sub ochiĭ Sultanuluĭ, era numaĭ o invenţiune, căcĭ de la ḑiua maziliriĭ Domnitorilor până la data noteĭ nu avusese timp să vestéscă la Petersburg întîmplarea, necum să şi priméscă de acolo instrucţiunĭ. Ca dovadă póte sta noua notă a luĭ Italinsky din 17 Septembre st. v., prin care ambasadorul rusesc reînoesce protestul contra maziliriĭ, de astă dată din ordinea împĕratuluĭ, pretinḑênd că ceĭ doĭ Domnĭ să fie îndată reintegraţĭ la locurile lor, sub ameninţare că nu va primi nicĭ un rĕspuns obscur, evasiv, saŭ dilatoriŭ şi că deacă reintegrarea luĭ Moruzi şi Ipsilante nu se va face imediat, îşĭ va reclama paşpórtele şi se va retrage din Constantinopole (1).

---

ou la prise de possession des affaires par ces substituts, s'il y en a eu déjà d'envoyés. Tous les boyards des deux provinces doivent, suivant l'usage, se rassembler extraordinairement et élire parmi eux un vice-gérant, sous le titre de premier boyard.

Le soussigné demande qu'à ces fins les ordres de la S. Porte soient expédiés avec la plus grande diligence.

Le contenu de cette note ne laissant aucun doute sur la fermeté des intentions de S. M. l'Empereur de Russie, met en évidence combien il importe que la mesure qui est proposée soit adoptée. La même note démontre également que S. M. est en droit d'attendre de la S. Porte une explication de la droiture de ses intentions et de se voir consultée sur l'objet en question.

Dans le cas où les intentions respectives se trouveraient dans le plus parfait accord, il faut que la S. Porte déclare sans détour qu'elle est dans la résolution sincère de prouver, non seulement par des paroles, mais par des faits, qu'elle est prête à exécuter à l'avenir la lettre et l'esprit de tous les traités et actes politiques et commerciaux, pour que S. M. l'Empereur de Russie puisse prendre sur elle le soin d'aviser aux moyens que lui commandent à la fois sa propre dignité, le retour de la tranquillité générale, et l'intérêt des deux provinces, dont elle garantit, l'existence et la durée, ainsi que le maintien de leurs privilèges.

Le soussigné doit faire connaître officiellement et en termes précis que S. M. l'Empereur, son maître, lui a expressément ordonné de demander que sa note fût, sans délai, mise sous les yeux de Sa Hautesse.

(1) Nota ambasadoruluĭ Rusieĭ, Italinski, către Sublima Pórtă, despre depunerea principilor Valachieĭ şi Moldoveĭ şi despre cererile Curţeĭ imperiale rusescĭ.

Péra, le 17 (29) Septembre, 1806.

«Le soussigné, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire de S. M. l'Empereur de toutes les Russies, n'avait fait qu'obéir aux ordres précis de son Auguste Souverain en remettant à la S. P. le $^{16}/_{28}$ du mois dernier la note à laquelle elle vient de faire une réponse négative sur quelques objets, contradictoire avec les faits et les traités sur d'autres, évasive et illusoire sur tout le reste.

www.dacoromanica.ro

La protestul Elciului rusesc se unesce şi ambasadorul Angliei, care şi el depune la Pórtă o notă fulminantă în contra maziliriĭ celor doĭ Domnitorĭ, ameninţând şi acusând pe Pórtă, că s'aŭ dat cu totul sub influenţa Franciei. Generalul Sebastiani vestesce acésta într'un P. S. la scrisórea sa din Pera, de la 29 August 1806 st. n. şi maĭ apoĭ într'altă scrisóre a luĭ din 21 Septembre 1806 către Talleyrand, în care ḑice că: «Ambasadorul Angliei nu maĭ jócă la Constantinopole, decât rolul unuĭ agent al domnuluĭ Italinsky. Şi unul şi altul ameninţă cu răsboiŭ grabnic şi teribil Pórta otomană, vestindu-ĭ că s'a format o coaliţiune nouă contra Franţeĭ, din Anglia, Rusia şi Prusia (2).

. . . . . .

S. M. Impériale ayant été informée de la nouvelle destitution des deux Hospodars de Valachie et de Moldavie, a expédié sur le champs au soussigné un courrier extraordinaire, arivé ici avant-hier au soir. Elle lui ordonne d'exprimer son extrême mécontentement sur cette destitution arbitraire, faite au mépris du Hatti-Chérif émané en Septembre 1802, (les premiers jours de la lune de Djemazuil Ahir 1217) trois ans avant le terme qu'il prescrit sans en avoir donné aucun avis préalable à son Ministre, sans que le motit déterminant lui ait été d'avance communiqué et constaté de part et d'autre.

. . . . . .

S. M. Impériale ne peut rester indifférente sur un pareil état de choses, et si par une suite de son extrême modération et de son désir de conserver la bonne harmonie avec l'Empire Ottoman, elle pouvait encore consentir à ajourner toute réclamation ultérieure sur une partie des griefs énoncés dans la susdite note du soussigné, il n'en saurait certes être de même de la destitution illégale et arbitraire des deux Hospodars. C'est une infraction manifeste aux engagements solennels de la S. P. envers la Cour Impér. de Russie. C'est un objet intimement lié à sa considération et a sa dignité par la protection que les traités lui donnent évidemment le droit d'accorder à ces Princes, et que des stipulations postérieures et toutes récentes encore entre les deux empires l'autorisent à exercer.»

(2) Generalul Sebastiani către Talleyrand, despre mânia ambasadorilor Rusieĭ, Angliei şi Prusieĭ faţă cu schimbarea politiceĭ otomane, şi despre purtarea principilor Moruzi şi Ipsilanti.

Constantinople, le 21 Septembre, 1806.

. . . . . .

«L'Ambassadeur d'Angleterre ne joue plus à Constantinople que le rôle de l'agent de M. d'Italinski. L'un et l'autre menacent d'une guerre prompte et terrible la Potte Ottomane, à qui ils renouvellent tous les jours l'assurance d'une nouvelle coalition contre la France, composée de l'Angleterre, de la Russie et de la Prusse. Jusqu'à présent, les vociférations de M. d'Italinski ont produit peu d'effet: les demandes qu'il a faites ont été rejetées. Les nouveaux Princes de Moldavie et de Valachie qu'il voulait faire arrêter sont partis pour se mettre à la tête de leurs Principautés, et je suis par-

www.dacoromanica.ro

Lăsăm un moment Constantinopolea în starea de fierbere acolo produsă de la sosirea generaluluĭ Sebastiani şi destituirea hotărîtă în secret a luĭ Ipsilante şi Moruzi şi ne întorcem în Principate.

Am adus cu documente naraţiunea domnieĭ acestor Domnitorĭ până la anul 1806. Nu avem a reveni asupra lucrăriĭ nostre din acest punct de vedere. Să povestim acum cele ce în Bucurescĭ se întîmplă, cum şi la Iaşĭ, în luna luĭ August 1806.

Am vĕdut că la 28 August st n.; generalul Sebastiani pune data destituiriĭ luĭ Ipsilante şi a luĭ Moruzi. Alexandru Ipsilante era forte bine insciinţat de ce se petrecea la Constantinopole. Dionisie Eclisiarhul scrie, că de la Constantinopole era Ipsilante insciinţat de capuchihaiaoa luĭ. In aceeaşĭ ḑi în care Sultanul Selim III semna actul de mazilire, adică la 16 (28) Aug. Alexandru Ipsilante fugea din Bucurescĭ, pretestând înaintea boierilor că se duce la moşia sa Afumaţĭ. Veḑĭ în ce mod narĕză Dionisie Eclisiarchul, Fănuţă (Zilot) şi Fotino fuga luĭ C. A. Ipsilante:

«Capikihaiaoa de la Ţarigrad a scris luĭ Vodă cu grabnicĭ olăcarĭ turcĭ, dându-le mulţĭ banĭ să mĕrgă forte iute la beiul cu insciinţare, scriind de tote şi să facă cum va face să scape cu viaţă. Tatăl sĕŭ Alexandru Vodă Ipsilanti încă i-a scris, cum că s'a hotărît să-ĭ iea viaţa, ci să caute orĭ cum va putea să scape cu capu a mână. Capikihaiaoa de la Rusciuk simţind ce se lucrĕză pentru Vodă, încă 'ĭ-a scris, că Trăstănicoglu se pregătesce, ca fără de veste să-l cuprindă cu oste, ci să fugă cu capul a mână, că nu va rĕmânea din nĕmul luĭ nicĭ picior.

«Vodă Ipsilante luând aceste insciinţărĭ de odată, forte s'a întristat şi îndată a poruncit să închiză porţile curţeĭ domnescĭ cu tărie şi cu mare pază, şi de loc aŭ poruncit Domneĭ, ca în grabă să se gătĕscă şi să strîngă tote ale caseĭ de drum, asemenea aŭ poruncit şi celor din casă să strîngă tote de grabă şi să le aşeḑe de drum. A poruncit şi la gineriĭ luĭ, în grabă cu totul să se gătĕscă de drum. Poruncit'aŭ şi postelniculuĭ i cămăraşuluĭ, să adune tote ale cămăriĭ, puindu-le în lăḑĭ să le încarce în care mocănescĭ. Poruncit'aŭ vătaşilor de curte, în grabă să aducă care mocănescĭ să încarce calabalîcurile. Poruncit'aŭ luĭ Başi-ciohodar, buliuc-başilor, barairactarilor, tunarilor, căpitanilor de pandurĭ, căpitanilor de călăraşĭ, de grabă să se gătĕscă iarăşĭ cu cĕta luĭ şi cu armele sale, toţĭ să fie gata de rĕsboiŭ, spre paza şi petrecerea Mărieĭ-Sale. Aşa luând toţĭ grabnica poruncă a Mărieĭ-Sale, în 3 saŭ 4 cĕsurĭ tŏtă gătirea s'aŭ făcut. Iar boieriĭ ceĭ marĭ prinḑênd de veste, că Vodă plĕcă cu tŏtă

venu à rendre tous ses efforts inutiles. Le nouveau Ministère me paraît de même sentiment que l'ancien à l'égard de la France, et j'espère qu'il marchera sur la même ligne.»

www.dacoromanica.ro

casa luĭ, s'aŭ adunat la curtea domnéscă şi aŭ intrat la Vodă grăindu-'ĭ: Măria-Ta, vedem că vreĭ să plecĭ din scaunul domnesc cu tótă casa Mărieĭ-Tale, şi noĭ rĕmâind vom cădea în primejdie şi în urgie împĕrătéscă. Vodă a ḑis către dînşiĭ: Aveţĭ ferman împĕrătesc să mĕ opriţĭ? Boeriĭ aŭ rĕspuns: nu avem. Vodă a ḑis: Dacă nu aveţĭ ferman, să nu aveţĭ nicĭ o grijă, că nu veţĭ pătimi nimic, iar de voiţĭ rĕsboiŭ cu mine, sabie, şi topuz este în mâna mea, poftim. Şi iar le aŭ ḑis: Acum mĕ duc unde sciŭ şi fără zăbavă mĕ voiŭ întórce, ci d vóstră să căutaţĭ de trebile domnescĭ, ale venitului din ţéră, precum este rînduit de Domnia mea, şi să urmaţĭ ca cum aşĭ fi însu-'mĭ Domnia mea de faţă şi să mĕ însciinţaţĭ neîncetat de tóte şi eŭ încă voiŭ scrie d-vóstre şi porunci cum să urmaţĭ şi să rĕmâneţĭ sănătoşĭ. Şi la 6 césurĭ din ḑi, a plecat întâiŭ cu calabalîcul şi haremul cu gineriĭ luĭ, iar Măria-Sa dacă a isprăvit cuvîntarea cu boeriĭ în scurt a suit în caretă (şi s'a apucat de sănătósa, precum se vorbesce între ómenĭ, că fuga este ruşinósă dar este sănătósă), şi cu óste arnăuţĭ, cioho-darĭ, cazacĭ, rumânĭ horvaţĭ şi cazaci rumânĭ şi panduri şi tunariĭ cu tunurile şi fórte cu iuţime şi cu grăbire aŭ mânat, avênd frică mare să nu'l ajungă Turciĭ Trăstănicogluluĭ (1).

Zilot (Fănuţă) nu dă detaliĭ asupra fugeĭ din Bucurescĭ a luĭ C. Ipsilante, ci numaĭ face istoricul intrigilor de la Constantinopole ale luĭ Alecu Suţu şi Sebastiani contra luĭ Ipsilante, şi urmărilor acelor fapte, aşa:

«fiind că acest mare tiran Napoleon ţinea în faţă prieteşug cu Pórta turcéscă pentru cele maĭ adîncĭ interesurĭ ale luĭ, care prieteşug vĕḑêndu-'l Aleco-Vodă Suţul şi partida franţuzéscă sprijinit fiind necontenit prin Elciul franţuzesc de la Ţarigrad, vĕnă Domnia Ţĕreĭ-Românescĭ. Ipsilanti şi el însciiţându-se de acésta şi avênd şi el tainică împărtăşire cu Curtea Rusieĭ, partida ruséscă fiind şi aflându se şi Rusia pe aceste vremurĭ tare şi puternică şi singură straşnică putere împotriva luĭ Napoleon, nu maĭ puţin şi Turcilor gogoriţă, au făcut cunoscută pornirea şi lucrarea Suţuluĭ; şi nu numaĭ atât, ci trimise pe taină (Pórta) să iea şi capul luĭ Ipsilanti; de care însciinţându-se Elciul rusesc, pe de o parte pe loc făcŭ scire luĭ Ipsilanti ca să fugă să 'şĭ scape capul, şi pe de alta dete cuvînt către Sultanul, că, orĭ să lase Domn tot pe Ipsilanti, până la 7 anĭ, cum scrie hatihumaimurile, adecă hrisóvele Porţiĭ şi legăturile între Pórtă cu Rusia saŭ de nu el fuge la Curtea sa şi atuncĭ rĕsboiul va fi deschis, iar pricina de se punea Rusia pentru Constantin-Vodă Ipsilanti era adevĕrat şi a trahtaturilor ce făcuse el Rusieĭ în vremile acestea, când Napoleon umbla cu tóte meşteşugurile să surpe şi pe Rusia, cum surpase şi stricase şi

(1) Tesaur II, pag. 205.

www.dacoromanica.ro

celelalte împĕrăţiĭ şi orăiĭ ale Europeĭ, gata avĕnd rĕsboiul şi cu dînsa, şi pe taină âmblând a ridica şi pe Turcĭ asupra eĭ, ca maĭ lesne să o surpe. Care lucru simţindu-'l Ipsilanti şi făcêndu-i-'ĭ cunoscut (la care orĭ bine aŭ făcut, ca o sĕmînţă creştină dorind de împĕrăţie creştină seaŭ rĕŭ, căcĭ aŭ descoperit taina stăpânuluĭ sĕŭ, Turcul, alteĭ împĕrăţiĭ, este osebit a se judeca), Rusia fórte s'aŭ fost îndatorat luĭ; şi de aci, mâna dróptă avêndu-'l la acósta, cum şi la arădicarea Sîrbilor împotriva Porţeĭ (meşteşugind acésta Rusia, ca să slăbéscă puterea Turculuĭ a nu putea să o pornéscă tótă asupră-'ĭ, după cum pohtia Napoleon, ci să aibă în inima stăpâniréĭ sale pe Sirbĭ piedecă), sta Rusia pentru dînsul a nu se mişca din domnia sa, fiindu-'ĭ cel maĭ trebuincios la acele îngozitóre pentru dînsa vremurĭ, ca să-'ĭ descopere planurile Turculuĭ cu Franţa împotrivă-'ĭ. Care ocrotire a Rusieĭ pentru Ipsilante prin Elciul eĭ la Ţarigrad, cu ast-fel de hotărîre, adecă: orĭ Ipsilante Domn până la 7 anĭ, saŭ rĕsboiul este deschis, vĕdênd-o Pórta şi focul rĕsboiuluĭ avêndu-'l Sirbiĭ aprins, cariĭ şi isbutia asupra Turcilor, cu greŭ fórte îĭ venia a face hatîrul Francezuluĭ, unuĭ vecin maĭ de departe, şi a dobîndi vrăjmaş pe Rus, vecinul cel maĭ de aprópe, şi în vremea aceea maĭ vîrtos, când în lăuntru împĕrăţieĭ sale avea bold pe Sirbĭ, cum s'aŭ dis. Şi aşa fu silită Pórta de a scóte pe Suţul din domnie şi orîndui iar pe Constantin-Vodă Ipsilanti, şi trimise fermanul de domnią tocmaĭ în Rusia, unde se afla fugit cu Dómna, cu beizadele şi cu ceĭ maĭ aleşĭ Grecĭ aĭ sĕĭ, de unde şi plecă singur fără familie numaĭ cu uniĭ din boeriĭ sĕĭ grecĭ) (1).

D. N. D. Popescu în studiul: «Epoca Nedumeriţilor» publicată în Calendarul sĕŭ pe 1893, ḑice, că C. Ipsilante, la trecerea prin Bucurescĭ a luĭ Sebastiani se grăbia atât prin viŭ graiŭ cât şi în scris să-'şĭ esprime sentimenţele sale de amicie şi devotament faţă cu Francia.

Cum documentéză asemenea aserţiunĭ? Fotino spune, din contră că «generalul Sebastiani înţelegéndu-'l pre C. Ipsilante că era partizan cu corpul şi cu sufletul al Ruşilor, s'a cercat cu tot felul de promiterĭ ca să 'l scóţă din convincţiunile luĭ şi să-'l înduplece a se lipi de politica francesă. *Ipsilante rĕmase statornic* şi rĕspunse că-'ĭ era peste putinţă a se rumpe de partidul Rusieĭ (2).»

D. N. D. Popescu obicinuit maĭ mult a scrie nuvele decât istorie, povestesce cu mare fantasie mĕsurile ce C. Ipsilante le iea ca să întărescă palatul, ba şi Bucurescĭul: El (Ipsilant) a dat ordin ómenilor curţeĭ sale, ca să încue porţile palatuluĭ şi să le pue în stare de apĕrare; dat-a ordin tuturor căpitanilor (?) de plăşĭ, de poteraşĭ, (?) de pandurĭ şi de óste de ţeară, (?) ca să

(1) Fănuţă, pag. 83. 2) Pag. 91.
(2) Fotino II, pag. 220.

www.dacoromanica.ro

se adune în Bucurescĭ in cea maĭ mare grabă; strîns'a în jurul palatuluĭ sĕŭ tŏtă cĕta armaşilor şi a cazacilor, cărora le împărţi muniţiune cu îndestulare şi tainurĭ îndoite pentru o lună (??); dat'a ordin tunarilor ca să-'şĭ aşeḑe tunurile deasupra zidurilor palatuluĭ (!) şi pus'a să cresteze tŏtă crĕsta zidurilor cu deschiḑăturĭ micĭ de meterezurĭ prin carĭ să încapă gurile cele largĭ ale şuişanelelor; înconjurat'a zidurile palatuluĭ cu sentinele dese şi numeróse, pe carĭ le schimba la fie-care două ore (!!!) pentru ca privigherea să le fie neadormită şi după ce se asigură în privinţa palatuluĭ de orĭ-ce încălcare fără de veste din partea boerilor (???) încep să întărĕscă şi dealurile din marginea Bucurescilor cu tăbiĭ de pămînt şi tunurĭ puse în meterezurĭ, precauţiunĭ carĭ băgă în mare gróză pe locuitoriĭ oraşuluĭ (1).»

In memorul meŭ al 3-lea: «Pe file de cĕslov» presentat Academieĭ, am reprodus acĕstă informaţiune manuscrisă după cartea *Pravoslavnica învĕţătură*», tipărită la 1704 sub mitrop. Dositeiŭ:

«1806. Să se scie când a fugit Constantin Ipsilante la Muscalĭ: în luna luĭ August 16 ḑile la 7 ceasurĭ din ḑi. . .» (2).

Explicaţiunea că C. Ipsilanti ar fi minţit pre boierĭ că se duce din Bucurescĭ numaĭ până la moşia sa «*Afumaţi*», o daŭ boeriĭ Divanuluĭ, pentru că de sigur se temeaŭ să nu fie apoĭ apucaţĭ de Pórtă pentru fuga luĭ Ipsilante.

In realitate însă boeriĭ trebuiaŭ să fie fost în cunoscinţă deplină de decisiunea Domnitoriuluĭ de a fugi din ţĕră, căcĭ almintrelea nu ne-am putea explica cum de tocmaĭ în aceeaşĭ ḑi, imediat, boeriĭ rînduesc kapukehaiale nouĭ pe la serhaturĭ (3) şi chiar de a 2-a ḑi adresĕză către toţĭ ispravniciĭ de judeţe următórea carte deschisă:

«Facem d-vóstră în scire, că ierĭ la 16 ale următóreĭ 'la 10 cĕsurĭ din ḑi, Măria-Sa Constantin-Vodă Ipsilanti, fără de veste, aŭ plecat de aicĭ cu cuvînt că se duce la moşia Mărieĭ-Sale Afumaţiĭ, luând împreună tŏtă familia sa şi pe toţĭ boeriĭ grecĭ cu tŏtă *ekpaiana* şi cu toţĭ ostaşiĭ Mărieĭ-Sale şi cu tŏte că la plecare spunerea Mărieĭ-Sale era, cum că merge la Afumaţĭ, precum am ḑis, dar după ducerea sa de aicĭ am luat pliroforie, că aŭ apucat pe drumul Braşovuluĭ către ţĕra nemţĕscă, ci fiind-că acĕstă întîmplare vestindu-se la obşte póte să se dea norodului vre-o spaimă,

(1) Pag. 92 Calendar 1893.

(2) Veḑĭ şi la Fotino, tom II, pag. 218, 220, 221, 222.

(3) La Vidin a fost numit Paharnicul Ilie; la Rusciuc Slugerul Bali, la Brăila Biv al 2-lea Armaş Gheorghe; la Nicopóia-Poloovnic Hurmuzake; la Silistra: Armaş Iordache Voitineanu. Li se ordona «să caute trebile serhatului cu bună orînduială de a nu se întimpla cel maĭ mic cusur şi pentru orĭ-ce madea vor avea trebuinţă de povaţă să insciinţeze ca să iea poruncĭ domnescĭ» (original Bibl. V. A. U.)

www.dacoromanica.ro

de aceea iată într'adins vĕ scriem, să proftacsiţĭ însciinţările d-vóstre către toţĭ zabiţiĭ, i zapciĭ ĭ părcălabiĭ şi tuturora deobşte locuitorĭ încredinţându-ĭ şi adeverindu-le, că ţĕra este în pace şi ca să nu aibă nimenĭ nicĭ un fel de frică saŭ temere, nicĭ să se facă vre-o turburare între dinşiĭ saŭ strămutare ci să stea toţĭ în linişte la locaşurile lor, *fiind-că din cés în cés aşt ptăm să soséscă de la prea înalta Pórtă Capiolan cu vestire de Domnie nouă.* Ci dar să fiţĭ d-tre cu priveghere, ca nu cumvaşĭ din pricina *unora ce sunt iubitorĭ de răzvrătirĭ*, să se întîmple vre-o spaimă de turburare între locuitorĭ, îngrijind d-tre de a nu li se face niscaĭ-va jafurĭ saŭ mâncătoriĭ de către cincvaşĭ; ci să aveţĭ a cauta trebile judeţuluĭ cu tótă orînduiala, cu linişte şi fără de cusur, întocmaĭ precum vĕ scriem aşa să urmaţĭ şi fiţĭ sănătoşĭ. Fiţĭ cu luare aminte să nu se întîmple vre-un cusur, căcĭ apoĭ cu hotărîre să sciţĭ că înşi-vĕ aveţĭ a rĕspunde şi a da sémă. «1806 August 17.» (1)

Din însăşĭ acéstă poruncă a Divanuluĭ se vede lămurit, că boieriĭ sciaŭ causa fugeĭ luĭ C. Ipsilanti, de óre-ce spun, că «*din ceas în ceas aşteptăm să soséscă de la P. I. Pórta Kapiolan cu vestire de Domnie nouă.*»

Şi nu numaĭ boieriĭ din Bucuresci sciaŭ despre acésta, ci şi Caimacanul Craioveĭ, Arghiropolu, care acela fugi şi el imediat după fuga Domnitoruluĭ, de aduse mare spaimă în greŭ încercatul oraş al Craioveĭ, ba şi în tóte cincĭ judeţele oltene.

Divanul din Bucurescĭ aflând de acéstă spaimă de peste Olt, adresă judeţelor acelora următórea carte deschisă:

«Cinstiţĭ d vóstră boerĭ ispravnicĭ ot sud... Aci luarăm însciinţare, cum că din pricina fugireĭ postelniculuĭ Arghiropolu, ce se afla caimacam, s'ar fi pricinuit locuitorilor o mare spaimă şi turburare, în cât aŭ început a se şi răspîndi uniĭ din eĭ, Pentru care mirare avem: cum de aţĭ îngăduit d vóstră a se face o urmare ca acésta? La care acésta ne am mirat fórte pentru nechibzuirea d-vóstră şi puţina îngrijire ce aveţĭ de liniştea locuitorilor, în vreme ce d-vóstră eraţĭ datorĭ, ca îndată, pe de oparte să fi pornit menzil spre a Vĕ pliroforisi de aci pentru adevĕrul lucrurilor, pe de altă parte să fi eşit în judeţ, ca să vĕ arĕtaţĭ locuitorilor şi să-ĭ fi încredinţat că n'aŭ a fi întru nicĭ un fel de frică saŭ temere, fiind că ţara este în bună pace; care acésta neurmând'o d-vóstră sunteţĭ în mare vină. Ci dar iată vĕ poruncim, să puneţĭ tótă osîrdia şi să metahirisiţĭ tóte cuviinciósele mijlóce, spre a aduna la loc pre ceĭ risipiţĭ şi spre a-'ĭ adeveri cu tótă încredinţarea, că ţara este în bună pace, să n'aibă nimenĭ nici un fel de temere aŭ frică, fiind-că noĭ *aicĭ din ceas în ceas aşteptăm sosirea caimacamuluĭ cu Domnie nouă.* Ci dar urmaţĭ întocmaĭ cum vĕ scriem şi liniştiţĭ norodul acolo, căcĭ în urmă aveţĭ a da greŭ rĕspuns» 1806 August 20 (2).

(1) Orig. la Bibl. Urechiă din Galaţĭ.
(2) Originalul la Bibl. Urechiă.

www.dacoromanica.ro

In aceeaşĭ ḑi de 20 August, Mitropolitul şi boieriĭ scriseră Episcopuluĭ de Argeş «să se scóle să vie la Bucurescĭ, fiind prea trebuincios.»

Tot în interesul liniştcĭ locuitorilor din ţară şi din Bucurescĭ, Divanul luă diverse alte măsurĭ. Aşa: 1. rîndui la Craiova vechil, adică loçoţiitor de caimacam pre logofătul Costache Caliarhi.

2. Numi vechil Agieĭ din Bucurescĭ pre logofătul Bălăceanu.

3. Scrise acestuia în 1806 Aug. 22 şi mareluĭ spătar, să oprescă obiceiul sloboḑireĭ de arme ḑiua şi nóptea prin mahalale şi oraş, ca să nu se întîmple *sinhisis şi spaimă locuitorilor* politieĭ (1).

4. Divanul ordonă vătaşilor din tóte plaiurile ţăreĭ că «cu tóte că şi fără de acéstă poruncă credem că veĭ fi păzit până acum datoria slujbeĭ tale pentru paza plaiuluĭ, dar iată şi noĭ prin acéstă straşnic îţĭ poruncim, să fiĭ nelipsit din plaiŭ, unde să te afli cu toţĭ poteraşiĭ şi plăiaşiĭ tăĭ păzind şi ḑiua şi nóptea cu privighere de a nu lăsa să trécă prin plaiŭ *nimenea* şi *nimica*, ci să fie poprit fies-ce lucru şi până ce nu vei vedea teşcherea iscălită de înşi-ne noĭ, nicĭ într'un chip să nu se slobódă a trece, căcĭ de se va face vre-o urmare împotrivă însuţĭ veĭ avea a da sémă şi straşnică pedépsă veĭ cerca. Asemene şi de cele care-ţĭ sunt sciute după cuprinderea poruncilor ce-ţĭ sunt date maĭ dinainte şi sunt *embodisite*, orĭ zaherele şi cu un cuvînt saŭ verĭ-ce, îţĭ poruncim făr de porunca nóstră de sloboḑenie să nu trécă. Acésta!». 1806 August 22.

Cu acéstă poruncă divanul nu avea în vedere numaĭ interesele vămiĭ, ci şi împedicarea risipireĭ ţăriĭ, sub impresiunea spaimeĭ în urma fugeĭ luĭ C. Al. Ipsilant.

Peste 8 ḑile de la fuga din Bucurescĭ a luĭ C. Ipsilante sosiră acolo Caimacamiĭ trimişĭ de noul Domnitor Al. Suţu. Aceştia eraŭ Dumitrache

(1) Fiind-că mulţĭ din ceĭ răŭ năravţĭ în tóte nopţile slobod puscĭ şi pistóle prin tîrg cât şi prin mahalale, dintr'a cărora pricină póte să se intîmple sinhisis şi spaimă locuitorilor politiei; pentru aceea dar se cuvine a da poruncă straşnică stărăjilor d-tale, ce se inconjóră în poporul agieĭ *(respective spătăriei)* să priveghieze ca de acum înainte nimenea să nu se maĭ îndrăsnéscă a sloboḑi armă nicĭ ḑiua nicĭ nóptea, iar pe care îl vor prinde şi vor dovedi că a urmat acéstă faptă, într'acel ceas ridicându-'l să-'l aducă aicĭ la Agie împreună cu armele sale spre a-'şĭ lua căḑuta pedeapsă. De care acésta asemenea s'aŭ scris şi d-sale vel spătar; deosebit să daĭ poruncă, ca de astă-ḑĭ înainte verĭ carele se va găsi purtând asupră-'şĭ arme aicĭ în politie fără de a fi supus saŭ cunoscut de nefer la vre-un ogeac din cele sciute, numaĭ decât şi aceluia luându-i-se armele să se aducă împreună cu ele aicĭ la Agie. Aşişderea să se facă cunoscut la toţĭ de obşte, ca de la un ceas din nópte nainte nimenĭ nu este slobod şi volnic a mai umbla prin politie fără de felinar, iar vericarele se va arăta împotrivă următor i se va da cuviinciosul *nizam* (?) Acésta.

Semnat *Dositeiŭ mitropolitul, Dumitrache Vel Ban.*

1806, August 22

www.dacoromanica.ro

Hangeri şi Biv vel aga Costache Vlahuţă. Caimăcămia vestesce acésta şi noua domnie, 25 August 1806, prin următórea carte deschisă, la toţĭ ispravniciĭ:

Publicaţiĭ la tóte judeţele ţĕriĭ de vestirea Domnieĭ noue.

Noĭ caimacamiĭ ţĕriĭ Românescĭ. — Cinstiţĭ dumnè-vóstră boeriĭ ispravnicĭ ot sud.... vĕ facem în scire, că astăţĭ la 25 ale acesteia următóre, cu dumnèlor fraţiĭ boeriĭ caimacamĭ ce aŭ sosit de la Ţarigrad biv vel D. Hangeri şi biv vel Aga Costache Vlahuţă, am primit prè Inalta Impărătèscă poruncă vestitóre, că s'aŭ orînduit de la prè înalta Pórtă, Domn şi stăpân ţĕriĭ nóstre, Măria Sa Alexandru Vodă Suţul; primind şi de la însuşĭ Măria Sa Vodă luminată carte cuprindĕtóre cu acéstă vestire; decĭ nu lipsim a vĕ scrie dumneavóstră, ca îndată după primirea acesteia, numaĭ decât să publicuiţĭ acésta făcênd'o sciută la tóte judeţele, ca să se bucure cu toţiĭ şi să róge pre milostivul Dumneḑeŭ pentru întărirea prea puterniceĭ nóstre împĕrăţiĭ (a căruia stăpânire fie neclătită în vecĭ), cum şi pentru Măria Sa pré Inălţatul nostru Domn, ca să-l păzéscă în bună stare într'acest prea luminat scaun al stăpâniriĭ Mărieĭ Sale; de care să-ĭ şi adeveriţĭ dumnè-vóstră pe toţĭ, că aŭ să vieţuiască întru o fericită petrecere, fiind-că înţelepciunea, blîndeţele, firésca milostivire şi buna ocârmuire a Mărieĭ Sale sunt sciute de obşte, atât maĭ d'inainte când s'aŭ aflat Măria Sa aci din vremea Mărieĭ Sale a domnieĭ din Moldova, cât şi maĭ vîrtos din diestima vremiĭ ce aŭ domnit aci după rĕsvrătire, când atuncĭ tot norodul ţĕriĭ fiind risipit şi împrăştiat, Măria Sa cu părinteasca durere, prin silinţa ce aŭ pus s'aŭ orînduit şi cu înţelepte mijlócele Mărieĭ Sale pre toţĭ i-aŭ strîns şi i-aŭ adunat pe la locaşurile lor păzindu-ĭ şi apĕrându-ĭ de cele împotriva necazurilor spaimă şi turburărĭ ce pătimiseră până atuncĭ; aşa dar şi acum să fie cu toţiĭ bine încredinţaţĭ, că asemenea aŭ să petrécă în linişte cu tot repausul şi odihna lor, apĕraţĭ de jafurĭ şi de verĭ-ce alte nedreptăţĭ şi orĭ-ce spaimă se va fi încuibat în inimele lor acum într'aceste trecute ḑile, fieş-ce care să lepede de la sine tótă frica şi să nu fie nimenea în nicĭ un fel de grijă saŭ temere, fiind-că din mila luĭ Dumneḑeŭ, ţara este în bună pace, Domn şi stăpân avem înţelept, blând, milostiv şi iubitor de dreptate, şi de se va fi şi strămutat cine-va de pe locurile lor, să se întórcă fieş-care la odihna sa, să şĭ caute de agonisita şi hrana sa, şi să se apuce maĭ vîrtos de lucrarea pămîntuluĭ, făcêndu-şĭ arăturile cele obicinuit, de acum din vremea

www.dacoromanica.ro

tómnii, fiind-că acestea sunt chiar pentru al lor folos și obștéscă înbelșugare. Acésta! (1). 1806 August 25.

Boerii muntenĭ îngrijațĭ nu cum-va să li se facă vre-o imputare că aŭ conlucrat cu Ipsilante și că nu l'aŭ împedicat de a fugi, socotiră util să-'șĭ manifeste alipirea lor către Pórtă prin un arz, prin care pe de oparte să-'ĭ mulțămésscă pentru noua domnie, și pe de alta, în speranța că noul Domn va isbuti să facă primită arĕtarea boerilor, arzul descrie starea de sărăcie a țériĭ și are de scop de a mijloci să nu maĭ céră noue zaherele de la țéră, că nu are de unde să dea (2).

(1) Cod. XLIX, fila 266.

(2) *Arzul către împĕrăție de mulțămire pentru Domnie-nouă a Mărieĭ Sale Alexandru Nicolae Șuțu Voevod.*

Noĭ prea plecațĭ robĭ aĭ prea puterniceĭ Impĕrățiĭ, smeritul Mitropolit, Episcopĭ, egumenĭ, tótă céta bisericéscă, boeriĭ ceĭ d'întâĭ, al doilea și al treilea, maziliĭ, căpitaniĭ, vătaviĭ d'împreună și cu tot norodul Țériĭ Românescĭ, credinciósele raiale prea puterniceĭ Impĕrățiĭ, printr'acest de obște prea plecat al nostru Arzmagzar, facem arătare, că astădĭ, la 25 ale acesteĭ următóre lunĭ, aŭ sosit prea Inaltul Impĕrătesc zapt firman cu vestire de noua Domnie d'împreună și cu Domnialor boeriĭ caimacamĭ aĭ Mărieĭ Sale prea Inălțatuluĭ nostru Domn Alexandru Nicolae Suțu V-vod, a căruia înțelepciune, blândețe și bună ocârmuire fiindu-ne sciute, atât de maĭ înainte, din Domnia Mărieĭ Sale cea de la Moldova, cât și maĭ vîrtos din diéstima vremiĭ ce aŭ Domnit aicĭ după resvrătire, când aŭ arĕtat către prea puternica Impĕrăție cea cu multă rîvnă, credință, înțelepte mijlóce ale ocârmuireĭ, și părintésca blândețe întru acéstă țéră, nu avem alt mijloc vrednic de mulțămire către prea milostiva și către prea puternica nóstră Impĕrăție (a căruia pronie de apururea grijesce și lucréză cele de binele și folosul nostru supușilor sĕĭ robĭ și al sĕracilor locuitorĭ aĭ acesteĭ Țĕrĭ), ci ridicând mânele nóstre către prea Inălțatul și prea puternicul Dumnedeŭ, neîncetat ne rugăm pentru întărîrea prea puterniceĭ Impĕrățiĭ, ca să i se mărésscă stăpânirea și puterea în vecĭ, cum și pentru Măria Sa Domnul nostru ca să-'l păzéscă cu buna stare întru acest prea luminat scaun stăpânireĭ Mărieĭ Sale, a căruia bună sosire, din cele maĭ trebuincióse și grabnice fiind, se aștéptă de către tot memlechetul cu mare bucurie; către acesta cu cea până la pămînt închinăciune, iarășĭ facem arătare pentru cea vrednică de mare jale, starea și halul țériĭ nóstre, că în curgerea acestor treĭ, patru anĭ trecuțĭ, pe lângă alte distiliĭ ce aŭ fost ale timpurilor, cea maĭ mare stingere și sărăcie s'aŭ pricinuit acestuĭ pămînt din greutatea ernurilor ce aŭ fost, neobicĭnuite și neasemĕnate cu alțĭ anĭ, care nicĭ odinióră nu aŭ maĭ fost, nicĭ de bĕtrâniĭ noștriĭ nu s'a maĭ pomenit să se fi maĭ întîmplat aceste felurĭ de ernĭ grele și rele, căcĭ ince-

www.dacoromanica.ro

Douĕ ḑile după instalarea noueĭ căimăcămiĭ, ea urmăresce averea rĕmasă în ţéră a luĭ Const. Ipsilant, prin următórea carte:

«*Noĭ Caimacamiĭ ţĕriĭ Românescĭ.*—Cinstit dumnĕ-ta Arhon-Vornice Go-

---

perea lor fiind în vremea tómniĭ, «când atuncĭ este rînduiala după clima loculuĭ de aci a se lucra pămîntul cu arăturĭ şi a se pune semĕnăturile de bucate) ne-aŭ făcut de am rĕmas fără de semĕnăturĭ; pentru-că lungimea ernilor întinḑêndu-se înainte adecă şi în vremea primă-veriĭ, le-a pricinuit şi periciune la tot felul de dobitóce murind ca de năprazná o nenumĕrată mulţime de vite, încă şi din aceĭ câţĭ aŭ apucat de aŭ arat şi aŭ semĕnat, nicĭ aceia nu s'a putut folosi cu nimic; pentru-că în uniĭ timpĭ fiind secetă n'aŭ rodit, în alţĭ timpĭ fiind mulţime de ploĭ necontenite şi potópe de apă, aŭ fost fără puţinţă a secera, a se triera şi a se strînge acel puţin rod ce se arĕta, rĕmâind de aŭ putreḑit peste câmp şi bucatele şi fîneţele; de care acéstă sărăcie şi lipsa bucatelor şi periciunea vitelor ce s'a întîmplat, apururea am arĕtat, am rugat prin Anaforalele nóstre pe Domnul, ce se află orînduit aicea însă am făcut şi osebit Arz către prea înaltul Devlet ca să le trimiţă şi să le arĕte şi să le facă tóte aceste sciute către prea Puternica Pórtă, dară de s'aŭ trimis şi de aŭ făcut vre-o arĕtare saŭ nu, noĭ nu scim, că nicĭ un fel de rĕspuns nu am luat, şi nicĭ măcar vre-o câtuşĭ de puţin mângâere de la nimene n'am vĕḑut; atâta vedem, că cererile şi luările de la ţéră, s'aŭ făcut fără osebire, întocmaĭ ca şi în vremea timpilor celor rodnicĭ şi cu îmbelşugare, şi de nevoie aŭ fost siliţĭ săraciĭ lăcuitorĭ de a cumpĕra bucate de prin alte părţĭ cu îndoit şi întreit preţ, şi aŭ împlinit Zaherelele ce s'aŭ cerut, şi acum de multă lipsă şi sărăcie în care se află ticălósa ţéră, am rĕmas cu toţiĭ de nu scim ce să maĭ facem; ci ne rugăm să facă prea puternica Impĕrăţie milă cu noĭ şi cu săraciĭ locuitorĭ, ca după starea în care se află ticălósa ţéră să dea şi să rĕspunḑă la tóte cererile pe cât le este averea lor, că suntem cu toţiĭ de la mare până la mic cu osârdie şi silinţă ca să le împlinim pe cât se află, iară să nu fie siliţĭ săraciĭ ca din lipsa lor să împlinéscă cererĭ peste putinţa lor, căcĭ precum am ḑis, întru acéstă dată ţéra se află la mare lipsă şi sărăcie din pricina nerodireĭ (pămîntuluĭ) timpilor şi a periciuneĭ vitelór şi altor întîmplătóre supărărĭ şi sărăciĭ, ce aŭ cercat şi aŭ pătimit între aceştĭ anĭ, cum şi deosebit a sciutelor şi nesuferitelor supĕrărĭ ce tot-déuna trag de către veciniĭ Sarhatlîĭ, în cât şi hotarele ţĕriĭ le-aŭ călcat, şi în scurt tótă paza Nizamuluĭ ţĕriĭ s'aŭ stricat, mare milă va face prea puternica împĕrăţie cu săraciĭ locuitorĭ, când îĭ va mântui şi îĭ va apĕra de aceste rele şi nesuferite pătimirĭ şi necazurĭ. Noĭ ca nisce supuşĭ şi credincioşĭ aĭ înaltuluĭ Devlet, după datoria ce avem arĕtăm tótă starea şi tot halul ţĕriĭ, şi fiind-că după milostivul Dumneḑeŭ, altă năzuinţă nu avem decât la mila prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ, ne rugăm fierbinte să caute cu ochiĭ ceĭ plinĭ de milostivire asupra nóstră care de la părinţiĭ şi moşiĭ noştriĭ sunt supuşiĭ şi credincioşiĭ robĭ aĭ prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ, să facă milă cu săraca şi ticălósa ţéra nóstră; şi cum milostivul Dumneḑeŭ va lumina pe prea puternica Impĕrăţie şi prea slăviţiĭ noştri stăpânĭ.—1806, August 25.

www.dacoromanica.ro

lescule, fiind că după fuga Mărieĭ Sale Constantin Vodă Ipsilant, este trebuință a se face sciute orĭ-ce lucrurĭ ale Mărieĭ Sale, se vor fi aflând aicĭ în țéră, pohtim pe dumné-ta să facĭ de acéstă cercetare cu tótă scumpĕtatea, ca să te pliroforisescĭ și să te adeverezĭ bine ce lucrurĭ anume se află, unde sunt, și de către cine se țin? și fĕcênd catagrafiĭ de tóte aceste pe larg, să ne arĕțĭ în scris.—1806, August 27.

Dositeiŭ al Ungro-Vlahiĭ, Dumitrache Ghica Ban, Dumitrache Racoviță Ban, Manolache Brâncovénu Ban, Scarlat Ghica vel Spătar, Manolache Crețulescu Ban, Constantin Filipescu Vel Vistier, Isaac Ralet, Constantin Crețulescu, Vel Vornic, Dumitrache Hangeri, Costache Vlăhuț.

O altă lucrare a Caimacamieĭ fu pitacul eĭ către marele Spătar, tot din 27 August 1806, prin care spune, că de óre-ce aŭ aflat «că uniĭ din ceĭ nărăviți și voitorĭ de rĕŭ, nisce ómenĭ de multe felurĭ de stărĭ, carĭ înconjurându-se încóce și încolo aicĭ înăuntru politieĭ, risipesc la auțurile ómenilor unele vorbe cu totul neînfințate și mincinóse, vrênd și cugetând ca cu acele să turbure liniștea tuturor de obște și fără de nicĭ o pricină să aducă spaimă la inimile lor și turburare. De aceea cu deadinsul scriem D-tale, ca numaĭ decât să daĭ poruncă a striga pristavul și a publicui prin tot semtul spătărieĭ aceleia, adecă, că de acum înainte orĭ-care și de verĭ-ce stare de om va fi, să nu maĭ îndrăsnéscă a scóte din gura sa la nicĭ o parte de loc vre-un acest feliŭ de netrebnic și pricinuit de turburare cuvînt. Iar când și după acéstă vestire și poruncă împotriva se va dovedi de cine va cum că aŭ îndrăznit a urma un acest fel de berechet (care cu totul este poprit) unul ca acela de verĭ de ce fel de stare care să se pótă ridica la închisórea spătărieĭ, numaĭ decât să se ridice ca să și ia apoĭ cățuta pedépsă chiar într'acel loc unde se va dovedi... acéstă faptă, spre pilda și altora asemenea luĭ; iar împotrivă fiind într'alt feliŭ de stare, numaĭ decât să ni se arate de către D-ta ca să se dea în urmă și pentru acela cuviinciosul nizam.—1806, August 27.

Mitropolit (Dositeiŭ) Dumitrache Ban, vel Ban, vel Vist. Radu Golescu, Dumitrache Hangeri (1). O asemenea poruncă saŭ pitac s'a trimes și la Aga.

Douĕ țile apoĭ Căimăcămia maĭ adreséză Divanuluĭ Craioveĭ și în genere la toțĭ boeriĭ Craioveni următórea carte deschisă:

(1) Orig. la Bibl. Urechiă Galațĭ.

www.dacoromanica.ro

De la noĭ Caimacamiĭ ţĕriĭ Românescĭ către tótă obştea Dumnélor boerilor Craioveni.

Am vĕḑut rĕspunsul ce faceţĭ d-vóstră către prea Sfinţia sa Părintele Mitropolit şi către dumnélor fraţiĭ boerĭ pămîntenĭ la cele ce vi s'a fost scris de aci cu Serdariu Iancu şi atât din scrisele d-vóstră cât şi maĭ vîrtos din copia pitaculuĭ ce vi s'aŭ arătat acolo de Proin-caimacamu, care s'aŭ cetit aicĭ de noĭ, vĕḑênd şi înţelegênd înşelăciunea ce vi s'aŭ urmat nu lipsim a rĕspunde d-vóstră, că într'adevĕr s'aŭ făcut la noĭ bine cunoscut că «pentru cea din Craiova turburare a d-vóstră a-ţĭ avut îndestulă pricină a vĕ spăimînta; ci fiind că acum v'aţĭ pliroforisit bine că tóte acelea aŭ fost neadevĕrate, căcĭ Bucurescĭĭ aŭ fost şi sunt în linişte, cum şi tótă ţeara este în bună pace; Iată şi noĭ acum de isnóvă scriem d-vóstră să vĕ întórceţĭ cu toţĭ înapoĭ pe la locaşurile d-vóstră, silindu-vĕ de împreună şi cu dumnéluĭ vechilul *caimacamieĭ*, ca şi pe toţĭ alţĭ câţĭ de acolo din Craiova şi dintre cele cincĭ judeţe se vor fi risipit, să vĕ osîrduiţĭ cu înţeleptele mijlócele d-vóstră spre a-ĭ întórce înapoĭ, strîngêndu-ĭ şi adunându-ĭ pe toţĭ pe la locaşurile lor, şi vĕ încredinţăm, Arhondes, că după cea din fire bunătate, blândeţe şi milostivire a Mărieĭ sale luĭ Vodă, şi de la buna cugetare ce ne este sciută că are către tótă céta boerésca cum şi către toţĭ locuitoriĭ acesteĭ patriĭ, aveţĭ a dobândi şi a câştiga negreşit, atât fie-carele în parte după *meritul* sĕŭ, cât şi toţĭ de obşte mila Mărieĭ sale; ci dar precum vĕ scriem, siliţi-vĕ a stinge tótă turburarea de acolo, şi a-ĭ aduce pe toţĭ întru cea deplină linişte, ca să se cunóscă de către Măria sa osîrdnica slujbă şi credinţa d-vóstră. Acésta. 1806 August 29 (1).

Noua caimacamie nu se pórtă cu asuprime faţă cu boieriĭ grecĭ rĕmaşĭ în ţéră după fuga luĭ C. Ipsilant. Chiar şi fostul caimacam al Craioveĭ posteln. Arghiropol, cel care vĕḑurăm cum prin fuga luĭ din Craiova, ocazionasă spaima Olteniei, se întórce la Bucurescĭ şi Caimacamiĭ, scriŭ în 27 August 1806, nouluĭ vechil de caimacamie de Craiova, logofĕtuluĭ Costache Caliarh, să aibă a trimete la Bucurescĭ spre a se restitui luĭ Arghiropolu, tóte lucrurile luĭ «care lucrurĭ poprindu-se de către epistaţiĭ pandurilor, ne scriĭ d-ta că tóte acele lucrurĭ s'aŭ pus în păstrare la casa unuĭ Constantin Polcovnic. Ci dar scriem D-tale, că tóte acele lucrurĭ câte sunt arătate în foaia ce nĭ-aĭ trimes, cu doĭ-treĭ ómenĭ rînduiţĭ într'adins de pază, să le trimeţĭ aicĭ negreşit, ca să se dea dumnealuĭ Polcovniculuĭ. Acésta!» (2).

(1) Cod. XLIX, fila 266—267.

(2) Copie veche după originalul la Bibl. Urechiă în Galaţi.

www.dacoromanica.ro

*

Administraţiunea căimăcămieĭ. Tótă atenţiunea şi activitatea eĭ fu indreptată asupra finanţelor. Din acéstă direcţiune sunt totu-şĭ puţine acte ce am aflat sub semnătura eĭ. Intre acestea cităm:

Ponturile după care este a se percepe în 1806 vinăriciul vîndut la *cochii-vechĭ.* Actul, ce dăm în notă, este din 30 August 1806 şi e sub semnătura întreguluĭ divan şi a celor doĭ caimacamĭ D. Hangeri şi C. Vlahuţ (1).

(1) *Noĭ Caimacamiĭ Ţĕriĭ Românescĭ.*— Fiind-că pe anul acesta 1806 aŭ cumpĕrat vinăriciul domnesc cel obicĭnuit de la sud. s'aŭ dat dar de la noĭ aceste ponturĭ la mânile numituluĭ boeriŭ cumpĕrător, cu care să aibă a orândui slujbaşĭ în tóte popórele acestuĭ judeţ să caute venitul sluibeĭ cu urmare după ponturile ce se cuprind maĭ jos, care încă de la lét. 1803, prin chibzuire de obşte s'aŭ întocmit şi s'aŭ întărit, cu hotărîre domnéscă, ca să lipséscă cu totul acele din trecuţĭ anĭ catahrisis, şi nu numaĭ acea încărcătură la ḑece, douĕ, cu nume de obiceiŭ să nu se maĭ facă, ci nicĭ alte nedreptăţĭ, năpăstuirĭ şi pagube locuitorilor întru nimic maĭ mult peste dreptul visterieĭ să nu se maĭ facă; care ponturĭ sunt acestea adecă:

1. Mitropolia, câte trele episcopiile, mŏnăstirile cele marĭ cu metoşele lor, dumné-lor Veliţiĭ boerĭ, al doilea şi al treilea, până la boeria cea maĭ de pe urmă, ce se face cu caftan, şi feciorĭ de boerĭ, şi jupânesele vĕduve ce le vor fi stătut bărbaţiĭ până la cea de pe urmă boerie cu caftan, precum şi némurile şi boerinaşiĭ mazîlĭ şi alţĭ, ce aŭ hrisóve şi cărţĭ domnescĭ ale trecuţilor domnĭ, vinăriciŭ să nu plătéscă.

2. Toţĭ ceĭ-l alţĭ de obste să plătéscă la orînduiţiĭ slujbaşĭ vinăriciŭ, drept câte cincĭ banĭ de vadră fără de altă încărcătură.

3. Mŏnăstirile şi bisericile câte aŭ hrisóve şi cărţĭ domnescĭ înoite de trecutul domn, să aibă a'şĭ luà milele pe deplin, precum şi adausurile şi milele noue ce s'aŭ maĭ făcut asemenea aŭ să şi le iea pe deplin, urmându-se după cuprinderea hrisóvelor şi a cărţilor ce aŭ, carĭ să aibă a le arĕtà la vinăricerĭ.

4. Toţĭ ceĭ ce sunt subt privilegiurĭ de a scuti vinăriciul, fórte să se ferésca a nu cercà să scutéscă vinăriciul vre-unuia din ceĭ ce plătesc vinăriciŭ, pentru că orĭ-carele se va aflà într'o faptă ca acésta, va ămblà a scuti vinul, dovedindu-se de boeriĭ vinăricerĭ, să lŭ apuce să plătéscă vinăriciul îndoit.

5. Mĕsurătórea să se facă drĕptă cu cotul înfierat, ce s'aŭ dat slujbaşilor de la Visterie, care mĕsurătóre să se facă după ce fierbe vinul, iar nu maĭ nainte, şi să nu strîmbeze cotul nicĭ într'o parte nicĭ într'alta, ci să-l pue drept în vas, cum şi la lung, dóga ce este afară din fund să nu o puie în mĕsurătóre, ci să mĕsóre lungul numaĭ din fund şi până în fund, lipsind precum am ḑis maĭ sus acea încărcătură la ḑece douĕ, a nu se maĭ face nicĭ odată.

6. Rĕvaşele de plată, ce se daŭ la mâna celor ce plătesc vinăriciul să se facă cu desluşire, adică să se scrie într'însul aşa: atâţia banĭ aŭ dat cutare

www.dacoromanica.ro

Pitac pentru oerit îndoit, și pentru douĕ parale adaus la vinăriciŭ.

Cinstit dumnéta frate Arhon vel Vist. Filipescu, fiind-că pentru mântuirea și scăparea atât a tuturor de obște patrioților noștrì ot peste Olt, care este jumătate ținutuluĭ ţĕriĭ nóstre, cât și pentru tótă ţéra, de către înfricoșata și primejdiósa pornire a oștilor de la Diiu, alt mijloc nu avem spre întîmpinarea grósniceĭ cererĭ ce ni se face, fără numaĭ a se vinde îndoit oeritul acestuĭ an, decĭ cu sfatul de obște scriem dumitale, ca în acest chip să puĭ acum în grabă a se face vînḑarea oeritului, precum am

---

vinăriciŭ pe atâtea vedre într'atâtea vase, care fac talerĭ: atâția și iarășĭ asemenea rĕvaș să pue în fundul fie-căruia vas cu suma banilor ce aŭ plătit și cu numele stăpânuluĭ vasuluĭ, care rĕvașe să le lipéscă în fundul vasuluĭ spre a fi șciut, pentru care aceste rĕvașe să nu iae vinăriciŭ nicĭ o pară; să se dea și la mâna scăunașuluĭ de fieș-care popor fóie iscălită de însușĭ Taxildariu, și în tot vasul câte vedre aŭ fost, și câţĭ banĭ i s'aŭ făcut pe suma vedrelor ce aŭ plătit, care fóie nimenea să fie volnic a o luà din mâna scăunașuluĭ, ci să stea la dînsul, avênd datorie să o păstreze scăunașul până când din poruncă i se va cere, ca să o arĕte la vreme de trebuință.

Făcêndu-se mĕsurătórea și plătind vinăriciul, îndată să deà sloboḑenie slujbașul a-șĭ ridicà vasele negustoriĭ, fără de a cere vre un avaet, cu pricină căcĭ i-aŭ sloboḑit maĭ nainte de alţĭ, după cum se nărăvise de la o vreme încóce, decât pentru rĕvașul ce ĭ va dà de sloboḑenie către scăunaș să ieà vinăriciul numaĭ douĕ parale.

8. La scaunile de carne mŏnăstirescĭ și boerescĭ și cele ce sunt scutite cu cărţĭ domnescĭ, să nu aibă nicĭ un fel de amestec Taxildarul seaŭ slujbașiĭ a le face vre o cerere cu nume de avaet.

9. Pricinile și judecăţile ce se vor întîmpla intre Podgoreniĭ popórelor de la acel judeţ, să se caute de boerul taxildar, ferindu se însă de a globì seaŭ jăfui pe cine-va, fără de numaĭ să le caute dreptăţile într'adevĕr, iar slujbașiĭ să nu se îndrăsnéscă fără de scirea și porunca taxildaruluĭ de a face cevașĭ, cum nicĭ Ispravniciĭ să nu se amestece la judecăţile Podgorenilor, iar când taxildarul, orĭ slujbașiĭ, vor face năpăstuire și jafurĭ, atuncĭ datorĭ să fie Ispravniciĭ a ne da în șcire.

10. Pentru mâncarea slujbașilor și pentru hrana cailor lor, orĭ-ce le va trebui sa cumpere cu banĭ, fără de a nu se supĕrà cine-va măcar cu cât de puţin.

11. Paralele de cramă să nu se iea, fără numaĭ paralele răvașuluĭ de sloboḑenie buţilor, cum s'a ḑis maĭ sus la punctul al șeptelea.

12. La popórele ce sunt cu totul mŏnăstirescĭ să nu aibă vinăricerĭ întru nimic a face, ci numaĭ de orînduiţiĭ mŏnăstirescĭ să se mĕsóre cu cotul domnesc dat de la visterie, să scrie și să iea banĭ, urmând întocmaĭ după aceste Ponturĭ, a nu năpăstui seaŭ a încărca pe cine-va măcar cu o vadră, căcĭ ca nisce nemulţămitorĭ miliĭ domnescĭ ce aŭ, fórte strașnic se vor pedepsì; iar la popórele carĭ aŭ și vinăricerĭ domnescĭ și mŏnăstirescĭ, ómeniĭ mŏnăstireĭ să ămble cu vinăricerĭ domnescĭ împreună, ca să scrie după

www.dacoromanica.ro

ḑis îndoit, însă acest fel să se vîndă oeritul numaĭ pămîntenilor, iar nu și al sudiților. Asemenea să iea estimp și vinăriciŭ încă cu câte două parale la vadră pe lângă aceĭ cincĭ banĭ ce sunt obicĭnuiți, cum și la popórele acelea unde sunt milĭ monăstirescĭ de ieaŭ toțĭ banĭ și de la acelea să iea tot asemenea câte alte douĕ parale de vadră, care acest adaus al vinăriciuluĭ să-l orênduească a-l strînge tot aceiașĭ taxildarĭ ce se află acum pe la județe. Dosofteiŭ al Ungro-Vlahieĭ, Nectarie Rîmnic, Iosif Argeș, Constantin Buzĕŭ, Dumitrache Ghica Ban, Costache Ghica Ban, Vel Spătar Scarlat Ghica, Manolache Crețulescu Ban, Radu Golescu Vornic, Isac Ralet, Constantin Crețulescu, Radu Slătinénu, Barbu Știrbeiŭ, Ión Câmpinénu Vel Logof., Vel Logof. Gregorie Ghica, Vel Logof. Dumitrache Racoviță.— 1806, Septembrie 12 (1).

Acéstă căimăcămie a luĭ Suțu avu de învins marĭ greutățĭ.

Cât simți Pasvantoglu că a fugit din Bucurescĭ Ipsilant,e pe dată, cum maĭ departe vom vedea, póte înțeles cu Ipsilante și cu Rusia, Pasvantoglu se și decise a stórce ceva banĭ de la țéră. El amenință, în Sept. cu invaḑiunea județelor oltene, deacă Divanul nu-ĭ va trimete 100 de pungĭ de banĭ (2). Intr'o scrisóre de la 4 Oct. stil noŭ 1896, din Bucurescĭ, se spune că Pasvantoglu a și făcut incursiunea luĭ în Oltenia. Iată scrisórea:

---

obiceiŭ și partea de banĭ a mŏnăstirilor să-șĭ iea mŏnăstirile de plin, fară de a *pretenderisi* vinăricerĭĭ, nicĭ ḑeciuială, nicĭ cheltuială pentru eĭ.

13. După aceste maĭ sus numite ponturĭ aŭ să urmeze taxildariĭ și slujbașiĭ la căutatul acesteĭ slujbe, iar care va urma în potrivă, la cel maĭ puțin lucru, să vie omul acela ce va fi cumpĕrat să dea jalbă și dovedindu-se vinovat acel taxildar seaŭ slujbaș nu numaĭ să plătéscă îndoit, ci să se și pedepséscă.

Pentru care strașnic se poruncesce și d-tale, taxildarule de la numitul județ, să cauțĭ să fițĭ următorĭ întocmaĭ maĭ sus numitelor ponturĭ, atât însușĭ, cât și slnjbașiĭ ce veĭ orîndui prin plășĭ, cărora să le citescĭ și aceste ponturĭ, ca să le auḑă și să le înțelégă, spre a nu se cuteza a încărca la mĕsurătóre cu cât de puțin pe cine-va orĭ a âmbla cu alt-fel de cot, seaŭ cu coturĭ vechĭ din anĭĭ trecuțĭ, orĭ a face niscaĭ-va nedreptățĭ vre-unuia cu vre-un fel de meșteșug, orĭ niscaĭ-va cheltuelĭ locuitorilor pentru conace fără plată, ci cu totul să se feréscă de acel catahrisis, ce se urma maĭ înainte în trêba vinăriciuluĭ, căcĭ hotărîre neschimbată este; pe unul ca acela de orĭ ce tréptă va fi, nu numaĭ să se pue a întórce îndoit, ci să se pedepséscă strașnic. Acésta scriem.—1806 August 30.

D. Al. Ungro Vlahieĭ: Dumitrache Banu, Dumitrașcu Racoviță Ban, Manolache Crețulescu Ban, Constantin Filipescu vel Vist., Radu Golescu, Dimitrie Hangeri, Constantin Vlahuț, Grigorie Brâncoveanu vel Logoi. (Cod. XLXI, fila 273.)

(1) Cod. XLIX, fila 268—269.

(2) Tesaur. Dionisie II, pag. 206.

www.dacoromanica.ro

Du 4 Octobre, 1806.

«Les lettres de Bucarest du 4 Octobre annoncent qu'il règne en Valachie beaucoup d'inquiétude. Passavan-Oglou a profité du moment où l'ancien Prince était parti, où le nouveau n'était pas arrivé, pour faire une incursion en Valachie, dans le district de Crajova et pour exiger une contribution. On lui a envoyé deux-cent-cinquante bourses pour l'apaiser, et on a prié le consul de France d'interposer sa médiation. Le Consul mande qu'il y a consenti et qu'il a écrit à Pasavan Oglou. On ne sait pas encore le résultat de ses démarches.»

Fapta luĭ Pasvantoglu avu și alt imitator în Terseneclioglu.

Divanul ceru prin olac grabnic sfat de la noul Domn. Suțu îndemnă să dea ceva din baniĭ ceruțĭ, până va veni el. Cu atât maĭ mult eraŭ nevoițĭ boeriĭ să dea baniĭ ceruțĭ, cu cât óstea de panduri se risipise, căcĭ Divanul refuzase de a continua lefile oștenilor și rĕmăsese numaĭ câte-va sute de *Orvațĭ* (arnăuțĭ) opriți de boerĭ pentru paza Bucurescilor (1).

Ca să pótă face față la cererile de rechisițiunĭ în banĭ, Divanul se vede silit, nu numaĭ a îndoi, cum vĕdurăm, unele birurĭ, precum oeritul și a se adăoga câte-va parale la altele, dar a recurge și la împrumuturĭ din țeară și Brașov. Așa la 10 Sept. 1806 Divanul țĕriĭ adreséză următórea notă către C. R. Consulatul austriac din Bucurescĭ:

Către cinstita agenție a Chesaro K. C.

«*De la Divanul Principatuluĭ Valahieĭ.*—Fiind-că pentru cea de obște vĕdută următórea peristasis și a politieĭ Craioviĭ și a judeților de acolo, avem grabnica trebuință de vre-o cinci-decĭ miĭ de leĭ, ca să întîmpinăm primejdia și rĕul acesta, după dragostea prieteniei, ce se păzesce într'aceste douĕ vecinătățĭ, și după cea de obște creștinéscă datorie, pentru scăparea norodului de acolo, precum noĭ ne-am arătat și ne arătăm cu protimie la persistasis al trebuințelor ce s'aŭ întîmplat la vecinătate, să binevoiască cinstita agenție a ne întîmpina prin împrumutare cu zapis pe numita sumă de pe la negustorĭ sudițĭ austriacescĭ și vom remâne îndatorațĭ a fi cunoscĕtorĭ facerĭ de bine.—1806, Septembrie 20 (2).

Dosolteiŭ Mitropolit, Radu Golescu, Dimitrie Ban, Manolache Crețulescu, Constantin Crețulescu, Vel Vist.

*

A vorbì de administrațiune, de justiție, de școlĭ, de cultură publică, de comerciŭ etc. în situațiunea în care era țéra muntenéscă, sub căimăcămia luĭ Șuțu de la 1806, este a scrie lucrurĭ fantastice. Din timpul administrațiuneĭ Căimăcămieĭ luĭ Al. Suțu avem o circulară, din 11 Septembre 1806,

(1) Dionisie Ecl., Tesaur II, p. 206.
(2) Cod. XLIX, fila 271.

www.dacoromanica.ro

către Ispravnicĭ şi o proclamaţiune către ţĕranĭ, în scop de a'ĭ îndemnà să facă arăturĭ de tomnă multe şi să semene grîŭ. Se cade să maĭ memorăm de un proces făcut de fostul Vornic Radu Golescu şetraruluĭ Andreĭ Bozianu. Golescu reclamă de la acesta o însemnată sumă de banĭ ca havaet al vornicieĭ, pentru că acesta fusese vătaf de plaiŭ. Bozianu refuză a plăti ḑicênd că el n'a cerut să fie numit vătaf de plaiŭ şi că, ne deprins a jăfui lumea, s'a mărginit a primi venitul cinstit al postuluĭ. Acel venit îl cedèză întreg luĭ Golescu. Constantin Ipsilante şi el aprobase refusul onest al luĭ Bozianu. Căimăcămia avù şi ea bunul simţ a confirma vederile luĭ C. Ipsilante. (1).

---

(1) *Noĭ Caimacamiĭ ţĕriĭ românescĭ.* — Viind la Divan înaintea nóstră Şătrarul Andreiŭ Bosianu, unde fiind de faţă şi dumnè-luĭ fratele biv Vel Vornic Radu Golescu, după ce s'aŭ ascultat jalba şătraruluĭ, întrebat fiind şi dumnéluĭ Vornic, rĕspunse că măcar că în tóte cărţile domnescĭ ale tuturor vătaşilor din tóte plaiurile Ţĕriĭ este rînduit şi hotărît anume câtă sumă de banĭ să dea fie-care vătaf havaet la dumnè-luĭ Vel Vornic, dar ḑise, că întocmirea acestor avaeturĭ fiind făcută încă dintru cea d'întâiŭ domnie a Mărieĭ Sale Alexandru Vodă Ipsilant, ele să fi şi urmat darea avaeturilor atuncĭ aşà precum sunt rînduite prin cărţĭ, dar de ḑece-doĭ-spre-ḑece anĭ încóce nu s'a urmat darea avaeturilor după cuprinderea cărţilor domnescĭ, ci pe cât se pot învoi Vornicĭ ceĭ marĭ cu fie-care vătaf atâta avaet ieaŭ, şi cum că dumné-luĭ nu cere de la şătraru maĭ multă sumă de cât numaĭ talerĭ 3.000, pe lunile ce aŭ vătăşit până acum analogon, adică din suma de talerĭ 7.600, ce atuncĭ era altu gata să o rĕspunḑă pe acéstă vătăşie; împotrivă rĕspunse şi şătrariul, că el nicĭ s'a rugat, nicĭ aŭ cerut a se rîndui vătaf, ci stăpânirea adecă Domnia, fără de voia luĭ iaŭ dat acéstă însărcinare a vătăşieĭ asupră-ĭ, după căre neputêndu-se împotrivi la porunca domnéscă, aŭ socotit şi el, ca după cum din tinereţele sale şi până la acésta de acum vîrstă a bĕtrâneţelor s'aŭ purtat, aşa şi acum să urmeze şi să slujască Domnieĭ cu dreptate, ferit de orĭ-ce jafurĭ, şi îndată aŭ şi trimis la dumnè-luĭ Vornicul suma avaetuluĭ ce este rinduit prin cartea domnéscă tal. 380 şi nu i-aŭ primit; vĕḑênd că nu sunt primiţĭ aŭ socotit tot dreptul venituluĭ vătăşieĭ cât are într'un an deplin, şi nefiind maĭ mult de cât tal. 900 i-aŭ dat pe toţĭ la dumnè-luĭ Vornic şi slujba luĭ să fie în zadar şi de geaba, şi nicĭ aşa n'a fost primiţĭ, cu cuvînt că alţiĭ daŭ tal. 7.680; aŭ trimis şi jalbă către Domn că el nu voesce vătăşie, nicĭ că o primesce cu suma ce i se cere, nefiind obicĭnuit să jăfuiască; i s'a dat de către Măria Sa rĕspuns cu pecete gospod. prin care i se poruncesce, că maĭ mult peste cât este rînduit în cartea domnéscă să nu dea măcar o pară, că se va pedepsi straşnic, care jalbă şi poruncă o arĕtă de o văḑum şi noĭ chiar cu cuprinderea ce se arată maĭ sus. Decĭ fiind că vătăşia acestuĭ plaiŭ s'aŭ dat asupra numituluĭ şătrariŭ din poruncă domnéscă, fără de voia luĭ, şi fiind-că stăpânirea ad. Domnia a avut putere să hotărască şi să apere pe numitul Şătrariŭ a nu da maĭ mult de cât tal. 380, încă putea să-ĭ facă pe toţĭ aceştia

www.dacoromanica.ro

Noĭ Caimacamiĭ Ţĕriĭ Românescĭ. — Cinstiţĭ dumné-vóstră Ispravnicilor ot sud.... măcar că cea maĭ alésă şi maĭ întâiŭ decât tóte ale lucrăreĭ pămîntuluĭ fiind arăturile şi semĕnăturile a fieş-care felurime de bucate ce se pun la vremea lor, nu avem îndoială că acum întru această vreme de tómnă, după liniştea şi bunătatea timpuluĭ, ce din mila luĭ Dumneḑeŭ le avem, ceĭ maĭ mulţĭ din locuitorĭ din sineşĭ se vor fi apucat de arăturile şi semĕnăturile grîuluĭ de tómnă, dar fiind că uniĭ din locuitorĭ, orĭ ca nisce stăpâniţĭ de patima lenevireĭ, seaŭ ca nisce nesimţitorĭ şi necunoscĕtorĭ folosuluĭ, ce debândesc dintr'aceea, lenevindu-se zăbovesc spre acéstă ergasie, şi fiind că pe uniĭ ca aceia cu cuviinţă este, ca stăpânirea prin dregătoriĭ sĕĭ, să-ĭ îndemneze şi să le poruncéscă, ca toţĭ de obşte să se siléscă şi osîrduiască spre acéstă lucrare a pămîntuluĭ, făcêndu-ĭ să înţelégă, cât le este de mare folosul ce dobândesc aceia carĭ bărbătesce şi fără pregetare se silesc întru acea meserie a plugărieĭ, din care isvoresce şi la fieş-care în parte, şi la toţĭ de obşte, mare folos şi multă îmbelşugare, şi fiind-că Măria Sa prea Inălţatul nostru Domn, după cea din fire bunătate şi părintéscă durere, voiesce şi pohtesce eftihiea, şi îndestulare a tuturor de obşte în tótă ţeara Mărieĭ Tale; iată dar, că pentru o neapĕrată trebuinţă ce este acésta, din care se aştéptă hrana norodului de obşte, ca nu cum-va din lenevire zăbovindu-se să peardă acéstă bunătate a timpuluĭ ce avem de la Dumneḑeŭ, şi apoĭ stricându-se vremea să rĕmână fără de acéstă semĕnătură a grîuluĭ de tómnă, într'adins scriem şi poruncim dumné-vóstră, să aveţĭ a îndemnà pe toţĭ locuitoriĭ de obşte, câţĭ îşĭ aŭ hrana şi chiverniséla lor cu munca pămîntuluĭ, spre a-şĭ face cu îndestu-

---

har la şătrar a nu da nimic avaet, şi d-luĭ vornic să nu pótă cere fără dreptate, dar cere d-luĭ vornic de la şătrar avaet maĭ mult decât este rînduit în cartea domnéscă, iar provlima d-luĭ Vorniculuĭ ce ḑice, că toţĭ d-lor boeriĭ Vornicĭ aŭ luat avaeturĭ maĭ marĭ, fiind-că s'aŭ făcut prin învoelĭ între Vornicĭ cu vătaşĭ, nu are asemĕnare cu cererea ce face d-luĭ acum de la şătrar, pentru că nicĭ aŭ cerut şătrarul vătăşia, nicĭ a primit'o cu voia luĭ, nicĭ a făcut dumnea-luĭ Vornic învoială cu dînsul, ci Domnia l'a silit, l'a însărcinat şi i-a poruncit *ritos* ca peste cele orînduite şi hotărîte, nicĭ să dea, nicĭ să iea măcar o pară maĭ mult, că se va pedepsi straşnic; drept aceea, dar divanul hotăreşce, ca numitul şătrar să fie în pace de către d-luĭ Vornic şi numaĭ analogon ce se va face din suma de talerĭ 380, pe câte lunĭ a vătăşit şătraru până acum, când l'aŭ lipsit din vătăşie, atât să se dea la dumnea-luĭ Vornic, iar nu maĭ mult, încă şi aceĭ talerĭ 30 ce i s'a luat de către acel arnăut cu nume de trépăd, poruncim să se dea înapoĭ fiind luaţĭ rĕŭ şi fără dreptate.—1806 Sept. 15 (1).

Dosofteiŭ al Ungro-Vlahieĭ, Dumitrache Banu, Scarlat Ghica Banu, Isac Ralet, Dumitrache Hangeri, Constantin Vlahuţ.

(1) Cod. XLIX, fila 270—271.

www.dacoromanica.ro

lare arăturile lor, ca un lucru ce este de însuşĭ binele şi folosul lor, pentru că întru aceştĭ doĭ anĭ trecuţĭ din împotrivirea şi rĕutatea vremilor ce aŭ fost, neputênd să-şĭ facă mĕsurile de grîŭ cu îndestulare, singurĭ eĭ pot cunósce câtă nevoĭe şi lipsă aŭ cercat, şi cu tóte că vĕ trimitem şi osebite cărţĭ cătrĕ locuitorĭ, carĭ să aveţĭ a pune să se citéscă de obşte prin tóte satele întru auḑul tuturor. Dar şi pe înşi-vĕ dumné-vóstră vĕ îndatorim, ca să vĕ purtaţĭ întru acésta cu îngrijire şi cu silinţă, ca pentru un lucru ce este maĭ trebuincios şi folositor obştieĭ, şi fiind-că într'acea vreme când nu numaĭ arăturile cele de tómnă se urméză, ci şi culesul porumbuluĭ s'aŭ început şi culesul viilor s'aŭ apropiat, obicĭnuit şi de trebuinţă este a se precurma pricinile de judecăţĭ până la sfîrşitul viitoruluĭ Octombre, spre a-şĭ putea căutà fie-care de aceste agoniselĭ, să însciinţaţĭ dar la toţĭ de obşte, că întru acest soroc nimenĭ nu are aşa tragere prin judecăţĭ, nicĭ acolo la ispravnicat, nicĭ aicĭ la d-luĭ de care şi poruncim dar, ca întru acel soroc pe nimenĭ să nu ridicaţĭ de la tréba lor, afară numaĭ din pricinile, englimatica, carĭ aŭ rînduiala pravileĭ a se căuta nepoprit şi în tótă vremea. Acésta.—1806 Sept. 11 (1).

Căimăcămia adreséză şi direct la ţĕranĭ acéstă proclamaţiune:

«Vouă, tuturor locuitorilor de la sud. . . . . parte preoţéscă şi mŏnăstiréscă, sănătate şi tot binele vĕ pohtim de la milostivul Dumneḑeŭ! sciut vĕ este la toţĭ, că acum în vremea toamniĭ sunt arăturile grîuluĭ, de unde vĕ este tótă nădejdea hrăniĭ şi folosuluĭ vostru; decĭ, după îngrijirea ce avem, voind îndestularea şi binele vostru, iată într'adins vĕ trimetem cărţile nóstre, prin care vĕ îndemnăm şi vĕ poruncim, ca fieş care să aveţĭ a vĕ sili şi a vĕ osîrdui la acésta, spre a vĕ face, adecă cu îndelungare arăturile vóstre, ca un lucru ce este de însuşĭ folosul şi binele vostru, de unde puteţĭ nădĕjdui cu mila luĭ Dumneḑeŭ a câştiga cu îndestulare rodurile vóstre, fiindu-vĕ cunoscut întru aceştĭ anĭ trecuţĭ din pricina împotriviriĭ vremeĭ câtă lipsă aţĭ cercat, iar acum fiind-că vremea acesteĭ tómne este fórte bună de arăturĭ, rĕmâne numaĭ la silinţa vóstră de a nu vĕ lenevi, ci maĭ vîrtos a vĕ osîrdui fieş-carele cu bucurie spre acésta, ca nu numaĭ hrana cea trebuinciósă peste an să o aveţĭ cu îndestulare, ci şi să vĕ prisoséscă de a vĕ câştigà şi a vĕ dobândì însuşĭ pe voĭ şi casele vóstre, şi de a vĕ mângâia la lipsa, ce aţĭ cercat într'aceştĭ doĭ anĭ trecuţĭ; drept aceea fiindcă acésta este cea d'întâiŭ datorie şi tréba vóstră spre lucrare, adecă a pămîntuluĭ şi semĕnăturilor de bucate, vĕ poruncim dar ca să nu vĕ leneviţĭ, ci cu toţĭ de obşte să vĕ osîrduiţĭ în faptă, de a vĕ face acum în vreme

(1) Cod. XLIX, fila 270.

www.dacoromanica.ro

şi cu îndestulare arăturile vóstre; pentru care s'aŭ poruncit şi dumné-lor ispravnicilor judeţuluĭ de a îngriji acest lucru mult trebuincios al folosuluĭ vostru, de a îndatora şi pe ceĭ leneşĭ la lucrarea pămîntuluĭ şi la semĕnăturile bucatelor, cum şi de a nu vĕ ridica pe nimenĭ în pricinĭ de judecăţĭ pînă la sfîrşitul viitoruluĭ Octombre. — 1806 Sept. 11 (1).

Nu era numaĭ scirile ce veniaŭ din Oltenia, carĭ nelinişteaŭ Bucurescĭĭ, ci şi diverse sgomote, veştĭ, ce se rĕspândeaŭ pe tótă ḑiua, maĭ ales prin corespondenţa negustorilor streinĭ cu streinătatea. Ca să înceteze asemenea împrăştierĭ de sgomote, Divanul ţĕreĭ munteneścĭ ceru, la 22 Sept., intervenirea consulilor, cu următórea notă:

Către cinstiţĭ consulaturĭ (2).

De la Divanul Principatuluĭ Valahieĭ. — Fiind-că acum în cursul acesteĭ vremĭ de peristasis a intîmplăreĭ de la Craiova. a se risipi de uniĭ alţiĭ vorbe, carĭ nu sunt adevĕrate, câtă turburare se pricinuesce la trebuinciósa linişte a noroduluĭ de obşte, o póte socoti cinstitul consulat, pentru care măcar că Divanul din partea sa a dat cuviincios nizam la acésta, prin porunci straşnice de obşte către toţĭ locuitoriĭ raele, ca să contineze a maĭ grăi între dînşiĭ acest feliŭ de bîrfirĭ, aţîţând unul de la altul spaima între eĭ, dar fiind că întru acéstă urmare sunt şi sudiţĭ şi ceĭ carĭ se află aicĭ şi ceĭ carĭ vin de pe afară fără sfială, fac acest fel de *muşaverele* şi povestesc lucrurĭ, carĭ sunt neînfiinţate şi nouă necunoscute, ne rugăm dar cinstituluĭ consulat, să bine-voiască a da straşnice porunci la toţĭ de obşte sudiţiĭ Curţeĭ sale, ca să înceteze a nu maĭ isvodi vorbe mincinóse, nicĭ a maĭ grăi de lucrurĭ, care nu este tréba lor şi din care se pricinuesce spaimă şi turburare la cea de obşte liniştire, pe carĭ să-ĭ înfricoşeze cinstitul consulat, cu încredinţare hotărîtă, că verĭ carĭ din eĭ se va găsi, seaŭ se va afla că a vorbit de lucrurĭ pricinuitóre de turburare câtuşĭ de puţină spaimă, are să cerce grea pedépsă, ca un turburător al obşteĭ şi amestecător la lucrurĭ, carĭ numaĭ stăpînireĭ sunt date a le îngriji. 1806 Sept. 22.

CAP. II.

In Moldova. — In Iaşĭ.

Al. Moruzi în Moldova era maĭ la adăpost din partea Turcilor, dar nu de Turcĭ avea el a se teme, ci de resbunarea Francesilor, carĭ cunosceaŭ făptuirile luĭ şi ale fratelui acestuia Dumitraşco Moruzi în Constantinopole, contra politiceĭ luĭ Napoleon. Mare era influinţa Moruzescilor în Constan-

(1) Cod. XLIX, fila 269.
(2) Cod. XLIX, fila 271.

www.dacoromanica.ro

tinopole până în ḑiua când generalul Sebastiani sosi acolo, precedat de faima victoriilor Suveranuluĭ sĕŭ.

Fórte puţin se aştepta Moruzi la triumful luĭ Horaţiu Sebastiani la Constantinopole, în urma scirilor false şi nefavorabile luĭ Napoleon I, ce Domnitorul Moldoveĭ, înţeles cu C. Ipsilant, trimesese la Constantinopole şi în urma reînoireĭ alianţeĭ Porţeĭ cu Rusia şi cu Anglia. Atât de puţin se aştepta A. Moruzi la mazilirea luĭ din tronul Moldav, că el se pregătia să se mute cu mare pompă în din noŭ reclădita Curte Domnéscă, la rezidirea căreia, cum am spus, rînduise în 1803 o comisiune ad-hoc de boierĭ.

La 28 August 1806, adecă când deja mazilirea luĭ A. Moruz era semnată la Constantinopole, dar încă nu putuse ajunge vestea despre ea la Iaşĭ, A. Moruzi, făcu sfinţirea solemnă a nouluĭ palat. La acéstă ocasiune se făcură şi publicară versurĭ (1).

I.

(1) Acum curte proslăvită
De Domnul Moruz zidită
Moldova a dobândit
Şi lângă aceasta multe
Lucrurĭ netăgăduite
Bunătăţĭ pentru pămînt:
Bolnavilor căutare
Şi isvóre adăpătóre
Insă tare aŭ contenit
Ţĕreĭ bună îndreptare,
Asupriţilor scăpare,
Obşteĭ aŭ pricinuit.
De Hristos maĭ înainte
Fac istoriciĭ cuvinte,
Cum c'odată ar fi fost
A Rîmlenilor zidire
Care dată în peire,
După vreme s'aŭ întors.
Iar a uneĭ micĭ zidire
A luĭ Toma pomenire
Temelia s'aŭ vĕḑut.
Şi aicĭ în pórtă, turnul,
A luĭ Grigoriŭ Ghica bĕtrânul
Până astăḑĭ aŭ stătut.
Iar nu c'acéstă zidire
Vrednică de pomenire
Care ţear' aŭ câştigat.
Pentru care tot norodul
Pe Alexandru Voevodul
Pomenim neincetat.

www.dacoromanica.ro

Despre acéstă strămutare a luĭ Al. Moruzĭ în noul palat citim cele următóre:

«Mutarea Domnuluĭ Alexandru Moruz în curţile nouĕ era hotărîtă pentru 30 August 1806, ḑiua stîntuluĭ Alexandru, patronul Voevoduluĭ; cu o zi însă maĭ înainte, séra în 19 (1) Domnul primi grabnica însciinţare, că rĕsboiul între Turcia şi Rusia se declarase (2) şi că în urmarea acestcĭ, Domnul ţĕreĭ Românescĭ, Constantin Ipsilanti şi părăsise Bucurescĭĭ şi se trăsese dincolo de Dunăre. Moruz nevroind a se arăta Porţiĭ maĭ puţin credincios, decât Ipsilant se şi găti de drum, şi încă în acea séră plecă pentru totdeauna din Iaşĭ, trecênd cu lacrimile în ochĭ pe lângă acele curţĭ, pre carĭ le zidise cu atâta strădanie şi dragoste, şi în care când era gata, nu i se îngădui a se muta spre a se bucura de rodul ostenelelor sale. Când aŭ fost în prejma lor, se ḑice că de durere nicĭ n'aŭ vrut a se uita la ele (3).

Moruz a păstrat zidul împrejurul curţilor precum era înainte de vreme; nu numaĭ cât l'aŭ reînoit precum şi turnurile din el. In locul însă a paraclisuluĭ ce era la capĕtul uliţeĭ marĭ, aŭ zidit pórta Domnéscă cu o galerie deasupra, în care musica turcéscă, meterhaneaua, cânta la ceremoniile marĭ. la vreme de masă când prânzea Domnul şi séra la chindie. Curţile înlăuntru aveaŭ maĭ aceeaşĭ împărţire ca şi astăḑĭ. In rîndul de sus locuia Domnul;

Şi-ĭ rugăm cerescul bine
Ca pe zidul dintru sine.

II.

Alexandru Moruz, cu inimă curată,
Din temelie a înălţat zidirea curţeĭ tótă,
Şi îndat'o aŭ afierosit la triĭ darurĭ din fire:
Dreptatea, judecata ḑic şi buna oblăduire
Şi aceste triĭ până acùm n'avea sălăsluire,
Purtându-se din loc în loc cu multă rătăcire.
Spre mulţămire aŭ impletit de laude cunună
Incoronând pe al nostru Domn, tustrele dimpreună.
Ş'aci ele aflându-se, strigă cu libov mare:
Veniţĭ toţĭ asupriţilor, aflaţĭ îndestulare;
Intraţĭ, fără sfială toţĭ; eşiţĭ cu mulţămire,
Prin porţile buneĭ dreptăţĭ şi fără osebire
Insătoşaţĭ aţĭ câştigat isvóre adăpătóre.
Voĭ bolnaviĭ aţĭ dobândit a vóstră căutare.
Pentru Alexandru Moruz, vecĭnică proslăvire
Fiul Evangelieĭ, fără tăgăduire.

(Din calendarul pentru pop. românesc al luĭ G. Asaki pe anul 1845.)

(1) E de mirare că numaĭ la 19 August să fie putut străbate la Iaşĭ, o scire ce C. Ipsilant o avea încă de la 16 August.

(2) Eróre, încă nu se declarase, ci numaĭ dăduse Italinski notele luĭ ameninţătóre Divanuluĭ Porţeĭ.

(3) Din calendarul luĭ G. Asaki pe 1845.

www.dacoromanica.ro

partea despre Sî. Nicolae era haremul Domniĭ. Palatul avea treĭ săliĭ marĭ; sala haremuluĭ, în care se făceaŭ balurile, sala postelnicieĭ, unde se primea boeriĭ după ce se înainta de către Domn şi sala tronuluĭ seaŭ spătăria în care se făceaŭ ceremoniile curţiĭ. Pe plafondul acesteĭ săliĭ eraŭ zugrăvite marca Moldoviĭ în mijloc şi prin prejur armăturile acelor doue-deci şi una de ţinuturĭ, în carĭ era împărţit principatul. Rîndul de jos era hotărît pentru instanţele ocârmuiriĭ şi slujbaşiĭ curţiĭ. Palatul în acéstă stare a slujit de reşedinţă Domnéscă până în vremea luĭ Ion Sturdza V. V. La 19 Iulie 1827, la un ceas după miadă di, un foc isbucni însă din casele spătaruluĭ Ilie Burki care astădĭ formézā aripa drèptă a Academieĭ şi mânat de o cumplită furtună prefăcu încâte-va ceasurĭ tôtă uliţa mare şi a treia parte din oraş în cenuşă. Atuncĭ şi curţile, de şi isolate prin piaţa întinsă în mijlocul căreia se află, luară foc şi până în séră de abia câte-va beciurĭ boltite rĕmaseră nejignite; o mare parte din averea ocârmuireĭ şi din acturile publice fură prada foculuĭ.»

CAP. III.

In Ardeal.

Discordia permanentă între naţionalităţĭ şi între diversele conferinţe religióse, dice G. Bariţiŭ, pun în umbră Ardealul, cu începere de la finele secoluluĭ trecut şi până la 1810. Sub domnia Impĕratuluĭ Francisc se ţin maĭ multe diete în Ardeal, în care se votéză legĭ tot maĭ reacţionare feudale. Abia pe la începutul secoluluĭ XIX-lea se desfiinţéză tortura. In şedinţa 93 a dieteĭ, la 1791, s'a fost decis numaĭ, că furilor să nu li se maĭ taie nasul, urechile, seaŭ mâna, nicĭ să maĭ fie *înfieraţĭ* în altă parte a corpuluĭ, decât numaĭ în spate.

O curiósă protestare a uneĭ diete, dinainte de finea secoluluĭ, dietă în care predomnea Unguriĭ, fu acea contra usuluĭ limbeĭ germane în cancelariile statuluĭ. Dieta ceru că de nu se póte să fie limba oficială, limba maghiară, *fiind prea săracă*, cel puţin să rĕmâne *limba latină*.

Negreşit, că Româniĭ în aceştĭ timpĭ eraŭ numaĭ ca oştenĭ, carĭ muriaŭ în bătăliile Austrieĭ cu Napoleon. Saşiĭ isbutiră a-şĭ aşĕda în 1805 trebile lor, graţie intervenireĭ în favórea lor a Curţiĭ imperiale din Viena. Ceva slabe înrîurirĭ primiră şi Româniĭ dintre Saşĭ din acele dobândĭ ale acestora. Secuilor nu le-aŭ lipsit diverse ameliorărĭ de privilegiĭ. Româniĭ însă lipsiţĭ de bărbaţĭ inteligenţĭ conducĕtorĭ, maĭ ales în parte unde conlocuiaŭ cu Saşiĭ, rĕmaseră uitaţĭ, în starea de maĭ nainte. Acolo maĭ cugetaŭ românesce abia căţĭ-va membri din familia Aron şi medicul armateĭ I. Molnar.

In cea l-altă parte a Ardéluluĭ tot maĭ strălucia câte un bărbat inteligent şi conscient de naţionalitatea luĭ. Am citat altă dată pre Iosif Mehesi, care

www.dacoromanica.ro

din fecior de preot ajunsese consilier în Ministerul financelor la Viena. G. Bariţ maĭ amintesce de Alexie Nopcea (1), apoĭ pe cunoscutul protop. şi scriitor Radu Tempea, advocatul Moldovaĭ şi dr. în med. Vasile Pop. In Sibiŭ se ilustră Aron Budai şi Nicolae Penciu.

Una din suferinţele cele maĭ marĭ ale poporuluĭ român din Ardél, neunit cu Roma, a provenit din lunga vacanţă a scaunuluĭ episcopal, după mórtea luĭ Gherasim Adamovicĭ (1796). Patru-spre-ḑece anĭ, adică până la 1810, Românii ortodocşĭ nu putură dobândi episcopul cerut, adecă rĕmăsceră fără principalul factor politic şi cultural al lor.

In ce timpĭ se prelungia acéstă vacanţă?

Tocmaĭ când oştirile rusescĭ ocupaŭ Principatele. Regimul din fruntea Ardealuluĭ se temea să dea Românilor conducĕtorĭ bisericescĭ, sub pretextul, că aceia ar putea să se înţelégă cu Muscaliĭ. Spionările, urmăririle nu lipsiră între aceştĭ anĭ, preoţilor, neguţĕtorilor, ba până şi ciobanilor românĭ de religiunea ortodoxă, maĭ ales ceĭ din sudul Ardéluluĭ. «Li se prindeaŭ scrisorile de la poştă (tocmaĭ ca acum!!) şi conform ordinuluĭ striĉt ce aveaŭ magistraţiĭ postelor şi prefecţiĭ municipiilor, scrisorile se trămiteaŭ guvernatoruluĭ Banffi, care le înaintà, după cum aflà cu cale, la cabinetul Impĕrătesc. Niţă cioban ardelenĭ care 'şĭ păscea oile în munţiĭ Prahoveĭ scrie la părinţiĭ sĕĭ: «Cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ venim curînd în Ardeal şi vom învinge duşmaniĭ şi nevoia...» Mare larmă până în cabinetul împĕrătesc! Iacă dovadă că Românii aduc în Ardeal pe muscalĭ şi că eĭ speră a rĕpune pe guvernanţiĭ lor Austro-Maghiarĭ... Svon, cercetărĭ... Bieţiĭ ciobanĭ îşĭ anunţaŭ reîntórcerea în tómnă cu oile şi mângâiaŭ pe părinţĭ cu speranţa, că graţie venituluĭ turmelor înmulţite în veară, vor isbuti să câştige un proces, ce li se făcea de un cămătar óre-care!..

Numaĭ în 1810 Noembre 4, Românii dobândira episcopul dorit în persóna cunoscutuluĭ Vasilie Moga.

CAP. IV.

C. Ipsilante după fugă. Napoleon şi Orientul.

C. Ipsilante, dela moşia sa Afumaţĭ, trecu în Ardeal pe la Sinaia-Predeal. De la fruntarie congediă cea maĭ mare parte a oştireĭ, Harvatiĭ, ce-l însoţisă, păstrând cu sine numaĭ pe Cazaciĭ Moldovenĭ. Mare fu gróza cu care călĕtori Ipsilant ,în fuga luĭ. «Ajungênd la hotarul ţĕreĭ ungurescĭ, la schela adecă contumacia Braşovuluĭ, i s'a maĭ potolit frica de la inimă, dar nu

(1) Părţĭ alese din Istoria Transilvanieĭ, I, pag. 554.

www.dacoromanica.ro

de tot, temêndu-se ca nu cum-va îl vor da Nemţiĭ în mâna Turcilor, scrie Dionisie Eclesiarhul (1).»

C. Ipsilante abea se opri o ḑi la Braşov «să-şĭ maĭ vie în fire», ḑice Dionisie Eclesiarhul, iar Fotino, scrie, că a şeḑut acolo câte-va ḑile (2) şi aŭ plecat într'o întinsóre spre Rusia. In cale lasă la Kiew Dómna şi copiiĭ, iar el se duce la Petersburg. Aci C. Ipsilante fu primit de Impĕratul Alexandru Pavlovicĭ. «Le Prince Ipsilante persuada à la Cour de Russie que les Turcs allaient nous déclarer la guerre et qu'il fallait les prévenir. Il montra que toutes les forteresses turques étaient hors d'état de défense et dépourvues de troupes et le fait était vrai. Il assura, que dans une campagne on pouvait s'en emparer de tout les pays situés sur la rive gauche du Danube, ce qui à la vérité était très possible; que les Turcs sans argent, sans forces disponibles, sans moyens mêmes de réprimer les hordes des brigands qui ravageaient la Bulgarie, ne pourraient nous opposer aucune résistance, et qu'après la conquête des trois provinces de Bessarabie, de Moldavie et de Valachie, en donnant la main aux Serbes et en se réunissant par eux a nos possessions de l'Illyrie on enveloppait toutes les possessions turques européennes.»

Raportând aceste (3) Langeron observă că din contra, Turciĭ tocmaĭ prin faptul că nu pregătiseră cetăţile şi că n'aveaŭ banĭ, cum afirmă C. Ipsilante, nu aveaŭ de gând să facă resboiŭ Rusieĭ: «Ce dénûement ne ressemblait donc pas à des préparatifs de guerre. On sait que quand les Turcs en projettent une, ils commencent toujours par remplir leurs forteresses de troupes et leurs magasins de vivres. Notre ministère eu pu faire cette observation à Ipsilanti; mais notre ministère n'était pas observateur», esclamă Langeron.

Nu că nu era observator ministerul rusesc, nu că nu scia, că Turcia evită a intra în rĕsboiŭ, dar tocmaĭ pentru că o scia nepregătită de rĕsboiŭ, Curtea rusésca ascultă cu plăcere de aţîţările luĭ C. Ipsilanti. De ar

(1) Tesaurul, II, pag. 206.

(2) Tesaurul, II, p. 219, *Fotino II, pag, 218.*

(3) Principele Ipsilante persuade Curtea rusésca, că Turciĭ aŭ să ni declare (Ruşilor) rĕsboiŭ şi că maĭ bine este să le luăm înainte. El arĕtă că tóte cetăţile turcescĭ nu sunt în stare de apĕrare şi lipsite de trupe şi acésta era adevĕrat. Dinsul asigură, că în o singură campanie se putea lua tóte ţĕrile de a stinga Dunăriĭ, ceea ce în adevĕr era posibil, că Turciĭ lipsiţĭ de banĭ, fără forţe disponibile, chiar şi fără de mijlóce de a reprima órdele de hoţĭ carĭ devastaŭ Bulgaria, nu vor putea să opună Ruşilor nicĭ o resistenţă şi că după cucerirea celor 3 provinciĭ a Basarabieĭ, Moldoveĭ şi Valahieĭ, dând mâna cu Sirbiĭ şi întrunindu-se prin eĭ cu posesiunile din Iliria, se coprindea aşa tóte posesiunile turcescĭ europene. Hurm. Langeron, pag. 109.

www.dacoromanica.ro

fi avut atunci Rusia la Constantinopole, adaoge a ḑice Langeron, un ministru maĭ energic decât Italinski, neîndoios că resbelul nu s'ar fi întîmplat și că Turciĭ n'ar fi dat nicĭ cel maĭ mic pretext ca să-l declare (1).»

Așà ar fi fost, deacă Rusia n'ar fi căutat ea însășĭ, în aniĭ aceștia, pretexte de a intra în Principate, cu gând de a rămâneà în ele, favorită de evenimentele din Europa, ba chiar negociind cu Napoleon să-ĭ recunóscă acapararea țerilor dunărene, ca preț alianțeĭ cu Francia, intrând în combinațiunile mareluĭ cuceritor frances și ca compensațiune pentru unele din acele cuceriri ale luĭ (2). Talleyrand erà însă de altă părere.

Napoleon în adevĕr cercase mereŭ să-șĭ câștige în partea sa pe Alexandru Pavlovicĭ al Rusieĭ, și nu isbuti. In urma bătălieĭ de la Ulm, în ajunul celeĭ de la Austerlitz, Napoleon merge contra Vieneĭ, iar Talleyrand din cancelaria sa diplomatică de la Strasburg, vedé în alianța viitóre a Francieĭ cu Austria un gagiŭ de repaos, de stabilitate. A împinge pe Austria spre Orient erà, cugetà Talleyrand, mijlocul de a și-o împrieteni și de a face din ea o neamică a Rusieĭ. «*Drang nach Osten!*» însémnă îndepărtarea Austrieĭ de la conflicte cu apusul, cu Francia (3).

Nutrind asemenea plan politic Talleyrand, propropune Austrieĭ principatele române cu Basarabia, ca să aibă domnirea asupra gurilor Dunăreĭ și ca pe Marea Nègră ea să devină o rivală a Rusieĭ. Cu acésta Talleyrand ḑicea, ca să asigure și pacea Turcieĭ despre Muscalĭ. Intr'un memoriŭ celebru (4), Talleyrand desvoltă aceste vederĭ politice, orĭ cum le numiaŭ uniĭ «*roman politique*» le condensă apoĭ într'un proiect de tractat. Napoleon I însă credea încă că o reconciliare cu Rusia ar fi posibilă și de maĭ practice consecințe, cu atât maĭ mult, că Austia «*ne sentant pas encore sa vocation orientale*» n'ar fi primit propunerile franceze, cu prețul de a renunța la provinciile germane și italiane ce-ĭ luase Franța.

Cu tótă acéstă convingere a luĭ, Napoleon nu perdea nicĭ o ocasiune de a interesa Cabinetul de la Viena asupra evenimentelor de la Dunăre, arătându-ĭ necesitatea de a sprijini pre Turcia în decăderea eĭ și de a reserva așa sórta viitóre a Orientuluĭ.

Cu cât Prusia se alipesce maĭ mult de Rusia contra luĭ Napoleon, cu atât Napoleon căuta a dobândi, în Octombre 1806, neutralitatea Austrieĭ,

(1) Hurm., Langeron, pag. 110.

(2) Veḑĭ Napoleon et Alexandre I-er par Albert Vandal.

(3) Veḑĭ Albert Vandal și Napoleon et Alexandre I, vol I, p. 8.

(4) Analisat de *Mignet*, «*Notice Historique*» I, 199 de Thiers. VI, 342. Veḑĭ *Rambaud*, Histoire de Russie, 567. Este în extenso publicat de Pierre Bertrand în *Revue historique*, (Ianuarie și Martie 1889) și in opera luĭ «Lettres inédites de Talleyrand à Napoleon» 156 174.

www.dacoromanica.ro

oferindu-ĭ să trateze cu ea «*sur la base de la conservation et de la garantie de l'Empire ottoman*» (1).

Negreşit că nu numaĭ din Austria căuta Talleyrand şi Napoleon să facă o neamică a Rusieĭ, ci şi din alte ţĕrĭ, de pretutindenea. Talleyrand pregătia la Varşavia elementele uneĭ insurecţiunĭ, care în primăvéra anuluĭ următor avea să sbucnéscă în proviinciile poloneze ale Rusieĭ şi pe când, cum vĕdurăm, Sebastiani înteţia Pórta otomană la Constantinopole contra Rusieĭ, Napoleon trimete pe Gardanne tocmaĭ la Ispahan, ca să îndemne pe Persanĭ de a produce dificultăţĭ Ruşilor la Caspica şi la Caucas. La Castelul de Finkenstein Napoleon primia tot atuncĭ pre ambasadoriĭ Turcieĭ şi aĭ Şahuluĭ Persieĭ şi îĭ sfătuia să facă o strînsă alianţă între Turcia şi Persia pentru de a resiste împreună la încălcările Muscalilor. Napoleon era convins, că pacea Europeĭ nu póte fi asigurată decât, seaŭ prin alianţa Francieĭ cu Austria, orĭ prin aceea cu Rusia; totuşĭ după cum însuşĭ scrie luĭ Talleyrand, din castelul Finkenstein, în 3 şi 14 Martie 1807 (2) i-ar fi plăcut maĭ bine o apropiere de Rusia decât de Austria (3).

Ingăimările Austrieĭ de a rĕspunde la propunerile luĭ Napoleon relative la Orient, făcură ca el, după ce bătu pe Frederic-Wilhelm al Prusieĭ, căută să se împace cu acesta să şi-l alieze. Napoleon promite Regeluĭ Prusieĭ săĭ restitue statele luĭ, deacă dînsul consimte a garanta cu Francia şi contra Rusieĭ «l'ndépendance et l'integrité de la Porte Ottomane (4).»

Frederic Wilhelm III însă era deja alicit luĭ Alexandru Pavlovicĭ şi chiămasă în Polonia prusiană oştirile Ţaruluĭ (3).

Singură Polonia se rescólă, aclamând intrarea oştireĭ francese în ea, ca oştire liberatóre patrieĭ. Este momentul când, la Constantinopol generalul Sebastiani lucra energic şi obţinu înlăturarea momentană din domnie a luĭ A. Moruzi şi a luĭ C. Ipsilante. Succesele obţinute de Napoleon contra Rusieĭ, determinase asemenea isbânde ale luĭ Sebastiani, care însemna, pentru Principate, abolirea protectoratuluĭ rusesc de-asupra lor (6).

De scurtă durată fu acest succes al Francieĭ la Pórta otomană.

---

(1) Talleyrand către la Rochefoucauld, ambasador la Viena, în 20 Septembre 1806. Apud Albert Vandal (*Napoleon et Alexandre I-er*, I, pag. 10).

(2) Coresp. XIV, 11.977 şi 12.028.

(3) «Je suis d'opinion qu'une alliance avec la Russie serait très avantageuse si ce n'était pas une chose fantastique et qu'il y eut quelque foi à faire sur cette cour,» scrie Napoleon luĭ Talleyrand în 3 şi 16 Martie 1807.

(4) (Talleyrand către La Rochefoucauld — 24 Oct. 1806. Armand Lefebre, *Histoire des cabinets d'Europe pendant le Consulat et l'Empire*, II, 352.

(5) Albert Vandal, *Napoleon et Alexandre I*, pag. 11.

(6) «De quel droit la Russie se mêle-t-elle des affaires intérieures de la Valachie? La Valachie appartient elle à la Russie ou appartient elle à la Porte?» scriea Napoleon încă la 11 Iunie 1806. (*Corespond. de Nap. I*, Paris, 1852, tom. XII, pag. 555.)

www.dacoromanica.ro

CAP. V.

Noul Domn Al. Suțu. Revocarea. Explicațiunea revocăreĭ dată de Turcia. Noua Căimăcămie a luĭ C. Ipsilant.

Noul domn Alex. Suțu, iar nu Hangeri, cum eronat scrie Draghicĭ, întârdiă maĭ mult timp (1) până să plece din Constantinopole, până adecă ce credu că Pórta a rĕmas statornică în hotorîrea eĭ. Sosind în țéră, trase la monăstirea Văcărescĭ, unde aștepta organisațiunea alaiuluĭ obicĭnuit. Chiar de aci Alex. Suțu trimese următórea carte deschisă către locuitoriĭ țĕriĭ, îndată după sosire, la 2 Octombre 1806, și către ispravniciĭ de județe:

Cărți deschise către toți locuitorii de obște ce a făcut Măria sa Alexandru Nicolae Suțu Voevod, îndată după sosire, 1806 Octombre 2.

Prea cuvioșilor arhimandriți, egumenĭ aĭ sfintelor monăstirĭ, molitvelor vóstre protopopilor și prea cinstiți d-vóstră boerilor, boerănașilor, mazililor negustorilor, brăslașilor, rufeturilor și tuturor de obște locuitorilor ot sud.... sănătate; cu tóte că după ce din dumnedeeasca pronie și din mila prea puternicelĭ împĕrățiĭ (a căreia stăpânire și putere fie neclintită în vecĭ), am primit iarăși noĭ domnescul scaun al nostru, al acesteĭ creștinescĭ țĕrĭ, încă de la 25 ale trecutuluĭ August prin cartea prea osfințituluĭ părintele nostru, mitropolitul țĕriĭ și prin dumné-lor cinstiți și credincioșĭ boerĭ, veliți, caimacamiĭ domnieĭ mele vi s'a vestit acésta de la Dumnedeŭ noua hărăzită domnie, după care credem, fără îndoială, că vĕ veți fi bucurat cu toțiĭ fiindu-vĕ bine sciută firésca milostivire și buna cugetare ce avem, atât de maĭ înainte, când ne-am aflat aicĭ i din vremea oblăduireĭ domnieĭ nóstre din țéra Moldoveĭ, cât și maĭ vîrtos din vremea celeĭ d'întâie domnie a nóstră de aicĭ, când după răsvrătirea ce se întîmplase, găsind tótă țéra împrăștiată și rĕspândită, domnia mea cu părintéscă durere, prin felurĭ de chipurĭ și înțelepte mijlóce, întru o puțină diastimă de vreme, precum este de toțĭ sciut, ne-am străduit și ne-am osîrduit de am strîns și am adunat pe toțĭ la pământurile și locașurile lor, apĕrându-ĭ și isbăvindu-ĭ de tóte cele până atuncĭ urmate, spaime și necazurĭ ce pătimiseră; dar iată și înși-ne noĭ acum îndată ce cu ajutorul luĭ Dumnedeŭ am sosit aicĭ la cinstita domnésca nóstră politie a Bucurescilor, nu lipsim printr'acésta a vĕ însciinița pe toțĭ că plecarea buneĭ voințe și rîvna nóstră, nu privesce spre alta, fără numaĭ către urmarea cuviincióselor chipurĭ a buneĭ oblăduirĭ și a prea drepteĭ ocârmuirĭ cum și a apĕrăriĭ vóstre, de orĭ-ce jafurĭ, asuprirĭ și nedreptățĭ, ca dintru acestea, prin drĕptă cumpănire, să isvorască a vóstră tuturor rĕsuflare, odihnă, repaos, bună petrecere și fericire, de care și suntem bine nădăjduițĭ că

(1) Dionisie dice, că «Șuțul Vodă până a se găti să vie de la Țarigrad la scaunul din Bucurescĭ, a *trecut treĭ lunĭ*. «Tesaur II, pag. 207.

www.dacoromanica.ro

după dragostea şi prietenia ce avem cu vecinătatea serhaturilor, se va face îndreptare şi pentru tóte celea ce până acum aţĭ pătimit, şi veţĭ rĕmânea toţĭ în liniştea şi odihna vóstră; decĭ bucurându-vĕ toţĭ din tot sufletul fieş-cine din voĭ, orĭ de ce rînduială şi stare sunteţĭ, să vĕ căutaţĭ de folosul şi aliş-verişul vostru şi maĭ întâiŭ de lucrarea pămîntuluĭ la vremea cuviinciósă, din care izvoresce şi cea de obşte a pămîntuluĭ fericire şi cea în parte a fieş-căruia bună stare şi cu toţiĭ fiind bine încredinţaţĭ de a nóstră părintéscă milostivire, purtare de grijă şi iubire de dreptate, să daţĭ laudă milostivuluĭ Dumneḑeŭ şi ridicând mânile vóstre, să vĕ rugaţĭ pentru întărirea, neclintirea şi vecĭnica stăpânire a prea puterniceĭ nóstre împĕrăţiĭ i pentru toţĭ ceĭ de mare cuviinţă prea milostivĭ aĭ noştri stăpânĭ, cum şi pentru sănătatea şi puterea nóstră, ca să punem în lucrare şi să aducem în săvîrşire tot scoposul cel bun pentru obştescul folos.—1806, Octombre 2 (1).

Cărţĭ legate către Ispravniciĭ din 17 judeţe, carĭ s'aŭ trimis cu cărţile cele deschise către locuitorĭ, pentru scirea de venirea domnieĭ.

Iŏ Alexandru Nicolae Suţu Voivod gspd. — Dumnea-vóstră Ispravnicilor ot. sud. . . sănătate, fiind-că din Dumneḑeeasca pronie şi din mila prea puterniceĭ nóstre împĕrăţiĭ, am primit iarăş domnescul nostru scaun acesteĭ ţĕrĭ, nu lipsim, spre cea de obşte mângâere şi veselie, a trimite cartea Domnieĭ-Mele acésta către locuitoriĭ aceluĭ judeţ, pe care îndată să orînduiţĭ dumnea-vóstră, ca să se citéscă în auḑul tuturor, prin tóte satele, grijind şi despre partea dumnea-vóstră, ca să păziţĭ urmările cele maĭ bune şi plăcute, potrivite cu voinţa Domnieĭ-Mele, care este a se da dreptate celor asupriţĭ, a lipsi urmările cele în potrivă, a fi tóte în bună orînduială, a împlini la vreme poruncile nóstre fără de cusur, şi a nu vĕ abate la cele neplăcute urmărĭ, ca mulţămindu-ne de credinciósa slujbă a d-vóstră, să puteţĭ câştiga de la Domnia-Mea milostivire; de care să şi avem rĕspuns că aţĭ primit porunca acésta a Domnieĭ-Mele.—1806, Octombre 2 (2).

In aceeaşĭ ḑi de 2 Octombre 1806 Alexandru Suţu maĭ adresă următórea publicaţiune neamică luĭ C. Ipsilant:

Pitac către agie, ca să dea de şcire la negustoriĭ ceĭ ce aŭ să iea banĭ de la Măria Sa Constantin Ipsilant, şi de la ómeniĭ Măriĭ Sale datorie.

Iŏ Alexandru Nicolae Suţu Voivod i gspd. — Cinstit şi credincios boerule al Domnieĭ-Mele, d-ta biv. Vel. Logofĕt, vechilule al agieĭ, îndată ce veĭ primi acest domnescul nostru pitac, poruncim să daĭ de scire tuturor de

(1) Cod. LIV, fila 1 verso.
(2) Cod. LIV, fil. 2.

www.dacoromanica.ro

aicĭ din piața târguluĭ Bucurescilor, atât boerilor, cât și supușilor acelor l-alte curțĭ, că verĭ carĭ din eĭ va fi avênd să iea datorie de banĭ de la seleaful nostru, i de la ómeniĭ sĕĭ, orĭ după marfa ce vor fi dat, saŭ din împrumutare în naht, în soroc rînduit de treĭ ḑile să dea în scris aci la agie fiesce care sumă baniĭ lor ce are a lua, și apoĭ de către d-ta să se facă cunoscut Domnieĭ-Mele tóte aceste datoriĭ.—1806, Octombre 2 (1).

Șeḑuse Al. Șuțu vr'o douĕ ḑile la Văcărescĭ așteptând organisarea alaiuluĭ obicinuit. Aci șeḑuse acum vr'o douĕ ḑile (scrie Dionisie Ecl. (2). «Intr'una din ḑile s'aŭ gătit tótă boerimea și tóte breslele să iasă cu alaiŭ să aducă pe Vodă în scaun. Pristaviĭ strigaŭ cu glas mare să pornéscă alaiul și era ca la 4 ceasurĭ din ḑi. Apoĭ veḑĭ întîmplare! Când a fost să plece alaiul, într'acel ceas a sosit un capigiu cu mare grăbire de la Țarigrad, cu ferman împĕrătesc de mazilire luĭ Suțu Vodă și tot venitul țĕreĭ ce va fi luat Suțu Vodă să'l dea înapoĭ luĭ Ipsilant Vodă, fiind orînduit de împărăție a fi iar el domnul Valahieĭ.»

Tot un-spre-ḑece ḑile de domnie recunósce luĭ Suțu și Fotino (3).

Nu plecă însă imediat Suțu din Văcărescĭ: sosit în 1 Octombre domni până la 10 Octombre. In ḑiua de 11 Octombre Divanul țĕreĭ iea mĕsurĭ ca să împedice plecarea din țéră a luĭ Al. Șuțu (4).

Cu tóte aceste mĕsurĭ, numaĭ la 14 Octombre vestesc boieriĭ cătrĕ Ispravnicĭ revenirea la domnie a luĭ C. Ipsilante și noua intrare a Rușilor în țéră, cu următórea carte deschisă:

De la Divanul principatuluĭ țĕriĭ românescĭ.—Dumné-vóstră, Ispravnicilor ot sud. vĕ facem în scire că prea puternica Impĕrăție a Rusieĭ pentru multa milostivire, ca să scape și să mântuiască norodele creștinescĭ, de tirania celor de alt ném, iată a trimis și aicĭ în pămîntul țĕreĭ nóstre puterĭ de oștirĭ multe și îndestulate, carĭ aŭ făcut zapt tótă țara, sosind aicĭ co-

(1) Cod. LIV, fil. 2.

(2) Tesaur II, p. 207.

(3) Fotino II, pag. 223, trad. Sion.

(4) 1806 Octombre 11 s'aŭ făcut din partea boerilor pitac către spătărie ca să dea poruncă pe la străjĭ a nu fi slobod, atât Măria Sa Alecu Vodă cât și ómeniĭ Mărieĭ Sale până nu va veni Firman Impĕrătesc și până nu va da socotélă de cea ce aŭ luat din țéră.

Iacă și alte mĕsurĭ în legătură cu încetarea din domnie a luĭ Al. Șuțu:

1806 Octombre 11 s'a făcut pitac către Banul Costache Ghica a nu maĭ da la nimenĭ, fără de scirea dumné-lor boerilor.

1806 Octombrie 11 s'aŭ făcut pitac la Vornicul Varlaam ca să se însărcineze cu epistasia Hătmănieĭ și a Postelnicieĭ.

1806 Octombre 11 s'a făcut pitac la Stolnicul Alexandru Filipescu a avé în păstrare tóte lucrurile comisieĭ, și a nu da nimĕnuĭ nimic fără de scirea și porunca dumné-lor.

www.dacoromanica.ro

mandirul Excelența Sa Gheneral porucic Michail Milaradovicĭ împreună cu alțĭ gheneralĭ, cum și tóte marginele le-aŭ împĕnat cu mulțime de oștirĭ, și vin oștirĭ necurmat, decĭ fiind-că acum aŭ lipsit de la toțĭ orĭ-ce fel de spaimă saŭ frică, îndată ce vețĭ primi porunca divanuluĭ numaĭ de cât să o publicuițĭ acésta în tóte plășile, și în tóte satele, ca să se bucure cu toțĭ de obște, și fieșĭ-carele de pe unde vor fi rĕspândițĭ și fugarĭ, să vie pe la locașurile și odihna lor, să-șĭ caute de hrana și alișverișul lor, să întîmpine și să îmbrățișeze Impĕrătescile creștinescĭ oștirĭ cu veselă inimă și spre împlinirea celor trebuincióse cu protimie pentru hrana oștirilor, carĭ și acelea aŭ a se plăti cu plată îndestulată, fără a se păgubi nimenĭ de nimic, și peste acestea însciințând și acésta la toțĭ de obște, că peste cincĭ șase ḑile așteptăm și sosirea aicĭ, a prea bunuluĭ, prea luminatuluĭ și prea Inălțatuluĭ nostru Domnul Constantin Vodă Ipsilante, de care și nimica îndoială nu avem, că se vor bucura și se vor veseli cu toțiĭ, fiindu-le bine sciută cea de patru anĭ trecuțĭ părintésca milostivire, și drépta oblăduire a Mărieĭ Sale, fițĭ dar dumné-vóstră cu îngrijire, atât pentru întórcerea celor rĕspândițĭ și împrăștiațĭ, i pentru drépta cumpănire și mângâierea tuturor, cât și pentru urmarea poruncilor, ce vi se vor trimite i iscălită de Mitropolit, Episcopĭ și boeriĭ, carĭ s'aŭ aflat.— 1802, Oct. 14 (1).

Inlocuirea în domnie a luĭ Const. Ipsilante a fost, ḑisă Pórta, motivată de fuga luĭ. Acésta e o eróre a luĭ Dionisie și o născocire *post-factum* a Porțiĭ, căcĭ fuga luĭ C. Ipsilante e o consecință a însciințăreĭ, ce el primise, că va fi mazilit în favórea luĭ Suțu. Și deacă Pórta numaĭ după fugă a destituit pre C. Ipsilante, cum de acea mazilire e anunțată de generalul Sebastiani la 29, după ce noua domnie fusese proclamată la Pórtă în 28 August, când încă la Constantinopole nu se puté sci, că Constantin Ipsilante a fugit în aceeașĭ ḑi de 28 August. Apoĭ Moruzi din Moldova și el este destituit, și el n'a fugit, ba a mers la Constantinopole ca supus credincios (2).

Pórta, în nota sa de la 1 Octombre 1806, susține că detronarea luĭ C. Ipsilante și a luĭ Moruzi nu póte fi un subiect de turburărĭ «*ni le signe de la violation des traités* (3).»

*

La 9 Octombre 1806 Taleyrand scrie din Maienția luĭ Sebastiani «orĭ-ce nemulțămire ar putea inspira Rusieĭ destituțiunea celor doĭ domnitorĭ, S. Pórtă n'are de ce să se témă de efectele acesteĭ supĕrărĭ și să compteze pe asistența Francieĭ, decât trebue și ea să iea mĕsurĭ de apărare... și maĭ ales

(1) Cod. LIV, fila 4.

(2) Decisiunea luĭ Moruzi de a merge la Constantinopole se explică și prin aceea, că Reis Efendi era amicul sĕŭ. Sebastiani în raportul sĕŭ de la 20 Octombre 1806, către Talleyrand, pretinde, că Reis Efendi era *vîndut* luĭ Moruzi (Hurm. II, supl. I, pag. 360.)

(3) Hurm. II, supl. I, pag. 353, doc. No. DCLXXXIX.

www.dacoromanica.ro

să se opună la orĭ-ce trecere de vase de rĕsboiŭ şi chiar de transport prin Bosfor (1).

Dar Talleyrand cerea tocmaĭ, ce nu era în stare să facă Turcia în situaţiunea eĭ financiară şi militară. Spaima Divanuluĭ este la culme, sub ameninţările de resbel ale luĭ Italinski, atuncĭ când Europa făcea contra luĭ Napoleon a 4-a coaliţiune. De aceea Vizirul nu ascunse luĭ Sebastiani situaţiunea şi-ĭ declară, că «ils emploieraient tous les moyens pour éviter la guerre, n'étant pas en état de la faire», că vor întrebuinţa tóte mijlócele spre a evita rĕsboiul, nefiind în stare de a-l face.

Cu tóte aceste, Pórta nu cedă câte-va ḑile la ameninţările de plecare ale luĭ Italinski, ci ordonă întărirea Benderuluĭ şi a Ismailuluĭ şi înfiinţarea grabnică a douĕ laghere, unul la Rusciuc şi altul la Vidin, pe când 90.000 de Ruşĭ sunt gata, de a trece fruntaria Moldoveĭ. Sebastiani ḑice, în raportul sĕŭ, din 10 Oct. st. n. 1806, către Talleyrand, că numaĭ Francia póte salva Turcia, dar trebue ajutóre proporţionate cu pericolele. El le crede tot pe atâta marĭ cât şi grabnice (2). Dar Napoleon nu puté imediat să triméţă oştirĭ în ajutorul Turcieĭ, căcĭ suntem înainte cu câte va sĕptĕmânĭ de bătălia de la Iena (14 Oct.), înainte de luarea Leipziguluĭ, înainte de bătălia de la Halle (16—17 Oct.), înainte de luarea Wittembergului, şi de acea de la Postdam (28 Oct.) şi de la Berlin (28 Oct.)... Oastea franceză, spre a ajunge la Turcia trebuia să rĕsbéscă coaliţiunea 4-a europénă.

Acésta vĕḑênd şi înţelegênd sultanul Selim, încă pe la începutul luĭ Octombre, socoti că era maĭ de folos pentru Turcia, să cedeze, fie şi ruşinos la cererile Rusieĭ. Deja la 10 Octombre st. n. 1806 în P. S. al raportuluĭ sĕŭ către Talleyrand, Sebastiani presimte, că Italinski învinge; situaţiunea acésta o înţeleg şi la Bucurescĭ şi la Iaşĭ, şi chiar consulul frances din

(1) «Quelque mécontentement que puisse inspirer a la Russie la destitution desdeux Princes de Moldavie et de Valachie, la S. Porte ne doit pas en craindre l'effet et elle doit compter sur l'assistance de la France, mais il faut qu'elle même prenne des mesures de défense, qu'elle répare ses fortifications de Moldavie, qu'elle y eût des bonnes garnisons, qu'elle pousse avec vigueur la guerre contre les Serviens et contre les autres rebelles, qu'elle s'oppose à tout passage de vaisseau de guerre et de transport même par le détroit du Bosphore (Tom. II, supl. I, p. 356 No. XDII).

(2) La France seule peut la sauver (la Turquie), mais il faut des secours proportionnés aux dangers. Il les crois aussi grands que pressants.»

www.dacoromanica.ro

Bucurescĭ şi din Iaşĭ, căcĭ cu marea supĕrare a luĭ Sebastiani (1) conservă cele maĭ bune relaţiunĭ cu domniĭ maziliţĭ (2).

(1) Veḑĭ Hurm. supl, I, actul XDIV, din 10 Oct. 1806, pag 358, nota c.

. . . . . .

(2) Les Grecs généralement et surtout les partisans des Princes Moruzzi et Ipsilanti, s'agitent au point de porter partout le trouble et la consternation. La S. Porte n'ose pas punir.

Le Patriarche grec a été changé. On a remis celui que le Prince Ipsilanti avait fait destituer comme ami des Français. C'est un homme d'esprit et qui pourrait un jour opérer la réunion des Eglises grecque et latine. Cette opération difficile et délicate n'est pas impossible. Elle mérite d'autant plus l'attention de S. M. l'Empereur qu'elle chasserait les Russes de tout l'Orient.

. . . . . .

J'ai l'honneur, etc.

Signé: *Sebastiani.*

P. S. . . . . . .

Il paraît que Mr. d'Italinski retardera son départ. Tout change ici d'un moment à l'autre. Veuille le ciel que ce retard n'ait pas été acheté par une soumission entière aux volontés qui lui ont été dictées.

. . . . . .

Sebastiani către Talleyrand, despre purtarea consulilor francesĭ din Iaşĭ şi din Bucurescĭ faţă cu principiĭ destituiţĭ.

Péra, le 10 Octobre, 1806.

Monseigneur,

Les Consuls généraux, les Consuls et vice-Consuls montrent généralement un esprit d'insubordination qu'il est important de réprimer. Ils se croient indépendants de lAmbassade et ne correspondent avec elle que pour les affaires qu'ils désirent faire terminer à la S. Porte, par l'entremise de l'Ambassadeur qu'ils regardent comme leur agent. Je crois qu'ils veulent imiter les Pachas.

J'ai notamment à me plaindre de Mrs Reinhardt de Jassy et Parant à Bucarest, qui, par leur conduite, ont offensé la S. Porte. Le Gouvernement ottoman, mécontent des Princes Moruzzi et Ipsilanti et éclairé sur leur conduite par S. M. elle-même, les a déposés et en a nommé d'autres. MM. Reinhardt et Parant ont prodigué aux Princes déposés au nom de la France toutes les marques d'intérêt et de considération possibles, et Mr. Parant a même quitté son poste pour aller à deux journées de marche visiter le Prince Moruzzi qui s'en retournait ici; et, sous prétexte que le Caïmakam du nouveau Prince de Valachie devait lui faire la première visite, il n'a point voulu le voir et il lui a témoigné un mécontentement très-préjudiciable.

www.dacoromanica.ro

Fie-că, ca și Reis Effendi, și alțĭ miniștriĭ fură cumpărațĭ cu baniĭ luĭ Moruzi și aĭ luĭ Ipsilante, fie căcĭ în adevĕr Pórta vĕḑuse, că Napoleon nu putea s'o ajute immediat, iar pericolul eĭ era mare, amenințată fiind de flota Englezilor și de armata ruséscă îngrămădită la Nistru, Pórta cedă la cererile Rusieĭ și revocă pe nouiĭ domnĭ Calimach și Suțu. Asemenea mĕsură aduce schimbarea Vizirului.

Acéstă revocare, imens triumf al luĭ Italinski, Sultanul Selim caută, să o explice luĭ Napoleon prin scrisórea sa din 1806 Oct. 18 stil vechiŭ, ḑicêndu-ĭ că după religiunea mahometană e oprit a se face rĕsbóe și e de ajuns legitimate și că Francia nu putea să ajute în acel moment în care Turcia era amenințată de Rusia și de Anglia (1).

La S. Porte voyant que MM. Reinhardt et Parant avaient une conduite opposée à la lettre de S. M. au Gd. Sr., m'en a témoigné son étonnement.

. . . . . .

Je prie donc V. E de prendre cet objet en considération et de donner à MM. les Consuls les ordres que vous jugerez convenables.

J'ai l'honneur, etc.

Signé : *Horace Sébastiani.*

(1) Hurm. T. II, supl. I, p. 354—355.

Sultanul către Impĕratul Francieĭ, despre destituirea principilor Valachieĭ și Moldoveĭ, și despre reintegrarea lor în urma amenințărilor Rusieĭ.

Très-magnifique, très-puissant, très-excellent Empereur et Padichah de France notre grand ami, Napoléon.

. . . . . .

Moruzi et Ipsilanti, Hospodars de Moldavie et de Valachie, ont été bientôt destitués de leur place, puisque leurs procédés, contraires à notre volonté, avaient été constatés. Mais la Cour de Russie n'a pas tardé de former la prétention de leur réintégration d'après les stipulations, et son Envoyé, Résident à Constantinople, a déclaré, par une note officielle, qu'il a reçu l'ordre positif et clair de quitter cette capitale avec toute la mission, en cas que la demande de son maître ne soit pas accordée. En même temps, l'ambassadeur d'Angleterre a notifié d'une manière solennelle et péremptoire qu'en cas qu'il éclate une guerre entre notre Empire et la Russie la Cour d'Angleterre est obligée d'envoyer incessament ses flottes déclarer et commencer les hostilités.

En vérité, les capitulation faites pour la Valachie et la Moldavie, en confirmation du traité de Kaïnardji, disent que : «Le terme des Vaïvodes «sera désormais fixé à sept années complètes et entières, à dater du jour

www.dacoromanica.ro

Dar acéstă decisiune a Porţeĭ Otomane, era luată chiar şi în urma asi-

---

«de leur nomination ; et tant qu'ils ne commettront point de délit, ils ne «seront destitués avant ce termes ; en sorte que, s'il commettent un délit «dans cet intervale, la S. Porte *en informera le Ministre de Russie*, et, si, «après vérification faite de cette manière de part et d'autre, il conste et «appert que le Vaïvode s'est effectivement rendu coupable d'un délit, la «déposition sera permise, dans ce cas seulement.»

Cependant la notification préalable à l'Envoyé de Russie n'a été donnée, dans la conviction que nous étions que l'on pourra, d'après la garantie de Votre Majesté donner de l'extension à la clause de l'indépendance qu'elle avait voulu renfermer dans son traité avec la Russie, et, qu'en conséquence, l'arrangement concernant ces deux Principautés comme ci-dessus, doit être annulé. Mais le traité n'ayant été confirmé, cet arrangement est devenu rétabli, et l'omission sur le point de la notification préalable dut être considérée contraire aux stipulations, tandis qu'il est déjà connu que notre Cour affecte bonne foi et fermeté à la stricte conservation de tous les traités et stipulations qu'elle a avec les autres puissances.

La Cour de Russie ayant en mains ce prétexte de déviation dans cette affaire, il était hors de doute qu'elle devait insister dans sa demande; et, quoiqu'en attendant quelque information ultérieure de la part de Votre Majesté, nous *avons fait écouler 19 à 20 jours* (In adevĕr Pórta nu rĕspunde formal la notele luĭ Italinski din 8 şi 17 Sept. decât la 1 Oct. 1806. Ea susţinu, că Domnitoriĭ destituiţĭ eraŭ trădătoriĭ şi că fuga precipitată a luĭ Ipsilante n'a fost, decât efectul spaimeĭ şi a teróreĭ lăutrice, ce trădarea îĭ inspirase şi că scie Pórta, că el a fost hotărît să se evadeze din ţĕră). en donnant de fortes réponses à la note de l'Envoyé de Russie. A la fin, celui-ci déclara son départ à ses négociants et ses protégés, en leur enjoignant de terminer dans l'espace de quelques jours les comptes de leur commerce et embarqua tous ses effets, de manière que la guerre devait être déclarée dès son départ. D'un autre côté, l'ambassadeur d'Angleterre, ayant reçu des instructions vastes et absolues pour coopérer avec le dit Envoyé à toutes les affaires de la Russie, parut pouvoir notifier officiellement la déclaration de guerre de la part de sa Cour.

Dans ce temps et dans ces circonstances, si nous avions pris le parti d'entrer en guerre avec ces deux Puissances, cela devait être une conduite désapprouvée par Votre Majesté elle-même, d'après le désintéressement et le sentiment de sincérité dont elle est animée pour le bien de notre Empire, et une mesure qui pourrait avoir des suites et des inconvénients très-graves. D'ailleurs, il n'est pas permis aux lois de notre religion d'entreprendre une guerre seulement pour un tel motif.

Pour épargner donc le sang humain et pour suivre la nécessité du temps et des circonstances, nous avons trouvé préférable de ménager cette affaire par une manière qui pourra satisfaire la Cour de Russie et d'écarter les dommages du moment. Partant de ce principe, nous avons donné ordre à nos Ministres d'inviter l'Envoyé de Russie dans une conférence dans laquelle on a tâché de le convaincre par des réponses fortes, jus-

www.dacoromanica.ro

gurărilor date de Talleyrand, în nota sa de la 9 Octomb. (1) presintată de Generalul Sebastiani, încă maĭ dinainte decĭ de scrisórea trămisă de Sultanul către Napoleon. Sebastiani scrie luĭ Talleyrand în 10 Octobre 1806 descriindu-ĭ starea negoţiărilor în Constantinopole, spaima Turcilor ameninţaţĭ de rĕsboiŭ, tot ce a făcut ca să împedice pe Sultanul de a rechiăma pe foştiĭ Domnĭ, dar în P. S. exprima temerea sa, că Pórta va ceda (2).

---

qu'à ce qu'il a montré à nos Ministres les dépêches qu'il avait prêtes à expédier au Général de l'armée russe aux frontières et à l'amiral de leurs flottes sur la mer Noire. Alors, il fut bien compris qu'il partira incessament, et la guerre sera officiellement déclarée; d'autant plus que nous avons reçu des nouvelles qu'en effet la flotille russe dans la mer Noire, ainsi que la grande flotte étaient prêtes.

C'est donc pour n'entreprendre une guerre prématurée et en même temps contraire aux lois de religion, et pour écarter le dommage du moment, que nous avons consenti, d'après les capitulations, à la réintégration des deux Hospodar déposés.

C'est pourquoi que nous nous sommes empressés à écrire et envoyer à Votre Majesté cette lettre amicale, et la prévenir sur cette étrange affaire, afin qu'elle ne soit prise comme un suite d'un nouveau système, contraire aux liaisons de confidence et de l'amitié si étroitement liée depuis quelque temps entre nous.

. . . . . .

En 1221, an d'Hégire, le 5 de la lune de Chabran. (Le 6 Oct 1806, V. S.)

. . . . . .

(1) «Quelque mécontentement que puisse inspirer à la Russie la destitution des deux Princes de Moldavie et de Valachie, la S. Porte ne doit pas en craindre l'effet et elle doit compter sur l'assistance de la France; mais, il faut qu'elle-même prenne des mesures de défense, qu'elle répare ses fortifications de Moldavie, qu'elle y ait de bonnes garnisons, qu'elle pousse avec vigueur la guerre contre les Serviens et contre les autres rebelles, qu'elle s'oppose à tout passage de vaisseau de guerre et de transport russe par le détroit du Bosphore.»

. . . . . .

«L'Empereur a été infiniment satisfait du début de votre mission et du choix des Princes Callimaki et Alexandre Suzzo pour les Principautés de Moldavie et de Valachie.»

. . . . . .

(2) Generalul Sebastiani către Relaţiunile externe, despre cele petrecute la S. Pórtă în urma ameninţătóreĭ note a ambasadoruluĭ Rusieĭ.

C-ple, le 10 Octobre, 1806.

La destitution des Princes Ipsilanti et Moruzi est regardée par la Cour de Russie comme une infraction aux stipulations du traité d'alliance qui existe avec la S. Porte et l'Empereur Alexandre. Mr. d'Italinski, dans une première note, a fait une longue énumération des griefs du Cabinet de Pétersbourg, et a demandé une réparation prompte et entière. Il a insisté

www.dacoromanica.ro

Firmanul de rechiamarea la domnie a luĭ Ipsilanti, fu expediat direct la

---

particulièrement sur les offres renouvelées du traité d'alliance avec la S. Porte et l'Angleterre, sur la liberté du passage du Bosphore aux vaisseaux et aux troupes, et sur le rétablissement des deux Hospodars déposés.

Je me suis opposé, dans une note que j'ai moi-même adressée au Reis-Effendi, aux deux premières propositions. J'ai fait sentir par des avis sûrs les intentions et la conduite des Princes déposés, combien il serait inconséquent et dangereux de revenir sur leur déposition, et la S. Porte nous a fait, à Mr. Italinski et à moi, les réponses ci-jointes.

L'Ambassadeur d'Angleterre a agi de concert avec le Ministre de Russie. Enfin, Mr. d'Italinski a remis en forme de note un réquisitoire de son Empereur au Gouvernement ottoman pour le rétablissement des deux Princes, et a demandé ses passe-ports, en cas que la réponse de la Porte ne fût pas absolument favorable.

La note du Ministre est une déclaration de guerre au Gd. Sr. en cas de refus aux demandes qu'il a faites.

La S. Porte a été indignée du ton menaçant du Ministre de Russie; mais son effroi surpasse encore de beaucoup son indignation. La consternation règne dans cette Capitale. A peine délivrée de la présence d'une armée de rebelles, cette Cour se voit engagée dans une guerre d'autant plus dangereuse qu'elle s'y attendait moins. Les caisses publiques sont vides; les places fortes sont dégradées et mal armées, et l'armée est peu nombreuse et mal organisée. La situation critique de cet Empire m'a été exposée hier dans une conférence où se trouvaient les Ministres. Je la connaissais déjà. Mais ils avaient besoin d'appui et de consolation, et ils en ont trouvé auprès de moi. Je n'ai pas balancé à les assurer qué S. M. l'Empereur ne les abandonnerait jamais, ni dans la guerre, ni dans la paix, et que, si les Russes entraient dans les Etats de Sa Hautesse, «l'Empereur les secourra puissamment avec ses armées. Mes promesses leur ont donné un peu de courage; mais ils ne m'ont pas caché pourtant qu'ils emploieraient tous les moyens pour éviter la guerre, n'étant pas en état de la faire. On ne peut pas disconvenir de cette triste vérité. Cependant, ils ont pris la ferme résolution de ne pas rétablir les Princes destitués.

. . . . . .

Ils ont ordonné que Ismailoff et Bender soient mises en état de défense, et que deux camps soient établis sur le Danube, l'un à Rutschuk pour observer le bas du Danube et l'autre au-dessus de Vidin.

. . . . . .

L'armée russe qui est sur le Niester, forte de 90.000 hommes, est prête à marcher et à entrer en campagne. Ses magasins, son artillerie et équipage de pontons avaient été préparés de longue main pour cette invasion. Je ne doute pas qu'elle ne se mette en route avant la semaine prochaine et qu'un mois après, elle ne soit sur la rive gauche du Danube. La Turquie d'Europe en est fortement menacée. La France seule peut la sauver; mais, il faut des secours proportionnés aux dangers. Je les crois aussi grands que pressants.

www.dacoromanica.ro

Kiev (1). De acolo avea să vină Ipsilanti însoţit de armată rusèscă!... «*şi era un lucru de mirare,* exclamă Zilot Românul, *să vadă cine-va şi domn de la Rusia viind, cu călăuză oste rusèscă*» (2).

Cât primi firmanul C. Ipsilant espedui olac, de însărcină boerii Divanului să constitue Căimăcămia luĭ. Divanul, Căimăcămieĭ luĭ C. Ipsilant e compus ast-fel: Dositeiŭ al Ungro-Vlahieĭ, Romnic Nectarie, Iosif Argeş, D. Ghica ban, D. Racoviţă vel ban, Manolache Brâncoveanu Ban, Manolache Creţulescu, Ban, vel vist Filipescu, Isaac Ralet, Grigore Brâncoveanu, Const. Bălăceanu.

Iacă proclamaţiunea Căimăcămieĭ luĭ C. Ipsilanti, către ţèră, din 16 Octombre 1806:

Noĭ, caimacamiĭ ţĕriĭ Românescĕ.

Cinstiţĭ dumnè-vòstră boerĭ ispravnicĭ ot sud... vĕ facem în scire că la 14 ale acesteĭ următòre, am primit luminată cartea Mărieĭ sale prea înălţatuluĭ Domn Alexandru Ipsilanti Voivod, prin care ni s'a făcut vestire de mare bucurie, că adecă prea puternica împĕrăţie (a căruia stăpânire şi putere fie nebiruită în vecĭ) iarăşĭ ne-a miluit cu stăpânirea şi oblăduirea Mărieĭ Sale, prea înălţatuluĭ şi prea luminatuluĭ nostru Domn Constantin Ipsilanti Voevod, îmbrăcând în Ţarigrad şi domnesc caftan, dumnèluĭ cinstitul Baş-Capichehaea al Mărieĭ sale de unde s'a trimes şi vrednic de închinăciune Mehtup al prea Inaltuluĭ Vizir către Măria Sa Vodă, pe care şi înşi-ne l'am vĕdut şi l'am cetit, cuprindĕtor de acèstă înoire a domnieĭ Mărieĭ Sale, după care şi ne aflăm aşteptându'ĭ buna venire la domnescul Mărieĭ Sale scaun; decĭ nu lipsim într'adins, a vĕ însciinţa de acèsta, ca să o publicuiţĭ şi să o faceţĭ sciută la tot felul de stărĭ şi la toţĭ locuitoriĭ de obşte, pentru care şi de prisos socotim, că este a le maĭ face lor cunoscut fericita, vieţuire, ce aŭ a petrece, fiind-că întru acèstă cu puţin maĭ înainte dièstima de patru anĭ trecuţĭ aĭ oblăduiriĭ Mărieĭ Sale s'a făcut la tòte bine cunoscut şi de faţă vĕdută firèsca milostivire, blândeţele şi părintèscă durere, cu care s'a arătat la tòte stările şi la toţĭ de obşte, ridicând mulţime de greutăţĭ ale ţĕriĭ, care maĭ înainte se urma, miluind pe toţĭ în felurĭ de chipurĭ şi apĕrându'ĭ cu înţelepte mijlòce nebântuiţĭ de tot felul de patimĭ şi necazurĭ, precum fără tăgăduială este, că în dièstima de 4 anĭ, ţèra a avut liniştea, odihna şi repausul sĕŭ. Ci dar şi acum nădĕjduind toţĭ cu desĕvîrşită încredinţare o asemenea bună şi plăcută petrecere, să ridice glas de

. . . . . .

Le Sultan Sèlim III doit écrire à l'Empereur de Russie et au Roi d'Angleterre pour leur faire sentir que le rétablissement des Princes Moruzzi et Ipsilanti serait non seulement contraire à sa dignité, mais qu'il blesserait son indépendance et l'exercice de sa souveraineté.

(1) Fotino.

(2) Pag. 84.

www.dacoromanica.ro

rugăciune către a tot puternicul şi milostivul Dumneḑeŭ, pentru întărirea şi veşnica stăpânire a pré puterniceĭ nóstre împărăţiĭ, şi pentru slava şi mărirea a prea milostivilor noştriĭ stăpânĭ, şi pentru scumpa vieaţa şi întemeiarea Mărieĭ Sale luĭ Vodă în luminat scaunul stăpâniriĭ Mărieĭ Sale.— 1806 Octombre 16 (1).

CAP. VI.

C. Ipsilant în noua domnie.

Prima grijă a luĭ C. Ipsilante după ce primi la Kiev firmanul de rechiemare în domnie, fu de a ordona Caimacamilor sĕĭ la Bucurescĭ, să reclame de la Al. Suţu restituirea banilor ce se grăbisă a încasa din veniturile domnieĭ. Acésta explică mĕsurile luate de Divanul ţĕreĭ contra luĭ Al. Suţu, mĕsurĭ maĭ sus rezumate. Actele aceste inedite ale nóstre confirmă ceea-ce scrie Dionisie: «Ipsilant Vodă aŭ scris boerilor divaniştĭ, să apuce pe Caimacamul Suţuluĭ să dea tot venitul ţĕreĭ, ce l'aŭ luat până la o para şi să spue Suţuluĭ să nu'l găsésca aci (la Bucurescĭ), că i se va tăia capul. Boeriĭ aŭ mers la Suţu şi i-aŭ arĕtat cele scrise de Ipsilanti şi l'aŭ apucat de aŭ întors toţĭ baniĭ ce aŭ fost luat de la visterie şi ce nu s'aŭ ajuns a dat *argintăriile*, ce aŭ avut de aŭ împlinit, şi în scaun n'aŭ intrat, ci cu mare întristare aŭ plecat. Dar plângerea Dómneĭ şi a beizadelelor şi tînguirea celor ce nădĕjduiră a trăi pe lângă dînşiĭ, cine va putea să o spue! (2).

Ipsilante nu intră îndată în ţéră, avênd a veni cu oştirile rusescĭ. El administră ţéra din Rusia, apoĭ din Iaşĭ «întăria şi îndreptà tóte bunurile şi trebile luĭ prin scrisorĭ către boerĭ (3).»

Căimăcămia luĭ C. Ipsilante.

Grija Căimăcămieĭ luĭ C. Ipsilante este tot despre înmulţirea resurselor visterieĭ, ca să pótă plăti rechiziţiunile luĭ Pasvantoglu. Nu scim, dacă împrumutul în Ungaria isbutise, dar noua Căimăcămie menţine suplimentul de dărĭ proiectate de Căimăcămia luĭ Ipsilante. Decĭ se îndoesce oeritul,

(1) Cod. XLIX, fila 274.
(2) Tesaur II, pag. 207.
(3) Dionisie Ecles., Tesaur II, pag. 208.

www.dacoromanica.ro

se adaog 2 parale la vadra de vinăriciŭ (peste 5 anterióre), se iea şi din vinăriciul mŏnăstirilor óre-carĭ sume (1).

---

(1) *Ponturile de oerit pe anul 1806.*

Noĭ Caimacamiĭ Ţĕreĭ Românescĭ.—Fiind-că într'acest următor an cu lét. 1806, pentru vĕḑuta peristasie şi cunoscuta trebuinţă a ţĕriĭ, cu sfat de obşte s'a hotărît, ca pămînteniĭ să plătéscă oeritul îndoit, cu acéstă hotărîre însă, că numaĭ într'acest timp să se urmeze acésta, iar în alţĭ anĭ următorĭ să se urmeze obicĭnuita plată a oerituluĭ dréptă, fără altă adăogire, şi fiind-că cu acéstă orînduială ce s'a ḑis, s'a şi vîndut oeritul de ĕstimp la dumné luĭ biv. Vel. Vornic za politie Constantin Varlaam cu ponturile, ce maĭ jos se arată, s'a dat dar acéstă carte a nóstră, ce s'a orînduit de boerul cumpĕrător taxildar la sud, spre a se căuta şi a se strînge venitul slujbeĭ acestia cu urmare întocmaĭ ponturilor de maĭ jos aretate, adecă:

1. Metropolia, câte trele episcopiile, mônăstirile cele marĭ cu metoşele lor, dumné-lor Veliţiĭ boerĭ de la Vel Ban până la Vel Clucer de Arie, cum şi jupânesele vĕduve, iarăşĭ până la acéstă tréptă, să aibă privelegiul scuteliĭ oerituluĭ pe tóte oile, cât va avea fieşi-carele trepte, vite ale sale, precum se urméză şi la ţéra Moldoveĭ, fără de a fi supĕraţĭ cu cea maĭ puţină cerere, ferindu se însă şi maĭ sus ḑişiĭ privileghiaţĭ, de a nu mesteca oĭ streine ţĕrănescĭ, carĭ plătesc oerit în oile lor, ca prin acéstă viclénă mijlocire făcêndu-le că sunt ale lor, să le apere a nu plăti oeritul şi să nu păgubéscă cămara domnéscă, căcĭ pentru unul ca acela dovedindu-se în potrivă ca acésta, să se facă urmare întocmaĭ după cuprinderea luminatuluĭ chrisov al Mărieĭ Sale prea Inălţatuluĭ nostru Domn Constantin Ipsilante Voevod, adecă de orĭ-ce tréptă şi stare va fi, nu numaĭ că i se va rădica acest privilegiŭ al scuteliĭ oerituluĭ, de nu-l maĭ va avea în tótă viaţa, ci încă se va osândi de a plăti şi oeritul îndoit pe acele vite, ce cu viclenie le-a scutit, numindu le că sunt ale luĭ, şi se va şi pedepsi straşnic ca unul nemulţămitor şi unul necunoscĕtor mileĭ domnescĭ, şi pricinuitor de paguba dreptuluĭ cămăriĭ gospod.

2. Toţĭ ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ şi streiniĭ, ce se vor afla cu oĭ aicĭ în ţéră, orĭ-carĭ să plătéscă oeritul deplin îndoit, care vine până la ḑece po banĭ una sută şaĭ-ḑecĭ de nume, şi nimenea dintra'ceştia scutit să nu fie, afară însă din oile Bêrsănescĭ, şi ale Haslăilor; pentru care maĭ jos se va arĕta în ce chip are a se urma.

3. Bêrsaniĭ şi Ţuţuĭaniĭ Ardelenĭ sudiţĭ austriacescĭ, ce vor avea oĭ şi vite marĭ aicĭ în ţéră să plătéscă oeritul şi văcăritul streinilor după vechiul obiceiŭ, adecă de óie po banĭ ḑece şi poclonul până la ḑece po banĭ unul, de la ḑece în sus po banĭ opt-ḑecĭ de nume, cum şi de la vitele marĭ, caĭ, boĭ, vacĭ şi bivolĭ să plătéscă văcărit streinilor, ce este obicĭnuit de vita mare câte banĭ treĭ-ḑecĭ şi treĭ; de vita mică pe jumĕtate, însă cu acest cuvînt de vita mică, să nu supere slujbaşiĭ pentru sugătorĭ, făcênd adecă junciĭ, caĭ marĭ, şi sugătoriĭ vită mică, ci tunşiĭ şi mînzaţiĭ se

www.dacoromanica.ro

Ponturile pentru adausul vinăriciului ce s'a scos pe acest an 1806.

Noĭ Caimacamiĭ Ţĕriĭ românescĭ.—Fiind-că pentru mântuirea şi scăparea

---

soçotesc vită mică, de la care să iea văcărit pe jumĕtate adecă doĭ drept unul, iar cu sugătoriĭ să nu aibe a face, cum şi ceĭ l'alţĭ streinĭ, ce nu vor fi sudiţĭ nicĭ haslâĭ, să plătéscă toţĭ, de vita mare câte banĭ şaĭdecĭ şi şase îndoiţĭ, care vine de vită câte banĭ una sută treĭ-ḑecĭ şi doĭ.

4. Haidâiĭ ce vor avea oĭ aicĭ în ţéră, cum şi vite marĭ, să plătéscă şi eĭ numaĭ oeritul drept, după vechiul obiceiŭ de óie po banĭ ḑece, şi poclonul până la ḑece po banĭ unul, iar dela ḑece în sus po banĭ opt-ḑecĭ de nume, cum şi la vitele marĭ să plătéscă văcăritul de vită po banĭ şaĭḑecĭ şi şase după obiceiŭ.

5. Sĕ aibă orînduiţĭ slujbaşĭ şi tot ajutorul la taxilul banilor, ca de la tóte oile streinilor verĭ când şi verĭ ale cuĭ se vor afla în ţéră la păşune să iea orînduitul oerit pe deplin, fără deosebire prin silinţa dregătorilor şi a zabiţilor judeţuluĭ.

6. Pentru caprele ce se taie la zalhanale aicĭ în ţéră, măcar că maĭ 'nainte vreme aŭ fost pricină între slujbaşiĭ oerĭ şi între negustorĭ, dar fiind-că dintru cea d'întêiŭ domnie a Mărieĭ Sale Alexandru Vodă Ipsilante, s'a dat hotărîre, care s'a păzit şi s'a urmat şi la toţĭ luminaţiĭ Domnĭ până acum, ca până la ḑiua sfîntuluĭ Dimitrie în 26, de ḑile ale luniĭ aceştia Octombre, câte capre vor tăia, să nu se supere de oerit, iar din ḑiua sfîntuluĭ Dimitrie câte vor găsi netăiate să plătéscă oerit; aşa întocmaĭ are să se urmeze şi acum într'acest timp pentru zalhanagiĭ, adecă de la viitorul sfît Dîmitrie înainte, câte capre se vor găsi netăiate, să plătéscă oerit îndoit.

7. Toţĭ locuitoriĭ de orĭ-ce trĕptă să aibă a-şĭ arĕta tóte oile lor la slujbaşiĭ oerĭ, fără de a şi le tăinui, căcĭ orĭ-care se va dovedi că aŭ ămblat a'şĭ ascunde şi a'şĭ tăinui oile cu gând ca să păgubéscă cămara, pe unul ca acela, nu numaĭ că-l vom da a'şĭ plăti tóte oile îndoit, ci încă 'l vom şi pedepsi după dreptatea ce va fi, şi fieşĭ-care pârcălab din fieşĭ-care sat, să fie dator a areta la slujbaşĭ oile sătenilor, încă şi pe ale streinilor, acele ce se vor afla în préjma satuluĭ, căcĭ de se va găsi vre-un pârcălab, că a sciut oile sătenilor şi nu a îndreptat pe slujbaşĭ, ci le-aŭ tăinuit, acel pârcălab se va pedepsi.

8. Slujbaşiĭ să aibă a se feri de a nu face vre-o pagubă, nedreptate seaŭ cheltuială locuitorilor cu a le lua ceva pentru hrana lor şi a cailor lor fără de plată, căcĭ pentru orĭ-care din eĭ ne vom însciinţa, că nu a urmat după poruncă, după ce-l vom pune de va plăti paguba, apoĭ se va şi pedepsi; scriem şi dumné-vóstră boerilor ispravnicĭ şi zabiţilor judeţuluĭ, să daţĭ tot feliul de mână de ajutor slujbaşilor, spre a putea sevîrşi slujba fără de cusur, ca să nu se întîmple sfetirismos, căcĭ pentru orĭ-ce pagubă ce se va întîmpla din pricina neajutoruluĭ dumnea-vóstră, înşi-vĕ veţĭ fi rĕspunḑĕtorĭ, când şi în potrivă vor fi locuitoriĭ supĕraţĭ de către slujbaşĭ cu vre-un fel de nedreptate, iarăşĭ dumnea-vóstră veţĭ da rĕspunsul.—1806 Octombre 19.

Dositeiu al Ungro-Vlahieĭ, Rîmnic Nectarie, Iosif Argeş, Dimitrie Ghica

www.dacoromanica.ro

atât a tuturor de obște patrioților noștri ot preste Olt, care este jumătatea ținutuluĭ țărilĭ nóstre, cât și pentru chiar tótă țéra de către înfricoșata pornire a oștirilor de Dieu, alt mijloc nu este, spre întîmpinarea grabniceĭ cererĭ, ce ni se face, cu sfat de obște s'a hotărît, ca pentru acéstă trebuință de maĭ sus arĕtată, pentru vinăriciul cel obicĭnuit, care este de plătesce dajniciĭ câte 5 banĭ de vadră, să se maĭ scóță un adaus la vinăriciŭ, adecă câte alte douĕ parale la vadră, cu acéstă hotărîre însă, că numaĭ într'acest timp să fie și să se urmeze acest adaus, iar în alțĭ anĭ viitorĭ nicĭ să maĭ fie, nicĭ să se maĭ pomenéscă, și fiind că cu acéstă orînduială s'a și vîndut acum adaosul acesta la Cochivechĭ și s'a cumpĕrat de către dumnea-luĭ biv. vel. Logofĕt za obiceiurĭ, Grigorie Bălénu, s'a dat dar acéstă carte a nóstră, ce s'a rînduit de dumné-luĭ boer cumpĕrător, taxildar la sud... ca să caute și să strîngă venitul slujbeĭ acesteia, ca urmare întocmaĭ ponturilor ce maĭ jos se arată.

1. Mitropolia, câte trele episcopiile, mônăstirile cele marĭ cu metóșele lor, dumnea-lor velițiĭ boerĭ, al doilea și al treilea, până la boeria cea maĭ de pe urmă, ce se face cu caftan, feciorĭ de boerĭ și jupînesele vĕduve, ce le vor fi stătut bărbațiĭ până la cea maĭ de pe urmă boerie cu caftan, precum și postelniciĭ și neamurile și boerinașiĭ mazîlĭ și alțiĭ, ce aŭ hrisóve și cărțĭ domnescĭ a fi scutițĭ de vinăriciŭ, adaosul acesta să nu-l plătéscă.

2. Toțĭ ceĭ-lalțĭ de obște péste vinăriciul ce aŭ plătit, care este obicĭnuit și vechiŭ câte cincĭ banĭ de vadră, să maĭ plătéscă acum și acéstă ajutorință câte alțĭ șase banĭ de vadră, fără de a li se face câtușĭ de puțină încărcătură peste suma vedrelor ce se găsesc, că a plătit la cumpĕrătoriĭ vinăriciuluĭ drept.

3. Fiind-că acest ajutor aŭ să-l dea toțĭ dajniciĭ de obște, să aibă orînduitul acesta cumpĕrător a lua aceștĭ câte șase banĭ de vadră nu numaĭ de la ceĭ ce aŭ plătit vinăriciŭ la vinăriceriĭ domnescĭ, ci și de unde sunt milĭ mônăstirescĭ, de la toțĭ fără osebire să iea acest adaus de vinăriciŭ, iar privilegiațiĭ ce s'aŭ numit la pontul întâiŭ, n'aŭ a se supĕra întru nimic, precum și cu vinăriceriĭ vinăriciuluĭ celuĭ obicĭnuit, orĭ domnesc, orĭ milĭ mônăstirescĭ nu are a face cu baniĭ lor întru nimic, ci la acea să se urmeze după ponturile și hrisóvele și cărțile, ce aŭ în mânle lor.

4. Fiind-că până acum culesul déluluĭ s'a isprăvit și vinăriceriĭ ce aŭ fost, a mĕsurat și uniĭ aŭ luat și banĭ și cele maĭ multe vinurĭ s'aŭ ridicat și s'aŭ împrăștiat în țéră, de aceea ca să nu se zmacine odihna locuitorilor și ca să lipséscă urmările altor cercetărĭ, carĭ cu multă discolie se fac, iarășĭ cu sfat de obște, s'a hotărît ca altă mĕsurătóre să nu se facă, ci acest adaos să se cĕră de la locuitorĭ după suma vedrelor, ce se găsesc la catastihele taxildarilor vinăriciuluĭ, drept adecă după mĕsurătórea, ce s'a făcut de slujbașiĭ ceĭ orînduițĭ de taxildarĭ, cum și unde va fi cu totul milă mônăstiréscă să se urmeze după catastih de trăsura vaselor și a sumiĭ vedrelor a celeĭ mile, și de la toțĭ ceĭ ce plătesc vinăriciŭ să iea câte douĕ parale

---

Ban, Dumitrache Racoviță vel Ban, Vel Ban Manolache Brâncovénu, Manolache Crețulescu Ban,V el Vist. Filipescu, Isaac Ralet, Grigorie Brâncoveanu, Constantin Bălăceanu și vel Logof. Cod. 49, fila 274—276.

www.dacoromanica.ro

de vadră, carĭ catastihe să fie datorĭ taxildarilĭ şi slujbaşilĭ milelor a le da la orînduitul acesta ca şi el să urmeze a lua vinăriciul după acel catastih.

5. Vre-o altă luare, orĭ cu nume, de parale de cramă, orĭ cu nume de rĕvaşe, seaŭ de altă cheltuială, să nu fie, fără numaĭ douĕ parale să iea de la rĕvaşul cel va da pentru plata vinăriciuluĭ, în care rĕvaş să scrie aşa: atâţia banĭ a dat cutare om adaosul de vinăriciŭ pe atâtea vedre, într'atâtea vase, carĭ fac talerĭ atâţia, spre a-l avea de sĕmă.

6. Se poruncesce şi dumné-vóstră ispravnicilor judeţuluĭ să daţĭ mână de ajutor la căutatul acesteĭ slujbe şi la împlinirea banilor, ca la un huzmet, ce este pentru trebuinţă şi folos obştesc, iar alte urmărĭ împotrivă seaŭ asuprirĭ şi nedreptăţĭ locuitorilor cu încărcăturĭ să nu îngăduiţĭ a se face, precum şi pentru mâncarea slujbaşilor şi pentru hrana cailor lor, orĭ-ce le va trebui să cumpere cu banĭ, fără de a supĕra pe locuitorĭ cu câtuşĭ de puţin.—1806 Octombre 25 (1).

Noĭ Caimacamiĭ Ţĕriĭ românescĭ.

Cinstiţĭ dumné-vóstră boerĭ ispravnicĭ otsud.... Sciut este dumnea-vóstră că pentru scăparea şi mîntuirea ţĕriĭ de către primejdiósa pornire a ostaşilor Dienĭ, s'a hotărît a da dajdie o ajutorinţă câte alte douĕ parale la vadra de vin peste vinăriciul cel obicĭnuit, care ajutorinţă şi vîndêndu-se la Cochi-vechĭ s'a şi dat ponturĭ la mâna cumpĕrătorilor în ce chip aŭ să urmeze, la care, măcar că pentru împlinirea acesteĭ ajutorinţĭ s'a fost dat poruncile divanuluĭ către dumnea-vóstră, că prin aceiaşĭ taxildarĭ aĭ vinăriciuluĭ celuĭ obicĭnuit să se împlinéscă şi acest adaos de alte câte douĕ parale de vadră, dar fiind-că cumpĕrătoriĭ cer a se face împlinirea acésta de către aceiaşĭ taxildarĭ, ce i-aŭ orînduit dumnea-lor, poruncim dară ca orĭ-ce împlinire se va fi făcut de acéstă ajutorinţă, orĭ de dumnea-vóstră seaŭ de taxildariĭ vinăriciuluĭ obicĭnuit, să facă teslim la mâna cumpĕrătorilor, carĭ din partea dumnea-vóstră să aibă şi toţĭ ajutorul, pentru a se căuta huzmetul fără de cusur, lângă acésta poruncim, ca nu numaĭ pe toţĭ scăunaşiĭ vinăricerilor d'întêiŭ atât de la popórele ce sunt domnescĭ, cât şi de la popórele ce sunt cu milĭ mônăstirescĭ, să-'ĭ îndatoriţĭ să slujéscă şi la aceştĭ vinăricerĭ ca şi la ceĭ d'întâiŭ, adecă să arete crămile şi pe ómenĭ, şi să aducă ómenĭ la vinăricerĭ a plăti, ci şi pe taxildariĭ vinăriciuluĭ domnesc şi ceĭ ce sunt cu milĭ mônăstirescĭ, să-ĭ îndatoraţĭ a da catastih curat de suma vedrelor, după catagrafia ce a făcut întêiŭ fără de a metahirisi vre-un fel de viclenie, aşişderea şi pentru acea cu care vor fi făcut bitirmele numaĭ cu banĭ, fără a le mĕsura vinul lor, să'ĭ arĕte prin catastih, anume suma banilor şi cu numele fie-căruia; spre a lua şi cumpĕrătorul ajutorinţiĭ dreptul sĕŭ pe deplin, adecă câte 6 banĭ de vadră, căcĭ cel ce se va dovedi că a dat catastih mincinos nu numaĭ se va pedepsi, ci se va osândi a plăti şi paguba ce se va pricinui. — 1806 Noembre (2).

Dositeiŭ Mitropolit, Nectarie Râmnic şi de ceĭ-lalţĭ boerĭ.

(1) Cond. 49, fila 276—277.
(2) Cond. 49, fila 278.

www.dacoromanica.ro

CAP. VII.

Moldova. Calimah. Iarăşi Moruzi. Căimăcămie. Invazia rusésca. Ipsilante Domn şi al Moldoveĭ.

Calimah sosise în Iaşĭ, căcĭ se grăbise, îndemnat de sigur chiar de Sebastiani, să gr ăbéscă a lua domnia. După obiceiŭ Calimah se opri la Galata, în préjma Iaşilor şi aşteptâ ca ţéra, ca boieriĭ să vină să i se închine. Dar ce se întîmplase? Generalul Consul rusesc Rodofinic, scrisese o notă Caimacamieĭ lăsată de Moruzi, la plecarea din Iaşĭ, declarând că nu recunósce pe noul Domn şi îndemnând pe ţéră a nu asculta de Calimah Vodă. Se póte judeca, ḑice Drăghicĭ (1) «ce efect a putut produce asemenea urmare atât între boerĭ, cât şi asupra Domnuluĭ, în minutele acele maĭ ales, când ţéra era în picióre spre întîmpinarea unuĭ Domn, după mărimea cu care se înfăţişa stăpînitoriĭ grecĭ în Moldova. Boeriĭ a nu merge la Calimach se temeaŭ, că lucra sabia şi topuzul; să respingă iarăşĭ nota Consulatuluĭ rusesc nu îndrăsniaŭ, de frica unuĭ conflict politic, a căreia urmare fulgerătóre putea să vie asupra lor cu maĭ mare osîndă, şi nu sciaŭ în cotro să apuce »

Noroc pentru boerĭ că a treia ḑi după sosirea la Galata a luĭ Calimah veni şi revocarea luĭ, numindu-se iarăşĭ Moruzi, în a treia domnie.

Iată domnia de treĭ ḑile a luĭ Calimah Vodă !...

Calimah reluă iar calea Constantinopoleĭ. Alex. Moruzi, rînduit din noŭ Domnul Moldoveĭ, de a 3-a óră, a însărcinat Caimacam pe ginerele sĕŭ, Hatmanul Alex. Mavrocordat şi pre Hatmanul Manu şi i-aŭ pornit la Moldova, ḑice Drăghicĭ, pentru înjghebarea domnieĭ.

Caimacamiĭ ajungênd la Iaşĭ, aŭ găzduit la Curtea cea nouă. Eĭ se ocupară îndată cu pregătirea Curţeĭ domnescĭ, cu mobilarea eĭ. Adunându-se Divanul sub preşedinţa Mitropolituluĭ Veniamin Kostaki, Caimacamiĭ îĭ presentară ordinile de numire. Mitropolitul şi boeriĭ se declarară—după obiceiul lor—fericiţĭ de noua domnie.

Abia se întorseseră Caimacamiĭ de la Mitropolie şi prînḑiseră, când iată, pe la timpul tócei de vecernie, un olac se opresce la scara Curţeĭ. Un călăraş de Soroca aduce stafeta, că muscaliĭ aŭ aşeḑat podurile pe Nistru şi că aŭ început a trece în astă parte, în ḑiua de 10 Noembre, 1806 (2).

(1) Tom II, pag. 71.

(2) După Laurian Rusia intră ca duşman şi ceru Turcieĭ, Moldova, Valachia până şi Dunărea. Drăghicĭ amintesce, că Ruşiĭ numiră guvernator pe *Kuşnikov*, şi spre Valachia trămise pe Ipsilante cu oştĭ muscălescĭ.

Din contră, cronica gréco-română (pag. 507 a Istorieĭ Mitropolieĭ Moldoveĭ de Erbicénu

www.dacoromanica.ro

Acéstă scire emoţionă mult tótă boerimea şi întreg oraşul. Spaima de necunoscut era gróznică. Dintre toţĭ, curteniĭ şi amiciĭ luĭ Moruzi eraŭ ceĭ maĭ perplecşĭ. Pe dată caimacamiĭ expediară olac, care să iasă înaintea luĭ Al. Moruzi, carele intrase în ţéră şi înaintà spre Focşanĭ. Drăghicĭ scrie, că acolo aflară trimişiĭ Caimacamilor pe Al. Moruzi. După o scrisóre însă a luĭ Rodofinikin, consulul rusesc din Iaşĭ, trămisă de acolo în 17 Noembre 1806, către Italinski la Constantinopole, Moruzi era deja aprópe de Iaşĭ (1), când veni acolo scirea trecereĭ oştireĭ rusescĭ de 140.000 ostaşĭ

menţionéză (pag. 506) de tratatul de alianţă între Ruşĭ şi Turcĭ de la 11 Octombre 1806, pune intrarea Muscalilor în Moldova la 10 Oct. 1806 şi ḑice: «Ruşiĭ în puterea art. 4 al noueĭ alianţe. . . aŭ pogorit armate în Moldova; călcând însă alianţa, îndată ce aŭ trecut hotarele, aŭ apucat cu hapca, fără de rĕsboiŭ, cele douĕ cetăţĭ române turcescĭ: Hotinul şi Benderul. Pórta atuncĭ fu silită a lua mĕsurĭ. Mustafa-Bairactar, în 30 Noembrie 1806, veni să ocupe Bucurescĭ cu 12.000 oştenĭ.»

Cronica greco-română, ḑice, că tractatul de alianţă secret era pe 9 anĭ şi consta din 11 articole «cu tóte că ḑic că n'ar fi adevĕrat acésta.»

Zilot Românul (pag. 84 ed. Hasdeŭ) pomenind de invaziunea muscălescă de la 1806 ḑice, că era o consecinţă a tractatuluĭ secret ce încheiase cu Turcia, de a avea voie să trécă amicalmente pe la ea spre Dalmaţia contra Francieĭ. Ast-fel primele cetăţĭ după Nistru deschiseră, fără luptă, porţile lor Ruşilor. Rusia le luă cu chip prietenesc, dar cu socotéla într'alt chip, căcĭ se făceaŭ stăpânĭ şi Turciĭ le lăsară în mânile lor şi fugiră, afară numaĭ de cetatea Ismailuluĭ, pe care nevrènd Turciĭ să o dea, s'aŭ făcut Ruşiĭ *muhaserea* cu o sumă de ostaşĭ, iar cu cea-l-altă oştire se indreptară spre Valachia.

(1) După o scrisóre a luĭ Andreossy către Napoleon, datată de la Viena în 1 Ianuarie 1807 C. Moruzi află despre intrarea Muscalilor în Moldova încă înainte de a ajunge la Focşanĭ, în cale, la Buzĕŭ. De acolo el expediă îndată olac vestitor la Constantinopol şi să céră instrucţiunĭ. La 26 Noembre stil noŭ Moruzi era la Rîmnicul-Sărat, unde se înţelese cu comandantul turc al Brăileĭ şi-l îndémnă să iea mĕsurĭ de apĕrare. De la Rîmnic Moruzi vesti Porţeĭ luarea de Ruşĭ a Hotinuluĭ şi împresurarea Benderuluĭ, cum şi acestora de către muscalĭ a consululuĭ frances din Iaşi Reinhardt. De la Rîmnic trecu la Focşanĭ, unde rĕmase până la 12 Octombrie stil noŭ (30 Septembre), dar vĕḑènd că Muscaliĭ împing înainte spre Muntenia, plecă din Focşanĭ cu posta şi merse la Rusciuc, ca să se concentreze la Mustafa Aga aian, şeful acesteĭ părţĭ, asupra mijlócelor de apĕrare.

Andréossy către Napoleon, impĕratul Francesilor, despre veştile aduse din partea principeluĭ Moruzi de trămisul acestuia, Ión Ghica.

Vienne, le 1-er Mars, 1807.

Sire,

Le Prince Moruzzi, en m'adressant une lettre pour V. M., m'a écrit la lettre dont je joins ici copie. L'une et l'autre m'ont été remises par un homme de confiance du Prince, le nommé Jean Ghika, grec albanais, envoyé à cet effet près de mois. J'ai cru qu'il serait agréable à V. M. et peut-être utile à ses projets de voir ce Jean Ghika qui s'énonce bien et parle très-bien français. Il n'a point hésité à se rendre auprès de S. E. le Prince de Bénévent auquel je l'adresse, et qui prendra les ordres de V. M.

www.dacoromanica.ro

şi că pe dată Moruzi renunţă de a intra în Iaşĭ, ci luă calea Focşanilor. Ceva maĭ mult: sosit la Focşanĭ Al. Moruzi chiamă acolo treĭ boierĭ şi

Voici les renseignements que j'ai obtenus de cet émissaire sur l'invasion de la Moldavie par les Russes, et le rôle que le Prince Moruzzi a joué dans cette circonstance.

Je dois ajouter que le Comte Palatin, l'Aga de Frangopoulo qui réside à Vienne en qualité d'Envoyé du Prince Moruzzi, a été chargé itérativement de se rendre près de moi et de protester des bonnes intentions et du dévouement de ce Prince.

J'en reviens aux renseignements.

Le 22 Novembre, les Russes ont passé le Dniester à Mohilow.

Le même jour, ils ont donné une note au Divan de Moldavie, par laquelle ils prétendaient qu'ils entraient en amis et du consentement de la Porte.

Le Prince Moruzzi reçut cet avis à Buséo en Valachie, étant en route pour se rendre à Jassy.

Il expédia de suite un courrier à Constantinopole pour donner cette nouvelle á la Sublime Porte et demander des instructions.

Il expédia également un courrier à Jassy pour signifier à son Caïmacam (vice gouverneur) que, n'ayant reçu aucun avis de la Porte, il ne pouvait continuer son voyage, ni aller à Iassy, et que tous les habitants devaient agir en conséquence de la fidélité due à leur Gouvernement.

Le 26 Novembre, le Prince Moruzzi, se transporta a Rîmnico, où il s'aboucha avec Ibraïl-Nazir, Commandant de la forteresse de Braïla, lui donna l'éveil sur les projets hostiles des Russes, l'engagea à se disposer à se défendre contre l'ennemi et lui fournit cent bourses pour procurer à la forteresse de Braïla, ce qui pouvait être nécessaire dans la circonstance.

Le 29, le Prince Moruzzi. ayant reçu la nouvelle que les Russes s'étaient emparés de Chokzin, et qu'ils avaient investi la forteresse de Bender, expédia encore un courrier à Constantinople pour dévoiler les projets hostiles des Russes.

Ayant reçu depuis la nouvelle de l'arrestation de Mr. Reinhardt, il fit savoir à son Caimacam, qu'il devait protester sur le champ contre la dite arrestation et se démettre de sa place.

Le Prince Moruzzi séjourna à Foksani jusqu'au 30 Novembre (12 Décembre), mais voyant que les Russes commençaient à agir hostilement dans le pays et qu'une colonne de troupes russes s'avançait vers la Valachie, il partit en poste pour Rusciuk, afin de concerter avec Mustapha-Aga, ayan, chef de cette contrée, les mesures à prendre.

Dans le court séjour qu'a fait le Prince Moruzzi à Rusciuk, il est parvenu à réconcilier le dit ayan de Rusciuk avec Passavan-Oglou. Ils sont décidés à faire de concert la guerre contre les Russes, et le Prince Moruzzi lui-même n'attend que les ordres gracieux de V. M. pour se mettre à la tête de 20.000 hommes entretenus à ses frais, et rendre par la plus formidable la confédération du Danube et faire une diversion puissante en faveur de V. Majesté.

Le Prince Moruzzi est dans la ferme persuasion que V. M. seule peut sauver l'Empire dans les circonstances critiques où le mettent les intentions et les mouvements de la Russie.

J'ai l'honneur d'être, Sire, de V. M. le très-humble et très-fidèle sujet.

Signé : *F. Andréossy.*

www.dacoromanica.ro

formă la Focşanĭ o specie de Divan. «Am observat, scrie Rodofinikin, cuĭ trebuia, că stabilirea unuĭ Divan la Focşanĭ, putea sĕ pară stranie în ochiĭ publiculuĭ şi neplăcută pentru Rusia; prin urmare am invitat pe aceĭ boierĭ să róge pe Principele Moruzi, de a veni aci (la Iaşĭ) ca să reiea liniştit guvernul ţĕreĭ (1).

Se pare că Moruzi doria să nu se compromită de tot, faţă cu Turcia, maĭ ales că familia îĭ rĕmăsese la Constantinopole. De aceea nu ascultă de îndemnul luĭ Rodofinikin, ci de la Focşanĭ preferi să reapuce încet calea Turcieĭ, precedênd oştirea rusèscă. Caimacamilor seĭ încă le ordonâ să stea eĭ în Iaşĭ până la intrarea acolo a Ruşilor. Drăghicĭ pune acéstă intrare a Ruşilor în 8 Decembre, sub comanda cneazuluĭ Prozorowski. Acéstà dată nu este exactă, căcĭ consulul rusesc Rodofinikin scrie la 17 Noembre, că la 16 a aceleĭ lunĭ a fost intrarea în Iaşĭ. Că numaĭ după o lună de ḑile de la trecerea Nistruluĭ să fie sosit Muscaliĭ la Iaşĭ, nu este admisibil. La 10 Noembre fu trecerea Nistruluĭ şi şase ḑile după aceea antegarda oştireĭ rusescĭ ajungea la Iaşĭ. Nicĭ o prealabilă declarare de rĕsboiŭ nu precedă invaḑiunea acésta a Principatelor.

Cea d'întâie proclamaţiune către Moldovenĭ, îĭ asigură că óstea rusèscă nu vine ca neamică şi că se va respecta administraţiunea ţĕreĭ, ba că nicĭ chiar trămiterea obicĭnuită de zaherele la Constantinopole nu va fi împedecată.

Comanda armateĭ rusescĭ o avu Mikelson. Impreună cu óstea se întórse în Principate Constantin Ipsilante. Oştirile muscălescĭ nu întîmpinară nicĭ o greutate de a pune mâna pe cetăţile Bender, Hotin şi Chilia. Garnizónele reduse ale acestor cetăţĭ se închinară Muscalilor fără de bătaĭe, pe când alte divisiunĭ din armată, coprindeaŭ Basarabia şi înainta în Moldova (2).

Muscaliĭ neaflând domnie în Iaşĭ şi starea desbaterilor pe cale diplomatică, cerênd să nu aibă aerul de a fi cucerit Muscaliĭ Principatele, Rusia nu numaĭ recunoscu domnia în Muntenia a luĭ C. Ipsilant, dar încă îl întări de Domn şi al Moldoveĭ.

C. Ipsilant se opri decĭ întâiŭ la Iaşĭ, unde organiză divanul sĕŭ, căruia îĭ ordonă să strîngă îndată o oştire din ţĕră de ḑece miĭ de oştenĭ «*îmbrăcându-ĭ cu haine verḑĭ de postav şi cu coifurĭ în cap, numindu-ĭ Dragonĭ Machedonĭ.*»

(1) Hurm. T. II, supl. I, pag. 365, Doc. DIII.
(2) Dionisie Eclesiarhul, Tesaur, II, pag. 208.

www.dacoromanica.ro

CAP. VIII.

Lupta diplomatică.

Să urmărim acum maĭ de aprópe lupta diplomatică din Constantinopole după eşirea luĭ Sebastiani.

Napoleon, cu tot bunul motiv ce avea d'a fi supĕrat pentru marele eşec ce avu politica sa, nefiind pregătit de luptă şi în Orient, după ce îşĭ concentră puterile la Vistula nu-şĭ dete pe faţă acéstă supĕrare, şi se mărgini a nu rumpe cu Turcia. Ba când óstea francesă intra în Polonia, Talleyrand vestesce acésta domnilor Moldoveĭ şi Munteniei. Către Sebastiani scriind Talleyrand din Berlin 7 Noembre 1806, îĭ spune, că a vestit pre domnitorĭ despre intrarea oştireĭ francese în Polonia «ils savaient que l'Empereur veut les protéger, qu'ils n'ont aucun moyen plus assuré de conserver sa bienveillance, que de continuer a montrer la même fidélité a leur souverain, le même attachement a la cause commune; mais il faut que la Porte leur donne les moyens de défendre avec vigueur les frontières qu'elle leur a confiées »

Napoleon scrie însuşĭ Sultanuluĭ Selim II, în urma victoriilor, ce câştigase contra Prusieĭ şi contra Rusieĭ, la 11 Noembre stil noŭ 1806, ca să'l încurajeze şi îĭ promite, că cu óstea sa de 300.000 de oştenĭ, nu va face pace până ce Turcia nu va redobândi cele 2 principate şi nu vor fi recunoscute domniile luĭ Calimah şi Alex. Suţu. «Le moment est venu où la S. P. doit retrouver son énergie et faire macher ses armées pour couvrir Bender, Hotin, toute la ligne du Dniester.»

Napoleon I scrie încă în 11 Noembre 1806 stil noŭ, către Sultanul Selim:

Berlin, le 11 9-bre, 1806.

Très-haut, très-excellent, etc.

. . . . . .

Le jour même où nos ennemis vous redemandaient la Moldavie et la Valachie en vous parlant de mes désastres, je remportais à Jéna une mémorable victoire et je marchais à d'autres triomphes. Les armées de Prusse sont détruites ou faites prisonnières. Tout le pays est à moi. Je suis à Berlin, à Varsovie. Je poursuis avec 300 mille hommes mes avantages, et je ne ferai la paix que lorsque vous serez rentré en possession de vos deux Principautés par le rétablissement des deux Hospodars, Callimaki et Alexandre Sutzo. Reprenez confiance. Les destins ont promis la durée de votre Empire; j'ai mission de le sauver, et je mets en commun avec vous mes victoires. Le moment est venu où la S. P. doit retrouver son énergie et faire marcher ses armées pour couvrir Bender, Chottin, toute la ligne du

www.dacoromanica.ro

Dniester. Je sais que les Russes retirent leurs forces, de cette frontière; ils se dirigent sur moi. Je les cherche et vais au devant d'eux. Ne balancez plus. Ils ne vous trompent que par impuissance. Ils se faisaient livrer vos provinces: la valeur ottomane doit les sauver.

. . . . . .

Ecrit en notre Château Impérial à Berlin, le 11 Novembre 1806 (1).

Talleyrand către Sebastiani, despre trămiterea scrisóreĭ luĭ Napoleon I către Sultanul Selim.

Berlin, le 11 9-bre, 1806.

Mr. l'Ambassadeur,

J'ai l'honneur de vous envoyer une lettre que S. M. l'Empereur et Roi écrit à Sa Hautesse. Remettez-la lui sur le champ avec la traduction qu'en aura faite M. Ruffin.

La Porte Ottomane n'a fait que ce qu'elle pouvait faire. L'Empereur excuse ce que la nécessité lui a prescrit et il veut la retier de la position où les ennemis de cette Puissance l'ont entraînée en la trompant. Il veut qu'elle rentre en posesion des deux Principautés. Il ne restituera Varsovie et Berlin s'il doit les restituer, que lorsque la Porte aura recouvré la Moldavie et la Valachie.

. . . . . .

Era pré târdie o mişcare atuncĭ! Până să ajungă oştĭ turescĭ la Bender, acolo eraŭ de mult Muscaliĭ. Ş'apoĭ Turcia semnase cu Rusia, nu mult înainte,—am spus'o deja—convenţiunea, prin care i învoia trecerea prin Principate contra Francieĭ.

Ceea ce după Ruşĭ legitima graba intrăreĭ oştirilor rusescĭ în Principate fu şi faptul, că Pasvantoglu invadase din noŭ Valachia, cum maĭ îndărăt am arĕtat, îndată ce aflase că Ipsilante a fugit din Bucurescĭ. Cronica greco-română pune invasiunea acésta la 13 Sept. Joĭ ḑiua: «Inainte de a se lumina de ḑiuă, prin ordinul luĭ Osman Paşa Pasvantoglu Vidin Muhafizi, aŭ călcat Craiova Ţelebi Aga Rahova Aghianeş cu 500 de turcĭ şi ridicând pe Caimacamul Logofĕtul C. Caliarhi, ce se numea şi Kiani, pe Logofĕtul D. Bibescu şi pe Clucerul Corniţă Ibrailov i-aŭ trimes la Vidin dintre care Logof. Bibescu a rĕmas acolo închis, iar aceĭ doĭ s'aŭ întors la Craiova. S'a făcut multă prădăciune şi golăciune de Turcĭ maĭ în tótă Craiova pe la boierĭ, carĭ abia 'ş'-aŭ săpat vieaţa lor şi a familiilor lor prin fugă. Prin violenţă şi tiranie aŭ luat atuncĭ Osman 2.000 de pungĭ de galbenĭ din ţéră, 500 de la Logof. Bibescu, 40 de la Tănăsuică neguţitorul şi 15 de la un Hagi Gheorghe Celebi, căruia i-aŭ tăiat şi capul.

(1) Coresp. de Napoleon — Paris, 1852, tom. XIII, pag. 638.

www.dacoromanica.ro

*

Acéstă invaḑiune a luĭ Pasvantoglu nu era provocată anume de Ruşĭ? Deacă nu, de ce la 16 Aug. în ḑioa când fuge din Bucurescĭ Domnitorul Ipsilante, fuge şi din Craiova, de acolo, boerul Posteln. Iordache Arghiripol? Istoricul „*Cronicei greco-române*" la pag. 506 ḑice, că acesta a nenorocit îndată tótă Craiova şi cele 5 judeţe *prin înşelăciunea luĭ Ipsilante.*

Ipsilante a *înşelat* . . . cu ce? Se bănuia óre că el a chiămat pe Osman Pasvantoglu spre a da Ruşilor pretext de intrare, şi că chiămându-l, n'a voit să compromită pe amicul sĕŭ Arghiropol, care se retrase la timp din Craiova?

Lucrul rĕmâne sub îndoială, dar nota luĭ Budberg, ministrul din Petersburg, către Italinski, în 15 Noembre 1806, acusă între altele pe Pórta, pentru că «*la plus grande partie* (a Valachieĭ) *se trouve envahie par les troupes de Passavan-Oglu, sans que la Porte paraisse avoir ni l'intention, ni les moyens nécessaires pour réprimer ces désordres. . .» C'est à cette fin que la présence des troupes russes doit contribuer éfficacement à rendre aux deux Principautés et particulièrement à la Valachie cet état de calme et de sécurité.*»

Rusia declară, că nu de persónele şi de domniile luĭ Moruzi şi Ipsilante şi-a bătut ea capul, ci că «*elle ne saurait tolérer plus longtemps les véxations dont Pasvantoglu et d'autres ayans voisins de la Valachie accablent cette malheureuse province* (1).

(1) Hurm. Tom. II, supl. I, p. 363, 364.

Budberg către Italinski, despre cererile Curţiĭ imperiale rusescĭ, privitóre la Valachia şi Moldova.

Pétersbourg, le 15 Nov. 1806.

Monsieur,

. . . . . .

Le général de Michelson, Comm^t^ en chef l'armée du Dniester, reçut ordre d'entrer en Moldavie, non en ennemi, comme la malveillance ne manquera pas de la faire envisager, mais dans l'unique but de rétablir les anciens rapports qui ont si longtemps subsisté entre les deux Empires, d'après les traités, de prévenir les effets pernicieux de la domination française qui s'établit à Constantinople, et qui menace la Porte d'un envahissement total, et enfin de paralyser le dessein hautement annoncé par Sébastiani de faire traverser le territoire ottoman par une armée française pour venir nous attaquer sur le Dniester. Tels étaient les motifs pressants des ordres donnés au Général Michelson, en date du 16 Octobre. Tel était aussi le sens et l'esprit de ces ordres que le Général a dû manifester dans toutes les communications qu'il a pu avoir à son entrée en Moldavie, tant avec le Gouvernement de cette Principauté et avec celui de la Valachie, qu'avec les différents Pachas commandants des places fortes sur le Dniester et sur le Danube.

Huit jours après l'expédition de ces ordres, savoir le 23 Octobre, nous reçûmes vos rapports du $^{6}/_{18}$ du même mois, par lesquels vous annonciez la réintégration des Princes Moruzzi et Ipsilanti, en vous bornant à un simple avis, sans entrer dans le moindre dé-

www.dacoromanica.ro

Intre aceste Napoleon I păşesce din victorie în victorie. La 15 Octom-

---

tail sur tout ce qui aurait pu éclairer l'opinion du Ministère Impérial dans une circonstance de cette nature. Quel qu'eût été le désir de l'Empereur, notre Auguste Maitre, de révoquer dès lors les ordres donnés au Général de Michelson, S. M. I. a cru devoir attendre les éclaircissements ultérieurs qu'annonçait votre rapport du $^{6}/_{18}$ Octobre pour avoir des données positives et détaillées sur des objets d'une importance si majeure et afin de pouvoir prendre ses mesures en conséquence. Sur ces entrefaites, nous reçûmes vos différentes dépêches du $^{16}/_{28}$ Octobre. Je ne vous cacherai pas, Mr., que, par leur contenu, S. M. I. n'a pu observer sans peine et sans surprise que, dans une pareille crise vous ayez cru devoir vous borner au seul point de la réintégration des Princes. Quelque soit l'intérêt que, sous tant de rapports, l'Empereur a dû prendre et maintenir vis-à-vis de la Porte, cette partie de ses droits, vous ne pouviez cependant ignorer, Mr., que ce ne sont pas les seuls que S. M. est dans le cas de revendiquer, et que d'ailleurs, le but principal de la Cour Impériale étant de s'assurer d'une manière positive des dispositions de la Porte, cette démonstration isolée et exécutée avec tant de mauvaise grâce, ne pouvait suffire pour nous donner à cet égard toute la garantie qui nous est indispensable. En effet, qui nous répond que cette satisfaction partielle ne nous a pas été donnée par la Porte d'après le conseil de nos ennemis communs même? Les différentes conférences qu'a eues l'ambassadeur Sébastiani avec Ibrahim Kiaïa et les autres Ministres de la Porte dans le cours de cette négociation, ne militent que trop en favenr de cette hypothèse. Supposons toutefois un moment que la réinstallation des Hospodars eût été le seul grief que nous ayons eu à la charge de la Porte, comment, dans ce cas même pourrait-on compter avec certitude sur l'exécution stricte et pleinière de la réparation que la Cour Impériale vient d'obtenir, après les tergiversations plus qu'équivoques du Prince Moruzi et dans le triste état où se trouve la Valachie, dont la plus grande partie se trouve envahie par les troupes de Passavan-Oglou, sans que la Porte paraisse avoir ni l'intention ni les moyens nécessaires pour réprimer ces dósordres? Ne serait ce donc que sous ce dernier rapport, S. M. ne saurait se contenter de la satisfaction donnée, avant de s'assurer qu'elle aura son plein effet, et c'est à cette fin que la présence des troupes russes doit contribuer éfficacement à rendre aux deux Principautés et particulièrement à la Valachie cet état de calme et de sécurité, que la Cour Impériale seule leur a garantie par les transactions les plus solennelles. Vous avez très bien compris que ce n'est pas la personne des Hospodars Moruzi et Ipsilante qui intéresse essentiellement la couronne Impériale, mais bien la tranquillité et le bien-être des deux Principautés confiées à leur administration. Cest de là que dérive l'obligation où se trouve la Russie de soutenir un ordre de choses qui n'a été établi que par son intervention et sous ses auspices, et elle ne saurait tolérer plus longtemps les vexations dont Passavan-Oglou et d'autres Ayans voisins de la Valachie accablent cette malheureuse province, sans déroger essentiellement à ce qu'elle doit à sa propre considération.

. . . . . .

S. M. I. ne croit pouvoir envisager les rapports existant entre la Russie et l'Empire Ottoman comme remplacés sur leurs anciennes bases que:

1. Lorsque les droits et prérogatives assurés aux principautés de Moldavie et de Valachie par les différentes stipulations y relatives, seront rétablies dans toute leur force et vigueur, et que, nommément la dernière de ces provinces sera délivrée des rebelles qui la dévastent, par les soins de la Porte, ou bien par les troupes de S. M., et qu'en

www.dacoromanica.ro

brie 1806 Napoleon va impune tratatul de la Posen. Deja la 1 Octombre 1806, Napoleon scrie Sultanuluĭ Selim din Posen, îndemnându-l să se dea partea luĭ şi să isgonéscă pre domnitoriĭ devotaţĭ Ruşilor (1).

---

même temps sa tranquilité, son bien-être à l'avenir seront suffisamment garantis par l'établissemment d'une force nationale capable de défendre la province, contre les voisins du Danube.

J'ai l'honneur, etc.

Signé: *A. de Budberg.*

In legătură cu intrarea Ruşilor în Moldova, este şi mişcarea floteĭ ingleze.

Despre intrarea Ruşilor în Moldova, Talleyrand scrie maĭ intéiŭ luĭ Sebastiani, din Berlin, în 18 Novembre 1806 stil noŭ. Iĭ spune că curierul ce a expediat din Berlin la Iaşĭ în 14 Noembre, n'a putut ajunge acolo, căcĭ la câte-va leghe de la Iaşĭ, a aflat că acolo intraseră Ruşiĭ şi că comisarul frances Reinhardt era păzit «à vue» şi împedicat de a avea vre-o comunicaţiune, ba incă avea să fie dus in Rusia. Noutăţile date de lume sunt că Ruşiĭ aŭ trecut Nistrul «sur trois points Il dit que la 1-ere colonne, qui est de 6000 hommes, a attaqué Chokzin, qui s'est rendu deux jours après; que la seconde, forte de 10.000 hommes, s'est portée par Mohilow à Jassy, et, de là, a continué sa route pour Bucarest, dans l'intention d'aller se joindre aux Serviens; que la 3-ème colonne, composée de 20.000 hommes, a pris Bender de vive force et a continué sa marche vers Ismaïl. Ces troupes sont commandées par le Prince Dolgorouki et les Généraux Michelson et Tomanski. Presque toute leur cavalerie sont des Cosaques. On croit que le corps de 6.000 hommes qui a pris Chokzin, a reçu ordre de se porter en Pologne.

Aucune lettre ne confirme les nouvelles données par le courier de Jassy; mais un second courrier qui vient aussi d'ariver de Constantinopole rapporte qu'à son passage à Bucarest, on y attendait d'un moment à l'autre l'arrivée des Russes.»

Generalul Sebastiani către relaţiunile externe, despre sosirea escadreĭ englese in apele Bosforuluĭ.

Péra, le 29 Novembre, 1856.

. . . . . .

Je crois que l'arrivée de l'escadre anglaise a été sollicitée par quelques Ministres même de la S. Porte, qui ont voulu se justifier auprès du Grand Seigneur de la destitution des Princes Sutzo et Kallimaki, en faisant voir que les menaces de guerre faites par l'Ambassadeur d'Angleterre étaient positives. Ce dernier trait vous fera connaitre le Ministère. Je dois prévenir V. A. que le Chargé d'affaires de Turquie à Berlin, Argiropulo, est une créature des Princes Moruzzi et Ipsilanti, et entièrement dévoué aux Russes et aux Anglais.

. . . . . .

au Camp Impérial de Posen, le 1-er Octobre 1806.

(1) «La Prusse, qui s'était liguée avec la Russie a disparu. J'ai détruit son armée et je suis maitre de ses places fortes. Mes armées sont sur la Vistule, et Varsovie est en mon pouvoir. La Pologne Prussienne et Russe se lèvent et forment ses armées pour reconquérir son indépendance. C'est le moment de reconquérir la tienne. *Chasse les Hospodars rebelles, que la plus injuste violence t'a obligé de rétablir au mépris de ton firman qui les avait déclaré traîtres. Remets en place les vrais serviteurs et les Hospodars de ton choix. N'accorde point aux Serviens les concessions qu'ils te demandent les armes à la main. Fais*

www.dacoromanica.ro

Rusia caută să împuţineze efectul mare, ce produceaŭ la Constantinopole scirile despre victoriile Francesilor. Eĭ făceaŭ să circule acolo cele maĭ grosiere minciunĭ. Michelson maĭ scornea şi fantastica scire, că Napoleon are de gînd să cucerescă Imperiul Otoman şi să se proclame şi Imperator de Orient.

Ca să pótă Pórta a-şĭ apĕra statele să nu ajungă prada ambiţiuneĭ nemĕsurate a luĭ Bonaparte «et pour acquérir enfin la possibilité de faire concevoir à la Sublime Porte la nécessité où elle est de se tenir en alliance avec les Cours de Russie et d'Angleterre, S. M. Impériale fait savoir qu'elle a distrait de ses armées une division qui entre dans les provinces de Moldavie et de Valachie; qu'après qu'il aura été pourvu, suivant les règles de la guerre, aux besoins et aux mesures de sûreté militaire de la dite division envers son Général, tant pour la tranquillité des troupes, que pour celle du pays, il n'y sera commis aucun acte hostile ni aucune espèce de violence; et que, si S. H. destitue ceux de ses agents en place qui, pour être partisans des Français. la stimulent à enfraindre ses engagements envers la Cour de Russie; si . . . . . .
Sa dite Majesté fera rentrer ses troupes dans ses limites. Elle le promet et y engage sa parole Impériale.»

Rusia mereŭ protestă, că ea nu intră în Moldova ca neamică, ci ca amică a Porţeĭ In. realitate Rusia voia să inteţéscă rescóla tuturor creştinilor contra Turcilor, (1) precum promisese C. Ipsilante că el va putea face.

---

marcher des troupes sur Chokzin; tu n'as plus rien à craindre de la Russie. J'ai chargé mon Ambassadeur de contracter avec toi tous les engagements nécessaires. Si tu as été prudent jusqu'à cette heure, une plus longue condescendance avec la Russie serait faiblesse et perdrait ton Empire.

Talleyrand scrie şi el Generaluluĭ Sebastiani în 6 Octombre 1806:

«In comunicaţiunile dumitale cu Pórta n'o deprecia, evită imputările; silesce-te a o încuragia şi aĭ reda energie. Să-şĭ înarmeze fruntariele, să resiste Rusieĭ, să restabileze pe ceĭ doĭ domnitorĭ, să nu refuze de a-'şĭ sporĭ forţele cu o hotărîre fermă, să se arate ceea ce póte fi în adevĕr: putinte şi independinte.» Talleyrand cere informaţiunĭ de la Sebastiani şi ĭ ḑice să le trimită prin Iaşĭ.

Péra, 8 Noembre, 1806,

(1) Generalul Sebastiani la 17 Octombre 1806 scrie insă, că graţie pregătirilor de rĕsboiŭ ale Turcieĭ şi graţie amicieĭ Patriarhuluĭ cu Principiĭ Suţu, Calimach şi Hangeri, nu va reuşi planul rusesc de insurecţiune a creştinilor. (Hurm. I, supl. II pag. 369.)

Generalul Sebastian către Talleyrand.

Le troupes russes ont envahi la Moldavie et marchent sur la Valachie. On porte leur nombre à 60.000 hommes. Mais V. E. sait juger à quel point on exagère ici. Je ne crois

www.dacoromanica.ro

Nu numaĭ asupra Porţeĭ Otomane făcuse impresiune victoriile luĭ Napoleon contra Prusieĭ, ci şi asupra luĭ Al. Moruzi. Acesta îşĭ propuse să intre în bunele graţiĭ ale Francesilor. Cu acest scop el adresézĕ la 15 Decembre 1806, următórea scrisóre către Andréossi, representantele Francieĭ la Viena:

Le 15 Décembre, 1806.

Monsieur,

Les qualités éminentes, tant politiques que militaires dont V. E. a donné les plus brillantes preuves, m'ayant pénétré d'une juste admiration et inspiré des sentiments de la plus grande confiance pour elle, m'ont fait résoudre dans cette circonstance à lui adresser un placet pour S. M. I. contenant un résumé de faits propres à démontrer mes démarches toujours franches et loyales, et que d'ailleurs je ne les crois pas indignes d'être mis sous les yeux de S. Majesté.

J'ose donc la prier de vouloir bien me faire la grâce de le faire transmettre à S. M. l'Empereur et m'indiquer les ordres gracieux de S. Majesté.

Le porteur de la présente s'étant trouvé aux frontières de la Moldavie et à l'époque des événements qui s'y sont passés en dernier lieu, est en état de pouvoir donner à V. E. des renseignements sur plusieurs points qu'elle voudrait vérifier.

Alexandre P. de Morouzy.

C. Moruzi întreţinea la Viena un agent al sĕŭ politic, pe Aga Frangopulo, prin care căuta să se pună bine cu Andréossi, representantul Francieĭ. In Noembre 1806, trimese la Viena pre un alt comisar al sĕŭ credincios, pe un *Ion Ghica*, cu misiunea de a duce luĭ Andréossi o scrisére a luĭ, însoţită de o alta către Napoleon. A Moruzi dădea ambilor, asigurărĭ de credinţa luĭ în succesele Francesilor şi cum că Turcia nu póte fi salvată de cât de imperatorele frances şi că el, Moruzi, e gata să se pună în fruntea uneĭ armate de 20.000 de românĭ în favórea Porţiĭ, numaĭ să voiască acésta

pas que cette armée soit au-dessus de 15 à 20.000 hommes. Le Général Russe a dit en entrant sur le territoire turc, qu'il venait en ami. Il n'avait pas besoin d'employer la ruse et le mensonge pour entrer dans un pays ouvert et sans défense. La Porte n'a été informée de cette invasion soudaine, que par les lettres de Jassy. Les Gouverneurs turcs des places du Dniester ne lui en ont rendu aucun compte. M. d'Italinski, à qui la Porte a demandé des explications sur la marche de cette armée, a répondu qu'il n'en était pas instruit et que sa Cour ne lui en avait donné aucune connaissance. La Porte parait s'être contentée d'une réponse aussi absurde.

Acest plan însă fu aflat şi înţeles de general Sebastiani. El scrie luĭ Talleyrand:

«Le véritable but de la marche de l'armée russe en Moldavie et en Valachie me parait être d'insurger ces deux Provinces, de se réunir aux Serviens et aux Monténégrins, de faire revolter la Morée et les Iles de l'Archipel; en un mot, de faire prendre les armes à toute la population grecque pour chasser les Turcs de l'Europe.»

www.dacoromanica.ro

Napoleon (1). La 1 Ianuarie 1807 comunică Andréossi luĭ Napoleon tóte aceste scirĭ (2).

Numaĭ la 17 Noembre 1806 stil noŭ se trămite de Turcia ceva trupe în Muntenia, la Focşanĭ şi Brăila (3). In urma acestuĭ act Pórta se grăbesce

(1) Veḑĭ Hurm. II, supl. I, pag. 371.

(2) Nota uneĭ conversaţiunĭ a luĭ Ión Ghica, despre mĕsurile militare luate in unire de Mustafa-Bairactar, Moruzi şi Pasvantoglu.

Varsovie, le 9 Janvier 1807.

Monsieur Ghika, secrétaire du Prince Moruzzi, a été chargé par ce Prince de venir exposer sa conduite et offrir ses services. Voici les détails qu'il a donné verbalement sur l'expédition des Russes en Moldavie, et sur les mesures prises par les Pachas de la frontière pour défendre l'Empire Ottoman.

Les Russes ont en Moldavie 35.000 hommes, sur lesquels il y a peu de cavalerie et de troupes réglées; ils sont maitres de Choksin, de Bender. On craint pour Ismaïl, parce qu'un courrier que le Prince Moruzzi y a envoyé n'en est pas revenu et que les communications avec cette ville sont interrompues.

Le Prince Moruzzi se rendait en Moldavie, où la Porte Ottomane l'avait replacé; mais lorsqu'il a appris l'entrée des Russes, il s'est retiré à Rustckuck; il a rappelé de Moldavie tous ses agents, tous ses officiers, et il a concerté avec Mustapha-Bairactar les moyens de défendre la frontière. Mustapha et Passavan-Oglou étaient divisés : le Prince les a réconciliés. Tous deux ont alors uni leurs forces pour fermer aux Russes l'entrée de la Valachie; Mustapha-Bairactar a envoyé 5.000 hommes à Bucarest, 12.000 autres y sont envoyé par Passavan-Oglou. Ils étaient déjà arrivé à Craiova le 18 Décembre, lorsque M. Ghica a passé à Bucarest.

Mustapha peut encore disposer dans le moment actuel d'une autre corps de 15.000 hommes, presque tous de cavalerie, et, dans quelque temps, il pourra avoir en tout 40.000 hommes. Passavan-Oglou peut en avoir 20.000. Le Prince Moruzzi se propose de lever aussi pour la défense des frontières un corps de troupes. Le Pacha de Silistrie, celui d'Ibraïl, en lèveront deux autres, et M. Ghika annonce que toutes ces forces réunies pourraient être de cent mille hommes.

Il entrait dans les vues du Prince Moruzzi et de Mustapha-Bairactar de former pour la défense de l'Empire une Confédération, même avant de savoir que la Porte avait déclaré la guerre à la Russie. Cette Confédération serait composée de tous les Pachas de la rive du Danube. On chercherait à y faire entre le Pacha de Janina et l'Ayan d'Andrinople, qui agiraient tous deux contre les Serviens, tandis que les autres Pachas attaqueraient les Russes.

Le Prince Moruzzi voudrait connaître sur ce projet les intentions de S. Majesté. Il désirait recevoir d'elle des ordres directs, et le Pacha de Widdin, l'Ayan de Rustchuk, le désirent également.

Les Autrichiens disent que Belgrade est au moment de tomber entre les mains des Serviens, et ils offrent de s'en emparer, de peur, disent-ils, qu'elle ne soit bientôt occupée par les Russes. Mais les Russes sont séparés de Belgrade par la Valachie et le Pachalik de Widdin, et il ne parait pas qu'ils puissent y arriver, d'après les dispositions prises par Passavan-Oglou et par l'Ayan de Rustchuk.

(3) Hurm. I, supl. II, pag. 369, Doc. DXI.

www.dacoromanica.ro

a lua măsurĭ maĭ serióse şi ea declară, vĕḑurăm, formal rĕsboiŭ Rusieĭ, hotărîndu-se a revoca din noŭ pre C. Moruzí şí pe Ipsilanti (1).

(1) Traducţiune de pe manifestul Porţeĭ dat cu ocasiunea declarăreĭ resbeluluĭ în contra Rusieĭ.

(Traduit le 10 Janv. 1807.)

. . . . . .

Le nombre des Rayas patentés de la Russie, ou protégés sous divers prétextes par cette Puissance dans la Valachie et dans la Moldavie, est incalculable. Aussi, regardait elle ces deux Provinces comme ses propriétés, aussi, son Consul s'immisçait, dans l'administration domestique du pays et ceux, parmi les Voïvodes, nommés par la S. P. qui n'obtempéraient point à la volonté de la Russie, étaient-ils les objets de sa haine et les victimes de ses plaintes continuelles; tandis que ceux de ces mêmes Princes qui lui étaient dévoués, étaient assurés de sa constante protection, de sorte que la difficulté de trouver pour ces principautés des Voïvodes qui conciliassent tous les intérêts, était réellement devenue insurmontable pour la S. P.

Mais quoique chacun des articles précités, étant formellement attentoire aux traités et pouvant être considéré comme une infraction manifeste, eût légitimé la rupture, la S. P. préférant la voie de la patience et de la longanimité, non par faiblesse, ni par sentiment de son impuissance, mais bien pour épargner l'effusion du sang humain, et par un mouvement de commisération pour ses sujets, a fait les plus grands efforts pour parvenir à des arrangements convenables par des conférences amicales sur tous les points contestés, témoin sa conduite, à l'occasion de la destitution arrivée récemment des Voïvodes de Moldavie et de Valachie. La raison majeure d'Etat avait nécessité cette mesure de la S. P. La Russie voulut s'en tenir offensée, sous le simple prétexte qu'elle n'en avait pas été préventivement informée ; mais il était évident qu'il eût été impossible de différer d'un seul instant la déposition du traître Voïvode de Valachie, dont la félonie démontrée par une infinité de preuves, exposait la S. P, à des inconvénients, Il ne constait pas moins que, si elle en eût donné un préavis à la Russie, le dit Voïvode en aurait été instruit sur le champ, et qu'il serait résulté un plus grand mal. Cependant on fit connaître amicalement à la mission russe la changement des Voïvodes presqu'immédiatement après qu'il eût été prononcé. L'Envoyé de Russie ne tarda point à exiger, au nom de Sa Cour, le rétablissement de ces Voïvodes, en notifiant de la manière la plus positive «que si ce rétablissement n'avait pas lieu sans «modification quelconque, il avait ordre de se retirer vers sa Cour avec «toute la légation;» et, dans la déclaration qu'il fit aux négociants et autres Russes de son prochain départ, il exposa officiellement «qu'il ne fal«lait pas croire que la Cour de Russie, ayant résolu de faire la guerre à «la S. P. prît pour motif la destitution des Princes, mais qu'elle voulait «absolument leur réinstallation, et n'avait aucune autre arrière pensée, de «manière que ce point seul une fois accordé comme elle le désirait, il ne «resterait entre ces deux Puissances nul sujet de refroidissement, et enfin,

www.dacoromanica.ro

O altă hotărîre luată în acele ḑile este, că noul domn Al. Suţu să dom-

---

«qu'ayant ordre de donner aux frontières l'avis de l'affirmative ou de la «négative, il allait en écrire en conséquence.»

La S. P., nonobstant cette déclaration, convaincue que la Russie saisirait le premier prétexte quoique peu plausible pour lui déclarer la guerre, et que son but, en grossissant un si petit objet pour y appuyer une prétention mal fondée, était de rejeter sur la S. P. la cause de la rupture qui amènerait l'exécution de son propre plan, ne balança point à consentir malgré sa répugnance, à confirmer les deux anciens Voïvodes, pour ne laisser à la Russie pas même une ombre d'excuse à alléguer aux autres Puissances de l'Europe. D'après cela, la S. P. avait tout lieu d'espérer que la dite Cour, ne fût-ce que par pudeur, se fût abstenue de toute hostilité envers l'Empire ottoman. Mais sans se mettre en peine de chercher un motif au moins apparent, sans respecter les formes généralement pratiquées par toutes les Cours, deux mois et demi après l'incident sus-mentionné, et au moment même où les nœuds de l'amitié et de la paix devaient avoir acquis plus de solidité, l'armée russe envahit subitement les limites musulmanes, et son Général, profitant de l'entière sécurité où étaient les habitants de cette partie de l'Empire ottoman et les garnisons de Choksin et de Bender sur la foi des traités, se rend maître de ces deux places, en employant pour les surprendre toutes sortes d'impostures et de fourberies.

On peut juger à quel degré une pareille invasion est subversive des droits les plus sacrés des nations et des Souverains, par l'omission de toute espèce d'avertissement antérieur à l'attaque, soit de vive voix, soit en écrit et par les réponses de l'Envoyé de Russie aux interpellations qui lui ont été faites après l'événement. Les réponses de cet Envoyé ont toujours été «qu'il avait rendu compte à sa Cour de la confirmation des Vaïvodes, des «l'instant où elle avait été articulée, qu'il en avait écrit dans le même sens «ainsi qu'il en avait l'ordre, aux rives du Dniester, qu'il lui était bien connu «que la marche de l'armée russe n'avait pas pour cause les premières in«structions et commission, que n'existant plus aucun sujet de contention, «ni petit ni grand, il ne lui avait été rien écrit à lui-même concernant le fait présent.»

A la réception de la nouvelle inattendue de l'irruption que la Cour de Russie avait osé faire sur le territoire musulman, en y introduisant subitement ses troupes, et de la prise de places et de pays appartenant aux vrais croyants, le renvoi de l'Envoyé de Russie et l'empressement à repousser la force par la force eussent été des mouvements aussi justes que naturels. Cependant, la S. P. écoutant encore la voix de l'équité et celle de l'humanité, qui lui ont fait désirer de préserver les serviteurs de Dieu des malheurs de la guerre, aprés avoir interrogé le dit Envoyé de Russie dès le principe de l'agression, se détermina à patienter pendant un court espace de temps pour approfondir la chose, aimant à présumer que la Russie, étant une Cour qui se conduit en fait de paix et de guerre, suivant les formes, en véritable Cour, elle finirait par s'y conformer, au moins pour n'avoir point à rougir devant les autres Puissances.

www.dacoromanica.ro

nescă, fie şi provizoriŭ, asupra ambelor Principate. Generalul Sebastiani anunţă acesta luĭ Talleyrand. Va să ḑică Al. Moruzi, cu tote promisiunile ce dasă luĭ Napoleon şi direct şi prin scrisorĭ duse de Ion Ghica şi indirect prin Andréossi, nu a reintrat în gratia Francieĭ (1) Nu putem nega că deşi pe capul a domnitorĭ străinĭ naţiuneĭ române şi măcar că fără să fie cerut acesta Românilĭ, asemenea reunirĭ de corone ale ambelor ţĕrĭ pe capul uneia şi aceleeaşĭ persone, a avut consecinţe de viitor pentru ideea naţională: boerimea din ambele principate, a putut ast-fel a se cunósce între ea, a se înrudi şi aşa, fie şi inconscient chiar, se dospi încă de la începutul secoluluĭ al XIX-lea *unirea Principatelor*, care, ca *desiderium* fu înscrisă în Regulamentul Organic şi care avea să se realiseze, consciente, jumătate secol apoĭ.

Vestea declaraţiuneĭ de rĕsboiŭ a Porţeĭ e comunicată luĭ Sebastiani de către Dragomanul eĭ Hangeri, prin nota de la 17 Noembre 1806 (2). La 24 Noembre 1806 Sebastiani comunică şi el acéstă scire luĭ Talleyrand, arĕtând

---

Mais le susdit Envoyé de Russie, au bout de 30 jours, n'ayant ajouté aucune explication à ses réponses, dont la substance est qu'il n'avait point de nouvelles, ni instructions concernant l'agression, la S. P. considérant enfin que son système de cunctation, qui est le comble de la modération et de la longanimité, ne pouvait être poussé plus loin sans devenir funeste, et que de l'autre côté, le Général Michelson commandant l'armée russe, avait envoyé et propagé des manifestes fallacieux adressés aux Cadis et autres autorités constituées des divers districts de la Roumélie, se flattant d'induire aussi en erreur les véritables Musulmans et de jeter ainsi le germe fatal de la sédition et de la rébellion dans le centre de l'Empire Ottoman, actions viles et abjectes, dont toute Puissance dédaignerait de s'occuper, et qui n'ont point d'exemple dans les fastes politiques, la S. P., disons-nous, ne se propose, en rappelant ici la manière inouie avec laquelle les troupes de la Russie ont transgressé leurs limites, que de prouver qu'il est du devoir religieux de la nation musulmane de tirer vengeance de la perfidie d'un pareil ennemi, et que lui déclarer la guerre est devenu une obligation légale et constitutionnelle. La S. P. s'est vue, en conséquence, dans la nécessité de ne penser qu'à écarter et repousser la violence de ses agresseurs, à déployer avec autant de diligence et de zèle que de courage et de fermeté, toutes ses forcer de terre et de mer, en mettant toute sa confiance dans les décrets favorables du Dieu des vengeances.

. . . . . .

Le 25 de la lune de Chewal, l'an de Hégire 1221.

(1) Hurm. II, supl. I, pag. 372.

(2) Hangeri, dragomanul Porţeĭ, către generalul Sebastiani, despre mişcările armateĭ turcescĭ.

www.dacoromanica.ro

totuşĭ, că până în ultimul moment Reis Effendi încă tot temporiza şi cerca să evite rĕsboiul, prin negotiaţiunĭ cu ambasadorul Anglieĭ. A trebuit ca generalul să-ĭ vorbéscă «*avec force*» ca să-l determine să iea hotărîrea de rĕsboiŭ (1).

Le 17 X-bre, 1806.

Mr. l'Ambassadeur,

S. E. le Reis-Effendi m'a chargé de vous communiquer une copie de la lettre du général Michelson, écrite à Mustapha-Bairaktar, ainsi qu'une copie de la proclamation du même général, envoyée au susdit Bairakdar. En envoyant ces pièces, Mustapha-Bairakdar informe la S. Porte qu'il a fait passer quelques troupes en Valachie et à Fokschani, qu'il a envoyé des secours à Ibraïloff, et que lui-même était sur le point de passer en Valachie pour repousser l'ennemi. La S. Porte, au moment qu'elle a reçu ces nouvelles, a cru nécessaire et même indispensable d'accélérer la déclaration, et par conséquent, elle a envoyé les dépêches de Mustapha-Bairakdar à sa Hautesse, sans attendre le protocole de la conférence d'hier pour demander l'ordre de convoquer le Grand Conseil, auquel doit suivre la déclaration.

S. E. m'a ordonné de vous faire part à la hâte de toutes ces nouvelles.

J'ai l'honeur d'être, etc.

Signé: *Alexandre de Hantzerli.*

(1) Generalul Sebastiani către relaţiunile externe, despre declararea rĕsboiuluĭ şi despre purtarea luĭ Reis-Effendi în acea ocasiune.

C-ple le 24 Décembre 1806.

Monseigneur,

La guerre a été déclarée à la Russie avec solennité.

. . . . . .

Après la promesse qui m'avait été faite et que j'ai eu l'honneur de vous transmettre, le Reis-Effendi avait renouvelé des négociations avec l'Ambassadeur d'Angleterre pour l'évacuation de la Valachie et de la Moldavie et de . . . par les troupes russes. J'ai été obligé de lui parler avec force pour le déterminer à prendre le parti que lui commandaient l'honneur, la sûreté de l'Etat, la Religion, et surtout le vœu du Souverain et de la Nation. Il a dû céder à des considérations aussi impérieuses, à des forces aussi majeures, mais il l'a fait de mauvaise grâce, et la traduction de la note qu'il a remise à Mr. d'Italinski, dont il est le rédacteur, nous prouvera par sa faiblesse qu'il n'appartenait pas au parti courageaux de la guerre.

. . . . . .

Le Prince de Suzzo va être nommé Hospodar de la Valache. Il a l'inspection sur la Moldavie jusqu'à ce qu'on ait donné un Prince à cette Province.

. . . . . .

Le Prince Suzzo a été nommé ce matin Hospodar de Valachie.

. . . . . .

www.dacoromanica.ro

Declarațiunea de resbel a Turcieĭ este o scire prea plăcută pentru Napoleon. El felicită de acésta, la 1 Ianuarie 1807, pe Sultanul Selim III (1).

CAP. IX.

C. Ipsilante Domn peste ambele țĕrĭ. Primele ciocnirĭ între Rușĭ și Turcĭ.

La finea luĭ Noembre 1806, Căimăcămia țĕreĭ românescĭ este însciințată de Mustafa-Pașa, Aianul Rusciuculuĭ, că nu vor întârdia oștirile turescĭ de a intra în țĕră și de a ocupa Bucurescĭ. Căimăcămia vestesce acésta prin următórea carte către starostele de neguțătorĭ, din 1 Octombrie 1806:

Noĭ Caimacamiĭ țĕreĭ românescĭ. — Dumné-ta staroste de negustorĭ, te însciințăm că de la dumné-luĭ slăvitul Mustafa Aga, Aianul Rusciuculuĭ, aŭ venit și vin câte-va oștirĭ, carĭ nu vin cu vre-o rĕutate, ci pentru paza țĕriĭ și pentru binele obșteĭ, ci ca nu care cum-vașĭ uniĭ din voitoriĭ de rĕŭ să pornéscă alte vorbe próste, ca să dea pricină de spaimă, saŭ să embodiséscă alișveriș neguțătorilor lor, scriem D-tale, să arĕțĭ negustorilor, și să

(1) Scrisórea Impĕratuluĭ Napoleon către Sultanul Selim, cu privire la felicitările, ce merită S. Pórtă pentru că a declarat rĕsboiŭ Rusieĭ.

Varsovie, le 1 Janvier 1807.

. . . . . .

Vous n'avez pas voulu provoquer la guerre, on vous la déclare. Que tout son poids retombe sur les ennemis qui envahissent votre Empire! Ils ne vous avaient démandé d'éloigner de la Moldavie et de la Valachie vos serviteurs fidèles que pour s'ouvrir l'entrée de ces provinces. Mais j'apprends que vos armées se rassemblent et, qu'averti par une inspiration d'en haut, de l'invasion des Russes, dans le même moment où ils passaient le Dniester, vous avez résolu de leur opposer toutes vos forces.

. . . . . .

Le moment est arrivé de faire remonter l'Empire Ottoman à son ancienne grandeur. Il n'y a pas un instant à perdre. Vos frontières sont envahies. Appelez tous vos fidèles sujets à la défense de ce qu'ils ont de plus cher. Ce sont vos villes, vos mosquées, c'est jusqu'au nom musulman que les Russes voudraient détruire, et les projets de vos ennemis vous forcent à les vaincre.

. . . . . .

Ecrit en notre Château Impérial, à Varsovie, le 1-er de l'an 1807.

Votre très-cher et parfait ami,

Signé: *Napoléon.*

www.dacoromanica.ro

publicueştĭ de obşte la toţĭ în ce chip este venirea acestor ostaşĭ, ca fieşcare să'şĭ facă alişverişul sĕŭ nebântuit, fiind-că după pliroforia ce avem şi noĭ aŭ să petrécă şi eĭ şi noĭ cu isihie şi odihnă, şi de vorbe netrebnice fie-care să se părăséscă, că se va pedepsi, iar care se va supĕra de ostaşĭ să mérgă la dumné lor Agalile, să le arĕte şi să facă îndestulare. — 1806, Decembrie 1 (1).

Turciĭ aŭ venit, dar nu în numĕr mare şi aŭ ocupat Bucurescĭ. Acéstă ocupaţiune a capitaleĭ ţĕreĭ de către Turcĭ se făcu în mod pacĭnic, încă în ultimile ḑile din Noembre. Cronica greco-română scrie, că Mustafa Baraictar, în 30 Noembre 1806, veni să ocupe Bucurescĭ cu 12.000 oştenĭ (2). Din conversaţiunea cu Ión Ghica secretarul luĭ C. Moruzi, Napoleon scie, că nu 12.000, ci numaĭ 5,000 de Turcĭ intră în Bucurescĭ. Adevĕrat că Pasvantoglu cu 12.000 de oştenĭ aĭ luĭ avea să vină şi eĭ spre Bucurescĭ, să se împreune cu óstea luĭ Mustafa. La 18 Noembre, când Ión Ghica trecu prin Bucurescĭ, óstea luĭ Pasvantoglu ajunsese la Craiova. Laurian ḑice, că în Bucurescĭ veniră 10.000 de Turcĭ (3). Dionisie Fotino pune tot data de 30 Noembre, la sf. Andreĭ şi ḑice, că eraŭ ca la 10.000 de Turcĭ (4).

Data de 30 Noembre 1806, ce dă cronica greco română pentru intrarea Turcilor în Bucurescĭ, se împacă cu data de 1 Decembre 1806, a cărţeĭ Căimăcămieĭ către starostea de negustorĭ, căcĭ în acésta se ḑice, că deja aŭ venit şi că vin încă «câte-va oştirĭ, carĭ nu vin cu vre-o rĕutate, ci pentru paza ţĕreĭ...» Se pare că Mustafa Baraictarul intra în Bucurescĭ fără a maĭ aştepta declaraţiunea formală de rĕsboiŭ a Porţeĭ, tot aşa cum Muscaliĭ trecuseră în Moldova, fără prealabilă declarare de rĕsboiŭ. Şi pe când luaŭ în Muntenia mĕsurĭ de apĕrare, C. Ipsilant, proclamat Domn şi peste Moldova, lasă în Iaşĭ o Căimăcămie, în care maĭ influent fu noul vistier rînduit de Domnitoriŭ, anume vistierul Iordache Roset Rosnovanul, în locul bogatuluĭ vistier al luĭ A. Moruzi, boerul Alecu Balş, care cu nicĭ un preţ nu maĭ voi să rĕmână în slujba Vistierieĭ. In fruntea Căimăcămieĭ era Metropolitul Veniamin Costache. C. Ipsilante se grăbi a scrie Divanuluĭ Munteniei, să se pună a pregăti provisiunĭ pentru 50.000 de armată ruséscă (5) Divanul în gréua sa posiţiune, fiind între Turcĭ şi Ruşĭ, trimise la Focşanĭ pe boieriĭ Varlaam şi Bărcănescu să védă, deacă vin curînd Ruşiĭ Dionisie ḑice, că nu veneaŭ maĭ mult de 6.000 Ruşĭ. C. Ipsilante în fruntea oştireĭ

(1) Cod. XLIX fila 278.
(2) Istoria Mitrop. din Iaşĭ de Erbicénu pag. 507.
(3) Pag. 569, dar nu documentéză.
(4) Pag. 224 t. II.
(5) Dionisie Fotino II pag.

www.dacoromanica.ro

rusescĭ cu comandantul rusesc Mikelson părăsind Iaşiĭ, înaintă cu repeḑiciune spre Muntenia şi îndată apoĭ spre Bucurescĭ. Antegarda oştireĭ turcescĭ şi aceea a oştireĭ rusescĭ se întîlniră la Hierbinţĭ şi Glodénu pe Ialomiţa (1). Aci Turciĭ sunt bătuţĭ şi fug de se adăpostesc în Bucurescĭ. Spaima în capitala ţĕreĭ se lăţesce tot maĭ tare, când Turciĭ bătuţĭ vin în fugă la Bucurescĭ. Boiariĭ: Banul Manolache Brâncovénu, Vorn. Grigorie Brâncovénu, Banul D. Racovitză, Banul C. Ghica, Vistierul C. Filipescu, Logof. Gr. Ghica fug pe ascuns din Bucurescĭ (2), ne maĭ sciind cu cine să ţină, cu Turciĭ bătuţĭ, dar carĭ întorcêndu-se la Bucurescĭ, puteaŭ deveni imediat periculoşĭ prin nedisciplină, hoţiĭ şi dare de foc, orĭ cu Muscaliĭ, carĭ şi eĭ nu ar fi tratat prea dulce pe boiariĭ, carĭ ar fi rĕmas în serviciul Turcilor (3).

Mult contribui Mitropolitul Dositeiŭ «cu duh pentru patrie bun» punênd pieptul bărbătesc şi dând banĭ, ca Turciĭ fugarĭ să nu deae foc Bucurescilor şi să-ĭ prade, «care lucru despre frica luĭ Dumneḑeŭ s'aŭ descvîrşit minune Dumnezeiască» scrie Zilot Românul (4).

Turciĭ reîntorşĭ la Bucurescĭ nu rĕmaseră aci «împreunându-se cu câţĭ maĭ erau rĕmaşĭ, fugiră fără a face cea mică stricăciune politieĭ şi noroduluĭ, carele era încremenit că va pătimi foc şi sabie.»

Laurian întemeiat pe Dionisie Fotino scrie altmintrelea despre fuga Turcilor din Bucurescĭ. El ḑice că «*Turciĭ eraŭ gata de a bombarda Radu-Vodă în 13 Octombrie, unde eraŭ închişĭ spre apĕrare 400 de horvaţĭ aĭ luĭ Ipsilante, când iată se arată Muscaliĭ la Colentina. Atuncĭ ceĭ din mŏnăstire încep a trage clopotele spre a da semn celor l-alţĭ. Turciĭ speriaţĭ luară fuga. Soldaţiĭ i» rupseră din mŏnăstire, poporul se scólă în masă, şi în câte-va minute Turciĭ fură alungaţĭ din Bucurescĭ. Eĭ luară fuga spre Giurgiu. Insă înainte de a trece Argeşul, fură ajunşĭ de Cazacĭ şi de soldaţiĭ munteni horvaţiĭ, şi măcelăriţĭ până la 1000 şi maĭ bine* (5). Ruşiĭ intrară în Bucurescĭ sub comanda generaluluĭ Miloradovicĭ.

(1) Zilot pune data de 12 Octombre. Cronica greco-română pe aceea de Joĭ 13 Octombre. Informaţiunea ce am aflat pe filele cărţeĭ «*Pravoslavnica mărturisire*» ce se păstréză în Bibl. Urechiă din Galaţĭ, dă data de 12 Octombre 1806. (Veḑĭ analele Academieĭ Române.) Despre ciocnirea de la Glodénu amintesce şi Zilot (pag. 84) apoĭ arată, că din gâlcéva acésta se stărni resboiul.

(2) Veḑĭ Dionisie Fotino II, p. 224.

(3) Despre ciocnirea dintre Turcĭ şi Ruşĭ la Glodénul veḑĭ şi Zilot pag. 84.

(4) Pag. 88.

(5) Laurian Istoria Românilor pag. 569. Veḑĭ Dionisie Fotino II, pag. 226.

www.dacoromanica.ro

CAP. X.

Michelson. Proclamarea Impĕratuluĭ rusesc. C. Ipsilante la Bucurescĭ. Jurămîntul.

La 15/27 Octombre 1806, Sâmbătă, la 3 ore din nópte (ora turcéscă) adecă în sèra ḑileĭ, pe la ora 9 îşĭ făcuse intrarea în Bucurescĭ Ipsilante Vodă împreună cu generalul rus Michelson, oraşul fiind iluminat în onórea lor, din ordinul luĭ C. Ipsilante.

Indată după venirea luĭ C. Ipsilante şi a luĭ Michelson în Bucurescĭ, se ceti în tótă ţĕră o proclamaţiune, datată din Iaşĭ, ca din partea împĕratuluĭ Alexandru, către locuitoriĭ ţĕriĭ. Prin acésta Ruşiĭ promiteaŭ respectarea autorităţilor ţĕriĭ: «scopul nostru este ca să rĕmâe în lucrarea funcţiunilor lor tóte autorităţile statornicite, presupunênd că ele din partea lor vor înlesni mişcarea oştirilor, precum şi lucrările la care s'au orînduit şi carĭ privesc-numaĭ consolidarea ţĕrilor şi deplina dobândire a drepturilor lor (1).

(1) *Noĭ Alexandru şi întêiul Impĕrat şi Aftocrator a tóteĭ Rusiĭ, iproci iproci.*

La Domn, la Metropoliţĭ, Episcopĭ, Preoţĭ, Monachĭ, de la tóte bisericile şi mŏnăstirile, la boeriĭ ceĭ de nèm, la căpitanĭ şi la toţĭ locuitoriĭ ţĕrilor Moldoveĭ şi Valahieĭ mântuire, părintescile grijirĭ şi statornică luare aminte, ce procatohiĭ noştriĭ în tótă vremea aŭ arătat pentru neprimejduirea şi sloboda lucrare a părţiĭ bisericescĭ, acelor de nèm, şi a tuturor locuitorilor ţĕrilor Moldoveĭ şi Valahieĭ, şi îngrijirea care aŭ negociat în tractaturĭ pentru buna petrecere şi stare a vóstră, cu drept cuvînt acestea tóte aŭ făcut pe mariĭ stăpânitoriĭ aĭ Rusieĭ a se numi şi a fi ocrotitorĭ pămênturilor vóstre.

Din césul ajungeriĭ nóstre la scaun urmând procatohiilor noştri, neîncetat am priveghiat pentru paza repausuluĭ vostru, saŭ în faptă puind drîturile ce ne eraŭ câştigate, saŭ orĭ-ce alta făcênd, după rîvna, ce avem pentru bună starea vóstră.

Fieşĭ-cine din voĭ să scie, că privilegiurile ce v'aŭ păzit averile şi po însuşĭ voĭ (atât adecă cât aŭ fost prin putinţă, după firea stăpâniriĭ sub care petreceţĭ) aŭ fost fapta îngrijireĭ cu priveghere a procatohilor noştri cum şi a nóstră însuşĭ. După gătirile, carĭ de câtă-va vreme aŭ arĕtat Pórta, după faptele ce din sine-şĭ aŭ cutezat a face, şi după neînduplecarea de a împlini legăturile, aŭ fost trebuinciósă intrarea oştirilor nóstre în Moldavia şi Valahia, decĭ sosirea oştirilor nóstre vĕ va păzi de tóte relele, carĭ urma pămînturilor vóstre a se primejdui, şi vĕ va ţinea în slobodă lucrare a credinţeĭ şi a câştigăriĭ drepturilor vóstre.

Unimea credinţiĭ cum şi a obiceiurilor, ţinerea de minte de atâtea slujbe de la o parte către alta, şi cea din inimă pohtă de atâtea vécurĭ, vĕ va face a ţinea pe vredniciĭ meĭ ostaşĭ, ca o parte din însuşĭ voĭ.

Noĭ am avut tótă luarea aminte de a se întîmpina netrebniciile, ce s'ar

www.dacoromanica.ro

C. Ipsilante adresézā şi el circulară către ispravnicĭ, vestindu-le, în chiar ḑioa de 15 Decembre 1806, că a sosit la Bucurescĭ. Iacă acéstă carte deschisă (1):

Declararea domnieĭ luĭ C. Ipsilante, părea a fi o dovadă vie, că în adevĕr Muscaliĭ, cum ḑiceaŭ în manifest, aŭ să respecte autorităţile constituite ale ţĕriĭ. Ceva maĭ mult: C. Ipsilanti era, pe lângă aceste, recunoscut Domn peste ambele principate.

Dar ce domnie! Zilot ḑice: «Aicĭ va fi privit cine-va bunurĭ ciudate şi împotriva celor drepte şi canonisite orînduelĭ; vrednice era şi de mirare şi de defăimare... Mergeaĭ la curtea domnéscă? Vedeaĭ pre Domn *cu*

---

urma din îndrăsnéla ostaşilor, căcĭ căpeteniile lor şi ceĭ-l-alţĭ lucrătorĭ, şi încărcaţĭ cu lucrarea poruncilor nóstre, nu vor lipsi nicĭ într'un chip a ĭ ţinea sub cea maĭ vrednică bună orînduială, a se chibzui cu dregătoriĭ pămêntuluĭ, şi a ne arĕta în tóte ḑilele, că acéstă trimetere a oştirilor nóstre, nu numaĭ că nu este întovărăşită cu nicĭ o trebnicie de rĕsboiŭ strĕin, ci maĭ ales ca să întîmpine şi să lucreze pentru obştescile nóstre interesurĭ.

Gândul nostru este ca să ţinem întru lucrare tóte dregătoriile după obiceiurile trecute, însă când şi acele dregătoriĭ vor înlesni mergerea şi aşeḑarea oştirilor nóstre, cât şi lucrările cu carĭ sunt încărcate, carĭ sunt numaĭ şi numaĭ, ca ţĕrile acestea să petrécă întru cea desĕvîrşit lucrare a legiuitelor dreptăţĭ ale lor. Orĭ carĭ vor fi împotrivirile la maĭ sus ḑisele isbăvitóre socotelĭ, noĭ vĕ făgăduim că în tóte întîmplările puind în lucrare mijlócele vóstre, ce vor fi în putinţă-vĕ ca să lucraţĭ împreună la acéstă isbăvitóre faptă, ce avem sub mână, care este ca să goniţĭ de la hotarele vóstre orĭ-ce vrĕjmaş va voi să turbure fapta fericireĭ vóstre, vĕ vom face să vĕ bucuraţĭ de Inalta nóstră ocrotire, şi vĕ veţĭ arĕta vrednicĭ întru tóte sórteĭ, ce vĕ gătim

(1) Milostiio Bojiu Iŏ Const. Alexandru Voevod Domn amîndorora ţĕrilor Moldova şi Valahia. Dumné-vóstră Ispravnicilor ot sud. sănătate, vĕ facem în scire, că din mila şi cu ajutorul prea Inaltuluĭ Dumneḑeŭ *astăḑĭ la 15 ale următóreĭ* am sosit aicĭ la Domnescul nostru scaun din cinstita politie a Bucurescilor, decĭ nu lipsim a vĕ porunci, ca să o însciinţaţĭ şi să o publicuiţĭ acésta la tóte plăşile şi în tóte satele, ca să fie sciută la toţĭ de obşte, şi orĭ-carĭ din supuşiĭ Domnesceĭ nóstre ţĕrĭ, verĭ de ce trĕptă şi stare va fi, care acum într'acéstă trecută vreme se vor fi rĕspândit şi se vor fi împrăştiat, lipsind acum de la dînşiĭ tot felul de spaimă seŭ frică, să se întórcă fie-care înapoĭ pe la locurile şi locaşurile lor, ca să'şĭ aibă odihna şi liniştea lor, să'şĭ caute toţĭ de hrana, aliş-verişul şi folosul lor, să se osîrduiască cu protimie spre urmarea şi împlinirea poruncilor, ce se vor trimete de la Domnia mea, iar D-vóstră păzindu-vĕ datoria să aveţĭ a se purta cu tótă îngrijirea, atât pentru întórcerea celor rĕspîndiţĭ, i pentru drĕptă cumpĕnirea şi mângâerea tuturor, cât şi pentru a nu se face vre-un cusur la urmarea poruncilor nóstre, ii sam receh gpod. 1806 Decem. 15. (Cod. LIV, fila 6.)

www.dacoromanica.ro

o închipuire nouă şi nepomenită, vedeaĭ ad. pe dênsul numaĭ cu o haină după obiceiul ţĕriĭ, iar cu cele-l-alte tóte rusescĭ. Tótă pompa şi orînduelele ce le aŭ Domniĭ, întocmaĭ împĕrătescĭ după forma împĕraţilor Ţarigraduluĭ, (afară de caucul turcesc, că în locul cauculuĭ pórtă gugiumane, adecă căciulĭ de samur cu fundul de postav) se încheie cu doĭ soldaţĭ, ce păziaŭ cu puscile la uşa odăiĭ, în care se afla şedênd şi la capul scăreĭ jos alţĭ câţĭ-va soldaţĭ cu o darabană şi un fluer, şi măcar că acésta la obiceiul europenesc este adevĕrat mare cinste, dar la un Domn al ţĕreĭ românescĭ, supus Porţeĭ turcescĭ, era o văpsea necinstită şi defăimată. Nu era maĭ puţin ciudat a vedé ce făceaŭ şi boeriĭ cu un noŭ obiceiŭ, adecă cu pitace domnescĭ în scris, care se da la obrazele ce se boeria, coprindĕtor că «*cutare după slujba sa* (saŭ după alte mijlóce) *să se sue la trépta cutare*», care pitace ajunseră maĭ la urmă de se vindea *şi pe banĭ şi era destulă ocară, căcĭ le lua şi tóte mascaralele şi ómeniĭ netrebnicĭ.* (17 Oct. pag. 85.)

*

C. Ipsilante a tras la casa Banuluĭ Ghica, iar Michelson a fost găzduit la acea a Vistieruluĭ Filipescu.

La 8 Ianuarie 1807, Domnitorul ordonă, ca toţĭ slujbaşiĭ, ba şi poporul să presteze în bisericĭ, jurămîntul de credinţă şi supunere formulat ast-fel:

1. Vĕ juraţĭ pe acest sfînt jurămînt, că veţĭ avea cuviinciósa credinţă către Mărimea sa Impĕratul şi singur stăpânitor al tuturor Ruşilor, că veţĭ avea supunere şi ascultare la tóte poruncile Mărimeĭ Sale, ajutor şi sîrguinţă cât veţĭ putea, spre folosul a orĭ-ce slujbă împĕrătéscă şi tuturor celor de trebuinţă, pentru bună starea împĕrătescilor sale oştirĭ şi buna sĕvîrşire a întreprinderilor sale; pe lângă acésta şi orĭ-ce ar dovedi fieşĭcarele din voĭ împotriva interesurilor puterniceĭ sale împĕraţiĭ şi a oştirilor sale, dupe datorie să arĕte Excelenţeĭ sale Gheneraluluĭ şi celor ce pórtă faţa Mărimeĭ Sale, purtându-vĕ întru tóte cu desĕvîrşită supunere.

2. Aşijderea faceţĭ acest sfînt jurămînt pentru cuviinciósa credinţă către M. S. Domnul vostru Constantin Ipsilante, supunere, ajutor şi sîrguinţă cu tótă puterea spre folosul domnesciĭ slujbe, fiind datorĭ; şi orĭ-ce fiescecarele din voĭ ar dovedi în potriva credincióseĭ slujbe către Măria Sa, séŭ sfat viclén, saŭ vîndare, séŭ un alt vicleşug, privind spre paguba ipochimenuluĭ sĕŭ şi a patrieĭ, să descopere după datorie saŭ Mărieĭ Sale, saŭ boerilor Mărieĭ Sale; asemenea fiind datorĭ să faceţĭ să descoperiţĭ adică pe ceĭ ce-'şĭ pun mânĭ nedrepte în potriva domnescilor şi pămêntescilor dreptăţĭ.

3. Credinţa vóstră către Mărimea Sa Impĕratul tuturor Ruşilor şi către Domnul Vostru, fiind chizlăşuirea asiguraţieĭ odihneĭ şi a buneĭ norocirĭ a patrieĭ vóstre, a familiilor, a avuturilor şi a buneĭ norocirĭ a persónelor vóstre.

4. Juraţĭ pe numele luĭ Dumnedeŭ făcĕtorul şi ziditorul vostru, că veţĭ păzi de-apururea credinţa vóstră ce daţĭ şi făgăduiţĭ printr'acest sfînt şi

www.dacoromanica.ro

înfricoşat jurămînt, cea desăvîrşită supunere şi iubire de patrie cu jertfirea şi chiar a sângeluĭ vostru.

5. In orĭ-carele din voĭ rĕŭ gândind şi strîmb socotindu-se va cugeta vre o lăpĕdare saŭ călcare a făgăduinţeĭ sale aceşteia, unul ca acela ca un călcător de jurămînt necinstit şi vînḑĕtor patrieĭ sale va avea şi dumneḑeiasca dreptate înprotivnică şi darul Troiţeĭ cel maĭ pre sus de fiinţă în potriva capuluĭ sĕŭ, fi-va lăpĕdat de către faţa luĭ Dumneḑeŭ, neîmpărtăşit şi lipsit de dumneḑeiasca milostivire, tóte bătăile dumneḑeeseeĭ judecăţĭ peste dînsul, îngerul Domnuluĭ în sabie cu douĕ ascuţiturĭ gonindu-l pe el în tóte ḑilele vieţeĭ sale, fie muerea luĭ vĕduvă şi copiiĭ luĭ sĕracĭ şi nu va fi luĭ moştenire, ci întru întristărĭ şi durerĭ tótă viaţa luĭ, casa luĭ fie ĭ pustie şi avuturile luĭ întru perḑare, sabie pe el va mânca, nicĭ de îngropare să nu se învrednicéscă, sfîrşitul luĭ ca al Iudeĭ vînḑĕtoruluĭ şi vinovat va fi foculuĭ gheeneĭ, aĭbă şi blĕstemile tuturor de Dumneḑeŭ purtătorilor părinţĭ aĭ sfinteĭ luĭ Hristos bisericĭ şi a părinţilor sĕĭ.—1807 Ghenarie 10 (1).

Imediat după prestarea jurămîntuluĭ, C. Ipsilante se apucă să reorganizeze, seaŭ maĭ drept să înfiinţeze o nouă oştire românéscă, din pămêntenĭ.

«De atuncĭ (10 Ian. 1807) ḑice cronica greco-română, a început să se facă recrutare de armată, dintre pămêntenĭ, purtând strae căzăcescĭ şi învĕţându-ĭ instrucţiile militare, pe lângă aceste îĭ îndatora să facă jurămîntul de supunere, la Mitropolie, după grad (2).

Despre acéstă armată Zilot se exprimă cu multă neconsiderare, şi arată, că acésta a fost privită de către Turcĭ ca semn de hainie.

«Măria Sa făcea mereŭ oaste, scrie Zilot (3) din adunătură de felurimĭ de ómenĭ blăstemaţĭ, cu cheltuială din vistieria ţĕriĭ, pe care o numia *óste a ţĕreĭ*; — era, pot ḑice, curată cétă de tâlharĭ, că pe unde ajungea gemea pămêntul, iar în sfîrşit o alătură cu oştirile rusescĭ

Nu numaĭ pămêntenĭ eraŭ în óstea luĭ C. Ipsilante ci şi «némurĭ strĕine descălicate aice» ḑice Zilot, care adaogă, că «Aşa dar un ficlean în prieteşug deschise un rĕsboiŭ înfricoşat şi o peire ţĕriĭ în felurimĭ de chipurĭ; şi peste tóte şi lipi Ipsilante cu netrebnica oştire ce adună într'însa... ponosul de *hain* către turc, lucru ce biată ţeară nicĭ odată nu l'ar fi cugetat. . . (4).

(1) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.* — Cinstit şi credincios boerul Domnieĭ Mele Dumné-ta Biv Vel Post. Epistatule al Agieĭ, fiind-că tot mâne, adecă Joĭ diminéţa este să se adune la sfînta Mitropolie Sfinţiĭ lor părinţiĭ Archiereĭ, i toţĭ dumné-lor boeriĭ i tagmele neguţĕtorescĭ şi alţĭ câţĭ se cuvin ca să dea credinţa ce sunt îndatoraţĭ, poruncim dar dumi-tale să daĭ de scire la obşte, şi să îndatorescĭ pre toţĭ a se afla joĭ diminéţa la sfînta Mitropolie, de care pentru acésta asemenea poruncă s'aŭ dat şi către dumné-luĭ Epistatul Spătărieĭ, tolico pisach.—1807, Ghenarie 8,

(2) Pag. 508 Istor. Mitrop. Iaşĭ.

(3) Zilot, Pag. 85.

(4) Zilot pag. 86.

www.dacoromanica.ro

Acéstă oştire atât de rĕŭ vĕḑută de Fănuţă (Zilot), n'a putut ajunge, ḑice Fotino, nicĭ la a cincea parte din numĕrul promis (1).

Fostul Ban Scarlat Ghica fu însărcinat, la finea anuluĭ 1806 şi la începutul celuĭ următor 1807, cu epistasia spătărieĭ. Avênd mult de lucru cu adunarea noueĭ oştirĭ, Domnitorul îĭ mări cancelaria spătărieĭ cu doĭ logofeţĭ (2) la 1 Ianuarie 1807. Fostul mare serdar Teodor Fotino încă îl vedem în Ianuarie 1807 dat ca ajutor al luĭ Scarlat Ghica.

La 19 Decembre, adecă înainte de reintrarea în Bucurescĭ, C. Ipsilanti dede ordin biv vel slugeruluĭ Nicolae, epistatuluĭ Pandurilor, să-ĭ adune de prin tóte judeţele, atât călărimea cât şi pedestrimea, carĭ fuseseră în oştire şi se împrăştiaseră după fuga luĭ C. Ipsilant (3). La 6 Ianuarie 1807 Domnitorul repetă ordinul dat, în următórea cuprindere:

(1) Dionisie Fotino, II, pag. 228.

(2) *Iŭ Constantin Alexandru Voevod Ipsilanti i gspd.* — Cinstit şi credincios boerule al Domnieĭ Mele d-ta biv. vel. Bane, Epistatule al caseĭ răsurilor, fiind că d-luĭ cinstit şi credincios boerul Domnieĭ Mele biv. vel. Ban Scarlat Ghica, Epistatul Spătărieĭ, ne-a făcut arĕtare, că dregătoria spătărieĭ are trebuinţă încă de doĭ logofeţĭ spre sĕvîrşirea şi isprava curgătórelor trebĭ, de aceea poruncim d-tale că de la şépte-spre-ḑece ḑile ale trecutuluĭ Decembre, să se orinduiască léfă de la acéstă casă încă pe doĭ logofeţĭ, însă numaĭ po. tal. 50 pe lună, şi celuĭ-lalt pe. tal. 30, carĭ să se aşeḑe la catastihul lefilor spre a se urma darea lefiĭ, de la vremea ce s'a ḑis maĭ sus. tolico pisah. gd.—1807 Ghenar 2.

(3) Iacă încă diverse ordine relative la oştirea reînfiinţându-se şi care oştire nu va intărḑia a se lipi de cea ruséscă, cu numele de *Valahiĭ-polk.*

Iŭ Constantin Alexandru Ipsilanti Voevod. — Cinstit şi credincios Boerule al Domnieĭ mele d-ta Biv. Vel. Bane, Epistatule al Spătăriĭ, îndată ce veĭ primi acest Domnesc al nostru pitac, pouncim ca numaĭ decât să publicuescĭ în tot ţinutul Spătărieĭ, ca orĭ cáţĭ din Neferĭ, ce s'aŭ scris şi s'aŭ trimis spre pază la Lichirescĭ, şi apoĭ aŭ fugit de acolo lăsându-şĭ slujbele, şi verĭ unde se vor fi aflând ascunşĭ, în soroc de treĭ ḑile să iasă toţĭ de faţă spre a se duce înapoĭ acolo, unde aŭ fost orînduiţĭ, şi să fie încredinţaţĭ că astă una dată le voiŭ trece cu vederea acéstă greşélă a lor, şi îĭ voiŭ ierta, de se vor arăta supuşĭ şi următorĭ porunceĭ, iară când până la împlinirea soroculuĭ de treĭ ḑile nu vor eşi de faţă, şi in urmă se vor afla ascunşĭ, aceia să scie cu hotărire, că nu numaĭ nu se vor ierta, ci încă se vor osândi şi la cumplită pedépsă, — tol co pisah gd. — 1807 Ghenar. 4.

Iŭ Constantin Alexandru Ipsilanti Vod. cu mila luĭ D-ḑeŭ Domn amîndorora ţĕrilor Moldoveĭ şi Valahieĭ. — Credincios boerule al Domnieĭ Mele Biv Vel Sluger Nicolae, Epistatule al Pandurilor, cu tóte că porunca nóstră cu care eştĭ trimis aicĭ, este chiar acésta, ca să strîngĭ adică toţĭ Panduriĭ dintr'acest judeţ, şi fără de zăbavă să-ĭ aducĭ aicĭ, dar fiind-că de când aĭ plecat şi până acum aŭ trecut atâtea ḑile la mijloc, şi nicĭ o însciinţare nu aĭ trimis către Domnia mea, ca să scim în ce parte de loc te afli, de urmarea ce aĭ făcut porunceĭ nóstre, de aĭ strins adică dintrinşiĭ vre-o sumă? şi cáţĭ până acum? iată de isnóvă'ţĭ poruncim acum, ca îndată după primirea acesteĭ Domnesceĭ nóstre poruncĭ

www.dacoromanica.ro

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod cu mila luĭ Dumnedeŭ Domn Moldoveĭ și Valahieĭ. — Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud... sănătate, încă de la 19 ale trecutuluĭ Decembre vi s'a trimis porunca Domnieĭ Mele prin Epistatul Pandurilor, ca să-'ĭ dațĭ tot felul mână de ajutor, ca să strîngă pe toțĭ Panduriĭ dintr'acel județ, atât călărime, cât și pedestrime, carĭ s'aŭ aflat aicĭ în slujba Domnieĭ Mele, și la Craiova, și să-'ĭ și pornéscă îndată a veni drept aicĭ, și vedem că atâtea ḑile aŭ trecut și nicĭ un fel de rĕspuns nu ne-ațĭ trimis de urmare; pentru care iată și acum de isnóvă vĕ poruncim, ca fără de altă zăbavă maĭ mult să punețĭ în urmare porunca ce vi s'aŭ trimis, ca orĭ câțĭ Panduri sunt într'acel județ călărime și pedestrime, strîngêndu-se de orînduitul nostru, îndată să-'ĭ și pornéscă a veni aicĭ rînduri, rînduri, cu câte un căpitan de aĭ lor; pentru carĭ s'aŭ scris poruncile Domnieĭ Mele și către Ispravniciĭ județelor pe unde vor trece, ca să le pórte grija de tóte cele trebuincióse, ci dar să urmațĭ negreșit întocmaĭ precum maĭ sus vĕ poruncim, și să însciințațĭ Domnieĭ Mele.— 1807, Ghenarie 6 (1).

Treĭ poruncĭ ca acésta și la Șătrar Constantin, i la Șătrar Anton.

1806 Decembrie 19 s'aŭ făcut 5 poruncĭ către Ispravniciĭ din treĭ județe Vâlcea, Gorj și Medinți, cum și deosebită volnicie cu orînduit, prin care se poruncesce, ca toțĭ Panduriĭ ce aŭ fost aicĭ și la Craiova în slujbă să vie aicĭ și Ispravniciĭ să-'ĭ îndemneze și să pornéscă a veni, cum și Mumbașir să iea sa-'ĭ aducă, iar lor li se scrie, că, ca uniĭ ce în 4 anĭ aĭ domnieĭ Mărieĭ Sale s'aŭ aflat în slujbă nelipsițĭ, și lefile i orînduelele lor li s'aŭ păzit și li s'a urmat, să vie și acum la slujbă (2).

---

verĭ câțĭ panduri veĭ fi apucat să strîngĭ până acum, orĭ din ceĭ călărĭ seaŭ din pedestrașĭ, numaĭ decât să-ĭ pornescĭ cu un căpitan împreună cu scrisórea Dumitale, ca să-ĭ aducă fără de zăbavă aicĭ; pentru care veĭ sci că s'aŭ scris poruncile *Domnieĭ* mele *și către* Ispravniciĭ județelor pe unde vor trece, ca să le pórte grijă de tóte celea trebuincióse ale mâncăriĭ, dar să puĭ tot felul de silință spre sĕvîrșirea porunceĭ Domnieĭ mele, ce-ți este dată la mână cu 17 cărțĭ, care ți s'aŭ trimis de aicĭ. — 1807 Ghenar 6.

Itlac de ertăciune de la Ocna Slănic a luĭ Dimitrie Neferul și a luĭ Raico Baraictarul.

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilanti Vod. — Cinstit și credincios Boerule al Domniĭ mele d-ta Biv. Vel. Bane Scarlat Ghica, Epistat al Spătărieĭ, și d-ta Biv. Vel. Serdar Teodor Fotino, fiind-că din neferiĭ ce s'aŭ scris aicĭ și s'aŭ trimis în județul Ialomițeĭ spre paza părțiĭ loculuĭ de acolo, unul anume Șapte-mălaie scris, fiind și el între ceĭ-l-alțĭ, după ce a sosit la numitul județ, nu numaĭ că lăsându-șĭ slujba întru care a fost orinduit, și a venit aicĭ de s'a scris la altă cétă de ostașĭ, ci încă aŭ caceardisit și pe alțĭ *neferĭ* din ceĭ ce aŭ fost orinduițĭ la Ialomița, de aŭ dosit și aceia de acolo; drept acea dar pe unul ca acesta-l rădicăm cu totul din céta Neferilor, ca de acum înainte nicĭ să fie, nicĭ să se maĭ numéscă Nefer, și pe lângă acésta orinduim pe Dumnea-vóstră, că înfățișându-'l la judecată, să chibzuițĭ ce pedépsă se cuvine unuĭ netrebnic și nesupus ca acesta, și să arĕtațĭ Domnieĭ mele prin anafora. tolico pisah. — 1807 Ghenar. 3.

(1) Cod. LIV, fila 13 verso.

(2) Cod. LIV, fila 12.

www.dacoromanica.ro

CAP. XI.

Noua Domnie a luĭ C. Ipsilante.

Am vĕḑut că la 15 Decembrie 1806 aŭ reintrat în Bucurescĭ C. Ipsilante. De puţină durată şi încă şi de maĭ puţin efect pentru el, fu restaurarea domnieĭ luĭ Ipsilante Vodă la Muntenĭ. Deşi a realisat mândra aspiraţiune, de a avé sub mâna sa ambele principate, (căcĭ, cum vĕḑurăm, Al. Moruzi vĕḑênd că Ruşiĭ intră în Moldova, preferi să se înapoieze la Turcĭ, Ipsilante nu era, în curând, în realitate, decât o tristă jucărie în mânile generalilor ruşĭ. Noua domnie a luĭ C. Ipsilante dură de fapt numaĭ până la 16 August 1807, cum maĭ departe vom vedea (1).

In aceste opt lunĭ şi o ḑi, C. Ipsilant, găsi totuşĭ timp de a se ocupa în cât-va cu justiţia şi cu administrarea ţĕreĭ, dar maĭ ales cu financele şi cu edilitatea publică.

Divanul ţĕreĭ la 28 Decembrie 1806 era compus din boierĭ halo şi paria. D. Ghika Biv Vel Ban, Biv Vel Ban Scarlat Ghyca, Vel Vist., Constantin Filipescu, Biv Vel Logof. Isaac Ralet, Biv Vel Hatman, Antonie Postelnicul, ginerele luĭ Vodă, pe lângă Mitropolitul Dositeĭ, Radu Golescu Vel Vornic, Stefan Văcărescu, Dumitrache Racoviţă Vel Vornic, Barbu Văcărescu Vel Vornic, Câmpinénu Vel Vornic, Vel Logofĕt C. Varlaam şi Bărcănescu Vel Logofĕt. Ión Comănénu pare să fi fost Logofĕt de obiceiurĭ (este citat în un act de la 8 Aprilie 1807). Maĭ allăm în Aprilie 1807 şi pe Const. Creţulescu Persianul, alt ginere al luĭ C. Ipsilante, încă e hatman la 1807. Varlaam este unul din ceĭ maĭ intimĭ şi maĭ credincioşĭ boierĭ aĭ luĭ C. Ipsilante.

Prima trébă de care se preocupă C. Ipsilante după reintrarea lui în Bucurescĭ, fu isgonirea din Bucurescĭ a Turcilor negutătorĭ şi de orĭ-ce tréptă, ce se maĭ putură allă rĕmaşĭ acolo.

La 1806 Decembre 28, s'aŭ făcut douĕ Pitace, unul către dumné-luĭ Vel Spătar, altul către dumné-luĭ Vel Aga, ca să *publicuiască* fie-care în popórelo sale, că orĭ-ce Turc se va fi allând aicĭ în politia Bucurescilor acum, în soroc de treĭ ḑile să iasă afară, ca să-şĭ caute treburile ce vor avea, şi

(1) La data acésta nu încetéză de drept domnia luĭ C. Ipsilante. El însă e silit să se retragă din Bucurescĭ, maĭ întâiŭ la Focşanĭ, apoĭ la Iaşĭ, unde stă cât-va timp, umbră tristă a uneĭ domniĭ, ce nu maĭ exercită nicĭ o putere în ţĕrile române. La 23 Martie 1808, este în fine, depus de Muscalĭ din ambele tronurĭ române şi obligat, cum vom vedé, să mérgă să locuiască la Moscova. (Veḑĭ Cod. LIV arh. stat. la fila 300—301.)

www.dacoromanica.ro

aşa prin scire toţĭ să se ridice de aicĭ spre a nu se maĭ afla turcĭ, căcĭ peste acest soroc de nu vor fi următorĭ a se ridica, să scie, că orĭ unde se vor dovedi ascunşĭ, se vor pedepsi straşnic, atât eĭ cât şi aceia care îĭ ţin (1).

Indată apoĭ, la 3 Ianuarie, C. Ipsilante volnicesce pre Baş-buluc-başa Constantin cu următorul pitac:

Milostiu Bojiiu Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gspd. volnicim pe al nostru Baş-buluc-başa Constantin să mérgă în sud Ialomiţa şi în sud Saac, unde se face scumpă cercetare şi verĭ în ce sat de ale numitelor judeţe, şi la orĭ cine va afla cel maĭ mic şi maĭ puţin lucru rĕmas de ale Turcilor, cu acéstă poruncă a Domnieĭ Mele să aibă a le face tóte zapt şi să le aducă aicĭ; pentru care poruncim şi d-vóstră Ispravnicilor de la maĭ sus numitele judeţe să-ĭ daţĭ tot felul mână de ajutor orînduituluĭ nostru spre sĕvîrşirea porunceĭ».—1807, Ghen. 3 (2).

---

(1) Deacă C. Ipsilant ţinea să scótă din Bucurescĭ pre Turciĭ, ce se puteaŭ încă afla aciuiţĭ, ascunşĭ, prin casele unora şi ale altora, Michelson deja la 15 Decembre 1806, prin ordin publicat în tótă ţéra, îndemnasă pe vechiĭ dezertorĭ ruşĭ şi în genere pre Muscaliĭ, carĭ emigraseră în ţĕrile române, ba şi în Turcia, să se reîntórcă în patria lor, unde vor fi graţiaţĭ şi amnestiaţĭ. Iacă acest manifest:

«Noĭ, general al cavalerieĭ, oblăduitorul rusesc şi împĕrătesc armieĭ albeĭ Rusiĭ, ostăşesc guvernator ordinilor luĭ sfîntul Apostol, întâiul chemat Andreĭ, sfîntuluĭ Seneĭ Alexandru Nevschi, sfintuluĭ, mareluĭ mucenic şi biruitor Gheorge, sfinteĭ Aneĭ şi a sfîntuluĭ Stanislav cavaler.

Insciinţăm la toţĭ de obşte, şi la fie-cine, care trebue să scie pentru acésta.

Sciut ne este, cum că mulţĭ din supuşiĭ rusescĭ ce aŭ petrecut cu pace la casele şi familiile lor, asemenea şi carĭ aŭ purtat arme pentru ocrotirea patrieĭ, s'aŭ depărtat de hotare, însă socotesc că acéştia s'aŭ depărtat numaĭ pentru vre-o înşelăciune, seaŭ pentru vre-o frică şi spaimă zadarnică. La toţĭ sciut este milostivirea prea puterniculuĭ monarh şi prea milostivuluĭ meŭ stăpân, care se revarsă spre fie-care, ce voesce să şĭ curăţéscă greşala sa, iar noĭ nefiind la nicĭ o îndoială şi fiind încredinţaţĭ cum că ceĭ ce cu acest fel de mijloc s'aŭ înstrăinat, nu este cu putinţă ca să nu voiască a se întórce la locurile lor, ci numaĭ se opresc fiindu-le frică de vre-o pedépsă, insciinţăm şi făgăduim de acésta desĕvîrşit uitare şi iertăciune pentru tóte cele trecute, la toţĭ de obşte şi în parte la fie-care ce va vrea de bună voia sa, să se întórcă la noĭ, şi pentru maĭ înlesnită întórcere celor ce vor primi acésta din ceĭ ce sunt ascunşĭ în ţéra Moldoviĭ şi în ţéra Românéscă şi în alte locurĭ turcescĭ, le însemnăm ca ceĭ ce aŭ fost la slujba ostăşéscă să se arate la Iaşĭ la polcovnicul Cniper, ce se află acolo, iară prostimea şi ómeniĭ de altă stare să se arate la rusescul consulat de acolo şi în Bucurescĭ ceĭ ce aŭ slujit la óste, să se arate la al nostru glavnoĭ Cvartir, iar ceĭ de altă stare la rusescul consulat, de aicĭ.

La Bucureseĭ, Decembrie 15, 1806 general Mihelson» (3).

(2) Cod. LIV, fila 12 verso.

(3) Cond. 54, fila 15 verso.

www.dacoromanica.ro

Puţin timp va avé C. Ipsilant pentru ca să impăneze administraţiunea în ţéră cu ómenĭ de aĭ sĕĭ, dar nicĭ că avea nevoĭe de marĭ schimbărî în Ispravniciĭ şi judecătoriĭ prin judeţe, fiind-că de la fuga luĭ până la reîntórcere în Bucurescĭ, nicĭ că se schimbaseră decât puţinĭ din ómeniĭ sĕĭ, căcĭ nicĭ căimăcămia, ce dînsul lăsase, fugind din Bucurescĭ, nicĭ acea trimisă de A. Suţu şi nicĭ însuşĭ A. Suţu nu avură timp ce-ĭ dreptul de a face schimbărĭ în personalul administrativ al ţĕriĭ.

La 27 Decembre 1806 Ipsilante numesce Caimacam al Craioveĭ pe vornicul Costache Samurcaş «*al căruĭ ipochimen fiind cercat întru slujbele nóstre şi cu bun ipolipsis la domnia mea*» îl recomandă divanuluĭ Craioveĭ, sperând că după povăţuirile, ce şi prin cuvînt pre larg i s'aŭ dat de Domnitor, va pune osîrdie spre o bună şi plăcută ocârmuire, după însuşĭ scoposul domnesceĭ voinţĭ, precum se exprimă Domnitorul în cartea către Divanul Craioveĭ, ce dăm maĭ jos în notă (1). Eacă pitacul de vestire la judeţe:

---

(1) *Carte de căimăcămie a dumné-luĭ Vorniculuĭ Costache Samurcaş.*

Noĭ, Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, cu mila luĭ Dumneḑeŭ Domnul amêndurora ţĕrilor Moldoveĭ şi Valachieĭ, cinstiţilor şi credincioşĭ boerilor Domnieĭ Mele, d-vóstră divaniştilor de la Craiova i judecătorilor de la depertamenturĭ, şi la tótă obştea boerilor de acolea sănătate; fiind-că pentru tóte dregătoriile la orĭ-ce părţĭ de locurĭ ale domnesceĭ nóstre ţĕrĭ, ca un membru ce sunt al însuşĭ stăpâniriĭ nóstre, nu puţină luare aminte punem la alegerea obrazelor ce se orînduesc de Domnia Mea otcârmuitorĭ norodului, iar maĭ ales la căimăcămia Craioveĭ, unde se află în fiinţă şi chiar al nostru Divan, şi de unde se lucréză punerea în urmare a oblăduiriĭ acelor cincĭ judeţe, maĭ cu deosebire chibzuim alegerea obrazuluĭ ce-l orînduim, ca pe unul ce-l trimitem a fi acolea însuşĭ al nostru vechil; decĭ vĕ facem Domnia Mea în scire, că la 27 ale trecutuluĭ Decembre am orênduit Caimacam aicĭ la Craiova pe dumné-luĭ cinstit şi credincios boerul Domnieĭ Mele Biv Vel Vornic, Costache Samurcaş, al căruia Ipochimen fiind cercat întru slujbele nóstre şi cu bun ipolipsis la Domnia Mea, precum şi de înşi-vĕ este sciut şi cunoscut, suntem şi nădějduiţĭ că după domnescile nóstre învĕţăturĭ şi cuviinciósele povăţuirĭ, ce şi prin cuvînt pe larg i s'aŭ dat, va pune în osîrdie, spre o bună şi plăcută otcârmuire, după însuşĭ scoposul domnesceĭ voinţeĭ nóstre; drept aceea nu lipsiĭ a vĕ face acéstă sciută d-vóstră, ca să l cunósceţĭ pe dumné-luĭ numitul boerul Domnieĭ Mele de Caimacam şi epitrop al nostru, pentru care şi vĕ poruncim, ca tóte pricinile de judecăţĭ câte sunt ale părţiĭ loculuĭ şi se caută acolea la căimăcămie, să aveţĭ a le cerceta cu scumpĕtate împreună cu dumnéluĭ, alegênd şi lămurind dreptatea fieşĭ-căruia, spre a nu se face vre o năpăstuire, nicĭ măcar la cel maĭ prost sĕrac; să urmaţĭ dar după datoria ce aveţĭ, nu numaĭ a vĕ arĕta cu cuviinciósă-sevas către dumné-luĭ, ca către un epitrop al nostru, ci şi cu căḑuta eftacsie să vĕ purtaţĭ la cel de acolea

www.dacoromanica.ro

Cincĭ cărţĭ către Ispravniciĭ judeţelor ot preste Olt pentru vestirea Căimăcămiĭ

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod. — Dumné-vóstră Ispravnicilor ot sud. . . . sănĕtate, vĕ facem în scire, că la 27 ale trecutuluĭ Decembre, am orînduit Domnia Mea Caimacam la Craiova, pe d-luĭ cinstit şi credincios boerul Domnieĭ Mele Biv Vel Vornic Costache Samurcaş, căruia i s'aŭ dat şi prin cuvînt domnescile nóstre învĕţăturĭ şi cuviincióselе povăţuirĭ pe larg, după care şi suntem nădĕjduiţĭ la osîrdia ce va pune; decĭ nu lipsim a face acéstă sciută şi dumné-vostră, ca să-l cunósceţĭ pe dumnéluĭ numitul boerul Domnieĭ Mele de Caimacam şi epitrop al nostru spre a ocârmui tóte pricinile, ce se caută acolo la Căimăcămie, d'impreună cu dumné-lor boeriĭ divaniţĭ, fără de a se urma cel maĭ puţin cusur, ci dumnévóstră la cele ce sunt după cuviinţă către dumné-luĭ să le păziţĭ şi să le urmaţĭ, după nizamurile ce de Domnia Mea sunt date şi fiţĭ sănătoşĭ. — 1807, Ghenarie 9. (Cod. LIV, fila 515.)

E probabil, că deacă ar fi avut timp C. Ipsilante, n'ar fi lipsit de a modifica personalul isprăvniciilor. La 29 Dec. 1806 trimete din noŭ cercetare în judeţul Muscel, despre abusurile făcute de ispravniciĭ de acolo (1).

---

domnescul nostru divan, spre a se căuta tóte judecăţile şi pricinile norodulu ĭ părţiĭ loculuĭ, făr de cusur, osîrduindu-vĕ întru tóte câte privesc spre paza dreptăţiĭ, fiind că acésta este cea maĭ d'întâiŭ cerere şi voinţă a Domnieĭ Mele. I saam receh god. 1807, Ghenarie 9. (Cod. LIV, fila 14, verso.)

(1) *Iŏ Constantin Alecsandru Ipsilante Voevod i gspd.* Cinstit şi credincios Boerule al Domnieĭ Mele Dumné-ta Biv. Vel. Stolnice Ianache Raze, sănătate, cu tóte că asupra plecăriĭ nóstre de aicĭ, te-am fost orînduit prin înscris porunca nóstră vechil amîndurora Isprăvniciilor judeluluĭ Muscelului, şi cercetători de tóte acelea catahrisis, câte se vor fi făcut până atuncĭ în numitul judeţ; dar fiind încredinţaţĭ, că din pricina întâmplărilor vremilor nu se va fi pus în urmare acea poruncă, iată că de isnóvă îţĭ poruncim acum, că îndată ce veĭ primi acésta domnésca nóstră carte, numaĭ decât să o puĭ în lucrare maĭ sus numita poruncă a Domnieĭ Mele, cu urmare întocmaĭ, precum întru aceea se cuprinde, pe care să o arĕţĭ acum, atât sameşuluĭ i condicaruluĭ, i tuturor zapciilor, cum şi orĭ căruĭ slujbaşĭ aĭ judeţuluĭ, ca să fie următorĭ întocmaĭ după cuprinderea aceiaşĭ porunci şi nu numaĭ acelea catahrisis să le cerceteze, câte adecă se vor fi urmat până atuncĭ, ci şi acelea de atuncĭ şi până acum, orĭ câte în tótă diastima anarchieĭ se vor fi făcut să le cercetezĭ cu luare aminte şi cu scumpătate, şi de tóte pe larg dreptul adevĕr să însciinţezĭ Domnieĭ Mele, iară Ispravniciĭ, până când veĭ sĕvîrşi porunca ce-ţĭ dăm, şi ne veĭ însciinţa de urmarea şi sĕvîrşirea ce aĭ făcut, să aibă a rămânea *arghi* (sic) şi fiĭ sănătos. — 1806. Decem. 29. (Cod. LIV, fila 10.)

www.dacoromanica.ro

Cercetărĭ de abusurĭ sĕvîrşite şi în alte judeţe şi maĭ cu sĕmă de vătaşiĭ de plaiurĭ maĭ trimite Ipsilante şi pe aiurea (1).

Asemenea cercetărĭ aŭ fost urmate de îndepărtarea din slujbă a celor găsiţĭ culpabilĭ. Aşa, la 23 Ianuare 1806, C. Ipsilante destitue pre vătaful plaiuluĭ despre Buzĕŭ, dovedit că a nedreptăţit şi jăfuit pe locuitorĭ. Numaĭ ce folos că Domnul ordonă destituirea jăfuitoruluĭ, pe când vornicul cel mare, Barbu Văcărescu, îl menţinu în post până în Septembre 1807, când, în fine, fu destituit de Căimăcămia rĕmasă în Bucurescĭ, după din noŭ plecarea din capitală a Domnitoruluĭ (2).

---

(1) Iŏ Constantin Alecsandru Ipsilante Voevod. cu mila luĭ Dumnedeŭ Domn amîndurora ţĕrilor, Moldoveĭ şi Valahieĭ, fiind-că locuitoriĭ ţĕriĭ din plaiurile Slăniculuĭ şi Parşcov sud. Buzĕŭ aŭ pornit jalbă către Domnia Mea, cu mare plângere asupra Răducanuluĭ Pâcleanul, ce se află Sameş la numitul judeţ, i asupra Vătaşilor de la numitele plaiurĭ, anume Dinul Pâcleanul, i Niţul, arĕtându-ne fóie anume pentru jafurile şi hrăpirile ce le-aŭ făcut, după care acésta viind cu jalbă şi chiar boeriĭ ce locuesc în oraşul Buzĕuluĭ, şi deosebit făcêndu-ne arĕtare prin înscris tacrirul lor de jafurile şi hrăpirile ce aŭ făcut numiţiĭ, şi netrebniciile cu care către tot judeţul s'aŭ purtat în tótă diastima vremiĭ, ce a trecut de când s'aŭ orînduit în slujbă şi până acum, şi maĭ vîrtos că cerêndu-le Domnia Mea şi încredinţarea pentru aceste arĕtărĭ ale lor, că vor fi adevĕrate, aŭ dat şi zapis sub iscăliturile lor, cu tare prinsóre, la Cancelaria Domnieĭ Mele, cum că de se va face la faţa loculuĭ cu amăruntul şi fără de voie veghiată cercetare, nu numaĭ acestea se vor dovedi, ci şi alte vor maĭ ieşi de faţă; drept acea dară volnicim pe Constantin proin Ispravnic za Curte, şi poruncim, ca mergênd la sud. Buzĕŭ, de împreună cu unul saŭ doĭ din numiţiĭ Boierĭ locuitorĭ ot oraşul Buzĕŭ să facă cercetare cu scumpĕtate, fără vre-o câtuşĭ de puţină părtinire, saŭ voie veghiată, de tóte câte se cuprind în tacrirul ce ne-aŭ dat, i de orĭ-ce alte jafurĭ, i mâncătoriĭ şi netrebniciĭ ce vor fi făcut, atât numitul Sameş în diastima sămeşiĭ luĭ cât şi vătăşiĭ acelor douĕ plaiurĭ în diastima vătăşiilor şi în scurt să metahirisască or ce feliŭ de mijlóce cuviincióse şi drepte, carĭ privesc spre descoperirea şi lămurirea adevĕruluĭ; după care se însciinţeze Domnieĭ Mele pe larg dreptul adevĕr; iară când şi numiţiĭ boierĭ vor vedea şi vor simţi pe orînduitul Mumbaşir că se pórtă cu vre-o părtinire, sĕŭ că atîrnă la vre-o nedrĕptă urmare, atuncĭ aŭ voie numaĭ decât să însciinţeze Domnieĭ Mele, spre a se face căduta îndreptare; poruncim însă şi Dumnĕ-vóstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, ca până a se face săvîrşirea acesteĭ cercetărĭ, atât Sameşul Pâcleanu, cât şi numiţiĭ doĭ vătaşĭ aĭ plaiurilor să se lipséscă din trĕba slujbeĭ lor în care se află, orînduindu-se alţĭ vechilĭ în locul lor, vrednicĭ şi credincioşĭ, spre a căuta aceste slujbe, şi apoĭ sĕvîrşindu-se cercetarea cu mijlocul ce se cuprinde de maĭ sus, veţĭ avea al doilea poruncă de urmare. I saam receh —1807. Ghenar 3. Cod. LIX fil 11. verso şi 12.

(2) Fiind-că treĭ din locutoriĭ plaiuluĭ despre Buzĕŭ, vechilĭ din partea atot

www.dacoromanica.ro

De la Căimăcămia Ţĕriĭ-Românescĭ.

Fiind că locuitoriĭ plaiuluĭ despre Buzĕŭ prin jalba ce aŭ dat pentru Dumitrache biv. Vel. Vist, ce le-aŭ fost Vătaf până acum, făcu arĕtare, că le-aŭ făcut multe jafurĭ şi mâncătoriĭ în plaiŭ, arĕtându-ne şi o anafora a d-luĭ Vel. Vist, întărită de Măria Sa Prea Inălţatul nostru Domn, cu leat 806, Ghenar 23, prin care s'aŭ rînduit a se face cercetare jafurilor de Ispravniciĭ judeţuluĭ, iar Dumitrache să fie lipsit de vătăşie, şi nu numaĭ urmare cercetăriĭ ḑiseră că nu s'a făcut, ci încă i s'aŭ maĭ dat şi vătăşia plaiuluĭ de le-aŭ maĭ făcut şi alte jafurĭ; pentru care aŭ cerut să se orîn-

---

plaiuluĭ s'aŭ arătat cu jalbă la Divan, pentru Dumitrache, biv. Vel. Vist. ce se află vătaf plaiuluĭ lor, ḑicênd că de când s'aŭ orînduit acest vătav n'a lipsit nedreptăţile şi jafurile de la eĭ, arĕtându-ne şi o anafora întărită de Măria Sa Prea Inălţatul nostru Domn, cu lĕt. 1806. Ghenarie 23, prin care se hotăresce ca numitul Dumitru să se lipsĕscă din Vătăşie, iar pentru jafurile luĭ se poruncesce Ispravnicilor, ca să cerceteze şi să însciinţeze, ne-aŭ maĭ arĕtat şi o jalbă a lor de la trecuta luna luĭ Martie buiurdisită de Măria Sa Vodă cătră Dumnė-luĭ, Vel. Vornic, ca să nu maĭ rînduiască la Vătăşie pe Dimitrache; după care ḑiseră, că tocmaĭ acum aŭ vĕḑut că le aŭ rînduit dumnė-luĭ Vornic vătaf pe un Şeban Pătărlăgean pămêntean şi şeḑĕtor în plaiŭ, om cu frica luĭ Dumneḑeŭ, pe care tot plaiul îl cere şi-'l voesce de vătaf, şi faţă fiind dumnė-luĭ Vel. Vornic Barbu Văcărescul, făcu arĕtare, că jalba lor este adevĕrată, şi cum-că pe Dumitrache aŭ voit a-'l face dumnė-luĭ vătaf, şi a cerut să i-se dea şi carte Domnĕscă de Vătăşie, dar Măria Sa Prea Inălţatul nostru Domn n'a primit, şi a ţinut Dumitrache Vătăşia până acum ca un vechil, iar acum găsind pe acest Şerban om vrednic şi primit de plaiŭ spre a se orîndui vătaf, cere şi dumnė-luĭ ca acesta să se orînduiască. Decĭ fiind-că vĕḑurăm hotărîrea Mărieĭ Sale Domnuluĭ nostru pentru Dumitrache, făcută prin cercetare şi pentru pricinĭ de jafurĭ hotărît a fi lipsit, şi acesta ce este ales de dumnė-luĭ Vornic fiind primit de tot plaiul, dăm şi noĭ acĕstă carte a Divanuluĭ luĭ Şerban Pătărlăgean, pe care cu sfat de obşte îl facem vătaf la plaiul despre Buzĕŭ sud. Saac, în locul luĭ Dumitrache biv. Vel. Vist., şi mergênd la numitul plaiŭ să aibă a lua trĕba Vătăşieĭ asupră-'ĭ, să o caute cu tŏtă silinţa în tocmaĭ după ponturile şi poruncile Domnescĭ de vătăşie, ce i-se vor da din condica Divanuluĭ, la care fŏrte să se silĕscă a nu face vre-un cusur, atât la paza Nizamuluĭ şi a mărginiĭ, cât şi la împlinirea poruncilor, ce i-se vor da, atât de cătră noĭ, cât şi prin Dumnė-lor Ispravniciĭ Judeţuluĭ, căcĭ de nu va urma aşĭa, nu numaĭ va fi lipsit din vătăşie, şi altă-dată nu se va învrednici la slujbă, ci încă se va şi pedepsi; de care scriem şi Dumnė-lor boierilor Ispravnicĭ aĭ judeţuluĭ, pre acesta să'l sciţĭ de Vătavul plaiuluĭ şi prin tr'însul să se caute tŏte trebile vătăşieĭ şi împlinirea poruncilor şi orînduelelor, ce vor fi pe acest plaiŭ. — 1807. Sept. 7.

Isaac Ralet, Constantin Creţulescu, Antonie Post. Constantin Bălăceanu, Ianache Bărcănescu. Cod. LIV, fil. 63.

www.dacoromanica.ro

duiască un boer cercetător la faţa loculuĭ, căcĭ Dumné-lor Ispravniciĭ nu se îndeletnicesc, avênd alte trebĭ ale judeţuluĭ, ca să le facă acel orînduit amăruntă cercetare, şi ceea ce se va dovedi că le-aŭ luat cu năpăstuire şi fără de dreptate să le împlinéscă, a căror cerere fiind primită şi următóre porunciĭ Mărieĭ Sale luĭ Vodă, orînduim dar din partea loculuĭ pe Şetrarul Andreiŭ Bozianu, ca un bĕtrân şi cu sciinţă cercat în slujbe, ca să facă cercetare cu amăruntul de tóte arĕtările jăluitorilor; de care poruncim Domnieĭ-tale Şetrar Andreiŭ Bozianu, primind porunca acésta a Divanuluĭ, cu sluga Mărieĭ Sale luĭ Vodă . . . . . să mergĭ la numitul plaiŭ, unde, faţă cu Dumitrache biv. 2-lea Vist, să facĭ cercetare amăruntă jafurilor ce arată, cu urmare întocmaĭ după anaforaua cea întărită de Măria Sa Prea Inălţatul nostru Domn, atât celor făcute până la acea anafora, cât şi cele ce va fi făcut de atuncĭ până acum, tóte cercetându-le cu scumpĕtate şi cu frica luĭ Dumneḑeŭ, fără de năpăstuire la vre o parte, cele ce vor fi netăgăduite de Dumitrache, să'l apuce Mumbaşirul a face şi împlinire, şi să se dea locuitorilor năpăstuiţĭ, iar cele ce vor fi tăgăduite, făcênd catastiv cu bună pliroforie, să însciinţezĭ Divanuluĭ. Aşijderea făcu însciinţare Divanuluĭ Dumné-luĭ Vel. Vornic, cum-că venitul Vătăşieĭ cel obicĭnuit şi sciut este Vorniciile şi claca ce le daŭ locuitoriĭ plaiuluĭ într'un an odată véra, şi aceste venituri stringêndu-se tóte de Dimitrache, cel ce s'aŭ lipsit acum din Vătăşie, şi acesta ce s'aŭ rînduit tot într'acest an, avênd dreptate a se împărtăşi dintr'acel venit, de aceea, ḑise dumné-luĭ Vornicul, că Dumitrache a plătit avaetul Vătăşieĭ numaĭ pe cincĭ lunĭ, urméză ca acel venit al vătăşieĭ să se împartă pe un an întreg, şi pe cincĭ lunĭ să rĕmână la Dumitrache, iar pe şépte să-'l întórcă la cestă-l-alt Vătav; care arătare a dumné-luĭ Vorniculuĭ fiind cu cumpĕnirea dreptăţiĭ, orînduim tot pe dumnéluĭ Şetrarul Andreiŭ, ca şi pentru acésta să cerceteze ce a luat Dumitrache anume, atât din clacă, cât şi din Vornicie, într'acéstă véră, şi apoĭ făcênd analogie pe lunĭ, după cum maĭ sus s'a ḑis, aceea ce se va cădea să iea vătaful cest noŭ; să daĭ înscris şi Mum-başirul să-'l apuce a face împlinire ca să se dea luĭ Şerban, ce s'a orînduit vătaf; ci, dar aşa să urmezĭ, şi de sĕvîrşire cu întórcerea Mumbaşiruluĭ să avem rĕspuns. — 1807. Sept. 7.
Isaac Ralet, Constantin Creţulescu. Antonie Post., Costantin Bălăceanu, Vel. Vist,, Ianache Bărcănescu Cod. LIV, fil. 63.

Décă pre funcţionariĭ abusivĭ n'a fost în stare Domnitorul să-'ĭ pedepséscă în scurtul timp al noueĭ sale domniĭ, interesele muscălescĭ le sciŭ dînsul urmări, persecutând boerimea multă—puţină, cât maĭ rĕmăsese credinciósă Turcieĭ şi politiceĭ francese. Aşia persecută pe un logofĕt Costandicheni, fost Caimacam de Craiova, acusându-'l de «prodotis patrieĭ precum pentru acésta este bănuială atât din mijlócele cu care s'a purtat, cât şi din câte-va scrisorĭ ale sale.....», Bănuitul boer cere voĭe să mérgă la Braşov să-'şĭ aducă soţia. C. Ipsilante vede într'acésta numaĭ dorinţa ascunsă de a scăpa din ţéră, din causă că era bănuit de trădător. Ipsilante dă ordin de arestare şi de secuestrare a tótă corespondenţa luĭ, la 2 Ianuare 1807,

www.dacoromanica.ro

rînduind o comisiune de boerĭ pămîntenĭ, carĭ să cerceteze cu deamĕruntul acea corespondenţă sequestrată (1).

Deacă pe uniĭ boerĭ bănuiţĭ de trădare îĭ urmăresce mânia Domnitoruluĭ, pe alţiĭ îĭ ajută şi îĭ rĕsplătesce, ca amicĭ aĭ Domnieĭ. Din vechĭ funcţionarĭ, aĭ Divanuluĭ, Răducanu Logofĕtul este miluit cu anumită pensiune, în Martie, 1807 (2).

---

(1) *Iŏ Const. Alexandru Ipsilante Voivod.* — Cinstiţilor şi credincioşĭ boerilor Domnieĭ-Méle, dumné-ta biv. Vel. Bane Costache Ghica, Dumné-ta biv. Vel. Bane Scarlat Ghica, dumné-ta biv. Vel. Logof. Constantin Bălăcene, dumné-ta biv Vel. Hatmane Antonie, dumné-ta biv. Vel. Vornice Constandine Varlame şi dumné-ta biv Vel. Postelnice Emanuil Persiiane, fiind-că mulţĭ aduc categorie asupra logofĕtuluĭ Constandicheni, (carele într'acéstă trecută vreme s'a aflat rînduit vechil de Caimacam la Craiova), cum că în diastima Căimăcămieĭ sale s'a arătat *prodotis patrieĭ* şi unora din boerĭ, care pentru ale sale în parte interesurĭ peste mĕsură păgubirĭ a făcut patrieĭ, precum pentru acésta este şi bănuială, atât din mijlócele cu care s'a purtat, cât şi din câte-va scrisorĭ ale sale, încă şi banĭ a trecut asupră-ĭ maĭ mult pe cât a dat, cu tóte acestea noĭ am fi îndelungat răbdarea pînă când să luăm întrégă pliroforie, dară fiind că numitul în unda acésta a cerut să i-se dea voĭe să mérgă la Braşov, cu pricinuire că va să'şĭ aducă de acolo pe soţia sa, din care acésta s'a dat şi maĭ multă aporie, că sciindu-se pe sineşĭ mînjit în fapta numitelor categoriĭ, a cugetat a găsi mijloc ca să lipséscă de aicĭ; de acea dară, cu porunca nóstră şi pe însuşĭ l'am ridicat, şi scrisorile sale s'aŭ pecetluit; decĭ orînduim pe Dumné-vóstră să'ĭ faceţĭ zapt tóte scrisorile, pe carĭ deschiḑându-le, vĕḑându-le şi perierghisindu-le cu amĕruntul câte una, şi luând desăvîrşită sciinţă de orĭ-ce înţelegere ar eşi dintr'însele, să faceţĭ Domnieĭ-Mele arĕtare prin anafora pe larg. Tolico-pisah gd. 1808. Ghenare 2. (Cod. LIX, fila 11.)

(2) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, Domnul Moldoviĭ şi Valachieĭ.*—De vreme ce acest Răducan Logofĕt, se află în starea ce ni se arată, neputincios de a maĭ sluji, poruncim dar, ca la slujbă să se pue altul în locul luĭ, iar cu dînsul facem Domnia Mea milă, atât pentru scăpătăciunea luĭ şi pentru sacatlăcul patimiĭ luĭ întru care se află, cât şi maĭ vîrtos pentru cea de atâţia anĭ până acum slujbă a luĭ şi poruncim dumitale epistatule al caseĭ răsurilor, să se aşeḑe la catastih lefilor cu talerĭ 15, adecă cincĭspre-ḑece pe lună, care să i se urmeze şi să i se dea de la ḑi întâiŭ a acesteĭ lunĭ pe tótă diminia, lipit la tagma foieĭ slujbaşilor Divanuluĭ. Poruncim şi dumitale Vel. Vist. să i se păzéscă şi privilegiul, atât a scuteliĭ sale şi al scutelnicilor spre a'şi-ĭ avea, precum aŭ şi coĭ-l-alţĭ Logofeţĭ aĭ Divanuluĭ, cât şi privilegiul scuteliĭ pe drepte bucatele sale, de dijmărit şi vinăriciŭ, şi o cârciumă aicĭ în oraşul Bucurescilor.—1807, Martie 1.

www.dacoromanica.ro

In ḑilele de rĕsmiriță ce începuseră, înmulțirea hoților în țéră era o nenorocire inevitabilă. Constantin Ipsilante căuta să înmulțéscă poterile, decât pe de oparte înmulția poterile, și pe de altă parte jăfuiaŭ satele înșișĭ polcurile românescĭ din oștirea reînjghebată în pripă de Domnitor, oștire contra căreia, am amintit deja, protestéză energic scriitorul Fănuță (Zilot Românul.)

Numaĭ fericit nu e țĕranul în aceste ḑile grele pentru tótă țéra, dar maĭ cu osebire pentru el, asupra căruia apasă podveḑile și angariile rĕsboiuluĭ! Și deacă țĕranul are de a suferi maĭ mult decât orĭ-ce altă tréptă greutățile rĕsboiuluĭ, nu maĭ puțin grele sunt adausele moșierilor peste ḑilele de pont. De aceea întîlnim multe reclamațiunĭ țĕrănescĭ în contra acestor felurĭ de adause peste ḑilele de pont (1).

Iŏ Constantin Ipsilante Voevod.

Pecetea gd.

Pré Inălțate Dómne,

Cu plecăciune însciințez Inălțimiĭ Tale, că un Răducan ce se află între Logofețiĭ Divanuluĭ în slujbă de anĭ 25, căḑênd la bólă grea de nu se póte îndrepta, la cercetarea ce am făcut Logofeților, despre o parte vĕḑêndu-se că acesta nu póte de a sluji, am vrut să pun altul în loc, despre altă parte vĕḑêndu-l că este scăpătat și familist, scăpătăciunea luĭ și slujba de atâția anĭ, nu am lăsat'o a o face cunoscută Mărieĭ Tale, rugându-mĕ, ca să se reverse mila Inălțimiĭ Tale asupra luĭ, spre a i se orîndui léfă care să i se dea drept milă, și a se împărtăși și din privilegiul ce are după slujba sa, ci ceea ce va lumina Dumneḑeŭ pe Măria Ta și Mărilĭ Tale va fi vecĭnică pomenire, iară la tagma acestor Logofețĭ se face bună pildă și dovadă învederată, că slujba și strădania lor nu este zadarnică, nicĭ este trecută cu vederea.—1807, Februarie 28 (Cod. XLVIII, fila 85.

Constantin Varlaam Vel Logofăt.

(1) *Prea Inălțate Dómne,*

După luminată porunca Inălțimiĭ Tale, ce mi se dă la acéstă jalbă a luĭ Mihaiŭ postelnicelul și Petre Cojocarul, urmând, aŭ adus înaintea mea pe jăluitorul cu dumné-luĭ Stolnicul Iordachie Palada, și făcênd cercetare pricineĭ, tótă davaua lor fuse, că dumné-luĭ Stolnicul i-aŭ înșelat de le-aŭ vîndut venitul moșieĭ cu preț încărcat și cu simfonie să facă locuitoriĭ clacă

www.dacoromanica.ro

Biserica.

In biserică nu are timp să facă C. Al. Ipsilanti, de astă-dată, nicĭ o

câte 12 ḑile pe an, şi să dea câte un puiŭ de găină la Sân Petru, i câte o găină la Crăciun, şi câte un car de lemn pe an, şi cum că claca şi-aŭ făcut'o locuitoriĭ, iar carul de lemne n'aŭ vrut să'l dea, care car de lemne cere a-l ţinė Stolnicu în sėmă po tal. 4 un car, seaŭ să se strice aşeḑămîntul arendeĭ, ce aŭ pus pe treĭ anĭ, fiind înşelaţĭ. Impotrivă Stolnicul ḑise, că şi întâiŭ aŭ mers trimişĭ de dumnė-luĭ de aŭ vĕḑut moşia, şi apoĭ s'aŭ tocmit prin zapis în scris, dând unul la mâna jăluitorilor, şi altul la mâna dumnė-luĭ, iscălit de eĭ, cerênd să se vada zapisele şi se va cunósce de li s'aŭ făcut vre o înşelăciune seaŭ nu. S'aŭ cerut dar zapisul arenḑiĭ de la jăluitorĭ, pe care arĕtându-mi-l îl vĕḑuĭ cu lėt 1806, Aprilie 18, iscălit de Stolnicul Iordache, şi peste 18 ḑile, adică la Maiŭ 11, adeverit de Depertamentul de opt, ce l dă la mâna jăluitorilor, cu coprindere, că le-aŭ vîndut venitul moşieĭ ce se numesce *Crângu luĭ Vlădilă*, din sud Ilfov, pe treĭ, anĭ. de an po tal. 800 şi aŭ dat înainte tal. 400 iar talerĭ 400 să i-se rĕspundă la Maiŭ 21, cum şi baniĭ de la al doilea an să-ĭ rĕspunḑă la sfîrşitul luniĭ luĭ Septembre, iar baniĭ de la al treilea an, să-ĭ rĕspunḑă la lėt 1807 Aprilie întâiŭ şi de aci într'un an să se esoflisėscă tótă darea banilor de treĭ anĭ şi să se păzéscă aşeḑămîntul până la treĭ anĭ, iară care din amîndouĕ părţile va âmbla să facă urmare împotrivă să se osîndéscă la pagubă, şi să urmeze a lua obiceiurile moşieĭ cum aŭ luat şi dumnė-luĭ, luând şi claca cea hotărîtă după anaforaua dumné-lor Veliţilor boerĭ, ce le aŭ arĕtat'o; maĭ coprinde şi de posluşnicĭ, i de fînul ce se îndatoresc arendaşiĭ al da cosit; scrie şi acésta în zapis, că întâiŭ aŭ mers jăluitoriĭ de aŭ vĕḑut moşia şi apoĭ aŭ intrat în tocmélă, şi cum că aŭ vĕḑut şi anaforaua dumnė-lor Veliţilor boierĭ, iar de carul de lemne şi gâinĭ i puĭ ce pravalisesc locuitoriĭ, nu se cuprinde în zapis nimic, ci încă arată Stolnicul, că în anaforaua dumnélor Veliţilor boerĭ, de care se arată în zapis că aŭ vĕḑut'o locuitoriĭ, se cuprinde, că locuitoriĭ sunt datorĭ a face clacă câte 12 ḑile pe an, iar de car de lemne, de găină, puĭ, sunt apĕraţĭ locuitoriĭ; iar jăluitoriĭ arĕtară nisce rĕvaşe ale Stolniculuĭ, ce scrie către locuitorĭ şi către preotul satuluĭ ca să dea carul de lemne, găinĭ şi puĭ, cum se urmėză la alte moşiĭ; împotrivă Stolnicul ḑise, că acele rĕvaşe le-aŭ făcut după a jăluitorilor rugăciune, fiind şi pentru folosul moşieĭ, că de le vor putea şi eĭ să le iea cum se urmėză la alte moşiĭ, iar neputênd să le iea, dumnė-luĭ nu este dator a le plăti, în vreme ce în zapisele arenḑeĭ nu se cuprinde; s'aŭ întrebat dar jăluitoriĭ de aŭ mers întâiŭ să vaḑă moşia şi apoĭ s'aŭ tocmit? şi nu tăgăduiră că aŭ mers, dar ḑiseră, că Stolnicu ar fi dat tal. 20 preotuluĭ ca să-ĭ laude moşia şi cu cea ce n'aŭ avut, şi că după arĕtarea preotuluĭ s'aŭ înşelat; s'aŭ maĭ întrebat jăluitoriĭ de aŭ mers la Departament când s'aŭ adeverit zapisele de judecată, şi de aŭ dat cele douĕ rîndurĭ de banĭ la sorócele ce sunt în zapise? rĕspunseră, că şi la Departament aŭ fost şi baniĭ la soróce i-aŭ dat; li s'a ḑis dar, că de vreme ce de către preoţĭ fuseră înşelaţĭ, cum dar de nu s'aŭ pliroforisit în 18 ḑile ce aŭ trecut

www.dacoromanica.ro

îmbunătățire. De aceea nicĭ aflarăm deosebite acte din acéstă direcțiune

---

până aŭ adeverit zapisul la Departament, ca să fi arĕtat pricinuirea înșelăciuniĭ, ci încă la 21 ale luniĭ luĭ Maiŭ aŭ plătit al doilea căștiŭ de banĭ, cum și la ḑintâiŭ de Septembre aŭ plătit al treilea câștiŭ și cu mergerea dar la Departament, i cu plata câștiurilor de banĭ, maĭ mult aŭ întemeiat așeḑămîntul, și pricinuirile lor sunt de înșelăciunĭ și fără de nicĭ un temeiŭ. Drept aceea dumné-luĭ Stolnicul vĕnḑênd venitul moșieĭ la jăluitorĭ prin zapis după orênduială, adeverit și de Departament, cum și cele scrise din zapis păzindu-le, acéstă vînḑare este temeinică, iar pricinuirile jăluitorilor sunt deșérte; pentru care găsim cu cale, ca stolnicul să aibă pace de pîra lor, și jăluitoriĭ să fie datorĭ a da și câștul de al patrulea de banĭ, care este la viitorul Aprilie întâiŭ, cum și cele-l alte legăturĭ din zapis să le păzéscă întocmaĭ, ţiind venitul moșieĭ până la soroc; iar hotărîrea.... — 1807, Ghenarie. (Cod. LIV, fila 59.)

Isaac Ralet Biv Vel Logofĕt.

De la Căimăcămia Ţĕriĭ Românescĭ.

După acéstă alegere a Logofețieĭ ceĭ marĭ, dând jalbă dumné-luĭ Stolnicul Iordache Palada cerênd înplinirea dreptuluĭ sĕŭ, Zapciul ce-l orînduit, Vătaful de păhărniceĭ, aŭ înfățișat și înaintea nóstră pe D-luĭ Stolnicul cu pîrîțiĭ Mihaĭ Postelnicelul i Petru Cojocarul, unde cercetând alegerea acésta a Logofețieĭ, ḑiseră pîrîțiĭ că eĭ nerămâind mulțămițĭ aŭ dat jalbă Mărieĭ Sale luĭ Vodă, cerênd judecată și la Divanul Domnesc, arĕtându-ne jălbile lor cu pîrîțiĭ în dos, ca să nu se închiḑă până se va da hotărîre pricineĭ; i-am întrebat dar să-șĭ arĕte cuvîntul lor de nemulțămire la judecata Logofețieĭ; și maĭ întâĭ arĕtară nisce răvașe ale Stolniculuĭ, ce a scris către locuitorĭ și către preotul dintr'acel sat, ca să dea la arendaș găina și carul cu lemne, dar cetind și noĭ zapisul de tocméla arenḑiĭ, nu vedem pomenind de acestea, ce se cuprinde în răvașe, decât numaĭ scrie, ca să șĭ iea tóte obiceiurile moșieĭ, cum a luat Stolnicu i alțĭ arendașĭ, lucrând locuitoriĭ claca cea hotărîtă, după Anaforaua dumné-lor boerilor ce le-aŭ arătat'o de aŭ vĕḑut; la acésta ḑise Stolnicul, că maĭ nainte aŭ avut locuitoriĭ obiceiŭ de clăcuia treĭ ḑile pe an, și da un car de lemne, i găină la Crăciun, și puĭ de găină la Sân Petru, dar judecându-se cu locuitoriĭ pentru clacă a face 12 ḑile pe an, s'a hotărît prin anafora întărită de Măria Sa Vodă a face claca 12 ḑile, iar de carul de lemne i găină și puĭ de găină să fie locuitoriĭ apĕrațĭ, și cum că răvașele acelea le-aŭ făcut spre ajutor arendașilor, ca de vor putea lua și găină, car de lemne, să fie bine luate, iar neputênd să le iea, dator nu este; așa dar vĕḑêndu-se în zapisul de așeḑămînt cuprins și obiceiul ce s'a urmat maĭ înainte, și Anaforaua cea întărită, s'aŭ întrebat arendașiĭ: care din douĕ voesc să se urmeze, adică orĭ după obiceiŭ, ca să iea treĭ ḑile claca, i carul de lemne, i găină la Crăciun și puĭ de găină la Sân Petru, séŭ după Anafora, să fie 12 ḑile pe an și să lipséscă cele-l-alte? Rĕspunseră, că după Anafora voesc a se urma. Așa dar alegerea acésta a Logofețieĭ fiind cu bună orînduială și după dreptate

www.dacoromanica.ro

de activitate. Singurul act ce găsirăm, până astăḑĭ, când revedem manuscrisul acesteĭ paginĭ (1), este acel ce dăm în notă şi carele nu intereséză nicĭ el direct istoria bisericeĭ şi a şcóleĭ (2).

---

făcută, asemenea hotărâm şi noĭ să se urmeze, şi zapciul să facă împlinire de ceca ce sunt datorĭ după zapis; acésta scriem. 1807 August 24.

Isaac Ralet, Constantin Creţulescu, Barbu Văcărescu, Const. Bălăcénu. Vel. Vist, Ianache Bărcănescu.

(1) 1895 Noembre 27 stil vechiŭ.

(2) *Anaforaoa ce s'a făcut în dosul jalbeĭ luĭ Ioniţă postelnicel ce a fost Epistat la schitul Moronglav sud Vâlcea, Metoh Mônăstireĭ Panteleimon.*

Prea Inălţate Doamne,

După luminata poruncă Inălţimeĭ tale, ce mi să dă la această jalbă a luĭ Ioniţă postelnicel, ce a fost epistat la schitul Moronglav din Sud Vâlcea, metoh Mŏnăstiriĭ sfîntuluĭ Panteleimon, urmând, am făcut cercetarea şi de la Dumné-luĭ Vel. Vist. Constandin Varlaam mĕ plirofosiu, că jalba îĭ este adevĕrată şi are dreptate la cererea sa, dară din pricina schimbăroĭ epitropuluĭ mŏnăstireĭ sfîntuluĭ Panteleimon, şi din răsvrătirea ce s'a întîmplat, numaĭ în cercetarea pricineĭ a intrat, iară vre-un curs desăvârşit spre îndestularea dreptăţeĭ jăluitoruluĭ n'a apucat să dea; anĭ făcut întrebare şi epitropuluĭ mŏnăstireĭ sfîntuluĭ Panteleimon, care cunoscênd dreptatea jăluitoruluĭ, nu avu vre-un cuvînt de împotrivire, decât numaĭ ḑise, că orînduindu-se Ioniţă în epistăsia schituluĭ, să se îndatorésscă a da şi el ajutorul ce'l va ajunge pe acest schit drépta analoghie ce se va face pe schiturĭ pentru ajutor la spitalul mŏnăstireĭ sfîntuluĭ Panteleimon, la cunoscuta trebuinţă ce are epistatul acesteĭ mŏnăstirĭ, într'acéstă vreme; am ḑis dară luĭ Ioniţă jăluitorul pentru ajutorul acesta şi nu se împotrivi, dară provalisi, că schitul s'a dat la lét. 802, Ghenarie 30, cu soroc de un an, fiind fórte stricat şi dărîmat, ca să'l aducă în stare bună, după cum engrafa ce are la mână îl adeverează, şi atuncĭ găsind moşiórele vîndute de cel maĭ nainte econom pe câte un an, şi pe câte doĭ, de altă parte întâmplîndu-se şi răsvrătirea de la létul 802, maĭ vêrtos peste Olt, cu deosebire jăfuind şi prăpădind cârjaliiĭ de faţă, aŭ perdut vremea de doĭ anĭ numaĭ în pagube şi cheltuelĭ, apoĭ avênd linişte doĭ anĭ, a destupat via ce era în păragină, de la care n'aŭ apucat să ia rod, aŭ meremetisit, aŭ prefăcut casele ce eraŭ de tot stricate, a făcut móră nouă, curte la schit, grajdiŭ şi şopron, şi alte trebuincióse, cu cheltuelĭ grele de se află dator, şi al treilea când era să se folosésscă din rodul celor făcute, adecă în anul trecut la August 15, s'a pomenit scos, viind un călugăr epistat, carele fără de vre-o cercetare séŭ judecată de învinovăţire i s'a luat schitul, şi nu 'ĭ-a luat numaĭ ale schituluĭ, ci tot al sĕŭ ce a avut, pricinuindu-i se altă cheltuială şi stingere, âmblând de atuncĭ în cóce şi în colo, a'şĭ căuta dreptul, şi de i se va da schitul de acum înainte numaĭ a i-se împlini sorocul de un

www.dacoromanica.ro

Justiţia.

In personalul justiţieĭ C. Ipsilante a făcut modificărĭ. Cu pitacul din 1 Marte 1807, Domnitorul a hotărît personalul Departamenturilor de opt, de şépte, al Spătărieĭ şi al Agieĭ, precum se póte vedea în actul ce dăm în notă (1).

---

an, maĭ are de acum înainte doĭ anĭ, şi între ceştĭ doĭ anĭ se mră ce maĭ 'nainte să facă: datoria acareturilor celor făcute de el să o împlinéscă, séŭ ajutor? de aceea făcù cerere, ca pentru ajutor ce va face la Panteleimon să i-se lungéscă sorocul cât se va socoti cu cale, după suma analogieĭ ce'l va ajunge, şi pentru că aŭ fost arĕtat de acel călugăr ce aŭ fost -- a lua schitu, că este iconom rĕŭ, ca să i-se ştérgă arĕtarea de iconom rĕŭ, ḑice că va da şi chezăşie la epitrop, cum-că schitul este în stare bună făcut de el, şi are să maĭ facă până la împlinirea soroculuĭ, şi'l va da iconomisit bine, fără de cusur; decĭ dreptatea jăluitoruluĭ fiind cunoscută şi scóterea fără cuviinţă, găsesc cu cale, ca aşeḑămîntul de un an are să i-se păzéscă şi să ia schitul în zaptul sĕŭ, silindu-se a'l iconomisi bine, şi pentru că'l va iconomisi bine, şi'l va da precum este legat, să dea şi chezăşie la epitropul sfîntuluĭ Panteleimon; să fie însă dator el a da ajutorul ce'l va ajunge pe acest schit; şi de va fi primită Mărieĭ Tale părerea acésta a mea să fie luminata poruncă cu Mumbaşir de Divan, să mérgă la faţa loculuĭ, unde făcêndu-i-se teslim epistasia schituluĭ, să împlinéscă de la acel călugăraş şi tóte cele ce aŭ luat ale luĭ Ioniţă şi ale schituluĭ, cât şi pentru venit şi cheltuială să-ĭ facă socotélă drĕptă, la care de va fi trebuinţă să fie şi prin carte de blăstĕm şi să'i izbrănéscă; iar hotărîrea.... — 1807, August 16. (Cod. LIV, fila 57.)

Isaac Ralet, Vel Logofĕt.

(1) *Judecătoriĭ departamenturilor ce s'aŭ orînduit.*

La departamentul de opt.

Dumnéluĭ Clucer Dumitrache Fotache.
Medelnicerul Andrianopolitul.
Sluger Constantin Greceanu.
Sluger Gheorghe Artino.
Pitar Dimitrache.
Şătrar Constantin.
Şetrar Enciu.
Gregorie Polcovnicu.

www.dacoromanica.ro

Unica disposiţiune maĭ importantă luată de C. Ipsilante în resortul Justi-

La departamentul de şépte.

Dumnéluĭ Clucer Mavrodin.
Dumnéluĭ Paharnicul Dimitrache Varlam.
Stolnicul Ianache zet. Comisóia.
Serdar Antonie Fotino.
Serdar Stroie.
Serdar Alexandru Persiano.
Serdar . . . . . Pahalu. (?)
7

La departamentul de Cremenalion.

Stolnicul Constandin Caragea.
Serd. Teodorache Fotino.
Serd. Constantin Orescu.
Medeln. Caclica.
Sluger. Constandin Otopean.
Sluger. Meimar-Oglu.
Sluger. Toma-Palat.
Medeln. Pală.
Şetrar Dimitrache Slătineanu.
Biv. 3-lea Vist. Iamandi Mehtupciu.
10

La Spătăria.

Paharnic Ioan Creţan.
Biv. 3-lea Logf: Iacovache.
2

La Agie.

Medeln. Sterian.
Pitar Ioniţă Făianu. (Cod. XLIV, fila 46.)
2

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voivod. i gspd.—Dumné-vóstră boerilor ce sunteţĭ maĭ sus numiţĭ, fiind-că v'am orînduit Domnia Mea judecătorĭ, la numitele depertamenturĭ, să aveţĭ dară a vĕ aduna fieş-care la depertamentul unde sunteţĭ orînduiţĭ, şi să urmaţĭ pururea a căuta trebile judecăţilor ce vi se orînduesc de către Domnia Mea, cu silinţă, păzind dreptatea cu tótă scumpĕtatea, şi dumnéta cinstit şi credincios boerule al Domnieĭ Mele Vel. Log. de ţoara de sus, după ce se va trece în condica Divanuluĭ Domnieĭ Mele fóia acésta, să o facĭ apoĭ cunoscut la casa Răsurilor, spre a se aşeda în catastihul lefilor. tolico pisah gpd.—1807 Martie 1.

www.dacoromanica.ro

ţieĭ, este relativă la *condicarĭ*. Amintim că aceştĭ impiegaţĭ aŭ fost organizaţĭ

Iacă şi alt decret de numirĭ noue ulterióre:

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. Domnul Moldoveĭ şi Valahieĭ. — Dumné-vóstră boerilor, ce sunteţĭ maĭ sus numiţĭ, fiind-că v'am orînduit Domnia-Mea judecătorĭ la numitele departamenturĭ, să aveţĭ dară a vĕ aduna fie-care la Departamentul unde sunteţĭ orînduiţĭ, şi să urmaţĭ pururea a căuta trebile judecăţilor ce vi-se orînduesc de către Domnia-Mea, cu silinţă, păzind dreptatea cu tótă sumpĕtatea, şi Dumné-ta cinstit şi credincios boierule al Domnieĭ Mele Vel. Log. de Ţára-de-sus, după ce se va trece în condica Divanuluĭ Domnieĭ Mele, fóia acésta, să o faceţĭ apoĭ cunoscută la casa Răsurilor, spre a se aşeda în catastihul lefilor. toli co pisah gpd. — 1807, August 1.

Vel. Logof.

Pecetea gospod.

Dumné-lor boerii judecătorĭ aĭ Departamenturilor

La departamentul de opt

Dumné-luĭ Clucer Dumitrache Fotache, mort, s'a orînduit Căminar Nestor.
Dumné-luĭ Medeln. Andreĭ Andrianopolitul, mort, în loc Stolnicul Nicolae Creţeanu, 1807, Sept. 30.
Dumné-luĭ Sluger Gheorghe Artino. . . . . .
Dumné-luĭ Pahar. Alexandru Persianos. Ioan Greceanu biv. Clucer zaric, 1808, Iulie 1.
Constantin Lupea Sluger, Iun. 1.

La Departamentul de şépte

Dumné-luĭ Clucer Ianache Mavrodin, apoĭ Dumitrache Topliceanu Sluger, Iunie 1.
Dumné-luĭ Paharnicul Dumitrache Varlaam, apoĭ Slugerul Constantin Otopeanu, Iunie 1.
Dumné-luĭ Serd. Antonie Fotino.
Dumnéluĭ Stolnicul Enache.

La Departamentul de Cremenalion

Stolnicul Constantin Caragea. . . . . .
Serd. Teodorache Fotino, în loc Sard. Antonie Fotino.
Medeln. Caclica, în loc Medeln. Alexandru Pală, 1808, Iunie 1, prostichiu.
Şatr. Mateĭ Popescu, 1808, Iunie 1, prostichiu.

www.dacoromanica.ro

de tată-sĕŭ Alexandru Ipsilante, şi că în nizamul aceluia, eĭ eraŭ declaraţĭ *inamovibilĭ*, arată apoĭ, că prin abuzurile marilor Logofeţĭ de după vremĭ, inamovibilitatea lor n'a fost respectată, mariĭ Logofeţĭ voind să'şĭ creeze *havaet* de la numirea Condicarilor, aşa că «a ajuns lucrul de se schimbă Condicariĭ tocmaĭ ca Zapciiĭ şi fără de a se face vre-o alegere cu luare aminte asupra ipochimenelor... Cel ce dă havaet maĭ mult, acela se orînduesce Condicar, verĭ-cine şi la verĭ-care judeţ voesce...» C. Ipsilante otăresce din noŭ inamovibilitatea condicarilor pe viaţa lor. Numaĭ cu Pitac domnesc motivat se va putea destitui un Condicar.

In urma acesteĭ decisiunĭ C. Ipsilante întăresce din noŭ pre toţĭ Condicariĭ şi le reînoesce nizamul îndatoririlor şi drepturilor, precum se póte vedea pe larg în Pitacul de numirĭ ca Condicar al fie-căruia, cu data de 7 Ianuarie, 1807 (1).

La Spătărie

Paharnicul Ioan Creţan.
Biv. 3-lea Logofĕtul Iacovachi.

La Agie

Medelnicerul Sterian. (Cod. LIV, fila 51).

(1) Iacă acest important act:

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod cu mila luĭ Dumneḑeŭ *Domnul Moldavieĭ şi Valahieĭ*, măcar că dintru cea dîntâiŭ domnie a Mărieĭ Sale părinteluĭ Domnieĭ Mele, când atunci întâiŭ s'aŭ aşeḑat la fieş-care ţinut câte un Logofĕt care s'a orînduit a fi Condicar al judeţuluĭ, întocmirea şi aşeḑarea lor a fost cu acest fel de hotărîre, ca să nu fie adică lipsiţĭ din slujba condicărieĭ până la sfîrşitul vieţiĭ lor, dar fiind-că de atuncĭ încóce, precum întru altele aşa şi acésta s'aŭ adus la catahrisis de către ceĭ după vreme Veliţĭ Logofeţĭ, căcĭ pentru iertarea de luarea cu nume de havaet de la dînşiĭ a ajuns lucru de se schimbă Condicariĭ tocmaĭ ca şi Zapciiĭ, şi fără de a se face vre-o alegere cu luare aminte asupra ipochimenuluĭ, de este adică starea luĭ de acolo din judeţ, seaŭ de are vre-o vrednicie şi pracsis la tréba Logofeţieĭ, cel ce dă havaet mult, acela se orînduesce Condicar, verĭ-cine şi la orĭ-care judeţ voiesce; şi fiind-că scoposul aceĭ hotărîrĭ de a fi aceştĭ Condicarĭ neschimbaţĭ era pentru o bună ispravă orânduieliĭ, ce se cuvine de a se păzi la isprăvnicia unuĭ judeţ, atât pentru înlesnirea maslahatuluĭ judecăţilor noroduluĭ de acolo, cât şi pentru întréga pliroforie ce se cuvine a avé peste tótă vremea la Logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ Mele, aicĭ, la orĭ-ce trébă şi pricinĭ să caută şi să urméză la acel judeţ, pentru că schimbându-se Condicarul ca şi Ispravnicul, seaŭ ca judecătorul, este vĕḑut de faţă, că porunca ce s'a trimis în urmarea ce s'a făcut acolo se uită şi nu póte în urmă să scie cel ce vine Ispravnic, în care lucrare

www.dacoromanica.ro

In note dăm câte va acte din sfera justiţieĭ:

1. Un refuz de *morator* Medelniceresei, care îl cerusă ca să nu plătéscă datoria către ţĕranĭ pentru munca lor. (Din Maiŭ 1807).

---

s'a pus porunca, şi la ce a rĕmas pricina? şi de aceea dar, pentru acestea cuviinciose pricinĭ, carĭ privesc spre paza şi urmarea a buneĭ orînduelĭ, nu voim Domnia Mea a se întinde maĭ mult catahrisis ce s'a urmat de acum cu schimbarea condicarilor peste tot acum şi într'altă vreme, ci: hotărîm de acum înainte Condicariĭ de pe la tóte judeţele să fie neschimbaţĭ şi nelipsiţĭ din slujba condicărieĭ în tótă viaţa lor, şi altă osebire întru schimbarea lor nu primim, decât numaĭ când prin cercetare drĕptă se va găsi în vină veghiată şi se va cunósce de înşi-ne noĭ ca să nu fie, a se lipsi, atuncĭ numaĭ slobodim a se orînduì alt Condicar în locul aceluĭ; drept aceea dar, fiind-că după alegerea dumnĕ-luĭ cinstit şi credincios boerul Domnieĭ Mele . . . . . orînduim Domnia Mea Condicar la sud. . . . pe . . . . . 'ĭ dăm acéstă domnésca nóstră carte la mână, să aibă a ţine condica judeţuluĭ şi a urma la tóte întocmaĭ după cuprinderea acestor maĭ jos arĕtate poruncile Domnieĭ Mele. *a)* Tóte domnescile nóstre poruncĭ câte s'aŭ trimes şi se trimet către Ispravnicĭ, sĕŭ către judecător, pentru chivernisirea locuitorilor, pentru paza şi pentru buna orînduială a judeţuluĭ, pentru judecăţĭ şi pentru orĭ-ce pricinĭ de trĕbă ale Divanuluĭ, cu povĕţuirĭ şi învĕţăturĭ, maĭ vîrtos cele ce sunt următóre în tótă vremea, să aibă a le trece în condică, tóte de rînd cu vremea lor, ca şi schimbându se Ispravnicĭĭ sĕŭ Judecătoriĭ şi viind alţiĭ, să găsĕscă acele poruncĭ în condică, să le energhisĕscă şi să le păzĕscă, şi Logofĕtul acesta să fie dator la schimbarea boerilor şi Ispravnicilor sĕŭ judecător a arĕta celor ce vin, câte poruncĭ sunt maĭ dinainte, iar să nu fi uitat porunca ce se dă odată şi să nu se scie de cel ce vine în urmă Ispravnic cu pricină că a rĕmas cărţile de acele poruncĭ la boeriĭ Ispravnicĭ; aşijderea şi urmarea ce fac Ispravniciĭ din poruncile nóstre în condică ce sunt scrise în judeţe de obşte prin plăşĭ, asemenea şi acele să fie asemenea trecute în condică şi păzĕscă în mânile orînduituluĭ Logofĕt, şi pravelnicĕsca condică, întru care sunt povĕţuirile maĭ pe larg cum să urmeze Ispravniciĭ şi judecătoriĭ la pricinĭ de judecăţĭ şi de cele obicĭnuite ale moşiilor şi de mult cuviinciose povĕţuirĭ; *b)* la judecăţile ce se vor căuta de judecătorĭ, sĕŭ de Ispravnicĭ, să se afle orînduitul Logofĕt de faţă, cetind şi ascultând, ca să facă practică de pricinĭ, întru care să se scrie atât dișele unuia, şi rĕspunsul altuia şi hotărîrea ce s'a făcut, şi după aceea să facă carte de judecată sĕŭ Anatora; cum şi de nu se va curma pricina şi va rĕmânea a aduce mărturiĭ sĕŭ alte dovedĭ, iarăşĭ să aibă a face practica, ca să trĕcă în condică, ca să fie pururea sciut ce aŭ rĕspuns fiesce-care din ceĭ ce s'aŭ judecat, ce dovedĭ aŭ arĕtat şi la ce aŭ rĕmas pricina? la care acestea să fie fórte cu luare aminte, ca să înţelĕgă şi să facă zapt cum se cade pricina, cercetarea şi hotărîrea judecăţiĭ, spre a scrie înseşĭ acelea ce se vorbesc şi se hotăresc la judecată, iar nu altele; şi aşa se scrie în condică tóte pricinile de judecăţĭ ale noroduluĭ ce se caută de Ispravnicĭ şi de judecător, peste tótă vremea, spre a se afla trecute cu tótă orînduiala

www.dacoromanica.ro

2. O alegere de moşie, din Maiŭ 1807.

3. Restituirea de banĭ dotalĭ, conservaţĭ «*în depoziton*» la Mitropolie, 1807 Ianuarie 3.

---

lor şi hotărîrea şi împlinirea ce s'a făcut şi să adevereze fiesce-care Carte séŭ Anaforale, că sunt trecute în condică, după care dându-se celuĭ ce a câştigat judecata Carte séŭ Anafora, să dea şi la mâna celuĭ ce n'a rĕmas odihnit o adeverinţă iscălită de Ispravnicĭ, séŭ judecător, prin care să arĕte anume sorocul ce s'a pus în faţa acelora ca să vie la Divan de a-'şĭ face apelaţia lor, şi să dea şi ceĭ cu pricina sub iscăliturile lor, întru care să arate ḑiua întru care şi-aŭ pus sorocul spre a veni la Divan, iar ceĭ ce aŭ rĕmas mulţămiţĭ şi odihniţĭ după hotărîrea de acolo, să scrie înşişĭ în carte că s'aŭ mulţămit şi s'aŭ odihnit. *c*) să aibă datoria orînduitul Logofĕt, ca pe tótă luna să trimită prin Dumné-lor Ispravniciĭ, aicĭ la logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ-mele, condică de câte judecăţĭ s'aŭ căutat de judecător şi de Ispravniciĭ judeţuluĭ? care în ce chip s'a hotărît, seŭ la ce aŭ rĕmas? de s'aŭ mulţămit seŭ nu? că, când va veni cu apelaţia la Divan vre-unul şi va cere ca să aducă pe pîrîtul aicĭ, să se cĕră adeverinţa soroculuĭ, să caute în condică pricina aceluia, să vaḑă. — *d*) lângă acesta, fiind-că s'aŭ întîmplat şi se întîmplă necurmat gálcevurĭ şi pricinĭ pentru foĭ de zestre, şi pentru Dieţĭ, şi pentru aşeḑămînturĭ, şi pentru zălogirĭ şi vînḑărĭ de moşiĭ, şi de venitur şi de alte lucrurĭ, că s'ar fi făcut într'ascuns şi cu iconomie, şi că s'aŭ vîndut la ómenĭ străinĭ carĭ sunt opriţĭ a cumpĕra; ca să lipséscă dar acésta, să aibă dar a trece în condica judeţuluĭ tóte foile de zestre şi dieţile şi zapisele, de orĭ-ce aşeḑămînturĭ, şi de vînḑare, şi de moşiĭ, şi de venitur şi de orĭ-ce, cum şi de zălogirĭ, de va fi cu orînduială făcute după cercetarea Ispravnicilor şi să se adevereze de dînsul, că sunt trecute în condică, ca la orĭ-ce judecată să se crédă de adevĕrat acel sinet, iar fără de a se trece în condică să nu aibă statornicie nicĭ un fel de vînḑare séŭ zălogire, nicĭ foile de zestre, nicĭ dieţile; care pentru acésta, să aibă datorie Ispravniciĭ, maĭ întâŭ a da în scire la tot judeţul, ca toţĭ să scie a veni la condicar să le arĕte aceste, ca să trécă tóte în condica judeţuluĭ, şi să se adevereze de ispravnic, de logofĕt, ca să fie temeinice şi cu credinţă de adevĕrate. *e*) aşisderea să trécă în condica acésta şi examenele de cercetările fieş-căruia vinovat şi căḑut în hoţie, ca să se afle trecut; şi când ar avea trebuinţă numitul Logofĕt de vre'o povĕţuire şi învĕţătură, să aibă prin dumné-lor Ispravniciĭ judeţuluĭ a însciinţa la dumné-luĭ Vel Logofĕt şi dumné-lor Veliţiĭ Logofeţĭ, să aibă a arĕta Domnieĭ Mele, şi porunca ce va primi de la noĭ iarăşĭ prin Ispravnic să se trimiţă la orînduitul Logofĕt. Şi pentru slujba şi ostenéla luĭ să aibă a lua léfa ce este orînduită; aşişderea să aibă a ţinea şi treĭ lude scutelnicĭ ómenĭ străinĭ fără de pricină şi fără de dajdie în visteria Domnieĭ Mele, cărora după cercetarea ce li se va face de către dumnélor Ispravniciĭ judeţuluĭ, fiind cu adevĕrat făr' de pricină, să aibă a li se da de către visteria Domnieĭ Mele pecetluiturĭ Domnescĭ pe numele şi chipul lor, ca să fie apĕraţĭ; să scutéscă şi vinăriciul şi dijmăritul pe drepte bucatele luĭ; şi lângă aceste să iea şi havaet de la cărţile de judecată séŭ anaforaoa ce

www.dacoromanica.ro

4. Urmărirea unuĭ polcovnic, că a dat drumul şi «*cacerdisit*» pre un ucigaş de ţĕran, care era adus de anume mumbaşir în judecată.

5. Implinirea lipseĭ de zestre a soţieĭ luĭ Bezede C. Caragea, în 2 Februarie 1807.

6. Surghiunirea la Câmpu-lung a luĭ Serdar Răducanu Caramalâu, în 14 Martie 1807. Apoĭ liberarea luĭ la 23 Martie acelaşĭ an.

7. Procesul luĭ Enache Polcovnicul şi cumătru-sĕŭ Panait Doftorul şi Toma şi Ghinea Moinescu ot Stoenescĭ (1).

---

vor face Ispravniciĭ séŭ judecătorul, însă la pricina hotărîtă de acolo, pentru scris şi trecutul în condică, de la 40 parale până la tal. 2 de judecată, şi Ispravniciĭ séŭ Judecătorul să aibă a însemna în Carte acel havaet, ca să nu se îndrăznéscă a lua maĭ mult; aşişderea să iea şi de răvaşe ce se fac de soróce de către Ispravnicĭ, de la 2 parale până la 6, iară maĭ mult să nu se cuteze a se lua; iară de la vînḑărĭ, de la zălogirĭ de moşiĭ, viĭ, ţiganĭ, séŭ alte aşeḑămînturĭ, cum şi de la vînḑărĭ, de la vînḑărĭ de moşiĭ, carĭ poruncim maĭ sus a merge cu zapt ca să se cerceteze de Ispravnic, să se trécă în condică, să iea pentru scris: de moşia mare câte tal. cincĭ, de moşia mică câte tal. $2^1/_2$, şi de un ţigan de un suflet 10 parale, însemnând iară Ispravnicul seŭ Judecătorul acel havaet între acele aşeḑămînturĭ. Poruncim Domnia Mea, dumné-vóstră Ispravnicilor şi Judecătoruluĭ al judeţuluĭ, vĕḑênd cartea Domnieĭ Mele, să-l metahirisescĭ la tréba acésta, dându-ĭ condica judeţuluĭ asupră-ĭ, ferindu-se de a nu face nescaĭ-va jafurĭ celor ce vor avea pricinĭ de judecăţĭ, séŭ a cere ruşfeturĭ şi mită, că pentru aceea i s'aŭ rînduit de către Domnia Mea léfă şi ómenĭ scutelnicĭ, spre a se feri de unele ca acestea, nicĭ să zăbovéscă în scrisul cărţiĭ, séŭ trecutul în condică locuitoriĭ ce vor avea pricinĭ de judecăţĭ ca să nu li se pricinuiască periciune cu perderea de vreme şi cu cheltuială, ci cu grabă să săvîrşéscă a fieş-căruia trébă şi să le dee drumul, pentru că de va face vre-un cusur la vre-una din câte poruncim maĭ sus, nu numaĭ va fi lipsit, şi altă dată nu se va maĭ învrednici la milă şi slujbă Domnéscă, ci-l vomŭ şi pedepsi, ii saam receh. gd. — 1807, Ianuar 7. (Cod. LIV, fila 362.)

a) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Domnul Moldoveĭ şi Valahieĭ.* — Măcar că Medelnicerésa prin apelaţia ce ne-a dat nu se împotrivesce la plata acesteĭ datoriĭ, fără numaĭ pricinuind neavere, a cerut să i se puie soroc. Dar fiind-că destulă vreme a trecut de când i-s'a făcut teslim cherestéoa de către aceştĭ locuitorĭ, şi nu este cu cuviinţă a se maĭ prelungi nişce ómenĭ sărmanĭ ca eĭ, nu primim Domnia Mea cererea de soroc a Medelniceresiĭ, ci poruncim Dumné-luĭ Vel. Vist. să se facă zapt pe séma Visterieĭ scutelniciĭ sĕĭ, şi din venitul lor să se plătéscă locuitorilor acestora, prin Zapciul cel orînduit, dreptul lor de tal: 303, ce se arată maĭ jos, că aŭ a maĭ lua de la Medelniceresa. 1807 Maiŭ 6.

Pré Inălţate Dómne.

In urma acesteĭ luminate Buiurdişmă s'a aretat pîrîta Medelnicerésă

www.dacoromanica.ro

Comerciŭ. Industrie. Bresle.

A vorbi de starea comerciuluĭ în noua domnie a luĭ C. Ipsilante, este imposibil, căcĭ din causa rĕsboiuluĭ, a închidereĭ fruntariilor şi a rechisiţiunilor pentru óstea rusĕscă, comerciul şi intern şi extern este în scădere.

---

cu jalbă către Inălţimea Ta, ḑicênd că adevĕrat are să iea aceştĭ jăluitorĭ cusur de banĭ din cherestéua ce aŭ făcut la casele dumné-eĭ, şi a pus chezaş la zapis pe un Popa Antonie de la Ciocănescĭ sud Ilfov, şi după ce a teslimatisit jăluitoriĭ tótă cherestéua i-aŭ dat numituluĭ Preot un venit de moşie, şi la baniĭ arenḑiĭ i-aŭ ţinut în sémă rĕmăşiţa ce avea să ie acestor locuitorĭ, ca şi Molitva luĭ să o răspunḑă la dînşiĭ; în dosul căreia jălbĭ ni se poruncesce să cercetăm pricina prin judecată, şi să arĕtăm Mărieĭ Tale în scris cu Anafora, prin Zapciul dumné luĭ Vătaf za Păharniceĭ; după care zapciul cel orînduit înfăţişindu-ĭ înaintea nóstră pe Medelniceresa cu jăluitoriĭ aceştia, şi înţelegênd provlimata Medelniceresei, se apĕrară cu totul şi ḑiseră, că eĭ aŭ luat banĭ de la pîrîta Medelnicerésă, iară pe acel preot l'aŭ cerut dumné-eĭ, numaĭ ca un chezaş la zapis, ca să urmeze simfonieĭ, şi fiind-că aŭ teslimatisit tótă cherestéoa la curtea caselor dumné-eĭ, îşĭ cerură dreptul ce maĭ aŭ să maĭ iea. Asupra acestora am ḑis Medelniceresei, să ne scóţă zapisul, să vedem printr'acel preot aŭ tocmit, séŭ el este numaĭ chezaş pentru dînşiĭ? care după ce ne arĕtă douĕ zapise de acea tocmită cherestea, şi li se vĕḑu cuprinderea ce aŭ avut'o cu însuşĭ jăluitoriĭ, cărora le-aŭ numĕrat şi banĭ în mână, iar acel preot aŭ fost numaĭ chezaş pentru dînşiĭ, atuncĭ pîrîta Medelnicerésă a rĕmas fără de cuvînt, şi a şeḑut la socotélă înaintea nóstră cu jăluitoriĭ, să vaḑă cât le rĕmâne datóre, şi cercetându se socotéla de înşişĭ noĭ după zapise şi fóia de socotélă, ce a arătat dumné-eĭ, s'a ales tótă tocméla cherestelii în sumă de tal. 1.011, cu tal. 13 nişte cherestea próstă ce a luat'o asupra dumné-eĭ, şi luaturile jăluitorilor s'aŭ adunat în sumă de tal: 768, din care aŭ vĕḑut însăşĭ Medelnicerésa, că maĭ rĕmâne datóre jăluitorilor cu tal. 303, şi pomenindu-ĭ de plată a început a ḑice, ca să aibă îngăduială până va scóte şi dumné-eĭ dela acel preot. Decĭ datoria acésta de talerĭ 303, alegêndu să bună, curată, după cherestéua ce aŭ adus'o la casele dumné-eĭ, nu póte acum a savdisi pre jăluitorĭ aruncând pricina asupra aceluĭ preot, şi găsim cu cale: Zapciul cel orînduit să împlinéscă de la dumné-eĭ tal. 303, şi să-ĭ dea jăluitorilor, ca să nu maĭ âmble pe aicĭ trepădându-se şi cheltuindu-se, fiind ómenĭ scăpĕtaţĭ; iar pentru madéua ce are cu acel preot, după jalba ce o are dată, când 'l va înfăţişa zapciul pe preotul cu dumné eĭ Medelnicerésa înaintea nóstră, atuncĭ de va rĕmânea ca să-ĭ dea cevaş, îşĭ va cere şi îşĭ va căuta cu însuşĭ acel preot. Iar hotărîrea...—1807 Maiŭ 17.

Ianache Mavrodin Clucer, Dumitrache Varlam, Andonie Fotino, Ioan Stolnicu (Cod. XLVIII, fila 114—115—116).

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod. — Cu cale fiind Anaforaua dumné-luĭ Vel Logofĕt, orînduim iarăşĭ pe acel mumbaşir, ca după 15 ḑile

www.dacoromanica.ro

Nicĭ de industrie nu póte fi vorba de aceste timpurĭ grele.

De la C. Ipsilante, din domnia acésta nu cunóscem până astădĭ decât

---

ale luniĭ acesteia să mérgă la numitul judeţ, cu care poruncim dumné-vóstră ispravnicilor să faceţĭ urmare, precum se cuprinde maĭ jos.—1807, Maiŭ 4

Prea Inălţate Dómne,

b) După luminata poruncă Mărieĭ Tale, ce mi se dă la acéstă jalbă a luĭ Nicolae Zîrnă şi Sandu şi Alexe Varlaam, cu cetaşiĭ lor Soimărenĭ, ot sud Saac, ce aŭ pricină cu un Vasile Pinţu şi cu Capăţinescĭ tot de acolo pentru o parte de moşia din Şoimărenĭ, dintr'acel judeţ, următor fiind am făcut cercetare şi vĕdŭĭ la mânile jăluitorilor alăturata anafora a departamentuluĭ, cu luminata întărire a Mărieĭ Tale, încă din anul trecut 1806, Iulie 18, cuprindĕtóre, că pîrîţiĭ aŭ dosit de aci după ce s'a judecat cu jăluitoriĭ şi s'aŭ orînduit de Măria Ta mumbaşir copil din casă de Visterie, cu poruncă către dumné-lor Ispravniciĭ judeţuluĭ, ca să aducă pe pîrîţĭ faţă înaintea dumné-lor să le cetéscă alegerea departamentuluĭ şi de vor rĕmânea cu ea mulţămiţĭ să le orînduiască apoĭ pe ceruţiĭ boerinaşĭ a merge la faţa loculuĭ, ca să facă alegerea ce intru acea anafora a departamentuluĭ se cuprinde, iar de vor dice pîrîţiĭ, că nu sunt mulţămiţĭ, atuncĭ să pue un soroc în scris dat la mâna amîndorora părţilor, spre a veni aci la luminatul. Divan. Am întrebat dar pe chiar mumbaşir ce a fost trimes, ca să-'mĭ arĕte ce urmare s'a făcut după acéstă dată luminată poruncă? şi-mĭ spuse, că mergênd la dumné-lor Ispravnicĭ, aŭ adus pe pîrîţĭ faţă înaintea dumné-lor şi primind şi pîrîţiĭ a se face alegere, le aŭ şi orînduit boerinaşĭ alegătorĭ, după cum se face dovadă şi din alăturata isprăvnicéscă scrisóre, dar nicĭ o urmare de alegere nu s'a făcut, din pricină că maĭ în urmă începêndu-se răsvrătirea, pîrîţiĭ s'aŭ întors nevrênd a merge la faţa loculuĭ; pentru care găsesc cu cale, că după 15 dile ale luniĭ acesteia să mérgă iarăşĭ mumbaşirul ce a fost orînduit, la dumné-lor ispravniciĭ şi dumné-lor să aibă a urma întocmaĭ după luminată porunca Mărieĭ Tale, ce arĕt maĭ sus că este dată la Anaforaoa departamentuluĭ. — 1807, Maiŭ 2. (Cod. XLVIII, fila 112).

c) *Iŭ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gpsd.* — Fiind-că baniĭ după vînḑarea caseĭ rĕposatuluĭ Vornic Constantin Stirbeiŭ, taleri 27.000 se află daţĭ în *depositon* la sfînta Metropolie, unde şi urméză după cuviinţă a fi păstraţĭ toţĭ deplin până acum, şi fiind-că aceştĭ banĭ se cuvine dumnea-eĭ soţia numituluĭ rĕposat, poruncim, vătaşe de curte, ca cu acest pitac al Domnieĭ Mele să facĭ taxil de acolo unde se află, adecă la sfînta Metropolie, tolico pisah gd.—1807, Ghenarie 3. (Cod. LIV, fila 11 verso).

d) *Iŭ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, Domnul Moldoveĭ şi Valahieĭ.*—Intărim şi Domnia Mea ca să stăpânéscă Alexandru Creţulescu locul acesta, cu bună pace, ca un cumpărător de la mezat, făcêndu-se însă urmarea precum să cuprinde maĭ jos. — 1807, Aprilie.

www.dacoromanica.ro

puţine documente cu referinţă la bresle. Este unul din August 1807, pe care 'l dăm în notă.

Prea Inălţate Dómne,

Din luminată porunca Inălţimeĭ Tale, s'a dat la mezat spre vîndare un loc de prăvălie a dumné-lor boerilor Creţulescĭ ce 'ĭ-aŭ luat de la casa dumné-lor boerilor Brâncovenĭ, după cererea ce prin Anafora aŭ făcut Mărieĭ Tale dumné-lor boeriĭ Creţulescĭ de a vinde aci locul prin mezat, însă locul moştenesc, în tîrg, în uliţa Şelarilor, alăturea cu cârciuma mănăstireĭ Arhimandrituluĭ, ce este binaoa zidită de un Hagi Gheorghe Mai — pentru care acest loc după tocméla de Hagi Gheorghe, chirie pe an câte tal. 400, adecă patru sute, care strigându-se la mezat întru audul tuturor de obşte, în soroc maĭ bine de 2 lunĭ, şi din muşteriĭ, după obiceiŭ, la preţul cel din urmă aŭ rămas asupra dumné-luĭ biv. Vel. Paharnicul Alexandru Creţulescu, cu tal. 4.650, peste care preţ ne maĭ eşind alt muşteriŭ, ca să maĭ înalţe, nicĭ din vecinĭ, nicĭ din alţiĭ străinĭ, s'a şi haraciladisit mezatul acestuĭ loc de prăvălie pe séma maĭ sus numituluĭ muşteriŭ, drept acéstă sumă de talerĭ patru-miĭ-şése-sute-cincĭ-decĭ, şi fiindcă numitul cumpărător, prin luminata Buiurdisma Mărieĭ Tale, are voĭe a aterdisi la mezatul acestor lucrurĭ ce a luat dumné-lor boeriĭ Creţulescu de la casa dumné-lor boerilor Brâncovenĭ, şi lucrul ce se va haraciladisi asupră-ĭ, făcându-se socotéla părţeĭ ce va fi având a lua, prisosul preţuluĭ să-'l răspundă în banĭ la stărostie, aŭ luat acest loc drept socotéla părţeĭ ce are a lua, dând chezaşĭ sigur la stărostie, ca vîndându se tóte lucrurile ce aŭ luat dumné-lor boeriĭ Creţulescĭ, să se facă socotéla părţeĭ ce are a lua, şi de va fi maĭ puţin partea sa decât preţul acestuĭ loc, prisosul preţuluĭ ce va fi maĭ mult să-'l răspundă în banĭ peşin la stărostie, ca să facă urmare după poruncă, ci fiind-că dumné-luĭ numitul cumpărător a cumpărat de la mezat, numărând şi obicĭnuitul havaet al cuticĭ de milostenie, la leŭ po banĭ 6, să i-se dea şi luminata întărirea Măricĭ Tale spre maĭ bună stăpînire. — 1807, Aprilie 10. (Cod. XLVIII, fila 106—107.)

Atanasie Staroste.

e) Fiind-că ne-am însciinţat Domnia Mea pentru un Ghinea Mazălu împreună cu fraţiĭ luĭ din sud. Ialomiţa că a omorît pe un locuitor ot. satu Drăgoesciĭ din sud. Ilfov, după care îndată şi trimiţând Ispravnociĭ din sud. Ialomiţa, ómenĭ aĭ Isprăvnicatuluĭ, şi prindând atât pe Ghinea, cât şi pe fraţiĭ luĭ, pe carĭ şi întîlnindu-ĭ pe drum un Stoian polcovnic de la Vlăsie, nu numaĭ că le-a luat pe vinovaţĭ din mână, ci încă pe Ghinea ucigaşul l'a cacirdisit; drept aceea dară volnicim pe . . . . . Odabaşa, ca împreună cu patru neferĭ, să mérgă şi verĭ-unde va găsi pre numitul Stoian polcovnicul ot Vlăsie, să-ĭ facă straşnic Mumbaşiret, spre a da de faţă şi a găsi negreşit atât pre Ghinea ucigaşul, cât şi pre fraţiĭ luĭ, pe carĭ să-ĭ ea apoĭ pre toţĭ împreună şi pre numitul polcovnic, şi să-ĭ aducă aicĭ la Domnia Mea; iară când aceĭ ucigaşĭ, nu se vor putea da de faţă şi a se prinde,

www.dacoromanica.ro

Acest document reguléză breslele unite a lemnarilor, a zidarilor, a cărămidarilor, a nisiparilor şi a tîmplarilor.

---

atuncĭ să iea numaĭ pe Stoian polcovnicul şi să-l aducă aicĭ; pentru care poruncim şi dumné-vóstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, să daţĭ orînduiţilor Bumbaşirĭ tot felul mână de ajutor spre săvîrşirea porunceĭ. ii saam receh. gd. — 1807, Ghenar 4. (Cod. XLIV, fila 13.).

f) 1807, Febr. 2. Pitac la Aga, fiind-că Beizdadé Costache Caragea a mâncat şi a prăpădit zestrea soţieĭ sale Ralu Moruzina, orĭ-câte vinurĭ va fi adus de afară Beizdadea, să le pecetluiască tóte, fără a fi slobod nimenea să âmble la dînsele. (Cod. XLIV, fila 44.)

g) 1807, Mart. 14. S'a făcut volnicie ca să ducă surghiun la Câmpu-Lung, sud. Muscel, pe Sărdarul Răducan Caramanlăŭ, poruncindu-se Ispravnicilor, ca din oraş afară slobod să nu fie a eşi fără al doilea poruncă.

h) 1807, Martie 23. Poruncă la Ispravniciĭ din sud. Muscel ca să slobódă pe Sărdarul Caramanlău a veni la casa sa, fiind-că s'a iertat de către Măria Sa.

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, Domnul amîndorora Ţerilor Moldavieĭ şi Valahieĭ.— Fiind-că atât Ienache Polcovnicul şi cumna tul sĕŭ Panait Dohtorul, cât şi Dragomir, şi Toma, şi Ghinea, Mosneni ot Stoienescĭ aŭ dat la Logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ Mele adeverinţa lor în scris, mărturisită şi de zapciul cel orînduit, cuprindĕtóre, că sunt cu toţiĭ mulţămiţĭ şi odihniţĭ a se face urmare după acéstă Anafora, fără numaĭ moşneniĭ, aŭ cerut a li se orîndui şi din partea lor hotarnic Dragomir Ulescu pentru a li se face alegere şi deosebire moşieĭ, iară Diaforaua ce aŭ eĭ cu numiţiĭ doĭ cumnaţĭ pentru pădure, să se caute în urmă osebit; după a tuturor, dar, părţilor mulţămire, întărim şi Domnia Mea anaforaua acésta întru tóte, şi poruncim credincios boeriuluĭ Domnieĭ Mele, d-ta biv-Vel Sluger Dragomir, mergênd la faţa loculuĭ, să facĭ urmare întocmaĭ după cum maĭ jos se cuprinde; pentru care orînduim şi Mumbaşir pe sluga Domnieĭ Mele Aprod Vătăşesc; iar pentru aceĭ tal. 450, poruncim zapciule, Ulescule, ce eştĭ orînduit, să-ĭ facĭ acum peşin taxil, de la Ianache Polcovnicul şi să-ĭ daĭ la Panaiot Doftorul. 1807 Februarie 20.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimiĭ Tale, zapciul cel orînduit Vătaf de aprodĭ, a înfăţişat înaintea mea pe Panaiot Nicolaŭ Doftorul cu cumnatul-sĕŭ Enache Polcovnicul cu jălbile ce aŭ uniĭ împotriva altuia, şi cetind maĭ întâiŭ luminată porunca Mărieĭ Tale, ce s'aŭ dat la pricina lor, în anul trecut l. 1806. Maiŭ 9, prin întărire la Anaforaua Sfinţicĭ Sale părinteluĭ Episcop al Argeşuluĭ şi a dumnélor Veliţĭ boerĭ, cariĭ din amîndoue părţile aŭ fost ceruţĭ în parte judecătorĭ şi împărţitorĭ, vĕdŭĭ cuprindîndu-se întâĭ pentru pădure, ca dumnélor Ispravniciĭ judeţuluĭ să le orînduiască boerinaşĭ cu pracsis ceruţĭ de amîndoue părţile, ca să le împarţă atât pă-

www.dacoromanica.ro

Domnitorul numesce direct Maĭ-mar-başa asupra acestor bresle întrunite

durea cea de la luncă cât şi de la cóstă în douĕ, afară din pădurea ce cade pe moşia moşnenilor Stoenescĭ, care să se deosebéscă şi să sté până se vor judeca cu moşneniĭ, şi de va rĕmânea şi aceea a lor, să o împarţă iarăş eĭ în douĕ; sunt şi alte Madele dintre eĭ hotărîte şi date, care cum să se urmeze, şi cele de împlinit să se împlinéscă de la Polcovnic, rînduindu-se şi Mumbaşir pentru împlinirea lor; după care ḑise Doftorul, că încă nicĭ până acum pădurea nu s'a împărţit, şi baniĭ ceĭ hotărîţĭ nu i aŭ dat toţĭ, nicĭ din cele l-alte lucrurĭ nu i-s'aŭ dat, ci Mumbaşirul s'aŭ întors fără de ispravă, făcênd Polcovnicul feliurĭ de mijlóce a prelungi împărţirea păduriĭ, ca să o taie pentru al sĕŭ folos, şi să o vînḑă pe banĭ, să nu aibă ce împărţi. Pentru care îmĭ arată Doftorul şi o însciinţare a Ispravnicilor judeţuluĭ către dumné lor boieriĭ Caimacamĭ, de la trecuta lună a luĭ Noembre 16, din care se vede, că atuncĭ s'a făcut multă silinţă a se pune luminata Mărieĭ Tale hotărîre în faptă, dar din pricina Polcovniculuĭ nu s'a putut face, arĕtându-l pre Polcovnic cu totul împotrivitor şi de multe amestecăturĭ pricinuitor, de n'aŭ putut cu nicĭ un cuvînt a-l aduce la cunoscinţă; am vĕḑut şi însciinţarea de acum de la dumné-lor Ispravniciĭ judeţuluĭ, fiind scrisă de la trecutul Ghenarie 30, unde scrie ḑisele şi pricinuirile Polcovniculuĭ, că nu voĭesce să împarţă pădurea, urmare împotriva hotărîriĭ; iar n'aŭ urmat ceea ce li se poruncea ca să li se orînduiască boieriĭ a le împărţi pădurea, şi a împlini cele ce era cusur; am întrebat dar pe Polcovnicul, ce cuvînt de pricinuire are de nu urméză după cuprinderea anaforaleĭ ce-'ĭ întărită de Măria Ta, ca să împarţă numaĭ pădurea ce este pe moşia lor, iar aceea care cade pe moşia moşnenilor să stea osebit până se va hotărî judecata cu moşneniĭ, şi de va rĕmânea a lor să o împarţă în urmă? şi rĕspunse, că Doftorul va să oprésca o pădure ce-'i ḑice Ursóia, să nu o pună la împărţire, apoĭ altă pădure ce este pe Deal, care i-s'a dat împotriva celeĭa ce-ĭ de la Ursoia să între la împărţélă; la care ḑise Doftorul, că la Ursóia este un crâng mic, care la vreme ce vor merge orînduiţiĭ boerĭ vor vedé cu ochiĭ, şi spre a face Polcovnicul fără de cuvînt la acéstă pricinuire arată şi aşeḑămîntul împărţeliĭ ce a făcut în scris, unde vorbesce, că pădurea este pe moşia Stoenésca a Doftoruluĭ şi pe moşia Călugăréscă a Polcovniculuĭ; vĕḑuĭ şi în Anaforaua acea întărită, scriind ca să se mĕsóre pădurea câtă este, atât pe moşia Doftoruluĭ, cât şi pe moşia Polcovniculuĭ, de la luncă şi de la cóstă şi să o împarţă în douĕ, iar vre-o vorbă de *Ursoia* nu este ; s'a ḑis dar Polcovniculuĭ, că rĕŭ scornesce pricinuirĭ de nu urméză a merge la împărţire, şi iarăşĭ ḑise, să se judece întâiŭ moşneniĭ a se hotărî, căcĭ moşneniĭ nu aŭ trébă la pădure: ca să se împarţă de odată, pădurea să nu rĕmâie neîmpărţită cea care cade pe moşia moşnenilor, că apoĭ în urmă le pricinuesce alte cheltuelĭ cu boeriĭ a împărţi şi pe acelea, dar ca să nu-ĭ maĭ rĕmâne cuvînt, am găsit cu cale, ca boeriĭ ce vor merge, urmând tocmaĭ şi întru tóte la împărţirea păduriĭ după Anaforaoa dumné-lor Veliţilor boerĭ, ce este întărită de Măria Ta, ca să împarţă pădurea de pe moşia lor drept în douĕ în lungul moşiilor, silindu-se de a da partea păduriĭ şi

www.dacoromanica.ro

și-ĭ asemnéză léfă câte tal. 50 pe lună de la casa răsurilor, lăsând în fruntea fie-căreia din breslele unite numaĭ câte un ceauș și câte 4 seaŭ 5 fruntașĭ meșterĭ maĭ bunĭ, maĭ bětrânĭ și maĭ de ispravă, spre a constitui *loja*. Hri-

---

a unuia și a altuia cât va fi prin putință pe moșia luĭ și cu ce nu se va ajunge să trécă și la cel l alt, iară pădurea de pe moșia moșnenilor ce are să fie osebită, cu altă mĕsurătóre să facă drept în douĕ și să o însemneze, arĕtând care este partea Doftoruluĭ și care éste a Polcovniculuĭ, ca după hotărîre, de va rĕmânea a lor să nu maĭ fie trebuință a se împărți, ci să fie sciută a merge să și-o stăpînéscă; maĭ făcură provlimă, că pădurea ce va cădea la împărțire a stăpîni unul pe moșia celuĭ l-alt, în soroc de treĭ anĭ să o taie, apoĭ să rĕmâe pămîntul în stăpînirea aceluia care-'l are și acésta fiind primită de amîndouĕ părțile, am găsit cu cale, ca așa să se urmeze; cerură și acésta, ca boeriĭ ceĭ ce le vor împărți pădurea, să le hotărască și moșia, ca să nu maĭ fie pricinĭ și gâlcevurĭ între eĭ; primită este de a se hotărî și moșia. Am făcut cercetare și condeelor ce maĭ sunt asupra Polcovniculuĭ de împlinit, și se găsiră tal. 450 și un lanț de fier care să se cântăréscă și să iea partea, și 23 baniță meiŭ, 200 baniță porumb, 600 oca fasole, însă din porumb ḑise Polcovnicul că aŭ maĭ dat la omul Doftoruluĭ. Decĭ și pentru acésta am găsit cu cale, ca baniĭ să-ĭ dea acum pșin, și s'a ḑis zapciuluĭ să-ĭ împlinéscă, iar cele-l-alte să le dea la fața loculuĭ, înaintea boerilor ce vor merge împărțitorĭ și hotarnicĭ, unde pentru toate să-ĭ isbrănéscă, după cuprinderea Anaforaleĭ și să-ĭ ecsoflisésca a nu maĭ rĕmânea cusur și după cuprinderea zapisuluĭ Polcovniculuĭ, din anul trecut Iunie 9, ce este adeverit și de Ispravnicĭ, să plătéscă tot Polcovnicul și ḑeciuiala acestora ce se vor împlini; iar pentru a-șĭ alege boeriĭ în parte, cere Polcovnicul a se orîndui din partea sa Sărdar Petrache; primi și Doftorul a fi și din partea sa tot Sărdar Petrache, și moșia fiind aprópe de Bucurescĭ cale de opt césurĭ, s'a primit cererea lor și pentru a lua sfîrșire, să fie luminată porunca Inălțimeĭ Tale către Sărdar Petrache a merge, și să se orînduiască și Mumbașir, să iea pre amîndouĕ părțile să-ĭ ducă la fața loculuĭ, unde pentru împărțirea pădureĭ să aibă a face urmare întocmaĭ și întru tóte, după anaforaoa cea întărită de Măria Ta, și după mijlocul ce se arată maĭ sus, iar când se va lua săvîrșire prin luminata hotărîre a Mărieĭ Tale, și pricina pădureĭ după altă anafora ce am făcut între moșnenĭ cu jăluitoriĭ, atuncĭ vor împărți desăvîrșit și pădurea ce cade pe moșia Moșnenilor; și pentru a se hotărî moșiile jăluitorilor, fiind-că acele moșiĭ sunt de-a-valma și cu alțĭ moșnenĭ, să alégă întâiŭ pe moșnenĭ și apoĭ să hotărască pe jăluitorĭ, păzind și la hotărnicie a urma întocmaĭ după așeḑămîntul ce s'a înscris, carĭ sunt hotărîte de a se urma, și să nu iasă din hotărîre cu vre-o altă schimbare întru nimic, precum și de va eși vre-un prisos seaŭ vre-o lipsă, are să fie la amîndoĭ de-opotrivă, care hotărnicii ca să li se scie stăpânirea fără de gâlcévă, și tot Sărdarul Petrache să-'ĭ desfacă și de cele-l alte, după cuprinderea Anaforaleĭ ceĭ întărită, și să-'ĭ ecsoflisésca, cum s'a ḑis maĭ sus; iar hotărîrea cea desăvîrșită rĕmâne la Măria Ta. 1807, Februarie 8. (Cod. XLVIII, fila 72.)

www.dacoromanica.ro

sovul de la 7 August 1807, este în cea maĭ mare parte o repețire a celuĭ de la 1803 (1).

---

(1) *Iõ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, Domnul Moldavieĭ și Valachieĭ.* — Tóte acelea câte privesc spre trebuința și folosul de obște nu numaĭ datorie aŭ Domniĭ și oblăduitoriĭ, ce s'aŭ învrednicit de la Dumnedeŭ a avea stăpâniri de țěrĭ și de noróde, a le pune în faptă, ci încă cu mijlócele cele maĭ bune a le întocmi, a le îmbunătăți, a le întări; între alte obștescĭ lucrurĭ trebuincióse, fiind unul și Nizamul Breslelor de lemnarĭ, de zidarĭ, cărămidarĭ, nisiparĭ și tîmplarĭ, cu carĭ se slujesc toțĭ de obște în trebuințele ce aŭ, de aceea încă de la lét. 1803 după întîmplarea cutremuruluĭ ce a fost, când se înmulțiseră cu asupra trebuința lucruluĭ de zidărie și de lemnărie, atât în Bucurescĭ cât și pe afară, s'aŭ pus în orînduială, ca nu numaĭ atuncĭ să-'șĭ aibă toțĭ înlesnirea, ci și în ceea-l-altă vreme să nu pătimésca nimenea, adecă cel ce va avea epistasia acestor bresle, să fie nu numaĭ cu sciința meșteșuguluĭ desăvîrșit și cu vrednicie, ci să aibă și un ipolipsis, de a se putea încrede și a se nădăjdui cine-va pentru binalele, ce prin marafetul luĭ se vor lucra de meșterĭ lemnarĭ și zidarĭ, spre a nu se face norodulŭ înșelăciunĭ și pagube, precum ne aŭ arĕtat dumné-lor Veliții Boierĭ, că pătimea norodul maĭ 'nainte de uniĭ dintr'acestea bresle, mâncând baniĭ și lăsà lucrul ne isprăvit, și alțiĭ stricând lucrul ce aŭ tocmit, pentru care atuncĭ ne-aŭ făcut dumné-lor cinstițiĭ și credincioșiĭ boeriĭ Divanuluĭ Domnieĭ-Mele Anafora, de aŭ ales epistat asupra acesteĭ trebĭ pe un Lazăr Polcovnicul, om de ispravă, cu sciința meșteșuguluĭ deplin, cercat în slujba acésta, și după trebuința ce o are acéstă breslă de a ținea un logofĕt cu léfă, și un om doĭ cu léfă și cu cheltuială, ne-aŭ făcut dumné-lor boieriĭ rugăciune, prin numita Anafora, de a-ĭ face Domnia-Mea vre-o rînduială de milă Domnéscă, ca să se mângâe întru ostenelele slujbeĭ luĭ, și să-șĭ aibă hrana și chivernisèla; de aceea am făcut Domnia-Mea acéstă epistasie cu *ofichion* de boerie, și i-am orînduit și léfă de la casa Răsurilor și alte privilegiurĭ, precum maĭ pre larg se cuprinde în Hrisovul Domnieĭ Mele, ce am dat la lét. 1803 Ghenarie 12; care acest Lazăr murind acum, mĭ-aŭ arătat d-lor boerĭ de vrednic la acéstă Epistasie pe Paraschiva; decĭ pentru de a se afla cu îngrijire și maĭ vîrtos pentru ca să aibă cuvincios Ipolipsis acéstă Epistasie a luĭ, îĭ dăm și luĭ ofichion de boerie, cum a fost și Lazăr, să se numéscă Maĭ-mar-basa, să aibă și milele și privilegiurile ce aŭ avut Lazăr, adecă să-șĭ ție scutelnicĭ șése; pentru care poruncim domnieĭ-tale Vel. Vist. să i se și facă dintre pămîntenĭ, și să li se dea pecetluiturile Domnieĭ Mele, și pentru strădănia și ostenelele luĭ, ce are atât pentru porunc*i*le domnescĭ, cât și la ale obștieĭ, îĭ facem Domnia Mea orînduială de léfă spre a i se da pe tótă luna câte tal. 50, de la casa Răsurilor, să aibă și numitul boerul Domnieĭ-Mele Paraschiva Maĭ mar-basa, a pune osârdia și silința întru slujba acésta, ca prin îngrijirea sa să se păzéscă o bună orînduială a breslelor acestora, ca nu numaĭ eĭ adecă să se foloséscă. și să câștige din meșteșugurile lor, ci și norodul să-șĭ aibă înlesnirea fără de pagubă și fără de înșelăciune întru trebuința lucruluĭ binalelor, luând séma numitul Maĭ-mar-basa, și pentru unele binale, ce sunt după pravilĭ oprite,

www.dacoromanica.ro

Un alt Hrisov de la C. Ipsilante, din 28 Martie 1807 organiséză rufetul

---

adecă care astupă şi închide lumina vecinilor, cum şi cele ce ar căuta să cuprindă şi să strîmtoreze ulițele obşteĭ cu întinderea ce fac, şi altele asemenea vătămătóre, ca îndată să dea însciințare la Domnia-Mea; pentru care orînduim Domnia Mea şi Nizamul maĭ sus numitelor bresle prin ponturile ce se cuprinde maĭ jos după Hrisóvele Domnescĭ de maĭ 'nainte, şi după Hrisovul ce se arată maĭ sus, adecă: 1. La fiesce-care din acéstă breslă să fie orînduit câte un ceauş, şi iar dintr'acel rufet câte patru saŭ cincĭ fruntaşĭ, carĭ vor fi meşterĭ maĭ bunĭ, maĭ bătrânĭ, şi maĭ de ispravă, ca cu aceĭ fruntaşĭ dimpreună să povățuiască bresla, şi cu aceia împreună să fie şi la prețurile ce din poruncă se fac, care să aibă a se strînge şi a veni la *longea* lor, în dilele de sărbătorĭ când nu lucréză, unde are a veni şi numitul Maĭ-mar-başa de a căuta trebile ce vor fi, carĭ aceştĭ Ceauşĭ cât se vor afla slujind aŭ a fi nedajnicĭ, şi scutițĭ pe capetele lor după rînduiala Hrisóvelor ce aŭ fost.

2. Câțĭ lucréză şi se hrănesc cu acest meşteşug şi cu acest alişveriş, adecă lemnariĭ, zidariĭ, cărămidariĭ, nisipariĭ şi tîmplariĭ, verĭ dajnicĭ, verĭ scutelnicĭ, i posluşnicĭ, verĭ Iamacĭ de pe la ogeacurĭ, verĭ călăraşĭ lipcanĭ, verĭ ómenĭ domnescĭ, toțĭ să aibă a cunósce pre numitul Maĭ-mar-başa zabit la ale meşteşugurilor, dându-ĭ supunere şi ascultare la orînduelele breslelor şi ale meşteşuguluĭ care le arătăm maĭ jos, şi plătind fieş-care lemnar şi zidar ajutorul cutieĭ podurilor, după cum aŭ plătit şi până acum, din care are a da numitul Maĭ-mar-başa aceĭ tal. 750 la cutia podurilor, ce sunt obicĭnuițĭ, precum da şi până acum, şi prisosul este al luĭ pentru cheltuelele ce are cu plata de léllă la un logofăt şi la doĭ ómenĭ de slujbă, afară din brasla cărămidarilor, i nisiparilor ce daŭ la Epitropia podurilor de ciuială din alişverişul ce fac.

3-a. Câțĭ lemnarĭ şi zidarĭ se va întîmpla după vremĭ a veni de peste Dunăre spre a metahirisi meşteşugurile acestea aicĭ, să aibă a se arăta la numitul Maĭmarbaşa spre a fi sciuțĭ luĭ; care şi când vor vrea a se duce la patria lor, să iea răvaş de la epistat, cum că nu este în pricină cu cine-va şi pentru vre-o bina, şi aşa cu răvaşul epistatuluĭ mergênd la spătărie, i-se va da răvaş de drum.

4-a. Maĭmarbaşa să aibă a ținea catastih la toțĭ câțĭ sunt meşterĭ cu sciința meşteşugurilor acestora, pămîntenĭ seaŭ străinĭ, carĭ sînt şi sloboțĭ a tocmi de sine-şĭ binale şi a lucra, şi pentru a nu se face cine-vaşĭ de sine meşter, fără de a fi deplin la meşteşugul acesta, şi luând lucrul cuĭ-va şi să-l strice seaŭ să înşele ca să iea banĭ, de aceia dicem, că afară de meşterĭ breslelor acestora, pentru care are a ținea numitu Maĭmarbaşa catastih, cum şi din meşterĭ ceĭ cu sciință ce vin de peste Dunăre, alțĭ să nu fie volnicĭ a face tocmelĭ şi a lua asupra-le namestĭ şi zidirĭ, deacă nu sciŭ meşteşugul, ce se lucreze cu diua la meşterĭ, seaŭ unde va găsi, şi să iea plata după meşteşugul luĭ, urmând nartuluĭ ce cu socotélă de obşte s'a dat.

5-a. Ucenicĭĭ să slujéscă pe la meşterĭĭ lor până vor învăța meşteşugul deplin, şi când va fi să iasă, făcându-se destoinic, să-l ducă stăpânul săŭ la adunarea Maĭmarbaşeĭ, cu bătrânĭĭ breslĭĭ spre cercetare, şi fiind vrednic

www.dacoromanica.ro

măcelarilor, monopolisând dreptul de vînḑare de carne la 10 scaune în Bucurescĭ, fie-care scaun avênd 3 măcelarĭ. Aceştĭ 30 de măcelarĭ aŭ dreptul de a-şĭ alege eĭ înşişĭ un vătaf, care să pórte grija rufetuluĭ. Privigherea asupra împliniriĭ datoriilor rufetuluĭ o dă hrisovul vorniculuĭ ob ştirilor. Aceştĭ 30 de măcelarĭ sunt ḑatorĭ să vîndă carnea după nart şi anume 8 parale ocaoa de carne de vacă, 10 cea de óie şi 12 cea de miel, de la Pascĭ până la Dumineca mare, iar de atuncĭ cea de miel, să se scadă la 10 parale ocaoa. Hrisovul maĭ acordă diverse scutirĭ de tainaturile oştirilor împĕrăteşcĭ, de beilicurĭ, de ierbărit, etc. (2).

---

să aibă a fi slobod de sineşĭ la lucrul meşteşuguluĭ ce aŭ învĕţat, ca şi ceĭ-l-alţĭ meşterĭ trecêndu-ĭ Maimarbaşa la catastih de meşter.

6 a. Pricinile ce se va întîmpla între acestea Rufeturĭ pentru alişverişul meşteşuguluĭ, cum şi pentru ucenicĭ, călfĭ, Maĭmarbaşa împreună cu bĕtrâniĭ Rufetuluĭ aceluia, adică de va fi lemnar cu bĕtrâniĭ lemnarilor, iară de va fi zidar, cu bĕtrâniĭ zidarilor, făcênd *Longe*, după obiceiul lor, să le cerceteze, să le judece după obiceiul lor, şi care va fi vinovat şi vrednic de certare, are voie al înţelepţi Maimarbaşa după obiceiul lor; la care aceste *longe* datorĭ să fie toţĭ din isnafurile acestea a se supune şi a veni când se vor chiăma cu ceauşul lor, măcar de ce breslă ar fi, iară care se va arĕta cu nesupunere, are voie Maĭmarbaşa să-l arate Domnieĭ Mele, ca să lipséscă din isnaful acesta.

7-a. Să aibă însă şi Maĭmarbaşa a păzi întru tóte dreptatea şi buna orînduială Isnafurilor acestora la ale meşteşuguluĭ şi alişverişul lor, atât în partea fieş-căruia, cât şi de obşte, şi să se feréscă de orĭ-ce cusur şi urmărĭ împotrivă. Decĭ acest Hrisov poruncim Domnia Mea să se cetéscă întru auḑul tuturor isnafurilor acestora, la Longea lor, ca să fie sciut fiesce căruia nizamul ce am dat Domnia Mea spre a-l urma cu toţiĭ, care şi pentru ca să se păzéscă acum şi tot-d'auna nestrămutat, l'am întărit şi cu Domnésca Nóstră iscălitură şi pecete. Ispravnic fiind d-luĭ cinstitul şi credinciosul boerul Domnieĭ Mele Pan Isaac Ralet. Vel. Log. Şi s'aŭ scris Hrisovul acesta aicĭ în oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la anul de la nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Is. Hristos.—1807 August 7.

de Chiriţă dascăl Slovenesc. (Cod. LIV, fila 53.)

pecetea gospod.

(2) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.* — După luminata porunca Măriĭ Tale, ce prin Pitac ni s'a dat, ca să chibzuim ce nizam se cuvine a da pentru vînḑarea cărneĭ pe acest următor an, adunându-ne la un loc, şi aducênd şi o sémă de măcelarĭ, am făcut chibzuire şi se găsi de obşte

www.dacoromanica.ro

Acest hrisov s'a dat în urma chibzuireĭ Divanuluĭ, care la acésta a fost invitat de Domnitor cu următorul Pitac de la 5 Martie 1807:

---

cu cale, cu primirea şi acelora, ca să se facă acel rufet după cum a fost şi maĭ înainte, şi să pórte grijă a fi oraşul pe tot anul îndestulat de carne, urmând după ponturile ce se cuprind maĭ jos, pe care ponturĭ cer să li să dea şi luminat hrisovul Mărieĭ Tale de întărire, pentru tăiat cărneĭ la locurile cuviincióse, fiind-că ḑic că sunt în destul aceste ḑece scaune:

1. Să fie în Politie ḑece scaune, şi să fie la fie-care scaun câte treĭ tovarăşĭ, după fóia ce vor arĕta, avênd şi un vătaf maĭ mare între dînşiĭ pre care 'l vor alege eĭ ca să pórte grija rufetuluĭ pentru tóte câte sunt ale datorieĭ vătafuluĭ.

2. Aceştĭ Lude treĭ-ḑecĭ măcelarĭ, ce se fac Rufet, să aibă datorie cu sarmiseoa lor a-'şĭ cumpĕra vite din vreme, ca peste tot anul să fie politia îndestulată de carne, vînḑênd'o după nartul cel hotărît, care se cuprinde maĭ jos.

3. Nartul cărneĭ are să se urmeze într'acest chip, adecă: de acum de la Pasce, să se vînḑă carnea de vacă ocaoa po parale opt, şi cea de óie po parale ḑece, şi cea de miel po parale douĕ-spre-ḑece, pînă la Duminica mare, iar de acolo înainte cea de vacă şi cea de óie să se vînḑă tot cu acest preţ pînă la împlinirea anuluĭ, fără numaĭ cea de miel să se scaḑă cu douĕ parale la oca şi să se vînḑă şi aceea tot ca cea de óie, ocaoa po parale ḑece.

4. Să fie apĕraţĭ de tainaturile oştirilor Impĕrătescĭ şi alte beilicurĭ.

5. Nimenea altul verĭ-cine ar fi, afară dintre ceştĭ treĭ-ḑecĭ de măcelarĭ, să nu fie volnic a vinde carne cu ocaoa în politie, iar care se va dovedi vînḑênd, orĭ prin taină, seaŭ printr'ascuns, cu verĭ-ce fel de preţ, vitele să se iea contrabant şi să se pedepséscă.

6. Să li-se facă cărţĭ Domnescĭ, orĭ la ce judeţ vor cere, dincóce de Olt, ca să strîngă vite pentru trebuinţa politieĭ, cu preţ ce vor putea cumpĕra şi să fie scutiţĭ de ierbărit pe aceste vite, după cum aŭ fost pînă în anul trecut şi după cum cuprind şi ponturile Domnescĭ, şi fênul ce vor face pentru iernatul acelor vite să nu să supere de beilic a li-se lua.

7. Alţiĭ să nu se amestece cât de puţin la Nizamul acestuĭ Rufet, ci să stea Rufetul măcelarilor sub ascultarea Vornicieĭ obştirilor, iar dumnéluĭ Vornicul, ce va fi după vremĭ, să fie cu mare luare aminte peste tot anul şi în ḑilele de dulce a se tăia carne grasă, bună şi îndestulată pentru tot oraşul, a nu pătimi nimic de lipsă şi a vinde întocmaĭ după nartul cel hotărît şi a nu da lipsă cuĭ-va, dar nicĭ stolniciĭ boerilor să nu le facă supărare a le alege vitele din ocol, ci să cumpere carne şi eĭ de aceaa de care se găsesce pe scaune tăiată; iar hotărîrea cea desăvîrşit rămâne a se face de Măria Ta. 1807, Martie 28.

Dosoft. al Ungro-Vlahieĭ, Dumitru Ghica Vel. Vist., Constantin Vistier, Radu Golescu, Vel. Vornic Ştefănică Văcărescu, Dumitrache Racoviţă Vel. Vor., Vel. Vornic Văcărescu, Vel. Vorn. Câmpineanu, Vel. Log. Varlaam, Vel. Log. Bărcănescu, Vel. Log. de obiceiurĭ. (Cod. XLVIII, fila 99.)

www.dacoromanica.ro

Iŏ Constantin Ipsilante Voevod. — Prea sfinţia Ta părinte Metropolite, şi dumnė-vóstră cinstiţilor şi credincioşĭ boierilor Veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele, fiind-că sorocul ipistăsieĭ cărnurilor s'a împlinit, poruncim dară, ca adunându-vĕ toţĭ la ŭn loc, să chibzuiţĭ ce nizam se cuvine a se da pentru vînḑarea cărneĭ pe acest următor an, de acum înainte, şi ca pentru trébă ce este obştésică, fiind pentru hrana noroduluĭ politieĭ, fără zăbavă să arĕtaţĭ Domnieĭ Mele, prin Anafora, cu vătaful de Divan. Tolico pisah gd. — 1807, Martie 5.

Dăm în notă nartul general, întocmit, maĭ întâiŭ la Februarie 1807 şi apoĭ la 31 Iulie acelaşĭ an (1).

(1) *Nartul ce s'a făcut pentru vînḑarea lucrurilor.*

TAL.	PARALE		
—	1	Dramurĭ 70 pâne curată şi cóptă bine.	Să se urmeze în puţină vreme până va veni îndestulare de grîŭ noŭ.
—	1	Dramurĭ 50 jimblă.	
1	—	Ocaua de lumînărĭ de seŭ.	Până va eşi seŭ noŭ, şi atuncĭ după preţul seuluĭ noŭ se va pune nart.
—	24	Ocaua de săpun prost.	
—	12	Ocaua mizitră sărată.	
1	10	Ocaua pastramă şi ghiudenul de ţéră.	
—	32	Ocaua untul topit.	
—	32	Ocaua de miere.	
—	4	Butul pastramă de capră.	
—	24	Brînză de burduf, oca.	
—	5	Brînză próspĕtă oca.	
—	10	Ocaua pastramă de vacă şi cârnaţĭ de zalhana.	
1	—	Ocaua de uleiŭ.	
—	11	Caşcaval de Câmpina oca.	
—	30	Caşcaval de munte oca, i caşul negru afumat oca.	
—	8	Ocaua de oţet.	
2	10	Cărbunĭ ciubuce suta de oca.	
2	—	Cărbunĭ de ţandură suta de oca.	
—	12	Oca anason de ţéră.	
—	12	Oca de catran.	
—	4	Oca de cépă uscată.	
—	4	Oca de fasole.	
—	4	Oca de linte.	
—	4	Oca de mazĕre.	
—	5	Oca de bob.	
—	6	Oca de prune la lozniţe uscate.	
—	8	Oca de prune opărite.	
—	1	Cincĭ căpăţînĭ usturoiŭ.	
—	$3^1/_2$	Oca de semînţă de in.	
—	1	Rădăcina de ţelină mare, iar micĭ douĕ la para.	
—	1	Ḑece rădăcinĭ de pătrunjel.	

www.dacoromanica.ro

Edilitatea publică. Pavele. Incendii. Spitale.

Din respectul edilității publice, puțin se pôte face în scurta acésta nouă domnie a luĭ C. Ipsilante. Prin reorganisarea breslelor zidarilor și lemnarilor, de care maĭ sus am vorbit, Domnitorul asigură Bucurescilor, încă

TAL.	PARALE	
—	1	6 morcovĭ marĭ, iar micĭ 12, adică doĭ-spre-ḑece.
—	1	O varḑă nemțéscă.
—	4	Varză acră.
—	1	Treĭ sfecle.
—	1	Doĭ-spre-ḑece napĭ.
—	1	Gulia mare, iar micĭ douĕ la para.
—	1	Ridichĭ sîrbescĭ.
—	8	Ocaua năutul de țéră.
—	5	Conopida mare.
—	4	Cea de mijloc.
—	3	Cea mică.
—	1	6 fire de praz.
—	4	Sacaua de apă, vara, în poporul Agieĭ, iar iarna cincĭ parale.
—	5	Sacaua de apă în poporul Spătărieĭ iar iarna 6 parale.

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod cu mila luĭ Dumnedeŭ Domnul Moldoviĭ și Valahieĭ.—După cum s'a găsit cu cale de către dumnė-lor Veliții boerĭ, întărim și Domnia-Mea nartul acesta și poruncim dumi-tale Vel Aga, să îndatorescĭ pe toțĭ ceĭ ce vînd aceste felurimĭ de lucrurĭ, spre a face de acum înainte vînḑarea lor, întocmaĭ după prețul ce într'acest nart este arĕtat, iar pre ceĭ ce îĭ vor dovedi vînḑênd cu viclenie, adecă orĭ lipsă la dramurĭ, séŭ cu preț maĭ mult, să aibă a-ĭ pedepsi; vînḑarea însă a pâneĭ și a jimbleĭ să se urmeze cu prețul ce se arată în dos, numaĭ până va veni îndestulare de grâŭ noŭ, precum și vînḑarea lumînărilor de seŭ, i a săpunuluĭ celuĭ prost să se urmeze cu prețul ce se arată în dos, numaĭ până la sfîrșitul viitóreĭ lunĭ August, când atuncĭ ese seul cel noŭ.— 1807, Iulie 31.

Vel Logofĕt.

Prea Inălțate Dómne,

După luminata poruncă Inălțimiĭ Tale, ci prin Pitac ni s'a dat, ca să chibzuim cum se cuvine a se pune nartul la lucrurile pămîntescĭ de mâncare, și să arĕtăm Mărieĭ Tale în scris fără zăbavă, ne-am adunat cu dumnė-luĭ Epistatul Agieĭ la un loc, unde aducênd și din isnafurĭ față, am făcut chibzuire și în ce chip am găsit cu cale prețul cu care se cuvine a se vinde fie-care lucru într'acéstă vreme, arĕtăm Inălțimeĭ Tale într'acest dinapoĭ

www.dacoromanica.ro

ne deplin reconstruit după cutremurul de la 1802 şi incendiul următor, mij-

---

catastih, afară din carne care îşĭ are osebita întocmire ei, iar hotărîrea.... 1807, Iulie 39.

Ştefan Văcărescu, vel Vornic, Isaac Ralet, Vel. logof., Dumitrache Racoviţă biv. vel. vornic. (Cod. LIV, fila 50.)

Un alt nart exista deja de la începutul anuluĭ 1807 şi anume:

TAL.	PARALE	
—	1	Dramurĭ 65 pâine.
—	1	Dramurĭ jimblă 35 la para.
—	10	Ocaua de carne de vacă.
—	12	Cea de óie.
—	33	Ocaua de lumînărĭ de sĕŭ.
—	24	Săpunul cel prost.
—	16	Mizetra sărată.
1	25	Pastrama şi ghiudenul ce se face aicĭ.
1	10	Untul topit.
1	4	Mierea.
—	6	Butul de păstramă de capră.
—	8	Brânză próspĕtă.
—	12	Păstramă de vacă şi cârnaţĭ de zalhana.
1	—	Uleiŭ.
—	26	Caşcaval de Câmpina.
1	—	Caşcaval de munte.
—	8	Oţet.
1	30	Cărbune ciubuc.
1	10	Cărbune de ţandură.
—	12	Anasonul de ţéră.
—	12	Catran.
—	3	Ocaua de cépă.
—	4	Fasolea.
	4	Lintea.
—	4	Mazĕrca.
—	6	Bobul.
—	7	Prunele uscate la lojniţă.
	10	Prunele opărite.
-	10	100 de căpăţînĭ usturoiŭ.
—	3½	Sĕmînţa de in.
—	1	Rădĕcină de ţelină mare, iar micĭ douĕ la para.
—	1	10 rădĕcinĭ pătrînjeĭ.
—	1	6 morcovĭ marĭ, iar micĭ 12.
—	1	O varză nemţéscă.
—	4	Varza acră.
—	1	Douĕ sfecle.
—	1	Gulie.
—	1	5 ridichĭ sêrbescĭ.

www.dacoromanica.ro

lóce de reconstruire ceva maĭ regulată, căcĭ şi dânsul pune asupra luĭ Maĭmar-başa al corporaţiunilor întrunite, obligaţiunea de a nu îngăduĭ, ca unele construcţiunĭ să încalce asupra stradelor, ci să fie făcute în anumite condiţiunĭ.

Puţine strade aŭ putut să fie reparate în acest timp de grele podvoḑĭ pentru armată (1).

— 6 Ocaua năhutul de ţéră.
— 5 Conopidia mare.
— 4 Cea de mijloc.
— 3 Cea mică.
— 1 6 fire praz.
— 3 Sacaua de apă vara, iar iarna 4 în poporul Agieĭ.
— 4 Sacaua de apă vara, iar iarna 5 în poporul Spătărieĭ.

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Domnul Moldoveĭ şi Valachieĭ. — După cum s'aŭ găsit cu cale de către Sfinţia Lor Părinţiĭ Archiereĭ şi de dumné-lor boeriĭ, întărim şi Domnia-Mea nartul acesta şi poruncim dumni-tale Vel. Agă ca să îndatorezĭ pe toţĭ ceĭ ce vînd aceste felurimĭ de lucrurĭ ale mâncăriĭ, spre a face de acum înainte vînḑările întocmaĭ după preţul ce într'acest Nart este arătat, iar pe ceĭ ce îĭ veĭ dovedi vînḑénd cu viclenie, adecă orĭ lipsă la dramurĭ, saŭ cu preţ maĭ scump să aibĭ a-'ĭ pedepsi. — 1807, Februarie 22.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Mărieĭ Tale ce prin Pitac ni s'aŭ dat ca să chibzuim cum se cuvine a se pune nart la lucrurile de mâncare pămîntescĭ (afară din celea câte se aduc şi vin de la Ţara-Turcéscă la care acelea nu este vreme acum a se pune nart) şi să arătăm în scris, ne-am adunat cu toţiĭ la un loc, unde faţă fiind şi dumné-luĭ Vel. Agă am făcut chibzuire, şi în ce chip se găsi cu cale, preţul cu care se cuvine, a se vinde fiescecare lucru, arătăm Inălţimiĭ Tale într'acest catastih, iar hotărîrea rămâne a se face de către Măria Ta. 1807, Februarie 25.

D. Al Ungro-Vlachieĭ, Iosif Argeş, Constantin Buzĕŭ, Dimitrie Ghica Banu, Constantin Ghica Banu, Constantin Varlaam Vel. Agă. (Cod. LIV, fila 45.

(1) Eacă câte va acte relative la edilitate:

Anaforaoa ce s'a făcut în dosul jălbiĭ mahalagiilor pe Uliţa Ferĕstrăuluĭ.

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod. — Dumné-ta Vel Spătar, de vreme ce ne arăţĭ că la acea parte de loc din uliţa Ferĕstrăuluĭ, unde cer locuitoriĭ de acolo ca să facă peste şanţ un podişor şi pórtă pentru tre-

www.dacoromanica.ro

Tótă activitatea se concentréză în orînduirea şi îmbunătăţirea spitalelor. Spitalul cel mare de la Dudescĭ, încă din Decembre 1806, e destinat pentru căutarea soldaţilor ruşĭ (1).

---

cerea lor cu carul la trebuinţele ce aŭ, a fost şi este orînduită strajă de slujitorĭ spre a păzi, şi că deosebit s'aŭ legat şi eĭ prin zapise că dă de la dînşiĭ câte un om pe săptămână spre a le purta de grijă împreună cu străjeriĭ ceĭ orînduiţĭ; poruncim dară, să aibă voĭe a face cu a lor cheltuială acel podişor şi pórtă pentru înlesnirea trecerilor la trebuinţele ce vor avea. 1807, Maiŭ 6.

Prea Inălţate Dómne,

La locul unde cere jăluitoriĭ să se facă podişor de trecerea cu vitele lor din vechime a fost un zapciŭ de slujitorĭ, şi slujitoriĭ paznicĭ aĭ aceleĭ străjĭ orînduiţĭ de la spătărie, şi măcar de s'a şi făcut şanţul de s'a închis acel drum, dar aceştĭ orînduiţĭ străjarĭ aŭ fost nelipsiţĭ şi se află şi acum năpristan, păzind cu ómeniĭ ce se orînduesce de la Isnaf; acum după acésta a Mărieĭ Tale poruncă, maĭ chiămând pre din jăluitorĭ, de a lor bună voie s'aŭ legat prin zapise la Cancelaria spătărieĭ, ca şi de la dînşiĭ să orînduiască pe fieş-care săptămână un om a fi purtător de grijă cu străjariĭ ceĭ orînduiţĭ de la spătărie şi cu ceĭ de la Isnaf, şi nu lipsiiŭ şi pentru acésta a însciinţa pe Măria Ta. — 1807, Aprilie 5 (Cod. XLVIII, fila 114—115).

Vel Stolnic.

1807, Martie 14. Pitac la Egumenul Stavropoleos şi la Episcopul de Buzĕŭ, ca să drégă negreşit drumul ce urméză printre zidul mănăstireĭ Stavropoleos şi printre locul Episcopieĭ cu orĭ ce mijloc va putea.

Iŏ Constantin Alexandru Voevod i gpd. — Dumné-ta biv Vel Postelnci epistatule al Agieĭ, cu tóte că pentru a fi ferit de primejdia foculuĭ, atât tîrgul, cât şi tótă politia, aŭ fost dafo poruncĭ ca toţĭ de obşte să îngrijéscă a se mătura adesea coşurile caselor, dar se vede că până acum s'a amelisit acel Nizam, din care pricină se întîmplă primejdiĭ de foc, maĭ vîrtos acum când se află şi ostaşĭ conăciţĭ pe la case; drept aceea poruncim dumi-tale, să se dee Nizam şi poruncă straşnică coşarilor, fără de zăbavă, ca de douĕ orĭ pe săptămână să âmble şi să mături coşurile de prin tóte casele din politie, de. verĭ-ce fel de stare va fi, cu voie fără de voie. (Cod. LIV, fila 8 verso).

(1) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Domn al Moldavieĭ şi Valahieĭ.*—Cinstit şi credincios boerule al Domnieĭ Mele dumné-ta biv Vel Ban, Scarlat Ghica, epistatule al Spătărieĭ şi epitrop al spitalurilor marĭ, fiind-că pentru locuinţa şi odihna, i căutarea celor bolnavĭ Impĕrătescĭ ostaşĭ, este a se găti spitalurile ot Dudescĭ, poruncim dumi-tale, ca numaĭ

www.dacoromanica.ro

Cunoscutul căminar Nestor, care de maĭ mulțĭ anĭ administra spitalul Panteleimon este îndepărtat sub acusare de rea administrațiune. Din causa neîngrijiriĭ luĭ a ars spitalul Panteleimon, iar cele-l-alte sunt în pròstă stare, ḑice Anaforaua din 28 Martie 1807 (1).

Pentru întreținerea spitalelor se destină și banĭ de la Clironomiĭ *ab intestato*, cum se póte vedè din documentul de la 2 Aprilie 1807, ce dăm în notă (2).

---

decât după primirea acestuĭ domnescul nostru pitac, să orînduescĭ om într'adins, ca să epistăsèscă a se drege și a se meremetisi verĭ-ce va fi fost stricat acolo după vremĭ, cum și tòte odăile spitaluluĭ să se aștérnă cu mindire de zăblăŭ împlute cu paie ca să fie pentru odihna bolnavilor ce se va aduce acolo precum s'aŭ ḑis maĭ sus; așijderea să se facă tedaric și de cât-va grâŭ, cu care făcêndu-se bulgur, să se aducă la spitalurĭ ca să se afle acolo pentru hrana bolnavilor; ci dar tòte acestea câte s'aŭ ḑis maĭ sus să daĭ dumnè-ta nizam de a se găti negrești, cum maĭ în grabă ca să nu se întîmple vre-o smintèlă. tolico pisah. — 1806, Decembrie 19. (Cond. LIV., fila 6).

(1) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod cu mila luĭ Dumnedeŭ domn Moldovieĭ și Valahieĭ.* — Fiind-că osebit de acèstă rea economie cu care s'a arĕtat căminarul Nestor în diastima anilor de când epitropisesce, după cercetările ce și înși ne în parte am făcut, ne-am pliroforisit pentru numitul epitrop, că și pe bolnaviĭ ce se află la acest spital i-aŭ gonit de acolo, primită este Domnieĭ Mele Anaforaua ce ne face pré Sfinția Sa părintele Metropolit și dumnè-lor boeriĭ, spre a lipsi căminarul dintr'acèstă epitropie; pentru care și orînduim în locul sĕŭ epitrop la acèstă mŏnăstire pe cinstitul și credinciosul boerul Domnieĭ Mele biv Vel Stolnic Constantin Predescu, al căruia ipochimen este cercat, și înși-ne nouă cunoscut de vrednic, cinstit și cu cuget curat. Drept aceea poruncim dumi-tale Vel Logofĕt de ţéra de sus, să se scrie căminaruluĭ, ca să vie de afară spre a-șĭ paradosi socotèla cu venitul și cheltuiala mŏnăstiriĭ pe tòtă vremea epitropieĭ sale, și să arĕtațĭ Domnieĭ Mele prin Anafora, la care paradosis a socoteliĭ să fie față și Stolnicul Constantin, noul epitrop, în mâna căruia să se facă teslim atât sineturile ce vor fi, cât și tòte lucrurile mișcătòre și nemișcătòre ale acesteĭ mŏnăstirĭ.—1807, Martie 28. (Cod. XLVIII, fila 100).

(2) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*—De vreme ce Clucerèsa nu rĕspunde baniĭ ce este datòre mortuluĭ atât din arenda moșieĭ Bercenĭ, cât și din împrumutare, după cuprinderea zapiselor ce s'aŭ găsit, poruncim dumi-tale Vel Postelnice, și dumi-tale Vel Logofete de ţéra de sus, să se vîndă la alt muşteriŭ arenda numiteĭ moșiĭ, pe câțĭ anĭ se va putea îmbrăca suma banilor datorieĭ zapiselor ce vor fi maĭ rĕmas ale mortuluĭ, făcêndu-se zapt, să ne arĕtațĭ spre a se da în trebuințele spitaluluĭ, precum am poruncit.—1807, Aprilie 2.

www.dacoromanica.ro

Ingrijirea de drumurile marĭ este impusă de necesităţile comunicaţiunilor oştirilor rusescĭ. Numaĭ podurile de pe apele marĭ din apropierea Dunării sunt suprimate, sĕŭ cel puţin trase pe malul din partea unde e oştire, ca să nu pótă prin surprindere să invade prin ele oştirĭ turcescĭ. Se suprimă maĭ multe podurĭ din diverse direcţiunĭ. Actele ce dăm în notă, daŭ informaţiunĭ preţióse în privinţa acésta (1).

Prea Inălţate Dómne,

Urmând luminateĭ Mărieĭ Tale poruncĭ, ce ni se dă la acéstă jalbă, am arĕtat dumné-eĭ Cluceresei Raliţi Creţul celea cuprindĕtóre la Inalta Buiurdismă, ca orĭ să rĕspundă baniĭ mortuluĭ ce sunt asupra dumné-eĭ ca să dea la trebuinţa spitaluluĭ, spre a se întîmpina trebuinciósele cheltuelĭ, saŭ de nu, veţĭ da Măria Ta poruncă a se vinde arenda acesteĭ moşiĭ la alt muşteriŭ, pe câţĭ anĭ se pot îmbrăca baniĭ ce este jăluitórea datóre mortuluĭ, în vreme ce pricinuirile sale cele scrise într'acéstă jalbă, sunt fără nicĭ un temeiŭ, şi rĕspunde, că baniĭ nu are mijloc de a-ĭ plăti aflându-se scăpătată. Decĭ după zapisele ce a dat mortuluĭ unul de talerĭ 6.000 cumpĕrătórea arendiĭ moşicĭ Bercenĭ pe treĭ anĭ de la viitorul Sf. Gheorghe înainte, şi altul de tal. 2.000, al fiuluĭ Cluceresei, şi după rĕspunsul ce dă Clucerésa, că alt mijloc de plată nu are, urméză cu luminata porunca Mărieĭ Tale să se vîndă arenda moşieĭ Bercenĭ, pe câţĭ anĭ se póte îmbrăca baniĭ ce este datóre jăluitórea mortuluĭ, carĭ banĭ se cuvine a se lua sub zaptul stăpâniriĭ dimpreună cu alte lucrurĭ ce va maĭ fi avênd mortul spre a se vinde şi acelea a se da baniĭ aceştia la trebuinţa spitaluluĭ, şi când vor veni clironomiĭ mortuluĭ vor face cerere de la spital. — 1807, Martie 3. Cod. XLVIII, fila 101.

Vel Postelnic Anton, Vel Logofĕt Constantin Varlaam.

(1) Fiind-că chiar şi în vremile liniştite se cuvine a fi tóte drumurile străjuite şi păzite, ca să fie sciut fieş-care drumaş călĕtor, ce fel de om este de unde vine, unde merge şi cu ce trébă? iar maĭ vîrtos la vreme de rĕsbóie, se cuvine a face acéstă pază maĭ cu deadinsul şi cu maĭ mare priveghere, de aceea dar chibzuind Domnia Mea şi pentru podurile ce sunt pe apa Argeşuluĭ, am hotărît ca numaĭ patru să-şĭ aibă fiinţa lor, şi să lucreze pentru trecerea călĕtorilor drumaşĭ, iar cele-l-alte tóte să se ridice şi să se trécă dincóce, atât scândurile cât şi luntrile, i funiile lor cum şi orĭ-ce luntre slobodă se va afla pe la acele vadurĭ, şi să se puie la un loc depărtat de apa Argeşuluĭ şi ferit, pentru care s'aŭ şi trimis Mumbaşir cu poruncile nóstre de a le rădica, bez celo patru ce le pomenesc maĭ sus că aŭ a rĕmânea în fiinţa lor, din care unul fiind şi cel de la . . . sud . . . ; iată printr'acésta domnésca nóstră carte, orînduim pe sluga Domnieĭ Mele . . . cu . . . neferĭ să mérgă la maĭ sus numitul pod, şi să stea acolo cu toţiĭ napristan, ca să păzéscă şi să privegheze cu mare luare aminte: ce ómenĭ trec, de unde vin, unde merg şi cu ce trébă? carĭ

www.dacoromanica.ro

CAP. XII.

Micul rol al luĭ C. Ipsilante după re'ntórcerea în Domnie.

La mic rol să reduce puterea domnéscă a luĭ C. Ipsilante încă din primele momente ale reîntórcereĭ sale la Bucurescĭ. A ţinea, precum am vĕḑut, curte cu óre-care lucs, cu óre-care aparat domnesc, îĭ era încă permis, pe când, din respectul administraţiuniĭ, C. Ipsilante ajunsă maĭ puţin puternic de cât un boer de divan, devenind executorul numaĭ al ordinelor luĭ Michelson şi a celor maĭ puţinĭ importanţĭ comandanţĭ de oştire rusésca. Tot timpul Domnitorul şi-l consacră la îndestularea trebuinţelor armateĭ rusescĭ, decĭ la despoiarea ţĕreĭ. La 28 Decembrie 1806, Ipsilante dă Pitacul ce dăm în note. (1).

---

aceştĭ orînduiţĭ aĭ noştri, să aibă acéstă purtare de grijă, ca nóptea să trécă podul dincóce de apă, adecă despre rĕsărit, avênd cuvinciósa priveghere pentru tóte cum s'aŭ ḑis maĭ sus. 1807 Martie 6.

Podurile ce aŭ rĕmas să âmble.

Podul ot Prisicenĭ a luĭ Gheorghe Zarafu.
Podul Căsciórele.
Podul ot Ionescĭ.
Podul de la Pitescĭ.

Find-că chiar şi în vremea cea liniştită este trebuinţă a fi drumurile străjuite şi sciute, spre a se putea face vĕḑut şi cunoscut verĭ-cine, călĕtorĭ, drumaşĭ, cine este, de unde vine, cu ce pricină saŭ cu ce trébă, şi încotro are a merge maĭ vîrtos acum în vreme de rĕsboĭ, maĭ cu deadinsul trebuesce a se face acéstă îngrijire, şi a se pune în urmare acéstă pază a drumurilor, ci dar făcênd Domnia Mea cuviincióse chibzuirĭ şi pentru vadurile de pe apa Argeşuluĭ, am hotărît ca numaĭ cele de maĭ jos arĕtate, carĭ sunt trebuincióse pentru trecerea călĕtorilor drumaşĭ să rămâie în fiinţă, avêndu şĭ luntrile şi podurile cele trebuincióse, care şi acelea nóptea să se tragă dincóce de apă, adecă spre rĕsărit, iar cele-l-alte vadurĭ ce vor maĭ fi pe apa Argeşuluĭ în sus să lipséscă cu totul; pentru care şi volnicim să mérgă în faţa loculuĭ pe la fie-care dintre acele vadurĭ, şi prin ajutorul Ispravnicilor desfiinţând tóte podurile acelor netrebuincióse vadurĭ, să ridice apoĭ atât scândurile lor, cât şi luntrile i funiile şi să le ducă la un loc depărtat de apa Argeşuluĭ şi ferit, ca să stea păzite acolo; i saam recech. — 1807 Februarie Cod. LIV fila 48.

(1) *Iŏ Constandin Alexandru Ipsilante Voevod. i gd.*—După aretarea ce ni se face printre acéstă anafora poruncim dumnéluĭ Vel. Vist. să se plătéscă Clincénuluĭ baniĭ acestor care de lemne ce le-a dat pentru trebuinţa cfártirurilor ostăşescĭ, cu preţul ce se arată maĭ jos ad: po tal: treĭ carul de lemne. 1807. Aprilie 2.

www.dacoromanica.ro

In câte-va rînduri unii din locuitorĭ aŭ cercat să pună resistenţă la

---

Prea Inălţate Dómne,

După jalba ce aŭ dat Mărieĭ Tale Răducanu Clinceanu, cerênd a i-se rĕspunde plata banilor pe lemnele ce a dat în tăinaturĭ pe la cuartirurile ostăşescĭ, ni se poruncesce ca theorisind jalba şi cererea ca să arĕtăm Inălţimiĭ Tale; următorĭ fiind luminateĭ poruncĭ, facem arĕtare, că după venirea armieĭ aicĭ în Bucurescĭ, făcêndu-se îndată cerere pentru lemne de foc, şi neapărată fiind trebuinţa acésta spre împlinirea eĭ, până a se rudisi lemne de la judeţ, după orînduiala Visterieĭ, încă de atunci am arĕtat Inălţimiĭ Tale, că numitul jăluitor are lemne aduse aicĭ în Politie de vîndare, pentru negustorie, după care arĕtare ne-aĭ poruncit Măria Ta, ca pentru împlinirea trebuinţeĭ să luăm lemne de la jăluitor şi să i-se plătéscă de la Visterie, câte tal: treĭ pe chip, care preţ provalisindu-l noĭ jăluitoriuluĭ, măcar că nicĭ într'un car nu primea, arĕtând că după preţul cu care le-a cumpĕrat el, şi după suma osebitelor cheltuelĭ ce are făcută pentru aceste lemne 'l ţine maĭ mult de tal: treĭ; dar mult fiind silit de noĭ, în cele de pe urmă fără voia sa l'am îndatorat să dea lemne cu preţul ce Măria Ta aĭ poruncit şi aĭ hotărât, ad: câte tal: treĭ şi aşa . . . . . aŭ şi dat jăluitoriul până acum care de lemne treĭ miĭ două-sute cincĭ-decĭ şi şése după chiar dovada chitanţelor ce are la mânile sale a însuşi Exelenţiilor sale Generalilor şi ale ofiţerilor, carĭ aŭ făcut cerere către noĭ şi noĭ am iscălit acele chitanţe cu ordine către jăluitor, ca să dea. Decĭ fiind-că jăluitorul îşĭ cere plata pe suma lemnelor ce a dat, arĕtând, că şi el este dator a rĕspunde celor carĭ l'aŭ împrumutat de a cumpĕrat şi a strîns aceste lemne aicĭ în politie, şi fiind-că este sciut de tótă obştea de sărac, să fie luminată porunca Mărieĭ tale către dumnéluĭ Vel. Vist. ca cu preţul cel tocmit şi hotărît de Măria Ta să-i-se plătéscă suma carelor după chitanţele ce are, şi să i-se iea chitanţele de la mâna luĭ.—1807 Martie 16. (Cod. XLVIII, fila 102).

Constantin Filipescu, Vel. Logf. Varlam.

Anafora în dosul jălbiĭ luĭ Ión Ghiulbéză Stolnicul, pentru două buţĭ cu vin şi 20 vedre cu rachiŭ.

Iŭ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod. — De vreme ce neajungêndu-se vinul şi rachiul ce s'a dat har de la alte părţĭ, a fost trebuinţă de s'a luat şi acest vin şi rachiŭ, ce se arată maĭ jos, de la acele două cârciume, care s'aŭ dat spre mângâerea Impĕrătescilor oştirĭ, la venirea armieĭ, şi fiind-că acésta era datorie a tuturor orăşenilor de la Buzĕŭ, nu este dar cu cale a rĕmâne numaĭ singurĭ aceĭ doĭ cârciumarĭ păgubaşĭ de preţul acestuĭ vin şi rachiŭ, ci poruncim dumné-vóstră Ispravnicilor să împliniţĭ cu listă de la toţĭ de obşte orăşenĭ de acolo tal. 228 pe vedre 228 vin, şi tal. 170 pe două-decĭ vedre de rachiŭ, sumă ce prin graiŭ ne arată dumné-luĭ Vel Logofĕt_că s'a luat de la aceĭ doĭ cârciumarĭ, din carĭ banĭ

www.dacoromanica.ro

gróznicile rechisiţiunĭ. «*Mal leur en prit!*». Eĭ fură maltrataţĭ. Chiar şi din

---

să se plătéscă prin sluga Domnieĭ Mele, Păhărnicel, la Stoian cârciumarul tal. 111, pe alte atâtea vedre de vin ce a dat el, şi alţĭ tal. 170 pe 20 vedre de rachiŭ ce a dat tot el vadra pe tal. 8, banĭ 60 şi talerĭ 117 se cădea Stanciuluĭ cârciumarul pentru alte atâtea vedre vin ce a dat şi el, care acéstă cislă să o faceţĭ apoĭ cunoscută şi la visteria Domnieĭ Mele, spre a fi sciută.— 1807, Martie 21.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimeĭ Tale, ce mi se dă la acéstă jalbă a Stolniculuĭ Iancu Ghiulbéză, urmând, arĕt Mărieĭ Tale; că la venirea prea puternicilor oştirĭ, când aŭ trecut pe la Buzĕŭ, s'a dat har, însă de la Sfînta Episcopie douĕ buţĭ cu vin şi 20 vedre de rachiŭ, şi de la dumnélui Paharnicul Hrisoscoleŭ douĕ buţĭ cu vin, şi de la mônăstirea Ban douĕ buţĭ cu vin, care acésta nefiind de ajuns, s'aŭ luat încă douĕ buţĭ cu vin de la douĕ cârciumĭ, şi douĕ-ḑecĭ vedre de rachiŭ, prin dumné-lor boeriĭ Ispravnicĭ de s'aŭ bĕut tot de ostaşĭ, şi aceste sunt pe carĭ cer cârciumariĭ, plată; decĭ luarea acestor douĕ buţĭ cu vin şi 20 vedre de rachiŭ de la cârciumarĭ fiind cu adevĕrat, arĕt Inălţimeĭ Tale, şi la cererea ce fac la milostivirea Mărieĭ Tale, însă li se ḑisese dumné-lor Ispravnicilor, ca să se analogiséscă plata acestora pe orăşeniĭ de la Buzĕŭ, să nu cerce Visteria pagubă, dar să vede că n'aŭ urmat.— 1807, Martie 14. (Cod. XLVIII, fila 94).

Vel Logofĕt.

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod. — Poruncim Domnia Mea domnieĭ tale Vel. Vistier, să se dea talerĭ 1.090 plata numaĭ a 545 care lemne, iar cele-l-alte 50 care ce ni se arată maĭ jos arse de cărăuşĭ, acetea nu sunt primite Domnieĭ Mele, cum şi acelea 369 care, poruncim să le plătéscă însuşĭ Medelnicerul Constantin, de vreme ce n'a putut a'şĭ da socotélă pentru dînsele, ce le a făcut şi la ce trebuinţă le-a cheltuit.

1807, Martie 17.

Prea Inălţate Dómne,

Fiind-că pentru lemnele ce s'aŭ luat de pe la uniĭ, alţiĭ, de aicĭ din politia Bucurescilor în trebuinţele ostăşescĭ, a pururea supĕră pe Măria Ta cu jălbĭ ceĭ ce le-aŭ dat ca să li se plătéscă, ale căror jălbĭ orînduindu-se către noĭ spre cercetare, de aceia nu lipsim a arăta Mărieĭ Tale socotéla acestor lemne de foc, precum maĭ jos o aşternurăm, ca să fie luminată poruncă de a se plăti. — 1807, Martie 16.

Vel. Vist. Constantin Ghica Varlaam.

www.dacoromanica.ro

trépta maĭ ridicată se făcură unele împotriviri la rechisiţiunĭ, dar şi aceştia fură rĕŭ pedepsiţĭ (1).

Nu numaĭ de requisiţiunĭ de provisiunĭ îngriji C. Ipsilant, ci şi de *călăuze* pentru oştirea rusésca (2).

Socotéla lemnelor

CARE LEMNE	
964	A luat Medelnicerul Constantin de la uniĭ alţiĭ, precum în foe se arată.
369	Se scade şi rĕmâne a le plăti însuşĭ, fiind-că nu'şĭ dă socotéla unde le-a dat.
595	Rĕmân a se plăti care s'aŭ dat la cuartir, însă:

CARE LEMNE	
545	cu Tescherele rusescĭ şi ale mele prea plecateĭ slugĭ a Mărieĭ Tale, Logofĕtul Varlaam.
50	Care lemne care le-aŭ ars cărăuşiĭ în câtă vreme aŭ cărat lemne, fîn şi orz.
595	

TALERI	BANI	
1190	—	Adecă una mie, o sută nouĕ ḑecĭ leĭ, fac aceste de maĭ sus arătate 595 care lemne, plătindu-se po tal. doĭ, fiind lemne de crâng. (Cod. XLVIII, fila 90.)

(1) 1807, Aprilie 10. S'a făcut volnicie cu patru neferĭ să aducă aicĭ pe ceĭ maĭ jos arătaţĭ, carĭ aŭ bătut pe Costea şi Dinu, ce eraŭ orînduiţĭ pentru care, ca să încarce fîn şi orz.

Căpitan Partenie, Logofĕtul Radu, Logofĕtul Petre } ot. Talpa Sud. Vlaşca.
Popa Drăcuşin ot. Răsucenĭ-Vlaşca.
Logofĕtul Dumitru ot. Atîrnaţiĭ-Teleorman.

(2) *Iŭ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gpsd.*— Poruncim Domnia Mea Vătaşe Aproḑĭ, Ceauş de aproḑĭ, Vătaşe de Divan, Vătaşe de Visterie şi Vătaşe de Păhărnicie, ca îndată ce veţĭ vedea acest domnescul nostru Pitac numaĭ decât să gătiţĭ fic-care din stégul sĕŭ câte cincĭ ómenĭ călărĭ, pe care să-ĭ faceţĭ teslim la dumné luĭ biv. Vel. Vornic Constantin Varlam, ca să fie naprestan pentru trebuinţa călăuzilor ce se cer de către Impărătescile oştirĭ, şi pe tótă sĕptĕmîna să-ĭ schimbaţĭ orînduind câte alţĭ atâţia călărĭ în locul lor, ca să fie nelipsiţĭ pentru împlinirea acesteĭ trebuinţe, precum s'a ḑis maĭ sus, toli. — 1806 Decembrie 28. (Cod. LIV, fila 8.

www.dacoromanica.ro

De la acéstă dată nu se maĭ sfîrşesc poruncile de rechisiţiunĭ de tot felul de la ţéră, adevĕrat jaf de ḑi şi nópte asupra eĭ. Insuşĭ Divanul ţĕriĭ se vede, în Ianuarie 1807, silit, ca fără de intervenţiunea Domnitoruluĭ să denunţe unuĭ general rus o categorie de jaf, care ameninţa şi Bucurescĭĭ de fómete şi de lipsă de lemne de foc în timp de iarnă. In adevĕr ţĕraniĭ nu maĭ voiaŭ să vină la Bucurescĭ, să aducă provisiunĭ, căcĭ de pe drum şi de pe strade li se luaŭ carĕle, sub nume de podveḑĭ şi eraŭ duşĭ în beilicurĭ sĕptĕmânĭ şi iar sĕptĕmânĭ, departe de satul lor.

Noroc décă cel puţin se maĭ putea întórce bietul ţĕran a-casă singur, căcĭ boiĭ îĭ periaŭ, séŭ îĭ mâncaŭ oşteniĭ ruşĭ, şi carul nu maĭ putea servi decât la încălḑitul acestora (1).

O altă însărcinare tristă a Domnitoruluĭ era urmărirea boerilor presupuşĭ că ţin corespondenţă secretă cu Turcia, orĭ cu Franţa, cum şi a celor Românĭ carĭ eraŭ bănuiţĭ că sunt spionĭ turcescĭ (2).

---

(1) *Către Excelenţa Sa Gheneralul de Turne Stigirof.*

De la Divanul Principatuluĭ Valachieĭ. — Facem arĕtare Excelenţeĭ Tale, că din pricină, căcĭ orĭ-ce carĕ vin de pe afară cu lemne şi cu alte trebuincióse zaharele se ieaŭ de către ostaşiĭ ruşĭ, cu numirĭ de poclosadă, s'a închis politia cu totul, de se află în mare stenahorie de lipsa lemnelor şi a altor trebuincióse zaherele de hrană, care fiind că tótă trebuinţa ce aŭ polcurile ostăşescĭ pentru carĕ aŭ a şi-o cere dela magazie, fiind-că sunt carĕ rînduite între dînşiĭ pentru posluşanie la trebuinţele ostăşescĭ, de unde li se şi dă verĭ-câte carĕ aŭ trebuinţă şi cer, iar acéstă urmare este jaf, căcĭ apucând pe săraciĭ ţĕranĭ de le ieaŭ carĕle, şi ţiindu-ĭ popriţĭ până nu le dă banĭ, nu-ĭ slobóde, şi fiind-că acéstă rea urmare credem că nicĭ într'un chip nu va fi suferită Excelenţeĭ Tale, a pătimi adecă şi săraciĭ ţĕranĭ smăcinare şi jafurĭ, şi a pătimi şi locuitoriĭ politieĭ lipsă de cele trebuincióse ale hraneĭ cum şi de lemne, fiind acestea trebuincióse şi chiar ostaşilor pe iarnă pentru hrana şi încălḑirea celor ce se află în cuartirurĭ; de aceea dar ne rugăm şi Excelenţeĭ Tale, să facĭ arĕtat şi Excelenţieĭ Sale Gheneral-Comandant, să dea straşnice poruncĭ la tóte polcurile ostăşescĭ, ca de acum înainte nimenea din ostaşĭ să nu se cuteze, nicĭ să îndrăsnéscă a maĭ lua vre-un car de pe drumurĭ şi uliţe, şi orĭ-ce trebuinţe vor avea de carĕ, să facă cerere la magazie ca să li se dea de acolo. — 1807, Ghenar 19. (Cod. 54, fila 71).

(2) 1807, Martie 16. Carte slobodă, să iea de aicĭ zapciul Spătăresc pe un Dumitrache Moldovén, ce s'aŭ prins de Ispravnicul sud. Saac cerşind fiind trimis de Bimbaşa Taca ca să afle unde sunt Muscaliĭ, să-l ducă la Ocna Slănic.

www.dacoromanica.ro

Acusaţiĭ de spionagiŭ eraŭ aprópe fără judecată aruncaţĭ în grópa ocneĭ, deacă nu imediat ucişĭ (1).

(1) *Iŭ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*—Volnicim pe zapciul armăşesc, ca ridicând de aci pe acel Anghel Holteiŭ, să-l ducă la ocna Slănic, unde poruncim cămăraşuluĭ de acolo, să-l băgaţĭ înăuntrul ocneĭ şi fără de al doilea poruncă a Domnieĭ Mele să nu fie slobod, şi de primirea luĭ să aveţĭ a da adeverinţă la mânile mumbaşiruluĭ.—1807, Aprilie 20.

Prea Înălţate Dómne,

După luminata poruncă Inălţimiĭ Tale ce ni s'a dat prin acest alăturat Pitac, s'a adus în judecată numitul Anghel Holteiŭ, ce s'a prins la sud. Teleorman în vină de cerşit şi maĭ întâiŭ am teorisit acest deosebit tacrir grecesc cu care s'a dat vinovatul la închisórea temniţeĭ, apoĭ s'a făcut cercetărĭ fórte cu amăruntul, şi precum de buna voia luĭ s'a mărturisit, însciinţăm Inălţimeĭ Tale, că numitul de felul luĭ este născut, crescut în satul Tătăranĭ, sud. Teleorman, are mumă, un frate maĭ mic şi rudeniĭ, ce locuesc la acest sat, dajnicĭ aĭ visterieĭ Inălţimeĭ Tale, scie sîrbesce şi turcesce; de la létul 1802 a intrat păstor de vite cu simbrie la nisce turcĭ negustorĭ, cu carĭ mergênd la Giurgiu, când s'a întors să vie la satul luĭ găsind locuitoriĭ satelor fugiţĭ din pricina trecereĭ Turcilor cârjaliĭ, într'acea vreme, el s'a dus la Zimnice şi intră slujitor căpitan, s'a dat slujind cu plata nelipsit de atuncĭ şi până acum, în care diastimă de cincĭ anĭ în multe rîndurĭ a venit la Bucurescĭ, trimes fiind atât de boeriĭ Ispravnicĭ, cât şi de către căpitanĭ, cu cărţĭ la dregătorĭ, iar după venirea prea puterniceĭ armiĭ împărătescĭ, orînduitul căpitan Zimniceĭ, anume Dumitru, trecênd de cea parte a rămas slujitor căpitănieĭ de la acésta cu ceauşiĭ lor, un Nistor şi Stanciu, ca nisce pămîntenĭ şi familiarĭ la acel loc, de unde nicĭ el nu s'a strămutat, şi la ḑi întâiŭ de..... următorul anu i s'a dat de Stanciu Ceauşu o carte deschisă, spuindu-ĭ că este domnéscă, trimisă din ţéra turcéscă, orînduindul pe el cu cal de olac şi surugiŭ de a mers prin câte-va sate într'acel judeţ, cetindu-se acea carte către locuitorĭ, ca să fie cu supunere, să dea cele trebuincióse Turcilor, şi la satul Viişóra găsind pe un Barbul proin-Căpitan, i-a dat acea carte, ḑicêndu-ĭ, că este orînduit însuşĭ să ămble prin sate, să publicuiască, şi el s'a întors înapoĭ la Zimnice, unde aflându-se o sumă de Turcĭ l'aŭ dat să slujască rîndaş, la conacul Saraschieruluĭ acelor Turcĭ, un Suliman Juşbrumciŭ şi la 12 ale următoruluĭ, în Vinerea cea mare, l'a rădicat Nistor Ceauşul de slujitor de la slujba luĭ şi l'aŭ dat călăuză unuĭ Buluc-başa Turc, ce avea cu el ca vre-o 300 de neferĭ turcĭ, să-ĭ pórte prin satele de acolo, şi aducêndu-ĭ până la Odaia cămăraşuluĭ Parachiviĭ, din satul Braniştea, unde toţĭ locuitoriĭ satuluĭ eraŭ fugiţĭ, apoĭ s'aŭ despărţit şi ceĭ maĭ mulţĭ aŭ apucat spre Şoimul, iar el cu acel Buluc-başa şi câţĭ-va Turcĭ trecênd la satul Ţigănescĭ, s'aŭ înfăşurat prin satele de prin prejur, şi la o móră găsind doĭ ţĕranĭ şi spuindu-le că la Ciolănescĭ este pedestrime de ostaşĭ şi călărime la Ruşĭ s'aŭ întors înapoĭ, şi de la un loc i-aŭ dat acel turc Buluc-başa douĕ cărţĭ deschise, spuindu-ĭ

www.dacoromanica.ro

Pe lângă ocupațiunĭ de felul acestora, C. Ipsilante maĭ avea și sarcina, maĭ mult ocasionând cheltuelĭ decât onorurĭ pentru el, de a primi cu alaiurĭ și a găzdui în Bucurescĭ și în țéră diferite persóne înalte din óstea și diplomația rusésică. Așĭa, la 30 Decembre 1806, el primì la Bucurescĭ pre Italinski, care abandonând Constantinopolea, luà drumul Rusieĭ prin țările române (1).

*

Dar puțin timp dură și asemenea situațiune a luĭ C. Ipsilante, căcĭ cum se desprimăvĕră, împrejurările rĕsboiuluĭ și ale politiceĭ orientuluĭ aduc în mare pericol Bucurescĭĭ și pacea domnieĭ luĭ Ipsilante.

Amenințătórea posițiune ce luase Anglia față cu Turcia, ajutând pe Muscalĭ, era de natură a întări, cu tóte acestea, domnia cea nouă a luĭ C. Ipsilante. Anglia, încă la 13 Februarie 1807, trămite 11 vase de rĕsboĭ, care intră în

---

că sunt ale luĭ Iordache Orbul, să mérgă fără frică, să dea una Isprăvniceluluĭ de la Peritul, și cea l-altă zapciuluĭ plășiĭ de Roșĭ, și cu acele cărțĭ mergênd maĭ nainte s'aŭ poposit la o móră, ce este aprópe de Mavrodin, unde se aflaŭ vre-o treĭ patru ómenĭ cunoscuțĭ, pentru măciniș, și după ce le-aŭ spus tóte urmările luĭ l'aŭ legat și ducêndu-l la dumnė-lor Ispravniciĭ din Ciolănescĭ, de acolo împreună cu acele cărțĭ l'aŭ trimis aicĭ; după acésta să întórsă numitul cu plângere ca să fie iertat de greșalele luĭ, cerênd ca să se orînduiască ostaș și cu chezășia rudeniilor dintr'acel sat va da mare prinsóre, că va sluji cu dreptate; teorisindu-se dar arĕtările numituluĭ, vedem, că locul de slujitor fiind al scaunuluĭ căpitănieĭ ot. Zimnice, ca un pămîntean nu i-s'a cuvenit să slujască Turcilor, și cu prilej să fi fugit; a doua că după ce s'a orânduit în doue rîndurĭ cu acele scrisorĭ, nu trebuea să le ducă prin sate, ca să priciuuiască turburare și spaimă locuitorilor, ci să le fi dus drept la orînduițiĭ de Inălțimea Ta, Dumnélor Ispravniciĭ, și atuncĭ 'șĭ dobândea scăparea și neînvinovățirea; drept aceea nu-ĭ póte fi primită arĕtarea rudeniilor luĭ și încredințarea, ce ḑice că va da, ca să slujéscă țĕriĭ cu dreptate, pentru că acest proerisis ar fi trebuit să-l facă maĭ 'nainte încă până a nu se prinde între aceste urmărĭ; decĭ fiind-că după ale luĭ urmărĭ să dovedesce vinovat și fiind om cu capul, judecata găsesce cu cale să se trimiță la ocnă fără de soroc; de acésta nu lipsim a însciința, iar hotărirea..... — 1807. Oct. 19 Cod. XLVIII. fil. 109. Constantin Stolnicul, Teodor Fotino Serdar; Constantin Calicari Medeln; Constantin Slugerul.

(1) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gpsd.* — Dumné-ta Vel Agă, îndată ce veĭ primi acéstă poruncă a Domnieĭ Mele, numaĭ decât să aibĭ a face tótă cuviinciósa gătire în casele Dumnė-eĭ Vorniceseĭ Anicheĭ Floréschiĭ, pentru ca să conăcéscă cinstitul Elciŭ al Rusieĭ, ce are să trécă pe aicĭ. Ţolico pisah gd. — 1806, Decembre 30.

www.dacoromanica.ro

strîmtórea Dardanelelor şi ancorând la Condoscali, ameninţa Constantinopolea cu foc, deacă Turcia nu va primi 8 puncte între carĭ: 1) Cesiunea Egiptuluĭ către ea; 2) Moreea să se reunéscă cu Epirul şi cu Eptamisul; 3) Cesiunea Roduluĭ, a insuleĭ Creteĭ, cât şi Ciprului; 4) Tótă Basarabia şi Vlaho-Moldavia să se cedeze Rusieĭ; 5) Să se reunéscă independenţa Sîrbilor; 6) La porturile turcescĭ să pótă ancora liber vase de rĕsboĭ englizescĭ şi rusescĭ; 7) Să se isgonéscă Sebastian cu tótă cancelaria sa (1) şi să se declare rĕsboiŭ Francieĭ.

Turcia protesta de amiciţie pentru Anglia, dar acésta o ameninţa mereŭ. Totuşĭ mişcările oştirilor luĭ Napoleon obligă pre Anglia să-'şĭ retragă flota, peste câte-va ḑile.

Tocmaĭ acele mişcărĭ ale oştireĭ franceze, şi tocmaĭ faptul că ameninţările Englezilor nu aŭ un efect imediat îngrijesc pre Ipsilante. Apoĭ la 7 Martie 1807, (într'o Joĭ), Sultanul îmbracă cu caftan de domnie a Moldoveĭ pre marele Dragoman Hangeri. Beizadea Alecu Sutzo, fiul luĭ Mihaĭ Sutzo (2), cel-l-alt protegiat al Francieĭ, succede luĭ Hangeri în Dragomanat (3).

Adaoge-se la acésta, că óstea rusésca, după ce de la 2 Martie 1807, sub Michelson, Miloradovicĭ, Dejur, Olan şi alţĭ generalĭ merseseră să bată Giurgiul, se întorc la 17 Aprilie, în Vinerea mare, la Bucurescĭ şi Copăcenĭ, fără nicĭ o ispravă. Maĭ mult, chiar şi de a se retrage din Valahia spre Moldova pare că primise Michelson poruncă, la începutul anuluĭ 1807. Intr'o scrisóre a adjutantuluĭ comandant Mériage, secretar al ambasadeĭ francese din Viena, scrie în 22 Februarie 1807, din Vidin către Talleyrand cele ce urméză:

«Au surplus, les Russes ne paraissent avoir fait aucune tentative pour communiquer avec les Serviens. Ils n'ont point passé l'Olt et la partie de la Valachie située entre cette rivière et le Danube est absolument libre. Ce pays, dont Crajova est le principal lieu, avait été rendu tributaire par Passavan-Oglou. Les habitants de Crajova, à l'arrivée des Russes, ayant fui vers Bucarest, ce Pacha a fait arrêter un des principaux Boyards qui se trouve encore en prison à Widdin comme otage. Molla Aga m'a dit, relativement à cette partie de la Valachie, que d'après la réconciliation avec la Porte, il en laisserait la jouissance au Prince Suzzo, dont le Caïmacan était attendu pour aller à Crajova en prendre l'administration mais il n'y a aucunes troupes, ni Turques, ni Russes.

(1) Veḑĭ Hurmuzachi, Doc. No. DXXII. pag. 378.

(2) Fotino scrie, că A. Sutzo fu numit chiar Domnul Moldoveĭ. (II p. 229. Veḑĭ Fotino T. II, pag. 229.) Cronica Greco-Română, publicată de d-l Erbiceanu scrie, că Al. Şuţu fiul luĭ M. Şuţu, fu numit numaĭ mare Dragoman al Porţeĭ. Istoria Metropolieĭ, Iaşĭ, p. 510.

(3) Cronica Greco-Română, pag. 510 a Istorieĭ mitropolieĭ de Iaşĭ.

www.dacoromanica.ro

«Les Russes ont peu de troupes en Valachie; elles paraissent avoir ordre de se retirer par la Moldavie pour joindre la grande armée en Pologne. Un courrier russe a été pris du côté de Rimnick. Ses dépêches paraissent relatives à cette marche rétrograde.

«Mais ils ont organisé à Bucarest une sorte de milice grecque composée d'Albanais et Valaques; on dit ce rassemblement nombreux et mal armé.

«Les Turcs ont défait un corps russe à Petra, presque en face de Sistov. On dit qu'il y a eu cinq ou six cents prisonniers avec un drapeau et la musique, mais les détails ne me sont pas bien connus.

«Il paraît qu'un autre corps turc est passé par Ibrail; que 5.000 hommes, sous le commandament du frère de l'Aga d'Orsova, se sont portés sur Rimnick du côté de Büséo, de manière à couper la retraite à tout ce qui se trouve en Valachie. C'est l'Aga d'Orsova qui m'a donné cette nouvelle qu'il m'a dit lui être parvenue par un Tartare expédié par son frère et venant d'Ibraïl. Je ne puis donc donner à cette nouvelle d'autre certitude.

«Molla-Aga m'assure, que le Pacha de Ruschuck peut avoir 50.000 hommes et qu'on attend d'autres forces avec le G. V. Mais si ces troupes sont comme celles que je vois à Widdin, elles sont moins propres à inspirer la terreur à l'enemi qu'à ravager la Valachie. Le Prince Suzzo aura peine à garantir cette province d'une dévastation complète, et ses Boyards d'un massacre général.

«L'Aga d'Orsova me dit être destiné à une expédition contre les Serviens; mais je ne lui vois aucuns moyens pour cela. Orsova n'est qu'un monceau de ruines, et son commandement a moins de trois lieues d'étendue.»

. . . . . .

Asemenea împrejurărĭ de sigur căuta să dea de gândit luĭ Ipsilante.

*

Rusia nu putea spori cu uşurinţă şi după trebuinţă oştirile sale din Principate, căcĭ nu putea lăsa fără mare apĕrare de oştirĭ, graniţa despre Prusia. Francesiĭ luase Breslaŭ la 7 Ianuarie 1807 stil noŭ La 8 Februarie la Eylaŭ, Napoleon bătusă chiar pre Ruşĭ.

Situaţiunea devenia ast-fel anevoiósă. Totuşĭ Ipsilante Vodă încă spera. Acésta ne esplică faptul, că în 25 August 1807 el trimete la Cameniţa să i se aducă Dómna şi Curtea. Adevĕrat că dispusă apoĭ să rĕmână Dómna şi Curtea la Iaşĭ, unde le credea maĭ în siguranţă de cât în Bucurescĭ (1).

Maĭ bine de o lună de ḑile stătuse Ruşiĭ cu Michelson în jurul Giurgiuluĭ fără succes. Primind în Aprilie scire, că óstea rusésca, care descinsese la Ismail, este în situaţiune grea, Michelson lăsâ — cum deja o spuserăm — Giurgiul, şi reluă calea Bucurescilor, cu gând să mérgă apoĭ spre

(1) Pag. 512 Ist. Mitr. Mold.

www.dacoromanica.ro

Ismail. Se lăţi scirea, că Turciĭ se concentréză la Obilescĭ, numaĭ la câte va ore departe de Bucurescĭ. Când generalul rus Miloradovicĭ, cu puţină oştire ce maĭ rĕmăsese în Capitală, abia 4.000 de ostaşĭ, se decide să abandone de tot oraşul, să mérgă să isgonéscă pre Turciĭ de la Obilescĭ, panica e mare în Bucurescĭ. Domnitorul merge să întrebe pe Miloradovicĭ, de nu rĕmâne el şi Bucurescĭĭ în pericol (1).? Rĕspunsul afirmativ al generaluluĭ rus, că pericolul póte fi probabil şi că cu siguranţă nu póte fi decât cine merge cu oştirea ruséscă. Atuncĭ C. Ipsilante stete pe gînduri: abia sosise la 12 Aprilie, din Iaşĭ, maiorul Niculae Pangal, cu misiunea de a organisa un corp de 6.000 de voluntarĭ românĭ şi albanezĭ, destinaţĭ, ca sub nume de «*Macedonenĭ*» să-ĭ ducă în Balcanĭ, unde să încépă a rescula pre ceĭ de acolo contra Turcieĭ. Ipsilante se îngrijisă de cele necesare acestuĭ corp, dar la finea luĭ Aprilie 1807 de puţin ajutor putea fi însghebândul acesta corp, la apĕrarea Bucurescilor. Atuncĭ Domnitorul adună, în 24 Aprilie, la Divan tótă boerimea şi apelă la eĭ ca, în interesul patrieĭ, pentru ca să aibă Visteria banĭ, cu care să mărésca şi să întreţină óstea pămînténá, care să fie spre apĕrarea Bucurescilor, să renunţe toţĭ la havaeturile lor, şi toţĭ baniĭ din acestea să se verse în Visterie, mulţămindu-se eĭ numaĭ cu sumele necesare traiuluĭ lor. Domnitorul maĭ propune, ca să se numéscă o comisiune din doĭ boerĭ, carĭ să aibă îngrijirea îmbrăcămintei, armelor, cailor şi a nutrimentuluĭ armateĭ pămîntescĭ. Acéstă comisiune să îngrijéscă şi de baniĭ necesarĭ pentru armată. Singur numaĭ boeriĭ Dimitrie Varlaam, serdarul Antonie Fotino şi serdarul Stroe, primiră propunerile Domnitoruluĭ, pe când tot restul boerimiĭ, împreună cu Arhiereiĭ, adreséză luĭ C. Ipsilante o anafora, prin care se opun a-şĭ abandona havaeturile şi privelegiurile, ḑicênd, că aŭ bune nădejdĭ la Inălţimea sa, că nu numaĭ vechile privelegiĭ vor rĕmânea nestrămutate, dar că şi altele noue vor obţine, după promisiunea ce le-a dat. Despre cheltuelele armatelor rĕspunseră, că nu pot găsi banĭ, şi că Domnitorul sa facă cum o crede, să iconomiséscă lucrul şi de acum înainte, precum a făcut până acum.

Ipsilante era amărît de lipsa de patriotism a boerilor. Cu douĕ ḑile înainte de acest rĕspuns nepatriotic, Domnitorul trimesese óstea pămîntéscă cu 8 tunurĭ şi cu câţĭ-va cazacĭ ruşĭ sub comanda generaluluĭ Isaia (Isaiow), să isgonéscă din Oltenia pre Turcĭ şi pre Al. Suţu, rivalul sĕŭ, carĭ invadaseră tóte cele 5 judeţe şi Craiova şi le jăfuia şi le rechisiţiona cu provisiunĭ în natură şi în banĭ, cerênd de la fie-care locuitor câte 40 de leĭ. «Decĭ s'aŭ spîrticat aceste 5 judeţe, ḑice Dionisie Eclesiarhul (2): care încotro

(1) Fotino II, pag. 230 trad. Sion.
(2) Tesaur de monumente. tom. II, pag. 216.

www.dacoromanica.ro

putea scăpa din mâna Turcilor..., boerĭ, egumenĭ, negustorĭ, aŭ fugit în ţéra Ungurésca.» Dionisie afirmă că la acéstă prădare a Oltenieĭ s'aŭ unit cu Turciĭ şi panduriĭ românĭ localĭ. Generalul Isaiow cu óstea de dragonĭ pedeştri moldovenĭ, de cazacĭ, de panduri, muntenĭ şi de cete de Sêrbĭ şi de Arnăuţĭ, aŭ isbutit să cureţe Oltenia de Turcĭ.

La 23 Aprilie 1807 veniseră la Bucurescĭ doĭ trimişĭ Sêrbĭ, să céră luĭ Ipsilant ajutor de oştire şi de banĭ, cu care Serbia să pótă lupta contra Turcilor. Consulul englez din Bucurescĭ *Summerer* maĭ raportă, că Ipsilant Vodă, acum, în Februarie 1807, aspira să realiseze visul sĕŭ măreţ de a uni sub sceptul sĕŭ unic: Basarabia, Principatele şi Serbia. Sêrbiĭ îl iubeaŭ, ḑice Summerer, căcĭ Ipsilante a lucrat mult pentru eĭ la Petersburg, ba şi pe lângă Turcĭ, altă dată. La începutul luĭ Februarie 1807 stil noŭ, se şi aştepta sosirea în Bucurescĭ a uneĭ deputaţiunĭ sêrbe, din tabăra luĭ Cerni-George, cu scopul a cere luĭ Michelson de Domn pre Ipsilant. Se şi pregăteaŭ la Bucurescĭ blănĭ şi caftane pentru aceştĭ delegaţĭ (1). Domnitorul nu le putŭ da însă cele dorite, dar Karagheorghe, capul rebeliuniĭ sêrbe, înţeles cu generalul Isaiow şi unindu-şĭ cetele de rebelĭ cu ale acestuia, aŭ reîmportat numeróse succese contra Turcilor (2).

(1) Hurm. pag. 382 şi 383.

Widdin, le 22 Mars, 1807.

(2) *Monseigneur,*

Je m'empresse de vous rendre compte que les Serviens font des préparatifs pour tâcher de forcer le passage du Danube entre Widdin et Orsova, pour se joindre aux Russes et Valaques; immédiatement après l'arrivée de trois officiers russes et un Boyard, venus de Bucarest et portant à *Czerni Georges 8 mille ducats, on a massacré* à Belgrade 600 Turcs et le Pacha. Cinq fuyards qui ont échappé sont arrivés hier par le Danube à Cladova, chez Kursangli-Ali, qui a donné l'avis à Molla. Hier, un courrier venant de Vienne m'a rapporté que dans la nuit un parti de Serviens était venu jusqu'au bord du Danube et avait voulu passer ce fleuve, mais avait été repoussé.

Molla a envoyé hier des troupes et des armes pour s'opposer à leur entreprise et conserver cette communication libre. Il se dispose à repousser les Serviens. On attend des avis nouveaux sur leurs mouvements; leurs préparatifs se font vers Semendria. J'ai fait part hier par un exprès de cet événement au général Sébastiani.

J'en ai fait également part au général Marmont en lui donnant des détails sur les Russes en Valachie et sur l'armée turque de Mustapha. Un officier envoyé par le général Marmont est arrivé à Nissa, un autre doit être aussi arrivé à Rustchuck. Le premier était porteur d'une lettre pour Passavan-Oglou. Il m'a demandé ce qu'il devait faire, et attend à Nissa de

www.dacoromanica.ro

Cu tóte aceste succese din Oltenia şi de la Dunăre, situaţiunea luĭ Ipsilante în Bucurescĭ, devenea tot maĭ rea, maĭ ales din causa neînţelegerilor în care intrase cu Michelson şi Miloradovicĭ. Aceştia fuseseră denunţaţĭ de Ipsilante la Petersburg, că perd timpul în neactivitate, în petrecerĭ, în balurĭ şi âmblând să se însóre cu fete de boerĭ şi numaĭ de muĭerĭ staŭ (1).

S'aŭ maĭ supĕrat pe Vodă Michelson şi Miloradovicĭ, căcĭ Domnitorul a refusat să le dea 80 de pungĭ de banĭ, pentru *ostenéla* lor, precum i aŭ mulţămit şi boeriĭ Moldoveĭ (2).

Intrigele dintre Domnitoriŭ şi generaliĭ muscalĭ ajung tot maĭ neîmpăcate. Uniĭ acusă pre alţiĭ la Petersburg, că nu-şĭ fac datoria. Lucrul ajunge acolo, că Ipsilant începe a bănui, că Michelsohn şi cu Miloradovicĭ sunt gata să-l dea pe mâna Turcilor şi că chiar aŭ scris Michelsohn Turcilor la Ruşciuc, la Giurgiu şi la Brăila, că aŭ să le dea la mână pre beiul Ipsilante «ca pre un răsvrătitor, care aŭ pricinuit turburare şi răsmiriţă între douĕ împĕrăţiĭ» (3).

Nu era mijloc de scăpare pentru Ipsilante. La 25 Aprilie trămisese ómeniĭ sĕĭ la Cameniţa, să aducă pe dómna cu tot haremul la Iaşĭ. Se vedea că într'acolo avea de gând să plece şi el la prima ocasiune. Ceea ce-l maĭ ţinu în Bucurescĭ, fu primirea, în primele ḑile din Maiŭ, a unuĭ decret împĕrătesc de la Petersburg, recunoscêndu-ĭ dreptul de a da grade în armata pămîntéscă, de la poruşnic până la general, şi aceste grade să fie considerate numaĭ cu un grad maĭ jos decât cele rusescĭ. La 4 Maiŭ boeriĭ adunaţĭ în Divan luară cunoscinţă de asemenea decret, fără însă să-şĭ schimbe sentimentele rĕcite faţă cu Domnitorul.

---

nouveaux ordres. Je lui ai répondu que je faciliterai ici sa mission autant qu'il serait possible.

Je n'ai point encore d'avis sur le mouvement du général Marmont. Les Turcs sont partout très bien disposés pour les Français, enthousiastes de S. M. Je réponds et envoie aux Pachas voisins les nouvelles de l'armée et de victoires de S. M. Les Russes et Grecs sont toujours occupés à publier sur la frontière et vers le Danube de fausses nouvelles. Il en vient beaucoup de l'Autriche.

L'officier venu à Nissa est Mr. Bigex.

. . . . . .

Rien de nouveau en Valachie, ni sur le Danube. Le Prince Suzzo est a Sistowa.

. . . . . .

Daignez agréer, etc.

Signé: *Mériage.*

(1) Dionisie Eclesiachul, Tesaur de monumente, t. II, pag. 217.

(2) Dionisie Eclesiarhul, Tesaur II, pag. 216.

(3) (Dionisie Eclesiarhul, II, pag. 217.)

www.dacoromanica.ro

Pe când corpul Macedonic, prin Pangal şi Teleman Ponianul, fiul Logof. Scarlat Manu, ginerele Logof. Dudescu, să pregătea se trécă Dunărea, să răscóle Macedonia, împărţind, în 3 Maiŭ 1807, proclamaţiunĭ în acest sens, Muscaliĭ din jurul Bucuresciuluĭ şi din Bucurescĭ se pregătesc să mérgă spre Ismail. La 8 Maiŭ 1807 Michelson cu maĭ mulţĭ generalĭ plécă prin Bucurescĭ într'acea direcţiune, avênd în arier-gardă pre generalul Kutusof. Generalul Dolgoruki are a lua posiţiune în faţa Silistreĭ. Generalul Kamenski este designat să iea posiţiune la Gradîştea în faţa Brăiliĭ. La Bucurescĭ, rĕmâne generalul Mihaĭ Andreiovicĭ Miloradovicĭ cu câte-va alte căpeteniĭ, dar aprópe fără oştire.

Acum situaţiunea Domnitoruluĭ C. Ipsilante devenea intolerabilă. Induşmănit cu Miloradovicĭ la extrem, fără de apĕrare în contra planuluĭ, ce-ĭ presupunea, că are să-l trădee la Turcĭ, C. Ipsilante se decide a abandona posiţiunea. Şi maĭ înainte de tóte, după ce 'şĭ pregătesce tot bagajul, la 17 Maiŭ 1807, ordonă pristavilor să publice în Bucurescĭ, că lumea să se retragă, unde o putea. Se ḑicea, că pe când trecea Dolgoruki în faţa Silistreĭ, armata Viziruluĭ a înaintat şi făcêndu-şĭ juncţiunea cu cea de la Giurgiu aŭ luat calea Bucurescilor şi aŭ legat tabără lângă rîul Argeş (1).

Douĕ ḑile după acéstă spargere a Bucurescilor, fugind toţi ceĭ cu dare de mână la Braşov, iar ceĭ-l-alţĭ în munţĭ şi peşterĭ, C. Ipsilante, la 19 Maiŭ 1807, în ḑiua de Duminecă, iese şi el din Bucurescĭ apucând drumul spre Focşanĭ, pe la Afumaţĭ şi Urzicenĭ. Marţĭ séra, la 21 Maiŭ sosesce la Buzĕŭ. Rîul fiind revĕrsat, C. Ipsilante e gata să rĕmână în acea nópte în Buzĕŭ. Bine consiliat de aĭ sĕĭ, înfruntă pericolul treceriĭ rîuluĭ îmflat şi Mercurĭ, la 22 Maiŭ séra sosesce în Focşaniĭ muntenĭ, trăgênd la isprăvnicie. Norocul luĭ, căcĭ în diminéţa aceleeaşĭ ḑile putea să fie prins la Buzĕŭ de către Nazîrul Ibrahim, care din Brăila, se pare că însciinţat de Miloradovicĭ, ca o săgétă se repeḑise la Buzĕŭ, să pună mâna pe Ipsilante. Ne găsind pre acesta, Ibrahim îşĭ rĕsbună contra Buzĕuluĭ, uciḑênd câte-va sute de têrgoveţĭ, jăfuind casele şi luând în robie maĭ mulţĭ românĭ din oraş şi din douĕ sate: de la Săgéta şi Gălbineĭ. Numaĭ 4 trăsurĭ cu calabalîc de ale luĭ Ipsilante, căḑură în mânile luĭ Ibrahim. Bănuiala, că Ruşiĭ neamicĭ luĭ Ipsilante îndemnaseră pre Ibrahim, ca din Brăila să iasă în calea Domnitoruluĭ la Buzĕŭ, se pare întemeiată, căcĭ nu se póte explica înlesnirea eşiriĭ din Brăila a oştiriĭ turcescĭ printre şirurile împresurătóre ale oştiriĭ rusescĭ, care sub comanda generaluluĭ Kamenski era postată acolo.

Ipsilante rĕmase în Focşanĭ împreună cu ginerii sĕĭ, postelnicul Anto-

(1) Cronica greco-română de la călcâiul Istorieĭ Mitropolieĭ din Iaşĭ de Erbicénu pag. 313.

www.dacoromanica.ro

nie și hatmanul Persianu și cu boerii Varlaam și cu Petrache Retoridi, iar bagajele le trimise înainte la Iași.

La scirea, că Ipsilante a venit în Focșani, urmărit de Turci, panica se întinse în județele Bacău, Putna, Tutova și Tecuciu, de se împrăștiară locuitorii și din aceste județe.

Domnitorul C. Ipsilante nu cuteză să rămână multe ḑile în Focșani, ci ridicându-se, se duse la Bêrlad, unde 'și stabili provisoriu reședința. Dar în realitate Turcii nu-'l puteau urmări nici în Focșani, căci în acele ḑile tocmai se întîmplă la Constantinopole revoluțiunea în contra Sultanului Selim, căderea lui și înălțarea pe tronul turcesc a Sultanului Mustafa (18 Maiu 1807). Scirea acestui mare eveniment din Constantinopole, nu era de natură a înteți mișcările turcesci.

Intre acestea Miloradovici merge, cum am arĕtat mai sus, numai cu 4.000 de oșteni în contra taberii turcesci de la Obilesci, luând cu sine și pre Pangal, cu abia înființatul corp de voluntari. La 26 Maiu, Turcii au fost bătuți și isgoniți de aci, dar mai probabil, ceea ce scăpă Bucureștii, de invasiunea turcéscă, a fost împrejurarea revărsărei Argeșului.

După victorie, Miloradovici se întórce la Bucuresci și prin publicațiune îndémnă pre emigrați să revină în capitala ţĕrei și în patria lor. C. Ipsilante se întórce și el de la Bêrlad la Focșani, de unde se grăbesce a trimite caimacam al sĕu la Bucuresci pre credinciosul sĕu Constantin Varlaam, el ne cutezând să mérgă la Bucuresci, pe cât timp acolo se afla neamicul sĕu Miloradovici. Douĕ luni de ḑile stete în Focșani scriind neîncetat boerilor, cari emigraseră în Ardeal (1) să se întórcă în patrie, căci pericol nu mai este. Boerii nu ascultară de îndemnul Domnitorului, căci după cum scrie Fănuță (Zilot Românul), ei nu priveau cu ochi buni prelungirea domniei lui Ipsilante «pentru că Rușilor le venea cu strîmbul, în vreme când stăpînea ei ţera, să domnéscă grec fanariot, orînduit de Pórta turcéscă; ţĕrei iarăși îi cădea fórte cu greu sĕ fie suptă de douĕ părți: și de oștirile rusesci și de domn cu Grecii și cei-l-alți ai lui, în vreme ce stăpînirea era acum ruséscă (2).»

Codul LIV din archiva statului constată lipsa de administrațiune românéscă în Bucuresci în tot cursul lunelor Maiu și Iunie, ba și mai peste

(1) In trei Iunie 1807, a venit în Brașov al doilea vistier Costache Xantopol, trimis înadins de Ipsilante încă de la Bêrlad cu pitac special către mitropolit și scrisóre către Archicrei și boeri anunţându-le vestea îmbucurătóre, că afacerile patriei au luat o faţă mai bună și-'i îndémnă să vină cu toţii la Bucuresci, unde peste câte-va ḑile va veni și el insuși.

(Istoria Metrop. Iași, pag. 514.)

(2) (Fănuță (Zilot Românul), 86.

www.dacoromanica.ro

tótă luna Iulie, câcĭ nu se maĭ găsesc trecute în acéstă condică nicĭ un document de administraţiune internă decât cu începere de la 31 Iulie.

*

Generalul Michelson de la Ismail, veni la Focşanĭ, unde se întîlni cu C. Ipsilante (1). Acolo se explicară între eĭ asupra neînţelegerilor anterióre, se împăcară şi împreună merseră la Bucurescĭ (2).

Codul LIV din archiva statuluĭ cuprinde primul decret după întrerumperea de la 9 Maiŭ, cu data de 31 Iulie 1807. Acest decret stabilesce nartul de vînḑare a obiectelor de îndestulare publică. Nartul e făcut de Ştefan Văcărescu, marele Vornic, de Isac Ralet, mare logofĕt, şi de Dumitrache Racoviţă, fost mare Logofĕt. La 1 August, Constantin Ipsilante purtând încă titlul de Domn al Moldoveĭ şi Valachieĭ, reorganiséză personalul justiţieĭ, după reîntórcerea a o parte din boerime în Bucurescĭ (3).

Ca să-şĭ refacă ceva prestigiŭ, îndată după sosirea sa în Bucurescĭ, C. Ipsilante împrăştie prin ómeniĭ sĕĭ scirea, că Alexandru I al Rusieĭ l'a aşeḑat rege al Basarabieĭ, Moldoveĭ, Valachieĭ, ba şi al Serbieĭ şi că fiul sĕŭ Beizadea Alecu are să se cunune cu sora Impĕratuluĭ rusesc.

Şi pe când cu asemenea scirĭ linguşia amorul propriŭ naţional, Muscaliĭ aşteptaŭ numaĭ ocasiunea proprie, ca să pună sfîrşit şi domnieĭ luĭ din Muntenia. Deacă acésta întârḑia, e de creḑut că contribuiră împrejurările rĕsboiuluĭ cu Napoleon.

CAP.

Napoleon. Rusia. Turcia şi Principatele.

Să aruncăm acum o ochire retrospectivă asupra actelor diplomatice cu referinţă la ţĕrile nóstre.

Talleyrand primi propunerile luĭ Alex. Moruzi, ca el să ridice trupe din Principate în favórea causeĭ Turcieĭ (4).

Moruzi se înţelege acum cu Pasvantoglu şi cu Mustafa Baraictar, pen-

(1) Greşesce Fotino scriind, că Michelson s'a întors la Focşanĭ pe la începutul luĭ August. (T, II, pag. 238). La 26 Iulie 1807 Michelson a venit de la Focşanĭ la Bucurescĭ. (Ist. Metr. Iaşĭ, 514.)

(2) Constantin Ipsilante intră în Bucurescĭ la 27 Iulie 1807, Sâmbătă, pe la orele 4 din nópte, şi a găzduit în casa rĕposatuluĭ Scarlat Ghica. (Veḑĭ pag. 515 de la cronica greco-română din Ist. Metrop. Iaşĭ.)

(3) Cod. LIV, fila 51.

(4) Hurm. p. 377, Tomul până aci citat.

www.dacoromanica.ro

tru o acţiune comună a luĭ. Talleyrand, propune încă Turcieĭ, ca să 'şĭ concentreze tóte puterile în Marea Négră. Acest plan era maĭ mult folositor, după semne, luĭ Napoleon, decât Turcieĭ, căcĭ obliga pre Muscalĭ să şĭ distragă oştirĭ de la fruntaria despre Prusia, spre a-le duce să apere Crimea, dar lăsa Principatele neapărate.

In 17 Ianuarie 1807 Generalul Sebastiani anunţă luĭ Napoleon, că armata turcéscă de la Dunăre «*fait une bonne contenance*» şi că Paşiĭ din Vidin, Rusciuk şi Ismail «*ont dû entrer en Valachie et prendront l'offensive contre l'armée russe.*» Sebastiani propune, ca Impĕratul să-şĭ combine mişcările armateĭ sale cu mişcarea armateĭ turcescĭ.

Acéstă armată turcéscă, după cifrele oficiale ale Porţeĭ, putea să fie la 386,590 ómenĭ (1).

Darea de sémă francesă despre intrarea Muscalilor în Bucureşcĭ, justifică deşertarea acestuĭ oraş de Turcĭ, pe aceea, că nu se găsea în el decât fórte puţinĭ oştenĭ, dar că fruntea de apĕrare şi de atac rĕmâne la Giurgiu. Napoleon, la finea luĭ Ianuarie 1807, promitea să trămită şi el din Dalmaţia la Vidin şi la Dunăre vr'o 25.000 de oştenĭ, «*si on était assuré des subsistances et s'il y avait sur ce point une bonne armée turque; mais cette opération ne pourrait se faire que sur la demande de la Porte et après avoir conclu un traité formel.*»

*

Operaţiunile bellice, în Februarie şi Martie, se mărginesc la defensivă, orĭ la harţe micĭ de ante-posturĭ (2) căcĭ iarna era fórte grea. «*Quant aux dispositions hostiles des armées, la saison très rigoureuse qui règne, oblige les Turcs à rester à la défense*» (3).

In cursul ierneĭ, Al. Suţu, care lucra din rĕsputerĭ, în înţelegere cu gegeralul Sebastiani, nu numaĭ că contribuise activ la reorganisarea oştireĭ turcescĭ, dar încă, prin apelurĭ către Românĭ, cercă a-ĭ învita «à concourir de tous ses moyens pour approvisionner les villes Turques des bords de Danube.» (4)

(1) Hurm. pag. 381.

(2) Veḑĭ Hurm. pag. 388, Doc. DXXVII din 9 Februarie 1807.

(3) Hurm. pag. 382 Doc. DXXVII.

(4) *Bulletin.—Bucarest, 4 février 1807.*— Les Souzzos mettent le tout en feu et en flammes et organisent avec des ingénieurs français les dispositions de Mustapha Baïractar, qui est nommé le Généralissime de l'armée turque avec des pleins pouvoirs. Ce dernier a demandé de l'argent, et des munitions et se charge des affaires. Sa nomination à la tête de l'armée a aigri tous les Ayans et Gouverneurs des alentours et causé une telle jalousie,

www.dacoromanica.ro

*

O scire de mare sensaţiune se rĕspândi în 4 Februarie stil noŭ, în Europa: mórtea luĭ Pasvan-Oglou. Vidinul îndată fu serios ameninţat de mişcarea luĭ Cerni-George. In adevĕr, murind acest straniŭ rebel, o parte din Delii sĕĭ se retraseră din Vidin şi intrară în serviciul luĭ Mustafa-Baraiktar din Rusciuc. Locuitoriĭ din Vidin eraŭ îngroziţĭ şi gata de a se supune la atacul Sêrbilor, dar Rusteni Aga, care, amic al luĭ Pasvantoglu, pune mâna pe cetate, după mórtea mareluĭ rebel, se hotărî s'o apere.

Scirile despre tóte aceste evenimente veniaŭ în Europa prin consulul englez din Constantinopole.

In Februarie este obligat a se ridica din Bucurescĭ comisarul frances (consul) Lamarre. Acesta lasă supuşiĭ francesĭ sub protecţiunea Austrieĭ, care îĭ primesce, dar Michelson protestă şi cere ca, orĭ Francesiĭ din ţĕrile Române să jure credinţă Rusieĭ, orĭ să părăsêscă ţĕrile în termen de 15 ḑile (1).

In Hurmuzachi avem scirea reintegrăreĭ de Turcia în domnia Munteniei a luĭ Alex. Suţu. Acéstă scire e comunicată de General Sebastiani luĭ Napoleon. Talleyrand e mulţămit de scire, în 13 Februarie 1807 stil noŭ (2).

Acéstă numire nu e publicată, negreşit, la Bucurescĭ, unde se aflaŭ Ruşiĭ şi domnul Ipsilante (3).

---

qui nous fait espérer, que ce Mustapha-Baïractar sera bientôt la victime et la proie des factionnaires.

Quant aux dispositions hostilles des armées, la saison très-rigoureuse qui règne, oblige les Turcs à rester à la défensive; il y a toujours quelques affaires d'avant-postes. Hier, l'on a conduit encore quelques prisonniers turcs et quelques soldats russes blessés. Le Général Michelson attend à tout moment un renfort en troupes.

Le Prince Souzzo a trouvé le moyen à faire passer des circulaires dans la Valachie, datées du quartier général de l'armée ottomane à Roustchuck, adressées au peuple valaque, pour l'inviter à concourir de tous ses moyens pour approvisionner les villes turques des bords du Danube. Il les invite même à ne pas reconnaître le Prince Ipsilante comme Hospodar légitime, mais bien de prêter foi aux ordres qu'il serait dans le cas de leur adresser du quartier général de Rustchuck. C'est un véritable galimatias que l'histoire de tous ces Princes dans ce moment. En attendant, les Russes ont pris des mesures pour intercepter toute corespondance de Souzzo.

(1) Hurm. pag. 383 şi 384.

(2) Hurm. Doc. XXVIII p. 384.

(3) Singur la Craiova, unde, în Februarie 1807, încă nu eraŭ Ruşĭ se pare că, sub protecţiunea Paşeĭ de Vidin, era aşteptat un Caimacanu a nouluĭ Domn Al. Suţu. (Hurm. pag. 390. Doc. No. DXXXVI)

Intr'o scrisóre a luĭ Lamare vice-consul la Varna, către Talleyrand, despre mişcările Ruşilor la Dunăre, din 16 Februarie 1807, ḑice, că Principele Suţu a sosit la Varna de

www.dacoromanica.ro

In 28 Ianuarie 1807 st. n. Talleyrand, într'un raport către Napoleon recapituléză scirile ce deja a dat, la timp despre intrarea Ruşilor în Principate, despre asediarea şi luarea Hotinuluĭ şi Benderuluĭ, apoĭ adaogă, că Pórta otomană avea de mult timp certitudinea, că era trădată de Principele Ipsilante domnul Valahieĭ şi că Principele Moldoveĭ nu'ĭ inspiră o încredere deplină. Amintesce apoĭ cum Pórta a întocmit pre aceştĭ domnĭ, după dreptul sĕŭ necontestabil de suveranitate şi cum; din acéstă causă Italinski declară că va părăsi Constantinopolea. Maĭ departe Talleyrand naréză cele urmate şi care le am adus deja şi noĭ, după cum se póte vedea în actul din notă (1).

câte-va ḑile şi că el «a envoyé son Spathar à Craiova dans la petite Valachie, pour réunir autour de lui les Boyards fidèles et armer les habitants. On croit qu'il ne restera pas un boyard après d'Ipsilante. (Hurm. p. 394.) Acest Caimacam avea să fie George Sutzo, unchiul luĭ Alex. Sutzo.

(1) Tout ce qui est sacré parmi les hommes a été foulé aux pieds. Le sang humain coulait pendant que l'envoyé de Russie, dont la présence seule devait être la preuve et le garant de la continuation de l'état de paix, était encore à Constantinople et ne cessait d'y donner des assurances de l'amitié de Son Souverain pour S. H. La Porte n'a su qu'elle était attaquée elle n'a appris que ses provinces étaient envahies que par le manifeste du général Michelson que j'ai l'honneur de mettre sous les yeux de V. M.; et, ce qui est aussi révoltant que bizarre, au moment où la Porte recevait ce manifeste, l'envoyé de Russie, protestant qu'il n'avait reçu aucune instruction de sa Cour et qu'il ne croyait pas à la guerre paraissait désavouer les proclamations des généraux et révoquer en doute l'entrée des armées russes sur le territoire ottoman.

A quel sort l'Europe serait-elle réservée, si ses destins pouvaient dépendre des caprices d'un cabinet qui change sans cesse, que différentes factions divisent, et qui, ne suivant que ses passions, semble ou ignorer ou méconnaître les sentiments, les procédés, les devoirs qui entretiennent la civilisation parmi les hommes.

La Porte Ottomane avait depuis longtemps la certitude qu'elle était trahie par le Prince Ipsilante, Hospodar de Valachie. Le Prince Moruzzi, Hospodar de Moldavie, ne lui inspirait plus une entière confiance. Usant de osn droit incontestable de souveraineté, elle les déposa l'un et l'autre, et les remplaça par les Princes Suzzo et Callimaki. Cette mesure déplut à la Russie. Son envoyé déclara (le 29 Septembre) qu'il quitterait Constantinople, si les Hospodard destitués n'étaient pas rétablis. A cette époque, une inconcevable guerre paraissait sur le point d'éclater entre la France et la Prusse. Etonnée de voir en mesintelligence les deux Puissances les plus intéressées à sa conservation, la Porte sentit quel avantage leur désunion donnerait à son ennemi naturel. Un amiral anglais parut (le 12 Octobre) avec une escadre et signifia que l'Angleterre ferait cause commune avec les Russes, si les anciens Hospodars n'étaient pas rétablis. La Porte céda à la nécessité et conjura

www.dacoromanica.ro

Situaţiunea la începutul luĭ Martie 1807 deveni maĭ rea. In o scrisóre

---

l'orage dont elle était menancée, en remettant en place (le 15 Octobre) les Hospodans qu'elle venait de déclarer traîtres et en déposant les hommes de son choix. La Russie devait être satisfaite; l'Angleterre le fut au-delà de ses espérances. La Porte avais cru et dut croire que, pour prix de sa condescendance, elle conserverait la paix qu'elle avait si chèrement, si douloureusement achetée. Mais la nouvelle de la guerre déclarée par la Prusse et des premières hostilités commises ne tarda point à arriver à St. Pétersbourg (Vers le 25 ou 26 Octobre). La Cour de Russie s'applaudit intérieurement d'une guerre qui mettait aux prises deux alliés contre lesquels elle nourrissait en secret un égal ressentiment, deux Puissances qui devaient être constamment d'accord pour s'opposer à ses projets contre l'Empire Ottoman. Dès lors, elle ne garda plus aucune mesure. Elle expédia au général Michelson l'ordre d'entrer en Moldavie et dévora en espérance une proie qu'elle convoitait depuis tant d'années, et que l'union de la France et de la Prusse l'avaient jusques là forcée de respecter. Heureusement pour la Turquie, la guerre de Prusse n'a duré qu'un moment, et l'armée française arrivant sur la Vistule lorsque les troupes russes se concentraient sur le Dniester, les a forcés de rétrograder et d'accourir pour défendre leurs frontières menacées. La Porte Ottomane a senti son espoir renaître. Elle a sondé dans toute sa profondeur l'abîme que sa condescendance avait creusé sous ses pas. Elle a reconnu qu'un miracle l'avait sauvée, et toute la Turquie a couru aux armes pour être désormais l'inséparable alliée de la France, sans le secours de laquelle elle était en danger de périr.

Le 29 Décembre, l'Ambassadeur russe a quitté Constantinople, avec toutes les personnes attachées à sa légation, avec tous les négociants russes et même avec les négociants grecs qui étaient à Constantinople sous la protection de la Russie. Tous ont été respectés, tous ont pu se retirer librement, tandis que les Russes emmenaient prisonnier en Russie le Consul de V. M. à Jassy, quoiqu'ils lui eussent donné des passeports pour se retirer par l'Autriche.

Le 30, la déclaration de guerre de la Porte a été proclamée à Constantinopole. Les marques du Commandement suprême, l'Epée et la Pelisse, ont été envoyées au G. Vizir. Le cri de guerre a retenti dans toutes les mosquées. Tous les Ottomans se sont montrés unanimement convaincus que la voie des armes est la seule qui leur reste pour préserver leur Empire de l'ambition de ses ennemis.

Peu de nations ont mis dans la poursuite de leurs desseins autant d'artifice et de constance que la Russie. La ruse et la violance qu'elle a tour à tour employées pendant 60 ans contre la Pologne, sont encore les armes dont elle se sert contre l'Empire Ottoman. Abusant de l'influence que, depuis les dernières guerres, elle avait acquise sur la Moldavie et la Valachie, elle a, du sein de ces provinces, soufflé partout l'esprit de sédition et de révolte. Elle a encouragé les Serviens rebelles à la révolte.

. . . . . .

www.dacoromanica.ro

a luĭ Gustav Cogny către Talleyrand, din Rusciuc, 1 Martie 1807 st. n. (acesta trămis de Sebastiani pe lângă Mustafa-Pașa, ca să dea informațiunĭ de situația lucrurilor, scrie, că în aprópe tóte întîlnirile ce aŭ avut Rușiĭ cu Turciĭ aceștia avură «des avantages marqués. Aussi des 15.000 Russes qui passèrent le Dniester, on ne croit pas qu'il en reste 10.000. Ils viennent de se retrancher dans Bucarest. Ils sont desespérés et ont dejà demandé une trève à Mustapha, que celui-ci a constamment refusée» (1).

La 15 Martie 1807 stil n. Mériage scrie din Vidin, că Molla Aga, înlocuitorul luĭ Pasvantoglu, a pătruns deja în Oltenia și că Mustafa peste câte-va ḑile va apuca calea spre Bucurescĭ și că «toute la rive gauche du Danube est occupée par le Seraskier, par les troupes de l'Ayan de Slistrie et celle d'Ismaïl.

Je puis vous garantir que les Russes, à moins de moyens très-considérables ne pouront se maintenir sur la frontière» (2).

Molla Aga, într'acestea, numaĭ cu 600 oștenĭ călărime, primi ordin să instaleze la Craiova pe Caimacamul luĭ Alex. Sutzo, pe George Sutzo.

Acest Caimacam avea misiune «*de réunir les boyards et les habitants qui avaient fui et de se faire un parti.*» (Hurm. pag. 397.)

Rolul acesta i se părea cu atât maĭ lesne, că «dejà la zizanie règne parmi les Valaques inquiets du retour des Turcs, et conséquement il y a une division marquée entre les boyards et Ipsilante et Michelson.»

Ce-va maĭ târḑiŭ, la 14 Martie (stil noŭ) 1807, Lamare scrie luĭ Talleyrand, dându-ĭ noua informațiune despre mutarea luĭ Alex. Suțu din Rusciuk, despre noua ciocnire, lângă Ismail, între Rușĭ și Turcĭ. Rușiĭ bătuțĭ acolo pretindeaŭ că nu Turciĭ îĭ bătuseră, ci Francesĭ deghizațĭ ca Turcĭ. Intrarea corăbilor celor noue Engleze în canalul de Constantinopole, spariase pre Turcĭ. Sebastiani potolește spaima lor. (3)

On ne peut pas supposer que la Russie s'aveugle elle même au point de renoncer à tous les bienfaits de la paix, en refusant de prendre le seul engagement que V. M. veuille exiger d'elle, celui de s'abstenir désormais des entreprises qu'elle a faites depuis trente ans et qu'elle poursuit ou renouvelle en ce moment sur les Etats qui l'avoisinent au Midi, et de reconnaître l'indépendance et l'intégrité de l'Empire Ottoman qui importent si essentiellement à la politique de la France et au repos du monde. (Hurm. p. 386).

Varsovie, le 28 Janvier 1807.

Signé: Ch. Maur. Talleyrand, Prince de Bénévent.

(1) Hurm. p. 394.

(2) Hurm. p. 394 și 395.

(3) Lamare către Talleyrand, despre cele ce se petrec la Rusciuk și despre nouile operațiunĭ militare.

www.dacoromanica.ro

Oastea ruséscă se ţine adăpostită dincóce de Argeş, dar, ḑice Mériage, din Vidin, la 9 Maiŭ, 1807 st. n., este probabil că nu va întârḑia acéstă oştire neamică să se replieze dincolo de Seret şi de Prut (397).

*

Rustchuk, le 14 Mars, 1807.

Monseigneur,

Le Prince Suzzo est parti d'ici le 5 du présent mois et s'est rendu à Sistowa, pour pouvoir correspondre plus aisément par Zimnizza avec son officier principal (Spathar) qu'il a envoyé à Craiova, comme j'ai eu l'honneur de l'annoncer à V. E. par ma lettre précédente.

Sachant bien qu'il serait fort agréable à Mustapha-Pacha de communiquer le plus tôt possible avec nos avant-postes, et lui-même m'ayant dit, il y a quelques jours, qu'il était à peu près sûr que nous étions à Chokzin, ce dont je doute cependant en mon particulier) je me suis déterminé a adresser par duplicata une lettre au général, quel qu'il soit, qui commande la colonne de l'armée française la plus avancée vers les provinces turques. Je l'informe succinctement de ce qui s'est fait ici, lui propose de correspondre, s'il le juge à propos, soit avec moi, soit avec Mustapha-Pacha, et lui indique pour cela deux voies qui me paraissent également sûres, l'une par Widin, où se trouve M. Mériage, et l'autre, qui serait beaucoup plus courte, par Craiova, où se trouve le Spathar du Prince Suzzo. C'est par cette dernière voie que j'ai tenté de faire passer ma double lettre.

Nous avons appris ici le 1-er Mars qu'une nouvelle action venait d'avoir lieu, à 10 lieues environ d'Ismaïl, entre Peclivan-Aga et les Russes. L'ordre avait été donné par Péclivan de ne point faire de prisonniers. Résultat, 1800 hommes d'infanterie tués aux Russes, prise de canons, 3 de 4 caisses de munitions et de 95 chevaux. Le reste des Russes se sont retiré à Bender. Les Russes prétendent, me dit-on, que ce sont des Français déguisés en Turcs qui les battent de la sorte. Ce propos réjouit fort nos bons Mu sulmans.

Nouvelle du 1-er Mars: Entrée de 9 vaisseaux anglais dans le Canal Constantinople. Je rassure les Turcs autant que je le puis, en leur disant que, n'ayant point de troupes de débarquement, tout le mal que peuvent faire ces neuf vaisseaux, c'est de détruire peut-être quelques bicoques à la pointe du Sérail; qu'ils ne peuvent jamais causer autant de détriment qu'en cause un incendie ordinaire, et qu'au reste, on peut s'en rapporter pour les chasser du Canal et garantir l'Arsenal, aux conseils et à l'expérience du Général Sébastiani. Cela les calme beaucoup. V. E. sait sans doute beaucoup plus positivement que moi ce qui est arrivé depuis; on parle de 6 de ces vaisseaux coulés à fond.

Le Prince Suzzo m'a donné le 2 Mars la nouvelle suivante:

Avant d'entrer en Moldavie, les Russes, pour s'assurer de la fidélité, ou du moins de la neutralité des Tartares en Bessarabie, avaient pris et emmené avec eux comme otages une trentaine de Chefs du pays. Ces Chefs, ayant trouvé le moyen de s'échapper et de retourner chez eux, ont

www.dacoromanica.ro

Vodă Al. Sutzu, împreună Domnitor cu Ipsilante, caută să intre în ţéră. La 4 Maiŭ stil noŭ, el plécă cu 3.000 de Turcĭ, daţĭ de Mustafa din Rusciuc, spre Sistov, cu gând să trécă la Zimnicea, ţinêndu-se în relaţiunĭ cu Molla Aga şi cu trimisul frances Mériage. Al. Sutzo reuşesce a bate câte-va anteposturĭ rusescĭ de pe ţĕrmul stîng al Dunăreĭ. «*Il s'est établi dans le district de Valachie qu'il a conquise*» scrie Sebastiani către Talleyrand in 10 Martie 1807 (st. n.) Ambasadorul frances nu maĭ puţin exprima dorinţa, ca o armată francesă să vie la Vidin să-'şĭ unească lucrarea cu a Turcilor, acésta fiind şi dorinţa Sultanuluĭ (1).

In contra luĭ A. Sutzo şi a Turcilor din Oltenia, am vĕdut cum, la începutul luĭ Maiŭ 1807, Ipsilante isbuti să trimită ceva oştire, care se purtă minunat.

Insuccesele Ruşilor încurajéză negreşit mica partidă a boerilor nerusofilĭ. Maĭ ales după ce antegarda luĭ Molla aga ocupă Oltenia, se observă o mişcare destul de vie în sens opus luĭ Ipsilante şi Muscalilor. Deja în 1 Martie 1807 (st. n.) într'o scrisóre din Giurgiu, în care se dădea sémă de perderile Ruşilor la Ismail (unde din 4.000 fuseseră reduşĭ la 2.000 de Peclivan Aga Aianul Silistreĭ) şi de alte perderĭ de la Sistov, corespondentele anonim adaogă a ḑice, că: «*dans la partie de cette Principauté (Valachie) où les Russes sont encore, on remarque une extrême discussion entre eux et les Boyards. Leur parti s'affaiblit avec leurs forces* (2).

*

Situaţiunea putea să devină şi maĭ rea, căcĭ se aştepta sosirea în Crimeea a uneĭ armate turcescĭ, sub comanda luĭ Iusuf Paşa, ajutat de o divisiune de Persanĭ în Georgia (3).

Asemenea faptă obligă pe Muscalĭ, ca să se replieze neîntârḑiat spre Nord unde era Napoleon şi spre Crim.

De asemenea situaţiune se felicita Napoleon, încă la finele luĭ Februarie 1807 (3 Maĭ). Al. Suţu, orĭ cât Moruzi căută a-l săpa lângă Napoleon, era

---

aussitôt excité leurs subordonnés à se joindre aux Turcs. Ainsi, environ 20.000 de cet Tartares, tant infanterie que cavalerie, très courageux et très bien armés, viennent ou sont même déjà venus se joindre à Péclivan-Aga. Ce renfort inattendu ne me paraît pas une chose indifférente pour les intérêts de la Porte.

. . . . . .

(1) Hurm. pag. 399.
(2) Hurm. pag. 395.
(3) Hurm, 395.

www.dacoromanica.ro

stăpân în Oltenia, deşi Moruzi era bine protejat de Generalul Andreossi, care străruia pentru el pe lângă Impĕr. Napoleon, lucru ce supĕra pe Sebastiani (1).

Situaţiunea rea maĭ sus arĕtată a Ruşilor în Valahia ne explică curioasa notă, care încă în 26 Februarie 1807, Budberg, ministrul din afară al Rusieĭ, o adresă către Marele Vizir.

Rusia se miră, naiva, că Turcia i-a declarat rĕsboiŭ!... De altmintrelea Budberg sciind réoa stare a oştireĭ rusescĭ în Principate şi acea a împĕratuluĭ Alexandru faţă cu Napoleon, *moderéză* mult pretenţiunile cu care ar primi Rusia a se face pace şi să iasă oştirile din ţéră.

Pe când, pe la începutul luĭ Februarie 1807, Amiralul englez Ducwort, apărênd cu flota în Dardanele, impunea Turcieĭ în favórea Rusieĭ condiţiunile sciute (2), Rusia spera mult.

Acum însă Budberg era mult maĭ moderat (3).

---

(1) Hurm. p. 396.

(2) Voici ces propositions:

a)—Les châteaux des Dardanelles seront remis au pouvoir des Anglais.

b)—Quinze vaisseaux de guerre chargés de munitions navales seront conduits à Malte.

c)—La porte déclarera la guerre à la France et renverra son Ambassadeur.

d)—*La Moldavie et la Valachie resteront à la Russie; la place d'Ismaïl et les autres places du Danube seront mises au pouvoir de cette Puissance.*

. . . . . .

(3) Budberg către Marele Vizir, despre motivele intrăriĭ trupelor rusescĭ în Moldova, şi despre condiţiunile cu carĭ pacea s'ar putea încheia.

St. Pétersbourg, le 26 Févr. 1807.

. . . . . .

J'ai l'honneur de vous dire que nous venons d'apprendre que la S. P. nous a déclaré la guerre. Autant que dans le manque de relations directes avec Constantinopole nous en pouvons juger, c'est du prétexte de l'entrée des troupes de S. M. I. en Moldavie et en Valachie, que nos ennemis communs se sont prévalus, pour vous entraîner définitivement dans cet abîme, que leur politique astucieuse vous préparait depuis si longtemps. Mais vous semblez oublier que cette mesure n'a été que le résultat nécessaire du peu d'égards que vous avez eu pour nos traités, en destituant les Hospodars, en gênant notre commerce, en élevant des difficultés au libre passage de nos bâtiment par le Canal.

. . . . . .

D'autant plus que vous vous êtes obligés par tous nos traités à ne point introduire de vos troupes dans les Principautés, hors le nombre nécessaire pour la Garnison des places fortes.

. . . . . .

S. M. I. serait prête à se relâcher sur tel objet secondaire qui pourrait

www.dacoromanica.ro

Indemnat, de sigur, de către Ruşĭ, Ipsilante se vede obligat a interveni şi el la Pórtă pentru pace cu Muscalĭ. (1)

---

vous intéresser; mais elle ne saurait se dispenser d'insister avec la plus grande énergie sur le droit du passage par le Bosphore, ainsi que sur le maintien des privilèges accordés aux provinces de Moldavie et de Valachie, car ses intérêts immédiats, comme sa dignité y sont également attachés. Dès que ces deux points principaux seront en règle et que vous nous aurez donné des sûretés suffisantes pour l'avenir, ce sera avec la joie la plus pure que S. M. I. s'empressera de rétablir dans toute leur force les relations d'amitié et de bonne harmonie, qui ont si longtemp subsisté entre les deux Etats et qui sont d'autant plus analogues à leurs véritables intérêts que la Russie et l'Empire ottoman n'ont rien à ambitionner l'un de l'autre.

. . . . . .

Je suis etc.

Signé: Andrei de Budberg, Ministre des Affaires Etrangères.

(1) Traducţiunea scrisoreĭ primită de S. Pórtă de la Ipsilante, prin curierul german, cu privire la cele petrecute înainte de resbel, şi la condiţiunile cu carĭ Rusia ar fi dispusă să facă pace.

Constantinople, le 20 Mars, 1807.

Ainsi que j'avais, il y a déjà quelque temps, pris la respectueuse liberté d'exposer et d'expliquer à la S. P. par ma très-humble dépêche, écrite d'après la connaissance que j'avais acquise de la chose, l'Empereur de Russie avait formé le vœu et l'engagement positif de maintenir et de consolider la paix, l'amitié et l'heureuse harmonie qui unissaient sa Cour et la S. P.; en faisant entrer ses troupes dans les Principautés de Valachie et de Moldavie, il ne se proposait, ni invasion du territoire ottoman, ni occupation ou prise de possesion du pays et d'Etats. Son plus haut désir, son unique intention avait été d'éloigner la S. P. des principes contraires à l'intérêt général, de la ramener à l'adoption du seul système convenable à sa propre politique et à celle des Cours de l'Europe. Tel était le rapport explicatif, que le strict devoir de ma servitude me commandait de mettre sous les yeux de la S. P.

Après m'en être ainsi acquitté, je m'étais permis d'attendre et d'espérer que tous les articles seraient discutés et amiablement arrangés avec l'Envoyé de Russie, résident à la Porte de félicité, en conformité des instructions et éclaircissements qui lui avaient été itérativement envoyés; que la discordance qui avait paru s'élever quant à l'extérieur seulement, serait bientôt convertie en un parfait accord, et que ceux qui, sous les dehors de la bienveillance, cachent la malveillance la plus prononcée, resteraient frustrés du fruit de leur perversité.

Mais ayant au contraire appris que le dit Ministre de Russie s'était retiré de la S. P., j'ai dû en inférer, que les paquets contenant les instructions et éclairicissements sus-mentionnés n'étaient point parvenus à ce Ministre à l'époque de sa retraite, et que, s'ils sont arrivés postérieure-

www.dacoromanica.ro

Ca să îndemne pre Românĭ la rescólă contra Turcilor, se face între anĭ 1800—1810, în scris şi în tipar, o adevĕrată propagandă naţională, ba chiar *daco-română*. Grecĭ plătiţĭ de Muscalĭ desmormîntaŭ amintirea ḑilelor de glorie ale Românilor. Aşĭa Ieromonachul Neofit tipărea «Vestitele vitejiĭ ale luĭ Mihaĭ Vodă, în 1806, la Veneţia, carte ce de sigur circulâ din mână în mână în Principate, încă înainte de ce (la 1837) să o fie tradus Teodor E. Eliat şi tipărit «cu cheltuiala şi cu îndemnarea unor iubitorĭ de înmulţirea cărţilor în limba românéscă.» Deja Macarie scrisese o simplă gramatică românéscă, datând'o din *Dacia* pe când el o scrisese în Iaşĭ.

Numele de «*Dacia*» nume dulce, scump deşteptateĭ consciinţĭ românescĭ, servi un moment Muscalilor pentru a exalta simţirile române. Eĭ credeaŭ că maĭ apoĭ vor sci să facă pre Românĭ a uita acest scurt apelativ.

S'aŭ înşelat.

*

Trupele rusescĭ, care înconjuraseră Ismailul mergeaŭ rĕŭ. La începutul luĭ Maiŭ vĕḑurăm ducêndu-se acolo însuşĭ Michelson.

Bucurescĭĭ rĕmân ameninţaţĭ de Turcĭ. Ce-ĭ folosia luĭ Ipsilante manifestul luĭ Pangal către Grecĭ, chiamându-ĭ în 3 Maiŭ 1807 la rebeliune? (1) Ce-ĭ folosia decretul Impĕratuluĭ rusesc, citit în Divan la Bucurescĭ, în 4

---

ment à la résidence Impériale, il ne s'y sera trouvé personne autorisé à les recevoir et à donner connaissance de leur contenu à la S. P.

Je me vois donc de nouveau appelé, par le même devoir sacré de ma servitude, à rendre compte à la S. P. de tout ce dont j'ai pu acquérir une pleine certitude; et je m'empresse encore de lui représenter que la Cour de Russie, voulant et désirant évidemment le raffermissement de la paix et de l'amitié, le Général Michelson, commandant les troupes russes qui sont actuellement en Valachie et en Moldavie, est revêtu de pleins pouvoirs absolus de son Empereur pour traiter et aplanir les points en contestation; que, si la S. P. partageant le même désir de rapprochement et de conciliation des parties, se hâtait d'envoyer en Valachie un plénipotentiaire, le renouvellement de la bonne intelligence entre les deux Cours serait très-facilement conduit à définition, et que, d'après ce que j'ai su des bases préliminaires de ces conférences, elles consistent en ces quatre articles:

Art. 1. — Confirmer l'alliance conclue entre la S. P. et la Russie, et renouveler l'alliance avec l'Angleterre.

Art. 2. — Ne mettre aucun empêchement au passage par le Canal de la résidence Impériale des vaisseaux de la Russie, de ses munitions de guerre et de ses troupes.

Art. 3. — Observer et mettre en exécution toutes les conventions, tous les engagements relatifs aux Principautés de Valachie et de Moldavie.

(1) Veḑĭ Istoria Metropolieĭ din Iaşĭ pag. 363.

www.dacoromanica.ro

Maiŭ 1807, prin care Rusia recunósce luĭ Ipsilante Vodă dreptul de a face óste şi de a da grade, de la porucic la General, şi aceste grade să-'şĭ aibă puterea lor, deşi cu un grad maĭ jos decât cele ale Rusieĭ? Ipsilante simţi că nu maĭ póte a se menţine în Bucurescĭ, maĭ ales după ce află că Rusia cerea pace de la Napoleon. Despre condiţiunile în carĭ Rusia cerea pace se pot culege informaţiunĭ în scrisórea ce Napoleon trămise la finea luĭ Martie (3 Febr. st. n.) 1807, către Sultanul (1).

Acum urmă fuga din noŭ a luĭ C. Ipsilante de la Bucurescĭ (19 Maiŭ 1807) de care maĭ sus ne-am ocupat.

Zilot Românul nu explică bine fuga acésta a luĭ Ipsilante (2). Aron Florian o atribue acéstă fugă la necesitatea în care se vĕḑu Michelson să ducă o parte din óstea de la Bucurescĭ la Ismail (3) Laurian ḑice, că «în luna Maiŭ venind scirea că Turciĭ trec Dunărea la Obilescĭ, Miloradovicĭ plecă din Bucurescĭ în contra lor, iar Const. Ipsilante cu senatul (Divanul) se duse la Focşanĭ (19 Maiŭ) şi de acolo la Bêrlad.

Cron. greco-română aruncă asupra luĭ Ipsilante tot blăstemul sĕŭ, că cu pitacul sĕŭ a sdrobit tot Bucuresciul, în 17 Maiŭ (pag. 543) şi a sâcătuit tótă Valahia. Numaĭ 9 ḑile după pitacul de la 17 Maiŭ. Miloradovicĭ se

---

(1) Estras dintr'o scrisóre a luĭ Napoleon către Sultan, relativă la condiţiunile cu carĭ Francia ar fi voit să facă pace.

Ostérode, le 3 Avril, 1807.

. . . . . .

Je suis à 80 lieues en avant de Varsovie, et je vais profiter de 15 jours de repos, que je donne à mon armée, pour me rendre à Varsovie et y recevoir ton Ambassadeur. Je sens les besoins que tu as de canonniers et de troupes. J'en avais offert à ton Ambassadeur. Il n'en a pas voulu, dans la crainte d'alarmer le délicatesse des Musulmans.

Confie-moi tous tes besoins. Je suis assez puissant et assez intéressé à tes succès, tant par amitié que par politique, pour n'avoir rien à te refuser.

Ici, on m'a proposé la paix. On m'accordait tous les avantages que je pouvais désirer, mais on voulait que je ratifiasse l'état de choses établi entre la Porte et la Russie par le traité de Sistow, et je m'y suis refusé J'ai répondu qu'il fallait qu'une indépendance absolue fût assurée à la Porte, et que tous les traités qui lui avaient été arrachés pendant que la France sommeillait, fussent révoqués.

Sur ce je prie Dieu, etc.

Ecrit en mon Camp Impérial d'Ostérode, 3 Avril, 1807.

Ton très-cher et parfait ami,

Signé: *Napoléon.*

(2) Veḑĭ pag. 86.

(3) Pag. 179 a Manualuluĭ de Istor Princip. Românieĭ, 8º Bucurescĭ, 1839.)

www.dacoromanica.ro

bătu, după cum vĕḑurăm cu Turciĭ la Obilescĭ, avênd pe lângă óstea sa şi céta luĭ Pangal. In urma acesteĭ harţe, Miloradovicĭ publică îndemnurĭ către fugarĭ, să revină toţĭ în Bucurescĭ, precum am arĕtat îndărăt.

De puţin folos era acéstă isbândă, în preḑioa marilor evenimente de la Nordul şi centrul Europeĭ. Acolo bătălia de la Friedland, din 14 Iunie st. n., lăsase pe Ruşĭ sdrobiţĭ. 30.000 de Muscalĭ fuseseră ucişĭ, răniţĭ séŭ prinşĭ şi restul armateĭ fugi în cea maĭ mare desordine, lăsând liberă calea luĭ Napoleon să intre la Tilsit. Silit fu împĕratul Alexandru a mijloci pentru pace. La 22 Iunie se subscrise armistiţiul dela Tilsit. Napoleon se stabilise acolo şi împĕratul Rusieĭ se îndreptâ spre Tilsit, trimiţênd scire, că e gata să deşerte Principatele şi să abandone insulele Ionice (1).

Napoleon urmăresce totuşĭ planul sĕŭ de alianţă cu Rusia. Alexandru insinuiază, că e de trebuinţă o întrevedere între ambiĭ monarchĭ. Acéstă întrevedere se petrecu la 25 Iunie, într'un pavilon ridicat anume în mijlocul apeĭ Niemen (2).

Scirea ce în acea ḑi primi Napoleon despre căderea Sultanuluĭ Selim, convinse pre Eroul frances, că nu era nimic de aşteptat de la Turcĭ şi decĭ îşĭ propuse să negocieze cu Rusia, sacrificându-ĭ integritatea imperiuluĭ otoman numaĭ ca s'o câştige pre Rusia în contra Angliei.

In negociaţiunile urmate în Niemen, Napoleon tot lasă să se întrevadă de Ruşĭ, că el le-ar ceda Principatele, pe carĭ eĭ le pofteaŭ acum de un secol şi în acel moment le ocupaŭ cu oştire. La trebuinţă chiar s'ar fi dat Ruşilor şi o parte din Bulgaria. Franţa va găsi loc de întindere în jurul posesiunilor lor din Iliria, în Bosnia şi Albania, orĭ în Epir şi Grecia. Dar despre acésta era maĭ mult numaĭ vorbă plăcută Impĕratuluĭ Alexandru, decât i se propuneaŭ conclusiunĭ concrete.

Albert Vandal ḑice, că ceĭ doĭ suveranĭ prevedeaŭ cuceririĭ ideale, dar nu însemnaŭ hotarele lor, nicĭ nu le determinaŭ riguros valórea şi întinderea. In adevĕr, décă Napoleon înclina la desmembrarea Turcieĭ, décă studia de pe acum mijlócele, prin carĭ ar putea opera acéstă spoliaţiune (3), încă nu hotărîse planul: *sistema mea asupra Turcieĭ «chancelle, scria dînsul către Talleyrand şi este în momentul de a cădea; totuşĭ nu sunt decis.»* (Corespondenţa 12886).»

(1) Albert Vandal, Napoleon et Alexandre I, T. I, 52.

(2) Veḑĭ pag. 514 Ist. Mitr. Iaşĭ.

(3) In 8 Iulie, Napoleon scria luĭ Mirmant, comandantul armateĭ din Dalmaţia, să examineze ce folóse pot da provinciile occidentale ale Turcieĭ, pentru o putere européně ce le-ar posede şi să-ĭ trimită un memoriŭ, asupra mijlócelor de a le cuprinde. *Voyage du Duc de Raguse*, II, 389; apud Vandal I, p. 76.

www.dacoromanica.ro

Impĕratul Napoleon nu se hotăra în contra Turcieĭ, căcĭ simţia, că desfiinţarea acesteia va crea noue dificultăţĭ Franţeĭ, din partea Angliei maĭ cu sémă. Din acest punct de vedere Napoleon ţinu la Niemen numaĭ cu vorba pre Impĕratul Alexandru şi se despărţi de el fără să fi regulat nimic, îndemnându-l să vină la Paris, ca acolo să se înţelégă asupra sórteĭ lumeĭ şi a Turcieĭ în deosebĭ.

Impĕratul Alexandru spera totuşĭ, că şi fără de Napoleon va putea pune mâna măcar pe ţĕrile Românescĭ, prin negociaţiunĭ directe cu Turcia.

De asemenea succese avea nevoie împĕratul rusesc, ca să'şĭ refacă reputaţiunea înaintea Ruşilor, după învingerile ce păţise de la Napoleon. Suveranul muscal spera, că Napoleon nu se va opune la acéstă mică operaţiune chirurgicală ce cugeta să facă Turcieĭ, şi care operaţiune arăta Alexandru, că e proprie de a înlesni luĭ Napoleon definitiva desfiinţare a Turcieĭ (1). Ministrul luĭ Alexandru, Budberg, dar maĭ cu sémă principele Curachin, ministrul rusesc din Viena, avênd *adlatus* pre Lobanow, intrară la finele luneĭ luĭ Iulie, după calendarul nostru, în negociaţiunĭ cu domnul *Talleyrand*, pe când şi Impĕraţiĭ se vedeaŭ ḑilnic în mod intim şi confereaŭ despre tóte, fără, negreşit, să conchidă la nemic, admiţênd une-orĭ între eĭ pe regele Prusieĭ, Frédéric Wilhelm. In aceste întîlnirĭ ale monarchilor se regula sórta Europeĭ şi a lumeĭ, séŭ cel puţin se discuta despre acésta.

Despre Turcia, Napoleon de câte orĭ venia vorba, se propunea ca mediator al păceĭ între Rusia şi Pórta otomană. Prin intervenţiunea luĭ Napoleon se va ajunge la un armistiţiŭ la Dunăre, decât Napoleon în definitiv punea o condiţiune neplăcută Rusieĭ: evacuarea Principatelor, fără ca Turciĭ să aibă dreptul de a le ocupa eĭ cu armată în urma Muscalilor. Napoleon lăsa să înţelégă pre Alexandru, că asemenea condiţiune o cere după stăruinţele Turcieĭ, dar că nu va ţinea riguros la ea. Ba încă ḑicea, că décă Turcia nu va primi mediaţiunea Franţeĭ, orĭ după ce o va fi primit'o, până în 3 lunĭ de la deschiderea negociaţiunilor nu se va ajunge la resultat, atuncĭ Napoleon împreună cu Alexandru vor împărţi imperiul turcesc, lăsând să subsiste din el numaĭ Constantinopole şi Rumelia. Napoleon reservându-şĭ de a conduce relaţiunile cu Turcia, căuta să facă din Rusia un factor al politiceĭ sale faţă cu Anglia. Asemenea angajamente nu eraŭ însă luate decât verbal. Napoleon îşĭ reserva drep-

(1) Veḑĭ instrucţiunile date comiteluĭ Tolstoi, în archivele de la Saint Petersburg; după Vandal tom. I, 80.

www.dacoromanica.ro

tul de a le tăgădui când va avea nevoie de asemenea sistem (1). După destul de lungĭ şi ingaimate negoţiaţiunĭ, tractatul fu semnat la Tilsit, în 7 Iulie şi ratificat la 9. Articolul 21 stipula încetarea ostilităţilor între Rusia şi Turcia. Art. 22 suna astfel: «Les troupes russes se retireront des provinces de Valachie et Moldavie, mais les dites provinces ne pourront être occupées par les troupes de sa Hautesse jusqu'à l'échange des ratifications du futur traité de paix définitive entre la Russie et la Porte ottomane.»

Prin art. 23 Impĕratul Alexandru acceptă mediaţiunea Impĕratuluĭ Napoleon pentru negoţiaţiunea păciĭ cu Turcia. Plenipotenţiariĭ respectivĭ se vor aduna la locul ce se va hotărî, pentru începerea negoţiaţiunilor.

Prin tractatul secret încheiat tot la Tilsit, la 7 Iulie (25 Iunie), Napoleon consimţia, că deacă: «si par une suite de changements qui viennent de se faire à Constantinople, la Porte n'acceptait pas la médiation de la France, ou si, après qu'elle l'aura acceptée, il arrivait que, dans le delai de trois mois après l'ouverture des negociations, elles n'eussent pas conduit à un resultat satisfaisant, la France fera cause commune avec la Russie contre la Porte Ottomane, et les deux hautes parties contractantes s'entendront pour soustraire toutes les provinces de l'Empire Ottoman en Europe, la ville de Constantinople et la province de Roumélie exeptées, au joug et aux vexations des Turcs.»

La 30 Iunie 1807 stilul nostru, prin 2 stafete, unul frances şi altul rus, pacea a fost vestită la Ismail şi la cele-l-alte serhaturĭ, ca să înceteze rĕsboiul. Imediat s'a încheiat armistiţiŭ pe 6 lunĭ. In favórea aceluĭ armistiţiŭ C. Ipsilante s'a întors în Bucurescĭ la 27 Iulie 1807. La 29 Iulie 1807 aŭ trecut prin Bucurescĭ, cavalerul Serghie Laskarow, plenipotenţiarul Rusieĭ la pertractarea păciĭ cu Pórta Ottomană. 17 ḑile după plecarea din Bucurescĭ a luĭ Laskarow, ca să mérgă să se întîlnéscă în tabăra turcă cu Vizirul, Const. Ipsilante primeşce de la Laskarow o scrisóre trimisă cu expres. Nu avem cunoştinţă de conţinutul acesteĭ scrisorĭ, dar se vede că i se vestea, că în urma încheeriĭ armistiţiuluĭ, Bucurescĭĭ nu maĭ sunt un loc de siguranţă pentru Domnitorul muntean.

Joĭ, la 16 August, 1807, Domnitorul acesta fuge din Bucurescĭ, eşind pe podul de pămînt şi luând calea Iaşilor împreună cu Dómna şi copiiĭ. In ḑilele următóre fuge din Bucurescĭ ginerele luĭ Ipsilante, postelnicul

(1) Când maĭ târḑiŭ i se va vorbi de asemenea promisiunĭ, el va rĕspunde: «On me répète que je ne suis plus sur *l'air de Tilsit*; je ne connais que *l'air* voté, c'est-à-dire la lettre du traité.» (Champagny à Caulaincourt, 2 Avril 1808.)

www.dacoromanica.ro

Antonie şi hatmanul Persian, ducênd cu eĭ restul bagajelor Domnitoruluĭ (1).

Ce a putut motiva fuga acésta nouă a luĭ C. Ipsilante, nu putem bine precisa. Mórtea luĭ Michelson, aşteptată dintr'o ḑi într'alta, după 15 August (2) avea să lase pe C. Ipsilante faţă în faţă cu neamicul sĕŭ Miloradovicĭ. E posibil, că acéstă perspectivă, unită cu acea a posibilităţiĭ să fie trădat în mânile Turcilor de către Miloradovicĭ, va fi determinat pre Ipsilante a abandona iute Bucurescii. Domnitorul la plecare vesti că merge la Focşanĭ şi lăsă Caimacamĭ pe marele logofĕt Isaac Ralet, vornicul C. Creţulescu, vornicul Constantin Bălăceanu şi prea marele vornic, C. Varlaam (3).

CAP. XIV.

Hangerli şi Moldovenii. Chiamarea muscalilor de Divanurile române. Corespondenţa cu Generalul Apraxin.

Ne-am ocupat până acum numaĭ cu mersul evenimentelor generale şi cu cele întîmplate în Principate până la noua abandonare a Bucurescilor de către Const. Ipsilante.

Să urmărim acum maĭ de aprópe şi evenimentele interne cât privesce cărmuirea lor sub muscalĭ.

După noua abandonare a Bucurescilor de către Domnitorul C. Ipsilante, începe la Bucurescĭ şi Iaşĭ, administraţiunea ţĕriĭ prin boerĭ, însă subt conducerea supremă a comandanţilor armatcĭ rusescĭ.

Moldova. Din istoria Moldoveĭ administrată de către Divanul Cnezieĭ, actele maĭ însemnate ce avem de semnalat, sunt acele carĭ se referă la intrigile boerilor pe lângă Rusia în contra luĭ C. Ipsilante, şi a Metropolituluĭ Veniamin (4). Aceste intrigĭ de sigur nu sunt în favórea Domnieĭ luĭ A. Hangeri, care numit de Turcĭ, după declararea rĕsboiuluĭ, Domn Moldoveĭ, trimite de peste Dunăre, cu data de 29 Maiŭ 1807, manifestul

(1) Cronica grecéscă de la călcâiul Istorieĭ Mitropolieĭ Moldoveĭ, pune fuga din Bucurescĭ a luĭ C. Ipsilante la 17 August 1807, Vinerĭ pe la ora 8 de diminéţă. Maĭ exact este data nóstră de 16 August 1807, căcĭ o aflarăm la fila 55, cod. LIV de la Archiva Statuluĭ.

(2) Michelson muri la 19 August 1807 şi după ce corpul luĭ fu îmbalsamat fu trimes în Rusia. (Cronica grécă. Istoria Metropolieĭ Iaşĭ, pag. 515.)

(3) La 1807, August 16, Joĭ la şeapte césurĭ din ḑi, plecând Măria Sa Constantin Vodă Ipsilante la Focşanĭ, a lăsat Caimacamĭ aci pe dumné-luĭ vel Logofĕt Isaac Ralet, i Vornic Creţulescu Constantin, i Vornic Constantin Bălăceanu şi Vel Vornic Constantin Varlaam şi poruncile ce se dau de la dumné-lor se trec de aci inainte. (Cod. LIV fila 55.)

(4) «Domnuluĭ C. Ipsilante i se luă domnia Moldoveĭ din mână după ce guvernă vr'o 7 lunĭ. Boeriĭ dăduseră plângere asupra luĭ pentru maĭ multe cause şi de aceea el apucă inainte a demisiona de bună-voie.» Fotino, II, p. 238.

www.dacoromanica.ro

către ţéră, ce dăm în notă, şi prin care o îndeamnă să abandone pe Muscalĭ şi să se alipéscă de Sultanul Mustafa, noul împĕrat al Turcieĭ. Hangeri apelă la Mitropoliţĭ şi Episcopĭ să readucă ţéra la datoria de supunere către Turcĭ şi promite că oştirea turcéscă, care îl aduce la domnie nu va face ţĕriĭ nicĭ un rĕŭ. Iacă acest act:

«*Scrisórea Domnitoruluĭ A. Gh. Hangerliu către ţară, prin care-ĭ face cunoscut că vine ca Domn şi cu oştire turcéscă în contra oştireĭ rusescĭ, ce ocupase deja Principatele Moldova şi Ţéra Românéscă.*

Iŏ, Alexandru Gheorghie Hangerliu Voevod, cu mila luĭ Dumneḑeŭ Domn ţĕriĭ Moldaveĭ. — Pré sfinţite părinte Mitropolit al sfinteĭ Mitropoliĭ Moldavieĭ, chir Veniamin, iubitorilor de Dumneḑeŭ Episcopĭ al sfinteĭ Episcopiĭ Roman chir Gherasim, şi al sfinteĭ Episcopiĭ Huşuluĭ chir Meletie, pré cuvioşilor arhimandriţĭ şi egumenĭ aĭ sfintelor mŏnăstirĭ, şi tótă partea bisericéscă ce vĕ aflaţĭ locuind în cuprinderea domnesceĭ nóstre ţĕrĭ, cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ Domnieĭ Mele, boerenaşĭ, căpiteniĭ, mazîlĭ şi voĭ vorniceĭ şi vătămanĭ de pe la sate, dimpreună şi voĭ toţĭ locuitoriĭ, ce vĕ aflaţĭ cu locuinţa în domnésca nóstră ţéră; vremelnicile întîmplărĭ neĭertându ne osebit a scrie către Pré sfinţia-ta, către Pré sfinţia-vóstră şi către dumnea-vóstră aĭ noştri iubiţĭ veliţĭ boerĭ, şi osebit către ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ, trimitem deschisă către toţĭ acéstă a nóstră obştéscă domnéscă carte, prin care tuturor vĕ vestesc, că cu voia celuĭ dintru înălţime, pré puternică împĕrăţie, (a căria stăpânire fie vecĭnică şi nebiruită de a purure) după a sa milostivă bună voinţă ni-aŭ dat nouă Domnia ţĕreĭ Moldavieĭ (precum de acésta veţĭ fi înşciinţaţĭ încă maĭ de înainte). Deosebit de obşte dăm de şcire, că dinpreună cu purtătórea de biruinţă împĕrătéscă urdie purcedênd şi noĭ din Ţarigrad, am sosit cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ la Silistra, unde mulţimea oştilor din tóte părţile adunându-se a ajuns la o stare nenădăjduită, póte şi încă prisosind decât trebuinţa cere, aşişderea şi alte tóte câte la rĕsboiŭ sunt trebuitóre se află gata. Decĭ sosind acum vremea de a face cu vitejie începerea rĕsboiuluĭ, s'a dat hotărîre, ca oştile împĕrătescĭ să intre prin tóte părţile, în ţĕrile ce cu cunoscutul chip s'aŭ călcat, şi să lipséscă de acolo pre vrăjmaş, şi să mântuiască pre toţĭ aceĭ câţĭ fără de pricină aŭ pătimit despre dînşiĭ rele; drept aceea, noĭ împlinind nu numaĭ către prea puternica împĕrăţie neapărata nóstră datorie, dar maĭ vîrtos sĕvîrşind şi câte se cuvin creştinătăţiĭ şi haractiruluĭ unuĭ oblăduitor, şi deosebit păzind şi Domnésca nóstră iubire către toţĭ deobşte, ne-am însărcinat a vĕ înfăţăşa la înaltul şi prea puternicul devlet, ca când aţĭ fi fost şi de faţă, arĕtând câte sunt pentru folosul apĕrăreĭ şi binele ţĕriĭ, ca un drept al eĭ părinte, silindu-ne cu tot chipul ca să póţă dobândi la asemenea întîmplărĭ ţéra mila şi ocrotirea prea puterniceĭ împĕrăţiĭ. Decĭ cu milostivire ascultând prea puternicul devlet arĕtările nóstre, gata s'aŭ arĕtat a pune în lucrare, după a nóstră cerere, tóte, pentru câte s'aŭ făcut arĕtare, după care apoĭ viind şi vestire de bucurie, că s'aŭ suit în scaunul împĕrăţieĭ prea puternicul şi prea milostivul împĕrat, Sultanul

www.dacoromanica.ro

Mustafa, stăpânitorul nostru, (a căruia stăpânire şi putere fie de apururea nebiruită şi în veci înconjurată cu multe şi mari biruinţe în potriva vrăjmaşilor) s'aŭ mai adaus încă nu puţină rîvnă şi cu vitejie îndrăsnélă spre rĕsboiŭ a oştirilor, cum şi prea puternicul devlet s'aŭ arĕtat mai cu bună plecare şi gând milostiv la săvîrşirea celor ce se cuvin spre apĕrarea în faptă şi ocrotirea supusului norod, fiind cunoscut prea înălţaţilor noştri Domni cel cu adevĕrat împĕrătesc bun cuget al prea puternicului nostru stăpânitor, cum şi firésca plecare spre paza dreptăţii şi ocrotirea norodului, mai ales că şi din partea nóstră li s'a făcut căḑuta arĕtare pentru chipul cu care v'aţi purtat la întîmplările de acum, încredinţându-ne că nu sunteţi nici de cum, seaŭ atinşi, seaŭ la ceva amestecaţi şi că razimul vĕ este singura adevĕrata credinţă ce toţi supuşii neapărat sunt datori a păzi către stăpânire, la care de şi se va fi făcut vre-o alunecare, se socotesce de silă, iar nu într'alt-fel; aceste noi pré bine pricepêndu le şi pré înălţaţii noştri Domni încredinţându i, că nu prepunem cât de puţin, ca să se pótă din partea Pré sfiinţiei-tale, i a Sfinţiilor-vóstre, şi a domnia-vóstră, a rĕmâne noi mincinoşi la câte am arĕtat înaintea prea înălţaţilor noştri Domni, cari atât de milostivi şi cu blândeţe s'aŭ arĕtat, în cât îndată aŭ şi dat cele mai straşnice împĕrătesci poruncĭ către toţi ceĭ mai mari ai oştilor, poruncindu-le pentru apĕrare şi petrecerile fără de supĕrare a locuitorilor; deci pentru ca să vĕ fie şciută cuprinderea vrednicului de închinăciuni împĕrătesc ferman, iată că se însemnéză într'acéstă a nóstră Domnéscă carte:

«Tuturor este sciut, că prin lucrarea lui Ipsilant pribeaguluĭ, fără «de veste călcându-se de către oştile rusescĭ Moldova şi Ţéra-Românéscă, «şi săracele raele, ce întru amîndouĕ ţĕrile se află locuind, neavênd nicĭ «o nădejde de a putea sta împotriva Ruşilor, în silnicie şi fără de voĭe «şĭ-aŭ plecat lor grumazul. Decĭ socotindu-se, că raelele sunt date nouă ca «un amanet de la Dumneḑeŭ, şi politicesce şi după pravilă, precum este «cunoscut, nu-ĭ slobod, nicĭ cu cuviinţă, a întinde asupra lor mâna cu «nedreptate. Drept aceea, fiind că raelele ceĭ ce locuesc în Moldova şi în «Ţéra-Românéscă nu s'aŭ lepĕdat precum şărbiĭ de supunere ce se cădea «a avé supuşiĭ împĕrăţieĭ mele, ce strîmtoriţĭ fiind de către Ruşĭ şi ne«avênd putere, nicĭ fiind destuĭ, nicĭ a se împotrivi, s'aŭ arĕtat de nevoĭe că «sunt plecaţĭ lor; însă fiind-că acum împĕrăţia mea a cunoscut rîvna şi «plecarea ce se păzesce din partea lor la săvêrşire a orĭ ce slujbe trebuin«cióse pentru împĕrătescile mele oştĭ, cu dreptul şi cu cuviinţă este, atât «după pravilile politicescĭ, cât şi cele oştinescĭ, să fie numiţiĭ raele prinmulte «chipurĭ ocrotiţĭ şi miluiţĭ, şi să se facă iarăşĭ îndestulă privighere şi luare «aminte, ca să nu se întîmple cât de puţină pradă în dobitócele, în lu«crurile lor, ci să se apere prin tóte chipurile; decĭ făcêndu-se deosebire cre«dincioşilor raiale de către vrăjmaşĭ, să se pue tot chipul de silinţă spre «cea desăvîrşită izgonire şi înfrîngere a duşmanilor Impĕrăţieĭ Mele, acelor «ce maĭ sus se cuprind; pentru aceea tot odată cu cărţile de mângâere ce «s'aŭ dat din partea Domnilor Moldovieĭ şi a ţĕriĭ Românescĭ, fiind-că se «daŭ şi Impĕrătescile Mele poruncĭ cu tărie către toţĭ aceĭ ce se află în «slujba oştenéscă, ca să fie cu privighere şi mare luare aminte, să nu se «întîmple ceva împotriva Inalteĭ Mele voinţe cunoscut fiind vouĕ tuturor

www.dacoromanica.ro

«celor ce sunteţĭ rînduiţĭ peste oştĭ maĭ marĭ, că Impĕrătésca mea vrere «şi voinţă este, ca să se păzéscă întocmaĭ şi neschimbat cele de maĭ sus «cuprinse. Pentru aceea sciută să faceţĭ Impĕrătésca şi Inalta Mea poruncă, «ca la toţĭ câţĭ se află sub ascultarea vóstră, şi însuşĭ voĭ îngrijindu-vĕ, «ca să nu fie trecută cu vederea cea maĭ mică poruncă dată prin înaltul «nostru împĕrătesc firman.»

Drept aceea, că nu sunt cuvinte numaĭ câte s'aŭ auḑit, ci şi fapte, vederat să înţelegeţĭ din cel d'întâiŭ început, pentru că îndată după ce oştile aŭ început a trece Dunărea s'aŭ şi făcut strigare prin crainicĭ, că s'aŭ hotărît de mórte pedépsă, pentru orĭ-care va cuteza cât de puţin a se aluneca din drept, şi acésta este o începere pentru de acum înainte paza dreptăţiĭ, iar pentru a vĕ arĕta mulţămitorĭ către prea puternicul devlet, pentru nemărginita iubire de ómenĭ, vi se cere neapărata datorie, ce se cuvine tuturor supuşilor. Acésta şi domnesce vĕ poruncim şi părintesce vĕ sfătuim. Decĭ a Prea Sfinţieĭ Tale şi a Sfinţiilor Vóstre lucrul este, ca şi maĭ adînc să judecaţĭ şi să socotiţĭ şi câte aicea nu s'aŭ însemnat; noĭ adevărat cu cuget curat mărturisim, că nu numaĭ ca uniĭ ce ne am aflat domnind, ce maĭ vîrtos ca nisce alţĭ părinţĭ, pentru toţĭ puindu-ne, vĕ dăm în scire, şi vĕ încredinţăm, că intrarea împĕrăteşcilor oştĭ cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ în ţéră, nicĭ o sdruncinare séŭ silnicie nu va pricinui la nimenea; pentru aceea dar, lepĕdând cu toţiĭ şi micşorarea sufletuluĭ şi tot felul de înfricoşare, după cuviinţă, ca nisce supuşĭ credincioşĭ, să vĕ împrejuraţĭ cu datornica rîvnă, cu care îmbrăcaţĭ fiind, vrednicĭ după dreptate de laudă, vĕ veţĭ face şi veţĭ fi cunoscuţĭ că prin faptă sciţĭ a păzi către stăpânirea cea sfîntă a supuneriĭ datorieĭ, care se va cunósce maĭ vîrtos când cu bucurie veţĭ primi şi veselĭ veţĭ întîmpina a oştilor bună venire, făcêndu-se gătire cu tótă mulţămirea şi de cele ce sunt de trebuinţă fără a gândi că aŭ să fie cu paguba locuitorilor, iar pentru alte câte cu însemnărĭ aicea am avut noĭ purtare de grijă, şi la tóte cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ am aflat cugetul prea puterniculuĭ devlet plin de milostivire; drept aceea, fiind că neapărata datorie este a Pré Sfinţieĭ Tale, şi al Sfinţiilor Vóstre, şi a dumnévóstră, nu numaĭ să judecaţĭ împreună şi să înţelegeţĭ aceste, ce noĭ vĕ facem cunoscute, dar să vĕ sîrguiţĭ, ca şi ceĭ maĭ de jos, cum şi locuitoriĭ bine să le pricépă şi în minţile lor tóte să intre, care acésta este lucrul însuşĭ al Pré Sfinţieĭ Tale, a Sfinţiilor Vóstre şi al dumné-vóstră; pentru că plecarea şi voinţa locuitorilor spînzură de la ceĭ maĭ marĭ, a cărora pildă aŭ să urmeze, şi cuvintelor lor aŭ să dea ascultare. Deosebit vi se scrie, să faceţĭ cu tótă îngrijirea nu numaĭ ca să nu să spargă satele, dar nicĭ să se smintéscă séŭ să se supere cât de puţin aşeḑările lor, séŭ să se împrăştie âmblând din loc în loc. Decĭ décă, după cum nu ne îndoim, aseměnându-vĕ cu neapărata datorie ce vi se cuvine, vĕ vom afla vrednicĭ de atâtea împĕrătescĭ milĭ, îndrăsnim, prin voia şi scirea prea Inălţaţilor noştri Domnĭ a vĕ făgădui şi ca desĕvîrşită întrégă milă a prea puterniceĭ şi prea milostiveĭ Impĕrăţiĭ; iar décă (feréscă Dumneḑeŭ, lucru ce nicĭ prin cuget nu ne trece) vĕ vom afla neaseměnaţĭ, şi de nu vom însemna noĭ aicea sciinţe bine, că celor în potrivă urméză, cele din potrivă iarăşĭ, urdia Impĕrătéscă cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ intrând şi noĭ suntem următorĭ, şi să vĕ găsim sănătoşĭ după cum dorim. *Hanngerli Voevod*, 1807, Maiŭ 2.

www.dacoromanica.ro

In contra glăsuiriĭ manifestuluĭ luĭ A. G. Hangeri, Mitropolitul Moldoveĭ şi boerimea ţinea tot maĭ frecuentă corespondenţă cu generaliĭ Muscalĭ, ba chiar şi direct cu Petersburgul şi mergeaŭ până a cere încorporarea ţĕriĭ lor la Rusia.

Bălşesciĭ eraŭ cu deosebire mesageriĭ şi sprijinitoriĭ politiceĭ rusescĭ. In archivul Mitropolieĭ din Iaşĭ se conservă câte-va din asemenea corespondenţe, fie cu Ivan Michelson, care în Maiŭ 1807 era în tabăra de lângă Ismail, fie cu Ştefan Apraxin, comandantul noueĭ oştirĭ rusescĭ, care, în August 1807, se afla pe Nistru la Movilăŭ.

Vornicul Lupu Balş duce la 1807 Maiŭ, luĭ Ivan Michelson declaraţiunea de credinţă către Rusia a Mitropolituluĭ şi boerilor moldovenĭ şi de sigur şi manifestărĭ contrare luĭ C. Ipsilante. Michelson rĕspunde laconic prin scrisórea de la 19 Maiŭ 1807, că primesce «*plecăciunea a tótă ţéra acésta către pristolul Rusieĭ.*» (1)

Evenimentele supravenite la Bucurescĭ, plecarea în 16 August 1807 de acolo a luĭ C. Ipsilante; spaima ce se lăţise că Ipsilante e urmărit în calea Focşanilor de Turcĭ; tóte acestea fac ca boeriĭ să se grăbescă de a cere intrarea uneĭ nouĭ armate rusescĭ în Moldova, cea deja intrată fiind ocupată cu asediul Ismailuluĭ şi a altor localităţĭ. Decĭ Mitropolitul Veniam şi Divanul trimete pe bocrul Alecu Ianculeŭ la Movilăŭ, să róge pe generalul Ştefan Apraxin de a păşi cu oştirea de la Nistru spre Iaşĭ (1).

La acéstă rugăminte a Divanuluĭ, Apraxin rĕspunde, că de o cam-dată nu póte (scrisórea luĭ din 25 August 1807 din Movilăŭ). Intârdierea păşiriĭ armateĭ o pune Apraxin pe socotéla ordinuluĭ ce i a dat Michelson de a

---

1) *O Epistolă a luĭ Michelson către Mitropolitul Moldoveĭ în afaceri politice.*

Inalt Prea sfinţia vóstră Milostive al meŭ Domn şi Archipăstor!

«Dumnealuĭ Vornicul Lupul Balş 'mĭ a enherisit cartea Prea Sfinţiilor Vóstre cum şi din partea numelor a tótă blagorodnica boerime a cnejieĭ Moldavieĭ. Mie nu-mĭ póte fi alta maĭ cu priinţă, decât la tótă întîmplarea a metahirisi din partea mea tot ceea ce atîrnă de la mine spre cea de obşte îndestulare, şi însuşĭ pre acésta a împlini voia cea prea înaltă. Nu maĭ puţin fiind încredinţat pentru cea cu osîrdie şi ilecrenie (sinceră) plecăciune a tótă ţéra acésta către prestolul Rusieĭ. După aceste, să mi se dee cea sĕvîrşită credinţă, că eŭ cu cele maĭ adevĕrate simţirĭ a deosebiteĭ cinstireĭ şi plecăciuneĭ am cinste a rĕmânea pururea, Milostivul meŭ Domn şi Archipăstor, a Inalt Prea Sfinţiilor Vóstre plecată slugă

Ivan Michelson

1807 Maiŭ 19. In lagărul de lângă Ismail. (Traducere veche)

www.dacoromanica.ro

rămânea la Nistru. In realitate Impératul Alexandru nu se putea lipsi de armata de la Nistru în împrejurările în care era, faţă cu Napoleon (1).

*

Veniamin şi divanul nu sciŭ ce s'a petrecut la Niemen şi că armistiţiul fiind încheiat, nu maĭ aŭ de a se teme de o invasiune turcéscă în Moldova şi deci, una după alta, trimet soliile către Apraxin, ca să céră să nu părăsésca armata rusésca Principatele, maĭ ales că s'a lăţit şcirea, că Ruşiĭ aŭ să iasă din Principate. Acéstă scire, dic boeriĭ, «*la toţi aŭ deschis rană şi pe fieşce-carele l'aŭ adus în spaimă şi desnădăjduire.*» Divanul voĭesce a trimite o deputaţiune la Impératul Alexandru, ca să-ĭ céră de a nu abandona Principatele, căcĭ de la Turcĭ ţéra n'are nădejde să capete linişte şi apérare contra urmaşuluĭ luĭ Pazvantoglu, cum e Pehlivan-paşa Baraitarul şi alţĭ partisanĭ aĭ luĭ.

Cererea acésta a boerilor, adresată Impératuluĭ Alexandru, are însă şi altă explicaţiune de cât reala spaimă de Turcĭ. Am véḑut că între Impératul Alexandru şi Napoleon era încheiat şi un tractat secret în 1807. In puterea aceluĭ tratat Rusia căuta un pretext, care să justifice ne evacuarea principatelor, după încheerea armistiţiuluĭ.

E mult probabil că cererea boerilor a fost suggerată de către şefiiĭ ruşĭ din Moldova, ca Impératul Alexandru s'o pótă valora înaintea luĭ Napoleon (2).

(1) Domnul Erbiceanu în Istoria Mitropolieĭ de Iaşĭ publică, la pag. 80 şi 81, de douĕ orĭ aceeaşĭ scrisóre a luĭ Apraxin din 25 August şi în titulatura celeĭ a doua publicaţiunĭ dice, că armistiţiul dintre Ruşĭ şi Turcĭ a fost provocat de bóla epidemică (?) Evenimentele intervenite la Tilsit şi tratatul de la Niemen explică maĭ plausabil oprirea momentană a luĭ Apraxin cu oştirea sa şi încheerea armistiţiuluĭ dintre Ruşĭ şi Turcĭ. Acest armistiţiŭ şi neintrarea noueĭ oştiri rusescĭ in Moldova nu se explică numaĭ prin isbucnirea uneĭ bóle epidemice.

(2) Eată scrisórea boerilor la care să asociază şi boeriĭ munteni:

Jalba Moldovenilor şi a Muntenilor către generalul rusesc Apraxin de a mijloci la Impérat protecţiunea sa spre a scăpa de abusurile şi jafurile Turcilor.

Din vremile cele maĭ de demult, după istoriĭ sciute, acea singură nădejde a acestor douĕ domniĭ a ţéreĭ Muntenescĭ şi a Moldoviĭ aŭ fost numaĭ şi numaĭ asupra stăpânitorilor a tótă Rusia. Iar acéstă de acum maĭ de pe urmă intrare a oştilor rusescĭ, într'aceste douĕ domniĭ, care pururea pătimea fiind supuse ocârmuiriĭ ceĭ tiranicescĭ, se părea că aŭ deslegat sórta norodulu celuĭ de o credinţă cu rosieniĭ, asemenea şi plecat Măririĭ Sale ceĭ Impératescĭ. Fiesce-carele locuitor véḑênd oştile rusescĭ, s'aŭ însufleţit şi aŭ bine-cuvîntat sórta sa, socotindu-se şi pe sine şi Bi-

www.dacoromanica.ro

Ce triste ḑile acele în carĭ boeriĭ ţĕreĭ ḑiceaŭ, că a fi încorporate principatele de Rusia este însăşĭ fericirea cea adevĕrată!

---

serica a fi sloboḑĭ de sub jugul cel împilat de dînsul. Insă de odată tótă sistema alcătuireĭ a nădejdeĭ ceĭ bine norocite s'aŭ surpat şi peristasurile (împrejurările) în care se află aceste douĕ domniĭ pentru locuitoriĭ lor aşa sunt de grele în cât simţirile lor cele pline de mîhniciune nicĭ un condeiŭ a le închipui nu póte. Auḑirea că oştile rusescĭ lasă amîndouĕ domniile acestea, la toţĭ aŭ deschis rană, şi pe fiesce care l'aŭ adus în spaimă şi desnădăjduire, întru care aflându-ne şi noĭ aceştĭ ceĭ ce suntem părţile a obştieĭ, când am pus hotărîre ca de la faţa a tótă ţéra să trimitem deputaţĭ la Impĕrătésca a Sa mărire, şi carantinul ce s'a aşeḑat în marginea hotaruluĭ nedându-ne vreme spre a merge noĭ şi a pune înaintea urmelor Măririĭ Sale credinţa nóstră, întru acéstă nedumerire a nóstră fiind şi sosirea vóstră spre hotarele nóstre ne-aŭ îndemnat a căuta cu grăbire mântuirea nóstră şi a încredinţa sórta nóstră unuĭ din stâlpiĭ boerilor a Rusieĭ, aflând în ipochimenul vostru tot ceea-ce póte fi mângâierea nóstră, întru acéstă amărîtă perisistasis în care ne aflăm, măgulindu-ne că glasul cel jalnic al patrieĭ se va învrednici a fi sub sprijinéla a Excelenţieĭ Vóstre, şi (de) cererea nóstră acésta nu te veĭ lepăda a nu priimi, şi a nu o arĕta înaltuluĭ prestol al Mărireĭ Sale ceĭ Impĕrătescĭ.

Cererea nóstră acésta nu din vre-o deşartă fantasie se nasce, ci din cea din lăuntru simţire şi este acésta: Că sprijinéla a Impĕrătesciĭ Sale Măririĭ este adevĕrat calea spre fericirea patrieĭ aceştia; dar priimirea şi împreunarea eĭ cu imperia, sub a căreia umbrire bine îşĭ petrec ḑilele noródele în evrihoria (întinderea) părţiĭ ceĭ maĭ marĭ a sferiĭ pămîntuluĭ, este însăşĭ fericirea cea adevĕrată. Tótă ţéra gata este a cădea la piciórele Impĕrătesceĭ Sale Măririĭ, norodul şi credinţa strigă cerênd mântuire, fără de care credinţa, cinstea, şi însăşĭ viaţa nóstră nu este fără de grijĭ. Plecăciunea ţĕriĭ şi starea nóstră cea geograficéscă ce o avem acum cu Rusia nu pot pune împedicările cele ce aŭ fost până acum. Noĭ vom cuteza prin acésta a face lămurită arĕtare grijiĭ nóstre. Că Impĕrăţia turculuĭ rupêndu-se acum de supĕrările eĭ cele din lăuntru, putea-va óre ţinea dreptăţile tractaturilor chiar de ar şi voi a le păzi, despre părţile acelor ce sunt împotrivitorĭ ocârmuiriĭ eĭ; iar pe lângă aceea, diadohiĭ luĭ Pasvantoglu, cum îĭ Pehlivan paşa, Bairactariul şi alţĭ partizanĭ aĭ luĭ, cu puternice bulucurile lor cele de oştĭ carĭ se hrănesc cu prăḑĭ, în cât şi Pórta în curgerea a atâţea anĭ nu-ĭ póte ţinea în hotarele datorieĭ lor şi a strica bulucurile lor cele pricinuitóre de stricăciune locurilor acelora pe unde locuesc eĭ, cum şi tótă silinţa a ocârmuiriĭ ceĭ turcescĭ, vrênd a strica bulucurile acele a acelor rĕĭ, iarăşĭ asemenea trage după sine peire noródelor a acelor locurĭ pe unde aŭ mergerea lor, cine maĭ mult de cât noĭ aŭ putut să ispitéscă urmărĭ ca acestea? acum să ḑicem că tóte bulucurile acele se vor împreuna, precum şi toţĭ zorbagiĭ să le ḑicem se vor supune ocârmuiriĭ, dar apoĭ varvariĭ aceĭ mulţĭ la numĕr, carĭ alcătuesc óstea a zorbagiilor acelora, carĭ sunt deprinşĭ cu prăḑĭ şi cu uciderĭ, se póte ca să se oprésca, în vreme când fiesce carele maĭ marele buluculuĭ lor, căruia orbesce se

www.dacoromanica.ro

Apraxin la 30 August. 1807 rĕspunde boerilor, că a primit reclamaţiunea lor şi că a transmis-o Impĕratuluĭ Alexandru, neputênd el decide de mişcarea armateĭ, căcĭ el a fost ataşat cu armata la comanda repausatuluĭ comandant suprem al armateĭ şi el nu are niscaĭ-va instrucţiunĭ relative la relaţiunile dintre Rusia şi Pórta Otomană (1). Intru cât era veridică aser-

---

supun eĭ, numaĭ până atuncea în viaţa luĭ are puterea asupra lor până când le póte face tóte chipurile a-şĭ întrebuinţa sabia lor cea aducĕtóre de peire? Şi iarăşĭ cea maĭ mică oprire ce le ar face de uciderĭ şi de pradă face preţ însuşĭ vieţiĭ luĭ, şi atuncĭ iarăşĭ dintr'înşiĭ altul carele maĭ mult de cât alţiĭ prin vărvărie aŭ eşit de laudă se alege de dînşiĭ maĭ marele; apoĭ pentru nisce ómenĭ ca aceştia ce lucru sfinţit póte să fie? Douĕ aceste domniĭ nicĭ oştĭ, nicĭ întrebuinţarea armelor fiind oprită de stăpânirea ce ne-a ocârmuit până acum, iar varvariĭ ce sunt împrejurul nostru, acéstă curmare ce s'a făcut buimăcireĭ lor prin rĕsboiul acesta acum o pun în vinovăţia liniştituluĭ, ticălosuluĭ noroduluĭ nostru şi iată că sabia rĕsplătireĭ este gata asupra nóstră; iată acésta este cea adevĕrată pricină a neodihneĭ nóstre. Sfinţita nóstră nădejde prin acésta înviază, că făcĕtórea de bine mâna cea monarhicéscă a primit sub acoperemîntul sĕŭ, norodul cel de o credinţă, despărţit de Rusia cu munţiĭ carĭ fac nu puţină împedicare, însă Georgia şi Imeretia, şi maĭ după depărtaţiĭ munţĭ, bine îşĭ petrec ḑilele sub mântuitorul acoperemînt al împĕrătesceĭ sale mărirĭ. Primesce, Excelenţa vóstră, acésta cu osârdie, cu credinţă şi cu adevĕrul pecetluită jaloba nóstră, şi arĕtând'o prea milostiveĭ Mărireĭ Sale ceĭ împĕrătescĭ, cere-ne înaltă voie ca să trimetem deputaţĭ din partea noroduluĭ, orĭ să se cĕră de la noĭ dovada credinţeĭ nóstre, şi atuncĭ cu grăbire vom zbura cu aripĭ către mântuitorul dumneḑeesc prestol spre a pecetlui cu jurămînt credinţa nóstră, întru tóte pricinile, acestea care lămurit le arĕtăm aicea şi primesce asupră-ţĭ chezăşluirea a ne mijloci de la prestol fericirea acésta ce o cerem pentru tótă ţéra, care în vecĭ va fi îndatorită cu mulţămirea.

A Excelenţeĭ vóstre milostivul nostru Domn, osârdnic către Dumneḑeŭ rugător şi plecată slugă, împreună cu toţĭ sinpatrioţiĭ. Iaşĭ (1807, August 28.)

(*Fără subsemnăturĭ*).

(1) *Rĕspunsul luĭ Apraxin către Mitropolitul şi boeriĭ ţĕreĭ, că a trimis scrisórea ce a primit de la eĭ loculuĭ cuvenit.*

Inalt Prea Sânţite Stăpâne, Milostive Arhipăstor cu toţĭ nobiliĭ boierĭ!

Cu mulţămire primesc adresa Inalt Prea Sânţieĭ Vóstre către mine şi a boerilor principatuluĭ Moldavieĭ; eŭ am fost ataşat cu armata la comanda repausatuluĭ comandant suprem al armateĭ, ne avênd însă nicĭ o instrucţiune, relativă la proiectele de mĕsurĭ cu Pórta. Mĭ-am făcut datoria, ca imediat să transmit scrisórea originală a Inalt Prea Sânţieĭ la Inalta chibzuinţă a Prea Augustuluĭ meŭ Suveran.

Cu respect şi devotament rĕmân al Inalt Prea Sânţieĭ Vóstre prea supus serv,

S. Apraxin.

www.dacoromanica.ro

ţiunea luĭ, că n'avea instrucţiunĭ de a intriga în principate, e de prisos să maĭ cercetăm aci, când faptele următóre ni-l arată amestecându-se în mişcarea ruso-filă a boerimeĭ.

Apraxin îşĭ face imediat un merit comunicând jalba boerimiĭ şi direct către Impĕratul Alexandru şi asigurându-l că este momentul propiciŭ de a încorpora Principatele. De altmintrelea se grăbia de a adaugi, că el va fi norocit décă în tréba acésta, va fi rînduit el conlucrător (2).

2) Iată scrisórea luĭ Apraxin către Impĕratul.

Raportul generaluluĭ rusesc Apraxin către Impĕratul Rusieĭ, prin care arată înclinarea Moldovenilor şi Muntenilor către Rusia şi cere de a realisa chiar el încorporarea Principatelor la Rusia

Его Императорскому величеству

Генерала отъ кавалерія Апраксина.

РАПОРТЪ

Совсѣмъ неожидаемо; хотя я инезаграницеи члены Молдавскаго дивана исбрали меня подноси телемъ къ вашему Императорскому величеству ихь убѣдительныхъ иусерднеишихъ прозбъ быть зависимыми непосредственно отъ единои всевышнимъ вашему Императорскому величеству воеренной имперія я неосмелиси неприпнять, сего ихъ комне письма икъстопамъ вашнмъ всемилостивѣишія Государь оное повергаю какъ ответъ мои къ дивану.

Сколько мне обстоятельства края за Днѣстромъ лежащаго известны ипопрежнеи моеи службе ипобѣседамъ кои я сь прибытія сюда имелъ съ некоторыми присланными комне почетными Молдаванами отъ управленіа князьямн онибы желами удалиться теперь ивойкски ващего Императорскаго величества исами жители Молдавін н Валахіи допольнне что управляютьса Митрополитомь и диваномь —осмеливаюсъ вашему Императорскому величеству донести что приверженности народа каковеы Молдаване

Către Impĕrătésca Sa Mărire de la General de cavalerie Apraxin

RAPORT

Măcar că eŭ nu sunt trecut peste hotar, dar cu totul ne nădăjduit, că şlenurile a Divanuluĭ Moldavieĭ pe mine m'aŭ ales a fi aducĕtor către Impĕrătésca Vóstră Mărire, jalobele lor, cu osîrdie şi cu umilinţă, că fără altă mijlocire, ci numaĭ de cea încredinţată de cel Prea Inalt Impĕrătesceĭ Vóstre Mărire împĕrăţie atîrnaţĭ să fie. Eŭ n'am cutezat a nu primi acéstă carte a lor către mine, şi a nu o aduce împreună cu rĕspunsul meŭ ce-l fac către Divan, la piciórele vóstre prea milostivuluĭ al meŭ Stăpânitor.

In cât îmĭ sunt sciute stările împrejur a acestor eparhiĭ de peste Nistru, atât după slujba mea de maĭ înainte, cât şi după vorbele ce de când am venit aicĭ am avut cu óreşĭ care trimişĭ la mine aicea cinstiţĭ Moldovenĭ, că de sub ocârmuirea Domnilor doresc a fi să fie sloboḑĭ în vreme când acum şi oştile a Mărieĭ Vóstre ceĭ Impĕrătescĭ, şi însuşĭ locuitoriĭ aĭ Moldavieĭ şi aĭ Valahieĭ maĭ mulţămiţĭ sunt ocârmuindu-se de Mitropolitul

www.dacoromanica.ro

Boeriĭ Moldovenĭ totuşĭ persistară să trimită o deputaţiune la Impĕratul Alexandru, compusă din un Episcop şi doĭ boerĭ. La 19 Septembre 1807, Apraxin scrie Mitrop. Veniamin, că acéstă solie a ajuns la Movilăŭ, că a presentat'o nouluĭ feldmarşal (1) şi că acesta va sosi la Iaşĭ.

къ Россіи быть немогутъ ихъ славе ипользе Россіи присоединенижй енужно,—нынеже настоктъ. Помояму мнежію самок удобнои случаи пщастливъ я суду естли въ семъ делѣ буду воучастникахъ отъ насъ назначенй.

Упрестоло вашего всемилостивѣишіи Государь прошн великодушнаго прощенія есеьли отъ чувствъ токмо приверженнгишаго вамъ подданнаго дерзнуль я изьявить мысли наще поноженіа далее мне или кому другому нашхъ дреди о женіе отъ вечатъ прикажите.

Могилевъ на Днестре
дня 1407 года.

După «*Istoria Metropoliei din Iaşi*»

şi de Divan. Primesc tharos (cura gios) a face scire Mărieĭ Vóstre ceĭ împĕrătescĭ, că maĭ cu plecare către Rusia decât norodul acesta al Moldovenilor altul nu póte să fie, şi unirea lor către Rusia spre slavă şi folos, este de trebuinţă, care după a mea gnomie (opinie) acum este şi ocasiunea cea maĭ lesniciósă, şi voiŭ fi şi eŭ norocit dĕcă în trĕba acésta voiŭ fi şi eŭ rînduit de Mărirea Vóstră a fi sînergos (conlucrător). De la prestolul vostru, prea milostivule Stăpânitor, cer iertăciunea cea cu mărire de suflet, dĕcă din simţirile celuĭ maĭ plecat sufletuluĭ vostru, am îndrăznit eŭ a-mĭ areta gnomia pe sĕma punereĭ la cale a trebilor de aicea, şi voiŭ fi întru aşteptarea poruncеĭ vóstre, ce se va da către mine, orĭ către altul, ce rĕspuns asupra arĕtărilor lor va urma a se da de aicĭ înainte.

Movilăŭ, la Nistru, August .. 1807.

(Traducere veche).

(1) *Scrisórea luĭ Apraxin către Mitropolitul ţĕriĭ, prin care îĭ anunţă sosirea. boeruluĭ din Rusia cum şi sosirea sa la Iaşĭ.*

Inalt Prea sfinţite Milostivule Domn,

Prin trimişiĭ de la voĭ Episcopul şi doĭ boerĭ am avut cinstea a primi cinstita cartea P. S. Vóstre pentru care şi aduc mulţămirea mea, eŭ i-am arĕtat înaintea Generaluluĭ feldmarşal şi am avut prilej a-ĭ face arĕtare pentru atîrnarea Prea Sfinţieĭ Vóstre către ipochimeniul sĕŭ, cum şi eŭ din partea mea deosebită norociro socotesc a'mĭ fi mie, ca să fiŭ mijlocitor prin scrisorile Vóstre către strălucirea sa; pe Duminecă negreşit puteţĭ a ĭ face aşteptarea venireĭ la Iaşĭ; eŭ măcar că acum încă nu vin împreună cu dînsul, dar nădăjduesc că cât de îngrabă voiŭ avea cinste de faţă a adeveri cea . . . înaltă a mea cinste şi a primi blagoslovenia vóstră.

A înalt P. O. S. Vóstre, milostivul meŭ Domn, prea plecată slugă.

Apraxin. Sept. 19, 1807 Movilăŭ.

www.dacoromanica.ro

Nu scim dacă deputaţiunea moldovenéscă păşi maĭ departe decât Movilăŭ. Din scrisórea luĭ Apraxin se înţelege că Episcopul şi ceĭ doĭ boerĭ s'aŭ întors îndărăt la Iaşĭ, după ce s'aŭ înţeles cu noul comandant al oştiriĭ, Cnézul Alexandru Prozorovski, care ne întârdiat avea să vină şi el în Principate, precum şi maĭ departe vom aminti.

CAP. XV.

Din istoria specială a Moldoveĭ şi Munteniei.

Am arĕtat cum aŭ fost chiămarea şi intrarea Ruşilor în Moldova.

Din Istoria specială a administraţiuniĭ Moldoveĭ, în acest timp, după invasiunea Muscalilor, puţine avem de relatat dupĕ Cod. de la Mitrop. de Iaşĭ. Divanul Moldoveĭ avênd de vistier pe Iordache Roset care, după cum dice Drăghicĭ, era omul dileĭ cu o putere tocmaĭ ca de Domn, nu era în stare să apere ţéra contra jafurilor rusescĭ, ba încă administraţiunea pămînténě a ţĕriĭ era tot atât de duşmană bieţilor locuitorĭ, ca şi Muscaliĭ şi nu maĭ puţin jăfuia decât aceştia. Reclamaŭ locuitoriĭ contra jafurilor, dar asemenea reclamaţiunĭ le califica Divanul de «hule» (1).

Singur Mitrop. Veniamin maĭ reclama din când în când în contra jăfuirilor armateĭ rusescĭ. Dar aceste reclamaţiunĭ nu vor întârdia de a stîrni furtună asupra capuluĭ Prelatuluĭ Moldovean.

De o cam dată o furtună se stîrni asupra luĭ Veniamin din partea agentuluĭ austriac. La finele luĭ Aprilie 1807 se întîmplă un incident, care nu póte să nu fie fost fără nicĭ o conexiune cu mersul afacerilor politiceĭ ex-

(1) Iată un cas, prin care însuşĭ Generalul Lascarov ordonă să se facă cercetărĭ asupra reclamaţiuniĭ locuitorilor din Orheĭ şi Hotărnicienĭ, ceea ce probéză că nu eraŭ *hule*.

De la Divanul Cnejieĭ Moldoveĭ către cinstit serdar Orheiuluĭ i Hotarnicienĭ.

Spre a conteni hula cea obştéscă asupra dregătorilor, că ar fi uniĭ atinşĭ în multe strîmbăturĭ şi asuprirĭ către locuitorĭ, iată prin sfatul de obşte şi cu cerere în scris a Ex. sale Generariŭ Lascarov, să rînduesce către acela cercetător pre dumnė·luĭ Spătar Manolake Donicĭ, care îndată ce va sosi acolo, să scrie dumnitale, să poruncescĭ şi Samişuluĭ, ca să i se arĕte şi să i se dea condicele de tóte rînduelele câte s'aŭ făcut şi ţinut, până la cel maĭ mic lucru, de la intrarea oştilor împĕrătescĭ în pămîntul acesta şi până acum, ca după povĕţuirile prin ponturĭ ce are să urmeze cercetărĭ, carĭ se fac de obşte în tótă ţéra şi când dregătoriĭ unul ţinut vor fi..., vor lua cele maĭ bune rĕsplătirĭ şi vor fi lăudaţĭ. Drept aceea tótă înlesnirea să aibă bo·

www.dacoromanica.ro

terne. Consulul austriac Hammer, în plină adunare a Căimăcămieĭ ţĕriĭ, a cutezat a insulta pe Mitropolitul Veniamin, făcêndu-l: *infam, asassin, coquin...* 19 boerĭ din Divan povestesc asemenea incident în modul următor:

Mărturia veliților boerĭ aĭ ţĕreĭ, dată Mitropolituluĭ Veniamin, pentru cuvintele insultătóre ce i-a adresat consulul Austrieĭ Sior Hamer în plină adunare.

Caimacamiĭ.

Présfinţitul de Dumnedeŭ alesul Mitropolit al Moldoveĭ, şi al nostru obştescul duhovnicescul păstor şi părinte chir Veniamin, astădĭ cerênd de la noĭ acéstă adevĕrată şi fără părtinire aretare pentru cuvintele cele pline de hulă şi întru tot scârbelnice, carĭ ierĭ, în curtea ţĕriĭ, în casa Adunăriĭ Căimăcămieĭ, întru înfăţişarea tuturor aŭ răsuflat asupra présfinţieĭ sale în publică strigare d. Sior Hammer agentul Cesaro-Crăesc. Iată, în nevătămat cuget, sub iscăliturile nóstre, încredinţăm curgerea întîmplăriĭ aceştia, care are începutul sĕŭ de la o cerere ce cu câte-va dile maĭ înnainte numitul d. Sior Hamer, prin notă aŭ făcut, la 15 dile acesteĭ lunĭ, cu cuprindere ca acésta: că, de către înalta sa curte s'ar fi nevoit a micşora întru tot prilejul însciinţările cele folositóre a biruinţilor armieĭ de subt ocârmuirea generaluluĭ Benegzec, dicênd că Franceziĭ aŭ fost trecut de Riga, şi că Excelenţa Sa generalul Michelson va fi silit a se trage de la Tocobasarĭ. Şi că, în sfîrşit Présfinţia Sa Părintele Mitropolit însuşĭ a fost dis, prin viŭ graĭŭ, că numitul ar fi cuvîntat asupra unuĭ molebin ce s'a săvîrşit de Présfinţia Sa, precum că era fórte nepotrivit lucru, de a mulţămi ceruluĭ, pentru că Franceziĭ aŭ fost trecut de Riga. Şi acésta din cuvînt în cuvînt cuprindere avênd nota sa; în sfîrşit cererea sa răzima a numi pîră nedréptă, şi netrebnică aretarea acésta, şi a cere mărturie spre îndreptare cu desăvîrşită aneres asupra celor ce s'aŭ arĕtat la curtea sa pentru vorbele acestea. La care cerere a domnieĭ-sale, Présfinţitul Mitropolit avênd multe cuvinte a duhovnicesciĭ îndatoririĭ, care legea îl silesce a le păzi tăinuite, şi după care se socotesce a nu puté iscăli o mărturie ca acésta, aŭ dat în multe rînduri respunsul neputinţiĭ uneĭ asemenea mărturisire. Până când ierĭ, în 26 dile Aprilie, în formă cerênd dumnéluĭ Sior Hamer, prin dragomanul agenţieĭ Sior Dulner, de la tótă Adunarea Căimăcămieĭ, cu înfăţişare şi a Présfinţituluĭ Mitropolit, ca numaĭ decât să se iscăléscă mărturia cerşută, s'aŭ dat răspunsul prin graĭ trimisuluĭ dragoman, în casa Căimăcămieĭ, că pre Présfinţia Sa Părintele Mitropolit îl opresc

---

erul rînduit şi de slujitorĭ şi de zapciĭ, ca să urmeze până la cel maĭ mic lucru cercetarea şi descoperirea adevĕruluĭ, avênd deplină putere spre a orîndui pe orĭ-care din Impĕrăţie spre desăvîrşirea acesteĭ poruncĭ. Şi Sameşul când nu va arĕta pentru tótă sciinţa cea adevĕrată şi nu va da cele adevĕrate tóte se va pedepsi, şi maĭ mult pentru acésta nu vi se scrie. 1807 Octombre 23.

Veniamin Mitropolitul, Balş Logofĕt şi alte 5 iscălituri. Costaki V. Log.

www.dacoromanica.ro

pricinele care ca un duhovnicesc părinte le scie şi nu le póte arĕta, de a iscăli o mărturie îndreptătóre ca acésta, şi de vreme că Présfinţia Sa, cap legiĭ şi a credinţiĭ nóstre fiind, şi după acésta, cel întâĭ întru cele politicescĭ Caimacam, precum legea ţĕriĭ şi pravilele eĭ îl socotesc, şi-l aŭ pe cel după vreme Mitropolit; noĭ dar, fără cea întâiŭ iscălitură a Présfinţieĭ sale, răzimată asupra şciinţelor tainelor duhovnicescĭ, nu putem pune iscăliturĭ. Eşind dar numitul dragoman a agenţieĭ din curte şi din casa Căimăcămieĭ şi Prea sfinţitul Mitropolit întorcêndu-se la Mitropolie, peste puţin întru acéstă adunare obştească a Caimacamilor şi a altor boerĭ, a venit însuşĭ dumné-luĭ Sior Hamer, cuprins de mânie sĕlbatică, şi îndată adresându-se către noĭ Caimacamiĭ, în plin glas a ḑis aceste cuvinte: Precum sunteţĭ cinstiţĭ daţi-mĭ mie mărturia cerută, după cuprinderea noteĭ mele, la care cerŭ rĕspuns. I-aŭ rĕspuns către acésta tótă sistima Căimăcămieĭ tot asemenea ca şi maĭ înainte, puindu ĭ înainte iarăşĭ, că pre Părintele Mitropolitul nu-l sloboḑesc datoriile duhovnicescĭ de a iscăli pentru acéstă pricină. Atuncĭ strigând a ḑis Sior-Hamer, că Mitropolitul acel ce nu voesce a iscăli este un necinstit ucigaş, netrebnic şi făcĕtor de rele, şi omul cel maĭ ticălos al lumiĭ. Glăsuind aceste ocarnice cuvinte în limba franţuzéscă, adică numindu-l chiar aşa: *infâme*, *assassin*, *coquin*. Şi maĭ ḑicênd: să-mĭ aducă dar în césul acesta Mitropolitul pre pîrît, ca să mĕ înfăţişez aicea cu dînsul; şi altele ca acestea; care urmare a dumi-sale aducênd obştéscă mirare, i s'a ḑis din partea nóstră a Caimacamilor: cum póte întru o înfăţişare ca acésta, în curtea capitaleĭ ţĕriĭ, înaintea a tótă sistima ocârmuiriĭ, în casa judecăţeĭ a sloboḑi aceste cuvinte ocarnice către un Mitropolit al ţĕriĭ, întâiul păstor al nostru, şi întâiul după lege Caimacamos? fiind-că cu acésta nu numaĭ se atinge şi de credinţa nóstră şi de cinstea nóstră, dar şi de cinstea stăpâniriĭ, şi de tótă sistima bisericéscă şi politicéscă a unuĭ norod. Şi cu aceste cinstite cuvinte nimica folos nu s'a făcut, decât numaĭ că asemenea sĕlbatecă strigare a ḑice dumné-luĭ şi al doilea şi al treilea aceste scârbelnice şi ocarnice cuvinte asupra Chiriarhuluĭ pămîntuluĭ, în public, arĕtând că nu va conteni a le ḑice, şi aşa a eşit cuprins de mânie din casa Căimăcămieĭ. Acésta fiind cea adevĕrată curgere, în cuget curat adeverim sub iscăliturile nóstre.

(Urméză 19 subsemnăturĭ ale boerilor ţĕriĭ).

1807, Aprilie 27.

La reclamaţiunea Divanuluĭ contra conduiteĭ luĭ Sior Hamer, Ioan Michelson rĕspunde, la 7 Maiŭ, în modul următor:

«Inalt Prea Sfinţite Stăpâne, Milostivule Domn!

Incă maĭ înainte de a primi prea cinstita a Inalt Prea Sfinţieĭ Vóstre însciinţare, eŭ am avut scirea pentru aftaxia (αφταξία) aghentuluĭ Austrieĭ şi de atuncĭ s'aŭ şi luat căḑutele mĕsurĭ spre înfrînarea luĭ. Acum iarăşĭ datorie socotesc a fi mie îndoit, a adeveri urmarea luĭ către prea Inalta sciinţă, precum şi pentru a vóstră bună *diathesis*. Enhirisindu-mĕ sfintelor rugăciunilor Vóstre cu simţirile aceĭ maĭ *ilicrinisis* Inalteĭ cinstirĭ şi cu cea

www.dacoromanica.ro

maĭ desăvîrşită plecăciune, pururea am cinste a rĕmâne, — 1807, Maiŭ 7, Bucurescĭ,

Milostivul mcŭ Domn, a Inalt Prea Sfinţieĭ Vóstre plecată slugă.

Ioan Michelson.

*

Până la ce anume dată păstră C. Ipsilante vanul titlu de Domnitor şi al Moldoviĭ, nu putem determina, căcĭ nicĭ un document nu cunóscem până aci de la el, dat din Iaşĭ, în afacerĭ de ale Moldoveĭ. Drăghicĭ ḑice numaĭ, că «n'a ţinut funcţia acésta (de Domn Moldoveĭ) multă vreme şi nicĭ a însemnat ceva domnia luĭ, că disposiţiile cele maĭ grele atîrnà de Prozorovski şi de Cuşnicov, fiind Ipsilante maĭ mult ca o figură domnéscă» (1).

Muntenia.

C. Ipsilante trecu de la Focşanĭ prin Iaşĭ în Rusia, unde mergênd la Petersburg, se jălui Impĕratuluĭ Alexandru de réua purtare faţă cu el a comandanţilor ruşĭ. Dionisie Eclesiarhul scrie, că Impĕratul Alexandru să fi trimes stafetă la Michelson să-l chieme la dare de sémă. Michelson ca să nu cadă în urgia Impĕratuluĭ «s'a adăpat cu salepul morţiĭ (2).» De unde a scos Dionisie acéstă informaţiune nu scim, dar scim că e falşă, de óre-ce am vĕḑut că Michelson era bolnav cu maĭ multe ḑile înainte de plecarea din Bucurescĭ a luĭ C. Ipsilante şi că îndată apoĭ şi muri.

Ceea ce C. Ipsilante isbuti la Petersburg de o cam dată, fu ca să fie considerat încă un spaţiŭ de timp ca domnitor al Valahieĭ şi să i se ercunóscă şi luĭ dreptul la o parte din venitul ţĕriĭ (3). Ilusoriŭ drept de a se ḑice Domn!

La Bucurescĭ Administraţiunea trecu din mânile Căimăcămieĭ într'ale Divanuluĭ «*urmând* (vorbă să fie!) *după porunca luĭ Vodă*», ḑice Dionisie Eclesiarhul (4).

In puterea păciĭ de la Tilist şi a armistiţiuluĭ încheiat cu Turciĭ s'a părut un moment, la începutul luĭ Septembre 1807, că armata rusésca se retrage din Principate. Serghie Lascarow şi alţĭ generalĭ muscalĭ plecară din Bucurescĭ în primele ḑile din Septembrie 1807. Neîntârḑiat însă vine contraordin de la împĕratul Alexandru, că armatele rusescĭ să stea pe loc. Totuşĭ semne de pace sunt. Intre acésta este şi desfiinţarea polculuĭ macedonean (5).

(1) II pag. 75, Istoria Moldoveĭ.
(2) Tesaur II, pag. 217.
(3) Tesaur de mon. II, pag. 217.
(4) Loco citato.
(5) Veḑĭ cronica gréçă de la căicăiul Istorieĭ Mitropolieĭ din Iaşĭ, pag. . ,

www.dacoromanica.ro

In anul următor 1808 la luna luĭ Maiŭ, Miloradovicĭ surghiuni chiar din România pe maiorul Pangal (1).

CAP. XVI.

Şefiĭ muscalĭ în Principate. Miloradovicĭ. Michelson. Radofiniki. C. Ipsilante şi C. Filipescu. Sórta luĭ C. Ipsilante hotărîtă la Petersburg. Lascarow. Prozorowski. Cuşnicow. Administraţiunea Principatelor sub aceştia. Mişcare la Bucurescĭ, în 1808, contra Căimăcămieĭ lăsată de C. Ipsilante. Noua Căimăcămie. C. Filipescu. Anchetă.

Ca să înţelegem bine situaţiunea lăuntrică a ţĕrilor române în aniĭ 1807—1812, se cade să facem maĭ de aprópe cunoscinţă cu diverşiĭ şefĭ ce din Rusia li se trămit.

Vĕḑurăm încă pre timpul domnieĭ luĭ C. Ipsilante cine era Michelson şi Miloradovicĭ. Acest Miloradovicĭ exercitase tot atât de mare înrîurire asupra luĭ Michelson, pre cât C. Filipescu o avea asupra luĭ Miloradovicĭ. Inamorat de fiica luĭ Filipescu, care trecea de boier anti-muscal şi cu înclinare spre Turcĭ şi Francezĭ, se pare,—dacă e să credem pre Langeron, că Miloradovicĭ fu causa multor greşelĭ făcute de Muscalĭ în urmărirea rĕsboiuluĭ. Filipescu, neamic al luĭ Ipsilant, prin Miloradovicĭ puse rĕŭ pe Domnitor cu Michelson. Am vĕḑut efectele acelor intrigĭ dintre C. Ipsilante şi Michelson.

Când Ipsilante nu maĭ fu la Bucurescĭ, Rusia numi administrator al Principatuluĭ pre un grec «*très fin, très astucieux*», din Ministerul de externe de la Peterburg. Radofinikie era acest grec. El avu misiunea a preşede divanul ţĕriĭ.

Radofiniki bine cunoscu îndată cine era C. Filipescu, dar nu putu învinge ascendentul luĭ Miloradovicĭ asupra luĭ Michelson şi fu învins de C. Filipescu. Radof. se vĕḑu nevoit să abandone situaţiunea ce i se dăduse şi să priméscă a mergé la Belgrad, ca agent al Rusieĭ lângă Cerni-George.

In locul luĭ Radof. veni Lascarov, un armean de stat mic, de 4 $^1/_2$ picióre şi care, ḑice Langeron «nu avea alt merit decât de a cunósce perfect tóte limbile orientale (2).» El fusese deja interpret la pacea de la Iaşĭ, în 1792.

C. Ipsilante fu indignat de a vedea pe C. Filipescu mare şi tare «*à sa barbe*» cum ḑice francesul. Nu mult înainte C. Ipsilante iertase viaţa boeruluĭ acestuia prins în acte de spionagiŭ pe lângă Turcĭ. C. Ipsilante

(1) Dăm la finea volumuluĭ anaḑisa codicelor domnieĭ acesteia a luĭ C. Ipsilante.
(2) P. 135, supl. I, vol. III.

www.dacoromanica.ro

voĭesce acum să rĕpună pre C. Filipescu, dar protecţiunea luĭ Miloradovicĭ îl susţine pe lângă Michelson. Atuncĭ urmă campania de certe şi de corespondenţe şi de jălbĭ la Petersburg, care se sparseră, cum vĕḑurăm, tot în capul luĭ Ipsilante, orĭ-cât de inteligent îl apĕră în notele sale secretarul sĕŭ de stat, postelnicul sĕŭ, Marchizul de St. Aulaire. Reclamările unuia contra altuia, eraŭ să aibă de resultat rĕsturnarea şi a luĭ Ipsilante şi a luĭ Michelson, la Petersburg, dar acesta muri tocmaĭ când se împăcasă cu Ipsilante, care fu silit, cum vĕḑurăm, din noŭ a abandona Bucurescĭ. Impĕratul Alexandru destinase în locul luĭ Michelson pe Tolstoi. La Petersburg C. Ipsilante nu era în maĭ bune ape decât Michelson. Impĕratul Alexandru, nemulţămit de mersul rĕsboiuluĭ, atribuia luĭ C. Ipsilante tóte perderile, ca cel ce a provocat resbelul... Din acel moment sórta luĭ Ipsilante era hotărîtă!.. Am vĕḑut ce i s'a întîmplat apoĭ (1).

Lascarov avu misiunea de a negocia armistiţiul cu Turciĭ, după pacea de la Tilsit. El nu înţelese că Imp. Alexandru vrea numaĭ să câştige timp cu negociaţiunile şi lucra aşa în negociaţiunĭ, că căḑu în desgraţia suveranuluĭ sĕŭ. Atuncĭ Impĕratul Alexandru trimise în Principate pre Prozorovski, cu misiunea în aparenţă de a pertracta de pace, dar în realitate ca să continue rĕsboiul contra Turcilor, căutând un pretext de a călca armistiţiul.

Prozorowski era bĕtrân (Zilot îĭ dă aprópe de 100 anĭ, iar Langeron îĭ dă 80.)

«*C'était plutôt une momie qu'un être existant. Il était dans un état si effrayant de caducité physique, qu'il faisait craindre tous les jours qu'il n'y aurait plus de lendemain pour lui. Mais avec un corps si usé et si débile, il y avait une âme de feu et une activité d'esprit, dont beaucoup de jeunes gens n'eussent pas été capables*» (2).

Prozorovski vine la Bucurescĭ, în 12 Octomhre 1807, după disgraţiarea luĭ Lascarov şi a luĭ Leyendorf, care cu Lascarov lucrase la regularea armistiţiuluĭ. Prozorovski veni în Principate cu ómeniĭ sĕĭ. Intre aceştia era şi Cusnicov, care fusese altă dată adjutantul luĭ şi apoĭ al luĭ Suvaroff în Campania Italieĭ şi maĭ în urmă guvernator al Moscoveĭ, Guvernator de Petresburg şi senator. Prozorovski ceru să fie numit Cuşnicow Preşedintele Divanurilor Moldoveĭ şi Munteniei.

Prozorovski petrecu iarna 1807 8 la Iaşĭ, unde desfăşură un fórte mare lux. Ţinea masă mare de 100 persóne pe fie ce ḑi (3). La aceste mese se pare că el nu chiama pre nicĭ un boer, căcĭ ura pe Românĭ, ḑice Langeron (4),

(1) Veḑĭ Langeron. Hurm., supl. I, vol. III, p. 132—135)
(2) Langeron, pag. 146.
(3) Langeron, pag. 151, vol. I, vol. II.
(4) Pag. 147 supl. I, vol. II.

www.dacoromanica.ro

ba chiar era brutal cu eĭ. Pe tot timpul cât comandă armata nu primi nicĭ pre unul la el şi nicĭ la masa luĭ.

Cum administrară Prozorovski şi Cuşnicov Principatele?

Eacă ce vom vedea îndată, din cercetarea actelor interne. Langeron laudă administraţiunea luĭ Cuşnicov în Moldova, dar nu laudă tot atât administraţiunea luĭ în Muntenia, unde cedă prea mult luĭ Miloradovicĭ, cu care era prea legat încă din campania Italieĭ. Aŭ âmblat multe vorbe—şi nu fără temeiŭ — despre neonestitatea luĭ Cuşnicov, cât privesce relaţiile luĭ cu boeriĭ, carĭ îĭ cumpĕrară cu banĭ favorurile, în multe dăţĭ.

Langeron îl apĕră de aşa acuzare, dar temeĭnicia acuzăreĭ resultă din studiul documentelor şi maĭ ales din afirmaţiunea onestă a unuĭ scriitor ca Fănuţă

După plecarea din Bucurescĭ a luĭ C. Ipsilante, Căimăcămia lăsată de el administrézā ţéra scurt timp. După ce la 12 Octombre 1807 sosesce în Bucurescĭ Cnézul Alexandru Prozorovski (1), administraţiunea ţĕriĭ intră sub conducerea supremă ruséscă.

La 18 Februarie 1808 boeriĭ împinşĭ de Muscalĭ şi de C. Filipescu, contra luĭ C. Ipsilante, pe care voiaŭ să-l facă a înceta de a domni şi de drept, nu numaĭ de fapt, însghebară în Bucurescĭ o mişcare de natură revoluţionară. Eĭ pretind că ţéra e exploatată într'un mod neomenos de boeriĭ lăsaţĭ în divan şi în căimăcămie de către C. Ipsilante. Către aceştĭ revoltaţĭ se alipesc boeriĭ de clasa II şi toţĭ ceĭ maĭ micĭ şi merg la Mitropolie, să reclame Mitropolituluĭ Dositeĭ intervenirea luĭ, ca boeriĭ Căimăcămieĭ şi divanul luĭ Ipsilante să fie chiămaţĭ la darea de sémă pentru administrarea ţĕriĭ şi a Visterieĭ sale «spre a se vedea de unde atatea nedreptăţĭ şi extrema nenorocire a ţĕriĭ?» Acéstă mişcare din Bucurescĭ are de consecinţă o nouă căimăcămie, care se constitue din Mitropolitul Dositeiŭ, Episcopul de Argeş, cel de Buzĕŭ, Banul Costache Ghica şi C. Filipescu ca Vistier. Mereŭ se desemnă lupta de intrigĭ între boeriĭ, foştĭ aĭ luĭ Ipsilante, sub căpetenia luĭ Varlaam şi partizaniĭ Vistieruluĭ C. Filipescu, vechiul inamic al luĭ C. Ipsilante Cea d'întâiŭ preocupaţiune a luĭ C. Filipescu, ajungênd cu aĭ sĕĭ la putere, este să dobândéscă de la şefiĭ ruşĭ o comisiune de anchetă în tótă ţéra, ca să descopere tóte jafurile ce se făcuseră de către fostul guvern.

(1) *De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.*—Cinstite dumné-ta frate biv Vel Logefete Bălene, fiind-că spre întîmpinarea Mărieĭ Sale pré Inălţatuluĭ Feld-mareşal Prozorovski, urméză a eşi şi alaiul Spătărieĭ, scriem dumi-tale, să fie gata tot tacâmul, după orînduială, că orĭ în ce cés i se va da de scire, îndată să şi plece, ca să se ducă la locul cel orînduit, fără de a se face câtuşĭ de puţină zăbavă séŭ vre-un cusur. — 1807, Octombrie 5. (Tocmaĭ peste 7 ḑile sosi Prozorovski.)

www.dacoromanica.ro

Deci, în 11 Iunie 1808, sunt orînduite două *comisii* (*pentru prima dată aflăm acest termen în cancelariile țărilor române*), care să cerceteze tóte abusurile, jafurile, nedreptățile făcute în județe. S'a maĭ rînduit și câte un boer cercetător de fie-care județ. Cercetarea are să începă dela aniĭ 1806, Februarie 1 și până la finea luĭ Iunie 1808. Era póte și un mijloc prin care șefiĭ muscalĭ și chiar și divaniții, puteaŭ să stórcă ceva banĭ de la ceĭ dovediți că aŭ jefuit și încălcat dreptatea.

Divanul (Dositeiŭ Mitropolitul, Iosef Argeș (1), Manolache Cretzulescu Ban, C. Filipescu Vistier, Radu Golescu, Ștefan Văcărescu, Isaac Ralet și Barbu Văcărescu), adresézā manifestul următor către țéră, la 11 Iunie 1808:

De la Divanul principatuluĭ țériĭ românescĭ. — Prea cuvioșilor egumenĭ, protopopĭ i preoțĭ, dumnė vóstră cinstiților boerĭ, boerinașĭ, mazîlĭ, breslașĭ și orĭ-ce tagmă, voĭ pârcălabilor de prin sate și tuturor de obște locuitorilor din sud.... sănătate. Vĕ facem în scire, că pentru binele și de obște folos al vostru, întâiŭ adecă să se înfrîneze ceĭ ce sunt nărăviți la jafurĭ i mâncătoriĭ, carĭ nu sunt suferite la auḑul prea puterniceĭ nóstre stăpâniriĭ, și a 2-a ca să se ajutoreze țéra la datoriile eĭ, ce sunt a se împlini; de aceea prin sfat de obște al Divanuluĭ și după porunca Excelențeĭ sale general Cușnicov s'a orînduit 2 *comisii* spre cercetare, una la aceste 12 județe de dincóce de Olt. S'a orînduit și câte un boer cercetător la fie-care județ; dintre carĭ iată că s'a orînduit și aicĭ la acest județ cercetător pentru a se descoperi orĭ-ce jafurĭ și mâncătoriĭ vi se vor fi făcut de către vercine, de la lėtul 1806 Februarie 1 și până la sfîrșitul acesteĭ următóre lunĭ. Ci dar sosind acolo orînduitul boeriŭ cercetător, cu tóte că este și carte de blăstem asupra celor năpăstuiți spre a arĕta adevĕrul, dar și noĭ vĕ sfătuim și vĕ îndemnăm, de nimenea să nu vĕ înfricoșațĭ, nicĭ să vĕ temețĭ, ci fără de sfială să mergețĭ la orînduițiĭ cercetătorĭ, să vĕ arĕtațĭ fie-care în adevĕr plângerea sa la câte vețĭ fi întrebațĭ și nimic să nu tăinuițĭ sĕŭ să ascundețĭ, dar nicĭ prisos să arĕtațĭ, că orĭ de vețĭ ascunde sĕŭ de vețĭ prisosi maĭ mult decât ceea ce este adevĕrul, vĕ încărcațĭ cu pĕcat și vețĭ pătimi și trupesce și sufletesce, ci adevĕrul mărturisind, acel jaĭ ce se va găsi, împlinindu-se de la orĭ-cine va fi, are să se aducă la visterie, cu care

(1) In unele acte semnézā Constandie Episcop de Buzĕŭ. (Cod. LX, fila 23 v.) President la ambele Divanurĭ este în Martie 1808 Cușnicov, iar Vice-Presidentul Divanuluĭ Valahieĭ este Engelhard General-maior. (Cod. LXI, fila 87 v.) Consecința mișcăriĭ dela 18 Februarie 1808 a fost ceea ce raportézā Cronica grécă publicată de D. Erbiceanu, la câlcâiul «Istorieĭ Metrop. de Iașĭ», după un codice din Biblioteca Academieĭ. Acéstă Cronică ne spune, că la 10 Aprilie 1808 «Ἄλλαξαν ἐνταῦθα ὅλα τὰ ὀφρίκια» s'aŭ schimbat toțĭ funcționariĭ.

www.dacoromanica.ro

acésta sunteţĭ bine nădăjduiţĭ, că voĭ vĕ veţĭ ajutora şi vĕ veţĭ uşora şi pildă învederată se va face tuturor celor rĕĭ nărăviţĭ, jăfuitorĭ, spre a se părăsi cu totul de asemenea urmărĭ de acum înainte şi voĭ să petreceţĭ în liniște. De aceea dar nu lipsim a vĕ face cunoscut, că, precum ḑicem, să mergeţĭ fiesce carele, fără de sfială, a vĕ arĕta adevĕrul pentru tóte, căcĭ de veţĭ tăinui niscaĭ-va jafurĭ din cele ce aţĭ cercat şi nu le veţĭ arĕta spre a se face erat al Visterieĭ şi spre a se da în cele de acum înainte următóre cheltuelĭ, să sciţĭ că iarăşĭ voĭ aveţĭ a rĕmânea împovĕraţĭ cu rĕspunderea tuturor curgătórelor cheltuelĭ şi plata datoriilor ţĕriĭ. Decĭ, cunoscênd şi pricepênd înşi-vĕ marea uşurinţă, ce are a se face printr'acest mijloc, arĕtaţĭ tot adevĕrul, ca să fiţĭ folosiţĭ în douĕ chipurĭ, precum s'a ḑis, adică: sufletesce să nu pătimiţĭ tăinuind, încărcându-vĕ cu pĕcatul cărţiĭ de blăstem, nicĭ trupesce să nu cercaţĭ vr'o greutate la rĕspunderea trebuinţelor, fiind-că cu jafurile ce se va dovedi aveţĭ a vĕ folosi iarăşĭ voĭ, scăḑêndu-vĕ şi uşurându-vĕ din dările ce urméză a le rĕspunde voĭ de acum înainte. 1808 Iunie 11.»

Tóte lunile rĕmase din anul 1808 acele douĕ comisiunĭ lucrară. Se dovediră multe jăfuirĭ, multe luărĭ nedrepte de banĭ de la locuitorĭ. De sigur comisariĭ lăsară însă să scape toţĭ ceĭ carĭ avură ce să împarţă cu comisiunile. Membriĭ acestora nu fură maĭ puţin remuneraţĭ pentru slujba lor şi din visterie.

Tótă daravera se mărgini finalmente la talerĭ 150.000. Hoţiile cele maĭ marĭ eraŭ probate făcute peste Olt. Jăfuitoriĭ Oltenieĭ plătesc la Visterie eĭ singurĭ pe jumătate din suma totală din 150.000, ba încă li se maĭ impune şi o mulctă de 15.000 talerĭ (peste tot 90.000.) (1)

---

(1) *De la întâiul Divan către Divanul Craioveĭ.*—Se face d-vóstră în scire, că drept tótă suma de banĭ a jafurilor şi nedreptele luărĭ, ce prin cercetarea amîndorora cinstitelor comisiĭ, acelor 5 judeţe şi a acestor 12 s'aŭ descoperit şi s'aŭ ales, s'aŭ hotărît a se da de către toţĭ ceĭ ce s'aŭ dovedit într'aceste urmărĭ tal. 150.000, însă jumătate de către ceĭ de la aceste 12 judeţe şi jumĕtate de către ceĭ de la acele 5 judeţe (carĭ după dreptate se cuvenea maĭ mult de jumătate, ca uniĭ ce s'aŭ găsit asupră-le maĭ multă sumă decât la ceĭ dintr'aceste 12 judeţe), ci fiind-că toţĭ aceştĭ banĭ aŭ intrat la visterie a fi pentru curgătórele şi vĕḑutele cheltuelĭ la cele trebuincióse ale Impĕrătescilor oştirĭ, şi de altă parte atât d-lor boeriĭ amîndoror cinstitelor comisiĭ, cât şi orînduiţiĭ cercetătorĭ de la câte 17 judeţe, fac cerere de dreptul, ce li se cuvine a lua pentru ostenelele lor, cheltuelele şi perderea de vreme a dumné-lor; pentru tóte aceste s'a găsit cu cale, ca pe lângă tal. 75.000, ce după maĭ sus numita hotărîre aŭ a da, ceĭ de la acele 5 judeţe, să dea şi alţiĭ tal. 15.000, ca să se facă adecă 90.000, precum asemenea aŭ a da şi aceştia de la aceste 12 judeţe; drept

www.dacoromanica.ro

Cercetările abuzurilor se făcură de fostul mare Vornic Răducanu Golescu şi de marele Vornic Barbu Văcărescu; ambiĭ vor rĕmâne maĭ mult timp în Divan.

Eacă pitacul de rînduire a comisiuneĭ:

De la Divan.

Cinstit dumné-ta frate, biv Vel Vornice Răducane Golescule şi dumné-ta vel Vornice Barbule Văcărescule, fiind-că după multele jălbĭ şi plângerĭ ale locuitorilor, ce aŭ venit la Divan, pentru multele jafurĭ şi năpăstuirĭ, ce li s'a făcut, de către ispravnicĭ, zapciĭ, polcovnicĭ, căpitanĭ, vătaşĭ de plaiŭ, sameşĭ aĭ judeţelor, taxildarĭ şi slujbaşĭ aĭ husmeturilor, zacheregiĭ şi alţiĭ, cu sfat de obşte s'a hotărît a se orîndui 2 comisiĭ pentru cercetarea a tótă ţéra, însă una la 12 judeţe de dincóce de Olt şi alta la 5 judeţe ot peste Olt; de aceea Divanul alegênd pe dumné-vóstră, ca pe nisce boerĭ pămîntenĭ *ideaţĭ* şi practisiţĭ, vĕ orînduesce la comisia acestor 12 judeţe dincóce de Olt şi scrie dumné-vóstră, că de împreună şi cu dumné-luĭ cinstitul... ce din porunca Excelenţeĭ sale generaluluĭ Cuşnicov *prezidentul* Divanuluĭ este orînduit tot la acéstă comisie, unde îndată să orînduiţĭ dumné-vóstră pe la fie-care judeţ câte un boer cercetător, pre care îl veţĭ alege dumné-vóstră şi fără de zăbavă să şi începeţĭ a face cercetare prin numiţiĭ orînduiţĭ, întocmaĭ după ponturile ce s'aŭ dat dumné-vóstră în scris de către Divan, începêndu-se acéstă cercetare de la 1806, Februarie 1 şi până la sfîrşitul următóreĭ lunĭ Iunie, létul 1808 şi afară din maĭ sus numitele ponturĭ, de veţĭ găsi şi alte madele, carĭ veţĭ socoti că este trebuinţă a se cerceta şi acelea, să le şi cercetaţĭ împreună cu cele-l-alte şi după ce veţĭ da sfîrşit cercetăriĭ tuturor acestor 12 judeţe, verĭ-câte jafurĭ şi nedrepte luărĭ se vor dovedi urmate de către verĭ-cine, în maĭ sus numita diastimă, de verĭ-cine, peste poruncile domnieĭ şi ale Divanuluĭ; tóte acele, îndată ce se va săvîrşi cercetarea uneĭ plăşĭ, să le şi împliniţĭ până într'una, de la ceĭ ce le vor fi urmat şi *geter-geter* să-ĭ trimiteţĭ la visterie, ca până se va sĕvîrşi cercetarea, să se apropie şi sfîrşitul taxiluluĭ, cu care acea sumă

---

aceea şi poruncesce Divanul, ca cinstitul Divan de aicĭ, împlinind suma de talerĭ 90.000 ce s'aŭ dis maĭ sus, de la ceĭ ce sunt datorĭ, fără de zăbavă să-ĭ trimită aicĭ, iar de se vor împotrivi acesteĭ hotărîrĭ, să scie că Divanul va însciinţa Ex. Sale generaluluĭ Cuşnicov şi va veni poruncă de a se împlini adevĕrata sumă câtă s'a dovedit de cinstitele comisiĭ.—1809, Ghenarie 26.

Semnaţiĭ: Dositeĭ Mitropolit, Iosif Argeş, Manolache Ban, Const. Filipescu, Radu Golescu, Stefan Văcărescu, Isac Ralet şi Barbu Văcărescu.

www.dacoromanica.ro

a jafurilor ce se vor împlini să se întimpine grelele cheltuelĭ ale curgătórelor trebuinţe pentru hrana împĕrătescilor oştirĭ şi alte trebuincióse, cum şi locuitoriĭ să se uşureze óreşĭ-ce la viitórele cheltuelĭ, cu care urméză a fi tot eĭ împovăraţĭ. Din tótă suma jafurilor, ce se vor alege în fiesce-care judeţ, să aveţĭ a lua ḑeciuială, din care jumătate să o popriţĭ domnia-vóstră doĭ pentru cheltuiala şi ostenéla dumné-vóstră şi cea-l-altă jumătate să se dea orînduituluĭ cercetător al aceluĭ judeţ. Pentru care şi nu suntem la îndoială, că d-vóstră veţĭ pune tot felul de silinţă şi osîrdie, spre a se săvîrşi acéstă cercetare cu scumpĕtate şi cu bună orînduială, întocmaĭ după voinţa Divanuluĭ şi porunca Excelenţeĭ Sale, generaluluĭ Cuşnicov. 1808. Iunie 10 (1).

Asemenea carte s'aŭ făcut şi către boeriĭ de peste cincĭ judeţe de peste Olt, unde s'a rînduit dumné-luĭ Vornicul Bălăceanu şi Clucerul Glogoveanu.

*

Mişcarea boerésca din Bucurescĭ, deşi consimţită de Muscalĭ, era de prisos, căcĭ desfiinţarea domnieĭ luĭ C. Ipsilante era decretată la Petersburg în aceeaşĭ ḑi de 18 Februarie 1808, în care se petrecea mişcarea din Bucurescĭ. La 26 Martie 1808 se ceti la Metropolia din Bucurescĭ nota trimisă din Iaşĭ de către Prozorovski, vestind încetarea domnieĭ luĭ C. Ipsilante din ambele Principate, în următorul coprins:

«Dela Măria Sa Feld-mareşal Cnéz Prozorovski, — către Divanul ţĕriĭ Valahieĭ.

După prea înalta luminata poruncă a prea înălţatuluĭ şi prea milostivuluĭ Impĕrat, cu cinste însciinţez Divanuluĭ, că după înalta bunăvoinţă (a) mareluĭ Impĕrat, Măria Sa Cnézul Ipsilante a maĭ stăpâni ţĕrile acestea şi a se amesteca în trebile ţĕriĭ, de tot este depărtat; dar ca să nu rĕmâe de veniturile, ce le-a avut, isterisit, i s'aŭ hărăzit de către prea Inaltul Impĕrat îndestulată sumă de banĭ pentru cheltuelele sale, şi de acum înainte are a petrece cu şederea la Mosca, şi pentru aceea eraturile ţĕriĭ nu are a se maĭ da, séŭ a face el vre-o orînduială pentru acele venituri. Cu acésta dar împreună însciinţez Divanuluĭ, că din porunca prea înaltuluĭ Impĕrat, dată de la 17 Februarie, este orînduit Excelenţia Sa tainic sovednic i Cavaler Cuşnicov maĭ mare peste Divanurile Moldavieĭ şi Valahieĭ, carele acum aŭ sosit în Iaşĭ. Are dar Divanul pentru tóte orînduelele sale a purta şi chivernisi întocmaĭ după povaţa şi porunca ce se va da de Excelenţa Sa General Cuşnicov.» — Martie 23, 1808. De la Iaşĭ.

Dionisie Eclesiarcul explică altcum încetarea domnieĭ luĭ C. Ipsilante. El scrie, că boeriĭ luĭ din Divan şi Căimăcămie i'aŭ trimis de scire, că ţéra nu póte suporta şi cheltuelele ce se fac după porunca Muscalilor şi să dea şi Mărieĭ Sale. «Iar Vodă s'a scârbit fórte, şi spun cum-că a mers la Impĕratul Alexandru şi a închinat ţéra să fie a împĕrăţieĭ Rusieĭ, şi să se iea venitul pe séma împĕrăţieĭ şi pe Măria Sa să-'l miluiască împĕrăţia cum va socoti. Impĕratul a trimis pe general să fie în loc de Domn, vechil

(1) Cod. LVI, fila 13.

www.dacoromanica.ro

împĕrătesc, cap maĭ mare al Divanuluĭ, şi fără de dînsul nimic să nu se facă de boeriĭ divaniştĭ, şi el să însciinţeze la împĕratul lucrurile cele marĭ ce se cuvine a sci împĕrăţia. Iar pricinile ce se vor întîmpla între orăşenĭ şi între ostaşĭ să se judece la judecata ce se numesce poliţie. Iar luĭ Ipsilante i-aŭ dat 80 de sate de Românĭ, adecă iobagĭ din satele lavreĭ Chievopecerski, fiind-că acea monastire are mulţime de sate iobagĭ, să fie luĭ Vodă venit dela acele sate, precum ieaŭ de la Românĭ şi alţĭ Domnĭ carĭ aŭ sate, după obiceiul şi orînduiala ce este pe la acele ţĕrĭ. Şi i-aŭ dat şi un saraiŭ de locuinţă, spun uniĭ că i-ar fi orînduit să i se dea şi câte-va miĭ de ruble pe tot anul de la visteria împĕrătescă. Şi aşa Ipsilante şi-a luat ţioa bună de la Domnia Ţĕriĭ-Românescĭ, dând Vodă şi un ficior al luĭ să slujéscă împĕratuluĭ, pe care l'a încins cu sabie de loc.»

Cu data de 26 Martie 1808 începe aşa dar administraţiunea Munteniei în numele împĕratuluĭ rusesc. Biserica încă de atuncĭ are ordin a pomeni la slujbă pre Impĕratul Alexandru, ca pre singurul stăpânitor şi pre tótă curtea sa, iar din partea bisericéscă maĭ întâiŭ diaconul se rógă, în Ectenia hotărîtă, «*pentru bine-credinciosul şi îndreptătorul Sinod şi pentru al acestuiaşĭ ecsarch în Moldavia, Valahia şi Basarabia, prea sfinţitul Mitropolit Gavriil*» şi numaĭ în urma acestuia avea să se facă pomenirea Archiepiscopuluĭ român Dositeiŭ. La fine de tot se pomenia «de îndreptătorul singlit şi de maĭ mariĭ cetăţilor.»

Divanul, cu cartea sa deschisă de la 27 Martie 1808, comunică scirea încetăreĭ Domnieĭ luĭ C. Ipsilante tuturor ispravnicilor (1), adăogând şi cererea luĭ Prozorowski, de a administra ţéra cu blândeţe şi a nu căsni locuitoriĭ cu ocasiunea rechisiţiunilor şi a dărilor, evitând orĭ-ce jaf şi abuz.

---

(1) *Dela Divan. Către Ispravnicĭ.*

Facem d-vóstră în scire, că astădĭ la 27 *am primit de la Iaşĭ notă de la Măria Sa prea Inălţatul Feld-mareşal Principele Prozorovschi*, scrisă de la 23 ale luneĭ aceştia, cum că prea Inălţatul şi milostivul marele Impĕrat, din buna voinţă Impĕrăţieĭ Sale a ridicat stăpânirea oblăduiriĭ acesteĭ ţĕrĭ, *de la Măria Sa Knézul Ipsilante a nu maĭ stăpâni ţĕrile acestea*, nicĭ a se maĭ amesteca întru nimic, dar pentru ca să nu rămâe isterisit de veniturile ce le-a avut, i s'aŭ hărâzit de către prea Inaltul şi milostivul Impĕrat o îndestulată sumă de banĭ pentru cheltuelele Măriĭ Sale, şi că de acum înainte are a petrece cu *şederea în Mosca*, căruia şi nu are a i-se maĭ da, nicĭ banĭ din ţéră, séŭ din iraturile ţĕriĭ, séŭ a face vre o rînduială, pentru acelea venituri, şi lângă acésta maĭ însciinţéză Divanuluĭ, că din porunca prea Inaltuluĭ Impĕrat, ce s'aŭ dat de la 17 ale trecutuluĭ Februarie, este orînduit maĭ mare peste Divanurile Moldavieĭ şi Valahieĭ, Excelenţa Sa tainic sovetnic cavaler *Cuşnicov*, carele a şi sosit în Iaşĭ, şi cum că Divanul de aicĭ pentru tóte orînduelile sale are a se purta, şi chivernisi întocmaĭ

www.dacoromanica.ro

Deja la 1 Martie 1808 Divanul adresase Ispravnicilor o lungă circulară în acest sens în cuprinderea următóre:

De la Divan. Către Dumné-lor Ispravnicii.

Datoria cea maĭ mare şi netăgăduită a Divanuluĭ, după iubirea omeniriĭ şi a dreptăţiĭ, fiind cea maĭ întâiŭ îngrijirea care se cuvine să aibă cu durere din inimă pentru *supuşiĭ sĕĭ săracĭ locuitorĭ dajnicĭ aĭ ţĕriĭ*, ca să petrécă cu toţiĭ în linişte şi în odihnă, cum şi apĕraţĭ de jafurĭ, a vĕ scrie şi a vĕ porunci pentru dînşiĭ, cum şi în tóte poruncile de orînduelĭ ce vi s'aŭ trimis a vĕ căuta, ca dreptatea acésta, să o păziţĭ negreşit ticăloşilor locuitorĭ a nu fi supĕraţĭ, adecă cu luărĭ maĭ mult, peste cele ce se orînduesc de la Divan, séŭ în potriva poruncilor năcăjiţĭ (fiind-că acelea se numesc pradă, jaf, mâncătorie şi nedreptate) precum şi în cărţile carĭ vi se daŭ de la Divan, când vĕ orînduiţĭ Ispravniciĭ, tóte acestea vi se arată, ca să le păziţĭ şi să le urmaţĭ; după care poruncĭ nădăjduiam şi aşteptam, ca să incontineze nedreptăţile, jafurile şi mâncătoriile; în potrivă vedem din multele jălbĭ, ce pe tóte ḑilele se daŭ la Divan, de către săraciĭ dajnicĭ locuitorĭ aĭ ţĕriĭ, că neîncetat pătimesc acestia nedreptăţĭ în verĭ-ce orînduelĭ, şi dărĭ se orînduesc în ţéră de la Divan, nu numaĭ de către zapciĭ, i ómeniĭ d-vóstră, şi de către alţiĭ ce se trimit slujbaşĭ, ci şi chiar de către d-vóstră, atâta, în cât jăfuirile s'aŭ făcut obiceiŭ, şi nedreptăţile s'aŭ făcut fire, care acésta nu curge din alta, ci numaĭ şi numaĭ din pricina d-vóstră,

---

după povaţa şi porunca ce se va da de către Excelenţia Sa generalul *Cuşnicov*, pentru care şi nu lipsim a le însciinţa acestea şi d-vóstră, ca să vĕ fie sciute şi cunoscute; după acésta, fiind-că trebuinţele hrăneĭ Impĕrătescilor oştirĭ şi altele trebue să se afle fără de vre-o lipsă pe tóte ḑilele, de a nu se întâmpla vre-un cusur, pentru aceea dar scriem d-vóstră, că tóte poruncile ce vor veni să aveţĭ a le urma în faptă şi la soroc, fără de altă zăbavă, dar însă cu acésta să nu fie săraciĭ locuitorĭ împilaţĭ şi necăjiţĭ de către d-vóstră, séŭ de către zapciiĭ şi orînduiţiĭ d-vóstră, şi cu cuvinte blânde şi mângâióse, cum şi cu mijlóce de parigoriĭ, să li se facă cererea rĕspunderiĭ şi împlinirea banilor dăjdieĭ şi altor orînduele, ce sunt şi vor veni asupră-le, ca pe de o parte şi împlinirea cerutelor orînduelĭ să se facă la vreme şi la soroc, şi pe de alta, nicĭ săraciĭ locuitorĭ să nu fie împilaţĭ şi necăjiţĭ atâta de mult, în vreme ce sciut este d-vóstră greutăţile ce aŭ suferit, cum şi lipsa ce aŭ, i pagubele ce li s'aŭ întîmplat din peristasis a iuţeliĭ iarniĭ aceştia, ferindu-vĕ însă şi d-vóstră, i zapciiĭ plăşilor, să nu care cum-vaşĭ să se maĭ facă vre-un catahrisis, séŭ niscaĭ jafurĭ şi mâncătoriĭ întru nimic, căcĭ să sciţĭ, că este să se facă negreşit scumpă cercetare, şi dovedindu-se că s'aŭ făcut jafurĭ şi mâncătoriĭ, nu numaĭ că uniĭ ca aceia aŭ să întórcă îndoit, ci încă să se pedepséscă fórte greŭ; ci dar fórte să vĕ feriţĭ, ca nu care cum-va să ḑiceţĭ că nu vi s'a poruncit pentru acésta şi n'aţĭ sciut, că alt cuvînt de îndreptare nu veţĭ avea, şi de primirea acesteĭ poruncĭ să aibă Divanul rĕspunsul d-vóstră.—1808 Martie 27. (*Cod. LIV, fila 300 verso*).

www.dacoromanica.ro

căcĭ nu aveţĭ pentru ticăloşiĭ locuitorĭ, nicĭ o durere séŭ îngrijire de a-'ĭ apĕra, care jafurĭ şi mâncătoriĭ, supĕrărĭ şi nedreptăţĭ ne maĭ putêndu-le suferi Divanul, nu numaĭ a se urma, ci nicĭ a se auḑi măcar, iată ne maĭ facem datoria şi acum, în cea de pe urmă, a vĕ scrie şi a vĕ porunci cu străşnicie, ca de astăḑĭ înainte să lipséscă cu totul, să înceteze şi să conteneze tóte jafurile şi mâncătoriile, nedreptăţile şi supĕrările de asupra ticăloşilor locuitorĭ, să aveţĭ durere pentru dînşiĭ şi îngrijire, ca să petrécă cu toţiĭ bine chivernisiţĭ, mulţămiţĭ şi odihniţĭ, cum şi apĕraţĭ de verĭ-ce jafurĭ şi mâncătoriĭ, măcar până la un ban, căcĭ de se va maĭ arĕta de astăḑĭ înainte vre-uniĭ din locuitorĭ cu jalbă la Divan, că s'aŭ jăfuit de cinevaşĭ, cu cel maĭ puţin lucru, séŭ că s'aŭ făcut vre-o năpăstuire şi nedreptate, să sciţĭ cu hotărîre, că fără a se maĭ cerceta jălbile acelea la faţa loculuĭ, pe de o parte îndată are Divanul să orînduiasca la fie-care jalbă Mumbaşir dintre ostaşĭ, a se aduce aicĭ aceĭ jăfuitorĭ, cu treapĕd greŭ şi în legăturile fiarelor, a se pune faţă cu davagiul cel jăfuit şi năpăstuit, şi găsindu-se câtuşĭ de puţin vinovat, unul ca acela, după ce se va pune de va da îndoit acea mâncătorie la locuitorul cel jăfuit, apoĭ se va purta prin tîrg bătêndu-se, şi glăsuindu-şĭ singur el vina sa, şi apoĭ în cea de pe urmă se va trimite şi la ocnă, ca să se facă pildă şi altora jacaşĭ; pe de altă parte, fiind-că d-vóstră, ca nisce Ispravnicĭ şi dregătorĭ aĭ judeţuluĭ ce vĕ aflaţĭ, sunteţĭ datorĭ să aveţĭ durere pentru ticăloşiĭ locuitorĭ, a priveghia şi a lua séma tot d'auna, de a nu li se face jafurĭ şi mâncătoriĭ, şi câte din jălbile locuitorilor séŭ din cercetarea d-vóstră, dovediţĭ pe cinevaşĭ că aŭ făcut mâncătoriĭ şi jafurĭ, să-'ĭ certaţĭ şi să-'ĭ pedepsiţĭ după vina lor, cum şi jafurile acelea să le împliniţĭ pe la ceĭ jăfuiţĭ după volnicia ce aveţĭ, fără a tăcea şi a trece cu vederea mâncătoriile lor, şi acestea nu le-aţĭ păzit, şi nu le-aţĭ urmat; pentru aceea dar vina acelor mâncătoriĭ şi jacaşĭ Divanul are după dreptate să o dea şi chiar asupra d-vóstră, şi amisos după ce se vor dovedi mâncătoriĭ aceĭ vinovaţĭ, îndată vĕ va lipsi Divanul şi pe d-vóstră din isprăvnicie, şi veţĭ fi aduşĭ aicĭ cu maĭ greŭ treapăd, ca să vĕ dea în judecata ostăşască, de unde are a vi se orîndui o maĭ mare şi straşnică pedépsa, ce nicĭ prin cuget nu vĕ va veni; se va trece apoĭ şi în condica Divanuluĭ, cu numele acelor Ispravnicĭ, a fi sciuţĭ de a nu se maĭ învrednici altă-dată, a se orîndui la nici o slujbă şi chivernisélă; ci ca să se stingă cu totul de astăḑĭ înainte tóte jafurile şi nedreptăţile, cum şi pentru ca să fie sciut acéstă hotărîtă dată poruncă, atât tuturor zapciilor i căpitanilor, polcovnicilor, vătaşilor de plaiŭ, şi verĭ-ce alt slujbaş, a-'şĭ păzi mânile lor curate de mâncătoriĭ la tóte slujbele, cum maĭ vîrtos şi locuitorilor, că cel ce va cerca vre-un jaĭ şi nedreptate, să vie cu jalbă la Divan, să orînduiţĭ d-vóstră câte un mazil în fieş ce plasă şi plaiŭ, a se ceti acéstă poruncă a Divanuluĭ, nu precum obicĭnuiţĭ, într'un sat douĕ, ci în tóte satele judeţuluĭ de rînd, în auḑul tuturor locuitorilor, şi pentru a se încredinţa Divanul că s'a publicarisit porunca, acésta în auḑul tuturor de obşte, precum ḑicem, să se iscăléscă în josul acesteĭ cărţĭ preoţiĭ satuluĭ i pârcălabiĭ, şi apoĭ să ni se trimită cartea acésta înapoĭ, ca să stea în păstrare la Divan, iar pentru jafurile ce s'aŭ urmat până acum, iarăşĭ are Di-

www.dacoromanica.ro

vanul a face pentru tóte scumpă cercetare, şi ceĭ ce se vor găsi vinovaţĭ aŭ să întórcă jaful inapoĭ, şi a se pedepsi fórte greŭ. 1808. Martie 1 (1).

La Iunie 1808 găsim în Divanul Muntenesc, pe lângă Metropolitul Dositeiŭ şi Episcopul Iosif de Argeş, pre Manolache Creţulescu mare Ban, pre Stefan Văcărescu şi Barbu Văcărescu Vornicĭ, pre Isac Ralet mare Logofĕt şi în fruntea tuturor, prin influenţă, dacă nu prin funcţiune, pre Constantin Filipescu marele Vistier. Adevĕrul este că şi chiar prin funcţiune, Filipescu era prea puternic, căcĭ în timpul ocupaţiuneĭ rusescĭ Visternicia devine cea maĭ importantă din funcţiunĭ şi ea este mĕrul de discordie dintre boerĭ, generaliĭ muscalĭ nu puteaŭ considera de înalt funcţionar de cât pe cel care aduna banĭ din ţară.

După ce C. Ipsilante perde domnia şi de drept—de fapt o perduse maĭ de mult, încă de la eşirea luĭ din urmă din Bucurescĭ, cum vĕdurăm Cuşnicof devine preşedintele ambelor Divanurĭ ale Principatelor române. Atuncĭ începe administraţiunea ruséscă cu o organisare nouă.

In memoriile Amiraluluĭ rus Ciceacof aflăm condamnarea acesteĭ administraţiunĭ, cum n'am sci s'o facem maĭ energic noĭ istoriciĭ românĭ. Amintind cum pe timpul Impĕrăteseĭ Ecaterina, Rumiantzov şi Potemkin lăsase să subsiste întrégă—maĭ puţin Domnitoriĭ—administraţiunea pămêntéscă, aceĭ generalĭ muscalĭ n'avură de cât să se adreseze la Divanurĭ pentru nevoile armateĭ şi Divanurile le executaŭ decisiunile, reprimând dóră numaĭ, la trebuinţă, concusiunile impiegaţilor indigenĭ. Trupele rusescĭ atuncĭ trăiră bine, în belşug, şi Românul, care nu era (?) *ni foulé, ni opprimé, s'accoutumait de jour en jour à aimer le gouvernement russe (?). Mais les temps étaient bien changés. En entrant dans les Principautés, on commença par en dénaturer et en compliquer l'administration.*»

Care iu acéstă nouă administraţiune?

Se numi un Preşedinte unic pentru ambele Divanurĭ, apoĭ «comme il ne pouvait être à la fois à Bucarest et à Iassi, on lui adjoignit deux vice-présidents (2). On créa bientôt des conseillers réviseurs, des secrétaires, des interprètes, et toute une légion de petits employés» (pag. 15).

Cu asemenea nouă organisare spesele Vistierieĭ se îndoiră, ba Ciciacof ḑice că se împătriră. «Les dépenses du Divan furent ainsi quadruplées», şi cu împătrirea speselor se multiplicară «*à l'infini les abus de tout genre.*»

(1) Cod LIV, fila 269 verso.

(2) După Fănuţă a fost numaĭ un Vice-preşedinte, la Bucurescĭ.

La pagina 27, Cod. LVI, se constată, că în casele Banuluĭ Brâncovénu se făcea adunarea Divanuluĭ ţĕriĭ.

www.dacoromanica.ro

La Divanul din Bucurescĭ fu numit vice preşedinte, generalul Engelhard (1).

Care fu în total noua organisare a administraţiuniĭ ţĕrilor române de care vorbesce atât de rĕŭ Ciciacoĭ?

Divanurile ţĕrilor se despărţiră în 2 secţiunĭ. Una compusă din Mitropolitul, 1 Episcop (cel de Argeş la Muntenĭ) şi 3 boerĭ, dintre carĭ maĭ principalĭ Vistierul, constituiră un aşa dis «*Comité*» purtând titlul de «Intâiul Divan *şi Comité al Principatuluĭ* (2).

(1) 14 Martie 1809; vedĭ cronica grécă de la călcâiul Ist. Mitrop. din Iaşĭ, pag. 529.

(2) Dionisie Fotino (tom. II, pag. 244) afirmă, că după căderea din domnie a luĭ C. Ipsilante, Ruşiĭ aŭ dat o nouă organisare Divanurilor din Principate şi anume, că aŭ constituit în Bucurescĭ şi Iaşĭ câte un comitet de 5 membri aleşĭ din Divan şi acest comitet s'a numit întâiul Divan şi Comitet, cu competinţă de a da ultimele hotărîrĭ «pe carĭ era dator şi presidentul a le confirma.»

Din condicele până astădĭ cunoscute, fie la archiva Statuluĭ, fie la mânile nóstre, ca şi din cronica grecéscă (de la călcâiul Istorieĭ Mitropolieĭ din Iaşĭ, (pag. 523) se documentéză, că reorganisarea acésta a Divanurilor, nu s'a făcut imediat după publicarea încetăreĭ domnieĭ luĭ C. Ipsilante, ci tocmaĭ în primele dile din Septembre 1808. Fănuţă (Zilot Românul) fără să pună data exactă, recunósce şi el că după fuga din Bucurescĭ a luĭ C. Ipsilante «rĕmaseră ţĕrile amîndouĕ sub ocârmuirea boerilor celor maĭ marĭ, numindu-se *comitet*»; fiind şi câte un ghenerar orînduit care se numia însă cel de la Iaşĭ *president* şi cel de aicĭ *vice-president*». Fănuţă din contra luĭ Fotino, afirmă că comitetul n'avea nicĭ o putere, că tótă puterea poruncitóre spînzura de president şi vice-president. Cât de puţin însemna puterea întâiuluĭ Divan se póte vedea din următorul act care ni-l arată *subordinat* şi incapabil de a se face ascultat până şi de oficeraşiĭ muscalĭ de la ispravnicate. Comitetul de altmintrelea era ocârmuitor numaĭ cu numele, dice Fănuţă, «iar în faptă Vistieriĭ ceĭ marĭ şi cu presidenţiĭ, precum le croia aşa se urma, căcĭ Vistieriĭ avênd în mâna lor moneta ce se strîngea din ţĕră, trebuia negreşit şi presidenţiĭ şi ceĭ-l alţĭ toţĭ să se unéscă cu dînşiĭ şi să-ĭ aibă în ochiĭ lor maĭ tarĭ, maĭ marĭ şi maĭ cinstiţĭ, decât pre ceĭ-l-alţĭ boerĭ şi divaniţĭ şi nu puţin se împărtăşia şi ceĭ din Visterie.»

Vistierul cel Mare însemna la Ruşĭ cea maĭ mare dregătorie, dice Fănuţă (pag. 87), decĭ d-lor boeriĭ marĭ începură a vîna Visteria, nu numaĭ cu dare de banĭ (care o poreclise *prosfora*, adecă poclon la casa împĕrătéscă, iar adevĕrul era că se da la comandiriĭ preşedinţĭ şi ceĭ din preajma lor), ci şi cu alte urmărĭ próste şi necinstite.

După Fotino, pe lângă Vistierul s'a maĭ rînduit şi câte un ofiţer rusesc, care să controleze veniturile şi cheltuelele.

Acest ofiţer a fost mult timp Polcovnic Loghinow şi semna fórte adesea înainte de membri Comitetuluĭ şi imediat după Mitropolit orĭ Exarc.

www.dacoromanica.ro

La acest comitet fu adaos şi un ofiţer rus, Loghinov, fără de semnătura căruia nimic nu se putea face. Comitetul şi Loghinov deleagă dreptul sĕŭ de a ordona, în Oltenia, în casurĭ speciale, Caimacamuluĭ Craioveĭ şi generaluluĭ rus de acolo.

«Măcar că Excelenţa Sa d-l Senator a trimis către d-vóstre poruncĭ cuprinḑĕtóre, că orĭ ce poruncă a Divanuluĭ se va trimite prin Judeţe pentru orĭ-ce pricină séŭ orînduială, de nu va fi iscălită şi de d-luĭ cinstit sovetnic ostăşesc Loghinov, să nu se pue în lucrare, dar precum este sciut că într'acéstă vreme, şi maĭ vîrtos la cele 5 judeţe ot preste Olt, se întîmplă fără de veste şi fără de soroc orînduit de se fac de către Excelenţa Sa comandirul ostăşesc din Valachia mică, General-Leitnant Zas, multe şi grabnice cererĭ pentru felurimĭ de lucrărĭ ale împĕrătesceĭ armiĭ, ce se află în partea loculuĭ; de aceea iată şi Divanul, împreună cu d-luĭ sovetnic ostăşesc Loghinov, ce maĭ jos se vede iscălită, poruncesce, ca tóte cele ostăşescĭ trebĭ, de Excelenţa Sa Heneral-Leitnant Zas, prin d-luĭ biv Vel Vornic Manolache (Lahovari) întâiul ocârmuitor al Divanuluĭ Craioveĭ, tóte să se îndeplinéscă fără de zăbavă, neaşteptând osebite poruncĭ ale Divanuluĭ cu iscălitura d-luĭ cilenuluĭ ostăşesc, ca să nu se pricinuiască vre-o lipsă seaŭ zăbavă la împlinirea celor trebuincióse ale împĕrătescelor oştirĭ ce se află în partea loculuĭ. — *1811, Ghenarie 31.*

Din acéstă poruncă se constată: 1) subordinarea deplină a primuluĭ Divan la controlul polcovniculuĭ Loghinov şi al 2-a substituirea deplină a administraţiuneĭ rusescĭ militare nu numaĭ la administraţiunea Divanuluĭ din Craiova, dar şi la aceea a primuluĭ Divan şi Comitet al ţĕreĭ.

Membriĭ comitetuluĭ se alegeaŭ din Divan de către preşedintele rus şi se numiaŭ de dînsul, iar ceĭ-l-alţĭ funcţionarĭ rĕmaseră să se alégă de Mitropolitul cu comitetul. La acéstă alegere lua parte, în Bucurescĭ, şi vicepresidentul şi resultatul era supus prin raport la întărirea preşedinteluĭ. Vistierul îşĭ reservă numirea ispravnicilor, sub cuvînt că eĭ aŭ a face urmărirea dărilor, iar cele-l alte posturĭ şi diregătoriĭ continuară ca maĭ înainte. Numaĭ postelnicia şi slujbele curţiĭ domnescĭ se desfiinţară, iar avaeturile lor se vĕrsară la Visteria ţĕriĭ.

La 6 Sept. 1808 comitetul seaŭ primul Divan a fost compus din Mitropolitul Dositeiŭ, Episcopul Iosif Argeş, Vistierul Filipescu, Vornicul Stefan Văcărescu şi Logofĕt Isac Ralet.

A doua secţiune din Divan, séŭ maĭ bine restul divanuluĭ, ce remâne cu acést nume de Divan, e compus, la data acésta, din următoriĭ boerĭ: Banul Manolache Creţulescu, Radu Golescu Vornic de ţéra de sus, Manolache Manu Vornic de ţéra jos, succedându-ĭ apoĭ Const. Creţulescu; al 3-lea Vornic Istrate, succedându-'ĭ Manolache Manu; al 4-lea Vornic Petrache

www.dacoromanica.ro

Retoridi, Vornic obștireĭ Manolache Cuparul, Logofĕt de ţéra de sus Const. Dudescu, logofĕt de ţéra de jos Dimitrie Ghica și Spătar Gr. Ghica. Funcţiunea de Agă s'a dat luĭ Grig. Bălénu și acea de Vornic politieĭ luĭ Teodor Văcărescu.

Negreșit că, precum maĭ sus am spus, tótă puterea sta în mânile Vistieruluĭ C. Filipescu, socrul luĭ Miloradovicĭ. Bine că cel puţin îĭ deveni socru, și așa se maĭ curmase scandalul din casa luĭ! Dar asemenea scandal continuă cu alţĭ generalĭ Muscalĭ, prin casele altor boerĭ: «și așa ajunseră casele d-lor de rîs și batjocură némurilor», scrie Fănuţă (pag. 88).

Avênd ast-fel tótă puterea în mânĭ, C. Filipescu, va isbuti să facă a fi arestat Varlaam, la 17 Ianuare anul 1809. Adevĕrat că arestarea se făcu la propria luĭ casă și ea dură scurt timp (1). Nu era Varlaam om de a nu eși până în fine victorios!

Pe lângă Divanul din Bucurescĭ, ca și pe lângă cel din Craiova (2) se înfiinţéză câte un post de dragoman *de limbă ruséscă*. Lângă comitet, cu vot consultativ, este și câte o altă funcţiune creată pe lângă Divan încă din Maiŭ 1808: e acea de *teliosnomicos*, cu dubla însărcinare de jurisconsult și de purtător de corespondenţă în limbile străine, post indispensabil din moment ce postelnicia și secretariĭ particularĭ aĭ Domnitoruluĭ nu maĭ existaŭ. Persóna care e însărcinată în 1808 cu acest important post e un Răducanu Diamandi (3).

(1) Cron. grécă de la calcâiul «Istor. Metrop. din Iașĭ», la pag. 527. Varlaam nu va întârdia de a-'șĭ face și el ginere un general muscal fórte influent pe lângă împĕratul Alexandru, dându-ĭ pe frumósa sa fată, Maria. . . . . .

(2) *1808 August 26.*—Rĕspunsul Divanuluĭ către Divanul Craioveĭ pentru *Dragomanul limbiĭ ruseșcĭ* ce a fost la Divanul de acolo, nefiind destoinic ca să aibă știinţă de carte ruséscă, s'a orînduit altul în locul sĕŭ cu tal. 80 pe lună, de la ḑi întâiŭ a viitoruluĭ Septembre.

1808 August 26.— Rĕspuns la nota boerilor comisionarilor (?) de la Craiova, prin care face arĕtare, că tâlmaciul ce în urmă s'a trimis acolo, ne fiind destoinic și cătatul trebiĭ tălmăcirilor se săvîrșesce prin Macarof, i s'a maĭ adăogat luĭ Macarof léfă încă tal. 80 peste tal. 120, care se adună tal. 200, și să nu se lipséscă acela din trébă până când 'șĭ va împlini vremea de douĕ lunĭ pe care i s'a dat pe șin léfă de la Visterie și atuncĭ să se lipséscă.

(3) *De la Divan.*

Find-că este cu cale și de trebuinţă a se afla a pururea și nelipsit la Divan un Ipochimen, care are să fie *teliosnomicos* și fiind-că asupra notelor ce vin la Divan, atât de la Excelenţa lor Gheneralĭ, i de la alte persónc în pricinĭ de trebuinţă ale împĕrătescilor oștirĭ, i de la cinstitele consulaturĭ

www.dacoromanica.ro

I-iul Divan şi comitet conservă, ba chiar maĭ înmulţesce personalul sĕŭ subaltern: zapciĭ, neferĭ (1), fustaşĭ, etc.

Preste bulucbaşiĭ cu neferiĭ Divanuluĭ se numesce un «*Eforos*, purtător de grijă, care să privegheze de-apururea, spre a fi numiţiĭ următorĭ la împlinirea datoriilor lor.» *Eforos* e numit Serdar Mitrea prin Delibaş, cu léfă de 100 tal. pe lună. Se scrie Vistieruluĭ, să-l aşeḑe la catastiful lefilor în 1810, April 1.

Zapciiĭ primesc ordinea de a nu maĭ lăsa să intre în I-iul Divan pre orĭ şi cine. A trecut timpul legendar, când «porţile Domnilor sunt largĭ deschise norodului! (2).»

1810, April 9. — I-iul Divan ordonă luĭ Vel-Logofĕt de Ţéra de sus «să chieme pre toţĭ zapciiĭ Divanuluĭ şi să le poruncéscă a nu maĭ lăsa de acum înainte pre nimenĭ, de cât numaĭ pre boieriĭ comiteţĭ şi pe generalĭ şi pe ipothesiariĭ ceĭ ce vor avé judecată i pe calemgiĭ Divanuluĭ şi aĭ Visterieĭ; iar de nu vor păzi acéstă poruncă, se vor pedepsi straşnic.

La 1 Martie 1811 I-iul Divan şi Comitet scrie Vistieruluĭ să dea léfă unuĭ odăiaş *la odaia Comitetuluĭ*, care să o grijéscă «a nu intra cine-va şi să se culce, cum şi de a purta grijă de cele trebuincióse.» Léfa tal. 10

---

ale împĕrătescilor străine curţĭ, cât şi de la alte obraze şi locurĭ, este trebuinţă a se orîndui şi a se însărcina un logofet, care să fie cu procopsélă şi cu sciinţă de alte limbĭ străine, iată Divanul printr'acest Pitac orînduesce asupra acestor trebĭ pe Răducanu Diamandi, ca pre unul ce întru tóte acestea are desăvîrşită destoinicie, care să fie îndatorat a se afla în tótă ḑilele nelipsit la Divan, ca verĭ în care trébă şi pricină va avea Divanul trebuînţă a sci ce povaţă şi hotărîre să dă de la pravilĭ întru acele pricinĭ, să aibă a arĕta însuşĭ cuprinderea pravileĭ de faţă, ca să o vaḑă Divanul; aşijderea să fie dator numitul orînduit a primi verĭ ce fel de note vor veni la Divan, de la verĭ-ce fel de locurĭ şi persóne, să le citéscă la Divan, să facă cuviinciósele rĕspunsurĭ, după povaţa şi porunca ce-ĭ va da Divanul la fie-care notă, pentru verĭ-ce fel de madea, să ţie condică în care să trécă atât notele ce vor veni, cât şi rĕspunsurile ce se vor da; şi pe lângă acestea să fie dator a citi la Divan şi tóte jălbile ce se vor da, să le buiurdiséscă, şi să le însemneze cu iscălitura sa după orînduială, trecêndu-se de către condicarul de răvaşe tóte jalbile cu rĕspunsul şi porunca ce se vede în osebita condică a Divanuluĭ, care este numaĭ pentru jălbĭ; la care pentru aceste slujbe şi ostenelĭ ale sale, îĭ orînduesce Divanul şi léfă pe lună po. tal. 160, şi d-ta frate Vel. Vist. să-l şi aşeḑĭ la catastihul lefilor cu acéstă sumă ce s'a ḑis, care să i se urmeze şi să i-se dea de la începutul acesteĭ următóre lunĭ înainte. 1808 Maĭ 9. (*Cod. LIV, fila 346 verso.*)

(1) Cod. LXV, fila 21, verso.

(2) Cod. LXV, fila 23, verso.

www.dacoromanica.ro

pe lună de la 1 Martie şi câte 2 pânĭ şi 1 oca carne pe ḑi *emiclic*, precum aŭ şi ceĭ-l-alţĭ odăiaşĭ de la cancelaria Divanuluĭ şi Visterieĭ (1).

La 4 Noembre 1811. Divanul cere la Vel Spăt. să rînduiască un rîndaş din ómeniĭ spătărieĭ, la odaia Divanuluĭ I-iŭ (2).

Condicariĭ continuă a avé un rol important. Acum la I-iul Divan şi Comitet se ţin diverse registre: unul de trecut în resumat notele primite de la Preşedinţĭ şi Vice-Preşedinţĭ şi cu arĕtarea de cursul ce s'a dat noteĭ (*Cod. LXIII*); alt registru pentru trecerea notelor întregĭ şi a rĕspunsurilor Comitetuluĭ, apoĭ maĭ multe pentru anaforale de procese şi resoluţiunĭ, etc. (3)

Primul Divan compus din Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu şi mare Vistier Samurcaş, la 7 Aprilie 1811, cere de la general Steter vice-president ca ceĭ 24 fustaşĭ aĭ Divanuluĭ să capete *biletur*ĭ pentru a fi apĕraţĭ de quartir. Le-aŭ avut, dar li s'aŭ luat acum de către orînduiţiĭ cias nicĭ, decĭ să li se reînoiască (4).

La Craiova continuă a existe în 1807—1812 vechia organisare, cu micĭ modificaţiunĭ.

La 2 Decembre 1807, după ordinea luĭ Lascarov, Divanul din Bucurescĭ scrie Caimacamuluĭ Craioveĭ, fostul mare logofĕt Samurcaş:

De la Divan.

«Cinstit dumné-ta frate biv. Vel Logofĕt Costache Samurcaş (5) Caimaca-

(1) Cod. LXV, fila 61.
(2) Cod. LXV, fila 136, verso.
(3) Cod. LXV, fila 148.
La 26 Decembre 1811. I-iul Divan rînduesce condicar al Divanuluĭ Craioveĭ pe un Ioniţă, ca să aibă a ţiné condice şi a trece într'însa tóte poruncile ce se trimit de la Divanul de aci la Divanul Craioveĭ, i cărţile de judecată-i anaforalele, i orĭ-ce trébă se caută, atât care intră, cât şi cele carĭ ese din Divanul Craioveĭ, ca să se afle în tótă vremea sciute, spre a se păzi buna orînduială întru tóte, şi pentru a luĭ slujbă şi ostenélă s'aŭ milostivit Divanul asupră-ĭ de l'aŭ miluit cu milele ce se arată maĭ jos, adecă să fie în pace şi iertat de rîndul dajdiilor ţĕriĭ, să scutéscă de vinăriciŭ şi dijmărit drepte bucatele luĭ i o pivniţă să ţie în oraşul Craiova, scutită şi apĕrată de fumărit, de vamă şi de alte angariĭ ce sunt pe pivniţe, cum şi lude 3 să aibă a-şĭ găsi ómenĭ străinĭ fără de pricină de dăjdiĭ, pe carĭ să aibă a-ĭ ţiné pentru posluşania caseĭ luĭ cu pecetluiturĭ de la Visterie, după adeverinţa dumné-luĭ întâiuluĭ ocârmuitor al Divanuluĭ Craioveĭ şi a dumné-lor boerilor divaniţĭ de acolo, séŭ a dumné-lor Ispravnicilor judeţelor, că sunt strĕinĭ cu adevĕrat..... — 1811, Decembre 26.

Loghinof Polcovnic, Radu Golescu, Isac Ralet, Michalache Manu.

(4) Cod. LXVI, fila 86.
(5) Samurcaş era persónă gată luĭ C Ipsilante, dovadă Decretul acestuĭ Domnitor dăruind luĭ Samurcaşĭ sălaşe de ţiganĭ din aĭ Domnieĭ.

www.dacoromanica.ro

mule al Craioveĭ, i dumné-vóstră fraţilor boerĭ divaniţĭ de acolo, către acéstă copie de predlojenie a Excelenţieĭ sale tainicul sovetnicul Lascaroff ce s'a trimes la Divan, pe larg pliroforie, se va lua de dumné vóstră de tóte celea ce scrie, pentru care, cu tóte că şi în trecutele ḑile s'a trimes dumné-vóstră cartea Divanuluĭ a căuta tréba cu mare luare aminte, dar iată şi acum după maĭ sus numita predlojanie nu lipsesce Divanul a scrie dumné-vóstră, povĕţuindu-vĕ în parte, ca cu toţiĭ într'o unire şi cu un cuget să vĕ osîrduiţĭ din tótă virtutea a căuta şi a sĕvîrşi trebile şi orînduelele ce se trimet de aci de la Divan cu cele maĭ înlesnite şi cuviincióse mijlóce, ca nicĭ un cusur să nu se facă la următórele trebuinţe, nicĭ locuitoriĭ să pătiméscă peste mĕsură supĕrărĭ şi stenoharii, îngrijind maĭ vîrtos, ca nisce doritorĭ de patrie şi de folosul ţĕriĭ, a nu se face ticăloşilor locuitorĭ câtuşĭ de puţin jaf şi nedreptate de către trimişiĭ dregătorilor din partea loculuĭ, ce se orînduesc spre împlinirea şi sĕvîrşirea poruncilor şi orînduelilor ce se primesc de aci de la Divan, ca şi bieţiĭ locuitorĭ fiind feriţĭ şi ocrotiţĭ de acest fel de pătimire, să pótă împlini cele ce se cer pentru curgĕtórele şi neapăratele trebuinţe; aşişderea să îngrijiţĭ dumné-vóstră a se sĕvîrşi tóte poruncile cele cuviincióse, cu scirea, voinţa şi hotărîrea tuturor de obşte, adică să se dea isbrănire la tóte trebuinţele ţĕriĭ, atât de către dumné-luĭ Caimacamul cu scirea tuturor boerilor divaniţĭ, cum şi de către dumné-lor boeriĭ divaniţiĭ cu scirea dumné-luĭ Caimacamuluĭ; osebit de acésta să îngrijiţĭ dumné-vóstră cu mare scumpătate şi pentru zaherelele, ce se strîng la magaziile de acolo, ca prin zaptul şi buna chibzuire a domnieĭ-vóstre să nu se urmeze câtu-şĭ de puţin catahrisis, fiind acésta maĭ vîrtos una din cele maĭ întâiŭ madele, care privesce spre interesul împĕrătescilor oştirĭ; de care nu sîntem la îndoială că dumné-vóstră veţĭ fi următorĭ întocmaĭ de acum înainte.—1807, Decembre 2 (1).

Nu târḑiŭ cade în disgraţie Caimacamul Sarmucaş şi atuncĭ în locu-'ĭ e numit marele vornic C. Bălăceanu (2).

(1) Cod. LIV, fila 186.

(2) *De la Divanul Principatuluĭ Ţĕriĭ-Românescĭ către Divanul Craioveĭ.*

Aŭ venit scirĭ şi jalbe necontenite de la locuitoriĭ celor 5 judeţe oltene asupra jafurilor şi nedreptăţilor ce li s'aŭ făcut în diastima Căimăcămieĭ logofĕtuluĭ Costache Sarmucaş în felurĭ de chipurĭ şi osebit cu luarea fruntaşilor birnicĭ de prin unele sate (de când aŭ lipsit de aicĭ Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilante) dându-se posluşnicĭ pe la uniĭ alţiĭ şi rĕmânĕnd ticăloşiĭ birnicĭ, ceĭ fără de prilegiŭ, însărcinaţĭ peste puterea lor şi impilaţĭ peste mĕsură, peste cele-l alte greutăţĭ ce pătimesc. De aceea dar Divanul îngrijind a pururea pentru a lor rĕsuflare, odihnă şi bună petrecere, prin sfat de obşte aŭ chibzuit şi aŭ găsit cu cale de aŭ orînduit de la 10 a următóreĭ lunĭ *president* aci la Craiova pre unul dintre noĭ, boeriĭ Divanuluĭ de aicĭ, adecă pe dumné-luĭ fratele Vel. Vornic Costache Bălăceanu,

www.dacoromanica.ro

La Octombre 1808 se introduce în locul Caimacamuluĭ un fel de *preşedinte* şi în Divanul Craioveĭ, sub titlul de «*Intâiul ocârmuitor al Divanuluĭ Craioveĭ* (1).

Acest «*întâiŭ ocârmuitor*» este fostul Logofĕt Constantin Dudescu, care îşĭ ḑice: *graf* orĭ *conte*. Mare Ban al Oltenieĭ este numit, în April 1808, Manolache Creţulescu «*ca un boer pămîntén evghenit şi epoliptos* (2)».

---

ca unul ce este boer pămîntén doritor de patrie, vrednic şi cercat la trebile ţĕriĭ.

Decĭ îndată ce va sosi acolo dumné-luĭ maĭ sus numitul boer are a îmbrăţişa dimpreună cu dumné-lor boeriĭ divaniţĭ într'o unire tóte curgătóre le trebĭ politicescĭ şi ostăşescĭ, sfătuindu-vĕ cu toţiĭ între domnia-vóstră de cele ce privesc spre repausul săracilor locuitorĭ şi felurĭ de mijlóce chibzuind spre a desrădĕcina tóte acele catahrisis, ce până acum se urma.»

(1) Cod. LVI. fila 38.

(2) *Şése publicaţiĭ la cincĭ judeţe şi la Divanul Craioveĭ pentru vestirea bănieĭ Banuluĭ Manolache Creţulescu.*

Fiindcă divanul prin sfat de obşte a găsit cu cale de a însărcinat pe d-luĭ fratele Banul Manolache Creţulescu cu diregătoria Bănieĭ celeĭ marĭ, ca pe un boer pămêntén bĕtrân evghenit şi epoliptos, de aceea nu lipsim a face acéstă sciută şi Divanuluĭ de acolea, de care şi suntem nădăjduiţĭ, că după obicĭnuita osîrdire, înţelepciune şi bună purtare a d-sale v'a odihni Divanul de acolea şi va fi mulţămit pentru ale părţiĭ loculuĭ, care se cuvine la diregătoria Bănieĭ şi că se vor urma cu bună orînduială după voinţa Divanuluĭ. Decĭ nu lipsim a vĕ însciinţa, ca să sciţĭ şi să cunósceţĭ pre d-luĭ, fratele banul Manolache Creţulescu însărcinat cu diregătoria Bănieĭ, şi pentru cele ce se cuvin la diregătoria d-sale veţĭ însciinţa pre d-luĭ, ca sĕ arate Divanuluĭ spre a se da de la Divan poruncile de cuviinciósă urmare. 1808 Aprile 10. *(Cod. LVI fila 1).*

Urméză apoĭ ca Ban Barbu Văcărescu.

De la întâiul Divan către cinstitul Divan al Craioveĭ.—După predlojenia Ex. S. gen. maior, cavaler, Engelhard vice-president al Divanuluĭ, ce aŭ venit la Divan, de la Maiŭ 17, cu numĕrul 529, se orînduesce d nĕluĭ fratele Vel. Ban Barbu Văcărescu a venì aci la Craiova să fie în anul dregătorieĭ sale cel întâiŭ чтлен (membru) al Divanuluĭ de acolo, precum s'a urmat maĭ înainte după privilegiul dregătorieĭ Bănieĭ, unde împreună cu d-nélor ceĭ-lalţĭ boerĭ divaniţĭ (fiind d-nélui capul aceluĭ Divan) are a căuta tóte trebile şi pricinile, câte se orînduesc de la Divan şi întâiŭ de la Divanul şi întâiul Comitet de aicea.

Dumnéluĭ împreună cu ceĭ-lalţĭ boerĭ divaniţĭ, are aface îndreptare la orĭ-ce pricină va găsi că nu se urméză cu bună orînduială în cele 5 judeţe ot peste Olt şi îndreptarea o va face cu mijlocul ce va găsi cu cale. Şi pentru tóte trebile şi îndreptările şi orĭ-ce trebuinţă va fi, d-luĭ are să

www.dacoromanica.ro

Modificarea din guvern, de la Februarie 1810, are efecte şi în Oltenia. Căderea partideĭ luĭ C. Filipescu, readuce în fruntea Divanuluĭ oltean pe Samurcaş (1).

---

se *corespondarisescă* împreună cu d-lor ceĭ-l alţĭ boerĭ divanitĭ, cu Divanul şi întâiul Comitet de aicea. Asemenea are d luĭ volnicie şi să lipséscă din slujba acelor 5 judeţe pre orĭ-cine va găsi că nu se pórtă cu orînduială bună, neurmând poruncile, ce vor fi date şi datoriile slujbeĭ sale, séŭ îl va găsi că face vre-un fel de năpăstuire locuitorilor, dintr'acele 5 judeţe, va însciinţa dumné luĭ pentru acelea la Divanul de aicĭ, ca să orînduiască prin scirea şi voia Excelenţeĭ sale senatoruluĭ Cuşnicov, presidentul Divanuluĭ, altul în locul aceluia. Decĭ se face şi dumné vóstră cunoscut, că dumné-luĭ fratele maĭ sus numitul Vel Ban Barbu Văcărescu, cu acest haractir şi putere, din porunca celor maĭ marĭ stăpânitorĭ, vine acolea a fi la acel Divan precum s'a dis şi să scrie dumné-vóstre, ca să îmbrăţişaţĭ dimpreună trebile silindu-vĕ a le căuta cu bună orînduială, spre fără de cusur împlinirea poruncilor, ce de la Divan de aicĭ se vor trimete Divanului de acolo, spre împlinirea întru tóte a datoriilor Divanuluĭ Craioveĭ şi spre buna ocârmuire şi apĕrare de năpăstuire a locuitorilor din cele 5 judeţe, silindu-vĕ nu maĭ puţin a avé şi între d-vóstră unire şi bună petrecere.—1809, Maiŭ 18.

Semnaţĭ: Dositeĭ al Ungro Vlahieĭ, Constandie Buzĕŭ, Manolache Creţulescu banul, Constantin Filipescu, Radu Golescu, Stefan Văcărescu, Isac Ralet.

(1) La 7 Martie 1810 întâiul Divan propune luĭ Cnéz Bagration numirea luĭ biv Vel Logofĕt Costache Samurcaş în locul luĭ Barbu Văcărescu. Caimacamul Craioveĭ, spre a se face şi în acele 5 judeţe isprăvniciile. (Cod. LXI, p. 65.)

1-iul Divan către biv Vel log. Costache Samurcaş. Fiind-că te-aĭ arĕtat destoinic în diastima Căimăcămieĭ la Craiova, de aceea şi acum ca pre un boeriŭ cu destulă sciinţă la tóte câte privesc şi atîrnă la ocîrmuirea Divanuluĭ Craioveĭ, după chibzuirea ce a făcut Divanul de aicĭ a găsit cu cale şi cu cuviinţă a te orîndui pe d-ta la Divanul de acolo în locul d-luĭ Dvorn. Barbuluĭ Văcărescu ce-a fost până acum în epistasia Bănieĭ Craioveĭ, care acéstă alegere a Divanuluĭ făcêndu-se cunoscută şi strălucituluĭ Cneaz Bagration... şi strălucirea sa a întărit'o prin porunca ce a dat în scris la Divan, de la 8 ale acesteĭ lunĭ. Ci dar, iată prin acest pitac se face şi d-tale sciută alegerea Divanuluĭ şi hotărîta poruncă ce a primit de la Cnézul, prin care te aĭ orînduit D-ta la divanul Craioveĭ în locul d-luĭ Vorn. Barbu Văcărescu, ce a fost până acum orînduit cu epistăsia Bănieĭ. Şi pentru ca să se orînduiască şi ispravnicĭ acelor 5 judeţe ot peste Olt, fără de prelungire, Divanul scrie d tale, ca cât maĭ în grabă făcênd fóie de candidaţiĭ ce veĭ chibzui, să o trămiţĭ la Divan, a se orîndui ispravnicĭ la numitele judeţe, ca să se arete şi la strălucitul Cnéz, după cererea ce aŭ făcut şi după cea d'întâiŭ orînduială, spre a se hotărî iarăşĭ de către strălucirea la obrazele ce va găsi cu cale a se orîndui, îngrijind însă şi d-ta, a alege candidaţĭ obraze carĭ vor fi cinstite şi vor păzi dreptatea locuitorilor, *iar nu ca ceĭ ce aŭ fost până acum.»* 1810 Martie 9.

www.dacoromanica.ro

Ca consecinţă a acesteĭ schimbărĭ avem o notă apoĭ, că la 10 Martie, 1810, întâiul Divan supune luĭ Bagration, conform ordinuluĭ acestuia de la 8 Martie, numele candidaţilor de Ispravnicĭ la cele 5 judeţe oltene, «a căror alegere s'a făcut de către dumnė-luĭ biv Vel Logofĕt Samurcaş», cel rînduit la întâia dregătorie a Valachieĭ micĭ, tot după alegerea Divanuluĭ şi din porunca luĭ Bagration. (1)

Aŭ maĭ fost apoĭ prim dregător la Divanul Craioveĭ Manolache Lahovari şi în Iulie 1812 găsim acolo pe Banul Vorn. D. Racoviţa (*Cod.* LXIV. *fil. 68 verso*).

Personalul şi modificările supravenite în personalul Divanuluĭ Craioveĭ sunt în legătură cu luptele dintre Varlaam şi Filipescu şi se pot vedė în note. Constatăm că în aceste Divanurĭ aŭ fost numaĭ boerĭ pămîntenĭ. (2)

(1) Cod. XLI, fila 65 verso.

La 23 Martie 1810 întâiul Divan recomandă luĭ Engelhard la postul de vel Armaş, rĕmas vacant prin trecerea luĭ Costache Samurcaş în epistasia Bănieĭ Craioveĭ, doĭ candidaţĭ şi anume: Const. Bălăcénu, membru în comitetul Divanuluĭ, «care în doĭ anĭ de ḑile până acum, n'a fost orînduit la nicĭ o diregătorie» şi pe log. Iordache Slătineanu, «carele în trecutele ḑile s'a fost orînduit din porunca strălucituluĭ cnéz la diregătoria Vornicieĭ a 4-a şi n'a fost nicĭ d-luĭ orînduit la nicĭ o diregătorie în diastimă de 2 anĭ şi aŭ dat în scris la Divan, că se lėpĕdă de acéstă diregătorie «cu un cuvînt că nu-ĭ este de potriva stăreĭ dumnealuĭ. Ci dar orĭ care din d-lor 2 numiţĭ boerĭ se va hotărî şi va fi gustul luminatuluĭ graf a se orînduĭ în dregătoria Armăşieĭ, ne rugăm să aibă Divanul cinstit rĕspuns.» 1810, Martie 23. (*Cod. XLI, fila 72*).

(2) *De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Ţĕriĭ românescĭ.*

Fiind-că Divanul a găsit cu cale de a rînduit pe domnia-ta biv. Vel Clucer Dimitrie Brăiloi, divanit şi judecător la Divanul Craioveĭ, ca dimpreună cu ceĭ-l-alţĭ orînduiţĭ boerĭ la acel Divan să-căutaţĭ cu tótă silinţa atât trebile ostăşescĭ, cât şi poruncile Divanuluĭ, ce vi se trimit şi de tóte adese să însciinţaţĭ Divanuluĭ, ca să nu se facă cel maĭ mic cusur. Aşişderea şi pricinele de judecăţĭ ale norodului să le căutaţĭ fără de pregetare, ca să-şĭ dobândéscă ceĭ năpăstuiţĭ îndreptarea lor, făcênd şi pentru acésta silinţă a se face cercetarea cu multă luare a minte, pentru descoperirea adevĕruluĭ, ca să nu rĕmână cine-vaşĭ în năpăstuire. De care scriem dumitale, ca să petreceţĭ într'o unire fără de cea maĭ mică impotrivire şi în tóte ḑilele să vĕ adunaţĭ la locul cel orînduit de Divan, ca să curgă trebile cu o bună orênduială şi să nu se întîmple zăbavă la orĭ-ce, că aceea este plăcută Divanuluĭ şi tuturor de obşte, ci dar într'acest chip să urmaţĭ. 1808 Oct. Cod. LVI, fila 37.

Semnaţĭ: Dositeĭ Mitr., Iosif Argeş, Constantin Vist., Ştefan Văcărescu Vornic, Isaac Ralet.

www.dacoromanica.ro

Divaniții și departamentarii Craioveĭ la lét. 1808 Oct. 22.

Dumné-luĭ biv. vel Logofĕt Dimitrache Bibescu; biv vel Clucer Cornea Brăiloiu; biv. vel Clucer Dimitrie Brăiloiu; biv. vel Paharnic George Argintoianu; biv. vel Paharnic Stan Jianu.

In locul luĭ Argintoianu este apoĭ numit un óre-care Ștefan și la 24 Maiŭ 1809 maĭ e numit biv. vel Clucer Ioan Vlădoianu. (1)

(1) Cod. LVI, fila 111 verso.

1808 August 22. Poruncă la Ispravniciĭ Buzĕuluĭ, ca Sandul Ici-Ciohodar să fie apĕrat un car al sĕŭ ce-l are pentru posluşania caseĭ întru nimic de acum înainte, şi de 'ĭ-aŭ luat caru negreşit să-l sloboḑă, că de va maĭ face vre-o supĕrare nicĭ un cuvînt vrednic nu va avea, nicĭ Ispravniciĭ nicĭ vătaful Plaiuluĭ.

Din 1808, Octombre 14, semnat de Mitrop. de Iosif Argeş, Const. Vist., Stefan Văcărescu şi Isac Ralet către Barbu Văcărescu Vornic, arĕtându-'ĭ că Vornicul Cretzulescu cere analogia de léfă pe luna cât a ţinut locul luĭ Barbu Văcărescu, care face, talerĭ 400. *(Cod LIV, fila 58 verso).*

La 14 Oct. 1808 de la întâiul Divan.

Cinstite d-ta frate biv. Vel Vornice Barbule, Văcărescule, fiind-că d-luĭ fratele vornicul dinul Cretzulescu pe diastima de o lună în cât s'a aflat vel vornic de ţéra de jos în locul d-tale, adecă de la 2 ale trecutuluĭ Septembre, când s'aŭ orînduit de către Excelenţa Sa general Cuşnicov, până la 3 ale acesteĭ următóre lunĭ, când iarăşĭ de către Excelenţa Sa s'a făcut aslu, cere a i-se da analogon din preţul Vorniciilor, care socotindu-se 'ĭ-se face a lua d-luĭ talerĭ 404. De aceea scrie Divanul d-tale, ca aceştĭ banĭ să-ĭ rĕspunḑĭ Dumnéluĭ vorniculuĭ Cretzulescu ca un drept al d-sale. 1808 Oct. 14. (*Cod. LVI, fila 35 verso.*)

D-luĭ Vornic Istrate Cretzulescu are să ie léfa pe douĕ lunĭ, Februarie, Martie pe anul trecut. Către Divan.

După cercetarea ce am făcut m'am pliroforist că d-luĭ Vornicul a luat léfă numaĭ până la Martie în anul trecut, cu lét 1807 după cum şi însuşĭ d-luĭ arată, iară de atuncĭ şi până la sfîrşitul luĭ Martie acestuĭ următor an, cu lét 1808, altă léfă nu i-s'aŭ maĭ dat. — 1808 Iulie 14.

Constantin Vistier.

www.dacoromanica.ro

Un conflict de atribuţiunĭ se întîmplă în Oct. 1809 între I-iul Divan şi

---

In 18 Novembre 1808 întâiul Divan acordă luĭ Răducanu Filitis, slujbaş în Divan cu *procopsélă* la trebĭ *delicate* şi pentru ca să se siléscă şi alţiĭ spre procopsélă şi învĕţătură, 20 ómenĭ, fără de pricină de dajde şi scutéla dreptelor luĭ bucate: viile de vinăriciŭ şi stupiĭ şi rîmătoriĭ de dijmărit şi 2 cârciume în Bucurescĭ scutite de vamă, de fumărit, de căminărit şi de tóte alte dărĭ ce vor fi pe alte cârciume. (Cod. 56, fila 43.)

Predlojenia senatoruluĭ Cuşnicov din 22 Dec. 1808, prin care este numit logofĕt de Ţéra-de-jos Clucerul George Creţulescu, Stolnicul Stefan Costescu Vornic al obştirilor şi Ispravnic de Dâmboviţa Pah. Scarlat Mihăilescu. *(Cod. 61, fila 1 verso.)*

La 30 Martie 1809 după predlojenia generaluluĭ Cuşnicov, presidentul Divanuluĭ, de la 11 Martie, Divanul însărcinéză pre biv. vel. Clucer Iordache Golescu, cu trêba logofeţieĭ ceĭ marĭ de obiceiurĭ. (*Veḑĭ şi Cod. LXI fila 6 v.*)

In aceeaşĭ ḑi Divanul scrie şi Vistierniculuĭ, să aşeḑe pre Golescu la catastihul lefilor şi să-'ĭ dea şi scutelniciĭ cuveniţĭ ranguluĭ.

Intâiul Divan, compus din Mitropolitul Ignatie, Manolache Creţulescu Grig. Ghica, Istrate Creţulescu, Const. Bălăceanu, Marele Vistier Varlaam şi Ión Comănénu, cere luĭ Engelhard, la 16 Iulie 1810, spor de léfă pentru 3 cinovnicĭ din Divan, anume slugerul Răducanu Poenar (plătit până acum câte 70 tal. pe lună) Pitarul Iordache Rafailă (60 tal. pe lună) şi Zamfirache al 3-lea Logofĕt (50 tal. pe lună), pe motiv că sunt slujbaşĭ vechĭ şi pentru «strădania în care s'aŭ aflat şi se află slujind Divanuluĭ tot-d'a-una nelipsiţĭ, iar maĭ vîrtos după scumpetea ce se urméză acum, urcându-se tóte la întreit preţ.» Divanul propune să li se dea câte tal. 180 pe lună la fie-care.

La 18 Novembre 1809 din ordinul Senatoreluĭ Cuşnicov, dat prin presidentul Engelhard, Divanul a orînduit vel. Vornic al II-lea pe biv. vel. Clucer Roset. *(Cod. LVI, fila 91.)*

La 11 Martie 1809 Cuşnicov rînduesce logofĕt de obiceiurĭ pre Clucerul George Golescu, în locul luĭ vel. Logofĕt Ştirbeĭ, şi ca Ispravnic de Curte în locul luĭ Lehliu să alégă Divanul 2 candidaţĭ dintre boeriĭ vrednicĭ.

Zapciiĭ Divanuluĭ la 1809.

1809 Maiu 15 s'a orînduit zapciĭ Divanuluĭ, însă stolnicul Dimitrache Ştirbeĭ, epistat vătăşieĭ de aproḑĭ.

George Pitişténu vătaf de Păhărniceĭ.

Costache Razu, ceauş de aproḑĭ.

Alexandru Palada, vătaf de curte.

Medelnicer Ioniţă Boerescu, vătaf de Vistorie, iar la 1809, Octombrie 29. s'a făcut vătaf de aproḑĭ, Grigorie fiul stolniculuĭ Creténu.

1809 Septembre 24, vătaf de curte Ioniţă Răhtivanul.

1809 Aprilie, Şetrarul Tănase Movilă, vătaf de Divan. *(Cod. LVI fila 109.)*

www.dacoromanica.ro

Comitet al ţĕreĭ şi întie marele Ban al Craioveĭ, dela destituirea unuĭ

Către strălucit General Bagration.

Fiind-că în porunca strălucirii-tale, prin care s'a orînduit cileniĭ celuĭ întâiŭ şi al doilea Divan se coprinde şi acésta, că pentru boeriile ce aŭ rĕmas şi nu s'a rînduit până acum dregătoriĭ lor, adecă Logofeţia de obiceiurĭ, Vornicia de politie, Căminăria, Armăşia şi Agia, să alégă Divanul candidaţĭ pentru aceste dregătoriĭ şi să arete strălucirii-tale. Iată dar, după poruncă, făcênd alegerea de câteva-şĭ persóne dintre boerĭ, nu lipsim a-ĭ face cunoscutĭ strălucirii tale, embericlisită prin osebită fóe, ca să se dea cea desăvîrşită hotărîre de către strălucirea ta, obrazelor, ce se vor găsi cu cale a se rîndui la maĭ sus numitele diregătoriĭ. *(Fără dată, dar este dintre 1—6 Februarie 1810.) (Cod. LXI fila 53 verso.)*

De la întâiul Divan către Engelhard, că din tóte huzmeturile ţĕriĭ câte se vînd peste an de la Divan, obiceiŭ vechiŭ, canonisit şi urmat este de ieŭ dumné-lor veliţiĭ Logofeţĭ un avaet orînduit şi afară din huzmetul ocnelor şi al vămilor, carĭ se vînd pe anul întreg, de la cele-l-alte huzmeturĭ iaŭ havaet deplin, numaĭ ceĭ ce se vor afla în dregătoria Logofeţiilor marĭ, atuncĭ în vremea vîndărilor şi apoĭ de se va întîmpla peste puţin să se lipséscă din dregătoriĭ, boerul ce se va orîndui în locu-ĭ nu póte să céră de la cel de maĭ înainte a i-se da analog din avaetul aceluĭ huzmet. Iar la huzmetul ocnelor şi al vămilor, fiind-că se vînd pe anul întreg, este împotrivă, adică acele huzmeturĭ se vînd tot-deauna la Ianuarie 1, de la care luând avaet dumné-lor veliţiĭ Logofeţĭ, ce se vor afla atuncĭ într'aceste dregătoriĭ ale Logofeţiilor, de se va întîmpla să nu se schimbe în tot anul până la cel-l-alt Ianuarie, rĕmâne şi avaetul tot deplin al dumné-lor, iar de se vor schimba maĭ înainte, atuncĭ, făcênd socotélă dumné-lor lunilor orĭ ḑilelor, câte vor trece de la Ianuarie 1, până la schimbările, pe atâta îşĭ popresc şi analogon dintr'acele avaeturĭ şi ce maĭ rĕmâne îl daŭ dregătorilor acelora ce se orînduesc în locul lor; care acest obiceiŭ aşa s'a urmat până acum precum asemenea şi la Ianuarie trecut, când s'a schimbat şi dregătoriile logofeţiilor celor marĭ, a urmat dumné luĭ clucerul Iordache Creţulescu, ce a fost maĭ înainte în epistăsia logofeţieĭ ţĕriĭ de jos de şi a poprit din avaetul ocnelor şi al vămilor analogon numaĭ pe ḑilele 28 de la Ianuarie, iar cel-lalt avaet l'a dat deplin domnieĭ-sale Logofĕtuluĭ Dumitrache Racoviţă, ce s'a orînduit în locu-ĭ la Logofeţia ţĕriĭ de jos. Iar dumné-luĭ vel. Logofĕt de ţéra de sus, Teodorache Văcărescu, ce s'a orînduit la acéstă dregătorie în locul dumné-luĭ Cluceruluĭ Dinu Filipescu, ce a fost maĭ înainte epistat al Logofeţieĭ de ţéra de sus, în multe rîndurĭ cerêndu-şĭ prin jalbă către Divan de la dumné luĭ Clucerul, dreptul analogon ce i se cuvine din huzmetul ocnelor şi al vămilor de la 28 ale trecutuluĭ Ianuarie, s'a judecat şi la Divan şi după obiceiŭ, s'a urmat, dândui-se dreptate dumné-luĭ Vel. Log., a-şĭ lua analogon şi făcêndu-se şi douĕ, treĭ poruncĭ în scris ale Divanuluĭ către dumné-luĭ Cluceru, ca să plătéscă cea

www.dacoromanica.ro

funcţionar din Oltenia, fără prealabila autorizare a Divanuluĭ din Bucurescĭ. Eacă pitacul cu care Divanul din Bucurescĭ curmă acest conflict:

Dela întâiul Divan, către dumné luĭ fratele Vel. Ban al Craioveĭ.

S'a primit însciinţarea dumi-tale dela 29 a trecutuluĭ Septembre, rĕspuns la cartea Divanuluĭ, ce ţi-s'a trimes pentru Titul sin rĕposatul Bengescu, ce l'aĭ fost lipsit dumné-ta din zapcilicul Polcovnicieĭ Craioveĭ, spre a se orîndui érăşĭ, prin care vedem că ..... nu dăduşĭ cu înţelegere *gnomia* noteĭ, ce s'a dat, când dumné-ta te-aĭ orînduit Ban la Craiova: paraponisindu-te ḑicĭ, că din cuprinderea aceĭ cărţĭ a Divanuluĭ n'aĭ putut înţelege alt fără de numaĭ, că aceeaşĭ notă se anerisesce şi lipsind nota cele legiuite mansupurĭ, ce urméză întru alegerea Bănieĭ se ridică; pentru care acest parapon al dumi-tale, mirare aŭ avut divanul, în vreme ce cartea aceea ce s'a trimis dumi-tale nu a fost împotrivitóre, precum de către domnia-ta ni se scrie, ci următóre şi noteĭ şi osebiteĭ cărţĭ a Divanuluĭ ce s'a dat dumi-tale de dregătoria Bănieĭ Craioveĭ, care amîndouĕ cuprind într'acestaşĭ chip, ca dumné-ta să cauţĭ împreună cu Divanul Craioveĭ tóte trebile, fiind cel maĭ întâiŭ obraz al aceluĭ Divan. (1)

La 1812 Aprilie, Contele de Dudescu (Конте дин Дудеск8) este întâiul Dregător al Divanuluĭ Craioveĭ şi luĭ, ca la anterioriĭ Caimacami i se spune că pitacul de rînduire, ce i se dă: «*plirusisiĭ* (sic) de a lipsi din trébă pe orĭ-cine din slujbaşiĭ acelor 5 judeţe, pe care îĭ va dovedi, că nu se pórtă cu orînduială bună, ci împotriva poruncilor ce le sunt date, fac năpăstuirĭ locuitorilor, séŭ vre-o altă rea urmare, să însciinţezĭ Divanuluĭ de aicĭ de a orîndui altul în locul aceluia, prin scirea şi voia Excelenţeĭ Sale generalul ..... cum şi pentru verĭ-ce alte trebuinţe vor fi, să te *corespondarisescĭ* împreună cu ceĭ-l-alţĭ boerĭ divaniţĭ, cu Divanul de aicĭ, de la care să ieaĭ pentru orĭ-ce pricină şi trebuinţă poruncile şi povĕţuirile cele cuviincióse, carĭ vor fi de folosul noroduluĭ.»

*

Avem de notat manifestaţiunea din Oltenia şi anume în Divanul Craioveĭ a unor tendinţe *separatiste*, de sigur nu rĕŭ vĕḑute de capiĭ muscalĭ. Divanul craiovén cércă să se facă cu totul independente de cel din Bu-

ce este dator, nicĭ într'un chip nu se înduplecă a fi următoriŭ dreptăţiĭ . . .» Divanul cere luĭ Engelhard să fie îndatorat Clucerul Filipescu a plăti analogon. 1810 Martie 28.

(1) Cod. LVI, fila 82 verso.

www.dacoromanica.ro

curescĭ. In 1809 Caimacamul îşĭ permite a numi şi destitui direct funcţionarĭ oltenĭ. De la Centru, din Bucurescĭ, se opresce aceasta şi în 5 Oct. 1809 Divanul central scrie primuluĭ dregător din Craiova, care îndepărtase din polcovnicie pre un óre care Tistul, fără de prealabilă autorizare de la Centru, să-l rechieme în slujbă..... «De aceea dar se cuvine, ca de acum înainte pre orĭ-cine veĭ voi D-ta, a lipsi din slujbă, să însciinţezĭ maĭ întêiŭ Divanul de aice, ca chibzuindu-se şi de Divan alegerea D-tale, aşia să se orînduească altul» *(1809. Oct. 5).*

*

Faţă cu óre-carĭ veleităţĭ ale I-luĭ Divan de a lucra cu óre-care independenţă, de vice-president cel puţin, Engelhard îl rechiamă la subordinare către el prin nota luĭ din 11 Februarie 1810, în următórea cuprindere:

Gheneral major Prezident i cavaler Engelhard. Cinstituluĭ Divan al Valahieĭ Predlojenie.

Fiind eŭ ierĭ la domnul acel întâiŭ comandir al armieĭ i cavaler Petre Joanovicĭ Bagration, m'a întrebat Luminarea Sa pentru întărirea cinovnicilor ce Divanul a arĕtat Luminăriĭ Sale, eŭ neavênd nicĭ o sciinţă de aceştĭ cinovnicĭ, ce fără de scirea mea i-aŭ arĕtat Divanul Luminăriĭ Sale, i-am rĕspuns, că acéstă arĕtare ce a făcut Divanul nu-mĭ este prin sciinţă. Luminarea Sa s'a mirat fórte de acésta şi mi-a poruncit, ca să fac Cinstituluĭ Divan *dojănire* şi să-'l însciinţez, că *pentru tóte şi orĭ-ce pricinĭ, Divanul are a face prin mine arĕtare* către ceĭ maĭ marĭ; pentru care orînduială Cinstitul Divan cercetând va afla în hârtile sale predlojenia, în care se arată cum are să urmeze. Mie măcar că nu-'mĭ este lucru de trebuinţă o urmare ca acésta, şi să o fac întocmaĭ pretenţie, dar ca să împlinesc voia a celuĭ întâiŭ comandir al armieĭ, fac Cinstitnluĭ Divan acea maĭ straşnică dojănire pentru astă urmare, arĕtându-'ĭ şi acésta, că de acum înainte fără de scirea mea, ca un vice-prezident ce sunt, nicĭ un fel de arĕtare către aceĭ maĭ marĭ stăpânitorĭ să nu îndrăsnéscă a face; iar când Cinstitul Divan va avea trebuinţă ca să facă de la sine vre-o arĕtare Luminatuluĭ Domn, atuncĭ făcênd douĕ asemenea arĕtărĭ, să le trimiţă la mine, ca una să rĕmână mie, iar cea-l-altă să o arĕt stăpânireĭ, şi primind acésta să-'mĭ arĕte Cinstitul Divan ce obraze aŭ fost acele pe carĭ le-aŭ arĕtatat Luminatuluĭ Domn, ca să le întărésc în datoriile ce Divanul a arĕtat şi cine ànume dintre dînşiĭ s'aŭ întărit? Iar când şi după acésta, Cinstitul Divan va urma tot cu acest chip, eŭ silit voiŭ fi pentru nesupunerea luĭ cătră ceĭ maĭ marĭ, să fac arĕtarea mea Luminatuluĭ Domn celuĭ întâiŭ comandir. 1810. Februarie 11. (*Cod. LXI, fila 56.*)

www.dacoromanica.ro

Răspunsul Divanuluĭ către Excel. Sa gheneralul Enghelhard.

După cuprinderea predlojenieĭ Exc. tale cu No. 350, ce s'aŭ trimis la Divan, scrisă de la 11 ale acesteĭ lunĭ, nu lipsesc cu cinste a face sciut Excel. tale, obrazele ce le-aŭ aretat Divanul către strălucirea luĭ cnéz și care dintr'acelea s'aŭ întărit de către strălucirea sa orînduindu-se cinovnicĭ la diregătoriile boeriilor ce rămăseseră deschise, adecă Logofeția de obiceiurĭ, Vornicia de politie, Armășia și Căimăcămia, și osebit obrazele dintre boerĭ ce s'aŭ maĭ adăugat între cileniĭ întâiuluĭ Divan, precum maĭ jos se însemnară. Și de acum înainte vom fi următorĭ ca orĭ-ce arătare va avea să facă Divanul cătră ceĭ maĭ marĭ stăpânitorĭ, să o facă prin Excelența Ta. 1810, Febr. 14.

D-l Spăt. Grigorie Ghica » Vorn. Const. Bălăcénu	Arătațĭ și orînduițĭ de strălucitul cnéz între Cileniĭ inteiuluĭ Divan
» Logof. Grădișteanu Scarlat » Logof. Băleanu » Logof. Costache Samurcaș » Clucer. Mihalache Racoviță » » Tomița Crezulescu » » Iordache Filpescu » Stoln. Câmpineanu » Anastasache Comăneanu	Arătațĭ pentru maĭ sus numitele 4 boeriĭ.

Ceĭ întărițĭ de strălucitul cnéz:

D-luĭ Logof. Băleanu la Logof. de obiceiurĭ
» » Scarlat Grădișteanu la Vornicia de politie.
» Căminar Iordache Filipescu la Armașie.
» Anatasie Comăneanu la Căminărie.

*

Divanul al 2-lea stă subordinat 1-uluĭ Divan și Comitet. Numirile la acest al 2-lea se fac după recomandatiunea Comitetuluĭ — am spus'o — cu întărirea Prețedinteluĭ rus. E probabil că adese Prețedintele numia și direct.

Convocarea Divanuluĭ al 2-lea o face Comitetul la cas extraordinar; el însă se adună în tóte ḑilele (1).

(1) La 29 Ghenarie 1810, pitac către dumné-luĭ Vel logofĕt de țéra de sus, ca la 4 césurĭ din ḑi să dea de scire dumné-lor boerilor Divanuluĭ de al 2-lea, să se afle negrețit aicĭ la Divan, la locul cel orînduit al adunăriĭ. Așijderea și tuturor calemgiilor i zapciilor și logofețeilor Divanuluĭ, ca și maĭ înainte de numita vreme să se afle toțĭ aci la Divan, cu toțĭ ipothesiariĭ ce sunt a se judeea într'aceeașĭ ḑi (*Cod. LXI, fila 3 verso.*)

www.dacoromanica.ro

Un fel de descentralizare se ordonă în Iulie 1812, dând Ciciacof, Preşedintele rus de la acel an, drept spătaruluĭ de a ţinè directă corespondenţă cu Ispravnicatele în anumitele afacerĭ de atributul Spătărieĭ, precum afacerile de potere şi de hoţĭ (1).

Numaĭ cât lărgirea de atribute şi de acţiune a Spătaruluĭ a dat ocasiune la noue abuzurĭ şi conflicte în judeţe, carĭ aŭ motivat intervenirea comandanţilor ruşĭ în câte-va rîndurĭ (2).

De la întâiul Divan la Vel Logofĕt de ţéra de sus.

Să dea poruncă tuturor calemgiilor Divanuluĭ precum şi zapciilor, ca la 3 cèsurĭ din ḑi diminèţa să se afle toţĭ la Divan, însă zapciiĭ fie care cu pricinele ce vor avea gata a le înfăţişa, orĭ la dumnè-lor boeriĭ divaniţĭ saŭ la Comitet; precum şi calemgiiĭ cu trebile lor săvîrşite, ca să nu stea locuitoriĭ şi alţĭ ipothesiarĭ ce aŭ pricinĭ, zăbovindu-se şi perḑêndu-şĭ vremea lor. Iar care dintr'înşiĭ nu va păzi şi nu'şĭ va urma datoria sa, să li se arĕte, că nu numaĭ aŭ să se pedèpsèscă arĕtându-ĭ Excelenţeĭ sale generaluluĭ, ci se va lipsi şi din slujbă.—1812, Februarie 19.

Manol. Creţulescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vistier Varlaam şi Constantin Samurcaş.

(1) La 5 Iulie 1812 s'a făcut de scire tuturor Ispravnicilor «pentru dregătoria de Vel Spătar. Fiind-că cu întărirea celuĭ maĭ mare comandir al armieĭ Dunăreĭ Ciciacof s'a încredinţat dumnè-luĭ cinstit biv Vel Logofĕt Grigorie Băleanu (?) ca pentru verĭ-ce pricinĭ urmèză la acèstă dregătorie să aibă Ispravniciĭ a se *corespondarisi* cu dumnè-luĭ, cum maĭ vîrtos pentru pricinele de tâlhăriĭ, hoţiĭ i gazde de hoţĭ, când se va simţi în părţile loculuĭ, pe de o parte să dea în scire Polcovniculuĭ, dând şi tot ajutorul, ca să iasă cu toţiĭ să-ĭ prinḑă, iar pe de altă parte să însciinţeze Spătărieĭ precum şi pe potera de catanele steagurilor spătărescĭ, să nu le metaherisiţĭ dumnè-vòstră la alte trebĭ ale judeţuluĭ, ci să-ĭ lăsaţĭ a fi numaĭ pentru pază. străjuirea şi prinderea hoţilor, maĭ vîrtos într'acèstă vreme; ci dar aşa să urmaţĭ negreşit»

(2) *De la Intâiul Divan către Ispravniciĭ de Prahova.*

Insciinţarea dumnè vòstră, scrisă de la 7 ale acesteĭ lunĭ, ce aţĭ trimes la Divan, s'a primit şi am vĕḑut cele ce însciinţaţĭ pentru òmeniĭ cinst. Spătăriĭ, ce se trimet aci în judeţ cu felurĭ de mumbaşirlicurĭ, că nu urmèză după orînduială a săvîrşi cele ce sunt porunciţĭ prin scirea Ispravnicatuluĭ, precum şi pentru un Mihalache neferul spătăresc, ce a venit într'aceste ḑile aci în judeţ, ca să ridice pe un Filip ot Corlătescĭ, pentru talerĭ 50, că neurmând a da de scire Isprăvnicatuluĭ, nu numaĭ că nu 'l-aţĭ lăsat să ridice pe numitul Filip, ci încă era să şi-l pedepsiţĭ; care acèstă urmare a dumnè-vòstră, a pedepsi om al cinstiteĭ Spătăriĭ şi cu tòte că d-luĭ fratele Vel Spătar ne-a dat încredinţare, că apururea în volniciile cu carĭ trimete mumbaşirĭ òmenĭ spătărescĭ prin judeţe, numesce ca acele po-

www.dacoromanica.ro

Miloşevicĭ, la 14 Maiŭ 1810 cere Divanuluĭ catastih de câţĭ cinovnicĭ se află despre partea Spătaruluĭ în fie-ce judeţ, cât şi alţĭ ómenĭ slujbaşĭ ce sunt sub stăpânirea Spătărieĭ, cu arĕtare în ce anume trĕbă sunt orînduiţĭ şi de daŭ cevaşĭ banĭ în haznea? (Visterieĭ).

Asemenea catastih se cere şi de la Armaş şi cu deslușire de suma Ţiganilor de sub privegherea Armăşieĭ: în ce chip îĭ stăpânesce Armaşul? Câtă dajdie strînge de la fie-care?

Asemenea catastih cere Miloşevicĭ şi de toţĭ ceĭ-l-alţĭ cinovnicĭ şi slujbaşiĭ ce sunt orînduiţĭ în Bucurescĭ.—(*Cod. LXV, fila 330.*)

La 20 Maiŭ 1810 1-iul Divan ordonă Spătăr. (după ordinea luĭ Engelhard) ca pre Polcovnicul Saiov, ce s'a dovedit învinovăţit jăfuind pe locuitoriĭ din partea loculuĭ, unde aŭ fost orînduit Căpitan, nu numaĭ să-l lipsĕscă din slujbă, ci încă să se însemne şi în condica Spătărieĭ, ca altă dată să nu se maĭ orînduiască. (*Cod. LXV, fila 34.*)

Intâiul Divan către Şteter, rĕspunḑênd la predlojenia acestuia, «pentru carnea ce te aĭ însciinţat Excelenţa-Ta, că ieaŭ Ispravniciĭ de Prahova făr' de plată de la măcelariĭ din oraşul Ploescilor, câte 4 oca pe ḑi fieş-care, avem cinstea a rĕspunde Excelenţieĭ-Tale, că Divanul îndată a făcut poruncă către Ispravniciĭ numituluĭ judeţ, că de vor fi avênd pentru acĕstă urmare a lor vre-o poruncă, orĭ domnĕscă saŭ a Divanuluĭ, să o trimiţă aicĭ, spre a o vedea, iar de nu, nu numaĭ să se păzĕscă de acum înainte de ast-fel de urmare, ci încă să plătĕscă măcelarilor şi tŏtă carnea ce vor fi luat până acum; iar pentru osânda Ispravnicilor, de nu vor fi avênd vre-o poruncă, precum s'a ḑis maĭ sus, Divanul găsesce cu cale, să dea fieş-care câte tal. 100 la cutia milosteniilor; pentru care va avea Divanul cinstitul rĕspuns al Excelenţeĭ-Tale. (*Cod. LXVI, fila 146*)

---

runcĭ să le săvîrşĕscă orînduiţiĭ mumbaşirĭ prin scirea Ispravnicatuluĭ; dar şi de s'ar întîmpla vre-o dată a urma vre-un mumbaşir în potriva cuprinderiĭ din volnicia cu care se trimete, dumnĕ-vóstră atuncĭ se cuvine să însciinţaţĭ cinst. Spătărie pentru acĕstă netrebnică urmare a mumbaşirilor, ca să-'şĭ iea unul ca acela, cuviinciósa pedĕpsă chiar de la cinst. Spătărie zabitul sĕŭ, precum *corespondarisesc* tŏte cele-l-alte Ispravnicaturĭ tot-d'auna cu cinst. Spătărie pentru orĭ-ce pricină privesce asupra dregătorieĭ sale, care acĕstă *corespondanţie* cu cinstita Spătărie, vedem că de la Decembrie cu totul lipsesce şi apoĭ îndrăsniţĭ a scrie la Divan un cuvînt ca acesta, că veţĭ pedepsi ómeniĭ Spătărieĭ? De aceea se poruncesce domnieĭ-vóstre, ca de acum înainte să urmaţĭ întocmaĭ precum maĭ sus s'aŭ ḑis: a *corespondarisi* pentru acest fel de pricină cu cinstita Spătărie, spre a nu se maĭ întîmpla acest-fel de pricină, care aduce ponos la datoria dumnĕ-vóstră.—1810, Iulie 12 (*Cod. LXV, fila 45.*)

Istrate Creţulescu, C. Bălăceanu, Vel Vistier, Iŏn Comănĕnu.

www.dacoromanica.ro

Cât de puţin se stârpi acest abus se póte vedé din acestă-l-alt document, din Octombre 1811:

De la întâiul Divan.

Excelenţa sa domnul gheneral-maior 1 cavaler Şteter viţ prezident al Divanuluĭ prin predlojenia excelenţeĭ sale cu No. 8133 de la 11 ale următóreĭ aŭ arĕtat Divanuluĭ, că ofiţerul aceluĭ judeţ prin raport l'aŭ înşciinţat cum că dumné-vóstră aţĭ fi luând fieş-care pe tótă ḑiua câte patru oca carne fără de banĭ de la măcelariĭ oraşuluĭ Ploeştĭ, cu cuvînt de obiceiŭ; pentru care Divanul iată într'adins poruncesce dumné-vóstră că de veţĭ fi avênd vre o poruncă domnéscă, séŭ cartea Divanuluĭ pentru acéstă urmare, fără de zăbavă să o trimeteţĭ aicĭ la Divan, spre a se vedea, iar de nu, să plătiţĭ tótă carnea câte o veĭ fi luat până acum acelor măcelarĭ, părăsindu-vĕ cu totul de acésta; şi de priimirea şi punerea în lucrare aceĭ poruncĭ să aibă Divanul respunsul dumné-vóstră.—1811, Octombre 18. (1)

Radu Golescu, Isaas Ralet, Mihaiŭ Manu, Polcovnic Loghinov.

*

Am vĕḑut reorganisarea făcută de Muscalĭ în Divanurile ţĕreĭ. Administraţiunea judeţeană încă primesce modificărĭ. Pe lângă fie-care ispravnicat se adaogă câte un ofiţer rus, care acela devine, nu numaĭ un adaos la budgetul ţĕriĭ, dar şi principalul factor din judeţ. Acest ofiţer înţeles cu Ispravniciĭ, în loc de a-'ĭ controla împarte cu eĭ jăfuirea, fără de nicĭ o oprire, a sĕrmanilor locuitorĭ, aşa că de rĕul administraţiuneĭ se sparg satele, fugind locuitoriĭ prin codri, deacă nu le succede să trécă vre-o graniţă (2).

Cod. LXV, fila 130 verso.

(2) Veḑĭ abusurĭ de ofiţeriĭ de judeţ după Cod. LXVI, fila 110, in Iunie 1811.

Către Steter de la Intâiul Divan.

Din alăturata jalbă ce aŭ dat către Divan locuitoriĭ orăşenĭ ot Câmpulung, i din osebit alăturatul catastif iscălit de judeţul oraşuluĭ, veĭ lua Excelenţa-Ta pliroforie pe larg, de cele ce jăluesc pentru cheltuelele ce le-aŭ făcut dumné-luĭ ofiţerul Ispravnicatuluĭ în trebuinţele domnieĭ-sale, ci fiind-că jăluitoriĭ orăşenĭ cer a li-se plăti aceştĭ banĭ, séŭ a se risipi cu cislă prin tot judeţul şi asupra celor-l-alţĭ locuitorĭ şi Divanul nu se scie dator la dumné-luĭ ofiţerul, maĭ mult de cât ceĭ tal. 100, ce-'ĭ sunt orînduiţĭ pe tótă luna pentru casa dumné-luĭ, nu lipsim a arĕta Excelenţeĭ-Tale, rugându-ne a avé cinstit rĕspuns, ce urmare să facă Divanul pentru aceştĭ banĭ, ce arĕtă numiţiĭ orăşenĭ că aŭ cheltuit după cererea dumné-luĭ

www.dacoromanica.ro

Vechia organisare la judeţe este mult maĭ schimbată ceva maĭ apoĭ. In loc de doĭ Ispravnicĭ românĭ, se lasă unul singur şi pe lângă el ofiţerul muscal, iar pe lângă aceştia câte doĭ «*zasedatelĭ.*» Dar nu târdiŭ se maĭ în fiinţéză şi un al treilea ispravnic.

Contra primeĭ organisărĭ reclamă I-iul Divan şi Comitet, la Maiŭ 1810 în modul următor:

«Cu căḑută cinste arĕtăm Excelenţeĭ Tale (luĭ Miloşevicĭ), că aicĭ într'acéstă ţéră, precum şi în Ţéra-Moldoveĭ obiceiŭ a fost din vechime de se orînduia prin judeţe câte doĭ căpitanĭ ispravnicĭ, adecă la fieş-care judeţ, carĭ fiind într'o unire şi de o potrivă căutaŭ şi trebile judeţuluĭ cu maĭ multă înlesnire, ajutorându-se unul cu altul; iar după orînduiala ce se urméză acum de sunt pe la fieş-care judeţ numaĭ câte un căpitan ispravnic i câte doĭ *zasedetelĭ* împreună şi cu orînduitul ofiţer, se pricinuesc douĕ lucrurĭ: 1-iŭ adecă, că nefiind atîrnate tóte trebile judeţuluĭ din îngrijirea numaĭ a căpitanuluĭ ispravnic, nu póte să le sĕvîrşéscă tóte în vremea lor, precum şi *zasedetelĭ* socotindu se maĭ micĭ decât căpitanul ispravnic şi neputênd a o suferi acésta, nicĭ o învoire nu póte fi între dînşiĭ şi dintr'acésta mulţĭ sunt siliţĭ, dintre dînşiĭ (carĭ după vremĭ aŭ stătut căpitanĭ ispravnicĭ şi s'aŭ arĕtat cu vrednicie) a se trage din da-

ofiţeruluĭ în trebuinţele domnieĭ-sale.—1811, Martie 17. (*Cod. LXVI, fila 81 verso.*)

Nota întâiuluĭ Divan către generalul Şteter.

La Divan s'aŭ jaluit plăeşiĭ din plaiul Pârscovuluĭ şi din al Slăniculuĭ din jud. *(sic)* Buzĕuluĭ pentru dumnė-luĭ Parucicul Danţov din Ispravnicatul aceluĭ judeţ, că de la o vreme încóce s'a întovărăşit cu Răducanu Pâcleanu, sameş de acolo, făcêndu-le jafurĭ, şi apoĭ le-aŭ trimes pe amîndouĕ plaiurile 24 buţĭ cu vin pe moşiile ce aŭ, prin cârciume, pe carĭ vinurĭ le cere a le plăti vadra câte tal. 2 şi jumătate, şi lor nedându-le mâna le aŭ lăsat de le-aŭ pus prin cârciume şi nicĭ chiria dusuluĭ nu le-aŭ plătit şi acum 'ĭ-a ridicat cu cazacĭ şi 'ĭ-a dus la dumnė luĭ cerêndu-le să dea adeverinţă, că cu a lor bună-voie s'aŭ pus vinurile prin cârciumele lor. Asemenea şi la slujba Vornicieĭ pe vremea cât era asupra ofiţeruluĭ dė la Ispravnicat, le-aŭ luat pe vitele de pripas câte 6 şi câte 8 leĭ glóbă şi se rógă a li-se face îndreptare la acestea; pentru care avem cinstea să arĕtăm Excelenţeĭ-Tale, ca să bine-voescĭ a li-se face îndestulare la dreptatea ce vor avė. — 1811, Iunie 16. (*Cod. LXVI, fila 110 verso.*)

La 3 Septembre 1811. — Primul Divan comunică generaluluĭ Şteter o nouă jalbă a boerilor, boernaşilor şi a unuĭ Nicolae, fost al 3-lea Logofĕt, cu toţiĭ din Câmpulung, reclamând asupra ofiţeruluĭ de la Ispravnicat de Muscel. (Cod. LXVI, fila 132 verso.)

www.dacoromanica.ro

toria lor şi aşa urméză a rĕmânea numaĭ căpitanul ispravnic şi nicĭ unul din ceĭ cercaţĭ şi vrednicĭ a nu primi să fie în orînduiala *de zasedeteli*, din care pricină se nasce o mare zăticnire la săvîrşirea grabnicelor trebuinţe ce sunt acum prin judeţe. Al 2-lea, că şi Visteria, pe lângă lipsa eĭ mare întru care se află, se însărcinéză şi cu lefile acestora, căcĭ unde eraŭ maĭ înainte câte doĭ, acum sunt câte 4. Şi în cele după urmă vedem că în Moldova, vecina acesteĭ ţĕrĭ, orînduiala Isprăvniciilor se urméză precum a fost şi maĭ înainte, în vreme ce cererile şi trebuinţele de acolo sunt mult maĭ micĭ şi maĭ uşóre decât de aicea. De aceea rugăm pe Excelenţa Ta, să bine-voescĭ, pentru destoinicile pricinĭ ce se arată maĭ sus, ca orînduiala să rĕmâe a se urma şi de acum înainte întocmaĭ precum s'a urmat din vechime, precum şi în Moldova asemenea se păzesce, de a fi, adecă, numaĭ câte 2 căpitanĭ ispravnicĭ deopotrivă la fieş care judeţ, spre a nu se face o acest fel de osebire la acéstă ţéră dintre ţéra Moldoveĭ, care este sciută că dintru început aŭ cercat mult maĭ uşóre patimĭ şi rĕspunderĭ decât acéstă ţéră. — 1810 Maiŭ.

Semnaţĭ:

Al Ungro-Vlachieĭ Mitr., Manolache Ban, Grigore Ghica, Istrate Creţulescu, Const. Bălăcénu.

Dăm în note diverse acte din carĭ lectorul póte vedea, că şi la alegerea personaluluĭ administrativ (al Ispravnicilor) a predomnit nume de boerĭ pămîntenĭ, cea ce nu a împedicat *gróznicele abusurĭ* sĕvîrşite în unire cu ofiţeriĭ ruşĭ (1).

---

(1) *Ispravnicii din 1808 şi 1809.*

Rîmnicul-Sărat. Paharnicul Alecu Creţulescu este rînduit la 3 Iunie 1808, apoĭ la 28 Aprilie 1809 înlocuit cu Pah. Matache Nicolescu. Al 2-lea Ispravnic de Rîmnicul-Sărat, la 4 Decembrie 1808 este Pah. Nicolae Ialomiţeanu şi la 20 Maiŭ 1809 Clucerul Alecu Nicolescu.

Buzĕŭ. Medelnicerul Alecu Vilara şi Medelnicerul Iancu Cârlova.

Saac. Paharnicul Constantin Grădişteanu şi după câte-va lunĭ Paharnicul Ioan Ştirbeĭ îl înlocuesce. Căminarul Nicolae Filipescu, Ispravnicul al 2-lea de la Iunie 1809, este înlocuit la 12 Iunie 1809 prin Stolnicul Şerban Grădişteanu.

Prahova. Serdarul Iancu Cocorĕscu de la 29 August. 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin George Drăgănescu. Al 2-lea Ispravnic Nicolae Văcărescu Căminar, din 25 Ianuarie 1809.

Judeţul Ialomiţa. Stolnicul Apostolache din 3 Iunie 1808 înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin comisul Costache Rasti. Al 2-lea Ispravnic Grigorie Filipescu de la 4 Decembrie 1808.

Judeţul Ilfov. Paharnicul Grigorie Romaniti de la 4 Decembre 1808, în-

www.dacoromanica.ro

Toţĭ funcţionariĭ şi maĭ ales Ispravniciĭ sunt chiămaţĭ, din ordinul luĭ Cuşnicof, în Iulie 1808, să depună următorul jurămînt, care nu-'ĭ va împedica de a fi rĕĭ şi hoţĭ:

Făgăduiala şi legătura, ce prin jurămînt evangelnic se îndatoréză toţĭ Ispravniciĭ judeţelor, după porunca Excelenţeĭ Sale generaluluĭ Cuşnicof.

«Eŭ cel maĭ de jos iscălit, jur şi mĕ făgăduesc, pe numele a-tot-puterniculuĭ

---

locuit la 8 Maĭ 1809 de Serdarul Costache. Al 2-lea Ispravnic Şătrarul Dimitrache Slătinénu de la 3 Iunie 1808, înlocuit şi acesta la 8 Maiŭ 1809 de Med. George.

Judeţul Dâmboviţa. Paharnicul Scarlat Mihăilescu, de la 28 Decembre 1808 şi Slugerul Nicolae Bălăcénu de la 4 Iunie 1808, apoĭ înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Slugerul Filip.

Judeţul Vlaşca. Paharnicul Ioan Ştirbeĭ înlocuit la 12 Iunie 1809 de Paharnicul Constandin Grădişténu şi Stolnicul Grigorie Grădişténu din 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Coridalelsu.

Judeţul Telcorman. Serdarul Iancu Călinescu, din Februarie 1809 şi Serdarul Răducanu Caramanlăŭ din 1808 Iunie 3, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Paharnicul Mihăiţă Filipescu.

Judeţul Muscel. Paharnicul Iordache Mavrodoglu din Februarie 1809 înlocuit la 8 Maiŭ 1804 prin Grigorie Grecénu şi Stolnicul Constantin Golescu, din 14 Maiŭ 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Paharnicul Costache Roset.

Judeţul Argeş. Paharnicul Pană Costescu din 3 Iunie 1808 înlocuit prin promoţiunea din 8 Maiŭ 1809 prin Paharnicul Romanit trecut aci de la Ilfov şi căminarul Iordache Rasti din 1808 înlocuit la promoţiunea din 8 Maiŭ 1809 prin Stolnicul Palada.

Judeţul Olt. Iancu Fotino, din 20 Februarie 1809 şi Pitarul Vencea din 3 Iunie 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Serdar Vulturescu.

Judeţul Romanaţĭ. Slug. Constantin Bengescu, din 20 Octombre 1808, înlocuit la 28 Aprilie 1809 cu Med. Ştefan Bibescu şi Slug. Grigorie Brăiloiu din 15 Iunie 1808, înlocuit la 28 Aprilie 1809 cu Medelnicerul Sevastia.

Judeţul Vâlcea. Paharnicul Ioan Venescu, din 29 August 1808, înlocuit la 1809 prin Cămin. Dincă Socoténu şi Medelnicerul Constantin Almăjanu, de la 3 Iunie 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 cu Medeln. Dinu Oteteleşanu.

Judeţul Dolj. Cluc. Dinu Brăiloiu, de la 3 Iunie 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 cu Paharnicul Ghiţă Bengescu şi Serdarul Alecu Bengescu de la 3. Iunie 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Slugerul Nicolae Brăiloiu.

Judeţul Gorj. Căminarul Constantin Socoténu, de la 20 Octombre 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Medelnicerul Răducanu Bengescu şi la Septembre 1809 prin Clucericul Ionică Brăiloiu şi Stolnicul Ştefan Bujorénu, de la 23 Decembre 1808, înlocuit la August 1809 prin Aga Pantazoglu.

Judeţul Mehedinţĭ. Clucerul Constanin Haralambie, de la 20 Octombre 1808 şi Stolnicul George Coţofeanu de la 3 Iunie 1808, înlocuit la 8 Maiŭ 1809 prin Cluceriul Glogovénu, iar la 2 Septembre 1809 prin Medelnicerul Constantin Oteteleşanu.

www.dacoromanica.ro

Dumneḑeŭ şi înaintea sfinteĭ Evangheliĭ, că voesc şi sunt dator a sluji la dorita mea patrie, cu credinţă şi fără de făţărnicie. Aşişderea voiŭ fi supus la poruncile prea înalteĭ stăpâniriĭ, osârduindu-mĕ din tótă virtutea, ca să împlinesc datoria Isprăvnicatuluĭ cu care sunt însărcinat, săvîrşindu-o cu rîvnă adevĕrată şi cu credinţă, spre a se vedea rod şi folos din slujba mea, fără de a mĕ arĕta cu vre-o lăcomie de câştig, séŭ cu părtinire şi patimă asupra cuĭ-va şi, ci la orĭ-ce întêmplare să mĕ port cu cuget curat şi cu dreptate către locuitoriĭ, ce se vor fi aflând sub ocârmuirea mea, căutându-le pricinele judecăţilor cu dreptate şi ocrotindu-'ĭ de cele nedrepte şi îngrijind cu luare aminte cu de-adinsul pentru a lor bună stare. Pe lângă acestea, îndată ce voiŭ lua pliroforie pentru vre-un lucru împotrivitor la folosul patrieĭ, séŭ pricinuitor de stricăciune şi de pagubă, atuncĭ nu numaĭ să fiŭ dator a însciinţa îndată şi a face cunoscut, ci încă să mĕ silesc în tot chipul de a-l popri şi a-l depărta şi orĭ-ce taină mi-se va încredinţa, să o păzesc cu statornicie, şi în scurt că mĕ voiŭ purta ca un credincios fiŭ al patrieĭ şi ca unul ce am a da sémă şi rĕspuns înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi a înfricoşatuluĭ séŭ Divan. Decĭ săvîrşind acest jurămînt al meŭ sărut cuvintele şi crucea Mântuitoruluĭ meŭ. Amin.»

Acest jurămînt a fost trimis către boeriĭ Ispravnicĭ din tóte judeţele cu următorul pitac de la Divanul Principatuluĭ Ţĕriĭ-Românescĭ.

«Porunca Excelenţeĭ Sale generaluluĭ Cuşnicof, dată către Divan este ca d-vóstră de faţă cu orînduitul din partea Divanuluĭ să săvîrşiţĭ acest jurămînt întocmaĭ precum în maĭ sus numita copie, ce e trimisă de Excelenţa, se cuprinde. Pentru care s'aŭ scris de Prea Sfinţia Sa părintele Mitropolitul, protopopuluĭ de judeţ, ca de faţă cu . . . . . ce s'a orînduit din partea Divanuluĭ se săvîrşesce acest jurămînt în biserică pe sfînta Evanghelie, dându-'ĭ şi în scris sub iscăliturile d-vóstre, iar care nu va voi, să însciinţaţĭ Divanuluĭ, spre a rĕspunde Excelenţeĭ Sale. 1808. Iulie (1).

Incă înainte de purtarea de jurămênt I. Divan adresase ispravnicilor o circulară din care se vede că el se temea, să nu facă ispravniciĭ şi oameniĭ lor jăfuirĭ şi nedreptăţĭ. (2)

(1) Cod. LVI, fila 17.

(2) *De la Divan către Ispravnicĭ.*

Fiind-că după orînduiala buneĭ ocârmuirĭ urmĕză a avea Divanul sciinţă de orĭ-ce poruncĭ se vor trimete prin judeţe pentru verĭ-ce felurĭ de pricină politicĕscă, şi pentru verĭ ce fel de orînduelĭ privesc spre împlinirea celor trebuinciósă ale împĕrătescilor oştirĭ, şi în scurt pentru orĭ ce altă

www.dacoromanica.ro

Dăm scirĭ şi despre uniĭ din Vataflĭ de plaiŭ. (1)

---

madea, spre a nu se face părtinire, năpăstuirĭ seaŭ vre-o alta câtuşĭ de puţină mişcare prin taină de către dregătorĭ, şi ceia-lalţĭ zabiţĭ aĭ judeţuluĭ, din care se nasc apoĭ multe nedreptăţĭ şi asuprirĭ; de aceea dar poruncesce Divanul şi d-vóstră Ispravnicilor acestuĭ judeţ, ca de acum înainte până nu veţĭ vedea obştésca poruncă a Divanuluĭ, pentru verĭ ce fel de madea, precum s'a ḑis maĭ sus, să nu îndrăsniţĭ a pune în lucrare numaĭ cu vre-o parte, cum va fi poruncă atât d-vóstră, cât şi zabiţiĭ plăşilor, căcĭ dovedindu se împotrivă una ca acésta, să fiţĭ bine încredinţaţĭ că nu veţĭ avea cuvînt de îndreptare. 1808 Martie 23.

(1) *Vataflĭ de la plaiurĭ în 1808.*

Plaiul Ialomiţa din judeţul Dâmboviţa, Teodorache Dobrogeanu la Iulie 15.
Plaiul Pirscov din judeţul Buzĕŭ, biv. 3-lea Post. Iordache, Dumitru Log. 1809 Ghenarie 15.
Plaiul Slănic din judeţul Buzĕŭ, Gheorghiţă, 1808 Oct. 1.
Plaiul Râmnic din judeţul Slam. Râmnic, Alex. Mironescu. 1808 Oct. 1.
Plaiul Prahova din judeţul Prahova, Mihalache cel ce a fost. 1808 Oct. 1.
Plaiul despre Buzĕŭ, sud Saac, Dumitrache biv. Vist. idem.
Plaiul Teleajinul, Saac, Dumitrache Polcovnic. idem.
Cărţile li s'aŭ iscălit la 20 Noembre 1808. (Cod. LVI, fila 117).

Carte de Vătaf de Plaiŭ. De la Divan.

S'a dat acéstă carte a Divanuluĭ . . . . care s'a orînduit Vătaf la plaiul . . . . sud . . . să fie cu priveghere ḑiua şi nóptea, ca să păzéscă plaiul şi potecile, cu plăiaşĭ i potecaşĭ, de hoţĭ, de tâlharĭ, şi de cele ce sunt poprite a nu eşi din ţéră, şi orĭ-când se va întîmpla hoţĭ prin plaiŭ, să sară cu plăieşiĭ să-'ĭ prinḑă, şi cu bună pază să-'ĭ trimită la Ispravniciĭ judeţuluĭ, ca şi dumné-lor să 'ĭ trimiţă cu bună pază aicĭ, iar pentru cele ce se vor găsi asupra hoţilor când îĭ va prinde, cal, arme séŭ borfe, câte dintr'acelea vor cunósce păgubaşiĭ, şi le vor dovedi, să şi le iea, iar câte vor rĕmânea ale hoţilor, acele după obiceiŭ să le iea vătaful cu plăiaşiĭ, iar de vor avea hoţiĭ case şi alte bucate, la acelea să nu se amestece vătaful, ci Ispravniciĭ să le iea în zapt să plătéscă păgubaşilor; să păzéscă şi satele plăieşescĭ, ca să nu fugă séŭ să trécă peste plaiŭ, şi aşa nicĭ un om, nicĭ lucrurĭ, marfă, fără de rĕvaş să nu slobódă; când se va întîmpla plăieşiĭ din vătăşia luĭ să aibă gâlcevurĭ şi pricinĭ maĭ micĭ, să se judece de vătaf, fără de a lua de la aceĭ plăiaşĭ cât de puţină gloabă, fără numaĭ să-'ĭ certe cu bătăĭ după mĕsura vineĭ lor, fără de a se întinde însă cu acésta a pedepsi pre ómenĭ cu bătăĭ straşnice, care eĭ nu sunt sloboḑĭ a o face acésta, ci maĭ mult decât douĕḑecĭ séŭ treĭḑecĭ beţe să nu fie volnic Vătaful a bate, iar pricinĭ de vinovăţiĭ marĭ, cărora li se cade pedépsă maĭ mare, aŭ a le cerceta Ispravniciĭ, carĭ aŭ voie a judeca şi pe Vataf;

www.dacoromanica.ro

Jacaşĭ şi eĭ, eraŭ Vătaşĭ de plaiurĭ, dar de multe orĭ eĭ eraŭ aşia, din causă că mariĭ Vorniciĭ îĭ schimba mereŭ din funcţiune, ca să şĭ facă câştig din nouele numirĭ. Contra unuĭ asemene abus aŭ adresat 1-iul Divan următorul pitac:

De la I-ul Divan către Vel Vornic de ţèra de sus.

S'aŭ jăluit unuia din Vătaşiĭ de plaiurĭ că Vel Vornic îĭ scóte şi pune alţiĭ în locul lor, când eĭ sunt încurcaţĭ cu plaiurile în sumă de banĭ pentru rĕspunderea orînduelelor Visterieĭ. Divanul e de părere: Maĭ bine ar fi să nu se înlăture aceştia ce sunt vechĭ, carĭ sciŭ starea plaiuluĭ şi-l pot chivernisi maĭ bine, maĭ vîrtos, acum în vreme de primă-véră, ca să nu se spargă plaiul. Marele Vornic rĕspunde, că şi ceĭ ce-ĭ orînduesce el, sunt ómenĭ vrednicĭ, cu chezăşiĭ bune. I-ul Divan îĭ cere acum să-ĭ trămită chezăşiile a se vedea şi a fi sciute, carĭ chezăşiĭ să fie de credinţă, din orĭce trĕptă, afară din boerĭ şi sudiţĭ şi să dea prinsóre, că se va purta Vătaful cu bună orînduială şi a se feri de orĭ-ce nedreptate sĕŭ jăfuire, neîndrăsnind a lua din plaiŭ nicĭ un ban maĭ mult peste cele orînduite prin ponturile Divanuluĭ ce i se daŭ la mână, şi după ce veĭ lua acest fel de chezăşiĭ şi le veĭ face cunoscute Divanuluĭ, atuncĭ Divanul cere a fi d-ta rĕspunḑĕtor pentru orĭ-ce cusur vor face aceĭ Vătaşĭ în orĭ-ce fel de chip, care acésta să-ĭ o şi daĭ dumnè-ta în scris şi îndată se vor da cărţile de Vătaşĭ.—1811 Februarie 4 (1).

---

cheltuială pentru vînaturĭ, şoimĭ, şi verĭ-ce alte să nu fie volnicĭ Vătaşiĭ de sineşĭ fără de poruncă în scris a face cislă pe sate, ci la vremea aceea Vătaful făcênd fóie de cheltuială, să se cerceteze de Ispravnicĭ, şi pe cât va fi drĕptă fără de încărcătură, se va plăti acea cheltuială, cu porunca Divanuluĭ, făcêndu-se cislă pe sate. Vătaful de plaiŭ să nu lase locurile de pază şi să âmble după strînsul banilor dăjdieĭ, ci strînsul banilor să-'l facă cu plăiaşiĭ, iar el să stea la locurile de pază. Vătaful să aibă a lua dela toţĭ casniciĭ ce locuesc în plaiŭ, clacă câte o ḑi pe an, precum şi de la turmele cu oĭ câte un miel mic, i câte un caş de stînă; să fie şi de tóte podveḑile şi angariile apĕrat; să dea şi orînduitul plocon la dumné-luĭ vel. Vornic tal. . . . iar nu maĭ mult. Poruncesce Divanul, orînduitule Vătafe, mergênd la numitul plaiŭ, să cauţĭ să păzescĭ tóte acestea maĭ sus arĕtate poruncĭ, să te feresci de jafurĭ şi încărcăturĭ maĭ mult la cislele satuluĭ, i de cazne şi bătăĭ fără de vină, de la nimenea maĭ mult să nu cutezĭ a lua cu nume de venit al tĕŭ peste cele maĭ sus orînduite, pentru că se va face cercetare în plaiŭ, şi de te veĭ găsi cu vre-o luare maĭ mult te veĭ pedepsi straşnic. Porunceşte Divanul şi vouĕ locuitorilor, să-l cunósceţĭ ca Vĕtaf, să-ĭ daţĭ ascultare la trebile plaiuluĭ, căcĭ cine se va arĕta cu nesupunere, unul ca acel se va pedepsi.—1808 Ghenarie.

(1) Cod. LXV fila 59.

www.dacoromanica.ro

*

Dintre toţĭ funcţionariĭ administrativĭ, ceĭ carĭ prin faptul că eraŭ în contact imediat cu ţĕranul, eraŭ ceĭ maĭ marĭ jăfuitorĭ aĭ luĭ, eraŭ Vătaşiĭ de plaiurĭ. Numeróse sunt reclamaţiunile plaiurilor contra Vătaşilor. In câte-va rîndurĭ asemenea reclamaţiunĭ avură de consecinţă o trecĕtóre învoire acordată locuitorilor din plaiŭ de a-'şĭ alege înşişĭ pe vătaful lor. Dăm în notă acte diverse, cu referinţă la aceştĭ funcţionarĭ (1).

(1) In Martie 1810 întâiul Divan arată luĭ Engelhard, că locuitoriĭ din plaiul Loviştei, jud. Argeş, cer înlocuirea Vătafuluĭ de plaiŭ Nicolae prin Anastasie Postelnicelul, pămîntén de acolo, arĕtând că Nicolae este un jăfuitor. Divanul a trimis cercetare la faţa loculuĭ, să afle dacă cererea acésta este a majorităţiĭ locuitorilor, «care parte sunt maĭ mulţĭ: ceĭ ce nu-'l primesc?» Jafurile săvîrşite de Nicolae, se vor cerceta de rînduiţiĭ cercetătorĭ. ce se vor trimite acolo de către cinstita comisie. 1810. Martie 22. (*Cod. LXI, fila 72 verso.*)

I-ul Divan de la 27 Februarie 1812 ordonă Vornicul de ţéra de sus, să pue alt Vătaf, după alegerea locuitorilor, la plaiul Putneĭ, de vreme ce eĭ prin jalba către Vornicul arată că nu maĭ primesc pe cel actual pîrît de eĭ. Loghinov, Manu Creţulescu, Isac Ralet, Barbu Văcărescu Vel Vistier. (*Cod. LXIV fila 19 verso*).

Biv Vel Vornic Gr. Ghica se jăluesce Divanuluĭ că din pricina jafurilor ce sufer Mocaniĭ ce se cobor cu oĭ în plaiurĭ, de la Vătafĭ, nu şi-a putut da în arendă munţiĭ la mocanĭ. Comitetul trămite carte deschisă la Ispravniciĭ judeţelor muntene poruncindu le straşnic, ca nicĭ într'un chip să nu îngăduiţĭ pe pîrîţiĭ vătafĭ a se întinde cu mânile lor, căcĭ de ni se va maĭ face asemenea arĕtare nu numaĭ că eĭ vor fi vinovaţĭ a întórce înapoĭ şi a-şĭ lua căduta cercetare, dar încă şi dumné-ta veĭ fi îndatorat a da rĕspuns.—1812, Iulie 12. (*Cod. LXIV fila 67*).

1810 Martie 11. Intâiul Divan ordonă Ispravnicilor de judeţ să conserve ca zapciŭ de plasă pe un Vasilake Strâmbeanu, care e numit numaĭ de 3 lunĭ. In acéstă trĕbă, daca se va fi purtat bine la trĕba zapcilîculuĭ luĭ şi nu ne va fi făcut vre un cusur saŭ altă rea urmare, că e om scăpătat cu casă grea. (*Cod. LXV, fila 11*).

Atâta e de slabă autoritatea Divanuluĭ I-iŭ că nicĭ chiar pe un Vătaf de plaiŭ nu-'l póte schimba fără pe voia Preşed. muscal! Iată dovada:

De la I-iul Divan către General Cuşnicov.

Cu cinste facem arătare Excelenţeĭ Tale, că Vătaful de plaiŭ despre Buzĕŭ sud Saac, ce se află acum, cu atâta nebăgare de sémă şi nesupunere se arĕtă cătră Isprăvnicia judeţuluĭ şi la trebile curgĕtóre, carĭ privesc la a sa îngrijire, în cât o sumă mare de banĭ aĭ visterieĭ din pricina luĭ staŭ prin plaiŭ bataclisiţĭ şi neîmpliniţĭ de atâta vreme; pentru care acésta a luĭ netrebnicie, *cu tóte că Divanul póte al lipsi din trĕba Vătaşiĭ* şi a-ĭ face căduta certare, dar ca şi Excelenţeĭ Tale, să fie sciut unul ca acesta om

www.dacoromanica.ro

Câmpul-Lung și Ocnele-Marĭ aŭ conservat în 1348 Maiŭ 30 vechia lor organisare cu județ și pîrgarĭ. Ofițerul rusesc din județ a cercat să se

---

netrebnic, nu lipsim a face cunoscut, că se cuvine a se lipsi negreșit din trébă și ca un supus și pricinuitor plaiuluĭ de turburare și Visterieĭ de mare smintélă la curgătórele și grabnice trebuințe. (Cod. LVI, fila 156.)

G. Ghica, Nedescifrabil Vel. Vist.

Poruncă la Ispravnicĭ pentru vătașiĭ de plaiŭ a nu maĭ face jafurĭ.

Fiind-că Divanul este pliroforisit pentru vătașiĭ de plaiŭ, că fac multe jafurĭ și mâncătoriĭ săracilor locuitorĭ, nevrênd să păzéscă dreptatea locuitorilor, avênd aceste jafurĭ și mâncătoriĭ ca un obiceiŭ și fire, din pricină căcĭ se lasă vătașiĭ în voia lor, fără de a li se face cercetărĭ și pentru ca să lipséscă și să se stîngă cu totul a nu se maĭ urma de către vătașiĭ plaiurilor, jafurile și mâncătoriile, iată poruncesce Divanul, cu hotărîre, ca de aci înainte să nu aibă a lua maĭ mult vătașiĭ de plaiŭ de la locuitorĭ decât numaĭ aceea ce din vechime este canonisit și numit în cărțile Divanuluĭ de vătășie ce se daŭ la mânile Vătașilor, carĭ sunt acestea:

De la toțĭ casniciĭ ce locuesc în plaiŭ să iea clacă câte o ḑi pe an, precum și de la turmele cu oĭ câte un miel și câte un caș de stână, iar maĭ mult nu are a lua și cere de la locuitorĭ peste acestea.

Pe de altă parte dumné-vóstră Ispravnicilor să avețĭ a face adesea și scumpe cercetărĭ cu de-amănuntul prin plaiurĭ și de vețĭ dovedi, că Vătașiĭ de plaiurĭ aŭ luat maĭ mult de la locuitorĭ peste acestea, ce arătăm că se coprind în cărțile de vătășie ce aŭ la mână, saŭ că aŭ făcut încărcăturĭ la cislele satelor plaiuluĭ, orĭ alte mâncătoriĭ și jafurĭ, numaĭ decât să însciințațĭ Divanuluĭ, dreptul adevăr: ce jafurĭ și mâncătoriĭ a făcut acel Vătaf; fără de a le păzi hatârul pentru vre-un interes, ca nu numaĭ să se scóță din vătășie, ci încă să-l pedepséscă Divanul cu strășnicie și să-l pue să întórcă înapoĭ pe la locuitorĭ acel jaf și mâncătorie, ce a făcut, căcĭ să scițĭ dumné-vóstră că de va veni niscaĭ-va locuitorĭ din plaiŭ a se jălui la Divan pentru vre-un vătaf, că a făcut jafurĭ și mâncătoriĭ, atuncĭ însușĭ dumné-vóstră, vețĭ rămânea vinovațĭ în locul Vătașilor și răspunḑătorĭ pentru acele jafurĭ și mâncătoriĭ; și cu acéstă poruncă a Divanuluĭ să orînduițĭ un credincios al dumné-vóstră să mérgă prin tóte satele plaiuluĭ, să o citéscă în auḑul tuturor locuitorilor plaiuluĭ spre a fi și lor sciută și cunoscută porunca acésta, de a nu putea Vătașiĭ să le facă jafurĭ și mâncătoriĭ; și pentru ca să se încredințeze Divanul că s'a publicuit porunca acésta în auḑul tuturor locuitorilor plaiuluĭ, să iscăléscă într'acéstă poruncă preoțiĭ satuluĭ și doĭ treĭ bătrânĭ dintre sătenĭ. Și așa iscălită să ni se trimétă porunca, acésta cu însciințarea d-vóstră că s'a publicarisit la toțĭ de obște, care acéstă poruncă să punețĭ dumné-vóstră să se trécă și în condica județuluĭ, spre a fi sciută și Ispravnicilor ce vor veni în urma dumné-vóstră, ca să urmeze și aceia în faptă.—1812, Martie 7. (*Cod. LXV, fila 157*).

www.dacoromanica.ro

amestece în afacerile Câmpulungenilor, dar aceştia aŭ protestat şi aŭ făcut larmă mare (1).

C. Filipescu îşĭ permisese în omniputerea luĭ, să altereze ceva din vechile instituţiunĭ ale Câmpu-Lunguluĭ, dar C. Varlaam, la 21 Februare 1810, redă vecheĭ republice tótă vechia eĭ organizare (2).

Iacă şi un act cu referinţă la judeţul Ocnelor-Marĭ din jud. Vâlcea:

Cartea luĭ Tudorică ce s'a orînduit Judeţ la Vel Ocnă.

De la Căimăcămia Principatuluĭ Ţĕriĭ Românescĭ. — Fiind-că a luat Divanul pliroforia că Zamfir Postelnicul ce este judeţ la oraşul Vel Ocna sud. Vâlcea, uniĭ fiind că vre-o câţĭ-va din orăşenĭ, după neadevĕrate arătărĭ ce-aŭ făcut pentru dînsul, fără a i se sci relele luĭ urmărĭ s'aŭ fost orînduit judeţ, şi fiind-că acum toţĭ orăşeniĭ prin jalba ce aŭ dat.... fac mare plângere de dînsul, neprimind nicĭ de cum ale fi el judeţ, ca unul ce este hotărît şi maĭ dinainte, prin poruncă domnéscă, nu numaĭ a nu fi jude, ci şi jafurile ce le făcuse să le întórcă înapoĭ; iată dar, după cererea orăşenilor se orînduesce jude la oraş Vel. Ocnă Tudorica, ce aŭ fost până acum, carele după orînduiala şi obiceiul ce s'a păzit din vechime să aibă a urma, ca la pricinile ce vor avea orăşeniĭ între dînşiĭ să-ĭ judece judeţul, dându-ĭ tótă supunerea şi ascultarea la trebile oraşuluĭ şi la împlinirea banilor şi a poruncilor ce i se vor da; de carele scriem şi dumnévóstră boierilor Ispravnicĭ aĭ judeţuluĭ, să cunósceţĭ pe maĭ sus numitul Tudorică de judeţ oraşuluĭ. — 1807, Septembre 14. (3)

Manolache Creţulescu Ban, Isaac Ralet, Constantin Creţulescu, Barbul Vornic, Constantin Bălăcean, Vel Vist.

Instituţiunea atât de utilă a condicarilor pe la judeţe continuă între 1807—1812 (4).

(1) Veḑĭ cod. LXVI, filele 81 şi 132.
(2) Veḑĭ cod. LX de la arh. Statuluĭ.
(3) Cod. LIV, fila 69).

(4) *Condicar de la judeţe în 1808 Ghenarie.*

Râmnicul-Sărat. (nu e nimenĭ).
Buzĕŭ. Biv. al 3-lea Log. Alecu Vernescu.
Ialomiţa. Luca Poenar.
Saac. George Bilciurescu.
Prahova. Ioniţă Racotă.
Dâmboviţa. Biv. 3-lea Vistier Mihaĭ Lixăndrescul.

www.dacoromanica.ro

CAP XVII.

Preşedinţii Divanurilor: Prozorovski, Cuşnicov, Miloradovicĭ, Engelhard, Bagration, Camenski, Krasno-Miloşevicĭ, Steter, Comnino, Ripninski, Ciciacoff. Instrucţiunile ce i s'aŭ dat de Alexandru I. Cneazul C. Ghica Vicepreşedinte Divanuluĭ. Cialtuhin.

Administraţiunea înaltă a ţĕreĭ e condusă de Divanul I şi de Divanul II, precum maĭ sus arĕtarăm, între aniĭ 1808—1812, până la reintrarea

---

Vlaşca. Nicolae Logofĕtul.
Teleorman. Biv. al 3-lea Logofĕt Sandul.
Muscel. Biv. al 3-lea Logofĕt Ilie.
Olt. Firică Logofĕt.

Carte de condicarĭ la judeţul Gorj pe numele unuĭ Ghica postelnicelu din 8 Maiŭ 1808. Divanul îĭ dă cunoscutele instrucţiunĭ pentru ţinerea condicelor. (Cod. LVI, fila 4 verso.)

Iacă şi instrucţiunile ce s'aŭ reînnoit pentru condicarĭ, la 7 Iulie 1808.

Divanul Principatuluĭ.

S'a dat acéstă carte a Divanuluĭ ..... pre carele după alegerea dumné-luĭ fraterluĭ Vel Logofĕt de ţéra de sus Isaac Ralet, l'a orînduit Divanul Condicar la sud..... decĭ mergênd la numitul judeţ să aibă a lua în zaptul sĕŭ, de la acel ce până acum a fost condicar, tóte condicele judeţuluĭ i orĭ-ce alte scrisorĭ i sineturĭ şi zapise ale acelor ce vor fi avut pricinĭ de judecăţĭ la acel ispravnicat şi se vor fi aflând la proin condicariĭ, însă prin fóie anume, sub iscălitura numituluĭ şi apoĭ să aibă a ţinea condicele judeţuluĭ şi a urma tóte întocmaĭ după cuprinderea acelor de maĭ jos arĕtate ponturĭ:

1. Tóte poruncile Divanuluĭ câte se trămit şi se vor trămite către Ispravnicĭ seaŭ către judecătorĭ, pentru chiverniséla locuitorilor, pentru paza şi buna orînduială a judeţuluĭ, pentru judecăţĭ i orĭ-ce pricinĭ de trebĭ ale Divanuluĭ, cu povĕţuirĭ şi învĕţăturĭ, maĭ vîrtos cele ce sunt următóre în tótă vremea i pentru orĭ-ce dărĭ, i zaherele vor eşi pe ţéră de la Divan şi de la Visterie, să aibă a trece tóte de rînd în condică, cu vremea lor, ca şi schimbându se Ispravniciĭ seaŭ judecătoriĭ şi viind alţiĭ, să găsescă acele poruncĭ în condică, să le energhiséscă şi să le păzéscă; şi Logofĕtul acesta să fie dator la schimbarea boerilor Ispravnicĭ seaŭ a judecătoruluĭ, a arĕta celor ce vin, câte poruncĭ sunt de maĭ nainte date, iar să nu fie uitată porunca ce se dă odată şi să nu se scie de cel ce vine în urmă Ispravnic, cu pricină că aŭ rĕmas cărţile de acele poruncĭ la boerul Ispravnic ce a fost maĭ 'nainte.

www.dacoromanica.ro

Principatelor sub Domniĭ propriĭ, în urma păceĭ de la Bucurescĭ, dintre

---

2. Aşişderea şi urmarea ce va face Ispravnicul după poruncile Divanuluĭ i cărţile ce va scrie în judeţ de obşte, prin plăşĭ şi acelea tóte să le tréce în condică; să se păzéscă în mânile acestuĭ orînduit Logofĕt şi pravelnicésca condică întru care este povĕţuirile pe larg cum să urmeze Ispravniciĭ şi judecătoriĭ la pricinĭ de judecăţĭ, i de cele obicĭnuite ale moşiilor.

3. La judecăţile ce se vor căuta de către judecătoriĭ seaŭ de boieriĭ Ispravnicĭ, să se afle orînduitul Logof. de faţă, citind şi ascultând, ca să facă *practică* de pricină, întru care să se scrie atât ḑisele unuia i rĕspunsul altuia, cât şi hotărîrea ce s'a făcut de la judecată. Şi după aceea să facă anafora seaŭ carte de judecată, iar de nu se va precurma pricina şi va rĕmânea a aduce mărturiĭ seaŭ alte doveḑĭ, iarăşĭ să aibă a face *practică* şi a o trece în condică, ca să fie pururea sciut ce respunsă fieş-carele din ceĭ ce s'aŭ judecat? ce doveḑĭ aŭ arĕtat? şi la ce aŭ rĕmas pricina? care la acésta să fie fórte cŭ luare aminte, ca să înţelégă şi să facă zapt cum se cade pricina, cercetarea şi hotărîrea judecăţeĭ, spre a scrie în condică însăşĭ acelea ce se vorbesc şi se hotăresc la judecată, iar nu altele şi să adevereze în fieş-care carte seaŭ anafora, că sunt trecute în condică, după care dându-se celuĭ ce n'a rĕmas odihnit şi adeverinţă iscălită de Ispravnicĭ seaŭ de judecător, prin care se arată anume ce soroc s'a pus în faţa acelora, ca să vie la Divan de a-şĭ face *apelaţia* lor, să dea şi ceĭ cu pricina adeverinţă sub iscăliturile lor, întru care se arete ḑioa ce şi-a pus soroc a veni la Divan; iar ceĭ ce aŭ rĕmas mulţămiţĭ şi odihniţĭ pe hotărîrea de acolo, pentru aceea să scrie în carte că s'aŭ mulţămit şi s'aŭ odihnit.

4. Să aibă datorie orînduitul Logof. ca pe tótă luna să trimiţă, prin d-lor Ispravniciĭ, aicĭ la Logefeţia Divanuluĭ, condică de câte judecăţĭ şi pricinĭ s'aŭ căutat de judecător şi de Ispravniciĭ judeţuluĭ? care, în ce chip s'aŭ hotărît, seaŭ la ce aŭ rĕmas? De s'aŭ mulţămit seaŭ nu? Ca. când va veni în apelaţie vre-unul şi va cere ca să aducă pe pîrîtul sĕŭ aicĭ, să i-se céră adeverinţa soroculuĭ şi să se caute în condica pricineĭ aceluia, ca să se vaḑă la ce aŭ rĕmas?

5. Lângă aceste, fiind că s'aŭ întîmplat şi se întîmplă necurmate gâlcevĭ şi pricinĭ pentru *foĭ de zestre*, pentru dieţĭ, pentru aşeḑĕmînturĭ, pentru zălogirĭ şi vînḑĕrĭ de moşiĭ, pentru venituri de moşiĭ şi alte lucrurĭ că s'ar fi făcut prin taină şi cu economie, seaŭ că s'aŭ vîndut la ómenĭ străinĭ, carĭ sunt opriţĭ a cumpĕra, — spre a lipsi dar acestea, să aibă a trece în condica judeţuluĭ tóte foile de zestre, i dietele, i zapisele de orĭ-ce aşeḑămînturĭ şi de vînḑărĭ de moşiĭ, i de venituri de moşiĭ şi de orĭ-ce, cum şi de zălogirĭ, de vor fi cu orînduială făcute după cercetarea Ispravnicilor şi să se adevereze de dînsul, că sunt trecute în condică, ca la orĭ-ce judecată să se créḑă de adevĕrate acele sineturĭ, iar fără a se trece în condică, să nu aibă statornicire nicĭ un fel de vînḑare saŭ zălogirĭ, nicĭ foile de zestre, nicĭ dieţile; carĭ pentru acestea să aibă datorie maĭ întâiŭ a da în scire la tot judeţul, ca toţĭ să scie a veni la condice, să le arate

www.dacoromanica.ro

Ruşĭ şi Turcĭ. Dar aceste I-iŭ Divanurĭ seaŭ Comitete (la început nicĭ roma-

---

acestea, ca să se trécă în condica judeţuluĭ şi să se adevereze de Ispravnicĭ şi de orînduitul Logofĕt, ca să fie temeinice şi cu credinţa de adevĕrate.

6) Aşijderea să se trécă în condică şi *examenele* de cercetările fie-căruĭ vinovat şi căḑut în hoţie, ca să se afle trecute. Şi când ar avea trebuinţă numitul Logof., de vre-o povĕţuire şi învĕţătură, să aibă prin dumné-lor Ispravnicii judeţuluĭ a însciinţa la dumné-luĭ Vel Logofĕt şi dumné-luĭ să arate Divanuluĭ şi porunca ce va primi de la Divan iarăşĭ prin Ispravnicĭ să o trimiţă la orînduitul Logofĕt.

7) Pentru slujba şi ostenéla ce va face acest Logofĕt, să aibă a lua léfa ce este orînduită, adecă talerĭ 70 pe lună. Aşijderea să aibă a ţinè şi treĭ lude scutite, ómenĭ fără pricină, cărora, după cercetarea ce li-se vor face de către dumné-lor Ispravnicii, de vor fi cu adevĕrat fără pricină, să le dée adeverinţă pe numele şi chipul lor, spre a li se da şi pecetluiturĭ, ca să fie apĕraţĭ; să scutéscă de dijmărit şi vinăriciŭ şi drepte bucatele sale.

8) Şi deosebit să iée şi havaet de la cărţile de judecată séŭ anaforale ce se vor face de către Ispravnicĭ séŭ de către judecătoreĭ, însă la pricine hotărîte de acolo, pentru scris i trecut la condică, de la 40 parale până la talerĭ doĭ şi $^1/_2$ şi Ispravnicii séŭ judecătorul să aibă a însemna în carte acel havaet, ca să nu se îndrăznéscă a lua maĭ mult; de la rĕvaşele ce se fac de soróce de către Ispravnicĭ să iée de la 3 parale până la 6 parale. De la vînḑărĭ de moşiĭ i de zălogirĭ, orĭ ţiganĭ, séŭ alte aşeḑămînturĭ, cum şi de la vînḑare de venituri de moşiĭ, să iea pentru scris în condică, de moşie mare talerĭ 5, iar de moşie mică talerĭ $2^1/_2$ şi de ţiganĭ, de un suflet 10 parale.

9) La tóte aceste trebĭ câte maĭ sus s'aŭ arĕtat, dumné-vóstră Ispravnicilor pre alţĭ Logofeţĭ séŭ ómenĭ de aĭ dumné-vóstră, să nu-ĭ amestecaţĭ, ci tóte să se caute de către dumné-vóstră şi de către judecător numaĭ printr'acest orînduit Logofeţel, ca să nu ajungă trĕba la vre-un catahrisis. Către acestea, să aibă a se feri orînduitul acesta Logofĕt, a nu face niscare-va jafurĭ celor ce vor avea pricinĭ de judecăţĭ, séŭ a cere ruşfeturĭ şi mită, că pentru aceea li s'a orînduit léfă şi ómenĭ scutelnicĭ; nicĭ să zăbovéscă cu scrisul cărţeĭ, séŭ trecutul în condică pre locuitoriĭ ce vor avea pricină de judecăţĭ, ci cu grabă să săvîrşéscă trĕba fieş-căruia şi să le dea drumul, ca să nu li se pricinuéscă periciune, cheltuială şi perdere de vreme, pentru că de se va face vre-un cusur la vre-una din câte s'a ḑis maĭ sus, nu numaĭ va fi lipsit şi altă dată nu se va maĭ învrednici la acéstă slujbă, ci se va şi pedepsi.

10) Poruncesce Divanul şi dumné-vóstră Ispravnicilor i judecătorule al judeţuluĭ, vĕḑênd acéstă carte a Divanuluĭ, să sciţĭ şi să cunósceţĭ pre maĭ sus numitul de condicar şi Logofĕt al judeţuluĭ şi să-l metahirisiţĭ în tóte trebile acestea, dându-ĭ asupră-ĭ tóte condicile judeţuluĭ.—1808 Iulie 7.

Dositeiŭ al Ungro-Vlahieĭ, Iosif Argeş, Constantin Buzĕŭ, Manolache Ban, Constantin Ghica Ban, Constantin Vistier, Grigorie Ghica, Barbu Văcărescu, Istrate Vel Vornic, Constantin Bălăceanu Vel Logofĕt. (*Cod. LVI. Originalul concept este la biblioteca Urechiă din Galaţĭ.*

www.dacoromanica.ro

nizaseră vorba, ci îĭ ḑicea pe franţuzesce: *Comitê*) se mişcaŭ numaĭ după impulsiunea Presidentuluĭ şi a Vice-Presidenţilor sĕĭ, ba chiar şi după bunul plac al comandanţilor *en-chef* aĭ armateĭ rusescĭ: slabă, de tot slabă era autoritatea Divanurilor (1)!

Care fu succesiunea în ordine cronologică a acestor Preşedinţĭ şi Vice-Preşedinţĭ?

In locul luĭ Michelson venì, vĕḑurăm, Prozorovski.

Acesta numi pe Cuşnicov. Miloradovicĭ este însă a tot putinte în Bucurescĭ.

La 14 Martie 1809 Prozorovski numesce Vice-Preşedinte Divanuluĭ Muntenesc pe gen.-maior Engelhardt.

La 23 August 1809 murind Prozorovski i-a succedat la comanda armateĭ Bagration.

La 12 Martie 1810 Bagration este destituit şi-ĭ urméză în comandă General Mihailovicĭ Kamentski (2).

La 27 april 1810 în locul senatoruluĭ Cuşnicov fu numit Preşedinte Ambelor Divanurĭ, Vasile Ivanovicĭ Krasno Miloşevicĭ, un om care tot atât a jăfuit ţéra cât şi Cuşnicov. Vice-preşedinţia Divanuluĭ muntenesc o avu Steter, în luna Ianuarie 1811 (3).

---

(1) Divanul a protestat însuşĭ în contra lipseĭ sale de autoritate. (Veḑĭ Cod. 66 fila 27 Veḑĭ şi Cod. 66 fila 68.)

(2) Posedem actul inedit prin care acéstă schimbare e vestită în ţeară, împreună şi cu dispositiunea luată că nimenĭ să nu maĭ adreseze declaraţiunĭ iniţiale decât la 1-iul Divan, ceea ce asigură şi maĭ mult nepunitiunea jăfuitorilor.

(3) Cod. LXVI, fila 68.

Către Ex. Sa Domn adevĕrat sfetnic de taină, Senator şi Cavaler Crasno Miloşevicĭ President Divanurilor Moldoveĭ şi Valahieĭ.

De la 1-ul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ cu cinste a primit Divanul predlojenia Exc. Tale, scrisă la 14 ale acesteĭ următóre lunĭ, cu No. 35, prin care ni se vestesce, că prea puternicul Impĕrat primind jalba ce a dat domnul sfetnic de taină şi cavaler Cuşnicov şi vĕḑênd patima bóleĭ ce o are, l'a certat din dregătoria ce a avut'o asupră-ĭ şi în loc a orînduit pe Exc. Ta a fi otcârmuitor trebilor politicescĭ, ce sunt într'amîndouĕ cneziile, tot cu acest şart şi orînduială ca cel d'întâiŭ. Pentru care acéstă nu puţină bucurie am luat cu toţiĭ, publicarisind-o îndată, atât Divanuluĭ Craioveĭ, cât şi la tóte judeţele acestuĭ Principat şi pentru silinţa ce se cuvine a arĕta cu împlinirea cererilor spre îndestularea oştirilor împĕrătescĭ, la vreme, prin ajutorul ce nădăjduim a avea de la Exc. Sa, la acésta, ca o netăgăduită a nóstră datorie, cu tótă osîrdia ne silim în cât va fi prin putinţa omenéscă, precum acésta se va cunósce şi se va vedea de faţă *după venirea Exc. Tale aicĭ.*—1810, Aprilie 27. (Cod. LXI, fila 80).

www.dacoromanica.ro

După Steter, care rămase în vice-preşedenţie până la 27 Octombrie 1811, aflăm în corespondenţă cu întâiul Divan şi Comitet pre generalul maior Hristofor Macarovicĭ Comnino (1).

La 15 Martie 1812 succede luĭ Comnino generalul Ripninski (2). Acesta

---

De la I-iul Divan şi Comitet către Ispravnicĭ.

Fiind că prea puternicul Impĕrat după jalba ce a dat domnul sfetnic de taină şi cavaler Cuşnicof pentru patima bóleĭ ce o are l'a ĭertat din dregătoria ce a avut'o asupră-'ĭ şi în locul Excelenţeĭ Sale a orînduit întâiŭ preşedetor la amîndouĕ Divanurile Moldoveĭ şi Valahieĭ pe Excelenţa Sa senator şi cavaler Krasno-Miloşevicĭ, pentru care a primit Divanul şi predlojenia Excelenţeĭ Sale, scrisă dela 14 ale acesteĭ lunĭ, precum şi deosebita predlojenie şi de la Excelenţa Sa general Engelhardt, vice-preşedinte, ca de acum înainte tóte arĕtările de la Divan să se facă pe numele celuĭ I-iŭ şedĕtor sfetnic de taină şi cavaler Krasno-Miloşevicĭ. Decĭ nu lipsesce Divanul a o face acésta sciută şi cunoscută d-vóstră şi deosebit să publicarisiţĭ în tot judeţul, că de acum înainte nimenĭ din locuitorĭ să nu îndrăsnéscă, din ceĭ ce vor avea judecăţĭ, să dea jălbĭ orĭ la Luminatul graf maĭ marele comandir, orĭ la sfetnicul de taină senatorul Krasno-Miloşevicĭ, seaŭ la Excelenţa Sa general Engelhardt, până nu li se va cerceta pricina, lor la Divan şi când nu vor fi îndestulaţĭ pe hotărîrea Divanuluĭ, atuncĭ pot să dea, însă să aibă dovedĭ cu îndestulare şi jălbile ce vor da în *urmă să fie tóte în limba ruséscă*, căcĭ într'alt chip, de nu vor fi precum s'a dis maĭ sus, vor rĕmânea fără de nicĭ o cercetare de cel maĭ mare comandir. 1810. Aprilie 27. (Cod. LXV. fila 23 verso).

NB. In aceeaşĭ di I-iul Divan scrie şi Epistatuluĭ Armăşieĭ despre acéstă schimbare şi adaoge «şi fiind că peste puţine dile se aştéptă a veni şi aicĭ, (Generalul Engelhard) cere ca pe la tóte departamenturile să fie trebile aşedate după cuviinciósa orînduială şi tóte condicile să fie isprăvite. Drept accea poruncesce Divanul, ca şi la acest departament de Cremenalion asemenea urmare să se facă . . . .

(1) Cod. 66 fila, 152.

(2) In cod. XLVI la fila 197 era scrisă o notă pe adresa luĭ Comnino cu data de 16 Martie 1812, dar cu alt condeiŭ e şters numele acesta şi înlocuit cu acel de *Ripninski*. Apoĭ în contextul pitaculuĭ se adaogă la numele Comnino vorba «проин» adică fost, ca Vice-preşedinte. Iacă actul dând data exactă:

«Dăm în scire dumné-vóstră, că Excelenţa Sa domnul general, maior i cavaler *Comnino*, ce a fost Vice-President al Divanuluĭ, prin deosebita poruncă împĕrătéscă s'a orînduit la altă trébă, iar în locul Excelenţeĭ Sale, Vice-President al Divanuluĭ, Luminăţia sa marele comandir al armieĭ Graf Cutusoff a orînduit pe Excelenţa Sa domnul gheneral maior i cavaler *Ripninski*, care acésta s'a făcut cunoscută Divanuluĭ din partea Excelenţeĭ Sale domnuluĭ Komnino, cu predloj. de la Martie 13 sub No. 1883, iar din partea

www.dacoromanica.ro

administră Muntenia până ce la comanda oştireĭ rusescĭ veni celebrul amiral Ciciacof.

Acest bărbat primi ordin de la Impĕratul Alexandru I, să organizeze, ba să menţină administraţiunea pămîntănă a Principatelor. Alexandru I, primia reclamaţiunĭ de la ambele ţĕrĭ contra administraţiuneĭ rusescĭ. «L'empereur, avant de me congédier, scrie Ciciacof în memoriul luĭ, me servit un long mémoire, contenant les plaintes des malheureux habitants de la Moldavie et de la Valachie contre l'armée du général Cutusoff (1). J'en ai vérifié l'exactitude sur les lieux et j'ai appris qu'à toutes les représentations, Coutousoff répondait: «je leur laisserai les yeux pour pleurer.» L'empereur ajouta en me donnant ce mémoire: «je ne puis plus souffrir plus longtemps de semblables horreurs» (*pag. 6, Mémoires inédits de l'amiral Tchitchagoff, 8º Berlin 1855.*)

Noul comandant *en-chef* primi instrucţiunĭ noue după carĭ să administreze Principatele:

«Lorsque vous serez arrivé au lieu de votre destination, que vous aurez pris le gouvernement des Principautés de Moldavie et de la Valachie et le commandement en-chef de l'armée du Danube et de la flote de la mer noire, votre première obligation sera de bien examiner le mode d'administration actuellement existant dans ces Principautés et de faire toutes les dispositions que, dans votre sagesse, vous jugerez à propos, à alléger la situation des habitans et à leur inspirer de l'attachement à notre sceptre. Vous ferez servir à l'avantage de nos intentions toutes les ressources que vous y trouverez.

Pour l'administration des affaires civiles vous aurez à nommer et à révoquer les employés comme vous le jugerez à propos. Votre choix pourra se déterminer pour les Russes comme pour les indigènes et vous nous ferez le rapport des changements les plus marquants que vous aurez faits dans cette partie. En cas que la sécurité vous obligeât d'avoir recours à quelqu'un de nos gouvernements limitrophes de cette contrée, les ordres sont déjà donnés pour que l'on ait à satisfaire a toutes vos demandes.

Tandis que vous vous occuperez a établir un meilleur ordre dans les affaires civiles, il y a deux articles soumis à toute votre sollicitude, et qui ne souffrent aucun delai; le premier consiste dans les circonstances politiques actuelles, lesquelles ajoutent une importance moyenne aux fonctions dont

---

Excelenţeĭ Sale domnuluĭ Ripniski prin predloj. tot de la Martie, sub No. 4 ca să vĕ fie sciută, nu lipsesce Divanul a vĕ însciinţa şi de primire să aibă Divanul rĕspuns.—1812 Martie 15.» (*Cod LXV, fila 157 v.*).

(1) Cutusof veni comandant en-chef la Martie 1811.

www.dacoromanica.ro

vous êtes chargé. Les pourparlers relatifs a la paix avec les Turcs devront particulièrement captiver votre attention.

Le second article a rapport a l'armement des peuples de ces contrées, qui pourront ainsi appuyer nos opérations militaires. (pag. 6—7 *Mèmoires inédits de l'amiral Tchithagoff* Berlin 1855).

Amiralul Ciciacof sosi la Iaşĭ în 11 Maiŭ 1812. Cea d'întâiŭ trébă fu de a reda Principatelor guvern național. Pentru vice-preşedinţia Divanuluĭ muntenesc Ciciacof numi pre Principele C. Ghica, care şi intră în trébă la 25 Maiŭ 1812 (1). In Moldova familia Sturzéscă — represintată prin ramura care de cât-va timp emigrase în Rusia, — luă direcţiunea afacerilor.

Cu atât maĭ mult fu îndemnat să facă acésta Ciciacof, cu cât — *de visu* — se încredinţă de gróznica stare în care administraţiunea ruséscă adusese ţéra.

(1) *Cnézul* C. Ghica avea titlul de Excelenţă. (Cod. LXIV, fila 79 verso.) El era General-maior ruseso. Venind la Bucurescĭ avu ordine de a lucra în înţelegere cu Mitropolitul Ignatie, care se bucura de bună faimă de om onest la Impĕratul Alexandru I. Puţin timp însă maĭ rĕmase Mitropolit Ignatie. Incheierea păciĭ între Ruşĭ şi Turoĭ însemnă pentru Ignatie finitul păstorieĭ luĭ. In adevĕr la 3 Septembre 1812 deja mitropolia Munténă e vĕduvă şi administrată de Episcopĭ. *(Cod. LXVI, fila 242.)*

Fanuţă (Zilot) in Cronica sa comite o eróre dicênd că Vice-Preşedinţia luĭ C. Ghica incepu după semnarea păciĭ dintre Rusia şi Turcia (2 Iulie 1812), căcĭ actele I-iuluĭ Divan incep a fi semnate de el încă de la 12 Maiŭ. Vice-Preşedinţia acestuĭ boer ţine, după Zilot, treĭ lunĭ (pag. 102) de la incheierea păciĭ. Din contră, deja în Iulie 1812 nu maĭ este Vice-Preşedinte Ghica, căcĭ I-iul Divan corespunde cu Cialtuchin. Dionisie Fotino scrie, că Ciciacof desfiinţă postul de Vice-Preşedinte în urma păceĭ şi că pe Banul C. Ghica l'a rinduit *Efor* (séŭ ministru.) II. pag, 256. — Cu ridicarea în Septembre a Ruşilor din Bucurescĭ, se duseră cu eĭ şi C. Ghica, C. Varlaam, Ştefan Văcărescu etc. (Cod. LXV, fila 165 verso.)

Pentru vestirea noului Vice-President

Excelenţa Sa maĭ marele comandir al armieĭ domnul Amiral şi cavaler Pavel Vasilovicĭ *Ciciacof*, prin porunca Excelenţeĭ Sale, scrisă dela 25 Maiŭ, sub No. 117, arată Divanuluĭ, că fiind-că s'a deschis acum campania, a găsit neapĕrat de trebuinţă, ca toţĭ cinovniciĭ ostăşescĭ să se afle la armie şi de aceea a sloboḍit pe Excelenţa Sa domnul General-maior *Repniski* din numirea dregătorieĭ Vice-Presidentuluĭ Divanuluĭ Valahieĭ şi din alte datoriĭ ale ţĕriĭ, cu carĭ era însărcinat, poruncindu-'ĭ ca să mérgă la divisia ca-'ĭ este încredinţată. Iar în locul Excelenţeĭ Sale a orînduit Vice-President al Divanuluĭ, pe Cnézul Constantin Ghica, care are să caute trebile impreună cu Divanul; pe care acésta iĭ dă în scire, ca să fie sciut. 1812. Maiŭ 28.

Ungro-Vlahieĭ Mitropolit, Polcovnicul Loghinof, Manolache Ban, Isac Ralet Varlaam Vel. Vist.

La 4 August 1812 Cnézul Constantin Ghica este citat ca проин вниц президент. (Cod. LXVI fila 238.)

www.dacoromanica.ro

Conform cu planul sĕŭ de reorganisaţiune, Ciciacof suprimă generalul muscal de la Visterie şi ofiţeriĭ de pe la judeţe.

In urma unor împrejurărĭ ce vom cerca maĭ departe a lămuri, puţin dură vice-preşed. luĭ Ghica, în locul luĭ, încă în luna Iulie 1812, găsim Divanul corespondênd cu vestitul Cialtuhin. (1)

Cialtuhin e ultimul nume rusesc din fruntea administraţiuneĭ ţĕriĭ. Curînd, tot în 1812, urmĕză semnătura păceĭ şi numirea nouilor Domnitorĭ. Aşa că deja la finea luĭ Sept., orĭ primele 4 ḑile din Oct. 1812, la Bucurescĭ a încetat cu totul I-ul Divan şi Comitet şi în locul acestuia funcţionĕză Căimăcămia luĭ Caragea Vodă. (2)

CAP. XVIII.

Istoricul maĭ amânunt al modificărilor din Divan. Const. Filişescu Visternic. Luptele după Visterie.— Varlaam. Prozorovski moare. Bagration. Exarcul Gavril. Emoţiune între boierĭ. Miloradovicĭ cade şi cu el Filipescu. Reformarea Divanulnĭ la 27 Ian 1810. Al doilea Vistier. Ofiţer rus la Visterie. Reforme în admin. judeţana. Noule instrucţiunĭ date de Bagration pentru Divan.

Modificările întîmplate în Divan, cât privesce persônele sub directa administraţiune rusĕscă nu sunt atât de numeróse cum s'ar fi întîmplat sub domniile fanariote (3). Aceste modificărĭ aŭ provenit adesea ca consecinţe

(1) Cod. 66, fila 2.361.

(2) Cod. 66 fila 244.

(3) Ecă principalele modificărĭ: La 1810 Octombre, Divanul era în casele Domniţeĭ Ecaterina Caragea, cu chiria de 3 000 tal. pe an, apoĭ s'a mutat în casele Vorniculuĭ R. Golescu, unde aḑĭ e palatul. (Cod. LXVI fila 44.)

La 14 Februarie 1810, Dumitrache Ghica fiul rĕposatuluĭ Ban D. Ghica fu numit, cu pitacul Divanuluĭ, al 2-lea Logofĕt de jos. (Cod. LXV fila 7).

La 11 Februarie 1810 s'aŭ orînduit doĭ hoierĭ *Cilenĭ* la Comitet, adică: dumnė-luĭ Vornicul Grigorie Ghica şi dumné-luĭ Vornicul Bălăceanu i Logofĕt de obiceiurĭ dumnė-luĭ Logofĕtul Băleanu, Vornic de politie, dumnė-luĭ Logofĕtul Grădişteanu i Vel Armaş Cuconu Iorgache Filipescu şi Căminar fiul Vorniculuĭ Comănénu. (Cod. LXV fila 7.)

La 1810 Februarie 14, s'aŭ orînduit al 2-lea Logofĕt de jos, Cuconul Dumitrache, fiul rĕposatuluĭ Ban Dumitrache Ghica cu pitacul Divanuluĭ.

La 1810 Februarie 11, s'aŭ orînduit doĭ boierĭ Cilenĭ (*ad. membri*) la Comitet ad. dumné-luĭ Vornicul Grigorie Ghica şi dumné-luĭ Vornicul Bălăceanu i Logofĕt de obiceiurĭ, dumnė-luĭ Logofĕtul Băleanu, Vornic de politie dumnė-luĭ Logofĕtul Grădişteanu, i Vel Armaş Cuconu Iorgache Filipescu şi Căminar fiul Vorniculuĭ Comănénu. (Cod. LXV, fila 6 verso.)

Divanul către Engelhardt, la 22 April 1810, arată că Vornicul Mihalache Manu, a declarat în scris către Divan, că se lépĕdă de diregĕtoria Visterieĭ

www.dacoromanica.ro

a luptelor dintre boerĭ, carĭ după afirmaţiunea luĭ Fănuţă «începură a se

---

cu care era însărcinat de a eşi adecă pe afară prin cele 12 judeţe de 3 orĭ pe an, ca să îngrijască a se pune în lucrare şi a se împlini cu grabă de către ispravnicilĭ judeţelor, cererile celor maĭ marĭ stăpânitorĭ aĭ Rusieĭ şi poruncile Divanuluĭ cum şi jălbile locuitorilor să le cerceteze şi nu primesce a merge pe afară dimpreună cu d-luĭ Polcovnicul, ce este orînduit pentru acésta. Şi fiind-că de către Ex. Ta prin graiŭ ni-s'aŭ poruncit, ca în locul d-luĭ Vistieruluĭ să alégă Divanul doĭ boerĭ candidaţĭ şi să-ĭ arete Ex. Tale ; iată dar, după chibzuirea ce-am făcut, găsind pe acesştĭ 2 boerĭ, d-luĭ Vornicul Ioan Comănénu şi pe d luĭ Logofĕtul Iordache Slătinénu, carĭ sunt boerĭ pămîntenĭ şi cu sciinţă de a face acest fel de cercetărĭ pentru urmărĭ împotrivă şi catahrisis ce s'ar întîmpla să se facă de către uniĭ alţiĭ, nu lipsim a arĕta Exc. Tale, rugându-ne să aibă Divanul şi cinstit rĕspuns de urmare. 1810 Aprile 22. (Cod. LXI, fila 78.)

10 Martie 1810. Pitac la Agie şi la Spătărie, să se facă catagrafie de tóte cârciumele din Bucurescĭ «verĭ al cuĭ va fi.» (Cod. LXV, fila 31 verso.)

La 1811 Decembre 27. Barbul Ceauş este numit de I-ul Divan Ceauş la vătăşia de aprodĭ. . . să-şĭ aibă şi numitul privilegiul ce aŭ şi ceĭ-l-alţĭ ceauşĭ de la zapciĭ Divanuluĭ, . . . (ca maĭ sus, numaĭ în loc de 3 liudĭ este unul singur. (Cod. LXV, fila 148.)

1-iul Divan rînduesce pe Bănuţă sin Gheorghe al 2-lea Vorn. la d-luĭ Vel. Vorn. de ţéra de sus şi i se recunósce privilegiile cunoscute, afară de liudĭ. 1812 Februarie 15. (Cod. LXV fila 151.)

La 22 Februarie după alegerea d-luĭ Vel. Log. de ţéra de sus, 1-iul Divan rînduesce al 3-lea logofet al ţĕreĭ de sus pe Raducanul Tocilescu biv. 3 Log. etc..... căruia să i se urmeze leafa de la Visterie cea orînduită după acest an şi el să fie următor a păzi la trĕba sa după orânduiala cea din vechime, făr de cusur. 1802 Februarie 22.

Loghinof, Manol. Kretzulescu, Isac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vist., Varlaam, Vel. Log. Racoviţă. (Cod. LXV fila 151.)

I-iul Divan numesce pe Ioan Ralet pe leat 1812 în treaba logofeţieĭ al 2-lea de ţéra de sus. 1812 Decembre 28.

Ignatie, Loghinov, Radu Golescu, Isac Ralet, Mih. Manu. (Cod. LXV fila 146).

In 1-iul Divan, la 1812 Martie 3 aflăm şi pe Constantin Samurcaş. (Cod. 64, fila 40 verso. Vel. Vist. Varlaam.)

La 8 Aprilie 1812 1-iul Divan scutesce de angarale breasla portăreilor după cum se vor fi scutind şi alte bresle.

In fila 43 se vede un portărel trămis la d. Vorn. Slătineanu să-ĭ arate cererea jăluitóreĭ Paharn. printr'acéstă jalbă şi de va dice că e mulţămit a fi şi din partea d-sale tot cel cerut de jăluitor să dée înscris. 6 Aprilie 1812. (Cod. 64 fila 41 verso.)

La 4 Februare 1811 se află în comitet:
Ignatie Mitropolitul al Ungro-Vlahieĭ,
Iosif Argeş.
Manolache Kreţuluscu,
Costache Ghyca Ban,

www.dacoromanica.ro

urî şi a se pîrî uniĭ pe alţiĭ şi maĭ mult decât maĭ 'nainte a împinge la

---

Logofĕt de obiceiurĭ Logofĕt Fotache Ştirbeĭ. (Cod. LXV, fila 59 verso.)
La 1 Maiŭ 1812 se rînduesce un logofeţel de Divan. (Cod. LXV, fila 164 verso.)
La 27 Maiŭ 1812 se află în Comitet:
Ignatie Mitropolit,
Constantin Ghyca Vice-President,
Polcovnic Loghinof,
Manolache Kreţulescu Ban,
Isac Ralet,
Barbu Văcărescu,
Varlaam Vel Vist. (Cod. LXV, fila 164 verso)
Cod. LXVII fo. Deteriorat şi nenumerotat, pe hârtie vînătă, cuprinde anaforale de la Vel Logofĕt şi rezoluţia I-luĭ Divan. La 1810 Martie 23 este mare Logofăt Ѳеодорѧкє Ѣзкзрескꙋ; la 1810 Iunie 21 întâiŭ dregător al Divanuluĭ de Craiova est biv Vel. Logofĕt C. Sarmucaş.
In Divanul I-iŭ:
Ignatie Mitropolit,
Grigorie Ghica,
St. Creţulescu,
C. Bălăceanu, (Vel. Vist?)
Ioan Comăneanu. (Cod. LXVII).

Către Jaltuhin.

După predlojenia Ex. Sale ce a venit la Divan, cuprinḑetóre de a se orîndui dumné-luĭ Clucer Scarlat Ruset la dregătoria Vornicieĭ ţĕreĭ de jos, în locul dumné-luĭ Dvorniculuĭ Petrache Retoridis, Divanul făcênd urmare, îndată l'aŭ şi orînduit. De altă parte însă nu lipsim după datorie a arĕta Ex. Tale dreptăţile ce are dumné luĭ Vornic Retoridis de a nu fi lipsit dintr'acéstă dregătorie până la împlinirea anuluĭ întâiŭ, cum la tóte dregătoriile acest fel de obiceiŭ s'aŭ urmat aicĭ în ţéră, de a nu lipsi acel dregător până la împlinirea anuluĭ al 2-lea, că numitul boer, după ce slujesce de atâta vreme Divanuluĭ, apoĭ ca unul ce are sciinţă bună şi iscusinţă la pricinile câte privesc asupra acesteĭ dregătoriĭ este şi trebuincios; şi al treilea, că cugetând şi dumné-luĭ a merge la Rusia, cu cuviinţă socotim a fi să aibă acéstă mângâiere, a nu fi lipsit din breasla dregătorieĭ; ci ca şi voinţa Excelenţeĭ Tale să aibă urmarea sa şi dumné-luĭ Vornic Petrache Retoridis să nu se năpăstuiască, de se va găsi cu cale şi de către Excel. Ta, bine ar fi că dumné-luĭ Clucer Ruset să se orînduiască la dregătoria Vornicieĭ al 2-lea în locul dumné-luĭ Vornic Costache Kaliarhi, ca unul ce şi-a împlinit anul 2 iar d-luĭ Vornic Ritoridis să rămână a fi tot în dregătoria de Vornic ţĕreĭ de jos, până când va pleca de aicĭ, pentru cuviinciósele pricinĭ ce am arĕtat maĭ sus. 1812 August 27. (Cod. LXVI, fila 240.)
Martie 26 1810. Divanul scrie luĭ biv Vel. Vornic Constantin Bălăceanu că din ordinul luĭ Graf. Camenski (comunicată de Engelhard) acesta e numit Epistat Armăşieĭ.

www.dacoromanica.ro

banĭ şi a face câte netrebniciĭ tóte, ca să isbutéscă la diregătoria Visterieĭ şi la tóte mansupurile.»

Cu deosebire a fost turburată Ţéra-Românéscă de luptele partidelor saŭ maĭ bine a coteriilor boerescĭ Filipescu şi Varlaam, de care avem a ne ocupa şi maĭ la vale.

In anul 1809 găsim pe Const. Filipescu mereŭ Vistiernic, iar din comitet se schimbă pentru un motiv séŭ altul câţĭ-va membri. Aşa aflăm în Aprilie 1809 intrat în comitet pre Manolache Cretzulescu şi nu maĭ găsim pre Isac Ralet.

*

Incă în 23 August 1809 Prozorowski murind la Galaţĭ, i-a succedat la comanda supremă Cnéz Bagration, georgian de naţiune. Miloradovicĭ încă absentâ din Bucurescĭ maĭ mult timp, luând parte la rĕsboiul ce din noŭ se încinsese între Ruşĭ şi Turcĭ. Totuşĭ la Bucurescĭ influenţa luĭ Miloradovicĭ este întrégă, graţie legăturilor luĭ cu Cuşnicov, legăturĭ respectate de Vice-Presidentul Engelhard. Numaĭ la 9 Ianuarie, anul următor 1810, sosesce în Bucurescĭ, unde e primit cu mare alaiŭ, Cnézul Bagration, precedat cu doue ḑile de sosirea Exarchuluĭ Gavriil. Acesta luă locuinţă la biserica tuturor sfinţilor, iar Bagration fu găzduit în casa rĕposatuluĭ Ban Scarlat Ghica.

Emoţiunea era mare între boeriĭ Divanuluĭ.

Vorbe multe se şoptiaŭ despre intenţiunile nouluĭ comandant *en chef*, care încă de la sosire nu-'şĭ ascunsese rĕua impresiune ce avea despre actualul Comitet şi întâiul Divan al ţĕriĭ, neexceptând nicĭ chiar pre Mitropolitul Dositeĭ. Se maĭ lăţise scirea, că Napoleon nu maĭ făcea un mister pentru Europa din alianţa luĭ cu Alexandru al Rusieĭ şi că i-a şi cedat definitiv Principatele. Decĭ se aştepta tótă boerimea la prefacerĭ radicale.

Nicĭ Constantin, ḑis şi Dinu Filipescu, nu era sigur că va rĕmânea în Comitet şi Divan, cu tóte că încă Miloradovicĭ spera să-'l pótă ajuta (1). Dar Miloradovicĭ însuşĭ era pe sfîrşitul carierei sale în Principate, căcĭ câte-va ḑile după aceea, la 26 Ianuarie, primi ordine să plece din ţéră imediat. Uniĭ ḑiceaŭ, că Miloradovicĭ a căḑut în disgraţie, alţiĭ că a fost numit comandant altuĭ corp de armată din Malo-Rusia.

Inceputul căderiĭ partiduluĭ luĭ C. Filipescu se face prin destituirea mitropolituluĭ Dositeiŭ, la 15 Ianuarie 1810, destituire de care ne vom ocupa maĭ departe la capitolul Bisericeĭ.

Gróza fu mare în sînul primuluĭ Comitet, instalat de Prozorovski, maĭ

(1) Ură există între Miloradovicĭ şi Bagration. Vedĭ despre acéstă cestiune la Fănuţă, la pag. 93.

www.dacoromanica.ro

ales când la 23 Ianuarie 1810, adunaţĭ fiind toţĭ boerĭ din întâiul şi al doilea Divan, li s'a cetit în public o predlojenie mustrătóre la adresa divaniţilor pentru modul cum aŭ administrat ţéra. Patru ḑile după aceea cnézul Bagration reforma Divanul, la 27 Ianuarie 1810. In noul întâiŭ Divan intră partida opusă luĭ Filipescu, sub preşedinţa Mitropolitului şi Esarchuluĭ Gavril, pe lângă Episcopul de Argeş Iosef. La 27 Ianuarie 1810, Bagration întăresce întregul Divan reorganisat şi dă noue instrucţiunĭ. In locul luĭ Dositeiŭ Mitropolitul destituit, în Comitet va lua loc noul Mitropolit impus de Muscalĭ, Ignatie, care nu va întârḑia de a sosi în Bucurescĭ, totuşĭ când se va întîmpla de a fi în Bucurescĭ Mitropolituĭ Moldoveĭ şi Esarchul Gavril, acesta va fi cel maĭ «*întâiŭ şeḑĕtor în Divan.*» Ca membri, Bagration recunósce de astă dată pre Iosef, Episcopul de Argeş, pre Banul Dumitrache Racoviţă ca întâiŭ boier, pre Vornicul Istrate Creţulescu şi, în fine, pre Constantin Varlaam îl numesce Vistier şi membru în Comitet. Bagration maĭ înfiinţéză un al doilea Vistier în persóna Vorniculuĭ Manolache Manu, avénd acesta obligaţiunea, ca de 3 orĭ pe an, la fie-care 4 lunĭ, să ocolésică cele 12 judeţe din Muntenia mare «intrând în cercetare asupra urmărilor Ispravnicilor şi celor supuşĭ lor, căutând pentru grabnica şi cuviinciósa împlinire după cererile celor maĭ marĭ stăpânitorĭ aĭ Rusieĭ şi a poruncilor Divanuluĭ, primind de la locuitorĭ jălbĭ, cercetându-le de adevĕr, să li se facă celor drepte grabnică împlinire...» Pe lângă acest al doilea Vistier, Bagration maĭ dispune să fie şi câte un stab-ofiţer rus (1) a căreia datorie va fi întocmaĭ ca şi a Vistieruluĭ.» Ambiĭ Vistierĭ sunt egalĭ la rang şi cel de al doilea încă are drept de scaun în comitet şi va fi numit fără termen.

Bagration numesce în Divanul al doilea pe următoriĭ boerĭ: Vornic de ţéra de sus, Vornicul Constantin Creţulescu; de ţéra de jos vornicul Radu Slătinénu, Vornic al 3-lea, Logofĕtul Ión Comănénu, Vornic .al 4-lea, Logofĕtul George Slătinénu; Logofĕt de ţéra de sus, Vistier Teodorache Văcărescu; Logofĕt de ţéra de jos, Logofĕtul Dimitrie Racoviţă; Vornic al obştirilor Manolache (Creţulescu?); Spătar, Logofĕt Grigorie Ghica. Negreşit că Constantin Varlaam ca prim-Vistier are scaun şi în Divanul al doilea.

Bagration cere comitetuluĭ să-ĭ presinte câte 2 candidaţĭ şi pentru fie-care post de judecător la cele 3 departamente, cum şi la Armăşia mare, la Agie şi la Vornicia de politie. El cere tot-odată şi informaţiunĭ diverse cu referinţă la aceste funcţiunĭ.

Cât privesce administraţiunea judeţénă, Bagration încă cere prezentarea

(1) Acest ofiţer rus a încetat de a maĭ fi pe lângă Vistier, cu titlul de «Preşedinte al Visterieĭ» numaĭ după încheierea păciĭ de la 1812. Ciciacof îl desfiinţă, suprimând atuncĭ şi ofiţerii ruşĭ de pe la Isprăvnicii.

www.dacoromanica.ro

de câte 2 candidaţĭ de judeţ, din care el va alege câte un căpitan ispravnic pentru ajutorul cărora se vor rîndui şi câte 2 polcovnicĭ din boerii tinerĭ de a 2-a clasă. Dintre dispositiunile cu scop bun luate de Bagration prin actul de care ne ocupăm, este desideratul esprimat de el, ca să nu se maĭ facă schimbarea cinovnicilor la fiesce-care an şi că nicĭ un loc saŭ dregătorie, începênd de la cele maĭ marĭ până la cele de pe urmă: adecă: vătaşiĭ, sameşiĭ, zapciŭ să nu fie vîndute şi cumpĕrate cu banĭ. Dăm în notà acest act de la 27 Ianuare 1810 (1)

(1) «Când se va întîmpla de a fi aicĭ în Bucurescĭ P. S. Sa Părintele Mitropolit Moldavieĭ şi cilen sinoduluĭ, Exarhul Gavriil are să fie *cel maĭ întâiŭ şedĕtor* în Divan. Deosebit de dînsul să fie la Divan şi după partea bisericéscă Mitropolitul Valachieĭ Ignatie şi Episcopul Argeşuluĭ, Iosif. După aceştia, la cel întâiŭ Divan, ce se numesce Comitet, s'aŭ orînduit de către mine, cel maĭ întâiŭ boer, Banul Dumitrache Racoviţă, al 2-lea Vornicul Istrate Cretzulescu, al 3-lea Vist. Const. Varlaam, asupra căruia rĕmâne tótă diregătoria Visterieĭ. După acestea am găsit că cu schimbarea cinovnicilor la fie-care an, care cinovnicĭ sunt însărcinaţĭ cu trebile politieĭ i a ţĕriĭ, se întîmplă multe *(cuvînt nedescifrabil)* fără nicĭ o întărire şi ca să urmeze pravilele şi alte cusururĭ, eŭ îĭ orînduesc, ca să fie fără soróce şi fără schimbare. Vistieruluĭ i se cade să fie negreşit şi totdeauna în Bucurescĭ, dar după ce, din nenorocire, s'aŭ înmulţit catachrisurile, că ispravniciĭ şi cu supuşiĭ lor, Vătaşĭ, Sameşĭ şi Zapciĭ, cu multe împotrivitóre asupra pravilelor urmărĭ şi cu alte nesuferite întorcăturĭ, supĕră şi strîmtoréză pre bieţiĭ locuitorĭ, la acésta m'aŭ făcut ca să ieaŭ cele maĭ întregĭ mĕsurĭ, ca după cât se va putea să se maĭ împuţineze acele catahrisurĭ, am orînduit şi al 2-lea Vistier, pre Vornicul Mihalache Manu, a căruia datorie este acésta adecă: de treĭ orĭ pe an, la fie-care 4 lunĭ să ocoléscă acele 12 judeţe ce sunt în Valachia cea mare, intrând în cercetare asupra urmărilor Ispravnicilor şi celor supuşĭ, căutând pentru grabnica şi cuviinciósa împlinire, după cererile celor maĭ marĭ stăpînitorĭ aĭ Rusieĭ şi a poruncilor Divanuluĭ, primind de la locuitorĭ jălbĭ, cercetându-le de adevĕr, să li-se facă cele drepte, grabnică împlinire, făcênd cuviinciósa îndreptare, însciinţând celuĭ d'întâiŭ Divan de la fieş-care judeţ, pentru tóte cele ce se fac de dînsul pentru starea locuitorilor şi pentru ceea-ce se va găsi cu cale a se îndrepta. Acestea, care li-se cuvine ca să se împlinéscă de acest al 2-lea Vistier, tovarăş cu dînsul; se va orîndui şi un stab oficer al Rusieĭ, a cărora datorie va fi întocmaĭ ca şi a Vistieruluĭ . . . . . De cum-va el va face însciinţare Vice-Presidentuluĭ séŭ celuĭ d'întâiŭ President, când se va afla în Bucurescĭ, aceste douĕ însciinţărĭ se vor căuta în Divan, fiind faţă şi Vice-Presidentul séŭ Presidentul, şi după aceste se vor lua acele mĕsurĭ carĭ se vor găsi maĭ mult cu folos, a se păzi cu străşnicie dreptatea, ca să se împlinéscă întocmaĭ cererile locuitorilor şi folosul locuitorilor. La acésta de va fi de trebuinţă ajutor despre partea celuĭ maĭ mare comandir, voiŭ aştepta după orînduială, de la Presidentul Divanurilor cuviinciósa arĕtare.

Amândoĭ Vistieriĭ sunt în rangurĭ tot una şi acest al 2-lea Vistier, ce

www.dacoromanica.ro

Noul comitet, prin nota către Bagration de la 1 Februare 1810, cere

---

va ocoli ţéra, când se va afla în Bucurescĭ, să fie şedĕtor la cel d'întâiŭ Divan, a căreia dregătorie este aşişderea fără soroc şi schimbare.

De se va întîmpla vr'o silnicie despre partea cinovnicilor Rusieĭ (care nicĭ odată nu póte să fie), atuncĭ ceĭ nepăstuiţĭ locuitorĭ aŭ să dea jalbă la acel stab oficer, care cu Vistierul împreună are să âmble prin ţéră şi cercetându-o la faţa loculuĭ, de se cuprind tóte cele trebuincióse, să însciinţeze pentru tóte Vice-Presidentuluĭ séŭ Presidentuluĭ. Iar aceştia fac arĕtare nacealnicilor de corpos, séŭ de vor găsi de trebuinţă mĕ însciinţéză pe mine, ca să se îndestuleze cela ce va fi năpăstuit.

La Divanul al 2-lea am orînduit eŭ: Vornic de ţéra de sus pre Vornic Constandin Creţulescu; Vornic de ţéra de jos pre Vorn. Radu Slătinénu, Vorn. al 3-lea pre Logofĕt Ioan Comănénu, Log. de ţéra de sus pre Vist. Teodorache Văcărescu; Vorn. al obştilor pre Vorn. Manolake; Logofĕt de ţéra de jos pre Logof. Dum. Racoviţă. Spătar pre Log. Grigore Ghica, iar Vistier tot pre Constantin Varlaam.

Pentru ca să se orînduiască cinovnicĭ la Departamentul de opt şi de şépte şi de Criminalion, cum şi Armaş mare, Aga şi Vornic de politie, eŭ arĕt celuĭ întâiŭ Divan, făr de nicĭ o perdere de vreme să mi-se arete câte 2 candidaţĭ la fie-care loc, din care să pot alege pre aceĭ carĭ îĭ voĭ găsi maĭ vrednicĭ; ce se cuvine pentru léfa locurilor a cnezieĭ Valachieĭ, eŭ arăt Divanuluĭ, ca să mi se trimĕţă catastif: ce léfă fieş-carele aŭ avut în vremea Domniilor şi ce léfă acum li se dă? Şi după a cuĭ orânduială?

Dimpreună cu acésta, cel întâĭ Divan să-mĭ dea analora: câţĭ banĭ găsesce a fi de trebuinţă a se da Vistieruluĭ, ce se va trămite prin ţéră, pentru cheltuiala drumuluĭ şi pentru Logofeţiĭ ce-ĭ va avea pe lângă dînsul? şi după primirea tutor acestora vom da Divanuluĭ, cuviinciósa hotărîre.

Fiind învederat descoperit, că mulţĭ Ispravnicĭ cu împotrivitóre urmărĭ asupra pravilelor nu pot să fie primiţĭ de vrednicĭ a maĭ fi pe la aceste locurĭ, decĭ arĕt celuĭ întâiŭ Divan, să alégă câte doĭ candidaţĭ la fie-care Isprăvnicie ca eŭ să orînduesc.

La fieş-care din 12 judeţe ale Valahieĭ ceĭ marĭ să fie câte un căpitan Ispravnic asupra căruia spînzură tótă rĕspunderea împlinirilor; şi acestĭ căpitanĭ Ispravnicĭ iarăşĭ vor fi fără soróce, neschimbaţĭ; pentru ajutorul cărora se vor orîndui câte 2 Polcovnicĭ din boeriĭ tinerĭ ce sunt de al 2-lea clasă, carĭ se vor numi зачедател pre carĭ căpitaniĭ Ispravnicĭ aŭ să-ĭ trimită prin judeţe a împlini poruncile celor maĭ marĭ şi carĭ cu acest chip vor cunósce trĕba locuitorilor şi a pămîntuluĭ póte după vreme a fi Ispravnicĭ de se vor arĕta vrednicĭ.

Ceea ce se cuvine pentru léfa Ispravnicilor eŭ aştept catastih cu chibzuire ce léfă li s'a dat în vremea Domnitoruluĭ şi ceea ce se dă acum la doĭ Ispravnicĭ aĭ fieş-căruĭ judeţ? Atuncĭ voiŭ orîndui eŭ ceea ce se cuvine acestor noĭ Ispravnicĭ i *Zacedatele*.

Pentru ca să aibă priveghere pe deplin straşnică a se împlini poruncile celor maĭ marĭ şi a se face oprélă nepravnicelor supĕrărĭ, ce pătimesc locuitoriĭ, se va orîndui de la mine la fieş-care judeţ câte un boer ofiţer,

www.dacoromanica.ro

înmulţirea membrilor laicĭ aĭ Comitetuluĭ, ḑicênd că nu pot ajunge ceĭ 3 membri, ca să biruiască tóte lucrările. Noul comitet recomandă adăogirea la el a luĭ biv vel. Vornic Constantin Bălăceanu şi a luĭ vel Spătar Gr. Ghica (1).

---

care este dator să aibă sciinţă pentru tóte ce se face de Ispravnicĭ şi de ceĭ supuşĭ aĭ luĭ. Şi de va vedea de la cine-va vre o urmare împotriva pravilelor, atuncĭ să însciinţeze pentru tóte drept la Vice-President. saŭ Presidentuluĭ, de se va afla în Bucurescĭ. Când se va întîmpla de va veni în judeţ Vistierul cu orînduitul stab-ofiţer, atuncĭ acestuia ober-ofiţerul ce se află la Isprăvnicie, să însciinţeze în ce stare se află judeţul şi locuitoriĭ şi de păsurile ce aŭ pus a îndeplini poruncile celor maĭ marĭ, cum şi de urmările Ispravnicilor i a celor supuşĭ, cu un cuvînt pentru ale judeţuluĭ.

Aceştĭ ober-ofiţerĭ vor avea date cuviincióse povĕţuire, ca să póta împlini cu ce este însărcinat, iar când se va orîndui de mine léfă Ispravnicilor şi зачедателор, atuncĭ se va face orînduială, ca să dea numiţilor ober ofiţerĭ banĭ de masă pe de-asupra lefiĭ ce primesc din Caznea. Eŭ însărcinez pe Divan, ca sa aibă tótă privegherea, precum se póte a maĭ împuţina suma Vătăşeilor, Zapciilor i altor maĭ micĭ cinovnicĭ, fiind-că cu tótă silinţa stăpîniriĭ, a se curma catahrisurile ce se face de dînşiĭ, iar eĭ nelipsiţĭ rĕmân asupra ţĕriĭ şi locuitorilor cu greutate. Dar fiind-că şi fără de dînşiĭ nu se póte, de şi se cuvine pe cât se va puté să ĭ împuţinceze.

Prin deosebită purtare de grijă şi rĕspundere las asupra Divanuluĭ, ca negreşit nicĭ un loc séŭ dregătorie, începênd de la cele maĭ marĭ până la cele maĭ de pe urmă, adecă vătăşia, sămişia, zapcilicul, să nu fie vîndute şi cumpĕrate cu banĭ; cu acest rĕŭ singur dintr'însul negreşit urméză ca să jăfuiască şĭ să supere pre bietul norod; pentru acéstă şi are Divanul să facă tuturor sciut, că de se va descoperi despre partea cuĭ-va, atuncĭ negreşit eŭ mĕ voiŭ găsi silit. că aceĭ vinovaţĭ să fie straşnic pedepsiţĭ, întorcênd îndoit baniĭ ce aŭ luat, depărtând tot-d'auna a nu maĭ fi la nicĭ o dregătorie orînduiţĭ şi între public (?) i-se va face necinste.

Eŭ pe deplin am rĕmas încredinţat, că Divanul va simţi tare mĕsurile milostivireĭ, despre partea prea puterniculuĭ Impĕrat şi credinţa mea ce de la dînsul o am dată cu străşnicie întocmaĭ va împlini porunca celor maĭ marĭ stăpînitorĭ şi va fi cu mine d'împreună ajutor a se face bună orînduială pămîntuluĭ şi încet, încet, a rĕsădi fericirea asupra locuitorilor. In Bucurescĭ. — Ghenar 27, 1810.

(1) *Către strălucirea sa General Bagration.*

Rîvna ce după datorie avem către isbăvitórele acesteĭ ţĕrĭ prea puternice împĕrăteşcĭ oştirĭ, ne îndeamnă cu cea desăvîrşită silinţă a ne osîrdui necontenit spre cea după putinţă împlinire a tuturor trebuinţelor câte urméză a se rĕspunde din ţĕră, iar pe de altă parte datorie ĕră-şĭ neapărată avênd Divanul, atât către patria sa, ér maĭ vîrtos către ticăloşiĭ locuitorĭ, a le asculta şi a le cerceta, nu numaĭ pricinile de judecăţĭ, ce le vor

www.dacoromanica.ro

*

Varlaam cu partidul sĕŭ era acum victorios, dar C. Filipescu neadormit se agita, cu tótă victoria rivaluluĭ sĕŭ. Ţinênd casă deschisă şi masă întinsă pentru toţĭ generaliĭ ruşĭ, isteţul fost mare Vistier, nu despera până în fine, să rĕpună sorţiĭ rĕĭ.

Din nefericire pentru el, în noua organisare dată guvernuluĭ ţĕriĭ, Engelhard rĕmasese în funcţiunea de Vice-President al Divanuluĭ şi acesta nu era amicul luĭ Filipescu. Şi apoĭ în locul luĭ Miloradovicĭ, comandant era acum generalul Zas, care şi el avea misiune de a nu continua în Bucurescĭ purtarea luĭ Miloradovicĭ.

Bagration nu putea vedea cu ochĭ bunĭ popularitatea, care ţinea să şi-o facă în Bucurescĭ, prin marĭ cheltuelĭ Const. Filipescu, fie printre gene-

---

avea între dînşiĭ, ci şi tóte jălbile şi plângerile ce necontenit fac către Divan, pentru felurimĭ de nedreptăţĭ şi hrăpirĭ, ce li s'aŭ urmat până acum; tóte dar acestea câte maĭ sus s'aŭ ḑis ne silesce a priveghia cu neadormire, ca să se împlinéscă şi să se săvîrşéscă în vreme, fără de întârziere. Insă fiind-că fiinţa omenéscă este supusă adese şi la felurimĭ de neputinţe şi numĕrul cilenilor întâiuluĭ Divan, ce prin alegerea ce s'aŭ făcut şi prin porunca Strălucirii Tale ne-am rînduit, fiind numaĭ 5, dintre carĭ 2, ce sunt parte bisericéscă, măcar că une-orĭ sunt cuprinşĭ de alte pricinĭ bisericescĭ, dar cu tóte acestea nu incontenéză a se afla nelipsiţĭ de la Divan; fiind însă că într'acéstă vreme sunt multe pricinĭ politicescĭ (pre cât şi Strălucirii Tale este cunoscut) şi către acésta póte unora din noĭ să ni se întîmple şi vre-o trupéscă neputinţă şi într'acea diastimă de vreme urméză a se scădé şi acest puţin numĕr al cilenurilor Divanuluĭ şi a se pricinui vre-o smintélă şi zăticnire la căutatul şi săvîrşirea mulţimiĭ trebilor; de aceea bine nădăjduiţĭ fiind la a strălucirii Tale firéscă bunătate şi la ferbintea rîvnă, ce hrănesce cugetul Strălucirii Tale, spre a se urma tóte cu bună orînduială, în vreme, cum şi pricinile i plângerile ticăloşilor locuitorĭ să nu se trécă cu vederea, ci fieş-care să-şĭ dobândéscă căḑuta mângâiere, cu îndrăsnélă şi cu supunere ne rugăm Strălucireĭ Tale, să binevoescĭ, ca pe lângă cileniĭ, ce sunt orînduiţĭ la întâiul Divan, să se maĭ orînduiască încă 2 boerĭ, adecă dumné-luĭ vel Spătar Gr Ghica, fiind boeriŭ cu bun ipolipsis şi silitor fără pregetare la trebile şi pricinile obştescĭ, precum este cercat din tóte dregătoriile, cu câte după vremĭ, atât maĭ înainte, cum şi după venirea armieĭ încóce, aŭ fost însărcinat şi dumné-luĭ biv vel Vornic Constantin Bălăcénu, carele asemenea este şi dumné-luĭ cercat întru credinciósele dumi-sale slujbe, ce-aŭ arĕtat şi maĭ înainte şi de la venirea Impĕrătescilor oştirĭ încóce şi cu acest mijloc de ajutor al bună-voinţeĭ Strălucirii Tale, nădăjduim a se urma căutarea şi săvîrşirea tuturor trebilor la vreme şi fără de smintélă, pre cât póte să ajungă fiinţa putinţiĭ omenescĭ. 1810 Februare 1. (*Cod. LXI, fila 53.*)

Semnaţĭ: Gavriil Mitr. şi Ecsarch, Iosif Argeş, Dumitrache Racoviţă Ban, Vel. Vistier Istrate Creţulescu şi Mihalache Manu.

www.dacoromanica.ro

raliĭ muscalĭ, fie printre pămîntenĭ. De aceea făcu ce făcu şi isbuti să dea îndrăsneţuluĭ boeriŭ o ultimă grea lovitură. La 17 Februarie 1810, Filipescu avea *ziafet* în casa luĭ. Eraŭ de faţă câţĭ-va boeri partisanĭ, maĭ mulţĭ generalĭ şi diverşĭ ofiţerĭ muscalĭ; împreună şi cu Exarhul Gavriil, stăteaŭ la masă. Curgeaŭ gârlă vinurile de Deal, de Cotnar, Malvasia, Tokaj, chiar şi Bordoul (1). . . . De o dată se deschid violent uşile sofragerieĭ şi întră generalul Zas, însoţit de o numerósă suită . . . . Varlaam era şi el dóră în pragul uşeĭ, cu un zîmbet semnificativ pe buze. Const. Filipescu simte că e perdut. Jupânesele, seaŭ maĭ drept coconiţele (căcĭ eraŭ tot tinere), schimbă rumenéla, ce le suise pe obrajĭ spirtuósele, într'o palóre manifestând spaima lor sufletéscă; unele nu pot a comprima câte un mic ţipet, ridicându se tóte în picióre subt coḑile de păun încremenite şi ele în mânile fetelor, ce le agitaŭ un moment înainte pe de-asupra capetelor mesenilor, ca să fie răcoriţĭ de zăduful camereĭ — deşi era Februarie — prea înferbîntate şi maĭ ales de spirtuósele prea generóse . . . .

Generalul Zas face semn de tăcere şi citesce porunca Impĕratuluĭ Alexandru, ordonând ca în 48 de ore să fie ridicat Filipescu cu tótă casa luĭ şi sub pază dus în Rusia.

Jale nespusă succede banchetuluĭ, în casa luĭ C. Filipescu. Cu 3 fiĭ, cu nurorĭ, cu fiice şi nepoţĭ, C. Filipescu plecă la 19 Fevruarie 1810, sub escortă de Cazacĭ, spre a fi dus la Bielgorod în Rusia, loc, care i-se destinase de surghiun.

Se afirmă că acéstă lovitură dată luĭ Filipescu, era causată în urma surprinderiĭ uneĭ corespondenţe a luĭ cu Turciĭ. Lucrul e posibil, dar noĭ nu-'l putem documenta. Nu vedem, de altmintrelea, de ce nu ne-am putea explica lucrul şi prin influenţa ce maĭ putea avea Constantin Ipsilante pe lângă Impĕratul Alexandru, influenţă sprijinită de Cnézul Bagration, care şi el, precum vĕḑurăm, era ne-amicul neîmpăcat al luĭ Filipescu şi al luĭ Miloradovicĭ, ginerele disgraţiatuluĭ boer.

«După acésta, ḑice Fănuţă, rĕmase Varlaam Vistier mare şi tare, că de s'ar fi şi maĭ aflat din boerĭ muşteriĭ pentru Visterie, dar patima Filipesculuĭ îĭ ţinea pe toţĭ încremeniţĭ, însă sciut să vĕ fie, că a se împotrivi şi a se lupta unul cu altul, aceste douĕ ipochimene, adecă Filipescu cu Varlaam pentru Visterie, trebuia şi căderĭ după slujbe şi după stare, dar şi pungă nu puţină; drept aceea urma şi dumné-lor a se sili spre dobîndire de banĭ şi acéstă se spărgea în capul ticălosuluĭ norod, căcĭ pentru una nu se mulţămia cu două şi cu treĭ, ca să pótă eĭ întîmpina dările pe la uniĭ-

(1) Introducerea în ţéră a vinuluĭ de Bordo se póte proba cu documentul din 1812, Maĭ 21, ce aducem maĭ departe, la Cap. justiţieĭ.

www.dacoromanica.ro

alţiĭ din căpeteniĭ, prin care se lucra câştigarea Visterieĭ, cum şi balurile şi alte ţeremoniĭ, ce necontenit trebuia să facă tuturor generalilor şi până la ceĭ maĭ micĭ ofiţerĭ aĭ armieĭ, pentru ca să-ĭ câştige prietenĭ; şi pot ḑice aşĭa, că atât cumpăniseră vicleniĭ de Ruşĭ lucrul, încât ce luaŭ bieţiĭ Vistierĭ cu hrăpire din spinarea norodului, negreşit se cheltuia şi dór căcĭ rămâneaŭ cu păcatul hrăpiriĭ încărcaţĭ şi cu defăimarea de la norod» (1).

Surghiunirea luĭ C. Filipescu lăsă câmp larg de mişcare luĭ Varlaam. Acesta socoti util să urmăréscă şi maĭ departe lupta contra rivaluluĭ săŭ. Varlaam avea de plătit luĭ Filipescu pentru comisiunea de anchetă, rînduită la cererea luĭ, spre a cerceta, în tótă ţéra, jafurile şi nedreptăţile făcute de guvernul luĭ C. Ipsilant dela 1806—1808. Decĭ el şi cu 1-ul Divan arĕtară luĭ Bagration, că Filipescu şi aĭ luĭ făcuseră în ţéră mâncătoriĭ, jafurĭ de peste 4 milióne leĭ şi că acésta ar putea-o dovedi lesne o comisiune cercetătóre în ţéră a jafurilor şi mâncătoriilor săvîrşite. Se legară Varlaam şi cu Vornicul Bălăcénu, că de nu vor scóte acéstă sumă, să o plătéscă cu averea lor, ḑice Cron. grécă de la călcâiul Ist. Mitrop. Moldoveĭ. (2)
Neamiciĭ luĭ C. Filipescu isbutiră să capete la acuzarile lor şi semnătura luĭ Dositeĭ, care de puţine ḑile încetase a fi Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ şi acea a altuĭ partizan al luĭ Filipescu: Banul Manolache Creţulescu. Din partea luĭ Varlaam eraŭ comisarĭ cercetătorĭ: General Nazimov, General Behmet, Banul Constantin Ghica şi Samurcaş.

Propunerile luĭ Varlaam şi a lor săĭ, motivate, veḑĭ Dómne! pe dorul de a se face dreptate «ticăloşilor de locuitorĭ», o primesce Bagration, dar abea avusese timp să ajungă propunerea 1-luĭ Divan la tabĕră, peste Dunăre, unde era acum Bagration, şi iată că la 4 Martie 1810 veni revocarea luĭ Bagration de la comanda armateĭ, fiind înlocuit ca general *en chef* prin general Nicolae Mihalovicĭ Camenski (1).

Cum este numit Camenski în locul luĭ Bagration, 1-ul Divan intervine pe lângă el să aprobe comisiunea.

Comitetul arată luĭ Camenski, că Bagration aprobase întocmirea comisiuneĭ, dar întîmplându-se «*schimbarea strălucirii sale*» n'a putut a se pune în faptă. Comitetul insistă să se facă anchetă, căcĭ s'aŭ ivit creditorĭ cu zapise asupra Visterieĭ, *din vremea celuĭ de maĭ înainte comitet*, numaĭ până acum în sumă de talerĭ 656.345, afară de curgătórele cheltuelĭ ale Visterieĭ, ce pe tóte ḑilele se fac şi afară din alte datoriĭ ce pot să se maĭ

(1) Pag. 94 şi 95.

(1) Pag. 535.

(1) Veḑĭ Cronica grécă la călc. Istorieĭ Mitropolieĭ de Laşĭ, pag. 535. Nu s'a zăbovit scóterea din comandarlic a acestuĭ general Bagration, scrie Fănuţă, pag. 95, şi se orîndui în locu-ĭ general en chef Nicolae Camenski.

www.dacoromanica.ro

i véscă tot din vremea Divanuluĭ de maĭ înainte. Comitetul spera din anchetă un simţitor folos şi ajutor şi pentru visterie şi pentru ticăloşiĭ locuitorĭ (1).

La acéstă ocasiune comitetul atrage atenţiunea nouluĭ comandant *en chef* şi asupra uneĭ grave afacerĭ. De cât-va timp locuitorĭ pămîntenĭ, cu adevĕrat pămîntenĭ, ba chiar sate întregĭ, se făceaŭ sudiţĭ, maĭ ales aĭ Austrieĭ,

(1) Maĭ dăm aicĭ şi ceva maĭ departe, asupra acesteĭ comisiunĭ de anchetă, câte-va alte acte.

Către Generalul Engelhard.

Intâiul Divan.—Din alăturata copie de notă, ce aŭ dat către Divan dumné-lor orînduiţiĭ boerĭ comisarĭ, veĭ lua Exc. Ta pliroforie pe larg de arĕtarea ce fac pentru neapĕrata urmare ce i se cuvine a se face la tréba cercetătóreĭ comisiĭ, care cum-că este de mare trebuinţă a se pune în lucrare şi a se sĕvîrşi fără de prelungire, este bine cunoscută Exc Tale, căcĭ prin sĕvîrşirea eĭ se nădujduesce un simţitor folos şi locuitorilor şi vistierieĭ, un învederat ajutor la curgătórele şi neapĕratele cheltuelĭ. Şi măcar că Exc. Sa General Major Nasimov le-aŭ spus prin graiŭ dumné-lor boerilor comisarĭ, că cercetarea acésta are a se face după pravile rusescĭ, dar a se lucra cercetarea numaĭ de aicĭ, de către comisia cea mare până a nu eşi cercetătorĭ prin judeţe, este cu neputinţă; a se aştepta iarăşĭ maĭ întâiŭ tălmăcirea extracturilor şi catastişele de socotelile Visterieĭ pe vremea trecută, de la 1808 până la trecutul Februarie, trebuesce o vreme fórte îndelungată, putem dice şi de un an, pentru mulţimea acelor scrisorĭ şi pentru căcĭ nu se pot găsi aicĭ destuĭ scriitorĭ cu sciinţa amândoror limbelor rusesce şi românesce şi aşa urméză a se zăticni cu totul acéstă folositóre trébă a comisieĭ cercetărilor, precum şi până acum de 3 lunĭ s'aŭ zăticnit, care fiindcă în alt chip nu se póte înfiinţa nicĭ a se pune în lucrare, decât cu a se orîndui pe afară prin judeţe osebiţĭ cercetătorĭ (unde sunt faţă şi ceĭ ce aŭ jăfuit şi locuitoriĭ ceĭ jăfuiţĭ) precum tot d'auna aşa s'a urmat orĭ-când s'aŭ alcătuit aicĭ în ţéră cercetătóre comisiĭ; ne rugăm Exc. Tale, să binevoescĭ a face arĕtare Luminăţieĭ Sale maĭ mareluĭ comandir al armieĭ, ca să dea poruncă de a se orîndui pe afară, prin judeţe, *boeriĭ cercetătorĭ ceĭ aleşĭ* de către boeriĭ comisarĭ, ca să se începă printr'înşiĭ lucrarea cercetărilor, după catastişele şi extractele ce se vor da de la Vistierie, cărora să li se poruncéscă, ca îndată ce vor săvîrşi cercetarea uneĭ plăşĭ, numaĭ decât să însciinţeze aicĭ la cinstita comisie, trămiţênd catastihul cercetăreĭ, după care să se dea îndată şi straşnică poruncă de Excelenţa Sa gheneral maior Nazimof către orînduitul ofiţer de la fie-care judeţ, a face grabnică împlinire de baniĭ ce se vor dovedi hrăpiţĭ şi jăfuiţĭ asupra fie-căruia, din carĭ jumătate să-ĭ întórcă peşin locuitorilor celor jăfuiţĭ, şi ceĭ-l-alţĭ jumătate să-ĭ triméţă la Vistierie, după porunca şi buna-voinţa Luminatuluĭ graf Glavnoĭ-comandir al armieĭ, ca să se pótă întîmpina cu acest mijloc neapăratele trebuinţe ale împĕrătesceĭ oştirĭ. — 1810 April, 19.

www.dacoromanica.ro

fiind-că sudiţiĭ eraŭ apĕraţĭ de multe dărĭ, podveḑĭ, angariĭ. Numaĭ în judeţul Ilfov eraŭ deja 18 sate de sudiţĭ «în *care nu póte intrà nicĭ de cum zapciĭ seaŭ alt dregător pămîntén.*» Asemenea urmare scădea considerabil venitul ţĕreĭ, tocmaĭ când se cerea atâţia banĭ pentru a se întîmpina curgătórele trebuinţe, pe lângă că este «o adevĕrată pildă de nesupunere la care urméză a privi nu numaĭ Divanul cu destulă întristare a sa şi a nu putea să se încteze şi să metahiriséscă pre locuitoriĭ ţĕreĭ la nicĭ un fel de slujbă.» Comitetul nu cere desfiinţarea sudiţilor, ce s'aŭ făcut în vremea păceĭ, până la leat 1804, când atuncĭ s'a făcut catagrafie de toţĭ sudiţiĭ, în bună înţelegere cu respectivele consulaturĭ; ceea ce cere acum comitetul este, ca să nu fie recunoscuţĭ de sudiţĭ, ceĭ trecuţĭ la sudeţie de la 1804 încóce.

Cuşnicov rĕspunsese deja anteriormente Divanuluĭ, pentru sudiţiĭ nemţescĭ şi franţuzescĭ, cum ca să se siléscă de a opri pre locuitorĭ de a se maĭ face sudiţĭ, iar pentru sudiţiĭ rusescĭ să cerceteze Divanul a lua sciinţă curată de la sfetnicul de colegiŭ şi pentru ceĭ ce se vor găsi că nu sunt sudiţĭ rusescĭ, să se urmeze în tóte întîmplările ca şi cu locuitoriĭ Valachieĭ. (1)

Maĭ cere comitetul de la noul comandant, ca şi sudiţiĭ să fie supuşĭ şi următorĭ pravilelor şi obiceiurilor pămîntuluĭ acestuia, unde locuesc, se hrănesc şi se neguţătoresc. . . . Uniĭ din eĭ în adevĕr nu vor să asculte de autorităţile ţĕriĭ, ba le maltrataŭ, le isgoniaŭ, le băteaŭ. . . .

Către Luminarea-Sa General de infanterie i cavaler graf Kamenskie glavno-i comandir al Impĕrătesceĭ Armiĭ.

De la Divan. — Dupăf datoria ce are ocârmuirea Divanuluĭ a îngriji a pururea pentru cele de olos ale obştieĭ locuitorilor şi pentru a lor bună stare şi petrecere, iar maĭ vîrtos într'acéstă vreme, când cu dînşiĭ se slujesce la întîmpinarea şi împlinirea tuturor trebuincióselor ale prea puternicilor împĕrătescĭ oştirĭ, cuvine-se dar, ca tot acéstă ocârmuire să chibzuiască a găsi şi a întocmi mijlóce îndemânatice şi folositóre, câte privesc spre mângâerea şi ajutorul locuitorilor Cnezieĭ Valachieĭ şi câte dintr'acele nu se va putea îndeletnici de sine-şĭ a le pune şi în faptă, datóre este iarăşĭ a le face cunoscute celor maĭ marĭ stăpînitorĭ, să dobândéscă cuviinciósa înlesnire la săvîrşirea lor; precum şi în trecutele ḑile, după sosirea aicĭ a strălucituluĭ Cnéz Bagration am fost făcut arĕtare prin rugăciune, ca să se alcătuéscă o comisie cercetătóre pentru tóte nedreptele luărĭ, ce s'aŭ urmat aicĭ în ţĕră asupra ticăloşilor locuitorĭ, de la lét 1808 şi până la sfîrşitul trecutuluĭ Februarie, precum pentru chipul alcătuiriĭ acestiĭ comisiĭ

(1) Cod. LXI fila 6 v.

www.dacoromanica.ro

veĭ lua Luminăţia-Ta pliroforie pe larg din embiriclisita copie a arĕtăriĭ ce-am făcut către strălucitul Cnĕz. Şi cu tóte că Strălucirea-Sa cunoscênd acest învederat folos, ce urméză a dobândi ticăloşiĭ locuitorĭ, aŭ bine-voit a se întocmi şi a se pune în lucrare comisia cercetăriĭ, *întîmplându-se însă schimbarea strălucirii Sale*, n'aŭ apucat a se pune şi în faptă. Dar cu tóte acestea creştinésca bunătate a Luminăriĭ-Tale vestită fiindu-ne, cum şi firésca rîvnă şi pornire ce aĭ spre mângâerea unuĭ ticălos norod, nu îndrăsnim a-l desnădăjdui şi a-l depărta de acéstă folositóre nădejde a comisieĭ, ci ne rugăm cu plecăciune Luminăriĭ-Tale, să bine-voescĭ cu milostivire a da hotărîtă poruncă spre a se pune în faptă alcătuita Comisia, căcĭ de când ne-am orînduit la comitetul Divanuluĭ, vedem că nu încontenéză pe tóte ḑilele a se arĕta datorniciĭ, uniĭ cu zapis, alţiĭ cu sineturĭ de cheltuială, cerênd a li se plăti datoria, ce aŭ a lua de la visterie, încă din vremea *celuĭ de maĭ înainte comitet*, care datorie ce s'a ivit până acum se adună în sumă de talerĭ 656.345 banĭ 97, afară din curgătórele cheltuelĭ ale visterieĭ, ce pe tóte ḑilele se fac şi afară din alte datoriĭ, ce pot să se maĭ ivéscă tot din vremea Divanuluĭ de maĭ înainte; care acéstă îndestulată greutate a datorieĭ, prin neputinţă este a se întîmpina într'alt chip de nu se va pune în lucrare maĭ sus ḑisa cercetătóre Comisie, de unde nădějduind a dobândi un simţitor folos şi ajutor şi visteria şi ticăloşiĭ locuitorĭ; şi către acésta, fiind-că multe din orînduelele Visterieĭ, ce cu poruncile Divanuluĭ era a se împlini din judeţe în vremea Divanuluĭ de maĭ înainte, după ce s'aŭ împlinit de către orînduiţiĭ slujbaşĭ s'aŭ poprit de către eĭ câte-o sumă mare de banĭ şi acum se găsesc asupra lor în felurĭ de condeie cu luminósă şi netăgăduită dovadă, care acele tăinuite sume de banĭ, ca un venit al Visterieĭ ce aŭ fost, urméză a se împlini iarăşĭ la Visterie; pentru care fiind-că Excelenţa Sa General Vice-President se împotrivesce Divanuluĭ a nu se amesteca la acest fel de împliniri, de aceea ne rugăm să aibă Divanul deplină putere de la Luminarea Ta, ca acest fel de banĭ, ce aŭ fost venit drept al Visterieĭ, să-'ĭ împlinéscă de la aceia, asupra cărora se găsesc tăinuiţĭ, şi câţĭ dintr'acest fel de banĭ va împlini după, vreme, îĭ va arĕta şi cinstiteĭ cercetătóre comisiĭ, iar comisia să aibă a cerceta şi a împlini baniĭ aceia, ce se vor dovedi luaţĭ prin jaf de la locuitorĭ peste poruncile Divanuluĭ, iar nu tăinuiţĭ din orînduelele Visterieĭ.

2. Indrăsnim a arĕta cu plecăciune, Luminăriĭ-Tale, că de la lĕt 1808 încóce, mulţĭ din locuitoriĭ ţĕriĭ, ceĭ supuşĭ la ocîrmuirea Divanuluĭ, s'aŭ făcut şi necontenit se fac şi acum, fără de nicĭ o sfială, sudiţĭ aĭ altor Curţĭ straine, ce se află aicĭ, ca să se pótă apĕra de tóte datoriile lor, ce li-se cer pentru trebuinţele împĕrătescilor oştirĭ, în cât şi mulţimea din birniciĭ satelor s'aŭ făcut şi se fac, şi chiar sate întregĭ, după cum numaĭ aicĭ în ţinutul Ilfov, după arĕtarea Ispravniculuĭ, clucerul Ioniţă Fălcoianu, sunt 18 sate sudiţescĭ, *în care nu póte intra nicĭ de cum zapciŭ seaŭ alt dregĕtor pămintén*. Din care acéstă a lor urmare se isvodesce o mare şi simţitóre rĕutate, întâiŭ, că s'a făcut şi se va face o mare scădere la locuitoriĭ ţĕriĭ, cu carĭ Divanul se slujesce şi întîmpină curgătórele trebuinţe; al doilea, o adevĕrată pildă de nesupunere, la care urméză a privi numaĭ Divanul cu destulă întristare a sa şi a nu puté să se înceteze şi să se metahirisésca pre locuitoriĭ ţĕriĭ la nicĭ un fel de slujbă; care de va remâne acest

www.dacoromanica.ro

catachrisis al sudiţilor în asemenea fiinţă şi sporire şi de acum înainte, să fiĭ bine încredinţat, Luminarea-Ta, că urméză a se face o zăticnire de obşte la împlinirea trebuinţelor ale prea puternicelor împĕrătescĭ oştirĭ de aicĭ din ţéră; fără numaĭ rĕmâne la adînca înţelepciune a Luminăriĭ-Tale, a milui pre ticălósa ţéră şi cu îndreptarea acestuĭ catachrisis, căcĭ noĭ nu ḑicem doar a se strica sudiţiĭ, ce s'aŭ făcut în vremea păciĭ, până la lét 1804, când atuncĭ, după catagrafia ce s'a făcut de către ceĭ orînduiţĭ din partea stăpîniriĭ şi din partea cinstitelor consulaturĭ de aicĭ, dovedindu-se sudiţiĭ ce aŭ fost până atuncĭ adevĕraţĭ aĭ fiesce-căreia Curte, şi primindu-se de către stăpînire a rĕmânea aceĭaşĭ în fiinţa lor, s'aŭ făcut şi catastişe osebite pentru suma sudiţilor fie-căreĭ Curte, care acele catastişe urméză a se afla în cancelaria fie-căruĭ consulat, ci numaĭ câţĭ s'aŭ maĭ făcut de atuncĭ încóce, aicĭ în ţéră, aceia să se slobódă a rĕmâné iarăşĭ sub ocîrmuirea Divanuluĭ, precum aŭ fost şi maĭ înainte.

3. Arĕtăm cu plecăciune, Luminăţieĭ-Tale, că cu tóte că otcîrmuirea Divanuluĭ firesce se înţelege a avé plireusitate întru cele drepte asupra locuitorilor ţĕriĭ (fie măcar de orĭ-ce trĕptă), dar fiind-că une-orĭ uniĭ dintre aceştia se întîmplă de se arată cu îndărătnicie la poruncile şi hotărîrile Divanuluĭ şi dintr'acésta se nasce iarăşĭ o rea pildă de nesupunere; de aceea ne rugăm a se întări şi de către Luminarea-Ta, deplina putere a Divanuluĭ, atât asupra locuitorilor ţĕriĭ, fără deosebire, cât şi pentru sudiţiĭ ceĭ adevĕraţĭ aĭ străinelor curţĭ, ce se află aci, să se dea nizamul cel cuviincios, spre a fi şi eĭ supuşĭ şi următorĭ la pravilele şi obiceiurile pămîntuluĭ acestuia, unde locuesc, se hrănesc şi se neguţătoresc.

4. Ne rugăm Luminăriĭ Tale, să se dea straşnice poruncĭ şi către toţĭ de obşte d-lor comandirĭ polcurilor, ce se află afară prin ţéră, ca nimenĭ din d-lor seaŭ din ostaşĭ, să nu se amestece câtuşĭ de puţin la trebile ispravnicilor, zapciilor şi a celor-l-alţĭ diregătorĭ de prin judeţ, precum nicĭ carele locuitorilor ale luà seaŭ altă supĕrare a le face, ci orĭ-ce trebuinţă vor avea, să o arĕte şi să o cĕră de la numiţiĭ diregătorĭ, spre a putè şi eĭ să împlinéscă la vreme şi cu înlesnire poruncile ce li se trimit de la Divan, spre întîmpinarea şi împlinirea celor trebuinciose ale prea puternicelor împĕrătescĭ oştirĭ, căcĭ într'alt chip se va pricinui smintélă şi zăticnélă la curgătórele trebĭ.

5. Arĕtăm, Luminăriĭ Tale, cererea ce face de la Divan cinstita comisie a *proviantuluĭ*, de o sumă mare de banĭ, cu cuvînt de lipsa unor ruble i galbenĭ şi *asignaţiĭ* i alte pricinĭ, fără de a fi Divanul dator, după dreptate, precum veĭ lua, Luminarea Ta, pliroforie din osebită embiriclisită copie de arĕtare ce a făcut Divanul pentru acestea în trecutele ḑile către strălucitul cnéz, de care ne rugăm să rĕmâe Divanul apĕrat, căcĭ, precum ḑicem, nu se scie câtuşĭ de puţin dator dintre aceste madele. Pentru care tóte maĭ sus arĕtatele rugăciunĭ suntem nădăjduiţĭ că se va învrednici Divanul a dobândi şi mângâitor milostiv rĕspuns al Luminăriĭ Tale. — 1810 Martie 15. (1)

(1) Prin actul de la 13 Aprilie 1810, nota Divanuluĭ către Engelhard, se constată, că locuitoriĭ din satul Mehedinţul din judeţ. Sĕcuenĭ, s'aŭ făcut *sudiţĭ austriacĭ*. Eĭ aŭ reclamat că Zapciul Nicolae Popaz a bătut cu sluji-

www.dacoromanica.ro

Să urmărim puţin, an după an, fasele prin care a trecut cestiunea sudiţilor faţă cu guvernul ţĕreĭ.

a) In 1807 Octombre. Urméză un proces înaintea Divanuluĭ, între biv log. Scarlat Grădişténu, ispravnicul de Saac şi Filip căprar de la Agenţia austriacă, care a reclamat că l'a necinstit ispravnicul, luându-ĭ pasportul de la mână şi lucrurile de asupră-ĭ.—1807 Oct. 10 (1).

b) Conflicte numeróse se iviră între Divan şi Agenţia austriacă, din causă că acésta nu se sfia de a declara sudiţĭ pre Românĭ pămîntenĭ. Aşa fu casul cu Şanca, un mazil vechiŭ pămîntén din judeţul Secueniĭ. Până în fine Divanul n'are ce face şi renunţă a reclama pe Şanca ca pămîntean! (2).

---

torĭ pe pârcălab şi pe slujitorĭ de acolo. Se rînduesce cercetare şi se iea ocasiune din acésta, ca să se facă poruncĭ la tóte judeţele şi la Divanul Craioveĭ «ca pentru acest fel de pricinĭ şi întîmplărĭ să însciinţeze negreşit aicĭ la Divan, cu deslușită arĕtare, dând şi pre ceĭ vinovaţĭ sub judecată.» — 1810 Aprilie 13 (*Cod. 61, fila 76 verso.*)

(1) Cod. LIV fila 100.

(2) Iacă actele relative :

Rĕspunsul ce s'a dat la nota Agenţieĭ pentru Şanca căpitanul.

De la Divan. — Pe unul ca acesta Şanca, făcênd Divanul cercetare, s'a adeverit că este vechiŭ pămîntean de aci, priveleghiat al ţĕriĭ, între boerinaşiĭ mazilĭ din judeţul Secuienilor, precum chiar din luminatele sineturĭ domnescĭ ce le are însuşĭ în mânele luĭ se adeveréză şi precum însuşĭ din catastihul Visterieĭ, ce se aduse în Divan, de faţă fiind şi Manolache trimisul despre partea cinstiteĭ Agenţiĭ, se vede bun mazîl de Secuienĭ, care privilegiŭ este sciut că nu i l'a dat nimenea cu sila, ci însuşĭ el de a luĭ bună voĭe s'a rugat de l'a căpĕtat şi într'atâta sumă de anĭ până acum ş'a avut şi privilegiul sĕŭ, scutindu-se de vinăriciŭ şi dijmărit, după care şi cu hotărîre rĕspundem, arĕtarea ce se face prin acéstă notă a cinstiteĭ Agenţiĭ, că Divanul cunósce pe acest *Şanca* de bun mazîl al judeţuluĭ Săcuenilor. 1807, Septembre 2.

De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ către cinstita chesăricéscă Agenţie.

S'a vĕdut la Divan şi al doilea notă ce a trimes cinstita Agenţie, prin care iarăşĭ face arĕtare pentru un Şanca Mazílu, locuitor din judeţul Săcuenilor, că ar fi căpitan oficial al Chesaro-Crăescĭ curţĭ, şi cere cinstita Agenţie a-l cunósce Divanul de ofiţer împĕrătesc şi a nu se maĭ tratarisi ca un mazîl; la care şi acum cu dragoste rĕspunde Divanul, că acest *Şanca* este pămîntean de aicĭ şi vechiŭ mazîl din judeţul Săcuenilor, precum se dovedesce, atât din cărţile luminaţilor Domnĭ, ce le are însuşĭ

www.dacoromanica.ro

c) Din causa unor asemenea conflicte, Divanul ordonă la 10 Noembre,

---

Şanca în mânile luĭ, i din catastihul sudiţilor, care se află şi în Visterie şi la cinstita Agenţie, în care catastih *Şanca* nu este numit, cât şi din catastihul Visterieĭ al breslilĭ mazîlilor, care aducêndu-se în Divan, se arĕtă în faţa luĭ Manolache trimisul cinstiteĭ Agenţiĭ, de-l vĕḑu că este acest *Şanca* bun mazîl al judeţuluĭ Săcuenilor, care privilegiŭ de a fi în orînduiala boerinaşilor Mazîlĭ nu l'a dat nimenĭ cu vre-o silă, ci însuşĭ el de a luĭ bună voie s'aŭ rugat de l'a căpĕtat, după care a şi scutit dijmăritul şi vinăriciul şi a fost privilegiat acesteĭ ţĕrĭ; fiind însă că acum arată cinstita Agenţie, cum că se pretenderisesce de sudit şi oficial împĕrătesc, este slobod a se lipsi de acéstă orînduială a pămîntenilor, şi de privilegiŭ ce a avut, dar însă trebui maĭ întâiŭ să plătéscă ca un străin ceea ce a scutit într'atâţĭ anĭ cu sineturile de mazîl, adică, dijmăritul şi vinăriciul pe drepte bucatele sale, în toţĭ aniĭ de rînd până acum, şi apoĭ va rĕmânea slobod în stăpânirea chesaricéscă, carele ca un sudit şi oficial trebue să se mute de aicĭ, cu tótă familia sa, şi să trécă a locui în pămîntul stăpânireĭ sale, iar pentru feciorul acestuĭ *Şanca*, ce ni se arată că l'aŭ închis Ispravniciĭ, rĕspundem şi la acésta, că Ispravniciĭ n'aŭ făcut nicĭ o greşală, pentru că aceştĭ Ispravnicĭ vechĭ aĭ stăpânireĭ de aicĭ fiind, l'a închis ca pe un fecior de mazîl, pentru care stăpânirea de aicĭ nu este îndatorată a da séma la vecinéscă stăpânire, pentru ce a închis pe feciorul mazîluluĭ şi al pămînteanuluĭ sĕŭ? şi el de cunósce că i se face năpaste şi nedreptate de Ispravnicĭ, trebue să năzuiască cu jalbă aicĭ la stăpânirea sa; de aceea dar Divanul va da poruncă a-l sloboḑi, după ce însă se vor împlini maĭ întâiŭ dreptăţile Visterieĭ ce s'a ḑis maĭ sus.—1807, Octombre 1. (Cod. LIV, fila 91.)

De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

Dumné-vóstră boerilor Ispravnicĭ ot sud Saac, fiind-că cinstita Agenţie a chesaro-crăescĭ Curţeĭ, prin notă făcu arĕtare Divanuluĭ, cum că acolo întru acel judeţ se află câţĭ-va desertorĭ, adică cătane fugite de la reghimenturile lor aicĭ în ţéră, iată dar se trimete de aicĭ Vartolomeo Străşmeşter ce s'a orînduit de la cinstita Agenţie, ca împreună cu *Şanca* căpitanul (ce de acum înainte a rĕmas a fi oficial şi sudit al Austrieĭ, după poftitórea cerere ce s'a făcut de la cinstita Aghenţie) să prinḑă pe aceĭ desertorĭ, pre carĭ aducêndu-ĭ faţă înaintea dumné-vóstră, să-ĭ cercetaţĭ cu scumpătate şi dovedindu-se, că cu adevĕrat sunt desertorĭ, să-ĭ daţĭ în mâna orînduiţilor de la Agenţie, împreună cu avutul lor, ce va fi drept al lor, să-ĭ ducă la urma lor, dându-le şi dumné-vóstră mână de ajutor pentru înlesnirea trimeteriĭ lor înapoĭ; ci dar aşa să urmaţĭ negreşit.—1807, Octombre 18.

Manolache Creţulescu, Ştefan Văcărescu, Isaac Ralet, Constantin Creţulescu, Constantin Băleanu, Anton postelnicul, Ioan Bărcănescu.

www.dacoromanica.ro

1807 luĭ Aga și spătaruluĭ, să facă catagrafie de toțĭ sudițiĭ austriacești cu proprietățĭ, case, prăvăliĭ în Bucureștĭ (1).

d) In 27 Februarie 1808, Divanul, de sigur la ordinea generalilor comandanțĭ muscalĭ, scrie la toțĭ Ispravniciĭ o carte deschisă, prin care le recomandă observarea tuturor rînduelilor față cu sudițiĭ austriacești, *după legătura tractaturilor acestor două vecine stăpâniri* (2). Era vorba, nu de tractaturĭ

(1) *Pitac la domnuluĭ Vel Aga să facă catagrafiĭ sudiților nemțeștĭ.*

De la Divanul Țĕriĭ Românesc. — Cinstit dumné-ta frate Epistat Agieĭ, fiind-că dumné-luĭ cinstitul comitat al politieĭ Bucurescilor, prin notă către Divan cere a se face catagrafie de toțĭ sudițiĭ chesaricesceĭ Curțĭ, ce sunt ședătorĭ aicĭ în Bucurescĭ și aŭ case i prăvăliĭ, i diohtita ale lor și să se facă arĕtare; pentru aceea dar, îndată ce veĭ primi dumné-ta acest pitac, numaĭ decât să orînduescĭ zapciĭ vrednicĭ, ca fără de zăbavă să facă acéstă catagrafie acestor fel de sudițĭ, în tótă politia Bucurescilor, prin catastih curat, arĕtător de numele sudiților, i de nămestiile ce vor avea, cine ce fel de nămestie are? în ce mahala? și acel catastih adeverindu se cu iscălitura dumi-tale să-'l închirisescĭ apoĭ la dumné-luĭ cinstit Comitet. 1807, Noembrie 10 (Cond. 54, fila 128.)

Se repetă cererea de catagrafiĭ generale în 29 Martie 1809:

Către acésta, trebuință fiind a avé Divanul pliroforie câțĭ sudițĭ franțuzescĭ i nemțescĭ s'aŭ făcut în acest județ, de la vremea armieĭ și până acum, se poruncesce dumné-vóstră, să cercetațĭ fórte cu amĕruntul, cu mijlócele cele cuviincióse, și aflând adevĕrul, fără câtușĭ de puțină îndoială să însciințațĭ Divanuluĭ, prin catastih anume: care? de când s'aŭ făcut? din ce sat? ce trĕptă de om este? la ce orînduială aŭ fost maĭ 'nainte? și de este pămîntean seaŭ străin? care acéstă însciințare o aștéptă Divanul cum maĭ fără de zăbavă, însă, precum s'a dis maĭ sus, fără să avețĭ câtu-șĭ de puțină îndoială la cercetarea și arĕtarea ce vețĭ face, căcĭ în urmă de va eși arĕtarea dumné-vóstră neadevĕrată, înși-vĕ vețĭ avea a da sémă. Și de primirea acesteĭ poruncĭ să aibă Divanul rĕspuns. — 1809, Martie 29.

(2) Dăm aci în notă acéstă carte deschisă.

De la Divan. Către Ispravnicĭ.

Sciut este dumné-vóstră că prin tóte părțile locurilor de aicĭ din țĕră se află și sudițĭ aĭ k. k. austriacescĭ Curțĭ, uniĭ ședĕtorĭ, alțiĭ trecĕtorĭ seaŭ mosafirĭ, precum și într'acest județ se vor fi aflând, fie-care cu meseria și neguțătoria sa, și iarășĭ cunoscut este dumné-vóstră prieteșugul și dragostea ce se cuvine a se păzi într'acea de aicĭ stăpânire, cu vecina stăpânire a k. k. Austriaceșciĭ Curțĭ; pentru care urmĕză ca și supușilor sĕĭ să li se păzéscă tóte datornicile orînduelĭ, ce li se cuvin, întocmaĭ după

www.dacoromanica.ro

ale ţĕrilor române cu Austria, ci de sigur de cele cu Rusia. După cum Imperatorele Alexandru I al Rusieĭ o curtenia, orĭ se răcea de Austria, şi protecţiunea sudiţilor austriacĭ în ţĕră era maĭ mare, aŭ maĭ puţin ţinută în sĕmă de guvernul românesc.

e) In Iunie 1809 s'a ridicat din ţĕră Agentul austriac, din causa arĕtată maĭ sus, la studiul politiceĭ ţileĭ. Atuncĭ Primul Divan, la 14 Iunie, adresĕză la Ispravnicĭ o nouă carte deschisă prin care le recomandă, pe de o parte o nouă catagrafie a sudiţilor austriacĭ, şi pe de alta de a nu li se face nicĭ cea maĭ mică supĕrare (1).

---

legătura *tractaturilor acestor douĕ vecine stăpânirĭ*, fiind sciute tuturor dregătorilor de prin judeţe, precum şi asemenea şi numiţilor sudiţĭ le sunt sciute datoriile lor, ce se cuvin a avea către cea de aicĭ stăpânire şi obiceiurĭ ale pămîntuluĭ. Drept acea dar iată Divanul poruncesce dumnĕ-vóstră, printr'acéstă carte, ca de acum înainte să aveţĭ a păzi tóte rînduelele sudiţilor întru tóte şi întocmaĭ după cuprinderea tractatelor, ferindu-vĕ fórte de cea maĭ mică urmare în potrivă, nesupĕrându-se întru nimic, nicĭ eĭ, nicĭ lucrurile cele drepte ale lor, maĭ mult, peste ceea ce este orînduit şi canonisit, şi peste poruncile Divanuluĭ, ce se va întîmpla a se da după vremĭ, pentru vre-o madea sudiţĕscă, căcĭ de va veni vre o jalbă la Divan de la vre-unul din Sudiţĭ, de vre-o urmare în potriva celor maĭ sus poruncite, atuncĭ de orĭ-ce trĕptă va fi cel ce va săvîrşi acea urmare, nu numaĭ se va îndatori a împlini aceluĭ năpăstuit sudit orĭ-ce pagubă 'ĭ va pricinui, ci încă se va şi certa după vina sa, iar însă când şi vre-unul din sudiţĭ se va arĕta cu urmare în potriva datorieĭ lor ce aŭ către cea de aicĭ stăpânire, şi către cele orînduite obiceiurĭ ale pămîntuluĭ, pre unul ca acela să nu-l îngăduiţĭ dumnĕ-vóstră, ci îndată să însciinţaţĭ aicĭ la Divan, de unde făcêndu-se cunoscută către cinstita agenţie a k k. Curţĭ urmarea aceluia, să se îndatoreze a fi următor la cele ce se cuvine, cum şi certarea a-şĭ lua de la însăşĭ cinstita agenţie stăpâna luĭ de va fi vinovat, ci dar dumnĕ-vóstră, boerilor Ispravnicĭ să publicuiţĭ porunca acésta către zapciĭ plăşilor, i către polcovnicĭ, şi căpitanĭ, cum şi către vătaşiĭ de plaiŭ, i la toţĭ zapciĭ judeţuluĭ, a le fi ştiută spre a nu face sudiţilor urmărĭ în potrivă, şi de urmarea poruncĭ să aibă Divanul rĕspuns de la dumnĕ vóstră. — 1808, Februarie 27. (*Cod. I.IV, fila 262.*)

(1) Iacă acéstă circulară:

Carte deschisă către judeţe, din 14 Iunie 1809.

Vĕ facem însciinţare, că cinstita k. k. Agenţie de aicea s'a ridicat împreună cu Cancelaria sa, ci fiind-că şi la acest judeţ nu este îndoială că se află sudiţĭ austriacescĭ, iată int'adins vi se poruncesce, ca întru nimic câtuşĭ de puţină supĕrare să nu le faceţĭ, dând asemenea poruncĭ straşnice şi zapciilor de prin plăşĭ, căpitanilor, polcovnicilor şi tuturor zabiţi-

www.dacoromanica.ro

f) Se pôte vedea mereŭ cum Agenţia austriacă ia sub protecţiunea eĭ pământenĭ românĭ. Intervine Agenţia pentru clironomia luĭ Costache Ialomiţénu fiul luĭ Biv vel pah. Niculae Ialomiţénu, la 26 Maiŭ 1809; va se ḑică un ficior de boer pământén devenise sudit austriac. (*Cod LXI, fila 10 verso.*)

g) In 1809 Iulie Primul Divan aruncă un *oerit* special şi un *tutunărit*, care să atingă pre ceĭ deveniţĭ sudiţĭ austriaceşcĭ (1). N'ar fi cutezat Divanul să

lor judeţuluĭ, iar pe de altă parte făr' de zăbavă să faceţĭ catagrafie cu de-a měruntul de câţĭ sudiţĭ se află în acest judeţ, pe auume, cu sineturile, care din ce vreme s'aŭ făcut sudit? In ce orînduială aŭ fost maĭ înainte pân' a nu se face? Ce meserie are? Unde locuesce? De ce neam este? Care din eĭ se afla cu şederea statornică aicea? Ce namestie şi moşie are, pe anume? Şi osebit ceĭ ce nu vor avé vre-o namestie. Şi fără întîrḑiere să trimiteţĭ aicĭ la Divan catastih cuprinḑĕtor de tôte, întocmaĭ precum s'a ḑis maĭ sus. 1809 Iunie 14.

Catagrafia începù, dar pe alocurea sudiţiĭ se opuseră cu violenţă la facerea eĭ. *(Cod. LVI, fila 73 verso.)*

Intâiul divan către Generalul Engelhardt.

Cu căḑută cinste arĕtăm Ex. Tale că după predlojenia, ce a primit Divanul de la Ex. Sa cu No. 685 de la 11 a trecuteĭ lunĭ, Iunie, pentru sudiţiĭ austriacescĭ de aicĭ din ţéră a nu fi supĕraţĭ de nimenĭ, îndată s'a făcut poruncă către ispravnicĭ pentru acésta a nu fi supăraţĭ, iar pe de altă parte să fie sciuţĭ câţĭ sunt în fiesce-care judeţ şi ca să maĭ întărescă Divanul şi de al doilea poruncĭ pentru nesupĕrarea lor, s'a scris Ispravnicilor, ca să facă amĕruntă catagrafie de câţĭ sudiţĭ sunt în fie ce judeţ? şi a primit Divanul însciinţare, de la Ispravniciĭ ot sud Saac, că orînduind zapciĭ plăşilor, ca să pue în lucrare acéstă poruncă a Divanuluĭ, carĭ mergênd şi la un sat, ce se chiamă Hedinţea, unde şi acolo se află locuind sudiţĭ, şi arĕtându-le porunca ce are, nu numaĭ că nu s'aŭ supus a li se face catagrafia, ci încă sculându-se pârcălabul sudiţilor de acolo, împreună cu vre-o 60 de inşĭ, aŭ luat poruncile din mâna zapciilor, necinstindu-ĭ şi cu suvinte próste şi netrebnice, încă puţin aŭ maĭ rĕmas ca să-ĭ şi bată şi aşa s'aŭ întors înapoĭ zapciĭ, făr' de nicĭ o ispravă, de care nu lipsesce Divanul a face arătare Ex. Tale, rugându-ne a avé cinstitul rĕspuns în ce chip să urmeze. Iulie 6 1809. *(Cod. LXI, fila 17 verso.)*

(1) Iacă aci actul relativ:

«Fiindcă toţĭ ceĭ ce se află locuitorĭ în ţéra acésta, de unde se hrănesc, se îndestulézà şi se chivernisesc, datorĭ sunt, ca la întîmplările trebuinţeĭ şi la greutăţile ce va avé ţéra, să ajute toţĭ de obşte, cu de aceea ce aŭ îndemânare, după cuviinţă, şi aicĭ într'acéstă ţéră, din pricina greutăţilor rezmiriţeĭ şi din pricină că uniĭ din pămîntenĭ şi strĕinĭ, carĭ sunt locui-

www.dacoromanica.ro

supună la asemenea dare pe sudiţiĭ austriacĭ, deacă acum Rusia nu era stricată cu Austria.

Impăcarea Rusieĭ cu Austria, cum vĕḑurăm, nu întârḑie şi atuncĭ iarăşĭ sudiţiĭ se împotrivesc a plăti dările puse asupra lor. Atuncĭ Divanul intră la Bagration cu o anaforă-jalbă, cerênd ca sudiţiĭ să fie obligaţĭ a plăti şi eĭ dările şi a se supune legilor ţĕreĭ (1) şi maĭ ales a se înceta cu fabricarea de sudiţĭ dintre pămîntenĭ.

---

torĭ, şeḑĕtorĭ statornicĭ aicĭ, *s'aŭ dat sub protecţia a austriacesciĭ Curţĭ de se diafendefsesc cu cuvînt că sunt sudiţĭ kesaro-crăescĭ*, carĭ în puţină vreme s'aŭ înmulţit, şi din pricina acésta greutăţile acelora aŭ căḑut pe ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ şi aceia la nimica n'aŭ fost îndatoraţĭ şi supuşĭ, iar acum ne maĭ avênd ţéra stare şi putere a împlini trebuinţele ostăşescĭ, precum s'aŭ vĕḑut, cu sfat de obşte s'aŭ găsit cu cale de s'aŭ maĭ scos un oerit, la care oerit sudeţiĭ austriacescĭ ce sunt mosafirĭ şi din vechime s'aŭ obicĭnuit de vin cu oile lor aicĭ şi iar se întorc, să nu se supere şi ceĭ-l-alţĭ sudiţĭ carĭ sunt locuitorĭ cu case şi cu alte namestiĭ stătătorĭ de se hrănesc, întru acest pămînt, să plătéscă şi eĭ acéstă ajutorinţă de oerit, ca uniĭ ce şi eĭ de aicĭ se folosesc, nefiind vre-o greutate mare după preţul care aŭ ajuns acum oile, mieĭ, lâna şi caşul. . . .

(Ordonă Ispravnicilor, să-ĭ facă cu cuvîntul a înţelege, că trebue să plătéscă aicĭ oieritul în tocmaĭ, şi la nevoie să-ĭ oblige. 1809 Iunie 3. *(Cod LII fila 21).*

(1) Iacă acesta anafora din 1810 Martie 4.

De la Intâiul Divan către Cnéz Bagration.

Cu plecăciune facem arĕtare strălucirii Tale, că aicĭ în pămîntul ţĕriĭ se află sudiţĭ a multor Curţĭ, carĭ iarăşĭ aicĭ se neguţătoresc cu felurimĭ de mărfurĭ, între carĭ sunt şi sudiţiĭ austriacescĭ, ce ţin oĭ îndestule şi alte vite păscêndu-le şi vara şi iarna, necontenit, tot aicĭ în pămîntul ţĕriĭ şi nu puţin se folosesc, vînḑênd producturile lor iarăşĭ aicĭ întocmaĭ ca şi locuitoriĭ ţĕriĭ, cu totă sloboḑenia şi fără de a fi popriţĭ de către cine-vaşĭ séŭ a se îndatora să facă şi eĭ vre-unul câtu-şĭ de puţin ajutor ţĕriĭ acesteia de unde dobândesc un simţitor folos, maĭ vîrtos că ceĭ maĭ mulţĭ din eĭ se află casnicĭ aicĭ în ţéră şi cu felurite nămestiĭ, din carĭ uniĭ sunt plugarĭ şi muncitorĭ aĭ câmpuluĭ. S'ar cuveni a se îndatora şi eĭ la tóte acele întru care sunt îndatoriţĭ şi locuitoriĭ, precum la cărat de fînurĭ, zacherele şi alte asemenea podveḑĭ, carĭ de tóte acele sunt apĕraţĭ, decât numaĭ un oerit plătesc pentru vitele ce aŭ, care şi acela este prea puţin, iar când se întîmplă vre o dată trebuinţă neapărată, precum în aceştĭ anĭ s'a întîmplat şi póte şi ĕst timp face trebuinţă pentru vĕḑuta próstă stare a ţĕriĭ, a se scóte oeritul îndoit, pre ceĭ ce vor avé oĭ şi alte vite aicĭ, ca să ajutoreze óre-cum ţéra la întîmpinarea şi plinirea curgătórelor cheltuelĭ şi trebuinţe, toţĭ sudiţiĭ ce aŭ vite aicĭ în ţéră nu se supun a plăti oerit îndoit, şi în

www.dacoromanica.ro

h) Am aflat un cas când un român devenit *sudit frances* este rînduit *mumbaşir* (1), ca şi un pămîntén.

*

i) O altă seriósă rugăciune a comitetuluĭ este şi aceea de la punctul 4 din actul de la 15 Martie 1810 (adus maĭ sus), ca să se dea straşnice poruncĭ către toţĭ de obşte, d-lor comendanţĭ de polcurĭ, ce se află afară prin ţéră, ca nimenĭ din dumné-lor să nu se amestece câtuşĭ de puţin la trebile ispravnicilor, zapciilor şi a celor-l-alţĭ dregătorĭ de prin judeţe... precum şi carele locuitorilor a le luà seaŭ altă supĕrare a le face, ci orĭ-ce trebuinţe vor avea să le arĕte şi să le cĕră de la numiţiĭ dregătorĭ.

In fine, o ultimă cestiune se referă la proviantul necesitat pentru oştire, în acéstă notă a primuluĭ Divan, din 15 Martie 1810.

---

vremea ce se întîmplă a se vinde, ceĭ austriacescĭ, cu cuvînt, că tractaturile ce s'aŭ alcătuit între Pórta otomanicéscă cu Austria îĭ apĕră de una ca acésta, în vreme ce acum acea stăpânire a lipsit, adică rusescĭ şi franţuzescĭ, iar ceĭ-l-alţĭ sudiţĭ se apĕră numaĭ cu cuvîntul sudeţieĭ, în vreme ce în tóte părţile de loc, orĭ unde se va afla vre-un supus al alteĭ stăpâniri, este dator şi acela de a se supune şi a fi următor pămîntescilor pravilĭ şi obiceiurĭ ale aceluĭ loc, unde se află petrecênd şi hrănindu-se atât el, cât şi dobitócele sale şi numaĭ aicĭ în pămîntul acesteĭ ţĕrĭ se urméză acest catahrisis, care suntem bine încredinţaţĭ, că nu va fi primit şi suferit Strălucirii Tale, iar maĭ vîrtos într'acéstă vreme, când ticăloşiĭ locuitorĭ sunt cu totul obosiţĭ şi sudiţiĭ dîmpotrivă întru tóte cele-l-alte apĕraţĭ şi îndestul folosiţĭ din pămîntul ţĕriĭ, unde metahirisesc felurĭ de neguţătoriĭ şi dobândesc îndestul folos. De aceea cu plecăciune ne rugăm, Strălucirii Tale, să se desrădăcineze de aicĭ din ţéră cu totul acest catahrisis şi năpăstuire, ce se urméză la drepturile pămîntescĭ i la slăbiciunea şi ticăloşia locuitorilor, ci să bine-voescĭ a ni se da hotărîta poruncă a strălucirii Tale, atât pentru plata oerituluĭ îndoit (când se va întîmpla vre-o trebuinţă) a se urma de către toţĭ sudiţiĭ de obşte, cât şi sudiţiĭ ce se află casnicĭ aicĭ a se îndatora la tóte acele, câte s'a dis maĭ sus, că sunt datorĭ şi locuitoriĭ ţĕriĭ şi le urméză, căcĭ dintr'acéstă pricină a apĕrăriĭ lor, s'aŭ făcut sudiţĭ mulţĭ din locuitoriĭ birnicĭ şi chiar şi acum se îndemnéză şi se fac necontenit sudiţĭ depărtându-se de otcârmuirea Divanuluĭ, cu care acest fel de privileghiurĭ de ale sudiţilor, va catandisi să se facă sudiţĭ toţĭ locuitoriĭ ţĕriĭ. — 1810, Martie 4.

(1) Aflăm pe un Rădulescu sudit francez în Iulie 1810, un asemenea sudit frances trimes fiind ca mumbaşir jăfuesce nisce ciobanĭ ardelenĭ. Divanul învinovăţesce de acésta pre ispravnicĭ, că a întrebuinţat ca mumbaşir un sudit frances. *cod 67.*

www.dacoromanica.ro

CAP. XIX.

Organizarea poliţieĭ în Bucurescĭ. — Bir asupra cărciumelor. Conflicte între comitetul poliţieĭ şi vechia agie.

O instituţiune nouă se introdusese în Iaşĭ «Comitetul poliţieĭ.» Aceeaşĭ instituţiune, din ordinul Feldmareşaluluĭ Prozorowski se organiséză la 1807 şi în Bucurescĭ. «*Comitetul*», *poliţia* (1) creată alăturea cu Agia şi Spătăria, era negreşit un organ de prisos, seaŭ că deveniaŭ de prisos cele douĕ din urmă. De aci se putea orĭ-cine aştepta la neînţelegerĭ şi lupte între noul organ administrativ şi cele douĕ vechĭ: Agia şi Spătăria.

Ce-ĭ dreptul, la început se pretindea că noul «*Comité*» era creat numaĭ cu scopul de a face recensemîntul tuturor caselor din Bucurescĭ, cu menire de a se face o maĭ drĕptă repartiţiune a ostaşilor ruşĭ, când se daŭ la *quartiruri*. La acest «Comité», aŭ a da jalbă orăşeniĭ, ba şi ceĭ de afară, *pentru verĭ-ce fel de ostaşĭ*.

Acest Comité are în ajutor cincĭ boerĭ rînduiţĭ câte unul de fie-ce plasă a oraşuluĭ. Boerul rînduit la o plasă, e ca un fel de *comisar de secţiune*. Cu toţiĭ la un loc constituesc o specie de consiliŭ. Se dă acestuĭ «*Comité*», în Noembre 1807, 1 Logofĕt, 2 cazacĭ, 2 ciocli şi de fie-care mahala câte 1 vătăşel. Prin adresă către Mitropolitul, să cere să fie obligaţĭ şi preoţiĭ mahalalelor să mĕrgă cu vătăşelul respectiv al mahalaleĭ, din casă în casă, ca să cerceteze, după porunca ce se va da, de către orînduitul boer, unde să şi aducă *raport* pentru orĭ-ce întîmplătóre lucrurĭ.

Un moment s'a maĭ dat ordin şi Vorniculuĭ de politie, ca să pună la disposiţiunea comitetuluĭ şi a celor 5 boerĭ şi pe toţĭ zapciiĭ sĕĭ (2) «*ca să fie*

(1) Vorba *poliţie* începu a înlocui vorba *agie* cam de la 1809. Intr'un act de la Martie 10 anul 1809 o aflarăm întâia ŏră utilizată. *(Cod, LVI, fila 58)*. In alt document din 2 Sept. 1809 am aflat prima ŏră vorba *poliţmaister (Cod. LXVIII, fila 47 verso)*.

(2) *De la Divanul Principatuluĭ Ţĕreĭ Românescĭ.*

Dumnĕ-ta frate, Epistatule al Vornicieĭ politieĭ, fiind-că după orînduiala şi nizamul cu care s'aŭ întocmit cinstitul comitet al politieĭ se face cerere ca şi toţĭ zapciiĭ să fie ascultătorĭ la cele ce va fi cu cuviinţă după slujba întru care se află, cum şi a reportarisi la orînduiţiĭ cincĭ boerĭ de prin cele cincĭ plăşĭ ale politieĭ, pentru orĭ câte va lua în scire, de acea scriem dumi-tale să daĭ poruncă numiţilor zapciĭ, ca să fie întocmaĭ următorĭ precum s'a dis maĭ sus; aşijderea scriem dumi-tale să se facă arĕtare Divanuluĭ, câte prăvăliĭ şi cârciume sunt peste tot la tóte mahalalele din tótă

www.dacoromanica.ro

ascultătorĭ la celea ce va fi cu cuviinţă, după slujba întru care se află cum şi a reportarisi la numiţiĭ boerĭ, pentru câte vor lua în primire (1).

---

politia, bez cele ce sunt în plasa Târguluĭ, pentru care are a face arĕtare dumnė-luĭ Epistatul Agieĭ.—1807, Noembrie 13. O altă catagrafie de cârciume se făcu la 1810. *(Cod. LIV, fila132.)*

(1) 1807 Octom. 30. Pitac la d-luĭ Vornic de politie pentru Vătaşiĭ ce sunt lipsă de prin mahalale, fiind-că sunt trebuincioşĭ pentru răporturĭ şi se pricinuesce smintélă, că din birniciĭ de aicĭ din politie câţĭ port dajdie maĭ uşóră, găsind atâţia adecă câţĭ vătăşeĭ vor fi lipsind, să-ĭ arăţĭ Visterieĭ, ca prin scăḑĕmênt să se orînduiască în locu-le. Vornicul de politie nu se grăbesce a îndeplini ordinul, aşa că i-se repetă la Ianuarie 1808. *(Cod. LIV, fila 118.)*

Dela Divan.

Cinstite d-ta biv. Vel. Logofĕt Comănene Epistatule al Vornicieĭ de politie, atâta vreme este de când aŭ scris d-tale Divanul, pentru Vătăşeiĭ de prin Mahalale, carĭ sunt trebuincioşĭ a reportui la *Cinstita Comite,* ca să-ĭ orînduesci, şi până acum vedem că d-ta nicĭ o îngrijire n'aĭ făcut de acésta, din care pricină nu încetéză cinstita Comite a se paraponisi către Divan prin adese note, că încă nicĭ până acum nu s'aŭ orînduit Vătăşeĭ. şi dintru acésta să pricinuesce *keder* şi smintélă la căutatul trebeĭ; de aceea şi Divanul silit este a se paraponisi asupra d-tale, ca negreşit fără de altă câtuşĭ de puţin zăbavă să se orînduiasă vătăşeĭ prin tóte Mahalalele şi se trimiţĭ d-ta şi Divanuluĭ rĕspuns, că s'aŭ făcut cuvinciósa urmare. 1808. Ghenar 20. *(Cod. LIV, fila 226.)*

De la Divanul Principatuluĭ Valahieĭ către cinstita Comité.

S'aŭ primit nota cinstiteĭ Comité arĕtătóre, că încă nicĭ până acum nu s'aŭ orînduit prin mahalale Vătăşeiĭ ceĭ trebuincioşĭ, la care şi rĕspunde Divanul, că îndată s'aŭ şi scris d-luĭ Epistatuluĭ Vornicieĭ de politie, spre a-ĭ orîndui negreşit, fără cât cât de puţină zăbavă; aşijderea rĕspundem şi la alte douĕ note ce am primit de la cinstita Comite Ghenar 18, însă una despre léfa tălmaciuluĭ Gheorghe Grecu, căruia sciut să-ĭ fie Cinstiteĭ Comite, că i-s'aŭ orînduit léfă po tal. 20 pe lună, şi alta pentru léfa a cincĭ vătăşeĭ fĕrtalnicĭ, a cărora léfă fiind-că s'a hotărît de Divan, încă de când s'aŭ orînduit a fi numaĭ câte tal. 10, iară nu câte tal. 15, precum scrie cinstita Comité, câte atâta numaĭ are a li se şi da, cu tóte acestea să fie îngăduitorĭ câte-va ḑile, atât tălmaciul cât şi *Fĕrtalnicii,* până va chibzui Divanul, de unde aŭ a se da aceştĭ banĭ. şi atuncĭ se va da şi léfa Tălmaciuluĭ de la 10 ale luĭ Noemvre, şi a Fĕrtalnicilor. 1808 Ghenarie 20. (*Cod. LIV, fila 225*).

www.dacoromanica.ro

In 14 Noembre 1807 însă se revócă ordinul pentru zapciĭ (1) puşĭ la dispositiunea acestuĭ «*Comité*» şi boerilor din plăşile orĭ «boelile» adică *colorile* Bucurescilor (2) li se face anumite lefĭ şi scutelĭ şi se fixéză lefĭ şi vătafilor, *fărtalnicilor* adică de quartal, orĭ de despărţire (3).

La 2 Noembre s'aŭ orînduit ceĭ 5 boerĭ şi anume: Serdarul Iordache Zamfiropol în plasa Târguluĭ de afară; Medelnicerul Tufeanu în Gorganĭ; Grigore Filipescu, fiul Stolniciseĭ Filipésca, în podul Mogoşóieĭ; Iacovachi, fost al treilea Postelnic în Broscenĭ şi Panaite starostea de strĕinĭ în centrul oraşuluĭ (4).

---

(1) *De la Divan.*

D-ta frate Epistatule al Agieĭ veĭ vedea aretarea ce face printr'acéstă anafora, dumné-luĭ fratele epistatul Vornic de politie, pentru care fiindcă zapciiĭ politieĭ sunt în adevĕr însărcinaţĭ cu osébită greutate a sluj beĭ lor, peste putinţa lor dar este a se maĭ îndatora şi la acéstă raportuire către aceĭ 5 boerĭ, ci dar să lipséscă acéstă însărcinare deasupra lor, şi pentru paza orînduelĭĭ şi a nizamuluĭ care s'a întocmit pentru cinstitul Comitat îndestul sunt vătăşeiĭ mahalalelor, i cazacĭ şi aceĭ orînduiţĭ boerĭ.—1807, Noembre 14.

Manolache Creţulescu, Ştefan Văcărescu, Barbu Văcărescu, Constantin Bălăceanu, Vel Vist.

(2) Pentru prima dată despărţămintele Bucurescilor sunt designate cu *boele* orĭ cu colorĭ şi se constată existenţa de *comisarĭ* numiţĭ şi *pristavĭ*. «Se dă acest pitac al Divanuluĭ luĭ Ion Rótă major, pe carele se orînduesce *ciasti-pristav* la *boiaoa cea verde* în locul luĭ Manole Buhurdagiu, ce a fost, orînduit până acum cu acéstă slujbă la numita boĭa. — 3 Decembre, 1808. (Cod LVI, fila 42.

(3) 1808, Februarie 14. S'a făcut pitac la dumné-luĭ Vorniculuĭ politieĭ, ca din léfa acelor 5 boerĭ să nu se oprésca paraoa poduluĭ.

(4) La 10 Noembre, găsim totuşĭ schimbare în aceste nume:

La Gorganĭ aflăm pe Şătrariul Ştefan Tărtăşescu; la plasa Broscenilor pe al 3-lea Polcovnic, Iacovache Amira, şi la plasa Têrguluĭ pe fostul al 2-lea Vistier Zamfirache.

1808 Aprilie 26. Pitac către cinstita Comite, cum că a primit Divanul notă, cum că dumné-luĭ Grigorie Filipescu ce era unul din ceĭ cincĭ boerĭ, ciasti-pristavi în plasa de pe podul Mogoşóeĭ, s'aŭ lepĕdat, şi cum că în locu-ĭ se încărcase de cinstita Comite Serdarul Iordache, ce este pe podul Târguluĭ de afară; acéstă întocmire fiind aşeḑată la 5 plăşĭ câte un boer, s'aŭ orînduit şĕtraru Constantin Calistrat.

1808 Iulie 9. Iordache Balş Stolnic în plasa Târguluĭ de afară *boiaoa galbenă*. In locu-ĭ Serdarul Iordache. De la poliţie l'a schimbat şi l'a pus în mahalaoa Gorganĭ, la boiaoa verde.

NB. La 1 Octombrie 1808 la boiaoa verde e numit Manole proin buhurdangi başa în locul luĭ Bali, iar la 3 Decemarie 1808 este şi acesta înlocuit prin majorul Ión Rótă.

www.dacoromanica.ro

Vătășeiĭ de mahalale aŭ întârdiat a fi rînduiţĭ până în Ianuarie 1808. Acestor vătășeĭ li s'a fixat léfă de 10 talerĭ pe lună. Fie-care boer de plasă va avea léfă de câte talerĭ 200 pe lună, însă din acéstă léfă este dator să plătéscă Logofětul și spesele de cancelarie.

Neplăcerea cu care Divanul primi noua instituţiune se póte vedea din rĕspunsul ce dă, la 26 Ianuarie 1808, către înfiinţatul *Comite*. Acesta a găsit cu cale să maĭ adoage *5 fărtalnicĭ*, pe lângă ceĭ 5 boerĭ «*césti-pristavĭ*.» Divanul rĕspunde, că Visteria n'are parale «*ţéra fiind în próstă stare*» (1).

Ca să nu maĭ aibă ce întîmpina Căimăcămia, că Visteria n'are parale se decide ca pentru fondul necesar pentru lefĭ și spesele de cancelarie a nouluĭ «*Comité*» să se impună o specială dare pe cârciume.

Cu acest scop se ordonă facecerea unuĭ recensemînt de tóte cârciumele din Bucurescĭ. Aceste vor rĕmâné scutite de cuartiră, dar vor plăti un ajutor de talerĭ 2.500 pe lună, cisluindu-se baniĭ aceștia pe 3 categoriĭ de prăvăliĭ

Ceasti-pristavi, ce se află rînduiţĭ pe plăș.

1808, Iulie 10. Medelnicerul Constantin Moldovénu în plasa Broscenilor la numĕrul cu boiaoa négră. In locul luĭ trete Post. Andrianopolitul.

1808 Iunie 30. Serdarul Atanasie în plasa Târguluĭ, la numĕrul cu boiaoa roșie, în locul luĭ Zamfir biv al 2-lea Vistier. apoĭ la 28 Iulie 1808 s'a rînduit în locu-ĭ Medelnicerul Constantin Moldoveanu.

1808 Iunie 30. Iordache biv al 2-lea armaș în plasa Gorganĭ, la numĕrul cu boiaoa verde. In locul luĭ Stefan Tărtășescu Șătrarul de la poliţie l'a schimbat și l'aŭ pus în plasa Târguluĭ de afară.

1808, Iulie 7. Iordache Cheseoglu în plasa poduluĭ Mogoșóeĭ, boiaoa albastră, în locul Șătraruluĭ Constantin Calistrat.

(1) *De la Divanul principatuluĭ Valahieĭ. Către cinstita Comité.*

S'a primit nota cinstiteĭ Comité la care și rĕspunde Divanul, că de când s'a făcut acéstă întocmire a cinstiteĭ Comité, așa s'a hotărît, ca pe lângă ceĭ orînduiţĭ cincĭ boerĭ césti-pristavĭ, să maĭ fie și cincĭ fărtalnicĭ, i câte un logofět și alţiĭ, pentru carĭ toţĭ aceștia, i pentru alte mărunte cheltuelĭ s'a orînduit pe tótă luna po talerĭ doue sute, din carĭ aŭ a li se da și fărtalnicilor po talerĭ ḑece, iară a se maĭ adăoga și alţiĭ pe lângă numiţiĭ, să fie sciut cinstiteĭ Comité, că mijloc nu este, *căcĭ ţéra fiind în próstă stare*, precum de obște este vĕḑut și cunoscut, abea se vor putea căpui baniĭ ce s'aŭ ḑis maĭ sus, necum să se maĭ adauge și alţĭ ómenĭ, și să se maĭ facă prostichi la lefĭ; de acea pohtim cinstita Comite, ca precum s'aŭ iconomisit și s'aŭ slujit până acum așa și de acum înainte. — 1808, Ghenare 26. (*Cod. LIV, fila 234 verso*).

Ștefan Văcărescu, Isaac Ralet, Constantin Creţulescu, Constantin Bălăcénu, Vel Vistier, Vel Logofět.

www.dacoromanica.ro

séŭ cârciume şi anume categoria întâia va plăti câte 1 tal. pe lună; categoria de mijloc câte 90 de banĭ şi categoria a 3-a câte 70 (1).

---

(1) *Pitac la Vel Aga pentru cârciumile din Bucurescĭ.*

Dumné-ta frate Epistatule al Agieĭ, trebuinţă fiind-ca să scie Divanul câte prăvăliĭ séŭ cârciume sunt în tótă politia Bucurescilor, pentru pricina ce este sciută dumi-tale, cât pentru cele de prin mahalale s'aŭ făcut pitacul Divanuluĭ către dumné-luĭ Epistatul Vornicieĭ politieĭ, ca să arĕte dumné-luĭ pentru acelea, iar pentru cele de prin plasa Târguluĭ scriem dumi-tale, ca să facĭ arĕtare Divanuluĭ, câte sunt peste tot?—1807, Noembrie 13. (*Cod. LIV fila 132.*)

De la întâiul Divan şi Comitet.

Cinstite dumné-ta frate Vel Aga, încă de la 15 ale trecutuluĭ Maiŭ s'a scris pitacul Divanuluĭ către dumné-ta trimiţêndu-se şi copie de predlogenia Excelenţeĭ Sale Gheneraluluĭ în ce chip să se facă catagrafia a tuturor cârciumelor, de aicĭ şi căcĭ până acum nu aţĭ orênduit a se face aceeaşĭ urmare, ci fiind că se cere negreşit de către Excelenţa Sa Gheneralul acéstă catagrafie a cârciumilor să aĭ dumné-ta a orîndui ómenĭ vrednicĭ, ca cel mult până în douĕ ḑile să o trimeţĭ la Divan catagrafia de suma cârciumelor cu urmare întocmaĭ după predlojenie.—1810, Iunie 29. (*Cod. LXV, fila 43.*)

Asemenea s'a făcut către dumné-luĭ Vel Spătar.

De la Divan.

Cinstit dumné-ta frate Epistatule al Agieĭ, i dumné-ta frate biv Vel Logofĕt Comăneanu al Vornicieĭ de politie, fiind-că din porunca Mărieĭ Sale Prea Inălţatuluĭ Feld-Marschal Prozorovski s'a întocmit aci în politie cinstita Comité pentru liniştea şi buna petrecere a obştieĭ locuitorilor, şi pentru a se da nizam, ca să nu pătiméscă uniĭ din eĭ supĕrărĭ peste starea şi puterea lor, la orînduiala cfartirurilor ostăşescĭ, iar alţiĭ să fie cu totul apĕraţĭ, şi fiind-că spre săvîrşirea trebiior, ce ne contenit se caută la Comité, trebuinţă a fost a se orîndui şi cincĭ boerĭ, prin cincĭ plăşĭ ale politieĭ şi alţĭ slujbaşĭ împreună, carĭ şi toţĭ aceştia urméză a lua léfa, precum prin osebita hotărîre a Divanuluĭ s'a întocmit, aşijderea şi cheltuelĭ mĕrunte a se face, spre a cărora lefĭ şi cheltuelĭ împlinire, chibzuind Divanul mijlocul ce ni se arată printr'acéstă anafora îl găsim a fi cu cale, căcĭ acéstă trébă a Comitetuluĭ privesce spre liniştea şi buna petrecere a obştieĭ locuitorilor de aicĭ, iar maĭ vîrtos pentru nizamul şi orînduiala cfartirurilor ostăşescĭ precum s'a ḑis maĭ sus, după care fiind că atât prăvăliile, cât şi cârciumele

www.dacoromanica.ro

Epistaţiĭ Agieĭ şi al Vornicieĭ de politie raportéză în 16 Decembrie 1807, că aŭ aflat în Bucurescĭ 3.525 de cârciume prăvăliĭ, dar că rĕmân bune numaĭ 2.196, ér cele-l-alte se scad, unele fiind pustiĭ, altele locuite de sudiţĭ.

Aceste 2.196 de prăvăliĭ ne putênd da suma necesară pentru lefĭ, Divanul decide, că suma necesară se va impune numaĭ asupra cârciumelor «fiind că acéstă bréslă îşĭ face vîndarea vinuluĭ şi a rachiuluĭ verĭ cu ce preţ voesce, că nu este îndatorată la nicĭ un nart.» Se esceptă însă de la acéstă îndatorire cârciumele carĭ nu sunt permanente.

După acéstă dispositiune plătesc numaĭ 614 cârciume stătătóre câte talerĭ 4 pe lună. Baniĭ se adună la Agie, de unde se vor da, după hotărîrea

---

dintr'o politie aŭ a rĕmânea apĕrate de cfartirurĭ, cu cuviinţă este a da şi ele aci un ajutor de tal. 2.500 pe tótă luna, carĭ aceste prăvăliĭ şi cârciumĭ făcêndu-se de treĭ mânĭ, şi analoghisindu-se pe suma banilor de maĭ sus arĕtaţĭ, vine a da fie-care prăvălie, séŭ cârciumă din cele de frunte po tal. unul pe lună, iar cele de mijloc po banĭ nouĕ-ḑecĭ, şi cele de a treia mână po banĭ şaĭ-ḑecĭ; decĭ după acéstă întocmire poruncesce Divanul, să faceţĭ dumné-vóstră împlinirea acestor banĭ, pe fieş-care lună, dând orînduiţiĭ zapciĭ şi răvaşe de primire la mânile fieş-căruia, ca să nu se iea banĭ de douĕ orĭ, care toţĭ primindu-se, apoĭ la dumné-ta, frate Epistatule al Agieĭ, să se dea cu bună orînduială în trebuinţele ce s'a ḑis, şi la fieş-ce triminie să paradosescĭ D-ta socotélă la Divan.— 1807, Decembrie 4. (*Cod. LIV, fila 188.*)

De la Divan.

Cinstite dumné-ta frate biv Vel Vorn. Epistatule al Agieĭ, fiind-că plata ostenelĭĭ celor ce slujesc în trebuinţele politieĭ, şi la alte trebuinţe ce sunt iarăşĭ aicĭ în politie pentru Impĕrătescile oştirĭ, este trebuinţă a se respunde pe tótă luna po talerĭ 2.500 şi fiind-că acéstă sumă este cu dreptate, şi se cuvine a se plăti de către înseşĭ isnafurile acesteĭ politiĭ, de acea dar Divanul scrie dumi-tale, ca să aducĭ faţă pe starostea de neguţătorĭ, d'impreună cu toţĭ starostiĭ a tóte isnafurile, unde să se facă chibzuire, după starea a fieş căruia isnaf, ca să se analogisésca, să se îmbrace maĭ sus numita sumă pe aceste isnafurĭ, şi făcênd fóie curată cuprinḑĕtóre de suma ce a ajuns a da fieş-care isnaf, să se şi facă taxil pe tótă luna de la isnafurĭ de către însuşĭ starostea de neguţătorĭ, prin starostea şi proestoşiĭ lor, iar să nu se facă tacsil de către zapciŭ, ca să nu se urmeze vre-o catahrisis, carĭ banĭ împlinindu-ĭ starostea, pe tótă luna să aibă a-ĭ aduce la Visterie, ca să se dea spre împlinirea trebuinţiĭ ce maĭ sus s'a ḑis, şi acéstă dare şi împlinire de banĭ să se începă de la 1 a trecutuluĭ Noembrie.—1808, Ianuarie 9.

www.dacoromanica.ro

anterióră a Divanuluĭ. Ce se va fi apucat a lua de la alte prăvăliĭ, li se va restitui (1).

(1) *Către cinstitul Divan.*

Din porunca cinstituluĭ Divan, ce prin pitac s'a dat, ca să se facă catagrafia pentru orĭ câte prăvăliĭ și cârciumĭ se află în poliția Bucurescilor care catagrafie făcêndu-se cu de amăruntul, s'a găsit în patru plășĭ 1025 prăvăliĭ și cârciumĭ, adecă plasa Tîrguluĭ de afară, Gorganul, Broșteni, i Podul Mogoșoaieĭ, și 2.500 prăvăliĭ și cârciumĭ cu patru băĭ s'aŭ găsit în plasa Tîrguluĭ, ce să adune tótă suma 3 525 prăvăliĭ, cu cârciume marĭ cu micĭ, precum se arată în deosebite catastișe anume care se va vedea de către cinstitul Divan, dar fiind că după trebuința ce este, bine ar fi ca cinstitul Divan, făcênd o bună chibzuire, să se dea poruncă ca cu analoghie, după starea fie-căruia prăvăliĭ, să se împlinéscă de la acelea prăvăliĭ și cârciumĭ tal. 2500 pe tótă luna de acum înainte de către dumnéluĭ Vornicul politieĭ și a se trimite la agie, din carĭ banĭ tal. 1.200 să fie pentru curgătórele cheltuelĭ, ce merg pe tótă luna de la Agie la oștirile Împĕrătescĭ, precum lumînărĭ, rachiŭ, spirt, oțet, hârtie și cernélă și altele carĭ sunt sciute cinstituluĭ Divan, i tal. 1.000 lefile ce sunt a se plati pe fieș-care lună câte tal. 200 la cincĭ boerĭ ce s'aŭ orînduit pe cincĭ plășĭ ale politieĭ, după întocmirea cinstituluĭ comitet, iară tal. 300 ce lipsesc până la împlinirea de tal. 2500 să fie iarășĭ pentru cheltuelele ce se vor întâmpla a se face maĭ mult peste suma catastihuluĭ de tal. 1.200, ca un lucru ce nu este hotărît spre a putea sta la un Καραρ i alte cheltuelĭ extra-ordinare, și pentru acestĭ banĭ Agia îșĭ va căuta cu Vornicia politieĭ, cum și Agia pentru tóte acestea îșĭ va paradosi socotelele la fieș-ce treĭ lunĭ la cinstitul Divan 1807, Decembrie 2. *(Cod. LIV, fila 187).*

Petrache Ritoridis Vel Vornic.

Cinstit dumné-ta frate Epistatule al Agieĭ și dumné-ta Epistatule al Vornicieĭ de politie, fiind-că prin anaforaua dumné-vóstră ceațĭ făcut Divanuluĭ de la 16 ale acesteĭ următóre lunĭ ne dațĭ pliroforia că din 3.525 cârciumĭ i prăvăliĭ ce în trecutele ḑileațĭ arătat prin catastih că se află în tótă politia Bucurescilor, rĕmâne bune numaĭ 2196, iar cele l-alte se scad, unele fiind pustiĭ, altele locuite de sudițĭ, din care pricină și nu se pot împlini aceĭ talerĭ 2 500 de plin ce sunt a se da pe tótă luna la Agie pentru simbriile celor cincĭ boerĭ, ce sunt orînduițĭ la cincĭ plășĭ ale politieĭ de reporturĭ și pentru alte cheltuelĭ ce se fac la Agie și la cinstita Comite, de aceea dar Divanul năzuind vre-un mijloc cuviincios spre împlinirea acestor banĭ, cu sfat de obște s'a găsit cu cale să-ĭ rĕspunḑă numaĭ cârciumele, fiind-că acéstă bréslă îșĭ face vînḑarea vinuluĭ și a rachiuluĭ, verĭ cu ce preț voesce, și nu este îndatorată la nicĭ un nart, însă numaĭ acelea cârciumĭ carĭ sunt statornice peste tot anul, iar nu și cele-l-alte, carĭ fac vînḑare vremelnică de o lună două de ḑile; decĭ fiind-că acele cârciumĭ stătătóre nu scie Divanul câte sunt, de aceea scriem dumné-vóstre, să orînduițĭ a face catagrafie de tóte cârciumele stătătóre câte sunt în politie, și să arĕtațĭ Diva-

www.dacoromanica.ro

Aruncarea acesteĭ dărĭ pe cârciume a provocat mare nemulţămire, resistenţă, o adevĕrată grevă a cârciumarilor, în aniĭ următorĭ maĭ ales. In 1810 Septembre a fost în Bucurescĭ o adevĕrată rĕscólă de cârciumarĭ. Divanul fu silit să ordone Spătaruluĭ, să ridice la puşcărie pre toţĭ greviştiĭ cârciumarĭ şi să li se pecetluiască cârciumele. Spătarul însciinţéză Divanul:

«*Către slăvitul Divan, de la Spătărie.*

«Se însciinţéză slăvituluĭ Divan, că cârciumele după poruncă s'aŭ pecetluit şi din cârciumarĭ am arădicat până acum la spătărie peste 70, şi se află de atâta vreme închişĭ la gros şi nicĭ într'un chip nu se înduplecă a plăti baniĭ, ce sunt orînduiţĭ din poruncă a da. Iar uniĭ din sudiţĭ se înpotrivesc orînduiţilor zapciĭ, cu înjurăturĭ şi lovituri, de se întîmplă gâlcevurĭ, rupêndu-le şi hainele; decĭ deosebit de vinovaţiĭ ce sunt la grosul Spătărieĭ, fiind-că se află şi atâţia cârciumarĭ închişĭ, precum maĭ sus se arată, şi astăzĭ iarăşĭ este a se maĭ aduce şi alţiĭ şi loc unde a maĭ pune nu este, căcĭ tot arădicându-ĭ şi eĭ nefăcênd vre-o urmare de plată urméză a se strînge la închisóre peste şése sute cincĭ ḑecĭ de inşĭ şi fiind că loc

nuluĭ spre a se da cuviinciósa hotărîre şi poruncă. — 1807 Decembre 17. (*Cod LIV, fila 201*).

De la Divan.

Dumné-ta frate Epistatule al Agieĭ şi dumné-ta Epistatule al Vornicieĭ de politie, cetindu-se la Divan acéstă anafora a dumné-vóstră, după care şi făcêndu-se cuviinciósa chibzuire, s'a găsit cu cale, prin sfat de obşte, că aceĭ talerĭ 2.500, ce sunt trebuincioşĭ pe tótă luna a se da în simbriile orînduiţilor boerĭ asupra raporturilor, i alte cheltuelĭ, precum în deosebita anafora a Agieĭ sunt arĕtate pe anume, să se împlinéscă numaĭ de la acelea 614 cârciumĭ stătătóre, ca unele ce vînḑarea şi alişverişul lor este slobod, fără de a fi supuse la vre-un nart, precum sunt mărfurile celor-l-alte isnaturĭ şi cu acésta se folosesc maĭ mult decât li se cuvine; de aceea şi poruncesce Divanul, că numaĭ de la maĭ sus numita sumă a cârciumelor să se împlinéscă pe tótă luna po talerĭ 4 de cârciumă, iar nu maĭ mult, şi să se adune la Agie, spre a se da în trebuinţele cele orînduite, după hotărîrea cea d'întâiŭ a Divanuluĭ, şi zapciiĭ ce vor fi orînduiţĭ a strînge să fie datorĭ a da fie-căreia cârciumă adeverinţele lor de primire, cu numirea sumeĭ banilor, câţĭ primesce ....., iar pentru câţĭ banĭ vor fi apucat de s'a strîns până acum de la prăvăliĭ séŭ cârciumĭ după tertipul cel d'întâiŭ, să ne faceţĭ dumné-vóstră aretare prin catastih anume, ca să poruncéscă Divanul a se întórce înapoĭ la ceĭ de la carĭ s'aŭ luat. — 1807, Decembre 28. (*Cod. LIV, fila 213.*)

www.dacoromanica.ro

nu maĭ am unde a-ĭ maĭ pune, va orîndui slăvitul Divan un loc deosebit pentru aceştĭ cârciumarĭ, ca să se închidă. — 1810, Septembre 23 (1).

Grigorie Ghica.

Divanul rĕspunde:

«*De la întâiul Divan şi Comitet.*

Cinstit dumnia-ta frate Vel Spătar, de vreme ce ne arĕţĭ printr'acésta anafora, cum că peste vinovaţiĭ, ce se află la închisórea dumi-tale, nu aŭ loc să încapă, a se închide şi cârciumariĭ; pentru acésta Divanul scrie dumi-tale, ca pe *cârciumarĭ să orînduiască a se închide la mitohul sfinteĭ epitropiĭ Rîmnicu* » 1810, Septembre 30. (2) *Cod. LXVII, fila 282.*

Manolache Creţulescu, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăceanu vel Vistier.

---

(1) Cod. LXVII, pag. 282.

(2) 2 Pitace, unul la Vel Vornic de politie şi altul la d-luĭ Aga, cum că din copiile ce s'aŭ trimis dumné-lor vor lua plirofórie din cele ce poruncesce Măria Sa Feld-marşalul a se urma, atât pentru întocmirea poliţieĭ Bucurescilor cât şi pentru nizamul cvartirilor, ci dumné-luĭ să dea cuviinciosul ajutor prin zapciĭ şi de vor fi trebuincioşĭ spre săvîrşirea celor poruncite.

Manolache Creţulescu, Ştefan Văcărescu, Barbu Văcărescu, Anton postelnicul. Vel Vist. (Cod. LIV, fila 117.)

Octombre 29. Rĕspuns la nota Excelenţeĭ sale Serghie Lascarof, cum că copiile depe poruncile Mărieĭ Sale, Feld-marşalul, una *pentru întocmirea poliţieĭ Bucurescilor, i pentru nizamul cvartirilor*, ce din porunca Mărieĭ Sale, s'aŭ trimis la Divan de către Excelenţa sa, că primindu-le Divanul, a vĕdut cele poruncite şi că se va face întocmaĭ urmare. 1807, Octombre 29. *Cod. LIV, fila 118.*

Către cinstita Căimăcămie.

Fiind-că după porunca ce s'a dat către cinstitul Divan prin Excelenţa sa ghenerar Lascarof de către Măria Sa prea înălţatul Feld-marşal Prozorowski, de a se orîndui 5 boerĭ în 5 plăşĭ ale politieĭ, precum s'a întocmit acum de către cinstitul Comitet al poliţieĭ, sunt aceştĭ de maĭ jos arĕtaţĭ boerĭ, ce s'aŭ ales şi s'aŭ orînduit de către cinstitul Divan, dar fiind-că la căutatul acesteĭ trebĭ nu este în destul a fi numaĭ vătăşeiĭ mahalalelor pentru a răportui, ci spre maĭ bună întemeiare acestuĭ Comitet, cum şi înlesnirea căutatuluĭ acesteĭ trebĭ, se cuvine, ca la fie-care plasă, dimpreună cu orînduitul boer să maĭ fie şi aceştia, adecă un logofĕt, 2 cazacĭ, 2 ciocli şi vătăşeiĭ fie cărcia mahala, cărora boerĭ de la fie-ce plasă, să li se orînduiască lĕfă pe lună câte talerĭ 200, din care lĕfă să aibă a plăti simbria Logofĕtuluĭ şi alte cheltuelĭ, şi să li se urmeze darea lefiĭ de către Vornicia politieĭ pe fie-care lună; deosebit de acésta va bine-voi cinstitul Divan, ca să facă un pitac către Prea sfinţia sa părintele Mitropolit, ca şi

www.dacoromanica.ro

Intru cât îşĭ va fi făcut datoria acest Comitet, nu putem spune, dar putem documenta, că cea-l-altă politie a oraşuluĭ, Agia şi Spătăria, nu pro-

---

Prea sfinţia sa să poruncéscă la toţĭ preoţiĭ mahalaliĭ politieĭ Bucurescilor, să îndatoreze preoţiĭ de la fie care mahala să âmble împreună cu vătăşelul mahalaleĭ, pe tótă ḑiua, din casă în casă, ca să cerceteze, după porunca ce i se va da de către orînduitul boer, unde să şi aducă report pentru orĭ-ce întîmplătóre lucrurĭ; asemenea să se facă un pitac şi către dumné luĭ Vornicul politieĭ, ca şi dumné-luĭ să poruncéscă la toţĭ zapciiĭ plăşilor, ca să fie ascultătorĭ la cele ce va fi cu cuviinţă, după slujba întru care se află cum şi a raportarisi la numiţiĭ boerĭ pentru orĭ câte va lua în scire şi aşa cu acest mijloc de maĭ sus arĕtat, trĕba se va căuta cu bună orînduială şi fără cusur, fiind un lucru folositor, atât pentru nizamurĭ cât şi pentru alte madele trebuincióse ale politieĭ Bucurescilor; însă sciut să fie cinstituluĭ Divan şi acésta, ca orĭ-care din orînduiţiĭ boerĭ nu va urma întocmaĭ după ponturile ce li se vor da, şi se va arĕta atât cu amelie la căutatul slujbeĭ, cât şi cu alte cusururĭ, unul ca acela nu numaĭ din slujbă se va lipsi, ci şi pedépsă va cerca; de aceea înştiinţezĭ cinstituluĭ Divan.—1807, Nembre 8.

Petrache Ritoridis Vel Vornic.

De la Divan Principaluluĭ Valahieĭ.

Cinstit dumné-ta frate, Epistatule al Agieĭ, s'a cetit la Divan acéstă alăturată anafora a dumi-tale, la care şi rĕspundem, că cât pentru boeriĭ ce aŭ a se orîndui prin cele cincĭ plăşĭ ale politieĭ, i doĭ cazacĭ, i doĭ ciocli însă pentru cazacĭ să o facĭ dumné-ta cunoscută acéstă trebuinţă către dumné luĭ fratele Vel Vistier, ca să orînduiască a se da, iară pentru ciocli s'a făcut pitacul Divanuluĭ către dumné-ta, ca să daĭ poruncă Polcovniculuĭ de ciocli a-ĭ orîndui, aşişderea s'aŭ făcut pitac şi către prea sfinţia sa părintele Metropolit, pentru preoţĭ, ca să orînduiască câte unul de fieş-care mahala să ămble împreună cu vătăşelul aceleĭ mahalale, iară pentru zapciiĭ politieĭ, fiind că dumné-luĭ fratele Epistatul Vornic za politie, a făcut arĕtare Divanuluĭ, că eĭ fiind însărcinaţĭ cu trebile Vornicieĭ, nu vor putea să se afle napristan şi la acéstă slujbă a comitatuluĭ, de aceea Divanul a chibzuit, ca în locul lor să fie aceĭ zapciĭ aĭ politieĭ pre carĭ să-ĭ şi orînduescĭ dumné-ta cu orînduită léfă pe lună po tal. 10, iară vătăşeiĭ de raporturĭ a fies-căreia mahala, să se afle napristan pe lângă orînduiţiĭ boerĭ, care lefĭ a tuturor acestor slujbaşĭ câţĭ s'aŭ ḑis maĭ sus, i cheltuiala cea trebuinciósă, cum hârtie, cernélă, céră tare, şi alte, să se plătéscă tot dintr'aceĭ tal. doue sute, ce s'aŭ dat orînduiţilor boerĭ; pentru care aceştĭ banĭ va chibzui Divanuluĭ de unde are a se da, şi va arĕta dumi-tale, ca să-ţĭ fie sciut de unde are a cere comitetul; pe lângă acésta poruncesce Divanul şi dumné-vóstră, boerilor de maĭ sus arĕtaţĭ, ce sunteţĭ orînduiţĭ, a vĕ purta într'acéstă trĕbă cu bună orînduială, urmând întocmaĭ după ponturile ce vi se vor da de la cinstit comitet, şi avênd de-a pururea îngrijire şi privighere de a nu se întîmpla vre-un cusur la căutatul slujbeĭ, căcĭ

www.dacoromanica.ro

cedaŭ în 1807 şi 1808, tocmaĭ spre mulţămirea orăşenilor. Impingênd zelul

arĕtându-se vre unul cu amelie, nu numaĭ că se va lipsi din slujbă, ci şi pedĕpsă va cerca 1807, Noembre 10. *Cod. LIV. fila 141.*

Manolachi Creţulescu, Ştefan Văcărescu, Barbu Văcărescu, Anton Postelnicu, Constantin Bălăceanu Vel Vistier.

Numele orînduiţilor boerĭ.

Sardar Zamfiroglu, plasa Tîrguluĭ de afară; Şătrar Ştefan Tărtăşescu, la plasa Gorganuluĭ; biv. 3-lea Polcovnic Iacovache Amira la plasa Broscenilor; biv. 2-lea Vistier Zamfirache, la plasa Tîrguluĭ; biv. Vătav za Vistierie Grigore Filipescu la plasa Poduluĭ Mogoşóieĭ.

Cincĭ Pitace cu cincĭ Boerĭ pentru catagrafia Bucurescilor.

Dumneata..... Fiind-că din poruncă este a se face catagrafia caselor din politia Bucurescilor, unde are să fie *şi câte un ofiţer*, i câte un zapciŭ de la Vornicia politieĭ, i câte un boer, Divanul a găsit cu cale de te-a rînduit şi pe d-ta în plasa Poduluĭ.....; ci dar primind porunca acĕsta cu zapciu Vataf de Aproḑĭ, să mergeţĭ mâne des de diminĕţă la d-luĭ fratele Epistatul Agieĭ, ca să ve să deie şi alte povăţuirĭ, i ofiţer şi zapciŭ al politieĭ spre a se face catagrafie; ci dar să urmezĭ la acĕstă trĕbă cu silinţă spre a nu se face cel maĭ mic cusur. 1807. Octom. 23.

Boerii ceĭ orînduiţĭ

Plasa poduluĭ Mogoşói, Paharnicul Deşliu.
Plasa poduluĭ Calicilor, Medeln. Tufeanu.
Plasa Broştenilor, Serdar Petrache.
Plasa poduluĭ Târguluĭ-de-afară. Ispravnicul Manolache.
Plasa Târguluĭ, Iacomi, căpitan de Dorobanţĭ.

Asemenea pitac s'a făcut şi către Dumnealuĭ Vornic de politie, ca să rînduiască cincĭ Zapciĭ cu sciinţă a merge la scris, şi mâne deminĕţă să ĭ trimiţă la dumnĕ-luĭ vel Agă, împreună cu Sameşiĭ Vornicieĭ. *Cod. LIV. fil. 111.*

De la Divanul principatuluĭ Valachieĭ.

Dumnĕ-ta frate Epistatule al Agieĭ, fiind-că Măria-Sa Feld-marşal a dat poruncă Comitetuluĭ, ca să însciinţeze pe toţĭ locuitoriĭ din Bucurescĭ, cum că de vor avea vre-o jalbă la Comitet, care se află în casele dumnĕ-eĭ Vornicesiĭ Zmarandi Filipeschi, însă la vreme hotărîtă, adecă diminĕţa la ḑece ceasurĭ după numĕrul evropienesc, care vine după numĕrul pămîntesc la patru ciasurĭ din ḑi, iar cine va avea vre-o pricină maĭ grabnică aci preste vremea orînduită, pote să se arĕte la ceasul ce va fi trebuinţa;

www.dacoromanica.ro

spionagiuluĭ politic la extrem, străjile Spătărieĭ de ḑi şi de nópte călcaŭ

---

decĭ dumné-ta după primirea acestuĭ pitac al Divanuluĭ, numaĭ decât să publicuescĭ în tot ţinutul Comitetuluĭ Agieĭ, să o scie toţĭ de obşte, că de acum înainte, verĭ-cine va avea jalbă pentru verĭ-ce fel de ostaşĭ, să mérgă la Comitet, în Casele dumné-eĭ Vorniceseĭ Filipeschi, să-şĭ arĕte jalba şi plângerea sa şi-şĭ va afla de acolo tótă îndestularea dreptăţiĭ sale.—1807. Noembre 2.

Manolache Creţulescu, Stef. Văcărescu, Isaac Ralet, Costantin Bălăceanu, Vel Vist. *(Cod. VI, fil. 120).*

De la Divanul Principatuluĭ Ţĕriĭ Românescĭ.

Cinstite dumné-ta frate Epistatule al Agieĭ, fiind-că prin Excelenţa Sa Gheneralul Lascarov, se poruncesce Divanuluĭ, de către Măria Sa Prea Inălţatul Feld-Mareşal Prozorovski, ca să se orînduiască cincĭ boerĭ la cincĭ plăşĭ ale poliţieĭ, precum s'aŭ întocmit acum de către cinstitul Comitet al politieĭ, iată dar că orînduiră aceştĭ boerĭ ce se arată maĭ jos, pe anume fieş-care la câte o plasă, carĭ se şi trimiseră aicĭ la cinstitul comitet prin Zapciŭ-vătaf de Divan, ca să li se dea povăţuirile cele cuviincióse, iar pentru cfartalniciĭ ce se cer a se orîndui prin fieş-care mahala, sunt vătăşiĭ, carĭ aŭ fost şi se află şi acum orînduiţĭ cu trĕba rĕspunsurilor ce se va cere de la poliţie, după povĕţuirea se li se vor da de către cinstitul Comitet prin boeriĭ ceĭ orînduiţĭ.—1807, Noembrie 2.

Stefan Văcărescu, Isaac Ralet, Manolache Creţulescu, Constantin Bălăceanu Vel Vistier.

Boeriĭ ceĭ orînduiţĭ.

Serdar Iorgache Zamfiroglu, plasa Târgul-de-afară; Medelnicerul Tufeanu, Gorganĭ; Grigorie Filipescu sin Stolniceasa Filipeasca, podul Mogoşóieĭ; Iacovachi biv 3-lea Postelnic, Broscenĭ; Panait Starostea za străinĭ, târg; şi treĭ pitace s'aŭ făcut asemenea, unul către Vornicul de politie, altul către Spătărie şi altul către Agie.—1807, Noembrie 2. *(Cod. LIV, fila 120).*

De la întâiul Divan şi Comitet.

Cinstite dumné-ta frate Vel Vist. cu cale şi primită fiind Divanuluĭ chibzuirea ce facĭ prin acéstă anafora, o întăresce Divanul şi poruncesce să aibă acéstă voĭe cinstita Vornicie a orîndui vătăşeiĭ ceĭ trebuincioşĭ, însă câţĭ trebue la fieş-care mahala, cu mijloc şi urmarea, ce în dos la acéstă anafora a dumi tale se arată şi se facă arĕtare prin fóie la cinstita Visterie. 1810 Nov. 1.

Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăceanu. *(Cod. LXVII, fila 322.)*

www.dacoromanica.ro

casele ómenilor şi-'ĭ ridicaŭ la arest, fără de nicĭ o vină, de lăsaŭ casele fără de priveghere, aşa că oşteniĭ muscalĭ, când nu chiar străjile poliţieĭ, prădaŭ asemenea case. In contra unor asemenea abusurĭ, la 3 Decembrie 1807, Divanul dete următorul pitac: (1)

La 11 Ianuarie 1808, Divanul dă un noŭ pitac pentru împedecarea unuĭ alt abus poliţienesc. Nu puteaŭ Bucurescenii să s'adune la sindrofiĭ, tără ca casele, în care s'adunaŭ, să nu fie călcate de poliţie. Eraŭ răpiţĭ ómeniĭ ḑioa şi nóptea din adunărĭ şi duşĭ la arest, de unde nu li-se dedea libertatea, de cât plătind glóbă. Divanul la 11 Ianuarie 1808, caută să stîrpéscă asemenea fapte, prin anume pitac.

De la Divanul principatuluĭ Ţĕriĭ Românescĭ.

Pré Sfinţia ta părinte Metropolite, fiind-că după orînduiala şi Nizamul cu care s'a întocmit cinstitul Comitet al poliţieĭ, se face cerere ca împreună cu vătăşelul fieş-careĭ mahala, ce este orînduit a ămbla spre cercetare din casă în casă, şi a aduce raport pentru orĭ-ce întîmplătóre lucrurĭ, să ămble şi preotu mahalaleĭ, ca să facă urmarea ce s'a ḑis maĭ sus, după cèrerea Domnuluĭ Comitet. 1807. Noembre 13. *(Cod LIV, fil. 132).*

(1) *De la Divan.*

Cinstit dumné-ta frate Epistatule al Spătărieĭ, aŭ luat Divan pliroforie, că zapciiĭ dumi-tale, carĭ ămblă cu străjile ḑiua şi nóptea, călcând casele ómenilor, pe la unele şi fără de nicĭ o vină îĭ ridică, şi fără de a rĕmânea cine-va-şĭ într'aceeaşĭ casă, se întîmplă multe furtişagurĭ şi pagube, precum pentru acéstă ni-s'a făcut arĕtare prin notă şi de către cinstitul Comitet; de aceea dar Divanu scrie dumné-tale, ca să daĭ poruncă zapciilor dumné-tale, ca de acum înainte, fără de vină, să nu îndrăsnéscă a ridica pe nimenĭ de prin case; iarăşĭ când va fi trebuinţă a ridica pe cineva-şĭ, cu pricină cuviinciósă, să 'ngrijéscă a lăsa ómenĭ într'aceeaşĭ casă, ca să nu rĕmâne singură, maĭ vîrtos că pe la cele maĭ multe case sunt cfartirurĭ de ostaşĭ şi avênd lucrurile lor le lasă în casă, când că va lipsi ceva, vor fi însuşĭ zapciiĭ învinovăţiţĭ şi rĕspunḑĕtorĭ pentru tóte; şi fiindcă căpitanul za lefegiĭ într'aceste ḑile a ridicat două femeĭ din mahalaoa Caimateĭ şi ne-rĕmâind nimenĭ în acele case, aŭ perit pe lângă alte lucrurĭ ale acelor femeĭ, şi lucrurĭ ale soldaţilor. Ostaşĭ ce eraŭ acolo la cfartirurĭ, precum pentru acésta s'a făcut cercetare la cinstitul Comitet, veĭ îndatora dumné-ta pe căpitan za lefegiĭ, ca orĭ lucrurile ale acelor ostaşĭ, ce sunt împĕrătescĭ să le găséscă, séŭ să le plătéscă negreşit.—1807 Decembre 3. *(Cod LIV, fila 187).*

Asemenea pitac s'a făcut şi la Agie.

www.dacoromanica.ro

Nu pare că relaţiunile dintre vechia poliţie a luĭ Aga şi cea nouă a nouluĭ *Comitet*, să fie fost din cele maĭ armonice. Numeróse jălbĭ veniră contra inquartiruitorilor poliţiştĭ. Divanul interveni la finea luĭ Decembre 1809, cu un manifest ciudat către locuitorĭ, prin care manifest învită pre ceĭ nemulţămiţĭ de poliţie a se adresa cu jălbĭ la însăşĭ *poliţia «seaŭ şi la maĭ mare parte dintre aĭ oblăduireĭ, ca să ieą acel vinovat căduta resplătire* (1).

De la Divan.

Cinstit dumnė-ta frate Epistatule al Agieĭ, necontenit jălbĭ se daŭ la Divan de către uniĭ-alţiĭ, de aicĭ din locuitoriĭ politieĭ, cum că de se întîmplă vre-unul din eĭ a fi cine-va la câte o adunare, orĭ ḑioa séŭ nóptea zapciiĭ agiescĭ şi spătărescĭ îĭ călcă, îĭ ridică, şi le iea şi glóbă, care câte cât póte, şi fiind-că acest fel de urmărĭ sunt cu totul poprite şi neprimite a veni la auḑul Divanuluĭ, de aceea scriem dumi-tale, să daĭ porunci într'adins tuturor zapciilor agiescĭ, ca de acum înainte să nu maĭ îndrăsnéscă a maĭ călca şi a ridica pre cine-va şi de la adunărĭ, cu nicĭ un fel de pricinuire, afară numaĭ când vor vedea la acea adunare, ca să facă ver-o pricină de gâlcévă, séŭ de bătae, séŭ de hoţie, atuncĭ numaĭ să ridice pe cel ce va fi pricinuitor şi săvîrşitorul acesteĭ fapte şi fără de a-l globi cât de puţin, să-'l aducă la Agie, ca prin cercetare de judecată să iea căḑuta pedépsă, de va fi vinovat.—1808, Ghenarie 11.

Asemenea pitac s'a făcut şi la Spătărie.

(1) *De la întăiul Divan şi Comitet.*

Către obştia locuitorilor din politia Bucurescilor. — Cu tóte că ierĭ la 22 ale acesteĭ lunĭ Decembrie, după porunca, ce aŭ avut dumnė-luĭ Vel Aga din pricina unor jălbĭ ce s'aŭ dat de către uniĭ din locuitorĭ, pentru uniĭ din ceĭ ce orînduesc cuartirurĭ prin politie, aŭ dat în scris publicaţie a dumi-sale către toţĭ locuitoriĭ politieĭ cu acest fel de ifos, ca când acele jălbĭ s'ar fi pornit chiar prin cinstita poliţie iar nu prin uniĭ numaĭ în parte din ceĭ ce sunt orînduiţĭ asupra arĕtăriĭ cuartirurilor, carĭ se află în slujba cinstiteĭ poliţiĭ, în vreme ce chiar comitetul cinstiteĭ politiĭ a îngrijit şi s'a osîrduit ca să i se poruncéscă dumi-sale Vel Agă spre a cerceta acele jălbĭ şi să încredinţeze pe jăluitorĭ, că de şi va dovedi vinovat acel obraz asupra căruia s'aŭ jăluit se va pedepsi cu străşnicie de către comitetul cinstiteĭ politiĭ. Şi fiind-că cea de erĭ numită publicaţie a dumi-sale Vel Aga nu s'aŭ făcut cu bune desluşirĭ, ca nu cum-va şi dar vre unul din locuitoriĭ politieĭ să socotiţĭ că cu greşala unuĭ obraz în parte să pótă atinge şi a se vătăma cinstea tuturor obrazelor, ce se află în slujba cinstituluĭ comitet al poliţieĭ; drept aceea étă astăḑĭ de isnóvă [spre a se stinge greşita socotélă, ce va fi intrat în gândul vre-unuia din locuitorĭ prin cea de erĭ publicaţie] vi se face tuturor în scire, că orĭ-cine din locuitoriĭ politieĭ va avea a se plânge asupra vre-unuia din ceĭ ce se află

www.dacoromanica.ro

Nu târdiŭ se ivesc conflicte de atribuţiunĭ între vechia Agie şi noua instituţiune a Agieĭ; aşa apoĭ Aga reclamă, în Februarie 1810, la Comitetul ţĕreĭ că «*dregătoria Agieĭ a rĕmas* numaĭ o numire neînfiinţată.» Divanul intervine la 1810, cu următóreanotă către Engelhardt:

Către Exc. Sa Enghelhard Prezident.

De la I-ul Divan.—Dumné-luĭ Vel Aga a făcut în scris arĕtare la Divan pentru cinstit Comitet al poliţieĭ, că de la o vreme încóce a început a se amesteca în felurĭ de chipurĭ la orînduelele sale şi nizamul târguluĭ, care spînzură şi privesc la dregătoria Agieĭ, trămiţênd încă şi caraulă de soldaţĭ prin târg de a ridicat pre Vătaşiĭ şi proestoşiĭ isnafurilor, *rĕmâind dintr'acéstă dregătoria Agieĭ numaĭ o numire neînfiinţată;* pentru care are cinste Divanul să facă arĕtare Exc. Tale, că atât la dregătoria acésta a Agieĭ, cât şi la tóte cele-l-alte pămîntescĭ dregătoriĭ ale Cnezieĭ acesteia, s'a păzit orînduiala şi fiinţa lor nestrămutat (?) atât în ḑilele luminaţilor Domnĭ, cât şi după venirea Impĕrătescilor oştirĭ aicĭ, până la întocmirea cinstituluĭ Comitet al poliţieĭ, cum şi de atuncĭ încóce câtă-va vreme s'a urmat întocmaĭ după ponturile prin care s'a alcătuit de către reposatul Feld-Mareşal Cnéz Prozorovski, a cărora cuprindere este chiar aşa: că cinstita poliţie nu are a se amesteca la pricinĭ de judecăţĭ şi la alte orînduelĭ şi trebĭ pămîntescĭ. Iar de la o vreme încóce vedem că cinstita poliţie neprivind către cuprinderea maĭ sus numitelor ponturĭ, cu carĭ s'aŭ alcătuit, se amestecă cu multe felurĭ de chipurĭ la pricine şi nizamurĭ pămîntescĭ, în cât tréba Agieĭ aprópe a se ridica şi a lipsi cu totul. De aceea dar ne rugăm, ca să bine voescĭ, Exc. Ta, spre a face arĕtare unde se cuvine pentru acésta, ca să se dea întărire de urmarea maĭ sus arĕtatelor ponturĭ ale rĕposatuluĭ Feld-mareşal, cu care s'a întocmit şi s'a alcătuit fiinţa şi orînduiala cinstiteĭ poliţiĭ şi a nu se maĭ amesteca la cele pămîntescĭ, aşteptând pentru acésta Divanul şi cinstit rĕspuns al Exc. Tale. 1810, Februare 24.

Intâiul Divan către Şteter se jăluesce, la 14 Martie 1811, contra poliţieĭ, că nu se supune de a rîndui paznicĭ la o prăvălie pecetluită de agenţie şi din care s'aŭ furat nisce postavurĭ, seaŭ să se despecetluiască prăvălia şi să se mute marfa în altă parte şi acolo iar să se pecetluiască: «nicĭ o urmare nu s'a făcut până acum de cinstita poliţie, după arĕtarea ce ne a făcut prin jalbă unul din *secfestranţiĭ* aceleĭ prăvăliĭ.»

*

în slujba cinstiteĭ poliţiĭ, are voĭe să dea jalbă chiar către cinstita poliţie, saŭ şi la maĭ mare parte dintre aĭ oblăduiriĭ, ca să-şĭ iea acel vinovat căḑuta rĕsplătire, — 1809, Decemvrie 23. *(Cod. LVI, fila 95.)*

Semnaţĭ: Dositeĭ Mitr., Costandie Buzĕŭ, Manolache Ban, Constantin, Vistier şi Radu Golescu.

www.dacoromanica.ro

Intre atribuţiile nouluĭ Comitet poliţienesc era şi îngrijirea de spitale militare (1).

Nu târdiŭ i se daŭ treptat-treptat şi alte atribuţiunĭ, carĭ aparţineaŭ din trecut la alte instanţiĭ, la Agie, la Spătărie orĭ la Vornicia obştirilor .... Aşa până şi cu facerea de narturĭ vedem însărcinată acéstă poliţie în maĭ multe rînduri.

CAP. XX.

Organele de administraţiune ale Ţĕrilor Române. 1810—1812.

Am schiţat răpede istoria administraţiuniĭ rusescĭ în Principate şi în deosebĭ în Muntenia. Acum să studiăm maĭ de aprópe documentele inedite ce posedem, relative la administraţiunea internă a ţĕriĭ, maĭ ales între aniĭ 1810—1812.

Organele de administraţiune.

In August 1810, Primul Divan trimite Generaluluĭ Preşedintele Divanurilor Crasno Miloşevicĭ o notă, ce ar putea fi considerată ca un act de óre-care energie şi independenţă. Primul Divan cere, să i-se redeà vechiul prestigiŭ al Divanuluĭ Domnesc, să fie ascultat de toţĭ de tóte treptele, ca în timpiĭ Domnilor pămîntenĭ, când afirmă Comitetul, «Cilenii din partea boerească, aveaŭ de o potrivă putere cu Domnitorul, care nu puté face, nicĭ o orînduială séŭ obiceiŭ noŭ, fără de scirea şi statul de obşte al boerilor.» Daŭ boeriĭ din Primul Divan să înţelégă Generaluluĭ şef muscal, că ne aŭ subalternizat Muscaliĭ Divanul ţĕriĭ, ca să pótă a maĭ avé prestigiul şi autoritatea, necesare chiar în intesesul grabniceĭ îndeplinirĭ a serviciilor, ce i-se cer de oştirea rusésca din ţéră; să bine-voescă díce Comitetul,—Excelenţa Ta, a întări deplina putere a Divanuluĭ căre ceĭ ce sunt sub oblăduirea sa, ca cu acest mijloc să pótă săvîrşi tóte datoriile sale câte se cer, atât întru ostăşescile trebuinţe, cât şi la acele politicescĭ. La 28 Iulie 1810, adreséză Primul Divan acéstă importantă anafora, la care nu scim să fie căpĕtat rĕspuns în scris, şi încă rĕspuns bun (2).

(1) In 3 Sept. 1808 Divanul scrie: «Dumné-ta, frate Vel Vist. fiind-că .. .... din porunca Excelenţeĭ Sale generaruluĭ Telant Miloradovicĭ s'a orînduit a fi luător de sémă pe lângă cinstitul *Comité*, la spitulul de soldaţĭ ot Curtea veche, Divanul îţĭ face cunoscut şi scrie dumi-tale să-l aşeḑĭ la catastihul lefurilor Visterieĭ po 50 pe lună, urmândui-se darea lefiĭ sale de la ḑi întâiŭ ale acesteĭ următóre lunĭ. *(Cod. LVI, fila 27 verso.)*

(2) Veḑĭ anaforaoa acéstă la anexe.

www.dacoromanica.ro

Puţin ascultată fu acéstă cerere. Aşa că în 26 Aprile 1811 aflăm un cas de mare umilire pentru «Slăvitul Comitet» cum îşĭ ḑicea, séŭ cum doria să i-se ḑică: Oficerul muscal de lângă isprăvnicatul Oltuluĭ a trimes luĭ Steter patru copiĭ de pe ordine de ale Comitetuluĭ, denunţându-le că sunt sub semnăturile numaĭ a membrilor boierĭ, dar nu şi sub a luĭ Loghinoff, ataşatul muscal pe lângă Comitet, orĭ sub acea a luĭ Stancevicĭ, asesorul pe lângă Marele Vistier (1).

O nouă încercare de óre-care independenţă face Primul Divan în 1812, refuzând a numi în mica dregătorie de Camaraş pe recomandatul Muscalilor Ión Coman. Divanul înapoesce jalba luĭ Coman, călduros recomandată de Cancelaria rusească, ḑicênd, că maĭ vrednic este Manolache Florescu, rînduit de Divan în acea dregătorie (2).

Divanul Intâiŭ, «Slăvitul Divan, ḑis şi Comitet, este compus de Generalul Bagration, în 27 Ianuarie 1810 ast-fel:

Parintele Mitropolit, Părintele Episcop de Argeş, Banul Dumitrache Racoviţă, Vornicul Istrate Cretzulescu, Vel Vistier Varlaam, Vornicul Mihalache Manu.

La 9 Februarie 1810, cum am arătat, după cererea Primuluĭ Divan se maĭ adaogă în *Comitet*:

Vornicul Grigorie Ghica, Vornicul Constantin Bălăceanu.

La 16 Martie 1812, Primul Divan e compus din următórele persóne:

Polcovnicul Loghinoff, Ignatie Metropolit, Banul Manolache Cretzulescu, Isac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vistier Constantin Samurcaş (3).

---

(1) Veḑĭ Anexa.

(2) *De la Intâiul Divan şi Comitet.*

Către cinstita canţelarie a Excelenţeĭ-Sale, maĭ marele comandir al armieĭ Dunăriĭ.

La nota cinstiteĭ cancelariĭ ce s'a primit la Divan de la 18 ale acesteĭ lunĭ, sub No. 385, însoţită şi cu o jalbă a luĭ Ión Coman, în care cere a se orîndui la dregătoria cămărăşieĭ, nu lipsesce Divanul a rĕspunde cinstiteĭ Cancelariĭ, că la acéstă dregĕtorie s'a orînduit cinovnic dumné-luĭ Manolache Florescu, fiind maĭ destoinic de cât maĭ sus numitul jăluitor, după cuviinţa a căruia jalbă iată se trimite înapoĭ la cinstita cancelarie. —1812 Iunie 22. *Cod. LXVI, fila 224 verso.*

Constantin Ghica, Vice-President, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Constantin Samurcaş.

(3) Cod. LXVI, fila 194.

www.dacoromanica.ro

In Divan, tot la 27 Ianuarie 1810, Bagration numesce pe următori boierĭ:
D. Constantin Cretzulescu, Vel Vornic de ţéră de sus.
» Radu Slătinénu, » » » » » jos.
» Ion Câmpénu, » » al 3-lea
». Iorgache Slătinénu, » » al 4-lea } Iar la Martie 21 s'aŭ lepĕdat, dând în scris.
» Theodorache Văcărescu, » Logofĕt de ţéră de sus }
» Manolache Lahovari, » Vornic al obştirilor.
» Dumitrache Racoviţă, » Logofĕt de ţéra de jos.

Făcuţĭ în urmă tot arĕtaţĭ de Comitet la Divanul de al doilea şi întăriţĭ de Cnéz la Februarie 9: *Cod. LVI, fila 109.*

D. Grigorie Băleanu, Logofĕt za obiceiurĭ. Iar la Februarie 28 s'a lepĕdat, dând în scris.

D. Scarlat Grădişténu, Vornic de politie.

Serdar Antonie Fotino tot la Divanul de al doilea, rînduit de Comitet, la 18, lĕt 1810.

La 21 Februarie 1810 Comitetul dă un noŭ pitac de organisare a sa internă şi ca un fel de regulament vizând şi pe impiegaţiĭ subalternĭ aĭ Primuluĭ Divan şi pe ceĭ cu pricine. E de observat cu laudă hotărîrea luată, de a nu se tolera cetirea petiţiunilor de cât în şedinţă, iar nu *în particular* (1).

(1) Iacă acest act de organisare:

Organizarea cancelarieĭ Divanuluĭ

Cinstiţĭ dumné-vóstră Veliţĭ Logofeţĭ de ţéra de sus şi de jos Sciut este dumné-vóstră, că cetania jalbelor câte se daŭ la Comitet şi căutatul pricinelor de judecăţĭ ce se theorisesc la Comitet şi întărirea anaforalelor sunt cele maĭ delicate trebĭ din tóte câte privesc la cancelaria Divanuluĭ şi tóte aceste sunt înclinate unele cu altele, căcĭ din jălbĭ nasc anaforalele a felurĭ de pricinĭ şi hotărârile Divanuluĭ şi din hotărîrĭ odrăslesc uneorĭ şi se izvodesc alte pricinĭ în parte pe delăturĭ, a căror buiurdizmata şi întăririĭ, îngrijirea şi lucrarea când va fi împărţită cu maĭ multe obraze, ci numaĭ la doué măcar, firesce urméză a se întîmpla adesea desghinare la înclinarea lor şi felurĭ de cusururĭ şi atacsiĭ la acéstă trébă şi datorie a Divanuluĭ, din pricină, căcĭ prin neputinţă este a fi sciutorĭ a pururea la orĭ ce madea, unul dintr'aceĭ doĭ calemgiĭ, ceea ce se lucréză de către cel-l-alt, precum am vĕḑut că s'a întîmplat cusururĭ la câte-va madele. Ci dar ca să lipsécă de acum înainte acest fel de cusururĭ, carĭ vatămă împlinirea datorieĭ a uneĭ bune oblăduirĭ şi ca să se păzéscă o bună orînduială, de trebuinţă este ca cu tóte aceste trebĭ câte s'aŭ ḑis maĭ sus, să se însărcineze numaĭ un obraz. Şi cu tóte că la calemul jălbilor şi la notele i rĕspunsurile lor câte privesc la cancelaria Divanuluĭ, era orînduit până

www.dacoromanica.ro

La 1812 Iunie 2 primul Divan e compus din: Mitropolitul, Episcopul de Argeș, C. Ghyca Vice-Prețedinte, C. Varlaam, C. Samurcaș vel Vist. (1)

La 1812 Septembre, adecă în ajunul reîntórceriĭ țériĭ sub domnia luĭ Ioan Caragia, primul Divan e compus din Ioan Ralet, Barbu Văcărescu și Const. Varlaam, plus cele douĕ fețe Bisericescĭ (2).

Zapciiĭ ceĭ marĭ (aĭ Divanuluĭ).

Vel Spatar Grigorie Ghyca — întărit de Cneaz Bagration, la Ian. 27.

Vel Armaș Căminar Iorgache Filipescu idem la Febr. 9. La Febr. 19 a lipsit și l'a înlocuit Divanul la Febr. 24 prin vechilul de armășie Logof. Costache Samurcaș, până ce s'a orînduit epistat armășieĭ dumné-luĭ Vorn. Bălăceanu, de Graf, după alegerea Divanuluĭ, la 25 Mart.

Alecu Ghyca Vel agă. A fost de maĭ înainte și a rĕmas tot Agă.

Logofĕt Const. Samurcaș, întărit de Cneazul întâiŭ Dregătoriŭ al Divanuluĭ Craioveĭ, la Martie 8, cu alegerea Divanuluĭ, în locul D-luĭ Vorn. Barbu Văcărescu,

---

acum Răducanu Filitis, dar pentru destoinicele cuvinte și pricinĭ ce s'aŭ ḑis maĭ sus, cu hotărîre poruncesce Divanul, ca de astăḑĭ înainte tóte jălbile și anaforalele i pricinĭ de judecățĭ să se citéscă la comitet numaĭ de către Medeln. Chiriac și de către însușĭ iarășĭ să se buirdiséscă și să se întăréscă, după porunca ce va lua-o de la Divan și tóte acele buiurdismata și întărirĭ să le însemneze după obiceiŭ numaĭ Medeln. Chiriac cu iscălitura sa și apoĭ cele ce vor fi de iscălit de Comitet să se și iscăléscă, iar cele ce vor fi de pecete să se și pecetluiască, ca cu acest chip să se urmeze tóte trebile cancelarieĭ Divanuluĭ cu bună orînduială, sciindu-se și cerêndu-se numaĭ de la Medeln. Chiriac ca un *ideat*, cercat și practicos la acésta, carele are a da sémă pentru orĭ-ce cusur se va întîmpla și ca să nu aibă la orĭ-ce împotrivă întîmplare vre-un cuvînt de îndreptare, că dór acea jalbă séŭ anafora n'aŭ citit'o însu-șĭ. De aceea poruncesce Divanul, ca de acum înainte Răducanu Filitis să nu se maĭ amestece nicĭ la cetania jălbilor, nicĭ a anaforalelor, nicĭ la buiurdizmata lor, ci să se îngrijéscă numaĭ pentru tréba notelor, câte privesc la cancelaria Divanuluĭ și a rĕspunsurilor lor, iar maĭ vîrtos pentru theoria pricinelor de judecățĭ la Depart. de șépte, unde s'aŭ orînduit acum judecător de către Divan. Ci dar într'acest chip s'a dat dumné-vóstră nizam de urmare. Așijderea și jălbile câte urméză a se ceti la Comitet, poruncim să se citéscă numaĭ la I-iul Divan, iar nu *particular*, la casa vre-unuĭ dintre dumnélor boeriĭ Dregătorĭ, ca să nu se încuibeze vre-o bănuială în cugetele jăluitorilor, că dór se năpăstuesc în vre-un fel de chip.—1810, Februare 21. *Cod. LXV, fila 9.*

(1) Cod. LXVI, fila 220 v. — C. Varlaam este numit și Ban Craioveĭ in Maiŭ 1812.

(2) Veḑĭ Cod. LVI fila 106.

www.dacoromanica.ro

D-luĭ Anastase Comăneanu, Epistatul Căminărieĭ s'a întărit din porunca cneazuluĭ, la Febr. 9, după alegere. (1)

Vorn. Ioan Comăneanul înlocuesce în 14 Maiŭ 1810 în postul de al 2-lea Vistier pre Vornicul Manu (din ordinul luĭ Enghelhard). (2)

Impiegaţiĭ suhalternĭ aĭ Divanuluĭ între 1808—1811 sunt ceĭ următorĭ:

«Cinovniciĭ Divanuluĭ, ce-ĭ orînduesce Comitetul

Stoln. Dinu (vechiŭ). Medelnicerul Chiriac (vechiŭ). Al 2-lea Log. de sus, Nicolae Guliano (1809). Al 2-lea Logof. de jos, Dumitrache Ghica) 1810 Febr. 1; al 3-lea Logof. de sus şi al 3-lea Logof. de jos, vacante în 1810 Martie 1, cel puţin n'am aflat numele lor la acest an. La 1812 sunt rînduiţĭ Logofeţĭ aĭ treilea: Costache fost căpitan de lefegiĭ şi Costache sin Nicoli. Serdar Petrache (?) (vechiŭ). Sluger Răducanu Poenaru* Condicaru, vechiŭ; Pitar Ion Rafailă*, vechiŭ, biv al treilea Logof. Zamfirache*, vechiŭ. Niţu Condicaru, vechiŭ. Nicolae Logofĕtul Caloian, vechiŭ. Scarlat Logof. de taină, vechiŭ La 1812 succede Iancu Goroneanu, fără caftan, apoĭ Gheorghe. Douĭ odăiaşĭ. 24 Logofeţeĭ. (3)

(1) Cod. LVII.

(2) Cod LXIII, fila 5 verso.

(3) Écă un pitac din 1810 Iulie 16, relativ la lefile impiegaţilor, la numele cărora am pus un asteric:

Către gheneralul Enghelhard

Cu cinste facem arĕtare excelenţeĭ tale, că între cinovniciĭ Divanuluĭ se află vechĭ în slujbă şi aceştĭ 3 cinovnicĭ, însă Slugerul Răducanu Poenaru ce are léfă talerĭ 70, i pitarul Iòn Rafailă ce are léfă talerĭ 60 şi Zamfirache tretiĭ (al treilea) Logofĕt, ce are léfă talerĭ 50 pe lună, a cărora léfă după vechia lor slujbă şi strădania în care s'aŭ aflat şi se află slujind Divanuluĭ tot-deaunu nelipsiţĭ, iar maĭ vîrtos după scumpetea ce se urméză acum urcându-se tóte la întreit preţ, în adevĕr le este prea puţină de nu le ajung nicĭ pe jumătate mâncarea i cele-l-alte, aflându-se ómenĭ familiţĭ, cu neveste şi copiĭ; pentru aceea dar dreptate aŭ, de nu maĭ mult încaĭ să li se îndoiască léfa, şi fiind-că îndoiala acésta nu cuprinde vre-o sumă mare, ci numaĭ talerĭ 180 pe lună câte treĭ, nu lipsirăm a arĕta Excelenţeĭ Tale, ca să bine-voescĭ spre a-şĭ dobândi aceştĭ vechĭ cinovnicĭ ajutorul acesta. 1810 Iulie 16.

Al Ungrovlahieĭ Ignatie.

Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăceanu, Vel Vist. Varlaam, Ioan Comăneanu. (*Cod. 66, fila 24 v.*)

www.dacoromanica.ro

Intre aniĭ 1811—1812 sunt următoriĭ:
Slugerul Răducanu Poenaru, condicar Divanuluĭ.
Pitarul Ioniță Rafailă de taină.
III Logofĕt Zamfirache de taină.
III Logofĕt Răducanu Drăghiceanu de taină.
Nițu Logofĕt de taină.
Scarlat Log. de taină.
III Log. de sus, Costache.
III Log. de jos, Grigorașco.
II Log. de sus, Iancul Ralet. 1811 Ianuar 3 (1).

I. Divanul scrie Logof. de țéra de sus, «fiind-că trebile Divanuluĭ sunt multe și grabnice și Sluger Răducanu i Pitar Rafailă, vedem că nu urméză a păzi la Divan după datoria lor, pricinuind că caută trebĭ de ale Logofețieĭ, la dumné-ta; de aceea Divanul poruncesce, ca de acum înainte maĭ sus numițiĭ..... să se afle negreșit la Divan, spre a da ajutor la curgătórele trebĭ și a fi nelipsițĭ de diminéță până la prînz și dumné-ta orĭ-ce trebĭ veĭ avé de ale Logofețieĭ, a le căuta de diminéță până la prînz, să viĭ la Divan să le cauțĭ, iar nu a casă, fiind-că dintr'acésta se pricinuesce cusur la curgătórele grabnice trebĭ ale Divanuluĭ. 1810 Sept. 10

Modificările întîmplate tot în 1811 și 1812 în tagma Divanuluĭ le dă lista ce dăm în notă. (2)

(1) Cod. LXV, fila 50.

(2) *Tagma Divanuluĭ.*

Dumné-luĭ biv Vel Stolnicul Dinu, dumné-luĭ biv Vel Medelnicerul Chiriac, dumné-luĭ biv Vel Slugerul Răducanu, dumné-luĭ biv Vel Pitarul Ión Rafailă, biv III Logofĕt Răducanu Tocilescu, Nițul Logofĕt, Scarlat. Urmăzénu.

25 Logofețeĭ micĭ de Divan însă 13 de sus și 12 de jos. De sus: Chirilă, Ioniță Speténu, Ghica Ión, Pandeli, Costache, Stanciu, Ioniță, Costache Trăsnea, Mihaiŭ, Neculae, Pascale sin Mateiŭ Postelnicelu, Dinu Berchicénu, Costache Băeșanu.

De jos: Mihalache Mariuténu, Grigorie Mărgărit, Manolache, Nicolae Șoĭmescu, Costache, Costea, Pană, Constantin Dănciulescu, Aleco Mateciuc, Ioniță zet Nițu, Sava, Șerban.

Odăiașĭ: Ștefan la cancelarie, Gheorghe la comitet, Nicolae la Divaniță. Logofețĭ sunt pe lângă ceĭ dișĭ *Vel*, de sus și de jos, încă 1 logofĕt al 2-lea și altul al 3-lea *de sus* și 1 logof. al 2-lea și altul al 3-lea *de jos*.

www.dacoromanica.ro

Intre posturile Curţiĭ Gospod, carĭ se maĭ păstréză, este şi *Isprăvnicia*

De la întâiul Divan.

Fiind-că cu tréba Logofeţieĭ al treilea de ţéra de sus, a găsit cu cale Divanul şi a orînduit pe d-luĭ sin Clucer Vasile, să aibă dar de acum înainte a lua acéstă trébă asupră-ĭ şi a urma slujbeĭ datorieĭ sale, cu bună orînduială, păzind nelipsit la Divan. — 1811, Aprilie 25. (*Cod. LXV, fila 74, verso*).

Metropolit Ignatie, Sovetnic Loginof, Iosif Argeş, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu Vel Logofĕt de Divan.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Fiind-că cu trébа vătăşieĭ de aproḑĭ orînduesce Divanul pre Enache Polcovnicul în locul Medelniceruluĭ Brezoianul, să aibă dar de astăḑĭ înainte să facă zapt trébа acestuĭ zapcilîc şi pre toţĭ ómeniĭ aproḑescĭ, urmând cu tótă osârdia a căuta trébа şi a păzi napristan la Divan. 1811, Februare 1. (*Cod. LXXI, fila 78.*)

Al Ungro-Vlahieĭ Ignatie, Iosif Aşgeş, Const. Ghica, Barbu Văcărescu, Vel Vistier.

S'aŭ orînduit cu asemenea pitac pentru fieş-care. — 1811, Februare 3 (*Cod. LXXI, fila 78*):

Ceauş de aproḑĭ pre Nicolae, Vătaf de Divan Manolache Florescu; Vătaf de păhărniceĭ Costache Andronescu s'aŭ orînduit cu pitac. — 1811, Februare 18.

Tagma Logofeţilor Divanuluĭ de Ţéră de jos, lĕt 1812.

Al 2-lea Logofĕt biv Vel Stolnic, Dumitrache Toplicénu, rînduit de la Martie 15.

Dumné-luĭ Biv Vel Pitar, Ión Rafailă, calemgiŭ Logofeţieĭ de taĭnă, cu caftan, vechiŭ.

Al 3-lea Logofĕt, Costache Biv căpitan za lefegiĭ, Martie 1.

Logofĕt de taină fără caftan, Iancu Gorunénu, Martie 1, în locul rĕposatuluĭ Niţu Logofĕtul.

Logofeţiĭ Divanuluĭ.

Mihalache sin Medelnicerul Gheorghe la canţelaria rusĕscă a Divanuluĭ, Ioniţă zet Niţul, Costache, Nicolae Şoimescu, Alecu, Manolache, Şerban Şinchea, în locul luĭ Grigorie, Ioniţă Cireşeanu, în locul luĭ Constantin Dănciulescu, Apostol sin Vasile, în locul luĭ Grigorie Mărgărit, rînduiţĭ de la Martie 1; Şerban Pană, afară, la comisia revizieĭ; Sava la dumné-lor veliţiĭ boierĭ; Polihronie Iamac.

www.dacoromanica.ro

de Curte. In 1 Februarie 1811 este rînduit epistat al acesteĭ Isprăvniciĭ pitarul Alecu, în locul luĭ paharnic Pană Costescu. Din cartea de numire se vede, că onorariul acestuĭ post era aleatoriŭ, din dece la suta de leĭ ce se cheltuia din porunca Divanuluĭ pentru întîmplătórele trebuinţe ale acestuia (1). Vătaf de Curte era la 6 Februarie 1811, Gregorie Creţeanu.

In Octobre 1810 Divanul, care era în casele Domniţeĭ Ecaterina Caragea este mutat în casa Vorniculuĭ Golescu, după ce ele se deşeartă de un spital rusesc (2).

Insuşĭ primul Divan şi Comitet al Ţĕreĭ Muntenescĭ pune pre Ispravnicĭ sub privigherea ofiţeruluĭ muscal, numit pe lângă fie-care Ispravnicat,

---

1812 Iunie 1. S'a orînduit 3-lea Logofĕt de Ţĕră de jos, Costache sin Medelnicerul Nicoli.

1812 Iunie 1. S'a orînduit Logofĕt de taină, Gheorghe Logofĕtul.

1812 Iunie 1. S'a orînduit Logofĕt de Divan, Mihalache Giorgiache, în locul luĭ Şerban Şinchea.

(1) Veḑĭ anexa No. XVI.

Este locul să dăm un document, prin care Divanul Prim, la 3 Maiŭ esplică luĭ Şteter, în ce constă o dregătorie puţin cunoscută, acea de *ici-ciohodar*:

Raport către Şteter, rĕspunḑênd la întrebarea luĭ despre boeria luĭ Ici-ciohodar. «De care nu lipsim a arĕta Escelenţieĭ Tale, că acéstă boerie, ce se numesce Ici-ciohodar, este alcătuită din vechime, de sumă de anĭ, şi are irat de iea de pe la tóte prăvăliile atât din Bucurescĭ, cât şi de pe afară prin judeţe, însă de la ceĭ ce lucréză meşteşugul cismărieĭ, de la o prăvălie tal. 1 vechiŭ, iar nu să iea de pe la locuitorĭ, care boerie după obiceiŭ într'acest an s'a dat acéstă trébă la Grigorie Argintoianu, pentru óreşĭ-care ajutor, fiind fecior de boer scăpĕtat şi ca un lucru canonisit, aşa s'a obişnuit tot-d'auna, ca cărţile să se pecetluiască cu pecetia ţĕriĭ şi să se iscăléscă de Logofĕtul cel mare, fiind scrise după condica Divanuluĭ. . . . .» — 1811, Maiŭ 3. (Cod. 66, fila 93.)

(2) *Către Generalul Engelhard.*

Cu cinste facem arĕtare Excelenţeĭ Tale, că Luminaţia sa Domniţa Ecaterina Caragea ne făcŭ arĕtare, cum că casele Luminăţieĭ Sale, *unde se află acum Divanul*, nu voesce a le da tot cu acest preţ de talerĭ 3.000 chirie pe an, precum aŭ fost până acum, cerênd un preţ adăogit şi fórte mare; ci fiind că cu preţul acesta de talerĭ 3 000 am găsit alte case, ale dumnĕ-luĭ Vorniculuĭ Golescu, de aceea nu lipsim a arĕta Excelenţeĭ Tale, rugându-ne ca să bine-voescĭ a porunci cinstituluĭ Comitet al Poliţieĭ, ca să deşarte aceste case de spitalul ce se află întrînsele. — 1810 Octombre 23.

Ni se pare că aceste case ale luĭ Golescu sunt vechia aripă a palatuluĭ actual regal.

www.dacoromanica.ro

când la 30 Octombre 1809, rógă pre Vice-Preşedinte Engelhard, să bine voiască a ordona acelor ofiţerĭ a nu îngăduì nicĭ pre Ispravnicĭ, nicĭ pre vre-un slujbaş să supere pre locuitorĭ cu câtuşĭ de puţină luare maĭ mult preste cuprinderea ponturilor şi poruncilor Divanuluĭ (1).

E de amintit că la Divan este organisată în 1810 o secţiune ḑisă «*Cancelaria Divanuluĭ cea ruséscă*. Probéză aceasta două acte ce dăm în notă (2).

Intrebuinţarea limbeĭ rusescĭ începe a se impune în unele administraţiune. Acum Generalul-şef rus cere, ca la unile vămĭ funcţionariĭ să scie şi rusesce (3).

(1) Cod. LXVI fila 58 verso.

(2) *Dela întăiul Divan.*

«Fiind că registratul de coleghie Andreĭ Brohownikow, ce a slujit maĭ întăiŭ *la cancelaria Divanuluĭ cea ruséscă* şi al doilea la comisia cercetătóre, ş'-a cerut voĭe ca să ésă din slujbele acestea, după a sa cerere s'a slobozit de la numitele slujbe şi fiind că s'aŭ purtat cu slujbă curată, i s'a dat la mânĭ acest atestat dela Divan, spre adeverirea slujbelor sale. 1810 Octombre 24: — Vel Vistier.

L. S.
Ţĕriĭ

De la 1 Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valachieĭ.

Fiind că acest Machedonski ce a fost porucic la Cazaciĭ *Voloski Polc* s'aŭ aflat slujind *perivocic* (?) şi la «канселаріа» *ruséscă a Divanuluĭ*, şi acum a cerut prin jalbă către Divan a-l sloboade de la acéstă slujbă, ḑicênd că nu maĭ póte sluji, după a sa dar cerere, s'aŭ sloboḑit de la numita slujbă şi ca să fie sciut că s'a aflat slujind şi la numita cancelarie i s'a dat de la Divan la mânĭ acest atestat. 1810 Septemvre 30.

(3) Eacă actul probând acésta:

Comitetul poliţieĭ din Iaşĭ.

Arĕtând curgerea pricineĭ ce s'a întîmplat în cnejiea Moldoveĭ cu Nour cârciumarul şi Ivanov Călăraşul, ce era orînduit de către Ispravnic pentru strîngerea vămeĭ după mărfurĭ, carĭ într'o vale ce se numesce Claca Buga s'a ucis de către nişce neguţătorĭ, cu bănuială că aŭ fost ómenĭ rĕĭ, în-

www.dacoromanica.ro

I-ul Divan şi Comitet scrie boerilor divaniţĭ, «că s'a hotărît întrunirea la Divan la 1 cés din ḑi spre a căuta trebile, până la 5 césurĭ, (1) şi apoĭ să mérgă fieş-ce care la prînzul sĕŭ, iar când vor fi trebĭ a nu se putea săvîrşi, a se strînge şi séra.» Se ordonă în consecinţă, ca să se dea sfîrşit pricinelor, iar care va fi cea maĭ mare pricină, maĭ mult de 5—6 ḑile să nu se zăbovéscă. «Şi dumné-ta cinstit Vel Logofĕt de ţéra de sus, să daĭ nizam zapciilor, că pricinile să le aducă cu un cés maĭ nainte, adică la 12 césurĭ de diminéţă spre a nu sta boeriĭ aşteptând. — 1811 Aprilie 25.
Radu Golescu, Isac Ralet, Vornicul Manu, Vel Vistier, Vel Logofĕt.

Un curios incident se întîmplă în Divan, în Ianuarie 1810. Unul din Divaniştĭ reclamă la comandantul Rus, că, în nisce adrese ale Divanuluĭ către Feld-mareşalul şi către Generalul Isaiew, s'a vĕḑut semnat, fără ca el să fi semnat acele adrese. Divanul rĕspunde la întrebare: că maĭ întâiŭ să i-se spună pre cine bănuesce de asemenea fapte?

Afacerea pare că rĕmase fără urmare (2).

La 18 Ianuarie 1810 Engelhard ordonă 1-iuluĭ Divan «să dea quartir Poliţieĭ.» (*Cod. LXII, fila 1 verso.*)

Dăm în anexe (Nr. II) un formular după care, la 28 Ianuarie 1810 Divanul a numit «*Căpitanĭ de mijloc de margine şi de poteră*» peste Olt şi în alte părţĭ.

Căpitaniĭ maĭ eraŭ şi de *scaun*. Acestia steteaŭ nelipsiţĭ pe lângă Ispravnicĭ şi eraŭ datorĭ să însciinţeze adese pre Vel Spătar de orĭ-ce se întîmpla sĕŭ se simţia în judeţ. Cele-l-alte obligaţiunĭ sunt identice cu ale celor-l-alţĭ Căpitanĭ.

E de amintit ca la Focşanĭ Căpitanul de scaun se numia *Ceauş* şi avea un stég de buciug de o sută de buciugaşĭ (3).

In 10 Ianuar 1810, «*Divanul I-iŭ şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ*» trimite o carte deschisă la tóte Ispravnicatele şi la Caimacamia Craioveĭ, prin care le arată, că doĭ Ispravnicĭ aŭ fost îndepărtaţĭ din slujbă pentru

sciinţază Divanuluĭ Valachieĭ, ca să îngrijască a orîndui vameşĭ pe la schele ómenĭ cinstiţĭ *şi cu sciinţă de limbă ruséscă*, cariĭ şi eĭ ómeniĭ ce-'ĭ vor orîndui să fie asemenea cu sciinţă de limba ruséscă, ca să nu se maĭ întîmple aceasta, ce s'a întîmplat nu numaĭ din pricina neînţelegeriĭ vorbelor unul altuia când la loc fără de ómenĭ aflându-se şi neguţătoriĭ cu sume marĭ de banĭ lângă sine fiind, cu temere că numiţiĭ vor fi hoţĭ i'aŭ omorît; pentru care şi toţĭ ispravniciĭ să se însciinţeze.

(1) De la 7—12 ore europenescĭ.

(2) Cod. LVII, fila 45 verso. Veḑĭ anexa No. I (pag. 286.)

(3) Cod. LVII fila 51.

www.dacoromanica.ro

că nu şĭ-aŭ făcut datoria bine. «Acésta se face d-vóstre sciută, ca să fie de pildă şi să luaţĭ mĕsurile . . . 1-iŭ să vĕ deschideţĭ ochiĭ a fi cu luare aminte şi să vĕ puneţĭ silinţa fără preget a săvîrşi poruncile ce vi se trimet, pentru împlinirea trebuinţelor ostăşescĭ. . . . ; al 2-lea sĕ vĕ luaţĭ sĕma bine pentru d-tre înşi-vĕ şi maĭ ales pentru zapciiĭ şi ómeniĭ d-tre, să nu se facă nimenuĭ întru nimic vre-o năpăstuire şi hrăpire sĕŭ vre-o nedreptate locuitorilor. . . . (1)

Cum se explică destituirea de către Divan a luĭ biv. Vel Logoféť *Scarlat Grădişteanu*, din Isprăvnicatul de la Rômnicul-Sărat, din 10 Ianuarie 1810, faţă cu recompensa ce Bagration acorda acestuiaşĭ boeriŭ, ca Ispravnic de Focşanĭ, în 12 Martie 1810? Bagration îĭ trimite o patentă şi un inel de brilant pentru slujbele ce acest boer adusese «mulţămind oştile şi pre bolnavĭ.» (2)

In 28 Februar 1810 Primul Divan numesce un *al treilea Ispravnic* pe lîngă ceĭ doĭ vechĭ. In pitacele de numire Comitetul chiamă pre acest al treilea ispravnic cu numele de «*Ajutor*». Li se scrie acestora: «Fiind că la Ispravnicatul . . . . . te-aĭ rânduit şi dumné-ta *ajutor*, să te scolĭ să mergĭ la judeţ şi la orĭ-ce ţi se va da povĕţuirĭ de către ceĭ întăiŭ aĭ d-tale maĭ marĭ orînduiţĭ la acel judeţĭ, să fiĭ cu toată silinţa a face săvîrşire, ca să-şĭ afle toate poruncile împlinire la vremea lor, ferindu-te de orĭ-ce urmare împotrivă, ca cu slujbă plăcută arĕtându-te şi depărtat de cele vătămătóre, să poţĭ, după vremĭ, a te sui la împărtăşire desăvîrşit ispravnic a te orîndui (3).

Cu ce scop eraŭ creaţĭ acestĭ aĭ treilea Ispravnicĭ? O risipă maĭ mult de banĭ, de eraturĭ şi un jacaş maĭ mult pe judeţ! Nu ajungeaŭ ceĭ doĭ ispravnicĭ şi ofiţerul muscal alipit lîngă eĭ pentru a suge ţeara?

Dăm, în anexa IV, formularul de carte după care, în 28 Februar 1810, aŭ fost numiţĭ de Comitet Ispravnicul dîntăiŭ şi cel de al doile (4).

Asemene şi diverse acte relative la anchete de abusurĭ de ispravnicĭ, vătafĭ de plaiurĭ şi diversĭ funcţionarĭ.

In Anexa No. V se póte avea catalogul destul de complet al ispravnicilor din anul 1812. E de observat că aprópe tóte numele acestor ispravnicĭ sunt nume românescĭ . . . Décă jafurĭ se facură în anul acesta, apoĭ tot Fanarioţiĭ eraŭ de vină? (5)

(1) Veḑĭ Anexa III.
(2) Cod. LXIII, fila 76 verso.
(3) Cod. LVII fila 76.
(4) Vezĭ anexa IV.
(5) Veḑĭ Anexa V.

www.dacoromanica.ro

Dăm în anexă şi câte-va liste necomplecte de vatafĭ de plaiŭ din 1811 şi 1812 şi câte va nume de condicarĭ de judeţe pe acelaşĭ an (1).

Importanţa postuluĭ de condicarĭ la judeţe e relevată şi în actul anexat sub No VII prin care la cererea ispravniculuĭ de Vâlcea, se destitue un condicar *neprahticos* şi înlocuit cu un altul (2)

Numeróse neînţelegerĭ se născeaŭ între ispravniciĭ de judeţ. Fiind doĭ, ba în urmă adăogându-se şi un *ajutor*, care de care ămbla să-şĭ aroge prioritatea. Maĭ ales «*pretindirisesce* fie-care a avea pe sameşul judeţuluĭ cu tótă cancelaria *zaraflîculuĭ* la dînsul, pentru ale sale în parte pretenţiĭ, unul cu cuvînt că este maĭ vechiŭ ispravnic, altul că este maĭ mare la rang de cât altul . . .»

Această ceartă e terminată de Vel Vistier, în 18 Iunie 1811, prin dispoţiunea, că zarafia adecă sameşia să nu fie nicĭ la un ispravnic, ci la un loc deosebit . . . şi Ispravniciĭ să fie datorĭ a da sămeşieĭ oamenĭ de pază (3).

O depăşire peste drepturile Ispravnicatuluĭ este reprimată de întâiul Divan, în anul 1811. Ispravnicul de Săcuenĭ Scarlat Mihăilescul îşĭ permite a numi însuşĭ, cu de la sine putere, pre polcovnicul de judeţ. Marele Spătar reclamă la Comitet contra acesteĭ urmărĭ şi Comitetul, la 11 Iulie 1811, ordonă îndepărtarea din trébă a rînduituluĭ Ispravniculuĭ, că va remâné acela ce este orînduit de cătră dumné-luĭ Epistatul Spătărieĭ (4).

Bania Craioveĭ.

La 7 Martie 1810 Logof. Const. Samurcaş este rînduit de Bagration la epistasia Bănieĭ de Craiova, în locul celuĭ ce aŭ fost Ban, Vornicul Barbu Văcărescu (5).

In contra luĭ C. Samurcaş s'aŭ agitat uniĭ boierĭ, intrigând în contra luĭ. De abia era numit în Epistasia Bănieĭ şi Vornicul C. Bălăceanul Epistatul Armăşieĭ l'a denunţat luĭ Crasno-Milorevicĭ:

«cum că ţine asupra sa talerĭ 13.250, banĭ aĭ Visterieĭ, împliniţĭ de zapciĭ de când se afla Armaş.»

Generalul preşedinte de Divan trimite casul în cercetarea Primuluĭ Divan şi acesta rĕspunde la predlojenia luĭ Crasno Miloşevicĭ, din 12 Maiŭ sub No. 365: «Divanul îndată a făcut poruncă, ca să trimiţă negreşit aceştĭ banĭ aicĭ la Divan, a se face urmare după porunca Excelenţieĭ tale;

(1) Veḑĭ Anexa No. VI.
(2) Veḑĭ Anexa No. VII.
(3) Veḑĭ Anexa No. VIII.
(4) Cod. LXIII fila 76 verso. Veḑĭ actul de numire la Cod LXVII fila 66. Veḑĭ An IX.
(5) Veḑĭ Anexa No. X.

www.dacoromanica.ro

iar pentru Armăşie arĕtăm Excelenţeĭ tale, că maĭ nainte s'aŭ aflat Armaş *Iordache Filipescu*, întărit de strălucitul cnéz Bagration, carele lipsind, cu pitacul Divanuluĭ s'aŭ orînduit dumné-luĭ Logofĕtul Samurcaş vechil de Armaşĭ, însă de la 24 ale trecutuluĭ Februarie şi aŭ fost până la 25 ale luneĭ luĭ Martie, când atuncĭ s'aŭ orînduit epistat dumné-luĭ Vornicul Bălăceanu» (1). 1810 Maiŭ 17. (*Cod. LXVI, fila 1.*)

(1) Maĭ urméză acéstă afacere şi în Iunie şi Iulie următor.

Către Ex. Sa Gh. Crasno-Miloşevicĭ. De la I-iul Divan.

Cu cinste a primit Divanul predlojenia Excel. tale scrisă de la 12 ale acesteĭ lunĭ, cu No. 365, pentru jalba ce a dat dumné-luĭ Vorn. Const. Bălăceanu Epistatul Armăşieĭ asupra Logofĕtuluĭ Const. Sarmucaş, cum că ţine asupra sa *tal. 13.250 banĭ aĭ Visterieĭ*, împliniţĭ de zapciĭ de când se afla Armaş. Pentru care Divanul îndată a făcut poruncă, ca să trimiţă negreşit aceştĭ banĭ aicĭ la Divan, spre a se face urmare după porunca Excel. tale; iar pentru Armăşie arĕtăm Excel. tale, că maĭ înainte s'aŭ aflat Armaş Iordache Filipescu, întărit de străl. cneaz Bagration, carele lipsind, cu pitacul Divanuluĭ s'a orînduit dumné luĭ Logof. Samurcaş, vechil de Armaş însă de la 24 ale trecut. Februarie şi a fost până la 25 ale luĭ Mart., când atuncĭ s'a orînduit epistat al Armăşieĭ dumné-luĭ Vornicul Bălăceanu. 1810 Maiŭ 17. (*Cod. LXI, fila 84.*)

Miloşevicĭ scrie 1-iuluĭ Divan, la 12 Maiŭ 1810, că «Vorn. C. Bălăceanu Epistatul Armăşieĭ prin jalba ce a dat'o arată asupra Logofĕtuluĭ Samurcaş, că fiind Armaş a împlinit de la zapciĭ tal. 13.250, carĭ banĭ sunt venit al Visterieĭ şi dintr'aceĭa i se cuvine a lua léfa sa de la Ghenarie 1-iŭ până la 1 a luĭ August. Şi aceştĭ banĭ Sarmucaş îĭ ţine la dînsul nesocotind că el iea léfă de la treĭ, adecă de la Armăşie până la 1 a luĭ August şi de la Căimăcămie şi Bănia Craioveĭ. Miloşevicĭ declară, că «nu găsesc de trebuinţă ca să intru în vre-o cercetare a îndestula cu léfă pre jăluitorul Bălăceanul şi pre Samurcaş până atuncĭ până ce voiŭ primi de la Divan cerutele însciinţărĭ pentru venituri şi lefĭ cu carĭ se îndestuléză cinovniciĭ ce slujesc aicĭ prin marile dregătoriĭ. Aşişderea şi până nu vor face după ce vor cerceta după acésta cuviinciósa orînduială. Eŭ maĭ întâiŭ de cât tóte acele arĕt, după datorie, Divanuluĭ, ca să facă cerere de la numitul Samurcaş de baniĭ, ce i-aŭ împlinit de la zapciĭ, tal. 13.250 a-ĭ trimite şi a-ĭ păstra la Visterie, până se va primi de la mine hotărîrea; pentru acéstă împlinire aştept de la Divan cât maĭ grabnică însciinţare. Aşişderea şi pentru acésta: de aŭ fost de cinevaşĭ întărit Sarmucaş Epistat de Armăşie şi din ce vreme s'aŭ orînduit spre împlinirea acesteĭ dregătoriĭ? Bucurescĭ, Maiŭ 12, 1810. (*Cod. LXV, fila 33.*)

NB. 1-ul Divan şi Comitet scrie la 17 Maiŭ 1810 luĭ Sarmucaş «*întâiul dregător al Divanuluĭ Craiovean*» să trămiţă baniĭ 13.250 talerĭ la Divan, apoĭ raportéză aşĭa luĭ Engelhard.

www.dacoromanica.ro

In funcţiunea de Caimacam al Craioveĭ, la 27 Ianuar, anul 1811, este rînduit Vornicul Manolache Lahovari (1).

Către Generalul Engelhard.

Cu căḑuta cinste a primit Divanul predlojenia Excelenţieĭ Tale de la 12 Maiŭ, sub No. 365, poruncitóre, ca să împlinéscă Divanul taleriĭ 13.250 de la dumné-luĭ Logofĕtul Samurcaş, baniĭ Armăşieĭ şi să-'ĭ ţie în păstrare la Armăşie până va primi hotărîre de la Excelenţa Ta şi către acésta să insciinţăm Excelenţeĭ Tale de a fost de cine-va întărit dumné-luĭ Logofĕtul Samurcaş la epistăsia Armăşieĭ şi de la ce vreme s'a orînduit? drept aceea nu lipsim cu cinste a rĕspunde Excelenţeĭ Tale, că cât pentru baniĭ ce s'aŭ ḑis maĭ sus, îndată a trimis Divanul mumbaşir cu scrisóre către dumné luĭ Logofĕtul, ca să-ĭ împlinéscă, după predlojenia Excelenţeĭ Tale, şi s'a întors orînduitul mumbaşir fără de nicĭ o ispravă, fără numaĭ cu o scrisóre a dumné-luĭ către Divan, rĕspunḑĕtóre, că pentru aceştĭ banĭ are a trimite jalbă către Excelenţa Ta; ci de va fi trimes séŭ nu, nicĭ o sciinţă nu avem, de care şi ne rugăm Excelenţeĭ Tale, să aibă Divanul cinstit rĕspuns, în ce chip să urmeze, iar pentru epistăsia Armăşieĭ dumné-luĭ Logofĕtul Samurcaş, sciut să fie Excelenţeĭ Tale, că după ce s'a lipsit din Armăşie dumné-luĭ căminarul Iordache Filipescu, a poruncit strălucitul Cneaz Bagration, prin graiŭ, cnézuluĭ Trubescoie de a ḑis pré sfinţieĭ sale părinteluĭ Exarh, ca să se orînduiască dumné-luĭ Logofĕtul Samurcaş vechil al armăşieĭ, care acea poruncă făcênd pré Sfinţia sa cunoscută Divanuluĭ la 24 Februar, aŭ orînduit pre dumnĕ-luĭ Logofĕtul Samurcaş, până să se orînduiască altul la acéstă dregătorie şi a stătut până la 24 ale luĭ Martie, adecă o lună, când atuncĭ s'a orînduit epistat Armăşieĭ dumnéluĭ vornicul Constantin Bălăceanul cu întărirea luminatuluĭ Graf, maĭ marele comandir al armieĭ.— 1810 Iulie 2. (*Cod. LXVI, fila 15*).

(1) Iată cartea deschisă către cele 5 judeţe oltene, vestindu-le acéstă Căimăcamie:

«Publicaţiile ce s'aŭ făcut către Ispravniciĭ de la cele cincĭ judeţe ot peste Olt, pentru orînduirea Căimăcămieĭ dumnéluĭ Vorniculuĭ Manolache Lahovari la Divanul Craioveĭ.

«De la Intâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valachieĭ. După cinstita predlojenie a Escelenţeĭ sale, dumné-luĭ adevĕrat sfetnic de taină şi cel d'întâiŭ şeḑĕtor al Divanuluĭ, i cavaler, Vasile Ivanovicĭ Crasno Miloşevicĭ, hotărîndu-se de către Excelenţa sa, dumné-luĭ Biv vel Vornic Manolache Lahovari la 27 ale acesteĭ lunĭ, s'a orînduit întâiŭ ocârmuitor la cinstitul Divan al Craioveĭ după a domnieĭ-sale cunoscută destoinicie, în locul dumnéluĭ fratele Vel Vistier Costache Samurcaş, care a fost până acum orînduit întâiŭ ocârmuitor al Divanuluĭ Craioveĭ, drept aceea nu lipsesce Divanul a o face sciută şi cunoscută acésta şi dumné-vóstră ca pentru verĭ ce trebĭ şi poruncĭ ale Divanuluĭ se vor da dumné-vóstră prin dumnéluĭ să le urmaţĭ şi să le săvîrşiţĭ întocmaĭ, cu tótă osîrdia şi protimia, fără de cel maĭ puţin cusur.»

Ignatie Mitropolit, Iosif Argeş, Manolache Creţulescu Ban, Constantin Ghica, an, Sovetnic Loghinoff, Vel Vistier.—1811, Ianuarie 27. (*Cod LXXI, fila 19.*)

www.dacoromanica.ro

In locul luĭ Lahovari maĭ apoĭ fu numit Graful Dudescu (1).

(1) *De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ.*

S'a dat acéstă carte a Divanuluĭ dumné-luĭ biv Vel Logofĕt Costache Graf Dudescu, carele fiind sciut şi cercat întru vredniciile şi iscusinţele slujbeĭ cu care s'a arĕtat în diastima marilor logofeţiĭ aĭ curţeĭ Valahieĭ, s'a orînduit din porunca Strălucirii Sale maĭ marele comandir al armieĭ graf. Cutuzov, la Divanul, Craioveĭ în locul rĕposatuluĭ vorniculuĭ Manolache Lahovari ce a fost până ce a murit, acolo orînduit, cu epistasia Divanuluĭ Craioveĭ; drept aceea dar, ca un întâiŭ dregător şi căpetenie a Divanuluĭ Craioveĭ, ce se află acum dumné-luĭ maĭ sus numitul fratele boeriŭ, îndată ce va sosi la Craiova, numaĭ decât să îmbraţişeze tóte trebile câte privesc şi atârna la memurietul şi ocârmuirea Divanuluĭ de acolo, iar maĭ vîrtos curgătórele trebĭ câte se urméză pentru împlinirea celor trebuincióse ale prea puternicelor împĕrătescĭ oştirĭ, ce se află într'acele cincĭ judeţe ot peste Olt, după poruncile şi povĕţuirile ce i se vor trimite d-sale de către Divanul de aicĭ, cu care este dator şi plirecsusios dumné-luĭ a corespondarisi necontenit pentru orĭ-ce madea şi trebuinţe din acele ce s'a dis maĭ sus, precum şi osebitele madele politicescĭ şi pricinĭ de judecăţĭ ce vor avea între dînşiĭ locuitoriĭ părţiĭ loculuĭ, să le caute şi să le cerceteze în Divan, după dreptate şi după poruncile Divanuluĭ de aicĭ, avênd împreună şi pe dumné-lor cinstiţiĭ boerĭ divaniţĭ de acolo, ca să le săvîrşéscă fără întârdiere, spre a nu se cheltui ipotesiariĭ şi a-'şĭ perde vremea şi munca cu prelungirea judecăţilor; aşijderea şi pentru slujbaşiĭ şi dregătoriĭ acelor cincĭ judeţe, carĭ îĭ va vedea şi îĭ va cunósce dumné-luĭ cu bună dovadă, că nu sunt vrednicĭ şi că nu se pórtă cu bună orînduială, saŭ că sunt porniţĭ spre năpăstuirea săracilor locuitorĭ, să fie datoriŭ a însciinţa aci Divanul, spre a se lipsi uniĭ ca aceia şi a se orîndui alţiĭ în locul lor, pre carĭ îĭ va alege şi-ĭ va arĕta dumné-luĭ că sunt destoinicĭ la acele slujbe séŭ dregătoriĭ, ca să se păzéscă o bună întocmire şi orînduială şi la acele cincĭ judeţe la tóte trebile şi pricinile, iar maĭ vîrtos dreptatea fie-căruia şi apĕrarea săracilor locuitorĭ de cel maĭ mic jaf, năpăstuire şi nedreptate, căcĭ pentru unele ca acestea însuşĭ dumné-luĭ are a da sémă. Drept aceea, se poruncesce atât dumné-vóstră cinstiţilor boerĭ divaniţĭ ot Craiova, i dumné-vóstră ispravnicilor acelor cincĭ judeţe ot peste Olt şi tuturor celor-l-alţĭ dregătorĭ şi slujbaşĭ, să cunósceţĭ pre dumné-luĭ maĭ sus numitul boeriŭ pămêntén şi vrednic de neam, de orînduit de către Divan din porunca strălucituluĭ glavnaia comanda la dregătoria cea maĭ mare a Valahieĭ ceĭ micĭ, în locul rĕposatuluĭ dvorniculuĭ Manolache Lahovari, dându-ĭ fie-care cuviinciosul sevas, ascultare şi supunere. — 1811, Decembrie 26.

De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ către dumné-lor cinstiţii boerĭ divaniţĭ de la Craiova.

Fiind-că după predlojenia Excelenţeĭ sale dumné-luĭ general maior i cavaler Comnino vice-president Divanuluĭ ce a venit la Divan sub No. 1.554

www.dacoromanica.ro

Luĭ Dudescu urméză pe scurt timp Vornicul D. Racoviță (1).

După Racoviță este numit cunoscutul fost mare Vistier C. Varlaam.

---

de la 25 ale acesteĭ lunĭ, din porunca Luminăție sale maĭ mareluĭ comandir al armieĭ graf Cutuzof s'a orînduit aci la Divanul Craioveĭ și la acele cincĭ județe ot peste Olt, întâiŭ ocârmuitor și căpetenie dumnė luĭ fratele Vel Logofĕt Constantin Dudescul în locul rĕposatuluĭ dvorniculuĭ Manolachi Lahovari, ce a fost până când a murit ocârmuitor Divanuluĭ Craioveĭ, nu lipsesce dar Divanul a o face sciută și cunoscută dumnė-vóstră acésta ca să aveți cu toțiĭ aĭ da cuviinciosul sfat și a l cunósce de maĭ mare ocârmuitor și căpetenie părțeĭ loculuĭ, ca unul ce dumnė-luĭ este însărcinat cu tótă ocârmuirea trebilor în partea loculuĭ, iar maĭ vîrtos că de la dumnė-luĭ se cere și tótă săvîrșirea trebilor și a zaherelelor ostășescĭ, ce urméză acum într'acéstă vreme a le împlini tóte fără de a se face vre un cusur, după povețuirile ce s'aŭ dat de aicĭ, pentru care și este dator a corespondarisi adesea cu Divanul de aicĭ, ca să i se trimiță cuviinciósele poruncĭ; așijderea și pentru dregătoriĭ și alțĭ slujbașĭ aĭ acelor cincĭ județe pe carĭ îĭ va cunósce dumnė-luĭ cu bună dovadă că sunt nedestoinicĭ și ne următorĭ la săvîrșirea poruncilor sóŭ cu niscaĭ-va jafurĭ și năpăstuirĭ locuitorilor, pentru uniĭ ca aceia are voĭe a însciința Divanuluĭ aicĭ și după alegerea dumnė-luĭ să se orînduiască altul într'acea slujbă și dregătorie; cum și la pricinile de judecățĭ ce se urméză aicĭ la cinstitul Divan să aveți dimpreună cu dumnė-luĭ a cerceta după dreptate și după poruncile ce le vor da de aicĭ de la Divan, fără de a se face vre-o năpăstuire la vre-o parte și spre a lua fieș-care săvîrșirea eĭ în vreme a nu se zăbovi ipotesiariĭ perdêndu-șĭ vremea lor cu prelungirea judecăților. — 1811, Decembre 25. (*Cod. LXXI, fila 32.*)

De la întâiul Divan și Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ către dumnė-lor Ispravnicii din cincĭ județe ot preste Olt.

Fiind-că după predlojenia Excelențeĭ Sale dumnė-luĭ gheneral-maior i cavaler Comnino viț-prezident al Divanuluĭ, ce a venit la Divan sub No. 1.554, de la 25 ale acesteĭ lunĭ, din porunca luminăție sale maĭ marele comandir ale Armieĭ graf Cutuzov, s'a orînduit aci la Divanul Craioveĭ și la acele cincĭ județe ot preste Olt întâiŭ ocârmuitor și căpetenie pre dumnė-luĭ fratele boeriŭ vel Logofĕt Constantin Dudescu în locul rĕposatuluĭ dvornic Manolache Lahovari, ce a fost până când a murit ocârmuitor Divanuluĭ Craioveĭ, nu lipsesce dar Divanul a o face sciută și cunoscută dumnė-vóstră acésta, ca să aveți cu toțiĭ a-ĭ da cuviinciosul sevas și a-l cunósce de maĭ mare ocârmuitor și căpetenie părțeĭ loculuĭ, ca unul ce dumnė-luĭ este însărcinat cu tótă ocârmuirea trebilor câte privesc în partea loculuĭ, iar maĭ vîrtos că de la dumnė-luĭ se cere și tótă săvîrșirea trebilor și a zaherelelor ostășescĭ, ce urméză acum într'acéstă vreme a le împlini tóte fără de a se face vre-un cusur, după povețuirile ce s'aŭ dat de aicĭ, pentru care și este dator a corespondarisi adesea cu

(1) Vedĭ anexa No. XI.

www.dacoromanica.ro

Acesta la 27 Maiŭ 1812 reclamă primuluĭ Divan óre-care independenţă a Oltenieĭ, óre-care autonomie, prin faptul unor maĭ marĭ atribute acordate Bănieĭ. Primul Divan comunică cererea luĭ Varlaam cătră Ciciacoff, la 31 Maiŭ acelaşĭ an 1812 (1).

Anteriormente, Martie 1810, Paharn. Ioan Gănescul este numit în Divanul Craioveĭ în locul Clucerului D. Brăiloiu (2).

Diverse acte despre Administraţiune.

Se conservă, în anul 1810, oraşuluĭ *Câmpulungul*, dreptul antic de a-şĭ alege însuşĭ *judeţul sĕŭ*. In 9 Maiŭ 1810 Primul Divan întăresce alegerea făcută de orăşenĭ în persóna Postelniculuĭ Gheorghiu.

Judeţul ţine sigiliul oraşuluĭ, dar Comitetul ordonă acum, că asemenea sigiliŭ să nu pótă fi aplicat pe acte decât cu scirea *pîrgarilor*, ba şi a unuĭ consiliŭ compus din câte un fruntaş de la fie-ce mahala a oraşuluĭ şi cu asistenţa şi a *epistatuluĭ*, care, pe lângă *republica* de Câmpulung, represintă guvernul central şi are controlul suprem al actelor *judeţuluĭ* şi ale pârgarilor (3). La 1812 Martie, *epistat* este rînduit un Grigorie sin Clucerul Apostol (4).

La 6 Maiŭ 1810 Senatorele Milosevicĭ (5) cere Divanuluĭ «cât maĭ în grabă să trămiţă catastih de tóte dregătoriile ce sunt în Cnezia Valachieĭ, prin care sunt orînduiţĭ boeriĭ ţĕriĭ, cu arĕtare: de ce obiceiurĭ şi privileghiurĭ şi ce havaeturĭ are fie-care dregătorie? 1810 Maiŭ în 6. (6)

(S'aŭ trămis catastihul la 11 Maiŭ 1810).

*

Divanul de aicĭ, ca să se trimiţă cuviinciósele poruncĭ; aşijderea şi pentru dregătoriĭ şi alţĭ slujbaşĭ aĭ celor cincĭ judeţe pe carĭ îĭ va cunósce dumnéluĭ cu bună dovadă că sunt nedestoinicĭ şi ne următorĭ şi de la săvîrşirea poruncilor séŭ cu niscaĭ-va jafurĭ şi năpăstuirĭ locuitorilor, pentru uniĭ ca aceia are voïe a însciinţa Divanul aicĭ şi după alegerea dumné-luĭ să se orînduiască pre altul într'acea slujbă şi dregătorie, ca să se păzéscă o buna întocmire şi orînduială şi la acele cincĭ judeţe ot preste Olt la tóte trebile, ci dar aşa să urmaţĭ negreşit. (*Cod. LXXI, fila 33*).

(S'aŭ maĭ făcut şi alte cincĭ copiĭ asemenea). — 1811, Decembre 25.

(1) Veḑĭ anexa XII.

(2) Cod LVII, fila 66. Veḑĭ şi numirea de al 3-lea Logofĕt a luĭ Ion Pieptea, din 19 Decembre 1811 alipită la anexe.

(3) Veḑĭ anexa XIII.

(4) Veḑĭ anexa XIV.

(5) Enghelhard vestesce la 22 Apr. 1810 venirea Senatoruluĭ Miloşevicĭ şi ordonă să fie boerii în regulă la Divan şi pe la Departamenturĭ. (Cod LXII, fila 40.)

(6) Cod. LXIII, fila 76 verso.

www.dacoromanica.ro

Hoţii. Una din cele maĭ grele preocupărĭ a guvernuluĭ ţĕrilor române dintre 1808—1812, fu mereŭ cea veche: stîrpirea hoţilor, a bandelor de hoţĭ, carĭ cutreeraŭ ţĕra, jăfuind nu numaĭ drumeţiĭ, dar atacând chiar satele şi orăşelele.

După obiceiŭ, cum s'a disprimăvĕrat, s'aŭ ivit numeróse cete de hoţĭ şi în 1811. Steter, din ordinea maĭ mareluĭ comandir Cutuşof, a ordonat în 27 Aprile 1811, Comitetuluĭ, când se va ivi unde-va hoţĭ, să se dea ostaşĭ pentru a se prinde aceĭ hoţĭ (1).

Ordinea acésta motivéză o carte deschisă cătră Isprăvniciĭ, din 15 Maiŭ 1811, prin care Divanul dă noue «*instrucţii*» (vorba este pentru prima óră întrebuinţată în limba română) şi, după găsirea cu cale din 14 Maiŭ, a luĭ Cutuzov, se promite de fie-care hoţ prins câte 60 talerĭ «şi orĭ-ce lucrurĭ se vor găsi asupra hoţuluĭ, lucrurĭ chiar ale luĭ, . . . să fie ale aceluĭ care va prinde pre hoţ . . . . (2) Dăm sub anexele *A* acte din 1807—1812, relative la prinderea hoţilor. E de observat, că în 1812 Armăşia căpĕta un numĕr de slujitorĭ armaţĭ cu carĭ este şi ea însărcinată a prinde hoţĭ, sub cuvînt că Armăşia — prin Departamentul de Criminalion maĭ bine decât polcovniciĭ şi căpitaniĭ de potere, — are informaţiunĭ despre hoţiĭ din ţeară, la ocasiunea judecăţiĭ hoţilor prinşĭ şi deţinuţĭ la puşcărie.

Urméză în anexe o serie de pitace relative la acésta gravă cestiune, a hoţilor. Anexele încep cu ultimele lunĭ, dinainte de definitiva abandonare a Bucurescilor de cătră C. Ipsilant.

Panduriĭ reorganisaţĭ de C. Ipsilant se aşeḑaŭ prin judeţe pe lîngă căpităniile vechĭ, ba şi unele noue, ca la Secuenĭ în 1809 şi la Cornăţel în 20 Aug. 1809, spre urmărirea de hoţĭ. Acestor panduri li se daŭ lefĭ şi *emiclic*, adecă tainurĭ pe fie-ce ḑi, de pandur câte 10 parale şi câte 20 de căpetenie a lor. Li se recunósce pandurilor dreptul de proprietate pe lucrurile aflate la hoţĭ, afară de cele pentru carĭ se vor arĕta pagubaşĭ, acésta spre a-ĭ trage inima a năvăli la prinderea hoţilor.

In 2 Februarie 1809 Divanul ordonă Visterieĭ, după cererea Spătărieĭ, să se adaogă 14 neferĭ la 2 bulucbăşiĭ ale Spătărieĭ, spre înlesnirea curgătórelor trebĭ, ce sunt destinaţĭ pentru prinderea hoţilor.

Dificultatea de a urmări hoţiĭ carĭ mereŭ se iviaŭ în judeţe, provenia însă şi din causa că *panduriĭ*, slujitoriĭ spătărescĭ, nu puteaŭ să fie trămişĭ în ajutorul poterişilor urmăritorĭ hoţilor, fiind-că marele Spătar, în 1810, întrebuinţă pre aceştĭ slujitorĭ aĭ Spătărieĭ, la căratul lînuluĭ de rechisiţiune pentru óstea rusésca (3).

(1) Cod. LXIII fila 45.
(2) Veḑĭ actul în anexele de sub litera *A*.
(3) Veḑĭ actul de la anexa XV.

www.dacoromanica.ro

Une-orĭ se întîmpla şi maĭ rĕŭ decât neputinţa pandurilor de a eşi în-poteră: înşişĭ *polcovniciĭ* de judeţe comiteaŭ prădăciunĭ şi jăfuirĭ, cum póte proba actul următor :

«Porunca ce s'a făcut la însciinţarea dumnė-lor adm. Ispravnicilor ot jud. Dâmboviţa, pentru jaful ce a făcut polcovnicul Gheorghe Belivacă, i cu polcovnicul din judeţul Prahoveĭ, la Şerban Scurtu i fiŭ sĕŭ Bucur, că le-aŭ luat taleri 647 şi alte borfe în bănuială de hoţie. — 1812 Maiŭ 20.

De la întâiul Divan şi Comitet.

«Volnicesce Divanul pe . . . . . căruia poruncesce ca luând de aicĭ pe amêndoĭ aceştĭ polcovnicĭ să-'ĭ ducă la faţa loculuĭ, unde prin scirea dumnė-lor Ispravnicilor judeţuluĭ să facă cercetare de tóte jafurile ce ni se arată printr'acéstă analora că aŭ făcut locuitorilor şi fără de a face vre-o împlinire acolo cu cercetarea din faţa loculuĭ, să iea atât polcovniciĭ cât şi pre păgubaşĭ să-'ĭ aducă la Divan. *Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Constantin Samurcaş, Vel Logofĕt.*» — 1812 Maiŭ 26.

Mĕsurile luate pentru urmărirea şi prinderea hoţilor aduc pre uniĭ din eĭ la decisiunea de a se *preda* înşişĭ, cu condiţiune de a fi iertaţĭ. Această iertăciune a celor carĭ practicară meseria hoţieĭ era în obiceiurile pămîntuluĭ. In Maiŭ 1811 asemene iertare se acordă de Divan la o bandă întrégă (1).

Vlăsia cea vestită continuă a fi locul predilect de reşedinţă al cetelor de hoţĭ. Intâiul Divan se preocupă de afacere, în Iunie anul 1811, şi întăresce din noŭ «*polcovnicia de Vlăsie*» aşeḍându-o, la cererea mŏnăstireĭ Căldăruşanĭ, cu un numĕr de 40 de ómenĭ de slujbă, sub comanda alesuluĭ de mŏnăstire polcovnicul Stoian (2).

O instituţiune administrativă care sub Muscalĭ nu-şĭ perde mult din importanţa eĭ, este Vornicia obştirilor. Dăm la cap. edilităţiĭ actele ce am aflat cu referinţă la acéstă epitropie orĭ Vornicie a obştirilor. Din aceste acte se póte vedė cum staŭ *iraturile* acesteĭ instituţiunĭ şi ce atribute aŭ perdut şi carĭ i s'aŭ lăsat sub guvernul Muscalilor (3).

(1) Veḍĭ în anexele sub litera *A*.
(2) Veḍĭ în anexele sub litera *A*.
(3) Veḍĭ şi actele din anexele B la finea capitoluluĭ.

www.dacoromanica.ro

Anexe la cap. XX.

Anexa I.

La 7 Ianuarie 1810, Divanul rĕspunde nu sciŭ cuĭ, că nu e nume, carĭ reclamase că s'a vĕdut iscălit în nisce adrese ale Divanuluĭ către «Prea slăvitul Feld mareşal şi către Excelenţa sa Gheneral Isaiev pentru multe pricinĭ şi că de aceste note n'are nicĭ o scire să le fi iscălit. Divanul îĭ scrie că nicĭ el nu scie de acea adreseĭ şi că maĭ întâiŭ să-ĭ spună pre cine bănuesce de asemenea fapte? (1).

Anexa II.

Căpitaniĭ de mijloc, dincŏce de Olt.

S'aŭ dat acĕstă carte a Divanuluĭ . . . . . pe carele după alegerea domnieĭ-sale fratelui vel Spătar l'a făcut Divanul căpitan la căpitănia . . . . . sud . . . . decĭ să aibă a face acĕstă căpetenie şi pe toţĭ slujitoriĭ zapt, a sĕvîrşi trebile acesteĭ căpităniĭ, să fie datorĭ a străjui tot poporul acesteĭ căpităniĭ, de ŏmenĭ rĕĭ, de hoţĭ, de tâlharĭ şi de borfaşĭ şi orĭ când se va simţi că s'aŭ ivit unde-vaşĭ acest fel de făcĕtorĭ de rele, îndată să sară ca să-ĭ prindă cu orĭ-ce mijloc va putĕ şi să ĭ arate la Ispravniciĭ judeţuluĭ, a le face examen şi după orînduială să-ĭ trămită la dumnĕ-luĭ vel Spăt. ca să-ĭ dea în cercetarea şi judecata Departamentuluĭ de *Criminalion*. Numitul căpitan să fie cu priveghere pentru toţĭ ceĭ ce trec prin poporul acesteĭ căpităniĭ, mergĕnd şi viind, a-ĭ sci cine sunt, de unde vin şi unde merg? îngrijind să le fie călĕtoria îngrijită şi nebântuită de hoţĭ' şi pe care este orînduiala a trece cu răvaş de drum de la dumnĕ-luĭ vel Spăt., să-ĭ cerceteze şi carĭ nu vor avĕ rĕvaşele de drum, să-ĭ oprĕscă şi să-ĭ trimĕţă la dumnĕ-luĭ vel Spătar cu însciinţare şi atât căpitanul cât şi slujitoriĭ luĭ să se ferĕscă a nu face locuitorilor jafurĭ, mâncătoriĭ şi prădĭ, seaŭ să le cĕră conace, seaŭ caĭ de călărie, că pentru aceea căpitanul îşĭ are havaetul sĕŭ, iar slujitoriĭ sunt scutiţĭ; nicĭ să propue pre cinevaşĭ cu pricină de hoţie seaŭ gazdă de hoţĭ, fără de a fi, pentru vre-o pizmă seaŭ interes, ci să se pŏrte printre locuitorĭ cu bună orînduială, fără de a-ĭ bate, seaŭ a-ĭ înjura, căcĭ apoĭ greŭ se va pedepsi. De-apururea să însciinţeze la dumnĕ-luĭ vel Spăt. de orĭ-ce s'ar întîmpla şi s'ar simţi în partea loculuĭ, aflându-se următorĭ şi săvîrşitorĭ la poruncile ce i se va da, orĭ de la Divan, seaŭ de la dumné-luĭ vel Spăt. şi pre toţĭ slujitoriĭ să-ĭ aĭbă nelipsiţĭ din slujbă, cu caiĭ, cu arme şi cu portul lor, iar să nu-ĭ mituiască şi să-ĭ facă locurĭ, căcĭ dovedindu-se, se va lipsi de căpitănie. Şi pentru slujba luĭ să aĭbă a-şĭ lua obicinuitul adet de la slujitorĭ, adică câte 22 de parale poclonul ce se numesce al baltaguluĭ şi câte 3 ḑile clacă pe an, iar maĭ mult să nu îndrăsnĕscă a lua. Poruncesce Divanul şi vouĕ tuturor slujitorilor acesteĭ căpităniĭ să-l cunŏsceţĭ de căpitan al vostru şi să-ĭ daţĭ supunere şi ascultare ca să sĕvîrşĕscă

(1) Cod. LVII, fila 45 verso.

www.dacoromanica.ro

poruncile şi trebile acesteĭ căpităniĭ, căcĭ carele se va arĕta cu nesupunere se va pedepsi spre pilda şi celor-l-alţĭ.—1810 Ianuarie 28.

In acéstă cuprindere sunt cărţile de numire a căpitanilor de mijloc de peste Olt (*Cod. LVII, fila 49*). Asemenea aprôpe identice sunt cărţile de numire a căpitanilor de margine de dincóce (*Cod. LVII, fila 49 verso*) şi dincolo de Olt (*Cod. LVII, fila 50.*) Intr'acestea e vorba de schelea căpităniei şi se dispune «să nu trécă nimenea peste graniţă, de nu va avea porunca Divanuluĭ, séŭ răvaşul d-sale Vel Spătar, după obiceiurile vechĭ. Pe ceĭ ce vor veni de decindea Dunăreĭ, cercetându-ĭ de unde vin şi unde merg, să le dea teşcherele, după obiceiŭ, de trecătóre şi pe tótă săptămâna să însciinţeze pe vel Spătar de câţĭ aŭ trecut prin schelea căpităniei sale.»

Căpitaniĭ de poteră dincolo de Olt.

După alegerea Spătaruluĭ se orînduiră de Divan căpitanĭ de potere la anume locurĭ. Aceştia aveaŭ sub dînşiĭ slujitorĭ. Căpitaniĭ eraŭ nelipsiţĭ de lângă ispravniciĭ judeţuluĭ. Cele-l-alte dispositiunĭ sunt ca şi în cărţile de sus. (*Cod. LVII, fila 50 verso*).

Anexa III.

Publicaţiĭ la tóte judeţele şi la Caimacam pentru scóterea a 2 Ispravnicĭ, de la Focşanĭ i Buzĕŭ, ca să se înfrîneze hoţiĭ.

De la întâiul Divan şi Comitet al Princ. Valahieĭ către dumné-lor Ispravniciĭ ot sud. — Dumné-luĭ biv Vel Logofĕt Scarlat Grădişténu ce a fost orînduit Ispravnic la sud Râmnic, scos din Ispravnicie peste o lună după ce s'a orînduit. Asemenea s'a scos şi un Ispravnic din aceĭ orînduiţĭ la sud Buzĕŭ. Vina celuĭ d'întâiŭ a fost, că nu a îngrijit să proftacséscă la vreme lemne şi alte trebuincióse pentru spitalul ostăşesc ot Brăila; iar aceluĭ-l-alt pentru că s'aŭ găsit purtându-se împotriva buneĭ orînduelĭ. Acésta se face dumné-vóstră sciută, ca să fie de pildă şi să luaţĭ mĕsurile. Divanul vĕ poruncesce straşnic, întâiŭ să vĕ deschideţĭ ochiĭ a fi cu mare luare aminte şi să vĕ puneţĭ silinţa fără de preget a săvîrşi poruncile ce vi se trimet pentru împlinirea trebuinţelor ostăşescĭ. Spitalurile sunt lucru vrednic de mare luare aminte; de veţĭ avea în judeţul dumné-vóstră, să grijiţĭ a nu se face cusur la cele cerute şi poruncite. Al doilea să vĕ luaţĭ sémă bine pentru dumné-vóstră înşi-vĕ şi maĭ ales pentru zapciiĭ şi ómeniĭ dumné-vóstră, să nu se facă nimenue întru nimic vre-o năpăstuire şi hrăpire sĕŭ vre-o nedreptate locuitorilor, că pentru cea maĭ mică jalbă, ce va veni din judeţul dumné-vóstră, veţĭ fi dumné-vóstră respunḑĕtorĭ şi învinovăţiţĭ nu numaĭ a fi lipsiţĭ din Isprăvnicie, ci şi daţĭ sub pedépsă ostăşéscă după pravilă şi însemnaţĭ cu nume rĕŭ. Inţelegeţĭ acéstă poruncă şi urmaţĭ după datorie-vĕ. — 1810, Ghenare 10 (1).

(1) Cod. LVI, fila 100.

www.dacoromanica.ro

Anexa IV.

Carte de Ispravnic d'întâiŭ.

De la Intâiul Divan și Comitet al Principatuluĭ Valachieĭ. Cinstit dumnė-ta Paharnic Alexandru Comănénu, fiind-că la județ Saac te-aĭ orînduit dumnė-ta Ispravnic, însărcinat cu tótă trėba, ca un *prahticos* și *idimon* să îmbrățișezĭ tóte trebile și poruncile cele următóre, ca să le săvîrșescĭ la vreme și la sorocul lor, fără de cusur, spre a nu se întîmpla vre-o lipsă la trebuințele oștirilor împĕrătescĭ, ferindu-te și priveghiând, a nu se face în județ cel maĭ puțin jaf și nedreptate locuitorilor, căcĭ pentru verĭ-ce, dumnė-ta aĭ să daĭ rĕspuns și a fi judecat.—1810 Februar 28. (*Cod. LXXI fila 21*).

Cărțĭ de Isprăvnicie în lĕt 1811.

De la întâiul Divan și Comitet al Principatuluĭ țĕrilĭ Românescĭ. — S'a dat acéstă carte a Divanuluĭ. . . . . ce s'a orînduit Ispravnic la sud. . . . . în locul . . . . . decĭ mergênd la numitul județ să aibă a se uni cu tovarĕșul sĕŭ, și să apuce amîndoĭ trebile județuluĭ cu silință că se caute împreună poruncile ce s'aŭ trimes de la Divan să se silėscă cu tótă sîrguința pentru întregimea județuluĭ i adunarea și strîngerea locuitorilor celor risipițĭ la locașurile și odihna lor, să păzėscă dreptatea locuitorilor întru tóte, spre a petrece cu toțiĭ, bine chivernisițĭ, mulțumițĭ și feriți de orĭ ce nedreptățĭ și jafurĭ, urmând poruncilor Divanuluĭ, ci și pe zapciĭ să nu-ĭ îngăduiască a face vre-o supĕrare saŭ vre-un jaf cât de puțin locuitorilor, căcĭ și pentru aceea însușĭ va avea a da sémă, și așa slujind cu dreptate întru tóte și cu credință și fiindu-ĭ slujba cunoscută în faptă, va avea milă și cinste de la Divan; iar împotrivă făcênd vre o urmare, va cădea în urgia și pedépsa Divanuluĭ și nu se va maĭ învrednici altă-dată a maĭ intra la slujbă. Poruncesce Divanul și mazîlilor, breslașilor, căpitanilor și slujitorilor, cum și vouĕ tuturor locuitorilor de obște să fițĭ cu căḑută supunere și ascultare la numițiĭ boerĭ Ispravnicĭ orînduițĭ de la Divan, ca să pótă săvîrși trebile după poruncile Divanuluĭ. (*Cod. LXYI fila 21*).

Carte de al doilea Ispravnic.

. . . . . Fiind-că împreună șeḑĕtor cu dumnė-luĭ . . . . . ce s'a orînduit Ispravnic la județul . . . . . ., te-aĭ orînduit dumnė-ta, să te scolĭ, să mergĭ la județ, îmbrățișând trebile județuluĭ, cu tótă sîrguința, ca să-țĭ fie slujba cunoscută și ca să fiĭ pururea înpărtășit, ferindu-te de orĭ-ce lucru în potrivă ca să nu te învinovățescĭ. Iar tótă trėba este însărcinată asupra dumnė-luĭ. . . . . , care este a fi și rĕspunḑĕtor la tóte cele întîmplătóre. —1810 Februarie 29.

(Original în Biblioteca Urechiă, Galațĭ).

www.dacoromanica.ro

Semnăturĭ de boierĭ din fruntea Moldoveĭ în 1807—1812.

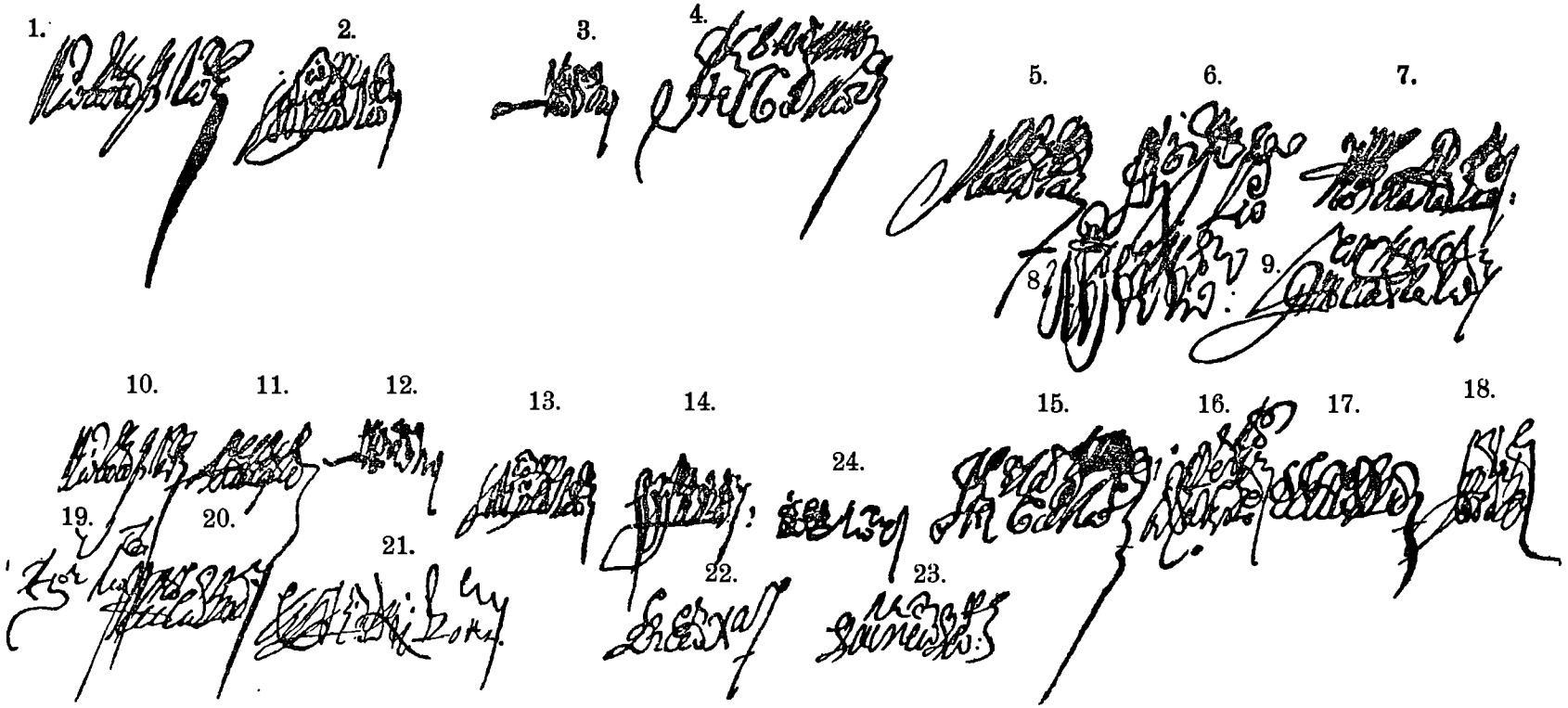

1. Costache Roset Logofĕt.
2. Constantin Balş Logofĕt.
3. Donicĭ Vist.
4. Neculae Balş Logofĕt.
5. Alecu Balş Vist.
6. Costache Balş Vornic.
7. Costache Paladi Vornic.
8. Alecu Balş Vel vornic.
9. Dimitrie Sturdza Vel-Log.
10. Costache Roset Logofĕt.
11. (Nedescifrabil.)
12. Alecu Roset.
13. Constantin Balş Logofĕt.
14. Teodor Balş Logofĕt.
15. Neculaĭ Balş Logofĕt.
16. Alexandru Ianuleŭ Vornic.
17. Manolache Roset Vist
18. Sandu . . . Hatman.
19. Greceanu Logofĕt.
20. Iordache Roset.
21. Alecu Donicĭ Vornic.
22. Drăghicĭ Hatman.
23. Vasilie Roset Vornic.
24. (Nedescifrabil).

(*După Istoria Mitrop. Moldoveĭ de d-l C. Erbiceanu.*)

www.dacoromanica.ro

Ancxa V.

Ispravnicii ce s'aŭ orînduit pe la judeţe. 1811 Februare 3.

Slam-Rîmnic: Paharnic Manolache Niculescu, Costache Nicolescu.
Buzĕŭ: Serdarul Grigorie Daute, Dumitrache Hrisoscoleŭ
Saac: Paharnicul Scarlat Mihnescu, Paharnicul Constantin Grădişteanu.
Prahova: Clucerul Scarlat Ruset, Paharnicul Ştefan Catargiu.
Ialomiţa: Serdarul Constantin Creţulescu, Comisul Mateiŭ Cantacuzino
Ilfov: Iancu Filipescu, Vătalul Iordache Anagnosti.
Dîmboviţa: Stolnicul Dumitrache Ştefăniŭ, Slugerul Filip.
Vlaşca: Stolnicul Gheorghe Paladă, Serdarul Răducan Caramanlăŭ.
Teleorman: Stolnicul Iordache Paraschiv, Serdarul Iancu Călinescu.
Muscel:Serdarul Manolache Cordalescu, Gheorghe Drăgănescu.
Argeş: Stolnicul Constantin Golescu, Costache Filipescu.
Olt: Serdarul Constantin Vulturescu, Medelnicerul Gherghe Măriuţénu.
Romaaţĭ: Stolnicul Nicolae Diamandi, Slugerul Grigorie Brăiloiu.
Vâlcea: Tasache Comăneanu, Iancu Lahovari.
Dolj: Paharnicul Ión Gănescu, Slugerul Nicolae Brăiloiŭ.
Gorj: Medelnicerul Ştefan Bibescu, Slugerul Constantin Vlădoianu.
Mehedinţĭ: Clucerul Constantin Haralambie, Pitarul Gheorghe Argintoianu.
Brăila: Serdarul Scarlat Cerchez, Slugerul Iancu Fotino.

Ispravnicii ce s'aŭ rînduit la Maiŭ 1.

Medelnicerul Măriuţénu în locul Comisuluĭ Mateĭ Canta la Saac.
Paharnicul Nicolae Golescu în locul Paharniculuĭ Ştefan Catargiu la Prahova.
Căminarul Iordache Rasti în locul Serdaruluĭ Coridalefu la Muscel.
Paharnicul Ión Lipănescu în locul Medelniceruluĭ George Măriuţénu la Olt.
Serdarul Nicolae Topliceanu, Medelnicerul Iordache Tufeanu, 1811, August 23 la Olt.
Paharnicul Const. Grădişteanu în locul Slugeruluĭ Const. Golescu la Argeş, 1811, Martie 24.
Dumné-luĭ biv Vel Armaşul Mateiŭ Cozonea la sud. Brăila în locul Serdaruluĭ Scarlat Cerchez, 1811, Septembre 21.
Dumné-luĭ biv Vel Medelnicerul Constantin Brezoianu la sud. Buzĕŭ în locul luĭ Dimitrache Hrisoscoleu, 1811, Septembrie 21.

Romanaţĭ: Clucerul Haralamb Constantin, Nicolae sin Medelnicerul Hiotu. *(Cod. LXXV, fila 47 verso.)*

Ispravnicii ce s'aŭ rînduit la ..... lĕt 1812.

Brăila: biv 3-lea Logofĕt Gheorghe Lehliul urmaşul luĭ Mateiŭ Mavru. 1812, Iunie 1. *(Cod. LXXI, fila 72.)*

www.dacoromanica.ro

Isprăvniciile ce s'aŭ făcut pe lĕt 1812.

Vlaşca: Dumnė-luĭ biv Vel Paharnic Ión Ştirbeĭ în locul Stolniculuĭ Gheoghe Palada. Februare 9.
Ialomiţa: Pitar Alexandru Văcărescu în locul Sărdaruluĭ Nicolae Toplicénu. Aprilie 19.
Muscel: biv 2-lea Postelnic Constantin Creţulescu în locul căminaruluĭ Iordache Rasti. Maiŭ 3.
Gorj: biv Vel Paharnicul Stan Jianu, biv Vel Medelnicerul Ianache Sâmbotėnu, Maiŭ 3.
Prahova: biv Vel Şătraru Constantin Băjăscu în locul căminaruluĭ Nicolae Văcărescu. — 1812, August 11.

Ispravniciĭ ce s'aŭ făcut de Cnėzul Costache Ghica, prezident al Divanuluĭ. 1812, Iunie 1.

Slam-Râmnic: Paharnicul Alecu Creţulescu, Paharnicul Hristodor Niculescu.
Buzĕŭ: Stolnicul Ştefan Catargiu, Slugerul Nicolae Bălăcénu.
Saur: Iancu Filipescu, Stolnicul Dinu.
Prahova: Căminarul Nicolae Văcărescu, Paharnicul Iordache Boiaroglu.
Ialomiţa: Sărdarul Scarlat Cerchez, Vătaful Dionisache.
Ilfov: Clucerul Nicolae Glogovénu, Căminarul Grigorie Ralea.
Dâmboviţa: Paharnicul Scarlat Mihălescu, Serdarul Iancu Cocorescu.
Muscel: Stolnicul Dinu Golescu, Medelnicerul AlecuVilara.
Vlaşca: Stolnicul Gheorghe Palada, Pitarul Iancu Perticar.
Argeş: Paharnicul Pană Costescu, Tasache Comănénu.
Teleorman: Clucerul Scarlat Roset, Stolnicul Iordache Paraschivescu.
Olt: Căminarul Iordache Rasti, Sărdarul Spirea.
Brăila: Slugerul Ión Fotino, Hristache Chirculescu.
Dolj: Paharnicul Ión Ştirbeiŭ, al 2-lea Postelnic Costache Creţescu.
Gorj: Serdarul Costache Ştefănescu, Pitarul Simion Peşticaru.
Vâlcea: Căminarul Dincă Socotėnul, Dumitrache Hrisoscoleu.
Mehedinţĭ: Serdarul Aleco Bengescu, Clucerul Constantin Oteteleşanu.

Anexa VI.

Carte de vătăşie de plaiŭ.

S'a dat acéstă carte a Divanuluĭ . . . . . care l'aŭ orînduit Divanul vătaf la plaiŭ. . . . . sud. . . . . ; decĭ să fie cu privighere, ḑiua şi nóptea, ca să păzéscă plaiul şi poticele plaiuluĭ cu plăeşĭ i poteraşĭ de hoţĭ, de tâlharĭ şi de tóte cele ce sunt oprite a eşi afară din ţéră, şi orĭcând se va întîmpla hoţĭ prin plaiŭ, să sară cu plăiaşĭ i poteraşĭ să-ĭ prinḑă, şi cu bună pază să-ĭ aducă la dumné-lor Ispravniciĭ judeţuluĭ, ca şi dumné-lor să-ĭ trimită cu examen la departamèntul de criminalion, după

www.dacoromanica.ro

poruncile ce sunt date, însciinţăm şi Divanuluĭ când îĭ va trimite să păzéscă şi satele plăeşescĭ să nu fugă, seaŭ să trécă peste plaiŭ, şi aşa nicĭ lucrurĭ, nicĭ om, marfă fără de răvaş să nu slobódă. Când se va întîmpla plăiaşĭ din vătăşia luĭ să aibă pricinĭ şi gâlcevirĭ maĭ mult să-ĭ judece vătaful, fără de a lua de la aceĭ plăiaşĭ cât de puţină glóbă, fără de nume să-ĭ certe cu bătaie, după mĕsura vineĭ lor, făr' de a se întinde încă cá acésta a pedepsi pe ómenĭ cu bătăĭ straşnice carĭ eĭ nu sunt sloboḑĭ a face acésta, şi maĭ mult decât 20 saŭ 30 beţe să nu fie volnic vătaful a bate, iar pricinĭ de vinĭ maĭ marĭ, cărora li se cade pedépsă maĭ mare, aŭ a le cerceta Ispravnicĭ, carĭ aŭ voe a judeca şi pe vătafĭ. Cheltuelĭ pentru vênaturĭ, şoimĭ şi verĭ ce alta să nu fie volnic vătaful de sineşĭ a face făr' de poruncă în scris, ci la vremea aceea vătaful făcênd fóie de cheltuiala să se cerceteze de Ispravnicĭ şi pe cât va li drépta fără de încărcătură se va plăti acea cheltuială, cu porunca Divanuluĭ făcêndu-se cislă pe sate; vătaful de plaiŭ să nu lase locurile de pază şi să âmble după strînsul banilor dăjdieĭ, ci strînsul banilor să-l facă cu plăeşĭ, iar el să stea la locurile de pază. Vătaful să aibă a lua de la toţĭ casniciĭ ce-locuesc în plaiŭ clacă, câte o ḑi pe an, precum şi de la turmele de oĭ câte un miel mic şi câte un caş de stână, să fie şi de tóte podveḑile şi angariile apĕrat, să dea şi orînduitul, plocon la dumné-luĭ vel dvornicul. Pentru vitele de boĭ i vacĭ, bivolĭ, capre, oĭ şi rîmătorĭ, de la Divan de se va da voie a trece înăuntru, aşa vor fi slobode a trece, iar pentru caĭ şi zaherele să scie vătaşiĭ, că sunt cu totul oprite a trece înăuntru şi-ţĭ poruncesce Divanul, orînduitule vătaf, mergênd la numitul plaiŭ, să cauţĭ să păzescĭ tóte aceste arĕtate poruncĭ, ferindu-te însă de jafurĭ şi mâncătoriĭ şi încărcăturĭ maĭ mult la cislele satelor, ide cazne şi bătăĭ fără vină; de la nimenĭ să nu te cutezĭ a lua maĭ mult peste cele maĭ sus orînduite, cu nume de venit al tĕŭ, pentru că se va face cercetare în plaiŭ şi de te veĭ găsi cu vre-o luare maĭ mult, te veĭ pedepsi straşnic; poruncesce Divanul şi vouĕ tuturor locuitorilord intr'aceste plase, să cunósceţĭ pre numitul de vătaf şi să-ĭ daţĭ ascultare, cu supunere la trebile plaiuluĭ, căcĭ cine se va arĕta cu nesupunere, se va pedepsi şi osebit de acésta să fiĭ, vătaşe, cu luare aminte *a se păzi hotarele ţĕriĭ despre vecinătate, iar de-ĭ vedea că s'aŭ călcat, numaĭ decât să însciinţeźĭ.* Ianuar 17. *(Cod. LXXI, 19 verso.)*

Avaeturile dumnélor veliţilor dvornicĭ

tal.

230 Plaiul Munteluĭ-de-Sus sud. Mehedinţĭ.
230 Vâlcanul } Gorj
270 Covaciĭ }
370 Hurezul } Vâlcea
380 Cozia }
180 Arifa } Argeş
250 Loviştea }
220 Nucşóră } Muscel
220 Dâmboviţa }

www.dacoromanica.ro

200	Ialomița	Dâmboviița
180	Dâmboviița	
2730	La vornicia de jos.	
150	Rîmnicul, sud. Slam Rîmnic	
250	Slănic	Buzěŭ
250	Pârșcov	
370	Plaiul despre Buzěŭ	Saac
380	Teleajenul	
350	Prahova sud. Prahova.	
1750		

Condicariĭ ţěriĭ de jos, pe lét 1811 Februare 1.

Slam Râmnic.
Buzěŭ: Nicolae Logofět Finţescu.
Ialomiţa: Luca Poenaru.
Saac: Ioniţă Şoimescu.
Prahova: Iordache Bucovénu.
Dâmboviţa: Chivu Postelnicul.
Vlaşca: Nicolae Manolescu.
Teleorman: Sandul III Logofět.
Muscel: Enache Logofět.
Olt: Firică Logofět.

Vătaşiĭ plaiurilor ţěreĭ de jos. 1811, Iunie 1.

Prahova: Clucerul Panait.
Teléjen: Postelnicul Ioniţă.
Plaiul despre Buzěŭ: Gheorghe Bilciurescu.
Pâr . . .: Dimitrache *Injugăurs.*
Slănic: Petrache Postelnicu.
Râmnic: Nu s'aŭ orînduit altul
Prahova, Câmpina: Mihalache, 1812, Iunie 1.

1812 Februare 18, Vătaşiĭ plaiurilor ţěreĭ de jos.

Cârc-serdar Teodor Picalov, la plaiul Câmpineĭ sud. Prahova.
Postelnicul Ioniţă Măican, plaiul Teléjen; Mârzea vătaf, plaiul despre Buzěŭ, ambiĭ în sud. Saac.
Dimitrache Sărăţénu Pârşicov; Postelnicul Petrache plaiul Slăniculuĭ amêndoĭ în sud Buzěŭ.
. . . . . plasa Râmniculuĭ sud. Slam Râmnic.
Dumné-vóstră vătaşilor aĭ plaiurilor, urmaţĭ cu orînduiala câte aveţĭ a le căuta şi locuitoriĭ să aibă mulţămită după poruncă şi după contractul ce 'l aveţĭ la mânile vóstre avênd prigonire.

www.dacoromanica.ro

Condicariĭ ce s'aŭ făcut acum, lét 1811 aĭ ţĕreĭ de sus.

La sud. Vâlcea: Ión Postelnicelu, 1811 Februare 1.
La sud. Gorj: Dincă Ralea, omul dumné-luĭ Medelniceruluĭ Ştefan Bibescu, Ispravnic, dă şi chezăşie dumné-luĭ pentru dînsul.
La sud. Dolj: Tudor Podbănicénu, de la Februare 1.
La Romanaţĭ: Stoica Borozescu.

Condicariĭ ce s'aŭ făcut acum. 1812, Februare 20.

Vâlcea: Tot Preda Seulescu.
Romanaţĭ: Dincă Logofĕt zet Stoica Borozescu.
Ilfov: Tot Costache sin Clucerul Enache.
Gorj: Constantin Hurezénul.

Anexa VII.

Către slăvitul Divan, de la Logofeţia mare

Insciinţez slăvituluĭ Divan că dumné-luĭ biv Vel Clucerul Nicolae Glogoveanu după ce s'a orînduit Ispravnic la sud Vîlcea a făcut arĕtare Logofeţieĭ, cum că condicarul aceluĭ judeţ Postelnicul Ioan aflându-se în vîrsta bĕtrâneţelor, nepracticos, pe carele sciindu-l că cu discolie la neputinţa luĭ caută tréba *calemuluĭ* acestuia, a cerut spre înlesnirea trebilor isprăvnicatuluĭ, să orînduiască condicar în locul acestuia logofeţelul Preda Seulescu arĕtându l că este vrednic, ideiat şi practicos la tréba acésta cu carele să pótă şi dumné-luĭ a înlesni fieş-care madea, dupe poruncile slăvituluĭ Divan precum pricinile judecăţilor şi ale altor jăluitorĭ, ci fiind-că pe lângă acésta, din cercetările ce aŭ făcut şi logofeţia, se vĕḑu că numitul condicar n'a urmat datorieĭ slujbeĭ după cum prin ponturĭ este poruncit a trimite pe tótă luna condicĭ la Divan de câte pricinĭ s'aŭ căutat la acel judeţ, din care s'aŭ înţeles a luĭ nevrednicie, şi cuviinciósă fiind cererea dumné-luĭ Cluceruluĭ, ca una ce privesce atât la discolie, cât şi la *afcolie* asupra dumné-luĭ, de aceea arĕt slăvituluĭ Divan, ca să fie orînduit Logofĕt Preda în locul Postelniculuĭ Ioan şi în ceasul ce va ajunge acolo să iea ponturile de la condicar, rĕspunḑându-ĭ analogon al avaetuluĭ ce a dat, şi apucându-l să-ĭ paradoséscă tóte condicile judeţuluĭ, după care de câte cercetărĭ de judecaţĭ se va fi făcut de când se află condicar să-l îndatoreze a scóte condică şi să o trimiţă la Divan, şi apoĭ să urmeze orînduitul a căuta tréba condicărieĭ făr' de cusur. 1811, Iulie 15.
Constantin Dudescu Vel Logofĕt de la întâiul Divan.

De vreme ce dumnéluĭ cinstitul Vel Logofĕt dă pliroforie Divanuluĭ pentru condicarul ce a fost până acuma la sud Vâlcea, că după ce este nedestoinic la acéstă slujbă, apoĭ nicĭ datoria sa pentru trimiterea condicilor aicĭ pe tótă luna nu 'şĭ-a urmat, după orînduială, primită este Divanuluĭ

www.dacoromanica.ro

cererea dumnė-luĭ Clucerului Glogoveanu Ispravnic Vâlceĭ și iată, după alegerea luĭ Vel Logofĕt orînduesce Divanul condicar la numitul județ al Vâlceĭ pe Preda Săulescu, carele îndată ce va sosi acolo la județ, să facă urmările ce într'acéstă anafora se arată, și să osârduiască apoĭ a căuta și săvîrși trebile condicărieĭ, în vreme, după orînduială, făr' de *cusur*, și făr' de a se maĭ amesteca numitul Ioan Postelnicel, câtușĭ de puțin, pe la isprăvnicat, în trĕba condicărieĭ.

Al Ungrovlahieĭ Ignatie.—1811 Iulie 17.

Loghinov Polcovnic, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

Anexa VIII.

Către slăvitul Comitet.

Din pricinile care isvorĕsc neunire și neînvoire între Ispravniciĭ județuluĭ este una și zărăfia județuluĭ, fiind-că amîndoĭ Ispravniciĭ unuĭ județ *pretendarisesc* și unul și altul a avea pre sameșul județuluĭ cu tótă cancelaria zarafletuluĭ la dînsul pentru ale sale în parte *pretenții*, unul cu cuvînt că este maĭ vechiŭ Ispravnic, altul că este maĭ mare la rang de cât altul și altele multe asemenea și cu acéstă deșartă *pretenție* nu numaĭ că se pricinuesce vrajbă și dihonie între Ispravniciĭ, dar încă împedicare și zăticnire poruncilor și trebilor județuluĭ; decĭ pentru ca să lipséscă acéstă prigonire și pentru maĭ bună căutare a tuturor trebilor județuluĭ, am socotit, că zărăfia județuluĭ să nu fie nicĭ la unul nicĭ la altul, ci la un loc deosebit, care să fie între amîndoĭ Ispravniciĭ și acolo să se așeḍe zărăfia județuluĭ cu tótă cancelaria Sameșuluĭ și acolo să caute trebile județuluĭ; să se orînduiască de la Isprăvnicat și ómenĭ pentru zărăfie, după cum sunt și acum *rîndașĭ orînduițĭ* de *păzesc* la zărăfie. Acésta dar socotesc că se va găsi cu cale și de către cinstitul Divan și va bine-voi a orîndui de a se face și poruncile Divanuluĭ pe la tóte județele, spre a pune în urmare.—1811 Iunie 18. — (*Cod. LXX, fila 105.*)

Vel Vistier.

De la întâiul Divan.

Chibzuind și Divanul acéstă arătare a dumnė-luĭ fratelui Vel Vistier și găsindu-o cu cale și de trebuință a se pune și în lucrare așeḍarea zărăfiilor județelor după a dumnė-luĭ chibzuire, întăresce Divanul anaforaua acésta și hotărăsce, ca întocmaĭ să se urmeze, după care să se facă și poruncĭ din partea Divanuluĭ către Ispravniciĭ tuturor județelor asemenea coprinḍătóre precum în dos se arată.—1811, Iunie 19. (*Cod. LXX, fila 105.*)

Polcovnicul Loghinof, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

Anexa IX.

Porunca ce s'a dat la anaforaoa dumnė-luĭ Vel Spătaruluĭ pentru polcovnicul din sud. Saac, ce s'aŭ orînduit de dumnė-luĭ Paharnicul Scarlat

www.dacoromanica.ro

Mihăilescu în locul Polcovniculuĭ ce a fost orînduit. — 1811, Iulie 9. (*Cod. LXX, fila 127 verso.*)

De la întâiul Divan.

Dumné-ta biv Vel Paharnice Scarlat Mihălescu, Ispravnice de la sud. Saac, veĭ vedea arĕtarea ce face Divanuluĭ printr'acéstă anafora dumné-luĭ epistatul Spătărieĭ, că aĭ orînduit Polcovnic în judeţ fără de scirea dumnésale, care acésta de va fi adevĕrată, se socotesce o urmare a dumi-tale cu totul împotrivă la orînduelele şi poruncile stăpânireĭ, în vreme ce Ispravniciĭ nu se învolnicesce a orîndui Polcovnicĭ prin judeţe fără de scirea Spătărieĭ; şi de aceea poruncesce dumi-tale Divanul, ca îndată să 'l ridicĭ şi să 'l depărtezĭ din trĕbă pre cel ce 'l aĭ orînduit dumné-ta Polcovnic, ca să rĕmâie iarăşĭ acela ce este orînduit de către dumné-luĭ epistatul spătărieĭ. — 1811, Iulie 11.

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu, Vel Logofĕt.

Anexa X.

De la întâiul Divan şi Comitet al Principatului Valahieĭ.

Către dumné-lor boeriĭ Divanuluĭ din Craiova, fiind-că după alegerea ce a făcut Divanul şi după hotărîrea şi porunca prea Înălţatuluĭ principe Bagration maĭ marele comandir, s'a orînduit la Divanul Craioveĭ şi la acele 5 judeţe ot peste Olt, întâiŭ ocârmuitor şi căpetenie dumné-luĭ cinstit fratele biv Vel Logofĕt Costache Samurcaş, în locul dumné-luĭ Vornic Barbu Văcărescu, ce a fost până acum epistat bănieĭ. Nu lipsesce dar Divanul a o face sciută şi cunoscută d-vóstră acésta, ca să aveţĭ cu toţiĭ a-ĭ da cuviinciosul sevas, şi a-l cunósce de maĭ mare ocârmuitor şi căpetenie părţiĭ loculuĭ ca unul ce dumné luĭ este însărcinat cu tótă ocârmuirea trebilor câte privesc în partea loculuĭ, iar maĭ vîrtos că de la dumné-luĭ se cere şi tótă săvîrşirea trebilor şi afacerilor ostăşescĭ, ce urméză acum într'aceste vremĭ a le împlini tóte fără de a se face vre-un cusur.... pentru care şi este dator *a corespondarisi* adesea cu Divanul de acolo, ca să i se trimiţă cuviinciósele poruncĭ. Aşijderea şi pentru dregătorĭ şi alţĭ slujbaşĭ aĭ acelor 5 judeţe, carĭ îĭ va cunósce dumné-luĭ cu bună dovadă că sunt nedestoinicĭ şi neurmătorĭ la săvîrşirea poruncilor seaŭ făcênd niscaĭ-va jafurĭ şi năpăstuirĭ locuitorilor, pentru uniĭ ca aceia are voie a însciinţa Divanuluĭ aci şi după alegerea dumné-luĭ să se orînduiască într'acea slujbă şi dregătorie, cum şi la pricinile de judecăţĭ ce se urméză aicĭ la cinstitul Divan, să aveţĭ dimpreună cu dumné-luĭ a le cerceta, după dreptate, şi după poruncile ce se vor da de aci de la Divan fără de a se face vre-o năpăstuire la vre-o parte şi spre a lua fie-care pricină săvîrşirea eĭ în vreme, a nu se zăbovi *ipothesiariĭ*, perdêndu şĭ vremea lor cu prelungirea judecăţiĭ—1810, Martie 12.

Gavril Mitrop. şi Exarh, Constantin Bălăceanu, Iosif Argeş, Dumitraşco Racoviţă, Istrate Kreţulescu, Proc. Vel. Vist.

*

www.dacoromanica.ro

NB. S'aŭ trimes şi la cele 5 judeţe, poruncĭ vestitóre boerieĭ luĭ Samurcaş.

*

Anexa XI

Carte de Căimăcămie a dumné-luĭ Dvorniculuĭ Dumitrache Racoviţă.

S'a dat acéstă carte a Divanuluĭ dumné-luĭ biv Vel Dvornicul Dumitrache Racoviţă, carele după alegerea Divanuluĭ de aicĭ din porunca Excelenţeĭ sale maĭ mareluĭ comandir al armieĭ, d. admiralul şi cavaler Ciciacov s'aŭ orînduit aci la Divanul Craioveĭ şi la acele cincĭ judeţe ot preste Olt ocârmuitor în locul dumné-luĭ biv Vel Logofĕt Constantin Dudescu, ce a fost până acum; drept aceea dar, ca un întâiŭ otcârmuitor şi căpetenia al Divanuluĭ Craioveĭ, ce se află dumné-luĭ maĭ sus numitul boer, îndată ce va sosi la Craiova numaĭ decât să îmbrăţişeze tóte trebile câte privesc la memurictul şi la otcârmuirea Divanuluĭ de acolo, iar maĭ vîrtos curgĕtórele trebĭ câte se urméză pentru împlinirea celor trebuincióse ale prea puternicilor împĕrătescĭ oştirĭ, ce se află într'acele cincĭ judeţe ot preste Olt, după poruncile şi povĕţuirile dumné-sale de către Divanul de aicĭ, cu care este dator dumné-luĭ a corespondarisi necontenit pentru orĭ-ce madea şi trebuinţă din cele ce s'aŭ dis maĭ sus; aşijderea şi pentru dregătorĭ şi alţĭ slujbaşĭ acelor cincĭ judeţe pe carĭ îĭ va cunósce dumné-luĭ cu bună dovadă că sunt nedestoinicĭ şi ne următorĭ la săvîrşirea poruncilor, seaŭ cu niscaĭ-va jafurĭ şi năpăstuirĭ asupra locuitorilor, pentru uniĭ ca aceea să fie dumné-luĭ îndatorat a însciinţa Divanuluĭ de aicĭ, ca Divanul să orînduiască pre altul într'acea slujbă séŭ dregătoric, precum şi osebitele madele politicescĭ şi pricinĭ de judecăţĭ ce vor avea între dênşiĭ locuitoriĭ părţiĭ loculuĭ să le caute şi să le cerceteze în Divan după dreptate şi după poruncile Divanuluĭ de aicĭ, împreună şi cu dumné-lor cinstiţiĭ boerĭ divaniţĭ de acolo, ca să le sĕvîrşască făr' de întîrdiere spre a nu cheltui ipotesiariĭ şi a şĭ perde vremea şi munca cu prelungirea judecăţiĭ, iar maĭ vêrtos, să apere pre sĕraciĭ locuitorĭ de cel maĭ mic jaĭ, năpastuire şi nedreptate, căcĭ pentru unele ca acestea însuşĭ dumné-luĭ are a da séma. Drept aceea se poruncesce atât dumné-vóstre cinstiţilor boerĭ divaniţĭ ot Craiova i dumné-lor Ispravnicilor acelor cincĭ judeţe ot preste Olt şi tuturor celor-l-alţĭ dregătorĭ şi slujbaşĭ, pre dumné-luĭ maĭ sus numitul boer să-l cunósceţĭ de orînduit de către Divan din porunca Excelenţeĭ Sale maĭ mareluĭ comandir la dregătoria întâieĭ otcârmuirĭ a Valahieĭ ceĭ maĭ micĭ, în locul dumné-luĭ biv Vel Logofĕt Constantin Dudescu, dându-ĭ fieşcare din dumné-vóstră cuviinciosul sevasis, ascultare şi supunere.—1812 Maiŭ 28. *(Cod. LXXI, fila 48.)*

Către dumné-lor cinstiţiĭ boerĭ divaniţĭ de acolo.

Fiind-că după alegerea Divanuluĭ, din porunca maĭ mareluĭ comandir al armieĭ, Excelenţa sa d. admiral Pavel Vasilovicĭ Ciciacov s'a orînduit aci

www.dacoromanica.ro

la Divanul Craioveĭ şi la cele cincĭ judeţe ot peste Olt, întâiŭ otcârmuitor dumné-luĭ biv Vel Dvorŋicul Dumitrache Racoviţă, în locul dumné luĭ Constantin Dudescu, ce a fost până acum, nu lipsesce dar Divanul a o face acésta sciută şi cunoscută dumné-vóstră, ca să aveţĭ cu toţiĭ a-ĭ da cuviinciosul sevasis şi a-l cunósce de maĭ mare otcârmuitor părţeĭ loculuĭ, ca unul ce dumné-luĭ este însărcinat cu tóte trebile câte privesc în partea loculuĭ şi de la dumné-luĭ se cer săvîrşirea trebilor, ce urméză acum într'acéstă vreme a le împlini tóte fără de a se face vre-un cusur, după povĕţuirile ce i s'aŭ dat de aci, pentru care şi este dator a se corespondarisi adesea cu cu Divanul de aci, ca să i se trimiţă cuviinciósele poruncĭ, aşijderea şi pentru dregătorĭ şi alţĭ slujbaşĭ aĭ acelor cincĭ judeţe pe carĭ îĭ va cunósce dumné-luĭ cu bună dovadă că sunt nedestoinicĭ şi ne următorĭ la săvîrşirea poruncilor seaŭ cu niscaĭ-va jafurĭ şi năpăstuirĭ locuitorilor, pentru uniĭ ca aceia are a însciinţa Divanuluĭ aicĭ, că de la Divan să se orînduiască alţiĭ, cum şi la pricinele de judecăţĭ ce se urméză a fi la cinstitul Divan, să aveţĭ dimpreună cu dumné-luĭ a cerceta după dreptate şi după poruncile ce se vor da de aci de la Divan, fără de a se face năpăstuire la vre o parte, spre a lua fie-care săvîrşirea eĭ în vreme, a nu se zăbovi ipotesiariĭ perdéndu-şĭ vremea lor cu prelungirea judecăţilor.—1812, Maiŭ 28.

Anexa XII.

Către Ciciacof.

Cu plecăciune facem arĕtare Excelenţeĭ Tale, că dumné-luĭ biv Vel Vist. Constantin Varlaam, căruia din porunca Ex. Tale i s'a încredinţat dregătoria Bănieĭ, prin anafora de la 27 ale acesteĭ lunĭ, a făcut cerere către Divan de a se păzi şi către dumné-luĭ orînduială dregătorieĭ Bănieĭ, precum din vechime s'a aflat, adică: corespondenţa Divanuluĭ Craioveĭ ce se face cu Divanul de aicĭ să se facă prin dumné-luĭ, dându-i-se pliroforie de tóte cele ce se urméză în Valahia cea mică. Aşijderea şi alegerea bocrilor divaniţĭ ot Craiova, a departamentarilor, a Polcovniculuĭ, a Armaşuluĭ al 2-lea, a Logofeţilor al 3-lea ot Craiova şi a Ispravnicilor acelor cincĭ judeţe ot peste Olt, să se facă tot prin dumné-luĭ; care acéstă cerere a d-sale, nu lipsesce Divanul cu căḑută cinste a o face cunoscută Ex. Tale, rugându ne să avem poruncă de urmare. — 1812, Maiŭ 31.

Divanul a rînduit după porunca luĭ Engelhard boeriĭ *recomandarisiţĭ* în locul celor ce 'şĭ-aŭ împlinit sorocul de un an.

De la întâiul Divan.

Fiind-că Divanul a făcut al 3-lea Logofĕt la Divanul Craioveĭ pre Logofĕtul Ioan Pieptea în locul luĭ Costache Circa, ce a murit, i s'a dat după obiceiŭ acéstă carte a Divanuluĭ la mânĭ ca să aibă a căuta trĕba ce se cuvine cinuluĭ acestuia al Logofeţieĭ, purtând grija şi silindu-se a sluji cu dreptate şi credinţă, după cum se va povĕţui de către dumné-luĭ întâiul otcârmuitor al Divanuluĭ Craioveĭ i de către dumné-lor boeriĭ divaniţĭ de

www.dacoromanica.ro

acolo, şi slujind bine, păzind datoria ce i se cuvine tótă, va fi miluit de către Divan, iar neurmând celor cu cale şi cu dreptate şi viind cu vre-o jalbă de niscaĭ nedreptăţĭ şi jafurĭ şi asuprele la judecăţĭ, cercetându-se şi aflându se în vină nu numaĭ va fi lipsit, ci încă se va şi pedepsi; pentru care scrie Divanul dumi-tale întâiule ocârmuitor al Divanuluĭ Craioveĭ i dumnė-vóstră boerilor divaniţĭ de acolo, să-l sciţĭ de treti (al treilea) Logofĕt, dându-ĭ trėba Logofeţieĭ asupră-ĭ şi povĕţuindu l la tóte trebile ce sunt după obiceiŭ ale slujbeĭ luĭ, de a le urmà după scoposul Divanuluĭ şi Comitetuluĭ. — 1811, Decembre 19.

Loghinov Polcovnic, Radu Golescu, Isaac Ralet vel. Vist.

Anexa XIII.

Carte de judeţ la oraşul Câmpulung.

Datu s'a acéstă carte a Divanuluĭ, luĭ Gheorghiu пост., pre carele după cererea şi alegerea oraşuluĭ din Câmpu-lung, sud Muscel, ce a făcut în scris, sub iscăliturile lor şi cu pecetea oraşuluĭ, şi prin scirea dumné-luĭ Vel Vistier l'a făcut Divanul *judeţ* oraşuluĭ Câmpu-lung, ca să aibă a fi purtător de grije la tóte trebile oraşuluĭ, care se va porunci de către Divan şi se va scrie de către dumnė-luĭ fratele Vel Vistieruluĭ, să le săvîrşéscă la vreme şi făr de cusur, cum şi ale orăşenilor pricinĭ şi judecăţĭ să le caute, după obiceiŭ, şi după cuprinderea chrisovuluĭ domnesc, ce aŭ orăşeniĭ. Şi fiind-că pentru ajutor şi pentru maĭ buna pază a orînduieleĭ oraşuluĭ este orînduit şi deosebit *epistat*, să aibă dar numitul judeţ, ca la tóte trebile oraşuluĭ, la pricinile judecăţilor, i la cisle şi la orĭ-ce altă pricină a se uni întru tóte povĕţuirilor epistatuluĭ, şi în mânile judeţuluĭ poruncesce Divanul să se păstreze chrisóvele domnescĭ de obiceiurile şi privilegiurile oraşuluĭ, aşeḑate sub pecetea epistatuluĭ i a judeţuluĭ şi a treĭ-patru din fruntaşiĭ mahalalelor. Cum şi pecetea oraşuluĭ asemenea să se ţie de judeţ, care pecete fiind că este a oraşuluĭ, pentru aceea poruncesce Divanul, ca să nu aibă voie judeţul de sine numaĭ a o metaherisi, ce la trebile şi pricinile obştieĭ oraşuluĭ când va fi trebuinţă, atuncĭ cu scirea epistatuluĭ i a *pîrgărilor* şi a câte un fruntaş din tóte mahalalele oraşuluĭ, faţă fiind cu toţiĭ strînşĭ, să pecetluiască cartea seaŭ scrisórea aceea, în vederea lor; şi orînduitul judeţ să se ferésca de jafurĭ, şi nedreptăţĭ, atât el cât şi orăşenii ce vor căuta a face niscare-va încărcăturĭ în cisle şi orînduele, să nu se cuteze a îngădui, ca la tóte cislele să facă drĕptă cumpĕnire la tóte, după puterea şi starea fieş-căruia. Poruncesce Divanul şi vouĕ tuturor pîrgarilor i orăşenilor de obşte, să sciţĭ şi să cunósceţĭ pre maĭ sus numitul de *judeţ* oraşuluĭ, orînduit de la Divan, că este ales şi cerut de voĭ toţĭ orăşeniĭ.— 1810, Maiŭ 9. (Cod. LVII, fila 68 verso.)

Ignatie Mitropolitul, Iosif Argeş, Istratie Creţulescu, Const. Bălăceanu, Vel Vistier.

www.dacoromanica.ro

Anexa XIV.

Carte de Epistat la oraşul Câmpulung.

Datu-i-s'a acéstă carte a Divanuluĭ luĭ Grigorie sin Clucerul Apostol, pre care, după alegerea dumnė-luĭ cinstituluĭ frateluĭ Vel Vistier Constantin Varlaam, l'aŭ orînduit Divanul Epistat oraşuluĭ Câmpulung ot sud. Muşcel. Decĭ să fie cu purtare de grijă a se păzi buna orînduială a oraşuluĭ întru tóte, după cuprinderea hrisóvelor ce aŭ, cum şi dreptatea să li se păzéscă la cisle şi orînduielĭ, de a nu li-se face niscare-va încărcăturĭ seaŭ nedreptate peste putere, ci la toţĭ să se păzéscă o drèptă cumpĕnire, după starea fieş-căruia, şi tóte trebile oraşuluĭ, pricinele judecăţilor i a cislelor şi a orĭ ce alte trebĭ ale oraşuluĭ se va porunci de către Divan şi se va scrie de către dumnė-luĭ fratele Vel Vistier, să se caute de către orînduitul Epistat împreună cu judeţul oraşuluĭ, după povĕţuirea orînduituluĭ Epistat, şi întru o unire amîndoĭ să sĕvîrşiască la vreme şi fără de cusur, precum şi hrisóvele domnescĭ de obiceiurile şi privilegiurile oraşuluĭ să se păzéscă de către numitul judeţ sub pecetea orînduituluĭ Epistat i a judeţuluĭ şi a treĭ-patru din fruntaşiĭ mahalalelor; aşijderea şi pecetea oraşuluĭ, care este de se ţine de judeţ, şi se metahirisesce la pricinĭ şi trebile obşteĭ oraşuluĭ, să nu aibă judeţul voie numaĭ de sine a o metahirisi, ci când va fi trebuinţă, cu scirea Epistatuluĭ i a pîrgarilor, şi a câte unuĭ fruntaş din tóte mahalalele oraşuluĭ, faţă fiind cu toţiĭ strînşĭ, să se pecetluiască cartea seaŭ scrisórea aceea, în vederea lor. Poruncesce Divanul şi ţie orînduitule judeţ i vouĕ tuturor pîrgarilor şi orăşenilor de obşte, să sciţĭ şi cunósceţĭ pre maĭ sus numitul de Epistat al oraşuluĭ, dând ascultare povĕţuirilor sale. 1812 Martie 20.

Isaac Ralet, Barbu Văcărescu Vel Vist., Vel Logofĕt Scarlat.

S'a rînduit Epistat în locul celuĭ de sus. 1812 Maiŭ 16. S'a rînduit judeţ oraşuluĭ Gheorghe Postelnicelul şi cartea s'a dat în mâna luĭ Scarlat epistatul ca să 'ĭ-o da la Iunie 23. (Cod. LXXI, fila 34.)

Anexa XV.

Cătră gheneral Enghelhard.

Predlojenia Excelenţeĭ Tale, scrisă de la 30 ale trecutuluĭ Iulie, sub No 2.618, cu cinste primindu se de Divan, am vĕdut cele cuprindĕtóre, ca să se arate dumnė-luĭ Spătaruluĭ pentru tâlhariĭ ce te-aĭ însciinţat Excelenţia Ta, că s'ar fi ivit în judeţul Muscheluluĭ, ca să se trimiţă negreşit a-ĭ depărta de la numitul judeţ; după care îndată făcêndu-o acésta cunoscută dumnė-luĭ, aŭ dat rĕspuns în scris Divanuluĭ, al căruia copie ėtă o alăturăm spre pliroforia Excelenţeĭ Tale, şi măcar precum arată şi dumnė-luĭ Spătarul, că slujitoriĭ spătărescĭ se află şi eĭ întru ajutor la *căratul fînuluĭ împĕrătesc, după grabnica şi neapĕrata trebuinţă ce este*, dar în cât este prin putinţă se face cuvenita îngrijire şi silinţă a se iconomisi şi trebuinţele ostăşescĭ

www.dacoromanica.ro

şi făcĕtoriĭ de rele a se înfrîna, de nu de tot (fiind-că acésta nicĭ în vreme liniştită nu se póte catortosi), măcar cât va fi prin putinţă orînduiţilor poteraşĭ, cariĭ urméză a se încunjura necontenit pe la locurile cele tainice şi cu bănuială. Ci dar de urmarea porunceĭ nu lipsim a rĕspunde. *(Cod. LXVI, fila 28 v.)*—1810, August 3.

Anexa XVI.

De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ.

Printr'acest pitac orînduesce Divânul pre dumnè-luĭ pitarul Aleco epistat al Isprăvnicieĭ de curte, în locul dumnè-luĭ paharniculuĭ Pană Costescu, căruia şi ca să se ferèscă a nu face câtuşĭ de puţin catahrisis la întîmplătórele cheltuelĭ ce se vor face prin mâna sa, se orînduesce de către Divan, ca la cheltuelile ce se vor face din porunca Divanuluĭ, se adaogă la ḑece unul; pentru care se poruncesce şi dumi-tale biv vel paharnic Costescule, ca îndată să facĭ teslim maĭ sus numituluĭ orînduit ispravnic de curte tóte socotelele i ómeniĭ şi trĕba acesteĭ isprăvniciĭ. (Cod. LXXI, fila 78.)—1811 Fevruar 1.

Al Ungrovlahieĭ Ignatie, Iosif Argeş, Costache Ghica, Barbu Văcărescu, Vel Vist

Anexele sub litera A relative la mĕsurile luate pentru stârpirea hoţilor.

Publicaţiile ce s'aŭ făcut la tóte Vătăşiile de plaiŭ, afară însă de plaiu Slam-Râmnic.

De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. — Vătaşe de plaiul .... sud.... sănătate, 'ţĭ facem în scire, că prin Notă de la cinstita Agenţie ni s'a făcut arĕtare cum că făcĕtoriĭ de rĕŭ, ce ămblă pe la hotarele Ţĕriĭ, când îĭ gonesc şi îĭ stinahorisesc de dincolo, eĭ fug şi scapă dincóce, pentru care se cere, ca în vreme ce te va însciinţa de dincolo, cum că sunt hoţĭ la munte, să sărĭ şi tu cu plăieşiĭ i potecaşiĭ a le eşi înainte, şi a le închide drumurile ca se nu scape, ci să se prinḑă; care acestea cererĭ fiind pentru Nizam şi pentru bună petrecere, s'aŭ primit de Divan, şi iată-ţĭ poruncim, ca după datoria ce aĭ, apururea să străjuescĭ plaiul de hoţĭ, şi făcătorĭ de rele, şi când 'ţi va scrie de dincolo pentru prinderea făcĕtorilor de rĕŭ, îndată să sărĭ cu plăiaşiĭ i potecaşiĭ a se prinde, să nu scape, dar şi dincóce când vor fi hoţĭ, carĭ ămblă la munte, ca să nu scape dincolo, asemenea şi tu să însciinţezĭ de ceea parte, ca să sară şi ceĭ de dincolo pentru prinderea lor; de care s'aŭ facut cunoscut şi Cinstiteĭ Agenţiĭ spre a urma şi ceĭ de acolo după acéstă orînduială. — (*Cod. LIV, fila 124.*)

Manolache Ban, Stefan Văcărescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Constantin Bălăceanu, Antonie Postelnicul, Vel Vist. Constantin Varlaam.

www.dacoromanica.ro

Dumné-ta Bimbaşa Nicole Bitolene, sănĕtate, atâtea ḑile sunt de când Măria Sa Vodă, după ipolipsul ce are asupra dumné-tale, te-a trimis afară prin judeţe cu poruncă în scris, însoţit cu ómeniĭ dumnitale şi cu potera Spătăriei, ca verĭ unde veĭ auḑi că s'aŭ ivit niscare-va hoţĭ făcĕtorĭ de rele, să te pornescĭ asupra lor lovindu-ĭ, prinḑêndu-ĭ şi isgonindu-ĭ din tóte părţile, şi vedem că de atuncĭ până acum nicĭ o însciinţare nu aĭ trimis de urmarea ce veĭ fi făcut, şi maĭ vîrtos auḑim, că hoţiĭ s'aŭ maĭ înmulţit, în cât aŭ împănat tóte drumurile, de nu pot călĕtoriĭ drumaşĭ să-şĭ caute de trebile lor din pricina hoţilor; pentru care scriem dumne-tale într'adins, ca după porunca ce ţi s'a dat de către Măria Sa Vodă, şi după bun ipolipsul ce aĭ de vrednicie, îndată să te pornescĭ pe la locurile acelea unde veĭ auḑi că se încunjură hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele, să puĭ în urmare luminata poruncă a Mărieĭ Sale luĭ Vodă, ce-ţĭ este dată, ca să-ĭ goniţĭ şi să-ĭ loviţĭ, şi în scurt să-ĭ desrădăcinezĭ cu totul de unde se va fi aflând prin judeţe, căcĭ prin plaiurĭ s'aŭ poruncit Vătaşilor de plaiŭ, ca şi eĭ să facă asemenea urmare cu plăieşiĭ lor; decĭ nu suntem la îndoială, că dumné-ta veĭ pune tótă silinţa şi veĭ metahirisi la acésta verĭ-ce mijlóce vrednice veĭ socoti, ca să se mântuiască drumaşiĭ şi locuitoriĭ de către făcĕtoriĭ de rele, ca şi unul ce şi dumné-ta te socotescĭ ca un pămîntean, şi nădĕjduescĭ a te chivernisi aicĭ în ţéră, şi a-ţĭ dobândi şi adaos la ipolipsis ce aĭ, pentru care aşteptăm şi rĕspunsul dumne-tale de urmarea ce veĭ face, şi fiĭ dumé-ta sănĕtos.—1807 August 17.

Anexele litera B.

Actele relative la Epitropia obştireĭ.

De la întâiul Divan şi comitet al principatuluĭ.,—Cinstite dumné-ta Vel Vornice al obştirilor, cât pentru Mihaiŭ Logofĕtul ce l'aŭ orînduit condicar al epitropieĭ în locul rĕposatuluĭ Anton, iată Divanul, după alegerea dumitale, întăresce epistasia acesteĭ condicăriĭ pe chipul numituluĭ Logofĕt Mihaiŭ. Iar pentru catagrafia acelor sineturĭ, iată Divanul orînduesce pre Răducanu Toplicénu Logofĕt za taină, din partea Divanuluĭ, ca împreună cu condicarul epitropieĭ să facă urmare întocmaĭ.—1811, Martie 11. *(Cod. LXVII, pag. 503)*

Ignatie Mitropolit, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

Către slăvitul Divan, de la Vornicia obştirilor.

Printr'altă jalbă ce a dat slăvituluĭ Divan dumné-luĭ medelnicerul Mateĭ Grecénu şi dumné luĭ slugerul Costache Grecénu, îşĭ arată halul scăpătăciuneĭ cu cheltuellĭ şi cu case grele, cere prin rugăciune a se orîndui al 2-lea epitrop cu léfa epitropieĭ obştirilor, în dosul cărora jălbĭ mi se poruncesce să arĕt în scris câţĭ al 2-lea epritropĭ este orînduiala să fie la vornicia obştirilor şi câţĭ se află acum în slujbă, anume şi din ce vreme? Cinstiteĭ poruncĭ următor fiind, arĕt, că maĭ întâiŭ vĕḑui o întărire a slăvituluĭ Divan, de la lét. 1809 Ianuare, iscălită de părintele mitropolit Do-

www.dacoromanica.ro

siteiŭ şi de părintele episcop Buzĕŭ şi de către dumnė-luĭ biv Vel Vornic Radu Golescu, cu catastiĭ alăturat de îndreptarea ce s'a făcut atuncĭ atât puţinuluĭ irat al cutieĭ, cât şi lefile logofeţilor şi a 2 epitropĭ şi altor săracĭ, la carĭ acea îndreptare după potriva slujbeĭ ce se află acum aŭ lăsat a fi numaĭ doĭ al 2-lea epitrop, ce sunt şi acum în slujbă armaş Gheorghe zet Voitinénu, polcovnicul Iordache, carĭ sunt îndestuĭ după iratul şi după slujba ce are acum epitropia, maĭ vîrtos aceştia sunt şi cu tótă osîrdia alergătorĭ la trebile ce se urméză, şi cu sciinţă în ce chip să se pórte. Drept aceea, după poruncă nu lipsesc a face arĕtare slăvituluĭ Divan. — 1811, Martie 13. (*Cod. LXVII, pag. 508.*)

Grigoraş Romanitis Vornic.

De la întâiul Divan şi principat al Valahieĭ.

Cinstite dumnė-ta Vel Vornice al obştirilor, am vĕḑut arĕtarea ce ni se face printr'acéstă anafora, şi fiind-că aceştĭ doĭ al doilea epitrop, ce se arată în dos sunt orînduiţĭ încă de la lėt. 1809 Ianuare, de când s'aŭ împlinit şi aŭ trecut până acum doĭ anĭ, şi fiind-că şi jăluitoriĭ aceştia adecă medelnicerul Mateiŭ Grecénu şi slugerul Cóstache Grecénu sunt scăpătaţĭ şi săracĭ; iată Divanul îĭ orînduesce al 2-lea epitrop pe amîndouĭ în locul celor din dos arĕtaţĭ, pre carĭ să-ĭ şi cunoscĭ dumnė ta de astăḑĭ înainte de orînduiţĭ într'acéstă slujbă, urmându-se şi darea lefeĭ pe chipul lor. — 1811, Martie 18. (*Cod. LXVII, pag. 509).*

General-maior-Şteter, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu, Vel Vistier, biv Vel Medelnicer (1).

Adaos.

Eraŭ imprimate capitolele XVI şi până aci cu referinţă la administraţiunea ţĕrilor române. când ne-aŭ maĭ venit la mână câte-va acte confirmând aserţiunea nóstră din ḑisele capitole. Le dăm aci cu indicarea pagineĭ din urmă la care corespund.

La pagina 209 am arĕtat că întâiul Divan a cercat să-şĭ dea óre care *independenţă* în administrarea ţĕreĭ munteneścĭ. S'a vĕḑut din documentele aduse că pe dată a fost rechiămat la ordine de Engelhard. Totuşĭ la 28 Iulie 1810 primul Divan adreséză luĭ Miloşevicĭ următórea anafora, solicitând maĭ multă libertate de mişcare, o maĭ mare autoritate decât voiaŭ să-ĭ lase muscaliĭ:

Către Excelenţa Sa General Crasno-Miloşevicĭ.

Sciut este Excelenţeĭ Tale şi de obşte cunoscut, că tóte oblăduirile din orĭ-ce parte de loc, atuncĭ pot ocârmui trebile din ţinutul lor cu bună orînduială, cum şi pricinile noroduluĭ a le căuta şi a le săvîrşi cu înlesnire

(1) Maĭ dăm unele documente relative la vornicia obştirilor la capul edilităţeĭ.

www.dacoromanica.ro

și fără de întîrdiere, și in scurt, atuncĭ se póte păzi într'acel loc o bună întocmire întru tóte, când adecă ceĭ ce se află sub ocârmuirea aceleĭ oblăduirĭ vor fi supușĭ și următorĭ la cele după orînduială poruncĭ ale oblăduitoruluĭ lor, iar când în potrivă, se vor urma cu neînțelegere și nesupunere, atuncĭ iarășĭ urméză, că nu numaĭ nicĭ un *respect* a se socoti către acea oblăduire, ci și trebile câte îșĭ aștéptă a lor săvîrșire de la a sa îngrijire a pururea să nu se săvîrșéscă în vreme cuviinciósă și cu căduta lor orînduială, care acéstă neîndeletnicire a săvîrșiriĭ trebilor, vedem că din di in di o să ajungă a se pricinui și la oblăduirea comitetuluĭ acestuĭ Divan, *din nesupunerea și neînțelegerea a multor obraze, din felurĭ de trepte și stărĭ, carĭ se arată către oblăduirea Divanuluĭ* cu felurĭ de împotrivirĭ, uniĭ adecă când se întîmplă câte vre-o trebuință grabnică dintre cele ostășescĭ, a se orîndui și eĭ spre împlinirea și săvîrșirea acelor trebuințe, nicĭ într'un chip nu se supun la porunca Divanuluĭ, alțiĭ iarășĭ la pricinile de judecățĭ ce se întîmplă a avé, părîțiĭ séŭ părîșiĭ nu arată supunere la hotărîrile judecățiĭ Divanuluĭ și așa din di în di, adăogându-se nesupunerea și luându-se acéstă rea pildă unul de la altul, nu este îndoială că și săvîrșirea ostășescilor trebuințe zăticnindu-se, urméză a merge spre scădere și ceĭ ce vor fi năpăstuițĭ de către alțiĭ a fi răbdatorĭ în vecĭ de dreptul lor și în scurt, fiesce-care să socotéscă pravilă și stăpînire voința sa în parte. Excelența Ta, acest Divan, ce și acum este alcătuit de *cilenĭ din partea boerésca, este sciut de toțĭ că și chiar în dilele stăpîniriĭ Domnilor avea maĭ de o potrivă putere cu Domnul, ce era după vremĭ în scaunul Domnieĭ*, fiind-că orĭ ce orînduială seaŭ obiceiŭ noŭ ar fi cugetat să întocméscă Domnul în țéră, nicĭ odinióră nu-șĭ săvîrșia acel cuget făr de scirea și sfatul de obștie al boerilor; precum și asupra schimbăriĭ Domnilor pe când venia aicĭ în scaun Domnul cel noŭ, iarășĭ boeriĭ împliniaŭ locul stăpânireĭ cu deplină putere asupra tuturor locuitorilor acesteĭ țĕrĭ, fără deosebire; dar acum când maĭ vîrtos acéstă țéră din milă dumnedeiască se afla sub stăpânirea prea puterniceĭ creștinesceĭ împĕrățiĭ și urméză după a împĕrătesciĭ sale mărirĭ bunăvoință, ca tóte trebile și pricinele să se sĕvîrșéscă cu bună orînduială și întocmire și fieș-care să-șĭ cunóscă datoria sa, orĭ către cel maĭ mare séŭ către cel maĭ mic al sĕŭ, vedem o împotrivă urmare din pricina unora neînțelegătorĭ datoriilor lor ce se cuvine a avea și a cunósce către oblăduirea ce este întocmită de către ceĭ maĭ marĭ și cu deplină putere stăpânitorĭ; de aceea rugăm pre Excelența Ta, să binevoescĭ a întări deplina putere a Divanuluĭ către ceĭ ce sunt sub oblăduirea sa, ca cu acest mijloc să pótă săvîrși tóte datoriile sale câte se cer atât întru ostășescile trebuințe, cât și la acele politicescĭ, că într'alt chip urméză a se pricinui necontenit zăticnirĭ la orĭ-ce trébă și pricină și rĕspunderea socotim că nu va rĕmânea asupra Divanuluĭ; pentru care cu deplină nădejde aștéptă Divanul și cinstit rĕspuns al Excelențeĭ Tale. 1810 Iulie 28 (Cod. LXVI, fila 27.)

www.dacoromanica.ro

Acéstă anafora primul Divan o trămite prin Engelhard (1).

Nu isbutesce primul Divan în scopul urmărit: el rămâne mereŭ subordinat până și Polcovniculuĭ Loghinov, cum am arĕtat la *pag. 197* din urmă. In adevĕr nicĭ un ordin al primuluĭ Divan nu era băgat în sémă dacă nu avea semnătura oficeruluĭ sus alipit la Divan.

Probéză acésta și următorul act:

Excelența Sa Șteter.

Că ofițerul de la Isprăvnicatul Oltuluĭ a trimis 4 cópiĭ după poruncile Comitetuluĭ, ce s'a fost dat pentru nisce banĭ de a-ĭ împlini de la nisce locuitorĭ, aĭ luĭ baș-Ciohodar și fiind-că acele poruncĭ sunt numaĭ cu iscăliturile comitetuluĭ, nu s'a ținut în sémă și poruncesce, ca de acum înainte orĭ-ce poruncĭ se va trimete la județe, tóte să fie cu iscălitura Polcovniculuĭ Loghinov seaŭ de la Visterie a asesoruluĭ Stancevicĭ.—1811 Aprilie 26. (*Cod. LXIII, fila 44 verso.*)

*

Dacă Divanul era subordinat oficeruluĭ rus băgat în sînul luĭ, ce maĭ însemnaŭ bieții Ispravnicĭ din județe, față cu oficeriĭ pușĭ să-ĭ controleze? Numaĭ înțelegêndu-se cu eĭ ca să jăfuiască, puteaŭ să se mențină în Ispravnicat (*vedĭ pagina din urmă 213.*)

Importanța ofițerilor rușĭ de la ispravnicate o demonstră și împrejurarea următóre:

Excelența Sa Șteter

Senatorul trimite douĕ inele de brilianturĭ pentru ofițeriĭ de la Isprăvnicatul Ilfov după laudele slujbeĭ lor ce s'a arĕtat și după voința grafuluĭ Caminsky.—1811, Aprilie 23. (Cod. LXIII, fila 44 verso.)

Din contră, ispravnicul care este rĕŭ recomandat de muscalĭ, este dat afară.

---

(1) *Către generalul Enghelhardt.*

Dintr'acéstă alăturată arĕtare, ce face Divanul către Excelența Sa Senatorul president Divanurilor pentru nesupunea unora și altora ce se arată. la poruncile și hotărîrile Divanuluĭ veĭ lua Excelența Ta pliroforie, pentru care și ne rugăm a se trimite la Excelența Sa, spre a avea Divanul și cinstit rĕspuns al Excelențeĭ Sale. 1810 August 4.

Iar cartea către Senatorul este făcută la 3 foĭ. (Cod. LXVI, fila 29 v.)

www.dacoromanica.ro

«Pentru Ispravnicul Vilara de le Buzĕŭ, căcĭ s'a arĕtat cu nebăgare de sémă, către Ex. Sa General maior Wiavinski, i se va face porunca Divanuluĭ, ca să lipséscă din Isprăvnicie şi găsindu-se altul vrednic a se orîndui în locu-ĭ Divanul va însciinţa pe Ex. Sa.» (Cod. 61, fila 31 verso.)

La *pag. 215* am amintit de jafurile şi abusurile ispravnicilor. La *pag. 220* am arĕtat că vătaşiĭ de plaiurĭ, ca ceĭ maĭ în contact cu ţĕraniĭ eraŭ ceĭ maĭ aprigĭ jăfuitorĭ. Dăm aci încă câte-va acte relative la făpturile acestor douĕ categoriĭ de administratorĭ:

De la Divan.

Fiind-că Divanul a luat întrégă şi adevĕrată pliroforie de la mulţĭ din scutelniciĭ boerescĭ de prin satele judeţuluĭ Prahoveĭ, pe carĭ 'ĭ-am adus faţă în divan de 'ĭ-am cercetat, că Medelnicerul Tufeanu Ispravnicul aceluĭ judeţ, a îndrăznit de a luat de la Scutelniciĭ boerescĭ de tot omul câte tal. 15. şi 60, cu cuvînt ca să ĭ scape a nu-ĭ trimite cu fîn la judeţul Focşanilor, şi fiind-că acéstă netrebnică urmare a numituluĭ Ispravnic este fără de scirea şi porunca Divanuluĭ, orînduim dar pre dumnĕ luĭ şătraru Constantin Cali să mérgă la judeţul Prahoviĭ, unde rădicând pre numitul Ispravnic Tufeanu, să-l pórte cu sine din sat în sat, şi verĭ la care sat va găsi, prin cercetare, pre verĭ-care scutelnic verĭ a cuĭ va fi, că li s'aŭ luat banĭ cu numirea şi pricinuirea ce s'a ḑis maĭ sus, îndată aci pe loc să apuce pre Ispravnic, să întórcă înapoĭ toţĭ aceĭ banĭ, dându-ĭ fieş-căruia scutelnic pe a mână, şi apoĭ după ce va împlini dreptul fieş-căruia cu urmare precum s'a ḑis maĭ sus, să iea pre Medelnicerul Tufeanu să-l aducă aicĭ la Divan, ca să rĕspunḑă pentru acésta împotrivă urmare a sa, şi orĭ pre Tufeanul Ispravnic, orĭ pre Sărdarul Iancu Cocorăscu, ce este Mum-Başir rînduit acolo, orĭ pre fiul Lupoianuluĭ, séŭ verĭ pe care altul va dovedi, numitul orînduit cercetător că aŭ luat banĭ, orĭ de la scutelnicĭ, séŭ de la poslușnicĭ, să-ĭ apuce pe şin să împlinéscă de la dînşiĭ, şi să-ĭ dea înapoĭ fieş-căruia pe a mână, şi apoĭ după ce va face împlinirea să-ĭ iea de acolo pre verĭ-carĭ va găsi că aŭ luat banĭ de la scutelnicĭ şi poslușnicĭ, să-ĭ aducă aicĭ la Divan, după ce însă va împlini maĭ întâiŭ dreptul fieş-căruia, precum s'aŭ ḑis maĭ sus; şi din câţĭ banĭ va împlini Mumbaşirul cel rînduit, să şĭ aibă a lua drĕptă zăciuiala sa, aducênd la Divan şi fóie arĕtătóre, câţĭ banĭ a împlinit, de la cine şi căruĭ scutelnic séŭ poslușnic a nume? iară pentru trĕpăd în urmă se va hotărî de la cine şi cât să-ĭ dea. 1808, Ghenarie 15. (*Cod. LIV, fila 219.*)

De la Divan.

Dumnĕ-ta biv. Vel Stolnice Lupoiene Ispravnice ot sud. Prahova, Divanul a luat întrégă şi adevĕrată pliroforie de la mulţĭ din scutelniciĭ boerescĭ de aicĭ dintr'acest judeţ, (pe carĭ i-am adus faţă în Divan de i-am cercetat), cum că tovarĕşul dumitale Medelnicerul Tufeanu, de împreună cu fiul d-tale, eşind afară in satele judeţuluĭ, aŭ îndrăsnit de aŭ luat de la

www.dacoromanica.ro

Scutelnicĭ, de tot omul câte tal. 15:60 cu cuvînt ca să-ĭ scape a nu ĭ trimite cu fîn la judeţul Focşanilor, şi fiind că acéstă netrebnică urmare este de tot fără scirea şi porunca Divanuluĭ, multă mirare avem pentru d-ta, cum şi în ce chip îngăduescĭ a se face acest fel de jafurĭ în judeţ, în vreme ce Divanul te are la Ipolipsis de bětrân cinstit şi cu durere de aceştĭ săracĭ patrioţĭ; la care de veĭ pricinui că acésta s'a făcut fără scirea Domnieĭ-Tale, nu te poţĭ descurca de vinovăţie, în vreme ce eştĭ dator a îngriji peste tótă vremea necontenit de a nu se urma vre-un jaf în judeţ, nicĭ câtuşĭ de puţin împotrivă supĕrare sĕracilor locuitorĭ, iar de s'a făct acésta şi prin scirea d-tale, (precum şi este bănuială, de vreme-ce aŭ fost şi fiul d-tale împreună la luarea banilor), însu-ţĭ socotesce cât îţĭ este de mare vinovăţia, şi câtă dărăpănare primescĭ la Ipolipsis şi credinţa ce avea Divanul asupră-ţĭ, în vreme ce unele ţi-se poruncesce şi altele urméză, căcĭ pre aceştĭ scutelnicĭ numaĭ pentru óre-care ajutor a locuitorilor s'aŭ dat, ca să care şi eĭ fîn la marea şi grabnica trebuinţă ce este a ţĕriĭ, dar însă numaĭ ceĭ ce vor avé cară şi boĭ, iară nu şi ceĭ ce nu vor avea, încă şi la chiar aceĭ ce vor avea să se facă cumpĕnire, ca ceĭ ce vor fi avênd vite de boĭ maĭ mulţĭ să ducă şi unul singur un car, iar ceĭ-ce vor fi maĭ săracĭ şi vor avea numaĭ câte doĭ boĭ, să ducă şi doĭ un car, iară să nu li-se iea banĭ de om, câte tal. 15:60; nicĭ să fie îndatoraţĭ a duce câte nouă stînjinĭ de fîn, precum d-vóstră urmaţĭ, fiind că în porunca ce vi s'a trimis nu scrie stînjenĭ, ci scrie să ducă câte un un car de fîn, şi aceste le faceţĭ de la înşi-vĕ, numaĭ şi numaĭ ca se puteţĭ stenoharisi şi strîmtorà, să le cereţĭ şi să le luaţĭ banĭ. Decĭ straşnic 'ţĭ poruncesce Divanul, să deschidĭ ochiĭ şi să priveghiezĭ cu mare luare aminte a nu se maĭ face de acum înainte câtu-şĭ de puţin jaf, séŭ împotrivă supĕrare, nu numaĭ scutelnicilor şi poslusnicilor, ce şi celor l-alţĭ de obşte locuitorĭ, căcĭ maĭ viind la auḑul Divanuluĭ câtuşĭ de puţină urmare împotrivă, hotărît să sciĭ, că nu numaĭ veĭ fi lipsit din Isprăvnicie, ci încă te veĭ şi pedepsi negreşit, ca un următor împotriva poruncilor, şi ca un vătămător al patrioţilor. 1808 Ghenarie 15. — (*Cod. LIV, fila 219.*)

La 9 Maiŭ 1809 întâiul Divan şi Comitet dă afară din Logofeţie i din privelegiŭ pe logofeţelul de Divan şi îl trece în bir la mahalaoa, unde locuesce, pentru-că. trimis fiind să cerceteze după reclamaţiunea locuitorilor din satul Ferbinţiĭ asupra unuĭ Petre Botezatul de acolo, acel Logofeţel a părtinit pîrîtuluĭ Petre.

Intâiul Divan către Generalul Engelhard.

Pentru taleri 81.282, ce s'aŭ arĕtat în trecutele dile Ex. Tale de Divan, că s'aŭ hrăpit de pe la locuitoriĭ din judeţul Vâlciĭ, de către Clucerul Const. Brăiloiŭ în diastimă de 3 lunĭ, ce a fost Ispravnic la numitul judeţ, după în scris rĕspunsul Ex. Tale, ce aĭ trimis către Divan, prin predlojenia scrisă de la . . . . a trecuteĭ lunĭ sub No. . . . îndată şi Divanul trimeţênd volnicie cu mumbaşir şi împreună şi cu oficerul cel orînduit din partea Ex. Tale, aŭ şi adus aice pre numitul Clucer, pre carele înfăţi-

www.dacoromanica.ro

şindu-l la întâiul Divan înaintea nóstră, de faţă cu sameşul aceluĭ judeţ, după amĕruntă cercetare, ce am făcut, s'a dovedit pe anume asupra Cluceruluĭ, după chiar sineturile, ce se vĕḑură sub iscăliturile sale, talerĭ 56.432, pentru carĭ am şi orînduit zapciŭ al Divanuluĭ, ca să-ĭ împlinéscă în soroc de 3 ḑile, iar de nu va plăti Clucerul până la acel soroc, să-l ridice orênduitul zapciŭ la caraulă. Aşijderea şi pentru alţĭ talerĭ 20.800 ce a arătat sameşul, că şi pentru aceea are sineturĭ ale Cluceriuluĭ, doveditóre, că sunt tot asupra luĭ, fiind-că acele sineturĭ nu le avu lângă sine, i-am dat soroc de 10 ḑile, ca să le aducă şi atuncĭ cercetându-se şi acele şi dovedindu se tóte asupra Cluceruluĭ, îl va îndatora Divanul cu asemenea mijloc, de-ĭ va plăti şi pe aceĭa, iar asupra Sameşuluĭ s'aŭ găsit până acum (însă fără de dovadă) talerĭ 3.300 şi urmarea ce a făcut Divanul asupra acesteĭ pricinĭ, nu lipsim a arĕta Ex. Tale; iar ceĭ-l-alţĭ talerĭ 7.500, ce lipsesc din maĭ sus arĕtata sumă de talerĭ 21.282 s'aŭ împlinit şi s'aŭ întors înapoĭ locuitorilor. — 1810 Marte 11. *(Cod. LXI. fila 67.)*

Excelenţa Sa Engelhard.

Că după nota Divanuluĭ cu No. 522, prin care aŭ arătat cercetarea, ce a făcut Spătarul Polcovniculuĭ Mateĭ Şoica şi s'a găsit vinovat nu numaĭ să lipsóscă din slujbă, ci încă nicĭ să se maĭ orînduiască în vr'o slujbă.— 1810, Maiŭ 17. (*Cod. LXIII, fila 5 verso.*)

Dintr'un alt raport de la Logofeţia cea mare către Slăvitul Divan vedem, că un Enache Rădulescu se ḑice sudit frances. Totuşĭ, deşi sudit a fost orînduit mumbaşir din partea vătafuluĭ de aproḑĭ în timpul când relaţiile cu Austria eraŭ încetate şi în calitate de mumbaşir a jăfuit nisce ciobanĭ ardelenĭ de 12 galbenĭ sub cuvînt că nu i s'aŭ dat banĭ de cheltuială ca mumbaşir, nicĭ treapăd. Ciobaniĭ s'aŭ jăluit şi Divanul dă vina pe vătaful de aproḑĭ, pentru că «de nu avea în zapcilâcul sĕŭ ómenĭ îndestuĭ spre a se sluji cu eĭ, era dator să arete Divanuluĭ, iar nu se orînduiască mumbaşirĭ sudiţĭ.» Decĭ vătaful de aproḑĭ să fie împlinit prin vătaful de curte până în 24 ore de ceĭ 12 galbenĭ, după care vătaful de aproḑĭ să-şĭ caute cu acel mumbaşir sudit frances. (*Cod. LXVII pe la început.*)

De la Vornicia cea mare a ţĕriĭ de sus către I-ul Divan din 14 August 1810.

Prin jalba ce a dat la Divan boerinaşiĭ, neguţătoriĭ şi toţĭ birniciĭ plaiuluĭ Vălcanuluĭ din jud. Gorj, jăluindu-se pentru Grigorie Halvagioglu Vătaful acestuĭ plaiŭ, arĕtând prin jalba lor felurime de jafurĭ şi hrăpirĭ ce li s'a făcut şi li se face de către numitul, încă şi cu casne, iar fi pedepsind în diastimă de 6 lunĭ de când este Vătaf, cerênd ca să li se orînduiască cercetătorĭ, să cerceteze jafurile şi hrăpirile, ce li s'aŭ făcut, spre a se despăgubi, care jălbĭ fiind rînduite la mine spre cercetare, ... m'am pliroforisit, nu numaĭ că este fórte pornit spre jafurĭ, ci încă fără nicĭ o sciinţă la ale Vătăşieĭ. Cât dar pentru luările nedrepte şi hrăpirile ce va fi făcut, va bine-voi Divanul, să se orînduiască un Logofĕt al Visterieĭ,

www.dacoromanica.ro

vrednic, carele se va povĕţui de către mine, ca să facă cercetare scumpă şi verĭ-ce jafurĭ va fi făcut orĭ-cuĭ, făcênd şi împlinirea de la numitul, să întorcă locuitorilor înapoĭ, de la carĭ să iea adeverinţă că şi-a primit fiecare dreptul luĭ. Iar pre numitul Halvagioglu, socotesc că va fi prea bine a se lipsi cu totul din Vătăşie acum şi a se orîndui orĭ vre-un pămîntean de acolo (însă prin scirea mea), seaŭ altul, care va găsi cu cale, să nu fie volnic să-l ardice de acolo pe acel Halvagioglu până nu se va săvîrşi cercetarea tótă şi împlinirea, ca să şi-o pótă săvîrşi cu bună orînduială.

La 24 August 1810, I-ul Divan aprobă. (*Cod. LXVII nenumerotat.*)

Către Generalul Engelhard.

Cu cinste s'a primit predlojenia Excelenţieĭ Tale, scrisă de la 14 ale acesteĭ lunĭ, cu No. 3.178, pentru pricina vătafuluĭ de plaiŭ Vâlcanuluĭ sud. Gorj, la care şi nu lipsesce Divanul a arĕta Excelenţeĭ Tale, că pentru acest vătaf arĕtându-se cu jălbĭ mulţĭ din locuitoriĭ aceluĭ plaiŭ, că le face nedreptăţĭ şi jafurĭ, Divanul a orînduit cercetător un cinovnic acolo în faţa loculuĭ; fiind însă că până se face cercetarea, urma ca să fie depărtat din trĕbă, acel vătaf, de aceea Divanul a fost orînduit numaĭ un vechil în locul luĭ, până se va isprăvi cercetarea, iar nu că l'a fost lipsit de tot, iar acum fiind-că a venit la Divan însciinţare de la orînduitul cercetător, cu fóie arătătóre pe anume de jafurile şi mâncătoriile ce s'aŭ dovedit că aŭ făcut acel vătaf locuitorilor, după cuviinţă s'aŭ şi lipsit din trĕba Vătăşieĭ, orînduindu-se altul în locul luĭ, porunciudu-se şi numituluĭ cercetător, ca să împlinéscă de la dînsul tóte acele jafurĭ şi câte altele se va dovedi locuitorilor. — 1810, Septembre 28. (*Cod. LXIV, fila 36.*)

Cu mumbaşir de la Divan, un zapciŭ spătăresc s'a ordonat la 1811, Iunie 14, aducerea, prin scirea Ispravnicilor, a luĭ Iancu Pală, zapciul plăşiĭ Tohanilor, care a bătut şi a necinstit pre polcovnicul de judeţ şi pre poteraş. (*Cod. LXV, fila 99 veoso.*)

De la întâiul Divan şi Comitet, către dumné-luĭ biv vel Sluger Nicolae Greceanu, cercetătorul de la sud. Argeş.

Scrisórea dumi-tale de la 18 ale luncĭ aceştia s'a primit la Divan şi s'a vĕdut însciinţarea, ce facĭ pentru acel Anastasie Postelnicel ot Pitescĭ, ce acum treĭ anĭ aŭ stătut Vătaf plaiuluĭ Loviştea, pentru multele năpăstuirĭ şi nedreptăţĭ, ce prin cercetare s'aŭ dovedit că aŭ urmat şi aŭ făcut locuitorilor sătenĭ dintr'acel plaiŭ, şi bine aĭ urmat dumné-ta de aĭ dat în stăpânirea lor muntele Ipodul, cum şi pentru împlinirea ce le-aĭ făcut de aceĭ talerĭ 400 dintr'aceĭ talerĭ 2.900; şi de vreme ce săraciĭ sătenĭ aŭ dreptate a se uşura şi de talerĭ 800 ce i-aŭ încărcat la arenda poduluĭ, cu nume de răinăşiţurĭ, i cu talerĭ 1.400 ce aŭ dat gloabă, dumné-ta să apucĭ pe numitul Anastasie ca să împlinescĭ aceştĭ banĭ de la dînsul şi să'ĭ daĭ săracilor sătenĭ, dar însă să cercetezĭ, şi de se vor dovedi sătenii datorĭ cu niscaĭ banĭ prin zapis numituluĭ Anastasie, netăgăduit de sătenĭ, atuncĭ

www.dacoromanica.ro

să se scadă Anastasie, cu aceĭ banĭ, din baniĭ ce are a întórce înapoĭ, și Anastasie îșĭ va căuta baniĭ unde ĭ aŭ dat; carele de se va fi aflând acum cu șederea în plaiŭ să-l muți negreșit să șadă în Pitescĭ, de unde îl arăți că este, făr de a fi volnic ca să maĭ locuiască în plaiŭ și când sătenii vor maĭ rămânea cevașĭ datorĭ luĭ Anastasie, peste baniĭ de maĭ sus ziș, ce poruncim ca să întórcă sătenilor, să le puĭ un soroc cuviincios, după starea neputinței numiților sătenĭ, ca să'ĭ plătéscă cu un soroc maĭ îndelungat: și de urmarea ce veĭ face iarășĭ să însciințeze Divanuluĭ trimețênd la Divan și adeverință sub iscălitura sătenilor de împlinirea ce veĭ face —1812 Aprile 24. Polcovnic Loghinov, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, vel Vist.

La 6 Martie 1812, locuitoriĭ din sud Vâlcea se jăluesc asupra vameșuluĭ Vistier Pârvul, că i a asuprit, să nu se maĭ orînduiască iarășĭ la acel județ. (*Cod. LXIV, fila 210.*)

De la Căimăcămia Țării Românescĭ. Nouă poruncĭ la Vătașiĭ plaiurilor de la Saac, Prahova i Dâmboviița i Muscel și Argeș pentru hoți.

Vătașe de la plaiul... sud . . . sănătate, cu tóte că în trecutele zile vi s'a trimis luminată poruncă a Mărieĭ Sale luĭ Vodă ca unindu-te cu plaașiĭ, cu potera ce s'a trimis de aicĭ, și într'acest județ asupra hoților decĭ să-ĭ goniți și să-ĭ loviți, dar fiind-că acéstă poteră are ómenĭ destuĭ, în cât nu face trebuință de a se uni și cu plăiașiĭ, drept aceea-'ți poruncim ca cu plăiașĭ câțĭ aĭ, să priveghezĭ a te înconjura napristan printr'acest plaiŭ, și orĭ unde veĭ auzi nescare-va hoțĭ, verĭ ce fel de ómenĭ vor fi, să-ĭ gonescĭ, să-ĭ prindĭ, să-ĭ lovescĭ și în scurt să-ĭ desrădăcinezĭ cu totul din ținutul plaiuluĭ, și pe unde veĭ socoti că nu eștĭ destoinic a âmbla și a isgoni numaĭ cu plăiașiĭ potecașĭ ce-ĭ aĭ, volnic eștĭ, cu acéstă poruncă a nóstră, să ieĭ și de la fieș-care sat al plaiuluĭ câte patru, cincĭ plăiașĭ vînătorĭ, pre carĭ însoțindu-ĭ cu ceĭ-l-alți plăiașĭ, să te pornescĭ asupra hoților ce se vor ivi printr'acest plaiŭ; dar așa să urmațĭ negreșit, căcĭ de te voĭ arăta cu cătușĭ de puțină amelie la acésta, să fiĭ încredințat că veĭ fi lipsit de Vătășie. și se va orîndui altul. — 1807, August 17. (Cod, LIV, fila 55.)

Porunca ce s'a făcut la arălarea Spătărieĭ pentru lude 9 hoți.

De la Căimăcămia Țării Românescĭ. — Dumné-vóstră Ispravnicilor ot sud. Slam. Rômnic, fiind-că acești liude 9, ce se văd arătațĭ într'acésta cu numele i chipul și cu portul lor, sunt mărturisițĭ de un. . . . . hoțul ce s'a prins și se află la închisórea Spătărieĭ, cum-că sunt tovarășĭ aĭ luĭ, și fiind-că toți acești arată numitul că aŭ fugit de aicĭ într o căruță cu doĭ caĭ învălită, iată să trimite acest. . . . zapciŭ spătăresc, cu care vi se poruncesce să dațĭ strașnică poruncă la zăpciiĭ plășilor, și la toțĭ căpitaniĭ mărginilor, ca să se prindă negreșit, și prindêndu-se să-ĭ dațĭ în mâna orînduituluĭ zapciŭ, ca împreună și cu alțĭ paznicĭ orînduițĭ de dumné-vostră, să-ĭ aducă aicĭ. 1807 Sept. 19. *(Cod. LIV fila 71.)*

www.dacoromanica.ro

Carte slobodă a Divanuluĭ la mânile luĭ Petre Căpitan, ce se află cu locuinţa în sud Muscel, că după cererea boerilor şi boerinaşilor şi tuturor locuitorilor aceluĭ judeţ, s'a orînduit cârcserdar în tot judeţul, spre ocrotirea şi liniştirea judeţuluĭ de către făcătoriĭ de rele, căruia să i se dea mână de ajutor, când va avea trebuinţă, atât de către Ispravnicĭ i de către Polcovnicĭ, cât şi de către Căpitanĭ, după cum cuprinde şi luminata carte a Marieĭ Sale luĭ Vodă ce o are în mânĭ. (*Cod. LVI, fila 100.*)

Pitac la Vel Vistier, ca să dea emiclic la 15 panduri, între care şi căpitanul stegarul lor, opriţĭ la Spătărie pentru paza jud. Ilfov, pentru tâlharĭ, însă pandurilor câte parale 10 pe ḑi şi căpeteniilor câte 20. (*Cod. LVI, fila 13 verso*).

S'aŭ trimis 30 de panduri la judeţul Argeş pentru prindere de hoţĭ. Divanul ordonă să li se dea *emiclic*, adică raţiune, pe ḑi, la panduri, câte 10 parale şi câte 20 la căpeteniile lor.—1808, Iunie 10.

In aceiaşĭ ḑi, Divanul trimite poruncă şi la Ispravniciĭ din Secuenĭ şi din Vlaşca, vestindu-li-se, că li s'a trimis câte 20 de panduri pentru prinderea hoţilor şi să le dea emiclic precum maĭ sus şi pentru orĭ-ce trebuinţă va avea căpetenia pandurilor, a însciinţa la dumnè-luĭ Vel Spătar, să aibă prin Ispravnicĭ a *corespondarisi* cu dumnè luĭ Spătar şi Ispravniciĭ să trimită negreşit însciinţările căpităniilor de panduri la dumnè-luĭ Spătar. Pentru orĭce lucru se va găsi la hoţĭ şi nu se va arăta păgubaşiĭ pe urma lor, să fie bune ale poteraşilor spre a-ĭ trage inima a năvăli la prinderea hoţilor, iar pentru câte lucruri se vor arăta păgubaşĭ aŭ să se dea păgubaşilor. 1808, Iunie 10.

Pentru judeţul Ilfov încă s'a oprit 15 panduri pe lângă Spătărie pentru paza judeţuluĭ de hoţĭ. Li se dă emiclic de 10 parale de om pe ḑi, iar căpeteniilor câte 20. (*Cod. LVI, fila 12.*)

In 15 August 1808 prin carte deschisă către Isprăvniciĭ, Divanul reînoesce ast-fel nizamul pentru apărarea de hoţĭ şi prinderea lor:

Publicaţiĭ pentru hoţĭ. De la Divan către Ispravnicĭ.

Incă de când s'a însărcinat cu dregătoria Spătărieĭ dumnè-luĭ fratele Vel Spătar, s'a trimes două rînduri de porunci ale Divanuluĭ în tote judeţele, precum şi la acest Ispravnicat, pentru nizamul hoţilor, ce se cuvine a se păzi pentru a putea petrece locuitoriĭ şi călătoriĭ în linişte şi a fi apăraţĭ de prăḑile şi casnele făcătorilor de rele, îndatorindu-se şi însuşĭ locuitoriĭ a fi cu mare priveghere, ca orĭ unde va simţi că s'a ivit vre-un hoţ, să mergă să dea de scire orĭ la căpitan, orĭ la polcovniciĭ judeţuluĭ, séŭ la Ispravnicat, precum şi de vor vedea vre-un om fără căpătâiŭ âmblând, orĭ prin sat, séŭ prin locurĭ taĭnice şi drumurĭ părăsite, numaĭ decât să sară să-l prinḑă şi ducêndu-l orĭ la Ispravnic séŭ la vre-unul din ceĭ-l alţĭ zapciĭ aĭ judeţuluĭ să iea adeverinţă, precum şi cârciumariĭ de pe drumurĭ să facă asemenea privighere şi urmare, căcĭ întîmplându-se de a călca séŭ de

www.dacoromanica.ro

a jăfui pre cine va niscaĭ-va hoţĭ şi făcătorĭ de rele şi dovedindu-se în urmă că aŭ simţit séŭ aŭ vĕḑut vre-uniĭ din locuitorĭ pre aceĭ hoţĭ, orĭ măcar iaŭ sciut unde-va ascunşĭ, şi nu s'a dus să dea de scire la Ispravnic, séŭ la vre-un altul din zapciiĭ judeţuluĭ, să scie cu hotărîre, că uniĭ ca aceĭ se vor îndatora a plăti păgubaşuluĭ tóta paguba ce-ĭ vor pricinui aceĭ hoţĭ şi făcătorĭ de rĕŭ; carĭ acele poruncĭ ale Divanuluĭ ce s'aŭ trimes şi la acest judeţ, măcar de nu s'aŭ şi trimes în ḑilele dumné-vóstră, se află însă la condica judeţuluĭ şi urméză a vĕ fi sciute şi dumné-vóstră; dar împotrivă vede Divanul, că nicĭ o urmare du se face după acelea, căcĭ hoţiĭ şi făcătoriĭ de rele din ḑi în ḑi se înmulţesc prin tóte judeţele, prădând şi jăfuindu-ĭ fără sfială ḑioa nameza mare. Decĭ iată şi acum poruncesce dumné-vóstră Divanul, cu străşnicie, ca negreşit să puneţĭ în lucrare acele de maĭ înainte poruncĭ întru tóte întocmaĭ după cuprinderea lor şi către acésta, orĭ unde şi orĭ când veţĭ simţi că s'a ivit niscaĭ-va hoţĭ prin judeţe numaĭ decât să daţĭ de scire Polcovnicilor şi Căpitanilor judeţuluĭ, precum eĭ sunt porunciţĭ de către dumné-luĭ fratele Vel Spătar, ca îndată să sară cu toţĭ poteraşiĭ i slujitoriĭ lor, cum şi cu deosebit ajutor de la Ispravnic, de va fi trebuinţă i cu locuitoriĭ de prin sate, cu ce vor avea arme, ca să-ĭ gonéscă séŭ să-ĭ prinḑă de vor putea orĭ viĭ séŭ morţĭ; iar când vre unul din Căpitanĭ séŭ Polcovniciĭ judeţuluĭ nu vor arĕta supunere către dumné-vóstră la acéstă madea, atuncĭ numaĭ decât să însciinţaţĭ la Spătar, ca să şĭ iea cuviincióasa rĕspundere de către dumné-luĭ fratele Vel Spătar acel neascultător şi nesupus, precum şi aŭ luat uniĭ din eĭ asemenea neurmătorĭ după însciinţările Ispravnicilor, de la alte judeţe, forindu-se însă ca nu cum-va din vre-o deosebită pricină, măhniţĭ fiind dumné-vóstră asupra vre-unuĭ din Căpitanĭ séŭ Polcovnicĭ, să însciinţaţĭ pentru dumné-lor lucrurĭ neînfiinţate, séŭ să-ĭ năpăstuiţĭ, şi să le daţĭ a înţelege şi aceste, că de acum înainte de se va întîmpla a călca şi a se maĭ jăfui de către hoţĭ vre-unul din negustorĭ, seaŭ locuitoriĭ dintr'acel judeţ, să scie cu hotărîre atât Căpitaniĭ, cât şi polcovniciĭ, că însuşĭ eĭ se vor îndatora a plăti tótă acea pagubă, ce se va pricinui aceluĭ jăfuit; şi de primirea şi punerea în lucrare a acesteĭ poruncĭ, să aibă Divanul rĕspunsul dumné-vóstră. — 1808, August 15. (*Cod. LV fila 113*).

Pitac de la Divan pentru înfiinţarea uneĭ potere nouă, o Căpitănie la Chiţoranĭ în judeţul Săcuenilor sub dĕlul cu viile, unde se află 5 drumurĭ marĭ.

Aci de a pururea boeriĭ şi locuitoriĭ, ce aŭ viĭ într'acele dĕlurĭ, pătimesc mare frică de hoţĭ, într'atâta, în cât uniĭ din ceĭ cu viĭ âmblă să le părăséscă, fiind Căpitănia judeţuluĭ departe. Căpitănia cea nouă de la Chiţoranĭ va fi din 10 slujitorĭ apĕraţĭ de dărĭ.

Pantele Postelnicelul e rînduit zabet şi căpitan. Acesta «să aibă a străjui acelc drumurĭ fórte cu luare aminte, priveghiând ḑioa şi nóptea şi când va simţi că s'a ivit pe acele locurĭ hoţĭ şi făcătorĭ de rele, să se scóle cu toţĭ slujitoriĭ, ridicând şi pre locuitoriĭ de prin prejur spre ajutor şi vînându-ĭ viĭ séŭ morţĭ şi să-ĭ trimiţă la dumné-lor Ispravniciĭ judeţuluĭ,

www.dacoromanica.ro

ca şi dumnė-lor să-ĭ trimită la Spătărie, după orînduială, cu examenul lor, ferindu-se însă, ca nu care cum-va şi în pricina acésta să facă nis-care-vaşĭ mâncătorĭ şi nedreptăţĭ, prepuind pe ceĭ drepţĭ. Şi pentru slujba sa, să aibă a lua obişnuitul adet de la slujitorĭ câte parale 20 şi 2 ale baltaguluĭ şi 3 ḑile orînduita clacă pe an. Pentru care poruncim şi vouĕ tuturor slujitorilor de la acéstă căpetenie, cunoscênd pre numitul căpitan şi zabet al vostru, să-ĭ daţĭ tótă supunerea şi ascultarea, căcĭ carele se va arĕta cu nesupunere, se va pedepsi. Către acésta, numitul Pantele, deosebit că are a fi nelipsit dintr'acéstă căpetenie, dar nicĭ avaet să nu aibă a da, nicĭ la spătărie, nicĭ alt cuĭ va şi, fiind-că aşa poruncesce Divanul; şi spre a se urma nestrămutat, s'aŭ dat acéstă carte a nóstră la mână ĭ. Acésta.—1809, Martie 22. (Cod. LVI, fila 60.)

La un moment Comitetul Divanuluĭ cere chiar intervenirea armateĭ din Oltenia contra hoţilor.

Divanul scrie luĭ Engelhard, că s'aŭ ivit hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele pe afară şi cere să scrie luĭ Miloradovicĭ ca şi acela să scrie Generaluluĭ Isaiov, ca să trimită 200 de panduri, carĭ să âmble cu poterile spătărescĭ pentru prinderea hoţilor, precum s'a trimes şi în anul trecut. — 31 Maiŭ 1809. *(Cod. LXI, fila 11 verso.)*

La Iunie 1809 întâiul Divan înfiinţéză o poteră specială de 60 neferĭ sub cârcserdarul Anastase Ceamul, cu léfă fixă de câte 15 tal. pe lună neferul, iar cârcserdaruluĭ 60 talerĭ pe lună, din Visteria ţĕriĭ. Dăm aci actele relative la acéstă nouă poteră.

«De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valachieĭ către fratele Vel Vist.

Fiind-că Divanul pentru prinderea şi isgonirea şi desrădĕcinarea hoţilor, ce acum s'aŭ îmulţit pre afară prin ţéră, aŭ orînduit pre bimbaşa Anastasie Ceamul cu 60 neferĭ, cu léfă, adecă cârcserdar po talerĭ 60 pe lună, iar neferilor de fie care po câte talerĭ 15 pe lună, să aibĭ dar dumné-ta a-ĭ aşeḑa la catastihul lefiĭ cu acéstă numită léfă, de la ḑi întâiŭ a luneĭ aceştia numită Iulie. 1809, Iulie 6.»

Étă cartea de rînduire a luĭ cârcserdar Anastasie Ceamul.

De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valachieĭ.

«Fiind-că hoţiĭ şi făcĕtoriĭ de rele s'aŭ înmulţit pe afară prin ţéră şi pătimesc locuitoriĭ şi călĕtoriĭ drumaşĭ jafurĭ, casne şi omorurĭ, de aceea Divanul a rînduit cârcserdar pre bimbaşa Anastase Ceamul, căruia i s'a şi dat acéstă carte a Divanuluĭ, ca să aibă a ţiné 60 de neferĭ, cu care împreună eşind afară prin judeţe, să încunjure prin tóte părţile şi orĭ unde vor simţi că s'aŭ ivit niscarĭ-va hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele, să iasă după eĭ să-ĭ gonéscă şi, orĭ viĭ séŭ morţĭ, să-ĭ prinḑă şi cu totul să-ĭ desrădĕcineze, ferindu-se însă de a nu face câtuşĭ de puţină supĕrare locuitorilor cu nimic de vre-o cheltuială, căcĭ împotrivă urmând, se va osîndi a plăti îndoit, ci tóte cele trebuincióse atât pentru hrana lor i a cailor lor, să le

www.dacoromanica.ro

cumpere de la sine din lefa ce li s'aŭ orînduit, care este a numituluĭ cârcserdar, po tal. 60 pe lună, iar a neferilor de fiesce-care po talerĭ 15. Drept aceea poruncesce Divanul, dumnè-vòstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, i vouĕ polcovnicilor, căpitanilor şi vătaşilor de plaiŭ, că orĭ-când va avea trebuinţă numitul cârcserdar şi va face scire, să-ĭ daţĭ tot felul mână de ajutor; cerem şi vouĕ locuitorilor de prin sate, ca orĭ în ce ceas şi verĭ în ce parte de loc veţĭ afla că s'aŭ ivit niscarĭ-va hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele, numaĭ decât să daţĭ de scire, orĭ înşi-vĕ seaŭ prin dumnè-lor Ispravnicii judeţuluĭ, orînduituluĭ cârcserdar, de se va afla aprópe de acea parte de loc, ca să sară să-ĭ isgonéscă şi să-ĭ prindă. Iar aflându-se departe de la acea parte de loc, să daţĭ de scire Polcovnicilor i Căpitanilor judeţuluĭ, sĕŭ Vătaşilor de plaiŭ, ca să sară eĭ cu poteraşiĭ şi slujitoriĭ lor, a-ĭ isgoni şi a-ĭ prinde, orĭ viĭ sĕŭ morţĭ, pre aceĭ făcĕtorĭ de rele, căcĭ orĭ-care din voĭ se va dovedi că a simţit la vr'un loc ceva hoţĭ, seaŭ măcar cu bănuială de hoţie asupra lor şi nu aţĭ dat de scire, acela să fie bine încredinţat, că se va osândi şi pedepsi întocmaĭ ca un hoţ şi tótă averea luĭ se va vinde spre împlinirea pagubeĭ ce se va întâmpla a se face la cine-vaşĭ din pricina tăinuiriĭ acelor locuitorĭ. Cum şi voĭ Polcovnicilor, Căpitanĭ i Vătaşilor de plaiŭ, asemenea veţĭ fi osândiţĭ câţĭ nu veţĭ urma datoriile, ce aveţĭ asupra acesteĭ madea.— 1809, Iunie 2. (*Cod. LVI, fila 71 verso.*)

Semnătura membrilor Comitetuluĭ.

De la întâiul Divan.

Catre dumnè-luĭ cinstit polcovnic Gavril Curt.—Intr'aceste ḑile am primit însciinţare de la cinstitul Divan ot Craiova, însoţită şi cu alta a ispravnicilor ot sud Mededinţĭ i cu o jalbă a boiernaşilor orăşenĭ ot Cerneţĭ, prin care fac mare plângere, că ivindu-se împrejurul oraşuluĭ o cĕtă de 16 tâlharĭ âmblă ḑioa namezea mare, fără de nicĭ o sfială, călcând şi jăfuind ómeniĭ, precum şi o femee din partea loculuĭ o aŭ împuşcat-o, dintr'acărora frică şi spaimă ş'aŭ părăsit numiţiĭ boerinaşĭ şi casele lor şi cu tóte că la numitul judeţ se află orînduit Căpitan de poteră un Polcovnic Dinu Crăinicénu, căruia i-aŭ şi făcut scire numiţiĭ orăşanĭ, ca să sară cu potera şi să se ie după aceĭ tâlharĭ, dar le-aŭ trimes numitul Polcovnic scire, că nu póte să mérgă spre góna hoţilor, după a sa datorie, aflându-se rînduit de dumnè ta pentru pricina unuĭ pandur, ce este în prepus de hoţie şi aşa a rĕmas judeţul fără de nicĭ o străjuire şi ocrotire din partea poteriĭ de către făcĕtoriĭ de rele; pentru care urmare a ridicăriĭ numituluĭ Polcovnic Crăinicénu din judeţ, cu tóte că, după datorie se cuvenea să facă Divanul arĕtare către Ex. S. generalul (*loc liber*), ca pentru un lucru vătămător vieţeĭ şi liniştеĭ obştieĭ locuitorilor dintr'acel judeţ, dar sciindu-te pre domnia-ta cu destulă înţelegere şi cunosciinţă la cele civiincióse, n'am făcut acéstă urmare, ci maĭ întâiŭ étă scriem dumi-tale şi te pohtesce Divanul, ca numaĭ decât să-ĭ daĭ drumul numituluĭ Polcovnic Crăinicénu a merge la locul, unde este rînduit cu potera, ca să urmeze datoriile sale spre străjuirea şi ocrotirea judeţuluĭ de către tâlharĭ şi de acum înainte să nu te maĭ amestecĭ dumnè-ta la lucrurĭ al cărora nizam şi orînduială

www.dacoromanica.ro

atîrnă de la politicésca orînduire a cinstituluĭ Divan al Craioveĭ, și pentru orĭ-ce pricină politicéscă se va întîmpla a fi trebuință de cercetare aŭ îndreptare, veĭ face dumné-ta arĕtare către cinstitul Divan al Craioveĭ și de acolo se va da nizamul cel cuviincios. Către acésta, fiind-că între tâlhariĭ ce s'aŭ ivit într'acel județ este bănuială că sunt și panduri, de aceea pohtim pre dumné-ta, să facĭ cuviinciósa pierghie și îndreptare, căcĭ Divanul de aceea aŭ dat voĭe celor ce sunt rînduiți cu poteră în partea loculuĭ, că orĭ unde vor afla că s'aŭ ivit niscarĭ-va hoțĭ, de vor fi măcar și panduri între dînșiĭ și nu se vor prinde, ci se vor împotrivi, fără de a face câtușĭ de puțin osebire să dea să-ĭ omóre, fie măcar și din panduriĭ ce se află și în slujbă ostășéscă, fiind-că aceia nu se pot numi, nicĭ a se cunósce de ostașĭ și ómenĭ credincioșĭ, când se abat în fapte tâlhărescĭ.— 1809, Iunie 6. (*Cod. LVI, fila 72.*)

La 20 Aug. 1809 poruncă la Ispravniciĭ de Dîmboviița ca pentru o căpitănie nouă ce s'aŭ făcut la Cornățel într'acel județ, cu 20 de slujitorĭ, să facă scăḑĕmînt la un slujitor doĭ lude. (*Cod. LVIII, fila 38.*)

De la întâiul Divan către Engelhard

Tot-deauna orĭ-câte trebĭ și pricinĭ obștescĭ se întîmplă după vremĭ la ținuturile uneĭ țĕrĭ și se cere putinciósa lor săvîrșire, tóte acele, după buna orînduială a politicesceĭ datoriĭ, urméză a se pune în faptă. Oblăduitórea acésta este încredințată ocârmuiriĭ aceĭ țĕrĭ, precum acésta este bine sciut Ex. Tale.

Asemenea dar și Divanul fiind însărcinat cu oblăduirea și cârmuirea acesteĭ țĕrĭ, socotim că cuviință este, ca *printr'însul să se urmeze* și să se săvîrșéscă cele trebuincióse poruncĭ și trebuințe. Și fără de scirea Divanuluĭ nimenea nu se cuvine nicĭ măcar a cerca să săvîrșéscă vre o trebuință, dintr'acele, carĭ privesce și aștéptă săvîrșirea sa de la a Divanuluĭ oblăduire, căcĭ într'alt chip urmându-se, nicĭ odinióră nu vor lipsi felurĭ de neorînduelĭ și neîmplinirĭ la următórele și putinciósele trebuințe. După acésta orînduială se cuvine ca și toțĭ cinovniciĭ împĕrătescĭ, câțĭ se trimit pe afară, de orĭ-ce vor avé trebuință să facă arĕtare și cerere către Ispravniciĭ județuluĭ, ca prin dumné-lor să li se înlesnéscă săvîrșirea aceĭ trebĭ, pentru care se trimet după mĕsurile buneĭ orînduielĭ. Dar cu mirare vedem că aceĭ împĕrătescĭ cinovnicĭ urméză cu totul împotrivă, căcĭ după orînduiala ce s'a făcut pentru orașul Ploescĭ, împreună cu satele de prin prejur, a fi pentru primirea și cfartiruirea ostașilor bolnavĭ, ce aŭ a se trimite în partea loculuĭ, dumné-luĭ cinovnicul ce este orînduit acolo pentru acésta, fără de a întreba nicĭ de cum pre Ispravniciĭ județuluĭ, după cum se cuvine și fără de a le da de scire că dumné-lor să cumpĕnéscă împărțirea acesteĭ trebuințe după scirea ce aŭ de starea fieș-căruia locuitor, s'aŭ pus și scoțênd pre toțĭ de prin casele lor, încă și pre Ispravnicĭ din casele isprăvnicescĭ, aŭ pus spitalurĭ prin tóte casele; lucru cu totul fără de orînduială. De aceea rugăm pre Excelența Ta, să bine-voescĭ a porunci maĭ sus numituluĭ cinovniculuĭ, ca maĭ întâiŭ să deșerte casele isprăvnicescĭ, ca să

www.dacoromanica.ro

locuiască într'însele Ispravnicii spre a-şi putó căuta de trebile judeţului, şi al doilea să lase pre Ispravnicĭ acum de a face împărţirea bolnavilor cu mijlócele cele cuviincióse, carĭ sunt sciute, ca şi trebuinţa altor cfartirurĭ să se împlinéscă şi locuitoriĭ să nu cerce acum în vreme de iarnă acest fel de discolie şi strămutărĭ cu totul din casele lor, căcĭ dintr'acest fel de... .... (lipsă) urméză negreşit a se pricinui şi zăticnire la rugătórele grabnicĭ trebuinţe ale împĕrătesceĭ oştirĭ, — 1809 Oct. 23 *(Cod. LXI, fila 37.)*

La 4 Ianuarie 1810, după stăruinţa Caimacamilor, întâiul Divan şi Comitet dă căpitanuluĭ de la Pasĕrea privilegiul de a fi Căpitan pe viaţă şi a nu plăti nicĭ odată havaet la Spătar.

La 19 Martie 1810 întâiul Divan arată luĭ Engelhard că «tot-deauna în vremea primăvereĭ obicinuesc de se înmulţesc tâlhariĭ şi făcĕtoriĭ de rele prin ţéră, care face atât călĕtorilor cât şi locuitorilor multe supĕrărĭ, casne, jafurĭ şi uciderĭ, în cât nu pot îndrăsni a-şĭ căuta fără de sfială de munca câmpuluĭ şi de împlinirea celor ce li se cer la curgătórele trebuinţe ale prea puterniceĭ împĕrătescĭ oştirĭ şi fiind-că într'acéstă *rĕsvrătită* vreme înmulţirea tĕlharilor e maĭ cu adaos, după insciinţările ce vin după afară, măcar că cinstita Spătărie are a orîndui potere pe unde se cuvine, dar nefiind deplin ómeniĭ sĕĭ, pentru că uniĭ aŭ murit, alţiĭ aŭ ajuns la vîrsta de bĕtrâneţe, de aceea nu sunt destoinice numaĭ acele potere. Decĭ să se ordone luĭ Isaiov a trămite din *jandarmii* de acolo 100 călăreţĭ cu Capitaniĭ lor, ca să se întăréscă poterile. (*Cod. LXI, fila 68 verso.*)

Intre ultimele acte de citat din 1810 este pitacul luĭ Engelhard din 10 Noembre 1810, prin care îndeamnă pre Divan să pue tótă silinţa de a se prinde şi ceĭ-l-alţĭ hoţĭ aĭ luĭ *Bujor*, din cariĭ s'aŭ prins în Valahia cea mică Manu Manaf, Grigorie Timofteiŭ şi Nicolae Diiaşu şi s'a dat poruncă că de se vor dovedi să se dea ajutor şi de oştirile ce sunt orînduite.—1810, Noembrie 10. *(Cod. LXIII, fila 20 verso.)*

De la întâiul Divan şi Comitet, către Ispravniciĭ de judeţe.

Vremea primăvereĭ fiind acum când multe împotrivitóre urmărĭ se pot îmtîmpla prin ţéră, precum ivire de hoţĭ şi de tîlharĭ, felurimĭ de prăţĭ, casne şi omorurĭ asupra locuitorilor şi călĕtorilor drumaşĭ, de aceea atât ocârmuirea Divanuluĭ, cât şi drĕgătoriĭ fie-căruia judeţ aŭ datoria a îngriji, şi a priveghia din vreme, ca să întîmpine cu cele maĭ iscusite mijlóce unele ca aceste întîmplărĭ, care şi fireĭ şi oblăduireĭ sunt cu totul împotrivitóre. Ci dar iată într'adins se poruncesce dumné vóstră, să priveghiaţĭ cu neadormită îngrijire, în cât prin putinţă, a se desrădăcina cu totul din judeţ hoţiĭ şi tîlhariĭ, spre odihna şi apĕrarea călĕtorilor şi locuitorilor. Şi fiind că din stégurile spătărescĭ lipsesc în destulă sumă de ómenĭ, carĭ de a se pune acuma la loc de la Visterie este cu neputinţă, pentru vĕḑuta próstă stare a ţĕriĭ, care şi dumné-luĭ spătarul fiindu-i sciută, nicĭ însuşĭ dumné-luĭ n'a primit a cere să se împlinéscă într'acéstă vreme acea lipsa a stégurilor, dându-li-se locuitorilor straşnice poruncĭ ca în césul ce vor

www.dacoromanica.ro

simţi unde-va niscaĭ-va hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele, numaĭ de cât, prin zapciiĭ aceleĭ plăşĭ să facă scire la ispravnicat şi la dumnė-vóstră îndată, să vĕ ajungeţĭ cu căpitaniĭ şi polcovniciĭ judeţuluĭ, ca împreunându-se poterile şi cu ajutorul ispravnicatuluĭ să se iea după dînşiĭ a-ĭ isgoni, a ĭ prinde sĕŭ a-ĭ omorî, căcĭ pentru acésta înşi-vĕ aveţĭ a fi rĕspunḑĕtorĭ. Precum şi de se va întîmpla, ferĕscă Dumneḑeŭ, fără de veste a se face de către eĭ vre-o pradă, casnă sĕŭ omorîre cuĭ-va, numaĭ decât, pe de oparte să se pornĕscă după eĭ gonacĭ, cu mijlocul ce s'a ḑis maĭ sus, iar pe de altă parte să însciinţatĭ aicĭ către Divan, pentru orĭ-ce mişcare tîlhărĕscă veţĭ simţi; precum asemenea să îndatoraţĭ şi polcovniciĭ şi căpitaniĭ judeţuluĭ ca şi eĭ să însciinţeze adesea către cinstita spătărie, iar maĭ ales că şi Excelenţa Sa generalul Engelhard Vice-presidentul Divanuluĭ, ne-a încredinţat, că sunt porunciţĭ şi oficeriĭ de la fie-care judeţ, să dea dumnė-lor şi ostăşesc ajutor, când le veţĭ arĕta vre-o mişcare ca aceea. Să li se dea însă locuitorilor şi acest fel de poruncă, ca orĭ-carĭ din eĭ se va dovedi că aŭ aflat unde-va vre-o mişcare tâlhărĕscă, sĕŭ că a vĕḑut şi a cunoscut la vre-o parte de loc vre-un hoţ sĕŭ tîlhar şi n'a urmat datorieĭ sale, a da de scire, precum s'a ḑis maĭ sus, să fie bine încredinţat, că osânda şi pedĕpsa luĭ cu hotărîre are a fi întocmaĭ ca uneĭ gazde de hoţĭ. Şi de primirea şi punerea în lucrare a acesteĭ poruncĭ, să aibă Divanul rĕspuns al dumnė-vóstră în scris. 1810, Aprilie 6.

Intărirea ce s'a dat la jaloba stareţuluĭ de la Căldăruşanĭ pentru a se maĭ adăoga încă 20 catane la căpitănia Vlăsia.

Cinstite dumnė ta frate Vel Visternice, pre lângă slujitoriĭ ce se vor orîndui la polcovnicia judeţuluĭ Ilfov să scrie d-tale. . . . să se facă orînduială a se maĭ adăoga încă 20 slujitorĭ, asupra cărora să se orênduiască cel ce a fost până acuma polcovnic la Vlăsia. ca cu aceştĭ 20 slujitorĭ să păzească şi să străjuiască napristan atât semptul acela al Vlăsieĭ, cât şi semptul de la Pasĕrea, de lângă schitul Cernica, unde era orînduită căpitănia, după cererea şi rugăciunea părinţilor cernicanĭ, însă acest orînduit pentru 29 slujitorĭ să fie sub ocârmuirea polcovnicieĭ de judeţ.—1811, Martie 6.

Gavril Mitropolitul, Ignatie Mitropolitul, Ioachim Argeş, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

De la întâiul Divan.

Cinstite dumnė-ta Vel Spătare, fiind-că polcovnicia de Vlăsia, care este întocmită încă din domnia d'întâiŭ a Mărieĭ Sale Constantin Vodă Moruzi după cererea şi rugăciunea părinţilor Căldăruşanĭ s'a aşeḑat cu 40 de ómenĭ de slujbă ca să fie stătătóre şi nestrămutată de marginea pădureĭ Vlăsieĭ la pod la Păşcanĭ în drumul cel mare şi să păzĕscă cu bună străjuire tóte locurile ca să nu găsĕscă făcĕtoriĭ de rĕŭ mijloc a se pripăşi, a se încuiba în pădure, însă acéstă polcovnicie s'a întocmit ca să nu fie supusă la nicĭ un fel de dare sĕŭ poclon la cinstita spătărie, precum şi catanele aceĭ polcovnicĭ asemenea să nu fie supuse la nicĭ un fel de dare, nu numaĭ la

www.dacoromanica.ro

podvodile și angarelele țerii, ci nicĭ la altele ce daŭ alte catane séŭ slujitorĭ, nicĭ la spătărie, nicĭ la polcovnicii lor, cum nicĭ la isprăvnicie, ci datoria lor să fie numaĭ paza și străjuirea; la care polcovnicie fusese rînduit jăluitorul Stoian, și s'a întărit de toțĭ luminațiĭ domnĭ din urmă cu hotărîre de a nu se schimba acest polcovnic nicĭ odată, și așa s'a păzit și s'a urmat până când Stoian singur s'a tras, ne maĭ putênd sluji de bětrânețe și slăbiciune și într'adevěr este că de când s'a întocmit acéstă polcovnicie și s'a păzit rînduiala luminaților Domnĭ, aŭ lipsit și făcětoriĭ de rele dintr'acel loc unde maĭ înainte pătimeaŭ trecětoriĭ și locuitoriĭ, și cu tóte că în locul luĭ iarășĭ după arătarea sa și după rugăciunea părinților Căldărușanĭ, se orînduise altul; dar acum printr'acéstă jalbă a luĭ Stoian polcovnicul, ce a trimis'o la Divan, părinții Căldărușanĭ aŭ ales de vrednic pre un Dumitrache polcovnic; decĭ acéstă întocmire ce se vede făcută de la luminațĭ Domnĭ o a întărit'o și Divanul de maĭ înaintea nóstră a se păzi și ca un lucru folositor obștieĭ ce ne este sciut și nouě că s'a urmat și s'a păzit în faptă, întărim alegerea acésta a părinților Căldărușanĭ și a luĭ Stoian polcovnicul și orînduim pre numitul Dumitrache polcovnic la Vlăsia, ca să fie a pururea și nestrămutat dintr'acéstă slujbă, când însă și el se va purta cu orînduială bună a fi cu străjuire de către făcătoriĭ de rele să nu pătimésca nicĭ trecětoriĭ, nicĭ locuitoriĭ nicĭ părinții Căldărușanĭ; ci dar după ce se va vedea de dumné-ta acéstă poruncă a Divanuluĭ și veĭ da nizam a se păzi întocmaĭ, să o lașĭ la mâna numituluĭ polcovnic ca să-șĭ urmeze datoria slujbiĭ fără de a fi în vre-un fel de chip supěrat.—1811, Iunie 6.

Ignatie Mitropolit, Radu Golescu, Isaac Ralet, Manolache Manu, Vel Vist. vel Logofět.

De la Divan către Ispravnicĭ.

Mulțime de hoțĭ, tilharĭ și făcětorĭ de rele s'aŭ înmulțit în tóte părțile în Valahia în cât nicĭ ceĭ ce aŭ trebuință să se călătorésca nu pot merge la trebuința lor, nicĭ locuitoriĭ sunt sigurĭ de odihna lor, chiar în casele lor, carĭ făcětorĭ de rele aŭ îndrăznit până a se atinge și de baniĭ împěrătescĭ și a le călca pe drum haznelile ce se trimet și după sciința ce are Divanul, făcětoriĭ de rele s'aŭ înmulțit și aci în județul dumné-vóstră, care este învederată dovadă de neîngrijirea ce avețĭ, în potriva datorieĭ pentru buna și liniștita petrecere a locuitorilor despre partea făcětorilor de rěŭ, pentru care în multe rîndurĭ și prin graiŭațĭ luat povață și în scris vi s'aŭ poruncit, pentru că vi s'aŭ lăsat îndestuĭ poterașĭ pentru paza locuitorilor și a drumurilor județuluĭ, s'aŭ orînduit sub ascultare-vě Polcovnic de județ și s'aŭ încredințat asupră-vě tot nizamul aceluĭ județ despre partea făcětorilor de rěŭ, care nizam maĭ înainte era la îngrijirea spătărieĭ, și cu tóte acestea nuațĭ pus silința ca să siguriſsițĭ odihna și buna petrecere a locuitorilor, i drumurile călětorilor, ci lenevirea și neîngrijirea ceațĭ arětat la acest pont al ocîrmuireĭ județuluĭ, ce este vrednic de cea maĭ mare luare aminte este pricina de s'aŭ înmulțit hoțiĭ de și-aŭ perdut locuitoriĭ odihna și de ș'aŭ părăsit drumurile fără a putea călětoriĭ a merge la trebuința lor; câtă supěrare și scârbă gândițĭ căațĭ

www.dacoromanica.ro

pricinuit cu acésta asupră-vě de la ceĭ maĭ marĭ stăpânitorĭ, de la Excelența sa d. viț Prezident i d. Prezidentul și de la însușĭ maĭ marele comandir al armieĭ, amelisând un pont al datorie vě, cel maĭ mare? Când ațĭ plecat de aicĭ în Isprăvnicie, scițĭ *instrucțiile* și poruncile ce vi s'aŭ dat, de cum avețĭ să urmațĭ pentru prinderea și isgonirea hoților; scițĭ asemenea și *instrucția* ce pentru acésta s'a dat și Polcovniculuĭ de județ, dar nicĭ o urmare despre acésta despre parte-vě nu s'aŭ făcut și de aceea s'aŭ înmulțit făcětoriĭ de rěŭ. Decĭ Divanul din porunca celor maĭ marĭ stăpânitorĭ vě poruncesce cu cea maĭ mare strășnicie, că primind acéstă de acum poruncă, să puneți tótă silința să ridicațĭ pre Polcovnicul județuluĭ cu toțĭ poterașiĭ, să porniți și pre slujitoriĭ ce veți avea aĭ județuluĭ, să orînduiți și locuitorĭ de prin sate i pe arendașiĭ moșiilor ce aŭ arme și slugĭ înarmate, cu un cuvînt să puneți în lucrare tóte měsurile cele maĭ nădejnice, să împănațĭ fórte bine drumurile și locurile cele cu bănuială că se țin hoțiĭ printr'însele și să izgoniți și să descuibațĭ pre făcětoriĭ de rěŭ dintr'acel județ prinděndu-ĭ viĭ, séŭ rănindu-ĭ, séŭ ucigându-ĭ de mórte și pre ceĭ viĭ prinděndu-ĭ să 'ĭ trimeteți fără zăbavă la Divan împreună cu tacrirul lor, ca să se dea la departamentul de criminalion pe de o parte puind în lucrare acéstă sirguitóre měsură pentru prinderea și descuibarea hoților, pe de alta să publicarisițĭ și să faceți de obște sciut la toțĭ locuitoriĭ județuluĭ porunca ce aŭ dat și pravila ce aŭ pus'o pentru prinderea hoților Excelența Sa maĭ marele comandir al armieĭ, domnul gheneral de infanterie și cavaler Golenicev Cutuzov, care s'a făcut Divanuluĭ cunoscută de la Maiŭ 14 sub No. 147, adecă că orĭ-care va prinde și va aduce stăpânireĭ un hoț, sa fie dăruit din veniturile vistierieĭ *cu bacșiș talerĭ 60 și orĭ-ce lucrurĭ se va găsi de-asupra hoțuluĭ,* lucrurĭ chiar ale luĭ, iar nu ale vre-unuĭ păgubaș, să fie ale aceluia carele va prinde pe hoțĭ; ci fiind și acésta nu puțină îndemnare pentru prinderea hoților, și maĭ luând Divanul și ale sale měsurĭ cu trimiterea de deosebite poterĭ, îndestulate, se aștéptă de la silința dumné-vóstră negreșit curățirea, prinderea și descuibarea hoților, dându-vi-se în scire și acésta. că, când și după acéstă orînduită nu se va curăți acel județ de făcětoriĭ de rěŭ, să sciți că veți fi învinovățiți și osândiți a împlini tótă paguba ce se va face despre partea lor unde-va într'acel județ, și de primirea și urmărirea acesteĭ poruncĭ să aibă Divanul negreșit însciințare. — 1811, Maiŭ 15. (*Cod. LXV, fila 83, Nr. 84.*)

Hoțĭ grațiațĭ. Căpitănie de predațĭ.

Fiind-că un căpitan ce s'a aflat până acum tâlhărînd în părțile Craioveĭ, împreună cu tótă céta luĭ, ce maĭ jos se arată pe anume, însu-șĭ de sine-șĭ viindu-șĭ întru cunoscință și căindu-se de faptele și rălile lor ce aŭ metahirisit până acum, prin douě scrisorĭ ce aŭ trimes către dumné-luĭ Medelnicerul Stefan Bibescu ispravnicul județuluĭ Gorj, care s'aŭ cetit în Divan, vědênd că cu multă umilință se rógă a li se ierta greșelele lor și nu numaĭ se vor preda, dar și pre alte cete de tâlharĭ printr'a lor mijlocicire îĭ va aduce la cunoscință și-ĭ va face de a se preda, și în scurt se făgăduesc

www.dacoromanica.ro

că de acum înainte nu numaĭ că nicĭ odinióră la fapte de hoţie nu se vor maĭ porni, dar nicĭ a cugetà măcar; pentru care a lor întórcere şi dumnéluĭ Medelnicerul Bibescu, prin însciinţarea sa către Divan; de la 15 ale aceste lunĭ, se rógă Divanuluĭ a fi primită şi a li se trimite cărţile Divanuluĭ de iertăciune. Iată dar şi Divanul cu sfat de obşte căutând cu milostivire asupra unora ca aceştia, carĭ căindu-se de fapte şi urmările lor s'aŭ întors la pocăinţă şi pentru carĭ oblăduirea se cuvine a le primi rugăciunea lor, nu numaĭ că hotăresce, ca înainte să fie cu totul iertaţĭ de verĭ-ce urmărĭ tâlhărescĭ aŭ sĕvîrşit într'acéstă trecută vreme, făr' de a fi supĕraţĭ şi apucaţĭ de cel maĭ puţin lucru de către cinevaşĭ, cu nicĭ un fel de chip, dar încă, după cererea d-tale Medelnicerule Bibescu ispravnic, îţĭ orînduim a se afla de-a pururea slujind la canonul isprăvnicesc, cu numire de *căpitănie de predaţĭ*; drept aceea Divanul, maĭ jos numiţilor predaţĭ primind acéstă carte a Divanuluĭ cu . . . . . ce se trimite într'adins, făr' de a maĭ pune în cugetul vostru cea maĭ puţină îndoială de vre-o frică, îndată să vĕ arĕtaţĭ la ispravnicat la dumné-luĭ medelnicerul Bibescu Ispravnic, ca precum ḑicem, să vĕ aflaţĭ de-apururea în slujbă şi precum Divanul s'a milostivit asupră-vĕ cu iertarea din tóte, aşĭa şi de la voĭ aştéptă în scurtă vreme făgăduiala aceea şi legătura ce daţĭ, ca să aduceţĭ la cunoscinţă, înduplecând cu bune sfaturĭ, şi pre toţĭ aceia câţĭ vor veni şi se vor prinde cu asemenea hotărîrĭ, le făgăduim ca se fie iertaţĭ şi cu totul nesupĕraţĭ, iar pre ceĭ ce nu vor vrea de sine-şĭ a se preda, să săriţĭ cu toţiĭ dimpreună şi cu poterile judeţuluĭ, ca cu orĭ ce mijlóce să vĕ siliţĭ a încontina şi a nu se maĭ afla hoţĭ într'acel judeţ; carele aceste sĕvîrşindu-le, s'aŭ scris numituluĭ boer ispravnic să însciinţeze Divanul spre a vi-se trimite şi cărţĭ de a nu dosi şi a scuti şi dreptele vóstre bucate de dijmă şi vinăriciŭ. 1811 Maiŭ. — (*Cod. LXVI, fila 86.*)

De la întâiul Divan şi Comitet.

Cinstite d-ta Epistatule al Spătărieĭ, Excelenţa Sa d. gheneral-maior i cavaler Şteter, Viţ President Divanuluĭ, prin predlojenia scrisă de la 23 ale trecutuluĭ Iunie, sub No. 4.677, scrie Divanuluĭ, că din tacrir unor hoţĭ ce s'aŭ prins într'aceste ḑile, Excelenţa Sa s'aŭ pliroforisit, că Spătăria n'are nicĭ o îngrijire sĕŭ prevedere pentru hoţiĭ ce se ivesc şi aicĭ în politie şi prin prejur, a-ĭ prinde şi a-ĭ desrădĕcina şi că iarăşĭ din tacrirul unuĭ hoţ s'aŭ pliroforisit, că sunt uniĭ dintre slujitoriĭ spătărescĭ, carĭ aŭ unire cu hoţiĭ şi prieteşug, făcênd încă şi beţiĭ împreună cu eĭ, în cât le spun şi mĕsurile ce se organisesc pentru prinderea lor, şi le daŭ şi mijlocire de ascundere şi scăpare; drept aceea după a Excelenţieĭ Sale predlojenie, poruncesce d-tale Divanul, ca pe lângă îngrijirea ce eştĭ îndatorat a avea pe afară prin judeţ, se îngrijescĭ şi se priveghezĭ cu mare luare aminte şi cu silinţă, ca prin ómeniĭ Spătărieĭ şi prin orĭ-ce alt mijloc veĭ putea, să descoperĭ şi se prindĭ şi pre hoţiĭ ce se înconjură atât aicĭ în politie, cât şi prin împrejur, care urméză a fi ómenĭ făr de nicĭ un căpătâiŭ şi îndată ce-ĭ veĭ prinde să-ĭ trimiţĭ la Divan, cu examenele lor. ca să se trimiţă la judecată la departamentul de **creminar**, precum şi pentru

www.dacoromanica.ro

gazdele lor ce'ĭ tăinuesc asemenea urmare să aibĭ a face d-ta; aşijderea şi pentru slujitorĭ şi ceĭ-l-alţĭ slujbaşĭ spătărescĭ fórte să aibĭ adîncă priveghere şi să le daĭ straşnică poruncă de a se părăsi de acum înainte de a maĭ avea câtuşĭ de puţină înclinare séŭ părtinire, orĭ asupra hoţilor, orĭ către gazdele lor, ci să urmeze şi să-şĭ împlinéscă fieşcare datoria slujbeĭ luĭ, cu silinţă şi cu credinţă, căcĭ de se va maĭ dovedi vre-unul din eĭ înclinat întru acest fel de faptă, acela se va pedepsi întocmaĭ de o potrivă cu hoţiĭ şi d-ta veĭ fi în grea rĕspundere. Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihaiŭ Manu. 1811 Iulie 3. — (*Cod. LXV, fila 103 v.*)

De la întâiul Divan.

După anaforaua cinstiteĭ Spătăriĭ îţĭ poruncesce Divanul Polcovnice ot Vlăsia, să orînduescĭ negreşit opt catane la acele două stanţiĭ Orac şi Butiman, la fieş-care adecă câte patru catane, ca să fie paznicĭ, împreună cu cazaciĭ, întocmaĭ şi cu aceeaşĭ orînduială ce sunt catanele polcovnicilor spătărescĭ de la cele-l-alte stanţiĭ.—1811, Iulie 1. (*Cod. LXX, fila 114 verso.*)
Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

De la Spătărie.

Arĕt slăvituluĭ Divan, că drumul ce merge de la Bucurescĭ şi până la Câmpina, fiind drum mare âmblător pe care necontenit ḑioa şi nóptea călĕtoresc atât neguţătorĭ cu marfă, cât şi alţĭ trecĕtorĭ cu povară, ca să nu maĭ fie de acum înainte bântuiţĭ de tîlharĭ, a binevoit Excelenţa Sa Gheneral viţ-presidentul de a orînduit câte 12 cazacĭ paznicĭ la cincĭ locurĭ unde aŭ arĕtat că este de trebuinţă, fiind pădurile marĭ şi dese, în care pot tîlhariĭ să se ascunḑă şi fără frică să calce la drum pre călĕtorĭ, însă la Oracul, la Butiman, la pod la Periş, la Ciocănarĭ la podul Vălenĭ, cum şi de la podul Vălenilor înainte tótă lunca până în apa Cricovuluĭ, fiind şi acolo desiş de crîng, iar de la apa Cricovuluĭ înainte după pliroforia ce am luat este loc deschis până aprópe de Câmpina, unde este dator a străjui vătafŭl de plaiŭ cu plăeşiĭ sĕĭ, căruia i-am şi scris osebit, ca să-şĭ aibă acea datornică îngrijire; dar fiind-că la numitele cincĭ stanţiĭ trebuesce să păzéscă şi cătane spătărescĭ de pe la căpitanĭ, împreună cu cazaciĭ, ca să fie cazacilor drept povaţă, cătane ce sciŭ pădurile locurilor şi tóte potecile, am orînduit la două stanţiĭ, adecă la Periş şi la Ciocănarĭ, câte patru cătane de aĭ căpitănieĭ, podul Vălenilor să fie nelipsit cu cazacĭ, străjuind ḑioa şi nóptea şi âmblând din stanţie până în stanţie, iar la lunca Cricovuluĭ am orînduit pre însuşĭ căpitanul de podul Vălenilor, să străjuiască asemenea cu din cătanele luĭ şi cu cazaciĭ de acolo; dar fiind că asemenea orînduială de cătane paznicĭ trebuesce să se facă şi la cele-l-alte două stanţiĭ, adică la Orac şi la Butiman la pod, şi din căpităniile acestuĭ judeţ Ilfov nefiind alta ca să zacă aprópe de acel drum mare fără numaĭ polcovnicia de la Vlăsia, care are şi 40 de catane, mĕ rog slăvituluĭ Divan ca să poruncéscă Polcovniculuĭ Vlăsieĭ, a orîndui şi el opt catane, ómenĭ vrednicĭ, cu caĭ şi arme curate, adică patru la Orac şi patru la Butiman, la podul ce

www.dacoromanica.ro

este în mijlocul pădurei, poruncindu li-se însă strașnic catanelor, ca să fie nelipsiți de lângă cazacii, ce sunt orînduiți la acele două locuri, dându-le și ascultare cum și povață la acéstă tréba, fără împotrivire și păzind ḑioa și nóptea din stanție până în stanțic, fără a nu lipsi nici unul dintr'înșii și acéstă orînduială de catane să se facă cum mai în grabă, fiind-că cazacii au plecat de astădi a se așeḑa pe la numitele locuri.—1811, Iunie 28.

Vel Spătar.

La 7 Martie 1812, spătarul cere Divanului întâiu, să se desființeze Polcovnicul de Vlăsia, căci s'au jăfuit nisce drumeți. Comitetul cere să se aducă față la Divan pre jăfuiți și pre polcovnic. (*Cod. LXIV, fila 23.*)

Ispravnicii de Ilfov cer la întâiul Divan, să facă o căpitănie efectivă la Ciorogârla, moșia lui Vel Vistier Constantin Varlaam, «fiind loc primejdios, unde apărurea bîntuesc făcătorii de rele. Intâiul Divan ordonă Vistieruluĭ, la 23 Martie 1812, a găsi prin satele vecine 20 de cătane» cu scăḑămînt de câte o jumătate de lude, să se așeḑe la acea căpitănie ot Ciorogârla și să ni se arate spre a se orîndui și căpitan, cu cartea Divanuluĭ, după orînduială.» (*Cod. LXIX, pag. 342.*)

Pe la întâiul Divan.

Dumné-luĭ epistatul armășieĭ prin anafora a făcut arătare Divanuluĭ, că tîlharii, despre primăvéră obicĭnuesc de fac începere spre rele urmări, maĭ ales furii de dobitóce și borfașii și pentru acest fel de ómenĭ rĕĭ dând însciințare armășieĭ, fiind unii sciuți și cunoscuți judecații criminalion, prinderea lor ar fi cu înlesnire, dar nu are armășia ómenĭ de îndestul și pentru acéstă trébă, căcĭ slujitorii bresleĭ armășescĭ se trimit asupra țiganilor, alții pentru împlinirea dăjdiilor visterieĭ și alții se orînduesc cu poruncile Divanuluĭ pentru orĭ-ce fel de pricinĭ de pe afară și ceĭ rămașĭ sunt paznicĭ temnițeĭ pușcărieĭ, carĭ nu sunt destoinicĭ pentru prinderea făcătorilor de rele și maĭ vîrtos că departamentul pușcărieĭ tot-deuna cercetând pricinile vinovaților, se află cu cea maĭ multă sciință pentru rîndul furilor și al tîlharilor și când de la criminalion se descopere tăinuirea celor neprinșĭ hoțĭ, armășia nu are ómenĭ vrednicĭ să-ĭ orînduiască pentru prinderea lor, rugându se ca să aibă armășia un ajutor, adecă a strînge până la 20 de ómenĭ fără pricină de dajdie, asupra cărora să le orînduiască și un zapciŭ, ca să păzéscă cu arme și cu caiĭ lor la armășie, metahirisindu-se după ocârmuirea judecățeĭ criminalion; care arĕtare a dumné-luĭ epistatuluĭ armășieĭ chibzuind o Divanul și găsind-o cu cuviință, însă acum în vreme de primăvéră când făcătorii de rele maĭ cu deosebire se pornesc asupra faptelor rele, iar maĭ vîrtos că ómeniĭ aceștia sunt fără de nicĭ o pagubă a visterieĭ, s'aŭ poruncit dumné-luĭ fratelui Vel Vistier, ca să aibă voĭe și sloboḑenie a găsi lude 20, ómenĭ străinĭ, fără de pricinĭ de dajdie, care să fie pentru străjuirea pe afară despre făcătoriĭ de rele, ale cărora nume și chipurĭ aducêndu-le de la dumné-lor Ispravniciĭ, să li se dea și pecetluitul Visterieĭ, a fi nesupărați; drept aceea, după alegerea dumné-luĭ

www.dacoromanica.ro

epistatuluĭ armăşieĭ orînduesce Divanul şi polcovnic asupra acestor ómenĭ pre ..... carele să se numéscă «polcovnic de la potera armăşieĭ», şi să aibă datorie a păzi napristan la armăşie şi la criminal, ca verĭ în ce vreme va fi trebuinţă să se pornéscă pe afară înconjurându-se prin judeţe, unde va fi trebuinţă pentru înţărcarea şi prinderea tîlharilor, hoţilor borfaşĭ, ferindu se numitul Polcovnic şi ómeniĭ luĭ, ca la âmbletele lor să nu facă niscare-va jafurĭ séŭ supérărĭ cuĭ-vaşĭ, nicĭ a cere conace şi alte cheltuelĭ locuitorilor séŭ caĭ de călărie, nicĭ a prepune pre cine-vaşĭ cu pricinĭ de hoţie séŭ gazde de hoţĭ fără de a fi adevérat, şi pentru orĭ ce pricină de hoţie să aibă a corespondarisi cu dumné-luĭ epistatul armăşieĭ şi cu departamentul criminalion, precum şi hoţiĭ ce-ĭ va prinde, séŭ gazde de hoţĭ, să-ĭ trimiţă drept la armăşie; pentru care se poruncesce şi dumné-vóstră Ispravnicilor, orĭ prin ce judeţe se va ivi numitul Polcovnic cu ómeniĭ séĭ pentru prinderea şi gonirea hoţilor şi a tîlharilor şi va avea trebuinţă de vre un ajutor, să-ĭ daţĭ tot felul mână de ajutor, pentru a putea cu înlesnire a desrădăcina hoţiĭ, cunoscêndu-l că este orînduit cu porunca stăpânireĭ într'adins pentru acéstă trébă.—1812, Martie. (*Cod. LXV fila 159 v*).

Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vist.er.

Poruncă către Ispravniciĭ judeţelor.

Dumné-vóstră Ispravnicilor ot sud..... fiind-că acum în primă-véră mulţĭ din ceĭ rĕŭ nărăviţĭ spre fapte tîlhărescĭ încep a se aduna făcêndu-se cete şi îşĭ întocmesc gazdele lor prin sate, şi pentru uniĭ ca aceştia îngrijind din vreme stăpânirea, spre desrădăcinarea mijlócelor acestora, aŭ dat cuviinciósa poruncă către dumné luĭ Vel Spătar, prin poterile spătărescĭ i Polcovnicĭ şi Căpitanĭ ce sunt orînduiţĭ pe la judeţe, să pue tot felul de silinţe a nu se întîmpla călcărĭ şi jafurĭ locuitorilor. După pliroforia ce a luat'o Divanul din multele însciinţărĭ, s'a adeverit, că uniĭ din Ispravniciĭ judeţelor cu totul se împotrivesc şi nu îngăduesc pre Polcovnicĭ i căpitanĭ a-şĭ căuta datoria slujbeĭ lor, dând poruncĭ pe la zapciiĭ plăşilor, ca nicĭ într'un chip să nu îngăduiască a âmbla prin sate, să cerceteze pricinĭ de hoţiĭ, nicĭ de mâncare locuitoriĭ să nu le dea, poruncind ca polcovniciĭ şi căpitaniĭ să păzéscă numaĭ pădurile, care aceste urmărĭ sunt cu totul împotrivitóre la orînduiala nizamuluĭ pentru făcĕtoriĭ de rele, căcĭ când o poteră séŭ Polcovnic, orĭ căpitan nu vor âmbla şi prin oraşe, prin sate să cerceteze şi să iscodéscă pentru hoţĭ şi gazde de hoţĭ, cum vor putea poterile să dovedéscă pre uniĭ ca aceia, căcĭ tóte gazdele hoţilor prin oraşe şi sate se află, şi ceĭ maĭ mulţĭ pe acolo se şi prind, cu mijlóce cuviincióse; de aceea Divanul cu străşnicie poruncesce dumné-vóstră, ca Polcovniciĭ şi căpitaniĭ aceluĭ judeţ întru nimic să nu se supere cu acest fel de mijlóce împotrivitóre, ci aŭ voie a âmbla prin oraşe i sate, orĭ pe unde trebuinţa va urma pentru prinderea hoţilor şi a gazdelor lor, şi la âmbletele lor prin sate din obiceiul vechiŭ aŭ datorie sătenii, ca să dea catanelor şi de ale mâncăreĭ ce se vor afla, însă mălaiŭ şi porumb şi grăunţe pentru caiĭ lor, căcĭ împotrivă urmând dumné vóstră la acest nizam veţĭ cădea la învinovăţire de grea rĕspundere. — 1812, Aprilie 6. (*Cod. LXV, fila 160 verso.*)

www.dacoromanica.ro

Publicaţie pentru nizamul hoţilor.

Mulţime de hoţĭ aŭ eşit în ţĕră şi turbură buna petrecere a locuitorilor şi alişverişul ţĕreĭ dintre locuitorĭ; ca nisce dregătorĭ aĭ aceluĭ judeţ aveţĭ datorie netăgăduită, să străjuiţĭ pre locuitorĭ de rĕutăţile hoţilor şi ale tîlharilor, să siguripsiţĭ drumurile i pre locuitorĭ, cum şi alişverişul ţĕriĭ, ce se face într'acest judeţ. Pentru aceea punêndu-vĕ Divanul în vedere datoria dregătorieĭ dumné-vóstră, vĕ poruncesce cu străşnicie, negreşit, cu verĭ-ce mijlóce veţĭ găsi cu cale, ca nisce dregătorĭ, să vĕ siliţĭ să-ĭ goniţĭ pre hoţĭ, a nu maĭ fi, nicĭ a se face despre partea lor nicĭ de cum vre-o călcare, orĭ la călĕtorĭ, sĕŭ la locuitorĭ, îngrijind cu mare silinţă, ca de se va ivi unde-va vre-o cĕtă de hoţĭ, îndată să orînduiţĭ pre polcovnic i pre căpitan, i slujitorĭ şi ómenĭ aĭ dumné-vóstră ca să'ĭ prindă, atât pre hoţĭ, cât şi pre gasdele lor, ce-ĭ veţĭ prinde, să-ĭ trimeteţĭ, după pravilele ţĕriĭ, împreună cu examenul lor la spătărie, ca de acolo să se dea la departamentul de criminalion. Cine din poterĭ, orĭ din alţĭ ómenĭ se vor nevoi a prinde pre hoţĭ, baniĭ carĭ vor fi dreptĭ aĭ hoţilor, tóte acelea aŭ să fie ale acelor ce-ĭ vor prinde, precum şi alte lucrurĭ ce se vor găsi la hoţĭ ale păgubaşilor şi dintr'acestea ḑicem cu hotărîre să iea pe jumătate, fără de a lua dintr'acele lucrurĭ de acum înainte nicĭ ispravniciĭ, nicĭ spătăria nimic, lipsind acest catalirisis, dând acelor poterĭ orĭ slujitorĭ să înţelégă şi să se încredinţeze la iscăliturile nóstre, pentru câte scriem; osebit vĕ poruncim, ca într'acel judeţ, orĭ unde va fi pretutindenea alăturea cu drumurile cele marĭ niscaĭ crîngurĭ dese i mărăcinişurĭ dese, sĕŭ copacĭ stufoşĭ şi deşĭ, în cât din pricina lor să nu se pótă păzi de departe călĕtoriĭ de către hoţĭ, să puneţĭ negreşit salahorĭ să taie jos la pàmînt acele crîngurĭ i mărăcinişurĭ şi copaciĭ stufoşĭ şi deşĭ, să cureţe acele crîngurĭ i copacĭ deşĭ şi de oparte şi de alta, cât bate puşca, verĭ pe ale cuĭ moşiĭ vor fi acele desişurĭ, ca să pótă călĕtoriĭ, a se feri şi a se păzi de către făcĕtoriĭ de rele; acésta negreşit să o puncţĭ în lucrare, fiind-că cu acésta nu se păgubesc nimic stăpâniĭ acelor moşiĭ şi se face un bine obştieĭ pentru ferirea locuitorilor şi a călĕtorilor cu lărgimea drumurilor, acéstă împlinire a porunceĭ să nu o amelisiţĭ nicĭ de cum, căcĭ de se va întîmpla să calce hoţiĭ pre vre un locuitor călĕtor unde-va într'acel judeţ la vre-o asemenea strâmtóre, unde dumné vóstră nu aţĭ îngrijit după primirea acesteĭ poruncĭ a pune ca să se cureţe acele strîmtorĭ, hotărît să sciţĭ, că paguba aceluĭ jăfuit vĕ veţĭ osândi să o plătiţĭ dumné vóstră, pentru neascultarea porunceĭ şi neîngrijirea pentru trebile obştieĭ şi cu întórcerea acestuĭ trimis să avem rĕspuns de primirea poruncĭĭ aceştia, iar peste 10 ḑile să avem rĕspuns de urmarea eĭ.—1812, Maiŭ 27. *(Cod. LXV, fila 165.)*

Al Ungro-Vlahieĭ Ignatie, Vel Vistier Constantin Ghica, vice-president, Polcovnic Loghinov, Manolache Banu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescul, Vist. Varlaam.

www.dacoromanica.ro

CAP. XXI.

Biserica română între 1807—1812.

Am studiat cu destulă deţinere Istoria diplomatică a anilor 1807—1812; am adus şi documente noue relative la organisarea guvernămîntuluĭ ţĕreĭ sub Muscalĭ. Ne rĕmâne acum a studia documentele interne dintre 1807—1812 cu referinţă la Biserică, cultura publică, administraţiune, justiţie, comerciŭ, industrie, edilitate publică, etc.

Biserica.

După fuga din noŭ a luĭ C. Ipsilant din Bucurescĭ biserica continuă câtva timp a fi administrată de Mitropolitul Dositeĭ, în unire cu Căimăcămia lăsată de Domnitor şi apoĭ rĕmâne sub directa administraţiune a Muscalilor.

Aceştia sciind ce puternic instrument de domnire este Biserica, tind însă din ce în ce să pună mâna pe dînsa. Eĭ vor şi reuşi să facă acésta, precum maĭ la vale vom arĕta. Prima formă în care se manifestă acest plan al guvernuluĭ rusesc este subordinarea ambelor Mitropoliĭ române la Exarchatul călugăruluĭ Gavril, (1) Exarch *al prea sfîntuluĭ şi îndreptătoruluĭ Sinod a tótă Rusia.*

Pentru a-şĭ ajunge la scop de a pune mâna pe Biserica română, Rusia nu se dă în lăturĭ de a se servi chiar de boerĭ pămîntenĭ, împingêndu-ĭ pre eĭ, încă în 1807, să cĕră îndepărtarea Mitropoliţilor actualĭ Veniamin şi Dositeĭ. O scrisóre adresată luĭ Veniamin din Basarabia, de un maior Anton Mavrichie, dă pe faţă asemenea intrigĭ, ba încă din acéstă scrisóre vedem, că tot pre boerĭ îĭ pun generaliĭ Muscalĭ să cĕră de la Impĕratul Alexandru încetarea domnieĭ luĭ Constantin Ipsilante şi introducerea administraţiuniĭ rusescĭ în persóna unuĭ preşedinte de Divan (2).

(1) Era o procedare vechiă a Muscalilor. La 1790 eĭ aŭ făcut exarc al Moldo-Vlahieĭ pre Ambrosie Archiepiscopul Ecaterinoslaveĭ şi al Chersonesuluĭ Tauric.

(2) *Τὴν ὑμετέραν πανιερότητα εὐλαβῶς προσκυνῶ ἀσπαζόμενος τὴν ἱερὰν δεξιὰν..*

Cu respect mĕ închin prea sfinţieĭ róstre, sărutându-vĕ drépta sfinţită.

Ἅγιε δεσπότη! ἀπὸ τὴν α'ν τοῦ νέου ἔτους δὲν ἦλθον εἰς προσκύνησίν σας, τὸ πολυχρόνιον πάθος μου, ἤτοι ἡ στένωσις μετὰ τοῦ νυχθημέρου βηχὸς (ἅτινα συχνάκις μοι προξενοῦσιν ἡμόπτυσιν) μὲ

Sfinte stăpâne! De la întâiŭ a anuluĭ noŭ n'am venit spre închinăciunea vóstră. Bóla mea cea îndelungată, sĕŭ stenosul cu tuse de ḑi şi nópte (care adesea'mĭ pricinue-

www.dacoromanica.ro

Graţie unor asemenea intrigĭ, încă în primele lunĭ din anul 1808, Gavril

ἐμποδίζουσι τὴν ἔξοδον, καὶ οὕτως ὑπόχρεος ὢν φυλάττω ὅλον τὸν χειμῶνα τὸ οἴκημα ἀκουσίως μου, δαπανῶντας ὁσημέραι διὰ τὰ ἰατρικά μου. — Δέομαι τοίνυν τῆς ὑμετέρας πανιερότητος νὰ μὲ ἐνθυμῆται ἐνίοτε ἀπὸ ἔξοδα. — περὶ δὲ τοῦ γράμματος ἐκείνου, ὁποῦ μοι εἴπατε, ἡ αἰτία οὕτως ἔχει. Ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μαρτύρομαι λέγειν τὴν ἀγίαν ἀλήθειαν. Ἐρχόμενος ὁ μακαρίτης Ῥαμαδάνης εἰς τὸ Δουμπασὰρ εἶπε τῷ μητροπολίτῃ Γαβριὴλ τάδε: ὅτε ἦτον ἐντεῦθεν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας ἐσταλμένος ἐπίτηδες διὰ νὰ τῷ προβάλῃ, νὰ δεχθῇ πάλιν τὴν μητρόπολιν, καὶ ἐπειδὴ ἤθελον τότε νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὸν βασιλέα ἕνα πρόεδρον διὰ τὸ διβάνι, καὶ νὰ ἐξοστῇ ὁ αὐθέντης Ὑψιλάντης, νὰ γράψουν ζητῶντες καὶ τὸν μητροπολίτην. Τότε εἶπεν ὁ μητροπολίτης ὑποκρινόμενος, ἔχουσι μητροπολίτην, διὰ τί ζητοῦν ἄλλον, εἶπεν ὁ Ῥαμαδάνης, μὲ τὸ νὰ μὴ τὸν θέλωσιν οἱ ἄρχοντες, μάλιστα οἱ Μπαλσέσττι. — Προσέτι τὸν παρεκάλεσε νὰ συνθέσῃ μίαν ἱκετηρίαν ἐκ μέρους τῶν πρὸς τὸν βασιλέα διὰ νὰ φυλαχθοῦν τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, κατόπι μοῦ εἶπεν ἡ πανιερότης του νὰ τὴν συνθέσω ἐγώ. Μετὰ δὲ, τὴν ταύτης ἐκτέλεσιν, καὶ θεώρησιν, μοὶ εἶπε νὰ προσθέσω ἔτι νὰ ζητήσουν καὶ τὴν πανιεροτητά του, εἰς καιρὸν ὁποῦ εἶχε προγράψῃ εἰς τὴν Πετροῦπολιν, ὅτι εἶναι καλὰ εἰς τὴν ὑγείαντου, καὶ ἐπιποθεῖ ἔτι νὰ δουλεύσῃ τὴν νέαν του πατρίδα, διορίζόμενος ἔξαρχος εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν.—Προσέτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου ἔστειλεν εἰς Πετροῦπολιν ἄν ὸν ἐπίτηδες ζητῶντας νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὴν Μτογδαυείαν, ἔλαβε τὴν ἀτόκρισιν οὕτως ἀτὸ τὸν μηνίστρον Μτεζιμπρόδισκην, λέγων ὅτι: ἡ Πόρτα δὲν θέλει ἔχῃ παντοτινὴν εἰρήνην μὲ τὴν Ῥοσίαν. Ἐτὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ καὶ ἀφέθη ἀτὸ τὴν δουλεύσιν, διὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος, ὁτοῦ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι νὰ ζητήσῃ ὅπερ ἐζήτησεν.

sce vĕrsare ds sânge) mĕ opresc de de a eşi afară şi ast-fel nevoit fiind staŭ tótă iarna în casă, fără voia mea, cheltuind dilnic pentru medicamentele mele. Mĕ rog însă prea sfinţieĭ vóstre, să vĕ amintiţĭ câte odată de mine, pentru cheltuială. Despre scrisórea aceea ce mi-aţĭ spus, causa aşa este. Inaintea luĭ Dumnedeŭ mărturisesc, că spun sfîntul adevĕr. Venind fericitul Ramandan la Dubasarĭ, a spus Mitropolituluĭ Gavriil acestea: *că a venit aicea de la boerĭ, trimis în'r'adins cu să-ĭ propună să primésca iarăşĭ Mitropolia.* Şi fiind-că voiaŭ a cere atuncĭ de la Impĕratul un president pentru Divan şi să se alunge Domnitorul Ipsilante, să scrie curînd şi pentru Mitropolit. Atuncĭ a rĕspuns Mitropolitul prefăcêndu-se: aveţĭ Mitropolit; pentru ce cereţĭ altul? a rĕspuns Ramandan: pentru că nu-l voesc boeriĭ, maĭ ales Balseşciĭ. Pe lângă acésta l'aŭ rugat să redactezo o cerere din partea lor către Impĕratul pentru a păzi datina ţĕriĭ. După aceea mi-a spus Prea Sfinţia Sa s'o concepeŭ. După terminarea acesteea şi după ce a vĕdut'o, mi-aŭ dis: să adaug încă să cĕră pre Prea Sfinţia Sa în timpul când se va scrie la Petersburg, că este bine în sănătatea sa şi că doresce încă să servéscă nou sa Patrie, numindu-se Exarh în Moldo-Vlahia. Pe lângă acestea, în timpul Autocratoruluĭ Pavel, a trimes în Petersburg om înadins, cerênd săltrimită în Moldova, şi a luat acest rĕspuns de la ministrul Bezborodischin, dicênd că Pórta nu va avea continuă pace cu Rusia. De aceea s'a şi lăsat de orĭ şi ce ocupaţie pentru ca să fie liber, ca în timp convenabil să cĕră, ceea ce aŭ şi cerut. Tot posibilul a făcut pentru

www.dacoromanica.ro

iea întâietatea în Biserica română şi îl aflăm semnând, în actele Divanuluĭ muntenesc, înainte de Mitropolitul Dositeĭ. In a 2-a jumătate a anuluĭ 1808 vedem, că Gavril face acte de adevĕrat administrator al Bisericeĭ române. Aşĭa, în 27 Noembre 1808, Mitropolitul Gavril *Exarc al Moldoveĭ, Valachieĭ şi Basarabieĭ*, adresĕză circulare către toţĭ proestoşiĭ din mŏnăstirĭ, archimandriţĭ, egumenĭ şi nacialnicĭ, în cuprindere:

1. Să nu se maĭ primĕscă posluşnicĭ orĭ de unde şi fie ce ŏmenĭ fără mărturie că sunt ŏmenĭ sloboḑĭ şi că nu sunt robĭ neĭertaţĭ orĭ ostaşĭ fugiţĭ.

2. Să nu maĭ călugărĕscă egumeniĭ dintre posluşnicĭ dĕcă n'aŭ făcut legiuita ispitire de 3 anĭ.

3. Să nu maĭ fie învoiţĭ călugăriĭ a se tot muta de la o mănăstire la alta, contra canŏnelor apostolicescĭ (al 4-lea sobor canon. 7 şi al 2-lea sobor canon. 5.)

Exarchul Gavril ordonă, decĭ, să nu maĭ fie primiţĭ posluşnicĭ de cât ŏmenĭ sloboḑĭ, necăsătoriţĭ, neîncurcaţĭ în datoriĭ orĭ în judecăţĭ şi într'alte lumescĭ buclucurĭ şi nesupuşĭ la nicĭ o slujbă şi dajdie. Posluşnicĭĭ să facă 3 anĭ de ispitire, după prealabila arĕtare în scris la arhiereul eparchieĭ, cu

---

Πάντα λίθον ἐγνώρισε διὰ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ. — Παρακαλῶ δὲ νὰ μὴν ἔχῃτε βαρυκάρδιαν ἐπάνω μου. Ἐπειδὴ εἶμαι ἀθῷος, καὶ ὁ καιρὸς τὸ ἀπέδειξεν εἰς ἐμὲ, ἀντὶ διὰ νὰ μοὶ βοηθήσῃ, ἐμίσησέ με, καὶ ὁ ἐπιστήθιος... του Κίριλος (ὅστις ἐδούλευε τὰ πάθη τῆς πανιερότητός του ἄνευ αἰσχύνης διὰ αἰσχροκέρδειάν του) ἀπεμάκρυνε τοὺς τιμίους καὶ παλαιοὺς φίλους, διὰ νὰ κάμῃ τὸ μονοπόλι, ὡς οἱ Ἄγγλοι τὰς θαλασσας, καὶ τέλος ἀπὸ τῆς χρονίου γνωρμίας, καὶ ἀπὸ τόσας πτώσεις του, ὁποῦ τόν ἐλευθέρωσα τῆς τιμῆς του, εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ, ἐκατήντησα μὲ ἕνα ταῖνι νὰ λαμβάνω; ἂς ἀκολουθήσω τὸ λατινικὸν τοῦτον τὸ λέγον: *honnores mutant mores;* ἢ ἂς τὸ ἀποδόσω εἰς τὴν ἀτυχίαν μου. Λάβετε εὐμενῶς ἅγιε δεσπότη! καὶ τὴν παροῦσαν ᾠδὴν ψυχαγωγίας χάριν, ἥνπερ συνέθεσα, ταῦτα μὲν εὐλαβῶς, μένω δὲ διὰ βίου τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου πανερότητος.

Ἐξωμολογήθην ὡς εἰς Δοῦλος
Πνευματικόν μου πατέρα ταπεινὸς καὶ
υἱὸς κατὰ τὰ πνεῦμα.

a-şĭ ajunge scopul. Vĕ rog să nu aveţĭ supĕrare asupra mea, fiind-că sunt inocent şi timpul a demonstrat'o despre mine, în loc de a mĕ ajuta, m'a urît, şi iubitul intim al sĕŭ Chiril (care a servit patimele Prea Sfinţieĭ Sale fără ruşine, pentru câştigul sĕŭ ruşinos), a îndepărtat pre cinstiţiĭ şi vechiĭ amicĭ, pentru a face monopol, ca Englezii mările. In fine, din cunoscinţa învechită şi din atâtea căderĭ ale sale, când l'am scăpat cu onŏre spre fericirea luĭ, am ajuns la un tain să ieaŭ. Fie să urmez ḑicătŏrea latină ce ḑice: *honnores mutant mores*, sĕŭ fie s'o atribuĭ nenorocireĭ mele. Primesce cu bună-voinţă, Sfinte Stăpâne! şi presenta cântare, mângâerea sufletĕscă, ce am compus'o. Acestea cu respect, rĕmân pentru tot-deauna al Prea Sfinţieĭ Vŏstre de Dumneḑeŭ păzit serv supus şi fiŭ spiritual.

M'am mărturisit ca la părintele meŭ spiritual.

Plecat servitor
si fiŭ sufletesc

(Lipsesce sub-semnătura, dar scrisŏrea este autografă a Maioruluĭ Antonie Mavrichie.)
(din Istor, Metropolieĭ de Iaşĭ, pag. 50.)

www.dacoromanica.ro

indicare: de unde este? Ce vîrstă are? Ce învĕţătură orĭ meşteşug? Se maĭ cere încă şi mărturia duchovniculuĭ pentru bună purtare şi, în fine, se ordonă de Gavril ne eşirea din mŏnăstire a nicĭ unuĭ călugăr spre a âmbla prin lume orĭ a se muta din mŏnăstire în mŏnăstire (1).

Intrigile contra ambilor mitropoliţĭ sunt ţesute cu abilitate de acest călugăr Gavriil. Fusese acesta când-va mitropolit de Chiovias.

Aflându-se în Moldova de cât-va timp, încă înainte de a fi numit Exarch al celor 3 provinciĭ române, dînsul căută să profite de nemulţumirile Ruşilor contra luĭ Veniamin, îndemnând pre boerĭ să cĕră de la Prozorowski să-l rînduiască exarh asupra Moldoveĭ, după cum l'aŭ cerut şi uniĭ boerĭ Munteni pentru ţĕra Românĕscă. Acestuĭ ecsarh, urmĕză ca Divanul Moldoveĭ să-ĭ asemneze onorariĭ. Marele Logofĕt Dimitrie Sturdza şi alţĭ boerĭ denunţă luĭ Veniamin asemenea intrigĭ prin declaraţiunea ce-ĭ daŭ la mână la 20 Maiŭ 1807 (2).

Aceste intrigĭ nu opresc pre Veniamin de a sprijini singur şi cu destulă energie interesele ţĕriĭ faţă cu străiniĭ.

Intrigele contra Mitropolituluĭ Veniamin se complică din ḑi în ḑi. In Maiŭ 1807 Veniamin arată că ţĕra este ameninţată de fŏmete din causa jafuluĭ, ce se face prin sate, sub pretext de rechisiţiune în folosul oştiriĭ muscălescĭ. Michelson rĕspunde supĕrat Mitropolituluĭ Veniamin, cu nota din 31 Maiŭ, din lagărul de la Ismail, în cuprinderea următŏre:

«Inalt P. Sfinţite Stăpâne, Milostive Domn!

Adeverind cunoscinţa mea către P. S. Vŏstră şi către cinstita obştie a boierimeĭ de aice, pentru tŏtă noima ce se coprinde în cartea vŏstră ce am primit, cu cea din inimă durere, primesc înscinţare pentru cea maĭ de pe urmă neputinţă în care, după a vŏstră perigrafie, se află norodul Cnejieĭ aceştia a Moldoveĭ. Dar împreună cu acĕsta sunt coprins şi de mirare, că lipsa noroduluĭ o puneţĭ că s'ar pricinui numaĭ şi numaĭ din îndestularea ce se face şi se dă din ţĕră oştilor rusescĭ, înscinţându-mĕ pe lângă acĕsta, că ţĕra se îngrozesce cu cea desăvîrşit lipsă până la sosirea secerişuluĭ. La acĕsta să-mĭ daţĭ voie, Milostivul meŭ Domn, a vĕ arĕta cu lămurire: întâiŭ, că oştile carĭ se află aicĭ în ţĕra acĕsta nu sunt atâta de multe, precum faceţĭ arĕtare; al doilea, că cea maĭ mare parte a oştilor nu în puţină vreme însăşĭ a sa îndestulare aŭ avut şi din ţĕra Tătărĕscă; al treilea, că tŏtă pânea turcĕscă ce s'a luat zapt din Hotin, din Galaţĭ şi din Renĭ, — care n'a fost puţină sumă — s'aŭ dat în sĕma ocârmuireĭ de aicea pentru îndestularea oştilor. Iar preste aceea s'aŭ şi cumpĕrat la Renĭ ŏrcş-care parte de pâne, precum însuşĭ luminarea sa Principele Ipsilante m'a încredinţat. Şi asemenea şi porţia de carne se dă iarăşĭ prin înadins rînduiţĭ de ocârmuire ŏmenĭ ce sunt tocmiţĭ la acĕsta. Insă după ce am înţeles, că după tŏte nu puţine strîngerĭ ce face Divanul Iaşuluĭ se ivesce lipsa, atuncĭ într'aceeaşĭ dată am luat putinciŏsele mie mĕsurĭ a înmulţi aducerea aicea din însăşĭ a nŏstre magazale. Dar însuşĭ prea P. S.

(1) Veḑĭ cod. CCCXXII, fila 84 la Academia Română.
(2) Veḑĭ Istoria Mitropolieĭ Iaşĭ de Erbicĕnu, pag. 46.

www.dacoromanica.ro

Vóstră şi cinstita obştie puteţĭ judeca, că o asemenea aducere cere vreme, care la cea maĭ de pe urmă măcar cincĭ săptămânĭ trebuesc. De aceea şi nădăjduesc, că obştia spre însăşĭ a sa neîngrijire va metahirisi tóte putinciósele chipurĭ, spre a urma încă cincĭ săptămânĭ, până vor veni transporturile (care transporturĭ eŭ mĕ voiŭ sîrgui ca să fie cu îndestulare spre a putea a mulţămi ostile până la pânea cea nouă.) Iară lângă acésta: n'ar fi óre cu voinţa obşteĭ, ca împreună cu P. S. Vóstră, să facă scire Divanuluĭ Iaşuluĭ pentru acésta, care Divan precum sunt însciinţat de P. S. Vóstră, făcênd marĭ strîngerĭ, atât la acésta, cât şi la cele maĭ depărtate chipurĭ póte să se sîmţoniséscă

După acésta, cu cea maĭ adevĕrată cinstire şi plecăciune am cinstea a rĕmânea al P. S. Vóstre, Milostivuluĭ Domn, plecată slugă.

No. 607. Maiŭ 31. 1807.

Lagăr lângă Ismail (1). Ioan Michelson.

Boerii Bălşescĭ devin instrumentele Muscalilor de rĕpunere a luĭ Veniamin. Prin eĭ Călugărul Gavril, de origină român din Ardeal, dar locuind de maĭ mult timp în Rusia, aprópe de Basarabia, provócă, precum vĕdurăm maĭ sus, sub protecţia Muscalilor, o mişcare contrară luĭ Veniamin, ba şi celor doĭ episcopĭ Gherasim şi Meletie, precum va provoca una şi la Bucurescĭ contra luĭ Dositeiŭ Filitis. El îndemnă pre uniĭ boierĭ să dea pămîntenii o jalbă către Prozorovski, prin care, pe lângă altele, ce se arată pentru ale pămîntuluĭ greutăţĭ, să scrie şi că *cinul Bisericesc în patria nóstră este înzestrat de strămoşii noştri cu îndestule venituri, dar Mitropolitul Moldoveĭ şi cu Episcopii fiind tineri, şi cu nesciinţă de învĕţăturile celor bisericeşti, urméză multe ataxii (neorînduelĭ şi greşelĭ;) atât în trebile celo duhovnicescĭ, cât şi în orînduelile celo politicescĭ, după întîmplările de acum a vremilor. Pămîntenii cer a luminărei sale, ca să rînduiască Exarc asupra acestor epa hii pre maĭ sus numitul proin Mitropolitul Chiovias, ch'r Gavril, ca pre unul acesta sciut de noĭ, bărbat împodobit cu multe învĕţăturĭ şi activitate, maĭ vîrtos fiind actimon (capabil); pentru carele suntem încredinţaţi că nu numai cele duhovnicescĭ le va îndrepta, dar încă şi pre ceĭ politicescĭ 'i va povĕţui spre cele de folos Patrieĭ.*

Dă de faţă aceste intrigĭ D. Sturdza vel Logofĕt, în actul de la 1807, Maiŭ 20, *(din Istoria Metropolieĭ din Iaşĭ p. 45)* (2. Din cele ce destăinuesce D. Sturdza se vede, că un maior Anton Mavrichie şi Spătarul Ramadan din Chişinĕŭ duc firele intrigeĭ.

Cu D. Sturdza declară asemenea un Mavrocordat şi Manolache Roset Vistier, i Balş Vornic.

Când Mitropolitul Veniamin află despre aceste intrigĭ (el care se vedea bine cu Ruşiĭ, care îĭ recunoscuse păstorirea şi în Basarabia prin un act anterior, el se grăbesce a apelà la boerĭ, din carĭ uniĭ se otăresc, în Iunie 1807, a apĕra cu căldură pre archipăstorul Moldoveĭ (3).

(1) Originalul la Biblioteca Urechiă din Galaţĭ. Acest act l'am publicat maĭ întâiŭ în Memoriul ce am presintat Academieĭ Române în 1889.

(2) Este o scrisóre anonimă căre maĭ târdiŭ dădu de scire luĭ Veniamin despre intrigile contra luĭ. Este de la un archipăstor de Iaşĭ şi publicată în Istoria Metropolieĭ de Iaşĭ, pag. 49.

(3) Iată actul de apĕrare al boerilor în favórea luĭ Veniamin, aicĭ cum l'a

www.dacoromanica.ro

Atitudinea boerilor ţĕreĭ favorabilă luĭ Veniamin şi Episcopilor întărdie

---

reprodus d-l Erbiceanu în Istoria Mitropolieĭ Moldoveĭ, pag 46 şi 47 cu facsimilarea semnăturilor.

Apĕrarea Mitropolituluĭ Veniamin de către boerii ţĕreĭ, cum şi a Episcopilor de Roman şi Huşĭ, la clevetirile ce li se aducea de partida rusésca, spre a-ĭ scóte din scaun şi a-ĭ înlocui cu alte persóne.

Dintru început încă strămoşiĭ noştri în patria acésta, atât în vremile ce domniĭ Moldoviĭ eraŭ singurĭ stăpânitorĭ, cât şi maĭ pe urmă, ocârmuia tóte trebile politicescĭ împreună cu Mitropolitul ţĕriĭ şi cu Episcopiĭ ceĭ după vremĭ, după cum din vechile scrisorĭ se dovedesce acésta, că domnul stăpânitor cu Mitropolitul, Episcopiĭ şi boeriĭ întăria, hotăria şi isprăvia tóte trebile ce se întîmpla în ţĕră, precum şi până astădĭ asemenea nesmintit acest obiceiŭ se urméză. Decĭ cu atâta maĭ mult ne simţim norociţĭ în vremea nóstră, avênd Mitropolit pre Prea Sfinţia Sa Chir Veniamin, bărbat împodobit cu cele maĭ alese darurĭ, carele în curgere de 15 anĭ de când prin alegere de obşte s'a hirotonisit Episcop de Huşĭ, atât la acea eparhie, cât şi după ce iarăşĭ prin a obşteĭ alegere a trecut la Eparhia Episcopieĭ Romanuluĭ, s'a purtat cu bună rînduială, urmând cu osîrdie datoricĭ sale ceĭ păstorescĭ; şi maĭ ales după ce a primit asupra sa sarcina obşteĭ păstoricĭ, adică Mitropolia ţĕriĭ, a îndoit rîvna sa cea patrioticésca, sîrguindu-se ca un bun patriot a împodobi patria sa. 1) Că sfintele luĭ Dumnedeŭ Biscricĭ le-a adus la cea maĭ bună rînduială şi podóbă, care nicĭ odinióră n'aŭ fost. 2) Că Prea Sfinţia sa cu multă ostenélă şi cheltuială a aşedat duhovnicésca şcólă, cu multe învĕţăturĭ, la Socola, pentru toţĭ ceĭ ce voesc a se hirotonisi preoţĭ, care nicĭ într'o vreme n'aŭ fost; a tălmăcit din limba elinéscă cărţĭ de învĕţătura Dumnedeescĭ Scripturĭ şi le-aŭ dat în tipar spre folosul şi luminarea némuluĭ nostru. 3) Că la tóte trebile şi nevoile pămîntuluĭ se sîrguesce împreună cu mare rîvnă şi osîrdie, ca un cinstit patriot, fără cel maĭ mic interes, jertfind ostenéla şi cheltuiala la tóte întîmplările, ca un adevĕrat părinte obştesc. Şi Prea Sfinţia Sa Chir Gherasim Episcopul Romanuluĭ, în vreme de un-spre-dece anĭ maĭ bine de când prin obştésca alegere s'a hirotonisit Episcop Huşiĭ, şi maĭ în urmă s'a mutat la Episcopia Romanuluĭ cu asemenea cinstită rînduială s'a purtat, ca un bărbat înţelept şi rîvnitor, păstor fiind întru tóte urmĕtor spre cinstea şi folosul patrieĭ; cum şi iubitorul de Dumnedeŭ Episcop Huşuluĭ, Chir Meletie, avem bună nădejde că va fi urmĕtor maĭ sus numiţitor părinţĭ, ca unul ce în curgere de patru anĭ de când este Episcop ne-a încredinţat, ca nisce bărbaţĭ cinstiţĭ, vrednicĭ împodobiţĭ cu tóte darurile cele bune şi împreună cu tot clirosul Decĭ noĭ tóte aceste de sus arĕtate privindu-le cu deosebită bucurie din tot sufletul nostru le mărturisim printr'acéstă adevĕrată scrisóre, ca să rĕmâie rĕsuflate orĭ-ce fel de împotrivă clevetireĭ séŭ defăimărĭ vor cugeta cine-va asupra celor de sus numite persóne şi cu atât maĭ mult în vremea acésta s'a arĕtat vrednicĭ de tótă lauda si mare sevas (respect) pentru osârdia, rîvna şi credinţa cea împreună cu noĭ jertfind marea oste-

www.dacoromanica.ro

isbânda Mitropolituluĭ Gavril; în tot cursul anuluĭ 1807 Veniamin continuă a păstori, ba chiar şi din anul următor 1808 până la 1 Martie, când, cum vom vedé, silit fu a-şĭ da demisiunea.

*

Nu maĭ puţin, restul anuluĭ 1807 intrigele continuară contra mitropolituluĭ Veniamin, uniĭ boerĭ pămîntenĭ ţinênd cu dînsul, alţiĭ dându-se în partea luĭ Gavril. Veniamin vĕḑêndu se învĕluit ast-fel, la începutul anuluĭ 1808, oferă demisiunea sa, la 27 Februare, representantuluĭ rusesc din Iaşĭ.

Acesta, la 28 Februare 1808, cu o iezuitică scrisóre, exprimă luĭ Veniamin regretele sale, ba îĭ impută că lasă scaunul păstoresc, într'un timp «când afacerile politice între imperiul Rusieĭ şi Pórta otomană se află în stare nedecisă şi critică şi «patria I. P. S. V. după posiţia sa între ţĕrile acestor ambe puterĭ se póte transforma în teatru al rĕsboiuluĭ», şi se grăbesce totuşĭ a vesti, că demisiunea mitropolituluĭ va supune Augustuluĭ sĕŭ monarch *cap al bisericiĭ greco-ortodoxe* . . . . . şi a-l ruga pentru a se pune alt archipăstor la mitropolia Moldoveĭ (Istoria mitrop. Mold. pag. 17.)

---

nélă, spre slujbele cele cu credinţă la armia prea puterniceĭ împĕrăţieĭ Rusieĭ şi al vostru prea milostiv şi înalt protector.—1807, Iunie.

(Iscăliţĭ): Costache Roset Logofĕt, Nicolae Balş Logofĕt, Constantin Balş Logofĕt, Manolache Roset Visternic, Costache Balş Vornic, A. Balş vel Vornic (descifrate cu probabilitate, iar unul nedescifrabil. (Istoria Mitrop. Mold. pag. 17.)

(1) *Inalt Prea Sânţite Archipăstorule Milostivul meŭ Stăpân.*

Nu cu puţină mirare am primit eŭ scrisórea Inalt Prea Sânţieĭ Vóstre, cu însciinţarea, că I. P. S. V., pentru mântuirea sufletuluĭ I. P. S. V. şi din causa slabeĭ sănătăţĭ, demisionaţĭ din tóte funcţiunile, cu carĭ v'a însărcinat Patria I. P. S. V. atât de la Mitropolie, cât şi de la administraţia civilă. Mĕ mir maĭ mult de aceca că I. P. S. V., înainte de plecarea de aci, nu mi-aţĭ spus nimic despre acéstă intenţiune a I. P. S. V.: eŭ, se înţelege, şi atuncĭ lăsam aceea la voinţa I. P. S. V. Eŭ sunt dator însă să observ, că I. P. S. V. lăsaţĭ turma, încredinţată I. P. S. V. şi administraţia civilă în ast-fel de timp, când afacerile politice între Imperiul Rusieĭ şi Pórta Otomană se află în stare nedecisă şi critică, şi Patria I. P. S. V., după posiţia sa între ţĕrile ambelor acestor puterĭ, se póte transforma în teatru al rĕsboiuluĭ. Eŭ 'mĭ basez conclusiunea pe înse-şĭ dogmele credinţeĭ ortodoxe, mărturisite de noĭ, după care (dogme) este mult maĭ plăcut luĭ Dumneḑeŭ, când cine-va dă mâna de ajutor apropeluĭ în ora necesităţeĭ, şi când, după cuvintele evangelice, nu refusăm a suporta greutăţile unul altuia, şi ast-fel îndeplinim legea Mântuitoruluĭ nostru, decât a petrece ḑilele în mŏnăstire. De óre-ce în acéstă afacere se ascunde dispunerea internă a I. P. S. V., apoĭ eŭ n'am intenţiunea de acum a strica liniştea ideală, iar nu reală a I. P. S. V. De

www.dacoromanica.ro

La 3 Martie 1808 Divanul Cnezieĭ Moldoveĭ raportéză prea strălucituluĭ domn General Feld-marşal, maĭ marele comandir Armieĭ în Moldova, Valachia şi Basarabia, cavaler Cnéz Prozorovski:

«După urmarea depărtăriĭ a Prea Sfinţituluĭ Mitropolit Veniamin, trebuinţa urméză de a fi un vremelnic epitrop în Metropolia ţériĭ, spre purtarea de grije a datoriilor bisericescĭ şi economia lucrurilor acesteĭ sfinte case obştescĭ. Divanul dar, cu adîncă plecăciune, pune naintea prea strălucirii tale însciinţare pentru acésta şi plecata sa socotinţă de a fi rînduit un asemenea vremelnic epitrop din episcopiile scaunuluĭ pămîntesc, iubitorul de Dumnedeŭ Gherase episcopul Romanuluĭ şi lasă acésta a sa alegere cu aşteptarea prea înalteĭ poruncĭ a prea strălucirii tale (1).»

Cu data de 10 Martie 1808, Divanul, după primirea încuviinţăriĭ luĭ Prozorovski, trimite episcopuluĭ de Roman Gherasie următórea carte de rînduire ca epitrop al Mitropolieĭ Moldovcĭ, în urma demisionăriĭ Mitropolituluĭ Veniamin:

«Sistema pămîntéscă socotind acea neapărată trebuinţă după întîmplarea depărtăriĭ din scaunul Mitropoliĭ a prea osfinţituluĭ proin Mitropolit chir Veniamin, a fi rînduit epitrop scaunuluĭ prea osfinţia ta, nu numaĭ spre economia celor politicescĭ, dar şi spre săvîrşirea celor duhovnicescĭ şi căutarea intereselor acesteĭ sfinte obştescĭ casă, ca şi cum ar fi faţă Kiriarchul Mitropolit; spre acésta, după datorie, a făcut însciinţarea sa către acel de

---

óre-ce trépta I. P. S. V. întrece mĕsura puterei, cu care m'a însărcinat Suveranul Imperatorul, şi eŭ de aceea nu pot să iaŭ vr'o decisiune, relativă la dorinţa I. P. S. V., apoĭ mĕ grăbesc să raportez cu cel maĭ profund respect a tot prea milostivuluĭ şi a tot prea augustuluĭ meŭ monarch, *ca cap al bisericeĭ greco-catolice ortodoxe* despre demisiunea I. P. S. V. din trépta, cu care aţĭ fost însărcinat, şi a ruga pentru a se pune alt Archipăstor la Mitropolia Moldoveĭ.

Cu tóte acestea, cât se atinge de mine personal, apoĭ vĕ rog să fiţĭ încredinţaţĭ despre vedĕratul respect şi devotament, cu care am onóre a rĕmânea,

Milostivul meŭ Stăpân şi Archipăstor, al I. P. S. V. prea plecat servitor

(Nedescifrabil).
No. 246. e de sigur Prozorovski.
In Iaşĭ,
28 Februar, anul 1808.

(1) Acest act lipsesce în Istoria Mitropolieĭ de D. Erbicénu. Il aducem după condica originală a Mitropolieĭ din Iaşĭ, din anul 1808, condică ce ne-a împrumutat I. P. S. Mitropolit al Moldoveĭ şi Sucéveĭ şi pentru carĭ îĭ mulţămim cu tot respectul.

In acéstă condică maĭ sunt şi alte acte din 1808, dintre care două în limba grécă, la fila 52 şi 53. De aci până la fila 56 este hârtie albă şi sunt întrerupte tóte lucrările până la 2 Octombrie, 1812.

www.dacoromanica.ro

acum înalt poruncitor prea strălucitul general Feld-marechal Kneaz Prozorovski şi prea strălucirea sa întru asemenea glăsuire găsind cu cale epitropia prea Sfinţieĭ Tale, prin *orderul* acesta, a căruia copie se alăturéză lângă cartea acésta a divanuluĭ, întăresce rînduirea prea osfinţieĭ Tale, precum te veĭ încredinţa; drept aceea poftesce Divanul şi tótă sistema pre prea osfinţia Ta, primind acéstă sarcină a pămîntuluĭ, după datoria care are, de astădĭ, să intre în căutarea săvîrşirilor celor biscricescĭ, cum şi în economia lucrurilor celor bisericescĭ, cum şi în economia lucrurilor acesteĭ sfinte obştescĭ case, cu aceeaşĭ rîvnă şi cunoscută înţelepciune, ca şi cum ar fi faţă păstorul turmeĭ şi Kiriachul Mitropolieĭ, până la aşeḍarea Mitropolituluĭ.

Iscăliţĭ: Costache Ghica Logofĕt, Iordache Balş Vistier, Constantin Balş Logofĕt, Todiraşcu Balş Vornic, Nicolae Balş, Logofĕt, Lupul Balş, Vornic, Alexandru Ianculescu Vornic, Iordache Roset Vistier, Dumitrache Sturdza Vorn., Grigorie Ghica Vorn. (1).

Deja la 1 Martie, adică imediat după demisiunea presentată de Veniamin, boerimea imitând jezuitismul luĭ Prozorovski, adresase luĭ Veniamin scrisórea ce dăm în notă şi îĭ acordasă mŏnăstirea Slatina ca loc de petre cere, după o păstorire de 15 anĭ. Mŏnăstirea Slatina este lăsată ca apanaj al luĭ Veniamin, până la mórtea luĭ, împreună cu o vie din dĕlul Socoliĭ (2).

(1) Cod. Metropoliceĭ Iaşĭ, pag 50.

NB. Acest document nu este tipărit nicĭ în Uricarul, nicĭ în Istoria Mitropoliei din Iaşĭ a d-luĭ Erbicénu.

(2) *Boeriĭ Divanişti aĭ ţĕreĭ daŭ Mitropolituluĭ Veniamin, ce s'a înlocuit cu Exarhul Gavril, ca loc de retragere din Mitropolie mŏnăstirea Slatina cu veniturile eĭ, până la mórte.*

Cu fiĭască evlavie închinându-ne, sărutăm deobşte drépta blagoslovitóre a Preosfinţieĭ Tale.

Nicĭ aducerea aminte pildeĭ ceĭ Evanghelicescĭ, de a nu se deslipi păstorul cel bun de turma sa, nicĭ asemĕnarea fireĭ omenescĭ, de a nu lăsa părintele pre fiiĭ sĕĭ, aŭ putut să dea nouă sufletéscă mângâiere la întristarea ce am primit, pentru hotărîrea cea neschimbată, aceĭ fără de vreme depărtărĭ şi paretisis de scaunul Metropolieĭ Moldoveĭ, a Preosfinţieĭ Tale şi întru care vreme? Intru aceea, întru care patria cu neasemĕnare se chinuesce de valurile lumescĭ a mareĭ întîmplărĭ şi a viforuluĭ rĕsboiuluĭ. Atuncea neasemĕnată este şi rîvna acésta a Preosfinţieĭ Tale de a protimisi numaĭ calea mântuireĭ în partea ceĭ sufletescĭ, şi a năpusti turma cea din pronia cerésca încredinţată şi pre fiiĭ ceĭ sufletescĭ aĭ Preosfinţieĭ Tale şi a lăsa întru văduvie Eparhia. Dar întru acésta numaĭ găsim óre-care liniştire cugetelor nóstre, a ḍice, că póte vre-o nestăvire sfîntă

www.dacoromanica.ro

Din timpul administraţiuneĭ bisericeĭ Moldave de către Gavriil exarcul, se cade a se aminti actul de la 24 Iunie 1811: Rînduiala pentru preoţiĭ de pe la sate. Se dispune că la 50 de case de gospodarĭ va fi un preot şi un diacon seaŭ dascăl, cum şi câte 1 ţîrcovnic (Arh. Acad., cod. I, pag. 275—277.

Prima consistorie eclesiastică (консисториа) fu organisată de către Gavriil la Mitropolia din Iaşĭ. La Bucurescĭ Dositeĭ Mitropolitul nu primi acéstă

---

maĭ pre sus decât omenirea a pus în inima Preosfinţieĭ Tale o împetrire întru cele lumescĭ şi alegerea de cele sufletescĭ. Drept aceea şi este hotărîtă depărtarea a obştesculuĭ nostru părinte de fiiĭ ceĭ iubiţĭ aĭ sĕĭ. Aşa a voit Domnul, fie şi acésta după înalta voinţa sa. Iartă dar din sufletul cel părintesc pre fiiĭ Preosfinţieĭ Tale, carĭ acum cu glasurĭ cucernice sufletescĭ se înfăţişéză, prin acéstă scrisóre, căcĭ multe vor fi greşit întru deşertăciunile politicesceĭ vieţuirĭ, scârbind pre părintele nostru. Drept aceea şi neîncetat rógă pre cel prea milostiv pentru iertarea pĕcatelor nóstre, pentru liniştirea pătimirilor norodului şi pentru bună starea pămîntuluĭ. Şi cât pentru monăstirea Slatina de a fi locaşul petrecereĭ ceĭ vremelnice a vieţuireĭ Preosfinţieĭ Tale, şi cele-l alte cuviincióse micĭ cererĭ, se trămit cărţile Divanuluĭ, pentru ca să fie întru a Preosfinţieĭ Tale voinţă, găsindu-se de tótă obstea acele drepte şi cu cuviinţă către persóna Preosfinţieĭ Tale, ce a păstorit în Eparhia ţĕreĭ 15 anĭ cu necontenire. Aşa dar şi ferbintele rugĭ a Preosfinţieĭ Tale vor fi nouă şi pămîntuluĭ în vecĭ ajutătóre.—1808, Martie 1.

Iscăliţĭ: Costache Rosset Logofĕt, Stefan Catargiu Vornic, Drăghicĭ Vornic, Constantin Balş Logofĕt, V. Balş Vornic, Neculaĭ Balş Logofĕt, Manolache Rosset Visternic, Grecean Logofĕt, Iordache Rosset Vistiernic, Alexandru Ianculeŭ Vornic, Vasilie Rosset Vornic, (descifrate cu probabilitate, iar patru nediscifrabile, ḑice D. Erbiceanu).

Hotărîrea Divanuluĭ Cnejieĭ Moldoveĭ, prin care 'ĭ recunósce Mitropolituluĭ Veniamin dreptul de a trăi la mănăstirea Slatina şi a se bucura de veniturile aceleĭ mónăstirĭ. (Exarhul Gavriil venise deja la Iaşĭ şi Mitropolitul trebuia să se retragă sub aparenţa de demisionare).

Divanul Cnejieĭ Moldoveĭ.

Obiceiŭ cuviincios şi faptă bună fiind, ca la întîmplărĭ de paretisis a Mitropolituluĭ ţĕriĭ, să se rînduiască şi să se lase una din mónăstirile pămîntuluĭ, spre a fi locaş vremelniciĭ vieţuiriĭ păstoruluĭ celuĭ depărtat. Drept aceea şi la cererea ce a făcut acum Preosfinţitul Proin Mitropolit, Duhovnicescul nostru Părinte, Chir Veniamin, ca după acéstă pămîntésca legiuire să fie rînduită a Slatineĭ mónăstire locaş de vieţuire, slujind întru necontenire cinci-spre ḑece anĭ întru Eparhiile pămîntescĭ în sarcina păstorieĭ, şi de bună voie făcênd paretisis, spre sufletésca petrecere; iată întru o glăsuire sistema boerilor Divanuluĭ, întărind cererea Preosfinţieĭ

www.dacoromanica.ro

nouă instituţiune şi cum vom vedea, i se va face din acésta un cap de acuzaţiune (1).

O importantă alegere de stareţ la mănăstirea Némţuluĭ se efectuéză sub păstoria luĭ Gavril:

«Cartea Divanuluĭ deschisă ce s'a dat cuvioşieĭ sale Ión Rusu, dându-i-se a fi stareţ mónăstiriĭ Némţul şi Secul, după alegerea soboruluĭ şi întărirea a prea sfinţituluĭ sufletesculuĭ nostru părinte Chir Veniamin proin Mitropolit, trimisă Divanuluĭ cu puţin maĭ înainte de paretisis scaunuluĭ. Acéstă întărire de stariţ este făcută de Divanul Cnezieĭ Moldoveĭ.

*

Cu mitropolitul Dositeĭ lucrurile s'aŭ petrecut altmintrelea. Maĭ întâiŭ s'a însinuat ḑi după ḑi în administraţiunea bisericiĭ, Gavril exarcul, luând precum maĭ sus am ḑis, pasul asupra Mitropolituluĭ Munteniei şi căutând a-şĭ face partisanĭ printre boeriĭ Divanuluĭ şi apoĭ când se creḑu că a sosit ora, şi dete ultima lovitură.

Pe când în Moldova Mitropolitul Veniamin reclamă fără succes de la autorităţile militare rusescĭ, respectarea preoţimeĭ şi a caselor tuturor servitorilor bisericescĭ de pastoĭ în, Muntenia, ca să-şĭ câştige simpatiile acelora pentru ḑioa când avea să lovéscă în capul Bisericeĭ muntene, Ga-

Sale din partea pămîntuluĭ, lasă şi rînduesce pre numita sfânta mónăstire a Slatineĭ cu tóte cele mişcătóre şi nemişcătóre afierosirĭ, întru nestrămutata îngrijire, sălăşluire şi părintéscă ocârmuire a Preosfinţituluĭ părinte kir Veniamin, până la cea din lume mutare către Domnul a Preosfinţieĭ Sale. In supunerea numaĭ celor obicĭnuite îndatoririĭ a numiteĭ mónăstirĭ către şcóla Socoliĭ şi către cele pămîntescĭ orînduelĭ, şi în păzirea celeĭ maĭ bune stărĭ. Precum este şi drépta cerere a Preosfinţieĭ Sale, întru care cuprinḑându-se, ca şi via ce este cumpărată cu banĭ aĭ Preosfinţieĭ Sale, la délul Socoliĭ, să rémâe slobodă întru voinţa Preosfinţieĭ Sale, spre ajutorul în viaţă a cheltuelilor. Iar după mutarea din viaţă, spre afierosire la sfînta mónăstire Slatina; se întăresce şi acestă drépta cerere, ca să fie următóre întocmaĭ şi numita vie să rémâie întru drépta voinţa Preosfinţieĭ sale. — 1808, Martie 1, laşĭ.

Iscăliţĭ: Costache Rosset Logofét, Stefan Catargiu Vornic, Constantin Balş Logofét, V. Balş Vornic, Nicolaĭ Balş Logofét, Alexandru lanculeŭ Vornic, Manolache Rosset Visternic, Constantin Sturdza Vornic, Sandu Sturdza Hetman; Greceanu Logofét, Iordache Pavel Visternic, Vasilie Rosset Vornic, (descifrate cu probabilitate, iar treĭ nume nedescifrabile) ḑice D. Erbiceanu.

Dăm un document cu diverse semnăturĭ de boerĭ marĭ aĭ Moldoviĭ.

(1) Veḑĭ documentul sub No. 144 din portof. LVII de la Academie.

www.dacoromanica.ro

vril, mijlocia însuşĭ pentru aceste (*vedĭ aci în notă.* (1) Şi însuşĭ Cuşnicov ordonă scutirea de *pastoi* ad. de quartiră *a caselor preoţescĭ* şi în 10 Septembre 1808; acéstă ordine era comunicată de Divan către ispravnicĭ.

---

(1) *Publicaţiĭ pentru apĕrarea preoţilor.*

De la întâiul Divan.—Către Ispravnicĭ.—Se face dumnè vóstră în scire, că Excelenţa sa general Cuşnicov s'ar fi însciinţat, că preoţiĭ de prin ţéră se supĕră cu multe felurĭ de însărcinărĭ, şi poruncesce, ca negreşit tóte casele preoţilor să fie apĕrate de cvartirurĭ ostăşescĭ şi de alte podveḑĭ ale ţĕriĭ, şi să aibă cinul preoţesc întocmaĭ acele privilegiurĭ şi aceeaşĭ ocrotire, precum aŭ preoţiĭ din Rusia; decĭ poruncesce Divanul şi dumnè-vóstră, ca să aveţĭ respect către cinul preoţesc; ci dar aşa să urmaţĭ.—1808 Septembre 10 (*Cod. LV, fila 131.*)

«Din multe jăluirĭ, care îndată ce am intrat în hotarele acesteĭ de D-ḑeŭ păzite ţĕrĭ, aŭ făcut către noĭ preoţiĭ de prin judeţele de afară, atât prin cuvînt cât şi prin scris, cu mare mirare ne-am însciinţat de supĕrările, ce pătimesce şi sufere tótă tagma bisericéscă despre politicésca stăpânire, arĕtând că în anul trecut aŭ dat o zaherea cu totul peste putinţa lor, asemenea în tómna trecută aŭ fost silită a maĭ plăti un nesuferit bir de banĭ, cum şi în iarna trecută în silă li s'ar fi lepĕdat banĭ pe grâŭ şi pe orz, iar pe lângă tóte greutăţile acestea, nu puţine supĕrărĭ, batjocure, încă şi bătăĭ li s'ar fi făcênd atât lor cât şi soţiilor lor de către zapciĭ şi slujitoriĭ dregătorilor de afară metahirisindu-ĭ la tóte angariile fără vre-o deosebire, întocmaĭ ca pre locuitoriĭ proştĭ, carĭ asuprirĭ şi batjocore nicĭ la o parte de loc, nu numaĭ unde pravoslavia se păzesce, ci nicĭ la un nĕm nu s'a auḑit a se urma asupra părţiĭ ceĭ duhovnicescĭ aĭ legeĭ lor, iar maĭ vîrtos întru tótă pravoslavnica împĕrăţie a Rusieĭ, după sciinţa ce avem, pentru slujitoriĭ bisericescĭ, este prea păzită ca nonicésca apĕrare, în cât de asemenea supĕrărĭ şi fără de cruţare necazurĭ, nu numaĭ sunt cu totul sloboḑĭ, ci încă în tot chipul se apĕră şi se ocrotesc despre dregătoriĭ locurilor şi aĭ eparhiilor, prin înalte şi prea milostive poruncĭ. Pentru acésta şi despre toţĭ de obştie se cinstesc şi se socotesc după cinstea daruluĭ pe care-l pórtă şi de şi ceĭ maĭ mulţĭ din preoţĭ şi ceĭ l-alţĭ slujitorĭ bisericescĭ din patria acésta se cunosc nu cu îndestulă învĕţătură spre împlinirea datorieĭ lor, însă sciut este că acésta nu curge, fără numaĭ din rînduiala ceĭ maĭ din nainte politicescĭ ocârmuirĭ a pămînturilor acestora, căcĭ maĭ învĕţaţĭ ne-aflându-se, trebuinţa a cerut a se chirotonisi din ceĭ ce s'a aflat, precum aŭ fost, cu acea puţină învĕţătură; dar preoţia este una şi darul acelaşĭ. Drept aceea pentru acéstă pricină nu pot fi şi defăimaţĭ, iar maĭ ales, de vreme ce acum maĭ cu deosebire decât în alte vremĭ pravoslavnicul norod, ce locucesce în acéstă patrie se află sub ocrotirea şi apĕrarea a prea blagocestivuluĭ şi prea milostivuluĭ Impĕrat a tótă Rusia, Alexandru I, care este sprijinitor şi apĕrător al tuturor de obşte celor pravoslavnice noróde, cu cuviinţă este, că

www.dacoromanica.ro

O altă disposiţiune de natură a atrage simpatiile ţĕreĭ pentru admini-

---

ceĭ ce slujesc celor sfinte şi neîncetat se rógă luĭ Dumnedeŭ pentru Impĕrătésca Sa mărire, pentru tótă prea luminata împĕrătéscă familie şi pentru tótă curtea şi ostaşiĭ lor, pentru apĕrarea patrieĭ acesteia şi pentru tot norodul de obşte, ce se află într'însa, să fie scutiţĭ şi apĕraţĭ de supĕrările pentru carĭ se jăluesc, şi maĭ vîrtos de necuviinciósa necinste şi ocară ce li se face de slujitoriĭ diregătorilor de afară. Pentru care, după porunca nóstră, datorie facem acéstă arĕtare cinstituluĭ Divan, pohtind ca după puterea ocârmuireĭ politicescĭ ce are, să şĭ arunce şi spre acéstă nepotrivită urmare blagorodnică socotinţă şi cu creştinéscă nîvnă să bine-voiască a da, prin tóte judeţele ţĕriĭ, către dregătoriĭ după afară, cinstite poruncĭ, spre apĕrarea tuturor persónelor tagmeĭ bisericescĭ aceĭ albe, adică mirinescĭ, ca de acum înainte să se curmeze şi să se înceteze deasupra-ĭ aceste necazurĭ şi hrăpitóre asuprele şi toţĭ slujitoriĭ şi zapciiĭ politicesceĭ ocârmuirĭ să se înfrîneze de acum înainte a nu maĭ supĕra pre ceĭ bisericescĭ, cât de puţin la vre o havalea, din câte pe afară se rînduesc, cunoscut fiind la toţĭ de obşte, că acéstă tagmă este afierosită şi rînduită numaĭ spre a slăvi pre Dumnedeŭ şi a sĕvîrşi tainele cele sfinte, de care tótă sistema creştinéscă atîrnă. Decĭ a se delăima într'acest chip fără nicĭ o mustrare de cuget séŭ evlavie şi a fi amestecată în turburările lumescĭ cu atâta nebăgare de sémă, nicĭ Dumnedeescile pravile, nicĭ cinstita socotélă nu îngăduesc. Pentru care, rezemându-ne pe blagorodia cinstituluĭ Divan, cu neîndoită nădejde aşteptăm şi fără de întărdiere punere în bună rînduială pentru tot cinul bisericesc, ca de acum să rĕmână numaĭ luĭ Dumnedeŭ slujind, după asemĕnăturile legeĭ nóstre ceĭ pravoslavnice prin care tagma bisericéscă este deosebită şi apĕrată.—1808. Iulie 17.

Semnat: Gavriil Mitropolit şi Exarch.

Divanul pe dată ordonă cele următóre:

De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ, către dumnè-lor boĕriĭ Ispravnicĭ ot sud. . . . . .

«Dintr'acéstă copie veţĭ vedea d-vóstră arĕtarea ce face Divanuluĭ prea sfinţitul Chirios Gavriil Mitropolitul şi Exarch al sfîntuluĭ şi îndreptător Sinod a tótă Rusia, pentru rîndul preoţilor, care acésta la adunarea deplină a nóstră, a preoţilor şi boerilor fiind şi însuşĭ Prea Sfinţia Sa de faţă cetindu-se în Divan cu luare aminte şi făcêndu-se obştésca chibzuire s'a vĕdut, că provlema şi duhovnicésca chibzuire a Prea Sfinţituluĭ, este în adevĕr nu numaĭ vrednică de tótă lauda, ci şi cuviinciósă de a se urma şi a se păzi întocmaĭ, căcĭ când tagma bisericéscă este sciut câtă şi chiar la alte străine legĭ, în tótă lumea, îşĭ are cuviinciósa cinste şi apĕrare de dările politicescĭ, cu cât maĭ vîrtos aicĭ întru acéstă creştinéscă patrie, când şi stăpânirea nóstră, a Mărieĭ Sale prea blagocestivuluĭ, prea milostivuluĭ şi pravoslavnicul Impĕrat a tótă Rusia, Alexandru pervoi, trebue negreşit şi cu deosebire şi fără de asemĕnare cu venirea celeĭ maĭ dinainte stăpânirĭ să-şĭ aibă clirosul bisericesc şi tótă céta preoţéscă căduta cinste, apĕ-

www.dacoromanica.ro

straţiunea rusésică, tu ordinea dată de Ruşĭ şi de exarhul Gavril către Mitropolitul Dositeĭ, la 23 Septembre 1808, dispunênd, ca de acum înainte tóte mŏnăstirile, şi câte sunt închinate la mŏnăstirile din ţéra turcéscă, să nu maĭ trimită embaticul acolo şi să-l oprésică aicĭ la sfînta Mitropolie, pentru curgătórele cheltuelĭ.

Dăm actul în notă. (1)

---

rare şi nesupĕrare întru nimic, despre cererile politicescĭ, ca nisce slujitorĭ ce sunt luĭ Dumneḑeŭ celuĭ prea înalt şi decĭ pururea ferbinte rugătorĭ pentru sănătatea şi întemeiarea prea puterniculuĭ nostru împĕrat şi pentru tot creştinescul norod. De aceea dar, primită fiind provlima şi cererea acésta a prea sfîntuluĭ exarh, Divanul poruncesce dumné-vóstră, ca de acum înainte tagma bisericéscă şi tot fel de cin al clirosuluĭ bisericesc să fie cu totul apĕraţĭ, nesupĕraţĭ şi nedajnicĭ de nicĭ un fel de cerere politicéscă ce se face de la sătenĭ, adică de zaherea şi alte podveḑĭ şi angariĭ, nicĭ de dumné-vóstră, nicĭ de zapciiĭ dumné-vóstră, nicĭ de părcălabĭ, nicĭ de sătenĭ; iar pe de altă parte scoţênd dumné-vóstră copie din cuvînt în cuvînt atât după predlojenia prea sfinţituluĭ exarh, cum şi după acésta a Divanuluĭ poruncă, să le trimeteţĭ cu slujitorĭ într'adins şi cu osebite străşnice poruncĭ ale dumné-vóstră, către zapciĭ şi către toţĭ supuşiĭ dumné-vóstră slujbaşiĭ judeţuluĭ, ca să le facă publică, să le citéscă în vileag şi în auḑul tuturor de obşte, in tóte satele şi plăşile judeţuluĭ spre a fi sciut că céta bisericéscă de acum înainte are a fi nedajnică de la cele maĭ sus arĕtate politicescĭ cererĭ şi aŭ a fi de tot nesupĕraţĭ şi netraşĭ în nicĭ un fel de angariĭ şi podveḑĭ ale ţĕriĭ. Drept aceea dar, să faceţĭ urmare întocmaĭ precum vi se poruncesce, căcĭ de la înşişĭ dumné-vóstră se aştéptă şi se cere acéstă maĭ sus pază a apĕrăriĭ şi nesupĕrăriĭ lor. — 1808, Iulie 20. (Copiile vechĭ originale în biblioteca Urechiă, Galaţĭ.)

(1) *Pitac la Prea Sfinţia Sa Părintele, Mitropolitul, ca de acum înainte tóte mŏnăstirile şi câte sunt închinate la mŏnăstirile din ţéra turcéscă să nu maĭ trimită embaticul acolo, ci să se oprésică aicĭ la sfînta mitropolie pentru curgĕtórele pricinĭ ce sunt trebuincióse.*

De la întâiul Divan. — Prea Sfinţia Ta Părinte Mitropolit, fiind-că pentru vĕḑuta neajungere a împliniriĭ curgĕtórelor cheltuelĭ la următórele trebuinţe ale ţĕriĭ, ce se fac necontenit, s'a poruncit Divanuluĭ de către Excelenţa Sa, generalul Leitenant şi comandirul Miloradovicĭ, ca tóte mŏnăstirile de aicĭ din ţéră câte sunt închinate la unele mŏnăstirĭ după în ţéra turcéscă şi trimet pe tot anul anume orînduit embatic de banĭ, să se popréscă cu totul de acum înainte, ca nicĭ unul din egumenĭ să nu maĭ trimită nicĭ măcar un ban dintr'acel embatic, ci să rĕmână aicĭ în ţéră şi să se strîngă la un loc. De aceea dar, după maĭ sus arĕtata poruncă, Divanul scrie Prea Sfinţieĭ Tale, ca îndată după primirea acestuĭ pitac, să se dea de scire tuturor egumenilor acelor mŏnăstirĭ, câte se vor fi aflând aicĭ în ţéră, ca fiesce-carele să dea în scris la sfînta Mitropolie, sub iscălitura sa, câte cât

www.dacoromanica.ro

Nu maĭ puţin de bun efect asupra ţĕrilĭ a trebuit să fie şi o altă disposiţiune luată tot sub preşedinţa exarculuĭ Gavril, prin care disposiţiune s'aŭ repus în starea lor anterióră cele treĭ monastirĭ, Tismana, Cozia şi Câmpulung, ce se afierosiseră spitalelor. Cu mare solemnitate se dă actul de liberare a acestor mŏnăstirĭ şi Gavriil face, ca actul să fie semnat de tot clerul şi de tótă boerimea, ca să aibă fapta şi maĭ mare resunet. Cu ce faţă aŭ semnat prelaţiĭ bisericeĭ muntene acest act, care condamnă anteriorul lor act în favórea spitaluluĭ de la Dudescĭ? Pe tótă ḑioa se sapă ast fel prestigiul Mitropolituluĭ Dositeĭ (1).

---

embatic este orînduit a rĕspunde pe an mŏnăstirea acolo unde este închinată şi verĭ care din numiţiĭ egumenĭ nu-l va fi trimes, orĭ pe acest an, sĕŭ şi pre maĭ mulţĭ măcar, tot acel embatic ce n'a apucat să-l trimiţă sunt datorĭ ca să-l aducă şi a-l face teslim aci la sfînta Mitropolie şi să iea adeverinţa Prea Sfinţieĭ Tale de primire, unde să aibă a sta în bună păstrare, ca orĭ când se va cere pentru vr'o trebuinţă a ţĕriĭ, să fie gata a se da şi orĭ-câţĭ banĭ se va strînge dintr'aceste embaticurĭ, să arĕţĭ Prea Sfinţia Ta Divanuluĭ, prin fóie anume. Către acésta, să li se dea a înţelege acelor egumenĭ, că de va îndrăsni vre-unul din eĭ a tăinui suma embaticuluĭ mŏnastireĭ sale, arĕtând maĭ puţin din ceea-ce este orînduit, sĕŭ a ḑice că a trimis la mŏnăstirea unde este închinată şi nu-l va fi trimis, de se va dovedi în urmă arĕtarea luĭ neadevĕrată, sĕŭ de nu va avé adeverinţă de primirea embaticuluĭ de la acel egumen din ţéra turcéscă, unde este închinată mŏnăstirea luĭ, să fie încredinţat, că se va îndatora unul ca acela a plăti acel embatic îndoit, de la sine. Asemenea şi vinăriciul mŏnăstirilor din ţéra turcéscă, cerênd prea Sfinţia Ta fóĭe din condica Divanuluĭ câte anume sunt şi în ce judeţe se află? şi acelea să se facă zapt şi baniĭ ce se vor strînge să se aducă a sta în păstrare la sfînta Mitropolie; de care să şi arĕţĭ Prea Sfinţia Ta Divanuluĭ, prin fóĭe anume, suma ce se va strînge; pentru al cărora zapt şi strîngere, orĭ-ce poruncĭ vor fi trebuincióse, făcênd P. S. Ta arĕtare Divanuluĭ, se vor da, spre înlesnire.—1808, Septembrie 23.

(1) Iată actul:

De la Divanul Principatuluĭ Ţĕriĭ Românescĭ.

Tótă fapta cea bună, care privesce spre cel de obşte folos, în verĭ care ţéră şi patrie, la tóte nemurile, când se face prin obştésca cugetare, chibzuire şi socotinţă, atât clirosul bisericesc şi a celor maĭ marĭ căpeteniĭ, carĭ sunt boeriĭ noroduluĭ şi a tótă obştea pămîntenilor aceĭ patriĭ, nu numaĭ de împĕraţiĭ şi oblăduitoriĭ acelor ţĕrĭ şi noróde este voită şi întărită, ci şi de însuşĭ acest adevĕratul a tóte ziditorul şi întru tot puternicul Dumneḑeŭ este ascultată şi primită. Fiind dar, că aicĭ întru acéstă creştinéscă şi de Dumneḑeŭ păzită a nóstră patrie, încă de la începutul eĭ, care se ḑice din *descălecătórea ţĕriĭ*, mulţĭ din după vremĭ prea fericiţĭ de-a pururea pomeniţĭ şi prea luminaţĭ domnĭ, arhiereĭ i boerĭ şi alte obraze de pra-

www.dacoromanica.ro

Cu câte-va ḑile înainte de acest act solemn se şi numi năstavnic la mŏnăstirea Tismana, cu pitacul de la 4 Iunie 1809, ce dăm aci maĭ jos.

---

voslavnicĭ creştinĭ, cu focul dragosteĭ luĭ Dumneḑeŭ fiind aprinşĭ, aŭ zidit şi aŭ înălţat sfinte şi dumneḑeescĭ locaşurĭ de mŏnăstirĭ marĭ şi micĭ, întemeindu-le şi înzestrându-le cu din înseşĭ ale lor drepte avute, din care uniĭ le-aŭ închinat la sfîntul mormînt i la sfîntul munte, i la alte sfinte locurĭ, iar alţĭ aşa rînduială aŭ legat prin ctitoricescile lor testamenturĭ şi prin cărţĭ patriarchescĭ i sobornicescĭ, ca nimenea nicĭ odinióră cu nicĭ un fel de cuvînt şi pricină să nu fie volnic a le supune şi a le închina nicăerĭ, ci să fie mŏnăstirĭ slobode ale ţĕriĭ, locuite de către ceĭ ce pentru a lor sufletéscă mântuire lasă lumea şi schima călugărieĭ întru vieţuire monachică voesc să petrécă; care voinţă şi rînduială a acelor rĕposaţĭ întru fericire ctitorĭ fără smintélă în sute de anĭ până acum s'a urmat şi s'a păzit la tóte cele-l-alte mŏnăstirĭ câte sunt şi închinate şi slobode, iar numaĭ 3 din mŏnăstirile cele slobode adică Tismana, Cozia şi Câmpu-lung, sunt acum anĭ 12 de când întîmplându-se aicĭ în ţéră mórte de năprasnică bólă a ciumeĭ, şi împotrivă vĕḑêndu-se lipsa ce era atuncĭ, atât pentru locul de hălăduire a celor bolnavĭ şi molipsiţĭ, cum şi pentru trebuinciósa hrană şi căutare a lor, cel de atuncĭ oblăduitor al ţĕriĭ M. S. Prea luminatul Domn Alexandru Vodă Moruzi, din îndemnarea unor obraze, prin sfatul şi alegerea de obşte, a hotărît de s'a făcut şi s'a zidit spital de ciumă, care este la Dudescĭ, în marginea apeĭ Dâmboviţeĭ, la care acel spital s'aŭ închinat cele maĭ sus numite 3 mŏnăstirĭ, ca să fie pentru împlinirea dorinţelor celor bolnavĭ şi molipsiţĭ, atât atuncĭ cum şi în alte vremĭ, când se va maĭ întîmpla acéstă bólă aicĭ în ţéră. Insă acea socotinţă de obşte pentru aceste numite treĭ mŏnăstirĭ n'a fost cu scopos de a se strica de la dînsele orînduelele, cele din început aşeḑate ctitoricesce, ci numaĭ cu prisosul din venituri, peste trebuinţele mŏnăstirescĭ, să se ajutoreze spitalul acesta la trebuinciósele cheltuelĭ în vremea când se va întîmpla năprasnica bólă a ciumeĭ; care de s'ar fi urmat într'acest chip, ar fi fost într'adevĕr vrednică de pomenire, atât scoposul cel bun al Mărieĭ Sale, cât şi găsirea cu cale a obştieĭ; dar încă până a nu se pune bine în lucrare acea orînduială, s'a urmat cele împotrivă, întâiŭ căcĭ egumenaturile aŭ lipsit cu totul, numindu-se *proin-egumenĭ* aceĭ ce eraŭ atuncĭ egumenĭ şi numaĭ cât vor trăi eĭ să-şĭ aibă hrana din mŏnăstire şi óre-şĭ ce lefuşóră, iar alţiĭ în urma lor să nu maĭ fie şi în loc de egumenĭ s'a orînduit mirenĭ cupeţĭ, numiţĭ al doilea epitropĭ, pe sub ceĭ maĭ marĭ epitropĭ şi aşa aŭ rĕmas călugăriĭ sub povĕţuire de cupeţĭ şi de se află acum dintre aceĭ călugărĭ pe la unele din mŏnăstirile acestea, dar deosebit cu necăutarea lor cu cele trebuincióse, după cuviinţă, nicĭ cele ce se cuvin cinuluĭ nu se urméză, fiind în voia lor fiescecarele şi dintr'acéstă pricină nicĭ slujbe bisericescĭ nu se urméză după cuviinţă, căcĭ ce povĕţuire bisericéscă póte să se dea de la aceĭ ce nu sunt în tagma bisericéscă, ce sciŭ numaĭ interesul neguţătorieĭ lor? Veniturile acestor mŏnăstirĭ, încă din anul întâiŭ, când s'a dat pe séma spitaluluĭ, s'a luat în arendă de însuşĭ aceĭ cupeţĭ pentru înlesnirea neguţătorieĭ lor; încă mŏnăstirea Cotména din sud Argeş, care era legată cu Cozia a ajuns a

www.dacoromanica.ro

De maĭ puţin bun efect fu şi o altă disposiţiune luată de exarcul Ga-

---

se da acum în arendă la un ţigan al aceleaşĭ mŏnăstirĭ şi aŭ ajuns Ţiganiĭ să fie în loc de stăpânĭ, căcĭ călugăriĭ de la acéstă mŏnăstire cu totul aŭ lipsit; pomenirile ctitorilor numaĭ pentru semnul de obiceiŭ a ajuns a se face; primirea străinilor a lipsit cu totul; viile s'aŭ părăginit; moşiile s'aŭ împresurat de către ceĭ ce se învecinesc; ţiganiĭ s'aŭ risipit în tóte părţile şi cu un cuvînt aceste 3 mŏnăstirĭ, carĭ eraŭ cele maĭ vestite, locuite de atâţia părinţĭ, astăḑĭ aŭ ajuns de sunt ca nisce prăvăliĭ de negoţ ale tîrgoveţilor şi mijlóce de eschrocherdiĭ (ескрокерДій) ale arendaşilor. Numirea şi cuvîntul cu care s'a orînduit a fi aceste mŏnăstirĭ a fi spre ajutorul spitaluluĭ a fost alte, iar fapta şi urmarea ce curge de atuncĭ şi până astăḑĭ, sunt cu totul împotriva aceleĭ socotelĭ, şi, ca să ḑicem maĭ desluşit, vĕḑut este că din mila luĭ D-ḑeŭ în tótă acéstă diastimă, de când s'aŭ alcătuit acest spital şi până acum, ciumă în ţéră n'a fost, fără de cât în potrivă alte nevoĭ necurmate a fost care fără îndoială putem ḑice, că după alte păcate vor fi curgênd şi din pricina stricăriĭ rînduelilor ctitoricescĭ, fiind fost aşeḑate prin cărţĭ patriarchescĭ şi sobornicescĭ, cu înfricoşate afurisieniĭ şi cu ale ţĕriĭ obştescĭ anateme legate a fi în tótă vremea slobode şi a li se păzi rînduiala lor cea din început; şi ar trebui să aibă acum spitalul acesta o bună sumă de *sermaia* în banĭ gata, dar nicĭ o para nu are; încă după cum ḑic arendaşiĭ, îl maĭ scóte şi dator, măcar că socotéla, de venit şi cheltuială, de când aŭ întocmit acest spital şi până astăḑĭ, nicĭ uniĭ din epitropiĭ ce aŭ stătut până acum n'a dat, cu cuvînt că este legătură a nu paradosi socotéla la nimenea, lucru şi urmare cu totul împotriva dreptăţiĭ. Decĭ învederat este că deşi s'aŭ şi făcut atuncĭ acea rînduială pentru aceste mŏnăstirĭ cu scopul de faptă bună, dar urmarea de atuncĭ şi până acum a fost rea şi de tot împotriva aceluĭ bun scopos, căcĭ cu numire de obştesc folos s'aŭ stricat rînduelile mŏnăstirescĭ, carĭ sunt lŏcaşurĭ ale luĭ Dumneḑeŭ şi de la dînsele s'a folosit şi se folosesc, uniĭ şi alţiĭ, în parte, fieş-care pe sineşĭ Drept aceea fiind-că binele nu este bine deacă nu se urméză bine şi fiind-că nu se póte suferi maĭ mult jalnica glăsuire a obştieĭ, care strigă cu multă obidă, vĕḑônd cele maĭ de frunte mŏnăstirĭ ale patrieĭ nóstre golite de podóba şi orînduiala lor, pentru care s'a zidit, fiind acum întocmaĭ ca nisce case pustiĭ, nicĭ fiind cu putinţă a se răbda maĭ mult întinderea acestuĭ pĕcat, carele pe de o parte pedepsesce sufletele şi ticăloşesce casele ale celor ce dintru început aŭ fost organe de a se urma cele din potriva buneĭ socotinţe, ale cărora şi sfîrşiturĭ le-a fost vĕḑute, iar pe de altă parte celor de acum, carĭ vĕd pĕcatul şi tac le vestesce şi le încredinţéză o fórte grea şi cumplită osîndă; ca să se ştérgă dar pĕcatul acesta, ca să se ridice blăstemul şi ca să nu ajungă aceste sfinte mŏnăstirĭ maĭ la rea pustiire, iată că cu sfatul de obşte al nostru archiereilor şi a tótă boerimea, marĭ şi micĭ, s'a făcut acéstă nestrămutată hotărîre, adică de acum înainte să rĕmâe aceste maĭ sus numite mŏnăstirĭ iarăşĭ slobode, neînchinate nicăirĭ, precum aŭ fost dintr'un început rînduite de la înşiĭ ctitoriĭ lor şi să se orînduiască egumenĭ la dînsele, tot aceĭ ce aŭ fost, fiind-că câte treĭ trăesc şi până acum şi după mórtea lor să se urmeze alegerea diadohilor lor iarăşĭ din părinţiĭ acestor

www.dacoromanica.ro

vriil, oprind pre călugărĭ a maĭ fi arendaşĭ şi mŏnăstirile de a se împru-

---

mŏnăstirĭ, pămîntenĭ, iar nu străinĭ, după cum cuprind aşeḑĕmînturile ctitoricescĭ i cărţile patriarcheşcĭ i domnescĭ şi ale obşteĭ. Iar pentru că am auḑit că s'ar fi adus şi carte patriarşéscă pentru aşeḑarea acestor mŏnăstirĭ la spital, ḑicem, că orĭ că nu s'aŭ dat pliroforie în ce chip a fost scoposul obştieĭ, când s'a făcut arĕtare pentru aceste 3 mŏnăstirĭ, orĭ că nu s'a arĕtat aşeḑămînturile ctitoricescĭ şi cărţile patriarhescĭ şi blăstemile obştescĭ ale ţĕreĭ a nu se strica aşeḑĕmînturile lor, cele ce din început li s'a pus; însă noĭ nu pentru acele cărţĭ, carĭ prin scirea nóstră nu s'aŭ cerut nicĭ le-am vĕḑut, ci numaĭ pentru căutarea ticăloşilor bolnavĭ, când ferécscă Dumneḑeŭ, se va întîmpla bóla năprasnică de ciumă, voim, a se face ajutorul cel cuviincios într'aceeaşĭ vreme într'acest chip, adică iarăşĭ cu sfatul de obşte să se facă cuviinciosul ajutor i din partea tuturor mŏnăstirilor de obşte câte sunt în tótă ţéra, închinate şi neînchinete, dând fiesce care mŏnăstire analogon pre cât se va cuveni, după starea şi puterea sa, iar nu numaĭ aceste 3 mănăstirĭ să fie îndatorate a rĕspunde acel ajutor. Incă şi fieş-carele din noĭ şi de obşte este datoriŭ a ajuta la o *peristasis* ca aceea de pătimirea fraţilor noştri creştinĭ, iar într'altă vreme să nu se urmeze acéstă *sinisfora*, cu nume ca să fie banĭ întru păstrare, séŭ cu nume ca să cumpere acareturĭ, câcĭ după *paradigmata*, cele până acum urmate, banĭ gata nu staŭ la nicĭ o casă din cele pentru folosul obştieĭ ci maĭ înainte până a nu se pune la păstrare se găsesce şi mijlocul de a se lua şi locul unde să se dea, fără numaĭ ḑicem că pentru a nu rĕmânea şi zidirea numituluĭ spital i biserica de acolo la derăpănare şi pustiire (fiind acésta în adevĕr un trebuincios lucru la vreme de întîmplare ca aceea), după ce va face chibzuire de câţĭ banĭ va fi trebuinţă, s'a hotărît ca la cisla, ce este pusă pe mŏnăstirĭ, de daŭ pe fiesce-care an pentru şcóle, să se facă adăogirea acesteĭ trebuinţe, care prin părinţiĭ archiereĭ să se dea la dregerea acestuĭ spital, unde se va strica şi la plata simbrieĭ preotuluĭ i a pasnicilor acestuĭ spital şi la trebuinciósa cheltuială a bisericeĭ de acolo.— 1808, Iulie 20.

Semnaţĭ: Gavriil Mitropolit şi Exarch al prea sfîntuluĭ şi îndreptătorului sinod a tótă Rusia, Dositeĭ Mitropolit, Nectarie Rîmnic, Iosif Episcop Argeş, Constandie Buzĕŭ, Pogonianis, Iliopoleos Nicodim epitrop sfîntuluĭ Spiridon, Archimandrit Cotrocenĭ Visarion, Văcăreştiul Chiril, Gavriil Archimandrit Gheorghit, Archimandrit Ignatie Raduliotu, Archimandrit Chiril Ecaterinotu, Damian Archimandrit Mărcuţean, Archimandrit Chiril Mihaliotu, Neofit egumen sfîntuluĭ Ión, Timofteĭ egumen Stavropoleos, egumen Zlătariot Sofroniŭ, Daniil Arch. Sfinţilor Apostolĭ, Popa Voicul econom şi epitrop, Popa Nicolae Sachelarios, Popa Nicolae Schevofilacs, Popa Teodosie Proidecticos, popa Stefan, Logofĕt, popa Ión . . . . . Dimitrie . . . . . Pop Filip, Pop George, Pop Mihaĭ Epitoganaton, Ereĭ Stanciu Peredeotu, Protopopu Ión, Pop Constantin, Dascălu Evanghelie, Pop Nicolae epitelchirotonion, Ereĭ Radu epitonchirision.

Manolache Ban, Constantin Filipescu Vistier, Radu Golescu biv Vel Vornic, Stefan Văcărescu Vornic, Isac Ralet Vel Logofĕt, Grigorie Ghica, Barbu

www.dacoromanica.ro

muta cu banĭ, fără de autorizarea dicasterieĭ exarhicescĭ. Decât acéstă dispositiune fu din acele, care *înlăturaŭ*, de fapt, autoritatea bisericéscă a luĭ Dositeĭ.

Văcărescu Vel Vornic, Istrate Creţulescu, biv Vel Vornic, Petru Retoridis, biv Vel Vornic, Manolache Vornic, Scarlat Grădişténu biv Logofĕt, Dumitrache Bibescu, biv Vel Logofĕt; Dumitrache Ghica, Vel Logofĕt, Iŏn Comănénu biv Vel Logofĕt, Fotache Stirbeĭ, George Filipescu, Iŏn Faca Clucer, Iŏn Brezoianu, Stefan Clucerul, Enache Ma. . . . . Clucer Alex. Roset, Iorgache Creţulescu biv Vel Clucer; Drăghicén Oteteleşanu Căminar, Mihaĭ Filipescu Paharnic, Constantin Brăiloiu, Clucer; Stefan Costache, Stolnic, Iŏn Creţénu Pacharnic; Dimitrache Deşliŭ Paharnic; Stefan Belu, Paharnic; Dumitru Polisu Serdar.

De la întâiul Divan către părintele Sevastis Dionisie.

Fiind-că sorocul întru care sunt date în arenda Spiruluĭ Gazoti, venitu-rile celor 3 mŏnăstirĭ, Tismana, Cozia şi Câmpu-lung, se împlinesce la viitorul Martie 1810, când urméză a rĕmâne numitele mŏnăstirĭ slobode şi cu tóte că maĭ în trecutele ḑile te-aĭ fost rînduit Prea Sfinţia Ta năstavnic la sfînta mŏnăstire Tismana, dar fiind-că încă sorocul Spiruluĭ, încă nu s'a împlinit, precum s'a ḑis maĭ sus, de aceea s'a fost zăticnit atuncĭ mergerea Prea Sfinţieĭ Tale; iar acum scrie Divanul Prea Sfinţieĭ Tale, ca îndată după primirea acesteĭ cărţĭ, numaĭ decât să te scolĭ şi să mergĭ acolo, unde de o cam dată să te însărcinezĭ numaĭ cu îngrijirea buneĭ orînduelĭ a sfinteĭ bisericĭ, otcârmuind şi povăţuind şi pre părinţiĭ ce se află acolo locuind în sfînta mŏnăstire spre a se purta şi a petrece după cuviinţă şi datoria cinuluĭ lor în cele duhovniceştĭ, iar la veniturile mŏnăstireĭ nu aĭ a te amesteca până la împlinirea maĭ sus numituluĭ soroc, fără numaĭ cele ce vor fi trebuincióse pentru masa Prea Sfinţiĭ Tale şi a Sinodieĭ, ce veĭ avea, a se da tóte de la mŏnăstire în vreme, precum pentru acésta s'a poruncit Spiruluĭ Cazoti, ca întru nimic cusur să nu se facă. Şi după ce veĭ şedé acolo câte-va ḑile făcênd paratirisis moşiilor, viilor, ţiganilor, caselor din mŏnăstire şi la tóte lucrurile mŏnăstireĭ, de se află în acea stare ce le-a primit Spirul, te veĭ pogorî şi până la Cozia şi apoĭ şi la Câmpu-lung de veĭ puté, ca să facĭ asemenea paratirisis şi să însciinţezĭ Divanul. — 1809, Iunie 4 *(Cod. LVI, fila 71.)*

Semnaţĭ ceĭ de maĭ sus.

Inainte de actul acesta al restituireĭ celor treĭ mŏnăstirĭ în vechia lor autonomie, Mitropolitul Dositeiŭ şi Divanul aŭ fost scos şi eĭ mŏnăstirea Strechaia de sub dependenţa orfanotrofieĭ, căreia fusese afierosită.

Iată actul în acéstă cestiune :

De la Divan din, 1 August 1808.

Fiind-că pentru tóte mŏnăstirile slobode de obşte sunt multe chrisóve

www.dacoromanica.ro

Divanul ordonă, la 16 Februarie 1809, după porunca P. S. Sale Mitropolituluĭ şi Exarch pentru călugărĭ, ca să nu maĭ fie arendaşĭ şi să nu âmble de colo până colo, fără căpĕtâiŭ. Aşişderea şi egumeniĭ mŏnăstirelor şi eparchiile să nu se împrumute fără de întărirea zapisuluĭ cu pecetea şi cu cuviinciósa iscălitură a exarhiceşceĭ sale discaterilĭ.

Acéstă ordine s'aŭ trimis în copie la tóte judeţele, pe lângă o deosebită poruncă: «de la întâiul Divan şi comitet al Principatuluĭ Valachieĭ», poruncindu-se Ispravnicilor: Indată să o publicuiţĭ acésta la toţĭ de obşte în tot judeţul, aflându-vĕ şi înşi-vĕ cu neadormită îngrijire spre a se urma şi a se păzi nizamul acesta întocmaĭ, avênd Divanul şi rĕspunsul d-vóstră de primire.»

Iată însăşĭ adresa luĭ Gavriil Mitropolit şi Esarch: *Către cinstitul Divan al principatuluĭ Valachieĭ.*

«După păstorésca datorie în care suntem chiămaţĭ a priveghia şi a pune în bună orînduială şi stare tagma bisericéscă, precum sórta eĭ după cuviinţă o cere, făcênd cercetare, ne-am însciinţat, că mulţĭ din monachiĭ, ce s'a îmbrăcat într'acest cin, pe la mŏnăstirĭ, cu făgăduinţă că lăsând lumea vor petrece viaţa lor în mŏnăstirile unde-şĭ pun metania şi eşirile lor din mŏnâstire vor fi numaĭ în posluşaniile mŏnăstireĭ, după podvig şi aşeḑĕmîntul vieţiĭ lor, iar într'alte părţĭ fără de scirea egumenuluĭ séŭ a na-

---

domnescĭ i cărţĭ patriarhiceştĭ din tarĭ legăturĭ i cu gróznice afurisenilĭ, ca să nu se închine nicăirĭ cu nicĭ un fel de cuvînt séŭ numire, şi împotriva acestora s'a făcut urmare de s'a închinat mŏnăstirea Strehaia la orfanotrofie, însă nicĭ acea orînduială a închinăriĭ nu s'a păzit ca să se ţină în stare, cu egumeniĭ şi călugăriĭ, ci dându-se la arendaşĭ s'a făcut ca un han şi acest fel de catahrisis nefiind suferit a se vedé urmându-se în vederea tuturor, aŭ venit şi jălbĭ de la boeriĭ ctitorĭ de aŭ cerut sloboḑenia mŏnăstireĭ şi ca să nu rĕmânem sub pĕcatele acelor gróznice legăturĭ de blăstemurĭ, cu sfat de obşte s'a găsit cu cale, de s'a sloboḑit de sub închinăciune şi de sub supunerea orfanotrofieĭ acéstă mŏnăstire şi iată printr'acéstă carte orînduim egumen la acéstă mŏnăstire pre Arsenie ieromonah, carele mergênd la numita mŏnăstire, împreună cu Răducanu al treilea Logofĕt al Divanuluĭ, să dea mŏnăstirea în zapt numituluĭ egumen cu tóte lucrurile i zestrea eĭ, prin catastiş după obiceiŭ şi egumenul după datoria sa să-şĭ păzéscă rînduiala mŏnăstiriĭ, după cea dintru început întocmire a eĭ şi după orînduelile rĕposaţilor ctitorĭ şi după testamenturile mŏnăstirilor de obşte; de care poruncim părinţilor şi tuturor ómenilor şi robilor mŏnăstiriĭ, să daţĭ ascultarea, ce se cuvine numituluĭ egumen, ce s'a rînduit, ca să pótă săvîrşi trebile mŏnăstiriĭ fără de cusur.—1808 Aug. 1.

Semnaţĭ: Dositeĭ Mitropolitul, Constandie Buzĕŭ, Manolache Ban, Constantin Vistier, Radu Golescu, Stefan Văcărescu, Isac Ralet, Barbu Văcărescu, Istrate Creţulescu. *(Cod LVI, fila 29 verso).*

www.dacoromanica.ro

cealniculuĭ nu vor eşi, se află învăluindu-se prin lume şi abătuţĭ cu totul în trupescile câştigurĭ şi alişverişurĭ părăsind podvigul cel călugăresc şi biserica, unia ţinênd moşiĭ în arendă şi neguţătorindu-se, iar alţiĭ petrecênd prin casele mirenescĭ pentru lumescĭ folosurĭ, din care câte necuviinţe se urmêză şi câtă hulă şi osîndire se pricinuesce la tótă tagma, cunoscut este. Drept aceea, poftim pre cinstitul Divan, ca să facă cuviinciósele poruncĭ în tótă ţêra, ca de acum orĭ-cine are moşiĭ, la asemenea feţe să nu maĭ vînḑă cu anul, că a fi aceştia cumpĕrătorĭ de moşiĭ, sêŭ alt-fel de arendărĭ, chiămarea cinuluĭ lor nicĭ cum nu o îngăduesce şi de către noĭ se va face cuviinciósa cercetare, ca orĭ unde se va fi aflând uniĭ ca aceştia, să-ĭ punem în buna orînduială, trimeţêndu-ĭ pe la metania lor, căcĭ orĭ-care va maĭ da la aceştia moşiĭ în anul după însciinţarea acêsta va rĕmâne păgubaş de preţul lor, iar câţĭ maĭ înainte aŭ apucat de aŭ dat, acum să se desfacă şi să-şĭ iea moşiile înapoĭ. Acêsta o ḑicem numaĭ pentru singuratice feţe monarchicescĭ, ce-şĭ lasă metania lor, de osebit mŏnăstirile, care nu sunt poprite, de acêstă moşie. Către acêsta iarăşĭ ne-am pliroforisit, că atât eparchiile ţĕriĭ, cum şi tóte mŏnăstirile loculuĭ şi cele la locurĭ închinate, în singura *plirecsusistia* lor şi în potriva buneĭ hotărîrĭ şi aşeḑărĭ a stăpâniriĭ de maĭ nainte, se împrumutêză de banĭ cu zapise pe numele locaşurilor, unde se află proestoşĭ, de multe orĭ şi fără cuvînt de mare trebuinţă, din care urmêză împovĕrare de marĭ datoriĭ la sfintele locaşurĭ, încât ajung de a nu se putea iconomisi şi a se plăti, fără a se vedê vre un folos la cele maĭ multe sfinte locaşurĭ din atâtea datoriĭ, ce s'aŭ făcut de proiestoşiĭ lor.

Şi fiind-că trebuinţa pentru folosul lor cere a se pune de acum sub bună economie şi statornic aşeḑĕmînt tóte rînduelile eparchiilor şi ale mŏnăstirelor, a celor de loc şi a celor închinate din ţêra acêsta, poftim ca să binevoiască cinstitul Divan a publicarisi în tótă ţêra la toţĭ de obşte, ca de acum nimenea să nu împrumuteze nicĭ vr'o eparchie, nicĭ vr'o mŏnăstire, de nu va avê adeverinţă întărită cu pecetea dicasterieĭ nóstre, ca să se vaḑă şi să se cerceteze de către noĭ de este bine-cuvîntată şi de neapĕrată trebuinţă acea împrumutare şi de va fi de nevoie se va întări, iar de nu, se va popri, că acest catahrisis ce urmêză numaĭ în singură stăpânirea proiestoşilor, după a fiesce-căruia dintr'înşiĭ voinţă, de acum să lipsêscă şi să încredinţeze pre toţĭ, că orĭ-carele va îndrăsni a împrumuta de acum pe orĭ-ce mŏnăstire, fără întărirea zapisuluĭ cu pecetea şi cu cuviinciósa iscălitură a exarchicesceĭ nóstre dicasteriĭ, va rĕmânea păgubaş de baniĭ, ce va da şi la nicĭ o judecată nu i se va ţinê în sêmă. Şi pentru primirea însciinţăriĭ acesteia poftim a avê cinstit rĕspuns.»—1809, Februarie 9.

Semnat: Gavriil Mitropolit şi Esarch.

www.dacoromanica.ro

Acéstă dispositiune s'a făcut cunoscută şi Spătărieĭ şi Agieĭ. *(Cod. LVI, fila 32 verso).*

Cu tóte aceste loviriĭ aduse autorităţiĭ şi chiar demnităţiĭ Mitropolituluĭ Dositeĭ, el, maĭ puţin simţitor decât Veniamin, persistă a rĕmânea în scaunul sĕŭ archi-episcopal. La finea anuluĭ 1809 sbucni un conflict între Mitropolitul Dositeĭ şi boeriĭ ţĕriĭ, cel puţin boeriĭ din Divan.

Acest conflict se póte vedé ce fu, din analoraoa adresată luĭ Engelhard Vice-presidentul Divanuluĭ, la 9 Noembre 1809, şi tot atuncĭ comunicată şi exarculuĭ Gavriil (1).

---

(1) Iată acest act până astăḑĭ necunoscut:

«Cu cinste facem arĕtare Excelenţeĭ Tale (luĭ Engelhard), că în stăpânirea acestuĭ principat, dintru început s'a urmat necontenit asupra orînduelĭĭ mŏnăstirilor şi acest obiceiŭ (care este ca o pravilă), adică: când s'a schimbat vre-un egumen sĕŭ epitrop, al vre-uneĭ mŏnăstirĭ din cele ce se află aicĭ în ţĕră, apururea acea schimbare se făcea şi de Epitropie, precum şi când muria vre-un egumen sĕŭ epitrop de la vre-o mŏnăstire, se da în scire întâiŭ la stăpînire şi stăpînirea orînduia un cinovnic din partea Divanuluĭ prin dumné-lor veliţiĭ Logofeţĭ de se făcea catagrafie împreună cu orînduitul şi din partea sfinteĭ Mitropoliĭ, de faţă şi cu părinţiĭ şi ómeniĭ aceleĭ mŏnăstirĭ de tot avutul aceluĭ rĕposat egumen sĕŭ epitrop, i pentru tóte lucrurile aceleĭ mŏnăstirĭ mişcătóre şi nemişcătóre, până la orĭ-ce anumo prin catastih, care catastih îl aducea orînduitul Divanuluĭ, de se vedea de stăpânire şi tóte aceste lucrurĭ sta pecetluite şi în păstrare până când se orînduia la acea mŏnăstire egumen sĕŭ epitrop şi atuncĭ, după ce se orînduia, i se da de la stăpânire carte de egumenie, sĕŭ de epitropie şi iarăşĭ stăpânirea orînduia din partea sa logofĕt de la Divan, de mergea şi-l aşeḑa egumen şi se făcea teslim tóte acele lucrurĭ după catastihul de catagrafie, luându-se şi de la mâna luĭ asemenea catastih, sub iscălitura sa, ca să se scie ce lucrurĭ i s'aŭ dat în mână când s'a orînduit egumen sĕŭ epitrop, de a nu se rĕpune sĕŭ a se risipi de uniĭ alţiĭ, ci să fie pe sĕma aceĭ mŏnăstirĭ a se spori şi a se adăoga pentru maĭ bună stare şi întemeiare a sa, şi acel catastih se trimetea apoĭ la sfînta Mitropolie de sta acolo în păstrare a se găsi când se va cere. Care acest obiceiŭ şi putere a stăpâniriĭ asupra mŏnăstirelor sciută tuturor dintru început, s'a păzit şi s'a urmat fără de vre-o strămutare, precum s'a ḑis maĭ sus, iar acum în trecutele ḑile, întîmplându-se de a murit întâiŭ egumenul de la mŏnăstirea sfîntuluĭ Ión din Bucurescĭ, ce este închinată la altă mŏnăstire din strein loc şi aflând Divanul de mórtea sa, după obiceiŭ a orînduit un cinovnic din partea sa, ca să mérgă la numita mŏnăstire să facă catagrafie împreună cu om din partea sfinteĭ Mitropoliĭ i cu om din partea epitropilor, ce s'aŭ orînduit de către Prea Sfinţitul Exarch asupra celor de aicĭ mŏnăstirĭ, carĭ sunt închinate la locurĭ streine, care cinovnic mergênd la numita mŏnăstire aŭ găsit tóte pecetluite de archimandritul Ilarion, ce este om al prea

www.dacoromanica.ro

Câte-va ḑile după ivirea acestuĭ conflict, care de sigur era aţîţat de în-

sfinţituluĭ părinte Mitropolit şi uniĭ din orînduiţiĭ exarhicescĭ epitropĭ şi de orînduitul din partea părinteluĭ Argeş şi peste acele peceţĭ a pus şi cinovnicul Divanuluĭ pecetea sa, lăsând vorbă celor ce aŭ pecetluit ca în vremea, când va fi a se face catagrafia, să se dea de scire şi luĭ, ca să vie spre a face împreună catagrafie, precum li se cuvenia a urma, iar numiţiĭ aŭ stricat pecetea orînduituluĭ de la Divan şi deschiḑând lăḑile a făcut singurĭ catagrafie şi ce avut va fi rămas aceluĭ răposat cum şi ce se va fi făcut acel avut, Divanul nu are nicĭ o sciinţă. Atâta numaĭ scie, că peste câte-va ḑile după mórtea numituluĭ Egumen ot sf. Ioan, ne-am pomenit cu o anafora către Divan, a P. S. Sale Părinteluĭ Mitropolit, prin care ḑicea, că fiind-că mŏnăstirea sf. Ioan a rămas datóre peste talerĭ 80.000, să dea voe Divanul să se vînḑă veniturile moşiilor acesteĭ mŏnastirĭ pe 4 anĭ (lucru cu totul împotriva orînduelĭĭ mŏnăstirilor), care nu slobóde a se da veniturile mŏnăstirescĭ maĭ mult de cât pe un an, cel mult pe doĭ, şi baniĭ să nu se iea toţĭ peşin ci să se iea pe fie care an.) La care anafora a P..S. Sale, a dat înscris Divanul, că maĭ întâiŭ să ni se arate a vedea şi noĭ catagrafia ce s'a făcut i socotelile mŏnăstireĭ de venit şi cheltuială şi va da Divanul cuviinciósa poruncă, că până acum nicĭ catagrafie, nicĭ socotelile mŏnăstiriĭ nu le-am vĕḑut.

Al doilea a maĭ murit într'aceste ḑile şi alt egumen, iarăşĭ aicĭ în Bucurescĭ de la o mŏnăstire de afară, din ţinutul Ialomiţiĭ, ce se numesce Sloboḑia, care este iarăşĭ închinată la altă mŏnăstire în strein loc şi tocmaĭ a 2-a ḑi luând scire Divanul îndată a orînduit un cinovnic din parte-şĭ cu înscris poruncă ca împreună cu orînduitul din partea sf. Mitropoliĭ şi cu altul din partea exarhicescilor epitropĭ, să mérgă atât la casa unde a răposat numitul egumen, cât şi afară la numita mŏnăstire, ca să facă catagrafie, atât pentru rămasul răposatuluĭ egumen, ce se va găsi, cât şi pentru ḑestrea mŏnăstiriĭ i odóre i alte lucrurĭ mişcătóre şi nemişcătóre şi să aducă Divanuluĭ catastihul catagrafieĭ iscălit de câte şi 3 orînduiţiĭ aceştia, ca să le vaḑă şi Divanul, iar egumenul séŭ vechil de egumen are să se orînduiască prin scirea şi cartea Divanuluĭ, acela însă, pe care îl va alege orînduiţiĭ exarhicescĭ epitropĭ; cu care poruncă mergênd orînduitul de la Divan, de aŭ arĕtat'o numiţilor epitropĭ, ca să mérgă să se facă catagrafia prin sciinţa Divanuluĭ, de loc s'a arĕtat cu nebăgare în sémă, ḑicêndu'ĭ, că catagrafia din porunca P. S. Părinteluĭ Mitropolit a făcut'o cuvioşia lor şi altă catagrafie nu are a se maĭ face. Şi aşa mergênd orînduitul de la Divan acolo unde a răposat acel egumen, cât pentru cele ce aŭ găsit într'acea casă din haine şi alte cârpeturĭ i lucrurĭ argintăriĭ şi măruntăĭ de ale caseĭ, le-aŭ luat în scris, iar la un sipet ce-l fusese luat de acolo numiţiĭ epitropĭ în zaptul lor, în care sipet aŭ arĕtat ómeniĭ mŏnăstiriĭ, că aŭ avut răposatul egumen banĭ, zapise de împrumutărĭ i catastih cu orĭ-ce însemnărĭ ale sale nu aŭ îngăduit numiţiĭ epitropĭ a se amesteca orînduitul Divanuluĭ, ḑicêndu-ĭ încă, că sipetul l'aŭ ridicat la sf. Mitropolie din porunca P. S. Sale părinteluĭ Mitrop. şi cerêndu-le ca să-ĭ dea măcar o însemnare de cele ce va fi fost în acel sipet, nu numaĭ că n'a vrut să-ĭ dea, ci încă l'aŭ şi *afron-*

www.dacoromanica.ro

şişĭ şefiĭ muscalĭ, sórta păstorireĭ Mitropolituluĭ Dositeĭ este otărîtă prin următorul pitac de la:

«Svetnic de taină Senator i Cavaler Cuşnicov,
Cinstituluĭ Divan al Valachieĭ,
Predlojenie.

«Prea Sfinţitul Mitropolit şi Exarch Gavriil prin înscris arĕtarea Prea Sfinţiile Sale îmĭ aretă, că după orînduiala sfîntuluĭ oblăduitoruluĭ Sinod întărită cu inalta iscălitură, Mitropolitul Valachieĭ Dositeĭ, *pentru neisprava şi ne împlinirea poruncilor, ce i s'a dat*, după ucazul sfîntuluĭ Sinod, se depărtéză din ocârmuirea bisericéscă a Valachieĭ şi în locul luĭ, după ucazul împĕrătesciĭ măririĭ, s'aŭ orînduit Mitropolit al Valachieĭ Mitropolitul Artin Ignatie, ce a eşit din Greţia, a căreia slujbă şi osîrdie către Imperia Rosieĭ sunt îndestul sciute monarchuluĭ. Eŭ însciinţând pre cinstitul Divan de acésta, îĭ alăturez şi copia ucazuluĭ, întru care se cuprind pentru Mitropo-

---

tarisit: de ce să se amestece la catagrafie? ḑicêndu'ĭ cu un cuvînt că Divanul nu are a se amesteca la acest fel de mŏnăstirĭ, căcĭ cuvioşia lor sunt orînduiţĭ epitropĭ de către prea sfinţitul exarch. Ci fiind-ca cu acéstă urmare ce aŭ făcut numiţiĭ epitropĭ de n'aŭ băgat de sémă porunca Divanuluĭ şi pre trimisul sĕŭ, se dă o mare bănuială, că dintr'acel sipet s'a sfeterisit zapise de împrumutărĭ ale mortuluĭ, fiind de toţĭ sciut, că starea luĭ era de o mare sumă de banĭ şi acum, precum auḑim, abia să fie în sipet o *bagatelă* sumă de banĭ în monedă şi în zapise, căcĭ după cercetarea ce am făcut şi chiar uniĭ din exarchicesciĭ epitropĭ la Divan, adică cuviosul archimandrit Cotrocénu, chir Visarion, însuşĭ ne-aŭ arĕtat că acel sipet în douĕ rînduri s'aŭ deschis, întâiŭ adecă de doĭ mirenĭ, anume Petre Lipscanu şi Pah. Fotino, ce aŭ fost apururea la bóla egumenuluĭ până când a murit şi al doilea de către cuvioşia lor Epitropiĭ din porunca numaĭ a P. S. părinteluĭ Mitropolit şi iarăşĭ din porunca P. S. Sale s'a ridicat apoĭ la sf. Mitropolie. Şi osebit de acésta, fiind-că într'acest fel de nesupunere şi nebăgare de sémă, se dă o rea pildă către toţĭ supuşiĭ Divanuluĭ şi scade întru tóte puterea sa, în cât nu vom maĭ putea săvîrşi nicĭ o trĕbă, ne rugăm Excelenţeĭ Tale, să bine-voescĭ a face sciut Excelenţeĭ Sale Senatoruluĭ acéstă întîmplare şi urmare de nesupunere, ca pe de oparte să se facă cuviinciósa cercetare, spre descoperirea avutuluĭ numiţilor rĕposaţĭ egumenĭ a nu rĕmânea mŏnăstirea păgubaşă de drĕpta averea lor, căcĭ acéstă cerere nu o face Divanul pentru un interes al sĕŭ în parte, ci întâiŭ ca să se păzéscă nestrămutat şi de acum înainte acéstă orînduială şi obiceiŭ precum din vechime s'a urmat, şi al doilea ca să fie sciută starea fie-căreia mŏnăstirĭ şi să nu se întîmple niscaĭ-va taĭnice hrăpirĭ şi sfeterisirĭ în avuturile mŏnăstirescĭ, şi pe de altă parte, ca să nu maĭ cuteze numiţiĭ epitropĭ şi alţiĭ de acum înainte a se purta către Divan cu asemenea urmărĭ de nesupunere în vreme ce Divanul prin porunca ce a dat a fi faţă la catagrafie şi orînduitul cinovnic din partea sa, după vechiul obiceiŭ, n'aŭ ridicat

www.dacoromanica.ro

litul Ignatie, şi-ĭ arĕt că de acum înainte să cunóscă pre P. Sa. Ignatie în tótă puterea de Mitropolit al Valachieĭ, iar pre Mitropolitul Dositeĭ să-l facă să înţelégă, ca să dea Mitropolia şi tóte cele ce sunt ale eĭ cu isvod, fără de nicĭ o împotrivire şi soroc.—1809, Dec. 23 Iaşĭ (1).

---

nicĭ aŭ împuţinat cu acéstă orînduială exarhicescile epitropiĭ, fiind-că tot într'aceeaşĭ poruncă se coprindea, că egumenul séŭ vechilul de egumen, are a se orîndui cel ce se va alege de către numiţiĭ epitropĭ, ci ca să fie sciut stăpâniriĭ, Divanuluĭ, după orînduiala datorieĭ sale, în ce stare a rĕmas aceste mŏnăstirĭ, fiind în cuprinsul acestuĭ principat. Iar de va rĕmânea acest fel de urmare fără de cuviinciósa îndreptare, adevĕrul arĕtăm Excelenţeĭ Tale, că în urmă va ajunge lucrul a face fie-care ce va vrea şi Divanul să privéscă fără de a putea face cea maĭ puţină mişcare spre îndreptare.—1809, Decembre 9. *(Cod. LXI, fila 43.)*

Asemenea notă s'a făcut şi către P. S. Exarhul Gavriil.

(1) Iacă nota Exarchuluĭ Gavriil arĕtând motivele destituireĭ:

Nota Prea Sfinţituluĭ Exarch către Prea cinstitul Divan.

«Fiind-că Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Dositeĭ, după hotărîrea prea sfîntuluĭ şi îndreptătoruluĭ Sinod, ce s'a întărit şi de către împĕrătésca mărire, pentru neîmplinirea datorieĭ sale spre buna întocmire a sfintelor bisericĭ, ce s'aŭ însemnat şi de către rĕposatul general Feld mareşal Cnéz Alexandru Alexandrovicĭ Prozorovski în public şi póte a fi arĕtat şi la maĭ înalte locurĭ şi pentru că n'aŭ trimis, după multe cererĭ ce s'aŭ făcut din porunca Prea Sfîntuluĭ Sinod, catastihurile mŏnăstirilor, bisericelor şi tuturor persónelor duhovincescĭ şi slujitoriĭ bisericescĭ, ce se se află în Cnezia Valachieĭ cum şi pentru nepunerea în lucrare a porunciĭ sinodicescĭ, de aşedarea duhovnicesciĭ *consistoriĭ*, a Mitropolieĭ Valachieĭ, este depărtat de la ocârmuirea bisericiĭ Cnezieĭ Valachieĭ şi în locul séŭ, după cel anume al Impĕrătesciĭ sale Mărirĭ prea înalt ucaz, s'a orînduit Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Ignatie, ce se află acum în Petersburg, a căruia slujbă şi osîrdie către Impĕrăţia Rusieĭ este îndestul şciută de către prea blagocistivul împĕrat. Drept aceea, însciinţăm pre Prea cinstitul Divan de acest al Impĕrăteşciĭ Sale Mărirĭ prea înalt Ucaz, ca întâiŭ să se facă publicaţiĭ în tótă Valachia, din partea Divanuluĭ spre însciinţare, cum că de acum înainte nu Mitropolitul Dositeĭ, ci Mitropolitul Ignatie este ocârmuitor şi păstor bisericiĭ în ţéra Românéscă. Al 2-lea să se orînduiască 2 boerĭ aĭ Divanuluĭ împreună cu ceĭ rînduiţĭ de către nouĭ duhovnicescĭ cinovnicĭ spre a primi de la Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Dositeĭ tóte cele ce sunt a scaunuluĭ Mitropolieĭ Valachieĭ, cu isvod, precum: lucrurile şi odórele cele bisericescĭ, averea cea mişcătóre şi cea nemişcătóre, hrisóvele şi alte scrisorĭ ale Mitropolieĭ, cum şi socotelele de venituri şi de cheltuelĭ. Al 3-lea după ce va veni prea Sfinţia Sa Mitropolitul Ignatie, i se va încredinţa tot ce este al Mitropolieĭ iarăşĭ cu isvod, spre cea deplină ocârmuire, dându-i-se atât din partea celor duhovnicescĭ cât şi din partea celor politiceştĭ tótă căduta cinste şi ascultare, ca unuĭ duhovnicesc păstor, ce este rînduit

www.dacoromanica.ro

Până să sosescă noul mitropolit impus ţĕriĭ muntenescĭ, întîiul Divan

după prea Inalta voinţă a prea blagocistivuluĭ monarch Alexandru Pavlovicĭ a tótă Rusia; iar pentru cea cu odihnă petrecere a rĕmăşiţiĭ vieţiĭ Prea Sfinţieĭ Sale Mitropolituluĭ Dositeĭ, se va rîndui *loc cuviincios în Moldavia séŭ în Rusia* şi pentru cheltuială, léfă; pentru care aşedare ni s'aŭ încredinţat nouă, ca să punem la cale precum vom socoti.»—1810, Ghenarie 2. *(Cod. LXI, fila 48.)*

Semnaţĭ: Gavriil Mitropolit şi Exarch.

Dositeĭ urmă ast-fel calea luată de Constantin Ipsilanti.

Iacă şi ordinul nouluĭ general en chef al armateĭ rusescĭ şi Principate, General Bagration.

De la generalul de Infanterie maĭ marele povăţuitor al Armieĭ în Moldavia, Valahia, Basarabia şi în drépta parte a apeĭ Dunăriĭ şi cavaler Cnéz Bagration către blagorodnicul Divan al Cnezieĭ Valahieĭ.

«După cea înaltă întărită de Domnul Impĕrat hotărîre a Prea Sfîntuluĭ şi îndreptătoruluĭ Sinod, Mitropolitul Valachieĭ Dositeĭ pentru nelucrarea şi neîmplinirea poruncilor, care s'aŭ fost dat prea Sfinţieĭ Sale, de la cea maĭ de sus stăpânire s'a depărtat de la ocârmuirea bisericeĭ Valachieĭ şi în locul sĕŭ, după cel anume al Impĕrătesciĭ Sale Mărirĭ înalt ucaz, s'a rînduit Mitropolitul Artin Ignatie, ce a eşit din ţéra grecéscă, care acum vine din Sant-Petersburg aicea, ca să priméscă prea înalt încredinţata Prea Sfinţieĭ Sale Eparhie, însciinţând pentru acésta pre blagorodnicul şi cinstitul Divan al Cnezieĭ Valachieĭ după acéstă înaltă monarchicéscă a Impĕrătesciĭ Sale Mărirĭ voinţă, poruncim:

1. Ca să se facă publicaţie în tótă Valachia, pentru că de acum înainte, după prea înalta poruncă, rînduitul Mitropolit Ignatie să fie cunoscut şi cinstit ca un păstor al bisericiĭ Valachieĭ.

Al 2-lea, să se dea de scire Mitropolituluĭ Dositeĭ, că la darea Mitropolieĭ şi a tótă averea scaunuluĭ să fie păzită tótă cea desăvîrşit legiuita orînduială şi ca să fie depărtate tóte împiedicările spre a se săvîrşi acest scopos, după cererea Prea Sfinţieĭ Sale Gavriil Mitropolit al Prea Sfîntuluĭ Sinod în Moldo-Valahia Exarh, să se dea Prea Sfinţieĭ Sale tot ajutorul, care va cunósce a fi trebuincios, spre împlinirea acesteĭ prea înalte poruncĭ ale Mărirĭiĭ voinţă.

Dat în Bucurescĭ, Ghenarie 14, 1810.»

Semnat general de Infanterie, Cnéz Bagration.

Tălmăcit de Protopopul şi Cavaler Petru.

Iacă şi textul ucazuluĭ de destituire al luĭ Dositeĭ Mitropolitul:

«Ucaz a Eĭ Impĕrătesciĭ Mărirĭ singur stăpânitor a tótă Rusia, din sfîntul şi oblăduitorul Sinod către Cilenul sĕŭ şi Exarchul Moldoveĭ Valahieĭ, Basarabieĭ, Prea Sfinţitul Mitropolitul cavaler Gavriil. După ucazul a Eĭ Impĕrătescĭ Mărirĭ, ce s'a dat Sinoduluĭ, la 27 ale acesteĭ lunĭ Noembrie iscălit de însăşĭ mâna acea înaltă, întru care se cuprinde: In locul depărtatuluĭ de la ocârmuire bisericéscă a Valachieĭ, Mitropolituluĭ Dositeĭ, cu milostivire

www.dacoromanica.ro

numi o locotenenţă, compusă din episcopiĭ de Rîmnic, Buzĕŭ şi Argeş, prin următorele 3 pitace din 15 Ianuarie 1810.

---

poruncim, să se orînduiască Ignatie Mitropolitul Artis. Drept aceea, sfinţitul Sinod să urmeze la acésta după orînduială.» Sfîntul şi oblăduitorul Sinod poruncesce, ca pentru acéstă milostivă poruncă să se trimită Prea Sfinţieĭ Sale Ucaz, iar cilenurile Sinoduluĭ şi Prea Sfinţiţilor Archiereĭ aĭ Eparhiilor, cum şi tuturor lavrelor ale stavropighieĭ, mŏnăstirelor şi *cantuarelor tipograficescĭ, să li se dea de scire prin ucasurĭ tipărite.*—No. 4.420, Novembre 29, 1809.

Paisie Tipaldo către Impĕratul Napoleon, despre persecuţiunile suferite de el de la Ruşĭ.

Tipaldo era «Archimandrite, sujet français, chassé de Jassy par les Russes et réfugié à Vienne, demande la protection de l'Empereur de France. Il sollicite une paroisse vacante de la juridiction grecque à Naples.

Vienne, le 22 Juillet, 1811.

Sire,

. . . . . .

Un vicaire grec, persécuté par le Métropolite Gabriel, plénipotentiaire de la juridiction ecclésiastique du Danube, pour avoir refusé de prêter 3000 piastres au dit Métropolite, demanda ma protection.

Je lui fis une requête, adressée au Sénateur Michalewitz, Gouverneur de Moldavie et Valachie, deux provinces occupées par les Russes, dans laquelle je lui représentais tous les motifs de la persécution du Métropolite, en demandant sa protection.

Le Sénateur Michalewitz fit venir le suppliant en lui demandant le nom de celui qui a dressé la requête, et, comme il a appris que c'était un sujet français, il donna l'ordre au commandant des troupes albanaises, de me saisir et de me présenter vif ou mort.

Le Commandant envoya 40 soldats auxquels il donna l'ordre de brûler ma maison et tout mon bien, en cas que je ne voulusse pas venir et comparaître.

Je me réfugiai au Consulat français, qui me donna le Conseil de me présenter au Sénateur Michalewitz.

A son avis, je comparus devant le dit Sénateur, qui me demanda si j'étais un sujet français, et après avoir vu mes documents, il me congédia.

Aussitôt que je revins, j'allai trouver le consul français, en lui communiquant mes craintes pour l'avenir, et pour cette raison, je lui demandai un passe-port pour me mettre en sûreté à Lemberg. Le consul étant du même avis me l'accorda.

Mais, à même jour, vient pendant la nuit le maître de police avec trois officiers, avec 16 soldats russes et 30 arnautes. Ils enfoncent la porte. Ils me ferment la bouche avec un mouchoir, ils prennent tout mon bien, ils me conduisent en cet état à la maison de police, où je restai 2 jours, et puis on me conduit au corps de garde; l'on examina tous mes papiers et,

www.dacoromanica.ro

Treĭ pitace s'aŭ făcut către sfinția lor părinții episcopĭ Rîmnic, Buzĕŭ și Argeș, pentru depărtarea din Mitropolie a Prea Sfinției Sale Mitropolituluĭ Dositeĭ.

«Fiind-că după cea înaltă întărită de Domnul împĕrat hotărîre a prea sfinţitululĭ îndreptătoruluĭ sinod al Rusieĭ, prea sfinția sa părintele mitropolit Chirios Dositeĭ, pentru nelucrarea și neîmplinirea poruncilor, carĭ i s'aŭ dat Prea Sfinţieĭ Sale, de la cea maĭ de sus stăpânire s'a depărtat de la ocârmuirea bisericeĭ Valahieĭ și în locul Prea Sfinţieĭ Sale, după cel înalt ucaz al împĕrătesceĭ sale mărirĭ s'a orînduit mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, Prea Sfînţia Sa Artis Ignatie, ce este eșit din ţéra grecéscă și vine acum din San-Petersburg aicĭ, ca să primescă prea înalt încredinţata Prea Sfinţieĭ Sale eparhie, după însciinţarea ce s'a făcut către Divan, atât prin predlojenia strălucitululĭ cnéz și întâiul comandir al armieĭ, general de infanterie Bagration, scrisă de la 14 ale acesteĭ lunĭ, cât și prin osebită predlojenie a Excelenţeĭ Sale, senatoruluĭ Kușnicov, presidentul Divanurilor, scrisă de la 23 ale trecutuluĭ Decembrie i prea înalta predlojenie a Excelenţeĭ Sale general maior i cavaler Engelhard, vice-presidentul Divanuluĭ, scrisă de la 14 ale acesteĭ lunĭ, cum și alta a Prea Sfinţieĭ Sale mitropolituluĭ și exarh chir Gavriil și însoţite tóte aceste cu osebită copie după prea înaltul ucaz al împĕrătesceĭ sale mărirĭ, singur stăpânitor a tótă Rusia (ŧ). Drept aceea, după poruncă și după datorie, nu lipsi Divanul a da în scire de aceste și către sfinția vóstră, ca îndată să o publicarisiţĭ prin osebită carte către tótă partea preoţéscă din eparhia sfinţieĭ vóstre și cum că pentru cea cu odihnă petrecere a rĕmăsiţeĭ vieţeĭ Prea Sfinţieĭ sale mitropolituluĭ Dositeĭ, i se va orîndui loc cuviincios în Moldova séŭ Rusia, și cât pentru cheltuiala Prea Sfinţieĭ Sale, léfa ce va găsi cu cale prea sfinţitul exarch, după cum pentru acésta ni se arată prin predlojenia P. Sale. ce s'a ḑis maĭ sus. Și să primiţĭ acest pitac și de punerea în lucrare a porunceĭ, va avea Divanul rĕspuns al Sf. Vóstre în scris.»—1810 Ghenarie 15.

N. B. Asemenea s'a scris pitace către dumné-lor veliţiĭ Logofeţĭ și către dumné-luĭ vel Logofĕt de obiceiurĭ Iordache Golescu, însă acest prostichis se începe după ce se citesce până la slova ·k care arată înăuntru, înapoĭ: «Iată că după poruncă și povaţa ce ni se dă în scris de către P. S. exarh

trouvant tout en bon ordre, on me mena à Bucarest où je devais comparaître devant le Président russe.

Celui-ci, ayant reçu les ordres du Sénateur Michalewitz, me fit des reproches sur ma qualité de sujet français, et conduire devant le Commandant russe qui me mit en prison et d'où j'étais déporté sur la frontière de Valachie, malgré la réclamation du Consul de France.

. . . . . .

Signé: Paissie, Archimandrita di Tipaldo.

Cât de puţin de trébă era acest Gavriil Mitropolitul se póte vedea și din următorul act. scrisórea Arhimandrituluĭ Tipaldo către Napoleon. Gavriil era persecutor al orĭ-cuĭ nu era devotat rus.

(1) ŧ De aci este varianta indicată maĭ jos în pitacul către vel Logofĕt de obiceiurĭ.

www.dacoromanica.ro

orînduesce Divanul pre dumné-ta şi poruncesce, ca împreună cu cinovniciĭ duhovnicescĭ, ce se vor orîndui de către P. S. mitropolitul exarc, mergênd la sfînta Mitropolie, să primiţĭ de la P. S. proin Mitropolit Dositeĭ, prin catastih, tóte cele ce sunt ale scaunuluĭ Mitropolieĭ Valahieĭ, precum lucrurile şi odórele cele bisericescĭ, averea mişcătóre şi nemişcătóre, hrisóvele şi alte scrisorĭ ale mitropolieĭ i socotelile de venitur şi cheltuelĭ, care acel catastih iscălindu-l P. S. Sa proin mitropolitul, cât şi orînduiţiĭ duhovnicescĭ cinovnicĭ din partea P. S. Sale părinteluĭ mitropolit exarc, să-l aduceţĭ la Divan.»—1810, Ghenarie 15. *(Cod. LXV, fila 1.)*

1810 Ghenarie 15. S'aŭ făcut publicaţiĭ şi către Divanul Craioveĭ i către dumné-lor boeriĭ Ispravnicĭ de prin judeţe, ca să publicarisésca în deobşte pentru acésta.

Ca să iea parte la inventariarea avereĭ mobiliare şi imobiliare a mitropolieĭ, întâiul Divan numesce o comisiune compusă din marele Logofĕt de ţéra de sus Constantin Filipescu şi marele Logofĕt de obiceiurĭ Iordache Golescu, în 15 Ianuarie 1810 (1).

Noul mitropolit Ignatie încă nu sosise în ţéră, la Februarie, dar exarcul Gavriil înfiinţă îndată o «duhovnicéscă *consistorie*», care la 19 Februarie 1810, o aflăm funcţionând.

La 23 Ianuarie 1810 s'a făcut rĕspuns la Prea Sfinţitul mitropolit şi exarh pentru întocmirea şi alcătuirea duhovniceşceĭ *consistoriĭ* (Консисторий), că va fi următor întocmaĭ Divanul cum se scrie de către Prea Sfinţia Sa.

Acest consistoriŭ îşĭ arogă în curînd atribute marĭ, până ce veni să-şĭ atribue dreptul de a judeca el orĭ-ce procese, chiar de natură civilă, din moment ce în asemenea procese era implicată o faţă bisericéscă. In contra acesteĭ exorbitante încălcărĭ de atribuţiunĭ, protestă curînd comitetul séŭ întâiul Divan.

Aşa este conflictul de atribute din Maiŭ 1810. Primul Divan reclamă la

(1) Cod. LXI, fila 50, Cod. 65, fila 1.

In Cod. LXI, fila 50 destituirea mitropolituluĭ Dositeĭ este trecută pe scurt. Se ḑice, că general maior vice-president şi cavaler Engelhard, la 14 Ianuarie 1810 adreséză şi el Divanuluĭ Munteniei predlojenia luĭ Cuşnicov şi ucazul Sinoduluĭ rusesc, pentru îndepărtarea «*din ocârmuirea bisericéscă*» a luĭ Dositeĭ, pentru neisprăvile şi neîmplinirile poruncilor ce i s'aŭ dat şi pentru înlocuirea luĭ cu Mitropolitul Artis Ignatie, ce a eşit din Grecia (Γρεκιε. Acéstă destituire a mitropolituluĭ Dositeĭ nu este de loc explicată de autorul croniceĭ grecescĭ, publicată de d-l C. Erbiceanu (la călcâiul Istorieĭ mitropolieĭ Moldoveĭ), ci acéstă cronică se mărginesce a scrie, că la 1810 Ianuarie 15, sâmbătă, s'a citit în Divan ucazele pentru darea afară a luĭ Dositeĭ al Ungro-Vlahieĭ de la mitropolie καὶ ἀντ'αὐτοῦ διωρισθη ὁ πρώην Ἄρτης Ἰγνάτιος (pag. 534.)

www.dacoromanica.ro

noul mitropolit contra consistoruluĭ, care se amestecă la pricinĭ de judecăţĭ politicescĭ, precum se póte vedé în actul ce dăm în notă.

Totuşĭ la acéstă încălcare de atribute ce-şĭ permite consistorul, e drept să recunóscem, că s'a îndemnat consistorul din nepricepérea de la început a primuluĭ Divan, care în 10 Maiŭ, primind de la acel consistor cererĭ, ca Divanul să rînduiască un *ipochimen* din ceĭ politicescĭ, ca să asiste la o judecată între stolnicul Enache Radu şi egumenul uneĭ mŏnăstirĭ pentru afacerĭ de competinţa justiţieĭ civile, întâiul Divan n'a protestat şi a admis asemenea amestec a autoriţeĭ bisericescĭ în justiţia laică (1).

(1) Iată actele relative la aceste douĕ afacerĭ:

De la întâiul Divan. Către P. S. părintele mitropolit al Ungro-Vlahieĭ.

Cinstita duhovnicéscă decasterie, de la 13 ale acesteĭ lunĭ a trimis la. Divan o în scris însciinţare pentru pricina judecăţeĭ, ce se străgănéză între un Ión Vasilopol cu cuviosul arhimandrit Visarion proistosul mŏnăstireĭ Cotrocenĭ, pentru *chioşcul* de la Herĕstrăŭ, ce este făcut de Măria Sa Constantin Ipsilante, ḑicênd cileniĭ acesteĭ decasteriĭ, cum că acéstă pricină fiind theorisită de ace judecată, a găsit cu cale de a orînduit la faţa loculuĭ doĭ cinovnicĭ bisericescĭ, ca să facă cercetare pentru cele ce a arĕtat prin jalba sa Ion Vasilopolu şi cere ca să se orînduiască şi din partea Divanuluĭ alţĭ doĭ cinovnicĭ; pentru care Divanul nu lipsi după datorie a o face cunoscută P. S. Tale acésta, că, la o pricină de judecată politicéscă ce este, prin deosebită poruncă s'aŭ şi orînduit în cercetarea dumné-lor boerilor Veliţĭ, după obiceiul şi *orînduiala ţĕriĭ acesteia, care până acum s'a păzit făr'de strămutare;* iar cinstita consistorie *nu are a se maĭ amesteca la pricinĭ de judecăţĭ politicescĭ*, precum este acésta, în vreme ce Divanul, după a sa datorie, are orînduite îndestule departamenturĭ, ca să caute pricinile de judecăţĭ ale locuitorilor. De aceea ne rugăm P. S. Tale, ca să se dea cuviinciósa poruncă cilenilor judecăţilor de aicĭ (consistoriuluĭ), că acéstă pricină fiind din cele politicescĭ, să nu o maĭ cerceteze, căcĭ precum am ḑis, Divanul prin deosebită poruncă a şi orînduit'o în cercetare de judecată politicéscă, în vreme ce pricinile cele bisericescĭ şi duhovnicescĭ păzind Divanul caidul şi orînduiala, le şi orînduesce către cinstita Decasterie.—1810, Maiŭ 20.

Gregorie Ghica, Istrate Creţulescu, C. Bălăcénu, Ión Comănénul.

NB. Totuşĭ la Maiŭ 27, I-iul Divan rînduesce doĭ boierĭ să mérgă la faţa loculuĭ, cu orînduiţiĭ Decasterieĭ, să cerceteze pricina chioşculuĭ de la Herĕstrăŭ, obiect de proces între Vasilopol şi mŏnăstirea Cotrocenĭ, de cât adaogă, că după cercetare, de urmarea ce vor face (delegaţiĭ) să dea în scris.»—1810, Maiŭ 27.

La 6 Maiŭ 1810 duhovnicésca decasterie cere Divanuluĭ să rînduiască pre cine va ca să fie de faţă la judecata Stolniculuĭ Enache Razu cu egu-

www.dacoromanica.ro

Din timpul ultimilor anĭ de administrațiune a Mitropolituluĭ Dositeĭ, sub autoritatea rusescă, din sfera bisericeĭ, dăm în anexe diverse acte și notăm aci pre cele următore:

a) Cu referință la toleranță.

1809 Ianuarie 4. Senatorul Cușnicov ordonă a se da lefă din baniĭ răsurilor, Episcopuluĭ și preoților, carĭ se află în Bucurescĭ, ce sevîrșesc slujba dumnedeescă a credinței crestinescĭ ceĭ catolicescĭ a Râmuluĭ, câte talerĭ 100 pe lună la fie-care.

Divanul aprobă a se plăti acestă lefă, cu începere de la Ianuarie 1809. *(Cod. LXI, fila 5 verso.)*

Către Șteter.

La 23 Maiŭ 1811 cerênd voie să dea 100 talerĭ femeeĭ Chiva, care trece de la legea papistășescă la cea ortodoxă, avênd a se mărita cu un creștin ortodox din Bucurescĭ. *(Cod. LXVI, fila 98.*

Armenilor le recunosce Dositeĭ și Divanul dreptul de a avea un arhiepiscop.

Prin carte deschisă către Aga, Spătarul și către tote județele, se face cunoscut, că «după însciințarea ce a venit la luminarea sa feld-marșal cnezul Prozorovski și de acolo la Divan, din prea înalta poruncă a împerătesceĭ sale mărirĭ, s'a rînduit a fi păstor obștieĭ armenescĭ, ce se află în Moldova Valachia și Basarabia, archiepiscop al Armenilor, Grigorie, carele se află acum cu șederea în Gligoropul și carele nu este nicĭ sub stăpânirea episcopuluĭ Armenilor de la Țarigrad, nicĭ a Patriarhuluĭ de la Ararat, iar șederea va să-ĭ fie de acum înainte în Iașĭ.—1809, Iunie 15 *(Cod. LVI, fila 73 verso.)*

In 8 Martie 1808, Mitropolitul Dositeĭ și Divanul iaŭ mĕsurĭ ca să se combată falșa credință, că Evreiĭ la pascele lor ucid creștinĭ, ca să le iea sângele. Se scrie decĭ de la Divan către fratele Epistat al Agieĭ:

«Fiind-că obștea norodului creștinesc hrănesce în cugetul sĕŭ o idee neînființată (care și prin cercetare s'a dovedit cu totul neadevĕrată), că nemul

menul mŏnăstireĭ Megaspileon; «fiind-că d. Stolnic este mirean ..... cere trebuința a fi de față și un ipochimen din ceĭ politicescĭ»!!

I-iul Divan rĕspunde, la 10 Maiŭ 1810, că a rînduit pre dumnĕ-luĭ biv Serdar Antonie Fotino. . . . .

In aceașĭ ḑi și scrie luĭ A. Fotino, ca împreună cu Cileniĭ cinstiteĭ duhovn. consistoriĭ «să faceți cercetarea ce va fi trebuinciosă asupra prigonireĭ (de sus arĕtate), vĕḑênd și tote sineturile ce vor fi avênd asupra pricineĭ și de cercetarea și alegerea ce se va face să ni se facă anafora.»— 10 Maiŭ, 1810. *(Cod. LXV, fila 31 verso.)*

Gr. Ghica, Istr. Crețulescu, Const. Bălăcenu, Vel Vistier Varlaam.

www.dacoromanica.ro

evreesc, adică se cuminică cu sânge creştinesc şi dintru acéstă próstă greşită idee se nasc multe bănuelĭ şi pornirĭ cu vrăjmăşie de către norod asupra lor, precum s'a maĭ întîmplat şi în aniĭ trecuţĭ aicĭ în politie şi cum cinstita aghenţie a arĕtat prin notă Divanuluĭ, că şi în trecutele ḑile era să se întîmple o asemenea pornire din pricina unuĭ copil de creştin ce spărsese o ferĕstră a unuĭ ovreiŭ şi el alergând după el de l'a prins şi l'a bătut, luându-ĭ şi căciula, a dat asemenea bănuială, că ar fi âmblat să-l bage în casă şi ca să-l omóre să-ĭ iea sângele şi fiind-că acum se apropie pascele ovreesc, pe când aŭ bănuială creştiniĭ că săvîrşesc ovreiĭ acéstă faptă; de aceea dar, să daĭ poruncă straşnică tuturor zapciilor ageşcĭ, ca să se încunjure adesea prin tot semutul Agieĭ, priveghiând ca nu care cum-va să se aţîţe vre un acest fel de bănuială şi pornire de către norod asupra ovreilor. — 1808, Martie 8 (*Cod. LIV, fila 241.*)

Toleranţa admirabilă a Românuluĭ pentru orĭ-ce religiune nu l'a scutit de unele eresurĭ. Am maĭ vĕḑut şi altă dată producêndu se scene, din credinţa că Ovreiĭ *icaŭ sânge de creştin.* La 1811 a fost năpăstuit un Moise sin Lazăr de luare de sânge de la un locuitor creştin din judeţul Ialomiţa. A intervenit justiţia criminală şi a constatat că era «*năpăstuire.*» Decĭ Evreul fu liberat de la temniţa unde stătea în prevenţiune (1).

Dar décă aşa apĕra Dositeĭ cu Divanul pre Ovreĭ de falşele acuzărĭ arĕtate, totuşĭ sunt obligaţĭ nu numaĭ să închidă prăvăliile în ḑile de Dumineca şi sĕrbătorĭ creştine, ci încă, curênd apoĭ şi de a lucra închişĭ în casele lor îĭ opresce, sub pedépsă (2).

(1) *Excelenţa Sa Şteter.*

Că fiind într'o glăsuire cu anaforaoa criminaluluĭ pentru ovreiul Moise sin Lazăr cel cu năpăstuirea *luăreĭ de sânge de la locuitorul creştin din jud. Ialomiţa*, a căreia anafora coprinderea întărită de Divan este a se sloboḑi Ovreiul. — 1811 Septembre 29 (*Cod. LXVIII, fila 11 v.*)

(2) La 24 Maiŭ 1808 s'aŭ făcut 2 pitace la vel Spătar şi la vel Aga, ca de acum înainte să nu maĭ fie volnicĭ Evreiĭ de a maĭ deschide prăvăliĭ séŭ măcar a âmbla cu marfă pe uliţe Dumineca séŭ măcar ce sĕrbătóre se va întâmpla, că urmând împotrivă, se vor pedepsi Ovreiĭ.

La 10 Iulie 1809 Divanul repetă pitacul către *agie* de a fi opriţĭ Ovreiĭ să deschidă prăvăliele şi să lucreze în ḑile de sĕrbătorĭ creştine (*Veḑi Cod. LVI, fila 270.*)

De la Divanul şi Comitet către starostea de Ovreĭ.

Intr'atâtea rîndurĭ s'aŭ dat poruncile slăvituluĭ Divan prin dumné-lor zabiţiĭ politieĭ pentru breasla Ovreilor, ca să păzéscă şi eĭ obiceiul ce se urméză într'acéstă creştinéscă ţéră, adică Dumineca şi cele-l-alte sĕrbătorĭ când alţĭ negustorĭ şi prăvăliaşĭ creştinĭ îşĭ ţin prăvăliile închise şi nu fac

www.dacoromanica.ro

O dispositiune luată în timpul cât încă Dositeĭ era Mitropolit, dar care i-a fost impusă de generalul Vice-presidentul Divanuluĭ, în înțelegere cu Gavriil Exarcul, a fost cea din Martie 1809. Cușnicov ordonă încetarea a douĕ obiceiurĭ, carĭ le ḑice el «de mare pagubă și primejdióse, întâiŭ ca să îngrópe trupurile mórte într'aceeașĭ ḑi când mor și al doilea, că se îngrópă trupurile pe la bisericele din oraș. Cușnicov arată inconvenientele higienice și de justiție ale acestor obiceiurĭ și decĭ, înțeles cu mitropolitul și Exarhul Gavriil «carele fiind într'un glas cu socotelele și chibzuirile generaluluĭ, a scris acum către amîndouĭ duhovnicescile părțĭ ale cnejiilor și Basarabieĭ, ca de acum înainte să nu se îngrópe morțiĭ de cât a doua ḑi și ceĭ cu grabnică mórte să nu se îngrópe până nu se va face cercetarea pricineĭ grabniceĭ întâmplărĭ a morțeĭ, prin mijlocirea doctorilor, séŭ a altor obraze. Să se rînduiască locurĭ de cimitir afară din Bucurescĭ și Iașĭ, care locurĭ se vor sfinți.» Acéstă dispositiune de la 9 Martie 1808 e comunicată cu carte deschisă la tóte isprăvniciile în 19 Martie, iar la 18 Martie Divanul rînduesce pre biv vel Stoln. Const. Predescu, ca să alégă locurĭ de cimitir în capul de afară al fie-căreia din cele 4 strade marĭ ale Bucures-

---

vînḑare séŭ lucréză, nicĭ ovreiĭ să nu deschiḑă prăvăliile, nicĭ să lucreze, ci să-șĭ aibă prăvăliile închise și să contineze din orĭ-ce lucru. După care poruncĭ nicĭ o urmare nu s'a făcut de către Ovreĭ. Pentru care iată strașnic îțĭ poruncesce Divanul, ca să chiămĭ pre tótă brésla Ovreilor la stărostie de fața înainteți, cărora să le arĕțĭ porunca acésta a Divanuluĭ și să-ĭ îndatorezĭ a o păzi și a o urma, ca de acum înainte să nu se maĭ îndrăsnéscă nimenĭ din Ovreĭ a deschide prăvăliile, a face vînḑare séŭ a lucra meșteșugurile lor Dumineca și în sĕrbătorile de peste an, ci toțĭ să-șĭ ție prăvăliile încuiate și să osteeze într'acele ḑile, nicĭ a face vînḑare, nicĭ a șĭ lucra meșteșugul, căcĭ se scie că s'aŭ dat poruncĭ la dumné-lor zabițiĭ politieĭ, să cerceteze dumineca și în sĕrbătorĭ în tótă politia și pe orĭ-care din Ovreĭ va găsi cu prăvălia deschisă, orĭ făcênd vînḑare prin taină, séŭ lucrându-șĭ meșteșugul, pre unul ca acela numaĭ de cât să-l ridice și să l aducă la Divan, ca să-l trimetem la pușcărie, a i se face cuviinciósa pedépsă; și de primirea acestuĭ pitac, cum și că le-aĭ arătat porunca acésta, să aibă Divanul rĕspuns.—1809, Sept. 10. (*Cod. LVII, fila 35.*)

Manolache Ban, Constantin Vistier, Radu Golescu.

Acéstă dispositiune netolerantă se repetă și sub noul mitropolit Ignatie, în Octombre 1811.

La 17 Octombre 1811 Divanul întâiŭ ordonă luĭ Aga, să nu îngădue pre Ovreĭ a deschide prăvăliile dumineca și sĕrbătorile marĭ, nicĭ n'aŭ voie să lucreze. Cine va lucra i se va da iama la tótă marfa, ce va avea în prăvălie. (*Cod. LXV, fila 130.*)

www.dacoromanica.ro

cilor, ba și la capętul de afară al orĭ-căreĭ alte ulițe, care comunică la câmp afară din oraș (1).

*

Din timpul Căimăcămieĭ luĭ C. Ipsilante de la 1807 Septembrie 7, dăm

(1) Iacă aceste acte:

De la întâiul Divan către biv Vel Stolnic Constantin Predescu.

«Fiind-că Exc. Sa generalul Cușnicof, prin predlojenia ce a trimis către Divan scrisă de la 9 ale acesteĭ următóre lunĭ, poruncesce ca de acum înainte ómeniĭ ce vor muri aicĭ în politie să nu se îngrópe nicĭ prin bisericĭ, nicĭ în lăuntrul politieĭ, ci să se orînduiască locurĭ afară din politie, ca să fie spre îngroparea lor, de aceea poruncesce Divanul Domniei-Tale, să mergĭ însușĭ la mărginile a câte 4 podurile marĭ ale politieĭ și eșind afară pe câmp să chibzuescĭ a găsi la marginea a fiesce-căruia dintre aceste 4 podurĭ câte un loc îndemânatic și cuviincios pentru îngroparea celor morțĭ și să aducețĭ Divanuluĭ raport cu întréga pliroforie. Deosebit să facĭ asemenea chibzuire pentru orĭ câte ulițe ies prin mahalale la margine, ca și în dreptul acelor ulițe să se găsésică câte un loc la câmp, ca să fie spre împlinirea îngropăriĭ locuitorilor de prin mahalale, luând împreună cu dumné-ta și un zapciŭ spătăresc, care va avea sciință de tóte aceste ulițe.—1809, Martie 18.

Iată predlojenia de la senatorul Cușnicof către Divan în privința cimitirelor:

«In principaturile Moldoveĭ și Valachieĭ se urméză 2 obiceiurĭ, ce sunt fórte de mare pagubă și primejdióse, întâiŭ că se îngrópă trupurile mórte într'aceiașĭ ḑi când mor, și se póte ḑice că multe dintr'însele peste câte-va ceasurĭ, al doilea că se îngrópă trupurile pe la bisericele din oraș. Acéstă rea urmare și rĕutate ce se pricinuesce dintr'acéstă grabnică îngroparo este sciută din multe pilde, ce și astăḑĭ se pomenesce că s'aŭ întîmplat cu mulțĭ nenorociți, carĭ cu grabnica îngropare în pămînt pe urmă s'aŭ descoperit că n'aŭ ajuns la vremea morțiĭ, ci la o vreme când aŭ fost în leșin; iar cât pentru rĕul ce pricinuesce îngroparea prin bisericĭ în orașe și acésta este vĕḑut, fiind-că nu numaĭ în orașul Iașĭ și Bucurescĭ, ci și în cele l alte târgurĭ, unde se află vĕzduhul și maĭ greŭ, fiind ulițele strimte și necurățite, din carĭ pricine se nasc bóle primejdióse și smreduitóre, iar din îngroparea în orașe prin bisericĭ, fiind-că se strîmtoréză vĕzduhul și din pricina mulțimiĭ norodulŭĭ prea lesne se póte întîmpla și se întîmplă bóle multe cum și mórte și maĭ vîrtos că în părțile aceste nu se îngrópă trupurile în adânc; amîndouĕ obiceiurile acestea se păzea în vremurile vechĭ în Rusia, dar de mult însă vĕḑêndu-se că este o nenorocire pentru omenire s'a curmat prin privegherea și luarea aminte a stăpâniriĭ. Luând dar sĕma la acéstă pricină și împlinind datoria mea cu care sunt însărcinat din înalta și împĕrătésca poruncă, ca să păzesc și să priveghez pentru binele țĕrilor acestora, am intrat în trebuința acésta cu înscrise arĕtărĭ,

www.dacoromanica.ro

un pitac de rînduire de stareţ la mănăstirea Căldăruşanĭ, după alegerea soboruluĭ mănăstireĭ (1).

---

cu Prea osfinţitul Mitropolit şi Exarch Gavriil, carele fiind într'un glas cu socotelile şi chibzuirile mele aŭ scris acum către amêndouĕ duhovnicescile părţĭ a Cnejiilor şi Basarabieĭ, ca nicĭ de cum de acum înainte să nu maĭ fie îngropaţĭ morţiĭ în aceeaşĭ ḑi ce s'a sĕvîrşit, ci tot-d'auna a 2-a ḑi şi ceĭ ce cu grabnică mórte mor, să nu se îngrópe până nu se va face cercetarea pricініĭ grabniceĭ întîmplărĭ a morţeĭ, prin mijlocirea doctorilor séŭ a altor obraze, ca să se vaḑă şi să se descopere pricina morţiĭ, care a fost, iar pentru îngroparea în oraşul Iaşilor şi Bucureşciuluĭ prin mănăstirĭ, Prea osfinţia Sa aştéptă numaĭ ca să se orînduiască locurĭ afară din têrg, care să fie locurile îngropăriĭ şi atuncĭ nu va lipsi să dea poruncĭ părţilor duhovnicescĭ, ca acele locurĭ sfinţindu-se, acolo să se îngrópe şi trupurile mórte. Socotind dar, că pentru tóte acele de maĭ sus, trebuinţă este să însciinţez şi pre cinstitul Divan, eŭ după buna orînduială a prea cinstituluĭ Mitropolit şi Exarch, arĕt Divanuluĭ: 1) că prin publicaţiĭ să arĕte tuturor locuitorilor de obşte, ce se află în Cnezia Valahieĭ, că orînduiala acésta, ce s'aŭ pus de către stăpânitorĭ, adică ca să se îngrópe morţiĭ a 2 a ḑi şi să se îngrópe afară din oraşe şi têrgurĭ, la acest fel de orînduială să nu se împotrivéscă nimenĭ, temêndu-se că vor cădea în pedépsă pentru neascultarea ce vor face înpotriva stăpâniriĭ. Al doilea, domnieĭ-sale Spătaruluĭ, Agăĭ, Ispravnicilor şi tuturor celor l-alţĭ zapciĭ aĭ pămîntuluĭ, să li se scrie poruncĭ, că de se va întâmpla cuĭ-va grabnică mórte, să facă cercetare cu amĕruntul din ce pricină anume s'aŭ întîmplat mórtea aceea? iar fără de a face acéstă cercetare încredinţată, trupul acela mort să nu se îngăduiască preoţiĭ a-l îngropa, măcar de va trece şi 2 ḑile după mórte.

Al treilea, negreşit şi fără de zăbavă să se orînduiască loc afară din oraşul Bucurescilor, loc cuviincios, care să fie pentru îngropare, care loc după întărirea mea va fi împresurat cu şanţ. Decĭ pentru îndeplinirea acesteĭ poruncĭ aştept însciinţarea Divanuluĭ,—1809, Martie 9.

Intâiul Divan şi Comitet prin pitacul de la 19 Martie 1809 comunica Ispravnicilor copiĭ după actul de maĭ sus şi ordonă aducerea luĭ la îndeplinire, cerêndu-le să însciinţeze Divanuluĭ ce loc anume aŭ ales de cimitir?

(1) *De la Căimăcămia Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.*—«Fiind-că tot soborul chinovieĭ de la sfînta mănăstire Căldăruşanĭ prin cartea lor scrisă de la ḑintâiŭ a acesteĭ lunĭ făcu arĕtare, că stareţul lor Archimandritul Dorotea şi aŭ dat obştésca datorie, pentru care, după întocmirea ce este orînduită la acéstă chinovie, cum şi după testamenturile, i chrisóvele domnescĭ fiind legiuită şi canonisită rînduială, ca după proslăvirea stareţuluĭ lor, să se orînduiască stareţ în locul celuĭ rĕposat altul, pre carele iarăşĭ soborul acesteĭ mănăstirĭ 'l vor alege de vrednic şi destoinic, şi fiind că soborul părinţilor de acolo, prin numita scrisóre a lor făcu arĕtare pentru cuviosul Teodosie Ieroshimonah, cum că este bărbat vrednic chivernisitor şi bun povĕţuitor întru cele duhovnicescĭ, pre carele şi rĕposatul Archimandrit

www.dacoromanica.ro

La mănăstirile închinate rînduirea de egumen se face tot cu recomandațiunea mănăstireĭ la care sunt închinate. Numirea egumenuluĭ uneĭ mănastirĭ nu e valabilă decât prin recunoscerea Divanuluĭ țăreĭ, cum dovedesce actul din notă (1). Inventariarea averilor mănăstirescĭ la mórtea

---

Doroteea 'l alesese de Diadohon și care soborul rugându se ca acesta să se orînduiască stareț în locul răposatuluĭ, arătând că pentru cuviosia sa a făcut asemenea cerere, și către Prea Sfinția Sa părintele nostru Mitropolitul țăriĭ, și li s'a primit rugăciunea lor, iată dar, după cererea i alegerea și rugăciunea părinților, se dă de la Divan acéstă carte cuviosuluĭ chir Teodosie Ierosimonah, prin care se orînduesce a fi stareț la acéstă chinovie a părinților de la mănăstirea Căldărușanilor, care păzind orînduiala și obiceiul ce s'a urmat la ceĭ l alțĭ starețĭ, procatohĭ aĭ săĭ, este Divanul bine încredințat, că va aduce oștegitia acésta la maĭ bună stare și sporire sufletéscă; scriem dar și cuviosiilor vóstre părinților de la acéstă chinovie, să-l cunóșteți stareț al vostru, dându-ĭ după datorie supunerea și ascultarea ce se cade.—1807, Sept. 6. (*Cod. LIV, fila 61.*)

Isaac Ralet, Constantin Crețulescu, Barbu Văcărescu, Antonie Postelnicul, Constantin Bălăcénu, Vel Vistier, Ianache Bărcănescu.

(1) *De la Divanul Principatuluĭ țăriĭ românescĭ.*

«Fiind-că prea fericitul patriarch al Ierusalimuluĭ, prin cărțile ce a trimis însciințéză cum că orînduesce egumen la sfînta mănăstire Văcărescĭ pre cuviosul Chirilă Protosinghelu ce a fost până acum egumen la mănăstirea sfîntuluĭ Sava de aicĭ din Bucurescĭ, în locul luĭ Ignatie Arhiereul ce a murit, și spre a fi sciut și cunoscut de egumen rînduit de prea fericitul patriarch, i s'a dat acéstă carte a Divanuluĭ, cu care să aibă a face zapt tóte lucrurile mănăstiriĭ mișcătóre și nemișcătóre, după catastihul de Peritavi ce-i se va da să se siléscă cu tótă sîrguința a aduce mănăstirea în stare bună, și a o ușura de datoriĭ, cum și lucrurile mănăstiriĭ să le sporéscă, spre a se cunósce în faptă buna iconomie a sa, păzind întru tóte bunele întocmirĭ ale răposaților ctitorĭ, cum și testamenturile ce sunt de obște pentru mănăstirĭ; de care poruncim părinților, i slugilor și robilor mănăstireĭ să cunósceți pre numitul de egumen al mănăstiriĭ, căruia să-ĭ dațĭ tótă supunerea și ascultarea ce se cuvine, ca să pótă săvârși trebile mănăstiriĭ fără de cusur.—1808, Februarie 27. (*Cod. LIV, fila 270 verso.*)

Mitropolitul Ungro-Vlahieĭ, Manolache Ban, Stefan Văcărescu, Isac Ralet Vel Logof. Barbu Văcărescu Vel Vornic, (nedescifrabil), Constantin Bălăcénu, Vel Vornic, Varlaam Vel Vistier, Dumitrache Ghica Vel Logofăt.

Intâiul Divan la 3 Noembre 1808 rînduesce egumen la Sărindarĭ pe archiereul Chrisopoleos Laurentie, după alegerea părinților de jos, adică a soboruluĭ de la mănăstirea la care Sărindarul era închinată. — (*Cod. LVI, fila 41 verso*).

www.dacoromanica.ro

de egumenĭ şi la instalarea de egumenĭ nouĭ se făcea de către orînduitul Mitropolieĭ şi un funcţionar al Divanuluĭ Până la orînduirea egumenuluĭ se rînduia un epitrop mŏnăstireĭ, care putea fi personă laică (1).

Era adică chiar un mijloc de «chivernisélă» de a fi rînduit epitrop uneĭ mŏnăstirĭ vĕduvă de egumen. Boeriĭ marĭ, ca Banul Costache Ghica, primeaŭ asemenea misiunĭ, căcĭ din administrarea avereĭ nemişcătóre a mŏnăstireĭ, trăgeaŭ folóse bune, legitime şi maĭ ales neligitime (2).

Carte de rînduire de egumen la mŏnăstirea Sadova din Dolj. — 1808, August 18.—(*Cod. LVI, fila 29.*)

La 10 Octombrie 1809 murind egumenul de la Sf. Ion din Bucurescĭ, este orînduit archimandritul Ghenadie purtător de grije la acea mŏnăstire, carele este cu metania de 40 de anĭ la mŏnăstirile de jos, de unde atîrna Sf. Ion, până la rînduirea definitivuluĭ egumen. (*Cod. LVII, fila 37 verso.*)

(1) De la înaltul Divan, pitac către vel logofĕtul de ţéra de sus, vestindu-ĭ că egumenul, arhimandritul Neofit de la Sărindarĭ şi-a dat obştésca datorie şi că Divanul a rînduit pe slugerul Răducanu condicarul «ca împreună cu orînduitul de la sf. Mitropolie şi cu Daniil ieromonahul, ce s'a rînduit epitrop la numita mŏnăstire, să facă catagrafie de tot avutul rĕposatuluĭ egumen, mişcător şi nemişcător şi făcênd douĕ catastihe asemenea, unul se va lăsa la mŏnăstire pecetluit, şi altul să-l aducă la Divan.»—1808 Oct. 3. (*Cod. LVI, fila 35.*)

Semnaţĭ: Dositeĭ Mitrop. Iosif Argeş, Constantin Vistier, Ştefan Văcărescu.

La 9 Oct. 1809 întîiul Divan scrie luĭ Vel Logofĕt de ţéra de sus, că a murit egumenul sfîntuluĭ Ioan «şi ca să nu se facă vre-un sfeterismos de lucrurile mŏnăstireĭ i din ale rĕposatuluĭ egumen, scriem dumita le, ca să orînduescĭ un logofĕt din ceĭ cinstiţĭ, cu ipolipsis, aĭ Divanuluĭ, carele cu orînduitul din partea P. S. Sale părinteluĭ Mitropolit i cu orînduitul din partea P. Sale părinteluĭ episcop Argeş, să mérgă cum maĭ în grab la mŏnăstire a pecetlui tóte cele ce vor fi şi apoĭ de faţă şi cu părinţiĭ mŏnăstireĭ, ce vor fi, să facă catagrafie de tóte cele ce se va găsi, ale mŏnăstireĭ şi ale rĕposatuluĭ egumen, care catagrafie să o aducĭ dumné ta a se vedea şi de către noĭ, iar lucrurile să se dea în séma ómenilor mŏnăstireĭ în păstrare, până când se va pune la orînduială.—1809, Oct. 9. (*Cod. LVI, fila 84.*)

(*Boeriĭ comitetuluĭ ceĭ obicinuiţĭ.*)

(2) La 28 Noembre 1808 părinţiĭ episcopĭ, banul Manole Creţulescu, vel Vornicul Petru Retoridis şi vel Logofĕtul Constantin Dudescu, sunt însărcinaţĭ să cerceteze socotelele mŏnăstireĭ Sărindarul la ocasiunea numireĭ unuĭ noŭ egumen. Socotelele are să le presinte Banul Costache Ghica, care a fost însărcinat de Divan să îngrijéscă de lucrurile aceleĭ mŏnăstirĭ (*Cod. LVI, fila 41 verso.*)

www.dacoromanica.ro

Că Egumenia, nu numaĭ Epitropia, la o mŏnăstire continua a se socoti ca un mijloc de căpătuială, de «chivernisélă», acésta se spune fără încunjur de chiar Divanul, la 17 Aprilie 1809, în o notă a luĭ, către Mitropolitul, cerêndu-ĭ să *chivernisésică* cu o egumenie pre părintele Sevastis care «după ce se află pămîntean este *şi fecior de boer*.» (1).

Destituirea de egumenĭ de la mŏnăstirile închinate, de şi aceia numiţĭ după alegerea mŏnăstireĭ căreia ele eraŭ închinate, se fac ca afacere de drept, în aniĭ de administraţiune de sub ocupaţiunea rusésică (2).

O mĕsură administrativă luată de Divan faţă cu tóte mŏnăstirile, adecă faţă şi cu cele închinate, fu reînoirea pitaculuĭ, prin care egumeniĭ de mŏnăstirĭ sunt opriţĭ de a arenda moşiile mŏnăstirescĭ pe câte 3 anĭ, fără scirea Mitropolituluĭ şi a stăpâniriĭ (3).

In timpul administraţiuneĭ nouluĭ mitropolit continuă exarchul Gavriil a se amesteca în administraţiunea bisericésică, ca şi în timpul păstorieĭ luĭ Dositeĭ.

Putem înregistra dintre tóte actele acestuia, unul din 30 Ianuarie 1810, de o importanţă maĭ mare, căcĭ este actul prin care exarchul Gavriil caută

(1) Prea Sfinţia Ta părinte mitropolit. Sciut este Prea Sfinţieĭ Tale, că Prea Sfinţia Sa părintele Sevastis, *după ce se află pămîntén*, este şi *fecior de boer*, cum că s'a purtat cu bună orînduială şi cu iconomie la mŏnăstirea Dealuluĭ în câtă vreme s'a aflat acolo orînduit *năstavnic* şi de însuşĭ P. S. Ta este mărturisit, iar pricina pentru care s'a lipsit de la numita mŏnăstire iarăşĭ P. S. Tale urméză a fi sciută şi cuvîntul pentru care s'a trimes la Craiova era, ca să se orînduiască năstavnic la mŏnăstirea Tismana şi nicĭ acolo nu s'a orînduit din pricină căcĭ arendaşul acestor mŏnăstirĭ ale Spitaluluĭ mare, are a maĭ ţine până la viitor Martie, cu létul 1810; apoĭ după ce şade acolo la Craiova aprópe de un an fără de nicĭ o mângâere sĕŭ *chivernisélă şi după ce este fecior de boer pămîntén* şi arhiereŭ, următor întru tóte podvigiile P. S. Tale, socotésică-se de către P. S Ta de este cu cuviinţă a maĭ rĕmâne şi de acum înainte tot într'acésta stare, nemângâiat şi neajutorat. Drept aceea poftesce pre P. S. Ta, ca să chibzuescĭ orĭ în ce mijloc de mângâere şi *chivernisélă* veĭ socoti spre al odihni. De care Divanul şi aştéptă rĕspunsul P. S. Tale în scris.—1809, Aprilie 17.

(2) Divanul numesce pre egumenul mŏnăstireĭ Cotrocenĭ, Visarion, şi pre cel de la mŏnăstirea Dealul Spireĭ, îngrijitorul mŏnăstireĭ Mihaĭ-Vodă până la numirea definitivuluĭ egumen, destituind pre actualul egumen Chirilă şi obligându-l să predea averea mŏnăstiriĭ şi socotelele noilor administratorĭ în prezenţa mareluĭ Logofĕt de ţéra de sus şi după cererea Mitropolituluĭ. 1809, Ianuarie 2. (*Cod. LVI, fila 46.*)

Semnaţĭ: Mitropolitul Dositeĭ, Iosif Argeş, Constantin Vistier, Ştefan Văcărescu, Isaac Ralet.

(3) Vedĭ Cod. LVIII, fila 78 verso, actul din 12 August 1803. Acest cod nu are de cât 87 de file.

www.dacoromanica.ro

să pună rînduială în biserică şi să facă a înceta jafurile şi asupririle ce fac protopopiĭ prin judeţe atât laicilor cât şi bisericaşilor (1).

(1) Iată acest act în tótă întregimea luĭ.

Către Slăvitul Divan şi Comitet al cnejieĭ Valahieĭ.

Facem încredinţare slăvituluĭ Divan, că după sosirea nóstră aicĭ, făcênd începere a cerceta, să vedem orînduelele bisericeĭ la ce stare se află, ca unde vom cunósce de trebuinţă să facem îndreptările cele cuviincióse după, a nóstră netăgăduită datorie, între alte întocmirĭ şi rele obiceiurĭ am aflat şi acésta una, adică jafurile şi asupririle ce fac protopopiĭ prin judeţe, atât la partea bisericéscă, cât şi politicéscă şi socotind cu deadinsul curgerea acesteĭ rĕutăţĭ, am aflat'o că este din pricina ruşfeturilor ce daŭ protopopiĭ pe la uniĭ alţiĭ până 'şĭ câştigă dorinţa protopopieĭ. Aşa dar sunt siliţĭ şi protopopiĭ a lua de la preoţĭ şi diaconĭ câte talerĭ 3 şi 4, cu nume de *baston*, cum şi de la cununiĭ şi herotoniĭ câte talerĭ 10 şi 20, asemenea şi de la altele. Şi ca să desrădăcinăm tóte acestea de către potropopul luărĭ de banĭ peste orînduială, am poruncit nu numaĭ de a lipsit cu totul acel rĕŭ obiceiŭ al ruşfeturilor, ce încă ca să nu le rĕmâe cuvînt de pricinuire protopopilor, că fac cheltuelĭ grele la luarea protopopiilor şi de aceea lăcomesc şi eĭ la luărĭ nedrepte de la preoţĭ şi diaconĭ. . . . . .
. . . . . .
. . . . . (*Lacună*)
. . . . iscăliturile lor că vor păzĭ aceste maĭ jos însemnate, adică ca de la cununiĭ să nu iea maĭ mult de talerĭ 2 banĭ 60; de la preoţĭ şi diaconĭ talerĭ unul cu nume de baston; de la adeverinţele de hirotoniĭ câte talerĭ 5, cu numele de *cheea bişericeĭ,* de la pricinile de judecăţĭ ce se vor întîmpla între casnicĭ talerĭ 2 banĭ . . . *dicheomă* pentru ostenélă, după otărîrea Domnuluĭ Alexandru Moruzi, iar nu cu nume de glóbă. La cislele dajdiilor ce se vor face pe preoţĭ să nu îndrăsnéscă a face vre-o *prostichiŭ* măcar un ban peste suma aceea ce va fi porunca şi deosebit să nu se maĭ amestece la pricinele judecăţilor ce se vor întîmpla la îngreuerĭ de fete şi femeĭ vĕduve, fiind maĭ vêrtos aridicată acésta cu sfat de obşte din vremea Domnuluĭ Alexandru Vodă Ipsilante. Acéstă dar bună întocmire ce de-o-camdată am făcut la aceste pricinĭ în eparhia metropolieĭ, am scris la câte şi treĭ Prea Sfinţiţiĭ Episcopĭ ca şi la eparhiile P. S Sale asemenea întocmaĭ să o pună în lucrare şi nu suntem la nicĭ o îndoială, că fără de zăbavă şi fără de nicĭ o schimbare se va urma cu săvîrşire. Nu lipsim dar a o face cunoscută şi slăvituluĭ Divan, să dea publicaţiĭ prin tóte judeţele ţĕreĭ spre a fi sciută la toţĭ de obşte, că n'aŭ protopopiĭ a se întinde maĭ mult de cât ceea ce maĭ sus arĕtăm. Dat în Bucurescĭ la lĕt. 1810 Ghenarie 30.

Gavriil Mitropolit şi Exarch.

Acéstă disposiţiune se trămite de comitet în copie la fie-ce ispravnicat spre punere în lucrare.

NB. Pitacul circular către Ispravnicĭ lipsesce apróape întreg din condică, fiind ruptă fila.

www.dacoromanica.ro

Din timpul administraţiuneĭ Mitropolituluĭ din noŭ numit, Ignatie, amintim actele următóre:

1. La 3 Aprilie 1810 se repetă ordinul, de oprirea Evreilor de a deschide prăvăliile Duminicile şi în alte ḑile de sărbătorĭ marĭ, cum şi de a lucra în acele ḑile (1).

2. Afacerea cimitirelor, adică de a se înfiinţa cimitire afară din oraşe, se agită mereŭ până la 1812, dar populaţiunea, maĭ cu sémă din Bucurescĭ şi Craiova, protestă. Nicĭ la Nembrie 1811, cimitirile extra-urbane nu eraŭ organisate (2).

3. In contra unuĭ curios pre cât scârbos obiceiŭ se ieaŭ mĕsurĭ noue la 23 Aprilie 1811.

Iată pitacul Divanuluĭ:

De la întâiul Divan şĭ Comitet. Către Vorn. al obştirilor.

«Cu multă mâhnire vede Divanul maĭ în tóte ḑilele ómenĭ morţĭ aruncaţĭ pe la podurĭ, cu carĭ uniĭ ómenĭ, fără de nicĭ o sfială strîng cu dînşiĭ banĭ de la norod şi o metahirisesc acésta ca o neguţătorie. O aşa urmare şi catahrisis, ce se urméză întru o politie creştinéscă ca acésta, este cu totul nesuferită la iubirea de omenire şi a creştinătăţiĭ. De aceea dar Divanul scrie dumi-tale, să daĭ straşnică poruncă la toţĭ ómeniĭ epitropieĭ, ca să privegheze şi să âmble în tot oraşul, ca maĭ mult acest fel de ómenĭ morţĭ pe la uliţe să nu se maĭ afle, iar unde se va întîmpla vre-un om sărac fără de a avea cine să-l îngrópe, îndată să dea de scire preoţilor mahalaleĭ aceleia, unde va fi mortul, şi aceĭ preoţĭ cu cheltuială de la Vornicia obştirilor să-l îngrópe fără de al ţine câtuşĭ de puţin, séŭ a lăsa a maĭ cere la pod, şi pentru acest fel de ómenĭ veĭ da trebuinciósa cheltuială, carĭ o veĭ arĕta

(1) «Intâiŭ să publicuescĭ în politie că şi Ovreiĭ sunt popriţĭ Duminicile şi sĕrbătorile cele marĭ a nu lucra nicĭ a deschide prăvăliile, că apoĭ *tot acel lucru se va sfărâma i se va strica*, şi apoĭ să îngrijescĭ de a se păzi nizamul tot-d'auna.»

(2) I-iul Divan arată luĭ Comino, la 12 Noembrie 1811, că toţĭ boeriĭ i neguţătoriĭ şi locuitoriĭ de obşte din oraşul Craioveĭ s'aŭ jăluit pentru madéoa îngropăreĭ morţilor afară din oraş, după anaforaoa din anul trecut, dată de P. S. Mitropolit şi Exarch chir Gavriil către d. Senator, pentru care aŭ cerut să se dea poruncĭ a se face asemenea urmare şi aicĭ în politia Bucurescilor şi prin alte oraşe, dar în urmă a rĕmas aceea neenerghisită. Acum Craioveniĭ se rógă din noŭ să nu se pună ordinea în aplicaţiune. I-ul Divan supune cererea la chibzuirea luĭ Comino. — 1811 Noembrie 12.

www.dacoromanica.ro

la socotélă şi ţi se va ţinea în sémă.» Acéstă poruncă s'a dat şi la Agie i la Spătărie.—1811, Aprilie 23. (*Cod. LXV, fila 72 verso.*)

4. O dispositiune interesând higiena publică e acea luată de întâiul Divan, prin pitacul către Mitropolit, ordonând să nu se facă gropile morţilor maĭ puţin adîncĭ decât cel puţin de 4 palme domnescĭ de la capacul cosciuguluĭ, ca să nu se maĭ întîmple să mănânce cânii şi porciĭ cadavrele. Primul Divan cere Mitropolituluĭ, să pedepséscă pre contravenienţĭ. — 27 Aprilie, 1811. (*Cod. LXV, fila 75.*)

5. Anevoie este Divanuluĭ şi chiar Mitropolituluĭ de a administra biserica din causa înmulţireĭ sudiţilor, carĭ se opun la tóte mĕsurile ce nu le convin.

Cu deosebire se înmulţesc sudiţiĭ Evreĭ, aşa că în curînd ajunge vorba germană de «*Unterthan*» (sudit) sinonimă cu numele de Evreŭ: «*un târtan.*»

Ce-ĭ maĭ curios este, că şi din egumeniĭ bisericescĭ se fac sudiţĭ, ca să se apere în contra administraţiuneĭ bisericescĭ şi civile a ţĕreĭ. Aşa găsim sudit frances pre egumenul de la mŏnăstirea Mavroghene. Fiind dator, consulul frances secuestréză tot avutul mobiliar al mŏnăstireĭ, ba chiar şi mobilele particulare ale luĭ Constantin Grădiştenu, care şi le lăsase în conservarea mŏnăstireĭ, fiind trimis ispravnic la Argeş (1).

Cu referinţă la administraţiunea unor asemenea egumenĭ posedem numeróse acte. Dăm aci în notă unul, prin care, după cererea consistoruluĭ, primul Divan, la 1 Martie 1810, anuléză arendărĭ de moşiĭ mŏnăstirescĭ «cu contracturĭ economicóse şi cu puţin preţ, spre paguba mŏnăstireĭ şi în potriva ponturilor pămîntuluĭ», arendărĭ făcute de un epistat epitrop al mŏnăstireĭ sf. Ioan din Bucurescĭ (2).

---

(1) Din un raport al întâiuluĭ Divan şi Comitet către Cuşnicov, Vice-presidentul Divanuluĭ de la 7 Ianuarie 1812, se constată, că egumenul de la monăstirea Mavroghene este sudit frances şi că fiind dator, Consulul frances a secuestrat tot din casă şi că în casa luĭ Ispravnicul de agie Constantin Grădişteanu a lăsat în camerile egumenuluĭ maĭ multe mobile, când s'a dus ca ispravnic, să i le păstreze, şi acum Consulul frances nu voesce a le restitui proprietaruluĭ, ḑicênd că după legile francese tot ce este în casa debitoruluĭ e privit ca averea luĭ. Intâiul Divan cere luĭ Commino să se scótă mobilele boeruluĭ, după legile ţĕriĭ.

(2) *Intâiul Divan către vel Log. de ţéra de sus.*

Exarhicésca decasterie a arĕtat întâiuluĭ Divan, că «după mórtea proestosuluĭ mŏnăstireĭ sf. Ión din Bucurescĭ, a fost orînduit de către epitropĭ, epistat asupra acestor mŏnăstirĭ Arhim. Ghenadie, nedându-i-se însă deplina

www.dacoromanica.ro

6. Ca consecinţă a victoriilor Muscalilor asupra Turcilor între 1810 şi 1812, avem de înregistrat reintrarea bisericilor şi mănăstirilor din Muntenia în posesiunea multor moşiĭ şi bălţĭ de pre malul Dunăreĭ (1).

*

Din timpul administrăreĭ bisericeĭ de noul Mitropolit Ignatie, impus ţăriĭ de Muscalĭ, semnalăm încă următórele acte:

La 23 Ianuarie 1810 Divanul, după cererea Mitropolituluĭ din 21 Ianuarie 1810 rînduesce pe Logofeţelul de Divan Ioniţă ca împreună cu un cinovnic bisericesc să mérgă la mănăstirea Slobozia din Ialomiţa spre a fi faţă la facerea catagrafieĭ de lucrurile mişcătóre şi nemişcătóre ale numiteĭ mănăstirĭ. (*Cod. LVI, fila 101.*)

Maĭ multe cărţĭ de rînduire de egumenĭ, la Mihaiŭ-Vodă, Bistriţa, Sadova, Sf. Ión, Sfţiĭ Apostolĭ (1811), m-rea Slobozia (1810, Febr. 18.) (*Cod. LVII, fila 53*), m-rea Vierosul (Muscel) m-rea Rancociovul Vălenĭ.

La 4 Iunie 1810 rînduesce Divanul egumen la mănăstirea Vieroşul (jud. Muscel) pre cuviosul arhimandrit Theoclit proin Rancociovan.

Asemenea la mănăstirea Rancociov (Muscel) pre cuviosul protos. Romano al Sfinteĭ Mitropoliĭ.

---

stăpânire spre a vinde moşiile şi a plăti datoriile mănăstireĭ, ci numaĭ să aibă a priveghia pentru tóte ale mănăstiriĭ, până când se va aşeda desăvîrşit egumen ocârmuitor, dar numitul arhim. a îndrăsnit de a dat pe maĭ mulţĭ anĭ moşiile mănăstireĭ cu contracturĭ economicóse şi cu puţin preţ, spre paguba mănăstireĭ şi împotriva ponturilor pămîntuluĭ şi a luat banĭ din venitul moşiilor, ḑicênd că ar fi plătit şi datoriĭ de ale mănăstireĭ, neavênd poruncă. «Intâiul Divan, după cererea exarchuluĭ ordonă «ca prin starostea de neguţătorĭ, să se dea de scire, prin publicaţiĭ atât către toţĭ cumpărătoriĭ venituluĭ moşiilor, cât şi creditorilor la care este mănăstirea datóre, că fie-care să se arate la exarhicésca decasterie cu contracturile şi zapisele ce vor fi avênd, ca văḑêndu-se şi cercetându-se, cele ce vor fi adevărate şi cu bună rînduială făcute, să se întăréscă şi de către cinstita decasterie iar cele ce se vor găsi că sunt economicóse, să rămână netrebnice, căcĭ are voie egumenul ce s'a rînduit acum, ca venitul moşiilor de isnóvă să-l vînḑă cu preţul ce se politifsesce acum, spre folosul mănăstireĭ, plătind baniĭ cumpărătorilor ce i-aŭ luat arhim. Ghenadie de la aceştĭ cumpărătorĭ, când la mezatul ce se va face nu vor da preţul ce vor da alţiĭ, precum şi creditoriĭ de nu vor aduce zapisele, să se întăréscă la dicasterie séŭ la epitropiĭ exarhicescĭ, vor avea zăticnélă la primirea banilor, căcĭ de acum înainte egumeniĭ mănăstirilor nu aŭ voie a plăti datoriĭ, precum şi a da şi a lua banĭ împrumut fără de scirea exarhicesceĭ decasteriĭ.—1810, Martie 1. (*Cod. LXV, fila 10.*)

(1) Intâiul Divan arată luĭ Şteter la 19 Martie 1811, cererea Mitropolieĭ să i se restitue o moşie din judeţul Brăila, care se răpise de către Turcĭ. (*Cod. LXVI, fila 82 verso.*)

www.dacoromanica.ro

S'a făcut carte de egumenie la mănăstirea Bistrița cuviosul proegumen Strihăianu chir Arsenie în locul răposatuluĭ Anania.—1811, Martie 2. (*Cod. LXXI, fila 20 v.*)

S'a făcut carte de egumenie la mănăstirea Bistrița cuviosul proegumen Strihăianu chir Arsenie în locul răposatuluĭ Anania. (*Cod. LXXI, fila 20 v.*)

Porunca ce s'a dat la anaforaua Prea Sfinției Sale părinteluĭ mitropolit pentru a se orîndui cuviosul protosinghel Chiril egumen la mănăstirea Văleni, după contractul ce a avut.—1812, Iulie 5. (*Cod. LXXII. fila 158 v.*)

De la întâiul Divan și Comitet al principatuluĭ Valahieĭ.

După anaforaoa Prea Sfinției Sale părinteluĭ Mitropolit, următore fiind porunceĭ Excelențeĭ Sale maĭ mareluĭ comandir al armieĭ Dunăreĭ, domnul admiral i cavaler Ciciagov, ce s'a dat către Prea Sfinția Sa, orînduesce Divanul pre . . . . . carele prin scirea dumné-luĭ epitropuluĭ mănăstireĭ Cotrocenĭ să mérgă de aicĭ împreună cu cuviosul protosinghel Chiril la mănăstirea Văleniĭ de munte, unde să-l și așeḑe egumen la loc după rînduială făcêndu-ĭ teslim mănăstirea cu tóte lucrurile eĭ întocmaĭ după cum a parodisit și cuvioșia sa, când s'a lipsit de acolo, ca să le iconomisésică până la împlinirea soroculuĭ după contractul ce are cu mănăstirea Cotrocenĭ, iar câte lucrurĭ vor lipsi din cele ce s'a aflat la numita mănăstire Văleni, când s'a scos numitul protosinghel, tóte acelea orînduitul Divanuluĭ să îndatoreze pre egumenul Cotrocenilor, iarășĭ prin scirea dumné-luĭ epistatuluĭ ca să le împlinéscă protosinghelului Chiril; și de sĕvîrșirea porunceĭ să aducă Divanuluĭ rĕspuns. — 1812, Iulie 6.

Ignatie Mitropolit, Mihalache Ban Crețulescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Const. Varlaam, Vel Vist.

Urmărire de avere mobiliară a mitropolieĭ.

1810 Ianuarie 23. S'a dat poruncă către vătaful plaiuluĭ Câmpina din sud Prahova, că viind un cinovnic bisericesc împreună cu Pandele logofețelul de Divan, ce se trimete în Brașov, ca să aducă aicĭ tóte lucrurile ce sunt acolo de ale sf. Mitropoliĭ, poruncindu-se vătafuluĭ, ca orĭ-câte cară vor arĕta numițiĭ că sunt trebuinciòse și orĭ-ce alt ajutor, să le dea vătaful negreșit, pentru înlesnirea aduceriĭ lucrurilor.

*

Cu tótă situațiunea anormală în care se găsia guvernul țĕreĭ, el tot dă unele acte de miluire de mănastirĭ și bisericĭ. Dăm în note câte-va de asemenea acte, între carĭ un hrisov dat Episcopieĭ Buzĕŭ, pentru privilegiul sĕŭ vechiŭ de a beneficia de vama têrguluĭ ce se face la Buzĕŭ de Sf. Ion Botezătorul (Drăgaica).

www.dacoromanica.ro

In 29 Martie 1820, Divanul cere Vice-preș. Engelhardt să se menţină Bisericeĭ 40 de mucenicĭ metoc al Episcopieĭ Râmnic, privilegiul de fabrică de lumînărĭ de cêră albă, oprindu-se 3 neguţătorĭ sudiţĭ străinĭ, carĭ aŭ deschis cherhanea de asemenea lumînărĭ. Acordărĭ de bolovanĭ de sare de luḑĭ, de vinăriciurĭ, scutirĭ de dijmărit, oerit, fumărit etc., încă aflăm de guvernul transitoriŭ ruso-boeresc dintre 1806—1812, deşi nu cu atâta frecuenţă ca sub domniile anterióre (1).

---

(1) *Anaforaoa pentru têrgul Rîurenĭ şi întărirea înîâiuluĭ Divan.*

Cu tóte că fumăritul celor 5 judeţe ot preste Olt este milă afierosită prin chrisóve domnescĭ la spitalul sĕracilor ot Sf. Pantelimon, fiind însă că şi Sf. Episcopie are chrisóve, ca în têrgurile Episcopieĭ Rîureniĭ şi Drăgăşaniĭ din Vâlcea să nu intre nicĭ vameşĭ nicĭ ierbarĭ, nicĭ fumarĭ, nicĭ cotarĭ, nicĭ căminarĭ, precum nicĭ Ispravnicĭ, i alţĭ slujbaşĭ domnescĭ, séŭ boerescĭ, se cuvine dar că precum alte chrisóve şi milĭ să păzesc, asemenea să se păzéscă şi orînduiala chrisóvelor Sf. Episcopiĭ şi ca nu care cum-va-şĭ dintr'acésta să se pricinuiască smintélă şi împotrivire la *Enia* chrisóvelor spitaluluĭ ot Sf. Pantelimon pentru mila fumărituluĭ, care este havaet, ce se dă pe un an întreg de fie-care prăvălie de prin oraşele şi têrgurile acelor judeţe, carĭ sunt statornicite pe tot anul, iar nu şi dintr'acele prăvăliĭ, carĭ se fac şi se deschid, odată pe an, séŭ pre sĕptĕmână de către neguţătoriĭ aceia, ce 'şĭ aŭ prăvăliile statornice într'acele têrgurĭ séŭ oraşe; de aceea ḑicem, că orînduitul spitaluluĭ ce va strînge mila fumărituluĭ de la acele 5 judeţe ot peste Olt are a lua fumăritul numaĭ de la acele prăvăliĭ de prin oraşe şi têrgurĭ ce vor fi statornice peste tot anul, iar nu şi de la prăvăliile cele vremelnice, carĭ se fac şi se deschid odată pe an séŭ pe sĕptĕmână şi duc marfă într'însele tot aceĭ neguţătorĭ, carĭ îşĭ aŭ prăvăliile cele statornice într'alte părţĭ, de la carĭ luându-şĭ orînduitul spitaluluĭ fumăritul odată pe un an întreg în care intră şi ḑilele bâlciuluĭ ot Rîurenĭ şi ot Drăgăşanĭ, nu are cuvînt a intra şi acolo şi a cere alt fumărit; iar când orînduitul spitaluluĭ va găsi la vre-unul din ceĭ ce-şĭ aŭ prăvăliile cele statornice la alte oraşe şi têrgurĭ ot peste Olt vre-un rĕvaş al Sfinteĭ Episcopiĭ de plata fumărituluĭ, acel rĕvaş poruncim să nu se ţie în sémă, ci să-l apuce să plătéscă fumăritul pe séma spitaluluĭ şi apoĭ acela să-şĭ caute davaoa cu Episcopia şi cu acest mijloc să păzéscă întocmaĭ şi orînduiala chrisóvelor spitaluluĭ şi a chrisóvelor Sf. Episcopiĭ, adică spitalul luându-şĭ fumăritul deplin de la acele 5 judeţe şi la numitele têrgurĭ ale Sf. Episcopiĭ, neintrând slujbaş fumar, iar cele 1 alte veniturĭ şi obiceiurĭ ce, după ponturile Divanuluĭ se cuvine a se lua de la numitele têrgurĭ, hotărîm să se iea de către orînduiţiĭ Sfinteĭ Episcopiĭ precum s'a urmat şi până acum. Şi cu tóte că pe acest an a apucat de s'aŭ vîndut vămile cu ponturĭ cuprinḑĕtóre, ca *prostichiul* ce s'a făcut la vămĭ de la vînḑarea vitelor i de la caşcaval, miere şi unt ce ies din ţéră, să se strîngă şi să se iea şi din têrgurile cele scutite de către cumpĕrătoriĭ

www.dacoromanica.ro

Uneĭ mŏnăstirĭ din Serbia încă se acordă de primul Divan un ajutor anual (1).

*

Nicĭ o restaurare importantă de mŏnăstire nu aflaiŭ în decursul ocupaţiuneĭ rusescĭ, până la 1812. Singur Sărindariĭ se separéză prin Stolnicul C. Predescu, cu din baniĭ economisiţĭ din venitul mŏnăstiriĭ de epitropul

---

vămilor, neamestecându-se . . . . . la acel prostichiŭ, dar fiind-că într'acéstă vreme prostichiul vămiĭ, ce póte să se agonisésică dintr'acele têrgurĭ ale Sfînteĭ Episcopiĭ, urméză a fi o sumă mică şi *bagatelă*, a primit Divanul cererea şi rugăciunea iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ a Sf. Sale Episcopuluĭ Rîmnic şi hărăzesce acel prostichiŭ, ca să se iea şi acela pe séma Sf. Episcopiĭ.—1809, Aug. 16. (*Cod. LVIII, fila 59.*)

Semnaţĭ: Dionisie Mitropolit, Iosif Argeş, Manolache Ban, Constantin Vistier, Radu Golescu, Stefan Văcărescu, Isaac Ralet.

Poruncile ce se daŭ a se da de la Ocnă sare, 1808 Noembrie.

100	bolovanĭ	în natură schituluĭ Cernica.
50	»	schituluĭ din sud Argeş.
50	»	» Mamul sud Vîlcea.—1808 Noembrie 26.
200	»	mŏnastireĭ Cişmeleĭ.
100	»	schituluĭ Cernica, milă de la Maiŭ 1809. (*Cod. LVI fila 121.*)

De la I-ul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ.

La 8 Octombrie 1809 reînoesce mŏnăstireĭ Başcovul (Argeş) *unde locuesc maice călugăriţe fórte sĕrace şi fără de nicĭ un ajutor de nicăierĭ*, milele ce a avut de la Domniĭ de maĭ nainte de lua din vinăriciul domnesc din judeţul Argeş, vin vedre 100 şi la vremea dijmăriturluĭ scutire de 100 stupĭ şi să ţină 6 lude ómenĭ străinĭ iertaţĭ de plată de dajdie. — 1809, Dec. 8. (*Cod. LVII fila 44.*)

(1) *Intâiul Divan către generalul Şteter.*

După reclamaţiunea mŏnăstireĭ Studiniţa din Serbia, constată că acéstă mŏnăstire a avut milă de la anteriorĭ domnĭ din ţéră prin diferite chrisóve: «cel după urmă îl vĕḑum că este de anĭ 101 al rĕposatuluĭ Domn Stefan Vodă Cantacuzino, carele urmând celor de maĭ înainte chrisóve, asemenea orînduesce şi M. Sa de la domnie a se da numiteĭ mŏnăstirĭ câte talerĭ 56 pe an, care milă arată cuviosul archimandrit Meletie ce se află venit aicĭ de la Serbia, că de atuncĭ şi până acum nu i s'a maĭ dat, precum şi nicĭ că se vede întărit acest din urmă chrisov de vre-un alt Domn de atuncĭ şi până acum.—1811, Iunie 9. (*Cod. LXVI, fila 106 verso.*)

www.dacoromanica.ro

eĭ Banul Costache Ghica, banĭ păstraţĭ în mânile luĭ biv Vel Vistier Ion

---

De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Fiind-că în oraşul Ploescĭ sud. Prahova, este o sfîntă biserică Domnéscă făcută de rĕposatul Mateĭ Vodă Basarab, care fiind înzestrată şi miluită atât de numitul ctitor, cât şi de alţĭ fericiţĭ Domnĭ, precum din sineturile vechĭ ce are să iea pliroforie, şi cu trecerea vremilor aŭ rĕmas isterisită de tot ajutorul şi milele domnescĭ, împresurându-i-se de uniĭ alţiĭ şi nisce locurĭ de danie ce a avut, *şi după curgerea vremilor trăgêndu-se şi oraşul maĭ la dél cu locuinţa,* a rĕmas sfînta Biserică şi fără de mahalagiĭ, însă sfînta Mitropolie ca o mamă celor-l-alte bisericĭ, n'a contenit a face ajutorul la ceea ce a fost prin putinţă, dar ca pentru o biserică domnéscă să nu ajungă de tot la pustiire şi prăpădenie, încă de la lĕtul 1806, Februarie 25, prin anafora obştéscă a prea sfinţilor părinţilor Arhiereĭ şi a dumné-lor fraţilor boerĭ, făcênd rugăciune Mărieĭ Sale Prea înălţatuluĭ nostru Domn, ca să i se înoiască o milă ce a avut, adică să iea câte patru parale de tótă butea cu vin i rachiŭ ce se va mĕsura în oraşul Ploescĭ spre a fi de unt-de-lemn i lumînărĭ la sfînta biserică, să i se dea în stăpânire şi nisce locurĭ de hrană, i nisce locurĭ de prăvăliĭ şi a uneĭ băĭ ce a avut în stăpânire şi din necăutare s'a călcat de uniĭ alţiĭ, să fie miluită şi cu câţĭ-va ómenĭ scutelnicĭ, i un grămătic la biserică scutit, care anafora la întărirea ce-ĭ face Măria Sa Prea înalţatul Domn, ce o vĕdurăm, cu lĕtul 1806, Martie 17, porunceşce Ispravnicilor: întâiŭ, pentru acelea câte 4 parale de mĕsuratul buţilor să cerceteze de s'a urmat vre-o dată acolo, şi câtă vreme este de când nu se urméză; al doilea, pentru acele locurĭ de hrană, i prăvăliĭ şi locul băiĭ, să cerceteze ce locurĭ sunt, în ce parte a oraşuluĭ, ca ce mărime aŭ? să le mĕsóre, şi de se arată cine-va cu vre-un fel de pricină asupra acelor locurĭ, pentru tóte să trimiţă curată şi întrégă pliroforie; după care făcênd ispravniciĭ cercetare, prin însciinţarea dumné-lor, ce o vĕdurăm, cu lĕtul 806, Iulie 15, fac arĕtare: întâiŭ, pentru acelea câte patru parale de bute la mĕsurat, că s'a pliroforisit de la ómenĭ bĕtrânĭ şi vechĭ aĭ oraşuluĭ, cum că până la lĕtul 1763 avea sfînta biserică vadră domnéscă infierată, şi orĭ-cine din ceĭ cu locuinţa aĭ oraşuluĭ avea trebuinţă să mĕsóre butea şi cu vin i rachiŭ, sécă séŭ plină, mergea la preoţiĭ bisericeĭ de lua vadra şi da acele câte 4 parale de bute, iară de atuncĭ încóce eşind cot de mĕsuratul buţilor, s'a părăsit acéstă milă a bisericiĭ, dar însă a se urma nu numaĭ nu este cu vre-o pagubă séŭ supĕrare locuitorilor oraşuluĭ, ci încă de mare folos, căcĭ într'acest oraş nefiind cotar cu cot domnesc, iar alţiĭ ce se fac cu sciinţă de mĕsurat, după ce iaŭ câte 20 de parale de bute, apoĭ nicĭ mĕsurătórea nu le este bună, iar pentru locul de baie i prăvăliĭ, cum şi de hrană, arată că s'a pliroforisit că cu adevĕrat le-a avut biserica şi locul de hrană dic că s'a găsit şi acum necotropit de nimenĭ, iar pe locul care a fost baia cu douĕ prăvăliĭ ale bisericiĭ s'a găsit douĕ căminurĭ de casă, unul al luĭ Tudor Vătăşelul, şi altul al luĭ Gheorghe Băcanul, şi zidul băiĭ între dînsele, care loc şi mĕsurându-se, a eşit lungul stînjenĭ 24 şi latul

www.dacoromanica.ro

Hagi Moscu în 1809, în sumă de 10.000 leĭ. Pentru acéstă reparare a Să-

stânjenĭ 28, cu care acestea, ne veni de la Prea Sfinția Sa părintele mitropolit i de la dumné-luĭ fratele vel Logofĕt Isaac Ralet anafora arĕtătóre de pricină și este cu cuviință de a se face sfinteĭ bisericĭ, ajutor, atât cu acelea ce le-a avut, cât și cu deosebită milă de câțĭ va scutelnicĭ, după începerea ce s'a făcut prin obștească anafora. Decĭ vĕḑênd Divanul obștésca anafora i dovada de la fața loculuĭ și cunoscênd și dreptatea ce are acéstă sfîntă biserică, cum și datoria țĕriĭ, de a o ajuta, ca să nu ajungă la prăpădenie și dărăpănare de săvîrșit, precum și de Măria Sa Prea înălțatul nostru Domn, se vede că a fost primită; de aceea dar, prin acéstă carte ce s'a dat acesteĭ sfinte bisericĭ, poruncesce Divanul, ca pentru mĕsurătórea buților luând cot domnesc înfierat de la Visterie, să ție biserica și cot și vadră și orĭ-cine va avea trebuință a mĕsura vasele lor, să mĕsóre cu acest cot, séŭ cu vadra de la acéstă sfîntă biserică și să dea de bute câte 4 parale la biserică, iar ceĭ ce n'aŭ trebuință și însușĭ îșĭ va mĕsura vasele sale, să nu fie supĕrat, dar voie să nu aibă a mĕsura buțile altora, ci numaĭ biserica să aibă acest irat, care slujbă precum se urméză și în Bucurescĭ, iar ceĭ ce aŭ coprins locul prăvăliilor și al băiĭ, să se învoiască cu biserica a da chirie pentru pămînt: unt de-lemn, ceară la biserică, precum se vor așeḑa; așijderea și locul de hrană din coprinsul orașuluĭ, ce se găsesce slobod, să-l aibă biserica în zaptul eĭ nebântuit de nimenea; pe lângă care acestea, ca să se pótă ajuta ca o zidire domnéscă, după datoria ce are țéra către sfintele bisericĭ, maĭ vîrtos către zidirile domnescĭ, unde neîncetat se face rugăciunĭ către milostivul Dumneḑeŭ pentru binele noroduluĭ, pentru buna starea și îndestularea acestuĭ pămînt, cu cuviință fiind a fi împărtășită și cu deosebită milă, Divanul a găsit cu cale, ca să aibă sfînta biserică un grămătic scutit de bir și de angariĭ, cum și lude 6 scutelnicĭ, însă ómenĭ fără de pricină de dajdie, pre carĭ găsindu-ĭ și cercetându-ĭ dumné-lor boeriĭ Ispravnicĭ, după orînduială, să le dea adeverință pe numele și chipul lor, ca să li se dea și pecetluiturĭ, așĭ avea apĕrarea lor, spre a fi sfinteĭ bisericĭ de ajutor și întărire, iar la tot creștinescul norod al acesteĭ țĕrĭ să fie de eftihie și de ajutor; de care spre a se păzi tot-d'a-una le-am dat acéstă carte a Divanuluĭ. — 1808, Martie 2. *Cod. LIV, fila 282.*

Manolache Crețulescu Ban, Ștefan Văcărescu, Isaac Ralet vel Logofĕt, Barbu Văcărescu vel Vornic, Constantin Bălăceanu Vornic, Dimitrie Ghica vel Logofĕt.

Cartea schituluĭ Vîrful Petriĭ din județul Secuenĭ. De la întâiul Divan.

Fiind că sfîntul schit ce se numesce Vîrful Petriĭ din sud Saac, unde locuesc părințiĭ cuvioșĭ schimnicĭ, se află la multă scăpătăciune și lipsă și prin jalba ce a dat Iosif Năstavnicul cu toțĭ călugăriĭ de la acest schit arată, că apĕrarea de vinăriciŭ i dijmărit o aŭ prin sineturĭ domnescĭ, dar avênd puține oĭ le supĕră slujbașiĭ oerituluĭ la plata de oerit și cer atât apĕrarea oerituluĭ, cât și altă osebită milă de ajutor. Și fiind sciut Divanuluĭ, că acest schit este într'acéstă stare și căḑêndu-i-se a fi ajutat, s'a milostivit Di-

www.dacoromanica.ro

rindarilor, Divanul dă voie, la 22 Iulie, să se iea petre din ruinele curţeĭ

---

vanul şi printr'acest sinet, ce dăm schituluĭ, hotărîm, ca de acum înainte câte oĭ va avea sfîntul acest locaş să fie scutite şi apărate de oerit. Aşijderea se iea şi de la Ocna Slăniculuĭ bolovanĭ sare 50, care să li se plătéscă de către cămăraşul ocnelor la vremea când se daŭ şi altor mŏnăstirĭ, bolovanul po talerĭ 1, ce face talerĭ 50, ca să fie sfîntuluĭ locaş de ajutor şi întărire, spre a face rugăciunĭ neîncetate pentru binele pămîntuluĭ acestuia şi pentru norodul creştinesc; de care poruncim la toţĭ câţĭ se cuvine întocmaĭ să urmaţĭ şi împotrivă urmare să nu faceţĭ. 1809, August 17. (*Cod. LVIII, fila 34 verso.*)

Divanul către Engelhard, că mŏnăstirea de 40 de mucenicĭ, mitoc al Episcopieĭ Râmnic, are prin hrisóve domnescĭ hărăzit apaltul lumînărilor de céră albă, carĭ se vor fabrica numaĭ la cherhaneaua bisericiĭ. De o vreme încóce mulţĭ neguţĕtorĭ vînd lumînărĭ de céră albă «însă pricina împotriviriĭ hotărîrilor domnescĭ sunt 3 neguţătorĭ, carĭ aŭ deschis cherhanea de fac lumînărĭ de céră albă şi nu numaĭ la prăvălia lor vînd, ci şi pe la alte prăvăliĭ şi băcăniĭ împart, dintre care doĭ, adică Const. Laţco şi Bulucbaşa Stavri sunt sudiţĭ francesĭ, iar unul, anume Panait, este sudit al cinstituluĭ consulat al Rusieĭ.» Divanul cere îndatorirea numiţilor neguţătorĭ a respecta monopolul bisericiĭ. — 1810, Martie 29. (*Cod. LXI, fila 74.*)

Hrisovul Divanuluĭ pentru Episcopia Buzĕuluĭ.

Sfînta şi dumnezeeasca Episcopie a Buzĕuluĭ, din vechime, prin hrisóvele luminaţilor domnĭ avênd hărăzită cu privileghiŭ tótă vama târguluĭ, ce se face la Buzĕŭ într'un an odată, la Iunie 24, în ḑioa Nascereĭ sfîntuluĭ Ioan Botezătorul, care ţine 4 ḑile şi se numesce Drăgaica, în carĭ hrisóve se cuprinde, cum că cumpĕrătoriĭ vămilor i alţĭ slujbaşĭ şi dregătorĭ séŭ ispravnicĭ, să nu se amestece întru nimic la acest târg, ci numaĭ ceĭ orînduiţĭ ómenĭ aĭ sfînteĭ Episcopiĭ să caute şi să iea tot venitul vămiĭ, s'a urmat şi s'a păzit această hărăzire întocmaĭ după hrisóvele domnescĭ până la o vreme încóce, iar vameşiĭ carvasaraleĭ, de sunt puţinĭ anĭ, aŭ intrat în acest târg cu cuvînt a vămui marfa cea subţire, ce vine din alte ţĕrĭ streine şi aşa aŭ micşorat puterea hrisóvelor ce are sfînta Episcopie. Drept aceea iubitorul de Dumneḑeŭ, Sfinţia Sa Episcopul Buzĕuluĭ, vĕḑênd acéstă fără de cuvînt a lor urmare, încă din anul trecut, prin anafora, a arĕtat Divanuluĭ paguba ce face sfînteĭ Episcopiĭ de către vameşiĭ carvasaraleĭ cu pricinuirea ce maĭ sus s'a ḑis, pentru care Divanul a orînduit la dumné-luĭ vel Logofĕt, ca să cerceteze şi să ne arate; carele cercetând ne-aŭ arĕtat cum că cuprinderea chrisóvelor sfînteĭ Episcopiĭ, ḑice chiar aşa, că nicĭ vameşiĭ, nicĭ ispravniciĭ, nicĭ nimenĭ altul din dregătorĭ să intre acolo în acel têrg, nicĭ să se amestece, ci dar fiind-că chrisóvele luminaţilor domnĭ s'a păzit şi se păzesc de către Divan întregĭ şi nesmintite pentru orĭ-ce bună orînduială, cu cât maĭ vîrtos acele ce sunt spre întemeerea sfintelor locaşurĭ, hotărăsce şi Divanul, ca privilegiul ce are sfînta Episcopie, prin

www.dacoromanica.ro

domnescĭ de la Tîrgovisce (!!) «însă petre de care vor fi căḑute şi fără

chrisóve, pentru acest târg, să se păzéscă fără clintire şi smintélă în tocmaĭ şi încă pentru ale vremilor întâmplărĭ din care sfinta episcopie a pătimit multă pagubă s'a făcut cu sfat de obşte într'acest an un *prosthichiŭ* la vamă i la ierbăritul vitelor, după arĕtarea şi rugăciunea ce aŭ tăcut Divanuluĭ iubitorul de Dumneḑeŭ părintele Episcop Buzĕuluĭ de a se hărăzi sfinteĭ Episcopiĭ şi acest adaos, carele nu numaĭ că este un puţin ajutor sfinteĭ Episcopiĭ la năprăsnicia pagubelor ce aŭ cercat i la multa dărăpănare ce i s'a făcut acum în aceste următóre vremĭ ale rĕsmiriţiĭ întru care ne aflăm, ci şi maĭ vîrtos pentru a se putea păzi fără smintélă privilegiul, ce are sf. Episcopie cu chrisóve, de a nu intra vameş i alt dregător nicĭ de cum la acel têrg. Fiindu-ne dar în adevĕr sciută şi în faţa obştieĭ vĕḑută paguba şi prăpădenia, ce cu deosebire s'a făcut, maĭ vîrtos la năvălirea vrăjmaşilor la acéstă sfîntă episcopie, aflându-se în faţa văpăieĭ, adică în drumul cel mare, pe unde nelipsit a fost şi este tótă greutatea âmbletuluĭ şi trecerea cea necurmată a oştirilor. De aceea, ca la o catedră archieréscă şi maica tuturor bisericelor şi a mŏnăstirilor aceĭ eparhiĭ, cu sfat de obşte s'aŭ socotit de către Divan, că cu cuviinţă şi cu dreptate este a se face acesteĭ episcopiĭ (ce cu deosebire aŭ pătimit) acest puţin ajutor, şi iată printr'acest chrisov al Divanuluĭ, nu numaĭ i se întăresce sfinteĭ Episcopiĭ hărăzia vămiĭ de la maĭ sus numitul têrg, ca să o aibă ne smintită şi pe deplin, atât la lucrurile şi mărfurile pămîntenescĭ, cât şi la mărfurile, ce ar veni de prin óre-care alte locurĭ şi ţĕrĭ streine, întocmaĭ după chrisóvele domnescĭ, ci i se hărăzesce şi adaosul ce s'a făcut la vamă i la ierbăritul vitelor, ca să fie iarăşĭ al sfinteĭ episcopiĭ, strîngênd şi luând tot felul de venit al aceluĭ têrg deplin cu urmare întocmaĭ după catalogul vămilor, ce se va da de la Divan, şi poruncesce Divanul cu hotărîre, ca să nu intre la numitul têrg nicĭ să aibă amestec câtu-şĭ de puţin nicĭ vameşiĭ, nicĭ Ispravniciĭ, nicĭ nimenĭ altul, verĭ cu ce nume de dregător séŭ de slujbaşĭ, ce numaĭ singur orînduitul om al sfinteĭ Episcopiĭ, să fie volnic a strînge şi a lua tótă vama şi tóte aceste venituri pe séma sfinteĭ episcopiĭ, fiind-că tóte acestea cu întregime, deplin, fără nicĭ o scădere se hărăzesc ajutor sfinteĭ Episcopiĭ, pentru nevoile, patimile şi dărăpănarea ce a avut. Pentru care şi se poruncesce de obşte la toţĭ câţĭ se cuvine, ca vĕḑênd cuprinderea acestuĭ chrisov al Divanuluĭ, câtuşĭ de puţin urmare înpotrivă să nu facă, ci la tóte întocmaĭ precum maĭ sus este arĕtat să se urmeze şi să se păzéscă.— 1800 Sept. 23.

Semnaţĭ: Dositeĭ Mitropolitul, Iosif Argeş, Manolache Creţulescu, biv Vel Ban, Const. Filipescu Vist., Isaac Ralet Vel Spătar.

Sigiliul ţĕreĭ

George Creţulescu, Vel Logofĕt procit. (*Cod. LVI, fila 92.*)

www.dacoromanica.ro

de trebuință acolo.» Divanul ordonă Ispravnicilor să-ĭ dea ajutorul cuviincios înlesnindu-ĭ și cară cu chirie pentru aducerea petrelor la Bucurescĭ

III. Acte relative la mile, scutirĭ și privilegiĭ, acordate la bisericĭ și mănăstirĭ:

a) Restituire de banĭ după pîrpăr perceput cu nedreptul și care se cuvine mănăstireĭ Mărcuța.—18 Aprilie, 1810 (2) (*Cod. LXVIII, pag. 222.*)

La 22 Septembrie 1809 proces între locuitoriĭ din Ornescĭ (Ilfov) și Medelnicerul Alex. Lămotescu. Locuitoriĭ fac în 10 ḑile o biserică de lemn, fiind cea veche stricată. Lămotescu reclamă că el avea pregătit material s'o facă de cărămidă. I ul Divan recunósce proprietaruluĭ acum dreptul de a face el biserica și decĭ să rescumpere biserica făcută de țěranĭ *toțĭ fiind meșterĭ de lemn.*» (*Cod. LX.*)

La 20 Iunie 1809 pitac la Vistier Iòn Hagi Moscu, să aibă a da 10.000 de talerĭ din baniĭ mănăstiriĭ Sărindaru, pentru facerea sfinteĭ bisericĭ, în mâna Stolniculuĭ Constantin Predescu. (*Cod. LVI, fila 76.*)

Pitac la Banul Costache Ghica, ca să dea baniĭ mănăstiriĭ Sărindaruluĭ, din 21 Martie 1809.

Costache Ghica după conturile presentate de boeriĭ și episcopiĭ, carĭ aŭ cercetat socotelile luĭ, a rěmas dator, cu talerĭ 32.628. Ca să dea acețtĭ banĭ Costache Ghica, cere ca Divanul să-ĭ trimită anaforaoa comisiuneĭ certătóre conturilor mănăstireĭ.

Divanul îĭ trimite numaĭ copie adeverită de el după acea anafora, ḑicând că originalul este trebuincios să stea la Divan. «Iar pentru primirea banilor aŭ poftit Divanul pre dumné-luĭ biv Vel Vistier Iòn Hagi Moscu, ca primindu-ĭ de la dumné-ta, să dea dumitale adeverință de primire și să-ĭ țină cu dobândă prin zapis pe numele mănăstiriĭ, care acel zapis are a se aduce la Divan ca să se dea în păstrare la locul cel cuviincios. — 1809, Martie 21. (*Cod. LVI, fila 61 verso*)

(2) După pliroforia ce ni se dă asupra pricineĭ printr'acéstă anafora de către dumné-luĭ cinstitul Vel Logofět, věḑênd și înși-ne noĭ acea anafora a acesteĭ Logofețiĭ, cu întărirea domnéscă, ot lét 1807 Maiŭ, coprinḑětóre întocmaĭ dupa arětarea, ce ni se face acum printr'acéstă anafora și următóre chrisóvelor celor vechĭ și chiar caseĭ Ageșcilor, ḑicem că rěŭ a urmat Stolnicul Dinu epistatul numiteĭ case de a luat mila acelor câte doĭ banĭ și părpărul de la cele douě popóre crețescĭ și slăvescĭ, care fiind hărăzite maĭ nainte de către ceĭ după vremĭ domni la mănăstirea Mărcuțeĭ, iarășĭ mănăstireĭ i se cuvine a lua. Drept aceea, poruncesce Divanul zapciuluĭ ce este orînduit să împlinescĭ de la Stolnicul Dinu epitropul caseĭ Ageștilor dreptul mănăstireĭ Mărcuța pentru mila a celor două popóre ot lét. 1808. — 1810 Aprilie 18. (*Cod. XVII pag. 222*).

Grigorie Ghica, Istrate Crețulescu, Constantin Bălăcénu, Vel Vistier.

www.dacoromanica.ro

b) Cartea schituluĭ Predeal pentru scutire de vinăriciŭ.—1810, August 25. (*Cod. LVII, fila 65.*)

c) Scutire de scaun de carne pe moşia mŏnăstireĭ Radu-Vodă. — 1810, Septembre 21 (*Cod. LXVII, pag. 241.*) (1).

d) Milă de sare mŏnăstireĭ Arnota.—1810, Sept. 17 (*Cod. LXVII, pag. 428.*) Asemenea mŏnăstireĭ Nucet (*Cod. LXIX, pag. 162.*) Asemenea mŏnăstireĭ de la Ocnele Marĭ (*Cod. LXIX, fila 210.*) (2).

---

(1) *De la înaltul Divan şi Comitet.*

Cât pentru scaunul de carne, ce este pe moşia mŏnăstiriĭ Radu-Vodă, după cuprinderea chrisóvelor ce ni se arată, care urmèză a fi scutit şi apĕrat, iar pentru scaunul ce a făcut jăluitorul medelnicer pe moşia sa, măcar că nu are vre un sinet pentru scutèla luĭ, dar fiind că în capul al optulea din ponturile vinăriciuluĭ, ce se arată într'acèstă anafora, se cuprinde, ca scaunele mŏnăstirescĭ şi boerescĭ să fie apĕrate şi huzmetu vinăriciuluĭ tot cu acest pont s'aŭ vîndut în toţĭ aniĭ până acum, urmèză ca şi scaunul jăluitoruluĭ medelnicer, ca unul ce are cin de boerie să fie apĕrat în puterea maĭ sus numitelor ponturĭ. Drept aceea poruncesce Divanul, ca şi acel scaun de pe moşia mŏnăstireĭ şi cel-alt de pe moşia medelniceruluĭ să fie scutite şi apĕrate de orĭ-ce cerere a taxildaruluĭ şi a slujbaşilor vinăriceri.—1810 Septembrie 21. (*Cod. LXVII, pag 241*).

Al Ungro-Vlahieĭ Ignatie, Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăcènu, Vel Vistier.

(2) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

După pliroforia ce ni se dă printr'acèstă anafora de către dumnè-luĭ cinstitul Vel Logofĕt poruncesce Divanul dumi-tale Vel Vornice al obştirilor cumpĕrătorul huzmetuluĭ ocnelor dintr'acest curgĕtor, ca să se deà jăluitoruluĭ Egumen (de la Arnota) pe sèma mŏnăstireĭ mila de sare, ce are a lua pe acest an, după legătura contractuluĭ dumi-sale.—1810, Decembrie 17. (*Cod. LXVII, pag. 428*).

Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Constantin Bălăcènu.

La 5 Decembrie 1811, Divanul după anaforaua Logofoţieĭ marĭ ordonă să se dea mŏnăstireĭ Nucet (Dâmboviţa) 100 bolovanĭ sare conform chrisóvelor ce are.

Intâiul Divan la 17 Ianuarie 1812 asupra anaforaleĭ luĭ Toma Creţulescu, mare Logofĕt, recunósce bisericeĭ domnescĭ din oraşul Ocnele-marĭ din Vălcea dreptul la 200 bolovanĭ de sare conform chrisovuluĭ de la 1804 August 10 al luĭ Const. Ipsilante şi a hrisóvelor maĭ vechĭ. (*Cod. LXIX, pagina 210.*)

www.dacoromanica.ro

e) Scutire la tóte bucatele a 3 preoţĭ de la biserica de la Bălănescĭ (Muscel) (1).

f) Reîntărirea privilegiuluĭ monopol al Episcopieĭ Râmniculuĭ de a fabrica lumînărĭ de céră albă. Cu pitacul din 11 Septembre 1811, Comitetul a ordonat poliţieĭ să oprésca alte feţe, între care nisce supuşĭ francesĭ, de a fabrica asemenea lumînărĭ (2).

---

(1) In 3 Martie 1811, se acordă, la cererea luĭ Vel Logofĕt de ţóra de jos, scutire la tóte bucatele pentru 3 preoţĭ de la biserica Bălănescĭ jud. Muscel)—*(Cod. LXVII, fila nenumerotată).*

(2) *Excelenţa sa Şteter.*

După jalba ce a dat Episcopul Râmniculuĭ că are privilegiŭ a vinde numaĭ mŏnăstirea lumînărĭ de céră albă iar alt nimenĭ, a poruncit poliţieĭ ca să oprésca vîndarea de la toţĭ sudiţiĭ, şi Divanul să poruncéscă agăĭ.—1811, Septembre 14 (*Cod. LXVIII, fila 7 v.*)

Intărirea ce s'a făcut la anaforaoa agieĭ pentru mŏnăstirea sfinţilor 40 de mucenicĭ metoh sfinteĭ Episcopiĭ Râmnic, pentru lucrarea lumînărilor de céră albă.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Citindu-se la Divan înaintea nóstră acéstă anafora a cinstiteĭ agiĭ, am vĕdut că este următóre chrisóvelor domnescĭ ce are mŏnăstirea sfinţilor 40 de mucenicĭ, metoh sfinteĭ Episcopiĭ Râmnic, prin care este legat ca înălbitul cereĭ şi lucrarea lumînărilor de céră albă să fie numaĭ a acesteĭ mŏnăstirĭ şi pre care va avea mŏnăstirea încărcat séŭ va fi cumpĕrător, numaĭ acela să fie slobod a lucra şi a vinde, iar alţiĭ toţĭ de obşte să fie opriţĭ; bună este dar şi primită Divanuluĭ anaforaoa acésta pe care o întărim şi poruncim dumi-tale vel Aga, ca tóte lumînările de céră albă să se pecetluiască, însă ceĭ ce vor fi sudiţĭ, prin scirea cinstitelor consulaturĭ, căcĭ şi cinstitele consulaturĭ după arĕtarea ce ni se face că s'a pliroforisit de privilegiurĭ domnescĭ ale metohuluĭ episcopieĭ, nu se împotrivesc, ci numaĭ cel ce va fi orînduit de la metohul sfinteĭ Episcopiĭ să fie slobod a face acest aliş veriş, carele să fie îndatorat a le face de céră curată, potrivite la fitil a nu curge şi pentru că le va urma acestea să-şĭ pue la fie-care lumînare pecetea sa, ca la vreme de cercetare, găsindu-se lumînările cu alte amestecăturĭ şi próste, să nu aibă cuvînt de îndreptare; iar ceĭ ce cu catahrisis aŭ vîndut până acum, atât pe anul trecut, cât şi pe acest an, să plătéscă analogon acela ce va ajunge la paguba cumpĕrătoruluĭ de la metohul Episcopieĭ, pre care dumné-ta să ĭ împlinescĭ şi să aibă Divanul rĕspuns că s'a pus în faptă nizamul, precum din vechime a fost şi s'a urmat maĭ înainte, dându-i-se scire şi cinstituluĭ comitet al poliţieĭ.—1811, Martie 19 (*Cod. LXX, fila 64.*)

Loghinov Polcovnic, Radu Golescu, Isaac Ralet, Manu Vornic.

www.dacoromanica.ro

g) Venitul gărdurărituluĭ este acordat mŏnăstireĭ Sf. Apostolĭ (1).

h) Cercetarea rînduită de Miloşevicĭ în 30 Ianuarie 1811, că ce venituri avea în trecut mŏnăstirea Câmpulunguluĭ, că egumenul actual Arhim. Pimen s'a jăluit că mŏnăstirea din folosul ce avea maĭ înainte, acum nu se folosesce cu nimic (2).

i) Recunoscerea dreptuluĭ la vinăriciŭ al mŏnăstireĭ Aninósa metohul mitropolieĭ este din 20 Oct. 1811 (3).

Excelenţa Sa Şteler.

Pentru madeaua vînţăreĭ de céră albă ce fac sudiţiĭ franţuzescĭ arĕtând urmarea ce a făcut Excelenţa Sa, rĕspunsul ce a primit de la consul Ledoux şi că acelor sudiţĭ li s'aŭ dat soroc de şease lunĭ, până în care soroc să înconteneze, iar sorocul se începe de la 19 Septembre şi face Divanuluĭ sciut, că Episcopia Râmnic de la acest soroc înainte va avea puterea privilegiurilor întocmaĭ.—1811, Septembre 28 (*Cod. LXVIII, fila 10 v.*)

(1 *Carte de gărdurărit a mŏnăstireĭ Sf. Apostolĭ.*

Fiind-că slujba gărdurărituluĭ din popórele ce sunt sud. Saac anume: Buda, Dumbrava, Rânceni, Călugăreni şi Scheĭ este venit al mŏnăstireĭ Sfinţilor Apostolĭ; drept aceea s'a dat acéstă carte a Divanuluĭ, la mânile . . . . . ce l'a orînduit cuviosul egumen al sfinteĭ mŏnăstirĭ, ca să caute slujba gărdurărituluĭ, după obiceiul ce s'a urmat şi până acum, la care gărdurărit măcar că maĭ nainte s'a fost întins ómeniĭ armăşescĭ la unul dintr'aceste popóre de s'a amestecat a lua gărdurărit, dar prin cercetarea la faţa loculuĭ s'a făcut îndreptare şi a rĕmas gărdurăritul din numitele popóre iarăşĭ mŏnăstireĭ, ca un venit ce l'a avut şi l'a luat tot d'auna; pentru care poruncesce Divanul d-vóstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, să daţĭ mână de ajutor a putea strînge venitul mŏnăstiriĭ.—1811, Maiŭ 18. (*Cod. LXV, fila 168.*)

(2) *Senatorul Miloşevicĭ.*

Că archimandritul de la mŏnăstirea Câmpu-lung părintele Pimen a dat jalbă că mŏnăstirea din folosul ce-l avea maĭ dinainte acum nu se folosesce cu nimic, şi să cerceteze documenturile ce le are de la feldmarşalul graf Romanţov şi de la domnul . . . . . —1811, Ianuarie 30. (*Cod. LXIII, fila 66 verso.*

(3) *Carte de milĭ de vinăriciŭ, ce la vremea vinăriciuluĭ s'a dat pe la mŏnăstirĭ.*

Fiind-că sfînta mŏnăstire Aninósa din sud. Muscel, metoh sfinteĭ Mitropoliĭ din Bucurescĭ, prin hrisóve domnescĭ are a lua milĭ de vinăriciŭ din

www.dacoromanica.ro

k) Schimb de case între mitropolie şi preotul Nicolae Schevofilacs, proin protopop. Divanul întăresce schimbul în 23 Martie 1812 (1).

l) Reclamaţiunea preoţilor din plaiul Pârscovuluĭ contra Vĕtafuluĭ Dumitrache, că le impune aşa ḑisa «*clacă vătăşéscă.*»—1812, Noembre 29 (2).

---

sud. . . . . precum 'ĭ va cuprinde chrisovul séŭ cartea, s'a dat acéstă carte a Divanuluĭ . . . . . ce s'a orînduit din partea sfînteĭ Mitropoliĭ carele să aibă a âmbla împreună cu vinăriceriĭ Divanuluĭ, să scrie acest vinăriciŭ şi făcônd douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind şi de vinăriceriĭ Divanuluĭ şi de orînduitul sfinteĭ Mitropoliĭ, din partea de banĭ a numiteĭ mŏnăstirĭ să nu se iea nicĭ ḑeciuială nicĭ cheltuială pentru eĭ, iar ceĭ-l'alţĭ banĭ până la patru-ḑecĭ, de vadră, să-ĭ iea vinăriceriĭ Divanuluĭ după coprinderea ponturilor vinăriciuluĭ de estimp; de care se poruncesce taxildaruluĭ de vinăriciŭ de la acest judeţ întocmaĭ să fiĭ următor.—1811, Octombre 20. (*Cod. LXXI fila 30.*)

(1) Ignatie Mitropolitul ţĕreĭ Ungro-Vlahieĭ la 24 Noembrie 1811, dă carte Clucerniculuĭ Chir Popa Nicolae Schevofilacs, proin protopop, ot mahalaua sfîntuluĭ George vechiŭ, să-ĭ fie de adeverire, că sfînta Mitropolie aŭ schimbat cu el o casă cu pămîntul sĕŭ. Casa ce-ĭ dă Mitropolia în schimb era lângă Mitropolie, clironomie de la rĕposata preotésă Sanda, iar casa ce o dă în schimb popa Nicolae este din mahalaoa sfîntuluĭ George vechiŭ, pe uliţa ce merge de la pórta de din dos a curţiĭ vechĭ spre sfînta Vinerĭ. Mitropolitul Ignatie ḑice, că casa primită în schimb de la popa Nicolae este maĭ nouă şi maĭ mare, decât cea de la Mitropolie şi âmblă cu chirie de 400 talerĭ pe an, pe când acea cedată de Mitropolitul este închiriată numaĭ cu 100 talerĭ pe an, decĭ schimbul este în avantagiul Mitropolieĭ. Popa Nicolae face schimbul numaĭ ca să-ĭ vie maĭ aprópe de trebile sale.

Acest schimb e întărit de întâiul Divan şi aprobat, făcêndu-se dovadă că schimbul acesta este spre folos al sfinteĭ Mitropoliĭ, la 23 Martie 1812. (*Cod. LXIX pag. 359.*)

(2) *Către slăvitul Divan, anafora.*

Indestulă pliroforie va lua slăvitul Divan din alăturata jalbă ce mĭ-aŭ dat preoţiĭ ot plaiul Pârscovuluĭ din sud. Buzĕŭ în potriva vătafuluĭ Dumitrache al aceluĭ plaiŭ, pentru nedreptăţile şi asupririle ce pătimesc de la dînsul, carĭ nicĭ o dată nu s'a pomenit, a da preoţiĭ şi ţîrcovniciĭ i preotesele vĕduve banĭ cu nume de clacă vătăşéscă, şi de la nicĭ un vătaf din carĭ a fost până acum n'a suferit tagma bisericéscă acestea ce pătimesce de la dânsul; pentru care mĕ rog slăvituluĭ Divan, ca să fie straşnică poruncă, să lase pre preoţĭ şi pe ţîrcovnicĭ în pace spre a-şĭ putea sĕvîrşi datoriile lor bisericescĭ şi să se dea cuviinciosul nizam cu certare pentru nisce protivnice urmărĭ ca acestea, spre a fi pildă şi altor asemenea urmărĭ. - 1812 Maiŭ 29.

Constantie Buzĕŭ.

www.dacoromanica.ro

m) Pitac de la întâiul Divan, prin care în 26 Iulie 1812, însărcinéză pe biv 3 lea Vistier Nicolae Trăsnea să mérgă la mŏnăstirea Colţiĭ, să «paradoséscă socotelile» de la foştiĭ epitropĭ (1).

n) Act din 1 Maiŭ 1828, regulând vinăriciul din judeţul Muscel al Episcopieĭ de Argeş.—1812, Maiŭ 1 (2).

De la întâiul Divan şi comitet.

După pliroforia ce ni se dă printr'acéstă anafora de către Prea osfinţia Sa părintele episcop Buzĕŭ, volnicesce Divanul pre . . . . . să mérgă la plaiul Pârscovuluĭ sud Buzĕŭ, unde prin scirea d-lor Ispravnicilor judeţuluĭ să facă cercetare şi dovedindu-se adevĕrate urmările pîrîtuluĭ vătaf nu numaĭ să facă îndestulare tagmeĭ preoţescĭ dintr'acel plaiŭ, carĭ aŭ trimis jalbă Prea osfinţieĭ Sale şi dumné-vóstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ să nu maĭ îngăduiţĭ de acum înainte a se face acest fel de urmărĭ; pre pîrîtul vătaf să-l aducă la Divan.—1812, Maiŭ 30. (*Cod. LXXII fila 93 verso.*)

Ignatie Mitropolit, Constantin Ghica, vice-preşedinte, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vistier, Vel Logofĕt.

(1) *De la întâiul Divan.*

Dumné-ta biv 3-lea Vistier Nicolae Trăsnea, primind pitacul acesta al Divanuluĭ, numaĭ decât să mergĭ la mŏnăstirea Colţeĭ, unde să cerĭ de la epitropiĭ ce aŭ fost până acum, ca să-ţĭ paradosiască socotelile mŏnăstireĭ acesteia de venit nedate din vremea ce sunt orînduiţĭ, pentru care te şi însărcinéză Divanul cu epitropia acesteĭ mŏnăstirĭ ca să o cauţĭ, şi să urmezĭ orînduelile ce sunt întocmite maĭ dinainte, îngrijind ca să nu se facă cel maĭ mic cusur la trebile mŏnăstireĭ aceştia până la cel maĭ mic lucru de luat şi de dat, fără de pregetare.—1812, Iulie 26. (*Cod. LXXI, fila 51 v.*)

Ignatie Mitropolit, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Constantin Varlaam, Constantin Samurcaş.

(2) *Către slăvitul întâiul Divan şi comitet at principatuluĭ Valahieĭ.*

Avênd sfînta episcopie, după coprinderea chrisóvelor domnescĭ, a lua din vinăriciul judeţuluĭ Muşcel, din popóre numite, câte doĭ banĭ i părpărul şi avându-l eŭ dat asupra dumné-luĭ 2-lea logofĕt Dinul Crăsoiul, ce se orînduise în tómna trecută taxildar slujbeĭ la acel judeţ ca să-l caute în credinţă pe séma episcopieĭ, şi lipsindu-l din trébă cumpĕrătoriĭ vinăriciuluĭ domnesc maĭ înainte până a intra în primire de banĭ, am cerut baniĭ ce se face a lua episcopia de la taxildarul cel ce s'a rînduit în locu-ĭ, anume Zamfir Polcovnicul, şi tot găsind pricinuirĭ s'a prelungit până acum, ajungênd lucrul ca să supĕr şi pre ipochimenele ce aŭ arĕtat că aŭ fost cap slujbeĭ şi nimic folosind, mĕ rog slăvituluĭ comitet, ca de la cine se va

www.dacoromanica.ro

o) Acordarea de scutirĭ preoţilor de la puşcăria din Bucurescĭ. — 1812, Aprilie 13. (*Cod. LXXII, fila 7.*)

---

socoti că se cuvine, să se facă împlinire, căcĭ socotesc că la câte pricinuirĭ aŭ arĕtat atât taxildarul, cât şi ceĭ maĭ marĭ aĭ slujbeĭ, nu se vinovăţesce episcopia a perde dreptul sĕŭ.—1812, Aprilie 30.

Episcop Argeş.

De la I-iul Divan şi comitet al Principatuluĭ Valahicĭ.

Vătaşe de păhărniceĭ, să apucĭ pe pîrîtul taxildar Zamfir Polcovnicul a împlini de la dînsul baniĭ de drĕptă milă a vinăriciuluĭ ce după hrisóve are a lua sfînta episcopie de Argeş, ca unul ce este, după cărţile Divanuluĭ şi după ponturile slujbeĭ vinăriciuluĭ, era dator să o rĕspundă chiar la sfînta Episcopie şi apoĭ el unde îĭ va fi dat, îĭ va căuta în urmă osebit.—1812, Maiŭ 1.

Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, vel Vist.

Intărirea ce s'a dat la anaforaua dumné luĭ Vel Logofĕtuluĭ la jalba ce aŭ dat preoţiĭ ot puşcărie pentru cererea ce o fac numiţiĭ preoţĭ aĭ bisericiĭ ot puşcărie. —1812, Aprilie 8.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Primită fiind orînduiala şi mijlocul ce ni se arată printr'acéstă anafora de către dumné-luĭ cinstitul vel Logofĕt pentru ajutorul acesteĭ sfinte biericĭ ot puşcărie şi a preoţilor de acolo o întăresce Divanul şi hotărăsce că întocmaĭ să-şĭ aibă urmarea sa.—1812, Aprilie 13. *Cod. LXXII, fila 7.*

Manolache Creţulescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu.

Intărirea ce s'a dat la anaforaua dumné-luĭ cinstituluĭ Vel Logofĕt, la jalba ce a dat slugerul Bărbuceanu că a cumpĕrat venitul târguluĭ ot Mizil al mŏnăstireĭ S-ţiĭ Apostolĭ.—1811, Iunie 15.

De la întâiul Divan şi Comitet.

De vreme ce prin cercetarea ce a făcut dumné-luĭ Vel Logofĕt se dovedesce că jăluitorul sluger Barbu este cumpĕrător de maĭ 'nainte, rĕŭ şi fără de cuvinţă s'a maĭ vîndut venitul acestuĭ târg în urmă la acel Anastase de către proegumenul Daniil şi rĕmâne acea vîndare cu totul în sémă, iar numitul proin egumen dator a întórce baniĭ luĭ Anastasie; drept aceea se poruncesce dumné-vóstră ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, să cunósceţĭ de bun cumpĕrător pe jăluitorul sluger căruia să ĭ daţĭ tot fel de mână de ajutor, a căuta şi a strînge venitul acestuĭ têrg ot Gâştenĭ pe sema sa, iar pe Anas-

www.dacoromanica.ro

p) Tîrgul Mizil continuă a fi venit al mănăstireĭ Sf. Apostolĭ. Venitul tîrguluĭ a fost vîndut de douĕ orĭ în 1811. De aci un proces, terminat în favórea primuluĭ cumpĕrător.

IV. Din cel maĭ îndepărtat trecut, de-apururea a aflat biserica catolică sub protecţiunea Statuluĭ român muntean orĭ moldovén. In tóte hrisóvele de dar, de nisce ajutóre şi scutirĭ ce Domnitorul acordă bisericilor catolice, aŭ grija de a afirma, că acele staŭ sub ocârmuirea ţĕriĭ. La 1811, Aprilie 25 întîiul Divan şi Comitet muntén, pentru prima dată recunósce indirect protecţiunea Austrieĭ pentru biserica catolică (1).

Dăm aci, în notă, actul definitiveĭ vîndărĭ a moşieĭ Şotînga, din 1812 Aprilie 10 şi August 13. (2)

---

tase cumpĕrătorul cel din urmă să nu-'l îngăduiţĭ a se amesteca câtuşĭ de puţin. (*Cod. LXX, fila 90.*)

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

Porunca ce s'a dat la jalba luĭ Barbu Clucerul pentru venitul târguluĭ ot Mizil.

De la întâiul Divan.—Prea Sfinţia Ta Părinte Mitropolit, din acéstă jalbă veĭ lua Prea Sfinţia Ta pliroforie de cele ce arată jăluitorul asupra căreia pricinĭ fiind-că după cercetarea ce s'a făcut se dovedesce jăluitorul cumpĕrător de maĭ înainte al venituluĭ acestuĭ térg dreptate are la cererea sa, pentru care nu lipsim a face arĕtare Preaosfiinţieĭ Tale ca să se scrie proegumenuluĭ Daniil de a întórce baniĭ celuĭ din urmă cumpĕrător, fiind-că Divanul acum poruncă către ispravnicĭ a nu cunósce de cumpărător pe cel din urmă, ci pe jăluitor, căruia să-ĭ dea tótă mâna de ajutor ca să caute şi să strîngă venitul acestuĭ térg pe séma sa. ca un întâiŭ cumpĕrător.—1811, Iulie 16. (*Cod. LXX, fila 70.*)

Radu Goloscu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

(1) Iată actul:

«Cetindu se la Divan acéstă anafora (a luĭ Vel Logofĕt de ţéra de sus) pentru cererea ce face Egumenul Bărăţieĭ a vinde cu mezat acéstă moşie Şotânga (judeţul Dâmboviţa) s'a trimes într'adins pe 3-lea Logofet Zamfirache de la Divan a arĕta *acéstă anafora şi cinstituluĭ Agent*, ca nu care-va-şĭ să fie vre o pricină în urmă, şi ne-aŭ adus numitul Logofĕt, rĕspuns că cinstita Agenţie nu se împotrivesce a vinde acéstă moşie egumenuluĭ Bărăţieĭ, fiind-că îĭ este sciut trebuinţa pentru care vinde. De aceea dar poruncesce Divanul, staroste de neguţătorĭ să urmezĭ a face mezatul moşieĭ acesteia după orînduială.—1811, Aprilie 25. (*Cod. LXVII*).

Ungro-Vlah. Mitrop. Vel Logofĕt, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mih. Manu.

(2) *Către Slăvitul Divan.*

Ambrosie egumenul Bărăţieĭ de aicĭ din Bucurescĭ prin jalbă către slă-

www.dacoromanica.ro

Toleranţa religiósă se manifestă şi prin învoirea ce primul Divan acordă

vitul Divan a cerut a i se da voie a vinde cu mezat o moşie ce are în sud Dâmboviţa ce se numesce Şotânga, care jalbă a fost orînduită la cinstita mare logofeţie spre cercetare, unde înfăţişându-se jăluitorul egumen înaintea dumné-luĭ biv Vel Logofĕtuluĭ Teodorache Văcărescu şi făcênd cercetare l'aŭ încredinţat egumenul că însuşĭ este peste biserica bărăţillor ot Târgovişte şi că voiesce să vînḑă moşia pentru prefacerea bisericeĭ de acolo, şi că biserica de la Târgovişte are moşie în sud Dâmboviţa ce se numesce Şotânga bună şi dréptă a sa este adevĕrată atât de sineturile ce are cât şi prin judecăţile ce s'aŭ întîmplat a avea şi ca o dréptă moşie a metohuluĭ bărăţieĭ póte să o şi vînḑă, însă la mŏnăstirile ţĕreĭ slobodenie nu este a vinde lucru stătător, dar bărăţia ne-avênd aface cu mŏnăstirile ţĕreĭ s'ar cuveni să aibă acéstă voie, şi de se va găsi cu cale de către slăvitul Divan se va da poruncă a se striga moşia acésta la mezat şi prin anaforaua arĕtată cinstiteĭ logofeţiĭ slăvituluĭ Divan care anafora citindu-se la slăvitul Divan pentru cererea egumenuluĭ bărăţieĭ a vinde cu mezat acéstă moşie Şotânga s'a trimis într'adins dumi-sale treti Logofĕt Zamfirache de la Divan a arĕta acéstă anafora şi cinstituluĭ agent ca nu care cum-vaşĭ să fie vre-o pricină în urmă, şi aŭ adus numitul Logofĕt rĕspuns, că cinstita agenţie nu se împotrivesce a vinde acéstă moşie egumenul bărăţieĭ, fiind-că este sciută trebuinţa pentru care o vinde, de aceea dar mi se poruncesce de către slăvitul Divan să urmez eŭ a face mezatul acesteĭ moşiĭ după orînduială. Următor fiind am orînduit telal de a strigat la mezat acéstă moşie ce se numesce Şotânga din sud Dâmboviţa, însă cu vad de móră în apa Ialomiţa, cu sat pe dînsa, cu douĕ vaduri de cârciumă, cu liveḑĭ de fîn, cu liveḑĭ de pometurĭ, cu locurĭ de arăturĭ şi cu pădure stînjenĭ 479, adică patru sute şépte-ḑecĭ şi nouă, hotărîtă, împetrită, precum cartea de hotărnicie ce este făcută din lét 1808 Septembre 15 de dumné-luĭ Iancu Glava biv Sluger za arie şi Slugerul Gheorghe maĭ pe larg arată petrele şi trăsurile acesteĭ moşiĭ, care strigându-se la mezat întru auḑul tuturor de obşte în soroc maĭ bine de patru lunĭ şi arturdisindu-se muştereĭ de obiceiŭ la preţul cel din urmă, aŭ rĕmas asupra dumné luĭ biv Vel Stolniculuĭ Constantin Cioranul, stînjinul po talerĭ 39 banĭ 15, peste care preţ ne maĭ eşind alt muştereŭ ca să maĭ înalţe nicĭ din vecinĭ, nicĭ din alţiĭ străinĭ dând de scire şi în faţa loculuĭ prin dumné lor Ispravniciĭ sud Dâmboviţa şi fiind-că s'aŭ mulţămit şi numitul vînḑĕtor a o da moşia cu acest preţ, s'aŭ şi haraciladisit mezatul pe séma dumné-luĭ numituluĭ muştereŭ stînjinul po talerĭ 39 banĭ 15, care fac peste stînjenĭ 479 talerĭ 18740 banĭ 105, adică opt-spre-ḑece miĭ şépte sute patru ḑecĭ, banĭ o sută cincĭ, care banĭ i-aŭ şi numĕrat dumné-luĭ la stărostie carĭ se vor da numituluĭ egumen vînḑător; ci fiind-că dumné-luĭ numitul muşteriŭ a cumpĕrat de la mezat numĕrând şi talerĭ 937 banĭ 3 la epitropia obştirilor, havaetul cutieĭ de milostenie la leŭ po banĭ şase, să i se dea întărirea slăvituluĭ Divan spre maĭ buna stăpânire cu linişte. — 1812, Aprilie 10.

Ión Fălcoianu Clucer, Gheorghe Starostea.

www.dacoromanica.ro

bărăţieĭ de a cumpĕra un loc de cimitir, fiind-că cel vechiŭ este neîncăpĕtor. Şi pentru a obţine acéstă învoire, preoţiĭ catolicĭ cer intervenţiunea *inutilă* a agentuluĭ austriac către generalul Şteter în Oct. 1811 (1).

Maĭ dăm în note câte-va acte de diverse procese şi afacerĭ mŏnăstirescĭ, carĭ tóte probéză protecţiunea acordată bisericeĭ de către Divan (2).

De la I-ul Divan şi Comitet.

Intăresce Divanul ca să stăpânéscă dumné-luĭ Stolnicul Constantin Cioranu în bună pace acéstă moşie Şotânga din sud. Dâmboviţa ca un bun cumpĕrător de la mezat.—1812, August 13. *(Cod. LXXII, fila 4.)*

Manolache Creţulescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu.

(1) *Excelenţa Sa Şteter.*

Că agentul austriac făcêndu-ĭ cunoscută Excelenţeĭ Sale, hotărîrea preoţilor catolicescĭ pentru a cumpĕra un loc larg şi bun spre îngroparea morţilor legĭ lor, fiind locul ce-l aŭ strîmt, Divanul să le dea ceruta voĭe în scris. 1811, Octombre 5 (*Cod. LXVIII, fila 13 v.)*

(2) *De la căimăcămia Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.*

Zapciul cel orînduit vătaful de Aproḑĭ aducênd pe pîrîtul grămătic înaintea nóstră, căruia făcêndu-ĭ întrebare cu ce cuvênt saŭ temeiŭ de simfonie ţine odaia mŏnăstiriĭ şi de a plătit vre o chirie? rĕspunse, că chirie n'a dat, nicĭ vre-o tocmélă a făcut, dar nădăjduindu-se la cuvintele ce i-a ḑis archiereul, că l lasă să şadă ne supĕrat, aŭ grijit odaia, a făcut sobă şi a strîns şi lemne de iarnă; i s'a ḑis dar, că fără tocmélă în scris nu póte maĭ mult să ţie odaia, ce i s'a poruncit să-şĭ caute loc într'altă parte a se muta, pentru care i se dede şi soroc de 15 ḑile, în care vreme de nu va urma a eşi, poruncesce Divanul zapciuluĭ ce este orînduit, ca să-l scóţă din odaie şi fără de voia sa, spre a rĕmânea odaia slobodă mŏnăstiriĭ. — 1807, Sept. 28. *(Cod. LIV, fila 88.)*

Manolache Creţulescu Ban, Stefan Văcărescu Vornic, Isaac Ralet, Constantin Creţulescu Vornic, Barbu Văcărescu Vornic, Anton Postelnic, Constantin Bălăceanu Vornic.

Către cinstitul Divan.

De la logofeţia mare.—După buiurdisma acesteĭ jălbĭ, am adus înaintea mea pre Slugerul Nicolae Chiţescu, ce se află îngrijitor la trebile Armăşieĭ, şi făcênd cercetare, însuşĭ Chiţescu arată, că 'ĭ este sciută luminată hotărîrea Mărieĭ Sale Prea Inălţatuluĭ nostru Domn de a da armăşia la mŏ-

www.dacoromanica.ro

Douĕ acte curióse sunt cele următóre, carĭ atestă atât puternicia bise-

---

năstirea Radu-Vodă, cât şi tal. 40 pe an chiria prăvălieĭ mŏnăstiriĭ ce a avut'o lângă pórta puşcărieĭ, şi la facerea zidirilor puşcăriĭ s'aŭ luat în cuprinsul caselor ce se făcuse pentru Departament, avênd trecută aceiaşĭ anafora în condica puşcărieĭ, şi că maĭ nainte prin mâna sa s'aŭ plătit mŏnăstiriĭ, iar pre anul trecut şi pre acest următor an până acum, fiind fost rĕposatul Sărdar Ión încărcat de strîngea tóte veniturile armăşieĭ nu s'aŭ dat, decĭ armăşia fiind datóre a plăti acéstă chirie pentru locul mŏnăstiriĭ ce ţine, găsind cu cale să se dea porunca cinstituluĭ Divan către Slugerul Chiţescu, ca urmând hotărîriĭ poruncĭĭ domnescĭ, să dea la mŏnăstire acéstă chirie, şi să iea rĕvaş de plată după orînduială.—1808, Februarie 14. *(Cod. LIV, fila 255).*

Isaac Ralet Vel Logofĕt.

Anaforaoa ce s'a făcut la jalba luĭ Dumitru Ión, arendaşul moşieĭ Făgălieĭ din sud. Ialomiţa a mŏnăstiriĭ Dealuluĭ cu Apostol.

Prea Inălţate Dómne,

După luminata porunca Inălţimeĭ Tale ce mi se dă la acéstă jalbă a luĭ Dumitrache, arendaşul moşieĭ Făgălia, din sud. Ialomiţa, a sfinteĭ mŏnăstirĭ Dealul, zapciul cel orînduit Ceauşĭ de Aproţĭ l'a înfăţişat înaintea mea cu pîrîtul Apostol cel ce are cumpĕrată de la mŏnăstirea sfîntuluĭ Spiridon noŭ vama pesceluĭ din bălţile ot. sud. Ialomiţa, care este mila mŏnăstiriĭ sfîntuluĭ Spiridon noŭ, şi făcênd cercetare vĕţum luminat chrisovul Mărieĭ Tale, ce are mŏnăstirea sfîntuluĭ Spiridon noŭ, cu coprindere chiar aşa: din tótă bălţile şi iazurile ce se încep din dreptul Făgălieĭ sud. Ialomiţa, şi până în hotarul Brăiliĭ să iea mŏnăstirea în tréba ce se lua maĭ nainte de vameşĭ domnescĭ întocmaĭ după obiceiŭ, afară din milele ce vor fi avênd alte mŏnăstirĭ cu chrisóve saŭ cărţĭ date maĭ nainte, căcĭ acelea aŭ să se urmeze a se lua de acele mŏnăstirĭ, precum se va fi luat, aşişderea şi stăpânul moşieĭ să-şĭ iea ţeciuială pe deplin; am cerut dar de la jăluitor să arate ce sineturĭ are mŏnăstirea Dealu, pentru acéstă baltă, şi aduse o copie adeverită de dumné-lor Ispravniciĭ ot sud Dâmboviţa, scósă după condica mŏnăstiriĭ în care copie se coprinde o hotărnicie a Serdaruluĭ Obedeanu, întărită de rĕposatul Ştefan Vodă Racoviţă când s'aŭ hotărît tóte moşiile ţĕriĭ de către Dunăre, arĕtând şi balta acésta de pricină, că este pe moşia mŏnăstireĭ, şi osebit altă copie de pe un perisdos chrisov vechiŭ al rĕposatuluĭ Radu Vodă sin Mihnea Vodă de anĭ 193 întru care arĕta tóte moşiile mŏnăstiriĭ cu hotarele eĭ, şi scria şi pentru balta Căminiţa, care ţise că este acésta, ca să iea mŏnăstirea ţeciuială din pesce, i din stupiĭ ce va fi partea domnéscă şi din altele, i din glóbe; după care ţise pîrîtul Apostol că pentru a lua ţeciuială nu se împotrivesce nicĭ acum, iar pricina luĭ este pentru întreiala, şi acea cere după chrisóvele ce are mŏnăstirea sfîntuluĭ Spiridon; împotrivă iarăşĭ ţise jăluitorul, că mŏnăstirea Dealuluĭ ar fi luat tot-d'auna acéstă întreială şi că s'ar fi întîmplat şi judecăţĭ; i s'a ce-

www.dacoromanica.ro

riceĭ cât şi conducerea morală a familiilor. Din primul act de la 18 Ianuarie 1808, se vede că un *frate* este recunoscut vinovat pentru faptă netrebnică, pentru că âmblă să căsătoréscă pe sora sa cea mică înaintea celeĭ marĭ, *fără de lege, căcĭ a făcut ierologie*, care este poprită de prea sfinţiĭ patriarhĭ şi de mitropolit aicĭ în tótă ţéră (1).

---

rut dovadă de acele judecăţĭ, şi după ce i s'a pus soroc de câte-va ḑile, n'a adus nimic; s'a vĕḑut şi anaforaua logofeţieĭ ce este cu luminata poruncă Mărieĭ Tale, prin care s'aŭ adus pricina în judecată, aicĭ arĕtându-se coprinderea chrisóvelor, şi s'a înfăţişat întâiŭ cu egumenul Slobozénu carele s'a apĕrat că jăluitorul este cumpĕrător venituluĭ, şi să se ducă a rĕspunde la judecată; decĭ întreiala fiind vamă domnéscă şi mŏnăstirea sfîntuluĭ Spiridon noŭ avêndu-o hărăzită prin luminate chrisóve cu cuprindere ca să se păzéscă milele ce aŭ alte mŏnăstirĭ, şi la mŏnăstirea Détuluĭ nefiind chrisovul coprinḑĕtor de acéstă milă, ci acel chrisov ce îl arată, după ce este vechiŭ de anĭ 193, apoĭ are coprindere numaĭ de ḑeciuială, la care ḑeciuială, nu se împotrivesce a i-se da, dreptatea este a mŏnăstiriĭ sfîntuluĭ Spiridon noŭ; pentru care găsesc cu cale, ca jăluitorul cel ce a luat vama dintr'acéstă baltă ot Făgălia să o dea la pîrîtul Apostol cumpĕrător de la mŏnăstirea sfîntuluĭ Spiridon noŭ şi zapciul să urmeze a face împlinire urmându-se şi de acum înainte a se lua tot de mŏnăstirea sfîntuluĭ Spiridon acéstă vamă, iar hotărîrea cea desĕvîrşit rĕmâne la Măria Ta.—1807, Maiŭ 6. (*Cod. LIV, fila 102.*)

(1) *Către cinstitul Divan.*

Noĭ încă din aniĭ trecuţĭ când am mers acolo la Câmpulung, am priceput şi am vĕḑut petrecerea pîrîtuluĭ Nicolae că nu este bună şi l'am sfătuit îndestul ca să facă părăsire de netrebniciĭ, şi să se siléscă a-şĭ căsători surorile după ipochimene cinstite, aflându-se de atuncĭ în vîrstă, şi pentru jăluitórea maĭ în urmă a şi făcut vorbă cu un Dumitrache Urianul om cinstit, de ispravă, pămîntean de acolo, şi după pricina nestatorniciĭ şi urîciuniĭ ce se vede că a avut numitul Rucăreanu asupra jăluitóriĭ soră-seĭ, nicĭ până acum nu s'a săvîrşit căsătoria; acum dar fiind-că a făcut şi acéstă netrebnică şi fără de lege urmare, netrebnică ḑicem, pentru căcĭ âmblă să căsătoréscă pre sora sa cea mică înaintea celeĭ marĭ, fără de lege, căcĭ a făcut ierologie, care este poprită de prea sfinţiĭ patriarhĭ, şi de noĭ aicĭ în tótă ţéra de obşte, găsim cu cale, ca cinstitul Divan politicesce cu mumbaşir orînduit într'adins prin marafetul dumné-lor boerilor Ispravnicĭ de acolo, să iea pre jăluitóre, să o facă teslim în mâna soră-seĭ medelniceresiĭ, ca să locuiască acolo până la căsătoria eĭ, după cererea eĭ, şi nu numaĭ să nu fie supărată de aceĭ talerĭ 900 ce i aŭ luat din casa părintéscă, carĭ socotim a fi de trebuinţă îmbrăcăminteĭ şi încălţămintei, ci să se osândéscă pîrîtul cu porunca cinstituluĭ Divan, a-ĭ da şi pe tótă ḑioa câte talerĭ doĭ, pentru hrană şi până când se va căsători, apoĭ noĭ bisericesce vom anirisi ierologhia, şi vom pedepsi bisericesce pre ceĭ ce aŭ fost pricină de s'a săvîşit. 1808, Ianuarie 18. (*Cod. LIV, fila 223.*

D. Mitropolitul.

www.dacoromanica.ro

Al 2-lea act amintesce cum un Andronic devine bigam înşelând biserica şi ce pedeapsă i se dă. (1)

De la Divan.

Cu cale fiind anaforaoa prea sfinţieĭ sale părinteluĭ mitropolit, o întăresce Divanul; pentru care şi orînduesce pre sluga Măriei Sale pre Vornicul... aprod Vătăşescu, să mérgă şi să facă urmare întocmaĭ precum în dos se cuprinde, şi apoĭ să iea negreşit pre pîrîtul Rucăreanu dimpreună cu diata rĕposatuluĭ tată sĕŭ, şi orĭ-ce alte scrisorĭ şi socotelĭ ale casiĭ, şi să le aducă aicĭ la Divan ca să'şĭ dea seamă de părintésca pereusie ce a rĕmas, spre a vedea Divanul de este bun iconom, fiind la mijloc fete sĕrmane, pentru care se cuvine a se face cuviincióse îngrijire.—1808, Ianuarie 19. (*Cod. LIV, fila 233.*)

Ştefan Văcărescu, Barbu Văcărescu, Antonie postelnicul, Constantin Bălăceanu, Vel Vist., Vel Logofĕt.

(1) *Către Excelenţa Sa d-l general maior i cavaler Commino vice-president la Divanuluĭ, de la întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ.*

«Avem cinste a arĕta Excelenţeĭ Tale, că Prea Sfinţia Sa părintele mitropolit prin anafora de la patru ale următóreĭ lunĭ, ne-aŭ făcut arĕtare, că o Smarandă vĕduvă, arĕtându-se venită aicĭ în vara trecută de la Craiova după cererea eĭ pre cununie, cu scirea bisericiĭ a luat întru căsătorie pre unul Ioan Andronicu şi de loc necontenite prigonirĭ a avut cu dînsul la mitropolie, iar la 3 ale următóreĭ lunĭ arată preaosfinţia sa că viind un neguţător a cerut voĭe a cununa pe o slugă a luĭ anume Gheorghe şi cu o slujnică Smaranda, căruia i s'a dat şi răvaş după orînduială, iar a doua ḑi a luat pliroforie prea Sfinţia sa de la chiar Ion Andronic bărbatul Smarandeĭ, că acel neguţător ce a cerut voie a cununa pe o slujnică cu o slugă este însuşĭ el, Gheorghe, căruia îĭ ḑice şi Hormuz, şi cum că s'aŭ şi cununat cu soţia luĭ Smaranda, sub numele de slujnică şi slugă; pentru care măcar că acest fel de cununiĭ ce se fac cu înşelăciune nu se ţin în sémă de biserică şi rĕmân netrebnice, dar pentru obrăznicia cu care s'a arĕtat numitul Gheorghe Hurmuz, să înşale biserica şi să hrăpéscă soţia altuia, cum şi ea avênd bărbat cu cununie să-l lase şi să iea pre altul, face cerere, Prea Sfiţia sa a se pune în lucrare pedépsa lor întocmaĭ după hotărîrea pravileĭ, spre pildă şi altora; care anafora a Prea Sfinţieĭ Sale orînduind'o Divanul în cercetarea dumnĕ-lor boerilor nomiki, spre a arĕta ce povaţă daŭ pravilele pentru acésta, de unde ne-a venit anaforaoa, că cu tóte că pentru acest fel de înşelăciune pravilă, într'adins la pravilele politicescĭ nu se află, dar pentru ceĭ ce sciŭ adevĕrul şi nu-l spun şi într'acest chip înşală pe dregătorĭ de iaŭ voie sĕŭ poruncă, scris este curat la pravila politicéscă, că uniĭ ca aceia să se pe-

www.dacoromanica.ro

Sub influența deprinderilor muscălescĭ, respectul fariseesc al bisericeĭ de către guvernanțĭ, este în óre-care sporire. Altă dată, în trecut, vĕḑurám nu numaĭ nevoit, dar chiar împus ispravnicilor controlul asupra chiar protopopilor. In 23 August, 1807, Caimacamia reprimandă pre Scarlat Grădișténu ispravnic de Săcuenĭ, după reclamațiunea episcopuluĭ de Buzĕŭ, căcĭ acel ispravnic «nu caută numaĭ trebile județuluĭ, după orînduială, ci se amestecă și în tagma preoțéscă.» Ḑisul ispravnic, nu s'a fost sfiit de a închide și a globi pre un Iacob Diaconul. Căimăcămia desaprobă fapta și hotărasce ca ispravniciĭ aŭ a face «numaĭ cu locuitoriĭ mirenĭ aĭ județuluĭ (1).

Scurta administrațiune a bisericeĭ sub Mitropolitul Ignatie nu pare să fi fost în folosul eĭ din respect material. Când se retrase din Mitropolie, Episcopiĭ, carĭ constituise locotenența la finea luĭ August 1812, aŭ constatat o fórte rea stare materială a Mitropolieĭ, ba încă Ignatie a ordonat iconomuluĭ Mitropolieĭ, în momentul plecăreĭ, să nu se presinte nimĕruĭ

---

depséscă cu pedépsa plastografilor și pedépsa acelora este să se facă surghiun, după obiceiul pămîntuluĭ; care anafora a boerilor nomiki a și întărit'o Divanul cu hotărîre ca pre acel Gheorghe Hurmuz ridicându-l de aicĭ zapciul spătăresc să'l ducă surghiun la mŏnăstirea Sinaia din sud Prahova, iar pre Smaranda, de nu o va voi bărbatu-sĕŭ să o maĭ ție și pe ea iarășĭ zapciul spătărescu și să o ducă la schitul Viforîta de călugărițe, din sud Dâmboviță; pentru care acésta nu lipsesce Divanul cu cinste a face arĕtare Excelențeĭ Tale ca să avem cinstit rĕspuns de urmare.—1812, Martie 17. (*Cod. LXVI, fila 198.*)

Manolache Crețulescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu.

(1) *De la Căimăcămia Principatuluĭ țĕriĭ Românescĭ.*

Cinstite dumné-ta frate biv Vel Logofĕt Scarlat Grădișténu, ispravnic ot sud Saac, Sfinția Sa părintele Episcopul Buzĕuluĭ, ne făcu arĕtare, că dumné-ta nu cauțĭ numaĭ trebile județuluĭ, după orînduială, ci te amesticĭ și în tagma preoțéscă, precum și într'aceste ḑile ridicând pre un Iacob Diaconul nu numaĭ că l'aĭ ținut treĭ sĕptĕmînĭ închis la gros, ci încă i aĭ cerut și talerĭ una sută, glóbă, care acéstă urmare a dumi-tale nu este cu cuviință pentru că dumné-ta ca un ispravnic aĭ a face numaĭ cu locuitoriĭ mirenĭ aĭ județuluĭ, iar la tagma preoțéscă întru nimic nu aĭ a te amesteca, ci orĭ-ce pricinĭ va fi între preoțĭ și diaconĭ, a-ĭ datorie a-ĭ trimete la protopopul județuluĭ ca să le cerceteze dovada lor și să facă cuviinciósa cercetare după vina fie-căruia. Decĭ pentru acésta dumné-ta să ne însciințezĭ cuvîntul pentru care aĭ făcut o asemenea urmare și de acum înainte să nu aibĭ amestec în pricinĭ bisericescĭ.—1807, August 23. (*Cod. LIV, fila 58*)

www.dacoromanica.ro

socotelĭ pentru administraţiunea luĭ. Acésta obligă pre primul Divan să céră luĭ Ciceacoff şi luĭ Cealtuchin instrucţiunĭ de urmare (1).

Consulul frances Ledoux, scrie din Bucurescĭ, în 20 August 1812, că Ignatie mitropolitul «installé ici depuis 3 ans, par la cour de Russie reçoit l'ordre de partir, pour la Crimée.»

Odată cu semnarea tratatuluĭ de pace de la Bucurescĭ, Divanul şi în urmă căimăcămia luĭ Ión Caragea, rechiamă pre Dositeĭ la scaunul archiepiscopal. Curînd însă, cum vom vedea, el va da «*paretesis*» şi se va procede, după cererea Domnitoruluĭ Caragea, la alegerea unuĭ noŭ Mitropolit.

Biserica din Ardeal.

In biserica Ardelénă se ilustréză la aniĭ aceştia Ión Bobb, episcopul Făgăraşuluĭ, care ajunge a fi numit sfetnic intim aulic şi la 1809, Aprilie 25 capătă cu deosebită solemnitate, prin mânele guvernatoruluĭ Ardéluluĭ George Banfi, la Cluj, în presenţa «maĭ marilor patrieĭ» ordinul Leopold.

La acéstă ocasiune se rostesc discursurĭ în limba latinéscă, de care maĭ jos ne vom ocupa.

Un fapt care căşunéză óre-care mişcare favorabilă între româniĭ din Ardeal este instituirea la 1807 a canonicilor. Cu ocasiunea instalaţiuniĭ canonicilor de către Episcopul Ión Bobb se rostesce, la 1 Iulie 1807, o cuvîntare în numele cleruluĭ bătrân, de laudă pentru Bobb, care maĭ apoĭ s'a tradus în românesce de Dimitrie Vaida de Şoşmezo, în Noembrie 1813,

(1) *I-ul Divan către Ciciacof.*

«Cu plecăciune embereclisim către Exc. Ta acéstă copie după arĕtarea ce ne-aŭ făcut Prea Sfinţiile lor părinţiĭ Episcopĭ, din care se va da Exc. Sale, pliroforie pentru starea sfinteĭ Mitropoliĭ, întru care aŭ lăsat-o Prea Sfinţia Sa părintele Mitropolit Ignatie şi pentru lipsa ce cércă iconomia acesteĭ sfinte case spre întîmpinarea cheltuelilor de la trebuinciósele; către acésta maĭ embereclisim Exc. Tale şi osebită copie după pitacul ce a lăsat părintele Mitropolit asupra plecăreĭ Prea Sfinţieĭ Sale la iconomul sfinteĭ Mitropoliĭ, poprindu-l a nu arĕta la nimenĭ socotéla Mitropolieĭ, după cum pe larg veĭ lua Exc. Ta pliroforie din coprinderea pitaculuĭ, ci fiind-că îngrijirea sfinteĭ Mitropoliĭ privesce asupra tuturor boerilor, ca una ce este obştéscă mumă acesteĭ ţĕrĭ, după datoria nóstră nu lipsim a le face tóte aceste cunoscute Exc. Sale, gândindu-ne să avem poruncă ce urmare rĕmâne a se face la acésta. — 1812, Septembrie 3.

Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Const. Varlaam.

Către Cialtuhin a comunicat I-ul Divan acesteaşĭ lucrurĭ, la 2 Septembrie 1812, cerêndu-ĭ să le comunice luĭ Ciceacoffĭ. (*Cod. LXVI, fila 242*).

www.dacoromanica.ro

în acelaş an tipărindu-se împreună cu cea l-altă disertaţiune în tipografia seminaruluĭ.

Să analisăm puţin aceste douĕ cuvîntărĭ începênd cu cea maĭ veche (1).

Acéstă cuvîntare rostită la 1 Iulie 1807 în Blaj, avu de obiect de a serbători pre Ión Bobb cu ocasiunea instalăreĭ canonicilor şi anume: protopresbiterul saŭ *prepositus* Dimitrie Caian teolog din Viena; canonicul lector Avram Mihaş; canonicul primiterius saŭ cantor Ión Para; canonicul eclesiarc, saŭ Custos Vasile Filipan; canonicul scolasticus Ión Nobile din Jibet; canonicul cartofilax Dimitrie Vaida de Şoşmezo (pe românesce Glod); şi al 7-lea canonic teologul Dimitrie Caian cel tînĕr, secretaral episcopuluĭ Bobb.

In cuvîntarea sa oratorele bisericesc ḑice că: ḑioa de astă-ḑĭ ne este nouă, acestuĭ dieţezis (diecesă) şi tot némuluĭ românesc între tóte ḑilele cea maĭ de bucurie şi cea maĭ fericită, pre care cu suspinurĭ aŭ dorit-o părinţiĭ noştri să o vaḑă şi nu a vĕḑut'o şi pre care următoriĭ tot d'auna cu mulţămită vor trebui să o cinstéscă.

Oratorul face istoricul scurt al situaţiuneĭ dieceseĭ în trecut ca să rĕsară maĭ bine laudele pentru episcopul Bobb din starea actuală a bisericeĭ Bisericile cele próste, vestminte imposibile, jertfelnicul coperit cu sdrenţe, potire de lemn pentru sfintele taine. . . . . Preoţĭ, de altă parte, fără învĕţătură. adevĕraţĭ cerşetorĭ, lipsă de tipografie, lipsă de cărţĭ tălmăcite pentru biserică, aşa că şi acum constată oratorul «lucru fórte trist este a vedea maĭ în tóte bisericile şi acum cărţĭ nu tipărite, ci fórte prost scrise în limba ruséscă, limba care numaĭ la puţinĭ dintre preoţĭ şi doar numaĭ aceia carĭ a fost ruşĭ de ném o sciŭ.» Limba ruséscă a încetat în biserica Ardéluluĭ, scrie Vaida Dimitrie, numaĭ după ce s'a întemeiat tipografia din Blaj prin episcopul Petru Pavel Aron. Totuşĭ şi după aceea preoţiĭ care învĕţase a citi ceva sêrbesce, doar ca să se arate maĭ învĕţaţĭ decât alţiĭ tot continuaŭ a cânta slavonesce de şi nu sciaŭ nimic, tocmaĭ aşa cum în Principate preoţiĭ carĭ nu sciaŭ grecesce 'şĭ permiteaŭ să cânte în acéstă limbă pre care numaĭ cât o stâlciaŭ de ḑiceaŭ bună-óră: *aghios atheos* în loc de *aghios o theos*, decĭ sfinte ateule în loc de sfinte Dumneḑeule. «Oh! şi mare nefericire aŭ fost aceea pentru némul românesc, puţinĭ aŭ putut învĕţa şi a se deştepta spre evlavie, de vreme ce acum tótă slujba românesce făcêndu-se, şi încă în multe locurĭ puţin sporesc în credinţă şi evlavie.» (pag. 22).

Nu urmărim istoricul ce face oratorul al diverşilor episcopĭ predecesorĭ, căcĭ acésta ne ar depărta de scopul urmărit de noĭ. Sub aceştia biserica

(1) Pag. I-ia a cărţeĭ «Cuvîntărĭ in cinstea Excelenţeĭ Sale Ión Bobb.»

www.dacoromanica.ro

şi maĭ ales şcóla face un pas înainte. Cu deosebire oratorul pune în realţ meritele episcopuluĭ Petru Pavel Aron pentru ajutórele date şcóleĭ.

O importantă stăruinţă pune editorul cărţeĭ de care ne ocupăm întru a recomanda cleruluĭ românesc studiul limbeĭ latine, nu numaĭ din punctul de vedere al bisericeĭ, dar şi pentru că învĕţând limba latinéscă, mult s'ar îmmulţi şi trebuinciósele învĕţaturĭ, fiind acéstă limbă una din cele temeinice, în carea cunoscută fiind credincioşilor..... sunt maĭ tare sciinţele lăţite decât in limba grecéscă....»

Cuvîntarea a doua de la 25 Aprilie, 1809, la ocasiunea decorăreĭ Episcopuluĭ Bobb, cu ordinul Leopold este maĭ mult un panegiric al Episcopuluĭ şi al Impĕratuluĭ Craiŭ al Ungarieĭ. Oratorul arată tóte relaţiunile bune ale bisericeĭ române unite cu scaunul împĕrătesc.

CAP. XXI.

Cultura publică română.

Intrarea Ruşilor în Moldova şi Muntenia, şi rĕsboiul ce apoĭ se încinge cu Turcia, nu sunt de natură a favori mersul înainte al şcólelor şi în genere al cultureĭ naţionale. Numaĭ Blajul continuă a fi focarul acesteĭ culturĭ. In Ardeal şi Banat lucesc înainte luminând naţiunea, ceĭ maĭ mulţĭ din mariĭ bărbaţĭ, ca Samuil Clain, Petru Maior, Cichindeal, Vasile Aron Şincaĭ, etc.

In Muntenia totuşĭ nu tóte şcolile s'aŭ închis din causa rĕsboiuluĭ. Lambru, ilustrul profesor grec din Bucurescĭ, nu maĭ continua a exercita influenţa sa culturală (căcĭ a murit la 1805), dar ea dăduse deja societăţiĭ bărbaţĭ distinşĭ şi învĕţaţĭ, ca Pop, care la 1803 tipări la Viena *Metrica* sa (1) orĭ ca marele Vornic Grigorie Brâncoveanu, fiul mareluĭ Ban Manolache Brâncoveanu. Acesta traduce din latina şi elena:

1) Elemente de logică «Στοιχοία τῆς λογικῆς καὶ ἠθικῆς φιλοσοφίας» de Ἰὼ Γοττα Αϊνεκκιος, 1 vol. 8, Viena, 1808 (2). Acéstă traducere din limba latină este citată de Leake (Rescherches in Grecia). Acesta îl numesce «one of the head master of the college of Bucarest.»

2) Filosofia morală, 3) Istoria Filosofieĭ de Ioan Gotlieb Heineccius (Viena 1808).

Nu maĭ puţin însemnaţĭ fură şi alţĭ discipolĭ aĭ luĭ Fotiade Lambru,

(1) Ζηνοβίε Κ. Μετρικῆς βιβλία β' (515 pagine şi supl. 62, pag. 8°, 1803. Viena. Despre Lambru veḑĭ Revista Istorică de Gr. Tocilescu, VI, pag. 132—133. Despre Pop, veḑĭ *Rangabé*. Istoria liter. grécă, I, pag. 97.

(2) Veḑĭ No. 11.286 a cataloguluĭ de cărţĭ al Bibl. Urechiă din Galaţĭ.

www.dacoromanica.ro

precum Câmpinénu, Vilara, Hrisoscoleŭ, Brezoianu şi chiar acel bărbat, care maĭ apoĭ va fi Neofit Mitropolitul. Sunt numeroşĭ bărbaţiĭ culţĭ carĭ scriŭ în limba grécă. D. Moruzi publică la 1811 la Lipsca Τερψιδοος şi Νεα γραμματικη απλο ελληνική. Femeĭ culte ca Ecaterina Suţu interpretéză dialogurile luĭ Focion, dedicându-le alteĭ femeĭ culte: Efrosina Calimah Suţu. Am spus deja aiurea, că luĭ Lambru îĭ va succede Vardalah la 1812, de la care Poteca şi Petru Poenaru îşĭ aprind făclia cu care la rîndul lor vor lumina naţiunea lor.

Între dascăliĭ, carĭ se ilustréză pe la aniĭ de carĭ ne ocupăm, avem de a numi şi pre preotul Polizu Conto, care la 1806 tipări unele cărţĭ (1). Despre Conto aflăm menţiune în colecţiunea de documente Hurmuzache (vol. II, supl. I, pag. 319) însă nu în avantagiul luĭ. Se pare că Conto singur îşĭ acordase decoraţiunea legiuneĭ de onóre, după întórcerea sa din Franţa, unde, ca mulţĭ grecĭ din Fanar, mersese în afacere politică. Din Bucurescĭ, la 13 August 1805, agentul frances S-te Luce scria către Talleyrand că:

«Cată să previn pre A. V. că toţĭ Greciĭ ăştia carĭ se întorc din Franţa se daŭ de agenţĭ ai guvernuluĭ frances. Eĭ vorbesc despre cele maĭ întâiŭ personage ale imperiuluĭ, ca şi când ar fi avut onórea de a trăi în intimitatea lor. Un óre-care călugăr, Polizo Contu se dădea şi el ca membru al legiuneĭ de onóre» (2).

Şcólele cu limbă românéscă continuă, fără a face progrese vĕḑute. Din condicele de documente ale archiveĭ Statuluĭ şi acele ce posedem înşi-ne vedem cum scrisórea limbeĭ române este tot maĭ próstă, maĭ necetéţă, maĭ ieroglifică, şi a brumă de ortografie de la începutul sec. XVIII este rĕŭ alterată.

Limba pe tótă ḑioa însă primesce un noŭ aluvium de la Muscalĭ. Generaliĭ muscalĭ introduc lângă cancelaria românéscă a Divanuluĭ o cancelarie cu limbă ruséscă. Eĭ pretind ca impiegaţiĭ de la vămĭ şi de la fruntariĭ să scie rusesce. Totuşĭ Ruşiĭ, societatea lor înaltă, încă de sub Ecaterina, fiind cu totul intraţĭ sub înrîurirea limbeĭ francese, acéstă limbă, care a străbătut până şi în cancelariile micĭ rusescĭ, va continua a lua întâietate în societatea boerésca română, ba şi în cancelaria Divanuluĭ va da ocasiune să se introducă, pe lângă câţĭ-va termenĭ biurocraticĭ rusescĭ, un numĕr mare de vorbe francese ca: *comisie*, *comisariat* (Cod. LXV, fila 36 v. în 20

(1) In 1806 Polizon Contu Ioanitul tipări la Viena un volum care maĭ apoĭ fu tradus în românnsce şi tipărit la 1811 la Sibiŭ. Veḑĭ maĭ departe despre el.

(2) «Je dois prévenir V. E., que tous ces Grecs qui reviennent de France se donnent pour des agents du gouvernement. Ils parlent des premiers personnages de l'Empire comme s'ils avaient eu l'honneur de vivre dans leur intimité. Un certain moine, Poliso Condou se donnait aussi pour membre de la Légion.»

www.dacoromanica.ro

Maiŭ, 1810), *comisioner*, *comision* (LXV, fila 70 v.), *particulier*, *documente*, *pretenţie* (Cod. LVI, fila 55 v. şi LXI, 120.) Deja la 1792 Iunie 25, acéstă vorbă intrase în limba română cu forma: *pretenţione* (Cod. XIX, fila 459), *raport* (LXI, 16); *curier* (LVIII, 4), *monetă* (LXI, 2), *transport* (LXI, 42), *cancelarie expeditor poştal* (LVI, 69); *bagatelă*, *sechestru*, *faliment* (LXI, 51 v. din 4 lanuarie, 1810); *originar — original*, *bilanţul datoriilor* (LXIV, fila 100 v. la 10 August 1812), *depositon* (LXIV, fila 105, 1812 Sept. 12), *conversaţie* (în «Cartea de mână pentru bine orînduita economie» de Gregorie Obradovicĭ, Buda 1807); *în contra*, *experienţie*, *societate*, *în comun*, *clasurĭ*, *securitate* (aceste vorbe din «Didahiĭ» de Petru Major. Buda, 1809), *obligare*, *construcţiune*, (Iorgovicĭ: Observaţiĭ de limba românéscă, Buda, 1799.)

Nu-ĭ vorbă şi fără de Ruşĭ limba francesă înrîuréză asupra limbeĭ române: prin casele boerilor s'aŭ introdus mulţĭ dăscăli de limbă francesă şi apoĭ vitejiile pre tótă ḑiua devenite legendare ale luĭ Napoleon orĭ *Napaleon Bună parte* nu puteaŭ să nu nască un curent Galofil, care să aibă influenţe puternice asupra cultureĭ române, precum deja constatarăm acéstă înrîurire sub Iacob Mitropolitul Moldoveĭ, traducĕtorul luĭ «Critil şi Andronius» din limba francesă. Frumósa colecţiune de cărţĭ francese ce adunase Enake Văcărescu încă în secolul trecut dovedesce cum boerimea cultiva acéstă limbă încă de pre atuncĭ (1).

Incă din finea secoluluĭ al XVIII, în Ardeal s'aŭ afirmat cele douĕ şcolĭ în limbă: *şcóla latinizantă* şi cea *bisericéscă*, care conserva limba aşa cum era în cărţile vechĭ. Pasul asupra acesteĭ şcolĭ o avură Petru Major, Paul Iorgovicĭ, Ţichindeal (2).

(1) O bună parte din acéstă colecţiune este în posesiunea biblioteceĭ Urechiă din Galaţĭ. Maĭ pe fie-ce carte se află semnătura, ba şi adnotaţiunĭ de la Enake Văcărescu orĭ de la vre-un urmaş al luĭ.

(2) *Paul Iorgovicĭ. Observaţiĭ de limba românéscă prin Paul Iorgovicĭ făcute, 8⁰ Buda, 1799.*

Cartea este dedicată luĭ Iosif Ioanovicĭ, pravoslavnicul episcop al Varşeţuluĭ, Caransebeşuluĭ, Lugoşuluĭ, Orşova, Mehadieĭ

Iorgovicĭ este neolog şi precursor luĭ Cipariŭ în ortografie şi folosesce vorbe ca: *obligare*, *construcţiunĭ*; el scrie *nome* în loc de *nume*, pre *şt* îl scrie prin *sc*, în *cunósce*, *sciinţă*; scrie *sunt* în loc de *sînt*.

Iorgovicĭ face şcólă şi Ţichindeal, e discipolul luĭ în materie de limbă; veḑĭ cartea luĭ Ţichindeal: «Sfaturile înţelegereĭ ceĭ sănătóse prin bine înţeleptul Dositeiŭ Obradovicĭ întocmite, iar acum într'acésta întórse după limba sêrbéscă şi într'acest chip întru limba daco-românéscă aşeḑate.»— 8⁰, Buda, 1802.

E o traducere de Ţichindeal, învĕţător în Beskerekul mic. In acéstă traducere Ţichindeal aplică regulele de limbă şi de ortografie ale luĭ Iorgo-

www.dacoromanica.ro

Şcóla *latinizantă* nu despreţuesce vorbele francese şi vedem de aceste utilizate ca şi în Principate, ba maĭ mult decât în acestea, în Ţichindeal Paul Iorgovicĭ, P. Maior. Ca să se vadă maĭ cu înlesnire progresele şi direcţiunea în care limba nóstră a progresat, credem util să amintim aci despre unele cărţĭ didactice de la finea secoluluĭ trecut punéndu-le în paralel cu cărţĭ didactice de acelaş gen din secolul al XIX-lea.

Să luăm de exemplu: *Elemente aritmetice arĕtate firesce, acum întâiŭ tipărită în ḑilele prea luminatuluĭ şi prea Inălţatuluĭ domnuluĭ nostru Alexandru Ión Calimah Voevod,* de Amfilohie Hotiniul 4' în Iaşĭ.

Ecă principala nomenclatură din acéstă aritmetică. *Numire* orĭ «*numer curat*» *ḑecinĭ, sute, ḑecine de miĭ, diliòne, trilióne, patrulióne. Adunare* =*somare. Scădere* = *tragere. Incredinţare* = *probă.* Apoĭ: *înmulţire, împărţire.*

Puţinĭ anĭ înainte de aritmetica luĭ Amfilohie Hotiniul, se tipăria la Viena, pentru şcólele române din Banat şi Ardél altă aritmetică.

La finea secoluluĭ trecut se tipăresc primele Aritmetice în limba romanéscă.

Cea maĭ veche este cea tipărită în 2 limbĭ: nemţesce şi românesce la 1777 (1):

«Ducere de mână către Aritmetică.— Saŭ socotéla pentru trĕba pruncilor românescĭ celor neuniţilor ce se învaţă în şcóle (sic) cele micĭ. Se vinde fără legătură cu 15 cr. Cu dovoirea stăpânitorilor. — Tipărită în împĕrăţitórea cetate Becĭ la Iosif de Kurţbec Illauricesc de curte tipograful şi vînḑător de cărţĭ în anul 1777.»

---

vicĭ, ba chiar în prefaţa cărţeĭ (pag. 15) ḑice că Paul Iorgovicĭ în observaţiile sale despre limba daco-romanéscă, dintru o negrăită dragoste către folosul de obşte, al naţieĭ sale, fórte înţelept a descoperit cuvintele limbeĭ nóstre ceĭ daco-românescĭ, arĕtând cum am putea aduce limba nóstră la originalul eĭ cel adevĕrat. . . . .» (veḑĭ pag. 10, cóla 1, tom. VIII din Istoria Rom. de V. A. Urechiă.)

Ca ortografie: om *bon*=om bun; *nome*=nume; *pone*=pune; *pote*=póte; *muliere*=muierea.

Şi pre când Ţichindeal propaga neologismiĭ în formele latinizante în limba română, el rĕspândea în şcólă minunatele luĭ învĕţăturĭ în fabule, carĭ acele învĕţăturĭ fac parte din studiul nostru ulterior, de óre-ce vor apărea în formă de carte numaĭ la 1814 la Buda: *(Filosoficescĭ şi politicescĭ prin fabule moralnice învĕţăturĭ.*»

(1) «Anleitung zur Rechnenkunst. Zum Gebrauche der in den Trivialschulen lernenden nicht unirten Walachischen jugend. Kostet ungebunden 15 kr. Mit Erlaubniss der Obern. Gedruck in der kaiserl. Residenzstadt Wien, bey Ioseph Edlen von Kurzbeck, K. K. Illyrischen Oriental. Hofbuchdrucker und Buchhändler. — 1777.

www.dacoromanica.ro

Un volum in 8° de 151 file din care cea din stânga în limba română şi cea de a drépta în limba germană.

Observaţiunĭ de limbă. Unişóră = unime; *patru şpeţies* = patru operaţiunĭ. *Addiţie* = adunare. *Numerele posti* (die Posten) adecă cifre de adunát. *Minuendus, substrahendus. Desclinarea* = rĕmăşiţa. *Multiplicaţia, factor, product, multiplicandus* şi *multiplicator, divisia, divisor, quoţient; cercărĭ* = probe. *Resoluţie,* = resolvare. *Reducţie, substracţie. regulă de treĭ, proporţie, ţifre, ḑecişóre* egal ḑecimĭ, *milióne, bilióne,* etc.

Acéstă carte necunoscută d-lor Xenopol şi Erbicénu, de óre-ce n'o citéză în cărţile relative la şcóla română (Veḑĭ Serbarea şcolară de la Iaşĭ, acte şi documente, pag. 284), este urmată apoĭ la 1795 de «*Elementi aritmetice*» arĕtate firesce etc. (1)

---

(1) Elementi (Ѥлементи)
арідметиче арѫтате
фнреціи
Ікѹм .ѧтѣй типѣріітѣ .ѧ зилиле
Пре Ѧѹминатѹлѹй ши Пре
Ѧнѣлцатѹлѹй Домнѹлѹй нострѹ
Ілеѯандрѹ Іѡанъ Калимах
Евдъ
Кѹ благословеніе Преѡсфинцитѹлѹй
Митрополіть аль Молдавіей
Кѵріѡ Кѵрь Іаковъ· ѧнтрѹ а
Преѡсфинціей Сале типогра-
фіе .ѧн
Сѫжнта Митрополіе, ѧ Іаший
ла леть ѧѱче декем. аі
Сла типѣрить де Гераснмь Іеро-
Діаконь, ший де Павель Петровь.

Precuvîntarea este scrisă de:

Смеритѹл ѧтре Ірхиереи
Ілмфілохіе Хотиніѹль.

Purtător de grije tipografieĭ fiind Ieromonahul kir Inocentie, duhovnic şi eclisiarc sfinteĭ Mitropoliĭ.

Diacon Teodor şi Ión aşeḑĕtoriĭ slovelor.

Pe scórţă, de un condeiŭ de la finea secoluluĭ trecut, probabil de slugerul A. Urechiă care fu proprietarul cărţeĭ nóstre, se citesce cugetarea următóre:

«Aŭ întrebat un ucenic pe un dascăl, ḑicênd: dascăle, dascăle, ce voiŭ face ca să mĕ hrănesc? Iar învĕţătorul ĭ-aŭ rĕspuns ḑicênd: sapă rădăcina înţelepciuneĭ şi culege vîrful smerenieĭ şi le tórnă în óla inimeĭ şi le acopere cu talgerul răbdăriĭ şi te veĭ hrăni, o fiule.»

www.dacoromanica.ro

Iacă în ce mod grăiesce Anfilohie despre «*palmă*» ca unitate de măsură: «Şi maĭ întâiŭ vom ḑice pentru picioru Parizuluĭ, că nu se potrivesce nicĭ cu palma domnéscă de aicea, nicĭ cu piciorul cel vechiŭ al Romeĭ, fiind crescut de cât acela vechiŭ, că s'aŭ mărit maĭ cu douĕ degete, maĭ mare de cât al Romeĭ, că multă gâlcevire făcură geometriĭ şi astronomiĭ, pentru acéstă adăogire, încurcându-se între măsurile meridianuluĭ, întru cât că începură de nevoĭe a căuta măsurile vechĭ după pomenirile luĭ Vespasian împĕrat, şi de la alte semne carĭ s'aŭ aflat, întâiŭ picióre săpate în peatră pe la mormînturĭ, al doilea săpate în fier şi spize, al treilea în măsurile de locurĭ şi mile, al patrulea în măsurile piciorului ce aŭ lăsat vrednicul Congiŭ, farnesianul, pe zidurile de la a sa curte în Roma şi aflară că cea maĭ dréptă măsură este în milele romane, care s'aŭ măsurat de Vespasian împĕrat, lăsând şi măsura piciorului săpată în spize şi cu acéstă măsură se slujesc Romaniĭ până în ḑiua do astă-ḑĭ, care măsură de picior aicea, noĭ nu putem pune, ne putênd ca să încapă într'acéstă carte, iar după cum se află scris am luat măsură de un deget, că pe lesne va cunósce orĭ cine a voi să cerceteze; iată măsura unuĭ deget ce se află în măsura de piciorul ce l'aŭ tipărit în spije Vespasian împĕrat cum se vede. Măsura de un deget de la măsura piciorului Vespasian.»

măsura de un deget a măsuriĭ de piciorul Parizuluĭ.

După adeverinţa ce am luat a măsureĭ de un deget după palma domnéscă a Moldoveĭ se află aşa

Căcĭ vĕḑênd că măsura de piciorul Romeĭ nu vine de o potrivă cu măsura piciorului de Pariz n'am încetat a cerceta şi pentru palma domnéscă ce se obicĭnuesce aicĭ în Moldova şi luând séma după cum face norodul măsurĭ: aflând şi pe óre-care faţă de m'aŭ încredinţat, cum are măsura de palma domnéscă dréptă, care se află însemnată pre fer în visteria Curţiĭ domnescĭ în Iaşĭ şi luând am împărţit în degete după obiceiŭ în 12, şi aflând măsura degetuluĭ după cum s'aŭ arĕtat maĭ sus l'am întocmit cu a Romeĭ şi a Parisuluĭ, şi de cât a Parisuluĭ vine maĭ mică, iar cu a Romeĭ vine tocmaĭ. că este o minune cum s'a păzit într'acéstă ţéră o măsură atâta de veche, potrivindu-se cu măsurile luĭ Vespasian Impĕratul, că a Parizuluĭ vine mărită aprópe cu douĕ degete maĭ mare şi decât acésta şi decât a Romeĭ.

Şi pentru acésta vĕḑênd acéstă schimbare m'am îndemnat de a scrie întru acéstă cărţulie pentru aducere aminte, că orĭ-cine ar voi ca să facă

www.dacoromanica.ro

niscaĭ mĕsurĭ, aŭ de pămînt, aŭ de alte lucrurĭ să nu se amăgéscă, fiind lucrul acela mĕsurat cu o mĕsură şi mĕsurându-le de al doilea cu alt fel de mĕsură, că nu s'ar potrivi întocmaĭ nicĭ o dată, dar trebue să se urmeze obiceiuluĭ celuĭ d'întâiŭ.»

La pagina 168 vorbind despre cifrele romane şi de înlocuirea lor maĭ apoĭ cu cele arabice adauge, că Romaniĭ se serveaŭ şi cu nisce crestăturĭ aŭ însemnărĭ pe nisce beţişóre, că încă şi la noĭ tot se ţine pomenire, şi maĭ mult între păcurarĭ de-şĭ fac al lor semn pe nisce lemnişóre numindu-le (lipsesce numele).

A treia aritmetică cunoscută este cea de la 1809 tipărită la Buda cu titlul: «*Povăţuire către Aritmetică saŭ învĕţătura numerilor spre folosul şcólelor românescĭ celor din ţéra ungurésca şi din părţile eĭ împreunate.*

Cărţile didactice de geografie sunt maĭ puţin instructive din respectul stabilireĭ nomenclatureĭ române şi sunt şi maĭ puţine cunoscute până astă-ḑĭ. Dăm aci scire despre câte-va, observând că interesantă va fi compararea ce s'ar face cu nomenclatura din primele nóstre geografiĭ din secolulu XVIII şi XIX.

Cronicariĭ noştri posed cunoscinţe geografice, deşi în genere rudimentare.

Sub formă de op şcolar cea maĭ veche geografie rĕmâne tot a luĭ Amfilochie Chotiniul, sub titlul următor: «*De obşte geografie* pe limba moldovenéscă, scósă de pe geografia luĭ Bufier, după orînduelile care acum maĭ pe urmă s'a aşeḑat în Academia de la Paris. Acum întâiŭ tipărită în ḑilele P. I. Domnuluĭ nostru Alexandru Calimach Voevod, cu blagoslovenia şi cu tótă cheltuiala Pr. Sf. Mitrop. a tótă Moldovia C. C. Iacov, între a Pr. Sf. Sale tipografie în sf. Mitropolie în Iaşĭ, data 1795, August 22, osebit un *cuvînt către cititorĭ* de smeritul între archiereĭ *Amfilochie Chotiniul.*

A doua geografie este tocmaĭ de la 1815. Acésta este cea următóre:

ГЕѠГРАФІА

саѹ

СКРІЕРѢ ПЪМѦНТѢЛѢЙ

Ѧтокмітъ дѹпъ ѡрѫидѹѧла чѣ маи нóаѡ, ашезáтъ пéнтрѹ д пѣрцій áле пѣмѧнтѹлѹй, адекѣ,

Єѵрѡ́па, Ѧсїа, Ѧфрика, Ѧмéрика

кѹ тот кѹпрíнсѹл лор.

А̂кѹм ѧтѫю де ѹн ѡбиторю де нѣмѹл Рѡмѫ-

néск пре Рѡмѫнíе тѣлмѣчітъ. ши датъ

А̂фáръ ла лѹминъ.

www.dacoromanica.ro

Кꙋ тоатъ кїелтꙋ́ала лꙋй Никóла Николаꙋ
дин Брашóв
Саꙋ типърйт
Ла Бꙋда
Л кръ́ска типографіе а̂ Оу̂ниверситатей Оу̂нгарїей
2 tomurĭ 8⁰. 1814.

Prefață «către cititorĭ»,

..... «Numaĭ noĭ Românії, carĭ ne tragem din cel maĭ slăvit neam al Romanilor, până la aceste vremĭ, de o sciință așa scumpă și neprețuită tocmaĭ eram lipsițĭ. Dar acum în ḑilele prea înălțatuluĭ și prea milostivuluĭ nostru împĕrat Francisc I, al Austrieĭ, se ivi și acésta. Nădăjduind și alte vrednice cărțĭ a se tipări în limba românéscă; spre literatura acesteĭ limbĭ și spre nu de mijloc folos acestuĭ nație *(Nanzicon.)*

Un iubitor de némul românesc (1).

*

(1) Extragem din acéstă geografie aceste șirurĭ :

«Spre miaḑă-nópte este Aradul noŭ și Aradul vechiŭ. Aicea este episcop de legea grecéscă neunit Prea Sfinția Sa Pavel Abacumovicĭ. In Aradul vechiŭ s'a orînduit de Inălțatul și Prea milostivul împĕrat Franț I, șcóle marĭ românescĭ pravoslavnice de legea grecéscă, s'aŭ cum ḑic, neunite, unde póte și neamul românesc a se lumina întru învĕțăturĭ de tot felul. Intru care cel d'întâiŭ este prea cinstitul părinte Dimitrie Țichindeal, catihet. D. Ión Mihuț, profesor pedagogieĭ, metodiceĭ și al Istorieĭ. D. Constantin Diaconoviciŭ, Loga profesorul gramaticeĭ, epistolografieĭ, cântăriĭ bisericescĭ, și a tipiculuĭ. D. Iosif Iorgovicĭ, doctor filosofieĭ și profesor aritmeticeĭ, matematiceĭ și geografieĭ, cu producturile natureĭ și ale măestriilor.

Aprópe de hotarul Ardéluluĭ pe lângă munte este Oradea mare, căreia Nemțiĭ îĭ ḑic Gross-Wardein și latinesce Magnum-Varadinum. Aicĭ este și episcopie românéscă de legea grecéscă catolică cu residenție. Episcop astăḑĭ este la acéstă eparchie Prea Sfințitul Samuil Vulcan, are și capitulum de 6 canonicĭ. Ba și seminarium românesc, unde se hrănesc și se învață tineriĭ până la Retorică. Fundație de clericĭ românescĭ încă este aicĭ, carĭ să învețe teologia.

Vol. II cuprinde o întâmplare și Istorie eroicéscă din vremea când Spanioliĭ intrară spre stăpânirea unor locurĭ din America, prin generalul Kortez:

Cristof Columbus, care a aflat America întâiŭ, s'a născut la anul 1442 și muri la anul 1506.

Evident că maĭ vechiŭ de cât tóte aceste, dar nu pentru usul șcólelor, rĕmâne tot «Descrierea Moldoveĭ» a luĭ Cantemir.

www.dacoromanica.ro

Care este starea scolilor de la invasiunea Muscalilor din 1806 la 1812?

Intre şcólele din Muntenia, carĭ se par că aŭ la 1806 fiinţă, fraţiĭ Tunusli în cartea ce la acea dată tipăresc la Viena (cap. 26) constatăm şcóla de la Sf. Sava redusă la 3 profesorĭ: unul de sciinţele filosofice, al doilea de litere şi al treilea de materiile ordinare.

Şcóla de la Sf. Sava se desvoltase an după an. In luna lunie 1811 Divanul se silesce a scóte prăvăliaşĭ din unele camere ale localuluĭ din Măgureanu fiind trebuincióse acele odăĭ ca să rĕmână pe sĕma şcoliĭ (1).

Divanul «ca pentru un obştesc folos al oraşuluĭ Slatina ce este cererea acésta a d-lor fraţilor boerĭ epitropĭ aĭ bisericeĭ şi şcóleĭ i cismelelor de acolo, maĭ vîrtos că acel popor Bălănescĭ se află în mijlocul celor-l-alte hărăzite, primită este Divanuluĭ şi poruncim să aibă a lua de acum înainte şcóla, biserica şi cişmelele ce s'a ḑis maĭ sus, acel popor Bălănesci, milă de vinăriciŭ câte 2 banĭ de vadră din 5 banĭ ce sunt orînduiţĭ să se iea pe sĕma Visterieĭ, iar cele-l'alte treĭ să se iea de către vinăricerĭ. — 1808 Maiŭ 28.

Şcóla de la sf. Gheorghe continuă de a avé ceĭ doĭ profesorĭ: unul de limba slavonă şi altul de cea română. Limba slavonă este în mare, de tot măre decădere.

La mŏnăstirea Colţea continuă pe lângă spital şcóla românéscă. In judeţele unde rezmeriţa avu maĭ puţină înrîurire tot maĭ persistă şcolĭ române, precum bună-óră la Târgovişte şi Ploescĭ (Tunusli, cap. 56.)

Peste Olt chiar în cele 5 judeţe atât de turburate în aniĭ aceştia tot maĭ funcţionéză unele şcolĭ în oraşele de munte.

Pentru întreţinerea acelor şcolĭ, epitropia obştiriĭ întrebuinţéză veniturile mŏnăstiriĭ Glavaciocul, care maĭ apoĭ s'a dat în administraţiunea mitropo-

(1) Iacă actul din care extragem acéstă informaţiune:

Nota primuluĭ Divan către generalul Şteler.

Cu căḑuta cinste arătăm Excelenţeĭ Tale că casa unde este şcóla politieĭ, fiind mitoc al sfinteĭ mitropoliĭ, prin simfonie şi cu soroc orînduit a fost închiriat mitropolia odăile de sub case la nisce ovreĭ ca să lucreze botăş pentru aliş-verişul lor, al cărora soroc împlinindu-se încă de la Sf. Gheorghe anul trecut şi în multe rîndurĭ ḑicêndu-li se Ovreilor chiriaşĭ a eşi de acolo *(fiind trebuincióse acele odăĭ ca să rĕmână pe sĕma şcóleĭ)* nicĭ într'un chip nu arată supunere; de aceea rógă Divanul pre Excelenţa Ta să bine-voescĭ a se îndatora numiţiĭ chiriaşĭ ovreĭ, ca cu voie, făr' de voie să iasă de acolo, spre a rĕmânea acele odăĭ slobode pe sĕma şcóleĭ. — 1811, lunie 9. *(Cod. LXVI, fila 106 verso.)*

www.dacoromanica.ro

lituluĭ. La 1808 Iunie 20, Divanul muntenesc dă o parte din veniturile scólelor pentru întreţinere de spitaluri (1). Totuşĭ la acelaşĭ an 1858 aflăm funcţionând şcóla de la Slatina «*cu sporire.*» Epitropiĭ Constantin Filipescu, Vistiernicul şi Radu Golescu, spun acésta Divanuluĭ ţĕriĭ muntenescĭ cu anaforaua lor din 27 Maiŭ ḑisul an 1808, fiind ţéra ocupată de Muscalĭ. Epitropiĭ cer Divanuluĭ o îndreptare la hrisovul scóleĭ al luĭ Ipsilante, relativ la vinăriciul cu care a miluit şcóla din Slatina.

Ḑic boeriĭ epitropĭ:

«Insciinţăm cinstituluĭ Divan că şcóla şi biserica i cismelele de la Slatina, judeţul Olt, la care suntem noĭ epitropĭ, avênd óre-care venit, dar pentru neajungerea cheltuelelor lor dintr'acel venit, căcĭ *şcóla merge spre bună sporire şi rodire*, după arĕtarea ce am făcut Mărieĭ Sale Const. Vodă Ipsilante, a se hărăzi vinăriciul de la 6 popóre, unde aŭ început a se face viĭ multe, a primit Măria Sa arĕtarea nóstră şi a hărăzit vinăriciul, dar însă din greşala scriitoruluĭ, de desubt, la numirea popórelor lipsesce unul şi sunt cincĭ, care acel popor ce lipsesce se chimă Bălănescĭ, aşeḑat tocmaĭ în mijlocul popórelor celor-l-alte, cu care se dă multă zăticnire vinăriciuluĭ acesteĭ şcóle. Să bine-voiască cinstitul Divan a da poruncă, ca şi poporul acesta să fie împreună cu cele-l-alte la mila şcóliĭ.— 1808, Maiŭ 27.

Const. Vist., Radu Golescu.

In 1809, August 24, Domnul dă în privinţa vinăriciuluĭ şcóleĭ de la Slatina, următorul ordin: «Fiind-că şcóla din oraşul Slatina sud Olt, prin cărţĭ Domnescĭ are a lua milă de vinăriciŭ de la câte-va popóre dintr'acest judeţ, s'a dat acéstă carte a Divanuluĭ, Medelniceruluĭ Nicolae Gigârtul ce s'a orînduit din partea şcóleĭ, carele să aibă a âmbla împreună cu vinăriceriĭ Divanuluĭ, să scrie vinăriciul acelor popóre ce sunt sciute. De care poruncim Divanuluĭ Domnieĭ Mele, taxildaruluĭ al acestuĭ judeţ, îndată ce se va isprăvi scrisul, baniĭ ce se va face, partea şcóleĭ, să se dea în mâna orînduituluĭ, fără de a pretenderisi vre-o ḑeciuială séŭ cheltuială dintre aceştĭ banĭ. — 1809, August 24. *(Cod. LVII)* (2).

(1) Veḑĭ în documentul «*Anuarul şcólelor de V. A. Urechiă*» la pag. 256.)

(2) Eacă documentele relative la acéstă şcólă din Slatina din 1806:

La 1806, August 5, Vel Vistier Const. Filipescu şi Radu Golescu, epitropĭ aĭ şcóleĭ din Slatina, jud. Olt, supun Domnitoruluĭ o anafora prin care îĭ arată, că în aceste şcóle urméză aprópe 100 de copiĭ, învĕţênd românesce şi grecesce, şi că aceste şcolĭ nu maĭ aŭ venit suficient în urma evenimentelor din urmă, din care să se plătóscă simbrie dascălilor

www.dacoromanica.ro

Despre existenţa în 1811 a uneĭ şcóle în judeţul Muscel, aflăm urmă un

şi hrana lor şi cheltuiala bisericeĭ şi dresul fôntânelor de acolo din oraş. Epitropiĭ se rógă a se face şcóleĭ milă vinăriciŭ de la şése popóre din judeţul Oltuluĭ şi a li se maĭ da acelor şcolĭ şi avaetul bâlciurilor din judeţ, maĭ hărăzindu-i-se şi câţĭ-va luḑĭ străinĭ.

Domnitorul, la 12 August acelaş an, acordă o parte din vinăriciul cerut şi 10 luḑĭ pentru şcólă. (*Cod. XLVIII, fila 50.*)

Iată resoluţiunea Domnitoruluĭ şi anaforaoa:

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Gospodar Zemle, etc. — «Cât pe acele câte ḑece parale de prăvălia mare şi câte cincĭ de prăvălia mică, ce ni se arată că se iea de Ispravniciĭ judeţelor, acésta fiind urmare ne canonisită şi nesciută Domnieĭ Mele, este hrăpire a ispravnicilor, şi nu este cu cuviinţă să afierosim milă la şcólă jafurile şi catahrisis ce se fac, şi nicĭ sloboḑim Domnia Mea, de acum înainte o urmare ca acésta, fiind-că numaĭ stăpâniĭ moşiilor, unde se fac acele bâlciurĭ, séŭ tîrgurĭ, aŭ a lua obicĭnuitul avaet al pământuluĭ; iară pentru vinăriciul acestor cincĭ popóre ce se arată maĭ jos, anume: Çomana, Ipoteşcĭ, Alilapeşcĭ, Viişóra şi Săranpoe ot sud Olt, bine-voim Domnia Mea a face acéstă milă şi ajutor şi şcólelor din oraşul Slatina, spre a-şĭ putea întîmpina trebuinciósele cheltuelĭ ce urméză a se face peste an la maĭ jos arĕtatele trebuinţe; îĭ hărăzim însă, din cincĭ banĭ, carĭ se iaŭ pe séma Domnieĭ la vadră, să aibă a lua maĭ sus numita şcólă numaĭ câte doĭ banĭ; iar ceĭ-alţĭ toţĭ să se ia de vinăriceriĭ Domnescĭ, care acéstă milă să aibă a strînge orînduitul om al şcóleĭ tot cu aceeiaşĭ orînduială, ce se urméză şi la alte milĭ monăstirescĭ; osebit maĭ facem Domnia Mea milă la acéstă şcólă, ca să fie şi lude ḑece scutiţĭ, ómenĭ strĕinĭ fără pricină de dajdie.»— 1806 August 12.

Prea Inălţate Dómne,

«Cu plecată anafora arĕt Mărieĭ Tale, că şi scólele din oraşul Slatina ot sud Olt, unde învaţă aprópe de 100 de copiĭ grecesce şi românesce, asupra căreia suntem noĭ plecatele Mărieĭ Tale slugĭ epitropĭ, are numaĭ douĕ moşiĭ într'acel judeţ, de la care abea se adună banĭ gata 1.000 talerĭ, căcĭ fiind în drumul trecĕtorilor şi întâmplându-se resvrătirea trecută nu numaĭ agonisita ce are pe dînsele s'a prăpădit de către ostaşĭ i bejenarĭ, ci şi satul, s'a rĕspândit; iar simbria dascălilor, ce se dă peste an, sunt 920 talerĭ, afară din hrana cea trebuinciósă din tóte ḑilele a dascălilor, şi cheltuiala bisericeĭ, şi dresul fôntânilor de acolo din oraş, cu care aceste se încarcă cheltuiala de se fac maĭ mult de 1.000 talerĭ pe an; a avut şi şcóla 1.300 talerĭ strînşi de maĭ înainte, dar întîmplându-se de s'aŭ ucis doĭ Turcĭ în satul şcóleĭ şi neputêndu-se dovedi ucigaşiĭ, s'a îndatorat şcóla, stăpâna moşieĭ, de a da rudelor acelor ucişĭ geremé pentru sat, şi cu aceea s'a prăpădit şi maĭ sus numiţiĭ banĭ, şi încă a încăput şi şcóla sub datorie, atât pentru neajungerea venituluĭ, cât şi pentru învelişul bisericeĭ ce s'a

www.dacoromanica.ro

pitac prin care poruncesce Divanul d lor ispravnicilor din sud Muscel «să cercetaţĭ cu scumpătate de este aci şcólă şi acum în fiinţă? Câţĭ copiĭ sunt acolo de învaţă, pe anume? şi aĭ cuĭ anume sunt? şi ce dascăl anume este? De-ĭ plătesc copiiĭ simbrie séŭ nu? şi dreptul adevĕr să însciinţaţĭ Divanuluĭ.»—1811, Martie 12 (1).

Ignatie Mitropolitul, Iosif Argeş, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

*

In Moldova, prin faptul isgonireĭ Mitropolituluĭ Veniamin din scaun, se aduce de sigur o pagubă cultureĭ şi în genere şcóleĭ. Totuşĭ, nu încetéză şcóla şi maĭ cu sémă acea de la Socola, precum acésta apare din documente, carĭ dispun continuarea plătireĭ de venituri în favórea acesteĭ şcolĭ. Aşa avem un document al schituluĭ Sucmezeul, care face menţiune de şcóla din Socola de la 1808, obligând Mitropolia a da din venitul schituluĭ câte 500 leĭ pe an pentru ḑisa şcólă (2).

---

făcut în trecutul an din noŭ; decĭ vĕḑênd că nu se póte chivernisi şcóla cu acel puţin venit ce are, alergăm la buna milostivire a Mărieĭ Tale şi ne rugăm, să bine-voescĭ la acest lucru folositor obştieĭ de acolo, a se face milă şcóleĭ vinăriciul de şése poporaşe ce sunt într'acel judeţ al Oltuluĭ, carĭ s'a însemnat maĭ jos, neînchinate la alte mŏnăstirĭ, unde numaĭ acum de vre-o doĭ treĭ anĭ s'a pus óreşĭ-ce viişóră şi havaetul bâlciurilor ce se fac într'acel judeţ, însă ḑece parale de prăvălia mare, cincĭ parale de prăvălia mică şi câte o para de vită ce se vinde la obor, după cum asemenea s'a făcut ajutor şi şcóleĭ ot sud Gorjul, dându-i-se avaetul bâlciurilor ce-l lua; aşijderea să se hărezéscă 100 leĭ şi niscaĭ ómenĭ străinĭ, fără paguba visterieĭ şi va fi pomenirea Mărieĭ Tale—1806, August 5.

Constantin Filipescu, vel Vistier; Radu Golescu.

Popóre: Poporul Comana, poporul Ipotescĭ, poporul Alilăpescĭ, poporul Viişóra, poporul Saranpoe.

(1) Cod. LXVII, fila nenumerotată.

(2) «Schitul Sucmezeul de pe pîrîul Pogleţul, în ţinutul Putneĭ cu hramul Buna-Vestire, zidit de părintele meŭ Const Balş Vornic, a fost închinat la schitul din ţéra leşéscă, de unde veniaŭ călugăriĭ de luaŭ venitul, *iar după ce s'a împărţit* ţéra leşéscă, partea unde acest schit era, a căḑut sub sórta acesteĭ împĕrăţiĭ, după care risipindu-se părinţiĭ de acolo, ceĭ maĭ mulţĭ aŭ venit aicĭ în Moldova şi s'aŭ aşeḑat la mŏnăstirea Coşula.

Decĭ schitul Sucmezeul sloboḑindu-se de acéstă afierosire, a rĕmas sub ocrotirea şi sprijinirea mea, ca a unuĭ drept clironom şi fiŭ al aceluĭ pururea pomenit ctitor al numituluĭ schit.

Decĭ îl afiorisesc Mitropolieĭ şi maĭ daŭ şi alte averĭ.

Pentru care se îndatoresce şi Mitropolia de a pururea a ţine la numitul schit 2 şi 3 părinţĭ slujitorĭ la biserică, etc.

Şi asemenea să aibă a da din venitul acestor daniĭ pe tot anul la *şcóla Socoleĭ* ajutor câte 500 leĭ în câtă vreme va fi în stare acéstă şcólă.—1808, Ianuarie 1. (pag. 991).

www.dacoromanica.ro

Continuarea şcóleĭ din Socola în timpul cât mitropolitul Veniamin fu exilat la mŏnăstirea Němţuluĭ, se vede şi din aceea, că funcţionéză la acea şcólă în 1809 dascăliĭ: Constantin Enache şi călugărul loil, care preda ceva materie teologică şi care la 1809 a fost înlocuit cu Isaia Socolénul (1).

Cu bună sémă, invasiunea Muscalilor pe lângă înlocuirea mitropolituluĭ Veniamin, a trebuit să ocasioneze multe închiderĭ de şcolĭ, totuşĭ nu tóte aŭ încetat de a exista. Maĭ ales cele de pe la bisericĭ şi de pe la Episcopiĭ aŭ continuat să funcţioneze.

Inrîuririle asupra mersuluĭ şcólelor din Muntenia şi din Moldova de la şcólele ardelene sunt necontestabile. Cu marfa de braşovenie încep a veni în Iaşĭ şi la Bucurescĭ cărţĭ tipărite de Ardelenĭ. Nu târdiŭ vor veni de acolo şi învĕţătorĭ.

Nu numaĭ în ţéră învĕţaŭ Românii din Principate între 1800—1821. Aşa aflăm pre Nicolae fiul Banuluĭ Scarlat Ghica învĕţând la Viena (2).

Mediul cultural se îmbunătăţesce pe tótă ḑioa în Principate. In Bucurescĭ ḑoctoriĭ Silvestru Filitis, Constantin Darvaris, Emanoil Schina, Constantinakę Caracaş, Onofrie, Hristeri şi maĭ ales dr. Piscupescul contribuesc la rĕspândirea cultureĭ. La 1810 doctoriĭ Ceorge Schina, Const. Darvari, Const. Caracaş, Emanoil Schina fac cercetare unuĭ om bănuit că a murit otrăvit şi ḑovedesc că a murit din pesce sărat. La 1812 maĭ sunt în Bucurescĭ ḑoctoriĭ:

Valentin Onutrie, bolnav, cere paşport să mérgă la ţéra nemţéscă la băĭ, spre căutare, ḑupă cum adeveresc că e bolnav aceştĭ doctorĭ aĭ politieĭ:

Ḑr. Silvestru Filitis, Const. Darvaris şi Constandinake Caracaş (3).

Arhitecţiĭ încă încep a fi în ţéră sub nume de *arhitectonĭ*; se pomenesce de un *arhitecţon* însărcinat să facă un pod din baniĭ caseĭ podurilor (4).

Ómenĭ de legĭ, ca Nestor, Belu, Donicĭ, nu maĭ puţin contribuesc la ridicarea niveliĭ culturale.

*

Rĕspîndirea cultureĭ era departe de a îmbunătăţi morala societăţiĭ în care

(1) Veḑĭ Serbarea şcolară de la Iaşĭ, de Xenopol şi Erbicénu, pag. 108.

(2) Din un act de la Decembrie 1811, se vede că Nicolae fiul Banuluĭ Scarlat Ghica învaţă la Viena. Intâiul Divan mijlocesce la generalul Commino să i se dea pasport, căcĭ a venit din Viena unde era la învĕţătură, să-şĭ reguleze pereusia cu fraţiĭ şi acum voesce să se întórcă înapoĭ *spre săvîrşirea învĕţăturei*. Intâiul Divan ḑice, să i se dea «fiind-că mergerea numituluĭ la Viena este prin scirea P. S. Părinteluĭ mitropolit epitrop caseĭ şi al copiilor Banuluĭ Scarlat Ghica.—1811 Decembre. (*Cod. LXVI. fila 167 v.*)

(3) Cod. LXVI, fila 214 verso.

(4) Cod. LX, actul de la 14 Maiŭ, 1810.

www.dacoromanica.ro

aflăm: superstiţiunĭ grosolane, credinţe deşerte fără de numĕr, Evreĭ urmăriţĭ ca bĕŭ sânge de creştinĭ, indivizĭ visând că acolo unde a vĕdut un foc arzênd fără lemne, se află tăinuită vre-o comóră, morţĭ speculaţĭ pe strade, simonia în biserică, depravarea cea maĭ nemărginită în societate, procesurĭ de căsnicie scandalóse.

La 1810 Februarie 12, o femee Ioana acuză pre Stan Logofeţelul că i a făcut un copil. Divanul ordonă epistatuluĭ Agieĭ să cerceteze, să fie silit Logofeţelul a lua pre Iona numaĭ dĕcă «a apucat'o cu sila la vre-un loc unde de ar fi şi strigat cât de mult nu ar fi stătut mijloc să nu audă nimenĭ» după coprinderea domnesceĭ hotărîrĭ, ce este dată pentru acest fel de model.

*

Din treĭ sorginţĭ ese cultura românéscă la începutul secoluluĭ al XIX: a) din şcóle, b) din cărţĭ tipărite şi c) din literatura nescrisă.

Am făcut o scurtă istorie a şcólelor din Principate. Să aducem acum un *elenc* analitic de cărţile cele maĭ însemnate carĭ aŭ apărut între aniĭ 1806—1812. Acesta va spune maĭ bine decât orĭ-ce discurs al meŭ în ce mĕsură a propăşit cultura românéscă în acel timp.

Din Ardeal:

1. *Oglinda* arĕtată omuluĭ înţelept, care maĭ coprinde în sine vechile întîmplărĭ cu pilde aduse cum 'ĭ de lipsă omuluĭ a se cunósce şi celuĭ de aprópe îngăduit a fi din înţelepciunea sa.

Scrisu-s'aŭ nĕmuluĭ, pentru mergerea înainte, prin Nicolae Horga altmintrelea Popovicĭ greco-neuniteĭ legĭ parohul Seleusuluĭ în slăvita Varmeghia Ardealuĭ. Anul de la Hristos 1805, tipărită la Buda în anul 1807.

2. *Epitomul* sĕŭ scurte arĕtărĭ pentru S-ta Biserică, pentru vestmintele eĭ şi pentru Dumnezeeasca leturghie, care se sĕvêrşesce într'însa. Aşişderea şi pentru preotul şi slujitorul luĭ Dumnezeŭ, prin scurte întrebărĭ şi rĕspunsurĭ, de folos şi de trebuinţa slujitorilor de cele sfinte, preoţilor şi diaconilor şi tuturor celor ce gândesc aceste dregătoriĭ pre sine a lua; prin părintele Dimitrie Ţikindeal Parohul Beskereculuĭ mic, traduse în Buda 1808.

Dedicaţie luĭ Ştefan Avracumovicĭ, pravoslavnicul Episcop al Temişóreĭ etc.: «Ţie făcĕtorule de bine al meŭ»

Sancta Beserica,
gratitudine

3. *Adunare* de lucrurĭ moralicescĭ de folos şi spre veselie, prin Dositeĭ Obradovicĭ întocmite, traduse de părintele D. Ţikindeal. Buda 1808.

www.dacoromanica.ro

E dedicată acéstă carte luĭ Grigore Obradovicĭ, directorele şcólelor din districtul Temişóreĭ.

Limba cărţilor luĭ Ţikindeal este plină de neologisme. Ortografia este latinizantă mult. Câte-va exemple, ca vorbele: *interes, public, honorat, popor neglect*, calea *culturei*, *a reporta* mulţămirea tuturor Românilor.

4. Інвѣцѣтꙋрй | де мꙋлте цїйнце фолоситоаре копїнлѡр креціненцїй чей че вѡр врѣ сѣ ѧ вѣце ши сѣ ціїе Дм҃незеѧска скрипторѣ.| Ѧшезате де даскѣлꙋл Полизо́н Контꙋ Іѡаннїтꙋл, шй | типѣрїте ѧ Віенна 1806.

Йр а̂кꙋм тѣлмѣчїте дꙋпре чѣ Гречѣскѣ пре́ лимба Рѡмѣнѣскѣ, кꙋ ѡ̂ сѣрдїа шй ѡ̂стенѣла Смеритꙋлꙋй Ѧрхїмандрїт Кѵр НИКОДИМ ГРЕЧѢНУЛ, кꙋ а̂ кѣрꙋѧ келтꙋѧ ла сеꙋ ши типѣрїт спре фолосꙋл нѣмꙋлꙋй | Рѡмѣнеск ѧдрептѣндꙋсѣ прин черчета́рѣ прѣ сфн҃цитꙋлꙋй Епіскоп а̂л | Ѧрцешꙋлꙋй

Кѵр Іѡсїф.

Сибій

ѧ типографїа лꙋй Іѡа́н Ба́рт 1811 Iunie.

Archimandritul Greceanu, fiind bolnav, în cură medicală la Sibiŭ, trămite manuscrisul cu traducerea la episcopul de Argeş Iosif, spunêndu-ĭ că a tradus cartea luĭ Contu pentru ca *şcolariĭ* românĭ să póte învĕţa ceva maĭ multe decât *ceaslovul şi psaltirea după obiceiŭ.*

Episcopul îĭ scrie, că a corectat'o şi el «măcar că sunt cel maĭ prost şi maĭ neiscusit spre a îndrăsni la unele ca acestea, dar întru dragoste biruind, am îmbrăţişat lucrul, şi atât prin silinţa mea cât şi prin alţiĭ pre cât s'aŭ îndreptat la tălmăcire şi la aşeḑarea cuvintelor românescĭ (1).

(1) *Incepe la fila 2-a cu scrisórea: Către Prea osfinţitul episcop al Argeşuluĭ Chir Iosif, smerită închinăciune.*

«Nicĭ un lucru nu este maĭ scump şi maĭ plăcut luĭ Dumneḑeŭ, şi maĭ folositor sufletuluĭ, de cât cu orĭ ce mijloc ar putea fieş-cine a face bine celuĭ de aprópe. Drept aceea şi eŭ smeritul, fiind îndemnat de datoria, carea netăgăduită este de fiesce carele, şi găsind acéstă cărticică întocmită pre limba grecéscă de diaconul kir Polisu Ioanitul spre folosul de obste, şi maĭ ales al copiilor Grecilor, celor ce se pun întâiŭ la învĕţătura cărţiĭ. Pre care şi eŭ alegêndu-o a fi de folos şi pentru copiiĭ celor de némul nostru românesc, ca de odată împreună cu sloviirea, să primésca şi sciinţa, maĭ întâiŭ pentru Dumneḑeŭ făcĕtorul sĕŭ, apoĭ pentru sine, şi pentru lume şi pentru tóte câte se află zidite, şi cum se ţin, cum se mişcă şi se chivernisesc de Dumneḑeeasca Pronie. Care sciinţă nu póte să o câştige ucenicul român, nu numaĭ în câtă vreme să pedepsesce cu învĕţătura ceaslovuluĭ şi a psaltirieĭ (precum s'a obicinuit) ci nicĭ în tótă vieaţa

www.dacoromanica.ro

Acum Episcopul îĭ trimete manuscriptul la Sibiŭ şi-ĭ urèză s'o vadă ti-

aceea ce maĭ mult, de cât atâta nu învaţă. Şi de ar întreba cine-va pre cel maĭ bun citeţ ucenic, ca să dea rĕspuns numaĭ la o întrebare din cele ce se cuprind în cărticica acésta, ar ridica din umerĭ, şi ar rĕmânea îngrădiţĭ cu tăcerea. Drept aceea, ca să lipséscă de acum înainte acéstă nesciinţă de la némul nostru, m'am îndemnat şi o am tălmăcit pre limba patrieĭ nóstre, cu scopos ca să se dea şi în lumină cu tipărirea, pre care cu smerenie o aduce maĭ întâiŭ către iubirea de folosul obştieĭ cea de către mulţĭ, la Prea osfinţia lor cunoscută, rugându-mĕ a se cerceta şi unde se vor afla greşelĭ, orĭ la tălmăcire, orĭ la aşeḑarea cuvintelor a limbiĭ românescĭ, să se îndrepteze, şi când de către Prea osfinţia Ta se va socoti vrednic a se da în tipar, să mi se trimită aicĭ la Sibiŭ, ca până mĕ aflu în căutarea doctorilor, la patima ce am. Să se sĕvîrşască dorinţa mea a se tipări cu a mea cheltuială, şi în har să se împartă celor ce vor avea trebuinţă. Pentru a mea pomenire şi a părinţilor meĭ. Şi cu acéslă sfîrşind sfintele rugăciunĭ şi blagoslovenii ale Prea osfinţieĭ Tale, să fie mie păzitóre de tóte cele împotrivnice.

Al Prea osfinţieĭ Tale, prea plecat întru cler şi osîrdnică slugă,

Nicodim Greceanu, archimandrit.

Prea cuviosuluĭ Archimandrit chir Nicodem după cea în Chr. sărutare, archierésca blagoslovenie trimetem.

Cu adevĕrat bine ḑicĭ, prea cuvioşia ta, că nicĭ un lucru nu este maĭ scump şi maĭ plăcut luĭ Dumneḑeŭ şi maĭ folositor sufletuluĭ, decât facerea de bine orĭ în ce chip către cel de aprópe şi maĭ ales către cel de o credinţă, căcĭ într'acésta se împlinesce Dumneḑeeasca evanghelésca poruncă, care ḑice: Intâiŭ să iubescĭ pre domnul Dumneḑeul tĕŭ, iprocĭ. Şi al doilea, pre cel de aprópe al tĕŭ, ca însuşĭ pre tine. Intru aceste douĕ poruncĭ ḑice: că tótă legea şi prorociĭ atîrnă. Decĭ măcar că datorĭ suntem fiesce carele, fără de a aştepta plata, să lucrăm şi să înmulţim talantul, care în har ni s'a dat de la Dumneḑeŭ. Dar cu cât maĭ vîrtos când pentru negrăita iubirea luĭ de ómenĭ. Prea bunul nostru stăpên primesce pre cele ce vom face celuĭ de aprópe al nostru, ca pentru sine şi pentru acelea de care nemărginita mărirea luĭ nu are trebuinţă, (după cum prorocul şi împĕratul David ḑice: «că bunătăţile mele nu-ţĭ trebuesc»), făgăduesce plată până şi la pahar de apă rece, nu ne rĕmâne cuvînt de îndreptare, când nu ne vom lenevi a lucra talantul spre slava luĭ şi spre folosul de aprópeluĭ, şi maĭ vîrtos când îl vom ajutori cu acelea, care privesc spre fericirea cea netrecĕtóre a vieţiĭ vecĭnice. Pentru care şi plata fără asemĕnare va lĭ maĭ mare şi maĭ multă, de cât pentru facerile de bine cele spre trebuinţă numaĭ a trupuluĭ.

Drept aceea şi pentru cuvioşia ta, pentru împlinirea după putinţă a stăpêneşciĭ poruncĭ, cu tălmăcirea în limba patrieĭ, a acesteĭ cărţĭ pre scurt adunate din sfintele scripturĭ, de ceĭ ce de la Dumneḑeŭ li s'a dat talantul înţelegereĭ, şi aŭ pus scopos, ca să o şi scóţă la lumină cu tipărirea spre

www.dacoromanica.ro

părită, «ca să te îndulcescĭ din róda acesteĭ ostenelĭ şi cheltuelĭ, cu bucurie pentru procopsirea şcolarilor. Numaĭ de ar lipsi de la patrioţiĭ noştri lenevirea şi negrijirea pentru acestea, care din obicinuire s'aŭ făcut ca o a doua fire!»

Cartea începe cu Ꙗзбꙋкиѧ Рѡмѧнєщи şi câte-va *slovenirĭ* (2 paginĭ) apoĭ îndată intră la Rugăciunea utrenieĭ, etc. Este un repertoriŭ complect pentru educaţiunea religióşă. Ceaslovnic, catihis, tratat de morală după metoda catihetică, tratat de higienă, cunoscinţa numerilor de tóte felurile: cer, pămînt, atmosferă, geografie.

La finea cărţiĭ citim aceste versurĭ puţin corecte:

«Cel ce s'a ostenit la tălmăcire
Acelaşĭ a fost şi la tipărire,
SM. AR. NK. GC.
Carele se rógă tuturor de obşte cititorĭ aĭ cărţiĭ acesteia:
Cu duhul blândeţelor ertaţĭ, găsind
Greşelĭ în cuvinte, séŭ slove neponosluind,
Că precum cerul rar se vede fără de norélă,
Aşa şi firea omenéscă fără de greşală,
Maĭ ales la tipărire şi Domnuluĭ mulţămire

---

a fi de folos némuluĭ, pentru sciinţa sfintelelor scripturĭ şi îndreptarea năravurilor celor rĕŭ obicĭnuite din prósta crescere (nu numaĭ a tinerilor, ci şi a celor ajunşĭ şi a celor trecuţĭ în vîrstă, carĭ acum întâiŭ vor să priméscă acest fel de carte în mânile lor) de vreme ce şi acest lucru al faceriĭ aceştia de bine, privesce nu spre folosul trupesc, ci spre aceea, şi fericirea vecĭnică. Să fiĭ bine nădějduit, căcĭ drept fiind şi milostiv prea bogatul dăruitor, măcar de şi cere de la noĭ înmulţirea talantuluĭ, dar iarăşĭ nouĕ ne dăruesce şi capitalul şi câştigul şi încă covîrşind bunătatea luĭ, ne şi învrednicesce bucurieĭ sale ceĭ stăpânescĭ, prin cuvintele acestea: «Intră întru bucuria Domnuluĭ tĕŭ.» Iar pentru că o aĭ trimes mie spre cercare, măcar că sunt cel maĭ prost şi neiscusit spre a îndrăsni la unele ca acestea, dar întru tóte dragostea biruind, am îmbrăţişat lucrul, şi atât prin silinţa mea, cât şi prin alţiĭ, pre cât s'aŭ putut, s'aŭ îndreptat la tălmăcire şi la aşeďarea cuvintelor românescĭ. Şi după a cuvioşieĭ tale dorire îndrăsnind, o socotesc vrednică a se da în tipar Şi mĕ bucur că şi în har voescĭ a se împărţi, celor ce vor avé trebuinţă. Decĭ îţĭ rog de la Dumneďeŭ, ca nu numaĭ să te învrednicéscă a o vedea tipărită, ci şi a-ţĭ îndelunga ďilele, ca să te şi îndulcescĭ din róda acesteĭ ostenelĭ şi cheltuelĭ, cu bucuria pentru procopsirea şcolarilor. Numaĭ de ar lipsi de la patrioţiĭ noştri lenevirea şi negrijirea pentru acésta, care din obicĭnuire s'a făcut ca o a doua fire!

Al prea cuvioşieĭ tale rugător către Dumneďeŭ şi osîrdnic spre slujbă,

Sm. Episcop al Argeşuluĭ, Iosif.

www.dacoromanica.ro

Ajutând la început, vĕḑêndu-se şi sfîrşit.
Acest lucru doritor, de obşte folositor
Şi luĭ Dumneḑeŭ slavă.

5. КАРТЕ ДЕ МЪНЪ

пентрꙋ

БИНЕ ОРЪНДꙋИТЫ
ЕКѠНОМІЕ,

лꙋкрарѣ кѫмпꙋлꙋй
ши
пентрꙋ плъмъднрѣ ши пъндрѣ âкитє-
лѡр ши âпъсърилѡр челѡр касниче,
спрѣ маре трѣбъ
а
плꙋгарилѡр челѡр Ромѫнецїй;
традꙋсъ де пре лимба чѣ сербѣскъ
прин
Григорїе Обрадович,
а шкоалелѡр дїректор
ла анꙋл 1805
ла Бꙋда,
.ѧ Кръѫска Типографіе а Оунивєрситъцїй
Оунгꙋрецїй. 1807 (1).

(1) «De bunném născutuluĭ domnuluĭ Tomiĭ, nobil de Făgăraş, promerituluĭ Oberchinez, de bun ném născut, Domnuluĭ de Făgăraş, a crăesculuĭ scaun de cămară în Lipova, patronuluĭ meŭ şi al cărţiĭ aceştia întru umilinţă dediată.

De nu aş fi eŭ prin multă *conversaţie*, care de la începutul norociteĭ mele cunoscinţă a casiĭ şi a feţiĭ Domnieĭ-sale pururea am avut, isul ispitit şi prin priveghetóre iscusinţă; despre osebirile cele virtóse a inimiĭ şi a sufletuluĭ sĕŭ, celuĭ spre binele şi folosul cel de *comun* (de obşte) plecat nu m'aşĭ fi încredinţat, nu aşĭ putea nimica nicĭ grăi de dînsele. Insă fiind eŭ prin a mea cea de óre când nemernicie în Lipova aşeḑat, putut-am ca un strĕin iubirea de ómenĭ şi blândeţele, precum a multora Lipovenĭ, aşa şi Domnieĭ Sale (la carele tot-deauna patron, sfătuitor, spre bine îndemnător, şi păvaza acoperemîntuluĭ de către tóte laturile rĕilor am aflat) cunósce şi ca neîndoitóre mărturie, pot să mĕ şi încumeţesc a mărturisi deosebirile cele înalte Domnieĭ Sale de la Tatăl cerurilor dăruite.

Cunoscênd eŭ dar aplecăciunea cea cu totul spre folosul şi păşirea înainte a naţieĭ jertfită, a sufletuluĭ cel mare al Domnieĭ Sale; îndrăsnesc dar a-ţĭ dedia cartea acésta, plugarilor şi tuturor casnicilor de folos, a căreia prin

www.dacoromanica.ro

6. Datorințele supușilor către monarhul lor pentru folosul școlelor române celor din țéra Ungurésică și din părțile eĭ împreunate. 8° Buda, 1806.

---

sîrguitóre îndurare patron te-aĭ făcut. Căcĭ că sciŭ eŭ bine cât se ostenesce precum întru chiverniséla Domnieĭ Sale a ținea și a aduce economia cea bună așa și celor de un ném (ca un suflet de viață a bunuluĭ casiĭ ce este) a o întemeia nimica alt dorind; fără numaĭ ca să se învrednicéscă lucrul și ostenéla acésta a mea, acoperămîntuluĭ și buneĭ-voințe a Domnieĭ Sale, rĕmâĭ al Domnieĭ Sale

In Karansebeș, 1 Ianuarie 1806.

Nefățarnic omenitor, Obradovicĭ director.

A plugaruluĭ viață este fericită,
Maĭ dintr'un întâiŭ în lume orînduită.
Indepărtat de bântuiala altora stărĭ
Intru viețuire simplă află îndestulărĭ.
Ară pămînturile și rĕstórnă brazdele,
A părinților sĕĭ—cu dobitócele sale,
Cu puțin se îndestuléză și bine trăesce,
De are pruncĭ mulțĭ fórte se înveselesce,
Poftele cele rele, rodirea Demonuluĭ,
Nu smintesce odihna cea dulce a plugaruluĭ
Fericită viață de mulțĭ alțĭ dorită
In casa plugaruluĭ este sălășluită.

Doritule cititor,

Nimica nu este inimeĭ ceĭ simțitóre maĭ jalnic și cu împreună durere a privi și cu lacrimĭ suspinând a căuta, decât la neajungerea, sĕrăcia și ticăloșia a plugaruluĭ celuĭ românesc; avênd el pămînt din destul și lucrând neprerupt, nu póte nicĭ de cum să scape de sĕrăcie, care l'aŭ încălecat și nu pogóră de pre el; face bucate, ține oĭ, vacĭ, caĭ și porcĭ, apoĭ tot e sĕrac și așa de neajuns, cât peste vară cumpĕră bucate de la veciniĭ sĕĭ, de la Nemțĭ și de la Sêrbĭ. Cine? Românul! Dar de ce? Ia ascultă de ce: Românii nu sémĕnă toțĭ grâŭ, și de tot felul de hrană; cunoscut e că Românii ceĭ ce locuesc în délurĭ și în munțĭ nu sémĕnă grâŭ, orz, și ovĕz, ci numaĭ cucuruz, sădesc prunĭ, și plămădesc dobitóce, dar care și sémĕnă grâŭ, acela e grâul pururea secăros, rar, neghinos, cu tăciune, plin de pălămidă de bucinisĭ, de neghină, și de alte erbotinĭ, decĭ de și se face mult îl vînd și cumpĕră cucuruz, dicênd că e mălaiul maĭ cuațiŭ decât pânea; Românul sémĕnă maĭ cu bună sémă cucuruz, apoĭ de rodesce, dă năvală la el cu caĭ, cu boĭ, cu porcĭ, dar ce e maĭ de pradă, muerile fac jaf în cotarca cu cucuruzul, dând țigancelor pre fuse, pre lingurĭ, pe descântece, ghicitorĭ, și pre alte minciunĭ; decĭ de nu rodesce cel noŭ, apoĭ e fómetea gata înaintea ușiĭ, căcĭ nu-șĭ păstréză bucate de doĭ, séŭ de treĭ anĭ să aibă.

Românul ține grămadă de vacĭ cu lapte și oĭ, apoĭ nu are unt din destul, nicĭ să se ungă pre cap, dar de cum să-șĭ drégă óla cu bucatele; de

www.dacoromanica.ro

Prefața. «Precum roiul, perindu-ĭ matca, *a custà* nu pòte; căcĭ nebunindu-se

face brânză, daŭ năvală cu toțiĭ la dînsa până este, decĭ vara sapă și cosesce cu mălaiul sec, și cu cir și lobode ține porcĭ, dar slănină nu are altul nicĭ până la pogorîrea duhuluĭ sfînt (până la Rusaliĭ) și așa e tot-d'auna sĕrac și neajuns. Ce pricinuesce neajungerea acésta la Românĭ? Nesciința și nepriceperea în economie și nepăstrarea celor chivernisite, căcĭ avênd dobitóce, nu grijesce de hrana și scutéla lor peste iarnă, ci le lasă de flămânḑesc și degeră de ger; apoĭ în primăvară mor, și să izidesc (aicea în părțile acestea am vĕḑut eŭ în iarna acésta trecută, că uniĭ ómenĭ aŭ gătat fînul încă în Ianuarie și așa cu tulă și cu mugure aŭ hrănit dobitócele lor. în câmp limpede, neavênd nicĭ grajd, nicĭ barem șopru pentru dînsele; și așa în primăvéră a păgubit altul câte 3 părțĭ din vitele sale; iată dar sărăcia și mișelia în casă.

Altă pricină a sărăcieĭ este lenea (pĕcatul de mórte), decĭ ascultă din ce vine, de e némul cel românesc maĭ lenos și maĭ móle de lucru decât alte noróde: aceea isvorăsce din prea multă păstorie a oilor, porcilor, meilor, și alțiĭ, căcĭ Românul trimete după 5 séŭ 6 porcĭ un prunc, la oĭ altul, la mieĭ altul, carĭ la vite nu aŭ alt lucru fără numaĭ să dórmá și de mic să îngrașă lenea în ósele luĭ, să vorbéscă nimicurĭ, să învețe a sudui și a vicleni și încă a fura póme, bucate și câte vre-un miel; așa dar să strică preste an, să ḑic maĭ puțin la un sat numaĭ câte 50 séŭ 60 de pruncĭ, carĭ ar putea de ar pune eĭ păstorĭ de obște, precum fac Nemțiĭ și Sêrbiĭ, până la vêrsta cea de lucru, să mérgă la școlă să se învețe a citi, a scrie, creștinĕtatea și legea luĭ Dumneḑeŭ, întru care se cade luĭ să vieţuiască pre lumea acésta. Incă maĭ îngrașă lenea la partea cea femeească (măcar de și sunt Românele maĭ bărbate de lucru decât bărbațiĭ lor) sĕrbătorile cele idolescĭ ce le țin ele preste an, precum sĕrbătorile lupuluĭ, a ursuluĭ, a păsĕrilor, a cailor luĭ Sâmtoader, Todorusalele. Germaniĭ, Armendeniĭ, Joile de la Pașcĭ, până la pogorîrea duhuluĭ sfînt, Marțile încuiate, sfintele maice Vinerĭ și alte multe ḑile, carĭ ele de la vre o vrăjitóre a le ține însărcinate aŭ; de carĭ minciunĭ și nimicurĭ, din mare orbire a mințiĭ din credința îndeșartă și din prejudiție; spre marea rușinare a Evangheliei, și spre marea ocară a legeĭ nóstre ce-ĭ pravoslavnice a Rĕsărituluĭ, pusă tot de a scrușna.... La școlă fetele! La școlă! Barem iarna, și la biserică să le ducă maicele de mână, de micĭ, să le adape cu învĕțătura creștinéscă, cu iubirea de fapte bune, de dreptate și de D-ḑeŭ; apoĭ așa fiind și ele maice odată, vor aduce rod și crescere luĭ D-ḑeŭ bine plăcută

Precum că e Românul nostru maĭ móle, decât alte némurĭ și îĭ e urît plugul și secerea, adeveréză și acésta, căcĭ maĭ pretutindenea în sate nemțescĭ și sêrbescĭ sunt porcariĭ, văcariĭ, pânditoriĭ de caĭ, de viĭ și de coșniți Românii; de e birtaș Românul, de e dărăbanț, gornic și cociș, Românul până ce în Backa și în Srem am vĕḑut eŭ cu ochiĭ meĭ birtașiĭ și păstoriĭ Românĭ. Dară din ce pricină? De urîtul munciĭ, îșĭ lasă săliștea, prietiniĭ, veciniĭ, apoĭ se duce în strĕinĭ; dară la ce? să becherească, dar nu să boerésca: nu să adune vre-un meșteșug, și sciință bună și de folos, apoĭ să vină să-și îmbunătățéscă némul sĕŭ cu dênsa; ci să-și petrécă ticălósa,

www.dacoromanica.ro

albinele şi nesciindu-se pre sine singure ocârmui, unele trag într'o parte,

---

viéţă într'o negrijire, şi cu sudórea sa să îmbogăţéscă pre alţiĭ. Oh stare de plângere şi de suspinare vrednică!

Cetitorule iubite! fie de ce stare veĭ fi: Preot, Invĕţător, Domn, Diregător, neguţător, maister saŭ şi plugar: Te rog cu inimă fierbinte şi cu lacrămĭ te jur; adună pe lângă tine pre sătenĭ şi vecinii tĕĭ, Dumineca şi în ḑile de sĕrbătóre. Decĭ le citesce câte ceva din cartea acésta şi le tâlcuesce maĭ pe larg, cum veĭ puté: îndémnă-ĭ spre iubirea de ostenélă, spre dreptate, şi spre îndestulare cu cele câştigate prin sudórea sa: îndémnă-ĭ încă să incépă a lucra maĭ bine pămêntul, şi să caute cum trăesc vecinii luĭ Nemţiĭ şi Sêrbiĭ; cum eĭ iarăşĭ plugarĭ fiind, se hrănesc, se adapă, se îmbracă şi locuesc maĭ bine; să deschiḑă ochiĭ să vaḑă alcătuirea şi hotărîrea bunuluĭ făcĕtor, întru orînduiala fireĭ celeĭ bogate, carea lucrătoruluĭ celuĭ neostenit, sudórea luĭ cu prisosinţă plătesce. Nu la cârciumă Dumineca şi în ḑi de sĕrbătorĭ, nu! Ci la sfaturĭ bune şi înţelepte; adunaţi-vĕ la un loc câte câţĭ-va vecinĭ, séŭ sub nescarĭ copacĭ, la umbră, pe iarbă verde, unul să vĕ citéscă ceva, dar ceĭ-l-alţĭ ascultaţĭ: decĭ de vi se urăsce citania, sfătuiţi-vĕ. — Dar ce să ne sfătuim? va întreba cine-va. Ia ascultaţĭ ce! nu vĕ vorbire-ţĭ de rĕul şi greşala altuia; nu spre clevetirea, batjocura, şi spre uciderea numeluĭ celuĭ bun al frateluĭ vostru; nu de muierea a cutăruia şi de portul eĭ; nu de pismuirĭ, nu de apucărĭ, nu de curviĭ şi de vorbe de nimica: ci vĕ vorbiţĭ şi vĕ sfătuiţĭ: cum veţĭ drege şi îngrăşa câmpurile vóstre? cum veţĭ înfrumuseţa, şi îmbuni dobitócele vóstre? cum veţĭ abate vre o apă, care vĕ inécă câmpurile şi casele? cum veţĭ zidi şi după care formă veţĭ face casele vóstre, ca să vĕ fie maĭ vederóse, şi sănătăţiĭ maĭ paznice: cum veţĭ îndrepta şi curăţi uliţele şi avliile vóstre? cum veţĭ trage şanţurĭ pre dinaintea caselor vóstre, şi veţĭ împlea cu prund şi cu nisip uliţele şi drumurile vóstre? cum veţĭ sădi pre dinaintea caselor vóstre duḑĭ, şi cum se vor învĕţa femeile şi fetele vóstre a ţinea vermĭ, carĭ fac mătasea, şi cu dênsa vor îmbunătăţi pânzele şi ţĕsăturile lor? cum veţĭ seca bălţile cele de nicĭ o trébă, care sunt pre luncă şi prin sate, şi care cu vapura lor cea împuţită otrăvesc, şi cu epidemie încarcă aerul, din care se scornesc şi isvorĕsc bóle multe şi ucigătóre ómenilor şi dobitócelor, şi cum veţĭ îmbunătăţi întru tóte economia caseĭ vóstre? Decĭ după acésta să vĕ sfătuiţĭ, cum veţĭ drege portul vostru, al femeilor vóstre, ca să *pară* maĭ bine pe trup şi să-l apere de către asprimea friguluĭ şi de către arderea sóreluĭ? maĭ pe urmă să vĕ voroviţĭ şi despre îmbunătăţirea minţiĭ, a înţelegeriĭ şi a sufletuluĭ: cum veţĭ face şcóle bune pentru pruncĭ şi pentru fete? cum veţĭ face plată bună şi hrană pentru învĕţătoriĭ bunĭ, şi să vĕ daţĭ pruncii şi fetele la şcólă? decĭ cum veţĭ face şi înfrumseţa biserica luĭ D ḑeŭ, bine a o îngrădi şi a o cerceta? cum veţĭ dobândi preot bun şi învĕţat şi cum veţĭ îmbunĕtăţi plata şi omenia luĭ?

Acestea sunt sfaturĭ şi vorbe despre care trebuesce să vĕ vorbiţĭ şi dacă v'aţĭ vorbit a le face, să vĕ apucaţĭ!

Lăsaţĭ-vĕ ómenilor! De vorbe slabe şi scunde, carĭ aveţĭ obicciŭ de ḑi-

www.dacoromanica.ro

altele într'alta, până când încet, încet şi maĭ pre rênd tóte per: aşia şi *Societăţile* ómenilor, fără de stăpânire îndelung a petréce (петрѣче) nu pot pentru că, precum есперіѣнцїа ненваицѫ (*sic*), şi arată, întrînsele vre-o (sic врѣѡ) orînduială întemeiată a se face, séŭ a se ţinea nu se póte fără de stăpânire; căcĭ fiind toţĭ asemenea, adecă fără de stăpânire, toţĭ vor şi porunci, şi nicĭ unul nu va împlini. De unde cu adevĕrat urméză, că în starea, în care toţĭ ar avea întocmaĭ putere, nicĭ o сѫкоурнтáте se póte avea; ci tóte staŭ în puternicie aşa, cât, carele va fi maĭ tare, când va voi, tóte le póte strica, călca, séŭ cuprinde fără de nicĭ o stare ѧкóантрѫ, ca şi în varvaria cea дедемоат. Drept aceea s'aŭ aşeḑat stăpânirĭ în tóte соцїетáцнле, ca fieşce-care soţietate omenéscă de cele maĭ sus ḑise reale mîntuită şi fericită să fie

ceţĭ: «Aşa aŭ trăit bĕtrâniĭ noştri, aşa voim să trăim şi noĭ,» căcĭ acestea sunt: vorbe ale ómenilor celor proştĭ, întunecaţĭ la minte, celor sĕlbaticĭ, barbarĭ, celor lenoşĭ, şi a celor ce tot ce pute le amiróse, cărora se cuvine ḑicerea a cântăreţuluĭ împĕrat David: «Şi omul în cinste fiind n'aŭ priceput, alăturatu-s'aŭ cu dobitócele, cele ce n'aŭ pricepere, şi s'aŭ asemănat lor. (Psalm. 48, verso 12.)

Cinstiţilor preoţĭ! şi voĭ bine înţelepţilor învĕţătorĭ!

Pre voĭ vĕ rog eŭ cu lacrimĭ; pre voĭ vĕ îndemn cu inima fierbinte; pre voĭ vĕ deştept eŭ dintru dormitarea cea *pagubnică*, spre lucrarea vieĭ ceĭ de Dumneḑeŭ sădită; deşteptaţi-vĕ şi vĕ sculaţĭ la lucrul cel de D-ḑeŭ bine plăcut. Imbărbătaţi-vĕ, staţĭ, lucraţĭ şi vĕ osteniţĭ a învĕţa turma cea noue încredinţată. In biserică, în şcólă, şi întru tóte adunările, nu contenirăţĭ a bine cuvînta pre Domnul Dumneḑeŭ, împlinind voia luĭ cea stîntă: învĕţaţĭ, îndreptaţĭ şi deschideţĭ minţile ómenilor întru crederea de Dumneḑeŭ, întru dragoste şi fapte bune, întru gândire şi facere de dreptate, întru iubirea de ostenélă, întru îndestularea cu starea şi chivernisitele sale. Voĭ sunteţĭ sculele, prin carĭ numaĭ se fac ómeniĭ, bunĭ, drepţĭ şi iubitorĭ de ostenélă; voĭ puteţĭ face maĭ mult bine întru'un sat şi obsce, voĭ sunteţĭ păstoriĭ turmeĭ ceĭ cuvîntăreţe, şi numaĭ de la voĭ înşi-vĕ atârnă; ca să fiţĭ bunĭ, şi să puneţĭ sufletele pentru oĭ; de la voĭ va cere stăpânul turmeĭ oile cele perdute, pre voĭ vĕ va întreba el la dreptul judeţ, despre paguba turmeĭ sale ceĭ iubite, pentru care şi-aŭ vĕrsat scump sângele sĕŭ, decĭ de la voĭ atârnă, dacă vreţĭ s'auḑiţĭ glasul cel dulce către sluga cea bună: «Slugă bună şi lucrătóre, peste puţin aĭ fost credincios, peste multe te voiŭ pune, intră întru bucuria domnuluĭ tĕŭ.»

Vreme este, cititorule iubite, ca să sĕvîrşesc eŭ înainte cuvîntarea acésta a mea, dintru care puteţĭ vedea, ce gând şi scopos am eŭ cu cartea acésta. Aşa dar numaĭ de la tine însu-ţĭ atârnă, ca să aĭ ceva folos dintr'însa, care făcênd veĭ împlini poftа şi voia mea întru tóte.

Obradovicĭ, director.

www.dacoromanica.ro

prin stăpânirea eĭ (ѥ҃ї҃й), despre care în capetele următóre cu cuviinţă voiŭ cuvînta.»

Urméză apoĭ un *catehism*, întrebărĭ şi rĕspuns: Cap. I. *Despre stăpânire.* Cap. II. *Despre puterea stăpânireĭ.* Cap. III. *Despre datoriile supuşilor.* (сꙋддѝцнлѡр) шй ѧкоммꙋн. Iată câte-va întrebărĭ:

«3. In câte clasurĭ (класꙋрй) se împart supuşiĭ?

R. Supuşiĭ se împart în douĕ clasurĭ, adecă în боѣрй şi în ómenĭ de rînd.

Intre obligaţiunile plugarilor: să dea «de la al 6-lea an la şcólă» copiiĭ lor «ca să înveţe cele de credinţă, şi a se ruga luĭ Dumneḑeŭ; să înveţe a ceti, a scrie, şi a numĕra (1).»

17. Trebue şi fetele să se dea la şcólă?

— Fără de îndoială fetele încă trebue să se dea la şcólă, ca să înveţe şi ѩле ceale de credinţă, şi a se ruga luĭ Dumneḑeŭ; ca, făcêndu-se şi iale óre când marĭ, să pótă încă de la ţîţe a povăţui pre pruncii sĕĭ spre fapte bune.

21. Pot fi credincioşĭ Impĕratuluĭ ceĭ fără de lege şi fără de Dumneḑeŭ?

R. Ceĭ fără de lege şi fără de Dumneḑeŭ nu pot fi credincioşĭ Impĕratuluĭ, pentru-că uniĭ ca aceia, necunoscênd pre Dumneḑeŭ, nu se tem de Dînsul; iar carĭ nu se tem de Dumneḑeŭ, cum se vor teme de Impĕrat? séŭ cum îĭ vor putea fi luĭ credincioşĭ?»

Autorele pururea caută a întemeia cuvîntul sĕŭ pre citaţiunĭ din cărţile sfinte.

«Cap. IV. Despre cinstea, care trebue supuşiĭ să o arăte către stăpânitorul (...торюл) lor.

Cap. V. Despre credinţa supuşilor (sic), care trebue să o aibă către stăpânitorul sĕŭ.

Cap. VI. Despre plecăciunea supuşilor, care trebue să o aibă către stăpânitor.

Cap. VII. Despre datorinţele supuşilor în vreme de pace.

8. I. Óre pĕcat e a nu plăti dăjdiile împĕrătescĭ?

R. A nu plăti dăjdiile împĕrătescĭ e mare pĕcat: pentru că acela, carele nu plătesce dăjdiile împĕratuluĭ calcă porunca luĭ Christos, că iea ḑice: «Daţĭ Kesaruluĭ ale Kesaruluĭ şi luĭ Dumneḑeŭ ale luĭ Dumneḑeŭ.»

Cap. VIII. Despre datoriile supuşilor în vreme de rĕsboiŭ.

Cap. IX. Despre datorinţele ostaşilor.

Cap. X. Despre călcarea de jurămînt între ostaşĭ.

Cap. XI. Despre pedépsa dezertorilor.

Cap. XII. Despre dragostea către patrie.

1. «Prin patrie nu se înţelege numaĭ locul în care suntem născuţĭ, ci

(1) (Pag. 23).

www.dacoromanica.ro

maĭ cu sémă ţinutul şi stăpânirea, séŭ ţéra, întru care vieţuim, ne hrănim, şi avem tótă секꙋрнтатеа şi sprijineala, după ḑisa: «Оу́нде не ѥсте бі́не, аколѡ́ не ѥсте шѝ па́тріа.

7. Дндахі́й адекъ ѧвъцъті́рй пентрꙋ кр҃ѣцерѣ фі́нлѡр ла ѧгропъчꙋнѣ прꙋ́нчилѡр мо́рцй, кꙋлѣсе де Пе́трꙋ Ма́ї́ѡр де Ди́чо Сѫмъртѝн. Парѡ́х Са́с Регі́инꙋлꙋй... Бꙋда 1809

Predoslovia (pag. I—II).

Cuvînt înainte,

Măcar că întru cele maĭ înainte culese patru-ḑecĭ propovedaniĭ, spre a se ḑice la îngropăciunea ómenilor morţĭ întocmite, şi de acelea, care aŭ a se ḑice la îngropăciunea pruncilor, te cuprind, totuşĭ, pentru ajutorul preoţilor, care de obşte maĭ mulţĭ îngrópă pruncĭ în popórele sale, de cât de ceĭ în vîrstă, am maĭ întocmit într'acest chip aceste cincĭ-spre-ḑece didahiĭ, pentru crescerea fiilor. Care titulă nu pentru aceea o pórtă în frunte aceste didahiĭ, că dóră osebit încuviinţate ar fi jalniciĭ vremiĭ a îngropăciuniĭ pruncilor, ci pentru că nicĭ un loc, nicĭ o vreme fiind scutită de învĕţătura cea pentru crescerea fiilor, cu atâta maĭ vîrtos e de lipsă la astrucarea pruncilor, a cuvînta pentru crescerea fiilor, că fiind umiliţĭ cu inima, într'acest timp, părinţiĭ maĭ cu dinadins auḑind datoria, care o aŭ eĭ spre crescerea fiilor sĕĭ, se căesc pentru greşelile cele întru crescerea fiilor sĕĭ, séŭ cu sciinţa, séŭ cu nesciinţa până aci făcute şi cu aceea, se deştéptă şi se îmbărbătă, spre datornica crescere a fiilor celor rĕmaşĭ în viéţă.

VIII. In aceştĭ anĭ este a se socoti scrierea celuĭ mare tesaur istoric care se numesce *Cronica luĭ Şincaĭ.* El înregistrăm ca manuscris, căcĭ prima încercare de tipărire este maĭ târḑie.

O primă carte românéscă de Istoria Românilor se încercă a face Samuil Klein de Sad Ieromonach din mŏnăstirea sf. Troiţa de la Blaj:

«Istoria, lucrurile şi întîmplările Românilor pe scurt aşeḑată şi din mulţĭ scriitorĭ vechĭ şi noĭ culésă şi scrisă de . . . .» 8° mic de 34 pagine cu numerotare nouă, alipită la un Călendar, căruia îĭ lipsesce pórta. Tipărită la Buda în crăiasca tipografie a Universităţiĭ, la anul 1806.

La data acésta Samuil Micu era la Buda censor şi revisor al cărţilor românescĭ, pe lângă crăiasca tipografie a Universităţiĭ din Pesta.

Aceste schiţe istorice nu ajung decât până la cucerirea Dacieĭ şi sinuciderea luĭ Decebal.

Iată prefaţa scrisă de Samuil Klein la acéstă cărticică:

www.dacoromanica.ro

Cuvînt înainte către Românĭ,

«Socotind ḑisa aceea a filosofuluĭ, carele a ḑis că urît lucru este Elinuluĭ să nu scie elinesce, adevĕrat şi Românuluĭ cine să póte ḑice, că urît lucru este Românuluĭ să nu scie începutul sĕŭ, să nu scie némul sĕŭ, pre maĭ mariĭ sĕĭ şi Istoria némuluĭ sĕŭ, că vedem, cum că tóte némurile cele iscuşite aŭ scris lucrurile şi întâmplările marilor sĕĭ, şi se cuvine acésta omuluĭ cuvîntător, carele are minte, că Istoria este dascălul tuturor lucrurilor, şi acelor bisericescĭ şi acelor politicescĭ, că nu numaĭ cu cuvinte, ci şi cu pilde adeveréză cele ce învaţă. Acest lucru cugetându-l, eŭ am socotit, că acum maĭ întâiŭ să daŭ încaĭ pre scurt óre-ce cunoscinţă a némuluĭ meŭ, celuĭ românesc, de vreme ce mulţĭ sunt, carĭ până acum dar nicĭ atâta cunoscinţă de némul sĕŭ nu aŭ.

Póte că se vor afla uniĭ cu simţire tocmaĭ dobitocéscă, de vor ḑice: ce folosesce a sci cele ce aŭ fost şi aŭ trecut? Uniĭ ca aceştia sunt tocmaĭ dobitóce, că numaĭ dobitócele nu sciŭ lucrurile şi întîmplările maĭ marilor sĕĭ. Ci să las acum pre nisce neînţelegĕtorĭ ca aceştia, carĭ nu vĕd că însuşĭ Dumneḑeŭ a poruncit luĭ Moise şi la alţĭ bărbaţĭ sfinţĭ, să scrie istoria némuluĭ lor celuĭ jidovesc.

Decĭ tu, o cuvîntătorule române, primesce acéstă puţintică, dar cu multă ostenélă, şi priveghiare adunată istorie a némuluĭ tĕŭ, care coprinde începutul şi statul Romanilor celor întâiŭ, apoĭ descălecarea lor în Dacia şi întîmplările şi starea lor până la vremile nóstre, şi de poţĭ, aŭ tu te nevoiesce, aŭ de nu poţĭ încaĭ îndémnă şi ajută pre alţiĭ, carĭ pot, ca maĭ pe lung şi maĭ pre larg lucrurile şi întîmplările némuluĭ românesc să le scrie, şi la tot némul cunoscute să le facă, că ceĭ bunĭ să se laude şi să se urmeze; iar ceĭ rĕĭ şi nevrednicĭ să se ruşineze şi să încépă a lepăda simţirea cea dobitocéscă şi a fi ómenĭ şi românĭ, adică deplinĭ şi întregĭ şi să nu se tăvăléscă tot jos, ci să se ridice şi să privéscă «micşorarea şi călcarea némului nostru cel rumânesc, carele odată şi el se numĕra între puternicele némurĭ şi între ómeniĭ ceĭ tarĭ şi între înţelepţĭ şi învĕţaţĭ; iar acuma atât de supus şi de ocărît este şi cu atâta prostie încărcat, cât nicĭ învĕţătură, nicĭ sciinţă, nicĭ armă, nicĭ legĭ, nicĭ orînduială bună întru tot némul, care se ḑice astăḑĭ român, nu este, ci ca nisce nemernicĭ şi orbĭ, într'un labirint învîrtindu-se şi înfăşurându-se de la streinĭ şi de la barbarĭ, dar şi de la vrăjmaşiĭ némuluĭ nostru cer şi se împrumutéză şi de carte şi de limbă şi de învĕţătură.» O grea şi durósă (*durerósă*) întîmplare sunt acestea cuvintele Mitropolituluĭ Tîrgovişteĭ, Teodosie, în cuvîntul către Şerban Vodă la anul 1680 tipărit în Bucurescĭ.

www.dacoromanica.ro

Acestea fiesce-cine privindu-le i se va face jale de micşorarea cea de acum, şi căutând la bun nemul şi mărirea părintéscă cea de demult, se va nevoi, prin învĕţătură şi prin meşteşugurĭ şi prin alte mărite şi de laudă fapte, cu care părinţiĭ aceia aĭ noştri aŭ strălucit, a dobândi pentru aceeaşĭ, ca dintr'o moşie părintéscă câtuşĭ decât, că: *mult este a fi născut roman!* cum învĕţăm de la însuşĭ Pavel Apostol, carele măcar că era născut din sĕmînţă jidov, tot se lăuda şi cinste îşĭ ţinea, că cu numirea este născut Roman (*Fapt. Apost. cap. 22*). Că cu adevĕrat a se nasce din sânge Roman mult este.

Atque equidem Romani nasci sanguine multum est!

Inquit Alexander Cortesius de Laudibus Mathiae Corvini.

IX. *Bob I. Vlădica.* Carte de învĕţăturĭ creştinescĭ, Blaj 1806.

X. *Petru Major.* Predice sĕŭ învĕţăturĭ la tóte Duminecele şi sĕrbătorile Buda 1810.

XI. **Єсоп. Віаца шй пілделе прѣдцелепѣтѹлѹй Єсоп, прин ачéст типáрю май дрептáте.**

XII. **Istoriă Universală,** adecă de obşte, care coprinde în sine întîmplările vĕcurilor vechĭ, întocmite prin signor Millot, membru al Academieĭ francese, din Lyon, ear acuma întâia dată tălmăcită în limba românéscă de Ioan Molnar, profesorul Academieĭ din Cluj. Buda 1800.

XIII. **Teologia Dogmatică** după învĕţătura bunilor credincioşĭ dascălĭ întocmită . . . . . spre învĕţătura cleruluĭ celuĭ tînĕr românesc, aşedată şi tipărită cu blagoslovenia... prea osfinţieĭ domnuluĭ domn Ioan Bob, Vlădicul Făgăraşuluĭ: In Blaj, la Mitropolie 1804.

XIV. Cu deosebire se impune atenţiuneĭ nóstre, pentru maĭ buna versificare şi limbă, următórea carte:

Patima şi mórtea domnuluĭ şi mântuitoruluĭ nostru Isus Hristos de Vasile Aaron, în marele principat al Ardealuluĭ jurat procurator, în versurĭ alcătuită, de noŭ prin acelaşĭ îndreptată şi acum a doua óră cu a maĭ multora cheltuielĭ tipărită. Sibiŭ 1808.

XV. **Cărticică,** ce acuma întâiaşĭ dată s'a tipărit şi s'a tălmăcit după limba leşéscă pe limba rumânéscă, care coprinde întru sine multe lucrurĭ spre folosul a tótă obştea, atât a ómenilor, cât şi dobitócelor, tipărită la 1806.

Cuprinde o colecţiune de reţete pentru bucate şi lĕcurĭ.

Eŭ n'am vĕdut'o. Se află între cărţile rectoruluĭ Universităţeĭ din Iaşĭ, d-luĭ Nicolae Culian.

XVI. *Psaltire din 1812.*

www.dacoromanica.ro

XVII. *Ducere de mână către* frumósa scriere românéscă. Buda 1811 (1).

XVIII. **Invĕţătură pentru prăsirea pomilor**, scrisă de Heintel Francisc, d-nul Răşpaculuĭ şi Jecsinguluĭ . . . Buda, în crăiasca tipografie a Universităţeĭ, 1812.

XIX. *Istoria luĭ Alexandru cel Mare din Macedonia* şi a luĭ Darie 1809. Apoĭ 2-a óră la 1810. 1 vol 8°.

XX. **Calendar pre anul 1809**, tipărit la Buda în tipografia Universităţeĭ.

Principatele.

Christomatia domnuluĭ Gaster nu cunósce decât una din publicaţiunile ce se făcură în Muntenia între aniĭ 1806—1812. Abia citéză un manuscris aflător în Biblioteca naţională din Bucurescĭ cu data 1808, dar şi acela nu scie să spună de e scris în Muntenia, orĭ aiure. Acel manuscris pórtă titlul: **Патерїк Ч. (I. сирєч) граюрилє сфнцилор прєкȣвиѡшилор пръінцй ши кȣвнитєлє чєлє дє ѧндрєптáрє внєцѫй ши фолосȣл сȣфлєтєск.** (Chrestom. Gaster II, p. 198.

1. **Octoih** séŭ Paraclitichi, carele acum a doua óră s'aŭ tipărit după isvodul grecesc, în vremea stăpânireĭ prea blagoslovituluĭ singur stăpânitoruluĭ mareluĭ domn şi imperator a tótă Rusia, Alexandru Pavlovicĭ, cu blagoslovenia Prea Sfinţituluĭ Mitropolit şi al Prea Sfîntuluĭ îndreptăţitoruluĭ Sinod. Prin osîrdirea şi îndreptarea tălcuireĭ şi cu tótă cheltuiala smerituluĭ, Episcop al Argeşuluĭ, Iosif, în tipografia sfinteĭ episcopiĭ Rîmnic, la anul de la Christos 1811.

2. Noĭ cunóscem dintre aniĭ 1805—1812 şi diverse alte cărţĭ şi anume: Mineele, tipărite în curgere de maĭ mulţĭ anĭ şi la maĭ multe tipografiĭ. Din aceste minee tălmăcite şi tipărite altă dată prin osîrdia şi cu cheltuiala Episcopuluĭ de Rômnic Kesarie, a fost făcută o nouă ediţiune, care s'a maĭ îndreptat la tălmăcire de multe greşale ḑice titlul, cu blagoslovenia şi cheltuială Mitropolituluĭ Dositeĭ e în ḑilele luĭ Constantin Ipsilant, prin osîrdia Episcopuluĭ de Argeş, Kesarie Iosif. Volumul pe Noembre e tipărit în 1805 la Buda. Cele-l-alte sunt din aniĭ următorĭ.

Fórte interesantă e prefaţa Episcopuluĭ Kesarie din fruntea volumuluĭ.

(1) O «ducere de mână» puţin cunoscută este următórea din 1788: *Anonim.* Ducere de mână către cinstea şi dreptatea, adică la copiiĭ românescĭ neuniţĭ ceĭ ce în şcólele cele micĭ se învaţă spre citanie rînduita carte. Un volum 8° de 263 pagine scris în românesce şi nemţesce, din care partea stîngă în limba română şi drépta în limba germană. Lipsă titlul în limba germană. Tipărit cu dovoirea stăpânitorilor la Viena, la Iosif nobil de Kurţbek împărătesc şi crăiesc de curte, şi a neuniţilor românĭ, şi a sîrbilor tipografĭ şi vînḑătorĭ de cărţĭ. In anul 1788, cartonagiul de lemn, deteriat însă.

www.dacoromanica.ro

Ea face istoricul propășireĭ literatureĭ bisericescĭ române, ḑicênd că «treĭ Epochas, adecă vécurĭ însemnate aŭ avut ţéra românéscă» (1).

---

(1) Dar să analisăm maĭ bine însăşĭ cartea:

Mineiul luĭ Noembrie, care maĭ nainte s'aŭ fos ttipărit, tălmăcit prin osîrdia şi cheltuiala iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ Episcop al Rîmniculuĭ Kesarie, iar acum cu voia şi blagoslovenia prea Sf. Mitropolit Ungrovlahieĭ Kirio Kir Dositeĭ. S'aŭ maĭ îndreptat la tălmăcire de multe greşelĭ în ḑilele M. S. Domnuluĭ Ţeriĭ Rumânescĭ Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, prin osîrdia smerituluĭ Episcop al Argeşuluĭ Kir Kir Iosif. In Buda 1805.

In prefaţa acestuĭ in folio iscălită de Kesarie Episcopul Rîmniculuĭ cetim: «Treĭ Epohas adică vécurĭ însemnate aŭ avut ţéra Rumânéscă: un véc aŭ fost pentru care s'aŭ luptat cu rĕsbóie; altul întru care s'aŭ început zidirea monăstirilor celor Domnescĭ; altul întru care s'aŭ început tălmăcirea cărţilor de pre slovenie pe limbă rumânéscă. Ţéra Rumânéscă când avea rĕsbóie se numea Dacia şi locuitoriĭ eĭ Dacĭ şi Ghethi . . . . . iar zidirea monăstirelor s'aŭ început de la Radul Voivod ce-ĭ ḑic Negrul,— întâiul domn al Ţĕriĭ; carele aŭ zidit monăstirea din Câmpul-Lung şi Biserica din târgul Argeşuluĭ, unde se află Sfintele móşte ale muceniceĭ Filofteia. Iar tălmăcirea s'aŭ început în ḑilele luĭ Matheiŭ Basarab şi s'aŭ adăogat în ḑilele luĭ Şerban Voevod Basarab. Iar la cea desăvîrşit podóbă aŭ venit în ḑilele luĭ Constantin V. V. Basarab Brâncovénul, prin osîrdia luĭ Kir Damaschin Episcopul din Râmnic . . . . . (*După ce vorbesce de zidirea monăstirilor, adaugă*:) «Tóte aceste folosirĭ se socotesc micĭ şi vremelnice, când se potrivesc cu folosul tălmăcireĭ cărţilor. Slavosloviile cele către Dumneḑeŭ nu se fac numaĭ cu gura, ci aduc şi rod minţeĭ cea pricepĕtóre, precum apostolul ḑice: «Numele nu rĕmâne numaĭ închis în zidurile monăstirilor,» ci fiind scrise la începutul cărţilor, precum a luĭ Matheĭ Voivod în Pravilă şi în alte cărţĭ; a luĭ Şerban Voev. în Biblie; a luĭ Constantin Voev. în alte multe cărţĭ, ca cu nisce aripĭ alérgă pre la mărginile pămîntuluĭ să se cunóscă după mórte de ceĭ ce nu-ĭ scia în viaţă. Şi acésta nu se supune vremeĭ, precum zidurile mŏnăstirescĭ stricăciuneĭ, ci aduce vremea şi stă împreună cu curgerea sóreluĭ înoindu-se cu tiparul, carele stricăcios fiind din fire şi după alcătuire, dă nestricăciunea la lucrurile lumeĭ cele stricăcióse. Fără nicĭ o îndoială pot numi *epohi* al patrulea adică veac însemnat vécul de acum al Ţĕriĭ Rumânescĭ, care l'a făcut însemnat şi în vremile acele viitóre pomenit Domnia Prea luminatuluĭ nostru Domn Alexandru Ipsilant Voevod, căcĭ numaĭ în ḑilele Mărieĭ Sale s'a învrednicit ţéra a câştiga în scris de la prea puternica Impărăţie aşeḑămînturĭ pentru a sa oblăduire. Pentru carele, precum a se aşeḑa s'a străduit Măria Sa, asemenea a se urma cu folos de obşte pururea a priveghiat înţelepciunea sa. Aceeaşĭ înţelepciune a întocmit orînduiala mŏnăstirilor, urmând canónelor vieţilor călugărescĭ; a ridicat dajdiile preoţilor, după porunca Domnuluĭ ce este scrisă în cartea Leviţilor. Şi pentru ca să se împlinéscă cuvîntul psalmistuluĭ: «pre sĕrac şi pre vĕduvă va ajuta» dând pildă cu a sa bogata dare, aŭ pus în mijloc cutie, la care din picăturile prisosuluĭ dând fieşce-carele, se adauge câte un isvor curgător de harurĭ şi răcoritoriŭ de ceĭ însetaţĭ din lipsă. Iar cea maĭ vrednică de pomenire faptă

www.dacoromanica.ro

III. *Filaret Miron.* Slujba cuviosuluĭ Dumitru cel Mare de la Basarabov, ce se prăznuesce în 27 ḑile a luneĭ luĭ Octombre. — Bucurescĭ 1810.

---

socotesc de a fi acésta, că starea dăjdiilor ce era înfiinţată întru nestatornicie, Măria Sa, după ce cu sfat de obşte aŭ aşeḑat suma, a potrivit vremea, o iotă saŭ o cirtă n'a maĭ strămutat, şi aceste în vremĭ nestatornice. Insă acésta de obşte, iar deosebit vécul Domnieĭ sale l'aŭ însemnat Craiova, care ca una ce e întâiŭ locuită decât tóte părţile Ţĕriĭ Românescĭ, măcar că un véc a petrecut sub puterea luĭ Decebal, măcar că s'a odihnit într'un véc de anĭ 8 sub oblăduirea Basarabilor Banoveţĭ, ce a fost aşeḑaţĭ de Rîmleanĭ, să oblăduiască cu titlu de Bânie până când s'a supus celuĭ întâiŭ domn Radu Voevod, ce se ḑice Negru; Măcar că s'aŭ înmulţit sub cea după vremĭ stăpânire a vecineĭ Austrieĭ, însă nu pomenesce ca cel de acum véc, înconjurat cu linişte şi cu pace, maĭ mult decât în locurile cele ce se liniştesc prin cetăţĭ şi cu rĕsbóie. Locuitoriĭ Craioveĭ, ceĭ ce nu puteaŭ să-şĭ stăpânéscă vieţele, acum şi la prisosul lor nu se supĕră de stăpânitor. Boerimea ce se uita, pentru depărtare, se cercetéză ne vĕḑându-se şi se miluesce ne arĕtându-se. Decĭ eŭ într'acest véc cu linişte petrecând, fiind îndemnat de Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Ţĕreĭ rîvnitorul patrieĭ şi eparchieĭ, maiceĭ sale ceĭ trupescĭ şi fiiceĭ duhovnicescĭ, adaug tălmăcirea şi tipărirea a luneĭ luĭ Noembrie.»

Asemenea interesantă e prefaţa de la volumul pe luna Septembrie.

Prefaţa acésta este tot de Kesarie Episcopul Rîmniculuĭ.

Arată Episcopul, că de la o vreme n'aŭ maĭ putut Româniĭ înţelege slujbele bisericescĭ în limbă străină şi că s'aŭ sîrguit în tot felul să le traducă pe limba românéscă.

Adauge a ḑice, că Mitropolitul Grigorie «care némul trăgêndu-şĭ din ţéra românéscă şi fiind întru saţiŭ adăpat de limba cea grecéscă, ce aŭ isvorît tóte slujbele în cât după învĕţătura limbeĭ se póte socoti asemenea cu ceĭ dintâiŭ păstorĭ aĭ Bisericeĭ grecescĭ, şi vĕḑênd pre patrioţiĭ sĕĭ lipsiţĭ de slujba sfinţilor celor de tóte ḑilele, n'aŭ putut suferi acéstă lipsire de folos, ci vrênd biserica românéscă să o împodobéscă şi pre fiiĭ sĕĭ ceĭ duhovnicescĭ cu rugăciunile sfinţilor celor din tóte ḑilele maĭ tarĭ să-ĭ îngrădéscă, n'aŭ socotit nicĭ o ostenélă la tălmăcire, nicĭ cheltuială la tipărire; ci la tălmăcire când se putea uşura de grijele duhovnicescĭ, însuşĭ silindu se şi printr'aĭ sĕĭ ucenicĭ, după datorie ajutându-se, iar la cheltuială însuşĭ singur încărcându-se, fost'aŭ rugat de noĭ Episcopiĭ ceĭ supuşĭ Sfinţieĭ Sale, ca să ne îngreueze şi pre noĭ, *ca în tipografile Episcopieĭ nóstre să mişcăm măcar dcgetcle la greutatea cu care să încărcase cele îngreuiate de vîrstă* şi de ostenelĭ duhovnicescĭ umerele Sfinţieĭ Sale, şi cu rugăciunĭ plecând cea fierbinte rîvna sa, s'aŭ dat la Episcopia Rîmniculuĭ a se tipări luna luĭ Octombrie, şi cele ce urméză după acésta alte douĕ lunĭ.

Decĭ eŭ, cu tótă silinţa îmbrăţişind trĕba, am dat în tipar întâiŭ luna luĭ Octombrie, am făcut să se înţelégă tuturor slujbele sfinţilor, ce se laudă într'acéstă lună; am protimisit acéstă lună în tipar, fiind-că într'acéstă lună aŭ luat începere rînduelile ţĕreĭ, cele ce prin pace s'aŭ aşeḑat. A sfinţilor

www.dacoromanica.ro

IV. *St. Christom.* Apologie, adică cuvînt séŭ rĕspuns împotriva socoteleĭ celor fără de Dumnedeŭ. — Bucurescĭ 1812.

V. *Gottlieb Ainekie.* Filosofia cuvîntuluĭ şi moravurilor adecă Logica şi Etica Elementară, cărora se pune înainte istoria filosoficéscă, traducere în elinesce de Ban Gregorie Brâncoveanu, în limba română de Eufrosin Dumitru Poteca.

VI. *Galaction.* Acaftist tipărit la Rîmnicul-V. 1810.

Din Moldova să cităm:

a) Vieţile sfinţilor, în 12 volume, de la mŏnăstirea Nĕmţuluĭ, din limba grecéscă traduse, folio, 1809. Aceste sunt cunoscute d-luĭ Gaster.

b) Uşa pocăinţeĭ (1).

Rafail smerit monah din sf. mŏnăstire Nĕmţuluĭ tot atât de bun scriitor şi săpător în lemn, publică acest volum in-4° de 356 pagine, ilustrându-l cu 4 stampe gravate cu acurateţă, deşi cu un desem ce lasă de dorit. Cele patru maĭ de pe urmă ale omuluĭ: omul noŭ şi cel vechiŭ, mórtea, judecata din urmă şi raiul, explicate prin lung text. La început şi la finea volumuluĭ sunt stihurĭ. Aceste sunt departe de a fi corecte şi a fi de valórea celor carĭ la finea secoluluĭ se scriseseră în Muntenia de Văcărescu orĭ chiar şi în Ardeal.

Ceea ce îmĭ dă ocasiune să constat, acéstă carte e legătura culturală ce

---

dintr'acéstă lună rugăciunĭ aŭ mişcat inima Impĕrăţieĭ asupra cerereĭ ţĕreĭ, ce într'acéstă lună aŭ făcut; rugăciunele acestor sfinţĭ aŭ făcut ochiul blând al Impĕrăţieĭ asupra ticălóseĭ patriĭ, care a bine voit a întări cele vechĭ privilegiurĭ şi obiceiurĭ.

(1) Uşa pocăinţiĭ, adică carte fórte umilitóre şi de suflet prea folositóre, care cuprinde:

Cele patru maĭ de pe urmă ale omuluĭ, adică: mórtea, judecata, iadul şi raiul.

Prin care se face minunata schimbare a omuluĭ celuĭ vechiŭ şi a celuĭ noŭ, nascerea.

S'aŭ tălmăcit de pe limba elino-grecéscă, pre limba românéscă în Bucurescĭ. Şi acum întâiaşĭ dată cu blagoslovenia şi prin mijlocirea prea osfinţituluĭ şi prea milostivuluĭ stăpîn şi mitropolit a tótă Ungro-Vlachia Kir Kir Dositeĭ.

S'a dat în tipar prin tótă cheltuiala dumné-lor Kiru Kir Constantin Ión Vogicĭ, spre vecĭnica pomenire şi spre folosul cel de obşte al pravoslavnicilor creştinĭ.

S'a tălmăcit acéstă carte şi s'a diordosit din cuvînt în cuvînt cu multă sîrguinţă şi luare aminte de Rafail smeritul monach din sfînta mŏnăstire a Nĕmţuluĭ.

In privilegiata tipografie din Braşov, de tipograful Ión Fridrich Herfurt, 1812.

www.dacoromanica.ro

esistă între Muntenia şi Moldova. Rafael monahul de la mănăstirea Némţuluĭ este ajutat să tipăréscă lucrarea sa la Braşov, de mitropolitul Munteniei Dositeĭ şi de maĭ multe persóne din Bucurescĭ şi, în genere, din Muntenia. Consciinţa unităţiĭ de limbă şi culturală a naţiuniĭ se manifestă pe fie-care ḑi maĭ strălucit.

La început se citesc: Stihurĭ către prea osfinţitul şi de Dumneḑeŭ alesul mitropolit al Valahieĭ Kir Kir Dositeĭ al nostru prea milostiv stăpîn şi de obşte iarăşĭ arhipăstor (1). La versul al 8-lea autorul face aluziune la

(1) Dumneḑeul nostru cel cu îndurare
Ne-aŭ dăruit iarăşĭ întru aşteptare
Pre luminătorul sórele cel mare
Intru nezmintită încuviinţare.

Pre cel de nicĭ un nor întunecat sóre
Ni l'aŭ dat cu raḑe prea strălucitóre,
Spre a ne fi nouĕ povĕţuitóre
Şi prea luminate ocârmuitóre.

Chiematute-aŭ iarăşĭ, Prea Sfinte părinte,
La turmă un sóre cu raze ferbinte
Inalte stăpîne şi Mitropolite,
De la Domnul nouă iarăşĭ dăruite,

Spre a ne fi nouĕ Românilor iară,
In Ungro-Vlahia creştinéscă ţéră,
O bună povaţă, cu stema de vară
Intru ocrotirea cea bună şi rară

Acum Valahia este miluită
Şi de la Dumneḑeŭ bine norocită
De Prea Sfinţia Ta prea învrednicită
Pentru stăpînirea cea forte dorită.

Dobândindu-şĭ iară-şĭ nu fără de cale
Mila şi povaţa Prea Sfinţieĭ Tale.
Pentru care şi eŭ cel plin de greşale,
Lăudând pre stăpînul în glas de chimbale,

Prea sfinte stăpâne, să n'am încetare
De a te lăuda cu mărire mare,
Căcĭ mila cea multă am simţit'o tare
Şi acum trebue să fiŭ în săltare.

Raḑele blândeţeĭ ceĭ nepovestite,

www.dacoromanica.ro

rechiămarea luĭ Dositeĭ ca Mitropolit, după venirea luĭ Ión Caragea Voe·

Cât şi ale mileĭ aceĭ negrăite,
Le-aĭ revĕrsat fórte, prea sfinte părinte,
In tóte părţile cele folosite.

Nu numaĭ în tóte părţile loculuĭ
Aĭ bine-cuvîntat cursul noroculuĭ,
Ci încă şi mie prea nevredniculuĭ
Aĭ arĕtat milă, nedestoiniculuĭ.

Prin care sunt şi eŭ strălucit în stare
Ca dintr'o oglindă cu împrumutare,
Ca o stea din sóre trăgênd luminare
Sunt şi eŭ luminat cu îndestulare.

Primit'am razele mileĭ ceĭ nespuse
De Prea sfinţia-ta dinainte-mĭ puse
Şi la ródă bună atâta aduse
Care pân' acuma încă nu maĭ fuse.

Ca luând eŭ dintâiŭ aşa norocitul
Blagoslovenie de la Prea sfinţitul
Domnul Ignatie, prea mult fericitul,
Archiepiscopul şi Mitropolitul,

Spre a mĕ folosi cu rodul silinţiĭ,
Spre a-'mĭ da în tipariŭ fapta sîrguinţiĭ,
Pre acéstă carte: Uşa pocăinţiĭ,
Pentru tot creştinul fapta folosinţiĭ.

Iar prea Sfinţia-ta mi-aĭ adus altă
Blagoslovenie, cu rîvnă înaltă,
Care amândouĕ fiind la olaltă
Sunt prea mulţămit, şi inima-mĭ saltă.

Prea osîrduitor încă de departe
Te-aĭ arĕtat mie la acéstă carte,
Ce filosofesce multe pentru mórte
Şi mărturisesce fiinţa eĭ fórte,

Cuprinde în sine firea cea bogată
Şi filosofia cea adevĕrată,
Carea cu mărturiĭ aşa o arată,
In cât de sĕvârşit e bine lucrată.

www.dacoromanica.ro

vod. Am arĕtat însă că pe puţine ḑile fu acéstă rechiămare şi că de bună voie (?) Dositeĭ dete *paretesis*..

Măcar că nu era stând buna cetate
Deasupra munteluĭ la norĭ a străbate:
Insă de la turmă tot nu se abate,
Ci prea multă grijă pórtă şi rĕsbate.

In cât aŭ arĕtat tótă milostivirca
Şi aŭ adăugat tótă înlesnirca,
Ca un Archipăstor al nostru, cu firea
Aŭ purtat de grijă, cu tótă iubirea.

Grijind de acele oĭ cuvîntătóre
A le povăţui cu raze de sóre
La fapte creştine şi foloşitóre
De multe suflete rĕscumpĕrătóre.

Şi spre a le hrăni cu hrană cerésca
Şi cu pâne sfîntă şi duhovnicéscă,
Dumneḑeŭ la mulţĭ anĭ să te 'nvrednicéscă
Intr'acéstă stare Archipăstoréscă.

Urmând maĭ mareluĭ Archiereilor,
Incepĕtoriul Archipăstorilor,
Luĭ Christos, capuluĭ al Bisericilor,
Şi capuluĭ légiĭ şi al creştinilor.

Aşa cunoscêndu-ţĭ darul cuviinţiĭ
De mi-aĭ blagoslovit rodul sîrguinţiĭ,
Am închinat aşa truda osteninţiĭ
Prea Sfinţiĭ-Tale: Uşa pocăinţiĭ.

Pe lângă acésta, multă datorie
Am eŭ pentru mila arĕtată mie;
Dator sunt în tótă a mea *viéţie* (*sic.*)
A ruga pe Domnul mulţĭ anĭ să te ţie.

In anĭ îndelungaţĭ ca să te păzéscă,
Adâncĭ bĕtrâneţe ca să-'ţĭ dăruiască
Şi cu sănătate să te 'mbogăţéscă,
La mulţĭ fericiţĭ anĭ să te 'nvrednicéscă!

Pentru a patrieĭ multă folosire
Şi a ţĕreĭ nóstre bună ocrotire,
Prea bună povaţă şi ocârmuire

www.dacoromanica.ro

c) Aceluĭ întru sfinţiĭ părintele nostru Ión Damaschin. **Descoperire cu**

Şi a creştinilor bună norocire.

Şi să ocârmuiescĭ cu povaţă bună
Din drépta celuĭ ce este împreună,
Puitor silinţiĭ, ca să aĭ cunună
După cum dreptatea cunoscută sună.

Păstorind aicea oĭ cuvêntătóre,
La faptele bune şi mântuitóre,
Să aibĭ folosirea cea mult roditóre,
Intru bucurie pururĭ vécuitóre.

Iar după mutarea de aici, să-ţĭ créscă
Intru bucurie róda sufletéscă,
Christos lângă sine ca să te priiméscă
Intru împĕrăţia a sa, cea cerésca!

Să-ţĭ aĭ de la dênsul cununa dreptăţiĭ,
Carea ţ'aŭ gătit-o drépta bunătăţiĭ,
Şi îndulcindu-te cu darul dulceţiĭ
Să-ţĭ aĭ rĕsplătirea silinţiĭ vieţiĭ!

Şi ostenéla mea maĭ puţintică,
Cartea mea acésta, ce se vede mică,
Pre carea la folos prea mult o ridică
Blagoslovenia sfîntă de Vlădică;

C'aĭ blagoslovit-o ca să facă róde
Spre cel maĭ mult folos al multor noróde,
Din carea să iasă maĭ multe izvóde
Că pre mulţĭ mergătorĭ la Iad îĭ slobóde;

Socotind-o şi eŭ prea folositóre
De suflete la raiŭ mult aducĕtóre,
Plec iarăşĭ genuche aşa rugătóre
Prea Sfinţiĭ-Tale, până la picióre,

S'o blagoslovescĭ şi a doua óră,
Ca să izvorască maĭ multe izvóră,
S'o cetéscă toţĭ cu fire uşóră.
Ca să învieze toţĭ şi să nu móră!

Să lépăde calea alunecătóre,
Să-şĭ alégă calea la Raiŭ ducĕtóre,

www.dacoromanica.ro

amĕruntul a Pravoslavniceĭ credinţe, tălmăcită din limba elinéscă acum întru a doua domnie aci a prea luminatuluĭ şi prea înaltuluĭ domn, Alexandru Constantin Moruzi Vodă; din porunca Prea Sf. Archiepiscop şi Mitropolit a tótă Moldova C. C. Veniamin, cu a căruĭ cheltuială şi blagoslovenie s'aŭ dat în tipar, spre folosul de obşte; adăugêndu-se la sfîrşit şi óre-şĭ carĭ însemnărĭ. In tipografia Sf. Mitropoliĭ din Iaşĭ la anul 1806 luna luĭ Iunie.

d) **Tâlcuirea celor şépte Sf. Taine,** tălmăcită din limba elină de Mitropolitul Veniamin şi tipărită în tipografia Mitropolieĭ din Iaşĭ, 1807.

e) **Istoria Bulgarieĭ,** cuprinsă în tomul al 50-lea al istorieĭ de obşte pentru tótă lumea în limba nemţéscă, iar acum în perilipsis scósă în limba Românilor de Ión Nemişescu al 2-lea Vist. în oraşul Iaşĭ, la anul 1808.

Acesta este un manuscris aflător în Biblioteca Universităţeĭ din Iaşĭ. E probabil că Nemişescu era Ardelean, dar scia limba germană, din care a extras lucrarea supra-citată.

f) **Carte de rugăciunĭ româneseĭ** şi molebine (*te Deum*) în românesce, ce se cântaŭ la ocasiunĭ pentru Impĕratul Rusieĭ, 1809, Mitropolia Iaşĭ.

g) **Orînduială pentru sfinţirea bisericeĭ,** de Archimandrit, de protopop séŭ de alt presbiter, ce are blagoslovenie . . . . . şi s'aŭ dat în tipar acum a doua óră, cu voia şi blagoslovenia Prea Sfinţieĭ Sale Kirio Kir Gavril, Mitropolit şi Exarch al Moldoveĭ, Vlachieĭ şi a Basarabieĭ, anul 1809, în Iaşĭ.

h) **Vieţile sfinţilor,** din luna luĭ Decembre, carĭ acum s'aŭ tălcuit din limba ruséscă în cea românéscă, lângă care s'aŭ maĭ adăogat óre-care şi din cea grecéscă . . . . . In sf. Mŏnăstire Némţuluĭ . . . . . la anul 1811.

i) **Chiriacodromion,** alcătuită în limba elinéscă, de Archiepiscopul Chir N. Th. iară în cea românéscă tălmăcită de A. B. al M. spre folosul némuluĭ românesc în Moldova, în tipografia Sf. Mŏnăstirĭ Némţul, la aniĭ 1811, Maiŭ în 14.

j) **Cugetările luĭ Oxenstiern** scrise de Lupul Beldiman cu cheltuiala unchiuluĭ sĕŭ Vasile Beldiman, la Prăjescĭ, 1810.

Este un manuscris dăruit Bibliotecei din Iaşĭ de Michail Kogălniceanu.

Să-şĭ găsésca calea cea mângăitóre,
Unde e lumină, credinţă şi flóre.

Ş'aşa toţĭ mergênd, să-le strălucéscă
Blagoslovenia cea Archieréscă,
Intru 'mpĕrăţia cea Dumneţeeascăă
In vecĭ nesfîrşiţĭ să se odihnéscă!

Al Prea Osfinţiĭ-Tale rob prea plecat, *Rafail* din sfînta mŏnăstire Neamţuluĭ.

www.dacoromanica.ro

Aŭ maĭ urmat şi alte decopierĭ ale acesteĭ lucrărĭ. In Biblioteca Seminaruluĭ din Iaşĭ există o copie din 1815.

k) **Datoria şi stăpânirea Blagocinilor** şi Protopopilor în timpul Exarchuluĭ Gavriil, imprimată în Iaşĭ 1808.

l) O altă carte din 1803: *Alpha-vita sufletéscă,* Sibiŭ, 4°. Ión Popovicĭ de Hondol, Vicarul cleruluĭ neuniţilor cercetéză acéstă carte şi o aprobă. Lucrarea nu este decât o nouă ediţiune a uneĭ cărţĭ tipărită pe românesce după limba slavonéscă, de Iacob Mitropolitul Moldoveĭ (1).

In legătură cu mişcarea culturală română am putea cita maĭ multe lucrărĭ tipărite de dascălĭĭ grecĭ, din Bucurescĭ şi Iaşĭ. Rangabe ne póte face cunoscute asemenea publicaţiunĭ. Noĭ ne mărginim a cita pre cele următóre:

a) Vestitele vitejiĭ ale luĭ Michaĭ Vodă . . . de Ieromonahul Neofit.—1806 Veneţia.

Acéstă carte va fi târdiŭ tradusă în românesce, la 1837, cu următorul titlu:

«Vestitele vitejiĭ | ale luĭ | Michaĭ Vodă, | ce aŭ stăpânit | ţéra românéscă şi Ardélul, | de la anul mîntuireĭ 1588 şi până la 1601 , care maĭ întâiŭ s'a tipărit | în limba grecéscă la anul 1806 la Veneţia, în poe | sie de smeritul Ieromonetul Neofit, iară acum întâiaşĭ-dată | tradusă din grecesce în rumânesce de Teodor M. Eliat şi date în tipar cu | cheltuiala şi cu îndemînarea unor iubitorĭ | de înmulţirea cărţilor în limba românéscă în anul 1837.

Pe contra pagină a titluluĭ Eliat ḑice:

---

(1) Se documentéză acésta prin versurile următóre:

Acéstă alfavită fiind slavonéscă
S'a tipărit în limba românéscă
De Iacob Mitropolitul,
Diortosit de Evloghie Smeritul,
Atuncĭ în ţéra moldovenéscă,
Iară acum în ţéra ardelenéscă,
De Michail Dir aşeḑĕtor slovelor
Şi îndreptător probelor.
Vĕ rog pre voĭ pravoslavnicĭ cetitorĭ,
Să fiţĭ greşalelor mele lesne iertătorĭ,
Nu numaĭ unde va fi lipsa slovelor,
Ce şi pentru aşeḑarea slogurilor,
Ca precum ceĭ călĕtorĭ doresc a sa odihnire
Aşa şi tipograful de a cărţeĭ sfîrşire.

www.dacoromanica.ro

«*Cilesce, frate Române, şi gîndesce la acest lăudat eroŭ şi judecă că cu adevĕrat a fost al Patrieĭ părinte!*

b) Γραμματικης | Γαλλικης | ἀκριβης Διδασκαλια | τοῦ | ὑψηλοτατου θεοσεβεστα | του καὶ | εοφωτατοῦ | αυθέντου καὶ ἡγεμονος | πασης | ουγροβλαχιας | Κυριου ̄χυριου |Ιοαννου | Νικολαου Κωνσταντινου |

КАРАТZА

Εν Βιεννη της Αουστριας. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ Γεωργίου Βενδώτου 1806.

Din prefaţa opuluĭ se vede că el fu scris la 1785.

c) Cartea de filosofie a luĭ Gotlieb Ainekie, trad. din limba elină de Marele Ban Gregorie Brâncoveanu, la 1806, la Viena, (deja citată maĭ sus).

Nu ne mirăm dar, că doĭ anĭ după timpul de care ne ocuparăm un Alexie Lazaru vine, după ce a tipărit la Buda traducerea sa din germană: «Intîmplările rĕsboiuluĭ *Franţozilor*», să vestéscă apropiata publicaţiune a uneĭ foĭ periodice prin următórea însciinţare:

ДНИЦИНЦЯРЕ

Тóте нѣмŭрнле Єŭропей чеде деценетате аŭ афлат, кŭм къ а скріе Газете, саŭ Новеле, ши ачеле а ле рмпъртъши ѡáменилор нѣмŭлŭй съŭ, е чѣ май рĸŭвїницáтъ мнжлочире де а лŭмина норóделе, кŭ ртѫмплателе але алтора фапте а ле абате де ла ръŭ, ши а ле адŭче спре чеде май бŭне. Прин новеле не рницїнцъм аша зик.рнд, къ май есте лŭме ши афаръ де цѣра ноастръ, ши ни се десконере а ціи ши чеде че се рнтѫмплъ р тóте зилеле прин алте рпъръцій ши църй департе; кŭ каре нŭ нŭмай се десфътѣзъ иним ши минтеа ѡмŭлŭй, каре дин фире аша е рнтокмитъ, кѫт пŭрŭреа се лŭптъ спре ціїнцъ, ши спре агонисире декŭноцинце ноаѡ; чи ши сŭфлетŭл се рбŭнътъцѣзъ, де време че четителе фапте реле але алтора, чеде че саŭ ртѫмплат асŭпра пъриницилѡр ши а фрацилѡр съй, асŭпра Домнилѡр ши Боѫрилор съй, асŭпра патрїей сале, кŭ фъръ де леце, кŭ некрединцъ, кŭ рдърътничіе рдръзните, не фак а не ргрази прекŭм де педѣпса ши чертареа ŭнор фапте ка ачесте, аша май вѫртос де некŭвїнца ши ръѡтатеа че ѡ кŭпринде р сѫнŭл съŭ, аша не рнвъцъм а нŭ лŭкра ŭнеле ка ачесте. Дин противъ кŭноскŭтеле але алтора фапте бŭне де крединцъ ши де кŭчеріе спре рпъратŭл ши спре патрїе де драгосте фръцѣскъ кътре де апрóпеле, де аскŭлтаре кътре домній ши Боѫрїй локŭрилѡр, де витежіе р ѿасте, ши де линиціе р време де паче, не апринд иним нóстръ, ши кŭ пŭтере не рдѣмнъ а ŭрма ŭнора ка ачецѣ. Нŭ нŭмай дарь фрŭмос ши десфътат лŭкрŭ есте ачесте новеле, чи ши де липсъ челŭй че нŭ вреа съ ръмѫе ѡрб де амѫндой ѡкїй.

Де ачіѫ ѡтъ ши Гречїй, ка ши Сѫрбїй, добѫндинд де ла рнълцатŭл

www.dacoromanica.ro

рпърат ал Аѹстрїей привилегїѹм спре ачѣа, кѹ сѫргѹинцъ даѹ новеле че се типъреск ла Бїена, нѣмѹлѹй съѹ; ши нѣмѹл атѫт чел Греческ, прекѹм ши чел сѫрбеск нѹ нѹмай кѹ бѹкѹріе, чи ши кѹ мѹлцъмитъ ле прїимеск.

Сингѹрй ной Рѡмѫнїй, мъкар къ не трацем вица де ла чел май слъвит нѣм рѧ лѹме, аникъ де ла Рѡмани, сѫнтем де ачел скѹмп Бистїарю линсиций. Ѧсъ сѹпт стъпѫинреа преа бѹнѹлѹй рпърат ал Аѹстрїей ФРЯНЦИСК ѦТѪЮ, кареле пъринцеще дорецe ка ши Ромѫнїй съ віе ла май бѹнъ рнвъцатѹръ, ми саѹ рвъпѫнат инима де драгосте: ка ши ртрѹ ачест лѹкрѹ съ слѹжеск нѣмѹлѹй мїеѹ. Пентрѹ ачѣа де воѭ фи рпїинцат де ла ѹбицїй мїей ромѫнй, къ бѹкѹрос ар прїими оѹн лѹкрѹ фолоситорю ка ачеста ши де се ва адѹна атѫта нѹмър де пренѹмераций, кат съ почй пѹрта кїелтѹѫла типраюлѹй анчй рѧ Краска Четате Бѹда ла Кръска Типографїе, мъ воѭ ркѹмъта а мъ анѹка ши де ачест лѹкрѹ пентрѹ драгостѣ нѣмѹлѹй. Ѧнтрѹ каре рнтѫмиларе нѹрѹрѣ, ши некѹрмат чинстицїй пренѹмераций рѧ тоатъ съптъмѫна де кѫте доаѡ ѿрй ар прїимй де ла мине Новеле пе кѫте о жѹмътате де коалъ, адекъ о коалъ пе съптъмѫнъ, ѹне орй ркъ ши май мѹлте алте врѣдниче лѹкрѹрй вом адъѡце. Акърора прец кѹ тоатъ кїелтѹѫла, ва фи де ла ѹн пренѹмерант 20 флориций немцецїй не ан, саѹ каре ва врѣ нѹмай не о жѹмътате де ан 10 флориций немцецїй; ѡръ рѧ баний тѹрчецїй пе ѹн ан 30 лей; пе жѹмътате де ан 15 лей.

Кѫнд воѭ фи рницїинцат деспре вререа Ромѫнилѡр рѧ трѣба ачеста, воѭ анѹмй ши локѹриле, оѹнде, ши ла карїй чинстицїй Негѹциторй съ се нѹмере май сѹс ârъта́цїй бани, ка съ-й почѹ прїимй рѧ врѣмѣ са. Нѹ липсѣце алта, фъръ Рѡмѫнїй съ се ârѣте рнлинтеа лѹмїй ши рнлинтеа нѣмѹрилѡр челѡр стрейне, къ нѹ крѹцъ ачѣ пѹцинъ кїелтѹѫлъ, че аѹ â фаче пентрѹ нокеле.

Алеѯїе Лазарѹ.

Ѧ БѹДА ла Кръска Типографїе а Оѹниверситатей Оѹнгѹрецїй, 1814.

Acest avis era alipit pe lângă călcâiul cărţeĭ: Інтѫмплъриле ръзбойѹлѹй Францозилор ши рнтоарчерea де ла Москва ш. ч. л., тълмъчитъ де пре немцїе де оѹн юбиторю де нѣмѹл Рѡмѫнеск ши кѹ кїелтѹѫла дѹмне-лѹй Алеѯїе Лазарѹ дате рѧн типарю. 1814 ла Бѹда рѧн кръска Типографне â Оѹниверситатей Оѹгѹрецїй.

*

Altă sorginte literară este însuşĭ poporul. Prin urmare ne-ar rămânea să ne ocupăm de acéstă sorginte, adecă de producţiunile *folkloristice* ale naţiuneĭ române. Dar folklorul nu póte a se limita în îngusta perióda, a căreia literatură scrisă am cercetat'o de la 1800—1812. N'am sci să determinăm calităţile şi scăderile folkloristiceĭ române pentru numaĭ 6 orĭ 12 anĭ de ḑile,

www.dacoromanica.ro

căcĭ caracterul național, aptitudinile și înclinările, simpatiile orĭ antipatiile unuĭ popor se stabilesc în curgere de mulțĭ anĭ. Tot asemenea și filiațiunea credințelor și a tradițiuneĭ, care se manifestă în producerile poporane nescrise, nu este opera a șése, orĭ ḑece, orĭ două-ḑecĭ de anĭ din istoria unuĭ popor. Cele ce le-a cântat românul în întreg secolul XVIII continuă a le cânta și în al XIX. De abia de se maĭ introduc, încetul cu încetul, elemente noue în folklorul român din acest secol.

Haiducul rĕsbunătoriŭ al nedreptățiĭ de care sufere sĕracul țĕran, continuă a fi personagiul favorit al doineĭ române. Jalea necoprinsă în adîncimea secolilor din urmă, învălue sufletul român și în secolul XIX: țĕranul asociază la jalea luĭ nemângâiată munțĭ și codri, natura întrégă.

Elemente noue în folklorul acestuĭ secol aflăm doar pre legendarul Napoleon Bunăparte, care cât p'aci să detroneze din fantasia poporuluĭ pre miticul *Alexandru Machedon*. Alt element: ura și sarcasmul contra Greculuĭ se adoagă și se manifestă tot maĭ cu putere, prevestind mișcarea de la 1821.

Un element noŭ în satira populară îl oferă Sêrbul, care recent emigrat prin satele oltene, în primiĭ două-ḑecĭ de anĭ aĭ secoluluĭ XIX, dă nascere ca și Bulgarul, acelor hazliĭ alcătuirĭ, carĭ vor avea un ilustru culegător în *Anton Pann*.

Muscalul nu încetéză nicĭ el, cu tótă pravoslavnicia luĭ, de a fi o țintă a glumelor istețe a poporuluĭ român. După ce el a numit purcelul de un an godac (goda=an în slavonesce); după ce la ceĭ maĭ marĭ din acest nem de dobitóce le strigă *hi 'eo!* (dute în slav.), după cum cânilor le grăesce nemțeșce: *marșir*, încă din vremea invasiuneĭ austriace a luĭ Coburg; Românul acum începe a-șĭ rîde și de franțuzésca scâlciată a boerimiĭ, cu *musu* și cu cheskevu=qu'est ce que vous.... Iară pe o scară maĭ largă manifestarea nemulțămirilor sale o face în stihurĭ satirice, netipărite și anonime, care boerimea le califică de eșite din *duhul «franțuzesc»*, precum ḑicea anaforaoa boerilor moldovenĭ și armargzarul lor către Pórtă, atuncĭ când satire orĭ pamflete fură aruncate de necunoscuțĭ în chiar trăsura Mitropolituluĭ Veniamin și chiar pe scările palatuluĭ sĕŭ.

Folklorul român din sec. XIX nu are a se împrumuta aprópe cu nimic de la vecinĭ. Poloniĭ nu maĭ esercită nicĭ o influență în Moldova. Nicĭ o influență nu aŭ a primi Românii de la Ungurĭ, de care sângeros 'șĭ-aŭ bătut joc aĭ luĭ Horia, nu numaĭ în timpul rĕscóleĭ celor treĭ eroĭ, dar și mult timp după aceea, în sec. XIX. Nu Bulgariĭ, nu Sêrbiĭ, nicĭ Turciĭ aŭ putut deveni factorĭ culturalĭ pentru poporul român. Așa că producțiunea populară românéscă d'inainte de Regulamentul organic este cu totul autochtonă, scântee licărind în cenușele trecutuluĭ și carĭ numaĭ deacă va

www.dacoromanica.ro

fi la timp hrănită cu combustibile, va putea reaprinde foc încălḑitor şi luminător.

Şi poporul român pe tótă ḑioa se desparte maĭ mult de clasele culte şi manifestaţiunile luĭ pe tótă ḑioa sunt de o natură opusă manifestaţiunilor culturale ale claselor boerescĭ. Acéstă clasă s'a deprins încă, de la finea secoluluĭ trecut a trăi cu traiŭ străin: în casă, afară, la petrecerĭ, boerul caută a se apropia tot maĭ mult de Némţ, de Muscal, ba şi de Francez.

Poporul continuă cu horele, brîul, danţurile luĭ, iar în curţile boerescĭ valsul şi contradanţul alternând în basmaoa, cu piperul, nu maĭ daŭ loc danţurilor naţionale. Tot asemenea în tóte manifestările vieţiĭ despărţirea poporuluĭ de clasa cultă se face tot maĭ mare, cu tótă încercarea de reacţiune, ce icĭ — colea se manifestă, ca consecinţă a deşteptăriĭ consciinţeĭ naţionale, care pregătesce destul de răpede mişcarea naţională de la 1821.

Aceste consideraţiunĭ generale vor rĕsări în lumină maĭ mare, când vom avea a urmări, în mod documentat, faptele precursoriĭ ale mişcăreĭ de la 1821, căcĭ încă odată, noĭ nu am admis şi nu putem admite, că acea mişcare este un fenomen fără legătură cu trecutul şi cu întréga destăşurare a vieţiĭ românescĭ.

CAP. XXII.

Justiţia.

Organisaţiunea Justiţieĭ nu se schimbă în timpul administraţiuneĭ rusescĭ până la pacea de la anul 1812 şi evacuarea principatelor de oştirea rusésca. Câte-va mĕsurĭ maĭ mult disciplinare, câte-va circulărĭ directive, date de preşedinţiĭ séŭ vice-preşedinţiĭ muscalĭ aĭ divanurilor, cu referinţă la mersul justiţieĭ, fie civile fie penale; câte-va procese de óre-care însemnătate maĭ mare; câte-va scandale care agită societatea şi ating domeniul justiţieĭ; iată tot ce putem releva pentru ţéra românéscă, din cursul anilor 1806—1812.

Pentru Moldova şi în special pentru Basarabia vom trata într'un deosebit paragraf din respectul justiţieĭ, căcĭ acolo se organiséză departamente saŭ tribunale, după esemplul celor munteneścĭ.

Maĭ 'nainte de tóte să aducem în notă, după actele inedite ce posedem, schimbările întîmplate în personalul judecătoresc, în ţéra românéscă, între aniĭ 1808—1812.

Din documentele aduse la note, se póte vedea că justiţia era încredinţată în mare parte, tot în mânĭ românescĭ (1).

(1) Iată statul judecătorilor din judeţe la 1 Maiŭ 1808:

www.dacoromanica.ro

Personalul diverselor «*Departamenturĭ*» se preface destul de des în de-

---

La Rîmnicul-Sărat Dumitrache Soroglu Cluceru, ginerele Stolniculuĭ Done.
La Buzĕŭ. Biv. Vel. med. Ioniță Boerescu, înlocuit la 28 Ianuarie 1808 prin biv. vist. Iordache.
La Ialomița. Biv. Vel. Med. Mateĭ Ciupelnicénu, dar ne vrênd să mérgă s'aŭ orînduit în locul Clucerul Iancu Glavă din Têrgoviște.
Prahova. Biv. al 3-lea log. Dim. Călinescu înlocuit apoĭ la 25 Sept. 1808, prin Barbul Movilă biv. al 3-lea vist.
Dâmbovița. Biv Vel. slugerul Matraca și de la 28 Decembrie 1808 pitarul Constantin Vlastu.
Argeș. Biv. Vel. Med. Nicoli, apoĭ de la 1 Noembre 1808 Constantin Drugănescu, apoĭ de la 18 Iunie 1809 Gr. Drugănescu.
Ilfov. Iamandache Mehtupciu biv. 2-lea Vist.
Vlașca. Slug. Scarlat Grecénu.
Teleorman. Pitarul Pleha, apoĭ la 1 Noembre 1808 Șatrarul Constantin Mavrodin.
Olt. Biv. Cluc. za arie Ianachi, din 1 Maiŭ 1808, iar de la 5 Februarie 1809 s'aŭ rînduit Rătescu.
Muscel. Biv C. Pitar Manolachi de la 28 Februare 1809 succedând luĭ Constantin sin med. Sterian, care acesta succedase la 30 Septembre 1808 luĭ biv al 3-lea Logofĕt Nicolae Rucărénu.
Vâlcea. Dumitrache Brănescu.
Saac. Costacopolo apoĭ Pandele Postelnicelul la 13 Aprilie 1809, care urmase luĭ Ioniță Olănescu. (*Cod. LVI, fila 116 verso*).

Judecătoriĭ orânduițĭ la Februarie 1810.

La Ilfov aflăm tot pre Mehtupciu Biv 2-lea Vistier, la Argeș, acum este Clucerul Enache. La Jiul de jos (Dolj). Radu Mănescu. La Jiul de sus (Gorj), Chiriță Șetraru. La Vâlcea în locul luĭ Dumitrache Brănescu este Preda Bujor Serdar. La Mehedințĭ este Pitarul Dinu. La Romanațĭ Vistiernicul Ghiță. (*Cod. LVII, fila 76 v.*)

Carte de judecător de județ.

..... Să aibă a căuta tóte pricinile de judecățĭ ale locuitorilor, cu bună cercetare împreună cu Ispravniciĭ séŭ când ispravniciĭ vor fi însărcinațĭ cu alte treburĭ ale județuluĭ, numitul judecător nelipsit să caute judecățile în tótă vremea fără de a lipsi încóce și încolo, căcĭ pentru aceea aŭ orînduit Divanul osebit de ispravnicĭ și judecătorĭ, ca să caute maĭ cu înlesnire și fără de zăbavă pricinile de judecățĭ ce vor avea locuitoriĭ și dumné-vóstră Ispravnicilor, cunoscêndu-l de judecător, să-ĭ dațĭ mână de ajutor, cu ómenĭ de slujbă, pentru ceĭ ce vor fi a se aduce și a se scóte în judecată. Și pentru fie-care pricină ce va judeca, să facă hotărîre în scris, dréptă, fără de hatîr și voĭe veghiată. Iar pre ceĭ ce nu se vor odihni de acolo, să le dé la mână osebit soroc în scris,

www.dacoromanica.ro

cursul ocupaţiuniĭ rusescĭ. Observăm că *Departamentul de opt* începe a fi numit «*Departamentul politicesc*», spre deosebire de cel criminal.

Dăm în note numele diferiţilor membri numiţĭ la Departamenturĭ şi în genere la orĭ-ce instanţă, unde se face judecată, precum agie, spătărie, etc. (1)

---

cu ḑi orînduită, spre a venì la Divan. Pentru care pricine ce va căuta şi va judeca să aibă a ţinè condică deosebită, întru care să trècă tòte cărţile de judecată, anaforalele, cu bună orînduèlă, precum şi zapisele de învoire şi împăciuire asemenea, şi aşa judecătorul să caute judecăţile şi să facă hotărîre în scris. Iar împlinirea după hotărîre să se facă de către Ispravnicĭ, la care împlinire să nu se amestece judecătorul. Drept aceea poruncesce Divanul, mazîlilor, breslaşilor şi tuturor locuitorilor, de obşte, ca fieş-care pentru pricinile ce vor avea să mérgă la orînduitul judecător.— 1810. *(Cod. LVII, fila 69.)*

La departamentul de opt găsim în 1809 pre Clucerul, Stanciu, Căminarul Nestor, Serdarul Anton, Serdarul Nicoli, Slugerul Lupea, Slugerul Răducanu Greceanu, Slugerul C. Greceanul şi Med. Mihail Pantazoglu.

La departamentul de şépte: fostul mare Logofĕt C. Caliarch, Stolnicul N. Creţianul, Stolnicul Nicoli, Med Mateĭ Greceanu, Slug. Toma Comino, Şetrarul N. Prăşcoveanu şi Şetrarul Ilie Raţiuc. (*Cod. LVII, fila 77 v.*)

(1) *Boerii judecătorĭ aĭ departamentelor ce s'aŭ rînduit acum la lét. 1808 Octombre 22.*

La departamentul de 8.

Căminarul Nestor, Stolnicul Ioniţă ot Brâncoveanu, biv Vel Serdaru. . . . . biv Vel Slugerul Michaiŭ Bărbătescu, biv Vel Slugerul Constantin Lupea, biv Vel Medelnicerul Nicolae Roşca, înlocuit la 15 Maiŭ 1809 de Slugerul Răducanu Grecènu, biv Vel Slugerul Costache Grecènu şi Constantin Tufénu.

La 1809 luna August maĭ găsim funcţionând la acest departament de 8, dar ca supra-numerar şi pre un Clucer Stanciu.

La departamentul de 7.

Dumnè-luĭ biv Vel Logofĕt Costache Caliarh, paharnicul Const. Fotino serdarul Ioan Ghinea, înlocuit la 9 Ianuarie 1809 prin stolnicul Creţeanu; serdarul Stroe, slugerul George Artino, clucerul Ioan Trăsnea şi biv al 2-lea Logofĕt Enache Ilaftea.

www.dacoromanica.ro

An după an iată actele inedite ce avem de adus din resortul justiţieĭ:

La Departamentul Criminalion.

Stolnicul Enache ot Radu Vodă, serdarul Antonie Fotino, serdarul Constantin Orĕscu, slugerul Constantin Otopénu, slugerul Tolea Comino.

Maĭ apoĭ găsim în locul luĭ Antonie Fotino pe stolnicul Constantin Caragea şi în locul luĭ Orăscu pe Constantin Caclica.

La 22 Octombrie 1808 întâiul Divan scrie judecătorilor de maĭ sus de la tóte departamenturile:

«Cinstiţĭ dumné-vóstră boerĭ judecătorĭ . . . . . fiind-că Divanul a găsit cu cale de v'aŭ orînduit judecătorĭ, iată printr'acest pitac vi se face cunoscut, să aveţĭ dar a urma după datoria slujbeĭ dumné-vóstră, cu a vĕ aduna în tóte ḑilele necontenit la departament, spre a cerceta fără de pregetare pricinile de judecăţĭ, ce se orînduesc la acest departament şi după datorie dreptatea să o păziţĭ cu mare scumpătate şi anaforalele să se facă fără de zăbavă, ca să nu şédă ipothesiariĭ adăstând cu perdere de vreme şi cu zadarnice cheltuelĭ.—1808, Octombrie 22. *(Cod LVI, fila 112 verso).*

Personalul de la unele instanţe în 1809.

La Departamentul de criminalion.

Stoln. Constantin Caragea, Stoln. Ioan ot Brâncoveanu, Serdarul Constantin Orăscu, Medelnicerul Mateĭ Kaclica, slugerul C. Otopénu, slugerul Gianake.

Biv trete log. Iancu Basma, polcovnicul Antonache, Iancu Slătinénu, Medelnicerul D. Costacopulo.—1809, Octombre 23. (*Cod. LVII, fila 78.*)

Numirile de sus sunt cu pitacul Divanuluĭ întâiŭ şi Comitet al Valahieĭ pe ḑiua de 22 Octombre 1809.

Pitacul e semnat de Dositeĭ Mitropolitul, Constantin Vistier, Radu Golescu, Ştefan Vist. Vel Logofĕt.

Asemenea aflam *judecătorĭ la Spătărie*: Polcovnic Ion Creţénu vechiŭ şetrar, Mateĭ Popescu 1809 Iunie 1, în locul şetraruluĭ Viişorénu.

Asemenea *judecătoriĭ de la Agie.* Medelnicerul Sterian, vechiŭ serdar, N. Cuzi, 1809 Martie 30, Şetrarul Egul 1809 Octombre.

S'aŭ numit zapciĭ Divanuluĭ: Grigore fiul Stolniculuĭ N. Creţénu vătaf de aproḑĭ.—1809, Octombre 30. (*Cod. LVII, fila 79.*)

La 1810 Iulie 30 eraŭ judecătorĭ la departamentul de 7 următoriĭ: Nestor Căminar, Constantin Medelnicerul, Constantin Serdarul, Mateĭ Popescu Şetrar, Gheorghe Slugerul, Ion Cantacuzino, Anton Polcovnicul. (*Cod. LXVII, fila 125.*

Maĭ apoĭ în 1811 iată schimbările urmate:

Judecătoriĭ ce s'a orînduit pe la departamenturĭ, létul 1811, Februarie 25.

La departamentul de criminalion.

Dumné-luĭ Stolnicul Caragea Serdarul Pascal, Medelnicerul Caclica,

www.dacoromanica.ro

In 1809 se modifică tariful tăinăturilor ce se dedeaŭ până aci la lipcanĭ

Slugerul Gianache; Slugerul N. Anton, biv III Log., Zamfir. logofețel condicar, și cu III Logofĕt Petrache.

La finea anuluĭ 1811 C. Caragea se retrage, cum arată acest atc. Intâiul Divan către Generalul Comino.

Cu cinste facem arĕtare Excelențeĭ Tale, că dumné-luĭ biv Vel Stolnicul Costache Caragea judecător de la departamentul de criminalion, prin alăturata jalbă ce a dat Divanuluĭ, arată că, aflându-se în bólă de neputință, nu póte a maĭ urma datoria slujbeĭ, făcênd rugăciune de a fi slobod din dregătoria acésta și în locul dumné-luĭ să se orînduiască altul. Pentru care Divanul va socoti și pre cine va găsi *destoinic* de acéstă trébă îl vom arĕta Excelențeĭ Tale. Iar pentru dumné-luĭ stolnicul ce singur se lépădă, nu lipsim a o face cunoscută Excelențeĭ Tale.—1811, Dec. 19. (*Cod. LXVI, fila 176.)*

La departamentul Spătăriceĭ.

Paharnicul Ioan Crețénu, Slugerul Artinos.

La departamentul Agieĭ.

Medelnicerul Sterian.—1811, Februarie 25.

De la întâiul Divan, poruncă către ceĭ de la Criminalion..

Cinstiți d-vóstră boerĭ judecătorĭ de la departamentul de Criminalion ce maĭ sus sunteți arĕtați, fiind-că la acest departament sunt cele maĭ de 'nainte pricinĭ adică ale vinovaților, unde trebue a se cerceta cu scumpete spre descoperirea adevĕruluĭ, ca cel nevinovat să-și afle îndreptarea, iar cel vinovat, după a sa învinovățire să se osândéscă după pravilă; de aceea și Divanul a ales pre d-vóstră, ca nisce practicoșĭ, de v'a orînduit judecătorĭ la acest departament, să aveți dar a urma după datoria slujbeĭ d-vóstră cu a vĕ aduna în tóte ḑilele necontenit la depertament, a căuta fără de pregetare pricinile de englimatica și alte pricinĭ ce se orînduesc de la Divan, și după pravilă urmând și dreptatea păzind cu scumpete, după povățuirile excelențeĭ sale d-luĭ senatoruluĭ, să faceți și anaforale fără de zăbavă, și dumné-ta Vel Logofĕt de țéra de sus să facĭ cunoscut și la cinstita visterie, ca să se așeḑe la catastihul lefilor. — 1811, Februarie 25. (*Cod. LXXI fila 80 v.)*

Gavriil Mitropolit și Exarch, al Ungro-Vlahieĭ Ignatie, sovetnic Loghinov, Vel Vistier, Vel Logofĕt.

www.dacoromanica.ro

trimişĭ în misiunĭ, cum şi taxele obligatóre a se da celor trimişĭ ca *mumbaşirĭ*, de către persónele carĭ aŭ să le execute.

Personalul Justiţieĭ în 1811—1812.

Judecătoriĭ ce s'aŭ rînduit acum după predlojenia dumné-luĭ senator Crasno Miloşievicĭ, scrisă de la Februarie 16, pentru care este şi predlojenia dumné-luĭ viţ prezidentuluĭ, scrisă de la Februarie 17.

La Departamentul politicesc.

Intâiul loc. Dumné-luĭ Stolnicul Grigorie Asan, are să intre de la Martie 29, în locul Paharniculuĭ Constantin Fotino.

Al doilea loc.—Stolnicul Nicolae Creţeanu rĕmâne precum a fost până la Iulie 15.

Al treilea loc. — Iordache Rudeanu în locul Serdar. Enăchel, să intre Martie 29.

Al patrulea loc.—Slugernl Costache Greceanu în locul Serdaruluĭ Nicolae Roşca.

Al cincilea loc.—Niţă are să intre de la Martie 29, în locul pitaruluĭ Haralamb.

Al şaselea loc.—Serdarul Mihaiŭ Greceanu, are să intre la Maiŭ 29, în locul Medelniceruluĭ Andreĭ Negulescu.

Al şéptelea loc.—Asemenea de la Martie 29, în locul Slugeruluĭ Nicolae, Serdarul Filodor.

La Departamentul Criminalion tot după acceleaşĭ predlojeniĭ.

Intâiul loc.—Stolnicul Constantin Caragea rĕmâne pe alt an.

Al doilea loc.—Şetrarul Constantin Calistrat în locul Serdaruluĭ Năstase, să intre la Martie 29.

Al treilea loc.—Medelnicerul Caclica rĕmâne şi pe al doilea an.

Al patrulea loc.—Slugerul Constantin Lupea rĕmâne până la sfîrşitul soroculuĭ, adică până la Septembrie 8.

Al cincilea loc.—Medelnicerul Alexandru Pală în locul Slugeruluĭ Nicolae Anton, are să intre la Martie 29.

La Spătărie: Slugerul Artino, Aprilie 1, şi Slugerul Porfirogheni.

Medelnicerul Spirea, Slugerul Dinu Otopeanu, Agie.

Slugerul Dumitrache Topliceanu, II-lea Logofĕt de jos, 1812, Martie 15. II-lea Logofĕt Ion Ralet s'aŭ înoit şi pe acesta. 1812, Martie 15.

Judecătoriĭ Departamentelor din Craiova nu sunt schimbaţĭ în totalitate.

In decursul anuluĭ 1808, găsim 2 schimbărĭ, ce se pot vedea în documentul următor:

www.dacoromanica.ro

Iată acest act:

Chiverniséla ce se cuvine a se da lipcanilor de acum înainte.

Tal.

2 la Urziceni sud Ialomița, când sunt ispravnicii acolo, din taleri 1.
4 la Sloboția, din taleri 2.

De la întâiul Divan și Comitet al Principatului Valahiei.

Fiind-că Divanul din predlojenia Excelenței Sale d. senator Crasno Miloșevici, scrisă de la Februarie 16, aŭ găsit cu cale de aŭ orînduit judecător la Departamentul politicesc ot Craiova pre Sluger Drăghiceanu Băbeanu, i s'a dat acéstă carte a Divanului, ca să fie cunoscut de judecător la acest Departament și dimpreună cu cei-l-alți boeri judecători să se strîngă pe tóte ḑilele la orînduita casă de judecătorie, ca să caute pricinile de judecăți câte li se vor orîndui în scris de către dumné-lor boerii divaniți ai Craioveĭ, cu sîrguială, nelipsit păzind la Departament, silindu-se pentru dreptate a face hotărîrile după pravile, spre a-și afla fiesce care năpăstuire îndestularea sa fără de a se zăbovi și a-și perde vremea lor cu îndelungată așteptare la Departament, urmând după bună-voința Divanului întru tóte fără de cusur, iar purtându-se cu lenevire la datoria slujbei sale, ori făcênd hatîr séŭ voĭe veghiată, va fi scăḑut și osîndit după pravilă. Scriem d-vóstră, boerilor divaniți, să-l sciți pre mai sus numitul judecător la acest departament.—1808, Oct.

Semnați: Dositei Mitropolit, Iosif Argeș, Constantin Vist., Stefan Văcărescu, Isac Ralet.

Acest pitac se adreséză și Caimacamului Craioveĭ.

Tot la 1808 Oct. Comitetul din Bucurescĭ numesce judecător la Departamentul de Criminalion din Craiova pre Medelnicerul Constantin Sevastian cu întărirea numiriĭ de către Miloșevici, din 16 Octombre. Redacțiunea actului e identic cu cel de sus. *(Veḑi Cod. LVI, fila 38 verso.)*

Iată personalul Departamentelor din Craiova din 1809 până la 1812.

La Departamentul Criminalion ot Craiova.

Medelnicerul Constantin Sebastian, înlocuit la Maiŭ 2 anul 1809, de Mihalache Economu.

Șătrarul George Tătoianu înlocuit la 8 Maiŭ 1809, de Const. Portărescu și mai apoĭ de Slugerul Dimitrie.

Clucerul Dimitrie Sandulache înlocuit apoĭ de slugerul George Tătoianu și apoĭ de Ioniță Ghimpețeanu.

Bărbuceanul sin Șătrarul Vlădoianu înlocuit de Dincă Poenaru, la 8 Maiŭ, 1809.

Iŏn 3-lea Logofĕt, Dumitru Condicaru.

www.dacoromanica.ro

Tal.
4 la pod împotriva Hârşoveĭ, din taleri 2.
4 la Buzĕŭ, din taleri 2.
4 la Lirescĭ, din taleri 2.
6 la Focşanĭ sud slam Rîmnic, din taleri 3.

La Departamentul de 4 ot Craiova.

Slugerul Nicolae Brăiloiu, apoĭ înlocuit cu Slugerul Dinică Buzescu.
Slugerul Drăghicénu, Băbénu.
Iordache Bănescu, înlocuit cu Serdarul Alecu Bengescu.
Stefan sin Paharnicul Vrosie, înlocuit cu Ghiţă Jianu Armaş.
La Divanul Craioveĭ, aflăm ca al treilea Logofĕt pre Dinul Circea şi apoĭ pre Vasile Stolojanu. Tudorache e Condicariŭ. *(Cod. LVI, pag. 120).*

La Divanul Craioveĭ, 1811, Februarie 8.

Dumné-luĭ Logofĕtul Bibescu, Clucerul Cornea Brăiloiu, Clucerul Vlădoianu, Clucerul Oteteleşanu.

La departamentul de patru ot Craiova.

Slugerul Dumitru. Pitarul Ión Ghimpeţénu; s'a orînduit în locul sĕŭ polcovnicul Dimitrie Bălăcénu, 1811, Octombre 5, Vistierul Petru Portărescu, Armaşul Teodoranu. Şi s'a iscălit Mitropolitul, vornicul Isaac Ralet şi Vornicul Manolache. *(Cod. LXI, fila 81.)*

Judecătoriĭ Divanuluĭ Craioveĭ.

Dumné-luĭ biv Vel Logofĕt Costache Samurcaş, biv Vel Logofĕt Dumitrache Bibescu, biv Vel Clucer Cornea, biv Vel Clucer Ion Vlădoianu, biv Vel Clucerul D. Brăiloiu, biv Vel Clucerul Constantin Oteteleşanu, biv Vel Clucerul Haralambie. Al treilea biv Vel Logofĕt Manolache sin Şetraru Voicu, Ion Pieptea Condicarul, 4 Logofeţĭ de Divan. (*Cod. LVI, fila 120.*)

Divaniţiĭ şi judecătoriĭ de la Divanul Craioveĭ carĭ s'aŭ orînduit după predlojenia d-luĭ senator de la 16 Februarie, létul 1812;

La Divanul Craioveĭ.

Dumné-luĭ Logofĕtul Dumitrache Bibescu, Clucerul Ión Vlădoianul, Clucerul Cornea Brăiloiu, Clucerul Dumitrache Brăiloiu în locul Cluceruluĭ Dincă Oteteleşanu, Clucerul Constantin Oteteleşanu prostichiŭ în urmă tot la Februarie.

www.dacoromanica.ro

Tal.
2 la Ploescĭ, din talerĭ 1.
4 la Săcuenĭ, din talerĭ 2.
4 la Câmpina, din talerĭ 2.
2 la Vlașca, din talerĭ 1.
2 la Dâmboviță, din talerĭ 1.
6 la Muscel, din talerĭ 3.
6 la Argeș, din talerĭ 3.
8 la Câinenĭ, din talerĭ 4.
4 la Vâlcea, din talerĭ 4.
10 la Tîrgovisce, din talerĭ 5.
4 la Teleorman, din talerĭ 2.
6 la Olt, din talerĭ 3.
8 la Craiova, din talerĭ 4.
10 la Mehedințĭ, din talerĭ 5.
10 la Lagărul, de peste Dunăre când se trimet la deputat.
10 iar la Lagărul de peste Dunăre când se trimet cu poșta împĕrătéscă de *expediție*.
8 la Brăila, din talerĭ 4.
10 la Galațĭ, din talerĭ 5.
20 la Iașĭ, din talerĭ 10.
30 la Tumbasarĭ, cu stafeturĭ de la expediție din talerĭ 5.

La departamentul politicesc din Craiova.

Pitarul Ioniță Gănescu în locul Socotĕnuluĭ, să intre la Martie 29. Armașul Grigore Jianu în locul luĭ al II lea armaș Ghiță Jianu, Constantin Brătășanu. . . . Grigore Cnĕzul în locul luĭ Iordache Oteteleșanu. Aceștĭ 3 din urmă de la 18 Iunie 1812. II Vistier Dincă Poenaru.

La departamentul de criminalion din Craiova.

Pitarul Lambru Vilara rĕmâne la 18 Iunie 1812 tot pitar Lambru; Polcovnicul Dumitrache Bălăcĕnu tot polcovnic Bălăcĕnu; Visternicul Petre Portărescu, Visternicul Mihaiŭ la 18 Iunie ce ĭ ḑic și Economu; Armașul Teodoranu mort, rînduit Dumitrache Spirea, Februarie 11; Dumitrache Păun, 1812, Iunie 18. Cărțile sunt scrise de la 28 Februarie.

De la Excelența Sa Șteter.

Senatorul întăresce pre polcovnicul Bilciurĕnu la judecata departamentuluĭ criminalion ot Craiova în locul pitaruluĭ Ioniță Mișcățĕnul, carele a cerut voie fiind bolnav.—1811, Octombre 5. (*Cod. LXVIII, fila 13 v.*)

www.dacoromanica.ro

Tal.
30 la Odesa. Asemenea.
8 la Braşov, din talerĭ 4.
4 la Giurgiu, din talerĭ 2.
2 la Oltenița, din talerĭ 1.

Trapedele Mumbașirilor.

Tal.	Par.	
12	20	Slam-Rîmnic, din talerĭ 6 banĭ 30.
7	20	Buzĕŭ, din talerĭ 3 banĭ 90.
7	20	Saac, din talerĭ 3 banĭ 90.
7	20	Prahova, din talerĭ 3 banĭ 90.
10		Ialomița, din talerĭ 5.
4		Ilfov, din talerĭ 2.
7	20	Dâmboviță, din talerĭ 3 banĭ 90.
5	30	Vlașca, din talerĭ 2 banĭ 80.
7	20	Teleorman, din talerĭ 3 banĭ 90.
10		Muscel, din talerĭ 5.
10		Argeș, din talerĭ 5.
10		Olt, din talerĭ 5.
10		Romanațĭ, din talerĭ 5.
12	20	Vâlcea, din talerĭ 6 banĭ 30.
12	20	Dolj, din talerĭ 6 banĭ 30.

Judecătoriĭ Craioveĭ ce s'aŭ orînduit din vremea d-luĭ vice-president Constantin Ghica și dumné-luĭ Banu Varlaam după a dumné-luĭ fóie.

1812, Iunie 18. Departamentul criminalion.

Pitarul Lambru Vilara, Postelnicul Dumitrache Băncinénu, II Visternic Mihalache Economu, Fotache Căianu.

Departamentul de patru.

Al II Armaș Niță Jelescu, Constantin Brătășanu, Iordache Oteteleșanu, al II Vistier Dincă Poenaru, iar Divaniţiĭ nu s'aŭ schimbat acum.

Cărțile ce se daŭ de la Divan la 2 vornicĭ în létul 1812.

Cartea 1 luĭ Nedelcu zet Petcu în locul luĭ Petcu ce a murit. O carte luĭ Anghel sin Tóder. în locul luĭ Grigore ce s'a iertat. Aceste cărțĭ s'aŭ adresat la dumné-luĭ vel Vornic al treilea Const. Filipescu.

www.dacoromanica.ro

Tal. Par.
15 20 Gorj, din talerĭ 7 banĭ 60.
5 Mehedinţĭ, din talerĭ 7 banĭ 60.

La 6 Decembre 1809 întâiul Divan aprobă acéstă aşeḑare.

La 5 Noembre 1809 Visteria raportéză Divanuluĭ că după jalba dată de Lipcanĭ şi Cămăraşĭ arĕtând că cheltuiala de drum ce li se dă în timp de pace, când era tóte lucrurile eftine nu li se ajunge acum când lucrurile sunt cu preţ îndoit, află de cuviinţă, că atât cheltuiala lipcanilor şi a cămăraşilor cât şi trepedele mumbaşirilor să urmeze de acum înainte după lista de maĭ sus.

Se complectéză şi stégul copiilor de casă, după reclamaţiunea Vĕtafuluĭ de curte.

Vistierul recunósce că are dreptate vătaful de curte, când reclamă că nu are în complect stégul copiilor de casă, fiind numaĭ 6 în loc de 40 de ómenĭ «după Caidul Visterieĭ şi că numaĭ cu 6 ómenĭ nu póte sĕvîrşi poruncile Divanuluĭ» maĭ vîrtos acum, într'aceste vremĭ iuţĭ, când trebue poruncile să se săvîrşéscă la vreme, cu grabă şi fără de cusur.

La 13 Aprilie 1810 ordonă complectarea stéguluĭ cu ceĭ 34 ómenĭ carĭ lipsesc.

In Iulie 1810 Engelhard inspectéză Divanul pe neaşteptate şi nu găsesce pre toţĭ boeriĭ divaniţĭ, ceea ce motivéză următorul pitac:

De la întâiul Divan

Cinstit dumné-ta Vel Vornice de ţéra de sus Constandine Creţulescule i d-ta Vel Logofĕt de ţéra de sus Teodorache Văcărescule şi dumné-ta Vel Logofĕt de ţéra de jos Dumitrache Racoviţă, Exc. Sa general maior vicepresidentul Divanuluĭ i cavaler Engelhard *viind alaltăierĭ la Divan*, aŭ mers la odaia unde se adună de judecă dumné-lor boerii Veliţĭ şi găsind numaĭ pre doĭ din dumné-lor, aŭ făcut întrebare pentru nevenirea dumné-vóstră şi aŭ poruncit ca să daţĭ în scris, orĭ că veţĭ fi următorĭ datorieĭ diregătorieĭ spre a vĕ aduna la Divan pe tóte ḑilele şi a căuta pricinile de judecăţĭ, ce vi se vor orîndui, séŭ că nu voiţĭ a veni, spre a şci Exc. Sa, ca să orînduiască alţiĭ în locul dumné-vóstră, orĭ de veţĭ fi bolnavĭ, a ḑis Exc. Sa, că va orîndui doctor a cerceta de bóla dumné-vóstră de este adevĕrată. De aceea dar, Divanul face cunoscut d-vóstră porunca Exc. Sale şi cu acest în adins trimis aşteptăm rĕspunsul ce se cere.—1810, Iulie 9. (*Cod. LVI, fila 104 verso.*)

Semnaţĭ: Ignatie Mitropolit, Istrate Creţulescu, Const. Bălăcénu, Vel Vist.

Cu tóte acestea Divanul lucra în fie-ce ḑi şi resolva multe procese. Aşa

www.dacoromanica.ro

putem documenta că de la 1 Ianuarie 1808 până la 15 Maiŭ acelaşĭ an Divanul a resolvit nu maĭ puţin de 124 de procese (1).

Divanul este obligat să se adune vara diminéţa la 6 ore europene (1 oră turcéscă) ca să dea zor la căutarea proceselor, maĭ ales protimisind pre ale ţĕranilor, ca să nu maĭ peardă timpul prin Bucurescĭ, acum că 'ĭ cer lucrările agricole să stea la ţéră. *(Cod. LXV, fila 169 v.)* (2).

Un act insolit aflăm, din 22 Iulie 1809, prin care Divanul, spre a resplăti serviciile aduse ţĕriĭ de Clucerul Stanciu timp de 40 de anĭ, îl rînduesce judecător la Departamentul de opt «nu în locul altuia, ci adaus peste câţĭ sunt acum acolo rînduiţĭ judecătorĭ», făcêndu-i-se léfă de 300 talerĭ pe lună. Va să ḑică Departamentul de opt, devine pentru cât-va tìmp, Departament de nouă (3).

Pe lângă boeriĭ divaniţĭ funcţionaŭ nisce impiegaţĭ carĭ, după noĭ, eraŭ fórte importanţĭ în justiţie. Aceia eraŭ zapciiĭ de divanurĭ. Acestora le acordă întâiul Divan în 1808 şi 1809, cât şi logofeţilor de Divan, privilegiĭ reînoite (4).

---

(1) Dintre aceste procese vom menţiona: Reclamaţiunea episcopuluĭ de Argeş contra locuitorilor de pe moşia Corbĭ, că nu se supun la clacă după obiceiul pămîntuluĭ şi că aŭ tăiat pomĭ din pădure în silnicie. Judecata aŭ obligat pre ţĕranĭ să se supună.

(2) Comitetul scrie Divanuluĭ să împlinéscă poruncile ce se vor da de aicĭ de la Divan fără de a se face vre-o năpăstuire la vre-o parte şi spre a lua fieş-care pricină sĕvîrşirea eĭ în vreme, a nu se zăbovi epotesiariĭ perḑêndu-şĭ vremea lor cu prelungirea judecăţilor.—1811, Ianuarie 28.

Ignatie Mitropolit, Iosif Argeş, Manolache Creţulescu, Constantin Ghica Banul, Sovetnic Loghinov, Vel Vist., Vel Logofĕt.»

(3) *De la Divan.*—Fiind-că dumné-luĭ biv Vel Clucerul Stanciul s'aŭ aflat slujind patrieĭ în vreme de 40 de anĭ trecuţĭ, cu multă trudă şi ostenélă, precum este sciut de obşte, purtându-se în tótă diastima acésta cinstit şi cu plăcute urmărĭ, de aceea dar cu cale este a avea în tótă vremea de la dreptatea stăpâniriĭ, un cuviincios ajutor de mângâere bĕtrâneţelor sale spre semn de resplătire ostenelelor ce aŭ cheltuit într'acéstă curgere de anĭ. Decĭ iată prin acest pitac îl orînduesce Divanul judecător la departamentul de 8 nu în locul altuia, ci adaus peste câţĭ sunt acum acolo rînduiţĭ judecătorĭ, căruia i se rînduesce şi léfă câte talerĭ 300 pe lună. Pentru care şi scrie, dumitale frate Vel Vist. să-l aşeḑĭ la catastihul lefilor cu numita sumă, care să se urmeze a i se da de la ḑi'ntâiŭ a viitoriuluĭ August. 1809, Februarie 22. *(Cod. LVI, pag. 75 verso.)*

(4) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

Cinstite dumné ta frate Vel Logofĕt de ţéra de sus, fiind-că zapciiĭ Divanuluĭ se jăluesc că nu li se păzesce rînduiala şi cumpănirea dreptăţiĭ

www.dacoromanica.ro

Tot asemenea importanţĭ factorĭ aĭ justiţieĭ eraŭ şi Logofeţiĭ al treilea şi Logofĕful Condicar de pe lângă departamenturĭ. Acestora le reînoesce lĕfa şi privilegiile primul Divan în Aprilie 1808, întocmaĭ ca la Logofeţiĭ de Divan. «Să aibă dar orînduială pre lĕfă şi privilegiĭ, ce aŭ şi alţĭ Logofeţĭ de Divan, adică să fie apărat de rîndul dăjdiilor, să scutĕscă de dijmărit şi vinăriciu drepte bucatele luĭ, să ţie şi o pivniţă aicĭ în Bucurescĭ scutită de fumărit, de vamă şi de orĭ-ce dărĭ sunt pe pivniţe, să-şĭ aibă şi scutelnicĭ şi dumnĕ-ta frate Vel Vist. după orînduiala visterieĭ să-ĭ daĭ scutelnicĭ câţĭ aŭ şi Logofeţiĭ Divanuluĭ.—1808, Aprilie 10. (*Cod. LVI, fila 4.*)

La departamentul de 8 a fost numit Păun, iar la departamentul de criminalion Zamfir.

In anul 1809 Septembrie, Departamentul de opt era aşeḑat într'o casă particulară în colórea de verde, în care casă locuiaŭ 2 familiĭ boerescĭ, ale cărora capĭ eraŭ eĭ înşiĭ judecătorĭ. Din actul ce dăm în notă vedem, că instanţa judiciară cea maĭ importantă din ţĕră abia dispunea de 2 camere, una pentru şedinţe şi alta pentru cancelaria Logofeţilor archiveĭ şi loc de adăstare a procesanţilor (1).

Dispunênd de un asemenea imposibil local, de sigur că amestecul între judecătorĭ şi împricinaţĭ era inevitabil şi secretul sentinţelor, încă nepronunţate, imposibil, ba adesea nu se puteaŭ înlătura nicĭ scandalele.

---

la rînduitul pricinilor când se buiurdisesc jălbile, de aceea Divanul scrie dumitale, ca de acum înainte să se urmeze obiceiul ce din vechime a fost, adică tóte jălbile să se buiurdisĕscă înaintea dumi-tale şi atât la buiurdismată să se păzĕscă dreptatea după ofisul Divanuluĭ, cât şi la zapciĭ să se împartă madelele la toţĭ de opotrivă a nu se maĭ jălui că se năpăstuesc ci să daĭ dumnĕ-ta nizam şi să fiĭ silitor de a se păzi întru tótă dreptatea ca la orĭ ce pricină ce este delicată.—1809 Octombre 8. (*Cod. LVI, fila 48*).

Porunca ce s'a făcut la jalba Logofeţilor Divanuluĭ de a li se păzi scutĕla pivniţelor după vechiul obiceiŭ, care acest obiceiŭ li s'a urmat până în 1804, iar atuncĭ după dovada ce a făcut dumnĕ-luĭ biv Vel Logofĕt Iordache Slătinĕnu, aflându-se epistat căminar, cu poruncă domnĕscă li s'aŭ stricat acest obiceiŭ. La 22 Septembre 1808 Divanul şi Comitetul reînfiinţĕză dreptul Logofeţilor după vechile chrisóve de a fi scutite cârciumile lor de căminărit pe vin sĕŭ rachiŭ ce se va află întrînsele, cum şi de fumărit şi de orĭ-ce alte dărĭ vor fi pe cărciume.—1808, Septembre 22. (*Cod. LVI, fila 103.*

(1) *Divanul către Generalul Engelhardt*

Cu căzută cinste arĕtăm Exc. Tale, că judecătoria Departamentuluĭ de 8, este aşeḑată la casa cu No. . . . din boiaoa cea verde, unde locuesc 2

www.dacoromanica.ro

Acéstă stare de lucrurĭ crede Kuşnicov a o îndrepta, cu predlojenia luĭ din 19 Februarie 1809, în cuprinderea următóre:

De la Excelenţa Sa senatorul Kuşnikov către cinstitul Divan al Cnéziei Valachieĭ.

«Imĭ este sciut că toţĭ jăluitoriĭ şi toţĭ de obşte ce aŭ judecăţĭ pentru pricinĭ la Divan, că în tótă vremea aŭ slobodă intrare la locul unde se adună boeriĭ şi arĕtându-şĭ mărturiile şi drépta lor cerere, aŭ voie împreună cu Divanul, care face cercetare pricinilor, făcêndu-se şi eĭ împreună cum s'ar ḑice judecătorĭ, iar une-orĭ vĕḑênd împotrivirea şi neuitarea Divanuluĭ la pricina ce aŭ şi sciind după socotéla lor înşişĭ eĭ că nu aŭ dreptate din descoperirea ce se face pricineĭ lor înaintea jăluitoruluĭ, se arată cu chip necinstit şi fac gâlcevĭ cu mânie şi obrăznicie şi de obşte fac felurĭ de necuviincióse şi nesuferite urmărĭ, prin care se perde datorita supunere şi cinste ce fiesce-care este dator să păzéscă acestuĭ loc de judecată şi de multe orĭ pizmătarĭ desnădăjduiţĭ şi obrasnicĭ gâlcevitorĭ, ce aŭ pricinĭ între dînşiĭ, se socotesc pre sine ca nisce isbânditorĭ asupra Divaniţilor judecătorĭ. Acéstă fără de cale urmărĭ a jăluitórelor obraze ce trebue să păzéscă către cinstitul Divan o deosebită supunere şi cinste, mĕ silesc să arĕt Divanuluĭ în scurt câte-va pravilnice ca să se pue în orînduială după acestea şi să se urmeze după dînsele când se caută pricinĭ de judecată a jăluitorilor după

familiĭ de boerĭ, care împreună şi cu alţĭ boerĭ, sunt orînduiţĭ şi judecătorĭ, cu copiĭ micĭ şi cu slugile cele trebuincióse, în cât abia este destoinică acea casă pentru primirea şi locuinţa lor. Deosebit de acésta, urméză a fi acolo de a pururea 2 odăĭ deşerte, una adică de adunarea judecătorilor, ca să caute pricinile judecăţilor, care se orînduesc acolo maĭ cu adaos, decât la cele-l-alte Departamente şi cele maĭ delicate judecăţĭ, fiindcă cilenurile acestuĭ departament aŭ maĭ multă destoinicie şi sciinţă la orînduiala judecăţilor, decât ale celor-l-alte Departamente şi alta pentru şederea logofeţilor ce scriŭ şi alcătuesc anaforalele prin isvódele de judecăţĭ, ce pre tóte ḑilele se caută acolo şi pentru păstrarea condicilor şi a altor sineturĭ cum şi pentru ceĭ ce se judecă, ca să aibă unde a se adăposti apropiindu-se maĭ vîrtos de acum înainte vremea ierneĭ Ci fiind-că la acéstă casă, afară de familiile, ce locuesc într'însa, precum s'aŭ ḑis maĭ sus, se face pe tóte ḑilele adunarea judecătorilor şi a logofeţilor de se caută pricinĭ ale obştieĭ, ca să aibă dar cuviinciosul repaos atât dumné-lor judecătoriĭ, cât şi norodul, ce merge acolo de se judecă, fiind ómenĭ de tótă trépta, ca să nu stea pe afară să tremure şi să pătiinéscă de frig, rugăm pre Exc. Ta să bine-voescĭ a se da un cinstit bilet al Exc. Tale, spre a fi apĕrată de cuartir acea casă de judecătorie de acum înainte.—12 Septembrie 1809. (*Cod. LXI, fila 33).*

www.dacoromanica.ro

arĕtările lor. Aceste bune orînduelĭ sunt scóse dintr'acelea, ce se păzesc la tóte împĕrăţiile ce sunt puse în bună orînduială, unde tot locul de judecătorie păstréză la sine credinţa împliniriĭ strașnicelor pravilĭ și unde toţĭ jăluitoriĭ cu tóte arĕtările lor către locul judecătorieĭ sunt îngrădiţĭ la puterea judecăţiĭ și aŭ să dea rĕspuns pentru împotrivirea ce vor face buneĭ și aşeḑateĭ orînduelĭ; aceste bune orînduelĭ fiind închipuite cu datoria Divanuluĭ sunt aceste ce maĭ jos urméză:

1. Nicĭ de cum nu se cuvine jăluitorilor, nicĭ acelora asupra cărora se jăluesc să li se dea voie să aibă intrare în tótă vremea în locul unde Divanul este strîns, la care loc póte fi, că este sfat de pricinĭ ce sunt pentru interesul patrieĭ saŭ apărătoriĭ părţĭ a acesteĭ stăpâniriĭ, ce póte fi pentru vre-o mare trebuinţă séŭ o mare taină, pentru care nicĭ odată și nimenĭ din *particularĭ* nu trebue să scie până când la vremea cuviinciósă séŭ din porunca stăpâniriĭ séŭ vre-o nouă orînduială se va arĕta, care trebuesce să fie sciută obștieĭ.

2. Divanul numaĭ atuncĭ póte chema înaintea sa pre jăluitorĭ séŭ pre ceĭ-lalţĭ asupra cărora s'a jăluit prin vătaful de aproḑĭ, când după cercetarea ce va face Divanul a cereresĭ lor și a *documenturilor* ce vor arĕta și când se va vedea vre-o neajungere la îndestule mărturiĭ și doveḑĭ séŭ prepus, séŭ neînţelegere a pricineĭ și numaĭ atuncĭ și la acest fel de întîmplare jăluitoriĭ aŭ dreptate să arate Divanuluĭ lămuritele doveḑĭ ce vor fi înde stule spre întărirea *pretenţieĭ* ce aŭ, însă intrarea lor în Divan să fie cu mare luare aminte și cu căḑuta smerenie, ce se cuvine loculuĭ judecătorieĭ, iar nu după cum până acum s'a urmat.

3. Acea maĭ mică alunecare cu obrăsnicie ce vor face jăluitoriĭ aceia asupra cărora s'a jăluit, cu nebăgare de sémă spre Divan, séŭ va da pricină de scârbă judecătorilor și loculuĭ judecătorieĭ, trebue întâia-șĭ dată să se globéscă cu 10 leĭ, de al 2-lea cu 50 leĭ, ce vor fi daţĭ în milosteniĭ, iar de al 3-lea cu 100 leĭ și să se dea sub judecată pentru îndrăsnéla neascultăriĭ și nebăgarea în sémă către locul judecătorieĭ.

4. Cum se vor lua în Divan hârtiile jăluitorilor saŭ acelora asupra cărora s'aŭ jăluit, care să fie îndestule pentru înţelegerea și descurcarea pricініĭ, atuncĭ o parte cât și alta, trebue să iasă din odaia judecătorieĭ și nicĭ cu un cuvînt saŭ pricină nu pot să fie faţă, când se va cerceta și se va hotărî pricinele lor, pentru că taina *cancelarieĭ* este stîntă și este datóre să se păzéscă cu mare tărie, pentru aceea nimenĭ la trebuinţa sa fără de gróză și suflet curat la judecătorie nu póte fi.

5. In vremea aceea adică când jăluitoriĭ séŭ aceia, asupra cărora s'aŭ jăluit nu vor fi faţă în odaia acea de judecată, Divanul atuncĭ va intra în cercetarea pricineĭ lor închipuind pretenţia cu întămplările și documentu-

www.dacoromanica.ro

rile, avênd înainte şi acele de pe urmă arĕtărĭ ce le vor fi putut lua de la dînşiĭ şi la cea după urmă, după acele socotind face hotărîre.

6. La acéstă întîmplare fie-care din obrazele Divaniţilor, începênd de la cel maĭ mic şi până la cel întâiŭ, îşĭ dă înaintea tuturor judecătorilor socotinţa sa, şi când socotinţa maĭ multor din judecătorĭ nu va fi într'un glas, atuncĭ să siléscă ca să unéscă o dréptă socotinţă a glasurilor, şi după aceea să se facă hotărîrea priciniĭ. Iar când şi după acésta va rĕmânea fieşte-care în socotinţa sa, să se hotărască pricina după glasurile cele maĭ multe.

7. Intr'acestaşĭ chip hotărîrea ce a pus Divanul o înştiinţéză acelora, asupra cărora a fost jalba, înaintea Divanuluĭ chemânduĭ, iar de vor avé trebuinţa şi vor vrea să se jăluiască de isnóvă, li se va da copiĭ iscălite de Divan de pe tóte hârtiile.

Eŭ, socotind aceste orînduelĭ, de odată îndestule pentru ca să se păzéscă acéstă bună orînduială la locurile judecătoriilor şi îngrădirea greşelilor jăluitorilor, cum şi acelora asupra cărora s'a jăluit şi obrăznicia saŭ îndrăsnéla lor, eŭ aceste orînduelĭ le arĕt cinstituluĭ Divan ca să urmeze întocmaĭ după dînsele, arĕtându-ĭ şi acésta ca în scris să le arate şi Divanuluĭ şi departamenturilor ce caută pricinĭ de judecăţĭ, ca să urmeze întocmaĭ şi pe deplin, după cum maĭ sus se arată.—1809, Februarie 19.

Intâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ trimete la 3 Martie, 1809, copie după *predlojenia* senatorul Kuşnicof, ca să se conforme întocmaĭ şi întru tóte asupra judecăţilor ce vor căuta ispravniciĭ în judeţe, cerênd rĕspuns de primirea copieĭ.

Nicĭ în 1811 justiţia nu avea un local propriŭ.

Departamentul de 8 saŭ politicesc cum se maĭ zicea acum, se ţinea prin casele boerilor judecătorĭ, prin care se póte constata din actul de aducere din notă (1).

---

(1) *Către slăvitul Divan şi Comitet de la logofeţia mare.*

Fiind-că strîngerea dumné-vóstră boerilor judecătorĭ aĭ departamentuluĭ politicesc a fost obicinuită a fi la ceĭ maĭ de frunte precum acésta s'a urmat multă vreme la rĕposatul clucer Catargiu i la rĕposatul paharnic Varlaam, precum şi la rĕposatul clucer Stanciul i dumné-luĭ căminarul Nistor când se afla departament se strîngea departamentul la dumné-lor, iar după ce dumné-luĭ clucerul Stanciul din bólă n'a maĭ putut fi la acea judecătorie, rĕmăsese în urmă de se strângea la dumné-luĭ paharnicul Fotino unde din pricina noroiuluĭ, fiind podul stricat, pătimea şi se discolipsea şi dumné-lor ceĭ-lalţĭ boerĭ judecătorĭ şi ipotesiarĭ, pentru care cu porunca

www.dacoromanica.ro

La Sept. 1811, aflăm un act prin care se confirmă din noŭ informaţiunea despre localul în care era departamentul de opt. Iată acest act:

Către Şteter.

Dumné-lor boerii judecătorĭ de la departamentul de opt, aŭ făcut arĕtare Divanuluĭ, după porunca Divanuluĭ, să strîngă pentru cercetarea judecăţilor la casele dumné-luĭ stolniculuĭ Nicolae Creţeanu unde, cât a fost vremea căldurósă căuta judecăţile în sală, iar acum fiind-că s'aŭ răcit vremea s'a mutat în odaia cea mare a caselor stolniculuĭ neputând căuta tréba afară şi fiind-că stolnicul este familist şi douĕ odăĭ le are prinse cu cfartir ostăşesc se stenahorisesce atât casa stolniculuĭ cu strîngerea calabalâculuĭ celor ce aŭ pricinĭ de judecăţĭ şi se rógă să ridice cfartirul dintr'acéstă casă a departamentuluĭ, fiind-că acele douĕ odăĭ trebuincióse a şedea într'una familia dumné-luĭ stolniculuĭ şi într'alta logofeţiĭ carĭ scriŭ şi ómeniĭ carĭ merg la judecată, neputênd şedea în frig, a cărora cerere cu cale fiind, avem cinste a arĕta Excelenţeĭ Tale ca să bine-voescĭ a se porunci să-ĭ ridice cfartirul de acolo fiind-că acea casă este obştéscă pentru căutarea pricinelor de judecăţĭ.—1811, Septembre. (*Cod. LXVI, fila 137.*)

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

La 1812 Maiŭ se schimbă iar localul prin următorul pitac :

---

slăvituluĭ Divan prin pitacul înscris s'a mutat departamentul la dumné-luĭ slugerul Nicolae pe podul Calicilor, iar acum fiind-că s'a făcut judecător dumné-luĭ stolnicul.... Nicolae Creţénu, care are case largĭ cu îndestulare aprópe de Divan cu înlesnire tuturor unde tot-deauna se află pod bun şi este şi boer evghenis şi bătrân carele se discolifsesce a merge pe podul Calicilor şi cere a se muta departamentul în casele dumné-luĭ, care acésta găsindu-ĭ şi eŭ ca să le arăt slăvituluĭ Divan ca să se dea poruncă a se urma strîngerea departamentuluĭ la casele dumné-luĭ stolniculuĭ Nicolae Creţénul.—1811, August 12.

Constantin Dudescu, Vel Logofĕt.

De la întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ.

Cinstite dumné ta Vel Logofĕt de ţéra de sus, primită şi cu cale fiind chibzuirea ce facĭ printr'acéstă anaíora, poruncesce Divanul, ca de acum înainte adunarea boerilor judecătorĭ aĭ departamentuluĭ de opt sa se facă la casa dumné-luĭ biv Vel Stolnicul Nicolae Creţeanu.—1811, August 14.

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

www.dacoromanica.ro

De la întâiul Divan și Comitet al principatuluĭ Valahieĭ.

Cinstiţĭ dumné-vóstră boerĭ judecătorĭ de la departamentul politicesc, fiind-că Divanul a luat însciinţare cum că din pricină că se face adunarea dumné-lor boerilor pentru căutarea pricinilor de judecăţĭ la dumné-luĭ paharnicul Patinov unde fiind noroiŭ pătimesc discoliĭ atât dumné-lor cinstiţiĭ boerĭ cu mergerea acolo cât și ipotesiariĭ ce aŭ pricinĭ de judecăţĭ, dar Divanul a găsit cu cuviinţă că de acum înainte strîngerea departamentuluĭ să se facă la casele dumné-luĭ slugeruluĭ Nicolae unde este și pod bun și casele maĭ largĭ cu îndestulare și cu înlesnirea și a dumné-lor boerilor și ipotesiarilor; ci dar de acum înainte acolo să urmaţĭ dumné-vóstră a vĕ strînge.—1812, Maiŭ 31. (*Cod. LXV, fila 91 v.)*
Mitropolit, Radu Golescu, Isaac Ralet vel Vist.

Să aducem acum o serie de deslegărĭ date de legiştiĭ statuluĭ în diverse procese civile, deslegărĭ carĭ pot interesa istoria dreptuluĭ românesc:

a) Vînḑarea este sĕvîrşită numaĭ când tótă suma preţuluĭ celuĭ tocmit se va numĕra deplin și când lucrul se va face teslim la cumpĕrător, séŭ de nu se vor face amîndouĕ acestea să se facă măcar una dintr'acestea; iar când nicĭ una nu se va face, vînḑarea este nesĕvîrşită și orĭ vînḑĕtorul séŭ cumpĕrătorul de se va căi, este slobod să se tragă, cu acéstă deosebire însă, că de se va trage vînḑĕtorul să plătéscă arvuna îndoită, iar de se va trage cumpĕrătorul să pearḑă arvuna ce a dat. *De la împĕrătescĭ pravile, cartea 19 titlul 1 cap. 3 și la tâlcuirea împĕrătesciĭ pravile cartea 2, fóia 78.*

b) De la întâiul Divan. Dumné-ta Kir Mihalache Bălăcénu, i dumné-ta Kir Enake Scufa, i dumné-ta Kir Sterie Ilagi Prasa și dumné-ta Kir Gheorghe Sachelariŭ, înţelegênd dumné-vóstră cu luare aminte provlima ce se arată maĭ jos, vĕ poftim să chibzuiţĭ cele cu cale, după orînduiala și canónele neguţătorescĭ și să arĕtaţĭ Divanuluĭ în scris adică: când cine-vaşĭ murind fără de clironom, va lăsa datoriĭ și va rĕmânea pereusie, mişcătóre séŭ nemişcătóre, dintr'a cărora preţ nu se va ajunge să se plătéscă tóte datoriile deplin și după mórtea aceluia vor cere unul séŭ doĭ dintre *creditorĭ* să se *secfestrariséscă* orĭ tótă pereusia mortuluĭ, séŭ măcar parte din ea, fie acea maĭ multă, fie acea maĭ puţină, ca să-şĭ siguriséscă (сигорісѣскꙁ), numaĭ datoria luĭ de a se face în urma morţeĭ datoruluĭ, ca să iea adică datoria lor deplin numaĭ ceĭ ce aŭ cerut *secfestru* și ceĭ l-alţĭ creditorĭ, orĭ să păgubéscă cu totu, séŭ să-şĭ iea baniĭ cu analoghie, pre cât li se va ajunge fie-căruia din baniĭ ce va rĕmânea și de are vre-o asemĕnare acest

www.dacoromanica.ro

secfestru cu secfestrul ce ar face cine-vaşĭ pentru datorie pe lucrurĭ ale unuĭ om ce trăesce şi până a nu da jalbă de mofluzlîc; de care şi aştéptă Divanul fără de întârdiere în scris rĕspuns al dumné-vóstră cu vătaful de Divan.—1810, Ghenarie 17 (1).

c) In Iunie 1810, Atanasie Bărbierul s'a jăluit că l'a bătut Scarlat Grădişteanu pentru că n'a voit să-ĭ vîndă locul caseĭ (*Cod. LXIII fila 7 v.*)

Engelhard recomandă casul în cercetarea primuluĭ Divan, care acesta la 14 Iunie, raportéză luĭ Engelhard resultatul cercetăreĭ şi scuzéză pe boerul bătăuş dicênd că l'a bătut nu pentru locul de casă, ci fiind-că nu s'a supus a da birul ca locuitor din Bucurescĭ şi a fost insolent cu dînsul, Vornicul politieĭ (2).

(1) Cod. LVI, fila 100 verso.

(2) *Către Excelenţa Sa generalul Engelhard.*

De la întâiul Divan.—Cu cinstire a primit Divanul predlojenia Excelenţeĭ Tale de la dintâiŭ a acesteĭ lunĭ, cu No. 1776 înpreună şi cu o jalbă ce a dat'o către Excelenţa Ta un Atanasie Bărbierul asupra dumné-luĭ Vorniculuĭ de poliţie Scarlat Grădişteanu şi întrebându-se ce rĕspunde în potriva acesteĭ jălbĭ, nu tăgădui că nu l'aŭ certat cu bătae fără de numaĭ cu totul se apĕră dicênd că nu l'a bătut pentru căcĭ nu-ĭ vinde acea casă precum jăluitorul arată, fiind-că dumné-luĭ nicĭ să vecinesce cu casa luĭ Tănase nicĭ are trebuinţă de casă, ci el, adică Tănase jăluitorul arată fiind unul dintre dajniciĭ locuitorĭ aĭ politieĭ, carĭ se află sub otcârmuirea Vorniculuĭ de politie şi avênd a respunde rĕmăşiţă de banĭ, aŭ trimis la dînsul in câte-va rîndurĭ şi s'aŭ arĕtat cu împotrivire şi nesupunere semeţidu-se şi pricinuind că este sudit; l'aŭ adus apoĭ şi chiar înaintea d-sale şi dojenindu-l maĭ întâiŭ cu cuvîntul, iarăşĭ asemenea cu semeţie multe vorbe necuvióse aŭ lepădat, numindu-se pe sine de sudit C. C. după care, pentru netrebnicile luĭ cuvinte, ca pe un nesupus al acesteĭ dregătoriĭ şi ne următor datorieĭ sale l'aŭ certat şi cu bătae. Impotriva cărora acestor arĕtărĭ ale dumné-luĭ Vorniculuĭ i s'aŭ cerut luĭ Atanasie martorĭ cu carĭ să dovedéscă, cum că chiar pentru pricina aceĭ case l'aŭ bătut d-luĭ, iar nu pentru nesupunerea sa la plata datorieĭ sale şi pentru nebăgarea de sémă cu care s'aŭ arĕtat către *şeful sĕŭ*, şi respunse, că acest fel de dovadă nu are; neavênd dar Atanasie acest fel de martorĭ ca să-şĭ dovedéscă pîra sa, după care să se pótă învinovăţi d-luĭ Vornicul pentru urmarea bătăieĭ, rĕŭ aŭ supĕrat pre Excelenţa Ta cu jalbă, căcĭ socotim că tot-d'auna un zapciŭ are acéstă volnicie asupra supusuluĭ sĕŭ a-l certa şi cu bătaie, când acela nu va înţelege de cuvînt şi se va arĕta către zabitul sĕŭ cu asemenea nesupunere şi nebăgare de sémă; fiind-că de se va rădica şi acéstă voie de la dumné-lor zabiţiĭ politieĭ şi spre a nu maĭ fi volnicĭ să certe pre nimenĭ din supuşiĭ dregătorieĭ sale, să fiĭ încredinţat Excelenţa

www.dacoromanica.ro

d) In 28 Iunie 1810 întâiul Divan consultă pre jurisconsulţiĭ asupra acesteĭ chestiunĭ: Ce cuprindere aŭ pravilele asupra acesteĭ pricinĭ: când în diastima uneĭ paragrafiĭ legale nu va porni cine-va jalbă spre a-şĭ cere dreptul sĕŭ, ci numaĭ prin scrisorĭ va începe a reclama, pote fi considerată acéstă corespondenţă precurmătóre paragrafieĭ? (1)

e) In August a urmat proces între suditul frances Hristea Neguţătorul şi Aga oraşuluĭ. căcĭ l'a bătut.

In 12 August 1810 se întîmplă acest proces (2).

f) Alt cas identic:

O jalbă ce a trămis consulul franţuzesc, a luĭ Ştefan Staicovicĭ pentru căpitanul de la agie, ce a fost orînduit cu ocalele şi a bătut pre Stefan.— 1810, Decembrie 19 (3).

g) In August 1810, Preşedintele Divanurilor cere de la tóte instanţele judecătorescĭ catastif îndoit de tóte judecăţile.

Engelhard rĕspunde că a primit acele catastifurĭ în 6 Septembrie 1810 (4).

La 24 Septembrie 1810, Engelhard comunică primuluĭ Divan reclamaţiunea consululuĭ frances, că trimiţênd un cinovnic al sĕŭ la oraşul Râmnic

---

Ta, că nicĭ o trĕbă nu se va maĭ putea sĕvîrşi; de care şi nu lipsim a arĕta Excelenţeĭ Tale curgerea pricinii în ce chip aŭ fost, trimiţênd şi jalba numituluĭ înapoĭ, precum se poruncesce.—1810, Iunie 14. (*Cod. LXVI fila 8.*)

(1) *De la întâiul Divan.*—Cinstite dumnė-ta biv Vel Căminare Nestore i dumnė-ta biv Vel Paharnice Stefan. . . . . i dumnė-ta biv Vel Serdare Andronie Fotino şi dumnė-ta kir Răducan Filitis, printr'acest pitac al Divanuluĭ prin orînduitul Zapciŭ vătaf de păhărniceĭ şi adunându-vĕ cu toţĭ la un loc, să vedeţĭ cu bună luare aminte, ca să cercetaţĭ cu întréga chibzuire: ce povaţă şi cuprindere aŭ pravilele asupra acesteĭ pricinĭ, adică când în diastima uneĭ paragrafiĭ ce va fi orînduită de pravilă pentru orĭ-ce fel de pricinĭ nu va porni cine-vaşĭ jalbă spre a-şĭ cere dreptul sĕŭ, ci numaĭ o corespondenţie prin scrisorĭ va începe a avea cu pîrîtul sĕŭ pentru acea pricină, de la câţĭ-va anĭ încóce a începereĭ paragrafieĭ, de poate a fi destoinică după orînduiala pravilelor numaĭ cât corespondenţia a precurma vremea ce va trece până atuncĭ din diastima paragrafieĭ şi să începă a se socoti sorocul paragrafieĭ de la vremea aceĭ corespondenţie înainte sĕŭ trebuesce a porni jalba şi a intra în judecată, ca să se pótă numi că aŭ făcut precurmare paragrafieĭ, adică . . . . . şi să arĕtaţĭ divanuluĭ în scris prin anafora.—1810, Iunie 28. (*Cod. LXV, fila 43.*)

(2) Cod. LXIII, fila 13 v.

(3) Cod. LXIII, fila 25 v

(4) Cod. LXIII, fila 15 verso.

www.dacoromanica.ro

pentru lucrurile unuĭ sudit ce a murit, Ispravnicul nu l'a îngăduit fără de porunca Divanuluĭ (1).

O resoluţiune în materie de zestre, dăm în notă, din Decembre 1810 (2).

La nevoia mare a bărbatuluĭ, pentru cas de bólă, de robie, séŭ de rĕscumpĕrare de la mórte, zestrea soţieĭ era alienabilă. De altmintrelea, proprietatea nu era învoit să se vîndă, fără de anumite motive. Primele motive carĭ autorisaŭ vînḑarea uneĭ proprietăţĭ eraŭ: necesitatea de a înzestra o fată, căderea la grele datoriĭ, căutarea de bólă grea, împărţirea între clironomĭ. In 26 Septembre 1810, Divanul şi Comitetul autoriză vînḑarea uneĭ moşiĭ în scop de a constitui o dotă uneĭ fete (3).

*

O bună disposiţiune se luă sub administraţiunea rusĕscă. Se dispuse, că procesele în care primul Divan şi-a dat sentinţa, aŭ a fi considerate ca stinse pentru tot-deauna. Se scie cum un proces hotărît la o domnie era redeschis sub domnia următóre, aşa în cât duraŭ procesele maĭ mult decât viaţa procesanţilor.

Pentru a activa mersul justiţieĭ civile şi penale, Engelhardt adresă în 18 Aprilie 1809 o predlojenie către Divan, cerênd de la Divan sciinţă, de la tóte departamenturile, de pricinele de judecăţĭ, din ce lună şi an şi pentru

(1) Cod. LXIII, fila 16 verso.

(2) *Către Generalul Engelhard.*

La predlojenia Excelenţeĭ Tale scrisă de la 9 ale acesteĭ lunĭ, sub No. 5.085, ce ni s'a trimis însoţită şi cu o jalbă a luĭ Teodor Ciocan, sudit austriacesc, cu căḑuta cinste rĕspundem Excelenţeĭ Tale, că nicĭ după pravilĭ i nicĭ după obiceiul pămîntuluĭ, nu are numitul Ciocan dreptate la cererea sa de a i se lăsa în stăpânire până la împlinirea soroculuĭ moşia dumnĕ-eĭ Stolniceseĭ Grădişteanca, ce a luat'o în arendă în treĭ anĭ, de la Stolnicul Şerban Grădişteanul, soţul numiteĭ, pentru că după pravilĭ muĭerea şi vieţuind împreună cu bărbatul sĕŭ, când 'l vede răsipitor, are voĭe să-şĭ sigurisĕscă zestrea, şi după obiceiul pămîntuluĭ asemenea, precum şi alte pilde ca acestea s'aŭ întîmplat aicĭ, cu hotărîrĭ domnescĭ şi ale Divanuluĭ, de şi-aŭ făcut muierea zestrea zapt şi arendaşiĭ şi-aŭ căutat dreptul lor de la bărbaţĭ; întocmaĭ dar urmând şi la acĕstă pricină, Divanul, precum şi Prea Sfinţia Sa părintele Mitropolitul judecând bisericesce aŭ găsit cu cale şi aŭ dat înscris. S'aŭ hotărît, că Stolnicĕsa Grădiştĕnca să-şĭ facă zapt nu numaĭ acĕstă moşie, ci şi tótă cea-l-altă zestre a sa, şi arendaşiĭ să-şĭ caute dreptul lor de la soţul d-sale Stolnicul Grădiştĕnu.—1810, Decembrie 15. (*Cod. LXVI, fila 54 verso.*)

(3) Veḑĭ şi cod. LXVII.

Intărirea ce s'a dat la însciinţarea ispravnicĕscă din sud Argeş pentru

www.dacoromanica.ro

ce nu a fost dată hotărîrea? Al doilea, câţĭ arestaţĭ sunt la închisóre, cu ce

---

o prăvălie de zestre a Anicuţiĭ soţia Tomeĭ, logofĕt ot Pitescĭ, ce cere a şi-o vinde prin mezat aflându-se din peristasis al vremeĭ căḑuţĭ la sărăcie şi grele datoriĭ, ca din baniĭ ce vor lua să plătéscă datoriile şi ceĭ-lalţĭ să-ĭ dea în dobândă pentru hrana şi chivernisèla lor. După cercetarea ispravniculuĭ găsindu se cu cale cererea eĭ ca o stăpână ce este pe lucrul sĕŭ de zestre, vinderea prăvălieĭ, fiindu-le cu folos, care prăvăliĭ după starea loculuĭ de acolo póte să prinḑă peste taleri 4.000. — 1810, Septembre 14. (*Cod. LXVII, pag. 247.*)

De la înaltul Divan.

Dumné-vóstră Ispravnicilor din sud Argeş, am vĕḑut arătarea ce faceţĭ Divanuluĭ printr'acéstă însciinţare la care şi rĕspundem că măcar că nu s'ar cuveni a se da voie să se vînḑă acéstă prăvălie fiind de zestre şi neavênd Toma ălt acaret a pune în locul eĭ, dar pentru cea desĕvîrşită scăpătăciune întru care se află şi spre a-şĭ putea plăti datoriile în care sunt scufundaţĭ de a nu peri la închisorĭ, dă Divanul voe şi sloboḑenie, de a o vinde cu acéstă legătură însă, ca după ce îşĭ vor plăti datoria din preţul eĭ, baniĭ ce vor maĭ prisosi, să ĭ dea în păstrare la iubitorul de Dumneḑeŭ Sfinţia Sa Episcopul Argeşuluĭ, ca din dobânda lor să se se hrănéscă Toma şi soţia luĭ.—1810, Septembre 20.

Manolache Banu, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăcénu.

Către slăvitul întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ.

Prea plecată anafora,

Dumné luĭ biv Medelnicerul Mateĭ Ciupelniţeanu prin jalba către slăvitul Divan a arătat că avênd o copilă de vîrstă a logodit'o cu un ipochimen şi avênd a plăti nisce banĭ de zestre şi neavênd alte mijlóce, a cerut a i se da voe a-şĭ vinde cu mezat o moşióră ce se numesce Colacul din sud Prahova, ce o are cumpĕrată cu baniĭ dumi-sale, cu care jalbă a fost orînduit la departamentul de şapte, spre cercetare, unde întrebat fiind cu ce sineturĭ are acéstă moşióră, care cere să o vînḑă prin mezat şi a arătat un hrisov al Măriеĭ sale întru fericire rĕposatul Alexandru Vodă Ipsilant din létul 1778 cuprinḑător, că acéstă moşie Colacul, ce îĭ ḑice în Ciorăscĭ, fiind socru-sĕŭ Slugerul Constantin Cocorăscu, o vînduse nepotuluĭ sĕŭ Clucernl Alexandru Cocorăscu şi numitul jăluitor ca un ginere protimisindu-se maĭ mult a întors baniĭ, talerĭ 2.070 banĭ 90 şi i s'a dat întru stăpânirea sa a o avea vecĭnică moştenire, cu hrisovul domnieĭ-sale. Decĭ din numitul hrisov vĕḑêndu-se moşia Colacul ot Cocorăscĭ rĕscumpĕrătóre bună şi drĕptă a jăluitoruluĭ, a găsit judecata cu cale a i se da voie a o vinde cu mezat, ca să-şĭ întîmpine greutatea măritişuluĭ fiiceĭ dumné-luĭ, ne-a arĕtat judecata slăvituluĭ Divan ni se poruncesce, ca să facem vînḑarea prin mezat acesteĭ moşiĭ Colacul după orînduială; următorĭ fiind am rînduit telal de a strigat

www.dacoromanica.ro

vină, din ce vreme? Pentru ce pricină nu li s'a făcut hotărîre? Al treilea,

---

la mezat acéstă moşióră Colacul din sud Prahova, însă moşia din câmp şi din pădure, cu vad i cârciumă la drumul cel mare şi ḑece case de clacă stânjenĭ 292, după hotărnicia ce s'a făcut la létul 1795 Noembre 27, din porunca Mărieĭ Sale Alexandru Vodă Moruz, de către dumné-luĭ Ioniţă Bălăceanu şi dumné-luĭ Dumitrache Perticarul, precum maĭ pe larg se arată în numita hotărnicie semnele şi trăsurile acesteĭ moşiĭ, care hotărnicie este întărită şi de Măria Sa Alexandru Moruz Vodă la létul 1796 Ianuarie 17, care moşie strigându-se la mezat întru auḑul tuturor de obşte în soroc aprópe de treĭ lunĭ şi atirdisind din muştereĭ, după obiceiŭ, la preţul cel din urmă, a rĕmas asupra dumné-luĭ biv Vel Serdarul Ioan Cocorăscul, stînjenul po talerĭ 30 banĭ 6, peste care preţ ne maĭ eşind muşteriŭ ca să maĭ înalţe, nicĭ ce li se cuvine protimisis, nicĭ din aceĭ străinĭ şi fiind-că şi dumné-luĭ numitul vînḑĕtor primesce a o da moşia cu acest preţ, s'a şi haraciladuit mezatul acesteĭ moşiĭ Colacul pe séma dumné luĭ muştiriŭ stânjenul po talerĭ treĭ-ḑecĭ banĭ cincĭ, care face pe stânjenĭ 292, adică douĕ sute nouĕ ḑecĭ şi doĭ, talerĭ 8.774 banĭ 72, adecă opt miĭ şapte sute şapte-zecĭ şi patru şi banĭ 72, carĭ banĭ i-aŭ şi numĕrat pe deplin la stărostie, carĭ s'aŭ dat la dumné-luĭ doctorul Ştefan, carele a luat întru căsătorie pe fiica dumné-luĭ numituluĭ vînḑĕtor după porunca slăvituluĭ Divan, ce este dată la stărostie, dar fiind-că dumné-luĭ numitul vînḑĕtor medelnicerul Mateĭ Ciupelniţènul ḑice, că la numita hotărnicie ce s'a făcut la létul 1795 are bănuială că va fi năpăstuit la suma stânjinilor, să o mĕsóre dumné luĭ de isnóvă numita moşie Colacul, în soroc de lunĭ treĭ şi de va eşi tot numita sumă de stînjenĭ 292 va rĕmânea şi dumné-luĭ odihnit, iar de va eşi stînjenĭ maĭ mulţĭ prisosul stânjenilor ce va fi să aibă a-ĭ plăti dumné-luĭ serdarul lón Cocorăscu, iarăşĭ după preţul mezatuluĭ, stânjenul po talerĭ 30 banĭ 6, că fiind că dumné-luĭ numitul cumpĕrător a cumpĕrat de la mezat numĕrând şi talerĭ 434 banĭ 84 la epitropia obştieĭ havaetul cutieĭ de milostenii la leŭ po banĭ 7, să i se dea şi întărirea slăvituluĭ Divan spre maĭ bună stăpânire cu linişte. (*Cod. LXVII, pag. 226—227.*)

Manolache Vornic, Atanasie Starostea.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Intăresce Divanul ca să stăpânéscă dumné-luĭ serdarul Cocorăscul acéstă moşie Colacul în bună pace ca un cumpĕrător de la mezat. — 1810 Septembre 6.

Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăcénu.

De la întâiul Divan şi Comitet.

După pliroforia ce ni se dă printr'acéstă anafora de către dumné-lor judecătoriĭ departamentuluĭ, poruncesce Divanul, staroste de negustorĭ, să vînḑĭ prin mezat, după orînduială, acéstă a treia parte din moşia Mo-

www.dacoromanica.ro

fie-care departament ce pricinĭ are deosebite şi nu sunt deşĕvîrşite? cum şi predlojenia ce s'a trimes la Divan de la senatorul Kuşnicov din vremea de când m'am orînduit eŭ vice-president, că nu am nicĭ o sciinţă pentru acésta (1).

In notă dăm un act care intereséză regimul dotal. Se «protimisesc» între datoriĭ zestrele (2).

---

stiştea însă partea rĕposatuluĭ soţuluĭ jăluitóreĭ şi baniĭ ce vor eşi din preţul eĭ să se dea prin şcirea şi îngrijirea epitropieĭ obştirilor, ca să se cheltuiască şi să fie în adevĕr pentru măritişul fetelor jăluitóreĭ. — 1810 Septembre 25. (*Cod. LXVII, pag. 250*).

Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăcénu.

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilant voevod i gospodar Zemli Vlahiscoe.— După plirotoria ce ni se dă printr'acéstă anafora de către dumné lor judecătoriĭ departamentuluĭ, poruncim Domnia Mea Staroste de neguţătorĭ să vînḑă prin mezat după orînduiala acésta, a treia parte din moşia Mostiştea, însă partea rĕposatuluĭ soţuluĭ jăluitóreĭ şi baniĭ ce vor opri din preţul eĭ, să i se dea scirea şi îngrijirea epitropuluĭ obştirilor, ca să se cheltuiască şi să fie în adevĕr pentru măritişul fetelor jăluitóreĭ. — 1810, Septembre 26. (*Cod. LXVII, fila 250.*)

Pecetea gospod.

Vel Logofĕt.

(1) Cod. LXI, fila 7 verso

(2) *Către Starostele de neguţătorĭ*

Zestrele tot-deauna se protimisesc maĭ mult de cât orĭ-ce alt fel de datoriĭ şi măcar de va fi şi chiar precum jăluitorul (Hurmuz sudit rusesc) arată, că este emanetar maĭ înainte de zestre iarăşĭ nu are cuvînt cererea sa în vreme că aŭ primit emanet de la muma fetelor acaret al părinteluĭ lor şi nu s'aŭ emanetarisit pentru vre-o trebuinţă a zestrelor fetelor, ci chiar pentru trebuinţa şi folosul mumeĭ lor. — 1812, Iunie 3. (*Cod. LIV, fila 64.*)

Mitropolit. Constantin Ghica vice-prezident. Vel Vistier. C. Varlaam. Const. Samurcaş.

Intărirea ce s'a dat la arĕtarea prea sfinţieĭ sale părinteluĭ episcop Argeş pentru zestrea Roxanda Popleanca din sud. Olt, pentru că bărbatul ĭ-aŭ vîndut-o avênd patima beţieĭ.

www.dacoromanica.ro

Slabă era autoritatea tribunalelor, faţă cu boerimea şi maĭ ales cu ceĭ protegiaţĭ de Muscalĭ. Aşa vedem, că în 15 Martie 1811, Beizadea Costache Caragea nu se supune a veni la judecată, chiămat de Paharnicul Negulescu. Primul Divan rógă pre Stetter, să dea ordine poliţieĭ de a aduce la judecată pre Costache Caragea (1).

Cestiunea taxelor de prelevat la esecutarea de sentinţe judecătorescĭ dă ocasiune de numeróse neînţelegerĭ şi la diverse resoluţiunĭ. Dăm câte-va în anexe (2).

La împlinirea de banĭ prin justiţie, mumbaşirul iea 2 părţĭ din ḑeciuiala sumeĭ împlinită şi Ispravnicul iea o parte, afară de baniĭ de zestre (3).

De la întâiul Divan şi Comitet

Iată pentru siguranţa zestreĭ Luxandreĭ soţia pîrîtuluĭ Plopeanu i clironomia ce se cuvine copiilor lor din avutul părintesc cât şi pentru înfrînarea pîrîtuluĭ Plopeanu i părăsirea de relele luĭ urmărĭ, hotărasce Divanul, ca precum s'aŭ găsit cu cale de către prea sfinţia sa părintele episcopul Argeş după cercetarea ce aŭ făcut şi după pliroforia ce dă Divanuluĭ printr'acéstă anafora, asemenea să se facă urmare după care poruncesce Divanul dumné vóstre ispravnicilor din sud. Olt ca cu slujitor de judeţ prin scirea prea sfinţieĭ sale năstavniculuĭ mŏnăstireĭ Pimenĭ, părintele Sevastis, să aveţĭ a-l trimite în bună pază pe pîrîtul Costache Plopeanu la numita mŏnăstire, ca să şaḑă acolo păzit în mŏnăstire şi ferit de băutură de vin saŭ de rachiŭ; pentru care scrie Divanul şi prea sfinţieĭ sale năstavnice a numiteĭ mŏnăstirĭ să nu se slobóḑă de acolo fără de al doilea poruncă a Divanuluĭ. — 1811, Iunie 23. (*Cod. LXX, fila 110*).

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

(1) Cod. LXIII, fila 39 verso

(2) Veḑĭ actul din 28 Iulie 1812, Cod. LXIV, fila 78.

(3) *De la întâiul Divan şi Comitet*

Către dumné-luĭ cinstitul biv Vel Vornic Manolache Lahovari întâiŭ ocârmuitor al Divanuluĭ Craioveĭ.

S'aŭ vĕḑut însciinţarea dumi-tale ce facĭ, de la 6 ale acesteĭ lunĭ, cum şi jalba dumné eĭ Serdăreseĭ Eleneĭ Bengeascăĭ ce aĭ trimis în potriva jălbiĭ vătafuluĭ de aprodĭ, care cere împlinirea de ḑeciuială la zestrea ce aŭ făcut teslim prin zapcilâcul sĕŭ, cum că dumné-eĭ Serdărésa voĭesce a da filodorimă zapciuluĭ pe cât Divanul va hotărî, rugându-se a nu fi osîndită să plătéscă ḑeciuială pe dréptă zestrea sa ce i s'aŭ împlinit; la care şi d-luĭ cere a se trimite porunca Divanuluĭ pentru dreptul zapciuluĭ, cum să se facă urmare cu împlinirea de la Serdărésa? rĕspundem dumi tale, că Divanul chibzuind, am hotărît ca pe împlinirea ce aŭ făcut pe dréptă zestrea Serdăreseĭ să se dea zapciuluĭ a 4-a parte din ḑeciuială, nefiind cu cuviinţă să iea ḑeciuială întrégă, ci filodorimă; aşa dar să urmezĭ dumné-ta

www.dacoromanica.ro

Dăm aci în notă un cas de faliment al suditului austriac, Popovicĭ (1). Se face publicaţiunĭ pentru ivirea celor carĭ aŭ a lua banĭ de la falit.

şi să împlinescĭ de la Serdărésa dreptul zapciuluĭ.—1811, Aprilie 20. (*Cod. LXV, fila 72.*)
Ignatie al Ungro-Vlahieĭ, Mitropolit (în grecesce). Radu Golescu. Isaac Ralet. Mihalache Manu.

Intărirea ce s'a dat la anaforaoa dumné-luĭ Vornic al obştirilor 1810 Octombre 8 pentru ceĭ ce cer de la Divan cu jalbă ca să vînḑă la mezat acareturĭ şi alte lucrurĭ şi în urmă se învoiesc fără de a da havaetul la cutia milosteniei.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Cinstite dumné-ta Vel Vornice al obştirilor, am vĕḑut arĕtarea ce facĭ Divanuluĭ printr'acéstă anafora, la care şi rĕspundem dumi-tale, că de acum înainte orĭ cine va porni jalbă cu cerere de a-şĭ vinde prin mezat vre-un acaret şi se va face poruncă Divanuluĭ către starostea de neguţătorĭ, ca să vînḑă cu mezat acel acaret, şi în urmă, orĭ pentru ca să nu plătéscă acel stăpân al lucruluĭ avaetul cutieĭ milosteniei, saŭ pentru vre-un alt interes al sĕŭ, va voi să se lase de mezat şi să-l vînḑă cu rizapazar . . . . . unul la altul şi fără de mezat, măcar de va vinde acel acaret, să plătéscă la cutia milosteniilor avaetul pe deplin pe aceştĭ banĭ de se va întîmpla a vinde acel acaret, iar nefiind următorĭ să îngrijéscă epitropia a arĕta Divanuluĭ; care acéstă poruncă şi orînduială să o facĭ dumné-ta sciută şi către starostea acéstă priveghere.—1810, Octombrie 10. (*Cod. LXVII pag. 290*).
Al Ungro-Vlahieĭ Ignatie, Iosif Argeş, Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăcénu, Vel Vist.

(1) *Excelenţa Şteter.*

Agentul austriacesc îl însciinţéză că suditul Popovicĭ, ce se chivernisesce în Bucurescĭ cu neguţătoria, i aŭ dat catastih de avuţia şi de datoriile sale arĕtând că este mofluz şi nu este în stare de a plăti. S'a orînduit a se cerceta de Teodosie Toma staroste, Prasa Teodor Ciocă şi Dimitrie Triha.—1811, Maiŭ 12. (*Cod. LXIII, fila 46 verso*)

Dumné-ta staroste de neguţătorĭ, fiind-că d. glieneral viţ prezident al Divanuluĭ prin predlojenia de la 12 ale scesteĭ lunĭ, ne face cunoscut că cinstita agenţie chesaro-crăiască a făcut arĕtare pentru un sudit Popovicĭ ce se chivernisesce în Bucurescĭ cu neguţătorie, că i-a dat catastih de avuţia şi datoria sa, arĕtându-se de mofluz pentru care s'a orînduit comisie de 4 neguţătorĭ anume: Teodosie Toma i Sterie Prasa, i Teodor Cioca şi Dimitrie Triha a face cercetare la faţa loculuĭ acestuia; ci dar să facĭ pu-

www.dacoromanica.ro

In 17 Maiŭ, 1811, Steter vestesce Divanuluĭ, că consulul francez a făcut arĕtare, că atuncĭ când se întîmplă pricină de judecată între negu̯ţătorĭ se orînduia de către stăpânire judecătorĭ din obraze particulare, şi poruncesce că de va fi urmat vre-o dată aşa aicĭ în Valahia, să orînduiască tot ast-el şi pricina luĭ Chir Petre Canuşie cu Chiriţă cojocaru (1).—1811, Maiŭ 17.

De *moratorii* aflăm puţine casurĭ. Aşa bună óră, putem menţiona acel acordat Monahieĭ Maria, ca să fie aşteptată de creditorĭ până după Pascĭ, adecă puţine ḑile, căcĭ moratorium este din 12 Mart 1812 (2).

Un alt *moratorium* de 4 lunĭ e acordat luĭ biv Vel Logofĕt C. Dudescu şi altul luĭ Radu Făinar, dator luĭ Marcu Ciobanu «*fiind-că se află bolnav şi pere în închisórea zapciuluĭ*». — 1812 Februare 5 (3).

*

O disposiţiune renoită în 1812 Ianuar, este aceea de a nu se maĭ scrie sineturĭ de vînḑărĭ de proprietate, decât pe hârtie folio, iar nu pe crâmpee de hârtie (4). Divanul scuză pre ispravnicĭ, arĕtând că nu eĭ sunt de vină, ci particulariĭ, carĭ nu se supun la vechia disposiţiune luată cu referinţa la formatul actelor de vînḑare.

---

blică la toţĭ ceĭ ce vor fi avênd să iea de la acest mofluz, să se arete la comisia acésta.—1811, Maiŭ 16. *(Cod. LXV; fila 83).*

Polcovnic Muscal al Divanuluĭ, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu, Vel Vistier.

(1) Cod. LXIII, fila 48 v.

(2) Cod. LXIV, fila 25 verso.

(3) Cod. LXIV, fila 14. Veḑĭ şi Cod. LXIV, fila 29, din 14 Martie 1802. Totuşĭ e de adaos, că *moratorium* din 5 Febr. 1812 cere de la *păsuit* chezaş solvabil.

De la întâiul Divan

Cererea ce face printr'acéstă anafora dumné-luĭ biv Vel logofĕtul Constantin Dudescu de a i se da soroc de patru lunĭ, fiind după pravilă, este primită Divanuluĭ şi poruncesce să aibă soroc de patru lunĭ; când însă la împlinirea soroculuĭ nu va fi următor a plăti jăluitoruluĭ Mihaiŭ Ruţul baniĭ ce are a lua, atuncĭ poruncesce Divanul să se vînḑă vre-o una din acaretele dumné-luĭ şi să se plătéscă baniĭ ce are a lua numitul Mihaiŭ Ruţul.—1812, Maiŭ 16. (*Cod. LXXII, fila 51 verso.*)

Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vistier, Vel Logofĕt.

(4) Gheneral Comino arĕtă Divanuluĭ, că ĭ-aŭ raportat oficeriĭ ruşĭ orînduiţĭ pe la judeţe, că sunt multe prigoniri între locuitorĭ, căcĭ scrisorile de aşeḑămînturile ce aŭ între dinşiĭ le fac pe petece de hârtie. Divanul I-iŭ ordonă, după predlojenia Generaluluĭ supracitată, că pe viitor asemenea acte să se facă pe cólă întrégă. *(Cod. LXV fila 147 verso).*

www.dacoromanica.ro

Un important proces a urmat în 1810 înaintea Divanuluĭ între locuitoriĭ din 3 mahalale din Bucurescĭ, pre carĭ spătarul Grigorie Ghica îĭ reclama ca clăcaşĭ, sub cuvînt că 'şĭ aŭ casele pe moşia Colentina (1). Despre acest proces voiŭ maĭ vorbi la capitolul edilităţeĭ publice.

Procesele pentru încălcările proprietăţilor imobile sunt deja destul de numeróse. Ca model de pertractarea unor asemenea procese dăm unul în anexe, din 1810.

Actele de vînḑare de proprietăţĭ prin licitaţiunĭ se înregistréză la Divan, care aşa face funcţiune de notariat (2).

Vechiul obiceiŭ al pămîntuluĭ de a se judeca procesele—maĭ ales de moşiĭ — înaintea uneĭ Comisiunĭ de arbitriĭ de 6, 12, 24 boierĭ, nu maĭ află nicĭ o aplicaţiune. Totuşĭ, maĭ ales în procese comerciale, se introduce judecata prin «mediatorĭ séŭ arbitri (3).»

Protimisul dă loc la diverse procese. In notele şi anexele volumuluĭ se pot vedea unele de aceste.

I-iul Divan către Ghen. maior Comino.

Cu cinste aŭ primit Divanul predloj. Excelenţieĭ Tale sub No. 1372, scrisă de la 19 Decembre, coprinḑătóre, că după însciinţările ce aĭ primit Exc. Ta de pe la ofiţeriĭ judeţelor, că uniĭ din ceĭ carĭ vînd moşiĭ fac sineturile scrise pe o fărîmă de hârtie şi făr de nicĭ o înţelegere de coprindere şi poruncesce Exc. Ta a se *publicarisi*, că orĭ-care, de acum înainte, va vrea să facă vînḑare de moşie, să scrie sineturile pe o cólă de hârtie şi să întăréscă vînḑarea de ispravnicatul aceluĭ judeţ. Pentru care sciut să fie Exc. Tale, că pentru acest fel de vînḑărĭ, încă de *când s'aŭ alcătuit pravilniceasca condică aicĭ în ţéră* sunt date poruncĭ pe la tóte judeţele a se face acest fel de urmare asupra vînḑărilor, dar de nu se urméză acésta, nu sunt vinovaţĭ ispravniciĭ, ci aceĭ carĭ fac acest fel de vînḑărĭ. Pentru care îndată aŭ şi făcut acum Divanul publicaţiile de maĭ sus arătate pe la tóte judeţele. — 1812, Ghenar 3 (*Cod. LXVI, fila 177*).

(1) *Cod. LXIII, fila 7 verso*, actul din 9 Iunie 1810.

(2) Veḑĭ actul de la 15 August 1810 din Cod. LXIV, fila 9 ver o.

(3) *Intâiul Divan către Ripninski.*

Că i s'a ordonat de Ripniski «să orînduiască de isnóvă *mediatorĭ* de a da sfîrşit la pricina ce are unul Gheorghe Diamantoglu cu Constantin Pop sudit sêrbesc. Divanul după ce expune cursul pricineĭ, întrébă pre grecul dacă totuşĭ îĭ este voinţa de a se da acum de isnóvă în cercetare de *mediatorĭ*. 1812, Aprilie 9. (*Cod. LXV, fila 210.*)

Acelaşĭ lucru: *mediator* este şi la fila 219 verso Cod. LXV. Aicĭ se maĭ ḑic şi *arbitriĭ* carĭ aŭ a face un *compromis* (*sic*).

www.dacoromanica.ro

In 9 Februarie 1812 căminarul Nestor juris-consult primesce de la întâiul Divan, ordine să-şĭ dea părerea asupra a diverse teze.

Intărirea ce s'a dat la anaforaoa logofeţieĭ ceĭ marĭ între moşneniĭ Davidescĭ, anume Popa Eni şi Enache Vechil şi celor l-alţĭ părtaşĭ aĭ lor cu moşneniĭ Bărcesciĭ pentru impresurarea de moşiĭ, ce se urméză între dînşiĭ.—1810, August 27. (*Cod LXVII fila 251*).

De la întâiul Divan şi Comitet.

După pliroforia ce ni se dă asupra pricineĭ de către dumné-luĭ cinstitul Vel Logofĕt printr'acéstă anafora, volnicesce Divanul pe . . . . . de la zapciŭ ce a fost orînduit să mérgă în sud Muscel unde se poruncesce dumné-vóstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, ca maĭ întâiŭ să faceţĭ urmarea şi cercetarea ce în dos se coprinde şi apoĭ după 15 ale viitoruluĭ Octombre să iea orînduitul mumbaşir pre amîndouĕ prigonitórele părţĭ împreună cu tóte sineturile ce aŭ şi o parte şi alta şi cu cercetarea d-vóstră ce veţĭ face acum prin carte de blestem pentru rîndul stăpânireĭ şi să-ĭ aducă aicĭ la Divan.—1810, Septembrie 24.

Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăceanu.

De la Divan.—Pe acéstă alegere a judecăţeĭ Departamentuluĭ şi a d-luĭ Căminaruluĭ Nestor, într'adinsul orînduit boer Nomicos asupra acesteĭ pricinĭ ne rĕmâind odihnit Niţul Logofĕt orînduitul zapciŭ vătaf de visterie l'aŭ înfăţişat şi la întâiul Divan înaintea nóstră cu Scarlat Slugerul, unde aducêndu-se faţă şi Dumitrache Polcovnicul vînḑĕtorul, s'aŭ întrebat Niţul ce are împotrivă a rĕspunde şi vre un alt cuvînt vrednic nu avu decât tot pricinuirile ce aŭ arĕtat şi la judecata Departamentuluĭ; după acésta fiind-că zapisele acesteĭ delniţe s'aŭ vĕḑut ne-unite şi nepotrivite atât la şart cât şi la vremea daturilor lor, şi judecata de acum avênd cu întreg cuvînt maĭ mare bănuială decât întâiŭ că zapisul cel din urmă este ico nomicos şi făcut nu de când se vede scris, ci maĭ din urmă, adică de când se judeca Scarlat cu Niţul, pentru acésta s'aŭ întrebat şi Dumitrache ca să arĕte şi pricina în ce chip este şi acesta, nu şciu ce să rĕspunḑă cu deslușire, decât numaĭ că zapisul sĕŭ este bun, dar care zapis? nu arată; fiind însă că comitetul de maĭ nainte atât acestă pricină a zapiselor care este maĭ de temeiŭ, cum şi soroc de protimisis al Niţuluĭ pentru rescumpĕrare, după orînduiala pravilnicesceĭ condicĭ, le-aŭ lăsat fără de nicĭ o cercetare. Spre descoperirea dar adevĕruluĭ s'aŭ ḑis luĭ Dumitrache: de póte încredinţa prin jurămînt pontul ce se arată în maĭ sus numita anafora, cum că zapisul ce se vede din partea luĭ s'aŭ făcut şi s'aŭ dat tot atuncĭ unul la mâna altuia, iar nu în urmă, când aŭ început Niţul a face cerere şi pornire pentru acéstă delniţă şi rĕspunse, că póte prin jurămînt; după al căruia rĕspuns, încă de la 4 al acesteĭ lunĭ, cu pitac al Divanuluĭ s'aŭ trămis atât el cât şi Niţul la duhovnicésca consistorie, ca după ce va primi Dumitrache jurămînt să jure apoĭ şi Niţul pe osebitul pont ce se cuprinde

www.dacoromanica.ro

La 14 Decembre 1811, Nestor dă următórea opiniune:

Către slăvitul Divan.

«Făcênd cercetare după acéstă poruncă, arět slăvituluĭ Divan, că şi după pravilă şi după obiceiul pămîntuluĭ, cum maĭ vîrtos după alte asemenea pricinĭ, ce s'aŭ întîmplat, când se schimbă stăpânirea vre-unuĭ lucru stătător nu póte să fie silit cel din urmă stăpân a păzi tocméla arenḑiĭ celuĭ d'întâiŭ stăpân, afară numaĭ când va fi simfonisită între stăpân a se păzi arenda. Şi la acéstă pricină vĕḑêndu-se că dumné-eĭ Vornicésa prin învoire a luat moşia în lipsă de zestre, pentru care lipsă putea să se vînḑă nu numaĭ moşia acésta, ci şi orĭ-ce acaret al soţuluĭ dumné eĭ, căcĭ averea bărbatuluĭ din césul ce se însóră se face amanet la zestrea nevesteĭ. Aşa dar dându-se moşia acésta în lipsa zestrilor dumné-eĭ Vorniceseĭ, urméză de a o face

---

în anafora. că după ce aŭ aflat vînḑarea luĭ Dumitrache la Scarlat n'aŭ lăsat să trécă sorocul de protimisis a celor 30 de ḑile, fiind şi de însuşĭ el netăgăduit, că acéstă delniţă o are Scarlat cumpĕrată de la Dumitrache cu treĭ patru anĭ maĭ înainte până a nu muri Petrică şi a stăpânit'o în pace fără a se scula nicĭ atuncĭ să o cĕră a o rescumpĕra cu vre un cuvînt de protimisis şi ne aŭ venit rĕspuns înscris în dosul pitaculuĭ de la 7 ale acesteĭ lunĭ, că maĭ sus numiţiĭ Dumitrache şi Niţul aŭ dat rĕspuns, că nicĭ unul nicĭ altul nu priimesc jurămînt; drept aceea neprimind nicĭ Niţul nicĭ Dumitrache jurămînt pe ponturile ce s'aŭ ḑis maĭ sus şi anaforaoa acésta fiind următóre dreptăţeĭ şi domnesceĭ hotărîrĭ ot lét. 1806, ce o vĕḑum şi noĭ, o întăresce Divanul şi hotărăsce, ca Slugerul Scarlat să stăpânéscă în bună pace şi nesupĕrat de Niţă ce aŭ cumpĕrat de la Diumitrache cum şi zapisul luĭ Dumitrache din neprimirea jurămîntuluĭ fiand dovedit de viclean şi plastograf, să rĕmâe cu totul neţinut în sémă, cu o hârtie albă; asemenea şi pentru cea-l-altă jumĕtate delniţă ce aŭ rĕscrmpĕrat Grigore sin Petrică fiind că nicĭ Scarlat nicĭ Niţul nu făcură v e-o provlimă împotrivă, hotărîm să se urmeze iarăşĭ după coprinderea acesteĭ anaforale a Departamentuluĭ; către acésta, fiind-că Scarlat ḑice că acéstă jumătate de delniţă ce o are de la Dumitrache nu este întru adevĕr jumĕtate după coprinderea zapisuluĭ luĭ Petrică, ci este împresurat cu vre-o câţĭ-va paşĭ de loc de un Cristea căpitanu, ce şade pe locul luĭ Grigorie sin Petrică, întinḑêndu-se cu gard pe locul sĕŭ adică pe jumĕtate de acéstă delniţă, poruncesce Divanul d vóstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, să orînduiţĭ în faţa loculuĭ un boerinaş cu sciinţă ca să aibă a le împărţi acéstă delniţă intocmaĭ pe din douĕ, după coprinderea zapisuluĭ rĕmâind adică jumĕtate în stăpânirea luĭ Grigorie sin Petrică şi jumĕtate în stăpânirea Slugeruluĭ Scarlat şi să le şi însemneze locul pe unde are a stăpâni fieşcare, ca să nu maĭ aĭbă gâlcévă între dînşiĭ.—1810, Septembrie 15.

Manolache Banu, Grigorie Ghica, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăceanu, Vel Vistier.

www.dacoromanica.ro

şi zapt, slobodă despre arendaşĭ, iar arendaşul rĕmâne să-şĭ caute cu clironomul vînḑĕtoruluĭ arendeĭ (1).

Protimisul continuă a fi în vigóre ca în secolul anterior. In o judecată pentru *protimis,* Divanul la 14 Noembre 1808, amintesce că «pravilnicésca condică, ce este pravilă a pămîntuluĭ, primită de obşte, scrie la fóia 58, cap. I scrie: «când va vrea cine-va şĭ să vînḑă lucrul nemişcător să aibă datoria a da în scire întâiŭ rudelor ce vor fi părtaşĭ la acea moşie cu dînsul séŭ răzoraşĭ şi în urmă la rudele lor cele maĭ de aprópe, însă ceĭ carĭ se trag dintr'însul şi la ceĭ din carĭ se trage el şi la fraţĭ i la nepoţĭ de fraţĭ, la unchĭ şi la copiiĭ unchilor, carĭ sunt verĭ primerĭ, iar nu maĭ mult.» (*Cod. LXII.*

In 1810 luna Novembre primul Divan dă o nouă circulare explicând cum este a se înţelege protimisul (2)

(1) Alte întrebărĭ cu séŭ fără rĕspunsurĭ de la juriconsult: Când o femee trăesce în căsnicie cu soţul sĕŭ şi neavênd nicĭ o lipsă de zestre, va vinde bărbatul sĕŭ o moşie de ale zestreĭ eĭ puind la locul zestreĭ altă moşie a sa de opotrivă şi la zapisul vînḑăreĭ se va iscăli atât acea femee, cât şi părinţele sĕŭ, să cerceteze dumné-luĭ Nomicos de póte în urmă după pravile acea femee, séŭ părintele sĕŭ să anerisésca zapisul vînḑăreĭ aceleĭ moşiĭ pentru care sunt iscăliţĭ, cu cuvînt că are lipsă de zestre, séŭ de are vre-o putere? Să ne arĕţĭ în scris.—1812, Februarie 9. (*Cod. LXV, fila 151 verso.*
NB. Rĕspunsul luĭ Nestor nu l'am aflat.

Socotinţa boerilor legiştĭ Nestor Căminarul şi Ştefan Belu din 24 Februarie 1812:
«Câte se daŭ pentru nuntă, de nu se va face nunta se întorc înapoĭ de la o parte la alta, iar câte se daŭ pentru logodnă, cel ce se căiesce şi strică perde, întorcênd şi ce a primit drept logodnă înapoĭ (*Cod. LXIX, pag. 265.*)

De la întâiul Divan.

De vreme ce dumné lor boeriĭ nomicoşĭ daŭ pliroforie Divanuluĭ printr'acéstă anatora, că iscălind erotocrisia, treĭ din ceruţĭ şi cel de al patrulea neiscălind'o. este bună şi temeinică după pravilă; drept aceea o întăresce Divanul spre a-şĭ avea pentru erotocrisie fiinţa şi urmarea sa nestrămutată. 1812, Maiŭ 18. (*Cod. LXXII, fila 64.*)
Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, vel Vist, vel Logofĕt.

(2) *De la I-iul Divan, către «boeriĭ fraţĭ Divaniţĭ»*

«In multe pricinĭ de judecăţĭ pentru protimisurĭ ce s'aŭ cercetat de

www.dacoromanica.ro

Vom termina analisa acésta de diverse informaţiuĭ relative la justiţia civilă dând, în anexă, o serie de acte relative la diverse procese de natură deosebită.

Aceste pot servi studiuluĭ bărbaţilor de drept. Interesante sunt şi din aceste puncte de vedere o fóie de zestre din 1808 Ianuare 18 şi actele de împărţélă a juvaerelor rĕmase de la ilustrul Enache Văcărescu. Acele juvaere se împart între soţia luĭ, Domniţa Ecatenia Caragea şi între fiiĭ luĭ: Nicolake şi Iorgake, căcĭ fiică-sa Elenca era acum mórtă.

O sentinţă interesantă este acea dată în 16 Aprilie anul 1810 din care se constată că «după pravilă cel ce nu are copiĭ din cununie, orĭ părinţĭ séŭ moşĭ, volnic este a lăsa clironomĭ pre copiiĭ ceĭ firescĭ (1).

Privilegiul ţĕranilor de a nu fi traşĭ în procese la epocele lucrăriĭ la câmp, e mănţinut sub administraţiunea rusésca (2).

Divanul face publicaţiunĭ la 15 Iulie 1810 pentru încetarea proceselor de la 15 Iulie la 15 August, pentru ca să póte fie-care locuitor a-şĭ căuta de

---

dumné-vóstră din anaforalele ce aţĭ făcut către Divan vedem, că nu urmaţĭ cu cercetarea asupra acestor fel de judecăţĭ, după cuprinderea şi povaţa tuturor capetelor ce sunt alcătuite în pravilnicésca condică pentru *protimisis*, din care cel d'întâiŭ îndatoréză pre vînḑătoriĭ când va voi să-şĭ vînḑă vre-un lucru nemişcătoriŭ, ca să dea de scire tuturor celor ce aŭ *protimisis*, orĭ să iscăléscă zapisul vînḑăriĭ séŭ să rĕspunḑă baniĭ preţuluĭ aceluĭ lucru şi de nu vor voi ceĭ ce aŭ protimisis a face nicĭ una, nicĭ alta, se îndatoréză iarăşĭ vînḑĕtorul, prin alt cap al pravilnicesceĭ condice, să dea jalbă la stăpânire, arĕtând îndărătnicia aceluia, ca stăpânirea să-l îndatoreze a urma una din cele douĕ ce s'aŭ ḑis maĭ sus, ce lăsând la o parte felul acesteĭ cercetărĭ, alergaţĭ la coa-l-altă cercetare: când aŭ aflat adecă cel cu protimisis de vînḑarea aceluĭ lucru? Şi când aŭ pornit jalba? şi după acésta îndată se şi îndatoréză la jurămînt. Drept aceea, ca să lipséscă de acum înainte jurămînturile din ceĭ ce se judecă pentru acest fel de pricină, Divanul poruncesce, ca la tóte pricinile de protimisis ce vor veni a se cerceta de dumné-vóstră prin buiurdizma Divanuluĭ, întâiŭ să cercetaţĭ de şi-aŭ făcut vînḑĕtorul datoriile ce s'aŭ ḑis maĭ sus şi dovedindu-se că s'aŭ urmat de vînḑătorul, atuncĭ veţĭ intra în cercetarea aflăreĭ celuĭ ce cere *protimisis*, iar împotrivă dovedindu-se că vînḑĕtoriĭ nu şi aŭ făcut acele datoriĭ, atuncĭ nu maĭ încape a se face altă cercetare pentru aflarea celuĭ ce cere protimisis, fiind-că acela nu este dator să âmble să cerceteze cine şi când vinde vre un lucru nemişcător, ci a vînḑĕtoruluĭ datorie este a face vînḑarea cunoscută la ceĭ ce aŭ protimisis, séŭ vĕḑêndu-ĭ îndărătnicĭ să dea jalbă către stăpânire; iar când acestea nu le va urma, atuncĭ cel ce va cere protimisis are dreptate. Ci dar într'acest chip să urmaţĭ dumné-vóstră. — 1810, Noembre 5. (*Cod. LXV, fila 55*).

NB. Asemenea pitace s'aŭ făcut şi la departamenturĭ.

(1) Cod. LXII.

(2) Cod. LXV, fila 450.

www.dacoromanica.ro

secerişul bucatelor şi de cósa fînuluĭ, afară din pricinile *englematica*. «Pentru care iată se poruncesce dumné-vóstră, să însciinţaţĭ la toţĭ de obşte, ca într'acéstă vreme nimenĭ să nu se pornéscă cu jălbĭ pentru pricinĭ de judecăţĭ, nicĭ să nu aveţĭ a trage pre nimenĭ, încă şi pre ceĭ ce aŭ apucat de aŭ intrat şi sunt în judecată, să vĕ siliţĭ a le isprăvi tréba, să le daţĭ drumul, a nu-ĭ ţinea opriţĭ, ci fie-care într'acéstă vreme de soroc să fie nesupĕraţĭ de judecăţĭ.» — 1810, Iulie 15 (1).

E interesantă o fóie dotală din aceştĭ anĭ. Dăm una în notă şi un act relativ (2).

---

(1) *Cărţĭ de oprirea judecăţilor pe luna Iulie. Către Ispravniciĭ judeţelor.*

După orînduiala şi caidul Divanuluĭ sunt a fi oprite judecăţile în tótă acéstă următóre lună a luĭ Iulie, ca să pótă locuitoriĭ a-şĭ căuta fieş-care de seceriş şi de cósă. Iată Divanul poruncesce, să însciinţaţĭ la toţĭ de obşte, că într'acéstă lună nimenĭ să nu pornéscă cu jălbĭ pentru pricinĭ de judecăţĭ, nicĭ dumné-vóstră să nu aveţĭ a trage pre nimenĭ pentru pricinĭ de judecată, până după sfîrşitul luneĭ aceştia, afară din pricinile de *englimatică*, care acelea aŭ a se căuta în tótă vremea. Iar pricinile ce vor fi intrate în judecată precum şi mumbaşiriĭ ce vor fi orînduiţĭ, aceia să urmeze a da sfîrşit fieş-căria pricinĭ, căcĭ asemenea poruncĭ s'aŭ dat şi aicĭ la judecătoriĭ. — 1811, Iulie 9. (*Cod. LXV, fila 106 verso.*)

(2) *De la Divan.*—Dumné-ta Staroste de neguţătorĭ, aducênd zapciul cel orînduit acolo la stărostie pre Ioniţă Logofeţel de Divan, i pre soţia sa Ilinca cu tatăl eĭ Niţul Logofĕt za ţaină, să preţuescĭ lucrurile de zestre ale Zmarandi, ce a fost soţia de a doua a Niţuluĭ Logofĕt şi muma Ilincăĭ, însă nu după preţul ce âmblă acum, ci după preţul ce avea lucrurile la lét. 1803, când s'aŭ însurat Niţu, şi să ne arĕţĭ în scris; aşişderea să preţuescĭ şi lucrurile ce aŭ rĕmas Niţuluĭ de la socru sĕŭ Iŏn Găitănariŭ după preţul ce era la lét 1795, când aŭ murit Iŏn, i lipsa de zestre a Ilincăĭ, după preţul ce aveaŭ lucrurile la lét. 1800, când s'aŭ măritat şi să ne arĕţĭ iarăşĭ în scris, care lucrurĭ ce aŭ a se preţui se însemnară în dosul acestuĭ Pitac. — 1808, Ghenare 18 (*Cod. LIV, fila 225.*)

Lucrurile ale zestreĭ Zmarandeĭ.

1 Tătarcă cu florĭ de fir blănită cu sangeap negru.
1 Rochie de ghermesit cu florĭ de fir.
1 Rochie de şaliŭ.
1 Tălivăchie (Tivilichie?) de atlaz cu cacom cu fir.
1 Pilotă cu ciarşaful eĭ.
3 Perinĭ, 2 micĭ, una mare cu feţele de răţea.
1 Cămaşă de ginere de borangic.
6 Şervete cu masa lor de bumbac.
1 Cérşaf de pînză cu florĭ pentru învĕlitul aşternutuluĭ.

www.dacoromanica.ro

Cea maĭ mare pedică în darea justiţieĭ sunt drepturile şi privilegiurile mereŭ crescênde ale sudiţilor. Acum la Ian. 1808 se maĭ agravéză lucrul, căcĭ Divanul recunósce, la cererea agenţieĭ austriace, dreptul starostilor eĭ de a asiste la judecata sudiţilor cu locuitoriĭ: «De acum înainte tóte pricinile sudiţilor cu locuitoriĭ ţĕriĭ, precum şi ale locuitorilor ce vor avea cu sudiţiĭ, să se caute prin scirea numituluĭ staroste, stând şi însuşĭ faţă la cautarea pricinilor de judecăţĭ (1).»

---

1 Peşchir borangic de obraz.
1 Ghiordan de cordea cu galbenĭ micĭ de tal. 40.
1 Inel de aur cu zmaranduri.
1 Pereche cerceĭ poleiţĭ cu aur şi cu mărgăritar.

Lipsa zestri Ilincăĭ.

1 Rochie de şaliu.
1 Cérşaf pe plapomă.
2 Cămăşĭ de pînză.
1 Bohcea de nun.
2 Testimeluri.
1 Gevrea.
1 Masă de pînză.
2 Zarfurĭ de argint.
6 Farfuriĭ de masă.
1 Tigae.

Lucrurile ce aŭ rĕmas de la Ión socru Niţuluĭ Logofĕt

3 capete de vacĭ.
1 Beniş de postav bun vînăt.
1 Cântar mare
1 Ibric de aramă.
1 Sfîntă Icóně, care nu are a se preţui.
Tal. 24 ce aŭ scos din datorie.

(1) *De la Divan.*—Cinstiţiĭ d-vóstră boerĭ Ispravnicĭ ot sud Prahova şi ot sud. Saac, fiind-că cinstita agenţie a chesaro-crăescĭĭ Curţĭ aŭ făcut arătare Divanuluĭ, că pentru căutarea pricinilor de judecăţĭ ce vor avea sudiţiĭ chesaricescĭ cu locuitoriĭ acesteĭ ţĕrĭ, a se urma cu bună orînduială, ca să lipséscă fies-ce pricinuire, *spre a nu se supĕra stăpânirile*, de aceea aŭ rînduit staroste asupra sudiţilor de la aceste douĕ judeţe, pre un Ioan Gheorghiu suditul chesaricesc, ca prin a sa scire să caute pricinile ce vor avea sudiţiĭ cu pămînteniĭ, care acéstă arĕtare a cinstiteĭ agenţiĭ fiind cu *cale a primi'o şi Divanul;* pentru care şi se poruncesce dumné-vóstră ca să cunósceţĭ pre maĭ sus numitul de vechil orînduit al cinstiteĭ agenţiĭ, şi

www.dacoromanica.ro

Grava cestiune a sudiţilor, în o ţéră în care nu numaĭ Dobre Cojocaru se făcea supus frances, dar şi egumenĭ de monastirĭ, ba umblă să se facă sudit frances şi însuşĭ mitropolitul Dositeĭ, (*Cod. LXIV, fila 16*), preocupa pre bărbaţiĭ de stat român.

In Maiŭ 1811 Cutusof dă un pitac din opt ponturĭ în ce chip să se păzéscă de acum înainte nizamul «pentru străinĭ şi alţĭ ómenĭ fără de căpĕtâiŭ, ce se află atât aicĭ în politie, cât şi pe afară prin judeţe, cum şi pentru alte orînduelĭ.»

Acest nizam a fost comunicat Divanuluĭ de Şteter şi Divanul l'aŭ comunicat îndată la judeţe, şi în Bucurescĭ la Spătarul şi Aga, pentru întocmaĭ urmare. 1811, Iunie 1. (1)

---

de acum înainte tóte pricinile sudiţilor cu locuitoriĭ ţĕriĭ, şi precum şi ale locuitorilor ce vor avea cu sudiţiĭ, să se caute prin scirea numituluĭ staroste, stând şi însuşĭ faţă la căutarea pricinilor de judecăţĭ; ci dar dumné-vóstră, păzind orînduiala judecăţilor, pre ceĭ ce nu se vor mulţămi pe alegerea dumné-vóstră, să urmaţĭ a-ĭ trimite la Divan, cu acea alegere ce veţĭ face în scris şi cu ţi orînduită de soroc.—1808 Ghenarie 15. (*fila 221*)

(1) Cod. LXVI, fila 103.

Urméză aci unele note adresate consulatuluĭ frances tot din 1809 cu referinţă la nesupunerea unuĭ sudit frances, purtând nume românesc, care a îngrădit cu de la sine putere un loc al bisericeĭ Şelarilor.—15 Iunie, 1809.)

De la înaltul Divan şi Ispravnicĭ.

După predlojenia Excelenţeĭ Sale dumné-luĭ viţ-prezident de la 9 ale următóreĭ sub No. 4.303 următóre la porunca Excelenţeĭ Sale dumné-luĭ maĭ mareluĭ comandir al armieĭ, general de infanterie şi cavalerie Cutuzoff, se scrie d-vóstră, că de acum înainte cu sudiţiĭ francezĭ ce locuesc în Valahia nu maĭ aveţĭ nicĭ un amestec asemenea şi nicĭ cu o privighere spre ocârmuire, cum şi tóte judecăţile ce vor fi între vre un sudit cu un pămîntén, cum şi împotrivă între vre-un pămîntén cu vre un sudit frances, să se caute de oficerul rusesc ce este la Isprăvnicat, prin mijlocirea căruia şi tóte cererile şi orînduelile se vor face şi se vor împlini şi numitul este dator de acum înainte pentru tóte aceste, cum pentru judecăţĭ, a face anafora Excelenţeĭ Sale dumné-luĭ viţ-prezident spre a se hotărĭ, fiind că tótă respunderea rĕmâne asupră-ĭ de se va arĕta cine-vaşĭ cu vre-o jalbă dovadnică; pentru care acésta s'aŭ şi trimis poruncă de la Excelenţa Sa d-nul viţ-prezident către dumné-luĭ ofiţerul judeţuluĭ; ci dar întru acestaş chip să urmaţĭ d-vóstră, ne maĭ avênd nicĭ un amestec cu sudiţiĭ francezĭ, de la ale cărora pravilĭ şi dajdia ce s'a orînduit spre ajutor al cheltuelelor ostăşescĭ are să se împlinéscă tot de numitul ofiţer.—1811, Iunie 14. (*Cod. LXV, fila 99*).

www.dacoromanica.ro

Un proces curios amenință un moment să isbucnéscă în Bucurescĭ pentru o revendicațiune de nume de familie și de avere. E probabil că celebrul Enache Văcărescu la ocasiunea călătoriei luĭ la Viena, când merse să céră de la Impĕratul Austrieĭ extrădarea celor doĭ fiĭ aĭ luĭ Alexandru Ipsilant, fugițĭ în Ardeal, va fi cunoscut maĭ de aprópe o vieneză. Din acea cunoscință pretindea, în 1811, un june ofițer austriac că se trage el și prin agenția austriacă, a cerut informațiunĭ despre familia din care pretindea că se trage. Constantin Graf Dudescu, pe atuncĭ mare Logofĕt, rĕspunse, în 23 Iunie 1811, respingênd afirmațiunea juneluĭ vienez, că el ar fi un urmaș al luĭ Enache Văcărescu (1).

Să trecem într'o scurtă revisiune și actele ce aducem în notă cu referință la justiție.

Pe lângă *departamente*, continuă a funcționa Agia și Spătăria, ca instanțe judecătorescĭ.

La 31 Maiŭ 1809, s'aŭ rînduit judecătoriĭ la Agie: Nicolae Cuzi Serdar în locul luĭ Γ Logofĕt Iacovache.

---

(1) *Către generalul Șteter, de la Logofeția mare.*—Cu cinste arăt Excelențeĭ Tale că de la cinstita agenție a chesaro-crăeșceĭ curțĭ, prin alăturata notă, mi se face întrebare pentru o familie Enache Văcărescu, din care familie unul ar fi fost ofițer la oștirile chesaro-crăescĭ în regimentul husarilor și se cere pliroforie atât de acel ipochimen cât și de marca ce are acéstă familie; după care am făcut arĕtare slăvituluĭ Divan, că rĕposatul Ban Enache Văcărescu, ce se potrivesce la cererea acésta, a fost familie din cele d'întâiŭ ale țĕreĭ vechĭ, iar dintru început se trage némul sĕŭ de la Făgăraș din țéra ungurésca, unde și acolo a fost familie mare, care acest rĕposat Enache Văcărescu *a murit la lĕtul 1791* și n'a avut vre-un fiŭ care după vremĭ să fi lipsit de aci a se socoti de a fi acela ce se arată din familia Enache Văcărescu, însă spre pliroforie arĕt și acésta: că în anul trecut când mĕ aflam la *Viena*, făcêndu-mi-se cunoscut că unul se numesce pe sineșĭ familie din casa rĕposatuluĭ Enache Văcărescu, pe carele și vĕdêndu l l'am cercetat atât eŭ cât și dumné-eĭ visternicésa a dumné-luĭ Visterniculuĭ Varlaam și alțiĭ ce s'aŭ maĭ aflat acolo și l'am găsit mincinos; iar marca peceții acesteĭ familiĭ se află la casa rĕposatuluĭ, însă la marcă nu se póte pune temeiŭ, căcĭ cu mijlocul luând cine-va închipuirea mărciĭ orĭ în pecete pe céră séŭ cu alt mijloc și dând'o la meșterĭ, ce lucréză cu plată, îĭ face asemenea, și la cererea cinstiteĭ agenții fiind acéstă pliroforie am arĕtat'o slăvituluĭ Divan în scris, de unde am luat rĕspuns prin graiŭ, că eŭ să arăt la cinstita agenție. Ci dar nu lipsiĭ a face cunoscut Excelențeĭ Tale, că precum se va porunci să se facă urmare.—1811, Iunie 23. (*Cod. LXVI, fila 116 verso.*)

Const. Graf. Dudescu, vel Logofĕt.

www.dacoromanica.ro

1809 Iunie 1. Şătrar Mateiŭ Popescu, judecător la Spătarie, în locul şătraruluĭ Vieroşanu (1).

La 28 Decembre 1808, Senatorul Kuşnicov întăresce sentinţele tribunaluluĭ de Criminalion presentate de marele armaş Grigorie Filipescu şi schimbă pe la uniĭ vinovaţĭ pedepsa de morte în ocnă pe viaţă. Tot odată Kuşnicov găsesce că sunt prea multe asasinate şi cum nu vede Divanul că acesta provine din slaba purtare de grijă a politieĭ pămîntescĭ? Acestă observaţiune se întinde şi la Ispravniciĭ de judeţe. Maĭ cere Kuşnicov ca Departamentul de Criminalion să trimiţă în fie-care ḑi întâiŭ a luneĭ hotărîrile vinovaţilor ce se vor căuta (2).

La 30 Aprilie Divanul adresează către marele Spătar şi către Aga următorea circulară:

De la întâiul Divan către Vel Spătar.

Exc. Sa gen. Maior şi Cavaler Engelhardt, vice-president al Divanuluĭ, prin predlojenia ce a trimis la Divan de la 28 a acesteĭ lunĭ, cere ca numaĭ decât să i se trimiţă de pe la tote departamenturile întâiŭ tote pricinele de judecată: Cine cu cine anume? Din ce lună şi an şi ce pricină de nu li s'aŭ făcut hotărîre? Al treilea fies-ce Departament, ce pricine are deosebite şi de ce nu sunt sĕvîrşite?

Divanul scrie dumi tale, că acestă cerere ce o face Exc. Sa să o arĕtaţĭ prin catastih i perelipsis anume şi întocmaĭ precum în sus se cuprinde, care catastih iscălit fiind de dumnĕ ta, să l trimiţĭ la Divan, ca şi Divanul să-l trimită la Exc. Sa, însă acestă arĕtare să o facĭ dumnĕ-ta cu începere de la întâiŭ de Ghenarie a acestuĭ următor an.—1809, Aprilie 30.

Asemenea pitace s'aŭ făcut la Agie, la boeriĭ divaniţĭ, la Departamentul de 8, la cel de 7 şi dumnĕ-luĭ epistatuluĭ armăşieĭ, cu aceeaşĭ dată de 30 Aprilie 1809 şi s'aŭ dat pitacele în mâna luĭ Juz-başa în aceiaşĭ ḑi de 30 Aprilie, ca să le trimită la arĕtatele Departamente.

In Aprilie 1801 Kuşnicov îşĭ pórtă atenţiunea din noŭ asupra departamentuluĭ de criminalion.

Ca sa activeze cercetarea proceselor de departamentul de criminalion, cere de la Logofĕt, ca să se facă şi la fiteşĭ-ce 10 ḑile «să ni se trimĕţă la Divan catastih de la acest departament, sub iscălitura dumi-tale şi a judecătorilor, de numele celor vinovaţĭ, cu arĕtare cine? din ce vreme? pentru ce vinovăţie este închis? şi pricina fiesce-căruia pentru ce n'a luat sfîrşit?

(1) Cod. LVI, fila 113.
(2) Cod. LXI.

www.dacoromanica.ro

și de primirea acestuĭ pitac să aibă Divanul rĕspunsul dumi tale în scris.» 1810, Aprilie 25.

Constatându-se că hoțiile sporesc în țĕră și că ceĭ condamnațĭ pentru hoțiĭ devin recidiviștĭ, ceea-ce îl face pre Kușnicov a crede că pedĕpsa a fost insuficientă, pentru a remedia la acest rĕŭ, promulgă, cu de la sine putere, un fel de adaus la codul sĕŭ cu dispositiunile penale existinte, hotărînd deosebite amende și pedepse decât cele ce până acum se dădeaŭ. Așa pentru furtișagul d'întâiŭ dispune că, dĕcă hoția a fost maĭ mare de cât 100 de ruble de argint să se pedepsĕscă vinovatul după obiceiul pămîntuluĭ, adecă cu bătaie, dar după ce va fi bătut «*de va maĭ fi în bună stare* să se rînduiască la vre-o slujbă pămîntĕscă», ca adecă avênd lĕfă să nu maĭ fure, iar în cas când bătaia l'a făcut neom, să-l trimiță pe cincĭ anĭ la ocnă și din munca luĭ să se despăgubĕscă păgubașiĭ. Pentru hoțiĭ maĭ micĭ decât 100 ruble, pedĕpsa se mărginesce la bătaie și la despăgubirea păgubașuluĭ din munca vinovatuluĭ. La o nouă recidivă, fie hoția mică, orĭ mare, se aplică pedĕpsa de maĭ sus (1).

---

(1) *De la Excelența Sa svetnicul de taină Senatorul Cavaler Kușnicov către cinstitul Divan predlojenie*

După hotărîrile criminalicesculuĭ departament, ce de la amîndouĕ Divanurile mi se trimit, am vĕdut că ceĭ ce aŭ căḑut în vinovăție fiind judecațĭ pentru adesele furtișagurĭ, li s'aŭ făcut hotărîre, altora bătăĭ, altora să se trimiță la ocnă, vre-o câte-va vreme, dar îndată după pedĕpsă sĕŭ după ce și-aŭ săvîrșit sorocul, ce aŭ fost orînduit la ocnă, scăpând, îndată se apucă iarășĭ de acel meșteșug, în cât că uniĭ de 4, 5 orĭ cad sub judecata criminaluluĭ departament. Dintr'acĕsta se vede că mĕsurile pedepseĭ ce se orînduesce la acest fel de hoțĭ este fórte puține (*sic*), de a'ĭ popri să se lase de furtișag, care în părțile acestea se întîmplă și se fac fórte adesea. Dar acĕstă învinovățire, ce s'a înrădăcinat atât de adâncă, este pentru că nu sunt desăvîrșit pravilele, nu este hotărîre și deosebire cu care să supue pre fiesce-care hoț, după mĕsurile furtișaguluĭ, ce-a făcut întâiaș dată, de al doilea sĕŭ al treilea furtișag.

La asemenea întîmplărĭ am socotit că se cuvine și în părțile aceste ca să se închipuiască cu pravilele Rusieĭ, ce este rînduit pentru pedĕpsa hoților; eŭ am făcut arĕtare general feldmarașaluluĭ cnĕz Prozorowski arĕtându-ĭ socotința cugetuluĭ meŭ pentru acĕsta, care Luminarea sa aŭ și întărit'o. Acĕstă orînduială este:

1) Pentru furtișagul dîntâiŭ, de se va prețelui maĭ jos de cât 20 ruble de argint, deosebit luându-se de la dînsul cele ce aŭ furat și dându-se păgubașuluĭ, să n'aibă să-ĭ . . . . . acĕstă pedĕpsă, adecă să-l ție la închisóre vr'o câte-va vreme, iar neavênd cu ce rĕspunde păgubașuluĭ să-l dea la lucrul de obște să lucreze până va câștiga acea sumă de banĭ, pe cât a fost prețul furtișaguluĭ.

www.dacoromanica.ro

Un ciudat mod de a grația din temnițe ni presentă următorul act:

De la întâiul Divan.

Intăresce anaforaoa departamentuluĭ de criminalion pentru Dinul hoț de

2) Pentru furtișagul cel d'întâiŭ, de va fi maĭ mult de cât 100 de ruble de argint, să se pedepséscă vinovatul după obiceiul pămîntuluĭ și după pedépsa ce i se va face, *de va maĭ fi în bună stare*, să se rînduiască la vr'o slujbă pămîntéscă, iar când nu va fi în stare, să-l trimiță pe 5 anĭ la ocnă, întorcênd vinovatul averea jăluitoruluĭ, câtă nu va ajunge din suma ce va arĕta păgubașul, cu baniĭ ce va lua după munca luĭ.

3) Pentru cel d'întâiŭ și de al doilea furtișag, de nu vor fi împreună maĭ mult de cât 100 ruble de argint, deosebit din cele ce vor găsi lucrurĭ și cu plată, ce va face din munca luĭ pentru lucrurile furate, cele ce nu vor ajunge păgubașuluĭ după pontul cel dîntâiŭ să i se orînduiască după vină și bătaie după obiceiul pămîntuluĭ.

4) Când de treĭ séŭ de maĭ multe orĭ se va prinde în furtișag mic séŭ mare, orĭ câtă sumă se va face la un loc, să i se orînduiască pedépsă după cum scrie în pontul de al doilea, urmând aceluĭ pont, ca să se orînduiască ce-ĭ în stare la vre-o slujbă a pămîntuluĭ, cât și pre ceĭ-l-alțĭ la ocnă. Tóte aceste pedepse să se orînduiască hoților și celor ce se vor întovărăși cu dînșiĭ, atât din locuitoriĭ Moldavieĭ cât și aĭ Valachieĭ, cum și pre fugariĭ rușĭ, carĭ de mult sunt locuițĭ în părțile acestea și să se socotéscă toțĭ sub o pravilă cu locuitoriĭ ce sunt născuțĭ în pămîntul acesta. Acésta dar nu are amestec cu desertoriĭ ostenescĭ aĭ Rusieĭ, carĭ prindêndu-se trebue să se trimită la *dejurstva* armieĭ ceĭ marĭ cum și la aceĭ fugarĭ din supușiĭ Rusieĭ sătenĭ, pe carĭ spre împlinirea orînduelilor ce s'aŭ dat și nefiind de mult fugarĭ, trebue să se întórcă înapoĭ; iar cu supușiĭ altor împĕrățiĭ, carĭ se vor prinde la hoție, trebue să se urmeze pentru dînșiĭ după trahtaturĭ.

Insciinţăm pre cinstitul Divan pentru acéstă orînduială a mea, ce este întărită și de maĭ marele meŭ comandir.

Fac arĕtare, că scoțênd după acésta copie, să o trimită la departamentul de criminalion, poruncindu-ĭ, ca tóte hotărîrile trebilor vinovaților, celor ce se vor prinde cu furtișag să se urmeze după cuprinderea acesteĭ aședărĭ, trimițênd hotărîrile ce se vor face pentru acésta, ca să le vĕd. Nro. 1.261, Aprile 15 anul 1809.

De la întâiul Divan și Comitet al principatuluĭ Valachieĭ se trimite copie după dispositiunea de maĭ sus către epistatul Armășieĭ, pentru ca să iea din ea «largă înțelegere pentru rînduială hotărîrilor vinovaților celor ce se prind în fapte de furtișag, în ce chip are a se urma de aicĭ înainte. Ci dar acéstă predlojenie să se trécă în condica judecăților departamentuluĭ criminalion, ca să fie sciută și să urmeze boeriĭ judecătorĭ hotărîrile acestor fel de vinovațĭ întocmaĭ după cum în numita predlojenie se cuprinde». — 1809, Aprilie 27. *(Cod. LVI, fila 64 verso).*

Copie s'a trimis în aceiașĭ ḑi și la departamentul de criminalion din Craiova.

www.dacoromanica.ro

caĭ şi Radu Ciolac, să se libereze de la închisóre, că aŭ stat destul, decât a li se da la liberare 100 toege în falange. 1810, Iulie 20 (1).

Mulţĭ nenorociţĭ muriaŭ prin temniţe de epidemiĭ (2).

Ilusoriŭ era remediul propus de Kuşnicov. Exista pedepse şi maĭ grave decât bătaia şi orînduiala la slujbele ţĕriĭ. Se pedepsea cu spînzurătórea(3) şi une orĭ cu gropa ocniĭ pentru maĭ puţin decât hoţie. Aşa la 17 Noembre 1809, după anaforaoa episcopuluĭ de Buzĕŭ condamnă la gropa ocniĭ fără de soroc pre unul Ilie Bogarcea «pentru că vieţuesce cu soţia sa traiŭ rĕŭ şi cu nelegiuite fapte.»

Dar în Aprilie 1808, găsim aplicarea uneĭ pedepse gróznice, ca şi care n'am maĭ aflat una în secolul al XVIII-lea: tăierea mâinilor unuĭ vinovat (4).

---

(1) Cod. LXVII.

(2) *Epidemie în temniţă.*

In 11 Aprilie 1812 întâiul Divan cere luĭ Repniski liberarea maĭ multor hoţĭ închişĭ la puşcărie «că la temniţa puşcărie înmulţindu-se bóla lingóre, pe lângă ceĭ nevindecaţĭ pot să se primejduiască şi ceĭ vindecaţĭ, a muri. *Cod. LXVI, fila 203.*)

(3) *Intâiul Divan către generalul Comino în 1811. Noembre 6.*

Cu cinste a primit Divanul predlojenia Excelenţeĭ Tale. cu ordinul de la 30 ale trecuteĭ Octombrie, sub No 50, coprindĕtóre că Excelenţa Sa maĭ marele comandir Cutuzof a întărit anaforaoa departamentuluĭ criminalion pentru 9 vinovaţĭ jăfuitorĭ şi omorîtorĭ de ómenĭ, însă 3 dintr'înşiĭ, adică Panait Grecu, Marin Barbulea şi Stoian Sîrbul, să se spînzure în Bucurescĭ, iar 6 dintr'înşiĭ, după ce se vor pedepsi prin tîrg, să se trimĕţă la Ocnă. Pentru care şi poruncesce Excelenţa Sa, ca în ce ḑi va fi a se împlini pedépsa acestor vinovaţĭ, să aibĭ însciinţare, ca să facĭ şi despre partea Excelenţeĭ Tale, cuviinciósa orînduială; pentru care avem cinste a arĕta Excelenţeĭ Tale, că ceĭ osîndiţĭ pre mórte a li se săvîrşi pedépsa unuia, mâne la 7 ale acesteĭ lunĭ şi altuia la 8 ale următóreĭ şi cel de al treilea la 9 ale luneĭ acesteia. Precum şi pentru ceĭ-l alţĭ s'aŭ făcut urmare întocmaĭ după poruncă şi nu lipsesce Divanul a însciinţa Excelenţeĭ Tale. — 1811 Noembre 6. (*Cod. LXVI, fila 157 verso.*)

(4) *De la Divan, către doctoriĭ politieĭ Silivestru şi Constantin.*

Fiind-că mâne prin *hotărîrea Divanuluĭ este a se tăia mâinile unuĭ vinovat,* după spurcata şi urîta luĭ faptă ce a urmat. porunceşce Divanul, primind acest pitac cu acest zapciŭ Armăşescu de astăḑĭ, să aveţĭ a orîndui dumné vóstră un ţerah meşter de acéstă trébă, pe care ţerah să-l faceţĭ sciut şi cunoscut orînduituluĭ zapciŭ armăşesc, ca mâne la vremea orînduită să

www.dacoromanica.ro

Acéstă oribilă pedépsă s'a refuzat justiția română a o aplica în trecut și chiar între aniĭ 1800—1812, asupra uneĭ vinovățiĭ, care cu ea era pedepsită: bătăia unuĭ părinte de fiul sĕŭ: (1)

---

se afle la locul cel orînduit, dimpreună cu argaliile cele trebuinciósc și cu spirturĭ pentru scursul și poprirea sângeluĭ de a nu se întîmpla vre-un cusur.—1808, Aprilie 27. *(Cod. LIV, fila 336.)*

(1) *De la întâiul Divan către Repniski.*

Cu cinste facem arĕtare Exc. Tale, că la Divan a dat jalbă un Pitar Const. Vlasto din Târgoviște, pentru fiul sĕŭ Atanasie, că apururea îl necinstesce cu vorbe netrebnicc, fără de nicĭ o sfială, până în cât aŭ îndrăsnit de l'aŭ și bătut, cerênd a i se face cuviinciósa înfrênare și pedépsă. A căruia jalbă orînduindu-se în cercetarea dumné-lor boerilor *nomiki*, ne-aŭ făcut arĕtare în scris, că după pravile se cuvine *a i se tăia mânile* unuĭ fiŭ neomenit ca acesta. Dar acéstă osîndă nu s'a urmat altă dată aicĭ în țéră; ḑic dumné-lor, că pedépsa ce s'aŭ obicĭnuit pentru uniĭ ca aceștia este ca maĭ întâiŭ să se certe cu bătaie la fața loculuĭ și apoĭ să se facă surghiun până îșĭ va veni în pocăință. Ci nu lipsim a arĕta Exc. Tale, spre a avea Divanul cinstit rĕspuns de urmare.—1812, Maiŭ. *(Cod. LXVI, fila 220)*

Către slăvitul Divan.

Pravilele pentru acest fel de fiĭ neomeniți și sălbaticĭ, carĭ împotriva fireĭ și omenireĭ rădică mâna și bate părinții lor, hotăresc să li se taie mânile, iar obicinuita pedépsă care s'a urmat este să se certe cu bătaiă la fața loculuĭ și să se facă surghiun la o mŏnăstire, de unde să nu se slobódă până când nu-ĭ vor ierta părinții lor, și jăluitoruluĭ părinte, ca unul ce aŭ fost cap al familieĭ și stăpân, să i se facă teslim casa cu tot avutul, sĕŭ. — 1812, Maiŭ 17. *(Cod. LXXII, fila 84 verso)*.

Nestor Căminar, Ștefan Belu.

De la întâiul Divan și Comitet.

Cu tóte că după a pravilelor poruncă și povață, osânda unuia acest fel de fiiŭ neomenit este tăierea mânilor luĭ, dar fiind-că aci nu s'a obicinuit acéstă osîndă, volnicesce Divanul pre. . . . . să mérgă la sud Dâmbovița, unde prîn scirea d lor Ispravnicilor județuluĭ, după ce va certa prin bătaĭe la fața loculuĭ pre pîrîtul Atanasie, feciorul jăluitoruluĭ, să-l ridice apoĭ de acolo, prin ajutorul d-lor Ispravnicilor și să-l ducă la mŏnăstirea Znagovu, unde se poruncesce Sfinția Tale năstavnic al numiteĭ mŏnăstirĭ, să-l țiĭ acolo în bună pază, și fără de al doilea poruncă a Divanuluĭ slobod să nu fie a eși, iar jăluitoruluĭ pitar ca un cap al familieĭ și stăpân, să i se dea în zaptul sĕŭ făcêndu-ĭ teslim tótă casa cu avutul sĕŭ.—1812, Maiŭ 17.

Ignatie Mitropolit, Polcovnic Loghinov, Isac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Logofĕt, biv Vel Medelnicer.

www.dacoromanica.ro

Nu numaĭ de hoţĭ avea să se apere satele, ci adesea de chiar ceĭ carĭ prindeaŭ pre hoţĭ. Aceştia aveaŭ dreptul să ica în posesiunea lor cele ce găseaŭ la hoţiĭ prinşĭ, însă numaĭ lucrurile nereclamate de păgubaşĭ (1). Practica însă era alta: maĭ tot-d'auna păgubaşilor nu li se maĭ înapoia nimica din cele găsite la hoţĭ (2).

Dintre hoţiĭ ceĭ maĭ faimoşĭ, carĭ în aniĭ aceştia aŭ băgat spaima, maĭ ales între Grecĭ, a fost Bujor cu céta luĭ şi apoĭ Jianu. Bujor haiduc a fost deopotrivă cunoscut în Moldova şi ţéra românéscă şi a dat mult de lucru ambelor Departamente de criminalion din ambele ţĕrĭ. In notă aducem câte-va acte relative la Bujor şi céta luĭ (3).

---

(1) *De la Divan.*—Cinstite dumné-ta Vel Armaşe, pentru lucrurile ce prin fóie s'aŭ trimis de la isprăvnicat ot sud. Saac, carĭ s'aŭ luat de la hoţiĭ ce prin vĕrsare de sânge s'aŭ prins, s'aŭ scris dumi-tale a se da înapoĭ ca să se dea polcovniculuĭ şi poteraşilor ce i aŭ prins, fiind hărăzit de Divan lor, ca maĭ mult să îndemne la prinderea hoţilor şi acum am luat respuns de la isprăvnicat, că lucrurile nu s'aŭ trimis înapoĭ. Poruncesce dar Divanul dumi tale, ca să le daĭ înapoĭ în mâna gazdeĭ judeţuluĭ, cu fóie anume iscălită de dumné-ta precum s'aŭ trimis adică la Pandele al 3-lea postelnicel, spre a le trimite la judeţ şi prin dumné-lor Ispravnicĭĭ judeţuluĭ să se dea polcovniculuĭ şi poteraşilor.—1811, Maiŭ 31. (*Cod. LXV, fila 77*).

(2) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

Cinstite dumné ta frate biv Vel Vornic Constantine Bălăcene, Excelenţa Sa domnul gheneral-maior i cavaler Şteter viţ prezident Divanuluĭ, prin predlojenia ce a trimis la Divan de la 23 ale trecutuluĭ Iunie sub No. 4.677, scrie că din tacrirurile ce aŭ luat de la doĭ hoţĭ armăşeĭ, anume Barbul i Nicola sêrbĭ i de la alţĭ treĭ hoţĭ ce sunt la închisórea puşcărieĭ: Ión Bunea, Tudor Micleuş i Moise Moga, s'aŭ pliroforisit cum că dumné-ta când te aflaĭ epistat al armăşieĭ aĭ fi luat de la maĭ sus numiţiĭ treĭ hoţĭ douĕ-deci şi nouĕ caĭ, însă 19 de la Ión Bunea i Tudor Miclăuş şi 10 de la Moise Moga, carĭ caĭ aŭ rĕmas la dumné ta de a-ĭ da stăpânilor păgubaşĭ şi fiind-că Excelenţa Sa cere acest rĕspuns din partea dumi-tale de îndreptările ce veĭ provalisi; de acea aştéptă şi Divanul acest respuns în scris de la dumné-ta ca să-l trimetem la Excelenţa Sa domnul general, spre a vedea. - 1811, Iulie 4. (*Cod. LXV, fila 104*).
Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

(3) *Senatorul Miloşievicĭ.*

Trimite la Divan examenul de la Departamentul de Criminalion ot Moldova, ca să se cerceteze şi acele cuvinte ce le-aŭ arĕtat Bujor i cu tovarăşul luĭ la acel Departament ot Moldova, şi de cercetarea ce se va face să trimiţă la Excelenţa Sa.—1810, Ianuarie 23. (*Cod. LXIII, fila 64*).

www.dacoromanica.ro

Tot atât de uşor era scos din ocnă un vinovat cât lesne era şi trimis

---

Către generalul Engelhard.

După douĕ predlojeniĭ a Excelenţeĭ Tale, ce mi s'aŭ trimis, una de la 20 Septembrie cu No. 3.282 şi alta de la 27 tot ale luĭ Septembre cu No. 3 420 împreună şi cu copia de tacrir ce s'a trimis de la domnul Senator, după arĕtarea ucigaşuluĭ de ómenĭ Bujor, pentru chipurile celor întovărăşiţĭ cu el în fapta hoţieĭ, de care Divanul îndată făcênd poruncĭ atât aicĭ la spătărie i agie şi armăşie, cât şi la Divanul Craioveĭ, trimeţênd împreună şi chipurile hoţilor după tacrirul Bujor, acum am primit însciinţare de la dumné-luĭ biv Vel Logofĕtul Costache Samurcaş întâiŭ dregător al Divanuluĭ Craioveĭ, coprinḑĕtóre că după primirea poruncii Divanuluĭ, ce s'aŭ trimis pentru prinderea acelor 10 lude tâlharĭ tovarăşiĭ luĭ Ştefan Bujor, făcênd scumpă cercetare în Craiova, la 7 ale acesteĭ lunĭ s'aŭ prins unul dintr'înşiĭ anume Manea (iar el îşĭ ḑice Manaf) căruia nefiindu-ĭ tăgăduită tovărăşia i s'a luat tacrir de urmările sale şi s'aŭ trimis aicĭ la Divan, şi la întrebările ce i s'a făcut pentru ceĭ-l-alţĭ tovarăşĭ, înţelegênd că la satul Valea-Putineiuluĭ din sud Mehedinţĭ maĭ sunt încă 4 tovarăşĭ aĭ lor, ḑice dumné-luĭ Logofĕtul Samurcaş, că pe o parte aŭ trimis poruncă către Ispravnicul judeţuluĭ, ca să trimiţă să-ĭ coprinḑă, iar pe de alta aŭ gătit şi pe un Chiriţă buluc-başă al domniĭ-sale cu câţĭ-va arnăuţĭ să mérgă iarăşĭ acolo, şi când era să plece, la 8 ale luneĭ, vreme trecută din nópte, fiind ca la 3 césurĭ, a venit un Petre rachierul locuitor din Craiova şi arĕtând că la gazda luĭ aŭ venit şi alt tovarăş de aĭ hoţilor, anume Nicola Căpitan, carele cum va mânca gata e să plece şi cu tóte că la însemnarea ce i s'a trimis după arĕtarea Bujori de numele fieş căruia numele Nicola nu se arată, fără de numaĭ după auḑirea semnelor înţelegênd că va să fie Tănase şi vrênd ca să-l pue în mână şi pe acela maĭ vîrtos că luase scire, că este gata să plece, aŭ trimis pre numitul buluc-başa, cu arnăuţĭ, unde călcându-l aŭ năvălit asupră-ĭ şi buluc-başa întâmplându-se a nu-şĭ avea armele cu dînsul decât numaĭ un cuţit la brâŭ, iar hoţul avênd 6 focurĭ lângă el, în luptele ce avea amîndoi aŭ proftacsit hoţul şi sloboḑênd un pistol în buluc başa l'aŭ împuşcat şi fără de perdere de vreme aŭ şi murit, aŭ maĭ lovit şi un alt arnăut i un călăraş şi aşa înfricoşându-se şi ceĭ l-alţĭ n'aŭ îndrăznit de a maĭ intra în casă şi fiind vremea trecută din nópte aŭ scăpat hoţul; de care însciinţéză Divanuluĭ întêmplarea ce s'a făcut şi cum că îndată a trimis Divanul Craioveĭ după dînsul ómenĭ vrednicĭ în tóte părţile ca să-l prinḑă. Maĭ ḑice dumné-luĭ Logofĕtul Samurcaş, că în urmă luând scire, că şi la ordia de peste Dunăre, unde se află Excelenţa Sa gheneral Zast, maĭ sunt din tovarăşiĭ hoţilor, îndată aŭ scris şi acolo, trimiţênd şi chipurile lor, spre a se face cercetare, ca găsindu-se să-ĭ prinḑă, iar pentru hoţul ce se află prins la Craiova cere poruncă de urmare. I s'aŭ scris dumné-luĭ ca să l trimiţă aicĭ în bună pază, iar pe de altă parte nu lipsesce Divanul a arĕta Excelenţeĭ Tale, trimiţênd împreună şi copie după tacrir aceluĭ Manea, a se vedea de Excelenţa Ta. — 1810, Octombre 18. *Cod.* (*LXVI, fila 41.*)

www.dacoromanica.ro

acolo. Ajungea ca vinovatul să aibă spete, protecţiune. Une-orĭ, precum am vĕdut, era liberat din ocnă, după cererea vr'uneĭ femeĭ, care declara, că se mărită de bună voie cu ocnaşu. Alte-orĭ liberarea din ocnă o cerea persóna după reclamaţiunea căreia fusese băgat în ocnă. Vechea deşugubină se întâlnesce aplicată; aşia la 2 Aprilie 1810 (1).

Dăm în note câte-va procese pentru crimă şi delicte. (2)

Excelenţa Engelhard.

Domnul Senator teorisind însciinţarea şi tóte hârtiile ce le-a trimis asupra celor ce sunt în bănuială că aŭ fost tovarăşĭ cu ucigătorul de ómenĭ Stefan Bujor, găsesce maĭ vinovaţĭ pre Ion feciorul luĭ Tobocĭ că aŭ fost tovarăş cu Bujor şi pre Vasilie sin Stanciu şi Ion Tobocĭ fiind sudit nemţesc s'a luat de agenţie aŭ scăpat de la căprarul agenţieĭ, poruncesce a fi căprarul judecat după pravilă. Şi maĭ poruncesce, ca să se aducă la judecată toţĭ ceĭ vinovaţĭ în fapta acésta şi cercetându-se pricina cu scumpĕtate, să arĕte Excelenţeĭ Sale.—1810, Decembrie 7. (*Cod. LXIII, fila 22 v.*)

(1) La 2 Aprilie 1810, I ul Divan, asupra anaforaleĭ Departamentuluĭ de Criminalion iartă de la pedépsa ocneĭ pre un ţigan ucigaş, fiind-că soţia ucisuluĭ l'a iertat şi ea; se va da însă pe chezăşie.

(2) *Justiţie, Criminalion.*

Intâiul Divan către epistatul Armăşieĭ, ca pre Const. Olténu, locuitor din plasa Teleajenuluĭ, ce l'aŭ trimis aicĭ ofiţerul de acolo, cu însciinţare că beat fiind, şi-a omorît nevasta, iată după predlojenia Excelenţeĭ Sale general Engelhard, scrisă de la 16 ale acesteĭ lunĭ, îl trimite Divanul la acel *Departament al armăşieĭ*, ca dumné-lor judecătoriĭ să cerceteze după pravilă vina luĭ şi osînda ce i se cuvine şi să o arĕte Divanuluĭ în scris prin o anafora, ca şi Divanul să trimiţă acea anafora către Excelenţa Sa, ca să o vadă.—1810, Maiŭ 20. (*Cod. LXV, fila 34*).

Excelenţa Engelhard.

Respuns la nota Divanuluĭ cu No. 622, că aŭ poruncit poliţieĭ ca să trimiţă pre Tâlmaciul Nicolae, care aŭ furat de la Christea tutungiŭ nisce lucrurĭ. — 1810, Iunie 13. (*Cod. LXIII, fila 7 verso*).

Excelenţa Engelhard.

Porunşnic Runcovski de la isprăvnicatul sud Slam Rîmnic îl însciinţéză că nu s'aŭ trimis de Divan Logofĕtul Ştefan al luĭ Inimă-rea ce aŭ luat banĭ de la un hoţ şi i-aŭ dat drumul.—1810, Iulie 12. (*Cod. LXIII, fila 10 v.*)

www.dacoromanica.ro

O mare dificultate întîmpină administrațiunea țării în urmărirea crimelor și delictelor față cu sudiții.

Excelența Engelhard

Că Senatorul vĕḑênd nota Divanului n'aŭ găsit cu cale ca să nu fie și Luxandra i Maria osândite la învinovățirea bărbaților lor, carĭ aŭ vrut să omóre pre soldat la Focșanĭ cu otravă.—1810, Septembrie 8. (*Cod. LXIII, fila 15 verso.*)

Excelența Engelhard.

Pentru Mihaiŭ și un preot ot mŏnăstirea Golgota, Pavel, ce s'aŭ dovedit de hoțĭ, carĭ aŭ fost și cu alțĭ tovarășĭ. — 1810, August 12. (*Cod. LXIII, fila 13 verso*)

Excelența Engelhard.

Că dumnė-luĭ Logofĕtul Samurcaș însciinţéză, că un Dumitru Gheorghe s'aŭ dus cu femeea luĭ la móră și acolo a dat'o pe apa Oltuluĭ singur el, Să se dea la Departamentul de Criminalion.—1811, Ianuarie 13. (*Cod. LXIII. fila 31 verso*).

Excelența Engelhard

Că senatorul primind hotărîrea de la cel maĭ mare comandir al armieĭ că pre jăfuitoriĭ și ucigătoriĭ de ómenĭ ce s'aŭ prins în Valahia: ungurul Dinu Ciobanul sin Dragnea, Dimitrie Lungu Ciobanul sin Badea, Radu Duță dulgherul, cumnatul acestuia Radu și Stanciu Ciobanul, să fie pedepsiți cu pedépsă de mórte prin spînḑurătóre aicĭ în Bucurescĭ în treĭ locurĭ ce Divanul le-a orînduit, iar Ión Giurca, suditul ce a fost tovarăș cu maĭ sus numiții, să se trimiță la consulatul austriacesc, ca și cu el să se urmeze asemenea în urmă la hotarul nemțesc. — 1811, Ianuarie 13. (*Cod. LXIII, fila 31 verso*).

Excelența Șteter.

Comandantul de Bucurescĭ Șulțu, însciinţéză, că un turc, Osman Meemet a furat de la spital 19 ciarșafurĭ, și poruncesce, ca să se pedepséscă și să trămiță afară în păstrarea isprăvnicatuluĭ.—1811, Februarie 2. (*Cod. LXIII, fila 34 verso.*)

Excelența Șteter.

Domnul Senator teorisind anaforaoa Departamentuluĭ de Criminalion pen-

www.dacoromanica.ro

La 1811, Maiŭ şi Iunie, Şteter vice-preşedintele Divanuluĭ muntenesc a

---

tru vinovaţiĭ Ianuş Miclăuş, ceauşul Stanciu Sălcianu, Niţu Brutaru, Gheorghe Rotaru, Stoian Porcaru, Streche Manole, şi Pavel Olteanul, aŭ găsit cu cale ca pre aceştĭ 9 ómenĭ să se pedepséscă pe uliţele Bucurescilor, fiind şi prin scirea poliţieĭ, trimiţêndu se şi la ocnă în vacu lor.—1811, Martie 4. (*Cod. LXIII, fila 37 verso.*)

Excelenţa Şteter:

Domnul Senator teorisind anaforaoa Departamentuluĭ Criminalion pentru vinovaţiĭ Dinu Holteiul, Marin Ciobanu, Andreiŭ Oprea, aŭ găsit cu cale senatorul a'ĭ pedepsi prin uliţe, şi să se trimiţă la ocnă în vecĭ, iar lucrurile ce s'aŭ găsit la vinovaţĭ să se dea celor jăfuiţĭ de vinovaţĭ, şi prin scirea poliţieĭ. — 1811, Marte 4. (*Cod. LXIII, fila 37 verso*).

Excelenţa Şteter.

Domnul Senator aŭ teorisit anaforaoa Departamentuluĭ pentru vinovăţia luĭ Mihaiŭ Bologhin, ce aŭ fost tovarăş cu 12 hoţĭ, a se pedepsi prin uliţele oraşuluĭ cu bătaĭe şi să se trimiţă la ocnă în vecĭ, iar lucrurile ce se vor găsi să se dea jăfuiţilor de vinovaţĭ, şi prin scirea poliţieĭ, iar pentru tovarăşiĭ luĭ să se pue cele maĭ straşnice mĕsurĭ a se prinde.—(*Cod. LXIII, fila 37 verso*).

Excelenţa Şteter.

Pentru avuţia ce aŭ rĕmas de la vinovaţiĭ Nicolae Hianţa i Dimitrie Hristianovicĭ, ce aŭ murit, tóte acele lucrurĭ să se vînḑă prin mezat şi ce banĭ vor eşi, să se dea celor jăfuiţĭ. — 1811, Marte 12. (*Cod. LXIII, fila 38 verso*).

Excelenţa Şteter.

Cel maĭ mare comandir Cutuzof teorisind anaforaoa Departamentuluĭ de criminalion pentru vinovatul Gheorghe Robul, pentru jafurile şi omorurile ce aŭ făcut, poruncesce ca să se dedea sub pedépsă de mórte prin spînzurătóre. — 1811, Iunie 1. (*Cod. LXIII, fila 52 verso.*)

Către slăvitul Divan, de la Vel Vornicul de Ţéra de jos.

Dintr'acéstă însciinţare ce mi-aŭ venit de la plaiul Slăniculuĭ sud. Buzĕŭ, pe largă pliroforie se va da slăvituluĭ Divan pentru opt tâlharĭ ce s'aŭ ivit la hotarul ţĕreĭ nemţescĭ, carĭ aŭ trecut şi în acel plaiŭ de aŭ luat mocanĭ de la stâne, şi i aŭ căutat vătaful cu potera, le-aŭ dat de urmă

www.dacoromanica.ro

luat unele disposiţiunĭ constituind nizamul pentru *streinĭ* şi alţĭ ómenĭ fără căpătâĭ din Bucurescĭ şi din tótă ţéra. Nu am aflat în condice un asemene nizam, ci numaĭ următórea notă a Divanuluĭ:

în hotarul ţĕreĭ nemţescĭ, ca patru césurĭ cale, unde aŭ fost sloboḑit hoţiĭ pre unul din mocanĭ ce luase de la stână, şi i aŭ arĕtat că în câtă vreme aŭ fost mocanul prins de la stâna ce se numesce *Fetico* (?) le aducea tâlharilor hrană, la care stână s'ar fi dovedit şi borfe, pre unul din mocanĭ îl ţin hoţiĭ şi acum, cerêndu-ĭ banĭ, ḑicênd vătaful că în câtă vreme vor fi cu gazda la acea stână, hoţiĭ nu se pot prinde şi cerênd poruncă de are voĭe să calce acea stână, fiind în hotarul ţĕreĭ nemţescĭ, şi chibzuindu-se de către slăvitul Divan, se va da nizamul de îndreptarea ce se cuvine. — 1811, Iulie 5. (*Cod. LXX, fila 129*).

Dumnė ta epistatule al vornicieĭ de Ţéra de jos, la întrebarea ce facĭ printr'acéstă anafora rĕspunde dumi-tale Divanul, că acea stână fiind în hotarul ţĕreĭ nemţescĭ nu este volnic vătaful plaiuluĭ a călca acolo fără de scirea şi voia vecinătăţiĭ, ci să dea de scire oblăduiriĭ ceĭ de peste hotare, ca ajungênd şi unindu-se cu poterile de acolo, să se iea după aceĭ hoţĭ orĭ dincolo, de vor fi, orĭ dincóce de vor trece, ca să 'ĭ prinḑă sĕŭ să 'ĭ omóre; ci dar într'acestaşĭ chip se va scrie vătafuluĭ de plaiŭ ca să facă urmare. — 1811, Iulie 8.
Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

Excelenţa Sa generalul Şteter.

Că, după întărirea senatoruluĭ Crasno Miloşevicĭ, să se orînduiască pedépsa vinovatuluĭ Sêrbu Teodor sin Iov, ce din greşală, prin sloboḑire de pistol a ucis pe soţia luĭ, a se bate cu 50 beţe în falangă şi să i se dea canon bisericesc de către consistorie.—1811, August 5. (*Cod. LXVIII, fila 1 v.*)

Excelenţa Sa generalul Şteter.

Că hotărîrea ce a trimes'o Divanul pentru vinovaţiĭ Pană Căpăţână, Radu Tudor, Neacşu Avram şi Niţu Preda, spre a se pedepsi şi a se trimete la ocnă, în soroc de doĭ anĭ, găsind'o cu cale şi după porunca senatoruluĭ ce i-a venit să se pue în lucrare.—1811, August 10. (*Cod. LXVIII, fila 2 v.*)

Excelenţa Sa generalul Coronel.

Că după porunca celuĭ maĭ mare comandir Cutuzov, ce este dată pentru orînduiala celor vinovaţĭ bejănar Sêrbĭ spre a se da la judecata criminalion, trimite la Divan pe unul Panait Stavri bejănarul de la Călăraşĭ sud Ialomiţa, care din greşală sloboḑind puşca, a omorît pre un băjănar Enciu Manoilov, de acolo.—1811, August 31. (*Cod. LXVIII, fila 3 verso.*)

www.dacoromanica.ro

Către Excelența Sa gheneral-maior i cavaler Șteter viț-prezidentul Divanuluĭ.

De la întâiul Divan și Comitet al principatuluĭ Valachieĭ, cu cinste aŭ primit Divanul predlojenia Excenție Tale, scrisă de la 27 ale luneĭ Maiŭ, cu No. 3.869 dimpreună și cu copie de pe porunca celuĭ maĭ mare comandir al armieĭ, Cutozoff, ce este dată către Excelența Ta, prin opt ponturĭ cuprindere în ce chip să se pue în lucrare și să se păzéscă de acum înainte nizamul pentru străinĭ și alțĭ ómenĭ, ómenĭ fără căpătâiŭ, ce se află atât aicĭ în politie, cât și pre afară prin județe, cum și pentru alte orînduelĭ, după care Divanul îndată scoțênd copiĭ în tocmaĭ după acele ponturĭ s'aŭ și pornit prin tóte județele, cum și aicĭ în politia Bucurescilor la Spătar și la Aga, scriind deosebit și Divanul despre partea sa către Ispravnicĭ, ca întocmaĭ și întru tóte să fie următorĭ.—1811, Iunie 1. (*Cod. LXVI, fila 103*).

Radu Golescu, Isaac Ralet, Manu vornic, Vel Vistier.

Cu tóte cunoscutele anteriore dispositiunĭ, arestul preventiv se prelun-

---

Excelența sa Șteter.

Că împreună cu anaforaoa ce i-a trimes'o Divanul pentru Dimitrie Panait suditul, carele a sloboțit pistolul în Rucăreanul, întărită ca să fie osîndit spre mórte, primind și jalbă de la vinovat, o trimete Divanuluĭ, ca să facă al doilea pravilnică cercetare, și să i se arĕte, iar până atuncĭ Rucărénul să nu aibă voĭe a merge la casa sa.—1801, Septembre 19. (*Con. LXVIII, fila 8 verso.*)

Excelența sa Șteter.

Trimete Divanuluĭ pre Dragomir Batco, ce este în prepunere că ar fi o morît pre Gheorghe Olténul prin o lovitură cu lopata în spinare, împreună și cu cercetarea ce i-a trimes'o porucicul Butovicĭ, ofițerul de la Buzĕŭ, casă se orînduiască la criminalion și făcêndu-se cuviinciósa cercetare, anaforaoa să i se trimĕță a o vedea.—1811, Septembre 19. (*Cod. LXVIII, fila 8 verso.*)

Excelența sa Șteter.

Că senatorul este într'o glăsuire a se pedepsi Tudor Dogarul sin Stoica cu bătaĭe prin ulițele Bucurescilor, pentru omorîrea ce aŭ sĕvîrșit, omorînd pre un Ivan Pasti în bătaĭe, fiind beți, și apoĭ să se trimiță la ocnă pe soroc de 5 anĭ și după acésta să fie trimes la pocăință bisericéscă.—1811, Septembre 19. (*Cod. LXVIII, fila 8 verso.*)

www.dacoromanica.ro

gea nu numaĭ ḑile, dar chiar şi lunĭ, de nu anĭ, şi în acest timp de are-

Excelenţa sa Şteter.

Că senatorul este într'o glăsuire pentru Gheorghe muncitorul, vinovatul cu furtişag, că după ce se va îndestula năpăstuitul cu furtişag, să se pedepséscă muncitorul prin lalangă cu 75 toege şi să se dea pe chezăşie.—1811, Septembre 19. (*Cod. LXVIII, fila 9 verso*)

Excelenţa sa Şteter.

Că senatorul este într'o glăsuire cu anaforaoa criminaluluĭ şi cu părerea Excelenţeĭ sale, ca să se bată în falangă cu toege 20 Marin Rudaru şi Mihail Jimblarul, pentru hoţie de multe lucrurĭ şi să se trimiţă la ocnă, în soroc de 6 lunĭ.—1811, Septembre 20. *(Cod. LXVIII, fila 9 verso.)*

Excelenţa sa Şteter

Să se slobódă Ioan Cociu, slujitor de la sud Argeş, carele din greşală prin sloboḑire de pistol a împuşcat pre un stegar.—1811, Septembre 22. (*Cod. LXVIII, fila 10 v.*)

Excelenţa sa Şteter.

Pentru Badea sin Vasile, Gheorghe Ciobea şi Lazăr Moşoroiŭ, ţiganĭ domnescĭ învinovăţiţĭ de hoţie şi de împotrivire când a vrut să-ĭ prinḑă, că hotărîrea senatoruluĭ este a se bate numiţiĭ vinovaţĭ cu câte 75 toege în falangă şi prin vrednică chezăşie să se slobóḑă. Divanul să împlinéscă porunca.—1811, Octombre 2. (*Cod. LXVIII, fila 12 v.*)

Excelenţa sa Şteter.

A se sloboḑi Mihail, băiatul de vîrstă ca de 15, anĭ carele din greşală, prin sloboḑire de puşcă (când nisce hoţĭ aŭ călcat un sat) a ucis un om, negăsindu-se vină întru el.—1811, Octombre 2. (*Cod. LXVIII, fila 12 v.*)

Excelenţa sa Şteter.

Pentru vinovatul Ion Holteiul, cojocar, carele a furat multe lucrurĭ cu puţină sumă de banĭ de la stăpînul săŭ, doctorul Manolache, *fiind-că la întrebările ce i s'a făcut de douĕ orĭ, s'a pedepsit*, s'a bolnăvit şi stăpânul săŭ îl iartă, să se slobóḑă pe chezăşie.—1811, Octombre 2. (*Cod. LXVIII, fila 12 v.*)

www.dacoromanica.ro

stare preventivă nenorociţiĭ închişĭ puteaŭ să móră de fóme. In 24 Martie

---

Excelenţa sa Şteter.

Pentru vinovatul Mateĭ sin Radul ce a fost în hoţie cu 14 hoţĭ, carĭ aŭ jăfuit pre 10 locuitorĭ ot satul Gorganul, după anaforaoa criminalion teorisită de senator, să se pedepsésică vinovatul cu bătaĭe prin uliţele târguluĭ şi să se trimétă la ocnă, în soroc de 3 anĭ.—1811, Oct. 2. (*Cod. LXVIII, fila 12 v.*)

Excelenţa sa Şteter.

După anaforaoa criminalion senatorul este într'o glăsuire pentru Marin Sêrbul de la Şiştov, ce a omorît pe femeea unuĭ sêrb Ivan, ca să se pedepsésică numitul în Bucurescĭ şi să se trimiţă la ocnă pe un an, apoĭ să se orînduiască în pocăinţă bisericésică.—1811, Oct. 9. (*Cod LXVIII, fila 13 v.*)

Excelenţa Sa Şteter.

Rĕspunde la anaforaoa criminalionuluĭ, ce s'a făcut asupra luĭ Ion Holteiul Buză, care în beţie a omorît pre fata unuĭ preot, Drazna, că senatorul găsesce a se bate prin târg şi a se trimete la ocnă, în soroc de 5 anĭ, apoĭ să se dea în pocăinţă.—1811, Octombre 13. (*Cod. LXVIII, fila 14 v.*)

Excelenţa Sa Şteter.

Pentru vinovaţiĭ Dragomir Bucur i Dumitraşcu Mihalcica, ce a vrut să jăfuiască cu arme casa diaconuluĭ Radu, senatorul este într'o glăsuire cu departamentul, cu Divanul şi cu Excelenţa sa, a se bate prin uliţe şi a se trimete la ocnă pe treĭ anĭ, şi după ce se vor sloboḍi să se dea sub priveghere.—1811, Octombre 13. (*Cod. LXVIII, fila 14 v.*)

Excelenţa Sa Şteter.

A se trimete la ocnă în soroc de 5 anĭ şi a se bate prin uliţe Moise Moga, Tudor Miclăuş şi Ivan Nicolae, vinovaţĭ cu furtişag de vite, iar vitele negăsindu-se stăpâniĭ, să se vînḍă şi baniĭ să se dea la cutie, fiind aşa porunca senatoruluĭ.—1811, Octobre 13. (*Cod. LXVIII, fila 14 v.*)

Excelenţa Sa Şteter.

Că Senatorul este într'o glăsuire cu anaforaoa criminalion pentru vinovaţiĭ Stan Chingă şi Marin cu furtişag de 6 boĭ, şi fugind de la închisóre aŭ maĭ furat ô caĭ, să se bată prin uliţe şi să se trămită la ocnă pe un an; iar caiĭ vînḍêndu-se să se trimită la vornicia obştirilor. — 1811, Octombre 18. (*Cod. LXVIII, fila 15 verso).*

www.dacoromanica.ro

1811, însuşĭ oficerul rus de pe lângă isprăvnicatul Jiuluĭ-de-Jos (Dolj) însciinţéză pre Şteter, că la puşcăria din Craiova sunt 48 ómenĭ închişĭ şi nu li se săvîrşesc pricinile maĭ în grabă (1).

In temniţa de la Focşanĭ se afla la 1811 un numĕr de ţĕranĭ închişĭ de maĭ bine de un an de ḑile, pentru simpla neplată de vinăriciŭ. Aceştia ca să pótă astîmpĕra fómea, aŭ fost siliţĭ să 'şĭ vînḑă copiiĭ! Generalul Şteter comunicând acéstă scire Divanuluĭ, ordonă liberarea nenorociţilor ţĕranĭ şi dispune, ca arestul preventiv să nu trécă peste *una lună de ḑile* (2).

Grosurile séŭ temniţele ajungeaŭ ast-fel pline peste sémă de arestaţĭ de se încingéŭ bóle epidemice printre dînşiĭ (3).

Ca să scape din temniţe hoţiĭ séŭ presupuşiĭ criminalĭ recurgéŭ la orĭ ce mijloc, precum spargere de temniţe, orĭ chiar de ocnă şi când era posibilă conruperea străjerilor (4).

---

(1) Cod. LXIII, fila 40 verso.

(2) *Excelenţa Sa gheneral Şteter.*

Că s'aŭ însciinţat cum că la grosul isprăvnicatuluĭ ot Focşanĭ, s'ar fi ţiind nisce locuitorĭ închişĭ maĭ mult de un an, pentru plata de vinăriciŭ, carĭ de fóme *aŭ fost siliţĭ să-şĭ vînḑă copiiĭ;* Divanul pe de o parte să poruncéscă a se sloboḑi, iar pe de alta să dea de scire la tóte isprăvnicaturile ca, pe la grosurĭ, pre nimenĭ maĭ mult decât o lună să nu ţie, în care vreme să se şi săvîrşéscă prin hotărîre tréba ce vor fi avênd, pentru care Divanul să pue privigherea sa a se conteni acest catahrisis.—1811 August 5. (*Cod. LXVIII, fila 1 verso).*

(3) *Excelenţa Sa Şteter.*

La arătarea criminaluluĭ ce face către Excelenţa Sa, că vinovaţiĭ de la puşcărie aflându-se în strîmtóre *mor fără de vreme*, dă deplină voĭe Departamentuluĭ, ca după cercetarea ce va face vinovaţilor, pentru ceĭ ce se vor dovedi nevinovaţĭ, făcênd anaforale, să le trămiţă Excelenţeĭ Sale a le întări, şi prin chezăşie să se sloboḑă. — 1811, Octombre 3. *(Cod. LXVIII, fila 12 verso).*

(4) *Excelenţa Sa gheneral Şteter.*

Că vinovaţiĭ Dimitrie Cărbunescu şi Ivan sin Gheorghe, ce aŭ fugit de la ocnă, să se bată cu câte 100 beţe în falangă şi să se trimită iarăşĭ la ocnă după porunca Senatoruluĭ. — 1811, August 10. (*Cod. LXVIII, fila 2 verso).*

www.dacoromanica.ro

Pentru a împedeca pre cât posibil abusurile la condamnărĭ de criminalion, sentinţele date de Divanul Craiovean şi de cel din Bucurescĭ asupra anaforalelor departamentuluĭ criminal, eraŭ supuse la aprobarea preşedinteluĭ ambelor ţĕrĭ.

Surghiunurile la mŏnăstirĭ continuă a fi întrebuinţale adesea ca pedepse nu numaĭ corecţionale, dar şi penale. Unul, Costache Papazoglu, e surghiunit la mŏnăstirea Mărginenĭ, «că şi-a eşit din minte şi pricinuesce noroduluĭ gâlcevurĭ, necinste şi bătăĭ, âmblând şi cu arme asupra luĭ şi pentru ca să nu se întîmple a face cuĭ-va-şĭ şi vre-o altă *hata* maĭ mare de primejdie, Divanul, pentru ca să-şĭ vie în simţire, l'a trimes surghiun (1).»

Excelenţa Şteter.

Că poliţia din Bucurescĭ a însciinţat că din arestanţiĭ vinovaţĭ ce aŭ avut la închisóre pentru 3.600 ruble asignaţiĭ de la un neguţător Suravţov, un Teodor Stoianov a scăpat de la caraulă şi să se facă publicaţie ca să se prindă.—1811, Februare 28. (*Cod. LXVIII, fila 37 verso).*

De la Departamentul de criminalion.

După poruncă, însciinţăm prea slăvituluĭ Divan că acest jăluitor Gheorghe sin Popa se află pătimind la închisórea puşcărieĭ încă de la douĕ ale luneĭ Octombre din anul trecut, după pîra stăpânu-sĕŭ, un Bănică Braşovénul, suditul austriacesc, că i-aŭ furat din marfă postavurĭ; iar după cercetarea acesteĭ judecăţĭ, ce s'aŭ făcut pricineĭ, nu s'aŭ putut descoperi de vinovat şi pentru îndreptarea luĭ s'aŭ însciinţat prin anafora de la ḑece ale trecutuluĭ Noembre, aşteptând să iea săvîrşită hotărîre şi porunca prea slăvituluĭ Divan pentru sloboḑirea jăluitoruluĭ — 1811, Iunie 22. (*Cod. LXX, fila 110 verso*).

Constantin Stolnicul, Constantin Paharnicul, Sărdarul Constantin.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Dumné-ta cinstitule al armăşieĭ de vreme ce dumné-lor judecătorĭ Departamentuluĭ de criminalion daŭ pliroforie Divanuluĭ printr'acéstă anafora că după cercetarea ce aŭ făcut nu s'aŭ găsit vinovat jăluitorul Gheorghe sin Popa Lefter, poruncesce dar Divanul să se sloboḑă de la închisórea puşcărieĭ prin chezăşie sigură pe om. — 1811, Iunie 24. (*Cod. LXX, fila 110 verso).*

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

(1) Cod. LVI, fila 52 v.

Excelenţa Sa generalul Şteter.

Ca să se bată cu 200 beţe Ioniţă Altăntop vinovatul şi să se trimiţă la

www.dacoromanica.ro

O femee Paraschiva din Câmpu-lung e surghiunită la mănăstirea Dintr'un lemn, pentru că a fost bănuită că era ţiitóre unuĭ Nicolae Rucărénu. Noroc pentru ea că a putut proba, că de 2 anĭ de ḑile nu maĭ este la Rucărénul, ci măritată, la casa bărbatuluĭ eĭ (1).

O altă femee, fata Elenca, e surghiunită tot la mănăstirea dintr'un lemn, dar acésta pentru că a vrut să otrăvéscă pe Luminăţia sa Ecaterina Caragea (2).

---

mănăstirea Hurezul sud Vâlcea, unde să-şĭ petrécă tótă viaţa pentru relele sale urmărĭ, după anaforaua departamentuluĭ criminalion.—1811, August 10. (*Cod. LXVIII, fila 2 verso.*)

(1) *De la Divan către dumné-lor Ispravnicii ot sud Muscel.*

De la 17 ale acesteĭ următóreĭ lunĭ scris rĕspunsul dumné-vóstră, ce aţĭ trimis Divanuluĭ, pentru o Paraschiva famee de aci din Câmpu-lung, ce s'a fost trimes mumbaşir cu porunca Divanuluĭ ca să o ducă surghiun la mănăstirea dintr'un Lemn, l'am primit, prin care fiind că ne daţĭ dumné-vóstră pliroforiă, că numita Paraschiva, ce ni s'a arĕtat de ţiitóre a dumné-luĭ Nicolae Rucărénul, sunt doĭ anĭ de când se află lipsită din casa Rucărénuluĭ şi maĭ vîrtos că acum este şi măritată şi se află la casa bărbatuluĭ eĭ; scriem dar dumné-vóstră, să rĕmâie nesupĕrată numita Paraschivă femeea, arĕtând acéstă poruncă a Divanuluĭ şi orînduituluĭ mumbaşir, ce se află trimis acolo, ca să nu pue în lucrare cea d'întâiŭ poruncă cu care s'a trimes, ci să-ĭ dea numiteĭ femeĭ bună pace, ci după deosebita poruncă ce are mumbaşirul a aduce pre Rucărénu aci, să urmeze a aduce şi pre bărbatul aceleĭ Paraschive, şi atuncĭ cercetându-se pricina, în ce chip se va da porunca Divanuluĭ se va face urmarea.—1808. Ianuarie 30. (*Cod. LIV, fila 240.*)

(2) La 11 Novembre 1809, Divanul trimete la mănăstirea *Dintr'un Lemn* din Vâlcea surghiun pe fata Elenca ce a vrut să otrăvéscă pe Luminăţia Sa Ecaterina Caragea. (*Cod. LX, fila 30.*)

Maĭ iată un cas de surghiun la mănăstire:

De la Divanul Principaluluĭ Ţĕriĭ Românescĭ.

Cuvióse Egumene al sfinteĭ mănăstirĭ Mărginenĭ, fiind că Dumitrache sin rĕposatul Vasile biv Clucer de Arie, după rele urmările luĭ şi netrebniciile cu care se pórtă, s'a osîndit a se face surghiun de aicĭ din Bucurescĭ, iată cu sluga Divanuluĭ, zapciŭ spătăresc, se trimete aci la mănăstirea cuvioşieĭ tale; decĭ îndată ce va sosi acolo, numaĭ decât să-l ieĭ în zaptul cuvioşieĭ tale, *supuindu-l şi la învĕţătura cărţiĭ* şi până nu veĭ primi a doua poruncă a Divanuluĭ, din mănăstirea Mărginenĭ să nu fie slobod a eşi; de a căruia

www.dacoromanica.ro

O pedépsă din noŭ introdusă în principate este trimiterea condamnaţilor de la ocnă, la lucru la vre-o cetate (1).

Nu numaĭ pre ceĭ condamnaţĭ la ocnă, ci şi pre ceĭ condamnaţĭ la bătaĭe, şefiĭ muscalĭ în 1811 îĭ trimit la lucrul de cetate.

Intrebarea gravă a neresponsabilităţeĭ minorilor şi a nebunilor n'a rămas neagitată la aniĭ de care ne ocupăm.

In Iulie 1812, criminalionul cercetéză afacerea junghiereĭ a 5 ómenĭ de către un ţăran nebun din judeţul Brăila. Justiţia recunósce neresponsabilitatea aceluĭ nenorocit (2).

Un Şerban sin Stoica Ţiganul, în 1811 fură multe lucrurĭ, atât de la stăpânul sĕŭ, cât şi de la alţiĭ, încă şi de la trecĕtoriĭ din stradă, răpea căciulele şi fugea. Şerban era încă minor neavênd de cât 18 anĭ.

Justiţia voesce să-l considere ca nedeajuns responsabil, dar senetorul preşedinte ordonă să fie pedepsit Şerban prin têrg şi să se trimită la ocnă în soroc de 5 anĭ (3).

Justiţia criminală a avut de a se ocupa de casurĭ derivând din răsboiŭ. Aşa a fost casul luĭ Taca Bim başa, creştin acuzat de Divanul muntenesc,

---

primire să aibĭ a da adeverinţă în scris la mânile orînduituluĭ mumbaşir. 1807, Decembre 5. (*Cod. LIV, fila 189.*)

Manolache Creţulescu, Ştefan Văcărescu, Barbu Văcărescu, Antonie postelnicul, Constantin Bălăcénu.

(1) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

Cinstite dumné-ta epistatule al armăşieĭ, fiind-că pentru arestanţiĭ ce ne-aŭ trimis dumné-luĭ vornicul Manolachi Lahovari întâiul dregător al Craioveĭ este predlojenia venită la Divan, scrisă de la 13 Octombre, sub No. 8.182, de la Excelenţa Sa proin viţ prezident, coprindĕtóre, că pre ómeniĭ ce i-aŭ trămis Gheneralul Zas, la ocnă, să se trămiţă aicĭ la Excelenţa Sa ca să 'ĭ trămiţă la lucrul cetăţeĭ, unde se află gheneralul Tucinov, de acea poruncesce Divanul dumi-tale, ca pre toţĭ aceĭ arestanţĭ, ce s'aŭ trimis de Divanul Craioveĭ, să 'ĭ trămiţĭ la Excelenţa Sa viţ-prezidentul. 1811, Noembre 30. (*Cod. LXX, fila 201 verso*).

Radu Golescu. Isaac Ralet.

Excelenţa Sa Şteter.

Că Senatorul rĕspunde la anaforaoa de criminalion ca să bată cu 50 toege pe Ion Ciorogarul ce aŭ furat 6 caĭ, şi să se trimiţă la lucrul cetăţeĭ. — 1811, Octombre 11. (*Cod. LXVIII, fila 14 verso*).

(2) Cod. LXIV, fila 80 verso.

(3) Vedĭ Cod. LXVIII, fila 12 verso, din actul 2 Octombrie 1811.

www.dacoromanica.ro

că a fost trădător înclinat cu Turciĭ şi că el a condus pre Turcĭ la prădăciune în Bucurescĭ şi pe aiurea. Intâiul Divan cere luĭ Engelhard voĭe să pedepséscă pre «acest nelegiuit Taca .... după pravilă, aicĭ în politie în vederea tuturor, spre pildă şi altora asemenea luĭ» (1).

(1) *Creştin partizan Turcilor.*

Către Excelenţa Sa generalul Engelhard.—Cu cinste facem arĕtare Excelenţeĭ Tale, că între robiĭ turcĭ ce s'aŭ adus de decindea aicea, am auḑit că s'aŭ adus şi un Taca bim-başa creştin, care acesta veĭ sci Excelenţa Ta, că de multă vreme aflându-se aicĭ în ţĕră, venit fiind de la patria luĭ întru sărăcie, aicĭ s'aŭ chivernisit cum se cade după potriva luĭ, metaherisindu-l dregătoriĭ şi zabiţiĭ aĭ politieĭ după vremĭ şi în slujbă de bulucbăşie, iar la lĕt 1806 când aŭ năvălit neprietenii turcĭ aicĭ în Bucurescĭ, toţĭ ceĭ-l-alţĭ buluc-başĭ, arnăuţiĭ câţĭ nu eraŭ în slujba spătărieĭ şi a agieĭ s'aŭ tras pe la casele lor, iar el s'aŭ înclinat cu Turciĭ şi necontenit îĭ povăţuia ca să arḑă şi să jăfuiască politia Bucurescilor, arĕtându-le casele şi hanurile în care atuncĭ într'acea undă îşĭ pusese boeriĭ, neguţătoriĭ şi partea bisericéscă averea lor în păstrare, în cât putem ḑice, că Turciĭ s'aŭ arĕtat cu maĭ multă dorire către politie, căcĭ de ar fi urmat povăţuirilor luĭ, negreşit politia şi locuitoriĭ sĕĭ împreună cu averea lor ar fi pătimit o mare primejdie şi desĕvîrşită prăpădenie; apoĭ vĕḑênd numitul Taca, că nu şĭ is bândesce rĕuluĭ cuget al sĕŭ, a pune Turciĭ în faptă povăţuirile luĭ, tocmaĭ asupra fugeĭ Turcilor, că aicĭ când prea puternicile împĕrătescile oştirĭ se porniseră a intra în politie, el a năvălit la sfînta Mitropolie şi spărgênd uşile bisericeĭ a hrăpit câte-va lucrurĭ şi odóre bisericescĭ, şi însoţindu-se cu Turciĭ, aŭ fugit împreună cu eĭ la Giurgiu, unde aflându-se câtă-va vreme şi făcêndu-se bimbaşă, adică căpetenie peste câţĭ-va ostaşĭ turcĭ, n'aŭ contenit a se înconjura pe la mărginĭ, une-orĭ atacarisind străjile împĕrătescĭ de la avant-posturĭ, alte orĭ omorînd şi jăfuind pre ticăloşiĭ locuitorĭ, apoĭ trecênd decindea s'aŭ dus la Turtucaia, aflându-se tot căpetenie al ostaşilor turcĭ şi împotrivitor prea puternicilor oştirĭ, până când prin rĕsboiŭ s'aŭ isgonit de acolo, precum este sciut Excelenţeĭ Tale; lăsăm a ḑice, pentru poliloghie, şi arĕta pe anume câte alte urmărĭ protivnice şi vrăjmăşescĭ aŭ maĭ făcut acest nelegiuit creştin în diastima acestuĭ rĕsboiŭ împotriva şi a legeĭ luĭ şi a datorieĭ ce avea către acéstă ţĕră de unde s'aŭ folosit şi s'aŭ chivernisit, şi în loc de a se arĕta cu slujbă şi cu credinţă spre folosul ţĕreĭ, el împotrivă s'aŭ arĕtat vînḑĕtor, vrăjmaş şi tâlhar asupra făcĕtoruluĭ sĕŭ de bine şi asupra creştinităţiĭ, căcĭ ca un creştin ce era nu trebuia să facă acéstă nelegiuire şi spurcate urmărĭ şi căpetenie de ostaşĭ turcesc, şi să ridice armă asupra împĕrătescilor şi creştine oştirĭ; de aceea cu toţiĭ de obşte şi ca din partea ţĕriĭ rugăm pre Excelenţa Ta, să bine-voiescĭ a face arĕtare Luminăţieĭ Sale maĭ mareluĭ comandir al armieĭ şi mântuitoruluĭ ţĕreĭ, ca să poruncéscă a se da acest nelegiuit Taca sub judecata Divanuluĭ, ca să i se facă căḑuta osîndă, după pravilĭ, aicĭ în politie în vederea tuturor spre pildă şi altora asemenea luĭ. — 1810, Septembrie 10. (*Cod. LXVI, fila 33*).

www.dacoromanica.ro

Un important proces penal este acel din 1812 Maiŭ, al luĭ Manole Grecu, ḑis Craioveanu şi al luĭ Curtu Cârciumarul, împreună cu alţĭ locuitorĭ din satul Petranĭ, acusaţĭ de 3 Ruşĭ, că aŭ ucis nisce muscalĭ, prinşĭ cu contrabandă de spirtuóse.

Acest proces se póte vedea în notă (1).

---

(1) *Către prea Slăvitul Divan. De la Depertamentul judecăţeĭ criminalion.*

După buirdisma Prea Slăvituluĭ Divan, de la 10 ale următoruluĭ Maiŭ, ce s'aŭ dat la copia după predlojenia Excelenţeĭ Sale dumné-luĭ gheneralmaior i cavaler Rîpnischi viţ prezident, de la 4 ale aceştia, cu No. . . . . ca să facem cercetare celor ce aŭ pricinuit uciderea a doĭ ómenĭ rusescĭ şi cu anafora să se arate hotărîrea după pravilă şi obiceiul ţĕreĭ, primindu se la închisórea puşcărieĭ pîrîţiĭ vinovaţĭ, lude nouă, pe anume: Manole Grecu, ce se poreclesce Cara Man, de felul luĭ după Marea Albă, vîrsta ca de anĭ 46, necăsătorit, şi de 14 anĭ lipsit de la locul luĭ, s'aŭ aflat pentru întâiŭ la Galaţĭ hrănindu-se cu neguţătoria, apoĭ aŭ venit la Silistra şi la Brăila, unde împreună cu frate-sĕŭ şi alţiĭ luând apaltul vinuluĭ şi a rachiuluĭ, numitul Cara-man căuta slujba acésta; Curtu cârciumarul sin Stoian, vîrsta luĭ de anĭ 40, familieş, de felul sĕŭ locuitor din sud. Ialomiţa, şi de o jumĕtate de an locuitor la satul Pietroiŭ, ţinutul Brăileĭ; Dobrea Holteiŭ, croitor, vîrsta luĭ de anĭ 26, sin Stan pârcălabu, locuitor birnic la numitul sat Pietroiŭ; Petre Surdu sin Dima, vîrsta luĭ de anĭ 40, familiaş, birnic la satul Pietroiŭ; Necula Gaură, vîrsta luĭ de anĭ 35, familieş, birnic tot la acel sat; Arhip Cojocarul, vîrsta luĭ de anĭ 28, familieş, birnic ot tam; Constantin Holteiŭ sin Necula, vîrsta luĭ de anĭ 22, născut, crescut la acel sat Pietroiŭ; Mihalcea sin Radu, vîrsta luĭ de anĭ 30, familieş. birnic ot tam; Vasilache Coru, holteiŭ, de anĭ 20, Scórţă ot tam, carĭ sunt trimişĭ de la dumné-luĭ comandantul Brăileĭ împreună cu cercetarea ce o aŭ făcut la faţa loculuĭ asupra pricineĭ omorîţilor, ci după poruncă înfăţişându se la judecată numiţiĭ cu pîrîţiĭ lor, treĭ Ruşĭ anume: Vasile, Costea şi Călin, ce s'aŭ aflat şi aceştia amestecaţĭ la urmărĭ împreună cu ceĭ omorîţĭ, maĭ d'întâiŭ s'aŭ teorisit tóte cele scrise de către comisia cercetăreĭ care citindu-se în auḑul pîrîţilor de iznóvă, s'aŭ ispitit şi de către acéstă judecată osebit fieş-care şi fără tăgăduirea lor s'aŭ descoperit urmarea într'acestaşĭ chip: Manoil Cara Man, unul din pîrîţĭ, la 17 ale trecutuluĭ Februare mergênd la podul de la Siret, ce trece la Galaţĭ aŭ găsit acolo pre un Rus aducênd din acea parte douĕ fedeluşe cu vin, urmarea căruia fiind împotriva contractuluĭ sĕŭ, ce ḑice că l'aŭ avut cu stăpânirea de acolo, că nimenĭ să nu fie slobod a aduce vin saŭ rachiŭ de aiurea, aŭ luat de la acel Rus vinul şi calul ce aŭ avut, sloboḑindu-l pre dînsul, care cal era să-l ducă la dumné luĭ comandantul Brăileĭ să-ĭ facă îndestulare, şi Cara Man atuncĭ maĭ zăbovindu se la acel pod, în deséră s'aŭ întors pe calul ce-l luase de la acel Rus, mergênd la cârciuma luĭ, ce este în drum aprópe de satul Pietroiŭ, unde, după cum mărturisesce chiar cârciumarul, că maĭ nainte de venirea luĭ Cara Man aŭ fost veniţĭ

www.dacoromanica.ro

Să nu închidem acest capitol, fără de a aduce nisce acte din care se

---

la acea cârciumă rînduri nouĕ Ruşĭ, carĭ bênd 12 oca vin se îmbătaseră şi aceĭ Ruşĭ cum aŭ sosit Cara Man după sfinţitul sóreluĭ cupriḑêndu-l dinaintea cârciumeĭ, unul dintr'înşiĭ apucând calul de frîŭ să 'l iea, iar Cara Man călare fiind pre dînsul aŭ lovit cu biciul peste mână pe acel Rus, şi dintr'aceea aŭ vĕḑut pre Ruşĭ cu toţĭ năvălind asupra luĭ, Cara Man; după ce l'aŭ dat jos de pe cal aŭ început să-l bată, trăgêndu-l îl duceaŭ tîrîş uniĭ de picióre, alţiĭ de mânĭ şi de cap, depărtându-l de la cârciumă peste câmp şi cu acel cal aŭ fugit unul din Ruşĭ, iar Curtu cârciumaru din strigările luĭ Cara Man ce auḑia să mérgă să dea scire la sat, ca să vie cu ómenĭ să-l scape, că-l omóră Ruşiĭ, auḑindu-l atuncĭ pre Cara Man strigând pre alţĭ, cârciumaruluĭ încă i-aŭ luat Ruşiĭ punga şi el încălecând aŭ mers cu pripă în sat, dar nimenĭ din locuitorĭ ce aŭ găsit şi le-aŭ spus pricina luĭ Cara Man n'aŭ voit, ci maĭ mulţĭ i-aŭ ḑis, că nu pot merge, nópte fiind şi că aŭ trebuinţă cu zapciul lor, ce venise în sat şi aşa s'aŭ întors singur la cârciumă, iar Cara Man scăpând din mânile Ruşilor aŭ alergat la sat, aflând întâiŭ pre Dobrea şi pre Ion fratele Mihalciuluĭ, cu toţiĭ le-aŭ spus pricina cerêndu-ĭ să mérgă într'ajutoru-ĭ, să apuce pre Ruşĭ pentru galbeniĭ ce i-aŭ luat şi i-aŭ trimis la cârciumă unde era Curtu, iar el aŭ mers la zapciul Mateiŭ Căpitanul, arĕtându-ĭ că l'aŭ bătut Ruşiĭ şi i-aŭ luat punga cu 53 galbenĭ şi banĭ amestecaţĭ de talerĭ ḑece, cum şi done asignaţiĭ de talerĭ 50; rugând pre zapciŭ, i aŭ dat pre un Gheorghe Slujitorul cu poruncă de aŭ luat pre pîrîţiĭ locuitorĭ făcêndu-le şi lor cunoscut paguba ce-ĭ făcuse Ruşiĭ precum şi însuşĭ eĭ mărturisesc, ḑicênd şi acésta, că din îndemnarea luĭ Cara Man, ca să mérgă la Ruşĭ să-ĭ lege ducêndu-ĭ la maĭ marele lor, şi cum-că orĭ-ce se va întîmpla însuşĭ va fi respunḑĕtor; la acésta nicĭ Cara Man, n'aŭ putut face tăgăduire; aŭ mers la cârciuma unde are cârciumă Curtu, unde acolo fiind douĕ puscĭ pline ale luĭ Cara Man o puşcă aŭ luat-o sin Stan Pârcălabul, altă puşcă aŭ luat o Curtu cârciumarul, avênd şi Cara Man puşca ce o purta asupră-şĭ, aŭ dat un pistol şi luĭ Arhip, iar un Nedelco veni şi el cu puşca luĭ care acesta nu s'aŭ trimis de dumné-luĭ comandantul Brăileĭ, ... pentru dînsul în cercetarea de acolo, că de şi aŭ sloboḑit puşca luĭ asupra Ruşilor, dar n'aŭ luat foc, mărturisindu-l într'acestaşĭ chip chiar şi pîrîţiĭ vinovaţĭ, iar ceĭ ce n'aŭ avut arme eraŭ cu ciomege şi de la acea cârciumă pornindu-se lude 15 şi cu Cara Man către bordeele de locuinţă, unde se aflaŭ aceĭ Ruşĭ, aŭ mers maĭ întâiŭ la bordeiul ce l'a fost sciut că este al preotuluĭ Ruşilor; nefiind preotul a cerut la preotésa o slugă; ducêndu-ĭ le-aŭ arĕtat bordeiul luĭ Petroh pârcălabul cerut de dînşiĭ şi Cara Man ḑicênd tovarăşilor luĭ de aŭ înconjurat pe afară ca să nu scape vre-o unul din Ruşiĭ ce vor afla înăuntru, el cu Arhip mergênd într'acel bordeiŭ aŭ urmat după dînşiĭ şi cârciumarul Curtu, dar ḑice că el îndată iarăşĭ aŭ eşit afară păzind la uşa bordeiuluĭ şi împreună cu Dobrea şi Nedelcu ceĭ ce a fost cu arme într'aceea undă auḑindu-se strigările slugeĭ preotuluĭ ce luase împreună cu dînşiĭ până le-aŭ arĕtat bordeiul, strigând în limba rusésca, fără de prelungire s'aŭ pomenit şi eĭ, adică ceĭ de la uşa bordeiuluĭ cuprinşĭ de Ruşĭ, ce năvălise către tovarăşiĭ lor ceĭ

www.dacoromanica.ro

vede că jureconsultul căminarul Nestor, întrebat de Divan ce pedépsă este

---

fără de arme să nu-ĭ lase, că-ĭ omóră Ruşiĭ, i aceia măcar nicĭ cuvînt nu le-a rĕspuns şi cu tóte că ceĭ coprinşĭ ce ḑic că s'aŭ depărtat înapoĭ cât aŭ putut să scape, strigând iarăşĭ să nu fugă ceĭ l-alţĭ că vor fi omorît în bordeiŭ pre jupân Cara Man şi pre Archip, dar nicĭ atuncĭ ne-auḑind cuvînt de la tovărăşiĭ lor, tot într'acea undă s'aŭ potrivit, pogorându-se Ruşiĭ la Ruşĭ, loviră cu ciomege, pentru că întâiŭ pre Dobrea lovindu-l peste mână la umere s'a lovit şi Curtu cârciumarul şi peste mânĭ cum ţinea puşca, apĕrându-se, atuncĭ auḑind trăsnet la bordeiŭ care este mărturisit că Archip după ce a eşit cu Cara Man din bordeiŭ împreună cu un Rus ce 'l scoseseră afară, vĕḑênd sgomot l'aŭ fost lăsat şi aŭ sloboḑit pistolul în vĕzduh, dar pre nimenĭ n'aŭ rănit, iar numiţiĭ socotind pornirea că este asupră-le de Ruşĭ, maĭ întâiŭ Nedelco, cel ce n'aŭ cercat lovire aŭ tras cu puşca sa asupra Ruşilor şi n'a luat foc, după dînsul sloboḑind Dobrea, apoĭ aŭ sloboḑit puşca şi Curtu cârciumarul, dintr'acele cărora împuşcărĭ auḑind vaet dintr'aceĭ Ruşĭ, eĭ împreună câte treĭ aŭ fugit de acolo şi către cârciuma de unde porniseră şi maĭ nainte pe drum auḑind strigarea luĭ Cara Man chiămându-şĭ tovărăşiĭ, s'aŭ împreunat cu toţiĭ şi s'aŭ dus la cârciumă, unde după ce aŭ bĕut treĭ oca vin făcênd şi vorbă că s'aŭ amorît din Ruşĭ, de acolo nóptea s'aŭ risipit mergênd fieş-care pe la casele lor, şi a doua ḑi sfetindu-se că s'a omorît doĭ Ruşĭ, s'aŭ ridicat cu toţiĭ la închisóre de către dumnė-luĭ comandantul Brăileĭ, şi după cercetarea ce li s'a făcut i-aŭ trimis aicĭ către Excelenţa Sa viţ prezidentul; decĭ dintr'aceştĭ lude nouĕ pîrîţĭ la vina omorîţilor, cârciumarul Curtu şi Dobrea sin Stan Pârcălabu, sunt fără tăgăduirea lor descoperiţĭ că din sloboḑirea armelor ce a avut s'aŭ omorît aceĭ doĭ Ruşĭ, nópte fiind, a cărora urmare s'aŭ sĕvîrşit şi nu din nevoĭe şi primejdie ca să scape viaţa, pentru care pravilele împĕrătescĭ la cartea 60 titlul 51, S. . . . poruncesce, că cel ce de nevoĭe va sĕvîrşi ucidere să se osîndéscă la surghiunire de anĭ 5, drept aceea dar judecată pre amîndoĭ aceştia împreună şi cu a lor . . . Cara Man ca un pricinuitor de s'a luat cu arme din care s'aŭ sĕvîrşit câte treĭ, să se trimiţă la ocnă în sorocul cel rînduit de pravilĭ, iar ceĭ-l-alţĭ lude şase ce n'aŭ avut arme şi nicĭ s'aŭ împotrivit, nu se învinovăţesc, să se sloboḑă; iar hotărîrea cea desĕvîrşită rĕmâne a se face de către prea slăvitul Divan.—1812, Maiŭ 24. (*Cod. LXXII fila 89*).

Constantin Stolnicu, Constantin Medelnicerul, Constantin Calistrat Şătrar

De la întâiul Divan şi Comitet.

Anaforaoa acósta a judecăţeĭ Departamentuluĭ Criminalion fiind urmă tóre pravilelor, o întăresce Divanul şi poruncesce, ca prin dumnĕluĭ epistatul armăşieĭ să se facă urmare întocmaĭ, adică aceĭ lude treĭ vinovaţĭ, ce în dos se arată, să se trimiţă la osînda ocneĭ în soroc de cincĭ anĭ, iar ceĭ-l-alţĭ lude s ι se sloboḑă—1812, Maiŭ 29. (*Cod. LXXII, fila 91 verso*).

Constantin Ghica, viţ prezident, Constantin Samurcaş, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vistier.

www.dacoromanica.ro

a se da celuĭ care înşélă şi care dă mărturiĭ mincinóse, acesta rĕspunde, că pedépsa lor este identică cu a plastografilor: surghiunul şi confiscarea avereĭ. Dar în obiceiurile ţĕreĭ a fost până acum numaĭ surghiunul (1).

Intâiul Divan şi Comitet aprobă părerea luĭ Nestor de a se pedepsi înşelătorul Hurmuz cu exilul la mŏnăstirea Sinaia (2).

Anaforaoa Spătaruluĭ.

In judeţul Romanaţilor se află un Iancul Jianu şi un Scarlat Fărcăşanu, asupra cărora este mare bănuială că metahirisesc fapta tâlhărieĭ, după urmările lor, avênd fieş-care câte o cétă de ómenĭ înarmaţĭ, precum şi la 19 a trecutuluĭ Aprilie, s'aŭ călcat un neguţătoraş de către tâlharĭ în satul Scărişóra dintr'acel judeţ, luându-l ḑioa din biserică, pre care căznindu-l l'aŭ şi omorît şi *polcovnicul* za poteră aflându-se în judeţul Oltuluĭ *âmblător* cu polcovnicul şi căpitaniĭ aceluĭ judeţ pentru tâlhariĭ ce s'aŭ ivit acolo, aŭ luat scire pentru călcarea aceluĭ neguţător şi îndată trecênd în judeţul Romanaţilor, aŭ cercetat de acea întîmplare şi arĕtându-ĭ chiar fratele omorîtuluĭ, că tâlhariĭ aceia aŭ fost patru inşĭ din ómeniĭ numituluĭ Jianu, s'aŭ dus după dînşiĭ şi vrênd să-ĭ ridice pre toţĭ aceĭ ce sunt dovediţĭ într'acest fel de urmărĭ, ca să-ĭ trimiţă aicĭ, s'aŭ împotrivit zapciul plăşeĭ şi n'aŭ îngăduit a-ĭ rădica şi fiind-că acum se trimit volniciĭ spătărieĭ de a se aduce maĭ sus numiţiĭ cu ómeniĭ lor aicĭ spre cercetare, nu lipsiiŭ a arĕta slăvituluĭ Divan, ca să nu se întîmple a se maĭ împotrivi cine-vaşĭ de acolo la rădicarea numiţilor. — 1812, Maiŭ 6. *(Cod. LXXII, fila 38 v.).*

Vel Spătar.

(1) *Către slăvitul Divan.*

Cu tóte că pentru acest fel de înşelăciune pravilă într'adins la pravilele politicescĭ nu se află, iar pentru aceĭ ce sciŭ adevĕrul şi nu 'l spun şi cu acest mijloc înşală pre dregător şi iaŭ voe séŭ poruncă, scrie curat pravila politicéscă, că uniĭ ca aceştia să se pedepséscă cu pedépsa plastografilor şi pedépsa acelora este: să se facă surgun, şi avutul lor să se ia pe séma cămăreĭ împĕrătescĭ, iar după obiceiul pămîntuluĭ numaĭ surgun s'aŭ făcut şi după poruncă nu lipsim a arĕta. — 1812, Marte 6. *(Cod. LXXII, fila 8).*

Nestor Căminar.

(2) De vreme ce porunca pravilelor este într'acesta-şĭ chip, precum se arată printr'acéstă anafora a dumné-lor boerilor nomichi, de aceea poruncesce Divanul, dumi-tale epistatule al spătărieĭ, ca pre acest pîrît Gheorghe Hurmuz, rădicându-se de aicĭ prin zapciŭ spătăresc, să-l trimiţĭ surgun la mŏnăstirea Sinaia din sud. Prahova, unde poruncesce Divanul cuvioşieĭ tale egumene de acolo, să-l ţiĭ pre pîrît cu bună pază înăuntru mŏnăstireĭ şi fără de al doilea poruncă a Divanuluĭ să nu fie slobod a eşi de acolo,

www.dacoromanica.ro

Justiţia în Moldova.

In Moldova nu găsim prefacerĭ însemnate în organisaţiunea justiţieĭ, sub administraţiunea rusésca dintre 1806—1812. Nu este aşa cu Basarabia. Aci, la Chişinĕŭ, Ruşiĭ creează diverse autorităţĭ administrative şi judecătorescĭ de natură a arĕta, încă înainte de 1812, intenţiunea lor de a rusifica şi de a păstra cel puţin Basarabia.

Aşa există în Basarabia, în Iunie 1811 şi decĭ înainte de deslipirea eĭ de Moldova, un comitet, care pórtă titulatura de «*vremelnicescul comiteĭ al oblastieĭ Basarabieĭ.*» Atributele acestuĭ comitet sunt în primul loc administrative.

Maĭ există tot în Chişinĕŭ şi Curţĭ judecătorescĭ. Una din ele se chiamă *Departamentul al 2-lea.* Un act procesual din 27 Iunie 1811, menţionéză şi despre un alt Departament dis *întâiŭ.* Judecătoriĭ la aceste Departamente sunt românĭ Moldovenĭ. Intre aceia este citat Sovetnicul Başotă, acel despre care un jăluitor, Iancu Kogălniceanu, dicea cu ironie, că: *se fălesce că scie Pravilele şi obiceiurile acestuĭ pămînt.*

Din actul ce dăm în notă, se vede că primul Departament este o instanţă de felul primuluĭ Divan orĭ comitet din ţéra românéscă, căcĭ jăluitorul Iancu Kogălnicénu scrie: «că numaĭ *Departamentul întâiŭ* în oblastia acésta este *poruncitoriŭ şi împlinitoriŭ*, iar nu şi Departamentul al 2-lea, *care este numaĭ judecătoresc.*

Subordinarea Departamentuluĭ al 2-lea la comitet, o indică petiţiunea luĭ Iancu Kogălnicénu prin vorbele: «mĕ înfăţişez într'acéstă tânguitóre jalbă la cinstitul comitet, rugându-mĕ cu adâncă plecăciune, ca să intre în cercetare: cum a putut acéstă *presutsvie* (Departamentul al 2-lea) a păşi peste pravilele şi legiuirile acestuĭ pămînt, ce este eĭ încredinţată şi a mĕ obişdui, fără să-mĭ facă cât de puţină întrebare ca o *presutsvie judecătorésca?* (1).

---

iar pentru acéstă netrebnică femee, de nu va voi bărbatu-sĕŭ să o maĭ ţie, se poruncesce dumi-tale epistatule al păhărnicieĭ, să o trimeţĭ şi pre ea iarăşĭ cu mumbaşir zapciŭ spătăresc la schitul Viforâta, unde se poruncesce cuvioşieĭ tale stariţă de acolo, să o ţiĭ în bună pază şi fără de al doilea poruncă a Divanuluĭ să nu fie slobodă a eşi de acolo. — 1812, Martie 9.

Polcovnic Loghinov, Manolache Creţulescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu. Vel Vistier.

(1) Iacă petiţiunea luĭ I. Kogălniceanu :

Către cinstit vremelnicescul Comitet din oblastia Basarabia, în 27 Iunie 1811, de la Iancu Kogălniceanu.

Dumné-luĭ Sărdarul Iordache ce este Sovetnic în presutsvia judecătorésca *Departamentuluĭ al 2-lea* împreună cu dumné-luĭ Vasile Kaţiki, dând

www.dacoromanica.ro

« . . . . . Decĭ după asemenea, sciind nemărginita iubire de dreptate a împĕrătesceĭ sale mărirĭ şi sciind că numaĭ *Departamentul întâiŭ* în oblastia acésta este poruncitóre şi împlinitóre iar nu şi Departamentul al 2-lea, *care este numaĭ judecătoresc*, mĕ înfăţişez prin acéstă sîrguitóre jalobă la cinstitul comitet, rugându-mĕ cu adâncă plecăciune, ca să intre în cercetare, cum aŭ putut acéstă presutsvie a păşi pravilele şi legiuirile acestuĭ pămînt ce este eĭ încredinţată şi a mĕ obijdui fără să-mĭ facă cât de puţină *întrebare, ca o presutsvie judecătoréscă?* şi să se întrebe şi pre dumné-luĭ Sovetnic Başotă: ce interes l'aŭ silit ca să mĕ obijduiască cu asemenea nadpis iscălit numaĭ de dumné-luĭ, în vreme când eŭ nu ceream alta de cât numaĭ lucrarea obiceiuluĭ pămîntuluĭ şi după pravile să fiŭ pus la cale pentru acéstă protivnică lucrare a presutsvieĭ judecătorescĭ. . . . .»

Acéstă jalobă orĭ «прошеніе» este scrisă şi în rusesce faţa în faţă cu românesce.

Ceea ce era boerul Nestor în Muntenia, era Andronache Donicĭ în Moldova, ba chiar şi maĭ mult de cât atât. Andronache Donicĭ este jureconsultul cel maĭ celebru, la data acésta, de şi n'am putea spune, décă deja legenda scia, că Andronache Donicĭ:

Putea găsi şi în pilaf
De la vre-o lege paragraf (1).

Andronache Donicĭ va continua o însemnată carieră şi sub domniile reînfiinţate după pacea de la 1812 dintre Turcĭ şi Ruşĭ. Aşa la 1817 îl găsim mare Vornic în Moldova.

---

jalobă la aceeaşĭ presutsvie, unde se află dumné-luĭ Serdar Iordache Sovetnic, cu arĕtare, că aŭ să iea de la mine 14.773 leĭ, acea presutsvie fără să intre maĭ mult în cercetarea pricineĭ şi fără să mĕ întrebe şi pre mine, după obiceiul acestuĭ pămînt, orĭ prin scris cu *povetcă*, saŭ prin întrebare prin cuvinte în presutsvie, ce banĭ sunt aceştia? şi de pe ce? şi care este pricina de mĕ împotrivesc a nu-ĭ plăti? ce numaĭ după jaloba numiţilor, părtinind Sovetnicul Serdarul Iordache, aŭ sloboḍit *ocaz la poliţia* de aicĭ, ca să mĕ apuce cu tărie şi numaĭ decât să împlinéscă aceĭ banĭ de la mine. De acéstă lucrare după ce m'am însciinţat, cu jalbă însu-mĭ m'am înfăţoşat la acea presutsvie, rugându-mĕ ca să nu păşască presutsvia peste pravile şi obiceiul pămîntuluĭ, ce sunt pentru asemenea pricinĭ, precum maĭ pe larg cinstitul comitet se va pliroforisi din însăşĭ alăturata jalobă ce înfăţişez prin copie tălmăcită, şi în loc să dobândesc îndreptare mi s'a dat jalobă cu *nadpis* în apoĭ, obijduindu-mĕ cu totul dumné-luĭ *Sovetnicul Başota, acel ce se fălesce că scie pravilele şi obiceiurile acestuĭ pămînt.*

(1) Vom da portretul acestuĭ om de lege al Moldoveĭ, după tabelul în culorĭ depus la Academia Română.

www.dacoromanica.ro

Familiile boerescĭ, carĭ plus-minus, sub administraţiunea ruséscă, ocupă comitetele şi departamentele de justiţie sunt: Ghica, Canta, Balş, Sturdza şi Roset. Din cele de mâna a doua sunt maĭ numeróse şi mereŭ schimbătóre. Intre cele de mâna a doua, din causă de scăpărăciune, figurézā nume de familiĭ vechĭ moldovenescĭ, ca: Tăutesciĭ, Urechesciĭ, Crupenski, Dimăchesciĭ, Costăchesciĭ, etc. (1).

CAP. XXIII.

Finance.

Studiul nostru asupra financelor ţĕriĭ românescĭ îl reluăm de la reîntórcerea în Bucurescĭ a domnuluĭ Constantin A. Ipsilante, adecă din luna Decembre 1806.

Principalele dărĭ continuă a fi: oeritul, vinăriciul, dijmăritul, fumăritul, tutunăritul şi căminăritul; sărăritul nu dispare, ci din contră; ocnele şi vămile continuă a constitui un venit important al ţĕreĭ. După ce încetéză a fi venitur̆ĭ ale Coróneĭ, ele sunt numite venitur̆ĭ ale *cascĭ împĕrătescĭ*. Óre-care adaos la veniturile vistierieĭ va proveni din bălţile Brăileĭ, după cucerirea acesteĭ cetăţĭ şi din vămile Giurgiuluĭ, Brăileĭ, etc.

Incercărĭ de dărĭ noue asupra spirtóselor vîndute în cârciumile din tótă ţéra şi crearea apaltuluĭ cărţilor de joc, încă din timpul ocupaţiuniĭ aceştia a Muscalilor s'aŭ făcut. In 1812 s'aŭ impus o dare specială asupra scutelnicilor şi poslusnicilor boerescĭ şi mŏnăstirescĭ.

In definitiv, starea visterieĭ între 1806—1812 a fost tot maĭ grea şi, precum vom vedea, în maĭ multe rîndurĭ aŭ recurs la împrumuturĭ cu grele dobânḑĭ.

Să studiăm maĭ de aprópe documentele relative la fie-care dare.

Oeritul. Acéstă dare primi adăogire sub pretext de a se plăti baniĭ Vidinuluĭ, când cu Pasvantoglu. Căĭmăcămia, care ţinu locul până la întórcerea luĭ Const. A. Ipsilante din Decembre 1806, decretă *îndoirea* oerituluĭ încă înaintea reîntórcereĭ Domnitoruluĭ. Acesta se grăbi să confirme îndoirea otărîtă de căimăcămie, prin cărţĭ deschise către judeţe şi prin un manifest către ţéră. In anexe dăm cartea deschisă, prin care Constantin A. Ipsilante aprobă perceperea îndoituluĭ oerit justificându-l, că va servi întru

(1) Iordache Urechiă Logofĕtul, Alecu Urechiă şi economul Vasile Urechiă maĭ apoĭ Protopop de Hârlaŭ, tatăl Cluceruluĭ Alexandru, cu care la regulamentul organic s'a înfiinţat tribunalul judecătoresc din Piatra-Némţ, sunt principaliĭ membri aĭ familieĭ Urechiă dinainte de 1821. Autorul aceşteĭ opere e fiul Cluceruluĭ Alexandru.

www.dacoromanica.ro

întîmpinarea trebuinţelor de hrană a împĕrătescilor oştirĭ, venite pentru folosul şi mântuirea tuturor (1).

Adaosul la oerit din 1806 s'a arendat deosebit. Acel adaos urcă darea de ȯie la banĭ 10 şi ploconul după obiceiŭ până la 10 oĭ po banĭ 1 şi de la 10 în sus a banĭ 80 de nume. Bârsaniĭ şi ţuţueniĭ ardelenĭ şi alţĭ sudiţĭ, pentru vite marĭ, caĭ, boĭ, bivolĭ, plătesc *văcăritul străinilor*, adică de vita mare, câte banĭ 33 şi de vita mică, pe jumătate.

Moldoveniĭ carĭ veniaŭ de-şi păsceaŭ turmele în judeţele Rîmnicul-Sărat, Buzĕŭ, Brăila, etc., încă eraŭ datorĭ să plătȯscă oeritul, ca văcăritul străinilor, dar cu mult maĭ ridicat, la 66 banĭ de vita mare, adică îndoit ca Ardeleniĭ.

Acȯstă dare o aflăm menţinută pentru economiĭ Moldovenĭ şi în 1812 (2) Vitele Logofĕtuluĭ Balş sunt însă scutite de asemenea oerit. Lectorele nostru scie deja, că Bălşesciĭ eraŭ ceĭ maĭ cu influenţă boierĭ moldovenĭ pe lângă Muscalĭ. De acȯstă înrîurire se folosesc, se vede, şi pe lângă guvernul muntenesc (3).

Oieritul (respective văcăritul străinilor) era urmat adesea de cercătura oierituluĭ, care dădea maĭ tot-d'a-una ocasiune de noue abusurĭ (4).

Pe anul 1807, oeritul se vinde asemenea cu *îndoială*, de la 10 banĭ, adică oeritul ajunge 20 banĭ de ȯie şi se îndoiesce şi ploconul, adică câte 2 banĭ în loc de 1 de ȯie şi respective câte 80 banĭ, de la 10 oĭ în sus de nume.

---

(1) Veḑĭ actul la anexe.

(2) Totuşĭ în 1809, Octombre 30, comitetul (Divanul I), vĕḑênd că oeriĭ Moldovenĭ refuză a plăti oeritul, sub cuvînt că l'aŭ plătit în Moldova, otărîse să nu maĭ fie obligaţĭ la o nouă plată de oerit în Muntenia pe cât timp aŭ *răvaşe* de asemenea plată. *(Cod. LXIV, fila 6.)*

(3) Comitetul scrie Ispravnicitor de Rîmnicul-Sărat să oblige pre oieriĭ moldovenĭ din acel judeţ să-şĭ plătȯscă *oieritul*, afară de oile dumnȯ luĭ Logofĕtuluĭ Balş, care aŭ a fi nesupĕrate de oierit, după coprinderea porunceĭ Divanuluĭ, ce vi s'a trămis. *Cod. LXIV, fila 69 verso.)*

(4) *Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gpd.* — Cinstit şi credincios boerule al Domnieĭ Mele dumnȯ-ta Vel Vistier Constantin Filipescu, fiindcă slujba oerituluĭ de când aŭ început a se căuta şi până acum, suntem încredinţaţĭ că aŭ luat sfârşit, şi s'aŭ făcut taxilul banilor, drept aceea poruncim, ca numaĭ decât să se scrie pe afară taxildarilor acesteĭ slujbe, să se scȯle şi fără de zăbavă să vie aicĭ cu toţiĭ baniĭ spre a-şĭ încheia socotelele, atât cu gazda Huzmetuluĭ, cât şi cu visteria, că după aceea avem a trimite Domnia Mea ȯmenĭ credincioşĭ aĭ noştri ca să caute cercătura acestuĭ Huzmet al oerituluĭ.—1807, Ghenarie 3. *(Cod. LIV, fila 10 verso).*

www.dacoromanica.ro

De bună sémă că *îndoiala* numĕrătóreĭ se face la 16 parale de turmă şi la 8 parale de rĕvaş de tot numele.

Cele-l alte condiţiunĭ séŭ ponturĭ, cu care e arendat oeritul pe 1807, se pot vedea în documentul ce dăm în anexe (1).

Ponturile oerituluĭ pe 1808 sunt cu puţin schimbate de acele din 1807.

In anul acesta sudiţiĭ Bârsanĭ ca şi pămînteniĭ, afară de Mitropolie, 3 episcopiĭ, mŏnăstirile marĭ, metócele lor, Veliţiĭ boerĭ, de la Vel Ban, la Vel Clucer de arie, jupânesele vĕduve de acestaşĭ rang şi ceĭ cu hrisóvele domnescĭ, aŭ a plăti *oeritul* de *ŏie po banĭ ḑece şi ploconul după obiceiŭ*, până la ḑece po banĭ unul şi de la 10 oĭ în sus, po banĭ 80 de nume.

Bârsaniĭ i ţuţueniĭ ardelenĭ şi alţĭ sudiţĭ, ce vor avea vite marĭ în ţéră, caĭ, boĭ, vacĭ şi bivolĭ să plătéscă văcăritul străinilor, adică de vită mare câte banĭ 33 şi de vita mică pe jumĕtate, dar nu şi pentru sugĕtorĭ; numaĭ tunşiĭ şi mânzaţiĭ se socotesc vită mică şi pentru aceştia se plătesce văcăritul pe jumĕtate. Ceĭ din Moldova séŭ din ţéra turcéscă vor plăti de vită câte banĭ 66, după obiceiŭ.

Pentru caprele ce aŭ strîns neguţătoriĭ zalhanalagiĭ nu vor plăti pe cele ce le vor tăia până în ḑioa de Sf. Dumitru, iar de aci înainte vor plăti oeritul ca ţĕraniĭ, după vechiul obiceiŭ.

Cele-l-alte condiţiunĭ privesc obligămîntul proprietarilor de vite de a nu le ascunde şi oprirea abusurilor din partea perceptorilor (2).

Dăm în anexe ponturile de îndoială a *oerituluĭ* pe 1808, *îndoială* ce s'a otărît numaĭ în primă-véra anuluĭ 1809, adică după ce pe 1808 se percepuse un rînd de oerit.

In Cod. LVII (arch. statuluĭ) fila 36, se conservă minuta ponturilor oerituluĭ pe 1809 (3). Nu maĭ încărcăm volumul nostru şi cu aceste ponturĭ puţin diferind de cele pe aniĭ anteriorĭ. Odată promulgată, îndoiala oerituluĭ, va continua şi pe 1810, 1811, 1812. Asemenea *cercătura* nu va lipsi de a veni să agraveze abusurile *dăreĭ*.

Ponturile oerituluĭ pe 1810, oeritul de primă-véră, adică *îndoiala*, sunt promulgate în 12 Aprilie 1810 *(Cod. LVII, fila 67 verso)* şi tot cu indicaţiunea: «oeritul îndoit pentru împlinirea grabnicelor trebuinţĭ ale oştireĭ.»

Cu referinţa la «*oeritul îndoit*» dăm în anexe, la acest capitol, următórelor acte:

(1) Veḑĭ anexele.

(2) Cod. LXVI, fila 46 verso.

(3) Ponturile slujbeĭ oerituluĭ pe lét. 1809, Sept. 24, oerit îndoit pentru «*ajutor la împlinirea grabnicilor trebuinţe şi cererile ostăşescĭ ce ni se fac.*» (*Cod. LVII, fila 36*).

www.dacoromanica.ro

Anexa 6 şi 7 din Aprilie 1811, daŭ ponturile de vînḑare a oerituluĭ pe acest an, cu 300.000 şi apoĭ din 20 Iulie 1811 dăm pitacul Divanuluĭ către vătaşiĭ de plaiŭ cu instrucţiunĭ relative la catagrafiarea oilor şi vitelor ciobanilor arḑelenĭ, carĭ încep a se pogorî din munţĭ şi merg la *bălţĭ*, pe la judeţele sudice ale ţĕriĭ. Se va percepe de oie banĭ 10 şi poclon de la una până la ḑece po *banĭ unul*, iar de la 10 în sus banĭ 80 şi de numĕrătóre parale 4 şi pentru *rĕvaş* parale 8, cum şi *văcăritul* străinilor de 33 banĭ de la vita mare şi pe jumătate de la cea mică.

Pe 1811 Vornicul Manu este cumpĕrător dăreĭ oerituluĭ în tótă ţéra. Cu acesta se ordonă vătaşilor să se *corespondarisésca*.

Anexa 8 e Pitacul Divanuluĭ din August 1811 către Ispravnicĭ, dându-le instrucţiunĭ noue pentru perceperea neabusivă a oerituluĭ, a văcărituluĭ de la sudiţĭ şi *musafirĭ*.

Anexa 9, ne arată că Vornicul Manu a cedat întreprinderea oerituluĭ, ce cumparase la *cochiĭ veachĭ*, către Vistierul Moscu, în Septembre 1811.

Anexa 10 şi 11 arată împotrivirea colonizaţilor sêrbĭ şi bulgarĭ de a plăti oieritul şi maĭ ales *în 'oiala*. Intâiul Divan intervine la autorităţile superióre rusescĭ, că aceĭ veneticĭ să fie obligaţĭ a împărţi cu ţĕranul român greutăţile ţĕriĭ.

Anexa 12, dă cunoscinţă despre căutarea slujbeĭ oerituluĭ pe 1812, avênd a se percepe câte parale 17 de óie şi de capră.

In 1812 aflăm scutite de *oierit* oile şi caprele schituluĭ Ciolanu (1). Asemenea se scutesc oile *pandurilor* din 4 judeţe, de peste Olt, ce se află în slujba *împĕrătéscă*. Oile Sêrbilor şi Bulgarilor încă se scutesc în 1812.

Cu referinţă la darea oerituluĭ avem încă de adus douĕ seriĭ de acte. Prima ne arată, că încă din 1807 cumpĕrătoriĭ oerituluĭ aŭ creat multe dificultăţĭ vistierieĭ şi aŭ reclamat despăgubirĭ diverse. Deja în 1807 întreprinḑĕtoriĭ oerituluĭ se lépĕdă de întreprindere. Domnitorul trimite reclamaţiunea în cercetarea Divanuluĭ şi hotăresce ca acésta să facă socotéla oerituluĭ. Divanul la 8 Aprilie 1807, raportéză Domnitoruluĭ resultatul cercetăriĭ (2).

Asupra acestuĭ raport al Divanuluĭ, Constantin A. Ipsilante găsesce cu cale de a supune pre cumpĕrătoriĭ taxildarĭ şi slujbaşiĭ lor la jurămînt în Mitropolie, că n'aŭ primit maĭ mult nicĭ un ban peste cuprinderea ponturilor vînḑĕriĭ. Domnitorul pretindea, că cu catahrisis, adecă cu abusurĭ, aŭ prelevat destuĭ banĭ, ca să nu maĭ céră despăgubire (3).

(1) Veḑĭ anexa.
(2) Veḑĭ anexa 14.
(3) Veḑĭ anexa 15.

www.dacoromanica.ro

Reclamaţiunea acésta a cumpĕrătorilor dăriĭ oierituluĭ nu se termină cu resoluţiunea Domnitoruluĭ, de maĭ sus. Eĭ găsesc mijlocul, să intereseze pre generaliĭ muscalĭ şi de sigur şi pre uniĭ din boeriĭ Divanuluĭ şi procesul lor revine, generalul Serghie Lascarov intervenind la Divan pentru îndestularea lor. Divanul, la 20 Noembrie 1807, rĕspunde luĭ Lascarov, prin raportul ce dăm în notă şi prin care implicit recunósce dreptatea reclamaţiuniĭ cumpĕrătorilor oerituluĭ, decât pentru îndestularea lor nu găsesce alt mijloc fără numaĭ să se percépă şi pe următorul an *îndoiala* dăreĭ, că aşa să se pótă plăti 251.893 leĭ reclamaţĭ de întreprinḑĕtorĭ. Ba încă Divanul maĭ adaoge, că pentru cusur, adică pentru restul ce ar maĭ fi de plată «vom face apoĭ deosebită chibzuire, de unde să se plătéscă, fără de a se supĕra locuitoriĭ (1).

In 1810 se întîmplă iarăşĭ reclamaţiunĭ din partea întreprinḑĕtorilor oerituluĭ. De astă dată Divanul recunósce, că întreprinḑĕtoriĭ aŭ dreptate, că li s'aŭ căşunat pagube din causa sudiţilor, carĭ nu li aŭ plătit la timp dare, aşa dar ca să-ĭ împace, hotărăsce prelungirea dreptuluĭ de percepere încă pentru câte-va lunĭ pentru aceştĭ întreprinḑĕtorĭ (2).

A doua serie de acte se referă la abusurile ocasionate de taxildarĭ, adică de perceptoriĭ dăriĭ oerituluĭ.

Se fac, ca după obiceiŭ, multe abusurĭ de taxildarĭ. Se rînduesc agenţĭ, carĭ în fie-care judeţ să cerceteze asemenea abusurĭ la oerit şi la vinăriciŭ (3), dar de sigur se dă cu acésta numaĭ ocasiune nouă de abusurĭ.

Asemenea abusurĭ aŭ dat loc la repeţite cercetărĭ, precum se póte vedea din anexa.

Anexa 18 este o proclamaţiune către locuitoriĭ dajnicĭ din tótă ţéra prin

(1) Veḑĭ anexa.
(2) Veḑĭ anexa.

(3) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

Se orînduesce om într'adins de fie-care judeţ, ca să cerceteze abusurile slujbaşilor şi a taxildarilor vinăricerĭ, carĭ aŭ năpăstuit pre locuitorĭ, luându-le maĭ mult decât cuprinderea ponturilor, adică luând de la oile pămîntenilor de óie maĭ mult decât 20 de banĭ şi îndoite plocónele, de una până la 10, plocon 2 banĭ de óie, iar de la 10 în sus, orĭ câtă sumă de oĭ, fiescecare stăpân nu are să dea plocon maĭ mare decât un taler şi banĭ 40 de nume şi de numĕrătóre câte 8 parale de turmă şi de răvaş de tot numele câte 4 parale.

Vinăriceriĭ să nu ica maĭ mult decât câte 4 parale de vadră şi câte 4 parale de cramă şi 2 parale pentru răvaş (*Cod. LVI, fila 90.*)

Fără dată, dar este din Noembre 1808.

www.dacoromanica.ro

care li se spune încă odată, că n'aŭ a plăti oerit decât 17 parale de óie şi de capră, i de miel şi de ied şi câte douĕ parale pentru *răvaş*, *de nume*, iar plocónele şi paralele de numĕrătóre aŭ lipsit, că nu aŭ a maĭ plăti, nicĭ pentru vite mórte seaŭ pentru peĭ.

Prin anexa 19 este însărcinat Logofiţelul Costache, să cerceteze abusurile taxildarilor oerituluĭ şi să restitue locuitorilor toţĭ baniĭ ce aceştia vor fi luat maĭ mult. Divanul mustră energic pre Ispravnicul de Prahova, că a împedecat pre mumbaşirul trimis în cercetarea abusurilor, de a-şĭ face datoria. «Orĭ te-aĭ întovărăşit la jafurĭ cu slujbaşiĭ?» întrébă Divanul pre acest Ispravnic.

Cercătura, care se dedea în întreprindere ca şi însăşĭ darea, am vĕḑut că şi ea era un noŭ mijloc de abusurĭ. Dăm în anexele treĭ acte relative la *cercătură*.

Cercătura din 1809 avea să se facă numaĭ până la 10 Martie, anul următor.

Anexa 20 constitue cercătura pe anul 1809. Anexa 21 amintesce cercătura pe 1810 în anumite judeţe:

Anexa 22 se ocupă de cercătura anuluĭ 1812.

Din 1810 dăm douĕ acte cu referinţă la oeritul Moldoveĭ, din 21 Aprilie 1810, pomenind de dificultăţile percepereĭ văcărituluĭ (respective a oerituluĭ) de la sudiţĭ; şi altul regulând la ce dare aŭ a fi supuşĭ ciobaniĭ moldovenĭ carĭ trec cu turmele în Muntenia. (1)

Vinăriciul. — O dare nu maĭ puţin importantă decât oeritul a fost vinăriciul. Şi acesta, din causa greutăţilor invasiuniĭ, a fost îndoit. Vinăriciul se percepea tómna până la 15 Februarie anul următor. Abusiv însă taxildariĭ, continuaŭ a percepe acéstă dare şi maĭ târḑiŭ (2).

Ca şi oeritul, vinăriciul a fost îndoit. Cel puţin, în 1806 s'a adaus douĕ parale la vadră peste 5 banĭ, obicĭnuitul vinăriciŭ. La 29 Decembre 1806, Constantin A. Ipsilante, promulgă asemenea adaos. Deja la 1801, August 7, Divanul propusese luĭ Const. A. Ipsilante adaosul la vinăriciŭ până la 9 banĭ de vadră din 5 cât era. Pe la 1801 Domnitorul legitimasă asemenea adaos pe nevoile aduse ţĕriĭ de Pasvantoglu. Acum se legitimă pe nevoile întreţineriĭ oştiriĭ rusescĭ. Dăm în anexa 26 documentul din 29 Decembre 1806, din care se vede, că locuitoriĭ nu se supuneaŭ a plăti adaosul la vinăriciŭ. Domnitorul ordonă Ispravnicilor, să explice locuitorilor motivele acestuĭ adaos, ba chiar direct printr'o proclamaţiune de el dată, Domnitorul explică locuitorilor şi se silesce a legitima adaosul (3).

La 4 Ianuarie 1807 Domnitorul ordonă Ispravnicilor:

(1) Veḑĭ anexa 23.
(2) Veḑĭ anexa 24 şi 25).
(3) Veḑĭ anexa 27.

www.dacoromanica.ro

Iŏ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, domn amîndorora ţĕrilor Moldoviĭ şi Valachieĭ.—Dumné-vóstră Ispravnicilor ot sud... sănătate, cu tóte că într'aceste ḑile vi s'aŭ trimes poruncile Domnieĭ-mele pentru oerit şi vinăriciŭ îndoit, ca să daţĭ mână de ajutor şi să fiţĭ silitorĭ pentru împlinirea banilor, şi baniĭ să-ĭ trimeteţĭ la Domnésca nóstră visterie, dar şi acum de isnóvă vĕ poruncim, ca împreună cu taxildariĭ ceĭ orînduiţĭ, să căutaţĭ aceste slujbe, făcênd tot felul de silinţe şi dând tot cuviinciosul ajutor slujbaşilor pentru împlinirea banilor, pe carĭ adică şi ceĭ ce vor fi strînşĭ pe la taxildarĭ şi ceĭ ce se vor fi aflând pe la slujbaşĭ şi ceĭ ce vor fi a se maĭ strînge, împlinindu ĭ fără de zăbavă pre toţĭ deplinĭ să-ĭ trimeţĭ drept aicĭ la Visteria Domieĭ Mele şi pe lângă acésta să teorisiţĭ şi socotelele slujbaşilor, cu luare aminte, ca nu care cum-vaşĭ să se fi făcut de către dînşiĭ vre-un catahrisis la căutatul acestor slujbe şi fiţĭ sănătoşĭ. 1807, Ianuarie 4 (1).

O mĕsură maĭ gravă iea Căimăcămia rĕmasă după din noŭ eşirea din Bucurescĭ a luĭ C. Ipsilante. La 18 Septembre, 1807, Căimăcămia ḑice, că «din luminata poruncă I. Sale (Ipsilant) fiind-că nu se pot ajunge din huzmeturile domnescĭ.... s'a amestecat şi milele mŏnăstirescĭ ale spitalelor şi schiturilor şi bisericilor, ce le aŭ prin hrisóve domnescĭ. Se iaŭ dar de la aceste vinăriciul din diversele popóre, dacă nu tot, cel puţin în o bună parte (2).

Cumpĕrătorul vinăriciuluĭ din tótă ţéra românéscă pe anul 1807 a fost Vornicul Mihail Manu. Acesta a sub-arendat întreprinderea. Aŭ urmat apoĭ proces între sub-arendatorĭ cu Mihail Manu, proces în care a intervenit şi Divanul ţĕreĭ românescĭ, care a supus la jurămînt, prin carte de blăstem, pre sub arendatoriĭ, carĭ pretindeaŭ că n'aŭ putut percepe adaosul de 2 parale la vadră (3).

La multe abusurĭ dedea loc de-apururea perceperea vinăriciuluĭ. In anexele 31, 32 şi 33, dăm acte constatând asemenea abusurĭ. Nu numaĭ taxidlariĭ abusaŭ şi jăfuiaŭ, sub pretext de percepere de vinăriciŭ, ci adese şi înşişĭ cazaciĭ, orĭ slujitoriĭ daţĭ pe lângă vinăricerĭ în ajutor la percepere (4).

La 1808 vinăriciul este de 6 banĭ de vadră, cu acéstă hotărîre:

«Ca să lipséscă cu totul acea încărcătură din 10 una, orĭ la 10 douĕ ce se făcea în anul trecut; slujbaşiĭ să nu dea rĕvaşe órbe la plata vinăriciuluĭ, orĭ a zăticni sloboḑirea vinurilor cu cererea de deosebită plată şi cu nume de avaet pentru sloboḑenie.—24 August, 1808 (5).

(1) Cod. LIV, fila 12 verso.
(2) Anexa 22.
(3) Veḑĭ anexele 29 şi 30.
(4) Veḑĭ anexele 31, 32 şi 33.
(5) Cod. LVI, fila 27 verso.

www.dacoromanica.ro

La Cochiĭ vechĭ aŭ luat acest vinăriciŭ tot biv Vel Vornic Mihalache Manu.

La 1809, nu se face nicĭ o scădere la dare şi se daŭ porunci către Ispravniciĭ din judeţe pentru a da mână de ajutor vinăricerilor, taxildarilor şi slujbaşilor la căutatul slujbeĭ şi la împlinirea banilor, însă după ponturile Divanuluĭ, «ca să nu se întîmple din pricina neajutoruluĭ d-vóstră vre-un keder şi pagubă şi înşişĭ D-vóstră veţĭ fi rĕspunḑĕtorĭ, fiind-că slujba vinăriciuluĭ este husmet al Vistierieĭ. 1809.—August 27 (1).

Reclamaţiunĭ destule contra purtăreĭ taxildarilor şi slujbaşilor vinăricerĭ. Una din supĕrările ce se făceaŭ vierilor era de a nu le mĕsura vinul îndată până ce nu se otăraŭ să facă câte vre-o «prosforà» vre-o mituire, că doar le vor mĕsura buţile să-l pótă vinde, orĭ pune în pivniţe *(Anexa 34)*.

Dăm în note diverse acte relative la cercetările abusurilor taxildarilor şi unele instrucţiunĭ interesând perceperea, *(anexele 35, 36, 37, 38)*. Una din ele e relativă la pogonăritul la care vor fi supuşĭ Moldoveniĭ din Focşanĭ, carĭ aŭ viĭ în judeţul Râmnicul Sărat *(Anexa 39)*.

Sub anexele 40, dăm acte menţionând despre diverse abusurĭ făcute de vinăricerĭ şi unele cercetărĭ urmate *(Veḑĭ anexele 40)*.

In 1811 Noembrie, Divanul reclamă la generalul Comino contra oficeruluĭ muscal din judeţul Râmnicul-Sărat, că acesta învita pre proprietariĭ de vineturĭ, să nu se supună la plata de vinăriciŭ şi maĭ bine să-şĭ părăséscă viile.

Divanul a fost dat ordin, ca veciniĭ să culégă viile părăsite şi din produsul cules să se îndestuleze vinăricerii, iar vinul rĕmas să stea sub îngrijirea Ispravnicilor (!!). Divanul cere luĭ Comino să ordone oficerilor ruşĭ de judeţe, să nu se arate de acum înainte cu împotrivire pruncilor Divanuluĭ, ci când li se va părea vre-una că nu este cu orînduială, să însciinţeze Excelenţeĭ Tale şi Exc. Ta găsind bună acea părere a dumné-lor va porunci Divanuluĭ cele ce vor fi de cuviinţă.—1811, Noembrie 9 (2).

Ispravnicul Niculescu de la Râmnicul-Sărat era însă înţeles cu vinăricerii. Aceştia îl cumpĕraseră cu 3000 talerĭ ruşfet şi Ispravniciĭ dăduse cumpĕrătorilor vinăriciuluĭ dreptul de a jăfui pre proprietariĭ de viĭ. Divanul a aflat despre acésta şi, în 10 Martie 1812, a trimis un mum-başir să împlinéscă ceĭ 3.000 de leĭ de la Ispravnic, să-ĭ aducă la visterie, şi de se va împotrivi Ispravnicul să-l aducă şi pe el (3).

Vinăriciul producea sume importante pentru visterie. Logofeţia cea mare

(1) Cod. LVI, fila 79.
(2) Cod. LXVI, fila 158.
(3) Cod. LXIV, fila 26.

www.dacoromanica.ro

a obiceiurilor avea dreptul la un *havaet* din slujba vinăriciului. In 1811 Novembre logofětul cel mare al obiceiurilor reclamă analogia de havaet și din adaosul făcut de două parale la vadră. La 12 Noembre Divanul respinge acéstă pretențiune, ḑicênd că marele Logofět de obiceiurĭ are a primi havaet câte 2 talerĭ 75 banĭ de pungă, însă nu din baniĭ visterieĭ, ci preste acești banĭ. Iar în vremea oblăduireĭ de acum, a luat marele Logofět numaĭ la cele două parale de vadră iar nu la 10, căcĭ adaosul este pentru ajutorul oștirilor împărătescĭ. (*Veḑĭ anexa 65*).

Și în 1811 să iea tot îndoit vinăriciul (1).

*

A treia dare importantă în folosul visterieĭ este dijmăritul și cercătura luĭ. Acéstă dare constă din perceperea unuĭ imposit pe stupĭ și pe porcĭ. Se plătea câte 8 parale de bucată, însă două parale din aceste 8 se consideraŭ ca plata «*răvașuluĭ*» adică a recepiseĭ de plată. Cu timpul însă se adaoseră paralele *cu pricină de ciuruc și plocon și parale de numĕrătóre.*»

Mult abus se făcea cu perceperea acesteĭ dărĭ și numeróse eraŭ reclamațiunile ce Divanul primea din tótă ţéra.

Așa la 1807 August căimăcămia ţĕriĭ românescĭ trimite circulară către toţĭ Ispravniciĭ, să împedice abusurile acsizarilor. (2).

La 20 Iunie 1808, întâiul Divan hotărî se nu se maĭ iea ca dijmărit de cât cele 8 parale de stup orĭ de porc și ca darea să se preleve numaĭ

(1) Volnicie vinăricerilor pe anul acesta cu lét. 1811, August în talerĭ 850.000.

De la întâiul Divan și Comitet al Principatuluĭ Valahiĭ.

Vînḑarea vinăriciuluĭ pe acest an cu lét. 1811, pentru grelele cheltuelĭ ce are vistieria a întîmpina cele trebuincióse ale prea puternicelor împărătescĭ oștirĭ, s'aŭ găsit cu cale a se lua vinăriciul ca și în anul trecut, de vadră po parale ḑece de la dajnicĭ, i câte două parale de rĕvaș de nume, iar privileghiațiĭ i pandurĭĭ din patru judeţe ot preste Olt, ce se află în slujba împărătéscă, să nu se supere, iar paralele de cramă i altele cum și încărcăturile, orĭ la vedre saŭ la banĭ, cu totul să lipséscă, cum și milele mŏnăstirescĭ iarășĭ aŭ să se păzéscă, păzindu-se întru tótă coprinderea ponturile ce la vale se orînduesce; așijderea aŭ să plătéscă vinăriciŭ și toţĭ sudiţiĭ ce vin aicĭ în ţéră, și cu acest mijloc aŭ cumpĕrat dumné-luĭ biv Vel Serdarul Costache Ștefănescu de la kokivekĭ vinăriciul din tótă ţéra. S'aŭ dat dar acéstă carte a Divanuluĭ. . . . . ce s'aŭ orînduit de boerul cumpĕrător taxildar la sud. . . . . carele să aibă volnicie a orîndui slujbașĭ în tóte popórele acestuĭ judeţ, să caute venitul slujbeĭ cu urmarea ponturilor ce se arată maĭ jos. *(Veḑĭ ponturile în anexe).*

(2) Veḑĭ anexa 66.

www.dacoromanica.ro

până la 10 Septembre al anuluĭ. Cele l-alte «ponturĭ» orĭ condițiunĭ se pot vedea în actul din *anexe.*

Cod. XXVII, fila 28 verso, cuprinde ponturile, adică condițiunile întreprinderiĭ dijmărituluĭ. Pre acest an și pre anul următor și dijmăritul să percepe cu adaos, tot în interesul întreținerii oștirilor rusescĭ.

Importanța dijmărituluĭ din 1809 se vede de acolo, că Vornicul Radu Golescu l'aŭ cumpĕrat, oferind statuluĭ 289.000 talerĭ. Venitul dijmărituluĭ ca și al vinăriciuluĭ aŭ servit, în 1810, pentru plata unor împrumuturĭ făcute de visterie *(Anexa 68, 69.)*

Perceperea acestuĭ venit s'a întins după cucerirea Brăileĭ și a Giurgiuluĭ și la acele părțĭ, dar cu anevoie se putea face acéstă percepere pe acolo, din causa oficerilor muscalĭ, carĭ puneaŭ pedică taxildarilor dijmărituluĭ, ca să beneficieze dînșiĭ de óre-carĭ sume de banĭ de la proprietariĭ de porcĭ și stupĭ (1).

Vînḑarea cercătureĭ dijmărituluĭ pe 1810, se face pe termen fix, până la 27 Octombre, 1810 (2).

In ḑioa de 1 Maiŭ 1811 se publică arendarea venituluĭ dijmărituluĭ, prin următórea circulară:

De la întâiul Divan și Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ. — Cinstite dumné-ta Vel Aga, fiind-că slujba dijmărituluĭ din tótă țéra este a se da în vînḑare, al căruia soroc este cel d'întâiŭ la ḑece ale acesteĭ lunĭ, cel de al doilea la cincĭ-spre-ḑece și cel de pe urmă la 20, poruncesce Divanul să publicarisescĭ acésta la toțĭ de obște, ca verĭ-cine va fi mușteriŭ să vie la Divan la numitele soróce, unde este a se face vînḑarea, și de urmarea porunceĭ, să aibă Divanul rĕspunsul dumi-tale în scris.—1811, Maiŭ 1. (3)

Radu Golescu, Isaac Ralet, Vornicul Manu, Vel Logofĕt.

Continuă diverse alte slujbe maĭ puțin producĕtóre și unele maĭ mult

(1) *De la întâiul Divan.*—Cinstite dumné-ta Vel Spătar, fiind-că la 15 ale acesteĭ lunĭ este să se facă întâia strigare a veniturilor din ținutul Brăileĭ și a slujbeĭ dijmărituluĭ din tótă Valahia mare și cea mică și la 20 de ḑile este să fie a doua strigare, cum și la 25 a treia strigare, când este să se dea sfîrșitul, să aibĭ dar a face publică la toțĭ de obște: cine vor fi mușteriĭ spre a se afla la Divan în numitele orînduitele soróce, unde este să se facă strigările și vînḑarea.—1811 Maiŭ 13. *(Cod. LXV fila 82 verveso)*

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihail Manu, Vel Vistier.

Asemenea pitac s'a făcut și la Vel Aga.

Asemenea pitac s'aŭ făcut și la starostea de neguțătorĭ.

(2) Veḑĭ Cod. LVII, fila 731.

(3) Cod. LXV, fila 54 verso.

www.dacoromanica.ro

considerate ca havaeturĭ. Aşa continuă *tutunăritul,* (veḑĭ pe 1810 ponturile de la 25 Iulie *Cod. LVII, fila 69 verso)* i *pogonăritul streinilor.* Acesta s'a maĭ scăḑut în 1809. (*Cod. LVII, fila 70 verso.*)

Licitarea dijmărituluĭ pe anul 1811 se face împreună cu licitarea tutunărituluĭ şi pogonărituluĭ străinilor. Dăm în anexe condiţiunile acesteĭ arendărĭ. Pogonăritul străinilor era de 4 talerĭ 16 parale de pogon. De tutunărit avea să se percépă de stînjen de cultură de tutun câte parale 10.

Vornicul Iordache Slătinénu a dat preţul cel maĭ bun pentru aceste birurĭ în sumă de 311.000 de leĭ (1).

Cumpĕrătorul venituluĭ dijmărituluĭ întîmpină dificultăţĭ cu perceperea venituluĭ din partea coloniştilor Bulgarĭ şi Sêrbĭ şi de la bălţile Brăileĭ. Vornicul Slătineanu reclamă la Divan (2).

Dijmăritul judeţelor oltene nu s'a putut da la licitare. Divanul a însărcinat cu căutarea în regie a acestuĭ ţinut, pre întâiul ocârmuitor al Divanuluĭ Craiovean. Şi acesta întîmpină dificultăţĭ în percepere din causa Sêrbilor şi Bulgarilor (3).

Intre cele-l-alte venituri orĭ «slujbe» ale Visterieĭ sunt, după reîncorporarea Brăileĭ şi a Giurgiuluĭ la ţéra muntenéscă: taxa bĕuturilor spirtóse şi arenda după bălţile cu pescĭ. *(Veḑi anexele.)*

Fumăritul încă continuă a se preleva. Fumăritul de Tîrgovişte era venit al mŏnăstireĭ şi spitaluluĭ Panteleimon.

Perceperea fumărituluĭ întîmpină, cum în notă se vede, greutăţĭ. Sudiţiĭ ba şi Sêrbiĭ şi Bulgariĭ nu se supun a-l plăti. Din 1812 avem acte constatând asemenea dificultăţĭ (4).

(1) Veḑĭ anexele 69, 70 şi 71.
(2) Veḑĭ Anexa 72 şi 73.
(3) Veḑĭ anexa 74.
(4) Veḑĭ anexa 78.

Carte către Ispravniciĭ Dâmboviţeĭ.

Fiind-că dumné-luĭ Stolnicul Constantin Predescu, epitropul spitalelor ot mŏnăstirea Panteleimon, a făcut arĕtare Divanuluĭ, cum că orînduitul ce-l are a strînge fumăritul din oraşul Târgovişteĭ, care este milă a spitaluluĭ, prin hrisóve domnescĭ, nu póte a lua şi a strînge acel fumărit, după cuprinderea cărţilor Divanuluĭ, ce are la mână, căcĭ uniĭ din ceĭ ce aŭ cârciume şi prăvăliĭ marĭ nu vor să plătéscă după ponturĭ, întâia mână, ce vor să le facă pe cele de frunte a 2-a mână şi cele de a doua mână să le facă a 3-a mână; alţiĭ cu pricină că sunt sudiţĭ, iarăşĭ nu se supun a plăti; alţiĭ vor să plătéscă pe lună, cerênd ca prin ajutorul stăpâniriĭ să i se facă împlinire după ponturĭ, ca să nu păgubéscă spitalul de dreptul sĕŭ. Pentru

www.dacoromanica.ro

Apaltul cărţilor de joc, introdus după pilda Moldoveĭ, este cercat fără mare succes în Muntenia. Evreul care luă în 1810 acest apalt, renunţă la el în Iunie 1810 (1).

Lipsa simţită de banĭ în Visterie împinge pre Divan, în 1812 Martie, să arunce un bir deosebit pre scutelnicĭ şi posluşnicĭĭ mănăstirescĭ şi boerescĭ, vestindu-le acésta cu următorul act:

De la Divan.—Vouĕ tuturor scutelnicilor şi posluşnicilor din sud..... mănăstirescĭ si boerescĭ, sănătate vĕ poftim; după acésta vĕ facem în scire, că pentru o trebuinţă ce este a se împlini, s'a găsit cu cale ca să daţĭ şi voĭ un ajutor, adică scutelnicul câte talerĭ 3, iar posluşnicul câte talerĭ 2. Ci dar vestinduvi-se porunca acésta de către acest într'adins orînduit de la Divan, să aveţĭ a rĕspunde aceştĭ banĭ, iar de veţĭ vedea, că orĭ zapciiĭ de plasă, séŭ alţĭ slujbaşĭ vĕ cer maĭ mult şi vĕ fac vre-o silă a vĕ lua maĭ mult, peste ceea ce am ḑis maĭ sus, numaĭ decât să vĕ sculaţĭ câte unul doĭ din fie-care sat, vechilĭ şi din partea celor-l-alţĭ scutelnicĭ i posluşnicĭ să veniţĭ aicĭ drept la Divan, ca să arĕtaţĭ prin jalbă câţĭ banĭ v'aŭ luat maĭ mult? de la câţĭ scutelnicĭ şi posluşnicĭ pe anume? şi cine este zapciul acela care v'aŭ luat maĭ mult? ca nu numaĭ să-ĭ punem a vĕ întórce aceĭ banĭ înapoĭ, ci încă să'ĭ pedepsim şi să-ĭ lipsim din slujbă. Şi pentru ca să se încredinţeze Divanul că vi s'a cetit şi aţĭ auḑit acéstă poruncă, să se iscăléscă într'însa preotul şi pârcălabul din fie-care sat, şi fiţĭ sănătoşĭ. 1812, Martie 24 (2).

A maĭ încercat Divanul I în 1810 să aşeḑe o dare pe spirtuóse. Décă studiile începute cu scopul stabilireĭ acesteĭ dărĭ n'aŭ isbutit, se explică lucrul prin acea împrejurare, că nu convenia *boerilor* să se pună dare pe cârciume, ale lor fiind cârciumele prin sate, ba până şi prin târgurile şi locurĭ de bâlciurĭ mănăstirescĭ şi boerescĭ.

Catagrafia de cârciume din tótă ţéra, întreprinsă cu mult zel de primul Divan, nu isbuti la nimica (3).

*

care Divanul poruncesce dumné-vóstră, să orînduiţĭ un mumbaşir harnic, ca după cuprinderea ponturilor Divanuluĭ să facă împlinire de la fiesce-care de acest fumărit şi de la sudiţiĭ ce ţin prăvăliĭ cu chiriĭ, să împlinéscă fumăritul de la înşiĭ stăpâniĭ prăvăliilor, iar de la sudiţiĭ ce se vor arĕta stăpânĭ şi pe prăvăliĭ, să împliniţĭ de la cel ce se va afla în prăvălie, căcĭ fumăritul acesta este datóre prăvălia a-l da; aşa urmând să împliniţĭ negreşit dreptul spitaluluĭ, ca să nu se păgubéscă, séŭ fiind vre-o altă pricină să însciinţaţĭ Divanuluĭ.—1810, Octombre 20. *(Cod. LVI, fila 105.)*

(1) Veḑi Cod. LXIII, fila 70.

(2) Cod. LXV, fila 158.

(3) Veḑi anexa 80 *ca model de pitac de catagrafie.*

www.dacoromanica.ro

O adăogire de venit al Visterieĭ sperară un moment boeriĭ divanițĭ din ancheta numită la căderea Vistieruluĭ Dinu Filipescu și înlocuirea guvernuluĭ luĭ cu acel al luĭ Varlaam. Adevĕrat că, sub primele amenințărĭ ale comisiuniĭ de anchetă, aŭ propus chiar foștiĭ Divanițĭ aĭ luĭ Filipescu să dea de la înseșĭ, fără altă anchetă, 200.000 leĭ în Visterie. Odată ajunșĭ la putere și însușĭ Varlaam ezită de a maĭ urmări energic pre rivalul sĕŭ și partizaniĭ luĭ, simțind că prea se angajasă când, propunênd ancheta, promitea să se scótă de la jăfuitorĭ sume colosale. De aceea, în 22 Martie 1810, Varlaam și colegiĭ luĭ de Divan, se decid a primi propunerile celor urmăriți și decĭ luĭ generalul Crasno Miloșevicĭ eĭ cer autorizare, să înceteze ancheta și să primésca Visteria ceĭ 200.000 leĭ oferiți. Motivele pe carĭ acum Varlaam ajunge la acéstă concesiune, le putea de sigur avea în vedere și când a cerut Comisiunea de anchetă..... dar «*tempora mutantur.*» Și schimbat era acum și Varlaam.

Iacă în ce mod primul Divan legitimézā noua sa propunere către Miloșevicĭ.

Către Generalul Crasno Miloșevicĭ.

Invederat lucru este nădejdea, ce ar fi putut să aibă Divanul de la cercetătórea comisie, ce s'a alcătuit a se face prin tótă țéra, spre întîmpinarea curgĕtórelor trebuințe și spre ajutorul vistierieĭ la a sa próstă stare întru care se află acum, și acel ajutor însă când nu va fi în ființa sa la vremea întru care este trebuincios, fie cât de mult, se socóte drept puțin și putem ḑice de nicĭ un folos, la păsul aceeașĭ trebuințe, ce are acum vistieria țĕriĭ, care nu se póte împlini numaĭ cu cuvîntul nădăjdeĭ, fără de a se vedea și a fi în pĕr lucrul cel nădăjduit de la numita comisie, adică împlinirea banilor în natură, care împlinire până a se începe și până a se sĕvîrși după orînduelele și pravilelele cu care are a se face urmarea comisieĭ, nu este îndoială, că abia până în 7 saŭ și 8 lunĭ va lua sfîrșit cercetarea și apoĭ de atuncĭ înainte să se încépă și împlinirea, care de la unele obraze din ceĭ ce sunt sub comisie, putem ḑice că s'ar putea face maĭ cu înlesnire, iar de la alțiĭ, carĭ sunt ceĭ maĭ mulțĭ, este cu totul prin neputință a se împlini baniĭ ce 'ĭ vor fi luat, căcĭ precum i-aŭ luat așa i-aŭ și cheltuit încă de atuncĭ, și așa uniĭ dintr'acele obraze carĭ nu vor avea nicĭ vre-o ǫsebită stare a caseĭ lor, urmézā a peri la închisorĭ, iar carĭ vor avea vre-un prilej în lucrurĭ mișcătóre sĕŭ nemișcătóre, urmézā a li se vinde, ca din prețul lor să se împlinéscă baniĭ, ce vor fi datorĭ; din care aceste douĕ lucrurĭ ce se arată maĭ sus, unul adică trebuința cea mare de ajutor într'acéstă undă de vreme privesce în partea Divanuluĭ și a vis-

www.dacoromanica.ro

terieĭ, iar închisorile şi vînḑarea de avere privesce în partea acelor ce sunt sub comisie, carĭ şi cunoscênd că după sĕvîrşirea comisieĭ urmĕză a fi supuşĭ la acele pătimirĭ, ne maĭ pomenite altă dată aicĭ în ţĕră, înşişĭ eĭ de a lor bună voie aŭ făcut arĕtare la Divan, făgăduindu-se a da din partea tuturora ajutor la vistieria ţĕreĭ talerĭ 200.000 şi să se ridice cu totul de asupră-le cercetarea comisieĭ, care banĭ ḑic că 'ĭ vor şi rĕspunde acum peşin. A cărora cerere chibzuindu-o Divanul, de şi este suma acĕsta de banĭ maĭ puţină de cât cea nădăjduită de la lucrarea comisieĭ, neapĕrata însă şi grabnica trebuinţă a Divanuluĭ şi starea cea prostă a vistierieĭ, care nicĭ într'un chip nu pote fi păsuită, nicĭ prelungită câtuşĭ de puţin, ne face a o găsi cu cale şi a o primi Divanul acĕstă rugăciune a lor, care nu lipsim a o face cunoscută către Excelenţa Ta, şi rugăm pre adînca înţelepciune şi milostivire a Excelenţeĭ Tale a fi asemenea primită.—1810, Maiŭ 22 (1).

Se pare că Crasno Miloşevicĭ nu fu de acĕstă părere, căcĭ vedem continuând cercetarea sĕŭ ancheta chiar şi în septembre 1811, cum probĕză actul ce dăm în anexa 81.

Şi dacă ancheta continuă, ea dete loc la diverse negândite abusurĭ. Aşa bună-ŏră, ispravniciĭ de prin judeţe, în 1811, aruncară, cu de la sine putere, o dare de câte 5 până la 10 leĭ pe scutelnicĭ şi posluşnicĭ, cu nume de ajutor comisiuneĭ de anchetă. Intâiul Divan şi Comitet fu silit să oprĕscă şi să pedepsĕscă asemenea faptă, în 29 Octombre 1811 (2).

(1) Cod. LXVI, fila 1 v.

(2) *De la întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ către dumné-lor Ispravniciĭ de prin judeţe.*

Fiind-că Divanul s'a însciinţat, cum că Ispravniciĭ de prin judeţe aŭ luat de pe la scutelnicĭ i poslujnicĭ câte talerĭ 5 până la 10 cu nume de cheltuială a comisieĭ, care acĕsta nefiind suferită la auḑul Divanuluĭ, iată într'adins se orînduesce . . . . . să mĕrgă la sud . . . . unde să facă cercetare din sat în sat, ce aŭ dat fiesce-care scutelnic saŭ posluşnic anume pentru acĕstă cheltuială a comisieĭ şi făcênd catastih, să apuce cu strînsŏre pre Ispravnicĭ a împlini baniĭ, să-ĭ dea înapoĭ la scutelnicĭ i posluşnicĭ, de care să aducă şi Divanuluĭ catastih anume cu rĕspuns de urmarea şi sĕvîrşirea porunceĭ, cum şi adeverinţă de la ceĭ năpăstuiţĭ scutelnicĭ şi posluşnicĭ, că ş'aŭ primit baniĭ pe deplin înapoĭ; şi pentru înfrînarea Ispravnicilor a nu se cuteza să maĭ facă nisce urmărĭ ca acestea, să dea Ispravniciĭ trĕpăd orînduituluĭ cercetător, de fie-care scutelnic saŭ poslujnic câte talerĭ 1. — 1811, Octombre 24. *(Cod. LXV, fila 134 v.)*

*

www.dacoromanica.ro

Să ne ocupăm însă de veniturile cele marĭ ale Domnieĭ, carĭ venituri acum trec tóte în Visterie.

Ocnele şi *vămile* sunt aceste venituri.

Ocnele.

Cu adresa sa din Noembre 1807 Serghie Lascarof întrébă Divanul :

1. Câte locurĭ sunt în Domnia acésta, de unde se scot sare?

2. De sunt date în arendă séŭ se ţin în credinţă, şi câţĭ banĭ ies de la dînsele?

3. Câtă sumă de sare ese într'un an, şi maĭ multă şi maĭ puţină?

4. De cât preţ este pudul de sare.

5. Sarea acésta, cât se vinde, caţĭ banĭ face şi ce dobândă ese dintr'însa?

6. Cine scóte şi o lucréză, adică ómenĭ cu plată, orĭ orînduiţĭ pentru acéstă trébă? şi în cele de pe urmă, că şi împĕrătescile oştirĭ aŭ trebuinţă de sare care, o cumpĕră.

La aceste întrebărĭ Divanul rĕspunde: «că treĭ sunt ocnele din tótă ţéra din care se scóte sare, însă una ce se numesce Ocnele marĭ din sud Vîlcea, pe moşia spitalurilor ot Sf. Panteleimon, căruĭa se dă pe tot anul de la cel ce ţine huzmetul ocnelor câte talerĭ 2.508 nu ca un har, ci ca un drept al spitalurilor, adică pentru dijma pămîntuluĭ moşieĭ séle şi acéstă ocnă are treĭ schelĭ, unde cobóră sarea şi o vinde în ţéra turcéscă, adică Calafatul din sud Mehedinţĭ, până unde sunt ca 35 ceasurĭ, i Ruşava tot în sud. Mehedinţĭ până unde sunt ca la 40 ceasurĭ, şi Islazul din sud. Romanaţĭ, până unde sunt ca la 30 ceasurĭ; ocna Telega din jud. Prahova pe pămîntul mŏnăstiriĭ Mărginenĭ, căruia se dă pe tot anul de la cel ce ţine huzmetul ocnelor câte tal. 1.100 şi 1.200 oca sare pe an, iarăşĭ cu asemenea cuvînt, pentru dreptul moşieĭ mŏnăstiriĭ, şi ocna Slănic ce este în sud. Saac, pe pămîntul mŏnăstiriĭ Colţiĭ, i se dă pe tot anul de la cel ce ţine huzmetul ocnelor câte talerĭ 3.000, oca sare 3.000 şi amîndouĕ aceste ocne, aŭ aceste schelĭ: Brăila în sud. Slam-Rîmnic, Silistra în sud. Ialomiţa, Olteniţa în sud. Ilfov, Giurgiu în sud. Vlaşca şi Zimnicea în sud. Teleorman, de la acestea douĕ ocne şi până la acestea cincĭ schelĭ, sunt: până la Silistra ca ceasurĭ 43. până la Olteniţa ca ceasurĭ 32, până la Giurgiu ca ceasurĭ 30, şi până la Zimnicea, ca ceasurĭ 60 şi până la Brăila ca 60 ceasurĭ. La cel de al doilea: de sunt date aceste ocne în arendă saŭ se ţin în credinţă şi câţĭ banĭ iese de la dînsele, respunde Divanul că în aniĭ trecuţĭ se dă de către stăpânire în arendă de la 700 până la 800 pungĭ de banĭ, iar est-timp ne găsindu-se muşteriŭ a-i-l cumpĕra fiind închise schelele din rĕsvrătirea vremilor, s'aŭ ţinut în credinţă pe séma Domnieĭ, şi nu s'a

www.dacoromanica.ro

putut face alişveriş la schele decât în luna luĭ Octombrie în cât aŭ fost deschise, care şi acest alişveriş s'aŭ făcut fórte puţin, din douĕ pricinĭ, una a lipseĭ carelor celor trebuincióse pentru căratul săriĭ, şi alta a nestatornicieĭ vremiĭ, fiind schelele când deschise şi când închise. La cel de al treilea, că suma ocalelor de sare ce pot eşi pe an de la câte trele maĭ sus numitele ocne, este de la 16 până la 18 milionurĭ, care şi aceea nu se póte căra tótă pe la schele, întîmplându-se une-orĭ a veni vremĭ ploióse şi slotóse. La cel de al patrulea, că pudul de sare după preţ cu care se vinde taie parale 26, căcĭ cu tóte că prin firman al otomanicesceĭ Porţĭ, era orînduit şi hotărît fiatul săriĭ, a se vinde la schele suta de oca po tal. 5, dar după scăḑemîntul ce face la suma ocalelor Turciĭ Serhatuluĭ, celor ce cumpĕră sarea, şi după întârḑiarea cu care plătea banĭ pentru marfa ce lua, nu prindea maĭ mult cumpĕrătoriĭ ocalelor de cât tal. 3,60 pe una sută de oca, din care aceĭ banĭ se scade şi chiria căratuluĭ săriĭ până la schelă po parale 70. 3.80 la suta de oca, afară din cheltuelele ce se maĭ fac la tăiatul săriĭ, i la simbriile celor ce sunt orînduiţĭ purtătorĭ de grijă pe la ocne şi la numitele schele; acest preţ este de tot peste putinţă, căcĭ schelele sunt fórte depărtate de ocne precum s'aŭ ḑis maĭ sus, şi locuitoriĭ ţĕriĭ nu sunt în stare de a-ĭ însărcina pe lângă altele şi cu căratul săriĭ pe la schele. La cel de al cincelea: câtă sare se póte vinde într'un an? Nu este sciută Divanuluĭ, întâiŭ căcĭ tóte aceste ocne, maĭ în toţĭ aniĭ se vînd la arendaşĭ, şi nicĭ o dată era şciut câtă sare aŭ putut vinde, a doua, precum s'a ḑis, căratu săriĭ la schelă, urméză precum se póte face, după îndemânarea timpuluĭ, şi maĭ vîrtos că se face prin căratul cu boĭ, iar nu cu caĭ, de aceea şi nu póte să fie sciut, nicĭ câtă sumă de banĭ iese pe an din vînparea săriĭ, nicĭ ce dobîndă, căcĭ une-orĭ se întîmplă pagubă celor ce cumpĕră ocnele, socotindu-se preţul cumpĕrătoriĭ şi al cheltuelelor, iar alte orĭ câştigă, şi în scurt, nicĭ câştig, nicĭ pagubă, nu sunt în toţĭ aniĭ de o potrivă, ci cu mare deosebire, după întîmplările timpuluĭ şi a vremiĭ, precum s'aŭ ḑis maĭ sus. La cel de al şaselea, tótă sarea câtă se scóte de la aceste treĭ ocne se taie de ómenĭ orînduiţĭ într'adins, carĭ se numesc ciocănaşĭ, nu însă fără de plată, ci preste birul lor ce-l rĕspunde la visterie cel ce ţine huzmetul ocnelor, le plătesce încă şi lor câte şapte parale de bolovan, adică de bucata de sare, care bolovan este de la 100 de oca, până la una sută douĕ-ḑecĭ; iar la aceea ce se arată Divanuluĭ tot printr'această notă, că Impĕrătescile oştirĭ aŭ trebuinţă de sare, ca să o cumpere, la acésta rĕspundem, că Divanul este următor a da Impĕrătescilor oştirĭ şi sarea cea trebuinciósă, precum îngrijesce şi de tóte cele l-alte câte

www.dacoromanica.ro

privesc spre hrana şi odihna oştirilor, *fiind-că şi ocnele şi tótă ţéra sunt Impĕrătescĭ.*—1807, Noembrie 11 (1).

Manolache Creţulescu, Ştefan Văcărescu, Isaac Ralet, Constantin Creţulescu, Barbu Văcărescu, Anton Postelnicu, Constantin Bălăcénu, Vel Vist.

Informaţiunile acestea despre Ocnele muntenescĭ vor determina pre Muscalĭ de a le lua pe séma «haznaleĭ» împĕrătescĭ, nu târdiŭ apoĭ.

Pe la 1808, o parte din an ocnele rĕmân nearendate şi venitul lor e căutat în credinţa (regie) (2).

La 30 Octombrie 1807, Divanul dă din ocne 6000 ocale de sare boerilor din «protipendadă», alte 4 000 oca boerilor de al 2-lea, 2 000 ocale boerilor de al treilea. Vĕduvelor aceste treĭ trepte de boerĭ li se acordă pe jumătate din suma ce ar fi primit bărbaţiĭ lor. Feciorilor de boerĭ sĕrmanĭ «şi carĭ nu vor fi îmbrăcat caftane i la boerinaşĭ şi la vĕduvele lor» li se va da ca maĭ înainte (3)

(1) Cod. LIV, fila 129.

(2) *De la Divan. Către Ispravnicĭ.*

Scrisórea dumné-vóstră s'a primit şi am vĕḑut rĕspunsul ce faceţĭ pentru ocna dintr'acest judeţ, că s'a făcut zapt prin ómenĭ rînduiţĭ aĭ dumné-vóstră, şi fiind-că până a se pune în carar tréba ocnelor, póte să maĭ fie ceva zăbavă. pentru aceea poruncesce Divanul, ca orînduiţiĭ Ispravnicatuluĭ, împreună şi cu orînduiţiĭ de maĭ înainte, îndată să începă a căuta curgătórele trebĭ ale Ocnelor, după obiceiul eĭ, de a nu se întîmpla smintélă şi pagubă venituluĭ până se va da carar asupra acestuĭ huzmet al ocnelor, şi până atuncĭ atât orînduiţiĭ dumné-vóstră cât şi ceĭ de maĭ înainte să ţie catastih curat de socotéla venituluĭ şi cheltuelilor, de a nu se face vre-un sfeterismos, ci dar aşa să urmaţĭ dumné-vóstră. — 1808, Aprilie 7. (*Cod. LIV, fila 341.*)

(3) Dumné vóstră epistaţilor aĭ Ocnelor, cu tóte că suma ocalelor de sare a răvaşilor ce se dă har în toţĭ aniĭ de către cumpĕrătoriĭ husmetuluĭ ocnelor la dumné-lor boeriĭ şi la alte obraze vĕduve şi scăpătate după catastihul ce-l veḑum, este precum cumpărătoriĭ ocnelor se proerisiaŭ a da ca un stăpîn al Husmetuluĭ, dar fiind că estimp a rĕmas acest husmet în credinţă, saŭ din întîmplările curgătóre închiḑându-se schelele s'a făcut prea puţină vînḑare de sare şi hărăzirea băiaşilor de sare către dumné-lor boeriĭ fiind un privilegiŭ al dumné lor urmat şi păzit din vechime, care şi de acum înainte se cuvine a se urma, porunceşce Divanul, ca pe acest următor an să se dea într'acest chip, adică la dumné-lor boeriĭ din protipendadă po oca sare 6.000, la ceĭ de al doilea pendate po oca 4.000, la ceĭ de al treilea po oca 2.000 şi jupâneselor celor vĕduve din cea d'întâiŭ, al doilea şi al treilea pendate ca să le dea suma pe jumĕtate la fie-căruia trĕptă din suma

www.dacoromanica.ro

Ce maĭ risipă în ocnele ţĕriĭ! Numaĭ ţĕranul de maĭ plătia sarea şi încă numaĭ ţĕranul care nu era poslușnic, orĭ scutelnic boeresc!

In note urméză diverse dispositiunĭ relative la ocne (1).

Vel Vornic al obştirilor este cu 1810, Manolache Lahovari. Divanul îĭ vestesce, că i-aŭ scris generalul Vice-prezidentul, la 27 Ianuarie, «că după porunca Luminăreĭ séle maĭ mare comandir al armieĭ cnéz Bagration, huzmetul ocnelor acestuĭ următor an să rĕmâe asupra dumi-tale cu preţul de tal. 311.000 ce aĭ dat dumné-ta în cele după urmă la *Kokiveaki*. Drept aceea iată printr'acest pitac se face dumi tale cunoscut, întărindu-se vînḑarea ocnelor pe séma dumi-tale cu preţul ce s'a ḑis maĭ sus.—1810 Ianuarie 29 (2).

Gavriil Mitropolit şi Exarh, Iosif Argeş, Dumitrache Racoviţă Ban, Istrate Creţulescu, Vornic Vel. Vist. (*Veḑi anexa 82 şi 83.*)

---

ce s'a ḑis maĭ sus, iar la feciorii de boerĭ carĭ vor fi sărmanĭ şi nu vor fi îmbrăcat caftanele, i la boerinaşĭ şi la vĕduve de ale boerinaşilor să le dea precum le da şi maĭ înainte.—1807, Octombre 30. (*Cod. LIV, fila 119.*)

(1) Cumpĕrătoriĭ ocneĭ cer voie să facă douĕ magaziĭ pentru deposite de sare, una la Urzicenĭ şi alta la Ciolănescĭ, în judeţul Teleorman, unde să se pótă aprovisiona judeţele Olt, Teleorman, Vlaşca, Ialomiţa, Buzĕŭ şi Rîmnicul-Sărat, fiind depărtate de ocne, de nu pot locuitoriĭ lor să mérgă să cumpere sare de acolo, atât pentru depărtare, cât şi pentru greutatea drumuluĭ de lângă ocne, fiind prin văĭ şi rîpĭ.—1808, Iunie 10. (*Cod. LVI, fila 12).*

Maiorul Ialovasky însciinţéză pre Engelhard că la satul Măgureniĭ se află un deposit de sare, care âmblă să-l trécă peste Dunăre. Engelhard dă ordin Divanuluĭ, să trimiţă care să ridice acel deposit de sare. să-l ducă la Slobozia. Divanul rĕspunde în 16 Iunie, 1809, că sarea este cumpĕrată de neguţătorĭ; să li se dea voie să o ridice, căcĭ nu e drept să rĕmână păgubaşĭ neguţătoriĭ de dreptul lor. (*Cod. LXI fila 12 verso.)*

Slăvituluĭ Dragoman Manu i se dă voie a vinde orĭ unde, în 1809, Oct. 27, sarea ce are la Ciolănescĭ 1.300 000 oca sare din 1810, decând altul a luat huzmetul săreĭ, iar sarea ce are tăiată la ocne se va pecetlui până la viitor Sf. Dumitru 1810. (*Cod. LX.)*

Ocnele pe 1810 se vînd la Kokiĭveki în 300.500 talerĭ, iar vămile cu 385.000 talerĭ.

Vechilor cumpĕrătorĭ aĭ ocnelor, ce voiaŭ să vînḑă 1.300.000 ocale sare, ce aŭ transportat la Ciolănescĭ, judeţul Teleorman, li se aprobă, iar sarea lor rĕmasă tăiată la ocne, se va pecetlui după obiceiŭ până la viitorul Octombre 1810 (sf. Dumitru).—1809, Noembre 29.

La 14 Ianuarie, 1810 Generalul Engelhard scrie că Manuc Beĭ cere, să rĕmână ocnele asupra sa pentru paguba ce aŭ cercat în trecutul an şi poruncesce, ca să se strige ocnele de isnóvă, însă între Manuc Beĭ şi între Vornicul Manolache Lahovari. La 27 Ianuarie rĕmân confirmate ocnele asupra luĭ Manolache Vorn. Lahovari. (*Cod. LXII fila 1 v.*)

(2) Cod. LXV, fila 4.

www.dacoromanica.ro

La cererea luĭ Engelhard, Divanul la 2 Ianuarie, 1811 îĭ supune fóie de toţĭ ómeniĭ întrebuinţaţĭ la ocne, afară de cinovnicĭ şi cu ómenĭ destuĭ cu caĭ de scos sarea. Aceste spese le fac cumpĕrătoriĭ sareĭ iar nu Divanul.

Fóia ce a dat serdarul Cernavodeanu cumpĕrătorul ocnelor pe 1811.

Ludele ciocănaşĭ i maglaşĭ de la ocne.

LUDE

64 la ocna Slăniculuĭ (saac) ciocănaşĭ, maglaşĭ şi meşterĭ.
5 la malurĭ din jud. Buzĕŭ, păzitorĭ la aceste malurĭ.
18 la ocna Telega (Prahova) ciocănaşĭ, maglaşĭ şi meşterĭ.
3 la ocna mare (Vâlcea) ca măglaşĭ, căcĭ ciocănaşiĭ eĭ sunt ţiganĭ aĭ mŏnăstireĭ Cozieĭ.
90
20 se scade ridicătura Visterieĭ.
70 rĕmân de li se plătesc dăjdiile la Visterie, de epistatul ocnelor, după cum plătesc şi locuitorĭ ţĕriĭ, iar de alte podveḑĭ sunt apĕraţĭ.

Plata ciocănaşuluĭ este, de un bolovan, par. 6 şi 10 oca sare mertic pe fie-care ḑi şi la sfirşitul anuluĭ să se dea de fie-care ciocănaş 500 oca sare mertic.

Maglaşilor li se plătesc pe ḑi talerĭ par. 8 şi asemenea li se dă şi lor mertice ca la ciocănaşĭ.

Slujba lor nu este *napristan*, ci numaĭ când este trebuinţă atuncĭ slujesc.

Vinovaţiĭ ce sunt la osînda ocneĭ se află în fiare şi nu fac nicĭ o slujbă la ocnă. Hrana lor şi încălţămintea este de la cămărăşia ocneĭ.—1811, Ianuarie 2 (1).

Cu referinţă la cele 3 ocne ale statuluĭ muntean, dăm deosebite acte în anexe.

La cererea mănăstireĭ Sf. Ión din Focşanĭ, întâiul Divan la 9 Novembre 1811, recunósce acesteĭ mŏnăstirĭ drept la un mertic de sare de 300 bolovanĭ, de la ocna Telega, conform hrisóvelor domnescĭ, dintre care cel din urmă era de la C. Ipsilante (2).

Pe anul 1811 ocnele aŭ fost cumpĕrate la *Kokiveaki* cu 350 miĭ de leĭ. La prima strigare rĕmăseseră asupra unuĭ serdar Constantin. Supralicita Ion Scufa şi rĕmânênd asupra luĭ, acesta în Aprilie 1811, le sub-arendă Serdaruluĭ Dinu Cernavodeanu, după contractul făcut (3).

(1) Cod. LXVI, fila 58.
(2) Veḑĭ Cod. LXIX, pag. 138.
(3) Veḑĭ anexele 84, 85, 86 şi 87, Cod. LXIII, fila 42 verso.

www.dacoromanica.ro

Un proces s'a maĭ născut în 1811, între cumpĕrătorul ocnelor şi între stat, din causă că, pe motiv de rĕsboiŭ, s'a prohibit exportul săreĭ în Bulgaria şi Serbia (1).

Pentru anul 1812, ocnele aŭ fost arendate Vistieruluĭ Ión Moscu. Şi acesta are neînţelegerĭ cu statul, din causă că, comandantul rus, amiralul şi cavaler Ciciacov, a ordonat perceperea uneĭ vămĭ la exportul săreĭ peste Dunăre, de 5 % şi în urmă, după alt ordin se decide a se percepe numaĭ 3 % (2).

Vămile. Vămile sunt a doua mare sorginte de venit Nu însă în timpul rĕsboiuluĭ ruso-turc dintre 1807 — 1812 putem să ne aşteptăm a găsi acéstă sorginte în tótă productivitatea eĭ Totuşĭ pe anul 1807, la kokiveachi, vămile arendate Vistieruluĭ Ión Hagi Moscu încă din timpul domnieĭ luĭ Constantin A. Ipsilante, aŭ putut fi sub-arendate la diverse, persóne pe o sumă totală de 324.390 de talerĭ (3).

(1) Veḑĭ anexa 88.
(2) Veḑĭ anexa 89.

(3) *Pe acest an cu létul 1807, cumpĕrându-se vămile de dumné-luĭ Vist. Ioan Hagi Moscu de la Măria Sa Vodă într'un condeiŭ de talerĭ . . . . şi Dumné-luĭ le-aŭ vîndut cu strigare la kokiĭveaki, care vînḑare a dumné-luĭ Vist. s'a însemnat spre sciinţă.*

TALERĬ	
5.000	Focşaniĭ-Rîmnic şi Grădiştea, dumné-luĭ Vist. Hagi Moscu.
4.000	Buzĕŭ, polcovnic Lefter.
5.510	Gageniĭ, Orlaţĭ şi Bucovul, post. Anton Dedulescu.
19.600	Ploesciĭ, Filipesciĭ şi Târguşorul dumné-luĭ Vist. Hagi Moscu
62.510	Văleniĭ i Câmpina cu păcurile şi cu păcurile de la Buzĕŭ, Vist. Moscu.
96.620	
6.050	Dragoslavele, Vist. Moscu.
5.100	Târgovişteа, Vist. Moscu.
2.350	Slatina, Stroie Suiulgiu.
5.500	Giurgiov cu mortasipiile Vlasciĭ şi Teleorman, Vist. Moscu.
115.620	
1.350	Olteniţa, Ciocănescĭ şi Lichirescĭ, Iancu Cămăraş.
4.000	Urziceniĭ, Vist. Moscu
2 500	Gherghiţa cu 12 sate sciute, Stroie.
43.000	Carvasara, Vist. Moscu.
90.050	Târgul de afară cu cântarul din 12 judeţe, Stroe Suiulgiu.
8.050	Erbăritul din 12 judeţe, Stroe.
264.570	
37.050	Craiova i cincĭ judeţe cu schela Câinenilor i cu Pitesciĭ, Argeş şi Muscel, cu tóte slujbele vămilor, Vist. Moscu.
4.600	Fumăritul Bucurescilor, Vasile Cojocaru.

www.dacoromanica.ro

Condițiunile și tariful cu care în 1807 aŭ fost vîndute vămile, le dăm în anexele de la acest capitol, căcĭ ele servă de normă și pentru anĭ următorĭ, cu fórte micĭ modificărĭ, pre carĭ le și semnalarăm prin note la anexele 90, 91 și 92.

Studiul *ponturilor* și a tarifuluĭ e fórte instructiv pentru economiștiĭ noștriĭ și pentru istoria vămeĭ. Tariful arată mărfurile ce se importaŭ și se exportaŭ în anĭ aceștia (1).

In 1807 se importaŭ următórele speciĭ de hârtie: tricapelă, roză, mare turcéscă, albă și vînătă.

Vămile pe Aprilie 1809 aŭ fost cumpărate tot de Hagi Moscu cu 420.000. El a revîndut la alte persóne o parte din vămĭ după lista ce dăm în notă următóre, cu prețul de 444.450 leĭ decĭ cu óre-care folos (2).

1.350 Măjăritul din 12 județe, Stroe.
8.200 Sărăria i herăria din Bucurescĭ.
170 Cerăritul din 12 județe, Grămătic. Bica.
2.000 Fumăritul bălților, Vist. Moscu.
4.050 Sărăritul munților, Răducanu
2.400 Goștinăritul din 12 județe, paharnicul Belu. (*Cod. LIV, fila 20 v.*)
324.390

(1) Veḑĭ anexa 91.

(2) Vînḑarea ce a făcut dumné-luĭ Hagi Moscu vămilor după ce le-a cumpărat de la Divan.—1809, Ianuarie 9.

TALERĬ

15.600 Focșanĭ-Râmnic, cumpărate de Serd. Nicolae.
8.100 Buzău, cumpărate de Costi Polcovn.
10.000 Gageniĭ, Orlațĭ cu Bucovul, cumpărate de Polc. Iorgache.
33.300 Ploescĭ, Filipescĭ, Târgșorul, cumpărate de Vist. Moscu.
67.000
65.000 Văleniĭ i Câmpina cu păcurile, cumpărate de Vist. Moscu.
14.000 Târgoviște, cumpărate de Slugerul Filip.
8.500 Dragoslavele, cumpărate de Pitarul Giani.
7.110 Slatina, cumpărată de Manolache Polc. brat Lazăr.
161.610
14.500 Vlașca i Teleorman, afară de schelea Giurgiu i Zimnicele, cumpărate de Stroe Cismegi.
4.100 Oltenița, Ciocănescĭ și Lichirescĭ, cumpărate de Anastasie Ciamu.
8.300 Urzicenĭ, cumpărată de Anastasie.
7.500 Gherghița, cumpărată de Serdarul Nicolae.
196.010
5.100 Fumăritul Bucurescilor, cumpărată de Hristu.
5.310 Sărăritul munților cumpărată de Zamfirache ot Vălenĭ.
2.300 Fumăritul bălților, cumpărată de Anastasie Ciamu Bimbașa.
208.720

www.dacoromanica.ro

In anul 1809 Hagi Moscu pare că fu în câştig.

Dăm în anexe: *a)* Catalogul vămilor pe acest an 1809: «după care aŭ a urma orînduiţiĭ vameşĭ a vămui mărfurile negu(ţătorilor ţĕriĭ românescĭ i aĭ Moldoveĭ, i aĭ ţĕreĭ turcescĭ.»

b) Tarifa vămiĭ pentru sudiţĭ, după care aŭ a urma vameşiĭ ca să vămuiască mărfurile sudiţilor.

c) Carte de zaptul vămeĭ ce s'a dat pe 1810 Ianuarie 1 (1).

Pe anul 1810 vămile se daŭ la licitare pe preţul de 385.000 leĭ. Le iea tot Hagi Ion Moscu, cu condiţiunile prevĕdute în foia de licitaţiune şi care este adusă aci în notă (2).

120.600 Carvasaraoa Bucurescilor i oborul, cu cântarul din 12 judeţe, cum pĕrate de Vistierul Moscu
115 000 Craiova cu schela Câineni i Pitescĭ, Argeş şi Muscel, cumpĕrate de Vist. Moscu.
130 Cerăritul, cumpĕrat de Slugerul Răducanu.
444.450

(In urmă s'a dat şi sareria la vămĭ) (*Cod. LVII*).

(1) Cod. LVII.

(2) Ponturĭ de vînḑarea vămilor pe 1810 Ghenarie 1, cu adaosul ce s'a făcut în anul trecut la vama vitelor marĭ, la erbăritul vitelor marĭ şi vitelor micĭ, i la viĭ, i la unt, i la caşcaval, i la miere ce era afară din ţĕră şi la cantar, precum în catalog s'aŭ aşeḑat şi cu ridicarea la tîrgul de afară al Bucurescilor a nu avea vamă cele ce se aduc pentru politia Bucurescilor, precum la vale se arată. (*Cod. LVII fila 26.*)

Vînḑarea vămilor pe anul acesta cu lĕt. 1810 are a se urma după coprinderea ponturilor precum în anul trecut, la lĕt. 1809 s'a urmat, afară numaĭ din *săreria* şi luminăria de cĕră galbenă, care acestea slobode a vinde cine va voi, însă după *fiatul* ce li se va hotărî de la Divan. Intr'acĕstă vînḑare intră icrele, i pescele sĕŭ orĭ-ce alt va veni, iarăşĭ să nu se vămuiască. Să se păzĕscă şi hrisovele ce s'aŭ dat Sf. Episcopiĭ Buzĕuluĭ, pentru tîrgul Buzĕŭ şi Drăgaica şi a Sfinteĭ Episcopiĭ Rîmniculuĭ pentru tîrgu Rîurenĭ şi Drăgăşaniĭ, să nu se amestece cevaşĭ vameşiĭ într'aceste tîrgurĭ, nicĭ la prostichiurĭ. Şi afară din milele ce se daŭ după domnescile hrisove, cum şi afară din câte talerĭ opt şi 15 banĭ la pungă avaeturile dumne-lor Veliţilor Logofeţĭ şi al doilea, i afară din câte talerĭ unul la pungă la cutia orfanotrofieĭ, pentru ridicarea mŏnăstireĭ Strihaia; cum şi afară din tal. 500 avaetul *extractaruluĭ* de la tŏtă suma vînḑĕriĭ; i afară din talerĭ 60 aĭ muhurdaruluĭ, cumpĕrătoriĭ acesteĭ slujbe să-şĭ iea întâiŭ mĕsurile cele întregĭ ca ce ризикон перикѹлом (sic!) se va întîmpla să nu găsĕscă cuvînt a *pretenderisi* la urmă vre-o scădere, că nu i se va da ascultare. Care cumpĕrător al acestor vămĭ, pe acest curgător an, cu lĕt. 1810 să rĕspunḑă analogon baniĭ pe douĕ lunĭ înainte. Şi de la ḑi întâiŭ de Martie, la tŏte începerile de lunĭ să rĕspunḑă sfertul ce se cuvine.—1809, Decembrie 28.

www.dacoromanica.ro

Vorbele de «*risicum et periculum*» din actul dat în notă are explicaţiunea luĭ. Se pare că Hagi Moscu încurajat de succesele anuluĭ 1809, a ridicat prea sus preţul de cumpĕrare a vămilor pe 1810. In adevĕr, el s'a obligat a plăti 386.000 talerĭ pe când sub-arendarea vămilor pe acest an nu i-a produs decât 354.090 talerĭ (1).

Pe anul 1810, primul Divan pune în stăpânirea vămeĭ pre cumpĕrătorul lor la Kokiveakĭ, cu următorul pitac şi instrucţiune.

385.000 talerĭ, adică treĭ sute opt-ḑecĭ şi cincĭ miĭ tal, vămile din 17 judeţe aŭ rĕmas de la Kokiveakĭ asupra dumné-luĭ Vel Vornic Ión Hagi Moscu. (*Originalul la Bibl. Ureche Galaţi.*)

Va să ḑică în 1810 vămile scad, de la 420.000 leĭ la 385.000.

(1) Vînḑarea vămilor ce a făcut dumné-luĭ Vel Vornic Ioan Hagi Moscu cumpĕrătorul de la Divan, pe acest an cu létul 1810, Ianuarie 1.

TALERĬ	
18.500	Focşanĭ, Râmnic şi Grădiştea, Polcov. Costi.
6.560	Buzĕŭ, Polcov. Costi.
12.000	Gagerilĭ, Orlaţĭ şi Bucov Polcov. Costi.
36.000	Ploescĭ, Filipescĭ şi Tîrgşor, Vorn. Moscu.
73.060	
37.000	Vălenilĭ cu păcurile ot sud Buzĕŭ, Vorn. Moscu.
20.300	Câmpina cu păcurile, Vorn. Moscu.
14.500	Târgovişteа, Gheorghe Post. Ruj. nepotul luĭ Hristodor.
11.100	Dragoslavele, Sotir Polcovnicul.
9.000	Slatina, Iane Kaseoglu.
164.960	
13.020	Vlaşca i Teleorman, afară de schelea Giurgiu i Zimniciile, Polcov. nicul Sotir.
2.000	Oltenița, Ciocănescĭ şi Lichirescĭ, Vorn. Moscu.
7.700	Urzicenĭ, Hristodor Zotu.
6.000	Gherghiţa, Vorn. Moscu.
193.680	
4.000	Fumăritul Bucurescilor, dumné-luĭ Vornicul Moscu. Banilĭ jumătate întâiŭ şi jumătate la 6 lunĭ.
4.700	Sărăritul munţilor, dumné-luĭ Vornicul Moscu.
1.650	Fumăritul bălţilor, Kir Stroe.
204.030	
60.000	Carvasaraoa din Bucurescĭ i obor cu cântar din 10 judeţe, Vornicul Moscu.
90 000	Craiova cu schela Câinenĭ i Pitescĭ, Argeş şi Muscel, Vern. Manu
60	Cerăritul din 12 judeţe, slugerul Răducanu.
354.090	

Iar dumné-luĭ Vornicul Moscu le-aŭ cumpĕrat în talerĭ 386.000. (*Cod. LVII*).

www.dacoromanica.ro

De la întâiul Divan și Comitet al principatului Valahiei.

«S'a dat acéstă carte a Divanuluĭ. . . . . care pe anul acesta cu lét. 1810, aŭ cumpĕrat vama . . . . sud. . . . ca să aibă printr'acéstă carte a căuta și a striga venitul vămeĭ, după catalog i ponturĭ și tarifa ce i s'a dat. Insă de la negutătoriĭ ţĕreĭ turcescĭ i aĭ ţĕreĭ românescĭ și aĭ Moldoveĭ să vămuiască după catalog și după ponturĭ, iar de la negutătoriĭ sudiţĭ să iea vamă după osebită tarifă. Iar pentru marfa ce nu se coprinde în tarifă să iea 3 % fără trecĕtóre, iar maĭ mult să nu cuteze a face vre-o urmare, saŭ avênd sudiţiĭ vre-o teşcherea că aŭ plătit vama în ţĕrile turcescĭ saŭ într'aceste douĕ ţĕrĭ, de la aceia ce vor avea teşcherea de plată, nimic să nu aĭbă a cere; iar când sudiţiĭ vor cumpĕra marfă din ţĕrile turcescĭ, din ţéra românéscă și o vor vinde aicĭ în ţéra românéscă de la acea marfă turcéscă saŭ de aicĭ, să plătéscă vamă 5 % după întocmirea ce este făcută. Pentru care, etc.»

Pe anul 1811 vămile se pot arenda la kokiveakĭ cu suma de 410.000 talerĭ, daţĭ de Vel Vistier Const. Varlaam. Acesta cumpĕră și exportul vitelor cornute (afară de caĭ, oprit fiind exportul lor) cu suma de 62.000 talerĭ. Paharnicul Deşliu, declară însă, că dă maĭ mult (95.010) și Vist. Varlaam n'are în cotro, cedéză (1).

E curiósă procederea: Varlaam e ministru de finance séŭ Vistier mare și el și întreprinḑĕtor! Eĭ, dar ce nu era ertat boierimeĭ nóstre în trecut!

Dăm în note actele de vînḑarea vămilor pe 1811 și a exportuluĭ vitelor (2).

(1) Veḑĭ actul de cumpĕrare în anexe.

(2) Vînḑarea vămilor pe anul acesta cu lét. 1811, are a se urma după coprinderea ponturilor i a catalogului și a tarifeĭ (precum anul trecut la lét. 1810 s'a urmat), adică: sărĕria și lumînăria de céră galbenă sunt slobode a vinde cine-va voi, însă să vînḑă după fiatul ce li se va hotărî de la Divan, care fiat urméză a se face după preţul ce ţine lucrul, lăsându-se și vînḑĕtorilor câștig, și într'acéstă vînḑare intră icrele, i pescele și alte lucrurĭ ce va veni de la Rusia să se vămuiască, să se păzéscă hrisóvele domnescĭ ale sfintelor episcopiĭ i altor mŏnăstirĭ séŭ boeriĭ ce aŭ vamă hărăzită de la sborurĭ i târgurĭ, ca să iea aceea ce aŭ avut și aŭ luat maĭ nainte după hrisóve. iar prostichiul ce s'aŭ făcut la vamă în lét. 1809, are să se iea de la vameșĭ pe séma vistierieĭ, cum și păcură are să urmeze după obiceiŭ, cum s'a urmat în anul trecut; așișderea să scie cumpĕrătoriĭ de vămĭ. că tarifa sudiţilor, este să se păzéscă numaĭ pentru alţĭ sudiţĭ aĭ curţilor străine, iar sudiţiĭ aĭ puterniceĭ împĕrăţieĭ nóstre Rusieĭ, să plătéscă și eĭ ca pămintenii, *ne maĭ făcêndu-se osebire sudiţilor rusescĭ dintre pămînteni, tot sub acea milostivă stăpînire*; sub acéstă orînduială aŭ să fie supușĭ și marchitaniĭ, ce fac osebite negutătoriĭ ale lor, afară numaĭ ceĭ ce vor

www.dacoromanica.ro

Este de a se observa că prin actul de vînḑare al vămilor pe 1811, su-

---

aduce marchitanii, chiar pentru lagăre și vor vinde pe la lagăre, pentru mărfurile ce vor veni din alte țări să aibă voie vameșii schelelor pentru ceea ce va fi *transitor* adică trecătóre, să o pecetluiască, și în teș-chereaoa ce o va da să arăte unde are să o scóță, pe la ce schelă i în care vreme? și să iea și chezășie că o scóte cu adevărat din țéră, iar care va veni prin Bucuresci, să urmeze carvasaraoa Bucurescilor a lua acéstă chezășie, și vameșul margineĭ să fie dator a însciinţa de aŭ trecut acea marfă la soroc și de aŭ trecut tótă séŭ dintr'însa numaĭ, că de se va prinde în urmă că n'a trecut afară din țéră, să plătéscă vama îndoit după catalog saŭ tarifă. Pentru vre-un negustător ce va fi dator la vamă și se va întîmpla a eși negustătorul mofluz, să se protimiséscă baniĭ vămiĭ ca nisce baniĭ aĭ vistierieĭ, maĭ înainte decât tóte alte datoriĭ. Pentru curieriĭ ce vin, să aibă voie vameșiĭ atât la schelă cât și la politie a-ĭ căuta și ce mărfurĭ va găsi la eĭ să iea vamă după catalog séŭ tarifă. Vînḑarea se face afară din milele ce se va da după domnescile hrisóve, acum și afară din câte talerĭ 8 banĭ 15 la pungă, avaeturile dumné-lor Veliţilor Logofețĭ i al doilea, i afară din talerĭ 5 la pungă la cutia milostenieĭ, cum și afară din talerĭ 500 havaetul strigăriĭ de la tótă suma vînḑériĭ i afară din talerĭ 60 aĭ muhurdaruluĭ, care tóte aŭ să le dea peste baniĭ cumpărătóriĭ; cumpărătorul acesteĭ slujbe să-și iea întâĭ mĕsurile cele întregĭ că ce rizico-pericolo se vor întîmpla, să nu găséscă cuvînt a pretenderisi la urmă vre-o scădere, că nu i se va da ascultare, care cumpărator al acestor vămĭ să dea chezaș ca să răspunḑă sferturile la orînduitele soróce, adică acum la Ianuarie întâiŭ, lét. 1811 să dea banĭ pe 2 lunĭ Ianuarie și Februarie, iar ceĭ l-alți să se urmeze a se da pe fieș-care lună analogon după obiceiŭ, de la ḑi întâiŭ de Martie și asemenea să dea tóte lunile până la sfrîșitul anuluĭ.—1810, Decembre 29. (*Cod. LXXI, fila 1 verso.)*

410.000 talerĭ, adică patru sute ḑece miĭ de la kokiveaki aŭ rĕmas vămile din țéră asupra dumné-luĭ Vel Vistier Constantin Varlaam.

Fiind-că vitele marĭ de negustătorie și de zalhanale adică boĭ, vacĭ, iar nu cele de hrană, cum și vitele micĭ, oile, caprele și rîmătoriĭ (afară din caiĭ, carĭ pentru trebuinţa oștirilor sunt opriți) sunt slobode a eși la țéra nemțéscă cu darea aceea ce este orînduită, adică la perechea de boĭ, talerĭ 5 i la perechea de vacĭ talerĭ 4, i la perechea de vite mărunte, oĭ, capre și rîmătorĭ talerĭ unul, afară de vama cea orînduită după ponturile vămeĭ, care aŭ să dea ceĭ cu vitele, și afară din câte 8 parale de la un rîmător ale Ispravnicilor județuluĭ, numaĭ la județele ot peste Olt, carĭ aŭ să se dea după obiceiŭ, iar la douĕ-spre-ḑece județe nu aŭ să dea nicĭ rîmătoriĭ nimic, precum nicĭ cele-l-alte vite n'aŭ să dea alt nimic, nicĭ la Ispravnicĭ, nicĭ la vătafiĭ de plaiŭ, nicĭ la alt nimenĭ cu nicĭ un fel de numire, precum la județele de peste Olt, asemenea nu aŭ să dea nimic de cât acele parale ce s'aŭ ḑis maĭ sus la rîmătorĭ; cu acéstă orînduială se vinde la kokiveaki, pe anul acesta cu lét. 1811, venitul ce se va putea strînge de la acest fel de vite marĭ și micĭ ce vor trece în țéra nemțéscă, prin

www.dacoromanica.ro

diţiĭ ruşĭ încetéză de a maĭ beneficia de tariful special al sudiţilor, pe motivul lesne admis de boerime, că *ne maĭ făcêndu-se osebire sudiţilor rusescĭ dintre pămînteni, fiind acum* şi *pămînteniĭ tot sub acea milostivă stăpânire.*

Intreprinḑător fiind marele şi puternicul Vistier, în o sumă de casurĭ beficiază de favorurĭ şi adăogirĭ de câştig vameşiĭ luĭ. Dăm în anexe o serie de acte relative la vămĭ din 1811, începênd cu *ponturile* pe acest an, catalóge, tarifurĭ, etc.

Vistierul Varlaam n'a păgubit cu specula sa. A plătit vămile 410.000 talerĭ şi le-a revîndut imediat cu 449.405 talerĭ (1).

---

tóte schelele ţĕreĭ, din şépte spre-ḑece judeţe, adică: Vălenĭ, Câmpina i Dragoslavenĭ, i Câinenĭ şi Vâlcanul i Mehadia şi ceia ce vor vrea a trece acest fel de vite, dând aceea ce este orînduit cum şi vama după ponturĭ şi catalog, plătind la vameşĭ, să fie sloboḑĭ a le trece, şi celuĭ ce va cumpĕra acéstă slujbă i se va da ajutor prin cărţile Divanuluĭ pentru căutatul şi strînsul acestuĭ venit, care cumpĕrător să dea chezaş, că acum înainte la ḑi întâiŭ de Ianuarie are să dea pe douĕ lunĭ analogon, iar de la ḑi întâiŭ de Martie să se urmeze a se da pe fieş-care lună analogon la începutul luneĭ, până la sfîrşitul anuluĭ, iar întîmplându-se să se închiḑă schelele să nu se păgubéscă cumpĕrătorul. Osebit are să dea cumpĕrătorul şi avaeturile ca şi vămile după analogon al sumeĭ banilor, peste baniĭ cumpĕrăturiĭ. — 1810, Decembrie 29. (*Cod. LXXI, fila 2*).

62.000 talerĭ. adică şese-ḑecĭ şi douĕ de miĭ de leĭ de la kokiveakĭ a rĕmas asupra dumné-luĭ Vel Vistier, Constantin Varlaam.

(1) Vînḑarea vămilor ce a făcut dumné-luĭ vel Vist. Varlaam la vămile din tótă ţéra după ce le-a cumpĕrat de la Divan.—1811, Ianuarie 9. *(Cod. LXXI, fila 5.)*

TALERĬ

16.900	Focşanĭ, Râmnic şi Grădiştea, Ioniţă Răhtivan.
7.050	Buzĕŭ, Costinescu.
12.250	Gâţenĭ, Urlaţĭ cu Bucov, Slugerul Răducanu Voinescu.
33.400	Ploescĭ, Filipescĭ şi Târgşor, Polcovnicul Lefter.
69.600	
37.650	Vălenĭ cu Păcurile i cu Păcurile din sud. Buzĕŭ, Stroicĭ Vameş.
26.300	Câmpina cu păcurile, Anton Hiotu, biv căpitan za lefegiĭ.
15.100	Târgovişte, Slugerul Voinescu.
161.200	
14.310	Slatina, Panaitache sin Velcea pitar.
16.405	Vlaşca i Teleorman, afară de schela Zimnicia i Giurgiu, Cămăraşul Iancu.
2.200	Olteniţa, Ciocănescĭ şi Lichirescĭ, Slugerul Fălcoianu.
7.630	Urzicenĭ, Hristodor.
201.745	

www.dacoromanica.ro

Din actele relative la arendarea vămilor pe 1812 încă aducem câte-va în anexele la acest capitol.

Pe 1812 aŭ fost cumpĕrate iar de Hagi Moscu, cu preţul de 460.500 leĭ. El a cumpĕrat şi ocnele pe 325.500 leĭ. Hagi Moscu le-a sub-arendat şi după declaraţiunea luĭ se pare că sub-arendarea o făcu cu óre-care pagubă (1).

TALERĬ	
6.000	Gherghiţa, Gheorghe al serdaruluĭ Ştefan.
5.010	Fumăritul Bucurescilor, Hristea Fumarul.
4.550	Sărĕritul munţilor, Slugerul Voinescu.
2.100	Fumăritul bălţilor, Cămăraşul Iancu.
219.105	
120.000	Carvasaraoa i oborul Bucurescilor, i schela Giurgiuluĭ şi Zimnicile cu cântar din 10 judeţe, Cămăraşul Iancu.
110.000	Craiova i cincĭ judeţe, i schela Câinenĭ, i Pitescĭ, Argeş şi Muscel cu tóte slujbele vămeĭ, Slugerul Scarlat.
449.405	

(1) Iar dumné-luĭ Vistiernicul Moscu, vîndarea ce a făcut de al doilea vămilor, este acésta:

15.100	Focşanĭ, Râmnic şi Grădiştea, dumné-luĭ Vistiernicul Moscu.
8.910	Buzĕŭ cu păcurile ce sunt la Buzĕŭ, Deli Boier.
10.400	Gâţenĭ, Urlaţĭ cu Bucovul, ceauşul Panait.
32.100	Ploescĭ, Filipescĭ şi Târgşorul, dumné-luĭ Vistiernicul Moscu.
66.510	
34.000	Vălenii cu păcurile de acolo, dumné-luĭ Vist. Moscu.
27.000	Câmpina cu păcurile, vătaful Mihalache.
14.000	Târgovişte, Iancu Cămăraşul.
14.600	Dragoslavele, Nicolae treti (al treilea) Logofĕt.
156.110	
9.100	Slatina, Deli Boier.
18.550	Vlaşca i Teleorman, afară de schela Giurgiuluĭ i Zimnicea, paharnicul Ştirbeĭ.
1.200	Olteniţa, Ciocănescĭ şi Lichirescĭ, Stroie Vameşul.
7.830	Urziceni, Nicolae Gheorghiu.
5.250	Gherghiţa, Stroie Vameşul.
3.800	Fumăritul Bucurescilor, Gheorghe Mărgărit.
4.130	Sărĕritul munţilor, Lefter.
1.300	Fumăritul bălţilor, Iancu Cămăraşu.
207.270	
120.000	Carvasaraoa i oborul Bucurescilor i cântarul din 12 judeţe, Vistierul Moscu.
100.000	Craiova i cincĭ judeţe i schela Câinenĭ i Pitesc,ĭ Argeş şi Muscel, cu tóte slujbele vămiĭ, dumné-luĭ Vist. Moscu.
60	Cerăritul, Slugerul Răducanu. *(Cod. LXXI, fila 37.)*
427.330	

www.dacoromanica.ro

Vinurile străine continuă a nu fi admise la import decât cu anume specială voie. (*Vedĭ la anexe.*)

Din causa lipseĭ din Oltenia, se permite introducerea, fără de vamă, de zaherea. Dăm câte-va acte relative la acéstă afacere sub No. 113—117.

Cucerirea unora din cetăţile turcescĭ de Muscalĭ, aŭ necesitat înfiinţarea de vămĭ pentru acele localităţĭ. Nu credem însă că baniĭ arendăriĭ acelor vămĭ aŭ intrat în lăḑile Visterieĭ ţereĭ Românescĭ, ci în acele ale ósteĭ rusescĭ.

In 16 Aprilie 1810, generalul Şteter, din ordinea luĭ Cutuzov, dispune să se rearendeze vămile de la Rusciuc şi Giurgiu, deja anterior arendate, numaĭ pe câte 6 lunĭ (1).

Se vede că nu s'aŭ găsit amatorĭ să iea vama de la Rusciuc îndată, căcĭ se licitéză iarăşĭ la luna luĭ Iulie următor (2).

In acestaşĭ an 1811, între Tîrnova şi Nicopoli să organiséză o *carvasara*, după cererea Ruşilor, «pentru mărfurile ce trec din acea parte dincóce, care are să se urmeze până la 9 ale luneĭ Maiŭ şi poruncesce generalul Şteter ca să i se trimiţă scire: ce orînduială se face asupra mărfurilor ce vin? 1811, Maiŭ 19 (3).

Divanul rĕspunde generaluluĭ Şteter, cum urméză:

«Cu cinste a primit Divanul predlojenia Excelenţeĭ Tale de la 19 ale acesteĭ lunĭ, sub No. 3.526, prin care ni se arată pentru carvasaraoa acea orînduită între Turn şi Nicopoli, la mărfurile ce trec din acea parte dincóce, ca să arĕtăm ce orînduială a fost până la Maiŭ 9 şi ce orînduială este de la acea ḑi pe vremea viitóre aicĭ în ţéră? Arĕtăm Excelenţeĭ Tale, că pentru mărfurile ce vin de dincolo aicĭ în ţéră, cele ce vin la Bucurescĭ plătesc vamă la Bucurescĭ, şi la margine nu daŭ nimic, iar cele ce merg prin judeţe plătesc la vameşiĭ margineĭ trecĕtóre luând ţidulĭ de trecĕtóre şi unde deschide se ţine în sémă trecĕtórea şi plătesce vama deplin; acéstă vamă este întocmită a se lua treĭ la sută şi după preţul mărfeĭ este orînduit de se ieaŭ, iar la sudiţĭ iar asemenea este, dar este tarifă veche de

(1) Cod. LXIII, fila 43 verso.

(2) *Excelenţa Sa Şteter.*

După voinţa celuĭ maĭ mare comandir al vămiĭ, Cutuzov, cere de a se vinde venitul vămilor de la Rusciuc şi cine se va găsi, să mérgă la dejur general, ca să se arate; poruncesce ca să se facă publicaţie, ca să se strige în treĭ rînduri, adică la Iulie 1 şi la 3 şi la 5 tot ale acesteĭ lunĭ.—1811, Maiŭ 27. (*Cod. LXIII, fila 51 v.*)

(3) Cod. LXIII, fila 49 v.

www.dacoromanica.ro

anĭ 29 şi tarifa este întocmită după preţul marfurilor treĭ la sută, ce era atuncĭ şi acea se şi păzesce, iar cât nu se cuprinde în tarifă plătesce tot treĭ la sută şi cu acest fel de orînduială aicĭ în ţéră se obicnuesc de se vînd vămile la Ianuarie întâiŭ pe un an întreg, şi într'acestaşĭ chip s'a urmat şi pe acest an şi după poruncă arĕtăm Excelenţeĭ Tale. — 1811, Maiŭ 22.» (1)

In August 1811 se fac publicaţiunĭ pentru vînḑarea vămilor cetăţilor cucerite Ismail, Chilia, Bender, Acherman şi Brăila «ce sunt sub ocârmuirea Excelenţeĭ Sale dumné-luĭ general-maior Tucicov.» Divanul în publicaţiunea la judeţe afirmă că venitul acestor vămĭ va fi în folosul *hasnaleĭ*. Numaĭ care *hasna?* (2) Acésta pare să fi fost acea a oştireĭ rusescĭ, iar nu visteriile principatelor.

La noul Şiştov cel colonizat de Bulgarĭ, în chiar pămîntul ţĕreĭ muntenescĭ, este organisată vamă. Acésta nu prea este cu voia Muscalilor, protectoriĭ calḑĭ aĭ nouilor coloniĭ bulgaro-serbe (3).

(1) Cod. LXVI, fila 98.

(2) *Publicaţii către Ispravnicĭ pentru vînḑarea vămilor Ismail şi altor cetăţĭ ce coprinde porunca i altor venituri.*

De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valachieĭ, către d-lor Ispravnicĭ ot. sud.—Fiind-că cetăţile Ismail, Chilia, Benderul, Achermanul, şi Brăila ce sunt sub ocârmuirea Excelenţeĭ Sale dumné-luĭ general-maior Tucicov, este să se vînḑă spre folosul haznaleĭ, la Kokiveaki, vămile şi alte venituri pe un an de la August . . . . . decĭ după predlojenia Excelenţeĭ Sale domnuluĭ viţ prezidentuluĭ general-maior i cavaler Şteter scrisă de la 28 Iulie cu No. 5.746 se poruncesce dumné-vóstră, ca negreşit să publicarisiţĭ acésta în tot judeţul, ca muşteriĭ ce vor fi să cumpere aceste vămĭ şi venituri să mérgă la Ismail a se afla la strigare prin Kokiveaki, şi să închee contract la sfîrşitul vînḑĕriĭ.—1811, August 5. (*Cod. LXV, fila 115.*)

(3) *Excelenţa Sa general Şteter.*

Ca să-ĭ arate Divanul ce cinovnic este cela ce iea vamă de la mărfurile ot Nove Şiştov şi cu ce poruncă? cum şi de este prin scirea Divanuluĭ şi după orînduială în ce chip va fi? să aibă rĕspuns, spre a înscinţa generaluluĭ dejur Sabaniev, la înscinţarea ce aŭ venit de acolo. (*Cod. LXVIII, fila 36.*)

Atât din actele din notă, cât şi din cele ce maĭ anexăm aci sub No. 118 121, se póte vedea că vama pentru sudiţĭ afară de muscalĭ) este tot de 3 % din valórea mărfeĭ; va să ḑică se aplica în Principate şi sub Muscalĭ tratatele de comerciŭ ale Turcieĭ cu statele europene.

www.dacoromanica.ro

Dificultăţile, prin care a trecut vama în timpul rĕsboiuluĭ sunt marĭ. Cu deosebire închiderea graniţeĭ despre Austria, după ce acea din partea Dunăreĭ era de asemenea închisă, nu putea să aducă decât pagubă cumpĕrătoruluĭ vămilor. Cu tóte acestea, pe 1809 Hagi Moscu încă găsesce subarendatorĭ pentru o sumă maĭ mare decât pentru aniĭ anteriorĭ. Acéstă sumă, vĕḑurăm, se urca la 444.450 talerĭ, pentru ca în anul următor 1810 se scădă la 354.090 talerĭ. Paguba continuă dór şi în 1812.

Cu referinţă la închiderea comunicaţiuniĭ cu Austria, Divanul dă, la 23 Iulie 1809, volnicie unuĭ mumbaşir să mérgă la plaiul Câmpineĭ din Prahova şi după ce va împăna drumurile cu ómeniĭ ceĭ trebuincioşĭ, de a nu veni, nicĭ a trece nimenĭ pe acele drumurĭ, nicĭ de aicĭ acolo, nicĭ de acolo aicĭ, cum şi marfă cât de puţină să nu se cacirdiséscă aicĭ, să iea pe numitul vătaf de plaiŭ cu trépăd talerĭ 50, să-l aducă aicĭ, ca să fie rĕspunḑĕtor la cele ce se va întreba.—1809, Iulie 23 (1).

Se permite excepţional importarea numaĭ a coletelor de marfă, pornite din Austro-Ungaria înainte de rumperea relaţiunilor dintre Austria şi Rusia (2). Acéstă împrejurare, apoĭ oprirea esportuluĭ de vite *(Anexa 122)* şi a pro-

(1) Cod. LVI, fila 76.

(2) *Divanul către Engelhardt.*

Pentru marfa din Austria, când se vor arĕta niscaĭ-va neguţătorĭ, cerênd voie să o aducă în Valahia şi vor dovedi că aŭ pornit'o maĭ înainte de a se întîmpla neunirea între imperiul Rusieĭ şi al Austrieĭ şi nu vor fi în nicĭ un fel de prepus, va fi învoită a se aduce în ţéră.—1809, Septembre 7 *(Cod. LXI.)*

Către generalul Engelhard.

Cu căḑuta cinste arĕtăm Excelenţeĭ Tale, că patru neguţătorĭ din *piaţa* de aicĭ, anume Gheorghe Ión Jupaniotul, i Mărgărit Ión, i Panaite Spahiu şi Dimitrie Triha aŭ dat jalbă Divanuluĭ arĕtând, că 9 lunĭ de ḑile sunt de când aŭ cumpĕrat din Austria 350 *coleturĭ* cu marfă, pe carĭ aducêndu-le până la Braşov, până să o ridice de acolo să o aducă aicĭ s'a întîmplat şi neunirea între imperiile Rusieĭ şi Austrieĭ, din care pricină staŭ şi acum acolo coleturile cu marfă la Braşov, prăpădindu-se acolo şi se rógă a li se da voie s'o aducă; a cărora rugăciune şi cerere..... Divanul o face cunoscută Excelenţeĭ Sale Engelhardt, cerênd deslegare.—12 Septembre, 1809. (*Cod. LXI, fila 32 verso.*)

www.dacoromanica.ro

duselor agricole, aduce o mare scădere în articolul vămiĭ din budgetul ţĕrilor române.

Daŭ chiar şi în timpurĭ normale ţéra păgubia prin aplicaţiunea la ţĕrile nóstre a tratatelor comerciale ale Turcieĭ cu Austria şi Rusia, fixând, cum vĕḑurăm, cifra vămeĭ române pentru import la 3% *(Anexa 123 şi 124)*.

Sub ocupaţiunea ruséscă paguba spori şi maĭ mult, prin douĕ împrejurărĭ:

a). Sub pretext că se introduce pentru trebuinţele oştiriĭ rusescĭ, marchitaniĭ ruşĭ inundaŭ principatele de marfă ruséscă, scutită de orĭ-ce vamă, până şi de leĭ 3%. (*Anexa 125*).

b). După cucerirea de la Turcĭ a Brăileĭ, Giurgiuluĭ, Turnul, nu se maĭ prelevă vamă de la asemenea localităţĭ, considerate ca reintrate în teritorul ţĕreĭ, de şi administrate cât-va timp de Muscalĭ în mod direct. Totuşĭ la 18 Martie 1810, vameşiĭ carvasaraleĭ cer să plătéscă lor vamă, mărfurile ce vin din locurile ce aŭ fost turcescĭ, iar nu *oboruluĭ*. Divanul, încuviinţéză, cu atât maĭ mult, că vama la obor este ridicată. Acésta după opinia luĭ Vel Logofĕt Constantin Bălăcénu. Ruşiĭ refuză a ceda acéstă vamă.

Inchiderea graniţilor încă în 1807, dă drept arendaşuluĭ vămilor să reclame scădere din plata arendeĭ. Pe dată ce Const. Ipsilante plécă a doua óră din Bucurescĭ, ba chiar în ḑioa plecăreĭ Domnitoruluĭ, Căimăcămia dă asupra reclamaţiuneĭ luĭ Hagi Moscu următórea resoluţiune:

«*De la căimăcămia ţĕriĭ românescĭ.*—La Divan, înaintea nóstră, cetindu-se acéstă anafora, ce a făcut către Măria Sa Vodă, dumné-lor orînduiţiĭ fraţĭ boerĭ, cum şi osebita jalbă ce aŭ dat către Divan vameşiĭ, rugându-se a li se ierta sferturile trecutelor lunĭ, Iunie, Iulie, am făcut şi noĭ cuviinciósa chibzuire la rugăciunea lor, şi măcar că pe luna luĭ Iulie nu aŭ cuvînt a cere să li se ierte sfertul, pentru pricina ce se arată într'acéstă anafora, dar ca să li se facă maĭ multă mângâiere de ajutor la cunoscuta pagubă a luniĭ luĭ Iulie, şi ca să nu le maĭ rĕmâe câtuşĭ de puţin cuvînt de pricinuire, hotărîm să li se ierte amîndouĕ numitele sferturĭ, adică Iunie şi Iulie, iar sfertul următoruluĭ August, sunt datorĭ a-l respunde peşin, care sfert şi de nu-l vor fi rĕspuns deplin până acum, poruncim zapciule, ce eştĭ orînduit, să-l împlinescĭ fără zăbavă, şi apoĭ să li se dea acest sinet la mânile lor, întru dovada iertăciuniĭ şi a scăderiĭ ce li se face pe maĭ suş numitele douĕ sferturĭ.—1807, August 19 (1).

In 1809 Hagi Moscu, cere din noŭ scăḑĕmînt.

La 2 Maiŭ 1809, Divanul arată luĭ Engelhard, că Vistierul Hagi-Moscu,

(1) Cod. LIV, fila 58.

www.dacoromanica.ro

cumpĕrătorul vămilor pre acest an, cere să fie scăḑut din preţ, de vreme că din causa rĕsboiuluĭ s'aŭ închis carvasaraoa, schelea Giurgiuluĭ, a Craioveĭ şi a Olteniţeĭ, căcĭ socotind că are şi aceste scheli libere, a dat 420.000 de leĭ. I se scade 130.000 talerĭ.

Indată ce Hagi Moscu a dobândit óre-care scădere din preţul arendăreĭ vămilor, sub-arendaşiĭ luĭ încă cer aceeaşĭ scădere. Aşa Nicolae şi Pancu, sudiţĭ francesĭ, carĭ aŭ sub-arendat vămile de la Vălenĭ, Câmpina şi Ploescĭ, pe 1809, pretind scăḑămînt după închiderea truntarieĭ despre Ardeal. Engelhardt şi Kuşnicof, comunică reclamaţiunea lor la Divan.

La 28 Iulie 1809, Divanul rĕspunde, că scăderea acordată luĭ Hagi Moscu este numaĭ pentru schelele Dunărene şi Craiova.

Cu tóte acestea Kuşnicov ordonă, la 20 Sept. 1809, să se scadă 20.000 de talerĭ şi de la vămile Vălenĭ Cămpina şi Ploescĭ, cumpĕrate de la Hagi Moscu, de supuşiĭ francezĭ, «pentru cuvîntul de pricina închidereĭ schelelor Austrieĭ.»

Divanul arată apoĭ, că nu numaĭ aceştia, ci şi toţĭ vameşiĭ vor cere scădere, din causa închideriĭ schelelor turcescĭ şi austriacescĭ. Divanul găsesce cu cale a se scădea vameşilor de la cele 3 vămĭ de sus 20.000 de talerĭ după analoghia preţuluĭ cumpĕrătureĭ şi cele-l alte 10 vămĭ, carĭ maĭ sunt, adică: Focşaniĭ, Buzĕŭ, Orlaţĭ, Tîrgovişteа, Slatina, Dragoslavele, Vlaşca şi Teleorman, Urzicenĭ, Gherghiţa, Fumăritul Bucurescilor, să se scadă cu 16.802 talerĭ, banĭ 26, iarăşĭ după analoghia preţuluĭ cumpĕrăturilor, însă acest scăḑĕmînt nu se póte face din suma banilor, cu care s'aŭ scăḑut dumné-luĭ Vistierul Hagi Moscu, căcĭ acela s'aŭ făcut numaĭ pe contul altor 5 vămĭ, adică: Carvasaraoa, Craiova, Olteniţa, Giurgiu şi Fumăritul bălţilor».

Divanul cere deslegare, căcĭ vameşiĭ aŭ declarat, că de nu li se face un cuviincios scăḑĕmînt eĭ se lépĕdă cu totul de vămĭ.—16 August, 1809 (1).

Scăderea e aprobată de Engelhard, în 7 Septembrie, 1809.

Scăḑămîntul acordat se face pe lunile din urmă ale anuluĭ 1809.

Dăm în anexele 126—135 o serie de pitace relative la vămĭ dintre aniĭ 1811 şi 1812. Din aceste acte se póte vedea óre-care îmbunătăţire în vamă, căcĭ la 1811 se permite exportul vitelor marĭ şi micĭ afară de caĭ. La Ianuarie 1811, exportul vitelor cornute produse 95.010 talerĭ.

Traficul cu Turcia, pare să iea şi el, în 1811, óre-care spor, de óre-ce vameşul e îngăduit să aibă slujbaşĭ la schelele de la Dunăre, la Zimnicea şi la Giurgiu.

(1) Cod. LXI, fila 29.

www.dacoromanica.ro

Dificultăţile întîmpinate în perceperea vămeĭ din partea oficerilor ruşĭ sunt încă o dată constatate în actele din notă.

Un venit important, arendat împreună cu vămile, era păcura, precum se póte vedea din anteriórele acte şi din actul ce dăm în notă, de la 21 Martie, 1812. Şi aci vameşul întîmpină dificultăţĭ din partea Muscalilor, carĭ îşĭ apropriaŭ păcura estrasă, pentru trebuinţele armateĭ fără nicĭ o despăgubire.

Un articol supĕrator pentru îndestularea publică reunia vama oraşelor adică accisele, la vama de import şi de export. Aşa vameşiĭ percepeaŭ în fie-care oraş câte 4 parale la leŭ de la cherestele, lemne de foc, cară cu provisiunĭ şi chiar de la articoliĭ de îndestulare publică. Numaĭ Câmpu-lung, Focşanĭ şi Bucurescĭ eraŭ scutiţĭ de acéstă dare, în interesul ieftinătăţiĭ. Generalul Şteter a cercat să desfiinţeze asemenea dare, dar primul Divan s'a opus, ḑicênd că ar da loc la cerere de marĭ despăgubirĭ din partea cumpĕrătorilor vămeĭ. Şi cu tóte acestea primul Divan recunósce, că darea este în paguba ieftinătăţiĭ şi decĭ a sărăcimeĭ şi de aceea la Bucurescĭ, a fost desfiinţată cu carte de blăstem (1).

*

Abusurile comise în perceperea diverselor dărĭ maĭ sus enumerate sunt de a se imputa nu numaĭ cumpĕrătorilor séŭ arendatorilor acelor dărĭ, dar şi multora din boeriĭ divaniştĭ, cu deosebire Vistierilor. Lupta dintre ceĭ doĭ marĭ Vistierĭ Constantin Filipescu şi Varlaam dă pe faţă multe din asemenea abusurĭ.

*

Perceperea îndoitelor oierit şi vinăriciŭ s'aŭ făcut cu mare *catahrisis* de către slujbaşĭ. Nu s'a mărginit Divanul a supune la jurămînt pre taxildarĭ, ci a rînduit o comisie de 4 boerĭ şi anume biv Vel Ban Constantin Ghica, Vel Vornic Barbu Văcărescu, biv Vel Vornic Grigorie Ghica, şi Vel Vornic C. Bălăceanu, carĭ să cerceteze abusurile comise. Comisiunea acésta delégă câte un boerinaş de fie-ce judeţ, care luând cu el şi pre taxildarĭ cu slujbaşiĭ ce i-aŭ avut orînduiţĭ şi prin marifetul Ispravnicilor să cerceteze, cu mare scumpĕtate abusurile sĕvîrşite la perceperea ḑiselor dărĭ şi să facă catastih în treĭ rigle: 1. Câţĭ banĭ aŭ luat slujbaşiĭ de la fiescecare? 2. Câţĭ era datorĭ să dea fie-care, după ponturile slujbeĭ? 3. Diferinţa în plus.

Rînduiţiĭ aceştia pe la judeţe sunt puşĭ prealabil sub carte de blăstem al Mitropolituluĭ, că vor arĕta adevĕrul. Acelaş blăstem ameninţa şi pre locuitorĭ, să nu ascundă adevĕrul.

(1) Cod. LXVI, fila 135.

www.dacoromanica.ro

Pentru remunerarea acestor orînduiţĭ pe la judeţe, Divanul dispune, să aibă a lua *ţeciuială* din tóte sumele constatate că aŭ fost abusiv luate de taxildarĭ. De nu vor afla rînduiţiĭ sume abusiv percepute, ce se fac eĭ? De unde léfa lor? *(Anexa 138, 139).*

A urmat şi cercetărĭ deosebite de ale comisiuneĭ acesteia, maĭ cu sémă în privinţa abusurilor în perceperea dijmărituluĭ, oerituluĭ şi vinăriciuluĭ încă din 1808 şi 1809 (1).

Orĭ-cât se îndoiră unele dărĭ, orĭ-cât se maĭ adăogară şi altele noue, tot nu putea Visteria prididi la nevoile ţileĭ. Divanul semnă atuncĭ diverse împrumuturĭ (2).

Asemenea împrumuturĭ le face statuluĭ Manuk Beĭ. In 25 Iulie, alte 4 zapise (polițe), douĕ de câte 10.000 leĭ şi douĕ de câte 5.000 leĭ, maĭ dă Visteria pentru că-ĭ trebuesce banĭ pentru facerea poduluĭ peste Dunăre în trebuinţa Muscalilor, în dreptul Hîrşoveĭ şi pentru spesele curente ale oştirilor şi ale spitalurilor *împĕrătescĭ* (3).

La 26 Iulie 1809, Visteria se împrumută cu zapis, cu loc deschis, cu ta-

---

(1) Generalul Engelhard ordonă în 17 Noembre să trămiţă Divanul prin tóte judeţele numaĭ decât un boer, om vrednic, ca să facă cu amĕruntul cercetare de baniĭ ce s'aŭ luat de la locuitorĭ: dijmărit, oerit şi vinăriciŭ, cum şi pentru alte dărĭ de banĭ, în scurt pentru orĭ-ce banĭ s'aŭ împlinit de la locuitorĭ; însă de vor dovedi că s'aŭ luat cât de puţin de pe la locuitorĭ împotriva poruncilor şi împotriva predlojenieĭ mele, ce am dat cinstit. Divan, într'acel ceas să-mĭ arate pre aceĭ vinovaţĭ, ca de la dînşiĭ cu straşnice mĕsurĭ să împlinéscă şi să îndestuleze pre năpăstuiţĭ.—1809, Noembrie 17. *(Cod LXI, fila 40).*

(2) La 6 Martie 1809, Divanul şi Comitetul Valachieĭ dă zapis, prin care se împrumută, maĭ întâiŭ cu talerĭ 10.000 în soroc de 6 lunĭ şi cu dobândă pe lună câte talerĭ 7 şi jumătate la pungă, cu care aceştĭ banĭ s'aŭ întîmpinat grabnicele cererĭ şi trebuinţe ce a avut Visteria. Decĭ la numitul soroc iarăşĭ Visteria acesteĭ ţĕrĭ să aibă a plăti aceştĭ banĭ numituluĭ împrumutător, iar când la acest soroc nu va avea Visteria putere a ĭ rĕspunde, orĭ câtă vreme va maĭ trece peste soroc (de 6 lunĭ), să âmble baniĭ tot cu acéstă aşeţată dobândă, până în ţioa, ce i se vor plăti; şi pentru încredinţare s'a adeverit zapisul acesta cu iscăliturile nóstre şi cu pecetea ţĕriĭ. 1809, Martie 6.

Semnaţĭ: Mitropolitul, episcopul de Buzĕŭ şi boeriĭ din comitet.

S'a maĭ împrumutat Visteria cu alte 2 zapise asemenea, unul de talerĭ 15.000 şi altul de 20.000 tot câte pe 6 lunĭ şi cu acelaşĭ procent. Zapisele începa şa: «Incredinţăm cu acest zapis al nostru la mâna dumi sale.... ca să se scie, că la marea trebuinţă, ce a avut Visteria de banĭ, s'a împrumutat Visteria de la dumné-luĭ cu talerĭ . . . . . » Restul precum în zapisul de sus. *(Cod. LVI, fila 55).*

(3) Cod. LVII, fila 32.

www.dacoromanica.ro

leri 10.000 «pentru rĕspunderea banilor spitalurilor împĕrătescĭ, carĭ banĭ aŭ a se împlini orĭ din baniĭ fînuluĭ, ce vine la Visterie, séŭ din cel d'întâiŭ câşt al vinăriciuluĭ.

Se maĭ împrumută Visteria, tot cu acea dată, cu zapis de 10.000 leĭ şi de asemenea prin 2 zapise de câte 5.000 (1).

In 1809, Noembre 20, Divanul maĭ împrumută de la Manuc încă 25.000 talerĭ tot pentru certferte de făină. La Decembre 22, acelaşĭ an, alt împrumut de la Manuc de 25.000 talerĭ, *pentru rĕspunderea lefilor* şi pe soroc de douĕ lunĭ. O ḑi după aceea la 23, Decembre, noŭ împrumut, tot de la Manuc, cu 35.000 talerĭ, iarăşĭ pentru douĕ lunĭ şi tot pentru lefĭ. In fine, la Decembre 27, 1809 alt împrumut de la Manuc de 5.000 talerĭ pentru cumpĕrarea de fîn (2).

Urméză 9 zapise de împrumuturĭ şi anume:

Unul din Ianuarie 1810, de talerĭ 10.000, pe treĭ lunĭ cu 7,60 la pungă dobândă.

2. Din Ianuarie 1810, iarăşĭ 10.000, pe treĭ lunĭ, iarăşĭ cu 7,60 dobândă, pentru trebuinţele ostăşescĭ.

3. Asemenea.

4. 1810 Ianuarie. 25.000, asemenea.

5. iarăşĭ 25.000.

6. iarăşĭ 20.000.

7. iarăşĭ 25.000.

8. iarăşĭ 10.000.

9. iarăşĭ 30.000.

10. iarăşĭ 10.000.

După asemenea serviciĭ făcute statuluĭ de către «Slăvirea Sa Manuc Dragomanul» Divanul, spre mulţămire de ajutorul «*fără nicĭ un fel de interes*» (?) dat de el ţĕreĭ, şi pentru că aŭ dăruit visterieĭ nisce sume de banĭ şi aŭ iertat dobânḑĭ pe 4 lunĭ de la 100.000 talerĭ împrumutaţĭ, îĭ acordă ne maĭ pomenite în ţéră privilegiĭ şi un domeniŭ din maĭ multe sate, scutite de zaherele, de podveḑĭ, în care *Ispravniciĭ să nu pótă avea nicĭ un amestec*, nicĭ odată, ci să fie ca un *self guvernment! (Anexa 149).*

Nicĭ cu împrumutul nu se împle golul mare al visterieĭ, de aceea avisézà Divanul la crearea de dărĭ noue. Apaitul cărţilor de joc nu ajunge. La Maiŭ 1810, Divanul studiază cestiunea înfiinţăreĭ de monopol al bĕuturilor spirtóse. El numesce o comisiune de maĭ mulţĭ bărbaţĭ «*ideaţĭ*»

(1) Cod. LVI, fila 76 verso.
(2) Cod. LVII, fila 32 verso.

www.dacoromanica.ro

carĭ să studieze şi să propună condiţiunile în care se va putea înfiinţa monopolul acesta al spirtóselor. *(Anexa 150).*

La începutul anuluĭ 1810, atât de rea era situaţiunea visterieĭ, atât de góle lăḑile eĭ, că Bagration se vede silit a cere Divanuluĭ o lungă şi amĕnunţită dare de sémă despre generala aşeḑare a tuturor dărilor din 1805, şi să i se propună ce birurĭ se pot adăogi şi carĭ se pot din noŭ crea? Pornind de la recunóscerea, că dăjdiile trebue să fie orînduite după puterea fie-căruĭ locuitor şi pe droptate orînduite, şi că cea maĭ întâiŭ pravilă... este maĭ întâiŭ de a *păstra avuţia*, după isbăvirea vieţeĭ şi a cinsteĭ a tuturor celor carĭ locuesc într'o ţéră, Bagration recunósce că rea este situaţiunea făcută ţĕranuluĭ român. Nu maĭ puţin însă vede posibilitatea a se adăogi *dijmăritul*, *vinăriciul* şi *oieritul*.... «numaĭ este trebuinţă a fi adevĕrată orînduială şi desĕvîrşită cumpănire.» Stîrpirea abuzuluĭ gróznic la perceperea acelor dărĭ, apoĭ regulă la facerea rechisiţiilor de producte i de care, cu încetarea abusurilor la angarale, după mĕsurĭ noue ce se propun, vor uşura starea grea a ţĕranuluĭ.

Ca să se vaḑă în adevĕr, cât de cumplită era acea stare, este de a se aminti, că la 1805 nu eraŭ maĭ multe de cât 15.000 lude contribuabilĭ în catastişele vistierieĭ. La maĭ puţin de jumătate s'a redus acéstă cifră sub ocupaţiunea ruséscă. Satele s'aŭ risipit, s'aŭ bejănărit peste tótă lumea... Nu atât prin acordarea de nouĭ scutelnicĭ şi posluşnicĭ s'aŭ împuţinat contribuabiliĭ ţĕranĭ, cât prin bejănărie, prin emigrare. Bagration cere catastişe de scutelnicĭ, de posluşnicĭ şi opresce a se maĭ da de acestia fără porunca luĭ. Comandantul rus maĭ cere şi un tabel de situaţiunea cutieĭ milelor, séŭ de lefile ce se numesc «пенціе» ad. pensiune. *(Veḑĭ anexa 153.)*

In 1811 şi 1812 situaţiunea financiară devine şi maĭ rea. In August 1811 Regimul rusesc aruncă dare extraordinară pe neguţătorĭ şi bresle şi îndată apoĭ şi pre cler şi boierĭ. De la aceste douĕ trepte Ruşiĭ cer 1.200.000 leĭ. Asemenea fapte pustiesc şi maĭ rĕŭ ţéra, căcĭ familiile maĭ cu dare de mână fug în Ardeal (1). Neguţătoriĭ din Bucurescĭ cércă un moment a se opune de a plăti, dar finalmente, se vĕd constrînşĭ a se supune.

---

(1) Les autorités russes paraissent avoir reçu de M. Milachewitz sénateur, et pouverneur des provinces, de nouveaux ordres relativement aux contributions. Le 14 de ce mois, une nouvelle menace a été faite aux négociants et marchands de la ville. Sur leur refus de payer, trois des principaux magasins ont été scellés par la police. Le lendemain matin, on a vu avec surprise que cette mesure, loin d'intimider les commerçants, leur a donné l'idée à tous en général de fermer leurs magasins et leurs boutiques, ce qui contrarie singulièrement le public. On ne sait pas actuellement le parti que prendront les autorités russes.

www.dacoromanica.ro

In 1811 înşişĭ Muscaliĭ se părură un moment îngrijaţĭ de acéstă pustiire a ţĕreĭ. Eĭ ordonară un recensemînt general al populaţiuneĭ. Comisiunĭ fură rînduite ca să-l facă, dar la finea luĭ Februarie 1812 se suspendă operaţiunea acésta, cred din causă că constatarea în ajunul semnătureĭ păceĭ de la Bucurescĭ ar fi fost nu tocmaĭ spre lauda ocupaţiuneĭ muscălescĭ (1).

*

Este locul să ḑicem cevaşĭ despre cutia milelor.

Quand à l'affaire des contributions, il paraît que les autorités russes parviendront à les faire payer. Pendant six jours, toutes les boutiques de Bucarest ont été fermées. Huit cents commerçants s'étaient présentés en masse chez le Grand Vistier, trésorier de Valachie, et lui ont fait des menaces très-hardies. Cette crise aurait pu avoir des suites dangereuses, si les Russes n'eussent employé un moyen violent qui a intimidé toute la place.

Dans la nuit du 21 de ce mois, six négociants des plus notables ont été enlevés de chez eux et expédiés dans des chariots de poste. Le lendemain, on a répandu le bruit dans la ville qu'on les avait envoyés en Sibérie. Cela a tellement effrayé tous les négociants et marchands, qu'ils ont immédiatement ouvert leurs boutiques et pris le parti de payer.

La nouvelle contribution sur le commerce vient d'être perçue. Les négociants, redoutant un enlèvement comme celui qui a eu lieu le 21 du mois passé, ont tous payé sans répliquer. Cela a produit—pour la ville de Bucarest seulement—une somme de 90.000 piastres.

Aujourd'hui, une imposition vient d'être établie sur la noblesse et le clergé de Valachie—ce qui prouve que l'armée russe est dans une grande pénurie d'argent.—Un ordre de M. le Sénateur de Milachewitz et qui a été lu publiquement au Divan, porte que la noblesse et le clergé sont invités à fournir à la caisse militaire une somme de 1.200.000 piastres ; que les boyards paieront chacun en raison de ses ressources et des places qu'il a pu occuper. Cela excite ici un mécontentement général.

Dans toute la Valachie la détresse est extrême. Les familles les plus aisées se sont sauvées en Transilvanie. Les districts de Mehedintz et de Tirguschyl sont presque désert. On y craint également les amis et les ennemis.

(1) La Russie avait nommé une commission il y a 7 à 8 mois pour faire le dénombrement général des habitants de la Valachie, afin d'en connaître l'exacte population, les commissaires voyageaient de district en district, et s'occupaient de ce travail avec beaucoup d'activité ; depuis quelques jours, l'ordre a été donné par M. le Général en chef de suspendre entièrement cette opération. Cet ordre vient d'augmenter les incertitudes.—Bucurescĭ 8 Martie, 1812. Doc. 875. Ledoulx (pag. 673).

www.dacoromanica.ro

Puţine milĭ orĭ *penţiĭ* cum maĭ sus le ḑice un act, póte acorda Divanul în timpiĭ greĭ în care treče ţéra (1).

In profitul cutieĭ milelor, generalul Miloşevicĭ dă venitul eventual din vînḑarea vitelor de pripas, nereclamate după prealabile publicaţiunĭ (2)

Milele se daŭ numaĭ cu resoluţiunea senatoruluĭ Preşedinte (3).

*

Nu numaĭ cu pensiunĭ orĭ milĭ se ajutară *persónele grate* regimuluĭ; se maĭ acordară—de şi maĭ rar—scutirĭ de dărĭ, ba şi scutelnicĭ (4).

---

(1) Iată câte-va milĭ acordate:

La 9 Octombre, 1809 Divanul acordă polcovniceseĭ Stanca, léfă lunară de 10 talerĭ pe lună, de la cutie, fiind-că este săracă, cu 2 fete. *(Cod. LX fila 7.)*

Divanul ordonă Vorniculuĭ obştirilor să dea câte 10 leĭ pe lună cu începere de la 1 Octombre, 1809 luĭ Costea ce a fost păhărnicel, aflându-se fórte bătrân şi sărac şi fiind-că s'a aflat slujind curţiĭ acestuĭ principat.—1809, Septembre 24. *(Cod. LVIII, fila 76 verso.)*

La 22 Septembre, 1809, Divanul face léfă de 10 leĭ pe lună, cu începere de la 1 Octombre, Caliţeĭ văduva din mahalaoa Raduluĭ Vodă «aflându-se văduvă şi săracă şi cu o fată de vîrstă.» *(Cod. LVIII, fila 77 verso.)*

(2) Cod. LXVIII, fila 66 verso, pitac din 1811, Februarie 2.

(3) Cod. LXVI, fila 77, act din 8 Martie, 1811.

De la generalul de infanterie, maĭ marele comandir al armieĭ knézul Bagration, către Divanul Knejicĭ Valachieĭ

Domnul adevărat sfetnic de taină graf Victor Pavlovicĭ Cuciubeĭ, fiind trimis la Constantinopole de la prea puternicul împărat al Rusieĭ, sol, făcând arătare domnuluĭ Knéz Ipsilant, ca să orînduiască léfă, po talerĭ 100 pe lună, dragomanuluĭ Sadatoglu, ce se află pe lângă consulul rusesc aicĭ în Bucurescĭ şi fiind scăpătat şi sărac, i s'a orînduit acéstă léfă, iar după ce a plecat de aicĭ Knézul Ipsilant, nu se scie din ce pricină s'a tăiat acéstă léfă şi numitul Sadatoglu în anul următor a murit rămâindu-ĭ soţia cu fórte mare sărăcie. Eŭ după datoria omenéscă, văḑând şi slujba numituluĭ că a împlinit'o în curgere de 47 anĭ, de aceea arăt Divanuluĭ Valahieĭ să se dea soţieĭ dragomanuluĭ Sadatoglu din suma banilor, ce este pentru săracĭ orînduită aceĭ talerĭ 100 pe lună ce a fost orînduiţĭ soţuluĭ săŭ, urmând cu darea acésta de la ḑioa ce a murit soţul eĭ, adică de la Oct. 1, létul 1809. Bucurescĭ, Martie 12. létul 1810 *(Cod. LV, fila 18 verso).*

(4) In Septembre, 1808, întâiul Divan şi Comitet întăresce privilegiul de 10 scutelnicĭ dintre dajnicĭĭ visterieĭ luĭ, Hristodor, biv al 3-lea Vist. pentru răsplătirea slujbelor sale *(Cod. LVI, fila 35.)*

De la întâiul Divan şi Comitet se dă luĭ Aşul Bulucbaşa, la 27 Septembre 1812, o reînoire de scutire a anteriórelor chrisóve de la domnĭ şi din 1809,

www.dacoromanica.ro

Puţine scutirĭ pentru cause de alte serviciĭ, de bĕtrâneţe şi de sărăcie, aflăm între 1807—1812 (1).

Dar dacă milĭ, pensiĭ şi scutirĭ nu se daŭ cu vechia îmbelşugare, boierimea la putere îşĭ face parte largă de beneficiĭ de altă natură. Aşa Varlaam pune pre colegiĭ sĕĭ să-ĭ atribuiască salaşe de ţiganĭ din ceĭ domnescĭ, sub diverse pretexte. Tot aşa întâiul Divan acordă, la 20 Septembre 1809, luĭ Filipescu, monopolul cotuluĭ de mĕsurătórea buţilor.

Actul acesta e interesantul istoric al introduceriĭ cotuluĭ şi decĭ îl dăm întreg în notă (2).

---

ca să fie apŏrat de tóte dările visericĭ şi să scutéscă şi drepte bucatele sale de vinăriciŭ, de dijmărit şi o prăvălie şi o cârciumă de fumărit, de tutunărit şi de alte dărĭ, cum şi doĭ ómenĭ să aibă fără de pricină de dajdie ; tóte acestea pentru rĕsplătire a slujbelor sale în prinderea hoţilor *(Cod. LVI, fila 105 verso.)*

(1) Intâiul Divan şi Comitet (Комитет) al Principatuluĭ Valahieĭ, la 9 Octombre 1809, ĭertă de dajdie către Visterie şi de tóte alte angariĭ pre Gheorghe de aicĭ din mahalaoa Spireĭ, pentru care pliroforisindu-se Divanul, că se află în desĕvîrşită sĕrăcie şi scăpătăciune, cum şi soţia luĭ creştinată din ovreĭ.... (*Cod. LI, fila 84 verso.*)

Către cinstitul Divan.

Am vĕḑut acéstă jalbă ce a dat Dărvariĭ i Cărbunariĭ domnescĭ din sud. Vlaşca, ci fiind-că şi aceştia se află în rîndul scutelnicilor, avênd pecetluiturĭ la mânile lor, de se va găsi cu cale de către cinstitul Divan, să rĕmâie a da şi eĭ, precum aŭ dat şi ceĭ-l-alţĭ scutelnicĭ, adecă câte talerĭ 15 pentru orînduiala zahereliĭ, ce sunt puşĭ a da şi eĭ, maĭ vîrtos că aceştia napristan se află cărând lemne la magazia de aci din Bucurescĭ, pentru trebuinţa oştirilor, şi pentru prisosul ce li se cere de către Ispravnicĭ peste aceştĭ 15 leĭ maĭ mult, găsindu-se cu cale se vor scădea din zahereaoa ce este aşeḑat judeţul.—1808, Martie 31. *(Cod. LIV, fila 306.)*

Vel Vist. Varlaam.

De la Divan.

Cinstite dumné ta frate Vel Vistier, de vreme ce jăluitoriĭ se află slujind napristan cu căratul lemnelor aicĭ la magazie, precum prin alăturata anafora a dumi-tale arĕţĭ, primită este Divanuluĭ chibzuirea dumi-tale, de a li se face acéstă musaadea, ca să dea adică numaĭ câte talerĭ 15, orînduiala zahereleĭ, după mijlocul ce în alăturata anafora a dumi-tale se cuprinde cu scădere din zahereaoa ce este aşeḑat judeţul. *(Cod. LIV, fila 306).*

(2) Fiind-că mĕsurătórea buţilor din vechime se obicinuia a se face cu apă, cu care mĕsurătóre multe discoliĭ avea ceĭ ce aveaŭ trebuinţă de mĕsurat, iar de la o vreme încóce găsindu-se buna înlesnire cu mĕsura co-

www.dacoromanica.ro

Să nu neglijem de a menţiona aci şi despre unele dărĭ indirecte maĭ mărunte, dar nu maĭ puţin supĕrăcióse şi nu maĭ puţin ocasionând abusurĭ.

a) Fumăritul de Bucurescĭ, consta în 1807—1812 în prelevarea uneĭ taxe de la prăvăliĭ şi cârciume, împărţite în 3 categoriĭ (1).

---

tuluĭ, s'aŭ pus în urmare numaĭ aicĭ în Bucurescĭ, şi pentru a se păzi dreptatea la mĕsurătorĭ s'aŭ legat a fi sub zaptul cuparuluĭ, carele s'aŭ îndatorat de a pus ómenĭ credincioşĭ cu cot drept, înfierat de la visterie, a mĕsura vasele tuturor celor ce aŭ trebuinţă, rînduindu-se şi plata cuviinciósă; dar în urmă începêndu-se şi pe afară încet-încet a obicinui vînḑĕtoriĭ şi cumpĕrătoriĭ să mĕsóre vasele cu cotul şi pentru că vînḑătorul nu se încrede pe mĕsura cumpărătoruluĭ, cum nicĭ cumpĕrătorul pe mĕsura vînḑătoruluĭ, urméză trebuinţa a cere pre altul străin şi de acest fel de trebuinţă fiind maĭ multe pe la oraşele marĭ, maĭ întâiŭ s'aŭ pus în orînduială în oraşul Ploescĭ, care s'a legat la mŏnăstirea domnéscă de acolo. Dar fiind că şi la Focşanĭ este mult aliş-veriş de vin, i rachiŭ, cu osebire decât în alte judeţe şi ne-fiind pus la orînduială de Divan se întîmplă multe pricinĭ şi discolie, în aliş-verişul pămîntenilor, de carĭ orăşeniĭ şi alţiĭ de acolo nu încetéză a cere să li se pue la orînduială mĕsurătórea buţilor cu cotit. La care, pentru odihna ómenilor, rînduia Ispravniciĭ judeţuluĭ pre cine socotea luând plata cum putea. Şi pentru acésta socotind Divanul, aŭ luat plirofórie, că dumné-luĭ fratele bĭv Vel Vistier Constantin Filipescu, ca un vechiŭ patriot şi din cele de frunte familiĭ ale pămîntuluĭ acestuĭ, cum maĭ vîrtos pentru slujbele cele multe şi credincióse, care aŭ făcut maĭ 'nainte, i s'aŭ dat de către luminaţiĭ domnĭ vătăşia de arabagiĭ din Focşanĭ; cu cât maĭ vîrtos acum într'acéstă resmiriţă fiind cunoscute şi vĕḑute de faţă slujbele d sale cele multe şi ostenelele fără de pregetare spre împlinirea şi odihna celor ostăşescĭ; de accea acum de o-cam dată s'aŭ dat caseĭ domnieĭ-sale mĕsurătórea buţilor cu cotul, din sud Slaam Rîmnic, ca să aibă casa dumisale apururea şi nestrămutat folosul ce ar putea lua de la acéstă slujbă.

De aceea printr'acest sinet ce dăm caseĭ domnieĭ-sale hotărîm ca numaĭ omul ce se va orîndui de dumné-luĭ să aibă acéstă voie şi sloboḑenie a mĕsura buţile tuturor celor ce vor avea trebuinţă de mĕsurat, iar altul nimenĭ să nu fie slobod a mĕsura. Insă nu este oprit iarăşĭ cel ce va vrea a-şĭ mĕsura vasele sale, dar a aduce pre altul séŭ a mĕsura buţile altora sloboḑenie nu are. Şi acest om ce se va orîndui, să se numéscă *cotar*, căruia să se dea de la visterie cot pecetluit şi să păzéscă de a face mĕsurătórea drĕptă, că dovedindu se în vre un fel de chip cu viclenie, se va pedepsi. Şi pentru mĕsurat să aibă a lua de bute câte talerĭ unul ostenéla sa, cum se urméză şi aicĭ în Bucurescĭ, care acéstă orînduială pentru a se păzi necurmat tot-d'auna cu nestrămutare legată la casa dumné-luĭ Vistieruluĭ, am dat acest sinet adeverit cu iscăliturile nóstre şi întărit cu pecetea ţĕreĭ.—1809, Septembrie 20. *(Cod. LVI fila 87.)*

Dositeĭ Mitropolitul, Ştefan Văcărescu Vistier, Manolache Creţulescu Ban, Radu Golescu Vornic, Constantin Filipescu. *Vel Logofĕt procitoh.*

(1).... Moldavieĭ şi Valahieĭ; după obiceiŭ s'a dat acéstă carte a Domnieĭ Mele

www.dacoromanica.ro

b). Fumăritul bălților se arendéză între anii 1807—1812. In anexe dăm acte cu referință la acest venit (1).

c). Slujba vornicieĭ, constând din amende de la vitele de pripas. Am vĕḑut în trecut la ce gróznice abusurĭ dădea loc asemenea dare. Ea este încă destul de importantă, cu tot amestecul Muscalilor, de óre-ce vedem că de la Aprilie 1810 la Aprilie 1822 ea a fost arendată, la *kokiveakĭ*, cu prețul de 26.550 leĭ oferițĭ de biv Vel Vornicul Mihalache Manu (2). Arendarea acesteĭ dărĭ se face numaĭ după ce, din ordinea șefiior muscalĭ, acest avaet trece în folosul Vornicieĭ obștirilor (3).

. . . . . carele pe anul acesta, cu létul 1807 a cumpĕrat fumăritul Bucurescilor, ca să aibă a căuta acéstă slujbă, afară din sfînta Mitropolie, mŏnăstirile cele marĭ, dumné-lor velițiĭ boerĭ, de la vel Ban, până la vel Clucer de ariă, i jupânesele văduve, ce a stătut boeriĭ dumné-lor velițĭ, carele după vechiul obiceiŭ sunt de a scuti câte o pivniță și afară din ceĭ ce aŭ hrisóve și cărțile domnieĭ mele de a scuti fumăritul, iar ceĭ-l-alțĭ toțĭ ceĭ ce vor avea prăvăliĭ i cârciume, să aibă a plăti fumăritul, după obiceiŭ, însă de prăvălie séŭ cârciumă mare po talerĭ 5 și 66 de banĭ, iar de la prăvălie séŭ cârciumă maĭ mică, de a doua mână, po talerĭ doĭ și jumĕtate și 36 de banĭ, iar de la prăvălie séŭ cârciumă maĭ mică de a treia mână, po talerĭ unul, banĭ 48, și nu maĭ mult, că se vor pedepsi; iar câțĭ sudițĭ țin cu chirie prăvăliĭ, fumăritul aceleĭ prăvăliĭ să și-l iea fumarul de la stăpânul prăvălieĭ, urmându-se după obiceiul ce se va fi urmat și în aniĭ trecuțĭ; pentru care poruncim Domnia-mea dumné-vóstră zabiților Bucurescilor, pre carĭ îĭ va arĕta maĭ sus numitul că nu se supun a-șĭ plăti fumăritul, pre uniĭ ca aceia să-ĭ faceți a plăti și fără de voia lor. ii saam receh gd.—1807, Ianuarie. *(Cod. LIV, fila 23 verso).*

(1) Veḑĭ anexele.

(2) *De la întâiul Divan către Șteter.*

După predlojenia Excelențeĭ Tale, ce s'a dat la Divan, pentru slujba vornicieĭ, adică vitele de pripas și ispășenia, ca fără de prelungire să se dea în vînḑare pe séma Vornicieĭ obștirilor, după hotărârea ce a făcut d-nul senator, urmând Divanul, s'a strigat acéstă slujbă la *Kokiĭvékĭ* în Divan, în 3—4 rînduri, și la cea după urmă strigare, unde aĭ fost de față și Excelența Ta, a rĕmas acéstă slujbă asupra dumné-luĭ biv Vel Vornic Mihalache Manu, drept talerĭ 26.550, dând dumné-luĭ numitul cumpĕrător și chezaș rĕspunḑĕtor pentru baniĭ sferturilor la soróce, pre Medeln. Teodor Arcuda și cumpĕrătorul are a începe cu căutatul acesteĭ slujbe de la 1 de April al acestuĭ lĕt și până la anul lĕt 1812 Aprilie 1, luând pripasurile ce se vor găsi tot de la acest soroc. Ce după poruncă, nu lipsesce Divanul a însciința Excelențeĭ Tale, trămițênd și ponturile acesteĭ slujbe, ca să se trămită a se întări și de către d-nul general.—1811, April. *(Cod. LXVI, fila 90)*

(3) Veḑĭ anexele 158—161.

www.dacoromanica.ro

d). Cântarul domnesc produce un mic venit, din ḑece banĭ ce se plătesc la sută de oca de marfă cântărită în Bucurescĭ şi prin judeţe (1).

e). Fierăria şi săreria, eraŭ veniturĭ micĭ. Săreria era un monopol pentru vînḑarea de sare měruntă pisată, a 10 banĭ ocaoa în Bucurescĭ, iar cea nepisată po banĭ 9 ocaoa.

Un moment s'a ridicat darea săreritului, dar îndată s'a reînfiinţat, pentru motivele aduse în actul următoriŭ:

«Fiind-că pentru obştescul folos şi ieftinătate să găsise cu cale de se ridicasă apaltul de sărĕriĭ şi se dedese sloboḑenie a vinde orĭ-cine va vrea sare în politia Bucurescilor, dar în urmă s'a vĕḑut urmarea împotrivă, căcĭ după ce s'aŭ lăsat de o cam dată în sloboḑenie preţul săriĭ a vinde cum vor putea, apoĭ s'aŭ pricinuit şi lipsă de sare în politia Bucurescilor, pătimind norodul, negăsind să cumpere, din care pricină, ca să nu cerce norodul lipsă, silit a fost Divanul de a lăsat săreria iarăşĭ în orînduiala eĭ a fi legată tot la vămĭ, cum aŭ fost şi până acum, ca boerul cumpĕrător al vămiĭ să aibă şi îngrijirea apaltuluĭ săreĭ ca să se rînduiască după obiceiŭ a avea sare cu îndestulare şi numaĭ el să vînḑă sare aicĭ în politia Bucurescilor, iar alt nimenĭ să nu fie slobod a vinde şi să păzéscă nartul acesta, adică sarea pisată să vînḑă ocaoa po banĭ ḑece şi jumătate, iar cea nepisată po banĭ nouĕ; aşişderea şi pentru fier sudiţiĭ nemţĭ şi aĭ Rusieĭ sunt sloboḑĭ a vinde, iar ceĭ l-alţĭ de obşte să urmeze după obiceiŭ a fi popriţĭ, şi numaĭ la fierărie să se vînḑă ocaoa . . . . iar nu maĭ mult, căcĭ de se va dovedi, orĭ aieve saŭ într'ascuns că aŭ vîndut maĭ scump, se va pedepsi.»—1807, Ghenarie 8. (2).

D. Metropolit, Iosif Argeş, Manolache Ban, Constantin Vist., Radu Golescu, Ştefan Văcărescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Logofĕt.

(1) *Carte de slujba cântaruluĭ domnesc.*

Moldoveĭ şi Valahieĭ, după obiceiŭ s'a dat acéstă carte a Domnieĭ mele . . . . . carele pe anul acesta lĕtul 1807, a cumpĕrat slujba cântaruluĭ domnesc din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, ca să aibă a căuta acéstă slujbă şi să fie dator a ţinea cântar drept şi altul nimenĭ să nu aibă voĭe a ţinea cântar saŭ a cântări marfă ce este de vinḑare, ci numaĭ el, şi de la tot omul ce aduce orĭ-ce fel de marfă de vînḑare şi ar vrea să o cântărescă, să aibă a o cântări şi a lua la o sută oca, banĭ ḑece, după obiceiŭ, iar nu maĭ mult, numaĭ să aibă a se feri, ca orĭ ce fel de marfă se va cântări, să o cântărescă cu cântar drept, iar nu cântar maĭ mare, ca să facă la vre-o parte năpăstuire, căcĭ dovedindu-se, se va pedepsi, ii saam receh gd.—1807. *(Cod. LVI, fila 22 verso).*

Asemenea s'a făcut şi peste Olt şi dincóce de Olt.

(2) (Cod. LIV, fila 24 verso).

www.dacoromanica.ro

Ferăria produce și maĭ puțin, căcĭ sudițiĭ rușĭ și austriacĭ nu plăteaŭ darea acésta, eĭ eraŭ liberĭ a vinde fier fără să plătéscă vre-o dare (1).

f). Sărĕritul munților nu era o dare generală, căcĭ nu o plătiaŭ decât locuitoriĭ de la unele județe de munte. Se plătia câte banĭ *șase* de fie-care casă, până la sf. Apostolĭ și aveaŭ dreptul de a lua fără parale, cu traista, sare de la ocne (1).

g). Cerăritul. Se póte vedea în ce constă acéstă dare din următorul act:

Carte de slujba cerăritului.

Noĭ, Constantin Alexandru Voevod, Domn al Moldoviĭ și Valahieĭ, după obiceiŭ s'a dat acéstă carte a Domnieĭ Mele . . . . . carele pe anul acesta cu létul 1807, a cumpĕrat slujba cerăritului din tótă țéră, ca să aibă a âmbla și a căuta acéstă slujbă, aicĭ în orașul Bucurescĭ, și să ĭ dea de céră de

(1) *Carte de slujba fierăriei i sărĕriei.*

. . . .Moldavieĭ și Valahieĭ; dupăobiceiŭ s'aŭ dat acéstă carte a Domnieĭ Mele . . . . . carele pe anul acesta lét. 1807, aŭ cumpĕrat sărĕria din Bucurescĭ cu aceste ponturĭ adică: sarea după obiceiŭ să o vînḑă numaĭ el, iar alt nimenĭ să nu o vînḑă, însă sarea pisată ocaoa po banĭ 10 și jumătate, iar cea nepisată ocaoa po banĭ nouă, iar pentru fier, sudițiĭ Rusieĭ și aĭ Nemțieĭ sunt sloboḑĭ, iar pentru ceĭ l-alțĭ de obște să se urmeze după obiceiŭ a fi popriți și numaĭ la fierăria Domnéscă, să se vînḑă ocaoa. . . . iar nu maĭ mult, căcĭ de se va dovedi, orĭ aieve saŭ într'ascuns, că aŭ vîndut maĭ scump se va pedepsi, i saam recech gd. — 1807, Ghenarie 1. *(Cod. LIV, fila 23.)*

(1) *Carte de slujba sărĕritului munților.*

. . . Moldoveĭ și Valahieĭ . . . după obiceiŭ s'a dat acéstă carte a Domnieĭ Mele . . . carele pe anul acesta cu létul 1807 a cumpĕrat slujba sărĕrituluĭ munților, să aibă a âmbla prin tóte satele cele sciute din județul Saac, Buzĕŭ și Slam-Râmnic, să caute acéstă slujba și de la toțĭ ómeniĭ ce se îndestulóscă cu sare din munțĭ fără de banĭ, să aibă a lua de la omul casnic po banĭ șase după obiceiŭ, iar maĭ mult nu, că se va pedepsi, însă acéstă slujbă să fie volnic a o căuta până la sf. Apostolĭ, și numaĭ o luare de banĭ să fie, iar de la sfințiĭ Apostolĭ înainte să nu se cuteze a maĭ âmbla; pentru care poruncim Domnia Mea, dumnė-vóstră Ispravnicilor de la aceste județe pe care va arĕta maĭ sus numitul, că nu se supun a-șĭ plăti sărĕritul, pe uniĭ ca aceia să-ĭ faceți și fără de voia lor a-șĭ plăti sărĕritul după obiceiŭ. ii saam recch gpd. *(Cod. LIV, fila 23.)*

www.dacoromanica.ro

aicĭ din ţéră de unde se va ridica, de oca, po banĭ şase, iar maĭ mult nu, că se va pedepsi; însă sloboḑenie a trece céra, este numaĭ unde se va da sloboḑenie prin cărţile Domnieĭ Mele. Poruncim Domnia mea, dumné-vóstră dregătorilor din oraşul Domnieĭ-mele Bucurescĭ, să daţĭ mână de ajutor numituluĭ, ca să pótă strînge acest venit. ii saam receh gpd. — 1807, Ianuarie (1).

h) Maĭ importantă dare era *gostinăritul*, adică taxa ce se lua de la rîmătoriĭ ce se exportaŭ (2).

i). *Ierbăritul de Bucurescĭ.* Se arenda dreptul de a percepe ierbărit de la toţĭ neguţătoriĭ de vite, afară de la cele ce se taie în Bucurescĭ şi afară de la ţĕraniĭ, carĭ vindeaŭ şi cumpĕraŭ vite pentru trebuinţa caseĭ lor. Se percepea de cal şi vită mare 24 banĭ, de óie şi de capră câte 8 banĭ, «iar nu maĭ mult» (3).

(1) Cod. LIV, fila 21.

Asemenea carte s'a făcut şi peste Olt în cincĭ judeţe şi în 12 judeţe de dincóce, iar deosebită carte.

(2) *Carte de slujba gostinăritului.*

... Moldoveĭ şi Valahieĭ ... dat'am domnésca nóstră carte ... carele pe anul acesta, létul 1807, a cumpĕrat slujba gostinăritului din tótă ţéra, ca să aibă volnicie a căuta acéstă slujbă în cincĭ judeţe ot peste Olt, urmând întocmaĭ cu mijlocul ce se coprinde maĭ jos, ca să iea gostinărit numaĭ de la rîmătoriĭ ce es din ţéră afară, iar de la rîmătoriĭ ce nu es din ţéră afară nu este slobod a cere gostinărit; decĭ dar câţi, orĭ din neguţătorĭ, orĭ din pămîntenĭ, orĭ din străinĭ, carĭ strîng rîmătorĭ de negustorie, şi vor vrea a-ĭ scóte afară din ţéră, orĭ la ce parte, de la aceĭ rîmătorĭ ce vor eşi din ţéră, să iea gostinărit deplin după vechiul obiceiŭ, de un rîmător banĭ 8, iar de va fi sudit adevĕrat acel ce scóte rîmătoriĭ din ţéră şi va fi vitele adevĕrate ale suditului, cumpĕrate de el, iar nu alt meşteşug, de la acel sudit să iea numaĭ treĭ la sută, pe cât sunt datorĭ sudiţiĭ a da vamă pentru mărfurile lor, fără de altă trecĕtóre, care acéstă vamă adică treĭ la sută pentru rîmătorĭ, să o iea numitul gostinar, iar maĭ mult să nu se îndrăsnéscă orînduitul a face cerere; poruncim Domnia Mea şi dumné-vóstră Ispravnicilor de prin judeţe, pre carĭ îĭ va arĕta maĭ sus numitul, că nu se supun a plăti, să-ĭ supuneţĭ şi fără de voia lor a da gostinărit, după cum se cuprinde maĭ sus. ii saam receh gpd.—1807, Ianuarie. *(Cod. LIV, fila 21.)*

Asemenea două carţĭ s'a făcut.

(3) *Carte de slujba ierbăritului.*

.... Moldavieĭ şi Valahieĭ. . . . după obiceiŭ s'aŭ dat acéstă carte a Domnieĭ Mele . . . . carele pe anul acesta lét. 1807 aŭ cumpĕrat slujba ierbări-

www.dacoromanica.ro

j). *Măjăritul.* Taxa pentru pescele de vînḑare. Carul de pesce próspět plătesce 1 tal. 12 banĭ şi 3 oca pesce. De carul cu pesce sărat să iea de vită 220 banĭ. Pescele de heleşteŭ şi de Dâmboviţă, ce nu va fi cu carul, e scutit de măjărit (1).

*

Inainte de a încheia acest lung capitol al veniturilor Munteniei, se cade să amintim, că, după cum şi în Moldova, aşa şi aci, lefile impiegaţilor se plătiaŭ din o casă specială ḑisă «*casa răsurilor*», formată din prelevarea unor

---

tuluĭ din tótă ţéra, ca să aibă a căuta acéstă slujbă aicĭ în oraşul Bucurescĭ, şi de la toţĭ câţĭ vor strînge vite de negustorie séŭ de matrapazlîc, afară din vitele ce se taie la scaune, carĭ sunt scutite, după ponturile căsăpieĭ politieĭ, să iea ierbăritul după obiceiŭ, însă de cal i de altă vită mare po banĭ douě-ḑecĭ şi patru, şi de óie i capră, câte banĭ opt, iar nu maĭ mult, că se va pedepsi; şi fiind-că ierbariĭ obicĭnuia de se întovărăşia cu vameşiĭ, şi păzea împreună cu vameşiĭ târgurile, unde se vindea vite şi apuca pre locuitorĭ, carĭ vînd uniĭ la alţiĭ vite de hrană, de le lua de o parte vameşiĭ vamă, de la altă parte ierbariĭ ierbărit, pentru acésta să se feréscă maĭ sus numiţiĭ a nu urma într'acestaş chip, că se va pedepsi, ci să iea ierbărit numaĭ de la ceĭ maĭ sus numiţĭ; pentru care poruncim Domnia Mea dumné-vóstră, zapciilor din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, pe care 'ĭ va arĕta maĭ sus numitul că nu se supun a plăti ierbăritul, pre uniĭ ca aceia să-ĭ faceţĭ şi fără de voia lor a şĭ plăti ierbăritul după obiceiŭ. ii saam receli gpd.—1807, Ghenarie 1. *(Cod. LIV, fila 22.)*

Asemenea douě cărţĭ s'aŭ făcut în cincĭ judeţe ot preste Olt, şi în 12 judeţe de dincóce.

Iar la cărţile de prin judeţe scrie, că afară din ceĭ ce vor fi scutiţĭ cu cărţile Mărieĭ Sale.

(1) *Carte de slujba măjărituluĭ.*

.... Moldavieĭ şi Valahieĭ .... după obiceiŭ s'a dat acéstă carte a Domnieĭ Mele, care pe anul acesta lét. 1807 aŭ cumpĕrat slujba măjărituluĭ, ca să aĭbă a âmbla în 12 judeţe dincóce de Olt, să caute acéstă slujbă, şi de la toţĭ ce vor avé pesce de vînḑare, să iea de carul cu pesce próspět, fiind de baltă séŭ de heleşteŭ, orĭ de gârlă, po tal. unul, banĭ doĭ-spre-ḑece, iară de carul cu pescele sărat, să iea de vită po banĭ douě sute douě-ḑecĭ, însă de carul cu pesce próspět să iea şi câte 3 oca pesce după obiceiŭ, iar maĭ mult să nu supere, dar de la pescele de heleşteŭ séŭ de Dâmboviţă ce nu va fi cu carul, de măjărit, de vamă să nu supere; pentru care poruncim Domnia Mea, dumné-vóstră Ispravnicilor de prin judeţe, să daţĭ mână de ajutor maĭ sus numituluĭ, ca să pótă strînge şi a lua acest venit. ii saam receh gpd.—1807, Ghenarie. *(Cod. LIV, fila 22).*

Asemenea s'aŭ făcut încă douě cărţĭ de Bucurescĭ şi de judeţe ot preste Olt.

www.dacoromanica.ro

decimĭ orĭ sutimĭ asupra veniturilor ţĕreĭ. De la 1806 Noembre, de când Constantin Ipsilante a orînduit o comisiune cercetătóre socotelelor *caseĭ răsurilor*, nu maĭ cunóscem alte luărĭ de compturĭ până la pacea de la Bucurescĭ din 1812 (1).

Décă atâtea câte am adus până aci ar fi fost dările sub ocupaţiunea ruséscă (1806—1812), greŭ ar fi fost de ajuns pentru ţéră, dar tot ar fi hălăduit maĭ cu răgaz. Să adăogăm însă la aceste dărĭ diverse, maĭ întâiŭ numerósele *havaeturĭ* ale funcţiunilor şi apoĭ podveḑile, beilicurile şi rechisiţiunile de tot felul, în interesul armateĭ rusescĭ şi apoĭ să facem ţĕreĭ române întrebarea vechiuluĭ cronicar:

«*Cum de a maĭ rĕmas om trăitor în tine, cu atâtea spurcate de obiceiurĭ?*»

CAP. XXIV.

Havaeturile.

Havaeturile alipite de funcţiunĭ continuă a se percepe şi sub C. Ipsilante şi sub stăpânirea muscăléscă. Doar numaĭ că acele alipite de funcţiunĭ în serviciul Curţeĭ domnescĭ, nu maĭ intră tóte în pungile boierilor slujbaşĭ aĭ Curţeĭ, ne maĭ esistênd Curte şi domnie, ci intră în visteria ţĕreĭ. Aşa la 16 Septembre 1808, vedem că *părpărul* din judeţul Râmnicul-Sărat, irat cuvenit celuĭ al 2-lea Spătar, se dă ordin să se percépă pe séma visterieĭ (1).

Asemenea la Februarie şi Martie 1810, (Cod. LXII, fila 540). Părpărul din judeţul Saac este avaet al luĭ Vel Armaş, şi din unele popóre ale armaşuluĭ al 2-lea.

De la havaeturĭ se cértă boerimea, ca şi de la posturile din Divanurĭ

(1) *Iŭ Constantin Alexandru Ipsilant Voevod i gpvd.* — Prea Sfinţia Ta părinte mitropolite, iubitorilor de Dumneḑeŭ, sfinţiilor vóstre Episcopĭ şi dumné-vóstră cinstiţilor şi credincioşĭ boerilor Domnieĭ Mele, biv Vel Bane Dumitrache Ghica, biv Vel Bane Scarlat Ghica, Vel Vist., Constantin Filipescu, biv. Vel Logofĕt Isaac Ralet, şi biv Vel Hatmane Antonie, primind acest domnescul nostru pitac, poruncimu-vĕ, ca adunându-vĕ cu toţiĭ la un loc, fără de zăbavă, să teorisiţĭ socotéla caseĭ răsurilor, pe câtă vreme nu s'aŭ teorisit şi până acum, şi să arĕtaţĭ Domnieĭ Mele; pentru care orînduim zapciŭ pre vătaful de visterie, unde împreună să fie şi dumné-luĭ biv Vel Ban Costache Ghica.—1806, Decembre 28. *(Cod. LIV fila 8 v.)*

(1) *Părpărul,* care era venit al Spătaruluĭ al doilea rĕmâne aşa dar venit. al Visterieĭ şi în 1809 şi se va percepe părpărul de la ceĭ ce plătesc vină iciŭ, de fundul de bute şi de fundul de putină de stejar, câte banĭ 12 şi de fundul de putină de brad câte 6 banĭ, după vechiul obiceiŭ, însă numaĭ din popórele ce nu vor fi închinate la vr'o mŏnăstire. — 1809, Ianuarie 1. *(Cod. LVI, fila 49.)*

www.dacoromanica.ro

Multe procese de restituţiune de havaeturĭ percepute de uniĭ boerĭ, când nu maĭ aveaŭ dreptul de a le percepe, întîlnesce lectorul în Codicele Divanuluĭ (1).

Căminăritul. Havaetul alipit de funcţiunea luĭ Vel Căminar, nu este desfiinţată; din contră, primul Divan dă nizamurĭ şi pitace cu referinţă la acest venit (2).

Sudiţiĭ nu vor să se supună a plăti căminăritul. Atuncĭ Căminarul Costache Creţulescu se jăluesce senatoruluĭ şi acesta scrie luĭ Şteter, care ordonă Divanuluĭ, să se urmeze după obiceiul pămîntuluĭ. Şteter dice: «de se va fi urmat şi la Domnie acest obiceiŭ, să se urmeze şi acum a-ĭ supune pre aceĭ sudiţĭ şi să-l însciinţeze şi din ce huzmeturĭ are căminăria venituri şi de plăteaŭ sudiţiĭ când era domnie?»—1811, Februarie 13 (3).

Săpunăritul continuă a existe, de şi funcţiunea căreia este dat havaet, Vornicia de harem nu maĭ póte existe, când nu maĭ este *Domnie* şi *haremul* Dómneĭ (4). Se percepea câte un ban de oca de săpun la cherhanelele din 12 judeţe cis-oltene.

(1) Cod. LVI, fila 29. Veḑĭ un asemenea proces în anexa 162.
(2) A se vedea în anexa No. 163 şi 164 acte relative la căminărit.
(3) Cod. LXIII, 350.

Către Engelhard. De la întâiul Divan.

Cu cinste facem arĕtare Excelenţeĭ Tale, că boeria Căminărieĭ ceĭ marĭ după vechiul obiceiŭ al pămîntuluĭ şi după cum de luminaţiĭ Domnĭ aŭ fost canonisită şi orînduită, are irat a lua căminărit de la buţile ce se vînd prin cârciume cu vin, i rachiŭ prin oraşe, i tîrgurĭ şi bâlciurĭ marĭ, după care acea veche orînduială sunt date şi ponturile Divanuluĭ şi până acum nu s'a vĕḑut vre-o împotrivire din partea sudiţéscă, maĭ vîrtos că şi sudiţiĭ eraŭ puţinĭ şi nu prea eraŭ amestecaţĭ la acest fel de aliş-verişĭ, ci îşĭ făceaŭ negoţul lor cu alte mărfurĭ străine; iar *acum de curînd înmulţindu-se sudiţiĭ*, cel maĭ mult aliş-veriş al cârciumelor, se face de sudiţĭ. Pentru care acésta, ne-aŭ venit jalbă de la acel orînduit pe slujba căminărieĭ, pe Bucurescĭ, cum că sudiţiĭ se împotrivesc a plăti căminărit, ci fiind că cârciumele este neguţătorie şi lucru al pămîntuluĭ, şi precum dintr'un început la aliş-veriş n'aŭ fost împotrivire din partea sudiţilor a plăti acest irat, să bine-voescĭ Excelenţa Ta, ca prin cinstitele consulaturĭ să se dea nizam, şi să se îndatoreze sudiţiĭ a plăti căminărit.—1810, Noembre 4. *(Cod. LXVI, fila 47.)*

(4) Cod. LVI, fila 49.

De la întâiul Divan către Ispravniciĭ de judeţ.

Arată jăluitoriĭ că se află pîrîţĭ săpunariĭ carĭ s'aŭ împotrivit la rĕspun-

www.dacoromanica.ro

Cămărăşia o aflăm continuând asemenea.

La 1808, Februarie 17, Vel Cămăraş este Alecu Filipescu.

Havaetul cămărăşieĭ, *Cotăritul*, este prelevat, în Aprilie 1808, cu următorul ordin: «se dă volnicie omuluĭ acestuia a face zapt slujba acésta, urmând a căuta venitul, precum se coprinde maĭ sus, iar pentru vremea trecută de la începutul anuluĭ până la Februarie 17, rămâne a fi venit aceluia ce a avut epistasia (cămărăşieĭ) nefăcêndu-se supărare a se apuca ceĭ ce aŭ apucat de aŭ plătit datoria luĭ pe acest an, ce se vor învoi între eĭ a face analogie după venitul slujbeĭ şi aşa de la mâna celuĭ ce se va afla cartea Divanuluĭ, pe acest următor an se iea.» Se ordonă Ispravnicilor din 12 judeţe să dea ajutorul cuvenit pentru perceperea dăriĭ.—1808, Aprilie (1).

Venitul cotăritului taleri 1 vechiŭ, de fie-care prăvălie din cele 12 judeţe de dincóce de Olt eraŭ maĭ înainte al mareluĭ cămăraş, iar acum intră în visterie. Divanul a însărcinat un anume boer cu strîngerea acestuĭ venit în 1 Ianuarie 1809 (2).

In 1811 este mare cămăraş Costache Ralet (3).

La 4 Martie, 1811, întâiul Divan maĭ autoriză din noŭ pre epistatul Cămărăşieĭ «să aibă voie pe anul acesta a împărţi coturĭ pe la neguţătorĭ» (4).

Divanul ordonă spătărieĭ să rînduiască om spătătăresc, să âmble cu orînduitul epistat al Cămărăşieĭ, spre a strînge obicinuitul plocon al cămărăşieĭ... Neguţătoriĭ îl refuzaseră.—1812, Februarie 13 (5).

Tabacul era venit tot al căminărieĭ celeĭ marĭ. Cu referinţă la acest irat, aducem 2 acte în anexe. In 1812, Constantin Câmpinénu percepe venitul

---

derea obicĭnuituluĭ havaet, cum veţĭ vedea în jalba acésta; pentru care poruncim să-ĭ cercetaţĭ şi după cărţile slujbeĭ, ce aŭ de la Divan jăluitoriĭ, să le faceţĭ îndestulare.—1812, Maiŭ 29. *(Cod. LXIV, fila 61 verso.)*

(1) Cod. LVI, fila 5.

(2) Cod. LVI, fila 49.

(3) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

Dumné-ta Costache Ralet, precum în anul trecut aĭ urmat de aĭ strîns iraturile cămărăşieĭ ceĭ marĭ, adică de la starostea de neguţătorĭ, i cotărit şi ploconul cămărăşieĭ, aşijderea să aibĭ a urma şi pe acest următor an, cu létul 1811, a strînge maĭ sus numitele iraturĭ după obiceiŭ.—1811, Februarie 16. *(Cod. LXXI, fila 77 verso.)*

Al Ungro-Vlahieĭ Ignatie, Iosif Argeş, Manolache Creţulescu, Polcovnic Loghinov, Vel Vist.

(4) Cod. LXXI, fila 20 verso.

(5) Cod. LXIV, fila 116.

www.dacoromanica.ro

căminărieĭ şi decĭ şi al tabaculuĭ, pentru care se plătea 50 parale la oca de tabac străin şi 10 parale la oca de tabac indigen (1).

In Octombrie 1810, primul Divan dă nizamul special al *huzmetuluĭ* căminărituluĭ, fiind mare căminar Constantin Creţulescu (2).

Un havaet maĭ puţin important este încă de a se menţiona. Acela e ciohodăritul.

Ciohodăritul, adică darea cismarilor, de tótă prăvălia câte un taler vechiŭ, pe an, care venit era maĭ înainte al luĭ ici-ciohodar, acum s'a făcut venit al Visterieĭ şi la 1 Ianuarie 1809, Divanul însărcinéză un boer cu strîngerea acesteĭ dărĭ din 12 judeţe de dincóce de Olt (3).

Un havaet noŭ se înfiinţéză în Noembre 1809, pentru marele Vistier şi pentru Calemgiĭ vistierieĭ, din baniĭ zahereleĭ strînsă pentru oştire (4).

Gărdăritul, din judeţul Buzĕŭ, care maĭ înainte a fost venit al Spătaruluĭ al 2-lea, iar acum s'a făcut venit al Vistierieĭ ţĕriĭ, se va percepe de rînduitul boer. De la toţĭ ceĭ ce aŭ viĭ în délurile dintr'acest judeţ şi plătesc vinăriciŭ, să aibă a luat gărdurărit după obiceiŭ, însă de popor câte un galben turcesc de taleri 2 şi banĭ 90, care cu cislă plătesce fie care la scăunaşul cel orînduit de gărdurar pe popor. Aşijderea şi de butea de vin, ce se vinde prin cârciume în délurĭ, de bute po talerĭ unul i de tocitórea de tescovină, ce se vinde po banĭ 45 i de grópa de tescovină ce se vinde po banĭ 132 i de vracniţa deschisă po banĭ 50 i de vitele ce se prinde

(1) Veḑĭ anexele 165 şi 166.
(2) Veḑĭ anexa 167.

(3) *Carte de ciohodărit a luĭ Ici-Ciohodar.*

Dę vreme ce toţĭ ceĭ ce se neguţătoresc şi lucréză meşteşugul cismărieĭ aŭ vechiŭ obiceiŭ adecă de plătesc tot anul ciohodărit, care este venit al luĭ ici-Ciohodar, adică de tótă prăvălia po talerĭ unul vechiŭ, dă Divanul acéstă carte, ca să aibă volnicie în cincĭ judeţe de peste Olt şi în oraşul Craioveĭ. ca să âmble şi să caute acest venit şi de la toţĭ ceĭ ce se neguţătoresc şi lucréză meşteşugul cismărieĭ, de prăvălie, po talerĭ unul vechiŭ, iar nu maĭ mult, că dovedindu-se se va pedepsi.—1808, Aprilie 17. *(Cod LVI, fila 1 verso.)*

N.B. Perceperea acesteĭ dărĭ este a se face de la 17 Februarie când s'a numit noul ciohodar, pentru cele 5 judeţe de peste Olt.

(4) După anaforaoa luĭ Vel Vistier, la 29 Noembrie 1809, întâiul Divan, fixéză havaet din baniĭ zacherelelor pentru Calemgiiĭ visterieĭ şi anume marele Vistier va primi talerĭ 4.000, al doilea Vistier talerĭ 2.000, sameşul visterieĭ, tal. 1.500 şi talerĭ 1.800 pentru zarafiĭ visterieĭ, dintre carĭ 900 va lua Borănescu. *(Cod. LX, fila 45.)*

www.dacoromanica.ro

făcênd stricăciune prin viĭ po banĭ 20 i de rîmătorĭ po banĭ 50. — 1809 Ianuarie 1.

Acelaş venit din judeţul Râmnicul-Sărat, tot al Spătaruluĭ al doilea odinióră, rĕmâne al Visterieĭ în 1809. In acest judeţ darea este în unele puncte diferită de gărdurăritul Buzĕuluĭ. De fie-ce om se va percepe 50 de banĭ pe an. De la butea de vin, ce se va vinde în cramă, pe cep se va lua câte o vadră de vin. Se va percepe 45 de banĭ de la tocitórea cu tescovină; câte 20 de banĭ de la vita de pripas, de prin viĭ, iar de la rîmătoriĭ de pripas câte 50 de banĭ şi de la capre câte 10 banĭ. De vracniţa deschisă se va plăti 300 de banĭ.—1809, Ianuarie 1 (1).

In 1810 continuă a se percepe gărdăritul (2).

Există încă un *epistat* de Vel Cafegi în Bucurescĭ, deşi nu maĭ este domnie. Curiosul privilegiŭ al luĭ Vel Cafegi, în 1811, este arĕtat în următórea carte de Cafegi-Baş a Divanuluĭ:

«Fiind-că tahmisul adecă bătutul cafeleĭ şi cafenelele prăvăliĭ întru care se vinde bĕutura de cafea, aicĭ în oraşul Bucurescĭ, este venit al luĭ Vel cafegiŭ şi după obiceiŭ nu este nimenĭ altul volnic a deschide cafenea séŭ a ţinea tahmis în Bucurescĭ, fără de cartea Divanuluĭ; drept aceea, fiind-că Divanul a orînduit epistat de Vel cafegiŭ pre Nicolae Sava, se dă volnicie omuluĭ pre carele îl va orîndui numitul epistat, ca după obiceiŭ numaĭ el să aibă a ţinea în Bucurescĭ treĭ cafenele cu tahmisul lor, iar nimenĭ altul să nu fie volnic; care aceste prăvăliĭ să fie apĕrate de fumărit, de căminărit şi de tóte dările câte sunt orînduite pe an de daŭ alte prăvăliĭ; pentru care porunceşce Divanul şi vouă slujbaşilor fumarĭ i căminarĭ şi altor slujbaşĭ, supĕrare să nu faceţĭ.»—1811, Noembre 18. *(Cod. LXXI, fila 31 v.)*

Mitropolitul. Mihalache Manu. Vel Vist.

Décă o funcţiune nu se bucura de *havaet* special, cel puţin titularul eĭ primea scutirĭ, privilegiĭ şi maĭ tot-deauna *luḑĭ*. O funcţiune mică, ca acea de Iuz-Başa încă se bucură de scutire de dijmărit, de vinăriciŭ, scutesce o cârciumă în Bucurescĭ, de fumărit, de căminărit, ba încă are dreptul de a scuti nu numaĭ decât o cârciumă a sa, ci chiar una străină. Pe lângă aceste folóse Iuz-Başa maĭ are dreptul şi la un *lude* pentru serviciul caseĭ sale (3).

Tóte sceste birurĭ şi havaeturĭ nu se percepeaŭ fără de marĭ abusurĭ,

(1) Cod. LVI, fila 49 verso.
(2) Cod. LVII, fila 34.
(3) Veḑĭ anexele 168, 169, 170, 171 şi 172.

www.dacoromanica.ro

nedreptăţĭ, jăfuirĭ. Nu ĭ vorbă, întâiul Divan îşĭ dădea ostenéla de a stărui să se curme abusurile. Era, cum se ḑicea pe atuncĭ, «*o parigorie*» o simplă mângâere!

*

Vistierul ţĕrĭĭ administra împreună cu muscalul pus lângă el, şi apoĭ şi cu al 2-lea Vistier pămîntén, tot venitul ţĕreĭ. Socotele dădea Vistierul, dar ele se reviḑuiaŭ numaĭ de ceĭ-l-alţĭ membri din Comitet, colegĭ aĭ Vistieruluĭ. Socotelele de gestiune revĕḑute apoĭ de Vice-preşedintele muscal eraŭ supuse la întărirea preşedinteluĭ.

Ce control putea fi acesta?

E de prisos să maĭ înşirăm aci tóte dările şi havaeturile cunoscute. Nu era timpul când ele să fi fost scăḑute. O singură scădere se făcu pe cât-va timp: *sărĕritul* din Bucurescĭ, din causă că nu maĭ aflaŭ ţĕraniĭ interes să aducă sare în acest oraş (1).

Nu maĭ puţin grele şi îndoite sunt podveḑile, rechisiţiunile şi dările în Moldova. Singura dare însă ce făcu să se supere boerimea, fu *contrăbuţia* adică contribuţiunea la care fu chiămată şi ea, în 1811, din ordinea luĭ Iuanovicĭ Crasno-Miloşevicĭ. Pentru acoperirea deficituluĭ anuluĭ 1811 şi pe 1812, Generalul Preşedinte Divanurilor românescĭ, cere boerimeĭ moldovene să plătéscă şi ea modesta cifră de 115.300 leĭ din drept capitalul eĭ (2).

(1) Cod. LVI, fila 100.

S'aŭ făcut publicaţiĭ către Ispravniciĭ la 12 judeţe dincóce de Olt, ca să dea în scire tuturor locuitorilor spre a le fi cunoscut că *sărĕria* din Bucurescĭ s'a ridicat şi volnic este fiesce-carele a veni să vînḑă sare în politie, însă cea necernută câte 2 parale şi cea bolovanĭ câte 3 parale.—1810, Ianuarie 11. (*Veḑĭ la pag. 530.*)

(2) Starea deplorabilă a financelor Moldoveĭ o constată şi consulul frances Fornetty, din Iaşĭ, la 27 Maiŭ 1812, ast-fel:

Monsieur l'Ambassadeur,

Jassy, le 27 Mai, 1812.

Mr. l'Amiral Tchichacoff avait demandé à son passage le compte des dépenses et recettes de la trésorerie. Ce travail vient d'être envoyé à Bucarest; on s'attend à des changements dans cette partie administrative. On porte à plus de huit millions de piastres les revenus de cette province qui n'étaient du temps des Princes, que de trois millions. Aussi, se fait-il sentir un grand manque d'argent. Si cet état de choses dure, le Boyard et le paysan seront entièrement ruinés. Aussi désirent-ils une fin quelconque.

J'ai l'honneur, etc.

Signé: *Fornetty.*

www.dacoromanica.ro

Boierimea este adînc mâhnită. Intâiul Divan orĭ Comitet al Moldoveĭ convócă tótă boierimea în adunare obștéscă, la Mitropolie. Aci mare jăluire: li se calcă pronomiile, se face obiceiŭ rĕŭ! Se decide a se resiste.

Ca consecință a acesteĭ hotărîrĭ, adunarea obștéscă a boerimeĭ adreséză un anume *magzar*, jalbă către generalul Miloșevicĭ, protestând energic în contra îndatorireĭ de plată a boerimeĭ ca simpliĭ țĕranĭ, cisluindu-se la bir, lucru ce ḑic eĭ, n'aŭ apucat nicĭ de la strămoșiĭ lor: «a ne cislui după stare și venit.»

Tot ce pot face boieriĭ este să admită, ca scutelniciĭ și breslașiĭ nĕmuluĭ boeresc să plătéscă tot eĭ neajunsul pentru pânea și carnea oștireĭ împĕrătescĭ! Vadă se în anexe actul puțin recomandabil pentru boerimea moldoveană în tótă întregimea luĭ.

CAP. XXV.

Țĕranul între 1806 — 1812. Mazîliĭ. Țiganiĭ. Coloniĭ de Sêrbĭ și Bulgarĭ.

Décă în timp de pace situațiunea țĕranuluĭ era gróznică, care putea fi ea în toiul rĕsboiuluĭ, a rĕsmiriţeĭ, cum se ḑicea pe atuncĭ, când peste munca pontuluĭ și birurile nesfîrșite ordinare, se adăogiră dările, se îndoiră, ba și întreiră și se născociră și altele extra-ordinare, pe lângă rechisiţiunĭ, podveḑĭ, beilicurĭ, muncă la cetăţĭ, inquartiruirĭ pe la case, de numeroșĭ soldaţĭ, carĭ nu maĭ lăsaŭ nenorocituluĭ țĕran nicĭ oul de sub cloșcă?

Dăm la finea capitoluluĭ, ca anexe, o serie de acte privitóre la starea țĕranuluĭ între 1807—1812.

Din aceste acte notăm aci următórele:

a). Anaforaoa mareluĭ Logofĕt Văcărescu, din 10 August 1807, către C. Alexandru Ipsilante, în procesul cel lung dintre Luxandra Vlădeasca cu locuitoriĭ după moșia eĭ Botesciĭ-Ungurenĭ (Muscel), carĭ nu vor să se supună la «pont», după reclamațiunea eĭ, fiind-că moșia e de munte și lor li se cere pontul ca la o moșie de câmp. *(Anexa 1).*

b). Procesul dintre Episcopia Argeșuluĭ și locuitoriĭ de pe o moșie a eĭ, carĭ taie *pădurea* din rădăcină și vînd în silnicie rachiŭ și vin. Divanul ordonă Ispravnicilor la 6 Octombrie 1807 obligarea țĕranilor după ponturĭ. *(Anexa 2).*

c). Procesul țĕranilor locuitorĭ în mahalaoa de peste gârlă din Tîrgoviște, carĭ vin pe moșia răposatuluĭ Medelnicer Scarlat Hiotu, că fiul acestuia le cere «pontu». Locuitoriĭ sunt obligaţĭ a da *adeturile* pămîntuluĭ, măcar căcĭ

www.dacoromanica.ro

întâmpină că nu pot avea fîn pe moşie, nicĭ lemne din pădure. 1807, Octombrie 27 *(Anexa 3)*.

d). In 9 Noembrie 1807 Divanul opresce tăierea de lemne din pădurĭ şi pescuitul în bălţile după moşiile spitaluluĭ Sf. Panteleimon, de către locuitorĭ, *carĭ nu şed pe însăşĭ moşia mănăstireĭ. (Anexa 4.)*

e). Sub Constantin A. Ipsilante se dete un noŭ nizam cu referinţă la dijma porumbuluĭ. In loc de a se mărgini proprietatea, se iea dijmă de la porumbul semănat pe moşie de locuitorĭ, numaĭ la 10 una baniţă din porumbul ce se făcea, moşieriĭ luaŭ câte 4 baniţe de pogon, orĭ se făcea orĭ nu se făcea porumb. C. Ipsilante înlătură acest abuz şi decide, să se revină la ḑeciuiala după produsul recoltat. Se póte vedea acésta şi din actul din anexă relativ la reclamaţiunea fostuluĭ mare Vornic Radu Golescu, contra locuitorilor de pe moşia luĭ, Tufeanca, carĭ nu se supun a da câte 4 baniţe de pogonul de porumb. In acest act se póte vedea şi abusivele *geremele* ce percepeaŭ agenţiĭ administrativĭ. (*Anexa 5*).

f). Cu referinţă la cruţarea pădurilor, *orĭ cuĭ ar fi*, de către locuitorĭ, dăm în anexe câte-va acte (*Anexa 6 şi 7*). Maĭ întâiŭ observăm că însuşĭ generalul Cuşnicof cere Divanuluĭ, din orînduiala luĭ Prozorovski, să se iea măsurĭ de cruţare a pădurilor. Divanul trămite carte deschisă la tóte isprăvnicatele, cerêndu-le o catagrafie amănunţită a pădurilor din fie-ce judeţ şi ordonând cruţarea lor. (*Anexa 6*).

Pe de o parte comandantul muscal recomandà cruţarea pădurilor şi pe de alta oşteniĭ ruşĭ le devastaŭ ! Divanul e silit să reclame la Engelhard, în 3 Februarie 1810, să fie opriţĭ oşteniĭ ruşĭ de a tăiea păduricea de la Cernica. (*Anexa 8*).

Pentru prima dată aflăm în 1810, Divanul plătind boerilor Creţulescu 647 copacĭ taiaţĭ de pe o moşia lor, în trebuinţa «poduluĭ împĕrătesc de la Fundenĭ» (1).

---

(1) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

La 21 Iulie la 1810 răspunde Vistieruluĭ, că se cuvine a se plăti jăluitorilor Kreţulescĭ câte talerĭ 3 pentru 647 copacĭ tăiaţĭ din pădurea de pe moşia lor, pentru trebuinţa poduluĭ împĕrătesc de la Fundenĭ.

Intre semnăturĭ este şi a luĭ Istrate Kreţulescu. (*Cod. LXVII, nenumerotat.*)

Alt cas de plată a pădurii de la locuitorĭ :

De la întâiul Divan şi Comitet.

Dumnĕ-vóstră Ispravnicilor din sud. Saac, aŭ vĕḑut Divanul arĕtarea ce

www.dacoromanica.ro

g). Locuitorii din satul Radovani se jeluesc, că arendașul moșiei i-a apucat de aŭ plătit tótă dijma moșiei pe doi ani, în cari aŭ fost bejănari din pricina rĕsmeriței. La 28 Noembre, 1810 Engelhard scrie Divanului, să orînduiască cercetare (1).

h). Am amintit și aiurea, că intră în sistemul Muscalilor, de a se erige în protectori ai țĕranului, cu scop de a-l dușmăni cu boerimea și mai mult decât era. La ordinele capilor muscali, în multe rînduri, primul Divan intervine cu óre-care energie în favórea țĕranului. Așa la 21 Maiŭ 1810, adreséză Ispravnicului din Argeș o reprimandă în termeni vii, pentru că întârdia de a face dreptate la nisce locuitori din satul Bărzoiul și Stoenesci din acel județ (2).

i). Din anul 1810, mai aducem în anexe următórele acte:

Raportul primului Divan către Engelhard, în favórea spitalului Panteleimon. Divanul cere; ca să fie opriți locuitorii țĕrani din Chirnogi, de prin alte sate și mai ales Turtucăienii, de a vîna pescele din balta Gréca, fără să plătéscă vamă mŏnăstirei și spitalului (3). Mai dăm cu referință la *pescuitul* bălților de țĕrani, un alt act anterior, din 27 Noembre 1807 (4).

j). La 1 Iulie, 1810, primul Divan intră cu raport la Engelhard în privința procesului țĕranilor din 3 mahalale ale Bucurescilor, așeḑați pe moșia Colentina, cari nu vor să se supună a face clacă familiei Ghica, proprietara Colintinei (5). Primul Divan dă dreptate proprietății (6).

k). Din anul 1811, Ianuarie 30, înregistrăm, mai înainte de tóte, scirea tristă, că țĕranii din Oltenia sufer fómete și că sunt siliți să-și vînḑă vitele cu preț de nimica, ca să aibă cu ce să-și cumpere porumb.

Generalul Șteter scrie primului Divan să aviseze (7).

l). La 30 Maiŭ 1811, întâiul Divan dă hotărîre în procesul dintre Cluce-

---

faceți printr'acéstă anafora de cercetarea pricinei a tăerei pădurei Pitarului Lipănescu, de către locuitorii ot Boldesci și bună este chibzuirea d-vóstră de a plăti numiții locuitori copacii câte 1 leŭ, de care și poruncesce Divanul dumné vóstră, să urmați a face împlinire de la numiții locuitori. — 1811, Maiŭ 2. (*Cod. LXX fila 49*).

Al Ungro-Vlahie Ignatie, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu, Vel Logofĕt.

(1) Cod. LXIII, fila 26 v.

(2) Vedi anexa 10. Vedi și anexele IX și IX bis.

(3) Vedi anexa 11 și 11 bis.

(4) Vedi anexa 11 ter.

(5) Vedi anexa 12 și 13.

(6) Despre acéstă afacere vom mai trata la capitolul edilității.

(7) Cod. LXIII, fila 34 verso.

www.dacoromanica.ro

résa Maria Cantacuzino cu locuitorii de pe moşia sa, Valea Lungă, care nu vor să facă clacă câte 12 ḑile pe an, după pravilicésca condică.

Divanul îi obligă la acéstă clacă (1).

m). In contra cererilor proprietarilor, că ţěranii să lucreze la moşii peste *ponturi*, întîiul Divan îi apěră în câte-va rînduri. Aşa în 30 Martie, 1810, locuitorii din satul Orbésca, judeţul Teleorman, se jăluesc Divanului, că grecul arendaş îi obligă să lucreze peste pont şi că îi maltratéză cu bătaie. Din ordinele lui Engelhardt, Divanul apěră pre ţěrani (2).

n) La 17 Martie, 1811, locuitorii din satul Muerésca-de-sus şi de jos, arată că economul episcopiei Râmnic le-a luat dijmă din vin şi din rachiŭ Lucru ce n'aŭ mai pomenit ei. Primul Divan nu dă dreptate locuitorilor, fiind-că privilegiul cârciumei este al proprietăţei (3).

o). Prin anaforaoa de la 3 Iunie, 1811, a mareluĭ Logofět Constantin Dudescu se stabilesce din noŭ dreptul privilegiat al proprietaruluĭ uneĭ moşiĭ de a ţine cârciumă (4).

p). Acelaşĭ mare Logofět Constantin Dudescu, cu anaforaoa sa de la 17 Iunie, 1811, arată primuluĭ Divan, că n'aŭ dreptate ţěraniĭ după 4 hotare de moşiĭ a mŏnăstireĭ Strehaia, carĭ aŭ reclamat contra egumenuluĭ acesteĭ mŏnăstirĭ, că le strică obiceiurile vechĭ ale pămîntuluĭ, că îĭ apucă să facă clacă îndoită, că âmblă să le iea dijmă peste cale şi obiceiŭ. A urmat judecată la departamentul de patru în Craiova şi ţěraniĭ aŭ perdut judecata. O altă reclamaţiune ţěrănéscă din 2 August 1811, este aceea a locuitorilor de la satul Sloboḑia, asupra medelniceruluĭ Pestenar, că îĭ năpăstuesce peste pond. Generalul Şteter ordonă cercetare, dar tot ţěraniĭ nu aŭ dreptate (5).

q). Une-orĭ ţěraniĭ exasperaţĭ căutaŭ să-şĭ facă înşişĭ dreptate. Aşa în August 1811, locuitorii din Argeş bat pre polcovnicul şi pe cătanele polcovnicieĭ. Divanul rînduesce cercetare, la 20 August 1811, cercetare, care de sigur nu se termină în favórea ţěranilor, măcar că la primul moment polcovnicul este cel arestat (6)

r). Nimic nu este propriŭ a arěta grósnica situaţiune ce rěsboiul făcea sătenilor, ca o carte a Divanuluĭ, de volnicie, din 20 Iulie 1809 şi o altă carte deschisă, din 6 Aprilie 1810, a primuluĭ Divan către Ispravnicĭ. Din cele ce ordonă Divanul se póte vedé cum de gróza autorităţilor admini-

(1) Veḑi anexa 14.
(2) Cod. LXII, fila 4 verso
(3) Veḑi Cod. LXIII, fila 39 verso.
(4) Anexa 15.
(5) Veḑi Cod. LXVIII, fila 1 verso.
(6) Veḑi anexa 16.

www.dacoromanica.ro

strative și de acea a angariilor și a rechisițiilor, s'aŭ risipit sate numeróse. Nu maĭ puțin perceperea dărilor către țéră și modul cum se făcea, pustia satele (1).

s). O carte deschisă a primuluĭ Divan către cele 17 ispravnicate, singura demnă de atențiunea istoriculuĭ, este acea din 14 Aprilie 1810, oprind bătaia, schingiuirea țĕranilor de către zapciĭ. . . . Durere, acea carte e provocată de o poruncă a șefilor muscalĭ!

Iat'o în tótă cuprinderea eĭ:

De la întâiul Divan. Publicație la Ispravniciĭ de la 17 județe.

«Excelența sa general maior i cavaler Engelhard, Viț-president al Divanuluĭ, a trimes predlojenie la Divan, de la 11 ale luneĭ acesteia, cu No. 1.007, coprindĕtóre că prin județe, zapciiĭ și slujitoriĭ bat pre locuitorĭ atâta, în cât unora li se întîmplă și mórte, și Excelența sa pentru acest fel de rele urmărĭ, nicĭ odată însciințare de la Divan nu are și socotesce că nicĭ cinovniciĭ ce sunt rînduițĭ prin județe, nu însciințéză Divanuluĭ și pentru aceea nicĭ Divanul nu face acelor cinovnicĭ nicĭ o pedépsă. Pentru care Divanul strașnic poruncesce d-vóstră, ca de aci înainte zapciiĭ și slujitoriĭ, cum și ver ce alțĭ slujbașĭ, să nu maĭ bată pre locuitorĭ cu acel fel de bătăĭ pricinuitóre de mórte, séŭ de cădere la bólă, ci pre ceĭ nesupușĭ, să-ĭ arate la dumné-vóstră și dumné-vóstră să ĭ certațĭ și să-ĭ pedepsițĭ, după mĕsura vineĭ lor. Iar când nicĭ după acésta nu vor înțelege și se va maĭ întîmpla a se urma la cine-vașĭ acest fel de bătăĭ pricinuitóre de mórte și cădere la bólă, îndată însciințațĭ Divanuluĭ, cu deslușită arĕtare a pricineĭ, ca să dea Divanul pre ceĭ vinovațĭ la judecată după pravilă; asemenea și alțĭ orĭ-care din slujbașiĭ, ce vor fi cu slujbe prin județe și orĭ-cine alțiĭ, de vor urma acest fel de bătăi, precum și tâlharĭ și alțĭ făcĕtorĭ de rele, ce vor călca pre cine-vașĭ și-ĭ vor căsni și îĭ va ucide, să urmațĭ îndată a însciința Divanuluĭ, ca și Divanul să însciințeze Excelențeĭ sale, precum cere, căcĭ de se va face împotrivă urmare cu a nu însciința pentru unele ca acestea, după datorie-vĕ și după poruncă, să scițĭ că vețĭ fi lipsițĭ din isprăvnicie; și de primirea și urmarea acesteĭ poruncĭ să aibă Divanul rĕspunsul dumné-vóstră.»—1810, Aprilie 14 (2).

t). Din anul 1812, vom aduce numaĭ ordinul întâiuluĭ Divan, prin care obligă pre toțĭ locuitoriĭ din Zimnicea, pămîntenĭ și străinĭ colonisațĭ, să se supună a da clacă și cele-l-alte, drepturĭ ale proprietățiĭ, fostuluĭ domn Con-

(1) Vedĭ anexele 17 și 18.
(2) Cod. LXV, fila 27.

www.dacoromanica.ro

stantin Ipsilante. Bulgarii şi Sêrbii staŭ cu deosebire împotrivitorĭ la acésta, maĭ cu sémă când Muscalii eraŭ poruncitorĭ în ţéră.

t). Prin un act din 1810, Ianuarie 14, se rezumă bine tóte datoriile ţĕranuluĭ muntén faţă cu proprietatea. Pentru împrospĕtarea memorieĭ lectoruluĭ analisăm aci acest act:

Divanul ordonă Ispravnicilor de Ialomiţa, Râmnicul-Sărat, să oblige locuitoriĭ de pe moşiile Luciu, (Ialomiţa) Giormănescĭ (Râmnicul-Sărat) la *pontul* cuvenit proprietaruluĭ, dacă nu aŭ vre-un deosebit aşeḑămînt în scris.

12 ḑile într'un an câte 3 de anotimp, dar numaĭ locuitoriĭ casnicĭ, nu şi holteiĭ.

Dijma grîuluĭ, orzuluĭ, meiuluĭ, din 10 una, cărată cu carul luĭ la aria stăpînuluĭ.

Dijma porumbuluĭ, de pogon 4 baniţe, de câte 22 oca grăunţe,

Asemenea dijme din alte semĕnăturĭ din 10 una, afară din grădinile din jurul caselor.

Din stupĭ, de tótă matca 3 banĭ.

De capră, 2 banĭ, atât vara cât şi iarna.

De la stânile de pe moşie, după învoială, orĭ brânză, séŭ banĭ.

De la perdele de oĭ cu fătăciune, de tótă perdéoa câte un miel şi 1 taler.

Pentru rîmătorĭ n'aŭ să dea nimic, dar să nu ĭ bage în pădurile poprite. Ghinda nu póte să o iea locuitoriĭ.

Vin şi rachiŭ vinde numaĭ proprietarul, dar acesta póte da voie cuĭ vrea.

Lemne de foc şi cele trebuincióse la case aŭ dreptul locuitoriĭ să taie fără plată. De vînḑare aŭ drept a tăia plătind *adetul* pămîntuluĭ, fără a stărpi pădurile. Locuitoriĭ de pe alte moşiĭ nu aŭ dreptul la pădurĭ.

Vînatul de pesce în heleştae oprit, dară în bălţĭ aŭ voie, cu ḑeciuială (din 10 pescĭ unul) dat la stăpînul moşieĭ.

u). Ingrijirea întâiuluĭ Divan, ca ţĕraniĭ să semene cât maĭ întinse ogóre, este lesne de înţeles. Ea nu avea în vedere atâta înavuţirea ţĕranuluĭ, cât nevoile de aprovisionare ale oştirilor rusescĭ. Dăm în note nisce acte din 15 Martie şi 8 Aprilie, referitóre la îndemnul ţĕranilor de a face ogóre. In vedere cu acéstă trebuinţă, Divanul amintesce, că «în primăvéră până către sfârşitul luĭ Maiŭ, ţĕraniĭ n'aŭ a fi supĕraţĭ şi traşĭ în judecăţĭ. Divanul cere Ispravnicilor catagrafiĭ de tóte semĕnăturile făcute de ţĕranĭ (1).

*

O tréptă din poporul român nu maĭ puţin năcăjită ca ţĕranul, era aceea a mazîlilor. Nicĭ odată maĭ mult decât în timpul rezboiuluĭ, mazîliĭ nu

(1) Veḑĭ anexele.

www.dacoromanica.ro

fură maĭ puţin stăpânĭ pe persóna şi timpul lor, întrebuinţaţĭ fiind în serviciul oştireĭ, de la un capět la altul al ţěriĭ, fără nicĭ o rînduială, pre când după obiceiŭ eĭ nu eraŭ datorĭ să facă rînd decât la 4 sěptěmânĭ. Pentru ca să scape de beilicurĭ fără numěr, siliţĭ eraŭ mazîliĭ să dea banĭ Ispravnicilor şi oficerilor muscalĭ. In 30 Aprilie 1812 a intervenit o poruncă în favórea mazîlilor din Secuenĭ (1).

*

Trépta din urmă a populaţiuneĭ ţěriĭ, continuă a fi aceea a ţiganilor. Ceĭ domnescĭ ajung prada marilor Vistierĭ Varlaam şi Filipescu, cari-şĭ atribue sălaşe întregĭ din eĭ, sub diferite pretexte. Nu-ĭ vorbă, că întâiul Divan maĭ dăruesce şi pe la alţĭ boerĭ, din ţiganiĭ domnescĭ, ca unor *patrioţĭ*, după slujbele cu carĭ s'aŭ arětat ţěriĭ şi după sloboḑenia ce are oblăduirea de a dona (2).

O inovaţiune constatăm cu referinţă la ţiganiĭ domnescĭ.

După ordinea senatoruluĭ rus se hotărăsce arendarea munceĭ ţiganilor domnescĭ pe suma de 111.833 talerĭ pe an.

Dăm încă în anexă câte-va acte cu referinţă la ţiganĭ (3).

Colonisărĭ de Sêrbĭ şi Bulgarĭ.

Deja anteriormente, sub Alexandru Ipsilante, veniseră în ţéra românéscă un numěr óre-care de Sêrbĭ emigraţĭ din Serbia, în urma revoluţiuneĭ contra dominaţiuniĭ turcescĭ. Alexandru Ipsilante învoise asemenea imigrărĭ. din causă că, precum am věḑut, aspira să iea el coróna Serbilor şi ajutase rěscóla lor contra Turcieĭ.

Imigrările de Sêrbi continuă pe picior mare în timpul ocupaţiuniĭ ţěriĭ de muscalĭ. Curînd se începe şi o imigrare nouă de Bulgarĭ.

Acestora şefiĭ superiorĭ muscalĭ li asigură scutirĭ şi privilegiĭ, de natură a favorisa stabilirea lor în ţéră, ba şi îmulţirea lor spornică. Muscaliĭ îĭ apěră cu energie în contra fisculuĭ românesc şi nouiĭ coloniştĭ prosperă grabnic alăturea cu satele române ruinate, ba de multe orĭ substituindu-

(1) Veḑĭ anexa 23.

(2) Cod. LVII, fila 47.

Intâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valachieĭ, în 13 Ianuarie 1810, hărăzesce «ca unuĭ *patriotis*» πατρηώτης, după slujbele cu carĭ s'aŭ arětat ţěriĭ şi după sloboḑenia ce are oblăduirea, pre Radu fierarul din Bucurescĭ, care ţine femee prin cununie pre o Ilinca ţiganca dumné-luĭ, ca pre un ţigan al stăpânireĭ ţěriĭ acesteia.

(3) Veḑĭ anexele 24, 25 şi 26.

www.dacoromanica.ro

se ţĕranilor românĭ, risipiţĭ de amarul vieţiĭ, de greutatea nesuferită a podveḑilor pentru oştirĭ şi a dărilor, pe care nu le maĭ puteaŭ plăti.

Dăm în anexe o serie de acte relative la aceste colonisărĭ de Sêrbĭ şi Bulgarĭ, ḑişĭ în actele publice Băjenarĭ. In contra lor reclamă până şi mŏnăstirile, pe moşiile cărora se stabilesc, căcĭ în silnicie aceştĭ băjenarĭ Sêrbĭ deschid cârciume, în contra dreptuluĭ proprietăţiĭ (1). Asemenea băjenarĭ veniţĭ din Silistra se aşéḑă pe moşia Lichirescĭ a mŏnăstireĭ Colţeĭ şi daŭ cu *zurba* (iama), în pescele arendaşuluĭ, ba 'l bat şi se folosesc cu de la sine putere de lésa de pesce. Divanul nu póte nimic contra lor, ci se rógă de comandanţiĭ împĕrătescĭ, spunêndu-le că vameşiĭ declară, că de nu vor avea voie să iea vamă de la Sêrbĭ şi Bulgarĭ, nu pot să rĕspundă sferturile vămeĭ. Divanul reclamă generaluluĭ Comino, să dea ordine oficerilor, ce administréză pre Bulgarĭ, de a-ĭ supune la plata vămeĭ (2).

Pe lângă Bulgarĭ se întorc de peste Dunăre şi Românĭ. Aceştia şi eĭ vor să beneficieze de privilegiile acordate băjenarilor. Ceĭ aşeḑaţĭ în judeţul Romanaţĭ nicĭ n'aŭ îngăduit pre slujbaşiĭ Divanuluĭ de Craiova să-ĭ scrie măcar la catagrafie. In judeţul Dolj abia s'aŭ scris vre o câte-va sate. Acum cumpĕrătoriĭ dijmăriturluĭ reclamă contra nesupunereĭ tuturor acestor băjenarĭ de a plăti dijma. Nouă intervenţiune a Divanuluĭ la 29 Noembrie la general Comino (3).

Nicĭ Sêrbiĭ, nicĭ Bulgariĭ aşeḑaţĭ pe proprietăţĭ particulare, nu vor să-şĭ plătéscă dijma pentru pămîntul lucrat şi nu respectă privilegiul proprietăţiĭ la cârciume.—1811, Decembre 4 (4).

*

De modul cum se aplică în Moldova *ponturile* şi cu deosebire în Basarabia, ne dă informaţiune documentul păstrat la Academia română, din 6 Maiŭ 1811. Obligaţiunile ţĕranuluĭ moldovén sunt cu mult maĭ grele decât ale celuĭ muntén.

In aparenţă, tot numaĭ 12 ḑile de clacă i se cer pe an, dar se fixéză anume cantitatea de lucru de făcut pe o ḑi cu plugul şi cu sapa, séŭ cu secerea, ceea ce face că nu în 12 ḑile omul putea să îndeplinéscă porţiunea de lucrare. Negreşit, nu maĭ e obligat ţĕranul moldovén la numĕrul de ḑile de clacă ce pretindea boerimea, să-ĭ impună la începutul domnieĭ luĭ Moruzi, din primiĭ anĭ aĭ secoluluĭ în care suntem, căcĭ căpeteniile rusescĭ nu îngăduiaŭ aşa ceva, din motivele politice deja cunoscute, dar precum

(1) Cod. LXVI, fila 109.
(2) Cod. LXVI, fila 161 v.
(3) Cod. LXVI, fila 165 v.
(4) Cod. LXVI, fila 161 verso. Veḑĭ anexele 27—42.

www.dacoromanica.ro

am ḑis, găsiseră moșieriĭ boerĭ mijlocul de a substitui la numĕrul de ḑile, îndoită și întreită cantitatea de lucru.

Numaĭ în satele de pe marginea ţĕriĭ, situaţiunea ţĕranuluĭ moldovén, era maĭ bună, căcĭ aci, ca să nu emigreze și să se pustieze satele, boerimea s'a vĕḑut silită a reduce pontul la 6 ḑile (1).

CAP. XXVI.

Óste pămînténě. Polcovnic de volintirĭ românĭ. Fapte rele. Pedepse. Desfiinţarea ósteĭ de Muscalĭ.

In 1807, Ţéra românéscă numĕră în ţinutul eĭ, nu numaĭ oștirĭ rusescĭ, ci și pămîntescĭ, aceste adunate, cum arĕtarăm, de C. Ipsilant.

Și pe lângă aceste oștirĭ, Muscaliĭ maĭ organiséză îndată după intrarea lor în ţéră, un *polc* ḑis «negru *husarschi Voloski polc*» compus din arnăuţĭ și din *volintirĭ* românĭ. Prin majorul Pangal, — iarășĭ cum vĕḑurăm—Muscaliĭ adunaseră o cétă de vagabonḑĭ, ca să constituiască un polc elin, menit a revoluţiona Peninsula Balcanică.

Cât avu ţéra de suferit și de la oștirea rusésca și de la aceste diverse corpurĭ de «*volintirĭ*» românĭ, din respectul rechisiţiunilor de tot felul și a grelelor podveḑĭ, nimenĭ nu se îndoesce!

Dar numaĭ de rechisiţiunĭ avea ţéra a se jălui? Numeróse documente ne arată ce fel de purtare avură în ţéră corpurile de volintirĭ.

Divanul e nevoit, în 4 Noembre, 1807, să scrie Polcovniculuĭ Miloradovicĭ despre jăfuirea sĕvîrșită ḑioa naméza mare la târguleţul Câmpul-Mare (Argeș) de o cétă de oștenĭ volintirĭ, în frunte avênd pre căpitanul lor (2).

Divanul constată jafurile și supĕrările făcute locuitorilor de către ambele polcurĭ și cel de sub comanda polcovniculuĭ Miloradovicĭ (Negru Husarski voloski polk) și cel elinesc de sub comanda maioruluĭ Pangal și ordonă Ispravnicilor, să cerceteze, carĭ dintre aceste douĕ trupurĭ de ostașĭ aŭ făcut nevredniciile de jafurĭ și supĕrărĭ locuitorilor? (3).

Un óre-care numĕr din ostașiĭ polculuĭ de husarĭ românĭ eraŭ muscalĭ, carĭ desertaseră altă dată din Rusia. Aceștia obţinênd graţiarea Rusieĭ, se grăbiră a se întórce în Rusia, împreună cu familiile lor. Guvernul muntén le acordă tótă înlesnirea pentru acéstă emigrare (4).

La 11 Noembre 1807, Divanul reclamă de-adreptul la feldmarеșalul Pro-

(1) Veḑĭ anexa.
(2) Veḑĭ anexa.
(3) Veḑĭ anexa.
(4) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

zorovski contra făptuirilor acelor două polcurĭ de volintirĭ şi maĭ ales contra luĭ Husarski voloski polc.

Iată reclamaţiunea energică a Divanuluĭ:

«*Către Prea Inălţatul Feldmarşalul Prinţ Prozorovski.*»

De la principatul Valahieĭ.—Pentru volintiriĭ i arnăuţiĭ şi alţiĭ ce s'aŭ scris între ostaşĭ şi sunt sub comanda dumnė-luĭ cinstituluĭ polcovnic Miloradovicĭ, carĭ se numesc Husarschi voloski polc, aflându-se orĭ trimişĭ saŭ de sineşĭ rĕspîndiţĭ prin satele ţĕriĭ, din aceste maĭ jos numitele judeţe, adecă: Muscel, Dâmboviţa, Argeş, Olt, Teleorman şi Vlaşca, în multe rînduri viind Divanuluĭ însciinţărĭ de pe la acestea isprăvnicaturĭ, pentru jafurile, hrăpirile, hoţiile şi alte felurĭ de supĕrărĭ ce fac necontenit la sĕraciĭ locuitorĭ aĭ ţĕriĭ, încă amestecându-se şi chiar la trebile judeţene, bătônd şi jăfuind şi pre însuşĭ slujbaşiĭ ţĕriĭ, carĭ sunt rînduiţĭ prin judeţe, de la Divan, de la Spătărie şi de la Ispravnicaturĭ, Divanul a-pururea n'a lipsit a le face tóte acestea, arĕtate şi sciute la dumnė-luĭ polcovnicul Miloradovicĭ, ca la un şef al lor, ca orĭ să ĭ facă zapt şi să-ĭ înfrîneze a se părăsi cu totul de aceste netrebnice urmărĭ, séŭ să-ĭ strîngă şi să-ĭ ridice pre toţĭ de acolo, a nu maĭ rĕmâne nicĭ unul în satele judeţelor, îndatorindu-ĭ dumnė-luĭ şi supuindu-ĭ şi fără voia lor a întórce înapoĭ orĭ-ce jafurĭ şi hrăpirĭ vor fi făcut de la verĭ-cine, dar nu numaĭ că de către dumnė-luĭ Polcovnic nicĭ o îndreptare nu vedem a se fi făcut, ci încă, împotrivă, nu cunósce însciinţările Ispravnicilor şi plângerile locuitorilor de rĕutăţile ce pătimesc de la aceĭ volintirĭ; ci fiind-că netrebnice urmările acestora aŭ catandisit la cea maĭ desăvîrşită nesuferire, ne rugăm Inălţimeĭ tale, să se poruncéscă dumnė-luĭ polcovniculuĭ Miloradovicĭ, ca să-ĭ strîngă şi să-ĭ ridice pre toţĭ verĭ câţĭ vor fi pe afară prin tóte satele judeţelor ţĕriĭ, ca cu mijlocul acela ce înţelepciunea Inălţimeĭ Tale va socoti, să contenéscă obştésca pătimire a locuitorilor şi a înşişĭ dregătoriĭ judeţelor.»—1807, Noembre 11 (1).

Câţĭ-va Ispravnicĭ maĭ energicĭ isbutiră să pună mâna pe uniĭ din volintiriĭ jăfuitorĭ locuitorilor. Divanul îĭ trimite în cercetarea şi pedepsirea polcovniculuĭ Miloradovicĭ şi 'ĭ cere să strîngă după afară pre toţĭ volintiriĭ împrăştiaţĭ prin sate după jafurĭ. Aceştia nu se supun la cuvîntul Ispravnicilor şi sar cu armele împotriva agenţilor administraţiuneĭ. Divanul cere polcovniculuĭ Miloradovicĭ să rînduiască de fie-care judeţ câte un căprar, ca prin ajutorul aceluia Ispravniciĭ să prindă pre jăfuitoriĭ oştenĭ şi să-ĭ aducă în judecata Divanuluĭ (2).

(1) Cod. LIV, fila 131.
(2) Veţĭ anexa 4.

www.dacoromanica.ro

După mĕsurile luate de Divan, sunt pedepsiţĭ cu ocna, în Noembre 1807, câţĭ-va din aceştĭ oştenĭ jăfuitorĭ. O sentinţă estra-ordinară dă Divanul în 16 Noembrie 1807, anume: volintiruluĭ Const. Cazacul, după ce l'a condamnat justiţia, Divanul îĭ agravéză pedépsa, ḑicênd-că, nefiind în destul pedepsit cu pedépsa, la care este osîndit la judecată, Divanul hotărăsce să se bată la falangă cu 300 de toiege şi apoĭ cu zapciŭ armăşesc să 'l trimită în surghiun la schitul Cernica, pe 6 lunĭ de ḑile, ca să-şĭ vie în cunoscinţă şi să-şĭ plângă pĕcatele (1).

Multiplele reclamaţiuniĭ ale Divanuluĭ contra releĭ purtărĭ a volintirilor hotărăsc pre Muscalĭ, să desfiinţeze polcul Cerno Husarski Voloski, ca netrebuincios pentru oştire şi pentru ţĕră şi ca cel ce nu póte să fie disciplinat, ca armată regulată. Douĕ acte relative la desfiinţarea acesteĭ cete, de vagabonḑĭ, din 22 Noembre şi 1 Decembre 1807, le menţionăm aci:

Prin actul de la 22 Noembre 1807 Muscaliĭ vestesc Divanuluĭ, că *Cerno Husarski Voloski polc*, este netrebuincios pentru oştire şi că urméză să fie stricat. Decĭ ómenilor din acest polc «Gheneralul dejurna» le-aŭ dat voie să se întórcă la urma lor. Decĭ să fie puşĭ la rînd cu ceĭ l-alţĭ locuitorĭ. Tot cu acéstă ordine sunt opriţĭ oficeriĭ desfiinţatuluĭ polc român de a maĭ purta *fundă la sabiĭ*, ca oficeriĭ rusescĭ, «*nefiind de nimenĭ făcuţĭ oficialĭ.*» (2)

Al doilea document, din 1 Decembre 1807, este de la Divan către Ispravnicĭ carte deschisă, vestind ordinea de sus şi obligându-ĭ să dea pe chezăşiĭ prin sate, pre desfiinţaţiĭ oştenĭ românĭ, la brésla la care aŭ aparţinut, birnicĭ, mazîlĭ, némurĭ. Oficeriĭ să fie şi eĭ neîngăduiţĭ a purta arme, funde la săbiĭ şi la căciulĭ. Divanul adaugă, că pre orĭ care din oştenĭ, orĭ din oficerĭ, îĭ vor simţi Ispravniciĭ făcênd niscareva rĕutăţĭ, «numaĭ decât să-ĭ ridice la închisóre, până nu vor da zapis şi chezăşie, că nu vor maĭ face rĕutăţĭ.» La recidivă să-ĭ prinḑă şi să-ĭ trămiţă legaţĭ la Divan cu examenele faptelor lor.

Se maĭ cere la Ispravnicĭ înscrierea la dajdie a oştenilor desfiinţaţĭ şi trămiterea de catastih de eĭ la visterie (3).

Nu se purta mult maĭ bine oştirea regulată pămînténě, décă e să judecăm după pitacul adresat de Divan către polcovnicul Peiciu, de la 15 Octombre, 1807.

Ḑice acel pitac «Divanul scrie că i-aŭ venit scire de la Ispravniciĭ din Argeş, că uniĭ din ostaşiĭ de sub comanda luĭ, umblă şi se înconjură prin acel judeţ, făcênd supĕrărĭ locuitorilor, cu cererĭ de conace, etc.

(1) Veḑĭ anexa.
(2) Veḑĭ anexa.
(3) Veḑĭ anexa 9.

www.dacoromanica.ro

Pe viitor să nu trămiță prin județe comandantul nicĭ un oștén fără voia și scirea Divanuluĭ (1).

Acéstă hotărîre comunicată prin carte deschisă și la toțĭ Ispravniciĭ de județe, în 26 Octombrie 1807 (2).

Corpul de volintirĭ elin, înșghebat cu multă casnă prin maiorul Pangal, fu desființat și acesta în Decembre 1807. Divanul ordonă uneĭ anumite comisiunĭ desarmarea volintirilor din acest corp, lăsându-se oștenilor numaĭ hainele, «după acésta câțĭ din numițiĭ ostașĭ elinĭ vor fi din pămîntul Moldoveĭ, dându-le răvașe pe a amâna, să-ĭ facĭ teslim la dumné-lor starostiĭ de dincolo (adică din Focșaniĭ Moldoveĭ), spre a-ĭ trimite la urma lor, iar câțĭ vor fi pămîntenĭ de aicĭ, dându le iarășĭ rĕvașe, să-ĭ trimiteți insoțiți cu câte doĭ, treĭ din împĕrătesciĭ ostașĭ, la dumné-lor Ispravniciĭ județelor, de unde sunt aceĭ stricațĭ ostașĭ, ca să-ĭ așeḍe pe fie-care la locul sĕŭ și la orînduiala întru care s'aŭ aflat întâiŭ; iar câțĭ din eĭ nu vor fi nicĭ Moldovenĭ nicĭ pămîntenĭ de aicĭ, să-ĭ trimiteți a se duce pe la locurile lor, de unde aŭ venit» (3).

Dăm în anexă și un alt act referitoriŭ la acest corp de ostașĭ. E un proces înaintea Divanuluĭ, între Evanghelie Maiorul cu Cazangi Bimbașa. Acesta e acuzat, că a primit 1.100 talerĭ ca să servéscă la corpul de ostașĭ elin, împreună cu ómeniĭ sĕĭ, sub comanda Maioruluĭ Pangal și că nu s'a ținut «de simfonie.» Bimbașa pretinse, că a servit cu ómeniĭ sĕĭ, dar nu sub Pangal, ci sub Miloradovicĭ, și nu la Craiova, unde era chiămat, ci la Pitescĭ. Divanul dă dreptate reclamațiuneĭ luĭ Evanghelie (4).

O dată ce husariĭ românĭ și corpul ḍis elin s'aŭ desființat, maĭ rĕmân în ființă, pe lângă cetele Spătărieĭ și ale Agieĭ, potecașiĭ din munțĭ, vînătoriĭ de județe, panduriĭ și un polc de cazacĭ românĭ, care în 1808 sta sub polcovnicul Curtu. In Februarie 1808, Divanul constată, că și cazaciĭ aceștia cutreeră județele fără trébă și că aduc supĕrărĭ locuitorilor (5).

Ca nu cum-va să beneficieze de scutirĭ alțiĭ decât cetele regulate ale Agieĭ și Spătărieĭ, Divanul, la 18 Ianuarie 1808, dă un pitac, prin care ordonă Epistatuluĭ vornicieĭ de politie, să cerceteze în Bucurescĭ, și pre câțĭ va afla scutindu-se de bir și angarale, sub cuvînt că este iamac al luĭ Delibașa, orĭ al luĭ Tufecci-Bașa, orĭ al altor Bulucbașĭ, să se așeḍe la dajdie prin Visterie, lăsându-se numaĭ 4 bulucbașĭ (doĭ aĭ Agieĭ și doĭ aĭ Spătărieĭ) fie-care cu câe 10 ómenĭ, adică cu un efectiv total de 40 ómenĭ (6)

(1) Veḍĭ anexa 10.
(2) Veḍĭ anexa 11.
(3) Veḍĭ anexa 12.
(4) Veḍĭ anexa 13.
(5) Veḍĭ anexa 11.
(6) Veḍĭ anexa 15.

www.dacoromanica.ro

Corpul pandurilor în 1808 este complect reorganizat. El are pe lângă oficerii săĭ şi un medic special (1).

E de observat, că tóte aceste reducerĭ de oştirĭ se fac în numele luĭ Constantin Al. Ipsilante. Muscaliĭ nu vor să iea asupră le nemulţămirea oştenilor suprimaţĭ şi indignarea acelor Românĭ, carĭ maĭ puteaŭ simţi românesce şi nu vedeaŭ cu plăcere desarmarea ţĕriĭ (2).

Pe când oficerilor de maĭ sus li se dădeaŭ acte de liberare cu laudă, la alţĭ treĭ din contră, li se acordă eşirea din óste, ca pedépsă şi *fără atestat la mână* din causă de fapte netrebnice (3).

Maĭ rĕmân pe lângă cetele Agieĭ şi Spătărieĭ şi pe lângă panduri şi câţĭ-va *cazacĭ românĭ*. Maĭ întâiŭ sunt lăsaţĭ în fiinţă 120 de cazacĭ, apoĭ Divanul arĕtând că n'are venituri de unde ţine nicĭ pre aceştia, eĭ sunt reduşĭ la 80, dar la finea anuluĭ 1809, Divanul declară, că nicĭ pre aceştia nu are cu ce să-ĭ ţină. Venitul cămărăşieĭ şi al postelnicieĭ, carĭ tăiaŭ cifra de 2.200 talerĭ pe an, consacrat corpuluĭ de cazacĭ, nu era suficient (4).

Nicĭ între *cazaciĭ* pămîntenĭ şi nicĭ în altă armă pămînténá nu este îngăduit de muscalĭ să se afle vre-un *supus rusesc* (5).

Panduriĭ eraŭ din armata teritorială, óre-cum ca actualiĭ dorobanţĭ cu schimbul. Eĭ maĭ ales serveaŭ pentru potere (6) împreună cu plăeşiĭ şi vînătoriĭ (7).

---

(1) Veḑĭ anexa 16.

(2) Veḑĭ în anexele 17 şi 18 adresele cu carĭ aŭ fost licenţiaţĭ oficeriĭ polcurilor desfiinţate, cum şi atestatele ce li s'aŭ liberat, de serviciĭ, in numele domnitoruluĭ Constanin Ipsilante.

Din actele anexate se póte vedea, că între aceştĭ ofiţerĭ nu eraŭ numaĭ nume pămintene, ci şi străine, ba chiar maĭ mulţĭ eraŭ străinĭ. Din contră, soldaţiĭ, sunt toţĭ Românĭ, judecând după documentele, ce anexăm sub No. 19 şi 20.

(3) Veḑĭ anexa 21.

(4) Veḑĭ anexa 22.

(5) Veḑĭ anexele 23, 24 şi 25.

(6) *De la Divan către Divanul Craioveĭ.*

Fiind-că Panduriĭ ce s'aŭ trimis aicĭ în trecutele ḑile de aicĭ din partea loculuĭ pentru prinderea şi isgonirea hoţilor, ce s'aŭ găsit într'aceste 12 judeţe, carĭ sunt la numĕr, cer a se întórce înapoĭ, spre a şĭ căuta şi eĭ de agonisita hraniĭ caselor lor, şi aŭ cuvînt la cererea ce fac; de aceea scriem cinstituluĭ Divan, ca numaĭ decât prin scirea *Excelenţeĭ sale gheneralul Isaief* să trimiţă aicĭ pre alţiĭ în locul lor, ca să li se dea drumul acestor de aicĭ, şi să-şĭ facă şi aceĭ rîndul la curgĕtórea trebuinţă ce s'aŭ ḑis maĭ sus.—1808, Iulie 21.

(7) S'aŭ făcut 9 poruncĭ legate la vătaşiĭ plaiurilor din sud. Saac, Pra-

www.dacoromanica.ro

Când Ruşiĭ şi oştirea ţĕreĭ fac expediţiunea la Craiova, de care am vorbit maĭ sus, Generalul Isaief chiamă în oştirea sa pre maĭ mulţĭ din ostaşiĭ desfiinţatuluĭ corp de husarĭ românĭ, altă dată comandaţĭ de Polcovn. Miloradovicĭ şi din corpul elin al Maioruluĭ Pangal, cum şi din Arnăuţĭ şi Harvaţĭ (1).

Óstea pămînténá rĕmasă, pe tótă ḑioa Muscaliĭ o reduc, o slăbesc, o lasă maĭ mult numaĭ pentru potere, pentru siguranţa publică. Din cazacĭ se trămit pe la casele lor, în 1810 Februarie, maĭ mulţĭ oştenĭ. Pre uniĭ îĭ desfiinţéză din causa prădăciunilor comise.

Totuşĭ Spătăria continuă de a esiste, şi în 28 Ianuarie, 1810, ea reorganizéză *polcovniciile* şi căpităniile de prin judeţe. Prin cărţile de numirca acestora, li se amintesce drepturile şi obligaţiunile lor (2).

Nicĭ panduriĭ nu se purtaŭ cu toţiĭ în mod exemplar. Luând pildă de la soldaţiĭ muscalĭ, uniĭ din eĭ se purtaŭ rĕŭ prin judeţe. La 19 Decembre, 1810, doĭ pandurĭ, Ion Olténu şi Ion Balaban, sunt condamnaţĭ la spînzurătóre prin hotărîrea maĭ mareluĭ comandant rus. Execuţiunea se făcu la Craiova (3).

*

Un moment se păru că iar se va reînfiinţa oştirea românéscă. Venind la vice-preşedenţia Divanuluĭ muntenesc Const. Ghica şi Muscaliĭ fiind aprópe de ḑioa când pricepeaŭ că vor avea a evacua ţĕrile române, se decise a se chiăma oştire nouă românéscă, maĭ ales de pandurĭ.

La 15 Iulie 1812, primul Divan chiamă ţéra să dea oştenĭ, prin următorul manifest:

De la întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ.

«Catanele acestea ce vi se cer sunt trebuincióse pentru chiar paza ţĕriĭ

hova, Dâmboviţa, Muscel şi Argeş, ca să sară cu plăiaşiĭ, i cu vînătoriĭ, împreunându-se cu Bim-başa Nicola Bitolean, ce s'aŭ trimis într'adins de aicĭ, cu Neferiĭ i cu potera Spătărieĭ, ca să prinḑă să isgonéscă, pre hoţiĭ ce s'aŭ ivit în partea loculuĭ, orĭ-ce fel de hoţĭ va fi să dea într'înşiĭ să-ĭ omóre. şi cu orĭ-ce mijloc vor putea să-ĭ desrădăcineze de acolo.—1807, Aug. 8,

(1) Douĕ pitace ce s'aŭ făcut, unul la Spătărie şi altul la Agie, cu acéstă coprindere, că pentru ostaşĭ aĭ rĕposatuluĭ Polcovnic Miloradovicĭ, şi aĭ Maioruluĭ Pangal, cum şi Arnăuţiĭ, i Harvaţiĭ, să arĕte Divanuluĭ cu fóie, câţĭ anume sunt şi unde le sunt gazdele? atât pentru ceĭ ce vor voi să mérgă la Craiova, a sluji la Excelenţa Sa General Isaieĭ, ca să le dea léfă, cât şi pentru ceĭ ce nu vor voi. *(Cod. LIV, fila 306 verso).*

(2) Veḑĭ anexa 26.

(3) Veḑĭ Cod. LXIII, fila 25 v.

www.dacoromanica.ro

și a avereĭ vóstre și nu aŭ a se lua cu *sórtă*, ci după chiar alegerea ce veţĭ face înși-vă voĭ, precum și vre-o cheltuială nu aveţĭ a face cu dînșiĭ, fără de numaĭ merinde să le daţĭ la drum, până vor veni aicĭ și apoĭ aicĭ li se va da tóte cele trebuincióse; asemenea și paza slujba lor nu are a fi afară din hotarele ţĕriĭ. Drept aceea dar, ca pentru nisce trebuincioșĭ ce sunt, pentru binele tuturor de obște, sunteţĭ datorĭ și voi a da aceste catane, cărora aicĭ aŭ a li se da tóte cele trebuincióse, însă arme, haine, léfă, încălţăminte și de mâncare.»—1812, Iulie 15 (1).

Constantin Ghica, vice-president, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Const. Varlaam.

Se vede că acéstă reînfiinţare de óste română nu conveni Muscalilor, căcĭ câte-va ḑile după acest manifest, se revócă ordinea anterióră, din porunca celor maĭ marĭ (2).

Deja arĕtaseră Muscaliĭ repugnanţa lor, pentru oștirea românéscă, când la 1812, din ordinul luĭ Ciciacoff se desarméză și Arnăuţiĭ, cu următorul pitac al Divanuluĭ:

La Vel Spătar și la Aga.

«Din porunca celuĭ mare comandir al armieĭ Dunăreĭ, Domnul admiral i cavaler Ciciacoff, scrisă de la 15 ale acesteĭ lunĭ, sub No. 373, poruncitóre, ca toţĭ Arnăuţiĭ ce pórtă cuţite și arme, să se popréscă, de a nu fi sloboḑĭ să le pórte de acum înainte, nicĭ de cum pe lângă dînșiĭ, séŭ alte arme, căcĭ la dimpotrivă urmând va lua pedépsă. De aceea se poruncesce dumitale, ca să publicarisescĭ în tot semtul dumitale, că de acum înainte nu sunt sloboḑĭ Arnăuţiĭ a maĭ purta cuţite séŭ arme, căcĭ pe orĭ-care îl va găsi și 'l va dovedi, acela să scie că va fi păgubaș de arme și se va și pedepsi.»

Mitropolitul, C. Ghica viţ-prezident, Barbu Văcărescu, Constantin Varlaam, Const. Samurcaș.—1812, Iunie 18 (3).

Ne maĭ rĕmâne să aducem un document din care se vede, că oștirea românéscă, până la a eĭ desfiinţare, a luat parte activă în rĕsboiŭ. In Martie 1811, Divanul arată luĭ Șteter, că ostașiĭ pămîntenĭ s'aŭ bătut în 1807 la sa-

(1) Cod. LXIV, fila 89 verso.

(2) Comitetul Isaac Ralet, Barbu Văcărescu și Samurcaș daŭ o ordine de zi pe óstea pămînténă. Catanele ce se cerea de ţéră, din *porunca celor maĭ marĭ, aŭ rĕmas* a nu se face. «De aceea dar, mergeţĭ înapoĭ pe la casele vóstre, de vĕ căutaţĭ de hrana și agoniséla vieţeĭ.»—1812, Iulie 24. *(Cod. LXIV fila 94 verso.)*

(3) Cod. LXV, fila 169.

www.dacoromanica.ro

tul Măgura (Vlașca) și că între eĭ fiind și Gheorghe Bimbașa, «după ce aŭ arĕtat destulă vitejie în acel rĕsboiŭ s'aŭ și omorît și rĕmâindu-ĭ femeea vĕduvă și însărcinată cu copiĭ.» C. Ipsilant îĭ făcuse o pensiune viageră de 40 taleri pe lună. Acéstă pensiune nu s'a maĭ dat vĕduveĭ după plecarea din ţĕră a luĭ Vodă. Divanul cere să i se continue (1).

CAP. XXVII.

Oștirea rusésică.—Rechisiţiunĭ.

N'avem a ne ocupa de oștirea rusésică decât pentru a constata odată maĭ mult nepomenitele greutăţĭ ce aŭ apĕsat prin ocupaţiunea ţĕrilor de ea. Dăm în anexe o serie de acte cu referinţă la rechisiţiunĭ de tot felul, în folosul ósteĭ rusescĭ. Aci vom releva numaĭ câte-va din dările și abusurile la care invasiunea rusésică dădu loc.

a). Indoiala multor birurĭ, ca oeritul, vinăriciul, etc. De aceste am vorbit la cap. dărilor.

b). Adăogirea de dărĭ nouŏ orĭ reînnoite, ca apaltul cărţilor, al tabaculuĭ etc.

c). Confiscarea havaeturilor boeriilor curţiĭ gospod. în folosinţa întreţineriĭ oștireĭ rusescĭ.

d). Venitul ocnelor și al vămilor, venituri ale Domnieĭ, se concentréză la visterie pentru trebuinţa armateĭ rusescĭ.

e). O dare extraordinară de 500.000 leĭ impusă în 1810, rușfetuluĭ neguţătorilor (2).

(1) Vedĭ anexa 28.

(2) La 18 Maiŭ 1810 Divanul scrie Serdaruluĭ Dimitrie Polizu, Serdaruluĭ Nicola, Serdaruluĭ Dinu, Medelniceruluĭ Arbut și Starosteĭ de neguţătorĭ: ca să chibzuiască aceĭ taleri 500.000 ce s'a făcut orînduială, a da rufeturile neguţătorescĭ, câte cât se cuvine a da fie-care rufet, după starea sa? să analogisésică spre a se împlini aceștĭ taleri 500.000 și să arĕte Divanuluĭ.»

De la întâiul Divan.

Dumné-ta staroste za neguţătorĭ adunând la un loc pe dumné-lor neguţătoriĭ ceĭ maĭ fruntașĭ din tóte rufeturile câte sunt însemnate în alăturata fóie, ce ţi se trimete, să puĭ sa să se citésică într'audul tuturor acéstă osebită alăturată copie de predlojenie a Excelenţeĭ sale senatoruluĭ și prezidentuluĭ Divanurilor, ca să înţelégă cu deplină deslușire cuvîntul pentru ce și trebuinţa pentru care urméză a se face și din partea lor acéstă sinistora spre óre-care ajutor la întîmpinarea celor trebuincióse ale prea puternicilor împĕrătescĭ oștirĭ, cuvîntul adecă pentru căcĭ nebiruitele oștirĭ

www.dacoromanica.ro

f). Aruncarea noueĭ dărĭ extra-ordinare pe cler şi mănăstirĭ în ajutorul cumpărăreĭ de *zaherele* pentru óstea rusescă (1).

---

ale prea puterniceĭ împărăţieĭ sale mărirĭ, revĕrsându-se aicĭ într'acéstă ţară pentru scăparea şi mântuirea lor de obşte (care în faptă am cunoscut'o şi de acum înainte, nădăjduim cea de ctitor ocrotire şi isbăvire a acesteĭ ţĕrĭ) de către toţĭ, iarăşĭ li se cuvine mulţămită înfiinţată, ca unele ce şi casele şi familiile şi averea fie-căruia aŭ ocrotit'o şi aŭ păzit'o întru a lor întregime, şi precum pentru cele-l-alte trepte dintre toţĭ locuitoriĭ ţĕreĭ şi aŭ părăsit parte din averea lor spre mulţămirea acestor prea puternice oştirĭ, asemenea şi partea neguţătorescă care maĭ cu adaos s'aŭ folosit din acoperămîntul nebiruitelor arme ale lor este datóre după tot cuvîntul drept a da acéstă dată, numaĭ acest ajutor de banĭ, ce se cuprinde în maĭ sus numita predlojenie la trebuinţa pentru care vistieria ţĕriĭ se află în mare lipsă şi neajungere ca să întîmpine datoria cu care este însarcinată şi neapăratele cheltueliĭ ce necontenit se fac în trebuinţele împĕrătescilor oştirĭ şi la aceea are mare mare trebuinţă de un acest fel de ajutor, al căruia ajutor suma de banĭ ce se cuprinde în maĭ sus numita predlojenie, însuşĭ neguţătoriĭ aŭ a o împărţi după analoghie, asupra tuturor rufeturilor, ce se vĕd însemnate în alăturata fóie şi apoĭ suma ce se va analoghisi pe fie-care rufet, aceea se va cislui pe acel rufet de către starostea şi proestoşiĭ sĕĭ, după starea şi puterea fie-căruia- ţiind numitul staroste şi proestoşiĭ fie-căruia rufet, condică de cisla ce vor face şi însemnând într'însa baniĭ ce vor strînge, la a cărora împlinire nu are a se amesteca nicĭ zapciŭ al Divanuluĭ, nicĭ vre-un alt dregător al pămîntuluĭ, ci atât cisla cât şi împlinirea lor are a se face de către înseşĭ neguţătoriĭ, după mijlocul ce se arată maĭ sus şi nu numaĭ de la neguţătoriĭ ceĭ de aicĭ din politia Bucurescilor stătătorĭ, ci şi de la toţĭ neguţătoriĭ câţĭ se vor fi aflând prin tóte oraşele ţĕreĭ, de la toţĭ aceştia împreună are a se împlini acéstă sumă a banilor de talerĭ 548.000.

Drept aceea, după ce se va citi numita copie de predlojenie în auḑul tuturor, precum s'a ḑis maĭ sus, să aibă Divanul şi rĕspuns în scris, că aŭ auḑit şi aŭ înţeles cuprinderea predlojenieĭ, după care rămâne a se face şi ceruta urmare.—1810, Maiŭ 29. *(Cod. LXV, fila 39.)*

(1) Pitac la părintele Metropolit ca fără de zăbavă să trimĕţă la Divan şi cusurul banilor preoţilor ce aŭ rĕmas a se maĭ da, fiind trebuincioşĭ la cumpĕratul zaherelelor de hrana oştirilor împĕrătescĭ, ca să nu se întîmple vre-o smintélă séŭ cusur asupra acesteĭ delicate madea.—1807, Noembre 7.. *(Cod. LIV, fila 127.)*

Pitac către prea sfinţia sa părintele Mitropolit, şi către iubitoriĭ de Dumneḑeŭ Episcopĭ, ca să trimĕţă talerĭ 35.000 preoţiĭ din tótă ţéra pentru zaherea.

De la Divan.—Prea sfinţia ta părinte Mitropolite şi sfinţiilor vóstre iubitorilor de Dumneḑeŭ, Episcopĭ, sciut vĕ este chibzuirea ce s'a făcut de către Divan, faţă fiind şi Sfinţia Ta, şi sfinţiilor vóstre, pentru talerĭ 35.000,

www.dacoromanica.ro

g). Rechiziţionarea de brutarĭ, măcelarĭ şi chiar de băcanĭ, carĭ fiind duşĭ la tabăra (ordie) rusescă, Bucurescĭĭ suferiră de lipsa lor.

h). Abusurile «*podracicilor*» adică ale furnisorilor armateĭ, înţeleşĭ cu administraţiunea română judeţénă şi cu ofiţeriĭ muscallĭ de prin judeţe, sunt gróznice. Maĭ ales cât privesce rechisiţiunea de *care*. In sate nu maĭ rĕmânea *car* şi maĭ adese-orĭ bieţiĭ ţĕranĭ nu se maĭ întorceaŭ—când se întorceaŭ—decât cu mânele góle, fără car şi fără boĭ. Numaĭ ţĕranul care îşĭ rĕscumpĕra *carul* de la podracicĭ şi de la administratorĭ, rĕmânea neluat din sat.

Locuitoriĭ din judeţul Teleorman sunt pedepsiţĭ la 1810, Ianuarie 20, sub cuvînt că aŭ acuzat pre ispravnic, că a luat câte 70 talerĭ de om ca să nu-l iea cu carul spre a fi trimes în rechiziţie la Focşanĭ, ceea ce ţĕraniĭ consătenĭ ar fi tăgăduit la cercetarea trămisă de Divan la faţa loculuĭ (1).

Multe ordine s'aŭ dat pentru îndreptarea acestuĭ abuz, dar zadarnice încercărĭ.

La 1810, Martie 2, întêiul Divan oferă luĭ Bagration 1.000 de care mocănescĭ cu caĭ pentru o lună de ḑile (2).

---

ce cu sfat de obşte s'a găsit cu cale să rĕspunḑă preoţiĭ din tótă ţéra, pentru cumpĕrătórea zaherelĭĭ, cu care banĭ v'aţĭ însărcinat, atât prea Sfinţia Ta, cât şi prea sfinţia lor părinţiĭ episcopĭ, a rĕspunde spre a se da în neapărată trebuinţa zahereleĭ ce se cere, pentru care trebuinţă fiind-că şi orînduitul cumpĕrător de zaherea face cerere de banĭ în tóte ḑilele de la Divan, spre a se cumpĕra zaherea, ne maĭ putêndu-se iconomisi acéstă cumparătóre cu din împrumuturĭ de banĭ, cum nicĭ Visteria neavênd stare de a proftacsi acéstă mare trebuinţă, de aceea Divanul poftesce pe prea Sfinţia Ta şi pe prea sfinţia vóstră părinţilor Episcopĭ, ca fără de zăbavă, să trimeteţĭ aci, maĭ sus numita sumă de banĭ, de talerĭ de treĭ-ḑecĭ şi cincĭ de miĭ aĭ preoţilor, spre a se da pentru cumpĕrătórea de zaherea ce este trebuinciósă pentru hrana împĕrătescilor oştirĭ. — 1807, Octombre 3. *(Cod. LIV, fila 92.)*

Manolache Creţulescu Ban, Ştefan Văcărescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Antonie Ilatman.

(1) Cod. LXI, fila 51.

(2) La 2 Martie, 1810, întêiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ, din pricina vĕḑuteĭ şi prea prósteĭ stărĭ întru care a ajuns (ţéra) precum este sciută şi Strălucireĭ Tale, dar cu tóte acestea şi cu tótă adînca slăbiciune a ţĕreĭ, fiind-că vedem marea şi neapĕrata trebuinţă care o aŭ într'acéstă vreme prea puternicile împerătescĭ oştirĭ asupra mişcăreĭ şi pornireĭ lor, neavênd care în destule spre a se putea întîmpina şi a se împlini acéstă delicată trebuinţă; de aceea lăsând de o parte tóte discoliile ce sunt vĕḑute din simţitórea slăbiciune şi puind înainte-ne datoria ce avem, îndrăsnim a făgădui şi a da 1.000 care mocănescĭ cu caĭ pentru o lună de ḑile spre împlinirea mişcăreĭ şi împlinirea celor trebuincióse întru acésta a prea puternicilor împĕrătescĭ oştirĭ, de care şi nu lipsim a arĕta strălu-

www.dacoromanica.ro

i). Pădurile mănăstirescĭ şi după moşiĭ particulare se brăcuesc, se taie deavalma de Muscalĭ. Le trebue lemne de ars, lemne de podurĭ pre ape şi pe Dunăre... Nicĭ Dumbrăvile micĭ nu se maĭ respectaŭ, cu tóte ordinile Divanuluĭ (1).

---

cireĭ tale, rugându-ne a fi bine primite acestea din partea ticălóseĭ ţĕrĭ.»— 1810, Martie 2 *(Cod. LXI, fila 62 verso.)*

Maĭ iată un document, ceva anterior.

Documentul este lacunar. Din cât a rĕmas în condică se vede, că a fost motivat de o notă a întâiuluĭ comandir al armieĭ rusescĭ Cnéz Bagration. Acesta a însciinţat pre Divan: «că nu puţină sumă de cară, din cele ce se strîngea pentru trebuinţa oştirilor să lasă locuitorilor, luându-le banĭ, ceĭ orînduiţĭ asupra facereĭ şi strîngereĭ lor. Divanul straşnic poruncesce d-vóstră, *Ispravnicilor* că de acum înainte fie-care să şĭ iea cele maĭ întregĭ şi straşnice mĕsurĭ, ca acéstă dare de banĭ a se sloboḑi carele încă loc nu va maĭ avea. De va urma cine-va şi împotrivă şi se va descoperi, orĭ înşi-vĕ d-vóstră, saŭ zapciul d-vóstră, atuncĭ cu hotărîre să scie, că nu numaĭ ceea ce va lua, va rĕspunde îndoit şi va fi osîndit şi sub straşnică pedépsă, ce şi în tótă viaţa luĭ, în slujbă şi chivernisélă nu va maĭ fi orînduit. Deosebit de acésta, Strălucirea sa a făcut arĕtare Divanuluĭ, că a dat poruncĭ la tótă armia, ca singur din sine, ostaşiĭ care să nu maĭ iea, avênd pentru acésta straşnică poprélă, iar când vor avé trebuinţă să facă cerere de la d-vóstră după orînduială, plătind de tóte carele, ce vor lua ostaşiĭ orînduitul progon, de tot boul şi calul, de ceas po parale 5. Iar când d-vóstră veţĭ vedea vre-o catacrisis la acésta din partea comănḑilor ostăşescĭ, atuncĭ să faceţĭ arĕtare năcealniculuĭ de corpos séŭ *de otread* sub comanda căruia se va întîmpla acest rĕŭ, ca să se facă celor năpăstuiţĭ îndestulare. Iar de nu li se va face vre-o îndestulare, atuncĭ să însciinţaţĭ Divanuluĭ, ca şi Divanul prin mijlocirea presidentuluĭ să facă arĕtare Strălucireĭ sale maĭ marele comandir al armieĭ; ci dar pentru tóte urmând întocmaĭ, după cum maĭ sus vi se arată, să faceţĭ acésta sciut şi cunoscut la toţĭ, de obşte spre a se păzi întocmaĭ.—1810, Februarie 1 *(Cod. LXV, fila 5.)*

(1) *Porunca ce aŭ dat Divanul la arĕtarea părintelui Episcop Buzĕŭ, pentru nisce oprituri de păduri că i-se taie pentru trebuinţa cfartirurilor ostăşescĭ.*

De la Divan.—Dumné-vóstră boerilor Ispravnicĭ ot sud. Buzeŭ, veţĭ vedea arĕtarea ce face printr'acésta iubitorul de Dumneḑeŭ Sfinţia Sa Părintele Episcopul Buzĕuluĭ, pentru care mirare avem, cum şi în ce chip îngăduiţĭ d-vóstră şi suferiţĭ a se tăia, şi a se sfărma acest fel de oprituri de pădurĭ carĭ sunt Dumbrăvĭ micĭ, păzite şi înălţate de stăpâniĭ moşiilor cu multă strădanie şi cheltuială, în vreme ce trebuinţele cfartirurilor ostăşescĭ se pot împlini din locurĭ unde sunt pădurĭ marĭ, merie şi slobode neoprite, şi, şi într'acelea nu sunt sloboḑĭ locuitoriĭ a tăia copaciĭ din rădăcină, ca să-ĭ stârpéscă cu totul, ci numaĭ din ceĭ căḑuţĭ, cum şi din ceĭ necăḑuţĭ,

www.dacoromanica.ro

k). Nevoile de îndestulare a oştireĭ rusescĭ aduc prohibiţiunea esportuluĭ de cereale, ba şi de vite, maĭ ales de caĭ. Acésta sărăcesce pre moşieriĭ şi aduc, cum arĕtarăm, perderĭ la venitul vămilor.

Ceva maĭ grav în Februarie 1810, Bagration nu maĭ permite agricultorilor să vîndă produsele lor, nicĭ chiar la cumpĕrătoriĭ din ţéră alţiĭ decât la *podracicĭ*. Va să ḑică agricultorul era dat la discreţiunea acelor podracicĭ (1).

---

să taie dărămătură şi să aducă spre împlinirea trebuinţelor ce sunt; drept aceea Divanul poruncesce, ca de acum înainte să daţĭ straşnice poruncĭ, atât zapciilor, cât şi de obşte tuturor locuitorilor, să nu se maĭ îndrăsnéscă a maĭ intra şi a maĭ sfărăma aceste Dumbrăvĭ ale sfinteĭ Episcopiĭ şi dumné-vóstră să îngrijiţĭ a se împlini trebuinţa cfartirurilor ostăşescĭ, cu din pădurĭ slobode cu urmare cum am ḑis maĭ sus.—1807, Decembre 5. (*Cod. LIV, fila 190*).

(1) Cod. LXV, fila 5 verso.

Intâiul Divan către Ispravniciĭ de judeţe.

Din ordinul luĭ Bagration ordonă să nu fie învoit nimenĭ a cumpĕra un bob zaherea din ţéră, afară de ceĭ anume însărcinaţĭ, sub pedépsă de la Divan. Se publică încă la toţĭ arendaşiĭ şi moşieriĭ, carĭ vor fi primit arvună pe zaherea de la ovreĭ, carĭ a aflat Divanul că îmblă prin ţéră, să li se restitue, că nu aŭ voie evreiĭ aceia să cumpere zaherea.—1810, Februarie 2 saŭ 3.

Intâiul Divan la 18 Martie 1810, trimite copie la 12 judeţe dupĕ predlojenia vice-presidentuluĭ Divanuluĭ general-major Engelhard, că cu străşnicia cu care se pedepsesc locuitoriĭ aceia ce îndrăsnesc de duc neprietinilor sare şi altele, nu contenesc nicĭ până acum de la o asemenea urmare. Să se publicuiască în tótă ţéra Knejieĭ acesteia, că de acum înainte, cine va fi prins în asemenea faptă, fără deosebire, ducênd rare-orĭ alt-ceva şi avênd întîlnire cu dînşiĭ (Turciĭ), să scie că unul ca acela va fi spînzurat. (*Cod. LXV, fila 17*).

De la întâiul Divan publicaţie dupĕ porunca grafuluĭ Kaminski, marele comandir al armateĭ: «ca nimenea nicĭ din locuitorĭ, nicĭ din neguţitorĭ séŭ verĭ-cine alţiĭ, să nu maĭ îndrăsnésca nicĭ într'un chip a duce, séŭ a aduce orĭ-ce fel de mărfurĭ din ţéra turcéscă pe ascuns, căcĭ de se va îndrăsni cine vaşĭ, atuncĭ nu numaĭ că marfa aceea i se va lua pe séma hasnaleĭ împĕrătescĭ, dar şi chiar, aceia ce vor fi îndrăsnitorĭ şi urmĕtorĭ împotriva pravilelor, se vor da sub straşnică pedépsă ostăşéscă..., iar de se va prinde séŭ se va dovedi cine-va împotrivă urmând, nu numaĭ că tótă acea marfă se va lua pe séma împĕrătéscă şi îşĭ va lua şi pedépsa aceea ce este hotărîtă.—1810, Martie 25. (*Cod. LXV, fila 19*).

Către generalul Engelhardt.

Cu acésta facem arĕtare Exc. Tale de la Divan, aŭ jăluit 4 neguţitorĭ

www.dacoromanica.ro

l). Ocnele, puțurile cu păcură eraŭ jăfuite de Muscalĭ, sub pretext de a servi îndestulăreĭ oștireĭ, dar pe sub mână, podraciciĭ înțeleșĭ cu șefiĭ Muscalĭ și cu dintre Ispravniciĭ de județe, vindeaŭ ca ale lor asemenea produse.

m). Toțĭ boeriĭ și negețitoriĭ carĭ displăceaŭ Muscalilor pentru un motiv orĭ altul, eraŭ considerațĭ ca *spionĭ* și ca atarĭ urmărițĭ, sărăcițĭ, pedepsițĭ, aruncațĭ în temnițe orĭ surghiunițĭ pe la moșiile lor orĭ pe la mŏnăstirĭ (1).

Maĭ mulțĭ comercianțĭ francesĭ suferiră asemenea prigonirĭ (2).

Maĭ eraŭ prigoniți mulțĭ și sub cuvînt că pe vremea când Turciĭ eraŭ în Bucurescĭ, ar fi fost împreună cu eĭ jăfuitoriĭ țĕriĭ (3).

---

de aicĭ, cum că împreună cu marfa ce aŭ adus Dinu Brașovénu, adică smólă, pînză și frînghie pentru trebuința poduluĭ, ce se face pe apa Dunăriĭ, aŭ venit nisce marfă a lor și s'aŭ *confiscuit* la cinstita poliție, care marfă a lor aŭ arĕtat Divanuluĭ, că în adevĕr aŭ avut'o cumpĕrată maĭ înainte de a se deschide rĕsboiuluĭ între imperiul Rosieĭ cu Austria. Divanul intervine, să poruncéscă Engelhardt la poliție să se slobódă marfa.— 15 Septembrie 1809. (*Cod. LXI, fila 36 verso*).

(1) *Intăiul Divan către dumné-lor Ispravniciĭ de Prahova.*

Pitacul din 20 Octombre 1809, prin care li se spune că făcêndu se arĕtare Excelențeĭ Sale gheneral maior Engelhardt, vice prezident al Divanuluĭ pentru acel Niță Ion Stoica Savianu ce s'a prins în prepunere de spion, cum că nu are părinți, nicĭ cunoscuțĭ acolo în Ploescĭ, după cumațĭ însciințat dumné-vóstră Divanuluĭ, ne veni acum de isnóvă predlojanie pentru dînsul de la Iașĭ; după care vi se trimete copie și orînduesce Divanul . . . . . ca prin marifetul dumné-vóstră, să facă în grabă cercetarea ce se poruncesce, adică de sunt adevĕrate arĕtările luĭ, carĭ se coprind atât în copia predlojanieĭ cea de acum, cât și în poruncile de înainte ce s'a scris dumné-vóstră maĭ înainte și poruncesce Divanul dumné-vóstră să dațĭ orînduituluĭ Mum-bașir ajutor și să îngrijiți a se face acea cercetare în grabă, cu scumpĕtate și cu întregime.—1809, August 2. (*Cod. LVIII, fila 16 verso.*)

(2) La 11 Iulie 1809, s'aŭ făcut poruncĭ la 17 județe și la Craiova, la spătar și la agie, pentru un frances anume Lenoir, ce s'a isgonit de la Iașĭ în Transilvania, să se caute în tóte părțile și găsindu-se, să se trimĕță la Bucurescĭ, ca de aci să se trimită la Excelența Sa Senatorul. (*Cod. LVI, fila 74 verso.*)

(3) *De la întâiul Divan și Comitet.*

Cinstite dumné-ta frate spătare, fiind-că Tache bimbașa se află trimes de către Excelența sa general vice-prezident al Divanuluĭ, în cercetare și în judecată la departamentul pușcărieĭ pentru relele luĭ urmărĭ ce a metahirisit când se afla cu Turciĭ aicĭ în Bucurescĭ; Divanul scrie dumi-tale,

www.dacoromanica.ro

Nenorociţĭ negutătorĭ turcĭ brăilenĭ, fură aruncaţĭ în temniţă, fiind-că nu aveaŭ chezaşĭ, că se vor purta cu credinţă (1).

n). Inchiderea fruntariilor de la Dunăre şi cât-va timp al celor despre Austria, are de consecinţe nu numaĭ stagnarea şi ruinarea comerciuluĭ, dar şi mulţime de pedepse grele infligate la Românĭ, ţĕranĭ orĭ negutătorĭ, prinşĭ orĭ bănuiţĭ că aŭ comunicat cu *vrăjmaşul*, orĭ că a trecut la el marfă oprită, séŭ că a importat marfă din acele părţĭ.

Miloşevicĭ ordonă să fie spînzurat Nicolae Dumitru, ce a vîndut zaherea în ţéra turcéscă şi orĭ-care din locuitorĭ se va dovedi cu aşa faptă.—1810, Decembre 20 (2).

o). O gravă consecinţă pentru ţéră este obligaţiunea în care se vede adusă Visteria, a lua banĭ cu împrumut, cu dobânzĭ fabulóse. Aşa în Noembre 1809 se împrumută cu 75.000 talerĭ de la «*slăvitul Dragoman Manuc*» plătind procente câte $7^1/_2$ leĭ la 500 *pe lună*.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Fiind-că Luminatul Cnéz Pangration întâiul comandir al oştirilor, aŭ făcut arĕtare şi aŭ dat poruncă pentru orînduiala şi cererea ce era, să trimiţă din ţéră o sumă mare din care, să ridice proviantul din magasiile Mol-

---

ca îndată după primirea acestuĭ pitac, să puĭ ca să se facă publicaţiĭ în tótă cuprinderea în audul tuturor de obşce, că orĭ-cine va fi cercat de către acest Tache vre-un rĕŭ, adică niscare-va hrăpiturĭ, jafurĭ, nevoĭ şi necazurĭ, după pîrîciunea luĭ, séŭ orĭ cine îl va fi sciind că s'a arĕtat vîndĕtor şi aharistos asupra locuitorilor şi a ţĕreĭ acesteia cu pîrîciunĭ la vrăjmaşĭ, la Turciĭ când se aflaŭ aicĭ şi dumné-luĭ în slujba lor şi cu un cuvînt orĭ-care va fi pătimit pe urma acestuĭ Tache orĭ-ce jaf, necaz şi nevoie, toţĭ aceştia să mérgă la departamentul puşcărieĭ unde se află Tache închis, să se arate înaintea dumné-lor boerilor judecătorĭ de acolo şi să spue fie-care cele ce va fi pătimit din pricina zăvistieĭ şi pîrîciunilor acestuĭ Tache, fără de a avea cine va vre-o sfială, căcĭ pentru aceea s'a dat în judecată, a i se face căduta pedépsă ca unuĭ voitor de rĕŭ al patrieĭ şi pricinuitor al multor rĕutăţĭ asupra locuitorilor acesteĭ ţĕrĭ; osebit să iea şi în scris arĕtările fie-căruia sub iscăliturile lor pentru cele ce vor arĕta că a pătimit din pricina acestuĭ Tache şi pentru cele ce vor sci că a urmat acest Tache, şi acelea arĕtărĭ în scris ale lor să le trimiţĭ dumné-ta la departamentul puşcărieĭ, a se vedea de boeriĭ judecĕtorĭ la cercetarea ce eĭ aŭ să facă.—1811, Ianuarie 5. (*Cod. LXV, fila 57.*)

(1) Divanul vestesce luĭ Engelhard la 23 Februarie 1810; că ceĭ 2 Turcĭ Brăilenĭ nu se pot da pe chezăşie, că nu aŭ nicĭ un cunoscut. Acéstă declarare aducênd'o Veĭ Spătar, Turciĭ aŭ să stea tot la închisóre. (*Cod. LXI, fila 58.*)

(2) Cod. LXIII, fila 78 verso.

www.dacoromanica.ro

doveĭ şi să-l aducă la magaziile Valachieĭ, făcênd Luminarea sa chibzuire pentru greutatea ce era a se pricinui la acéstă depărtată călătorie, pe vreme de iarnă, şi perirea dobitócelor locuitorilor ţĕreĭ, îndatoréză Divanul ca să cumpere 15.000 cert-ferte făină şi 25.000 cert-ferte orz, cu preţ arĕtat a se plăti din hasnea, şi să ridice cererea acestor care, dar pentru că cu acel preţ nicĭ într'un chip nu se póte cumpĕra, ca la o cerere şi trebuinţă neapĕrată, spre a lua sĕvîrşire, ce se cade, până să se dea banĭ din hasnea séŭ să se împlinéscă prisosul ce va fi din ţéră, am ridicat cu împrumutare 75.000 talerĭ ca dobândă la pungă câte talerĭ 7 ½ pe lună de la slăvitul Dragoman Manuc, în soroc de douĕ lunĭ, şi la numitul soroc negreşit să se împlinéscă baniĭ, capetele şi dobânda; de acea spre încredinţare i s'a dat acest zapis al Divanuluĭ.—1809, Noembrie 15 (1).

M. Ban, Const. Vistier, Radu Golescu, Isaac Ralet.

Am arĕtat aiurea, la cap. finanţelor, alte asemenea împrumuturĭ.

p). O mare pedică aduce relaţiunilor interne disposiţiunile luate de şefiĭ muscalĭ, ca nimenĭ să nu pótă eşi din Bucurescĭ şi alte oraşe decât cu specială învoire în scris. Cestiunea grea şi complicată a pasporturilor am atins'o aiurea.

Cu desĕvîrşire era îngreuiată comunicaţiunea cu regiunea Dunăreană (2).

---

1) Cod. LVII, fila 38.

(2) La 20 Martie 1810 întâiul Divan scrie Spătaruluĭ, luĭ Aga şi la Ispravniciĭ de Ialomiţa, Illfov, Vlaşca şi Teleorman, că după predlojenia de la 17 Martie, a vice-presidentuluĭ general Engelhard, să însciinţeze la obstea locuitorilor şi cinovnicilor pămîntenĭ, că de acum înainte până când se va hotărî, nimenĭ nicĭ din locuitorĭ, nicĭ din Ispravnicĭ măcar cu bileturĭ date orĭ de la cine, séŭ şi fără de bileturĭ să călĕtoréscă, saŭ să mérgă până la satele, ce sunt pe malul Dunăriĭ, pe din cea parte de Argeş, adică în satul Chirnogiĭ, Căscióra, Greaca, Prundul şi Petrele voie nu are; iar când după acésta se va prinde cine-va séŭ din locuitorĭ, séŭ din Ispravnicĭ, se vor socoti de spioni şi se va urma cu dînşiĭ cu cea maĭ mare străşnicie. De aceea dar să puĭ dumné-ta a da de scire la toţĭ de obste, precum şi căpitanilor mărginei, spre a fi următorĭ acesteĭ poruncĭ.»—1810, Martie 20. *(Cod. LXV, fila 13 verso)*

De la întâiul Divan.

Cinstit dumné-ta frate, Vel Spătar, Excelenţa Sa generalul Engelhardt vice-president al Divanuluĭ, aŭ făcut arĕtare Divanuluĭ, cum că Excelenţa Sa General-Maior Ialovanski, i-aŭ trimis un bilet, ce s'aŭ dat de la Spătărie unuia, cu care bilet aŭ trecut până la avant-posturile avant-gardeĭ Armieĭ, âmblând prin satele ce sunt pe marginea Dunăriĭ şi că de aicĭ înainte să nu se maĭ dea de la Spătărie cuĭ-va acest fel de bilet în limba

www.dacoromanica.ro

g). Să maĭ pomenim și aicĭ de abuzurile ce se făceaŭ prin sate și orașe cu încuartirurile oștenilor muscalĭ și cu aședarea de spitale în casele particularilor, datĭ afară din ele de multe orĭ în mijlocul ierneĭ?

Care trebue să fi fost grozăvia acelor abuzurĭ, pentru ca să se fi ajuns la necesitatea organisăreĭ anumiteĭ *comisiunĭ* de încvartiruire, comisiune care la Bucurescĭ se transformă apoĭ în «*poliție*»?

Abusurile de așĭa natură le constată însușĭ Miloradovicĭ la 1808 și apoĭ și Ciciacof în Iunie 1812, dând, se înțelege, respunderea pe autoritățile țereĭ (1).

---

românéscă, ci or-carele va avea trébă a merge până la avant-posturĭ, unul ca acela să mérgă întâiŭ la Excelența Sa, a i se da bilet în limba ruséscă, căcĭ apoĭ măcar și om bun de va fi acela, se va lua sub caraulă și se va socoti de om prepus. Ci dar pentru acest feĭ de ómenĭ, ce vor vrea a merge până la locurile acelea, după ce îșĭ vor da vrednicĭ chezașĭ la Spătărie și li se va da rĕvaș de mergere, apoĭ să-l trimițĭ d-ta cu acel rĕvaș al Spătărieĭ la Excelența Sa general vice-president, a i-se face cunoscut spre a-șĭ lua și de acolo bilet în limba ruséscă. — 1809, Aprilie 27, *(Cod. LVI, fila 66.)*

(1) *Publicațiile ce s'aŭ făcut pentru a avea locuitoriĭ odihnă despre oștirĭ.*

Escelența Sa Gheneralul Miloradovicĭ, îngrijind pentru odihna și buna petrecere a locuitorilor de către împĕrătescĭ ostașĭ, aŭ făcut dumnéluĭ acéstă bună îngrijire a Escelențeĭ sale, spre a se publicui tuturor locuitorilor de prin Țéră, că orĭ care din eĭ va cerca vre o supĕrare séŭ pagubă în vre un chip, de către vre unul din împĕrăteșcĭ ostașĭ, numaĭ de cât acel locuitor să mérgă la dumné-lor ofițerĭ, ce se vor fi aflând maĭ aprópe întracea parte de loc, spreașĭ arĕta plângerea și pășul, și-șĭ va câștiga atât el ocrotirea și mângâerea, cât și cel ce va supĕra îșĭ va lua căduta certare și înfrînare, ci dar eată, Divanul face cunoscut dumné-vóstră acest ordin, ca îndată să-l și publicuițĭ și locuitorilor dintr'acest județ. — 1808, Iulie 14. (*Cod. LV fila 61.*)

Excelența Sa maĭ marele comandir al Armieĭ Dunăreĭ d. Amiral și cavaler Ciciacof, prin porunca Excelențeĭ Sale de la 7 Iunie, sub No. 286 arată că s'aŭ înscriințat că atât în Bucurescĭ cât și prin alte orașe ale Valachieĭ, la împărțeala cfartirurilor ostășescĭ urméză catahrisis, unele case ale locuitorilor impovorându se. . . cu greutatea cfartirurilor maĭ mult de cât este puterea lor, iar cele-l-alte nesimțind nicĭ o greutate de cfartirurĭ, orĭ pentru că nu aŭ nicĭ de cum cfartirurĭ, orĭ pentru că aŭ maĭ ușor de cât este puterea lor și poruncesce Excelența Sa, ca la acéstă madea să se facă negrețit îndreptare și orînduială și bună întocmire, spre a nu pătimi uniĭ din locuitorĭ din greutatea cfartirurilor maĭ mult decât se cuvine a se îngreuia, ușurând pe ceĭ-l-alțĭ. Pentru acésta Divanul poruncesce dumné-tră ca să luațĭ acéstă madé în deosebită priveghere și vĕ însărcinéză a face

www.dacoromanica.ro

Şi când asemenea eraŭ abuzurile, nu era ridicolă pe cat o batjocură, porunca luĭ Cuşnicoff către Divan, să-ĭ raporteze «*cu ce chip s'aŭ purtat ostaşiĭ, ce aŭ fost la cuartiruri în iernatic prin satele şi oraşele ţériĭ? de aŭ rămas locuitoriĭ mulţămiţi de dînşiĭ séŭ nu? La 14 Aprilie Divanul face publicaţiĭ pentru a afla adevèrul* (1).

r) Ultima exacţiune impusă de Muscalĭ, ţerilor române, fu obligaţiunea ca mănăstirile să cumpere fără trebuinţă şi voia lor proviantul concentrat prin magaziĭ prin tótă ţéra cu preţurĭ hotărîte de eĭ, în momentul când după pacea de la 1812, se hotăresce ridicarea oştilor din ţéră. Despre acéstă impunere ciudată pe mănăstirĭ, am maĭ grăit şi aiurea.

*

Dăm în anexe (pag. 566) maĭ multe acte relative la dezertoriĭ din óstea rusésca. Asemenea şi câte-va relative la dezertoriĭ din armata austriacă, extrădaţĭ, orĭ numaĭ ceruţĭ a se afla de administraţiunea ţériĭ. Cartele de extrădare între Austria şi Ţările Române nu scim să fie existat, totuşĭ autorităţile rusescĭ din Principate, după împăcarea Rusieĭ cu Austria, nu refuză asemenea extrădărĭ, ba încă, în 1808, Rusia închiă cu Austria convenţiune formală pentru extrădarea dezertorilor din Principate. Acéstă convenţiune fu promulgată în ambele ţérĭ de Divanurile respective (2).

Se publică convenţia «paragrafurile aşeḑăriĭ între împĕrătésca sa mărire a Rusieĭ şi împĕrăţia Austrieĭ pentru darea dezertorilor Austriacescĭ, ce se vor afla fugiţĭ în stăpînirile Rusieĭ.»

Intâiul Divan şi Comitet, la 27 Decembre, 1808, scrie tuturor Ispravnicilor, alăturându-le câte un exemplar tipărit din acéstă convenţiune, ce i s'a trimes din Moldova de către Excelenţa sa generalul Kuşnicof: «porunceşce Divanul dumné-vóstră, să aveţĭ a urma întocmaĭ şi întru tóte (după cele scrise şi arĕtate pontur ale *exemplaruluĭ* acestuia), publicuind în tot ţinutul judeţuluĭ dumné-vóstră, ca întocmaĭ acestor legăturĭ să se urmeze

---

îndreptare cumpĕnind dumné-tră înşi-vĕ împărţeala cfartirurilor pe la locuitorĭ în oraşele aceluĭ judeţ, cu bună chibzuire, precum cere acéstă poruncă a Excelenţeĭ Sale maĭ mareluĭ comandir al armieĭ, avênd să arĕtaţĭ dumné-vóstră şi d-lor şefilor aĭ oştireĭ dintr'acel judeţ. — 1812, Iunie 12. (*Cod. LXV, fila 168 verso.*)

(1) Cod. LXI, fila 6 verso.

(2) Se maĭ tânguesce Agenţia, că pe 3 dezertorĭ din armata Austriacă, daţĭ în paza grosuluĭ de la Râmnicul-Sărat, iaŭ liberat şi cacerdisit, adecă ascuns pe la prietenĭ, boeriĭ din judeţ. Divanul ordonă, ca numaĭ decât să-ĭ afle şi să-ĭ prindă şi să-ĭ trimită la Bucurescĭ. — 1809, Ianuarie 31. (*Cod. LVI, fila 50.*)

www.dacoromanica.ro

fără osebire, căcĭ împotrivă la vre-una din cele scrise din aceste ponturĭ de se va urma, să sciţĭ că veţĭ avea a da sémă şi rĕspuns la cea maĭ mică vină şi de înţelegere şi de primirea acesteĭ poruncĭ, să aibă Divanul rĕspunsul dumné-vóstră în scris.—1808, Decembre 27.

Spitalurĭ militărescĭ.

In Octombrie 1807, Muscaliĭ cer case noue pentru instalare de spitale militare. Divanul stărue să se mulţămésca cu spitalul de la Dudescĭ, căcĭ nu se póţe zidi unul noŭ la aşa târdie vreme şi căcĭ casele de la Dudescĭ sunt fórte încăpĕtóre. Divanul cere să se trimiţă la Dudescĭ toţĭ oşteniĭ bolnavĭ rĕspândiţĭ prin diverse case din Bucurescĭ, unde maĭ cu lesnire îĭ vor putea căuta doctoriĭ, fiind toţĭ bolnaviĭ la un loc concentraţĭ (1).

In curtea domnéscă încă se găti spital militar rusesc. In 12 Noembre, 1807, Divanul, după cererea căpeteniilor ruşĭ, scrie încă luĭ Aga să mute bolnaviĭ de la partea gospodărieĭ unde camerile sunt egrasióse, în casele Vorniculuĭ Grig. Brâncoveanu (2).

---

(1) *Notă pentru spitalurile ot Dudescĭ. De la Divanul Principatuluĭ Ţĕriĭ Românescĭ. Către Excelenţa sa general comandir Bahmetief.*

Dintr'acest alăturat raport, ce a făcut către Divan, epistatul spitalurilor, se va da Excelenţeĭ Tale întrégă pliroforie de arĕtările ce face, după care nu lipsesce şi Divanul a arĕta Excelenţeĭ Tale, cum că acest spital ot Dudescĭ, avênd atâtea odăĭ secĭ şi gătite cu tóte cele trebuincióse, unde pot încăpea alţĭ 500 şi maĭ bine de ómenĭ, socotim a fi de prisos să se facă gătire de alte spitalurĭ de acum înainte înăuntrul politieĭ, întâiŭ că acele spitalurĭ ot Dudescĭ staŭ deşerte, precum s'a dis maĭ sus, şi stăpînirea se va păgubi în zadar de cheltuiala ce urméză a se face la gătirea altor spitalurĭ. Al doilea că nicĭ gătirea nu póte a se face cu înlesnire la lucru zidărieĭ, vreme de iarnă fiind, care şi neputênd a se urca în grabă, în loc de a pricinui bolnavilor ajutor de întremare la patimele lor, li se pricinuesce vătămare; şi al treilea, că aflându-se toţĭ bolnaviĭ la spital, precum este cel de la Dudescĭ, se pot şi căuta cu maĭ multă înlesnire, avênd acolo gătite tóte cele trebuincióse, de aceea de se va găsi cu cale şi de către Excelenţa Ta, ne rugăm ca toţĭ bolnaviĭ ce se află aci în politie prin case, să se orînduiască a se trimete la spitalul ot Dudescĭ, unde îşĭ vor avea căutarea lor cu tóte cele trebuincióse.—Bucurescĭ 1807, Octombre 26.

Manolache Creţulescu, Ştefan Văcărescu, Isaac Ralet, Anton Postelnicul Barbu Văcărescu, Constantin Bălăceanu, vel Vistier. *(Cod. LIV, fila 111.)*

(2) *De la Divan.*

Cinstite dumné-ta frate epistatule al agieĭ, fiind-că însuşĭ Excelenţa Sa

www.dacoromanica.ro

La August 1809, epidemiile bântuiaŭ grósnic şirurile ostaşilor ruşĭ. Eraŭ

---

general Pahmitin prin graiŭ a făcut cerere la Divan a se găti casele dumné-luĭ Vorniculuĭ Grigorie Brâncovénu, ca să mute acolo pre uniĭ din ostaşĭ ceĭ bolnavĭ ot curteą gospod. ce se află la cele de jos odăĭ, pătimind acolo prin egrasia odăilor, măcar că îndestulă rugăciune i-a făcut Divanul că dóră de se va putea apandisi acéstă cerere, cu tóte acestea s'a întîmplat a fi şederea acestor bolnavĭ ostaşĭ în maĭ sus numitele case, pentru câte-va ḑile, până se va găsi vre-un alt loc cuviincios a se muta; de aceea dar, scriem dumi-tale, ca îndată să orînduescĭ a se curăţi şi a se mătura aceste case ale dumné-luĭ Vorniculuĭ, spre a fi gata de a se muta ostaşiĭ ceĭ bolnavĭ, şi numaĭ decât după ce se va găti să daĭ dumné-ta de scire Excelenţeĭ Sale.—1807, Decembre 12. *(Cod. LIV, fila 197.)*

Anexe relative la dezertorĭ.

Vĕ facem în scire, că Excelenţa Sa Generalul Cuşnicof prin nota de la 28 ale trecuteĭ lunĭ luĭ Iunie, din porunca prea Inălţatuluĭ Feld-mareşal Prozorovski, scrie Divanuluĭ pentru un Peiciu Polcovnic Rusesc, carele fiind fost în judecată aŭ dosit preste graniţă în Moldova séŭ ţéra Românéscă, şi cum că Divanul să dea straşnice poruncĭ numaĭ decât prin tóte judeţele ţĕriĭ acesteia, ca unde se va afla numitul Peiciu, să se prinḑă şi cu bună pază să-l trimetem acolo la Excelenţa Sa; de aceea straşnic poruncesce Divanul dumné-vóstră, ca numaĭ decât să publicuiţĭ acésta în tóte judeţele şi cu tot felul de mijloc să cercetaţĭ, că de se va întîmpla a se afla numitul Peiciu, să se prinḑă şi cu bună pază fără de câtuş de puţină zăbavă să-l trimiţĭ aicĭ la Divan, ca şi noĭ să-l trimitem după poruncă la Excelenţa Sa.—1808, Iulie 3. (*Cod. LV, fila 57.*)

De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ, către Ispravnicĭ.

Insciinţăm d-vóstră că Excelenţa Sa Ghenerar Anşef Meendorf comandirul oştirilor Impĕrătescĭ, aŭ făcut arĕtare Divanuluĭ, cum că uniĭ din ostaşiĭ rusescĭ fugind de pe la polcurile lor afară prin judeţe în ţéră s'aŭ alăturat pe lângă uniĭ din boerinaşĭ şi alţiĭ, de către carĭ se ţin tăinuiţĭ, pentru care iată că după cererea Excelenţeĭ Sale scriem d-vóstră, ca să publicarisiţĭ acésta prin zapciiĭ plăşilor în tóte satele judeţuluĭ, la boerĭ, boerinaşĭ, neguţătorĭ, şi la toţĭ locuitoriĭ de obste, ca verĭ la cine se va fi aflând vre-un ostaş alăturat pe lângă sine, să nu-l ţie tăinuit, ci fără nicĭ o sfială de vre o pedépsă, adică căcĭ aŭ primit de a ţinut pe lângă sine ostaş fugar până acum, să vie să arĕte d-vóstră, şi d-vóstră să orînduiţĭ ómenĭ harnicĭ ca să-ĭ prinḑă, şi apoĭ cu tóte ale lor, caĭ de vor fi din ceĭ călăreţĭ, haine, arme, şi orĭ-ce, să-ĭ trimiţă aicĭ la noĭ, în bună pază, de împreună şi cu însciinţarea d-vóstră către Divan, arĕtătóre câţĭ ostaşĭ a-ţĭ trimis, cu lucrurile lor pe anume? ca şi noĭ să-ĭ facem teslim la Excelenţa Sa, şi aşa urmând orĭ-carele cu arĕtarea numiţilor ostaşĭ, să scie că li se iartă greşala, iar când şi după publicuirea acesteĭ poruncĭ se va îndrăsni

www.dacoromanica.ro

nu maĭ puţin de 5.000 oştenĭ bolnavĭ în Bucurescĭ. Divanul, ca să nu se

cine-vaşĭ a ţinea vre-un ostaş tăinuit şi ascuns, séŭ de-l va sci tăinuit de altul şi nu-l va arĕta d-vóstră ca să l prindeţĭ, şi în urmă se va dovedi într'o urmare ca acésta, să scie că unul ca acela, (orĭ de ce tréptă va fi) nu numaĭ că are a se pedepsi straşnic, ci încă de va fi boer i se va rădica şi cinu boerieĭ; ci dar într'acest chip să publicarisiţĭ d-vóstră la toţĭ de obste a nu pricinui în urmă că n'aŭ avut în sciinţă de o poruncă ca acésta, căcĭ nicĭ o ascultare de îndreptare nu va avea, şi de primirea acesteĭ poruncĭ să trimiteţĭ rĕspuns Divanuluĭ.—1807, Oct. 1. (*Cod. LIV, fila 98*).

Către cinstitul Divan.

De la comandantul Maior Pscovitino.—Din porunca Excelenţeĭ Sale Gheneral Feld-mareşal s'aŭ găsit prin multe sate fugarĭ din ostaşiĭ rusescĭ, şi alţĭ sudiţĭ aĭ Rosieĭ ce sunt arĕtaţĭ în catastihi, carĭ sunt lăsaţĭ printr'acele sate sub căutătura Ispravnicilor, până când va fi porunca Excelenţiĭ Sale Gheneral Feld-mareşal; mĕ rog cinstituluĭ Divan, să se poruncéscă Ispravnicilor, ca pre toţĭ aceĭ ómenĭ să-ĭ trimiţă cum maĭ în grabă la Divan sub caraulă, şi când îĭ va aduce am a ĭ primi eŭ. — 1808, Martie 6.

De la Divan, către dumné-lor boeriĭ Ispravniciĭ ot sud.

Dintr'acésta din sus arĕtată copie scósă după nota numituluĭ maior, ce aŭ trimis la Divan, se dă înţelegere, că aceĭ ostaşĭ ruşĭ fugarĭ, şi alţĭ sudiţĭ aĭ Rosiĭ s'aŭ aflat găsiţĭ prin cercetare pe la numitele sate ce se arată maĭ jos, carĭ fiind-că acum se cer din porunca Mărieĭ Sale prea Inălţatuluĭ Feld-mareşal, Divanul straşnic poruncesce dumné-vóstră, ca cum maĭ în grabă să faceţĭ scumpă cercetare prin taină şi pre sub-cumpănă, atât la numitele sate de nu se vor găsi la acelea, ca negreşit să se găséscă, şi găsindu-se aveţĭ a-ĭ trimite la Divan cu slujitorul (nedescifrabil) în bună pază, dinpreună cu însciinţarea dumné-vóstră, ca şi Divanul să-ĭ dea la numitul maior, iar de nu se vor găsi aceştĭ ceruţĭ ostaşĭ şi sudiţĭ, să aibă Divanul scire de la dumné-vóstră, spre a da rĕspuns orînduituluĭ maior.—1808, Martie 11.

Argeş, Prahova, Saac, Dâmboviţa, Vlaşca Vâlcea, iară numele ceruţilor sunt trecuţĭ la condica notelor.

De isnóvă s'aŭ făcut poruncĭ, vĕdându-se întârdiere la cele de maĭ sus arătată poruncă.—1808, Martie 23. (*Cod. LIV, fila 281 verso.*)

La August 8, 1808, Divanul trimite publicaţiĭ la tóte judeţele pentru nisce soldaţĭ dezertorĭ austriacĭ. *(Cod. LVI, fila 26).*

De la întâiul Divan, pitac către Agie şi Spătărie din 18 Noembre 1808, prin care li se ordonă aflarea unor dezertorĭ din armata austriacă, urmând între Austria şi feldmareşalul principele Prozorovski, învoire de extrădare. *(Cod. LVI, fila 41 verso.)*

www.dacoromanica.ro

întindă bóla în oraş, cere să fie mutaţĭ bolnaviĭ, afară din oraş. Autorităţile militare aŭ întîmpinat că n'aŭ de ajuns doctorĭ, ci numaĭ 7—8, şi că aceştia nu vor putea ajunge să caute bolnaviĭ rĕspândiţĭ prin jurul Bucurescilor şi să caute şi pre ceĭ rĕmaşĭ în Bucurescĭ (1).

Lazaretul de căpetenie se aşéḑă în casele Banuluĭ Manolache Brâncovénu. Aci se ordonă zidirea uneĭ alte case pentru 700 bolnavĭ de strămutat de la curtea gospod.

Pentru trebuinţa acestuĭ noŭ spital se requisiţionéză cărămidă şi tot speciul de material în Decembre 1807 (2).

De la Divanul Principatuluĭ Valahieĭ, către dumné-lor boeriĭ Ispravnicĭ ot sud Muscel.

Cinstita agenţie a chesaro-crăesceĭ curţĭ, a făcut arĕtare Divanuluĭ, cum că la satele acestea, adecă Domnescĭ, Slănic, Berivoscĭ, Vlădenĭ şi Pietroşanĭ dintr'acest judeţ, se află fugite şease-spre-ḑece cătane din cele ce sunt la graniţă, împreună şi cu ale lor familiĭ, carĭ se cer de către Excelenţa sa ghinărar comandă, a se prinde şi a se trimete înăuntru la urma lor, pentru care poruncesce Divanul ca viind aci acest căprar de la Cinstita agenţie, cu catastih de numele numiţilor fugarĭ, să faceţĭ scumpă cercetare cu luare aminte, şi de vor fi aceştĭ şase-spre-ḑece cătane în adevĕr fugiţĭ din năuntru, să-ĭ daţĭ mână de ajutor orînduituluĭ căprar, cu slujitoriĭ orînduiţĭ de la Ispravnic, ca să-ĭ prinḑă şi în bună pază să-ĭ ducă până la Bran, unde acolo aŭ a se face teslim, însă dumné-vóstră să daţĭ straşnică poruncă vătafuluĭ de plaiŭ, a face scumpă cercetare şi perierghie, ca nu numaĭ pre aceĭ 16 cătane i cu familia lor şi cu drepte lucrurile lor să-ĭ şlobódă a trece peste hotar, iar de va vedea că cu acéstă pricină maĭ alăţură pe lângă dînşiĭ şi alţĭ ómenĭ ce nu vor fi de aĭ lor, séŭ nescare-va lucrurĭ ce sunt poprite a eşi afară din ţéră, să nu îngăḑuiască, şi de urmarea ce se va face să aibă Divanul rĕspunsul dumné-vóstră. — 1808, Februarie 23. *(Cod. LIV, fila 150—151.)*

(1) Dintr'un raport al Divanuluĭ către Engelhard, de la 15 August 1809, se constată, că se afla în Bucurescĭ nu maĭ puţin decât 5.000 de soldaţĭ bolnavĭ. Divanul se teme să nu se întindă bóla şi la orăşenĭ şi decĭ cere ca să se mute soldaţiĭ bolnavĭ afară din oraş. Autorităţile militare aŭ întîmpinat că n'aŭ de ajuns doctorĭ, ci numaĭ 7—8 şi aceştia nu vor putea ajunge să caute bolnaviĭ rĕspândiţĭ prin jurul Bucurescilnĭ şi să caute şi pre ceĭ rĕmaşĭ în Bucurescĭ. Divanul promite, că pre ceĭ din Bucurescĭ, să-ĭ caute doctoriĭ oraşuluĭ şi cere rĕspuns încuviinţător. — 15 August, 1809. *(Cod. LXI, fila 28.)*

(2) *Divanul către Miloraḑovicĭ.*

Cu căḑută cinste aŭ primit Divanul preḑlojenia Excelenţeĭ Tale cu No. 1.492 de la 23 ale următóreĭ lunĭ şi am vĕḑut cele poruncite de către

www.dacoromanica.ro

Deja în Maiŭ 1808, se dedeseră ordine de a se concentra toţĭ oştenii bolnavĭ resfiraţĭ prin diverse localurĭ, cum vĕḑurăm, în Bucurescĭ, la Cur-

---

Excelenţa Ta, ca să chibzuiască adică Divanul a găsi şi a găti fără de zăbavă câte-vaşĭ case împrejurul lazaretuluĭ celuĭ mare, ce este în casa dumné-luĭ Banuluĭ Manolache Brâncovénu, pentru 700 bolnavĭ ostaşĭ, ce sunt a se muta de la lazaretul curţiĭ domnescĭ din pricina umeḑeliĭ şi a friguluĭ ce este acolo şi fiesce-care casă din câte se va găsi să încapă măcar câte 200 ómenĭ bolnavĭ. La acésta avem cinste să rĕspundem Excelenţeĭ Tale, că din tómna trecută, după arĕtarea ce ni s'a făcut de către îngrijitoriĭ spitalurilor, că este trebuinţă a se găti lazareturĭ pentru 4000 de ostaşĭ bolnavĭ, la casele, ce se însemnară maĭ jos, îndată Divanul încă de atuncĭ aŭ orînduit de s'aŭ făcut preţuirea a cheltueleĭ meremetuluĭ şi dregereĭ ce trebue a se face acelor case, care preţuire ajungênd aprópe de talerĭ 14.000, s'aŭ fost arĕtat atât Excelenţeĭ Tale, cât şi Excelenţeĭ Sale generalul Engelhard şi pârêndu se că este multă cheltuială s'aŭ poruncit ca să se orînduiască ómenĭ de spitalurĭ împreună şi cu d-luĭ cinstitul major Iscovicĭ spre a meremetisi şi a griji acele case de lazareturĭ, cărora li s'aŭ şi dat de la Visterie talerĭ 9.800, iar pentru odăile caselor Curţiĭ domnescĭ ne este sciută din vechime nouă tuturor boerilor, că de când s'aŭ zidit acele case, apururea aŭ locuit într'însele domnĭ cu familiile lor, cât şi în cele de jos odăĭ, aŭ locuit boerĭ de aĭ domnilor cu femeĭ şi cu copiĭ micĭ, precum şi noĭ boeriĭ, ceĭ ce ne aflam după vreme în dregătorie, apururea şedeam în odăile de jos, fieş-care după dregătoria sa şi nu scim nicĭ am cercat vre-o umeḑélă séŭ frig în acele odăĭ, cu cât maĭ vîrtos că în vreme de iarnă când arde foc în sobele odăilor, urmeză că şi de va fi câtu-şĭ de puţin umeḑélă într'însele, să se risipéscă şi să se sórbă de căldură (lăsând a ḑice înălţimea loculuĭ, în care sunt clădite acele case ale curţiĭ domnescĭ), iar cuvîntul din care acum se pricinuesce frigul şi umeḑéla într'acele case nu-l putem pricepe. Noĭ cu tóte acestea, adică Divanul, după datoria supuneriĭ şi a buneĭ cunoscinţe ce avem către ipochimenul şi haracterul Excelenţeĭ Tale, următorĭ fiind, îndată am orînduit de a făcut catagrafia caselor, ce se află împrejurul lăzăretuluĭ, ce este în casele dumné-luĭ Banuluĭ Manolache Brâncoveanu şi s'aŭ găsit aceste, ce prin osebita alăturata fóie anume să arată, între case abia o fi 3—4 case boerescĭ maĭ măricele, iar cele-l-alte sunt tot micĭ, de ómenĭ sĕracĭ şi de vĕduve, carĭ de se vor scóte într'acéstă vreme dintr'însele, vor cerca o deosebită sărăcie şi prăpădenie acum în timpul erneĭ, avênd fie-care gătit în casa sa, din vreme, tot provisionul sĕŭ, fieş-care pe cât aŭ putut agonisi şi decât să facă acest fel de întristare şi peire acelor sĕracĭ, maĭ cu cuviinţă socotim a fi, ca aceĭ 700 bolnavĭ ostaşĭ să se orînduiască a se pune prin hanurĭ; care acéstă chibzuire a Divanuluĭ de va fi primită Excelenţeĭ Tale, ne rugăm şă avem cinstit rĕspuns în scris, ca să arĕtăm apoĭ Exc. şi hanurile acele, care sunt pe anume şi atuncĭ să se poruncéscă cinstitiĭ poliţiĭ, ca să pue în faptă şi aşeḑarea bolnavilor ostaşĭ printr'însele. — 1809, Decembrie 27. (*Cod. LXI, fila 46.*)

www.dacoromanica.ro

tea Domnéscă de lângă Mihaĭ-Vodă. Cu acest scop, Divanul hotăresce reparaţiunea localuluĭ (1).

Maĭ dăm cu referinţă la spitale câte-va acte în note, unul din 7 Febr. 1810. altul din 23 Maiŭ 1810 (2).

La 10 Februarie 1810, general-maior vice-preşedinte şi cavaler Engelhard scrie Divanuluĭ, că după însciinţarea cantoruluĭ oştenesc al spitaluluĭ diu Bucurescĭ, comandantul de aicĭ căpitan Saulikis, nu ajunge locul însemnat pentru îngroparea morţilor. Divanul a făcut pitac la Vel Spătar, pentru acésta (3).

---

(1) *De la Excelenţa sa generalul Cuşnicov către cinstitul Divan.*

Excelenţa sa general Miloradovicĭ a orînduit toţĭ bolnaviĭ carĭ sunt prin alte locurĭ prin Bucurescĭ, să se strîngă în curtea Domnéscă lângă Mihaĭ-Vodă, şi face cerere să se drégă tóte odăile; pentru acésta am scris dumnéluĭ Vistieruluĭ Varlaam ca să mĕ însciinţeze câtă cheltuială póte să se facă pentru dregerea acestor odăĭ? mi-a arĕtat că este cheltuială talerĭ 924 parale 30, dar comendantul făcênd socotélă pentru tótă cheltuiala acestor odăĭ, a găsit pentru dregerea lor că are să se cheltuiască talerĭ 888, parale 30; trimisăiŭ şi însemnarea comandantuluĭ la Divan în scris, ca să-ĭ poruncéscă tóte cele stricate să se drégă, şi acum îndată baniĭ pentru cheltuială să se dea.—1808, Maiŭ 26. *(Cod. LIV, fila 168.)*

De la Divan.

Cinstite dumné-ta frate Vel Vistier, fiind-că suma banilor de talerĭ 888 parale 30 sunt trebuincioşĭ pentru dregerea odăilor din Curtea Domnéscă, după cererea Excelenţeĭ Sale general Cuşnicov, scrie dumi-tale Divanul, să daĭ aceştĭ banĭ de maĭ sus arĕtaţĭ la dumné-luĭ cinstit comandant, de unde să se iea la Vistorie şi adeverinţa de primire.—1808, Maiŭ 28. *(Cod. LIV, fila 169.)*

(2) Pitac la orînduiţiĭ comisarĭ asupra magazieĭ lemnelor ostăşescĭ, să dea la spitalul gospd. lemnele ce vor fi trebuincióse pentru ostaşiĭ ceĭ ce se află acolo bolnavĭ.

(3) La 7 Februarie 1810, provocat de Engelhard de a da spitalurilor aşeḑate prin sate şi oraşe table de lemn văpsite negru, pentru a se însemna pe ele bóla şi doftoriile hotărîte fie-căruĭ bolnav, Divanul rĕspunde, că dă pentru trebuinţa spitalurilor suma de banĭ orînduită «Spitalurile aŭ aşeḑĕmînt cu podrascicĭ, carĭ sunt însărcinaţĭ cu plată de banĭ să dea cele trebuincióse, iar Ispravniciĭ de pe la tóte judeţele sunt de obşte poruncitĭ să împlinéscă şi să înlesnéscă tóte pravilnicile cererĭ pentru trebuinţa ostăşéscă. Aşa dar urméză că podrascicul fieş-căruia spital, ce este aşeḑat în fiesce-care judeţ, pentru acéstă trebuinţă şi pentru alte trebuinţe asemenea, să se arĕte către dumné-lor Ispravniciĭ judeţuluĭ, de unde li se va da tot ajutorul cel trebuincios. Dar trebue însă ca şi aceştĭ podraşcicĭ să

www.dacoromanica.ro

La 23 Maiŭ 1810, Ispravnicul de curte este obligat de întâiul Divan, să cerceteze cu Maimarbaşa şi cu un ofiţer rusesc de la comisia ad-hoc, tóte spitalele militare şi să vadă ce reparaţiunĭ se necesită la ele şi să se repare «ca să nu se întîmple bolnavilor vre-o pătimire.»

La un moment dat Bucurescĭ eraŭ un vast loc plin de spitale rusescĭ (1).

Moldova.

Rechisiţiunile şi podveḑile în Moldova nu sunt maĭ puţin grele decât în Muntenia, totuşĭ boerimea munténě este în credinţă că Ruşiĭ tratéză maĭ cu blândeţe pre Moldovenĭ decât pre Muntenĭ. Adevĕrul e, că boeriĭ Moldovenĭ cu carĭ ofiţerimea rusésca, firesce, legaŭ maĭ întâiŭ cunoscinţă şi relaţiunĭ, ba şi încuscrirĭ, eraŭ maĭ bine vĕḑuţĭ de capiĭ Muscalĭ. E probabil că boerimea Moldoveĭ manifestă maĭ multă alipire de Muscalĭ, decât cea munténě, unde un curent galofil nu se maĭ tăinuia de multă vreme.

Este curiósă scrisórea ce un Ispravnic din Focşanĭ, adreséză mareluĭ Vistier muntén, la 1808, arĕtând că boeriĭ Moldovenĭ nu sunt supĕraţĭ de Muscalĭ, că aceĭ boerĭ nu iaŭ parte drĕptă cu Muntenii la greutăţile aprovizionăreĭ şi întreţinereĭ rusescĭ din taberile de la Focşanĭ, Călienĭ, Malurĭ.

Aducem pe românesce acéstă scrisóre scrisă în limba francesă şi încă în o francesă corectă, care probéză că Ispravnicul muntén era un om cu o instrucţiune alésă.

Iată scrisórea:

Traducere de pe franţuzesce. Copie de pe scrisórea Ispravniculuĭ din Focşanĭ, Serdarul Costache, către boerul marele Vistier al Valahieĭ.

De multe orĭ am cerut de la Divanul loculuĭ, ca să nu i se cĕră pe jumĕtate tóte cele trebuitóre pentru lagărul de la Călienĭ, şi cea-l-altă jumĕtate să o dea Moldava, de la care am cerut şi ajutor; cu tóte că aşĭ fi putut în timp de nevoie să nu am trebuinţă de ajutorul acesta, décă maĭ ales aşĭ fi primit maĭ înainte porunca de a pregăti magaziile trebuitóre, séŭ cel puţin décă n'aşĭ fi fost silit de schimbările continue, după care m'am vĕḑut nevoit să strămut dintr'un loc în altul, une-orĭ de la Malurĭ la Foc-

plătéscă locuitorilor peşin şi deplin pentru orĭ-ce lucrurĭ le vor da, séŭ le vor face, fiind-că şi eĭ, precum s'a ḑis, aŭ plată de la comisia spitalelor. (*Cod. LXI, fila 54*)

(1) La ville de Bucarest, dont toutes les grandes maisons ont été converties en hôpitaux, ressemblera bientôt à un tombeau de vivants, et il est impossible de donner une juste idée de la désolation publique. *(Hurm. pag. 632, Doc. 825)*.

www.dacoromanica.ro

şanĭ şi alte orĭ de la Focşanĭ la Malurĭ, tot felul de provisiunĭ, ce am pregătit: lemne, iarbă, hrana animalelor şi altele.

Acum însă cer provisiunĭ de la acest ţinut, nu pe jumĕtate, ci le cer cu un chip supĕrĕtor şi cu un dispreţ particular către noĭ, după cum în presenta scrisóre înfăţişez lucrurile pe carĭ le-am vĕḑut eŭ însu-mĭ.

Noĭ, Ispravniciĭ, am raportat către uniĭ megistanĭ, că nu ni s'a dat o poruncă la timp, ca să pregătim provisiunile trebuitóre, şi să prevedem împlând din vreme magaziile, după cum aŭ făcut boeriĭ moldovenĭ, carĭ aŭ primit pentru acéstă poruncă douĕ lunĭ maĭ înainte. Pentru noĭ, din contră, îndată ce ni s'a dat porunca, ni s'a făcut şi cererile, fără să ni se dea cel maĭ mic rĕstimp, şi pe lângă aceste şi strămutările mult ne-aŭ confusiat şi de aceea am fost nevoiţĭ să împărţim la tóte câte puţine ḑile şi aşa arĕtând acéstă causă, am cerut óre-care uşurare, dar n'aŭ voit să ne crédă.

Am raportat, că acele ce am făcut la Focşanĭ pentru armată, adecă grajdurĭ, bucătăriĭ şi altele, ne-aŭ costat multă ostenélă.

Am raportat, că am înavuţit spiţeria cu tóte cele trebuitóre, după cererea boeruluĭ Polcovnic, însărcinat cu spitalul, d-l Gramlere.

Am făcut podurĭ peste rîul Milcov, unde s'aŭ perdut multe ostenelĭ, mult material şi mulţĭ aspri şi aceste fără cel maĭ mic concurs din partea boerilor moldovenĭ. Şi credĕnd că cu acestea ne vom uşura, am rugat să rĕmână mulţămiţĭ cu aceea ce am făcut în Focşanĭ, fără să ni se cĕră să facem şi spitale din Malurĭ şi să aibă bunătate de a însărcina pre boeriĭ moldovenĭ de a maĭ construi. Noĭ însă, le-am isprăvit şi pre acelea şi în loc să ne uşureze, ne-aŭ însărcinat şi am făcut şi spitalele din Călienĭ, unde boeriĭ moldovenĭ aŭ făcut numaĭ a treia parte.

Noĭ dăm în fie-care ḑi 200 căruţe de lemne şi sunt acum patru ḑile, de când după îndemnul boerilor moldovenĭ ne-aŭ însărcinat numaĭ pre noĭ de a da tóte trebuinciósele: iarbă, lemne, hrana animalelor şi altele. Eĭ ne maĭ cer încă, ca să dăm câte trebuesc pentru opt ḑile înainte; şi ne cer acésta pe motivul, că şi boeriĭ moldovenĭ tot aşa înainte aŭ dat. Eĭ nu socotesc întru nimic câte am dat pentru tot timpul, cât aŭ stat în Focşanĭ bagagele şi caiĭ generalilor şi aĭ oficialilor. Cu un cuvînt am fost mărtorĭ ocularĭ aĭ nedreptăţilor, ce ni se fac în tóte. De la noĭ numaĭ se cere tot aceea ce este greŭ şi costisitor şi încă cer, ca să le primésca şi fórte răpede. Se cereaŭ 70 scândurĭ de lemn de brad; ast-fel de lemn în Focşaniĭ Valahieĭ nu se află, dar în ceĭ aĭ Moldoveĭ este; şi cu tóte aceste le-aŭ cerut de la noĭ şi încă în grabă, în cât voiaŭ, ca într'o singură nópte să le facem şi să le predăm.

Trimitem vacĭ, viţeĭ, mieĭ, ca să le taie pentru carne; bucătariĭ generalilor sunt de faţă până ce casapiĭ le pregătesc, după aceea bucătariĭ ḑic, că vacile sunt slabe, iar viţeiĭ sunt prea marĭ, mieiĭ maĭ graşĭ de cât trebuesc, şi îndatoresc pre vătaşiĭ noştri să cumpere aceste de la oieriĭ moldovenĭ maĭ scump.

Ne cer în tóte ḑilele de la 200—300 oue. Le iaŭ, le sparg, şi apoĭ pretind, că sunt stricate şi cer altele.

Le dăm puĭ de găină, gâsce şi raţe; aleg pe acele ce le sunt pe plăcere şi pe cele-l-alte le lépĕdă.

www.dacoromanica.ro

Am adus făină, şi pitarĭ cu tot tacâmul lor, ca să facă pâne, după cum ni s'a cerut, şi am scris pentru acésta căminarulŭ Iordache, să céră un cuptor de la boeriĭ moldovenĭ pentru trebuinţa copturilor pentru tóte ḑilele cât trebuesce să dăm pâne, şi n'aŭ voit să ne dea nicĭ un cuptor, de óre-ce eĭ acum sciaŭ, că noĭ am trimis petrarĭ şi aŭ făcut în Călienĭ cuptor, când boeriĭ starostĭ ne-aŭ cerut ajutorul.

Atât de multe căruţe de lemne, nuele, ţeruşĭ şi paie am dat şi dăm neîncetat pentru facerea bordeelor şi a băilor, că nu le maĭ scim numĕrul.

Causa suferinţelor nóstre este că căpeteniile oştireĭ aŭ stat mult timp în Iaşĭ şi aŭ făcut cunoscinţă şi prietenie cu boeriĭ moldovenĭ.

Eŭ însu-mĭ am vĕḑut pre boerul Spătarul Hrisoverghi, deputatul Moldoveĭ, că se pórtă cu multă familiaritate cu toţĭ generaliĭ ceĭ marĭ, vorbind rusesce şi cu multă mândrie rĕspunde oficialilor inferiorĭ, carĭ se duc să-l róge pentru vr'un lucru, şi pot să ḑic într'un cuvînt, că nu-ĭ bagă în sémă de loc, şi puţinĭ sunt aceia, cărora le primesce cererea. Cât despre sergenţĭ şi caporalĭ, carĭ vin să céră câte ceva, îĭ tratéză cu: *nema*=nu-ĭ, *paşol*=eşĭ afară! Noĭ însă, ne-avênd acéstă familiaritate, îndrăsnesc să ḑic, mulţĭ din generalĭ, nicĭ ne consideră după caracterul (posiţia) nostru, ci ne vorbesc cu dispreţ şi neputênd să-ĭ contrariem şi să-ĭ facem să înţelégă nedreptăţile ce ni le fac, tăcem şi dăm tot ce ni se cere, iar aceea, ce mĕ întristéză maĭ mult, este, că mĕ vĕd pre mine însu-mĭ nevoit să sufer de a fi supus voinţeĭ Moldovenilor. Mĕ fac că nu observ nimic, ca să nu daŭ pricină, rĕspunḑênd cum trebuesce şi să nu mĕ supere maĭ mult şi să mĕ facă să sufer rele maĭ marĭ. Mĕ jur, că acésta mĕ duce la desnădăjduire.

Alt mijloc nu am, decât să mĕ îndreptez la nobleţa ta, boerule Vistier, şi dându-ţĭ acest raport credincios, să cer sfaturile vóstre şi să vĕ rog, ca să cereţĭ, în orĭ-ce chip veţĭ crede maĭ cuviincios, de a se face îndreptare acesteĭ neregularităţĭ.

Vĕ rog să mĕ învredniciţĭ de rĕspuns. Al nobleţeĭ tale supus.

semnat: *Costache Serdar.*

CAP. XXVIII.

Comerciŭ.

A vorbi de propăşirea comerţuluĭ în principate între aniĭ 1806—1812 ar fi a ignora ce se întîmplă cu comerciul în timp de rĕsboiŭ. Declaraţiunea rĕsboiuluĭ contra Turcilor şi nu târḑiŭ ameninţările de rĕsboiŭ între Austria şi Rusia, carĭ motivéză închiderea fruntarieĭ despre Austria, aduc marĭ pagube şi mare stagnaţiune comerciuluĭ până într'atâta, în cât cumpĕrătoriĭ vămilor cer şi capĕtă în multe rîndurĭ scăderĭ la preţul de cumpĕrare al lor.

Inevitabile zăticnirĭ se aduc comerciuluĭ prin următórele mĕsurĭ luate din causa rĕsboiuluĭ:

www.dacoromanica.ro

1) Se isgonesc Turciĭ, carĭ se ocupaŭ cu comerţ în ţéră şi luându-se de pretext publicaţiunile turcescĭ împedicătóre la orĭ ce relaţiunĭ dintre locuitorĭ de pe malul drept cu ceştĭ din Principate, se curmă şi din partea guvernelor române orĭ-ce relaţiunĭ cu malul drept al Dunăriĭ. Ultima marfă permisă de a fi trecută în ţéră, de pe malul drept, este din Aprilie 1808 (1).

Iată ordinea de la 24 Martie 1809, dată de către generalul Kuşnicov, pentru încetarea de orĭ-ce relaţiunĭ, dintre locuitoriĭ românĭ şi ceĭ de pe malul drept al Dunăriĭ :

Sfetnicul de taină, senatorul şi prezidentul Kuşnicov, către cinstitul Divan al Valachieĭ. Predorojnie.

«După cum s'a dat la armie porunca luminatuluĭ domn, general feldmareşal cnézul Prozorovski pentru deschiderea rĕsboiuluĭ împotriva Turcilor, ce eĭ aŭ dat pricină a se deschide acest rĕsboiŭ, nevrênd să împlinéscă drépta cerere a tot milostivuluĭ împĕrat, întocmaĭ copiĭ se trimete cinstituluĭ Divan, atât ca să aibă sciinţă pe deplin, cât şi pentru ca să facă cunoscut obştieĭ Valachieĭ marĭ şi micĭ, prin publicaţie, şi să bíne-voiască cinstitul Divan, ca cu cea maĭ mare străşnicie să scrie tuturor locuitorilor ţĕriĭ, fie orĭ-ce obraz şi de orĭ-ce stare, ca de acum înainte nicĭ decum şi cu nicĭ un cuvînt de îndreptare, să nu aibă nicĭ un amestec şi nicĭ o *corespondenţie* cu ómeniĭ ce sunt în stăpînirea turcéscă, iar ceĭ ce vor urma împotrivă şi se vor arĕta neascultătorĭ porunceĭ, descoperindu-se vor fi pedepsiţĭ după cele maĭ straşnice pravile, ne maĭ rĕmâindu-le cuvîntul pravilelor şi al obiceiuluĭ pămîntuluĭ, carĭ sunt datorĭ de acum să urmeze pravilele rĕsboiuluĭ. Decĭ cu deosebire arĕt cinstituluĭ Divan, că porunca acésta tuturor locuitorilor să o facă în scris, ca să pótă înţelege şi să o urmeze.» Iaşĭ, Martie 24, 1809 (2).

Cu referinţă la isgonirea Turcilor comercianţĭ din ţéră, dăm în anexe câte-va documente. In Oct. 1807, Divanul face catastih de neguţătoriĭ turcĭ şi creştinĭ, supuşĭ turcĭ, aflătorĭ în Bucurescĭ, dicênd că aceia cer să se întórcă peste Dunăre şi că Divanul urméză să mijlocéscă la generalul Lascarov, să le dea pasport (3).

2. Inchiderea graniţeĭ despre Austria este a doua causă de nimicire a comerciuluĭ. Se daŭ aspre poruncĭ prin plaiurĭ, să nu maĭ pótă trece nicĭ cu marfă, nicĭ fără marfă nimenĭ, nicĭ din Transilvania în România, nicĭ

(1) Vedĭ anexa 1.
(2) Vedĭ şi anexa 2. Cod. LVI, fila 54.
(3) Vedĭ anexele 3—7.

www.dacoromanica.ro

de aci dincolo. Totuşĭ cu marĭ dificultăţĭ administraţiunea rusésca ma acordă, fiind-că rĕsboiul nu isbucnise între Rusia şi Austria, din când în când câte un pasport. In 30 Iunie 1809, Divanul întrébă pre General Maior Engelhard, de aŭ voie măcar Ciobanii din Ardeal, carĭ obicĭnuit îşĭ pasc oile prin munţiĭ ţĕreĭ, să mérgă şi să vină peste fruntarie, după ce din ordinea şefilor militarĭ graniţa e închisă (1).

La 29 Iulie 1809 întâiul Divan şi Comitet raportéză la Gheneralul Engelhard, că s'a dat după ordinea Exc. Sale poruncă, să fie poprit de a merge cine-vaşĭ de aci în Austria, fie singur, fie cu marfă, orĭ de acolo încóce, să vină fără de pasport al Exc. Sale. S'a scris pentru acésta la vătaşiĭ de plaiurĭ, dar de la eĭ s'aŭ primit rĕspunsurĭ, că pasporturile fiind în limba rusésca «şi neputêndu-le înţelege, se tem să nu facă vr'o greşală şi în loc de un om séŭ doĭ, ce póte să se cuprindă în pasport, să lase să trécă maĭ mulţĭ. Şi ca să nu se întîmple una ca acésta, se rógă ca acele pasporturĭ să fie tălmăcite pe limba românéscă.»

Intâiul Divan şi Comitet intervine în acest sens, ca pasporturile ce se vor libera de Engelhard, să se trimită întâiŭ la Divan, spre a se tălmăci întâiŭ pe limba românéscă. Cu acéstă-şĭ ocasiune Divanul vestesce, că la Câmpina se află câtă-va marfă venită maĭ înainte de închiderea *comunicaţieĭ*. Divanul întrébă, de este liberă şi în ce chip să se urmeze cu acea marfă?—29 Iulie 1809 (2).

La acéstă cerere de instrucţiune rĕspunzênd Engelhard, vice-preşedintele, imediat, comitetul la rîndul sĕŭ trimite vătafuluĭ Mihalache din plaiul Câmpiniĭ următórea poruncă:

Poruncă ce s'aŭ făcut la vătaful Mihalache.

«După porunca Exc. Sale General Maior Engelhard, vice-presidentul Divanuluĭ şi spre rĕspuns la cele ce aĭ scris, îţĭ poruncesce Divanul şi acum iarăşĭ, să ţiĭ drumul treceriĭ închis bine, nimenĭ să nu trécă nicĭ salt nicĭ cu marfă, nicĭ de aicĭ dincolo, nicĭ de dincolo aicĭ, afară numaĭ din călĕtoriĭ, carĭ vor avea paşuşurĭ de la Excelenţele lor comandiriĭ armieĭ. Pentru aceste paşuşurĭ aĭ să urmezĭ într'acest chip: să găsescĭ un om, care să scie limba rusésca şi românéscă, pe care-le să-l aibĭ pe lângă însu-ţĭ şi să caute paşuşurile trecĕtorilor, în care va scrie să mérgă şi să vie séŭ cuvintele cele obicinuite în *ducĕtóre* şi în *viitóre*, acele paşuşurĭ să se lase la mâna trecĕtorilor, iar în care va scrie numaĭ în *ducĕtóre*, acele paşuşurĭ

(1) Cod. LXI, fila 15.
(2) Cod. LXI, fila 20.

www.dacoromanica.ro

să le oprescĭ. Să ţiĭ condică de toţĭ călĕtoriĭ, câţĭ merg şi câţĭ se întorc cu acest fel de paşuşurĭ, unde să se trécă cu orînduiala: numele, starea şi ómeniĭ ce va avea cu sine-şĭ fieş-care călĕtor. Aceluĭ om cu sciinţă de limba rusésca şi románésca i se va plăti de la Divan. Marfa, ce este adusă de maĭ înainte la Câmpina şi se află şi acum acolo, nu este slobodă a se aduce aicĭ, dar să arĕţĭ stăpânilor mărfiĭ, că trebue să trimiţă fiescecare cu osebită jalbă către Exc. Sa senatorul Kuşnicov, prin care să-şĭ céră voie de a-şĭ ridica marfa de acolo şi a şi-o aduce aicĭ.»—1809, August 5 (1).

O singură trecĕtóre se maĭ lasă spre Ardeal pentru ceĭ carĭ obţin pasporturĭ şi anume prin plaiul Câmpiniĭ, precum se póte vedea acésta în următorul act:

Poruncile ce s'aŭ făcut către vătaşiĭ de plaiŭ.

«Măcar că ţi s'aŭ maĭ scris şi altă dată, ca să nu laşĭ pre nimenĭ a trece printr'acel plaiŭ, nicĭ salt, nicĭ cu marfă, nicĭ de aicĭ dincolo în ţéra nemţéscă, nicĭ de acolo aicĭ, dar straşnice fiind poruncile comandirilor armieĭ împĕrătescĭ asupra acesteĭ pricinĭ, iată ţi se înnoesce şi acum porunca, ca să fiĭ cu priveghiere, să nu laşĭ pre nimenĭ a trece printr'acel plaiŭ, fiind însă că tot nu se póte tăia cu totul *comunicaţia* cu Transilvania, se dă uneorĭ paşuşurĭ de trecere la un obraz de către Exc. Sa Gen. comandiriĭ Armieĭ, dar cu tóte aceste, fiind-că tóte drumurile trebue să fie închise, s'aŭ hotărît, ca călĕtoriĭ, ce vor avé acest fel de paşuşurĭ la mânile lor, să nu trécă prin alt plaiŭ, ci numaĭ prin plaiul Câmpineĭ, unde s'aŭ trimis şi oni cu sciinţă de limba rusésca şi románésca, ca să cerceteze acele paşuşurĭ, şi ver' de se va ivi cine-vaşĭ în acel plaiŭ cu paşuş de trecere de la vreun gheneral, să nu-l îngăduescĭ a trece şi să-l îndreptezĭ cu trecerea prin plaiul Câmpiniĭ.—1809, August 5 (2).

Negreşit că trecerea fruntarieĭ se maĭ póte prin dare de mită la vĕtafĭ, dar acésta nu este un mijloc înlesnitor comerţuluĭ.

Vătafiĭ sunt denunţaţĭ că fac asemenea abusurĭ şi *risum teneatis*, întâiul Divan îĭ întrébă pre dînşiĭ de e adevĕrat şi câţĭ neguţătorĭ şi ce marfă aŭ trecut? (3).

Ce înlesnirĭ póte avea comerciul-când trebue intervenţiunea Divanuluĭ, ca

(1) Cod. LVI, fila 77 verso.
(2) Cod. LVI, fila 77.
(3) Vedĭ anexa 8.

www.dacoromanica.ro

soția clucerului Fotache Știrbeiŭ să pótă merge, la 19 Maiŭ, 1809, în Ardél, să caute de bărbatul sĕŭ, bolnav la băĭ în acea parte de loc.

Nimenĭ nu putė eși nicĭ din Bucurescĭ fără de bilet de la Engelhard. Pentru ca Mateiŭ Cantacuzino să pótă merge, la 9 Maiŭ, 1809, afară din oraș la moșie, împreună cu 3 slugĭ, 3 slujnice, un dascăl frances și 3 vizitiĭ, Divanul intră cu mijlocire la Engelhard, să dea bilet de eșire din oraș (1).

Dăm în anexe o serie de acte relative la liberarea de pasporturĭ, la modul liberăreĭ acestora și la conflictele ocasionate la trecerea pe la margine de individĭ, carĭ nu eraŭ în regulă cu pasporturile (2). Vadă-se în anexa 21 bis, păținia unor bieți negețătorĭ, carĭ chiar cu paspórte în regulă voiră, în interesul comerciuluĭ lor, să trécă prin Basarabia în Rusia și cu tóte acestea, în 14 Maiŭ 1810, primul Divan vestise Spătaruluĭ, după comunicațiunea luĭ Engelhard, în urma celuĭ al luĭ Krasno Miloșevicĭ, că împĕratul a hotărît «ca de acum înainte să se dea pașport numaĭ locuitorilor din Moldova și Valachia, ca să mérgă prin orașele Rusieĭ, pentru aliș-verișurĭ, iar celor ce sunt sudițĭ străinĭ, să nu li se dea nicĭ de cum (3).»

Intre pedepsele infligate celor prinșĭ, trecênd nu numaĭ granița fără de pașport în regulă, dar chiar și acelor prinșĭ pe drumurĭ făr de răvașe, a fost în 1811, trămiterea lor la cetatea Brăileĭ spre muncă (4).

Intórcerea în patrie era nu maĭ puțin împrejurată cu multe dificultățĭ, maĭ ales pentru aceĭ carĭ se duseseră peste hotar în afacerĭ politice, orĭ putênd părea politice. Așa căminarul Manolache, care rĕmăsese în Ardél din emigrarea cu Alexandru Suțu Voevod, nu póte reveni în patrie decât după multă stăruință a tată-sĕŭ, stolnicul Ión și dând chezășie pentru fiul sĕŭ, în Aprilie 1822 (5), că orĭ în ce vreme va fi vre-o *ipopsie* asupra luĭ, și dovedindu-se adevĕrată aceea, să fie (chezașul) sub pedépsă în locul luĭ.

Incă înainte de finea anuluĭ 1809 situațiunea politică între Rusia și Austria se îndréptă și atuncĭ comandamentul militar rusesc din țéră, dă ordin pentru redeschiderea granițelor despre Ardél. Dar de acéstă redeschidere nu se póte folosi comerțul de export, căcĭ Divanul cere prohibițiunea exportuluĭ de zaherele, de boĭ și de caĭ, ca să se pótă îndestula trebuințele armateĭ rusescĭ (6).

3. O altă causă a căderei comerțuluĭ este și nesiguranța personală din

(1) Cod. 61.
(2) Vedĭ No. 9—21 și 21 bis.
(3) Cod. LXV, fila 32 v.
(4) Vedĭ Anexa 9.
(5) Vedĭ Cod. LXII.
(6) Vedĭ anexele 22 și 23.

www.dacoromanica.ro

causa rĕsboiuluĭ, în cât, maĭ cu sémă în Oltenia, să bejănăresc satele şi oraşele, precum se póte vedé din următorul raport al Divanuluĭ către Engelhard:

Divanul raportéză către generalul maior Engelhard.

«Dintr'acéstă copie de jalbă a neguţătorilor şi tuturor locuitorilor ot Caracal, sud Romanaţĭ, cum şi din osebita copie de însciinţare, ce s'a trimes aicĭ la Divan, veĭ lua Excelenţa ta îndestulă pliroforie de cele întîmplate într'acele părţĭ de loc şi de frica i gróza, ce s'a încuibat în inimele locuitorilor, în cât locuitoriĭ din Caracal (precum ni se scrie osebit) aŭ ajuns la atâta desnădăjduire, carĭ cu toţiĭ aŭ strigat în glas mare, că de nu li se va face vre-o mângâere de ocrotire, siliţĭ sunt a face *rebelion* şi a apuca care încotro vor vedea cu ochiĭ, ne maĭ dând nicĭ o ascultare niměnuĭ la cele ce li se vor porunci. Pe lângă acestea luarăm şi altă însciinţare maĭ próspětă, de la 15 ale acesteĭ lunĭ, că împotrivitoriĭ aŭ venit iarăşĭ la Sadova, însă călărime 300, iar pihotă şi maĭ mulţĭ, şi pe câţĭ din băjenarĭ aŭ putut pune mâna, cu mezat i'aŭ vîndut de cindea, iar satele judeţuluĭ Romanaţĭ tóte s'aŭ risipit şi s'aŭ tras în sus de Caracal, rĕmâind în frunte Caracalul. De aceea dar Divanul, după datorie, nu lipsim a face acestea cunoscute Excelenţeĭ tale, rugându-ne să avem cinstit rĕspuns şi povaţă ce urmare să se facă la acestea? ca să scie şi Divanul ce rĕspuns să dea la însciinţările ce i-aŭ venit.»—18 Iunie, 1809 (1).

Nesiguranţa comercianţilor nu este numaĭ din causa Turcilor, ci şi din causă că după bunul plac al comandamentuluĭ militar rusesc, neguţătoriĭ străinĭ sunt isgoniţĭ din ţéră, de-şĭ perd tóte interesele comerciale, fără nicĭ măcar să intervină o sentinţă judecătorescă. Aşa a fost casul din 1808 cu neguţătorul frances Coradin. Comisarul, adecă Consulul frances a reclamat la Divan contra surghiunuluĭ din Bucurescĭ al luĭ Coradin, dar drept satisfacţiune, Divanul nu i-a putut da alt rĕspuns, orĭ justificare, decât copie după scrisórea luĭ Miloradovicĭ, din 4 Aprilie 1808, în care spune, că dînsul a ordonat vistieruluĭ Varlaam, să isgonéscă din Bucurescĭ pre Coradin şi că aşa aŭ făcut cu toţĭ aceĭ, a cărora conduită îĭ displăcea (2).

A 4 causă împedicătóre comerţuluĭ a fost baterea de către Muscalĭ de monedă falşă turcéscă (3), monetă care de la comandamentul militar a do-

(1) Cod. LXI, fila 14 v.

(2) Veţĭ anexa 24 şi 25.

(3) Ruşiĭ pretindeaŭ că acéstă monedă nu e falşă, ci că avea curs în Polonia şi a adunat'o de acolo Guvernul rusesc.

www.dacoromanica.ro

bândit curs forţat în principate. Fănuţă (Zilot) dice, că acéstă monetă s'aŭ făcut după sfatul luĭ Prozorovski (1).

Divanul cutéză a se opune la rĕspîndirea în ţéră a uneĭ asemenea monete, dar generalul Kuşnicof îĭ impută *cutezanţa* şi-l obligă a o primi (2).

Drept rĕspuns la rugămintea legitimă a Divanuluĭ, comandamentul rusesc impune prin curs forţat moneta falşă. Si acésta e o deprindere veche a Muscalilor. Am arĕtat cum la 1774—75 Muscaliĭ aŭ inundat ţéra cu bilion de aramă, purtând marca Principatelor şi cum cu asemenea monetă aŭ luat la evacuarea Principatelor tot aurul şi argintul din ţéră. Tot asemenea fac şi acum. De astă-dată însă, când moneta se impuse şi în Bucurescĭ, neguţătoriĭ bucurescenĭ «*cunoscênd-o de faţă amăgire şi sărăcie, turburându-se toţĭ aŭ închis prăvăliile*» (3).

In faţa acesteĭ greve neaşteptate, Miloradovicĭ fu silit să mérgă însuşĭ pe la prăvăliaşĭ şi «striga în gura mare către tîrgoveţĭ a deschide tîrgul şi cu jurămînt îĭ încredinţă, că va zăticni urmarea acesteĭ monede» (4).

Se pare că graţie energieĭ neguţătorilor Muntenĭ, moneta cea falşă n'a rĕmas impusă decât în Moldova. Neguţătoriĭ austriacĭ refusă de a primi acéstă monetă turcéscă, ba încă intervine consulul Austriac Brenier, ca guvernul ţĕrilor române să schimbe cu banĭ bunĭ sumele, carĭ apucaseră a fi primite din banĭ falşĭ de către neguţătoriĭ austriacĭ.

La 6 Maiŭ, 1809, Kuşnicov ordonă Divanuluĭ în sensul pretenţiuneĭ consuluĭ austriac.

Energica protestare a agentuluĭ austriac Brenier contra moneteĭ falşe ce guvernul ţĕrilor române impunea negreşit şi supuşilor Austrieĭ, avu de efect ordinea luĭ Serghie Cuşnicov din 6 Maiŭ 1809, prin care obligă pre Divanul muntenesc, să primésca de la neguţătoriĭ supuşĭ austriacĭ toţĭ baniĭ ce cu sila primiseră, şi să le dea Visteria; în loc banĭ bunĭ. «Póte Divanul să aibă de trebuinţă (baniĭ falşĭ) a-ĭ da pentru *porţiónele* cărneĭ ce este orînduită, cum şi pentru suma banilor ce se cade să-ĭ dea pentru spitaluri» (5).—6 Maiŭ 1809.

La 14 Maiŭ Divanul rĕspunde arĕtând prósta stare a Visterieĭ şi împrejurarea, că décă s'ar îndeplini ordinea, neguţătoriĭ austriacĭ «folosind acest prilej vor aduce la Divan nu numaĭ leiĭ, ce vor fi apucat a-ĭ lua până acuma, ci vor începe de a strînge şi a cumpĕra într'adins şi de la alţiĭ

(1) Pag. 29.
(2) Veţĭ anexa 26.
(3) Zilot Românul pag. 92.
(4) Fănuţă, loc citat.
(5) Cod. LXI, fila 9 verso. Veţĭ anexa 28.

www.dacoromanica.ro

orĭ unde vor găsi acest fel de banĭ, cumpĕrându-ĭ cu un preţ maĭ scăduţ şi *pretenderisind* a li se schimba de la Divan cu alţiĭ atâţia banĭ hunĭ şi încă putem dice, că pot să se ajungă şi cu uniĭ din ţiganĭ, carĭ sunt rĕŭ nărăviţĭ de fac prin taină monetă turcéscă, şi atuncĭ socotéscă-se de către înţelepciunea Excelenţeĭ Tale, ce pagubă urméză a se pricinui Visterieĭ! Drept aceea, după datorie nu lipsim a arĕta aceste pricinĭ, rugându-ne ca să aibă Divanul cinstit rĕspuns.»

Autorităţile militare rusescĭ aŭ rĕspuns (27 Maiŭ 1809) Divanuluĭ, că pentru a se evita inconvenientele semnalate de dînsul, Divanul să cĕră «adevĕrate arĕtărĭ de la cinovniciĭ agenţieĭ austriacescĭ, că aceĭ ce cer a li se schimba aceştĭ banĭ sunt cu adevĕrat sudiţĭ austriacescĭ.» Divanul întîmpină (1), că totuşĭ de unde póte sci Divanul că baniĭ ce vor cere numiţiĭ sudiţĭ să li se schimbe, sunt toţĭ aĭ lor . . . . iar nu i-aŭ strîns înadins de pe la alţiĭ cu preţ scăduţ, ca să-ĭ schimbe cu alţĭ atâţia banĭ bunĭ? Nicĭ o precauţiune nu este posibilă, căcĭ nicĭ cinovniciĭ agenţieĭ nu pot şci adevĕraţiĭ banĭ aĭ sudiţilor şi decĭ urméză a se aduce mare pagubă Visterieĭ. Apoĭ nicĭ pre ţiganiĭ falşificatorĭ de monete nu-ĭ póte urmări Divanul, «căcĭ o fac cu atâta asemĕnare şi meşteşugire, în cât nu are nicĭ o deosebire şi când ese întâiŭ din mâna lor, nimenĭ nu o póte cunósce. Divanul nu vede altă îndreptare, decât numaĭ dându-se poruncĭ la tótă oştirea să nu maĭ silésca pre locuitorĭ şi neguţătorĭ de a primi leĭ turcescĭ de ceĭ noĭ. Divanul arată, că Ispravniciĭ de Mehedinţĭ primiră o jalbă a neguţătorilor orăşenĭ din Cerneţĭ «că vin Cazaciĭ de târguesc din prăvăliile lor şi le lépédă cu sila leĭ de aceştia noĭ, bătêndu-ĭ ca să-ĭ primésca, trimiţêndu-se la Divan uniĭ din aceştĭ leĭ, carĭ iată şi noĭ îĭ trimitem Excelenţeĭ Tale, spre a se vedea cea desĕvîrşit prostimea lor; din care acéstă pricină arĕt numiţiĭ neguţătorĭ, că aŭ contenit de a maĭ face alişveriş, fiind-că de la eĭ nimenĭ nu-ĭ primesce aceştĭ banĭ, unde vor a-ĭ da pentru păsurile şi trebuinţele lor ce aŭ.» Divanul cere deslegare. Numaĭ deslegare bună nu i s'a dat!—31 Maiŭ, 1809.

Introducerea moneteĭ falşe împinge pre neguţătorĭ să exporte moneta bună de argint şi s'o transforme în galbenĭ olandezĭ, carĭ âmblă cu preţ curat de 10 leĭ. Autorităţile rusescĭ se emoţionéză de asemene export al moneteĭ bune de argint şi ordonă împedicarea luĭ cu totul, cu circularea la judeţe, din 8 Iunie 1808 (2).

Cursul galbenilor venetienĭ se fixéză maĭ urcat, pe talerĭ 10 parale 10. Gal-

(1) Cod. LXI, fila 11.
(2) Cod. LVI, fila 14 verso. Veţĭ anexa No. 28.

www.dacoromanica.ro

beniĭ austriacescĭ orĭ «împĕrătescĭ» valoréză maĭ puţin: talerĭ 9 parale 35 (1).

O curiósă disposiţiune a Divanuluĭ intervine la 19 Iulie 1808, cu referinţă la schimbul galbenilor în monedă de argint. Acéstă monedă fiind *rărită,* transacţiunile comerciale deveniseră fórte dificile.

Divanul ca să oprésca agiul la argint, otărăsce ca nicĭ un neguţător să nu fie dator a schimba aur, decât décă i se iea marfă de cel puţin 2—3 talerĭ (2).

Prin impunerea apoĭ a cursuluĭ galbenilor (talerĭ 12) şi a rubleĭ (talerĭ 3 banĭ 72) s'aŭ stîrnit procese. Ceĭ carĭ aveaŭ daţĭ banĭ împrumut, cer să li se plătéscă galbenul şi rubla pe cursul ce l'aŭ avut la data contractăreĭ împrumutuluĭ. Divanul cere deslegare la Engelhard, în 28 Septembre 1810 şi propune ca «ceĭ ce aŭ fost datorĭ cu soróce împlinite maĭ nainte de Sept. 20 şi n'aŭ voit atuncĭ să-şĭ plătéscă datoria, să fie datorĭ, după dreptate, a plăti tot cu acel curs ce âmbla atuncĭ galbenul olandez şi rubla» (3).

Maĭ adaoge Divanul informaţiunea, că de când s'a urcat preţul galbenuluĭ olandez, în tóte ḑilele este cértă între locuitorĭ şi neguţătorĭ. Locuitoriĭ cer să li se schimbe galbenĭ, cumpĕrând ceva lucrurĭ şi să li se dee restul în argint. Locuitoriĭ beneficiaŭ de avantajarea făcută argintuluĭ prin urcarea cursuluĭ. Acest lucru se maĭ întîmplase şi în 1808, când se făcu 10 talerĭ galbenul. Atuncĭ Divanul dispuse, ca neguţătoriĭ să nu fie obligaţĭ a schimba un galben decât décă se cumpĕră marfă de cel puţin 3 tal. Divanul propune ca şi acum să nu se schimbe în argint un galben decât décă se iea marfă de cel puţin 5 tal.—1810, Septembre 28.

Câte-va ulterióre disposiţiunĭ relative la monetă, sunt cele următóre:

a). O poruncă din 1808 opresce topirea moneteĭ rusescĭ spre a-ĭ utiliza argintul (4).

(1) Cod. LVI, fila 32 din 16 Sept. 1808 anexa 29.
(2) Vedĭ anexa 30.
(3) Vedĭ anexa 31.

(4) *Publicaţie la 17 judeţe pentru de a nu strica moneta argintuluĭ rusesc.*

De la Divan către Ispravnicĭ. — Dumné-vóstră Ispravnicilor ot sud ... sănătate. Excelenţa sa general Cuşnicov, prin nota sa de la Divan, de la 14 ale următóreĭ lunĭ, face arĕtare, cum că s'a însciinţat, că uniĭ din locuitorĭ topesc moneta de banĭ rusésca în argint, care acéstă urmare spre a topi cine-va monetă, nu numaĭ că este straşnic oprită, după pravilele rusescĭ, dar încă şi cine se găsesce într'acéstă faptă făcênd haznaleĭ împĕrătescĭ pagubă, cu împotrivire pravilelor, iaŭ cea maĭ grea pedépsă, poruncind a se face publică în tóte oraşele judeţelor pentru acésta; de aceea, dar

www.dacoromanica.ro

b). La 1810, Decembre 22, Engelhard ordonă ca talerul nemţesc ce âmblă câte taleri 5, să âmble câte taleri 4 şi parale 5 (1).

c). La 1811, Maiŭ 31, Şteter, din ordinea luĭ Cutuzof, scrie Divanuluĭ, că baniĭ de argint şi banco-ţidulele străine, nimenĭ să nu fie slobod a trece peste graniţă la alte locurĭ, decât numaĭ în Moldova şi Rusia, şi poruncesce, ca pre orĭ-care îl va dovedi cu acest fel de faptă, să i se iea tot ce se va găsi la dînsul de cel care îl va prinde.

La 8 Iunie s'aŭ făcut publicaţiĭ prin tóte judeţele trămiţêndu-se şi copie după predlojenie (2).

d) La 5 Ianuarie, 1811, Miloşevicĭ aprobă regularea neguţătorilor moldovenĭ şi muntenĭ ca galbenul olandez şi cel venetic să mérgă 12 talerĭ, cel împărătesc pe talerĭ 11 parale 30 (3).

e). La 11 Martie 1811, s'aŭ făcut publicaţiunĭ în tóte judeţele i la Divanul Craioveĭ, i la ţinutul Brăileĭ, la Spătărie, la Agie, la Vel armaş, la Carvasara şi la starostea de neguţătorĭ, pentru moneta de argint rusésca, i de argint turcéscă, a nu o trece nimenĭ peste graniţă. Asemenea se opresc introducerea de *bancnote* străine în ţéră. Numaĭ în Moldova, respective în Muntenia şi în Rusia se póte trece argintul şi numaĭ «asignaţiile împĕrătescĭ» rusescĭ vor avea curs în Principate. Delicuentul va fi judecat «de criminal», iar dregătorul va avea drept la $^1/_4$ parte din moneta sechestrată, iar celelalte se vor confisca (4).

In definitiv, tóte aceste schimbărĭ în cursul banilor contribuiaŭ şi ele să isbéscă greŭ comerciul.

Cu tóte aceste diverse pedicĭ aduse comerţuluĭ intern, tot ar maĭ fi fost posibilitatea să mérgă înainte acest comerţ décă nu s'ar fi dat în Aprilie 1808, o mare lovitură organisăreĭ isnafurilor, acordându-se de Divan poruncĭ pentru învoirea de deschidere de prăvăliĭ «*de verĭ-ce fel de marfă*» (5), fără a fi supĕrat de către isnafurile respective.

Divanul scrie, să o faceţĭ acésta sciută şi cunoscută la toţĭ de obşte într'acel judeţ, ca de acum înainte să nu maĭ cuteze, nicĭ să îndrăsnéscă nimenĭ a a maĭ topi monetă rusésca, căcĭ dovedindu-se vre-unul făcênd într'acésta împotrivă urmare, să scie hotărît, că va cerca cea maĭ grea şi cumplită pedépsă, îngrijind şi dumné-vóstră apururea pentru acésta a nu se face împotrivă urmare, căcĭ înşi-vĕ veţĭ avea a da séma.—1808, Maiŭ. *(Cod. LV, fila 359 verso.)*

1808, Maiŭ 21. S'a maĭ făcut asemenea poruncĭ.

(1) Cod. LXIV, fila 26 verso.

(2) Cod. LXIII, fila 52 verso.

(3) Cod. LXIII, fila 78 verso.

(4) Veţĭ anexele 32, 33, şi 34. Veţĭ şi anexele 34 bis şi 34 ter.

(5) Cod. LIV, fila 314.

www.dacoromanica.ro

Va să ḑică cetatea *corporaţiunei* este dărămată; va să ḑică, orĭ-care străin póte deslega marfă în Bucurescĭ şi a o vinde în detaliŭ.

Adevĕrat, că acelaş ordin, din 7 Aprilie 1808, desfiinţéză una din pedicile ce întîmpina comerciul mic din ţéră, adică narturile, afară de nartul pâniĭ, cărniĭ şi al lumînărilor. Acéstă disposiţiune este îndată apoĭ revocată (1).

Dăm în anexe diverse acte relative la narturĭ, din 1807—1812 (2). La 2 şi la 9 Ianuarie 1809 primul Divan scrie epistatuluĭ agieĭ, să dea informaţiune: cu ce preţ să vînd în oraş lucrurile de mâncare, atât pămîntescĭ cât şi streine, cum şi fînul şi lemnele de foc? (3).

Acéstă poruncă cere reînfiinţarea de narturĭ şi dă a se înţelege, că desfiinţarea lor n'aŭ contribuit la efteṇirea lucrurilor de mâncare. Pentru a se realisa acéstă eftinire, Divanul chibzuesce, încă din Decembre 1808 (4) şi apoĭ la 27 Ianuarie, 1809 şi sperĕ, că eftenirea se va dobândi prin desfiinţarea vămeĭ de la obor. Acéstă desfiinţare de care şi aiurea am pomenit, ocasionéză un lung chrisov, prin care, cu multă desfăşurare de vorbă laudă maĭ întâiŭ pre guvern, carele îngrijesce de binele public şi apoĭ arată scumpetea cea mare a articolelor de hrană la obor şi chiar a articolelor venind de preste hotare.

Divanul crede că acéstă scumpire, maĭ ales a articolelor de hrană, provine de la vama prea mare ce se iea pentru asemenea articole la obor. Arată că oraşul C.-Lung neavênd vamă, se bucură de mare eftinătate la tóte articolele de hrană; decĭ îşĭ propune, să scadă şi din tarifa vameĭ oboruluĭ. Dar din causa «*năprasniceĭ acesteĭ de vremĭ de răsmiriţe în care ne aflăm*» este silit Divanul, să adaugă vama articolelor, carĭ nu sunt de prima trebuinţă, pentru existenţă, ca să fie compensată scăderea şi să nu se aducă pagubă visterieĭ. «Iar după ce ne va milui Dumneḑeŭ cu pace şi liniştirea ţĕreĭ» se va scădea vama şi prin alte tîrgurĭ ale ţĕreĭ ca la Bucurescĭ. Acéstă disposiţiune Divanul o iea «prin socotinţa şi închipuirea şi a altor obraze de cinste, ce aŭ stătut vameşĭ după vreme şi aŭ bună sciinţă de ale vămilor rînduelĭ.» Divanul îmbracă scăderea ce va ocasiona venituluĭ fiscal noul tarif al vămeĭ din Bucurescĭ, adăogênd la plata vămeĭ vitelor-la ierbărit, la oca, etc.

Disposiţiunea coprinde 6 puncte, carĭ se resumă ast-fel:

1. Vama din tîrgul de afară şi de la oborul de acolo i de la tîrgul Cu,

(1) Veḑĭ anexa 35.

(2) Veḑĭ anexele A, B, C, D, . . . N. Cu referinţă la brutăriĭ, veḑĭ anexele O, P, Q, R, S şi T. Veḑĭ şi anexele U, V, W, X şi Y, relative la măcelării.

(3) Cod. LVI, fila 48.

(4) Cod. LVI, pagina 45 v.

www.dacoromanica.ro

culuĭ, din tótă politia Bucurescilor, de orĭ-ce fel de zaherea: grîŭ, orz, porumb, meiŭ, secară, mălaiŭ, făină, fîn, malderĭ, pescuirĭ, atât din ţéra rumânéscă, cât şi din ţéra turcéscă, icre roşiĭ séŭ negre, (bez cele tescuite) fasole, linte, mazăre, bob, cépă, usturoiŭ, praz, inul, cânepa, vînatul, pasărĭ domestice, brânzurĭ, unt, ouă, caş próspăt, caşcaval, pometurĭ, orĭ-ce fel vor fi, uscate séŭ neuscate, legume, zarzavaturĭ, lemne de foc, cărbunĭ, ferestre, rogojinĭ, măturĭ i alte lucrurĭ de lemn, i vase de lemn şi de pământ, orĭ-ce felurime de care aduc ţăranii, var şi alte asemenea acestor . . . . . să nu plătéscă vamă, nicĭ orĭ-ce altă dare. Să se ridice şi măjăritul din Bucurescĭ şi vătăjia de pescarĭ şi vătăjia de precupeţĭ, cum şi havaeturĭ ale zapciilor.

2. Zapciĭ spătărescĭ şi agiescĭ paznicĭ la margine pe la intrările în oraş, să nu cuteze a cere nimic de la asemenea articole sub pedepse de falangă la răspîntiĭ, din ordinile mareluĭ Spătar şi a mareluĭ Aga.

3. Paralele ce de la o vreme în cóce s'aŭ obicinuit a se lua de ceaşul spătăresc, de tot carul cu fîn ce intră în oraş, sub cuvînt că e plata pentru scrisul răvaşuluĭ de sloboḑenia fînuluĭ în oraş, să nu se maĭ iea, dându-se răvaşul fără plată.

4. Sărăria numaĭ est timp are a se urma, iară de la anul viitor are să lipséscă şi să fie comerciul săreĭ liber în oraş, după nartul Divanuluĭ, sub pedépsă: cine ar vinde contra nartuluĭ «*pe pele iar nu pe pungă.*»

5. Lumînăria de céră roşie se desfiinţéză şi nu maĭ este venit al Visterieĭ. Liber fie-cuĭ a vinde, însă după nart.

6. Arată, că dispositiunea s'aŭ luat împreună cu Mitropolitul, Episcopiĭ şi tot clerul şi aruncă blăstem asupra acelora carĭ vor strica dispositiunea: «Unul ca acela, ca un răŭ patriot, vrăjmaş de faţă al săracilor şi împotrivitor bineluĭ lor, să aibă pre săraciĭ acestuĭ norod, pîrîşĭ cu dinadinsul către Dumneḑeŭ, să fie supus anatimeĭ în vecĭ, casa luĭ să rămână pustie şi fiiĭ luĭ să ajungă cerşind pânea, vinovat să fie foculuĭ gheeneĭ... etc.» — 1809, Ghenar, 27 (1).

---

(1) Semnaţĭ: Dositeĭ Mitropolit, Nectarie Râmnic, Constandie Buzăŭ, apoĭ egumeniĭ de mănăstirĭ: Titopoleos Teofilacs, O proin Pogonianis, Antimos, proin Vrancea Sofronios, Iliopolios Nicodimos, O Staropolios Nicodimos, O Radu Vodă Archimandritis, Agiu Gherghiţa, O Archimandritos Kirila tis Agia Ecaterina, Kirolo Protosing. Văcăresciu, Ilarion Archimandrit Deleanu, O Egumenos Zlatarios Sofronios, O Mihaliotis Singhelos Mateĭ, O Stavropoleos Timoteos, O ton Aghion Apostol Archimandritis Daniel, Potropopu Voicu iconom, Protop. Ión Hartofilax, Popa Nicolae Sachelarie, N. Schevofilax. Popa Gheorghe Sacheliu, Popa Fotin Prodecsticos, Popa Stoica Castriotu- Popa Stefan Lungu, Popa Ión Referendarie, Popa Vasile o ipomini mato, grafos, Popa Gheorghe Polinicon.

www.dacoromanica.ro

Din documentul ce analisarăm maĭ sus, vedem, că Divanul vine la decisiunea desfiinţăreĭ vămiĭ de obor, vĕdênd ce se petrece în Câmpu-lung, acea extra-ordinară mică republică din statul românesc

Pentru a protege comerţul, nu ajungea publicaţiunĭ din partea Divanuluĭ, că neguţătoriĭ din cele 12 judeţe «fără sfială, temere sĕŭ frică, să mĕrgă la tîrgul Drăgaiceĭ, de la sud Buzĕŭ, să facă aliş-veriş» (1); maĭ eficace eraŭ rĕsplătirile ce Divanul acorda marilor comercianţĭ, carĭ se stabiliaŭ în ţĕră.

Aşa în 6 Septembre, 1808, Divanul luĭ Dimitrie Anton, neguţător străin, ca rĕsplatire pentru că de câţĭ-va anĭ s'a aşedat în Bucurescĭ «pentru podoba politieĭ şi folosul ţĕriĭ, ca să tragă şi alţiĭ asemenea luĭ, omenĭ cinstiţĭ a şedea într'acest pămînt», îĭ acordă scutire de vinăriciŭ pentru via ce o are (2).

Dar pe când unora din neguţătoriĭ străinĭ, li se dedeaŭ privilegiĭ şi scutirĭ, unor bieţĭ brutarĭ, carĭ cutezaseră a-şĭ apĕra drepturile lor contra agenţilor stăpânireĭ, li se aplica câte 100 toege la falangă (3).

Reclamaţiunea cea maĭ veche ce cunoscem de la neguţătoriĭ cu magazin stabil asupra comerciuluĭ ambulant, ne probĕză că inconvenientele pentru neguţătoriĭ cu prăvăliĭ din permisiunea comerciuluĭ ambulant, era deja cunoscută încă din Aprilie 1812. Primul Divan iea mĕsurĭ de oprire acestuĭ comerciŭ (4).

Dintre boerĭ: Manolache Creţulescu Ban, Const. Filipescu Vistier, Radu Golescu Vornic, Dumitraşcu Racoviţă Vornic, Istrate Creţulescu Vornic, Mihalache Manu, Ión Hagi Moscu, Iordache Golescu, George şi Constantin Filipescu Logofĕt. *(Veḑĭ chrisovul la anexa 35 bis.)*

(1) 25 Maiŭ 1808, Cod. 52.

(2) Cod. LVI, fila 28 v.

(3) Veḑĭ anexa 36.

(4) *Către Excelenţa Sa gheneral maior Repnischi.*

Avem cinste a arĕta Excelenţeĭ Tale, că la Divan, aŭ dat jalbă toţĭ neguţătoriĭ pieţeĭ aĭ acesteĭ politiĭ, arĕtând pentru marchitaniĭ ce se neguţătoresc cu mărfurĭ cu căruţe, cum că împotriva buneĭ orînduelĭ, de sineşĭ pun căruţele şi deschid mărfurile pe dinaintea prăvăliilor lor, asemenea bagă caĭ şi alte calabalîcurĭ pe unde găsesc vre-o grădină şi le pricinuesce pagube, care acĕstă urmare a lor fiind cu totul împotrivitore, căcĭ nu numaĭ neguţătorilor le dă zăticnire la aliş-veriş, dar şi prin oraş se face uliţelor cu punerea căruţelor, neputênd trece norodul cu înlesnire; de aceea rugăm pre Excelenţa Ta, să bine-voescĭ a da cinstită poruncă, către cine se va cuveni, spre a ĭ îndatora pre marhitanĭ a-şĭ face aliş-veriş să găsescă hanurĭ sĕŭ prăvăliĭ cu chirie, să-şĭ pue mărfurile.—1812, Aprilie 9. *(Cod. LXVI, fila 209 verso).*

www.dacoromanica.ro

Oraşul Ploescĭ recade în robie în timpul ocupaţiuniĭ muscălescĭ de care ne ocupăm. Beizadea Costache Caragea, care avea stăpânirea oraşuluĭ, prin alianţa de familie cu Moruzesciĭ, capătă, la 28 Octombrie 1809, din ordinul luĭ Kuşnicov, stăpânirea Ploescilor (2).

La 25 Aprilie 1810, Engelhard vestesce Divanuluĭ, că cavalerul Kuşnicov a ordonat, ca Ploesceniĭ să se supună stăpânuluĭ moşieĭ. Totuşĭ în acelaş an Ploesceniĭ isbutesc să readucă afacerea lor înaintea luĭ Engelhard, care cere ca Beizadea Costache Caragea să-ĭ aducă documentele traduse în rusesce, pentru ca să-şĭ dea sentinţa în cunoscinţă de causă. Acésta va maĭ întârdia înăsprirea robireĭ oraşuluĭ Ploescĭ (3).

Stăruinţa cu care Ploesceniĭ s'aŭ luptat mereŭ ca să-şĭ redobândéscă libertatea oraşuluĭ e demnă de tótă lauda. Lupta a durat mult timp încă şi putem dice, că la locul eĭ este pe o piaţă din Ploescĭ *statua libertăţiĭ!...*

Şi lupta nu era de susţinut numaĭ cu aşa dişiĭ *proprietarĭ* aĭ oraşuluĭ, ci adesea chiar cu administratoriĭ publicĭ aĭ judeţuluĭ. La 8 Septembre 1812 Ispravniciĭ de Prahova, în scopurĭ de câştigurĭ personale, şi-aŭ permis să nu îngădue intrarea în târg de ómenĭ aducênd făină, zaherele de vîndare. Energică fu reclamaţiunea Ploescenilor. De astă dată eĭ fură sprijiniţĭ de cumpărătoriĭ vămeĭ, carĭ păgubeaŭ din causa mĕsureĭ Ispranicilor. Vameşiĭ reclamară şi eĭ şi asemenea mĕsură fu revocată (4). Maĭ avură Ploesceniĭ şi un curios proces cu un sudit austriac, în care însă fură răpuşĭ tot eĭ (5).

Un alt oraş, Roşiĭ-de-Vede, duc de mult timp lupta pentru libertatea luĭ, maĭ în tótă a 2-a jumĕtate a secoluluĭ XVIII. De astă dată lupta nu e cu vre-un boier, ci cu mŏnăstirea Sf. Spiridon. La 1768 Alexandru Ghica Vodă dăruesce Roşiĭ-de-Vede, mŏnăstireĭ Ghiculescilor, Sf. Spiridon. S'aŭ sculat călăraşiĭ, proprietariĭ oraşuluĭ, şi aŭ protestat în numeróse dăţĭ. O primă învoială impusă interveni şi li se dete călăraşilor numaĭ 600 stînjenĭ din moşia tîrguluĭ (1782), iar restul moşieĭ rĕmase în stăpânirea mŏnăstireĭ. Numaĭ Mavrogheni Vodă făcu dreptate deplină călăraşilor din Roşiĭ-de-Vede, restituindu-ĭ în stăpânirea deplină a moşieĭ tîrguluĭ. Căderea luĭ Mavrogheni, aduse, am vĕdut'o, o reacţiune complectă în tóte direcţiunile. Roşiĭ-de-Vede sunt din noŭ daţĭ mŏnăstireĭ de Mihaiŭ Vodă Suţu. Toţĭ domniĭ carĭ urméză acestuia manţin impusa *învoială*, care acordà călăraşilor numaĭ 600 stînjenĭ din Roşiĭ-de-Vede. Urmaşiĭ călăraşilor cer dreptate la

(1) Vedĭ anexa 27.
(2) Vedĭ anexele 38 şi 39.
(3) Cod. LXIV, fila 104.
(4) Vedĭ anexa 39 bis.

www.dacoromanica.ro

Constantin Ipsilante în 1803. Se fac din noŭ cercetărĭ peste cercetărĭ. La 1805 interveni o nouă hotărîre a Domnitoruluĭ tot în favórea mónăstireĭ. In 1811 la 18 Septembre, Comitetul séŭ primul Divan rennoiesce acéstă decisiune în defavórea vechilor descendenţĭ aĭ călăraşilor roşĭ de Vedea (1).

In tot timpul ocupaţiuneĭ rusescĭ (1806—1812) puţine chrisóve se deteră pentru înfiinţare de tîrgurĭ orĭ bâlciurĭ. Câte de aceste acte posedem sunt tóte din 1810 şi le dăm în anexe (2)

După cucerirea Brăileĭ de către Muscalĭ, acest port şi Galaţiĭ intră într'o mişcare comercială óre care, ce, orĭ cât de mică, e de natură a îngriji pre administratoriĭ portuluĭ Odesa. In adevĕr, încă la 1803 Iulie 29, comisarul general al relaţiunilor comerciale din Odesa, scria la Petersburg, că «pentru a da portuluĭ Odeseĭ o activitate şi avantagiile cele maĭ remarcabile, Rusia trebue să facă tot, ca să dobândéscă ţéra Moldoveĭ, căcĭ numaĭ nimicind comerciul Galaţilor şi al Brăileĭ, portul Odeseĭ póte ajunge la prosperitate» (3).

*

Breslele nu dobândesc întărire în timpul ocupaţiuneĭ muscălescĭ, ba din contra. Am vĕḑut maĭ sus lovitura dată bresleĭ negutătorilor pămîntenĭ prin învoirea acordată la orĭ-ce străin de a deschide prăvăliĭ, independent de isnaf.

Intervenirea Divanuluĭ în alegerea de maĭ-mare-başă, ba une-orĭ impunerea directă de asemenea căpetenie de bréslă, nu este o maĭ mică lovitură dată vecheĭ eĭ organizaţiunĭ.

Aşa bresleĭ federativă a lemnarilor, zidarilor, nisiparilor şi cărămidarilor le impune Divanul, în 1811, Ianuarie 31, de maĭ-mare-başă pre un Nicoli (4).

Protestéză brésla, dar zadarnic. In 1812, 27 Maiŭ, Nicoli este din noŭ impus, «căcĭ Divanul pre altul nu cunósce de maĭ-mare-başă. De care se şi poruncesce lemnarilor, zidarilor, nisiparilor şi cărămidarilor să scie şi să cunóscă de acum înainte tot pre jăluitorul Nicoli de maĭ-mare-başă, dându-ĭ tot felul de supunere şi ascultare.» Nicoli era bolnav şi s'a fost vĕḑut lipsit de maĭ-mare-băşie.

Ordinul acesta e semnat de boeriĭ întâiuluĭ Divan (Banu Creţulescu, C. Ghica, Vice-president, C. Samurcaş, Vel Logofĕt, Mitropolitul Isaac Ralet, Barbu Văcărescu şi Vel Vistier Varlaam şi Sovetnic Loghinof, la 27 Maiŭ 1812 (5).

(1) Veḑĭ anexa 39 bis.

(2) Veḑĭ anexele 40 şi 41, 'α '6 γ' δ şi 'ε.

(3) Car ce n'est qu'en anihilant le commerce de Galatz et de Braïla que le port d'Odessa peut arriver à la prospérité.

(4) Veḑĭ anexa 43.

(5) Cod. LXIV, fila 61.

www.dacoromanica.ro

Numaĭ după o nouă intervenire a Vistieruluĭ în favórea candidatuluĭ breslaşilor federaţĭ, Costea Nicoli e înlăturat în o afacere, în Iulie 1812 (1).

Comitetul scrie Vistieruluĭ, că «de vreme ce arĕţĭ că Vistieria are bănuială asupra luĭ Nicoli maĭ-mare-başă, că va zăticni trĕba şi te încredinţezĭ dumnĕ-ta maĭ mult pe Costea, îl veĭ însărcina dar pre însuşĭ Costea cu acéstă trĕbă a lucruluĭ, ot Giurgiu, pe carĭ îndată îl veĭ şi porni.» — 1812. Iulie 15.

Singură brĕsla pescarilor căpătă voĭe de a-şĭ alege vătaf din brĕsla lor, Intâiul Divan, la 20 Septembre, 1809, scrie luĭ Yel Aga, ca rĕspuns la anaforaoa acestuia, că după cererea ce face brĕsla pescarilor din Bucurescĭ se dă voĭe să-şĭ pună vătaf de pescarĭ pre unul din brĕsla lor prin alegere, Divanul încuviinţĕză, cu acéstă hotărîre: «ca nicĭ el să nu dea nicăirea vre-un ban havaet, nicĭ el să nu se îndrăsnéscă a lua séŭ a cere măcar cât de puţin lucru cu nume de havaet de pe la pescarĭ, că dovedindu-se, se va pedepsi straşnic; ci datoria luĭ să fie numaĭ acésta: adecă să privegheze cu luare aminte, ca atât brĕsla pescarilor, cât şi *verĭ care alţiĭ* vor voi a vinde pesce şi racĭ, sloboḑĭ să fie şi nesupĕraţĭ întru nimic. Atât numaĭ să îngrijéscă spre a se face vînḑarea pesceluĭ în scaune la locul cel orînduit de faţă, iar nu într'ascuns, séŭ prin mahalale şi să nu îngăduiască pre nimenĭ a face vînḑarea pesceluĭ împotriva nartuluĭ, ce este orînduit, iar pre verĭ-care îl va vedea, orĭ că vinde cu preţ maĭ mare, séŭ într'ascuns, pre unul ca acela să-l arate la dumnĕ-ta şi dumnĕ-ta să facĭ arĕtare Divanuluĭ, spre a i se face cuviinciósa pedĕpsă (2).

Acéstă disposiţiune în favórea pescarilor se întîmplă în urma maltratăriĭ unuĭ pescar de către zapciĭ agieşcĭ, ba chiar a morţiĭ aceluia din causă de bătaĭe (3).

Brĕsla pescarilor o ducea greŭ cu vama oboruluĭ. Ca să scape de ea, mulţĭ pescarĭ intraŭ cu marfa de contrabandă şi o vindeaŭ tăinuindu-se prin mahalale. Acésta fu aflată de guvern şĭ în 15 Aprilie 1812, pescariĭ fură obligaţĭ a merge cu pescele numaĭ la obor (4).

Iată actele cu referinţă la bresle ce maĭ posedem:

a). In 8 Martie 1811 Divanul raportĕză luĭ Şteter, că «din jalba a tótă obştea Ovreilor neguţătorĭ pămîntenĭ şi sudiţĭ veĭ lua Excelenţa Ta pe larg pliroforie şi de vreme că eĭ cu toţiĭ daŭ acest fel de chezăşie pentru starostea de Ovreĭ, de va fi cu bună-voinţa Excelenţeĭ Tale, se va da cuviin-

(1) Cod. LXIV, fila 89 verso.
(2) Cod. LVIII, fila 74.
(3) Veḑĭ anexa 42.
(4) Veḑĭ cod. LXIV, fila 44.

www.dacoromanica.ro

ciósa poruncă către cinstita politie pentru sloboḑenia luĭ.»—1811, Martie 8 (1).

b). In August 1811 Logofeţia cea mare intră cu anafora la primul Divan, după cererea Evreilor din Ploescĭ şi cere să se înfiinţeze bréslă de Evreĭ şi acolo. Până acĭ Evreiĭ din Ploescĭ ţineaŭ de bréslа Evreilor din Bucurescĭ. Acum eĭ cer să fie organisaţĭ în bréslă deosebită şi cer să li se dea ca staroste pre un Moise sticlarul şi hahamul «*ales*» de Evreiĭ din Ploescĭ. Inainte de Moise era numaĭ «vechil de staroste», căcĭ titularul staroste eră cel din Bucurescĭ. Logofeţia mare invócă ca motiv împrejurarea, că acum la Ploescĭ «s'aŭ adăogat *Ovreiĭ locuitorĭ.*» Totuşĭ Logofeţia subalternisézā pre noul staroste de la Ploescĭ, la starostea din Bucurescĭ, dând drept că la acestă să apeleze Evreiĭ nemulţămiţĭ de judecata celuĭ din Ploescĭ. Divanul aprobă, dar fără să acorde niscaĭ privilegiĭ orĭ scutirĭ nouluĭ staroste (2).

Maĭ ciudat se pórtă Divanul I-iŭ, faţă cu bréslа Evreilor în 1811, căcĭ le impune un staroste catolic, un némţ. Evreiĭ protestă şi în 8 Martie Divanul revócă mĕsura.

Nu maĭ întrebăm cât a costat pre Evreĭ acéstă revocare! (3).

c) Cu referinţă la bréslа croitorilor intervin, în Aprilie 1812, două acte, unul, o anafora a Logofeţieĭ celeĭ marĭ, din 8 Aprilie, prin care Vel Logofĕtul Dumitraşcu Racoviţă face istoricul înfiinţăreĭ bresleĭ acesteia şi arată că bréslа protestă, căcĭ călcându-se hrisovul de constituire, li s'a impus un staroste neales de bréslá, în persóna unuĭ june necunóscut şi fără *de ipolipsis* anume *Ioniţă Craiovénu.* Intr'o unire, croitoriĭ cer să nu li se calce drepturile vechĭ şi să li se lase pre starostele cel ales de dînşiĭ, pre croitorul om cu *ipolipsis* primit şi cerut de bréslă. Logofeţia cea mare află că este drĕptă cererea croitorilor. Divanul în 12 Aprilie, 1812, la rîndul sĕŭ aprobă şi recunósce pre vechiul staroste cerut de bréslă (4).

d) Nu putem considera ca bréslă ceĭ 30 de individĭ măcelarĭ, în favórea că-

(1) Cod. LXVI, fila 77 verso.

(2) Veḑĭ anexa 44 şi 45.

(3) La Martie 1811 Evreiĭ pămîntenĭ şi sudiţĭ cer să li se menţină instituţiunea starostieĭ alese de eĭ şi să nu fie puşĭ sub administraţiunea unuĭ om de altă lege de cât dînşiĭ. La 8 Martie 1811, întâiul Divan mijlocesce la generalul Şteter în acest sens. (*Veḑĭ anexa 46*).

Se pare totuşĭ, că acel némţ, fiind secretar al Preşedinteluĭ muscal, tot isbuti să i se dea o léfă de la bréslа Evreilor, căcĭ întâiul Divan dete ordin să se împlinéscă de la starostea de Ovreĭ acea léfă, hotărîtă în Februarie 1812 de d-nul Senator. (*Veḑĭ actul la Cod. LXIV, fila 110 verso, din 31 Iulie, 1812.*

(4) Veḑĭ anexa 47 şi 48.

www.dacoromanica.ro

rora în câte va-rînduri se constitue monopolul măcelarilor, după actele ce aci dăm în anexe (1).

e) Tot asemenea nu putem lua în serios bresla înfiinţată de patru (!) meşteri şerbetcii şi salepcii, cărora după mijlocirea Vornicieĭ obştirilor, li se dă nu numaĭ hrisov de breslă, în 26 Aprilie 1812, dar li se constitue şi privilegiŭ asupra gheţarilor. Vornicia obştirilor face acesta pentru ca să-şĭ sporéscă veniturile, căcĭ acéstă aşeţată breslă de 4 indivizĭ, se légă a plăti la cutia milelor câte 200 leĭ pe an (2).

Bresla importantă a neguţătorilor din ţéră a fost bântuită rĕŭ sub Muscalĭ. Şi acesteĭ bresle s'a impus staroste (3). Nesupunerea ce a manifestat bresla la poruncĭ arbitrare ale Muscalilor, aŭ făcut că maĭ mulţĭ neguţătorĭ importanţĭ aŭ fost surghiuniţĭ din Bucurescĭ la Iaşĭ.

O mare greutate apasă asupra bresleĭ acesteia: o dare zisă *baniĭ ajutoruluĭ datorieĭ ţĕreĭ.* Ce e maĭ mult, acéstă dare fură siliţĭ a o plăti şi pentru neguţătoriĭ exilaţĭ de Muscalĭ! (4)

Bresla neguţătorilor, repetim, nu s'a supus a plăti baniĭ eşiţĭ pe bresla lor. Pentru nesupunere aŭ fost surghiuniţĭ la Iaşĭ. Acum cer ca baniĭ ce eĭ aŭ cheltuit în *esil*, să se cisluiască pe tóte breslele. Divanul întâiŭ poruncesce «ca împreună cu ceĭ-l-alţĭ să fie şi câţĭ-va din jăluitorĭ, spre a se face îndreptarea cisleĭ (pe care eĭ o declaraŭ nedrĕptă). Baniĭ cheltuiţĭ nu voesce Divanul a li se restitui, ci să arĕte unde şi la ce s'aŭ cheltuit aceĭ banĭ? Din ce vreme? pentru ce trebuinţă? şi numaĭ atuncĭ să li se plătéscă de ceĭ-l-alţĭ aĭ bresleĭ.—1812, August 18 (5).

Fabricile nu se înmulţesc, ci din contra scad. Muscaliĭ încep a-şĭ introduce hârtia lor în ţéră cu paguba fabriceĭ românescĭ.

---

(1) Acest monopol nu împedică pre uniĭ boerĭ şi pre unele mănăstirĭ de a continua să se bucure de privilegiul posesiuneĭ unor scaune de măcelăriĭ. Aducem în anexă câte-va acte privitóre la asemenea scaune. *Vedĭ anexele 49, 50 şi 51.*

(2) Vedĭ anexa 52 şi 52 bis.

(3) S'aŭ dat pitacul Divanuluĭ starosteĭ Atanasie de a fi cunoscut iarăşĭ de staroste de neguţătorĭ şi să urmeze după coprinderea cărţilor domnescĭ şi ale Divanuluĭ ce le are la mână, urmând trebile la vreme şi fără de cusur.—1811, Iulie 18. (*Cod. LXV, fila 109*).

(4) Cod. LXIV, fila 68.

Starosteluĭ de neguţătorĭ să arate neguţătorilor că aŭ să plătéscă «*baniĭ ajutoruluĭ datorieĭ ţĕreĭ*» la Vornicia politieĭ, dar nu pe la isnafurĭ —1812, Iulie 12 *(Cod. LXIV, fila 68.)*

(5) Cod LXIV, fila 102.

www.dacoromanica.ro

In fabrica de postav de sub direcţiunea medelniceruluĭ Arbut se aşedă spitalul străinilor (2).

Fabricarea de basmale de la Mărcuţa merge singură maĭ cu spor. Acéstă isbândă îndémnă pre maĭ multe persóne să céră privilegiul înfiinţăreĭ de fabricĭ de acest fel. Intâiul Divan apără energic privilegiul deja acordat anteriormente luĭ Stănuţă Sin Tudorache, încă din 1800, pe 15 anĭ. Numaĭ după 1815 se vor putea crea alte asemenéa fabricĭ. Maĭ mulţĭ sêrbĭ băjenarĭ, cercară cu tóte aceste, ca să deschidă fabrice de basmale şi testemelurĭ, dar din ordinul Intâiuluĭ Divan, li se secuestréză instrumentele. Pre câţĭ va. «basmagiĭ, carĭ cer a deschide fabrice, îĭ obligă Divanul a lucra la Stănuţă, la Mărcuţa (1).

Césornicăria iea óre-care desvoltare, căcĭ s'aŭ înmulţit purtătorĭĭ de césórnice, în timpul invasiuneĭ rusescĭ, şi apoĭ negreşit şi oficerĭĭ muscalĭ avură de a-şĭ repara césornicile lor. Un césornicar reputat este, pe la 1811 Aprilie, jupân *Iacomi* (2). Se conservă la muzéul din Bucurescĭ, stégul bresleĭ.

Cu extractul *păcureĭ*, care era monopol al Statuluĭ, continuă a se ocupa unele sate din Prahova. Lor li se dădea o plată, câte 1 taler de vadră (3).

Povernele sunt maĭ peste tot în mâna Evreilor.

Brésla cârciumarilor, décă acésta ar existe, ar fi singură, prosperă în timpul ocupaţiuniĭ rusescĭ, căcĭ după recensămîntul făcut la 2 Decembre 1807, se afla în Bucurescĭ, la data acésta, nu maĭ puţin decât 3.525 cârciume marĭ cu micĭ. Aceste cârciume, precum vĕdurăm, constituiră un venit noŭ destinat la plata lefilor noueĭ poliţiĭ a oraşuluĭ.

Poştele. Maĭ mult decât orĭ-când poştele continuă a fi monopolizate pentru călétoriile administratorilor şi ale oficerilor muscalĭ (4).

---

(1) La 25 Aprilie 1810, casele «ot *fabrica* medelniceruluĭ Arbut» sunt reparate prin epistatul isprăvnicieĭ de curte, cu talerĭ 3.999 banĭ 32, unde este să se pue *spitalul.*

Decĭ iacă la ce a ajuns fabrica de postavurĭ! (*Cod: LXV, fila 30.*)

(3) Dăm în anexele 53, 56 bis şi 56 ter actele relative.

La 12 Maiŭ, 1810, Nicolae Munténu cere voie la Engelhard să facă *fabrică de basmale (Cod. LXII, fila 5 verso.)*

(2) Vedĭ cod. LXVII.

(3) Vedĭ anexele 57 şi 58.

(4) La 1809, Iulie 27, pitac la epistaţiĭ caseĭ menzilurilor. Excelenţa Sa generalul graf Langeron, are a trimete prin multe locurĭ *curierĭ* şi alte obraze. După predlojenia Excelenţeĭ Sale general Engelhard, Divanul scrie că verĭ-cine va veni cu *podorojne* de la Excelenţa Sa graf Langeron îndată şi fără de zăbavă să li se dea caĭ, luând de la el progónele ce se cuvine. *(Cod. LVIII, fila 4.)*

www.dacoromanica.ro

In 30 Septembre 1807, primul Divan vestesce diverşilor consulĭ din Bucurescĭ, că pe viitor, în urma noueĭ întocmirĭ a menzilurilor ţĕreĭ, s'aŭ ridicat cu totul inamurile, şi s'aŭ hotărît, că verĭ-cine fără osebire, va avea trebuinţă de menzil, să aibă a plăti *ugeret* de 30 banĭ de cal pe oară (1).

In trecut, corespondenţa agenţieĭ Austriace din Bucurescĭ se trimetea pe lângă a Domnitorilor, pe la Cănenĭ. In 6 Octombre 1807, Primul Divan, vestesce agentuluĭ că ne maĭ fiind domnitor, a încetat corespondenţa pe la Cănenĭ şi decĭ acea agenţie să-şĭ trimĕţă corespondenţa cu propriile eĭ spese, plătind ugeretul (2).

Reclamă agenţia austriacă şi Divanul îĭ rĕspunde, în 30 Noembre 1807, că nu pote schimba dispositiunea fără de ordinea specială a şefilor ruşĭ (3).

Din 30 Octombre, 1807, avem acest pitac referitor la poştă:

De la Divanul Principatuluĭ Valahieĭ, către dumnė-lor boeriĭ Ispravnicĭ ot sud Buzĕŭ.

Dintr'acéstă copie de notă, ce a dat Divanuluĭ Excelenţa Sa taínicul sovetnicul Cavaler de ordine, cavaler Serghie Lascarov, veţĭ lua dumnė vóstră pliroforie de cele poruncite pentru nizamul cailor de poştă de pe la mezilhanele, după care notă poruncesce Divanul dumnė-vóstră, ca din toţĭ caiĭ ce sunt la poştile acestuĭ judeţ, să se deosibéscă 12 caĭ, carĭ să fie numaĭ pentru trebuinţa Divanuluĭ, adecă pentru călăraşiĭ ce merg şi vin, iar celĭ-alţĭ caĭ să fie pentru trebuinţa ostăşéscă; drept aceea să arĕtaţĭ dumnévóstră acea copie de notă împreună cu cartea Divanuluĭ la comandirul cel de acolo, ca să dea poruncă a nu se supĕra de către cine-vaşĭ aceĭ 12 caĭ ce s'a ḑis maĭ sus.—1807, Octombre 30 (4).

Asemenea s'a făcut la Slam-Râmnic, i Ialomiţa.

Ofiţeriĭ muscalĭ luaŭ cu de-asila caĭ de prin poşte. Ca să se oprésca asemenea abus, s'a dispus, ca la fie-ce poştă să fie în permanenţă câte un unter-ofiţer, acesta dator fiind să apere poşta de a da caĭ cu de-asila. Hrana acestor unter ofiţerĭ o dădeaŭ înşişĭ epistatiĭ de menziluri (5).

Cu tótă acéstă aşeḑare de câte un unter-ofiţer pe la poştă, tot luaŭ cu deasila caĭ ofiţeriĭ. Acésta vĕḑênd Divanul, reclamă la senatorul Kuşnicov şi acesta, cât şi Prozorovski, dispun ce numĕr de caĭ este a se da la fie-ce curier şi alte obraze (6).

(1) Veḑĭ anexa 59.
(2) Veḑĭ anexa 60.
(3) Veḑĭ anexa 61.
(4) Cod. LIV, fila 118.
(5) Veḑĭ anexa 62.
(6) Veḑĭ anexa 63.

www.dacoromanica.ro

La 15 Ianuarie 1810, se organiséză pentru prima dată poşta de scrisorĭ şi pachete particulare, mesageriĭ şi banĭ. Iacă în întregime actul din care extragem acéstă preţiósă informaţiune relativă la istoria posteĭ de corespondenţă:

De la întâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ.

Cinstit dumné-ta Vel Aga, i dumné-ta staroste za neguţătorĭ, după predlojenia ce a venit la Divan de la Excelenţa Sa gheneral vice-prezident, scrisă de la 12 ale următóreĭ lunĭ numĕrul 27, poruncesce Divanul dumné-vóstră să publicarisiţĭ la toţĭ locuitoriĭ Politieĭ de obşte, că a venit aicĭ în Bucurescĭ oştinescul *post-amt* împreună cu cfartira cea mare, şi că datoria sa este să primésca de acum înainte, până când se va scula de aicĭ să mérgă aiurea, de la toţĭ de obşte, atât oştenĭ, cât şi ómenĭ *particularĭ*, *pacheturĭ*, scrisorĭ şi banĭ, ca să le trămiţă orĭ unde vor fi orînduite. Primirea cărţilor, a banilor şi a *pacheturilor* se începe la *postul-amt* de la 15 ale acesteĭ curgătóre lunĭ, tot după obiceiul de maĭ înainte. Iar cfartirul *post-amteluĭ* se află în casa dumné-eĭ Cluceresei Eufrosina Vintiloaia. Ci dar să publicarisiţĭ acésta la toţĭ, ca să fie sciută.—1810, Ianuarie 15 (1).

Dăm în anexe câte-va acte cu referinţă la diverse afacerĭ, interesând poştele. Menţionăm în deosebĭ anexa cu No. 70 din care se vede, că întreprinderea poştelor nu prea câştigă şi că voia să reducă numĕrul caĭlor din poştă. Acésta cerere din 9 August 1812 nu a fost primită (2).

Maĭ amintim că pentru caiĭ poşteĭ unele judeţe eraŭ datóre să dea un numĕr de care cu fîn (3).

(1) Cod. LVI, fila 100 verso.

(2) Veţĭ anexele 64 până la 71.

Amintim chiar îndată că departe de a se scădea caiĭ de poştă, eĭ vor fi adaoşĭ în anul 1813 Martie, în drumul Cânenilor, Caragea întreţinu o mare legătură de corespondenţe cu Viena. *(Veţi Cod. LXXIV, fila 32).*

(3) *De la Divanul principatuluĭ Valahieĭ.*

Orînduesce Divanul Mumbaşir pre . . . . să mérgă la Ispravnicul ot sud Prahova, de unde luând pre stolnicul Lupoianul, Ispravnicul aceluĭ judeţ, să-l pórte din sat în sat şi să stea Mumbaşir asupra ĭ, până ce va împlini suma carelor de fin, ce sunt orînduite a se împlini de la acel judeţ pentru menzilhaneaua Bucurescilor, pe care fîn să-l pornéscă şi să-l trimétă acum maĭ în grabă aci la numita menzilhanea, iar când orînduitul Mumbaşir va vedea că stolnicul Lupoianu şi acum se pórtă cu amelie la împlinirea acesteĭ grabnice trebuinţe, să însciinţeze Divanuluĭ. — 1807, Noembre 12. *(Cod. LIV, fila 132.)*

www.dacoromanica.ro

La 13 Ianuarie 1809, Divanul scrie luĭ Vel Vistier, să dea fîn şi orz pe la poşte (1).

In mod abusiv s'aŭ luat de la locuitorĭ şi caĭ, promiţându-li-se banĭ pe eĭ. Aşa, în 1810, găsim jăluindu-se locuitoriĭ de la unele sate, că li s'aŭ luat caiĭ şi nu li s'aŭ plătit. Primul Divan ordonă să fie îndestulaţĭ locuitoriĭ, trimiţênd Mumbaşir *ad-hoc* (2).

CAP. XXIX.

Edilitatea publică.

Epitropia obştireĭ. Iraturĭ. Strade. Curăţirea stradelor. Podurĭ. Apă. Cişmele. Beizadea Caragea, epistat al cişmelelor. Vadurĭ. Incendiile. Casele Banuluĭ Racoviţă arse. Despăgubire. Coşarĭ. Tulumbe. Semne pentru incendiĭ. Foişorul de foc. Vadurĭ de apă. Higiena publică. Spitalele: Colţea, Panteleimon, Dudescĭ. Spital la Golescĭ. Spitalul străinilor. Spitale militare rusescĭ. Personalul medical. Opinia empiricilor. Vizita farmaciilor. Farmacie închisă. Epidemie în judeţe. Consiliŭ medical. Bólă în vite. Cerşetoriĭ isgoniţĭ din Bucurescĭ. Cestiunea strămutăreĭ cimitirelor afară din oraş. Cioclĭĭ. Drumurĭ de eşire din Bucurescĭ. Masalagiĭ. Oprirea ciocoilor boerescĭ de a purta uniforme. Mĕsurĭ de siguranţă publică. Salhanalele. Pulapurile monopol. Primiĭ hingherĭ Ungurĭ. Indestularea publică. Fómete. Mijlóce de ajutor a locuitorilor cu porumb. Narturĭ. Controlul mĕsurilor de vînḑare. Nizamul nouilor construcţiunĭ. Desfiinţarea streşinelor şi a şandramalelor. Picţe publice.

O instituţiune administrativă, care sub Muscalĭ, nu-şĭ perde mult din importanţa eĭ, este Vornicia Obştirilor. Acésta continuă a atrage atenţiunea capilor guvernanţĭ, din causa că de la mersul eĭ, atîrna îndestularea a

(1) Cod. LVI, fila 50 verso şi 51.

(2) Locuitoriĭ din unele sate, s'aŭ jăluit că pentru trebuinţa poştelor, li s'aŭ luat în 1810 caiĭ, promiţêndu-li-se banĭ peşin câte talerĭ 85 de cal şi că baniĭ nu li s'aŭ dat deplin. Intâiul Divan şi Comitet rînduesce Mumbaşir, care să mérgă la faţa loculuĭ, să facă cercetare «maĭ întâiŭ câţĭ caĭ aŭ dat jăluitoriĭ aceştia şi al doilea câte câţĭ banĭ li s'aŭ plătit fiesce-care cal şi de se va dovedi că nu li s'a plătit în adevĕr, cu talerĭ 85 ce a orînduit Divanul . . . . . să facă socotélă iarăşĭ prin cercetare şi câtă sumă de banĭ se va aduna de la preţul cu care li s'aŭ plătit până la preţul de talerĭ 85, să-ĭ împlinéscă negreşit fiesce-căruia din jăluitorĭ pe a mână, de la acela asupra căruia se vor dovedi că aŭ rĕmas aceştĭ banĭ.—1810, Iunie 29. *(Cod. LXII, cam pe la început.)*

Semnaţĭ: Grigore Ghica, Istrate Creţulescu, C. Bălăceanu, Vel Vistier, Ion Comănénu.

www.dacoromanica.ro

multor serviciĭ publice, precum pavarea séŭ întreţinerea pavelelor stradelor, curăţenia lor, facerea de podurĭ pe Dâmboviţa şi pe rîurĭ marĭ, pe principalele căĭ de comunicaţiune, îndestularea Bucurescilor cu apă, grija de şanţurile Dâmboviţeĭ, mĕsurĭ contra incendiuluĭ, aprovisionarea oraşuluĭ şi eftinătatea articolelor de îndestulare publică, spitalele şi tóte mĕsurile referitóre la higienă; regulamentele pentru construcţiunĭ, diversele mĕsurĭ pentru siguranţa vieţeĭ în stradă. . . . Lăsăm de a aminti că Vornicieĭ Obştirilor sunt date şcólele, cutia milelor şi alte diverse serviciĭ de maĭ puţină importanţă.

In vedere, decĭ, cu importanţa acesteĭ instituţiunĭ, maĭ adese decât la alte case publice, se făcură cercetărĭ, luărĭ de compturĭ la Vornicia Obştirilor. Aşa, în 28 Februarie 1807, s'a făcut pitac către Mitropolitul, către episcopĭ şi la veliţĭ, «ca dimpreună cu dumné-luĭ Vel Vornic al Obştirilor, să caute socotelele Epitropieĭ de obşte, pe diastima vremeĭ ce a trecut, de când nu s'a teorisit şi până acum şi să arĕte cu zapciul vătaf de păhărniceĭ.»

La Aprilie 1808, aflăm altă cerere de socotelĭ de la Epitropie orĭ Vornicia obştirilor (1).

Alte cererĭ de socotelĭ maĭ aflăm în 1809, Decembre 21 (2).

In Octombre 1810, se cere din noŭ socotelĭ de la o nouă comisiune, compusă numaĭ din Episcopul de Argeş şi biv Vel Vornicuĭ Constantin Bălăcénu (3).

---

(1) *De la Divan.*

Sfinţia Ta, iubitorule de Dumneḍeŭ, părinte episcop Argeş, i dumné-ta frate biv Vel Bane Costache Ghica, şi dumné-ta frate Vel Vornice al Obştirilor Manolache, trebuinţă fiind a se căuta şi a se închia socotelele casiĭ podurilor, Divanul poftesce pre Sfinţia Ta şi pre dumné-vóstră, ca aducênd faţă pre epistaţiĭ acesteĭ case, să teorisiţĭ tóte socotelele de venit, i de cheltuiala caseĭ podurilor, de când nu se vor fi căutat până acum, şi prin catastih anume să se arate Divanuluĭ. — 1808, Aprilie. *(Cod. LIV, fila 338.)*

(2) La 21 Decembre 1809, prin pitac la Vornicia de Obştire li se cere să încheie socotelile epitropieĭ «şi până mâne să le aducă la Divan să le vadă» *(Cod. LVI, fila 94 verso.)*

(3) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

Iubitorule de Dumneḍeŭ, Sfinţia Ta Episcópe Argeş şi dumné-ta frate biv Vel Vornice Constantin Bălăcénu, veţĭ vedea arĕtarea ce face Divanuluĭ, printr'acéstă anafora, dumné-luĭ Vel Vornic al Obştirilor, pentru care vĕ poftesce Divanul, ca adunându-vĕ la un loc, să teorisiţĭ maĭ întâiŭ socotéla epitropieĭ obştirilor de venitul şi cheltuială până acum şi apoĭ adunându-se

www.dacoromanica.ro

In 23 Noembre, 1811. Primul Divan cere direct de la Vornicul obștirilor să-ĭ presinte compturile pe anul acesta (1).

In 24 Ianuarie și apoĭ la 26 Ianuarie, Divanul întâiŭ, cere din socotelele pe 1811 (2).

Una din funcțiunile cele maĭ în vadă de cele alipite de Vornicia obștirilor, este acea de *Epistat podurilor marĭ din Bucurescĭ*. Maĭ adese-orĭ, capiĭ oștireĭ rusescĭ, ba și primul Divan se adresară direct către el în afaceri de pavare orĭ reparărĭ de pavele.

Acéstă funcțiune este rîvnită de mulțĭ, căcĭ dă ocasiune de câștigurĭ. De aceea se și perindă la ea mulțĭ. Intre 1807 și 1812, găsim funcționând maĭ mulțĭ epistațĭ de podurĭ, așa pe biv Vel Medelnicerul Mateĭ Grecénu (1807), Serdarul D. Polizu (1808). La 20 Iulie 1808, Divanul schimbă pre Polizu și-l înlocuesce prin biv Vel Medelnicerul Tudorache Arcuda. Apoĭ iarășĭ revine în 1810 Aprilie, Polizu, care la 11 Februarie 1811 se retrage de bună voie din funcțiune și e înlocuit prin un Serdarul Dinu (3).

Slabe eraŭ *iraturile* séŭ veniturile cu carĭ, în timpul ocupațiuneĭ rusescĭ, putea să se alimenteze diversele case alipite la Epitropia obștirilor și maĭ ales casa podurilor. Darea de havaet de la funcționarĭ și boerĭ scade mult, fórte mult, chiar prin faptul că nu se schimbă funcționariĭ așa de des ca maĭ nainte. Breasla brăgarilor caută să nu-șĭ plătéscă avaetul (4). La Iașĭ se cercă maĭ întâiŭ și apoĭ la Bucurescĭ în 1810 a se înființa un noŭ *irat* în profitul caseĭ podurilor și anume *apaltul cărților de joc*. Cât trebue să se fi fost lățit obiceiul joculuĭ de cărțĭ, ca să se întemeieze pe acest obi-

---

față și Nicolae Logofětul sfinteĭ Mitropoliĭ, să-ĭ cereți a-șĭ paradosi socotéla pe aceĭ talerĭ șése-spre-dece miĭ treĭ sute aĭ părinților arhiereĭ pe doĭ anĭ, unde s'a dat și cu a cuĭ *chitanție* s'a poruncit și după care descoperire ce veți face așternând socotéla curată, pentru tóte să arĕtațĭ Divanuluĭ în scris prin anafora —1810 Octombre 10. *(Cod. LXVII, fila 289.)*

Al Ungro-Vlahieĭ, Ignatie, Manolache Crețulescu, Grigore Ghica, Istrate Crețulescu, Vel Vistier.

(1) *De la întâiul Divan.*

Cinstite dumné-ta Vel Vornice al obștirilor, primind pitacul acesta, să puĭ a se face socotéla fie-căreĭ cutiĭ, osebit de iraturile ce aŭ primit de iraturĭ pe un an întreg, căcĭ acum se sfîrșesce anul, carĭ socotelĭ fără de zăbavă să le aducĭ la Divan, a se teorisi de noĭ, spre a se încheia.—1811, Decembre 23. *(Cod. LXV, fila 145.)*

Radu Golescu, Vel Vist.

(2) Cod. LXV, fila 150.

(3) Vedĭ anexele No. I, II, III, IV.

(4) Vedĭ anexele 5 și 6.

www.dacoromanica.ro

ceiŭ, acest noŭ venit (1). Venitul vornicieĭ, de la vitele de pripas se dă pe sĕma epitropieĭ obştirilor.

Cu tŏtă împuţinarea veniturilor caseĭ podurilor, tot aflăm, în 1810 Aprilie depozitaţĭ la Mitropolie o sumă de 31.150 leĭ, economie făcută de epistatul podurilor Polizu, în timpul cât funcţionase anteriormente. Aceştĭ banĭ nu se dădură pe mâna luĭ Arcuda înlocuitorul luĭ Polizu, ci numaĭ după ce luĭ Arcuda iar urmă în epistăsia podurilor cunoscutul Polizu, baniĭ fură încredinţaţĭ acestuia (2).

Cu tŏte că în 1810 s'aŭ putut capitalisa modesta sumă de 31.150 leĭ, dar *iraturile* vornicieĭ, maĭ ales ale caseĭ podurilor, sunt insuficiente. La 16 Ianuarie 1811 aceste *iraturĭ* ale caseĭ podurilor sunt licitate prin «*Politmeisterul*» pe suma de 29.775 talerĭ. Divanul cere să se facă o nouă licitaţie, căcĭ, ḑice el, «sunt muşteriĭ carĭ daŭ maĭ mult» (3).

In adevĕr se licitĕză din noŭ aceste «*iraturĭ*» şi se daŭ cu leĭ 32.045 (4).

In 24 Noembre, 1811, primul Divan propune generaluluĭ Cominov adăogirĭ «prostikiŭ» havaeturĭ la cutia podurilor, că n'ajung iraturile esistente pentru întreţinerea în bună stare acelor 4 podurĭ şi facerea din noŭ, când se strică de tot. Divanul aştéptă aprobare ca să le pŏtă scŏte în vînḑare de anul anul noŭ 1812 (5).

Cominov cere Divanuluĭ o dare de sĕmă desluşită de situaţiunea caselor Epitropieĭ obştirilor, de iraturile ce percepea, etc. Primul Divan intră cu raport către Cominov, în 24 Ianuarie 1812 comunicându-ĭ două liste, una cu iraturile ce se percepeaŭ şi carĭ urmaŭ să nu fie adaose şi altă listă de iraturĭ, ce propune a se adăogi. Intre *iraturile* de adaos avea să fie perceperea uneĭ taxe de 20 parale de la fie-care car încărcat cu zaherea ce va intra în oraş. Asemenea propune Divanul un apalt la vînḑarea lumînărilor de cĕră. A maĭ fost şi altă dată apaltul acesta pe sĕma cămareĭ Domnescĭ. La 1809 în interesul eftenireĭ lumînărilor de cĕră galbenă s'a desfiinţat monopolul şi totuşĭ lumînările s'aŭ vîndut tot cu preţ ridicat. Primul Divan propune reînfiinţarea apaltuluĭ acestuia în profitul caseĭ podurilor (6).

Se pare că preşedintele Divanuluĭ nu încuviinţă asemenea adăogire de iraturĭ pe 1812, căcĭ la rîndul sĕŭ primul Divan, la 24 Ianuarie 1812, ordonă strigarea la *Kokiĭ-vĕkĭ*, a iraturilor precum eraŭ deja anterior întoc-

(1) Veḑĭ anexa VII, VIII, IX şi X.
(2) Veḑĭ anexa XI şi XII.
(3) Cod. LXVI, fila 65.
(4) Veḑĭ anexele 13—14.
(5) Cod. LXVI, fila 177.
(6) Veḑĭ anexa 57.

www.dacoromanica.ro

mite. Semnéză acest pitac Polcovn. Loghinov, Radu Golescu, Isaac Ralet, şi M. Manu (1).

La 25 Februarie 1812, întâiul Divan scrie epistaţilor caseĭ podurilor, din ordinea generaluluĭ vice-president, să se scóţă în vînḑare iraturile aceleĭ case (2).

Nu maĭ puţin Vornicia obştirilor adreséză întâiuluĭ Divan, în 22 Iunie, 1812, raport arĕtător de reînfiinţarea budgetuluĭ sĕŭ şi de greutăţile încasărilor, maĭ ales de la boerĭ şi Ispravnicĭ.

La 25 Iunie 1812, Divanul ordonă Visterieĭ să împlinéscă direct sumele datorite de impiegaţĭ, din lefile ce primesc (3).

Despre starea rea în care se aflaŭ podurile ad. pavelele, póte face dovadă scrisórea luĭ Engelhard din 13 Maiŭ 1809, către Divan. El spune că preămblându-se prin tîrg, a constatat réua stare a pavelelor şi ordonă să oblige pre polcovnicul de poduri ca îndată să le repare, căcĭ la din contră, va fi dat afară din funcţiune.

Divanul rĕspunde în 14 Maiŭ, că datoria polcovniculuĭ de poduri este a face şi drege podurile, când i se va da séŭ va avea podine vechĭ séŭ noue, iar când podină n'are nu se socotesce vinovat. A se aduce podină într'acéstă vreme din pădurea unde se fac, fiind loc depărtat şi locuitoriĭ însărcinaţĭ cu destule podveḑĭ i cu semĕnăturĭ de bucate, nu este cu putinţă. Cu tóte acestea s'a poruncit, ca cu podine de cele vechĭ, de va avea de prisos să caute să drégă pe unde va vedea podurile stricate (4).

Acéstă rea stare a pavelelor o constatase şi însuşĭ Divanul (5).

(1) Veḑĭ cod. LXV, fila 150.
(2) Cod. LXIX, pag. 337.
(3) Veḑĭ anexele XV şi XVI.
(4) Cod. LXI, fila 8 verso.

(5) *De la Divanul Principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.*

Cinstit dumné-ta frate biv Vel Logofete Comănene, epistatule Vornicieĭ de politie, fiind-că de către cinstitul comitet s'a făcut arĕtare Divanuluĭ, că pe la unele uliţe de prin mahalale s'aŭ făcut găurĭ şi mâncăturĭ, în cât cu discolie este a trece cine-va şi chiar în vreme bună, cu cât maĭ vârtos la vremĭ ploióse şi zlătóse şi urméză a se astupa şi a drege acele găurĭ ca să nu pătiméscă norodul la trebuinţele sale; drept aceea scriem dumitale, ca negreşit să daĭ straşnice poruncĭ mahalagiilor de prin tóte mahalalele, ca orĭ-unde vor fi niscaĭ-va găurĭ şi mâncăturĭ pe la uliţele lor, să le îngrijéscă a le astupa şi a le drege cum maĭ fără de zăbavă cu tufă şi cu moloz, fiind acésta şi chiar pentru folosul şi înlesnirea trebuinţeĭ caselor lor.—1807, Noembre 25. *(Cod. LIV, fila 144.)*

Asemenea pitac s'a făcut şi la dumné-luĭ Epistatul Agieĭ pentru uliţele de prin târg.

www.dacoromanica.ro

Cu tóte greutățile întîmpinate de Vornicia obștirilor în căratul de podine din lipsa de care, aceste fiind tóte luate în podvedĭ ostășescĭ, și cu tótă lipsa de venituri, óre-care reparațiunĭ și chiar reînoirĭ de pavele pe unele strade tot se făcură. Acestea se pot vedea, în anexele 16—53. Adesea se împlură numaĭ găurile cu moloz, nuele, etc. (1).

(1) Pitac la dumné-luĭ Vel Spătar, că pentru ulițele de prin mahalale ce îșĭ aŭ urmarea la morile de prin prejur, maĭ vîrtos ulița ce urméză la morile Raduluĭ Vodă, i la Foișor și la morile ot Dudescĭ, fiind strîmte, și avênd pe dînsele baltacurĭ și găurĭ, când încep ploile împlêndu-se găurile se face mocirlă, în cât nu pot merge la morĭ cu zaherea de măcinat pentru tăinaturile oștirilor și a hrăneĭ politieĭ; scrie Divanul ca să orînduiască zapciĭ harnicĭ, să îndatoreze pre malțalagiĭ ce sunt asupra acelor ulițe, ca cu *pleter* și cu moloz să astupe acele găurĭ a nu se întîmpla zăticnire.—1808, Septembre 25. *(fila 146.)*

Pitac către Polcovnicul de pod, să drégă podul luĭ Șerban-Vodă.

Dumné-ta biv Vel Medelnicere Mateiŭ Grecénu, Epistat de poduri al Politieĭ, fiind-că este trebuință a se drege și a se astupa cu pletere de tufă și cu moloz podul luĭ Șerban-Vodă, însă de la Curtea Veche, unde a rămas podul neisprăvit și până la casele de beilic, s'a făcut porunca Divanuluĭ către dumné-luĭ Spătarul Ruset, epistatul carelor de la magazie, ca din carele ce une-orĭ prisosesc acolo să-ți dea dumitale rînduri, rînduri, câte 40 séŭ 50 de care, cu care să îngrijescĭ a căra tufă și moloz cât va trebui; de aceea dar îți poruncesce Divanul, ca făcêndu ți-se teslim carele ce s'a dis, să fiĭ silitor a se aduce tufă și moloz îndestul, și îndată până când este vreme bună, să orînduescĭ podarĭ ca să astupe și să drégă cu pleterĭ de tufă și moloz tótă acéstă diastimă a poduluĭ ce s'a dis maĭ sus și a se aduce Divanuluĭ rĕspuns că s'a isprăvit. — 1807, Noembre 13. (*Cod. LIV, fila 132.*)

La 13 Agust, 1808, Divanul poruncesce Divanul Vornicieĭ politieĭ și spătaruluĭ, să îndatoreze pre toțĭ locuitoriĭ de verĭ-ce bréslă, câțĭ adecă se vor afla locuind în préjma baltacurilor, ca aceĭ ce vor avea care, uniĭ să care tufă din destul, alțiĭ pae, iar ceĭ fără de care să așede tufa și paiele spre astuparea gropilor și uscarea noroiuluĭ. (*Cod. LVI, fila 26.*)

Porunca ce s'a făcut către Ispravniciĭ din sud Ilfov, după arĕtarea ce a făcut dumné-luĭ Vel Spătar pentru astuparea lacurilor de pe ulița poduluĭ de pămînt și la capul poduluĭ de lângă strajă pe unde apucă drumul spre grădina luĭ chir Scufa.

Veți vedea arĕtarea ce face dumné-luĭ cinstitul Vel Spătar, pentru care Divanul poruncesce dumné-vóstră, ca pentru tufa ce sunteți porunciți a duce în capul poduluĭ Mogoșóeĭ, să urmați acea poruncă negreșit ca fără de zăbavă să se aducă tufă, spre a se face dregerea; iar pentru podul de

www.dacoromanica.ro

In interesul lucrărilor acestor pavele, Vornicia încércă să aducă podine din judeţul Argeş şi să le transporte cu plute pe apa Argeşuluĭ până la un punct maĭ apropiat de Bucurescĭ (1).

Brésla podarilor, atât de necesară la întreţinerea pavelelor, este din noŭ scutită de dărĭ şi angarale (2).

Nu numaĭ prin «*podarĭ*» scutiţĭ se lucréză pavelele, ci şi după vechiul sistem de angajare de lucrătorĭ cu plată «*cisluită*» şi impusă sub pedépsă pe prăvăliaşiĭ din strada ce se pavéză orĭ se repară (3).

O ciudată pedépsă aplicată acelora carĭ nu plăteaŭ analogia pentru pavarea stradeĭ era să se facă şanţ la pórta cascĭ luĭ, ca să nu maĭ aĭbă comunicaţiune pe strada pavată (4).

Acte relative la podurĭ din noŭ făcute orĭ reparate pe apa Dâmboviţa şi la întreţinerea şanţuluĭ asigurător Bucurescilor de neînnec (5), aducem câte-va în anexe.

In August 1809, se repară podul de la Zlatarĭ către Mihaĭ-Vodă (6).

---

pământ de vreme ce aceia carĭ sunt datorĭ a face dregerea nu aŭ care, iarăşĭ dumné-vóstră să trimeteţĭ tufă şi aceia ce sunt, datorĭ să o plătéscă, ca şi acolo să se facă dregere, după poruncile ce sunt date.—1811, Maiŭ 2. (*Cod. LXV, fila 79.*)

Sovetnic Loghinof. Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu.

(1) Veḑĭ anexele 32, 33, 39, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54.

(2) Veḑĭ anexa 55.

(3) Veḑĭ anexa 56.

(4) Aşa fu casul pe strada Tabacilor. La 30 Noembre 1809, se dă ordine de pavare a stradeĭ spre Tabacĭ, după arĕtarea Spătaruluĭ. «Cine se va împotrivi de a plăti analogon, să i se facă şanţ înaintea porţeĭ luĭ, de a nu maĭ eşi, nicĭ a se sluji de acel pod.» (*Cod. LX, fila 46.*)

(5) *De la întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ către Vel Aga.*

Fiind-că epistatul şanţurilor aŭ însciinţat, că în sĕptĕmâna viitóre este ca să se apuce să se drégă podişca din gura Dâmboviţiĭ şi ca să pótă lucra, urméză a da tótă apa pe şanţurĭ şi dintr'acésta are a se pricinui în 2 séŭ 3 ḑile lipsă de apă la morĭ, ca să nu cerce dar politia Bucurescilor lipsă de făină, poruncesce Divanul, să îndatorezĭ dumné-ta pre toţĭ brutariĭ politieĭ, ca într'acéstă sĕptĕmână să macine atâta făină, încât să fie destulă şi pentru sĕptĕmâna viitóre şi încă şi maĭ mult, ca să nu se întîmple cumvaşĭ lipsă de făină şi pâne în politia Bucurescilor, căcĭ să scie că se vor pedepsi.—1809, Iulie 5. (*Cod. LVI, fila 74 verso).*

(6) La 23 August 1809, pitac la Med. Theodor Arcuda, epistat caseĭ podurilor ca podul ce este pe apa Dâmboviţeĭ de la Zlătarĭ către Mihaĭ-Vodă,

www.dacoromanica.ro

In 1811 se face pod noŭ pe Dâmboviţă în direcţiunea Curţeĭ Domnescĭ «*cea nouă*». Incă la 28 Februarie 1811, primul Divan ordonă acéstă facere de pod (1). Va să ḑică podul de la Zlătarĭ a fost cel din noŭ construit.

In 12 Iulie 1811, Generalul Şteter scriind Divanuluĭ în maĭ multe afaceri, se unesce cu părerea primuluĭ Divan, de a se învoi unuĭ particular să facă cu a sa cheltuĭală un pod noŭ pe Dâmboviţa. Acel particular era «*slăvitul Dragoman Manuc*», care viind cu casele în dreptul Curţeĭ vechĭ, avea trebuinţă de asemenea pod în dreptul aceleĭ curţĭ (2).

Pare-se că podul ce Manuc voia să contruiască, micşora Vadul lăsat pentru sacale, carĭ luaŭ apă. Acel vad fusese otărît prin act domnesc, din 1804, pe lărgime de 6 stînjenĭ şi lungul «din podul cel mare ce era prin curtea cca vechia până în apă, 29 stînjinĭ.» Tot atuncĭ un neguţător Ión Gabrovaliu, căruia i s'aŭ cedat o porţiune din loc, a primit îndatorirea «să facă pod pe vadul apeĭ, iar când se va învechi să-l facă casa podurilor şi să-l ţie tot-d'a-una în stare bună.» Acel Gabrovaliu n'aŭ făcut paveaoa la vad, ceca ce aducea marĭ greutăţĭ, că făcêndu-se noroiŭ pe vad, nu maĭ puteaŭ scóte caiĭ sacalele din noróie. Manuc a propus, să i se dea o parte din locul vaduluĭ şi el să paveze restul. Divanul primesce propunerea şi o su pune întărireĭ luĭ Şteter, ḑicênd că epitropia obştirilor n'ar putea cheltui 5.000 leĭ, ca să facă însăşĭ pavarea vaduluĭ.

Strîmtorarea acestuĭ vad era rĕŭ vĕḑută de Bucurescenĭ, dar maĭ mare era influenţa luĭ Manuc, decât supĕrarea sacagiilor (3).

*

Intreţinerea curăţenieĭ pe strade este tot slabă, deşi dă ocasiune la numeróse nizamurĭ, disposiţiunĭ şi pitace de tot felul (4).

Fie-care este dator a răni noroiul în dreptul caseĭ, orĭ prăvălieĭ sale.... «iar unde sunt case boerescĭ să se arate boerilor ca să pună pre slugile i ţiganiĭ dumné-lor să cureţe, fiind acésta de binele tuturor de obşte» (5).

Boerilor li se dă de scire în Ianuarie 1810, să cureţe strada în faţa curţilor lor, acésta din ordinea luĭ Bagration, sub pedépsă de amendă (6).

---

fiind-că s'aŭ dărăpănat, să-l drégă cât maĭ curînd, că însuşĭ este rĕspunḑĕtor. *(Cod. LVIII, fila 38)*.

(1) Veḑĭ anexa 58.

(2) Veḑĭ anexele 59 şi 60.

(3) Veḑĭ anexa 61.

(4) Veḑĭ anexa 62.

(5) Veḑĭ anexele 63 şi 64.

(6) Iacă acest ordin:

«Pitac de la Divan la Vel Spătar şi la Vel Aga, ca din porunca Cnĕzuluĭ

www.dacoromanica.ro

Ciudată e disposiţiunea din 17 August 1808, după care noróielor şi murdalîculuĭ din strade era autorisat Polcovnicul de podurĭ să le dea scurgere prin curţile boerescĭ, chiar décă ar trebui să spargă zidurile înconjurătóre curţilor, ca să deschidă şanţ prin ele! (1)

Curăţirea stradelor principale se maĭ făcea une-orĭ şi prin céta de podarĭ (2).

Căratul gunóilor şi al noróielor după strade se face în 1808 cu care de rechisiţiunĭ luate de poliţie prin mahalale (3).

Un mijloc ciudat de scurgerea apelor de prin baltacurĭ şi strade propune Spătarul Pantazoglu în 1812. Să se facă un numĕr de puţurĭ în care să se dea scurgere acelor ape stătătóre. Cu drept cuvînt Divanul se pronunţă contra acestuĭ mijloc. Nu numaĭ că săpătura puţurilor este cu discolie, apoĭ este şi spre maĭ multă vătămare a sănătăţeĭ, căcĭ unde este apă strînsă la câte un loc, fiind lac a-pururea deschis, maĭ bine póte a se usca, decât acele puţurĭ, fiind apa tot-deauna înlăuntru în pămînt. Divanul preferă să fie astupate acele lacurĭ, cu tufă şi moloz (4). In 1814 –1818 se vor face însă puţurĭ de scurgere pentru podul mogoşóieĭ.

O dată pe an, cel puţin în timpiĭ de linişte, se destupaŭ şanţurile de sub podul stradelor şi se curăţa noroiul din ele. Acéstă destupare se vor făcea cu ajutor de *arestanţĭ* din temniţa oraşuluĭ (5).

Ultima mĕsură de transportare a gunóelor şi noroiuluĭ de pe strade, e cea propusă de Aga, în 15 Octombre 1810, ca prăvăliaşiĭ din centrul tîrguluĭ să se *analoghiséscă* după starea fie-căruia şi să facă măcar treĭ care, pentru a servi la curăţirea stradelor. Aceste care vor fi sub un zapciŭ (6).

Cestiunea înfiinţăreĭ de pieţe publice se agită din noŭ în anul 1811. Maĭ întâiŭ, la 1808, se dă ordine spătărieĭ ca să nu maĭ îngădue intrarea de care încărcate pe stradele oraşuluĭ, că se strică pavéoa. Din causa strămutăreĭ oboruluĭ de la capĕtul poduluĭ Tîrguluĭ de afară, la capul poduluĭ Mogoşóeĭ, acest pod se strică rĕŭ de care. Divanul ordonă la 22 August,

---

Bagration, dată prin guvernatorul ostăşesc de aicĭ General-maior i Cavaler Ţiţeron, ca să povestéscă în politie boerilor şi celor-l-alţĭ trăitorĭ, că de acum înainte fieş-care dintr'înşiĭ să rĕspundă de curăţitul uliţelor, fieş-cine în dreptul caseĭ sale ce este pe uliţă şi tot noroiul se va strînge; iar care nu va fi următor va plăti şi straf, osebit de rĕspunderea ce se va cere de la dînsul şi osebit să fie cu priveghere şi către Polcovn. de podurĭ.—1810 Ghenarie 25. *(Cod. LXII, fila 4 verso.)*

(1) Veḑĭ anexa 65.
(2) LX, fila 4 verso. Veḑĭ anexa 67.
(3) Veḑĭ anexa 66 şi 67.
(4) Veḑĭ anexa 68.
(5) Veḑĭ anexele 69 şi 70.
(6) Veḑĭ anexa 71.

www.dacoromanica.ro

1808 strămutarea oboruluĭ unde a fost şi să nu maĭ fie tolerate carele cu zaherea a ămbla pe principalele strade (1).

Pentru înlăturarea rĕuluĭ din prea multă ămblătură *de care* pe strade, în 17 Octombre 1811, primul Divan ordonă din noŭ alegerea a vre-o câte-va locurĭ virane ca să serve de pieţe, unde să pótă sta carele cu lemne (2).

Une-orĭ asemenea locurĭ virane deveneaŭ deposite gróznice de gunóie, în cât eraŭ nevoiţĭ înşişĭ vecinii locurilor acestora să se cotizeze ca să pótă curăţi locul séŭ maidanul în cestiune (3).

Deschiderea de drumurĭ în oraş se făcea fără nicĭ o regulă. De altmintrelea autoritatea nu se îngrija decât de a opri deschiderea de drumurĭ care să dea acces în oraş pe alte căĭ, decât cele prevĕḑute cu străjĭ, în interesul vămeĭ de oraş. In 1811, se dă ordine spătaruluĭ, să închidă unele drumurĭ de comunicaţiune între oraş şi câmp, afară de acele pe care îĭ place Excelenţeĭ Sale glavnoĭ comandir a eşi la preămblare afară din politie la câmp (4).

Cu referinţă la drumurile marĭ din ţéră şi podurĭ pe diverse ape, încă dăm în note o serie de acte dintre 1808—1812. Ba până şi de pavelele din din oraşul Pitescĭ s'a interesat Divanul, care permite ca să se astupe găurile din stradele aceluĭ oraş cu podinele stricate din Bucurescĭ (5).

Facerea de particularĭ de podurĭ cu plată de brudină, pe ape curgătóre, în căile de comunicaţiune, o îngădue Divanul numaĭ întru cât acele podurĭ noue, nu aduc pagubă proprietarilor altor podurĭ anterior aprobate (6). In 27 Februarie, 1811, Divanul aplică luĭ Steter, că avaetul podurilor de peste ape este acordat la proprietariĭ moşiilor, cu scrisorĭ domnescĭ. Intâiul Divan va zăbovi câte va ḑile până va cerceta tóte acele acte cu de-amĕnuntul fiind osebite unele de altele, şi apoĭ informaţiunea cerută o va da.

---

(1) Veḑĭ anexa 72.
(2) Veḑĭ anexa 73.
(3) Veḑĭ anexa 74.
(4) Veḑĭ anexa 75.

(5) De la întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ, autorisând la 21 Iulie 1809, întrebuinţarea podinelor putrede stricate din Bucurescĭ, pentru astuparea gropilor şi noróielor din Pitescĭ, după rugăciunea orăşenilor de acolo. *(Cod. LVI, fila 75 verso.)*

(6) In interesul adunăriĭ informaţiunilor acestora, întâiul Divan adreséză la ispravnicate circulara următóre:

Excelenţa Sa, general-maior cavaler Steter, vice-prezident al Divanuluĭ, prin pitac de la 23 Februarie trecut, sub No. 668, face cerere la Divan ca el să dea pliroforie pentru tóte podurile din ţéră ce sunt peste ape, şi avaeturile orînduite ce iaŭ pentru trecătóre? de sunt tóte avaeturile şi po-

www.dacoromanica.ro

Un singur cas cunoscem când două sate s'aŭ asociat ca să construiască un pod şi să şĭ împarţă renta luĭ. In acest cas însă, până în fine se băgă neunire în ambele sate şi urméză proces (1).

Dregerea orĭ facerea din noŭ de podurĭ pe apele marĭ din căile principale, maĭ ales pe unde avea să âmble oştirea rusescă, nu este neglijată de guvern, ci activată de chiar şefiĭ muscalĭ (2). Cu circularea din 22 Martie

---

durile de o potrivă séŭ cu deosebire, séŭ de se iaŭ avaeturile podurilor, numaĭ de către stăpâniĭ moşiilor pe carĭ sunt făcute podurile, séŭ se strînge baniĭ vre-unuĭ pod pe séma vre-uneĭ trebuinţe obstescĭ, adecă a cutieĭ milosteniilor séŭ a caseĭ podurilor? şi carĭ anume sunt acele podurĭ aĭ cărora banĭ nu se strînge pe séma stăpânuluĭ moşieĭ? pentru care Divanul poruncesce dumné-vóstră să faceţĭ scumpă şi amĕnuntă cercetare pentru tóte acestea şi până în 10 séŭ cel mult 15 ḑile să daţĭ sciinţă Divanuluĭ cu întrégă pliroforie, ca şi Divanul să facă arĕtare Excelenţeĭ sale.—1811 Martie 4. *(Cod. LXV, fila 161.)*

Mitropolit: Sovetnic Loghinof, Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihaiŭ Manu, Vel Vist., Vel Log.

In tóte judeţele din ţéră şi la Craiova s'a scris.

(1) *De la întâiul Divan. Către ispravniciĭ ot sud Olt.*

S'a maĭ scris dumné-vóstră Ispravnicilor în trecutele ḑile, cum că locuitoriĭ de la Ipotescĭ dintr'acel judeţ, când a trecut Excelenţa Sa senatorul Miloşevicĭ de la Craiova spre Bucurescĭ, s'aŭ arĕtat cu jalbă, cum că se află însărcinaţĭ cu podurile şi paralele ce se strîng de la trecĕtorĭ le împărţea maĭ înainte cu locuitoriĭ din satul Mărzicenĭ, iar de la o vreme încóce le iea numaĭ aceĭ locuitorĭ nedându-li se jăluitorilor nimic şi până acum nicĭ un rĕspuns n'am primit; ci dar fiind-că Excelenţa sa senatorul cere rĕspuns, iată vĕ poruncim, ca îndată după primirea aceştia, să cercetaţĭ şi fără de zăbavă să ne însciinţaţĭ în ce chip este pricina şi cum s'a urmat împărţéla acestor parale? ca să dăm şi noĭ rĕspuns Excelenţeĭ Sale senatoruluĭ.—1810, Iulie 1. *(Cod. LXV, fila 43.)*

(2) La 17 Ghenarie 1810, întâiul Divan trămite carte deschisă la Ispravniciĭ de Gorj şi Vâlcea: «Fiind că la sfîrşitul acesteĭ lunĭ, strălucitul Cnéz Bagration maĭ marele comandir al armieĭ este a merge prin părţile Craioveĭ, şi atât din jalbele locuitorilor, cât şi din alte însciinţărĭ s'aŭ pliroforisit, că podurile ce sunt peste ape, cât şi prin alte locurĭ slotóse şi văĭ se află fórte stricate şi sfărîmate, încât cu marĭ discoliĭ şi primejdiĭ este atât trecerea oştirilor, cât şi maĭ vîrtos căratul provianturilor ostăşescĭ şi al locuitorilor; straşnic dar se scrie d-vóstră, îndată după primirea acesteĭ poruncĭ, numaĭ decât să faceţĭ cercetare în tot judeţul şi verĭ-ce pod séŭ podisce vor fi stricate, orĭ peste ape séŭ prin alte locurĭ slotóse şi văĭ în judeţul d-vóstră, să puncţĭ a le drege şi a le meremetisi bine şi nicĭ la un loc să nu se afle pod stricat séŭ vre-un batac şi gaură, la trecerea strălucireĭ séle, nicĭ să se întîmple a maĭ veni vre-o jalbă séŭ însciinţare,

www.dacoromanica.ro

1808 Divanul scrie Ispravnicilor, să oblige pre proprietarii de moşii pe la carĭ trec drumurile marĭ, să facă, orĭ să repare podurile, de a nu da zăticnire trecĕtorilor curierĭ, căcĭ înşiĭ vor avea a da séma, maĭ vîrtos că acésta este spre folosul şi a stăpânilor acelor moşiĭ de adetul ce ieaŭ de la ceĭ-l alţĭ de obşte trecĕtorĭ pe acele podurĭ de pe ape (1).

Se face pod de către însăşĭ stăpânirea în calea spre Pantelimon, în interesul spitaluluĭ, dar şi pentru că trece pe acolo drum mare (2).

Asemenea poruncesce Divanul Ispravnicilor de Ilfov, să drégă podul de pe mocirla de lângă satul Tunarĭ, care s'a stricat încât nu se póte trece cu carul séŭ călare (3).

Podul de pe apa Colentiniĭ fiind reconstruit în 1808, de mŏnăstirea Cotrocenĭ, egumenuluĭ acesteĭ mŏnăstirĭ i se recunósce dreptul de a lua de la carul ce va trece pe el încărcat, de vită câte o para, afară însă din olace, din carele ce vor trece cu zaherele pentru oştirĭ, care ostăşescĭ şi pietoniĭ (4).

La moşia Cornetul, pe apa Ciorogârla, proprietarul moşieĭ cere voie să construiască un pod noŭ, cu dreptul de brudină câte 2 parale de carul cu 2 boĭ şi câte 4 de cel cu 4 boĭ şi câte o para de omul călare şi de 10 vite micĭ (rîmătorĭ, oĭ) câte o para. Divanul constată, că nu se aduce pagubă altor moşiĭ cu adăogirea acestuĭ noŭ pod şi, în 12 Iulie 1810, aprobă facerea poduluĭ şi luarea brudineĭ (5).

Apa în Bucurescĭ.

In 11 Septembre 1809, Divanul, asupra anaforaleĭ Epitropieĭ obştirilor, avu ocasiune să se ocupe de cişmele. Stroe orĭ Stoian Suilgi-başa voia să se lepede de acéstă funcţiune, iar Divanul nu-ĭ primi demisiunea, ci scrise epitropieĭ, ca cu orĭ-ce chip să-l îndatoréscă de a îngriji de reparaţiunea tuturor cişmelelor, fără de a cere séŭ aştepta de la Divan vre-un deosebit ajutor, afară de ceea ce se coprinde în hrisov.

Nenorocitul Siulgi-başa Stroe nu-şĭ primise léfa de treĭ anĭ de ḑile şi i se cerea acum radicala reparaţiune a cişmelelor. Ba încă Divanul ordonând

---

că aŭ maĭ rĕmas vre-un pod nedres, séŭ pentru verĭ-ce alt-fel de pricinĭ, căcĭ otărît să sciţĭ, că veţĭ fi îndată lipsiţĭ din Isprăvnicie.—1810, Ghenarie 17. *(Cod. LXV, fila 2.)*

(1) Veḑĭ anexa 76.

(2) Veḑĭ anexa 77.

(3) Veḑĭ Cod. LVIII, fila 68 v.

(4) Veḑĭ anexa 78.

(5) Veḑĭ anexa 79.

www.dacoromanica.ro

să i se plătéscă léfa pe trecut, ordonă să i se scadă şi din acea modestă léfă, pe ceĭ 3 anĭ analogia pentru cişmelele carĭ s'ar dovedi că n'aŭ âmblat (1).

Asemenea reparaţiune nu se putu face în 1809. In primăvéra anuluĭ 1810, este nevoit Divanul, vĕḑênd lipsa de apă bună în Bucurescĭ, să aviseze la repararea olanelor şi a cişmelelor. El însărcinéză pre Serdarul Polizu, ca împreună cu Suilgi-Başa, să facă un devis de costul reparaţiunilor (2). Devizul era deja făcut de alţiĭ şi se cerea o sumă de 80.000 leĭ.

Nu tóte cişmelele eraŭ lăsate în grija luĭ Suilgi-Başa. Aşa, cele douĕ cişmele de la capul poduluĭ Tîrguluĭ de afară, făcute de Moruz Vodă, eraŭ îngrijite de epitropiĭ spitalurilor de la Dudescĭ, aşa că atuncĭ când acéstă epitropie se desfiinţă şi se suprimară veniturile spitalurilor de la cele treĭ mănăstirĭ Tismana, Cozia şi Câmpu-lung, cişmelele acestea rĕmaseră neîngrijite de nimenĭ, până ce, în 6 Noembre 1811, Divanul cere preşedinteluĭ Comino, voie de a le repara cu banĭ de la Visterie (3).

Insemnătatea serviciuluĭ apelor pentru Bucurescĭ ajunge destul de mare în 1811/12, aşa că în 1811, 5 August, aflăm *epistat* al cişmelelor pre însuşĭ Beizadea Constantin Caragea, precum se póte vedea din actul de la Cod. 61, fila 32 (4).

In 30 Martie 1812, Primul Divan, desfiinţéză o cismea — a 19-a din Bucurescĭ — sub cuvînt că e pe proprietatea privată a slugeruluĭ Nicolae Niţescu «*şi nicĭ el, nicĭ mahalagiiĭ nu vor să aducă apă la ea şi nicĭ este între cele 18 întreţinute de stăpînire.*» Totuşĭ Divanul menţine şerbitutea pe locul unde a funcţionat cişmeaua, «când după vreme va voi stăpînirea a face iarăşĭ cişmea acolo, să fie dator slugerul a slobóde locul, ca pentru obştéscă trebuinţă, precum şi mahalagiiĭ măcar de nu vor face acéstă cerere, să fie clucerul asemenea dator» (5).

In Decembrie 1811, cele maĭ multe din cişmele eraŭ fără apă. Divanul atuncĭ se preocupă maĭ stăruitor de îndestularea oraşuluĭ cu apă şi înnoesce nizamul apeĭ, precum se póte vedea în anexele 86 şi 87. Din noŭ se hotăresce prin acest nizam cele 18 cişmele unde şi cuĭ aparţin.

Repararea cişmelelor şi a conductelor apelor aduse de la Ciocănescĭ şi Crevedia (cale de 5 $^1/_2$ ore depărtare de Bucurescĭ) s'a început, dar se face cu anevoie, căcĭ nicĭ în Maiŭ 1812 nu e terminată, din causă că Vornicia obştirilor nu are banĭ şi întârḑie a da suma cuvenită suilgiuluĭ, cu tótă stăruinţa pusă de epistatul apelor Beizadea Costache Caragea (6).

(1) Veḑĭ anexa 80 şi 81.
(2) Veḑĭ anexa 82.
(3) Veḑĭ anexa 83, actul de la cod. 66, fila 157.
(4) Veḑĭ anexa 84.
(5) Veḑĭ anexa 85.
(6) Veḑĭ anexa 88.

www.dacoromanica.ro

Apă de gârlă să bea multă în Bucurescĭ, maĭ multă decât de la cişmele. Divanul îngrijesce, să se păstreze vadurĭ în Dâmboviţă, destule, pentru ca să se pótă îndestula cu apă tîrgoveţiĭ. Un vad important era în dreptul Curţeĭ vechĭ. In privinţa aceluĭ vad aŭ urmat procese şi diverse resoluţiunĭ ale Divanuluĭ (1).

Vadul de la Scărişóra pe Dâmboviţă a fost încălcat de Vornicul Manolache Lahovari, de nu maĭ pot mahalagiiĭ a se folosi de el spre a lua apă din Dâmboviţă. Acésta dă loc la un proces, în Aprilie 1811.

La 28 Maiŭ 1811 Divanul scrie luĭ Manolache Lahovari să restitue vadul spre folosinţa mahalagiilor (2).

Óre-carĭ favorurĭ se acordă Cişmigiilor. Aşa, la 22 Noembre 1811, Divanul cere luĭ Comino scutirea de cfartire a caselor Cişmigiilor «spre a-şĭ putea îngriji datoria slujbeĭ lor (3).»

Mĕsurĭ contra incendiilor.

Vornicul politieĭ şi respective Aga aŭ în grijă să existe coşarĭ şi să fie priveghiaţĭ, de-şĭ împlinesc bine datoriile. In 1806 curăţirea coşurilor era monopolisată óre-cum la 12 coşarĭ.

La 6 Ianuarie 1807 Divanul îndoesce numĕrul lor luându-ĭ dintre birniciĭ maĭ puţin impuşĭ, de óre-ce coşariĭ eraŭ scutiţĭ de dărĭ (4).

(1) Veḑĭ documentul după Cod. LXVI, fila 103 verso.
(2) Veḑĭ anexele 89, 90.
(3) Cod. LXVI, fila 163 verso.
(4) Cod, LIV, fila 216.

De la Divan.

Dumné-ta frate epistatule al Vornicieĭ de politie, pe lângă aceştĭ lude 12 coşurĭ ce se află acum în politie, chibzuind Divanul, că maĭ adăugându-se alţĭ 12, vor fi destuĭ pentru trebuinţa atât a cfartirurilor, cât şi a politieĭ, căcĭ prea puţine sunt acelea case care nu le plătesce ostenéla lor la măturatul coşurilor, de acea scriem dumi-tale, ca din birniciĭ politieĭ, carĭ pórtă bir maĭ puţin, să se găséscă lude 12 şi să-ĭ arĕte vistierieĭ, ca să-ĭ scadă din catastih, şi să se adauge în céta coşarilor pe lângă ceĭ-l-alţĭ 12, spre a fi cu toţĭ 24, carĭ să se şi facă teslim la Agie, spre a fi cunoscuţĭ şi a se pune în orînduiala ce se cuvine. — 1807, Ghenarie 6. *(Cod. LIV, fila 216.)*

De la întâiul Divan şi Comitet către Aga.

«Să orînduescĭ pre coşariĭ ce sunt în slujbă, să mături fórte bine şi a-

www.dacoromanica.ro

Se vede, că nicĭ numĕrul de 24 de coşarĭ nu ajungea în iarna anuluĭ 1807, de óre-ce Aga ceruse la Divan să se dea şi coşariĭ curţiĭ domnescĭ în trebuinţa oraşuluĭ. Divanul refusă ḑicênd, că aceia aŭ de îngrijit de curtea domnéscă, unde se află spital rusesc. Divanul ordonă, ca ceĭ 24 de coşarĭ să fie împărţiţĭ pe politie la anumite mahalale fie-care, cu obligaţiune de a mătura coşurile în fie-care sĕptĕmână, pe a lor rĕspundere în cas de aprindere (1).

Un act din 1811 Iulie, face menţiune de nisce scândurĭ aşeḑate ca «*semne pentru întîmplarea foculuĭ.*» Nu sciŭ ce pot fi acele *semne*, carĭ se împărţiră pe la case, făcute din «scândurică» şi pentru care proprietariĭ caselor aŭ fost obligaţĭ a plăti o taxă, ce nu se pare că se percepu lesne pretutindenea, maĭ ales în mahalale.

Nu cum-va acea *scândurică*, acel *semn*, cuprindea numĕrul caseĭ spre a sci de la foişorul de foc cum să determine locul unde isbucnea focul? (2).

Am vĕḑut maĭ sus afacerea poduluĭ, ce pe Dâmboviţa voi să construiască Manolache Lahovari. Acesta, pe de oparte şi Manuc pe de alta, coprinsese cu curţile lor vadul cel mare din faţa Curţeĭ Vechĭ, vad fórte necesar pentru sacagiĭ, maĭ ales la ocasiunĭ de incendiĭ. Primul Divan nu deranjéză în nimic pre influentul Manuc, ba declară că el n'a luat câtuşĭ

---

dese-orĭ coşurile de pe la casele ce sunt cuprinse cu bolnavĭ ostaşĭ şi se află spitalurĭ, din carele la unele sunt coşurile crepate şi să îngrijescĭ d-ta însu-ţi de urmarea acesteĭ poruncĭ, ca să nu se întîmple unde-va la vre o acest fel de casă primejdiĭ de foc, căcĭ apoĭ veĭ fi sub grea rĕspundere. Asemenea să daĭ d-ta poruncă straşnică, ca să urmeze coşariĭ a mătura adese-orĭ şi bine coşurile şi de pe la cele-l-alte case ale politieĭ. Iar pentru casele acelea, unde se află ostaşĭ bolnavĭ, să orînduescĭ d-ta din căpitaniĭ agieĭ, pe carĭ vor fi maĭ de ispravă şi ómenĭ de credinţă, să mérgă în tóte Sâmbetele cu coşariĭ acolo să epistăşéscă măturarea coşurilor bine».—1810, Martie 14. *(Cod. LXV, fila 11 verso.)*

(1) Cinstit d-ta frate epistatule al agieĭ s'aŭ citit la Divan acéstă anafora a d-tale la care şi rĕspundem, că de a se da coşariĭ curţiĭ gospod. spre a fi de ajutor coşarilor politieĭ, acésta nu se póte, fiind-că coşariĭ curţiĭ sunt trebuincioşĭ pentru măturatul coşurilor de acolea, unde acum se află spital, precum este ştiut d-tale, ci dar pre aceştĭ coşarĭ aĭ politieĭ, câţĭ se află acum să împarţĭ d-ta mahalalele câte or veni fieş-căruia, şi să-ĭ îndatorezĭ ca în tóte sĕptĕmânile să îngrijéscă fieş-carele din eĭ a mătura şi a curăţi coşurile caselor mahalalelor luĭ, (care acésta este spre câştigul lor) şi să se scie curat, că de se va întîmpla să se aprindă vre-un coş nemăturat fiind din nepurtarea lor de grijă, acel coşar la a căruĭ mahala se va aprinde, va da de primejdie; pentru care s'a făcut şi pitac Divanuluĭ către Vornicia politieĭ, ca să nu se supere de . . . . . .—1807, Noembre 6. (*Veḑi şi Cod. LXII, fila 1 verso să se dea coşarĭ la spitale).*

(2) Veḑĭ anexa 100.

www.dacoromanica.ro

de puţin *din lumina numituluĭ vad*, iar pre Manolache Lahovari, îl someză să ridice podul făcut, căcĭ din causa luĭ nu pot merge sacalele să iea apă (1).

Aga era dator să se afle *napristan* la orĭ-ce incendiĭ orĭ chiar la o simplă aprindere de coş.

Intâiul Divan trimete pitac luĭ Vel Aga dojănindu-l pentru că nu s'a aflat la focul ce s'a întîmplat la 7 Martie, la casa luĭ Vel Spătar Ghica. Şi se poruncesce ca de acum înainte negreşit tot-deauna să se afle şi să nu lipséscă de la acest fel de întîmplărĭ, după datoria ce are.—1810 Martie 11 (2).

Lipsa de apă, greutatea de a străbate la unele vadurĭ de la Dâmboviţa din causa noróielor, căcĭ cu tóte că unele din aceste vadurĭ urmaŭ să fie pavate, ele totuşĭ rĕmăseseră în starea cea maĭ primitivă de se înfundaŭ la timp de ploĭ roţile sacalelor până la butuc (3); asemenea stare de lucrurĭ nu putu decât a favorisa incendiile. In 1809, arseră casele Banuluĭ D. Racoviţă, unde era poliţia cea nouă şi în Octombre 1811 arseră casele fostuluĭ mare Vornic Mihalache Manu, tocmaĭ din lipsă de apă (4).

Incendiul caseĭ Banuluĭ Racoviţă, atribuit lipseĭ de îngrijire, a dat loc uneĭ reclamaţiunĭ a proprietaruluĭ, sprijinită de Muscalĭ, în suma de 32.524 leĭ. Divanul refuză, ḑicênd ca să plătéscă *poliţia*, care n'a îngrijit de case. La urma urmeĭ Banul Racoviţă va fi satisfăcut din ordine superióre (5).

In interesul apĕrăriĭ de incendiĭ, întâiul Divan, la 26 Aprilie 1809, ordonă a nu se permite introducerea în oraş de făbricĭ de rachiŭ, orĭ importarea acesteĭ mărfĭ în buţĭ marĭ spre vînḑare la prăvăliĭ, ci să se aducă numaĭ în burie, iar depositele de rachiŭ să se ţină afară din oraş şi negu-ţătoriĭ să nu introducă decât un buriŭ séŭ douĕ de câte 10 vedre. La 4 Maiŭ 1809, Divanul este silit să revină asupra acesteĭ disposiţiunĭ, după reclamaţiunea fostuluĭ mare Vistier Hagi Moscu, care arată că din causa nizamuluĭ dat «aliş-verişul rachiuluĭ se zăticnesce cu totul şi vămeĭ se pricinuesce mare pagubă.» Totuşĭ Divanul dispune, că buţile marĭ cu rachiŭ să se ţină prin mahalale, «la loc ferit unde să nu fie frică de primejdie de foc» (6).

La 1811 Iunie 6, Steter ordonă să nu ţină nimenĭ iarbă *de puşcă* la casa sa în Bucurescĭ, că se va pedepsi, că din iarba de puşcă a ars hanul luĭ Mustacov, sudit rusesc (7)

(1) Veḑĭ anexa 101.
(2) Cod. LXV, fila 11.
(3) Veḑĭ actul din 1811 Iunie 4. Cod. 66, fila 103 verso.
(4) Cod. 66, fila 142 verso.
(5) Veḑĭ anexele 91, 92, 93, 94.
(6) Veḑĭ anexele 95, 96.
(7) Cod. LXIII, fila 53 verso.

www.dacoromanica.ro

La 18 Aprilie, primul Divan scrie luĭ Repniski, că foişorul de foc este stricat şi că se cere 1.706 leĭ pentru reparaţiune. Generalul aprobă şi apoĭ la 3 Maiŭ 1812, se dispune a se face repararea foişoruluĭ de foc după anumitul devis aprobat (1).

Că există *pompe* în Bucurescĭ, póte să probeze actul, constatând întreţinerea de caĭ pentru *tulumbe* (2).

Higiena publică.

Invasiunea Muscalilor de la 1806 a desorganisat câte-va din spitalele esistente. Aşa la Colţea se aşedă spital militar rusesc, reducêndu-se paturile pentru suferinţiĭ civilĭ. La 26 Septembre 1811, Paharnicul Stefan Belu epitropul spitaluluĭ, presentă socotelele pe aniĭ 1808 şi 1810, iar pe aniĭ 1806 şi 1807, a ţis că nu le are la îndemână, puindu-se soroc de 20 ţile, ca să le aducă şi pre acele spre a fi supuse luĭ Steter (3).

Cu o ţi maĭ nainte de primirea acestor compturĭ, la 27 Septembrie, 1810, Divanul rîndui epitrop al 2-lea, ajutor pe lângă Stefan Belu, pre Nicolae Tresne, care se va învoi cu Belu, a i se plăti ostenéla, din venituri le spitaluluĭ (4). Acest adaos de epitrop este motivat pe faptul, că acum la Colţea este şi spital militar rusesc şi o secţiune pentru civilĭ.

Epitropia luĭ Belu ţine până în 7 Februarie 1812, când întâiul Divan îĭ scrie «să facă teslim tóte hrisóvele şi sineturile spitaluluĭ ot mănăstirea Colţea, la epitropia ce s'a orînduit acum» (5).

Spitalul de la Dudescĭ este lăsat fără fondurĭ prin desfiinţarea hrisovuluĭ luĭ Alex. Moruzi, prin care veniturile celor treĭ mănăstirĭ: Tismana, Cozia şi Câmpulung eraŭ consacrate aceluĭ spital. Adevĕrat că se prevĕţu în încheierea de la 1808 Iunie 20 (am vĕţut'o la cap. Bisericeĭ), că întreţinerea spitaluluĭ se dă pe séma celuĭ de la Pantelimon (6) şi se va face cu o contribuţiune silită aruncată pre tóte mănăstirile din ţéră. Acea contribuţiune nu se aruncă şi spitalul nu maĭ avu fondurĭ de întreţinere!....

Se proiectéză construirea spitaluluĭ Brâncovenesc în 1809.

La 24 Iunie acest an s'aŭ dat poruncă către Ispravniciĭ de Prahova şi Dâmboviţa, ca să tocméscă câte 150.000 de oca de var pentru spitalul ce face mănăstirea Dómna Bălaşa (7).

(1) Cod. LXVI, fila 209 şi 213. Veţĭ anexa 97 şi 98.
(2) Veţĭ anexa 99.
(3) Cod. LXVI, fila 132 verso.
(4) Cod. LXV, fila 50 verso.
(5) Cod. LXIV, fila 140 verso.
(6) Veţĭ anexa 102.
(7) Cod. LVI, fila 74 verso.

www.dacoromanica.ro

Dar suntem încă departe de ḑioa inaugurăriĭ luĭ.

Spitatul Pantelimon nu este în maĭ bune condiţiunĭ. Se póte ḑice, că pe la începutul anuluĭ 1810 numaĭ acest spital maĭ funcţionéză pentru «*săracii bolnavĭ*» civilĭ. Se constată acésta de către uniĭ boerĭ din Divan, carĭ la 12 Februarie 1810 scutesce de podveḑĭ, angarale pre posluşniciĭ şi scutelniciĭ mănăstiriĭ Pantelimon, «*fiind de obşte veḑut*, că acum în tótă ţéra alt spital nu maĭ este pentru căutarea acestor nemernicĭ sărac̆ĭ bolnavĭ» (1).

Chiar şi Pantelimonul o duce greŭ: veniturile se încăsaŭ cu mare greutate şi eraŭ nesuficiente (2).

Venitul tîrguluĭ ce se făcea tómna în délul Pitescilor era tot al mănăstireĭ Pantelimon, dar de puţin produs era în aniĭ aceştia 1807—1812 asemenea tîrg. La 1807 venitul acesta a fost strîns de Stoln. Constantin Predescu, epitropul spitaluluĭ de la Pantelimon (3).

In 20 Septembre 1810 titoriĭ mănăstireĭ şi aĭ spitaluluĭ Pantelimon, boeriĭ Ghiculescĭ, epitropiĭ marĭ, aŭ intervenit reclamând despăgubirea mănăstireĭ pentru sarea estrasă de la ocnele marĭ, pe moşia mănăstireĭ. Primul Divan recunósce mănăstireĭ dreptul de a primi din 20 bolovanĭ de sare unul ca dijmă pentru moşie «*după cuprinderea domnescilor hrisóve*» (4). Dar fiindcă venitul ocnelor «acum *este al caseĭ împărătescĭ*» să maĭ aştepte mănăstirea până ce va sosi Excelenţa Sa senatorele preşedinte Divanurilor. De-o-cam-dată Divanul, hotărăsce, că nu maĭ mult de 20 paturĭ să ţină spitalul, adică 8 peste cifra de 12 hotărîtă de fundator; să nu se primésc̆ă decât bolnaviĭ cu adevărat sărac̆ĭ; să nu lipsésc̆ă de la spital geralul şi grija

(1) *Cod. LXV, fila 7.* Semnéză acest act: Gavril Mitropolit şi esarh, Iosif Argeş, Dumitru Racoviţă, Grigore Ghica, Istrate Creţulescu, Const. Bălănescu.

(2) Veḑĭ anexele 103 şi 104.

(3) *De la căimăcămia principatuluĭ ţăriĭ românescĭ.*

Fiind-că vama tîrguluĭ ce se face acum pre vremea tómniĭ în délul Pitescilor sud Muscel, este venit al spitaluluĭ ot mănăstirea sfîntuluĭ Pantelimon, s'aŭ dat acéstă carte a Divanuluĭ la mâna . . . . . ce s'aŭ orînduit de către dumné-luĭ Stolnicul Constantin Predescu. epitropul numituluĭ spital, ca să aibă volnicie a căuta şi a strînge venitul acesteĭ vămĭ, cu aceeaş orînduială ce s'a urmat şi pre aniĭ trecuţĭ până acum. Drept aceea poruncesce Divanul dumné-vóstră Ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, şi la toţĭ câţĭ se cuvine, să-l cunósceţĭ pre numitul de orînduit al spitaluluĭ, şi să-ĭ daţĭ tot felul de mână de ajutor pentru strîngerea acestuĭ venit. — 1807, Sept. 19. (*Cod LIV, fila 71.*)

(4) Veḑĭ anexa 105.

www.dacoromanica.ro

de doctor şi medicamentele (doctoriile) să le cumpere epitropul Predescu; de la verĭ-ce spiţărie, unde vor fi maĭ eftine. Tóte aceste economiĭ sunt a se face pentru că mănăstirea a încăput la datoriĭ şi pentru a se reînnoi biserica, clopotniţa, podul, móra şi foişorul cişmeleĭ de jos (1).

In favórea spitaluluĭ şi mănăstireĭ Panteleimon, primul Divan a intervenit deja în 20 Iunie 1810, ca să i se lase *darvariĭ* ce sunt rînduiţĭ de cară lemne şi asemenea posluşniciĭ şi rîndaşiĭ ce slujesc în lăuntrul spitaluluĭ şi pe afară. Aceştia locuind în satul mănăstireĭ sunt mereŭ supĕraţĭ de ostaşiĭ ce merg şi vin pe acolo, cu cuartirurĭ, cu beilicurĭ de care şi boĭ, şi cu luare de călăuze. Din acéstă causă fug ómeniĭ din sat şi rĕmâne mănăstirea şi spitalul fără ajutorul lor. Acestea le scrie Divanul luĭ Engelhard, ca să mijlocéscă a se pune la numitul sat «un ostaş rus, ce se ḑice zălógă, cu carte la mânile luĭ, de la cine se va cuveni, ca să apere pre numiţiĭ posluşnicĭ i pre ţiganiĭ spitaluluĭ de către ostaşiĭ trecĕtorĭ, a nu-ĭ supĕra cu cuartirurile etc., nicĭ a cosi fînul din liveḑile mănăstireĭ, nicĭ a băga în ele caĭ şi alte vite. Ba soldaţiĭ se duc la mănăstire şi pretind mâncare şi bat ómeniĭ spitaluluĭ de fug ómeniĭ şi urméză negreşit să se închidă spitalul acesta şi să rĕmână săraciĭ bolnavĭ necăutaţĭ, zăcênd şi murind pe uliţe şi pe drumurĭ, mâncaţĭ de cânĭ» (2).

Douĕ spitale noue civile se înfiinţéză în ţéră în aniĭ aceştia. Unul e maĭ mult un asil de infirmĭ decât spital, căcĭ ca spital nu are decât 2 paturĭ, iar în 4 odăĭ cu cămăruţele lor aŭ să se odihnéscă săraciĭ neputincioşĭ. Acéstă instituţiune o creéză la moşia sa Golescĭ, biv Vel Vornicul Radu Golescu. Primul Divan luând la 18 Maiŭ 1811, cunoscinţă de acéstă instituţiune îĭ acordă dreptul de brudină de la un pod pe Olt, ca venit pentru asil şi 6 liuḑĭ podarĭ (3).

In localul fosteĭ fabrice de postavurĭ, în marginea oraşuluĭ, prin ostenelile pravoslavnicilor creştinĭ, s'a aşeḑat spital pentru bolnaviĭ străinĭ, carĭ maĭ înainte eraŭ pe podurĭ şi prin gunóie. Primul Divan acordă acestuĭ spital câte 1 taler la pungă din tótă suma vînḑăreĭ la *cochiĭvékĭ* de tóte huzmeturile: vămĭ, ocne, dijmărit, vinăriciŭ, etc. Asemenea şi de la tot Ispravnicul din noŭ rînduit câte 20 leĭ şi de la sameşul de judeţ câte 10 taleri. Aceştĭ banĭ adunaţĭ la Visterie, se vor da la cutia spitaluluĭ în primirea epitropilor (4).

(1) Veḑĭ anexa 105.
(2) Veḑĭ anexa 106. Acest act se repetă în Martie 1812. Cod. LXIX, pag. 329.
(3) Veĭ anexa 107.
(4) Veḑĭ anexa 108.

www.dacoromanica.ro

Maĭ dăm sub No. 109—113 informaţiunĭ diverse relative la spitalele Panteleimon şi Colţea (1).

Asemenea menţionăm următórele acte:

a). O comunicaţiune din 2 Ianuarie 1816 făcută Divanuluĭ din partea *împĕrătescului medico-chirurgic academic Iacobschi* (rusesc?) că s'a ivit *năprasnica bólă* şi ca să se rînduiască doctorĭ pe la locurile unde se va ivi (2).

Acea năprasnică bólă va fi *ciuma*, care va bîntui tare sub domnia luĭ Caragea.

b). O femee, Iòna Saabaşi a dat medicamente unuĭ porucic Marian şi acesta a murit. Iòna pentru exerciţiŭ de medicină, a fost pedepsită prin sentinţa criminalionuluĭ cu surghiun la un schit de călugăriţe, pe tótă viaţa (3).

c). Intâiul Divan şi Comitet este însciinţat de Manolache Lahovari, că doctorul politieĭ Craioveĭ, prin hrisovul Domnesc are drept să iea 350 talerĭ pe an de la cumpĕrătorul ocnelor, şi aceştĭ banĭ nu i s'aŭ dat de 3 anĭ, de la 1808—1811. Divanul ordonă Visterieĭ, să plătéscă baniĭ la 29 Novembre 1811, fiind-că nu sunt trecuţĭ în condiţiunile de vîndare a ocnelor (4).

*

Cu referinţă la spitalele ostăşescĭ, observăm că s'a cerut organisarea de spitale pentru cel puţin 3.200 de bolnavĭ. De aci se vede cât de rea era sănătatea în oştire şi cum prin ea s'a propagat în ţĕrile române epidemiile ce le-aŭ bântuit şi după pacea de la Bucurescĭ.

Din actul ce dăm în anexă se póte vedea cum pentru spitalele rusescĭ s'aŭ luat 6 hanurĭ marĭ şi 11 curţĭ boerescĭ din cele maĭ marĭ. La 1811, Septembre, primul Divan maĭ cere spătaruluĭ şi luĭ Aga, să maĭ afle case în care să se pótă aşeda încă la 1.000 de bolnavĭ (5).

Deschiderea de spitale pentru oşteniĭ muscalĭ se face, cum arĕtarăm, în tóte casele maĭ marĭ. Adesea se scóte din casa proprie, proprietarul şi se instaléză spitalul rusesc (6).

*

(1) Vedĭ anexele 109—113.

(2) Cod. LXIII, fila 30 v.

(3) Cod. LXVIII, fila 14 verso şi cod. LXIII, fila 58 verso.

(4) Cod. LXIX, pag. 159.

(5) Vedĭ anexa 114.

(6) In casele păhărniceseĭ Anastasia Fălcoianu s'a aşedat spital pentru ostaşiĭ ruşĭ. Intâiul Divan ordonă năstavniculuĭ mănăstireĭ sfîntuluĭ George noŭ să dea în mănăstire păhărniceseĭ 2 odăĭ fără plată de chirie.—16 Octombrie 1808.

Semnaţĭ: Mitropolitul, Iosif Argeş, Constantin Vistierul, Stefan Văcărescu şi Isaac Ralet. *(Cod. LVI, fila 36).*

www.dacoromanica.ro

Cu referință la personalul medical posedem următórele scirĭ:

a). La 20 Ianuarie 1808 Divanul constată, că medicĭĭ de la spitalurile marĭ: George Schina și Gregore Mina n'aŭ primit léfa lor (de 80 talerĭ pe lună) de 9 lunĭ, de la Martie 1807. Divanul ordonă luĭ kir Spiru Cazoti, al 2-lea epitrop al spitalelor marĭ, să plătéscă acéstă léfă cu dobînda cuvenită.

Un cas analog de léfă neplătită este cel cu doctorul Drostovicĭ, care a căutat Panduriĭ și Cazaciĭ pămîntenĭ bolnavĭ, maĭ mult timp și 'șĭ reclamă léfă, în 1808 Iunie (1).

Cunoscuților doctorĭ Constantin Caracaș și Silvestru Filitis li se măresce léfa la 1808, după 20 anĭ de serviciŭ (2).

Pe lângă acestĭ doctorĭ maĭ sus citațĭ, maĭ cunóscem în Bucurescĭ pre dr. Hristecĭ, Constantin Darvari, Manolache, Stefan Piscupescul, Chilian, medic al agenției austriace, Panaiotache, Onufrie, Rizu.

In unele județe continuă a funcționa medicii rînduițĭ de guvern. Așa la Râmnicul-Vâlceĭ, la Martie 1808, se fixéză léfa pentru un medic, plătită din diferite case (3).

Alegerea personaluluĭ medical, acordarea dreptuluĭ de liberă practică se fac în 1809, după recomandațiunea uneĭ anumite comisiunĭ, compusă din doctoriĭ G. Schina, Silvestru Filitis, Const. Darvari, Const. Caracaș și Emanoil Rizu. Acéstă comisiune a constatat, că practicaŭ medicina ómenĭ «fără a avea învățată doctoria unde-vașĭ la vre-o academie în Europa după orînduială (4).»

Spițăriile încă aŭ fost din noŭ cercetate de o comisiune de medicĭ.

In Septembrie 1808, Divanul însărcinéză pre dr. Silvestru și pre Constantin Darvari, să facă inspecțiunea tuturor spițăriilor și să chiăme la examen pre toțĭ ceĭ ce exercitéză profesiunea de doctorĭ, fără a fi destoinicĭ a purta acest nume. La 26 Oct. Divanul adauge un membru în comisiunea acésta medicală, pre Sinior Chilian, doctor al cinstiteĭ agenții (5).

---

(1) Vedĭ anexele 115 și 116.

(2) Vedĭ anexa 117.

(3) Vedĭ anexa 118.

(4) Așa fură: Antonie Gerahu, Pană Gerahu, Trandafir Carabină din mahalaoa Colțeĭ, Const. Brézu din podul Calicilor, Polcovnicul Hurmuz din mahalaoa Sf. Ecaterina, un ovreiŭ bătrân, un alt ovreiŭ în scaune, o sîrbă la tîrgul de afară, Voica la Crucea de peatră. Dervișul de la Grădișteanu, Calița de la Prîscoveanu. Peste tot 11 *(Vedĭ anexa 119.)*

(5) Vedĭ anexa 120 și Cod. LVI, fila 40.

www.dacoromanica.ro

In 23 Septembre 1812, Divanul ordonă închiderea uneĭ farmaciĭ pentru că a dat alte doctoriĭ decât cele ordonanţate de medic (1).

*

Pe la începutul anuluĭ 1808 se ivesce o epidemie în judeţul Teleorman. Divanul trimete pe un doctor Panaiotache, să vadă ce epidemie este? Acesta întors la Bucurescĭ, spune simptomele bóleĭ la un *consil* adică consult din 5 doctorĭ aĭ capitaleĭ. Acéstă comisiune de doctorĭ, la 25 Aprilie, declară că epidemia este *scorbutul* şi propune mĕsurile igienice şi de combaterea bóleĭ. Panaiotache e trimes iarăşĭ cu doctoriĭ, dar Divanul maĭ recurge şi la alt mijloc de vindecare, căcĭ maĭ trimete şi un arhereŭ cu un cleric şi cu móştele sf. Mihail Sinadot, «ca să se înconjóre prin tóte satele judeţuluĭ unde pătimesc locuitoriĭ, să facă osfeştanie, litaniĭ şi rugăciunĭ către milostivul Dumneḑeŭ, pentru contenirea acesteĭ cumplite bóle şi pentru mântuirea celor bolnavĭ, decĭ să aveţĭ purtare de grijă a le înlesni trebuinţele ce vor avea ca să pótă âmbla prin sate» (2).

Maĭ gravă scire se rĕspîndesce în Februarie 1809, acea a isbucnireĭ *ciumeĭ* peste Dunăre. La începutul luĭ Martie scirea vine oficială de la comandantul şef al oştireĭ rusescĭ. Atuncĭ, la 12 Martie, întâiul Divan scrie către marele Spătar, pitacul următor:

De la întâiul Divan către marele Spătar.

Excelenţa sa general comandir, a făcut arĕtare la Divan, că de acea parte, în ţéra turcéscă s'a ivit la multe locurĭ năprasnica bólă a ciumeĭ şi după îngrijirea ce are Divanul, ca să nu se întîmple din ceĭ smrăduiţĭ de dincolo, nefiind sciuţĭ, să trécă aicĭ în ţéră la vre-un sat, să se întîmple, feréscă Dumneḑeŭ, vre-o smreduire la vre-un sat, care este cel maĭ mare rĕŭ al ţĕreĭ şi măcar că acésta stă în mâna luĭ Dumneḑeŭ, dar şi firea omenéscă după datoria sa urméză a face paza ce se cuvine, pe cât este putinţă la omenire, de la Divan se face arĕtare şi se scrie dumi-tale, cât maĭ în grabă să proftacsescĭ poruncile spătărieĭ către căpitaniĭ şi polcovniciĭ de pe la margine, ca pre nimenĭ din acea parte să nu cuteze a lăsa să trécă dincóce în pămîntul ţĕriĭ, nicĭ pentru vre-un hatîr, nicĭ pentru vre-un interes, până nu şĭ va face lazaretul de . . . . . şi apoĭ făcêndu se şi căutarea ce se cade, să se vadă de este sănătos şi să se afume, să se aerisécă şi când se va sloboḑi să vie, de va avea trebuinţă, aicĭ în ţéră, să fie curat, iar până

(1) Veḑĭ anexa 121.
(2) Veḑĭ anexa 122.

www.dacoromanica.ro

nu se va face urmarea acésta cu paza lazaretuluĭ, să nu se amestece nimenĭ cu dînşiĭ.

Acest fel de poruncĭ trimiţênd cu mare străşnicie către căpitanĭ să facă urmare întocmaĭ, căcĭ orĭ-carele se va dovedi cu vre-o împotrivire, ca un vrăjmaş ţĕriĭ şi al omenirii, se va osândi cu osînda pedepseĭ celor ucigătorĭ de ómenĭ. Iar de urmarea ce veĭ face dumné-ta, să însciinţezĭ Divanuluĭ, cu cât maĭ virtos . . . . s'aŭ auḑit curat şi că s'a scris şi de către Excelenţa Sa general Kuşnikov, că s'a ivit năprasnica bólă a ciumeĭ, şi de aceea trebue ca să se cerceteze cu scumpătate trecĕtoriĭ la margine.—1809, Martie 12 (1).

Nu numaĭ în ómenĭ aduce resboiul epidemia şi mórte, ci şi în vite, cum se póte constata din anexă (2).

In Februarie 1810 se încinge şi în Bucurescĭ o bólă, care nu scim de nu era chiar ciuma. Primul Divan rînduesce o comisiune de medicĭ G. Schina, Silvestru Filitis, C. Darvaris, Emanoil Rizu şi Panaiotache (?) şi le scrie să cerceteze bóla acésta: ce «*simptomata*» are? şi să se silésca în tot chipul să o curme, indicând mĕsurile de luat. Divanul numesce bóla «*lıngóre*» (3).

In interesul igienic al oraşuluĭ se scot afară, ca în alte dăţĭ, când a fost bóla epidemieĭ, toţĭ cerşetoriĭ. Se scrie luĭ Aga şi Spătaruluĭ să facă cu aceştĭ cerşetorĭ un prealabil recensiment (4).

(1) Cod. LVI. fila 53 verso.
(2) Veḑĭ anexa 123.
(3) Cod. LXV, fila 6 verso.

De la întâiul Divan şi Comitet.

Dumné-vóstră doctorilor aĭ politieĭ, d-ta kir Gheorghe Schina, d-ta kir Silvestre, d-ta kir Constantine Darvaris şi d-ta kir Emanoil Rizu i d-ta kir Panaiotache; fiind-că între locuitoriĭ acestuĭ oraş Bucurescĭ s'aŭ încins bólă de lingóre, care bólă măcar de şi nu este mult gróznică, dar din întîmplare póte cu vreme să se facă aşa; pentru curmarea dar a acesteĭ bóle, după predlojenia Exc. Sale a Generaluluĭ Engelhard, vice-prezident Divanuluĭ, vĕ orînduesce Divanul pre d-vóstră îndată după primirea acestuĭ pitac să cercetaţĭ bóla acésta, ce simtomata are? şi să vĕ siliţĭ în tot chipul să o curmaţĭ, nelăsându-o să se maĭ înmulţéscă; de este sfătuire a se deosebi ceĭ bolnavĭ de către ceĭ sănătoşĭ, ajutând pre ceĭ sĕracĭ şi arĕtând Divanuluĭ şi alte mijlóce ce veţĭ găsi d-vóstră, spre împuţinarea şi trecerea acesteĭ bóle.—1810, Februarie 8.

(4) *De la întâiul Divan.*

Cinstite dumné-ta Vel Agă, primind acest pitac, numaĭ decât să orînduescĭ zapciĭ a âmbla tótă politia Bucurescilor, ca să facă catagrafie de verĭ

www.dacoromanica.ro

*

Cestiunea înfiinţăriĭ de cimitire afară din oraş preocupă Divanul. Din ordinea Preşedinteluĭ Divanuluĭ este să se alégă 4 locurĭ la câte 4 podurĭ marĭ. Acele locurĭ se vor încunjura cu *hindikiurĭ*.

Către mitropolit. De la întâiul Divan.

Dintr'acéstă copie de predlojenia Excelenţeĭ sale generaluluĭ, veĭ lua prea sfinţia ta pliroforie de orînduiala ce s'a făcut, din poruncă, pentru îngroparea ómenilor celor ce vor muri de acum înainte aicĭ în politia Bucurescilor la locurile ce s'aŭ orînduit, pentru care Divanul poftesce pe Prea Sfinţia Ta, ca scoţênd copie de pe acéstă predlojenie, să orînduiască a se citi pe la tóte bisericile întru audul tuturor.—1810, Iunie 8 (1).

Cu greŭ admite românul scóterea cimitirelor afară din oraş.

Locuitoriĭ din Bucurescĭ aŭ reclamat la Divan contra scótereĭ cimitirelor din oraş afară. Divanul, la Iulie 1810, aduce jalba locuitorilor la cunoscinţa luĭ Engelhard, ḑicêndu-ĭ, că mare turburare se pricinuesce dintr'acéstă între locuitoriĭ politieĭ. Divanul crede, că în starea de faţă a minţeĭ prostimeĭ, şi lucrul privind «la credinţa legeĭ» cu anevoie şi fără de nădejde este a se înduplica deodată. . . . Şi osebit de acésta, trebue maĭ întâiŭ să se facă la locurile cele orînduite o biserică cu preoţĭ, şi îngrădirea locurilor şi orînduire de pază şi atuncĭ iarăşĭ cu încetul să se încépă a se pune în lucrare, după porunca dată. Intr'acéstă diastemă de când s'a dat poruncă, îngropându-se câţĭ-va morţĭ afară, s'aŭ găsit a doua ḑi scoşĭ morţiĭ din morminte şi desbrăcaţĭ de cele ce aŭ fost asupră-le le-aŭ lăsat trupurile lor rĕmânênd afară până ce s'aŭ făcut mâncare jigăniilor şi pasĕrilor. A se face dar acum într'acéstă vreme bisericile şi împrejmuirile la orînduitele locurĭ pentru îngroparea morţilor, după próstă starea întru care se află ţéra şi Visteria, este cu neputinţă; decĭ ne rugăm, să se facă arĕtare unde se cuvine spre a rĕmânea neenerghisit acest nizam într'acéstă vreme, care pe lângă firésca jale ce încércă rudele mortuluĭ le maĭ adaugă şi altă simţitóre tînguire . . . . Maĭ cu vreme făcêndu-se cele trebuincióse, precum maĭ sus arĕtăm, póte cu încetul să se pue şi urmare. De care să avem şi cinstit rĕspuns.—1810, Iulie (2).

---

câţĭ orbĭ, şchiopĭ, ciunţĭ, ologĭ şi verĭ ce alţĭ cerşetorĭ se află cerşind prin politie, care mult până în treĭ patru ḑile, să ne aducĭ negreşit acéstă catagrafie. 1811, Maiŭ 6. (*Cod. LXV, fila 80*)

Isaac Ralet, Mihaiŭ Manu vornic, Vel Logofĕt.

(1) Cod. LXV, fila 40.

(2) Cod. LXVI, fila 17.

www.dacoromanica.ro

O nouă notă a întâiuluĭ Divan către Mitrop. după ordinea renoită a luĭ Engelhard, cere ca să se facă negreşit cimitire afară din oraş (1).

Contra măsureĭ igienice a scôtereĭ cimitirelor din tôte oraşele aŭ urmat protestărĭ şi mişcărĭ numeróse nu numaĭ în Bucurescĭ. Şi nicĭ că putu dăinui acest bun început, după eşirea Muscalilor din Principate!

Vorbind de cimitire e locul să amintim, că atât de numeroşĭ eraŭ oşteniĭ ruşĭ carĭ muriră prin spitale şi oraş, că în 14 Februarie 1810 primul Divan scria luĭ Vel Spătar, că Excelenţa Sa Gheneral Maior viţ-prezident al Divanuluĭ, de la 10 ale luneĭ acesteia, sub No. 344, aŭ făcut arĕtare Divanuluĭ, cum că după însciinţarea ce am luat *s'a umplut locul cel orînduit pentru îngroparea ostaşilor morţĭ*, cerênd a se găsi alt loc pentru îngroparea lor, ca să se facă cunoscut dumnè-luĭ cinstit comandant. Decĭ, dar.... poruncesce Divanul, să orînduescĭ un zapciŭ a căuta loc pentru acésta orĭ maĭ prin prejur acolo, sèŭ maĭ la margine, afară din Bucurescĭ.

NB. La 20 Februarie se dă pentru acéstă trébă locul *cucóneĭ Dămăróieĭ, de lângă mănăstirea Spireĭ* (2).

*

Spitale şi doctorĭ fără vorbă despre *ciocli* nu se pôte.

In 1808 August. Polcovnicul de ciocli, care era plătit din veniturile spitaluluĭ de la Dudescĭ, se vede fără de léfă, după ce Divanul restitui veniturile date spitaluluĭ la cele treĭ monastirĭ. Divanul silit fu să vadă de unde se va putea plăti léfa acestuĭ important personagiŭ, factor al morţeĭ! (3)

Maĭ aducem aci diverse măsurĭ interesând edilitatea şi igiena oraşuluĭ:

a). Divanul hotărasce din noŭ oprirea a orĭ-ce alte drumurĭ de intrare şi de eşire din Bucurescĭ, decât acele pe unde este caraulă. La 28 Martie Divanul scrie Vorniculuĭ politieĭ că peste tot locul pe unde nu este caraulă să se sape şanţ (4).

(1) Cod. LXV, fila 48.

(2) Cod. LXV, fila 8 verso, veḑĭ şi Cod. LXV, fila 7.

(3) Veḑĭ anexa 124.

(4) Pitac către Vornicul politieĭ, prin care îĭ poruncesce întâiul Divan, ca negreşit şi fară de zăbavă să pună ómenĭ şi să se închiḑă tôte drumumurile prin care se fac *transporturĭ* din Bucurescĭ afară şi de afară în Bucurescĭ, şi la care nu sunt caraule, cu şanţurĭ, şi către acésta să arĕte dumnè-luĭ pentru ce până acum nu le-aŭ făcut acestea după porunca ce i s'a fost dat pentru închiderea acelor drumurĭ?—1810, Martie 11. (*Cod. LXV, fila 11.*)

La 28 Martie 1810, pitac la Spătarul şi la Vornicul politieĭ, ca orĭ-câte drumurĭ vor fi pe marginĭ deschise, să se astupe, cum şi locurile ce n'aŭ fost îngrădite şi pe unde nu este curaulă să se sape cu şanţ. (*Cod. LXV, fila 21*).

www.dacoromanica.ro

b). Bucureschĭ se întind pe moşia Colentineĭ a familieĭ Ghica. In 1810 urmézĕ proces între locuitoriĭ, carĭ şi-aŭ făcut case pe moşia Colentineĭ cu marele Spătar Gheorghe Ghica, proprietarul moşieĭ, care pretinde de la locuitorĭ, de şi tîrgoveţĭ, clacă de 12 ḑile şi monopolul vînḑĕreĭ de vin şi de rachiŭ. De sigur că nu locuitoriĭ câştigară procesul (1).

c) Luminatul stradelor continuă a fi aprópe nul, decĭ brésla masalagiilor este tot în flóre. Boerimea îşĭ are fie care masalagiiĭ lor, carĭ însoţesc caretele nóptea, ba şi când merge boierul călare, este luminat de masalale. Masalagiĭ oficialĭ aĭ Divanuluĭ şi carĭ însoţesc şi trăsurile şefilor muscalĭ, eraŭ sub administraţiunea mareluĭ Armaş şi aveaŭ un vătaf propriŭ. In Decembrie 1809, s'a întîmplat un început de *grevă* a masalagiilor oficialĭ, carĭ pretinseră lefĭ maĭ marĭ. Intâiul Divan le acordă câte 2 talerĭ pe lună, în loc de unul, iar vătafuluĭ de masalagiĭ i se sporesce léfa de la $2^1/_2$ talerĭ la 4 pe lună (2).

d) O mĕsură tórte supĕrăciósă pentru boerime luă întâiul Divan. Din ordinea luĭ Engelhard boeriĭ fură opriţĭ de a-şĭ îmbrăca ciocoiĭ în livrele, semĕnând a uniforme ostăşescĭ şi în haine strîmte. Cine nu va asculta de acéstă poruncă, orĭ-cât de boer mare, se va necinsti, iar sluga după ce i se vor lua hainele, se va da în slujbă între *recruţĭ*.

Se reînoesc tot odată şi pitacele anterióre, oprind alergarea butcelor şi a călăreţilor pe strade, sub pedépsa: stăpînul butceĭ se va ridică la caraulă şi se va ţine închis 2 lunĭ numaĭ pe pâne şi apă, iar vizitiul după ce se va bate cumplit, se va da în slujbă între recruţĭ (3).

e) O mĕsură care intereséză nu numaĭ *igiena*, ci maĭ ales ordinea publică este acea luată din noŭ în 26 şi 27 Maiŭ. Şteter însciinţéză pre primul Divan, că *poliţ-maistrul* din Bucurescĭ, îĭ vestesce, prin raport recent, că nicĭ unul din locuitoriĭ din Bucurescĭ nu daŭ de scire când vin ómenĭ străinĭ pe la casele lor de afară, la poliţie séŭ la ciasnicĭ; poruncesce ca să se facă sciută la agie şi la spătărie, ca orĭ-când vor veni ómenĭ străinĭ la cine-vaşĭ în gazdă, să dea de scire, séŭ la ciasnicĭ saŭ la poliţie.—1811, Maiŭ 26 (4).

La 20 Februarie 1810, din ordinea luĭ Engelhard, primul Divan ordonă Vorniculuĭ de politie să astupe cu şanţurĭ (ханднкŭрй) tóte drumurile ce es din oraş, afară de cele la capĕtul cărora sunt străjĭ, că alt-fel nu se póte sci cine intră şi ese din oraş? cine? de unde sunt şi unde merg?

S'a repeţit în 26 Martie 1810 (*Cod. LXV, fila 20*) idem la 28 Martie către Spătar (*fila 28*). (*Cod. LXV, fila 8 verso.*)

(1) Veḑĭ anexa 125.

(2) Veḑĭ anexa 126.

(3) Veḑĭ anexa 127 şi 128.

(4) Cod. LXIII, fila 51 v. Veḑĭ şi anexa 129

www.dacoromanica.ro

f). Aşeḑarea zalhanalelor la loc nesupĕrător sănătăţiĭ publice, era obiect de îngrijire (1).

g). Facerea de *dulapurĭ* orĭ scrînciobe de Pasce nu era permisă orĭ şi cuĭ. In 1811 şi 1812 *dulapul* devine un monopol în folosul uneĭ anumite persóne, pre care primul Divan voiesce s'o recompenseze (2).

h). Primiĭ *hingherĭ*, uciḑĕtorĭ de cânĭ pribegĭ, îşĭ fac apariţiunea în Bucurescĭ, în mijlocul huiduelilor publice. Epitropia obştireĭ este silită, de alt-fel ca şi astăḑĭ poliţia, să protégă prin zapciĭ aĭ sĕĭ pre aceştĭ *slujbaşĭ* de o nouă speţă, în exerciţiul *funcţiuniĭ lor* (3).

i). Ingrijirea de îndestularea publică era şi ea o afacere de edilitate. A protege pre consumator contra neguţătoruluĭ şi maĭ ales contra precupeţilor a fost tot-d-auna în atribuţiunea Epitropieĭ obştirilor. In aniĭ 1810, din causa lipseĭ din multe judeţe, s'aŭ cumpĕrat direct de guvern zaherea prin judeţe pentru trebuinţa oraşuluĭ, împedicând precupeţirea eĭ (4). Numeróse narturĭ se pot vedea la cap. comerciuluĭ şi se află indicate în volumul de suplement.

Suferia mult piaţa Bucurescilor de lipsa de lemne, cărbunĭ, zaherele legume, din causă că se luaŭ de rechisiţiunĭ de muscalĭ *carele ţăranilor* venite în oraş cu de asemenea producte. Divanul interveni în 2 Martie 1811, din noŭ, să nu se maĭ facă asemene abusurĭ (5).

Nevoia de zaherea pentru oştire este mare, cu tóte rechisiţiunile gróznice ce se impun în ţéră. In Decembrie 1807, Divanul ordonă măcinarea de făină în de ajuns pentru oştire, ca să ajungă cel puţin pe douĕ lunĭ, ca nu cum-va îngheţând apele să nu fie aprovisionate oraşele şi oştirea (6).

---

(1) Veḑĭ anexa 130.

(2) Cod. LXV, fila 60.

Intâiul Divan autoriză pre Dumitrache Papadopulo să facă scrînciob de Pascĭ în 1811, «a face dulapul după obiceiŭ, la locul cel orînduit, cu a sa cheltuială şi venitul ce se va agonisi, să-l strîngă maĭ sus numitul pe sĕma sa, fiindu-ĭ hărăzit de Divan.»

La 6 Martie 1812: Fiind-că Dumitru Tălmaciul s'a aflat şi se află slujind Divanuluĭ, de aceea dar pentru slujba luĭ îĭ hărăzesce Divanul venitul *dulapurilor* şi a tîrguluĭ ce se face la sfintele Pascĭ pe acest următor an la dulap. De aceea dar Divanul scrie şi dumné-luĭ Vel Spătar, i Vel Aga să fiţĭ însciinţaţĭ de acésta, că dulapurile s'aŭ hărăzit maĭ sus numituluĭ.—1812, Martie 6. (*Cod. LXV, fila 157 verso*).

Ignatie mitropolit, Sovetnic Loghinov, Manu, Creţulescu, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vist. Constantin Samurcaş.

(3) Veḑĭ anexele 131 şi 132.

(4) Veḑĭ anexa 133, 134, 135.

(5) Veḑĭ anexa 139.

(6) Pitac la Gheorghe . . . . . ca să macine o sumă de făină, să fie pen-

www.dacoromanica.ro

Cu acelaş scop, Divanul prin carte deschisă către toţĭ Ispravniciĭ la 13 Decembre 1807, ordonă oprirea de a se hrăni porciĭ cu porumb sub pedépsă, de va fi din trépta de jos, de a fi trimes la ocnă, iar de va fi din trépta maĭ de sus de a perde baniĭ, preţul porumbuluĭ (1).

In contra acesteĭ opriri de a şĭ vinde produsele, reclamă Barbu Stirbey. Divanul la 15 Decembre, 1807, îĭ permite să-şĭ vînḑă porumbul la ţĕranĭ (2).

Pentru îndestularea oraşuluĭ cu verdeţurĭ, am vĕḑut că tot-deauna zarzavagiĭ aŭ fost favoriţĭ, scutiţĭ fiind maĭ ales de narturĭ. Zarzavagiiĭ şi precupeţiĭ de verdeţurĭ, aşa protejaţĭ, cuprinseră laturile stradelor principale, în cât fu nevoit guvernul, după instigaţiunea luĭ Engelhard în Sept. 1809, în interesul lărgiriĭ stradelor, să destine anumită localitate pentru vînḑarea legumelor. Acest loc fu tîrgul Cuculuĭ şi alt loc din uliţa Şerban-Vodă în dreptul sfîntuluĭ Ión (3).

In 5 Noembre 1809, întîul Divan a ordonat luĭ Vel Aga să-ĭ raporteze pentru felurimea tuturor legumelor şi zarzavaturilor, ce se vînd în târg de precupeţĭ şi de băcanĭ, cât daŭ la o para cele ce le vînd şi câte parale ocaoa? (4).

De astă dată precupeţiĭ de legume fură siliţĭ să priméscă nart, căcĭ prea abusaŭ încărcând peste sémă preţurile. Acest nart, promulgat la 20 Noembre 1809, se întinse şi la alte articole de îndestulare publică (5).

Cu referinţă la măcelarĭ, constatăm că în 1809 există vătăşie de măcelarĭ. Acesta acusat că nu îngrijesce să fie carne bună şi cu îndestulare, se apĕră ḑicênd, că nu-l ascultă măcelariĭ. Intâiul Divan îĭ dă dreptul de a pedepsi cu bătaĭe pre măcelariĭ neascultătorĭ, în Aprile 1809 (6).

---

tru hrana oştirilor pentru douĕ lunĭ înainte, fiind-că şi brutarilor li s'aŭ dat poruncă, căcĭ de acum înainte póte să îngheţe apele şi să nu fie vre-o lipsă. -1808, Decembrie 12. (*Cod. LIV, fila 196.*)

(1) Veḑĭ anexa 140.

(2) Veḑĭ anexa 141.

(3) Veḑĭ anexa 142.

(4) Cod. LVI, fila 88.

(5) Veḑĭ anexa 143.

(6) Nartul măcelarilor din Bucurescĭ ca să vînḑă carnea de vacă câte 8 parale ocaua, cea de óie şi miel câte 10 parale şi cea de rîmător câte 14 parale ocaoa. (*Cod. LVI, fila 6.*)

De la întâiul Divan.

Fiind-că . . . . . vătaful de măcelarĭ a dat jalbă Divanuluĭ, că pricina pentru care nu se află carne bună şi cu îndestulare în politie de vînḑare sunt înşişĭ (жнсѹнй) brésla măcelarilor, căcĭ nu-ĭ dă supunere şi ascultare la povăţuirile luĭ, care sunt următóre spre îmbelşugare de a se afla tot deauna

www.dacoromanica.ro

In volumul supl., dăm pitacul Divanuluĭ de la 10 Martie 1811, fixând preţul cărneĭ pe 1810 şi din 1811, până la Pasce (1).

Divanul a publicat că pe 1811/12 va acorda privilegiul, monopolul vîndăriĭ de carne în Bucurescĭ acelor măcelarĭ, carĭ se vor lega a vinde maĭ eftin. Măcelariĭ înţeleşĭ între eĭ declară, că nu pot vinde carnea maĭ jos decât: cea de vacă 12 parale şi cea de óie 14 parale, însă cu acest preţ peste tot anul, iar nu numaĭ până la S-ţiĭ Apostolĭ. Eĭ maĭ cer ca Vornicul Golescu să le împrumute 50.000 talerĭ şi ca să fie sigur că vor plăti, acest boer să le fie «eforos», ca pre ceĭ neurmătorĭ după contract să ĭ certe şi să-ĭ înfrîneze şi să-ĭ şi ocrotéscă de orĭ-ce supĕrare. Zabiţiĭ politieĭ să nu aibă voĭe a priveghia asupra lor, ci numaĭ eforul lor Golescu. Cu asemenea condiţiunĭ, Divanul face contract cu măcelariĭ şi-l supune aprobăreĭ generaluluĭ Şteter, la 25 Martie 1811 (2).

Contractul încheiat cu măcelariĭ alege maĭ în urmă pre biv Vel Logofĕt Scarlat Grădişténu ca *efor* al măcelarilor, în loc de Golescu (3).

Brutariĭ din Bucurescĭ rechisiţionaţĭ fiind de Muscalĭ pentru facerea de pesmeţĭ pentru oştire, oraşul pătimesce de lipsă de pâne. Ca să se înlăture acéstă lipsă, după cererea brutarilor, se hotăresce ca brésla jimblarilor şi a simigiilor să se împreune cu acea a brutarilor şi apoĭ între eĭ să hotarască câte furnurĭ să scóţă pâne şi câte jimble. Divanul încuviinţéză acéstă combinaţiune în 28 Octombre 1810 (4).

In 28 Martie, 1810, primul Divan a dispus facerea cisniuluĭ şi a nartuluĭ pentru vîndarea pâneĭ; şi pentru semiţe şi covrigĭ să pune nart (5). Sunt însărcinaţĭ Stolnicul Dinu şi Serdarul Nicolae, să facă cisniŭ (6). Asemenea narturĭ nu împedică pre brutarĭ să scóţă pâne de próstă calitate

---

carne cu îndestulare, bună şi grasă, ci pentru ca să nu maĭ rĕmâe cuvînt de îndreptarea numituluĭ vătaf, căcĭ cu acest cuvînt de pricinuire, că brésla nu-ĭ dă supunere şi ascultare, iată dar că Divanul printr'acéstă carte ce i s'a dat la mânĭ, îĭ dă voie şi sloboḑenie, ca pre orĭ-carele din brésla măcelarilor nu-ĭ va da ascultare şi supunere la povăţuirile luĭ pentru îmbelşugarea cărneĭ, să aibă al certa şi a-l pedepsi cu bătaie, ca pre un nesupus şi neascultător. De care se poruncesce şi vouĕ măcelarilor tuturora să cunósceţĭ pre maĭ sus numitul de vătaf al vostru, dându-ĭ tótă supunerea şi ascultarea la povĕţuirile sale. — 1809, Aprilie 20 *(Cod. LVI, fila 63 verso.)*

(1) Veḑĭ anexa 144.

(2) Veḑĭ anexele 145, 146 şi 147 în volumul supl.

(3) Veḑĭ anexa 148.

(4) Veḑĭ anexele 149 şi 150.

(5) Veḑĭ anexa 149, 151, 152 şi 153.

(6) Veḑĭ cod. LXV, fila 21 verso.

www.dacoromanica.ro

şi lipsă la măsură. Pe 1811, un brutar propune să vîndă pânea pe 16 parale ocaoa (1).

Indestularea oraşuluĭ cu lumînărĭ de seŭ, a fost tot-deauna ca lumînările să fie eftine. Divanul punea nart la vinderea seuluĭ (2), acésta era preocupaţiunea administratorilor ţĕreĭ. Asemenea interesa pre domn şi preţul, cu care se vindeaŭ lumînările de céră albă, care serviaŭ nu numaĭ pentru biserică ci şi pentru luminatul de lux al caselor domnescĭ. De aceea acestea se vindeaŭ cu nart de 7 şi $^1/_2$ talerĭ ocaoa. Lumînările de seŭ, încă eraŭ cerute să fie fabricate din seŭ curat, neamestecat (3).

La 4 Decembrie 1808 întâiul Divan şi Comitet constată mare scumpete în Bucurescĭ la vînḑarea obiectelor de îndestulare şi în genere a orĭ ce marfă, pe când la Câmpulung tóte sunt ieftine, din causă că acolo neguţătoriĭ nu plătesc nicĭ o vamă (accise), decĭ el hotăresce, că deşi se face pagubă vistierieĭ, dar în interesul ajutorăriĭ sĕracilor «ca de acum înainte să lipséscă cu totul vama de la tóte zacherelele, legume, póme, lemne de foc, pesce, atât cele ce vin din partea ţĕriĭ turcescĭ, cât şi acele pămîntescĭ şi din orĭ-ce alte felurĭ de ale mâncăriĭ pămîntescĭ, ce se aduc spre vînḑare, atât la oborul Tîrguluĭ de afară, cât şi aicĭ în politie, precum şi ruşfeturile, ce până acum se luaŭ de către uniĭ din zapciĭ, rĕŭ nărăviţĭ fiind, atât de la pescariĭ, carĭ aduc pesce de vînḑare, cât şi de la alţiĭ, ce se neguţătoresc cu cele-l-alte felurimĭ de ale mâncăriĭ i vătăşia de pescarĭ, tóte acestea să lipséscă şi să se ridice cu totul. «Fiind însă că paguba, ce se pricinuesce vistierieĭ din ridicarea acesteĭ vămĭ este mare şi simţitóre şi maĭ vîrtos într'aceste vremĭ când curgătórele cheltuelĭ ale visterieĭ sunt grele şi necontenite, de aceea, ca să nu cerce visteria o acest fel de mare pagubă, am găsit cu cale, că drept óre-şĭ care ajutor pentru acest irat al visterieĭ, să se facă adaos la vama vitelor, ce se vînd atât la oborul tîrguluĭ de afară, cât şi la tóte cele-l-alte tîrgurĭ de prin ţéră şi la ierbăritul lor, analogon cu preţul lor ce se politivsesce acum. Pentru care şi orînduesce Divanul pre . . . . . vameş, Andronic, Stoian şi Dumitru carĭ împreună cu biv Vel Serdar Nicola şi biv Vel Medelnicer Teodor Arcuda, adunându-se la un loc, să facă o socotélă, ca câtă sumă de banĭ păgubesce visteria din scăderea acesteĭ vămĭ şi câtă sumă póte dobîndi din adausul vămiĭ vitelor şi a ierbărituluĭ? şi chibzuind ca cât adaos se cuvine a se face la vama şi ierbăritul vitelor? séŭ şi la vama vre-unor alte felurĭ de marfă,

(1) Veḑĭ anexa 154.
(2) Veḑĭ anexa 150.
(3) Veḑĭ anexele 155, 156 şi 157.

www.dacoromanica.ro

din cele pămîntescĭ, apoĭ să arĕte Divanuluĭ prin anafora, cu vătaful de Divan.—1808, Decembrie 4 (1).

Pentru aniĭ 1807—1812 nu aflam narturĭ generale, adică pentru tóte obiectele de vînḑare. In 1807 totuşĭ a fost un moment corespondenţă pentru fixarea unuĭ nart la marfa de căvăfie şi pentru preţul miereĭ (2).

Târgovişteniĭ se tânguesc, în Septembre 1812, că li s'a pus taxe la vînḑarea lucrurilor de mâncare, atuncĭ când în Bucurescĭ chiar sunt desfiinţate. Primul Divan, în 23 Septembrie 1812, cere sciinţă cu ce poruncă s'a făcut asemenea *apalt?* după a cuĭ cerere? «Iar de nu va avea (întreprinḑătorul) nicĭ un fel de poruncă, pe dată să-l opréscă Ispravniciĭ a nu maĭ avea nicĭ un amestec la vînḑarea lucrurilor de mâncare (3).

Fómetea care în 1810, bântui o parte din ţéra românéscă şi care se întinde şi în anul următor, impune Divanuluĭ luarea de mĕsurĭ excepţionale. Insuşĭ Divanul constată, că locuitoriĭ se află pătimind şi chinuindu-se neavênd nicĭ de eĭ înşişĭ agonisită hrană, nicĭ negăsind a cumpĕra, din pricina unora şi altora, carĭ din vreme aŭ cumpĕrat îndestulată sumă de zaherele şi le ţin tăinuite. Divanul trimete o carte deschisă către toţĭ Ispravniciĭ de judeţe cu totul revoluţionară, anarhică. Acéstă carte, ce ordonă să fie cetită prin tóte satele, volnicesce pre ţĕranĭ, că orĭ-care din eĭ va avea lipsă de bucate pentru hrana vieţiĭ luĭ şi va sci pre alt-cineva-şĭ (fie măcar orĭ cine şi de orĭ-ce tréptă), că are bucate de prisos peste trebuinţa caseĭ sale, până la bucatele cele noue şi peste trebuinciósa sĕmînţă, are voĭe de la Divan fie-care să mérgă la cel ce va avea de prisos bucate, şi să céră a-ĭ vinde şi luĭ pentru trebuinciósa hrana sa, însă ocaoa de mălaiŭ, de meiŭ po parale 7, iar de grăunţe po parale 6.

Dór atât nu îngădue circulara, ca ţĕranul să iea singur produsele acestea şi fără de voia stăpînuluĭ, ci este obligat să arĕte ispravnicilor refusul, ca acela să facă zapt tóte bucatele şi Divanul să însciinţeze acéstă răpire a avutuluĭ omuluĭ fără de plată, ca de la un vrăjmaş al omenireĭ (4).

Nu ne putem explica acéstă energică, dar socialistă poruncă, decât ca fiind dată din ordinea superiorilor muscalĭ, carĭ simţind că ḑilele de ocupaţiune ruséscă, a ţĕreĭ sunt pe sfîrşit, caută să-şĭ facă mână bună pe lângă

(1) Semnaţĭ ceĭ 5 membri aĭ comitetuluĭ.

Cu acésta-şĭ ocasiune aceleaşĭ persóne sunt însărcinate să facă chibzuire şi pentru lumînările de céră roşie ce dare să se pună pe vînḑarea lor şi cu ce mijloc s'ar putea împedica falşificarea lor. *(Veḑĭ cod. LVI, fila 42 v. Veḑĭ promulgarea desfiinţăreĭ vămeĭ oboruluĭ la cap. comerciuluĭ.)*

(2) Veḑĭ anexele 158, 159, 160, 161.

(3) Veḑĭ Cod. LXIV, fila 105 verso.

(4) Veḑĭ anexa 162.

www.dacoromanica.ro

ţĕranul român, bine sciind, că pe boerime puţin pot conta, ea fiind schimbăciósă şi gata tot-deauna a trece în partea celuĭ care are puterea ţileĭ. Ca o consecinţă a dispositiunei de maĭ sus, Divanul ordonă facerea de publicaţiunĭ, cerênd de la toţĭ locuitoriĭ informaţiunea: cine are bucate? câtă sumă? şi de ce fel? în ce loc, sat şi judeţ? Tot odată Divanul rînduesce şi ómenĭ cercetătorĭ printr'ascuns. El declară încă, că cine va arĕta de bună voĭe ce bucate are, nu va rĕmânea păgubaş, iar ceĭ carĭ vor tăinui bucatele, aceia ca nisce ómenĭ netrebnicĭ la împreună viĕţuire, fără iubire de omenire şi fără credinţă la stăpânire, să scie hotărît, că pentru pedépsă, vor fi cu totul lipsiţĭ de acele buţate ale lor, măcar de ar avea cea maĭ mare trebuinţă de ele. Divanul ordonă încă, să se facă catagrafie de tóte bucatele (1).

In Septembre 1811, Comino ordonă să se facă narturĭ şĭ prin judeţe la tóte lucrurile de mâncare şi bĕutură. Divanul stă pe gândurĭ şi numaĭ în 21 Decembre, rĕspunde generaluluĭ, că nu se póte pune nart la vîndarea rachiuluĭ şi a vinuluĭ şi nicĭ la ale mâncăreĭ pe afară, prin judeţe, nefiind acésta în obiceiul pămîntuluĭ. Ceea ce interesa pre Divan era să nu se pună nart pe cârciumele boerescĭ şĭ mŏnăstirescĭ (2).

Nu numaĭ nu se pune nart în judeţe, ci încă la Focşanĭ, în 1810, boeriĭ Ispravnicĭ constituiseră monopol al măcelărieĭ. Măcelariĭ opriţĭ, reclamă la Divan şi la Engelhard în Maiŭ 1810. Divanul cere informaţiunĭ şi impută Ispravnicilor, că cel puţin nu l'aŭ însciinţat când aŭ luat asemenea mĕsură (3).

(1) Veḑĭ anexa 163.
(2) Veḑĭ anexa 164.

(3) *Intâiul Divan către Ispravniciĭ din Slam-Râmnic.*

La 20 Maiŭ 1810, se trimete o copie predlojenie de la generalul Engelhard vice-prezidentul Divanuluĭ de la 18 Maiŭ, pentru măcelariĭ «ce aţĭ oprit dumné-vóstră de a vinde carne în oraşul Focşanĭ, dând voie numaĭ la unu să vînḑă; Divanul vĕ poruncesce, să însciinţaţĭ pe dată din ce v'aţĭ îndemnat să faceţĭ urmarea acésta fără a avĕ poruncă de la Divan? şi urmând'o, de ce încaĭ n'aţĭ însciinţat Divanul pe dată, precum se cuvenea? Acest rĕspuns se cere pe dată.» *(Cod. LXV, fila 35.)*

Excelenţa Engelhard.

Rĕspunsul la nota Divanuluĭ cu No. 621, ca să vînḑă slugerul Nicolae Bălăcénu carnea în Ploescĭ.—1810, Iunie 14. *(Cod. LXIII, fila 7 v.)*

Către Excelenţa sa generalul Engelhard. De la Divan.

Cu cinste facem arĕtare Excelenţeĭ Tale, că în oraşul Ploescilor s'a gă-

www.dacoromanica.ro

Monopolul rĕmâne în Focşanii Munteniei. Acésta se probéză şi prin ac-

---

sit un ipochimen carele primesce a se însărcina să vîndă ocaoa de carne cu douĕ parale maĭ jos de cât se vinde aicĭ şi din cât s'a vîndut până acum acolo, care acésta fiind pentru îmbelşugarea şi folosul de obşte, nu lipsim a arĕta Excelenţeĭ Tale, aşteptând şi cinstit rĕspuns de urmare. 1810, Iunie 8. *(Cod. LXVI, fila 7 v.)*

Cătrĕ gheneralul Engelhard.

Cu cinste aŭ primit Divanul predlojenia Excelenţeĭ Tale scrisă de la 14 ale acesteĭ lunĭ sub No. 1968 pentru pricina vîndăreĭ de carne în oraşul Ploeştilor, cum că este primită şi de Excelenţa Ta, ca să vîndă carne acolo cu douĕ parale maĭ jos ocaoa, să fie însă volnicĭ a vinde şi alţiĭ acolo tot cu acest preţ, pentru care sciut să fie Excelenţeĭ Tale, că numitul Bălăcénu nu primesce a se însărcina cu vîndarea carneĭ într'acest chip, ca să vîndă adică şi alţiĭ, căcĭ sfârşitul pentru care se însărcinéză el a vinde carnea cu acest preţ este chiar acésta, ca să nu maĭ fie altul volnic a vinde, care se numesce ca un apalt, precum este şi aicĭ în politia Bucurescilor de sunt popriţĭ alţiĭ a vinde carne afară din măcelariĭ ceĭ sciuţĭ Divanuluĭ şi maĭ vîrtos că Bălăceanu se légă a vinde peste tot anul, iar nu numaĭ când îĭ va da mâna, adică în vremea vereĭ şi a tómneĭ; ci dar într'acestaşĭ chip de va fi priimită Excelenţeĭ Tale va avea Divanul cinstit rĕspuns, ca să se dea şi Bălăceanuluĭ rĕspuns desĕvîrşit.—1810, Iunie 16. *(Cod. LVI, fila 9 v.)*

De la întâiul Divan şi Comitet.

Fiind-că la oraşul Focşanĭ de la sud Slam Râmnic din jalba locuitorilor de acolo aŭ luat Divanul plirofórie, cum că toţĭ de obşte pătimesc de lipsa cărneĭ din pricină căcĭ nu se păzesce orînduiala ce maĭ nainte se urma cu a fi însărcinat un neguţător sigur, să aibă scaune de carne şi să îngrijască a fi în tóta vremea carne din destul pentru trebuinţa oraşuluĭ, după cum se păzesce acéstă orînduială şi în acea parte la Moldova, şi de trebuinţă fiind pentru îndestularea obştieĭ ca să se dea acéstă bună orînduială numaĭ asupra unuia ce se va găsi să se însărcineze a ţinea scaunele de carne peste tot anul şi a avea carne în tótă vremea cu îndestulare, atât de vacă i de óie şi mieĭ, precum şi de rîmător, la vreme; drept aceea găsindu-se de către însuşĭ locuitoriĭ neguţător, carele se însărcinéză că va păzi în tótă vremea scaunele cu îndestulare de carne, s'aŭ dat acéstă carte a Divanuluĭ, prin care i se dă a avea asupră-şĭ măcelăriile de carne din numitul oraş cu mahalele luĭ, păzindu-se şi urmându-şĭ coprinderea ponturilor de maĭ jos arĕtate:

1. Să aibă datorie a pune scaune de tăiat carne pe la tóte locurile unde va fi îndemână orăşenilor.
2. In tótă vremea să fie cu îngrijire a avea carne nelipsit pe la scaune, atât de vacă, cât şi de óie, însă carne bună şi destulă.
3. Preţul vîndăriĭ să se urmeze în tótă vremea după cum se va fi vîn-

www.dacoromanica.ro

tul din 4 Maiŭ 1812, raportuluĭ Divanuluĭ către generalul Ripniski, prin care apĕră monopolul din Focşanĭ (1).

Privigherea ca *mĕsurile* de vînḑare să fie drepte, o aflăm manifestată prin documentul anexat sub No. 166 (2).

k). In 22 Aprilie 1808, se întîmplă o mare primejdie în Bucurescĭ: se năruesce un plafond şi un zid din hanul cel vestit al luĭ Şerban-Vodă şi ucide treĭ ómenĭ (3). Maĭ-mare Başa e poruncit să inspecteze restul hanuluĭ de ţine, ba şi tóte zidirile de hanurĭ, ba chiar şi la case din têrg, vechĭ şi noue «să facă asemenea pierierghie», ca apoĭ fără de a face cel maĭ puţin hatîr stăpînuluĭ binaleĭ să şi arete cu raport Divanuluĭ cele descoperite (4).

Imprejurarea acésta a trebuit să *energhisésca*, cum se ḑicea, nizamurile anterióre relative la construcţiunĭ. De aceea şi vedem, că se opresce dura rea de case în paiante, ba pe unele strade este oprit de a se construi case numaĭ cu un cat (5).

Dăm în anexe şi alte acte relative la construcţiunĭ. Maĭ ales este de observat că se oprea construirea de prăvăliĭ cu streşine prea eşite în strade

ḑênd şi la scaunele de carne ce sunt de acea parte la Moldova în oraş, iar nu maĭ mult.

4. Ca să se pótă păzi acéstă bună orînduială de către numitul neguţător, poruncesce Divanul ca nimenĭ din alţĭ verĭ cu ce chip să nu se îndrăsnéscă a face vînḑare de oca de carne măcar decât numaĭ neguţătorul arătat să aibă a tăia carnea trebuinciósă.

5. Nicĭ cojocariĭ ce obicinuiaŭ a tăia pe la Paşte mieĭ, cu cuvînt pentru ca să le iea peile să nu aibă voie, de vreme ce uniĭ cu mijlocul acela făceaŭ cea maĭ multă vînḑare de carne de miel, din care se dă zăticnire la ceĭ însărcinaţĭ cu tăierea cărniĭ spre îndestularea oraşuluĭ.

6. Pentru hrana vitelor ce trebue neapĕrat să aibă orînduitul neguţător pe iarnă a tăia la scaune, trebuinţa face a i se înlesni fînul cel trebuincios, de aceea să fie d-lor Ispravniciĭ îndatoraţĭ a-ĭ da fîn la locurile unde va fi cu îndemână cu dijma stăpânuluĭ moşieĭ.

7. Muncitoriĭ ce vor avea la tăiatul vitelor i trebuinţa scaunelor să nu se supere de podveḑĭ, ca să nu pricinuiască zăticnire la datoria orînduituluĭ neguţător.

Şi pentru ca să se păzéscă acéstă trebuinciósă orînduială, ce se întocmesce spre îndestularea oraşuluĭ, d-vóstră Ispravnicilor judeţuluĭ să luaţĭ siguranţie de la numitul neguţător, pentru a-şĭ păzi nestrămutată datoria sa, după coprinderea ponturilor de maĭ sus.—1812, Fevruarie 29.

Polc. Loghinov, Isaac Ralet, Barbu Văcărescu, Vel Vist. *(Cod. LXV, fila 156.)*

(1) Veḑĭ anexa 165.

(2) Veḑĭ anexa 166.

(3) Veḑĭ cronica grécă de la finea istorieĭ metropolieĭ Iaşĭ.

(4) Veḑĭ anexa 167.

(5) Veḑĭ anexa 168.

www.dacoromanica.ro

La acordarea de voie de noue construcţiunĭ, se păzea nizamul luĭ Alex. Ipsilant, relativ la lărgimea stradeĭ (1).

l) Cu deosebire devenise antipatică «*taraba*» acea eşitură din prăvălie, care când era deschisă înainta mult pe stradă, de jena circulaţiunea şi care era şi singura feréstră a prăvălieĭ. Incă eŭ îmĭ amintesc aspectul oraşelor cu *prăvălii* pe strade, avênd *tarabe* în faţa lor, carĭ maĭ tot-deauna încălcaŭ asupra lărgimeĭ stradeĭ. Rĕsboiul în contra unor asemenea tărăbĭ cu streşinĭ pe deasupra, începe cam după cutremurul de la 1802, şi incendiul din aniĭ următorĭ. La Februarie 1809, rĕsboiul se întinde şi în unele oraşe de judeţ, aşa buhă-oră la Argeş, unde din causa strîmtorăreĭ loculuĭ, încălcările asupra stradeĭ sunt şi maĭ marĭ şi motivéză reclamaţiunea Ispravnicilor către Divan, care dă deslegare ordonând lărgirea stradelor până la treĭ stînjenĭ domnescĭ (2).

La 19 Octombre 1810, Divanul arată luĭ Engelhard, că Vel Aga cere deslegare asupra refuzuluĭ prăvăliaşilor de a-şĭ tăia «scosurile şi tărăbile» de la prăvăliĭ, cu care se strimtéză uliţele şi sunt primejdióse la întîmplare de foc. S'a fost dat poruncă întru acésta «să urmeze a şi le face toţĭ după forma ce s'a întocmit în urma ardereĭ têrguluĭ. Acéstă poruncă s'a şi pus în lucrare. Dar fiind-că mulţĭ din marchitaniĭ ce ţin prăvăliĭ în lăuntrul têrguluĭ «nu voesc a fi înţelegĕtorĭ spre a strica acele *scosurĭ*, dintr'a căror împotrivire, vĕdênd şi ceĭ maĭ múlţĭ neguţătorĭ ce li se stricară tărăbile acum aŭ început a le face iarăşĭ la loc.» Aga cere să fie volnic a obliga pre toţĭ marchitaniĭ să fie toţĭ ascultătorĭ de poruncă, —1810 Septembre 19 (3).

m). Fixarea de pieţe publice, face un pas înainte. La § stradelor şi pieţelor am adus deja sciri despre asemenea alegerĭ de pieţe, cum şi despre motivarea acestor constituţiunĭ de pieţe. Maĭ dăm aci, diverse acte referitóre la acéstă afacere (4).

Actul sub No. 2 este şi un nizam de orele şi modul cum pot intra în Bucurescĭ, pe stradele principale, care ţĕrănescĭ orĭ boerescĭ, încărcate cu proviziunĭ şi la ce timp pot eşi din oraş góle.

CAP. XXX.

Diverse cestiunĭ. Club. Cutia milelor. Atestate de boierĭ. Comorĭ. Arborĭ fructiferĭ. Afacerea Zimnicea.

Inainte de a vorbi de nouele domniĭ date ţĕrilor române, după pacea de

(1) Veḑĭ anexa 169—178.
(2) Veḑĭ anexa 179.
(3) Cod. LXVI, fila 43 v.
(4) Veḑĭ anexele 180 şi 181.

www.dacoromanica.ro

la Bucurescĭ, se cade să dăm loc unor documente inedite din diverse ordine de afacerĭ.

1. Insemnăm maĭ întâiŭ, că în 20 Martie 1811 clubul boeresc din Bucurescĭ era dat în întreprindere «la cokívéki (1).

In timpul vereĭ acest club se ţinea la Herăstrăŭ (2).

*

2. O afacere curióşă urma în 1811 Septembre—Octombre. Ruşiĭ considerând Zimnicea, Giurgiul şi Turnul-Măgurele ca oraşe cucerite, aŭ scos în vînḑare tóte prăvăliile turcescĭ, hanurĭ marĭ, morĭ, din acele oraşe, pe lângă arendarea monopoluluĭ vînḑăriĭ de carne, de spirtóse, a bălţilor de pesce. Divanul după ordine făcu publicaţiunile acestor vînḑărĭ şi arendărĭ, dar cu raport către Şteter arată, că Zimnicea (ḑisă şi Novoe Şiştov, de la colonisarea eĭ cu Bulgarĭ) nu este proprietate turcéscă, ci veche proprietate românéscă şi anume acum a luĭ Const. Vodă Ipsilante şi ca acésta sunt şi alte moşiĭ i bălţĭ..... ce sunt ale spitaluluĭ Sf. Pantelimon şi altele ale spitaluluĭ şi mănăstireĭ Colţea. Divanul cere să nu se vînḑă orĭ arendeze şi aceste diverse proprietăţĭ, carĭ de demult sunt şi aŭ fost românescĭ (3).

(1) Veḑĭ Cod. LXIII fila 40 verso, nota luĭ Steter către Divanul muntén.

(2) *Excelenţa Şteter.*

Epistatul clubuluĭ a cerut voie ca clubul de aicĭ din Bucurescĭ să-l facă afară de Herestrăŭ; ca să se foloséscă din vreme, Şteter porunceşte ca să se facă tuturor boerilor sciută şi publicată. — 1811, Iunie 8. *(Cod. LXIII, fila 53 verso.)*

(3) Iacă actul :

Moşiĭ mănăstirescĭ şi particulare luate de la Turcĭ.

Către Excelenţa Sa d. general-maior şi cavaler Şteter, vice-prezident al Divanuluĭ.

De la întâiul Divan şi Comitet al principatuluĭ Valahieĭ.—Cu cinste a primit Divanul predlojenia Excelenţeĭ Tale de la 12 ale acesteĭ lunĭ, cu No. 5.219, pentru ceĭ ce vor voi să iea în vînḑare la Giurgiu şi Zimnicea ce se ḑice *Novoe Şiştov* şi Turnul prăvăliĭ turcescĭ, i hanurĭ, morĭ, vînḑare de carne, bălţĭ de pesce şi băuturĭ de rachiŭ. Divanul după poruncă urmând, îndată a şi făcut publicaţiĭ în tótă ţéra şi aicĭ în politie, nu lipsim însă cu cinste a face arĕtare, că într'acestea ce se vînd, se vede a fi şi Zimnicea, care moşia Zimnicea este a Domnuluĭ Constantin Vodă Ipsilant, stăpânită de Măria sa tot deauna şi chiar în vremea stăpânireĭ Turcilor, iar nu este din hazurile Turcilor, nicĭ raia turcéscă precum este Turnul, Giurgiul şi Brăila, ci moşie ţinută de stăpânul eĭ precum ḑicem şi în vre-

www.dacoromanica.ro

In curînd acéstă moşie, Zimnicea, a luĭ Constantin Vodă Ipsilant, ba şi altele, vor fi sechestrate de către căimăcămia luĭ Caragea spre îndestularea unor creditorĭ aĭ fostuluĭ Domnitor şi aĭ ţĕreĭ, care şi ea formulă unele pretenţiunĭ asupra avereĭ detronatuluĭ Domnitor (1).

---

mea stăpânireĭ Turcilor până la deschiderea rĕsboiuluĭ cum şi după venirea prea puternicelor oştirĭ şi le-a stăpânit şi ca acésta sunt şi alte moşiĭ, i bălţĭ, adică tóte bălţile Zimniceĭ, ce sunt ale spitaluluĭ sfîntuluĭ Pantelimon, i moşia Odivoia cu bălţile eĭ până în Dunăre, ce este tot a acestuĭ spital, precum şi moşia Lichirescĭ, ce este a spitaluluĭ mănăstiriĭ Colţiĭ, care aceste mănăstirĭ s'aŭ şi arĕtat cu jălbĭ la Divan şi ca aceştia pot să iasă şi alţĭ stăpânĭ, carĭ, precum ḑicem, moşiile lor nu aŭ fost în hasurile turcescĭ, ci stăpânite de-a pururea de către dînşiĭ după cărţile şi hrisóvele ce are fieş-care; de aceea Divanul nu lipsesce pentru acestea a face arĕtare Excelenţeĭ tale, de este a se da în vînḑare şi acest fel de moşiĭ, adică Zimnicea şi cele-l-alte ce sunt drepte mănăstirescĭ şi boerescĭ şi stăpânite din vechime şi până acum? şi ce rĕspuns să dea Divanul acelorĭ stăpânĭ carĭ şi-aŭ avut stăpânirea într'aceste moşiĭ, şi care nu s'a stăpânit de hasurile turceştĭ nicĭ odată?—1811, Octombre 9. *(Cod. LXVI, fila 120 v.)*

Către generalul Şteter.

La întrebarea ce se face Divanuluĭ de către Excelenţa Ta, prin predlojenia cu No. 8.184 de la 13 ale acesteĭ lunĭ, pentru moşia Zimnicea cu ce o numesce cnézul Ipsilant că este a Mărieĭ Sale? de a cumpĕrat'o de la cine-va séŭ o are de când a fost Domn? avem cinste a arĕta Excelenţeĭ Tale, că acéstă moşie cu numirea Zimnicea, a cumpĕrat'o rĕposatul Alexandru Vodă Ipsilant, părintele Mărieĭ sale cnézuluĭ Ipsilant, încă de la întâia domnie a Mărieĭ Sale, de la dumné-luĭ biv Vel banul Manolache Creţulescu i de la alţiĭ, iar pe urmă cnézul Ipsilant, în domnia Mărieĭ Sale maĭ cumpĕrând şi de la alţiĭ prin bună tocmélă alte moşiĭ de acolo dimprejur le-aŭ lipit tóte cumpĕrăturile făcêndu-le un trup cu moşia Zimnicea, precum se află acum în stare şi este tótă bună şi dréptă a Mărieĭ Sale cnézuluĭ Ipsilant şi tot venitul ce se agonisesce după dînsa, Mărieĭ Sale se cuvine a-l lua, după obiceiul pămîntuluĭ, iar Divanul nu a dat voĭe nimĕnuĭ a vinde acolo vin séŭ rachiŭ (afară din stăpîniĭ moşieĭ), nicĭ pămînt a vinde cine-va din moşia Zimnicea.—1811 Octombre 19. *(Cod LXVI, fila 146 v.)*

(1) *De la căimăcămia ţĕriĭ românescĭ către consulul rusesc.*

Cu prietenéscă dragoste se face arĕtare dumi-tale, că deosebit de o sumă de banĭ ce are a lua ţéra de la cnézul Constantin Vodă Ipsilant şi alte datoriĭ ce maĭ cer uniĭ din locuitoriĭ de aicĭ, astăḑĭ am primit aceste douĕ jălbĭ date către Măria Sa prea înălţatul nostru Domn, ale cărora copiĭ iată se trimet dumi-tale una, însă a dumné-luĭ Logofĕtuluĭ Alexandru Manu, ginerele rĕposatuluĭ Alexandru Vodă Ipsilant, prin care cere datorie de banĭ

www.dacoromanica.ro

3). Cu tóte dificultăţile situaţiunei financiare din Muntenia, cutia milelor este adesea obligată a toţ acorda pensiunĭ şi rĕsplătirĭ. Asemenea se tot acordaŭ scutelnicĭ, liudĭ, la favoriţiĭ zileĭ, iar vestiţiĭ Varlaam şi Dinu Filipescu îşĭ arogă pe rînd şălaşe întregĭ dintre ţiganiĭ domnescĭ.

Intre pensionariĭ cutieĭ milelor, aflăm pre cunoscutul frances *Gaudin* şi pe Belleval şi o mulţime de jupânese vĕduve. De sigur, *cele maĭ frumóse* eraŭ sigure de a dobândi maĭ lesne pensiunea de la Cutie, din ordinea Muscalilor. O singură dată refuză generalul muscal o pensiune uneĭ vĕduve boerescĭ, clucerésa Ruxandra Greceanca, nefiind cunoscute luĭ Şteter slujbele aduse ţĕriĭ de soţul eĭ rĕposat (1).

De la Visterie se dădură une-orĭ şi proviziunĭ de mâncare, tain de pâne şi carne (2).

Puţine pensiunĭ aflăm acordate ca *recompense* de serviciĭ. Este una din Aprilie 1811, de acéstă natură în favórea unuĭ vătaf de plasă, care a urmărit vitejesce pe vestitul hoţ Păun, cel căruia maĭ apoĭ Domnitorul, îĭ va acorda deplină iertare (3).

însă talerĭ 226.821 prin zapis cu dobânda i talerĭ 450.000 fără de zapis şi alta a luminăţieĭ sale domniţeĭ Ralu Ipsilant, soţia dumné-luĭ Logofĕtuluĭ prin care cere moşia Zimnicea a o lua în stăpânire, cu cuvînt că i s'a dat danie de Măria sa părintele luminăţieĭ sale, după cum veĭ lua dumné-ta plîrotorie pe larg pentru pretenţiile amêndorora din copiile jălbilor, prin care fiind-că cer a se *secfestrarisi* moşiile Mărieĭ sale Domnuluĭ Ipsilant de aicĭ din ţéră până se va împlini dreptul fieş-căruia precum maĭ sus se arată, de aceea nu lipsim, după datorie, a o face dumi-tale cunoscută cererea, că până se vor teorisi şi se vor hotărî aceste pricinĭ prin buna venire a Mărieĭ sale prea înălţatuluĭ nostru Domn, să nu se înstrăineze vre-una din moşiile de aicĭ ale Mărieĭ sale Constantin Vodă Ipsilant, cu nicĭ un fel de chip, şi pe de altă parte poftim pre dumné-ta, ca îndată să insciinţezĭ pre Măria sa, să-şĭ orînduiască aci fără de zăbavă vechil desăvîrşit spre a sta în judecată, ca să se precurme şi să se hotărască atât pretenţiile ţĕriĭ şi ale altora, de aicĭ, cât şi ale maĭ sus arĕtatelor douĕ jălbĭ.—1812, Octombre 5.

Iosef Argeş, Constantin Filipescu, Gheorghe Arghiropol, Radu Golescu, Grigore Ghica, Barbu Văcărescu, Istrate Creţulescu, Constantin Bălăcénu. *(Cod LXVI fila 244.)*

(1) Dăm în anexe la acest capitol, diverse acte relative la aceştĭ pensionarĭ şi în ge nere cu referinţă la cutia milelor.

(2) La 9 Noembre 1809, Divanul ordonă luĭ Vel Vistier să se dea căpitanuluĭ Nicolae Horvatu, să se dea tain pe ḑi câte 5 pânĭ şi 2 oca de carne şi tot pe atâta luĭ Avgi-başa. *(Cod. LX, fila 35 verso.)*

(3) *Către Excelenţa sa generalul Şteter.*

Divanul Craioveĭ a trimes aicĭ la Divan 2 insciinţărĭ ale Ispravnicilor

www.dacoromanica.ro

4. Pensiunile diverse acordate de la cutie o aduce la lipsă. Atuncĭ primul Divan se silesce a crea noue venitur̆ĭ şi se orînduesc treĭ noĭ perceptorĭ aĭ noilor venitur̆ĭ, prin judeţe (1).

5. Unia din boierĭ (ceĭ puţinĭ) se mulţămiaŭ în lipsă de leĭ de la cutie, cu atestate de serviciĭ şi cu constatarea oficială a întâiuluĭ Divan, că sunt «*de bun nem, adică nobilĭ*». (2).

de Gorj, cum că la 19 ale trecutuluĭ Martie, o cetă de hoţĭ călcând pre un Ursache Vistier, şedător în plaiul Covacilor, iar Costi ce este vătaful acestuĭ plaiŭ, sărind ca potera luĭ, după mult rĕsboiŭ ce a făcut cu hoţiĭ, doĭ dintr'aceĭ tâlharĭ anume Păun şi Vasile, s'aŭ omorît, carĭ aceştia aŭ fost căpeteniile lor, şi zic că acest Păun este acela carele în anul trecut a călcat şi haznaua de banĭ ce se aducea la Visterie, în care rĕsboiŭ s'aŭ rănit şi doĭ, treĭ din poterăşĭ, iar hoţiĭ ce aŭ maĭ rĕmas, uniĭ răniţĭ fiind, zic că s'a luat numitul vătaf după dînşiĭ şi-ĭ gonesce; pentru care acestea şi nu lipsim a face sciută şi Excelenţeĭ tale, şi se cuvine ca aceluĭ Costi vătaf, ca unuia ce se arĕtă cu atâta vrednicie şi credinţă, să ĭ se facă o cuviinciósă filodorimă întru rĕsplătire, ca să se siléscă şi de acum înainte a se arĕta cu asemenea vitejiĭ şi a se îndemna şi alţiĭ.—1811, Aprilie 10. *(Cod LXVI, fila 86.)*

(1) *De la întâiul Divan şi Comitet.*

Cinstite dumné-ta Vel Vornice al obştirilor, am vĕdut arĕtarea ce ne facĭ printr'acéstă anafora, la care şi rĕspundem dumitale, că cât pentru strînsul acestor banĭ de prin judeţe, rĕmâne a îngriji cinstita visterie prin Ispravniciĭ judeţelor, iar pentru ceĭ de aicĭ, de vreme ce arĕţĭ că epitropia nu are ómenĭ destuĭ, dă voie dumitale Divanul, ca pe lângă aceĭ ómenĭ aĭ epitropieĭ să maĭ orînduescĭ alţĭ treĭ cu léfă de la cutie câte talerĭ treĭdecĭ pe lună până vor isprăvi strîngerea acestor banĭ de aicĭ din politie, care acéstă léfă să o împliniţĭ apoĭ din baniĭ aceştia ce se vor strînge, ca să nu se păgubéscă cutia.—1811, Februarie 26. (*Cod. LXVII pag. 484*).

Gavriil Mitropolit i Exarch, Ignatie Mitropolit, Isaac Ralet, Manolache Manu, Vel Vistier.

(2) Iacă un asemenea atestat:

Atestatul paharniculuĭ Ştefan Belu.

De la întâiul Divan şi Comitet.—Cinstit dumné-luĭ biv Vel Paharnic Ştefan Belu patriot al Principatuluĭ Valahieĭ aŭ cerut de la Divan ca să i-se dea un atestat pentru orînduiala la care se află familia sa, de care arată Divanul maĭ întâiŭ buna vieţuire a acesteĭ familiĭ Belu, a numituluĭ paharnic şi de bun nĕm, adică nobilă şi la orĭ-ce dregătorie s'aŭ orînduit a slujit patria cu credinţă, de aceea s'a şi cinstit după vremĭ de Domniĭ Principatuluĭ Valachieĭ până la cinul păhărnicieĭ, după care rang este şi acéstă familie scrisă la al doilea clasis în condica nobilităţiĭ ce are Prin-

www.dacoromanica.ro

5. Eraŭ şi de aceĭ carĭ ne-avênd drept la lefĭ de la cutie, visaŭ ḑioa namiaḑa mare despre comorĭ. Credinţa populară că acolo unde a fost îngropată o comóră se arată un foc, o vedem confirmtă în următorul document inedit.

Către generalul Engelhard.

Insciinţăm Excelenţeĭ Tale, că Vel Spătarul a făcut în scris arĕtare Divanuluĭ, cum că un Dinu sin . . . . din satul Goştilile, aŭ venit de a arĕtat la spătărie, că el fiind străin de părinţĭ de miç se afla acolo în sat ca un văcar de păzea vacile unor ómenĭ din sat, şi la o preobrăzanie din anul trecuť i s'a intîmplat, păzind vacile ḑioa, séra le-a fost dat drumul şi el maĭ odihnindu se puţintel după nisce tufe, acolea pe unde păscea vacile, s'aŭ sculat de aŭ mers în sat la un Ion pescar de acolo şi culcându-se sub un porumbar, acesta s'a pomenit peste o jumătate de ceas unde ese o vîlvóre galbenă, ca róta caruluĭ şi se înălţă ca de un om în sus şi el de loc pricepênd că o să fie comóră a şeḑut acolea lângă vâltóre şi s'a uitat până s'a potolit şi aşa în urmă culcându-se iar acolea, a doua ḑi ar fi vrut ca să dea de scire aceluĭ Ión, stăpânul porumbuluĭ, şi n'ar fi vrut şi în urmă de atuncĭ vĕḑênd că o să-l pue satul la bir ar fi fugit şi ar fi venit aicĭ la Bucurescĭ de ar fi slujit pe la uniĭ alţiĭ şi acum mergênd iarăşĭ acolo la sat ar fi căutat la acel porumb şi vĕḑênd că n'a âmblat nimenĭ a venit de a dat de scire la spătărie, pre care fiind-că 'l vĕḑum a fi cam

cipatul Valahieĭ. Drept aceea i s'a dat acest atestat al Divanuluĭ. — 1811, Ianuarie. (*Cod. LXVI, fila 73.*)

pecetea
Mitropolieĭ
în cără roşie

Al Ungro-Vlahieĭ Ignatie, Iosif Argeş, Manolache Creţulescu, Grigorie Ghica, Barbu Văcărescu, Vel Spătar, biv Vel Medelnicer.

pecetea
Divanuluĭ

www.dacoromanica.ro

uimit, n'am putut pune temeiŭ la arĕtările luĭ; ci după datorie arĕtăm Excelenţeĭ Tale.—1810, Octombrie 10 (1).

7). Să înregistrăm un ultim act propriŭ a ne arĕta localităţĭ din Muntenia, unde se produceaŭ fructe alese, atât de alese, că din Rusia se cereaŭ cu insistenţă pomĭ tinerĭ din acele localităţĭ, spre transplantare.

Iacă actul:

Intâiul Divan către Ispravniciĭ de Prahova.

Fiind trebuinţa a se trimetĕ de aicĭ din pămîntul ţĕriĭ peşkeş la *un obraz mare* (care?) felurimile de pomĭ ce se însémnă maĭ jos, şi fiind-că de aicĭ înainte este vreme de a se scóte pomĭ din pamînt şi suntem pliroforiţĭ că aicĭ într'acest judeţ, cum la Filipescĭ, i la Bălţaţĭ şi la alte locurĭ la dél, se află aceste felurimĭ de pomĭ, Divanul poruncesce dumné-vóstră, că îndată după primirea acesteĭ poruncĭ, numaĭ decât să trimeteţĭ pe la locurile unde se află acest fel de pomĭ, şi scoţênd de tótă felurimea câte 20 de pomişorĭ cu rădăcinele lor şi cu pămîntul lor la rădăcină, să se lege pămîntul cu rădăcina împrejur cu teĭ, ca să nu se usuce şi puindu-ĭ în care să-ĭ trimeteţĭ aicĭ la dumné-luĭ cinstit consul al Rusieĭ Sior Kirikov, fiind-că dumné-luĭ are a îngriji să-ĭ trimiţă la obrazul unde se cere, puind silinţa ca până la 25 ale luneĭ acesteia să se proftacséscă pomiĭ.—1810, Octombre 5 (2).

Merĭ domnescĭ i paradişĭ, Perĭ felurimĭ, Cireşĭ de Bălţaţĭ, Prunĭ cu gât.

CAP. XXXI.

Intrevederea de la Erfurt. Politica externă relativă la Principate.

Sórta Principatelor române fluctua între aniĭ 1806—1812 după mersul vasuluĭ politiceĭ Napoleoniane. Necesitatea luĭ Napoleon de a se apropia de Rusia, de a şi-o alia contra Angliei, orĭ contra Austrieĭ, va decide de anexarea orĭ de neanexarea ţĕrilor nóstre la Rusia.

Am vĕdut tractatul public şi convenţiunea secretă de la Tilsit. In puterea aceleĭ convenţiunĭ secrete, Rusia putu un moment să se crédă definitivă stăpână pe Moldova şi Muntenia. Preţul ce Napoleon I, punea la acéstă cesiune era: mediaţiunea imperatoruluĭ rusesc pe lângă Anglia în privinţa conflictelor eĭ cu Franţa, dar o *mediaţiune*, care de nu va fi ascultată, va trebui să fie urmată de rumperea de relaţiunĭ între Rusia şi Marea Bri-

(1) Cod. LXVI, fila 39.
(2) Cod. LXV, fiila 52.

www.dacoromanica.ro

tanie, ba chiar de începerea rĕsboiuluĭ, în care Rusia va fi alăturea cu Franța (1).

Ca preț al acesteĭ alianțe, Napoleon se obliga și el a fi mediatorul păceĭ dintre Rusia și Turcia, începênd cu un armistițiŭ, care să permită a se trata despre pace în o localitate óre-care, sub prețedența Franțeĭ. Napoleon se lega, că décă până în 3 luni de la deschiderea negociațiunilor nu se va fi ajuns la resultat satisfăcător, apoĭ Franța va face causă comună cu Rusia contra Turcieĭ și se vor lua Turcieĭ tóte provinciile europene, afară de Rumelia și Constantinopole (2).

Impĕratul Alexandru se ținu de angajamentul luat la Tilsit (8 Iulie 1807); el îșĭ oferi mediațiunea între Anglia și Francia. La 29 August, 1807, Majestatea sa Britanică rĕspunde, că doresce să cunóscă prealabil articolele secrete ale tractatuluĭ de la Tilsit (3).

Impĕratul rusesc se legasă către Napoleon să țină secretă învoirea specială dintre eĭ, și, decĭ, mediațiunea sub asemenea condițiune devenia imposibilă.

Anglia înțelese că era vorba de o împărțire a Turcieĭ și prin acésta de o slăbire de adus a tot puterniciei maritime a eĭ. De aceea cabinetul de la St. Jame declară, în Septembre 1807, că Anglia nu va consimți nicĭ odată la un «aranjament» în care Pórta va fi sacrificată.

Totuși Anglia, nu voia să se strice cu Rusia. Wilson, ministrul Englez ajunge la concesiunea de a declara, că Anglia nu se va opune ca Rusia—*cum âmblă sgomotele*—să păstreze pentru sine-și Principatele, căcĭ acésta n'ar putea fi considerată tocmaĭ ca o desmembrare a Turcieĭ, dar la acésta pune condițiune, ca să se facă parte și Austrieĭ și că «*tout se fit d'accord avec elle.*»

Apoĭ tocmaĭ așa ceva nu convenea Impĕratuluĭ Alexandru. Napoleon promisese decĭ, la Tilsit, maĭ mult Rusieĭ decât promitea Anglia. Prin urmare Alexandru al Rusieĭ nu avea interes să se desfacă de legăturile de la Tilsit, în vedere cu strîngerea de noue legăturĭ cu Anglia. Urmóză decĭ declararea Francieĭ de rĕsboiŭ Anglicĭ la 9 Noembre 1807.

Acum Alexandru, simte că e momentul psicologic: el cere ca preț rumpereĭ Rusieĭ cu Anglia, ca Savary să transmiță luĭ Napoleon formala cerere a Rusieĭ, a celor douĕ Principate, încorporarea lor la Rusia, orĭ că

(1) Cererea luĭ Napoleon, sprijinită de Rusia, era ca Anglia să recunóscă que les pavillons de toutes les puissances doivent jouir d'une égale et parfaite indépendance sur les mers.» (Declerq, II, 214.)

(1) Declerq II, 214.

(3) Raporturile luĭ Savary de la 9 Sept. 1807. Depeșile baronuluĭ Iacobi Kloest ministrul Prusieĭ la Londra, 3 și 25 August 1807. Hassel 342. Memoriile comiteluĭ de Stedingt II, 334—335 și 338.

www.dacoromanica.ro

Napoleon ar maĭ avea în cuget o împărţire a imperiuluĭ turcesc, orĭ că ar fi renunţat la acéstă împărţire (1).

In urma tractatuluĭ de la Tilsit—precum vĕḑurăm—sosise în Muntenia adjutantul-comandant frances Guilleminot cu misiunea de a negocia armistiţiul între Ruşĭ şi Turcĭ. Acel armistiţiŭ, semnat la 24 August la Slobodia (Ialomiţa), de generalul rus, stipulă evacuarea Principatelor de Rusia. Am vĕḑut cum Impĕratul Alexandru nu primi să notifice acel armistiţiŭ şi desgraţiă pre generaliĭ subsemnatarĭ. Imediat oştirea ruséscă în loc de a-şĭ continua mişcarea de retragere din Muntenia, de evacuare, îşĭ reluă posiţiunile de rĕsboiŭ. Totuşĭ se ordonă de a nu se reîncepe ostilităţile înainte de expirarea armistiţiuluĭ.

Luĭ Napoleon displăcea de sigur procedeul luĭ Alexandru I, totuşĭ nu bruscă lucrurile, căcĭ ţinea să aibă pre Muscalĭ în contra Anglieĭ. Prin scrisórea sa (No. 13.253) Napoleon declară: «Je sens la nécessité de terminer quelque chose, et je suis prêt à m'entendre là-dessus avec la Russie»

Ş'apoĭ nu convenea luĭ Napoleon să primĕscă sporirea teritorială a Rusieĭ cu anexarea Principatelor, fără de o compensaţiune dată Francieĭ. La Tilsit, Francia, în o eventuală împărţire a «plăcinteĭ turcescĭ» primea în apusul peninsuleĭ Balcanice o posiţiune destul de tare ca să contrabalanţeze pe a Rusieĭ stăpână pe cursul inferior al Dunăreĭ. De la Tilsit încóce Napoleon se maĭ gândise . . . şi-şĭ modificase vederile şi nu i se păreaŭ drepte *bucăţile* fie-căruia. Rusia îşĭ întindea imperiul fără soluţiune de continuitate prin ţĕrile române, pe când Francia nu putea să aibă la apusul peninsuleĭ Balcanice, decât *coloniĭ* greŭ de apĕrat.

Napoleon voi atuncĭ, ca Imperatorele Alexandru să recunóscă Francieĭ posesiunea Silesieĭ, în compensaţiune pentru încorporarea Principatelor la Rusia. Cu perderea Silesieĭ, Prusia îşĭ perdea tótă însemnătatea eĭ, redevenia vechiul electorat de Brandeburg şi acésta voia Napoleon, şi acésta nu convenea luĭ Alexandru I.

Acéstă combinaţiune Napoleon se decide a o comunica luĭ Alexandru I, prin noul ministru frances trămis la Petersburg, d. de Caulaincourt.

Cu acest scop Napoleon declară, că va continua a ocupa milităresce Silizia pe cât timp şi Muscaliĭ vor rĕmâne în Moldo-Valahia «à moins que la cession de la Silésie ne vienne nous conférer une autre garantie» (2).

In instrucţiunile luĭ Caulaincourt este însă prevĕḑut şi casul când Impĕratul Alexandru ne maĭ ţinênd mult la Prusia ar propune o definitivă împărţire a Turcieĭ, numaĭ cu Napoleon. Ideea uneĭ asemenea împărţire

(1) Alfred Vandal, Napoleon et Alexandre I, vol. I, pag. 170.
(2) Albert Vandal. Napoleon et Alexandre I, Tome I, pag. 184.

www.dacoromanica.ro

nu o respinge numaĭ decât Napoleon, dar nu o maĭ admite decât «*à titre subsidiaire*», en dernière analyse et comme suprême expédient (1).

Iacă în ce mod era formulată instrucţiunea relativă la împărţirea Turcieĭ:

«Ainsi le véritable désir de l'Empereur, *dans ce moment* est que l'empire ottoman reste dans son intégrité *actuelle* (par ce mot, Napoléon excluait les Principautés, déjà séparées en fait de la domination ottomane), vivant en paix avec la Russie et la France, ayant pour limites le Thalveg du Danube, plus les places que la Turquie a sur ce fleuve, telles qu'Ismaïl, si toutefois la Russie consent que la France acquière sur la Prusse une augmentation pareille. *Cependant il est possible que l'idée du partage de l'Empire ottoman soit décidée à Petersburg. Dans ce cas, l'intention de l'Empereur est de ne point trop choquer cette puissance sur cet objet, préférant faire ce partage seule avec elle, de manière à donner à la France le plus d'influence possible dans le partage, plutôt que de porter les Russes a y faire intervenir l'Autriche. Il ne faut donc point se refuser à ce partage, mais déclarer qu'il faut s'entendre verbalement sur cet objet.*»

Napoleon, maĭ ḑiceaŭ instrucţiunile, vede treĭ moduri de soluţiune pentru litigiul oriental:

1. O pace asigurând restituirea în posesiunea Turcieĭ a tuturor provinciilor eĭ, ad. şi principatele, déca Ţarul ar fi consimţit la amânarea planuluĭ de la Tilsit.

2. Rusia să păstreze Principatele déca Franţa conservă Silezia. Acéstă propunere era cea maĭ plăcută luĭ Napoleon.

3. Împărţirea imperiuluĭ otoman, sub condiţiunea că ambiĭ imperatorĭ să se înţelégă între eĭ, ca împărţirea să profite statelor lor (2).

Maĭ preferabil din tóte era luĭ Napoleon, că Turcia să-şĭ păstreze Principatele.

In definitiv, Napoleon povăţuia pre representantul sĕŭ să menajeze cât maĭ mult cabinetul de la St. Petersburg, ca să nu se detaşeze Rusia de Franţa.

Intreg restul anuluĭ 1807 trecu în vorbirĭ şi pertractărĭ pe baza instrucţiunilor de maĭ sus.

Totuşĭ în Decembre 1807, Napolon aflase de la Savary, că Alexandru îĭ refusă Silezia, dar revendică Principatele. Déca Caulincourt nu isbutesce maĭ mult, apoĭ Napoleon nu vedea alt mijloc decât împărţirea Turcieĭ cu Rusia.

Napoleon era acum la Veneţia. Şi aicĭ continuă a se gîndi la o solu-

(1) Vandal, pag. 186.
(2) Vandal. Napoleon et Alexandre I, pag. 187).

www.dacoromanica.ro

ţiune a cestiuneĭ orientale. In acéstă prevedere Napoleon căutase a lega relaţiunĭ depărtate, în Asia. Ca şi mariĭ noştri Domnĭ, el cugetase, că Persia are un rol în deslegarea cestiuneĭ Orientuluĭ. Un ambasador persian veni în Europa să facă cu Napoleon un tratat. Acel ambasador retrecu îndărăt prin Muntenia (1).

Ambasadorul persan fusese primit de Napoleon, încă în iarna anuluĭ 1807, în tabăra de la Finkelstein, tocmaĭ în vîltórea rĕsboiuluĭ cu Muscaliĭ.

Ceea ce urmărea Napoleon cu legătura sa cu Persia era tot îngenuchiarea Angliei: el voia să-ĭ atace în provinciile lor de sud şi decĭ găsia că Persia îĭ oferea un minunat loc de îndeplinire a scopuluĭ urmărit.

După împăcarea cu Alexandru al Rusieĭ, Napoleon sperà că împreună cu acesta tot să urmăréscă planul de a ataca în India posesiunile engleze. La Tilsit pare că şi făcuse vorbă Napoleon despre acésta cu Alexandru I. De sigur planul luĭ Napoleon nu putea surîde Rusieĭ, decât décă Impĕratul frénces îĭ va fi lăsat mâna liberă în Turcia Europeană. De aci se născu în capul luĭ Napoleon cugetarea: «*greffer l'expédition aux Indes sur le partage de l'Empire ottoman*» (2).

Talleyrand nu aprobă acest din urmă plan politic al Imperatoreluĭ sĕŭ (3).

In Ianuarie 1808, Napoleon, care vede că nu va putea dobândi Silezia, lucréză numaĭ ca negociaţiunile cu Rusia să se trăgăneze, ca aşa şi armatele franceze să nu aibă obligaţiunea a evacua Prusia şi de a lua făţiş partea Turcieĭ. In acest sens se ordonă luĭ Caulaincourt, să trăgăneze, să câştige timp. Ţarul se declară energic contra planurilor luĭ Napoleon relative la Silezia. Atuncĭ Napoleon cugetă să opună pre Austria la planurile de cucerire în imperiul turcesc al Rusieĭ. A da Austrieĭ avînt în spre Orient, este—cugetă Napoleon—a o pune mâne în coliziune cu Rusia. Atuncĭ Austria nevoită va fi să recurgă la alianţa Franţeĭ. In acest sens negociază cu Meternich, la finea luĭ Ianuarie 1808.

Faţă cu Impĕratul Alexandru, acum Napoleon pune pre ambasadorul sĕŭ, să declare, că nu are în gînd să desmembreze Prusia, dar că décă cere Silezia, o cere ca compensaţiune pentru Moldova şi Valahia, carĭ vor rĕmâne Ruşilor. Numaĭ ca să facă plăcerea Imperatoreluĭ Alexandru, va primi Napoleon asemenea combinare, de alt fel Imperatorele frances ar preferi să

(1) 1809, Aprilie 18, s'a făcut poruncă la Ispravnicul de Mehedinţĭ pentru o căruţă a Elciuluĭ Persieĭ (Иерсні) ce aŭ rĕmas la fosta ...., ca să o trămiţă aicĭ cu caĭ de olac şi deosibită poruncă la Divanul Craioveĭ ca să se trimiţă porunca Divanuluĭ la Isprăvnicia de Mehedinţĭ. (*Cod. LVI, fila 63.*)

(2) Vandal. T. I, pag. 226.

(3) Nota de la pag. 229, T. I, Vandal. Napoleon et Alexandru I.

www.dacoromanica.ro

se urmeze în totul după tractatul de la Tilsit, care nu pomenesce de desmembrarea Turcieĭ.

Tot maĭ mult în decursul anuluĭ 1808, Napoleon vine la ideea că Rusia trebue împinsă spré Asia, ca amenințare pentru Englezĭ și că pre Austria este trebuință s'o împingă spre Turcia, ca o viitóre rivală a Rusieĭ. Cu asemenea mijloc, Napoleon spera ă-șĭ asigura supremația în Europa și imperiul Mediteraneĭ.

Negociațiunile cu Rusia tot urméză la Petersburg și prin scrisorĭ între Napoleon și Alexandru se agită din noŭ planurĭ despre împărțirea Turcieĭ. Acum Rusia cere pe lângă Principate, Bulgaria și Serbia; Franța să iea Moreea, Albania, Arhipelul și o parte din Bosnia. Rumelia și Constantinopol să rĕmână Turcilor.

La urma urmeĭ, Rusia renunța la Serbia, numaĭ să se erige în o țéră suverană și să se dea ca zestre uneĭ marĭ ducese rusă, care s'ar mărita cu un principe german (d. ex. cu un membru al caseĭ de Coburg), ramură cadetă.

Pretențiunile Muscalilor sunt conforme cu testamentul luĭ Petru cel Mare și cu idealul Caterineĭ I.

Nu ne vom îndelunga asupra acestor proiecte, în care—de se realisa—fie planuĭ frances, fie cel rusesc, țĕrile nóstre eraŭ să fie încorporate la Rusia.

Aceste diverse planurĭ și negocierĭ, preced o nouă întîlnire proiectată între Napoleon: și Alexandru al Rusieĭ.

Intre acestea, armistițiul dintre Muscalĭ și Turcĭ, expirase. De șése lunĭ Rușiĭ și Turciĭ stăteaŭ față în față cu arma la picior, așteptând o soluțiune de la Napoleon: orĭ pace, orĭ învoirea de a reîncepe rĕsboiul.

Sebastian cu tótă neplăcerea luĭ, din ordinea luĭ Napoleon ispitia Pórta să vadă cum ar primi ea cesiunea Principatelor.

Din causa acesteĭ propunerĭ, isbucni o reacțiune în Constantinopol contra Francieĭ. Divanuĭ pe dată căută să se reapropie de Anglia. Totușĭ Mustafa IV Sultanul scrise în mod fórte moderat luĭ Napoleon, cerêndu-ĭ să garanteze integritatea imperiuluĭ turcesc, promițênd să permită ca răsplătire debarcarea de trupe franceze în Albania, décă Englezii s'ar arĕta la Corfu. Pe ḑi și pe oră, însă, se schimba politica Divanuluĭ, după sciri primite, după intrigĭ țesute.

Totușĭ armata turcă de la Dunăre, se întăria cu nouĭ contingente. Se vorbea de *rĕsboiŭ sfînt*, se chiamaŭ masele din Asia.

Napoleon ocupat cu rĕsboiul în Spania, avea interes să nu isbucnéscă incă rĕsboiul, de aceea, fără de a maĭ consulta pre Alexandru I, se angajă

www.dacoromanica.ro

la Pórtă că «Rusia nu va reîncepe lupta întru cât nu se vor termina negociaţiunile ce se urmăreaŭ la Paris *pro forma* între Tolstoi şi ambasadorul turc. Rusia primi explicările luĭ Napoleon de bune pentru angajamentul ce luase vis-à-vis de Pórta otomană, pe motiv că Napoleon promitea că finalmente va lăsa împĕraţuluĭ Alexandru, mână liberă în Turcia.

Intemeiată pe garanţia Franciei, Pórta se maĭ liniści şi primi să nu începă ea rĕsboiul.

Noua întîlnire a monarhilor celor doĭ se decise a se face la Erfurt. Până ce acóstă întrevedere să se realizeze, Alexandru I, bătu pre Sueḑĭ şi, cu învoirea şi aprobarea luĭ Napoleon le luă Finlanda.

Cucerirea Finlandeĭ, fu anunţată de la Divan în judeţe, în 3 Maiŭ 1808, în modul următor:

«Să se facă cunoscut cum că ţéra *Sfeduluĭ*, ce se numesce Finlanda, a rĕmas a se stăpâni de Rusia, şi pre locuitoriĭ aceluĭ loc este poruncă să-ĭ ducă la jurămîntul prestoluluĭ rusesc; poruncesce dar Divanul dumné vóstră să faceţĭ publică în tot judeţul.»—1808, Maiŭ 3 (1).

Imperatorele Alexandru se lăuda mult acum cu alianţa franceză şi înfrunta pre Ruşiĭ contrarĭ acesteĭ alianţe dicêndu-le: «vous plaindrez vous encore de mon alliance avec la France? Qu'a produit celle avec votre chère Angleterre? (2).»

Intre acestea, Francisc I al Austrieĭ, ridică armate şi se pregătia, sperând că la împărţirea Turcieĭ să aibă lotul eĭ. De aceea îşĭ adună câte-va corpurĭ la hotarele Serbieĭ. Tot odată prin gazete şi publicaţiunĭ, se sili să revolte opiniunea publică contra Francesilor. In curînd se strigă la Viena şi pretutindenea: mórte Francesilor! (3).

Vestea acestor făptuirĭ din Austria supĕră pre Napoleon, care nu se aştepta să aibă un rĕsboiŭ noŭ cu Austria. Atuncĭ Napoleon cugetă ca prin Rusia să ţină în respect pre Austria. Prin Caulaincourt Napoleon sondă opiniunea la Petersburg în privinţa Austrieĭ. Ca să aţîţe pre Muscalĭ contra Austrieĭ, diplomaţia francesă arĕta pre Austria ajutând insurecţiunea Sêrbilor şi silindu-se să facă pre Sêrbĭ a înclina spre Austria. Napoleon propune luĭ Alexandru I un demers comun pe lângă Francisc I, cerêndu-ĭ explicaţiunĭ pentru înarmărĭ. Impĕratul rusesc, nicĭ aşteptă comunicarea luĭ Caulaincourt: el desaprobă verbal către ambasadorul frances, din propriŭ iniţiativă, pre Austria, ca să-şĭ facă mână bună pe lângă Napoleon, înainte de noua întîlnire de la Erfurt, totuşĭ nu primi să intervină cu Napoleon

(1) Cod. LIV, fila 341.
(2) Scrisórea luĭ Caulaincourt către Napoleon, din 5 Aprilie 1808.
(3) Beer. Zehn Iahre Oesterreichischer Politik. 308—337.

www.dacoromanica.ro

la Viena, ḑicênd, că nu trebue precipitat nimic, şi că el crede că Austria nu va ataca.

Austria tot arméză înainte, denegând însà aceste înarmărĭ. Napoleon avênd nevoie de armată în alte părţĭ, în Spania, rechiamă oştirea sa din Prusia şi se supĕră cu regele eĭ. Acéstă mĕsură, Napoleon o explică luĭ Alexandru I ca luată pentru a-ĭ face luĭ plăcere şi a-ĭ proba, că a renunţat la Silezia. Cu acéstă aparentă concesiune, Imperatorele frances îşĭ asigură părtinirea Rusieĭ, faţă cu Austria.

Impĕratul Alexandru se temea de un noŭ resbel între Franţa şi Austria, căcĭ asemenea rĕsboiŭ era de natură a întărḑia soluţiunea cestiuneĭ orientuluĭ şi împărţirea Turcieĭ era aşa amânată pe cine scie când. Şi apoĭ Austria învinsă de Napoleon şi cucerită, Francia devenea limitrofă cu Rusia, ceea ce nu surîdea luĭ Alexandru I.

Austria şi ea căuta să fie în bune relaţiunĭ cu Rusia. Cu acest scop şi propuse Rusieĭ, ca să intervină la Constantinopole în favórea cesiuneĭ Principatelor către Rusia (1).

In aşa direcţiune de afacerĭ Alexandru I o luă móle cu Austria, totuşĭ nu refuză Francieĭ să facă observaţiunĭ—orĭ-cât de blânde—guvernuluĭ de la Viena, în decursul luneĭ August 1808.

Orĭ-cât de domóle, limbagiul Rusieĭ făcu impresiune la Viena.

Intre aceste, la Constantinopole anarhia sporesce. Mustafa IV ajunsese o jucărie în mânile *Iamacilor*, străjariĭ de baterĭ, adunătură de vagabondĭ, maĭ mult hoţĭ de cât soldaţĭ, carĭ însă îl ridicaseră pe tron.

Mustafa Baraictar, paşă de Rusciuc, nu fără să fie aţîţat de Muscalĭ, se rebeléză contra luĭ Mustafa IV, în favórea detronatuluĭ Selim III, care zăcea închis în Seraiŭ, cu 4.000 de oştenĭ aĭ luĭ, sub pretext că duce la Constantinopol drapelul profetutuĭ, scos în anul trecut şi adus în tabăra turcéscă de la Dunărea. Mustafa Baraictar merge la Constantinopol, pune să se taie capul şefuluĭ *Iamacilor*, carĭ Iamacĭ atuncĭ se supuseră şi cu 1.000 de ómenĭ devotaţĭ năvălesce în Seraiŭ. Mustafa are însă timpul să sugrume pre Selim, cu gând că aşa nu va fi detronat. Inşelat fu, căcĭ junele Mahmud din dinastia Otman este găsit de soldaţĭ şi proclamat Sultan. Mustafa Baraictar devine vizirul nouluĭ Imperator.

Nu avem a face istoricul nouluĭ Sultan nicĭ a guvernuluĭ rĕŭ hărţuit şi nesuferit de Turcĭ, al nouluĭ vizir. Anarhia domnesce la Constantinopol şi acestea nu sunt propriĭ a întări pre Turcĭ la Dunăre. Baraictar se arĕtă doritor de pace. dar óstea turcă de la Dunăre nu-l maĭ ascultă şi prin parţiale incursiunĭ, neliniştesce pre Muscalĭ în cantonamentele lor.

(1) Martens, traités de la Russie avec l'Autriche, III, 20 22.

www.dacoromanica.ro

Faţă cu scirile grave ce vin de la Dunăre, Imperatorele Alexandru fixéză data întîlnireĭ nouă cu Napoleon la Erfurt pe ḑioa de 27 Septembre 1808.

Acéstă întâlnire avu loc în un mod somptuos. Erfurtul se împlu de principĭ şi regĭ germanĭ, carĭ veniră umilĭ să facă curtea lor gloriosuluĭ Imperatore Frances. Care de care cu capul maĭ plecat şi maĭ linguşitor pe pe lângă Napoleon! (1).

De 8 lunĭ de ḑile de când se pregătea întrevederea de la Erfurt. Câte negociaţiunĭ pentru împărţirea Turcieĭ! Napoleon însă vine la Erfurt cu gând să nu se atingă în desbaterĭ asemenea cestiune gravă, hotărît totuşĭ a ceda luĭ Alexandru I Principatele. Impĕratul Ruşilor, după sfatul luĭ Romanţof, nu făcu oposiţiune vederilor luĭ Napoleon, ci se mulţămi numaĭ cu Principatele: «*L'acquisition de la Moldavie et de la Valachie*», ḑicea Romanţof, *seuls et sans coopération, nous est de beaucoup plus avantageuse*» (2).

Singur Impĕr. Austrieĭ nu veni la Erfurt.

Austria urmăria înnodarea de relaţiunĭ tot maĭ intime cu Anglia, decĭ contrare luĭ Napoleon. La Constantinopol agenţiĭ austriacĭ aţîţaŭ pre Turcĭ la resistenţă şi să nu cedeze Principatele.

Napoleon se hotărî să cĕră asistenţa luĭ Alexandru I pe lângă Austria, ca să se lepede de Anglia. Ca să câştige adhesiunea Rusieĭ, Napoleon îĭ va ceda *fără reservă* Principatele române.

Totuşĭ Alexandru resistâ, nu voi să iea o situaţiune ameninţătóre faţă cu Austria. Alexandru susţinea, că *sfaturile* vor fi de ajuns, ca Austria să nu facă nebunia de a începe ea un rĕsboiŭ.

Intre acestea miniştriĭ Champigny şi Romanţof negociaŭ textul tratatuluĭ ce avea să resulte din intrevederea de la Erfurt.

Prin punctele din art. 1—3 se regulaŭ demersurile de făcut în comun pe lângă Anglia, în interesul păceĭ generale. In art. 4 se lua de basă la tratările cu Anglia «*uti possidetis*», bază care convenea mult luĭ Napoleon, care poseda acum o bună parte din Europa.

In art. 5 Napoleon recunoscea, ca «*o condiţiune sine qua non, a păceĭ cu Anglia, ca ea să recunóscă că Finlanda, Valachia şi Moldova fac parte din Imperiul rusesc.*»

Singura condiţiune ce Napoleon, punea pentru a semna art. 5, cu referinţă la Principate, era ca Rusia să maĭ aştepte până ce se va semna pacea cu Londra, şi apoĭ să-şĭ valoreze către Turcia dreptul de încorporare a Principatelor. Acéstă întârḑiere în recunóscerea incorporăreĭ Principatelor,

(1) Veḑĭ minunata naraţiune despre acéstă întrevedere, la Vandal (Napol. et Alexand.) tom. I, p. 414 et seq.

(2) Archivele de la St.-Petersburg, scrisórea luĭ Romanţov din 15 (27) Decembre 1808.

www.dacoromanica.ro

o credea Napoleon utilă politicei sale şi vis-à-vis de Austria, pe care se silia a o disuade de la împreuna făptuire cu Marea-Britanie.

Impĕratul Alexandru cerea însă, ca imediat să se recunóscă Rusiei dreptul de incorporare a Principatelor «aimant mieux recevoir les Principautés tout de suite, que la promesse de Constantinople» (1).

Alexandru ţinea să iea un capĕt afacerea cu Principatele, ca să aibă apoi şi el mână liberă în Europa, ca să nu mai aibă nevoie de Napoleon. Cu acest scop Romanţof abordă discuţiunea articolelor prin care proiectul de tratat frances, pregătit după vederile lui Napoleou, de către Talleyrand şi sprijinite de Champigny, se încerca de a regula sórta imediată şi destinaţiunea viitóre a Principatelor (2).

Al 8-lea articol din redacţiunea francesă era aşa redactat:

«M. S. Impĕratul Rusiei, după revoluţiunile şi schimbările cari agită imperiul otoman şi cari nu lasă nici o posibilitate de a da, şi prin urmare nici o speranţă de a obţine garanţii suficiente pentru persónele şi pentru avutul locuitorilor Valachiei şi ai Moldoveĭ, fiind hotărît a nu le lăsa (*à ne point s'en dessaisir*), cu atât mai mult că posesiunea lor singură póte să dea imperiului sĕŭ o fruntarie naturală şi necesară, M. S. Imperatorele Napoleon nu se opune (*ne s'oppose point*) la determinaţiunile imperatorelui tuturor Ruşilor» (3).

Romanţov, din ordinea lui Alexandru I, nu primesce asemenea redacţiune, ci cere, ca în loc de vorbele «*ne s'oppose point*» să se dice *consent* à ce que l'empereur de Russie possède en toute souveraineté la Valachie et la Moldavie, en prenant le Danube pour frontière, *et en reconnaît dès ce moment la réunion à l'empire de Russie.*» Napoleon primi finalmente acéstă redacţiune, în numele şi *interesul pacificaţiunei.*

Articolul următor dede însă ocasiune de nouă şi grea discuţiune. Prin acest articol Napoleon acordă Rusiei dreptul de a negocia direct cu Pórta fără intermediarea Franciei. Napoleon ţinea mai mult să-şi păstreze acel drept de intermediare, ca să conserve direcţiunea negocierilor. Finalmente ar fi primit Napoleon şi simpla reservă: «*Nu se va deştepta Pórta asupra intenţiunilor Rusiei, decât după ce se vor cunósce efectele propunerilor ce ambele puteri vor fi făcut Angliei.* «Totuşi Romanţof şi Alexandru I refuză şi desbaterea nu se termină decât prin o transacţiune. Napoleon consimţi ca articolul să nu menţioneze nici un temeiŭ, nici o amânare să nu se impună Rusiei pentru luarea în posesiune a Principatelor şi prin negocierile

(1) Vandal. I, p. 447.
(2) Vandal. Napoleon et Alexandre I, p. 478.
(3) Arhivele naţionale francese A. F. IV, 1697.

www.dacoromanica.ro

eĭ directe cu Pórta, decât Alexandru I primi că diplomaţia francesă să nu sprijine pre faţă la Constantinopol pretenţiunile rusescĭ şi să menajeze cum i-o veni maĭ bine susceptibilităţile turcescĭ şi că se va desminţi orĭ-ce înţelegere între cele douĕ curţĭ imperiale în paguba Turcieĭ. Totuşĭ Alexandru I se legă, dar numaĭ pe *parolă*, că nu va da pe faţă pretenţiunile luĭ faţă cu Turcia înainte de 1 Ianuarie 1809 şi că până atuncĭ şi oştirile rusescĭ din Principate vor rĕmânea în nemişcare. Până la acéstă dată Napoleon sperà, că Anglia va fi dat rĕspunsul sĕŭ relativ la pacea propusă, aşa că Turcia nu va maĭ afla cu cine să se alieze contra luĭ Napoleon (1).

Definitiva redacţiune a art. 9 fu cea următóre:

«M. S. Imperatorele Rusieĭ se légă de a păzi în cel maĭ mare secret articolul precedent (cel cu anexarea Principatelor) şi că va începe, fie la Constantinopole, fie orĭ-unde aiurea, o negociaţiune, cu scop de a obţine pe cale amicală, de se póte, cesiunea celor douĕ Principate. Franţa renunţă la mediaţiune. Plenipotenţiariĭ ambelor puterĭ se vor înţelege asupra limbagiuluĭ de ţinut, cu scop de a nu compromite amiciţia esistentă între Francia şi Pórta, cum nicĭ siguranţa supuşilor francezĭ locuind în scale şi spre a se împedica, ca Pórta să se arunce în braţele Angliei.»

Un alt articol următor prevede casul când Austria s'ar mişca. Décă Austria ar ataca Rusia în Orient şi s'ar alia cu Turciĭ, ca să salveze Principatele, Napoleon va trămite óste contra Austrieĭ şi reciproc, décă Austria ar declara rĕsboiŭ Francieĭ, Alexandru I se va da în partea luĭ Napoleon «devant considérer ce cas comme un de ceux de l'alliance générale qui unit les deux empires.»

Prin art. 16 se hotărî, că integritatea maĭ departe a imperiuluĭ otoman (de la Dunăre în colo) să rĕmână deplin respectată de orĭ-cine. Napoleon maĭ păstra aşa *atuurĭ* în jocul sĕŭ diplomatic faţă cu Rusia şi Austria.

Tractatul de la Erfurt urma să fie ţinut secret ḑece anĭ. El fu semnat în 12 Octombre, stil noŭ 1808.

CAP. XXXII.

Istoria maĭ de aprópe a rĕsboiuluĭ dintre Ruşĭ şi Turcĭ 1806—1812.

Ne-am îndelungat mult în studiul instituţiunilor interne şi a situaţiuneĭ ţĕrilor române sub ocupaţiunea rusésca 1806—1812. Aŭ făcut alţiĭ istoria

(1) Vandal. Opera citată I, p. 480.

www.dacoromanica.ro

Românilor de la acéstă dată mărginind'o la istoria maĭ mult orĭ maĭ puţin documentată a politiceĭ rusescĭ şi a rĕsboiuluĭ contra Turcilor, terminat cu pacea de Bucurescĭ din 1812. Noĭ înţelegem alt-fel a face istoria Românilor şi credem, că maĭ de mare interes decât a sci câţĭ Muscalĭ aŭ căḍut la Turtucaia şi câţĭ Turcĭ la Brăila, este pentru un Român să scie cum era administrată ţéra luĭ, cum se făcea dreptatea, carĭ eraŭ aşeḍămintele existente, în biserică, finance, higienă, şcolĭ, cultura publică?

Adevĕrat că ni se póte imputa de ceĭ deprinşĭ a ceti romanurĭ şi descrierĭ de bătăliĭ, că lectura opercĭ nóstre este fórte penibilă, innecată fiind în documente. N'avem pretenţiunea să placem la toţĭ cască-gură şi perde-véră; ne mulţămim a rîvni după aprobarea bărbaţilor, carĭ vor esauri în volumele nóstre, *inedite* şi indispensabile informaţiunĭ, carĭ să-ĭ lumineze în judecarea lor asupra evoluţiuneĭ naţiuneĭ române în trecut şi să le dea sfat bun la nouele *croelĭ* ce vor fi chiămaţĭ a da viitoruluĭ patrieĭ române.

*

Făcurăm totuşĭ şi noĭ puţină *istorie* şi ceva maĭ cu adîncime decât cele de până aci. Ne ocuparăm de desfăşurarea evenimentelor politiceĭ externe—întru cât ne privesce—şi de mersul rĕsboiuluĭ ce avea să resulte din faptul invasiuneĭ muscălescĭ, de la aniĭ 1806, de la pacea de la Tilsit la pacea de la Erfurt.

Am urmărit maĭ îndărăt mersul politiceĭ externe, cât privesce relaţiunile Rusieĭ cu Turcia şi Principatele până la începutul întrevederei de la Erfurt, adică maĭ mult timp după năvălirea Muscalilor în Moldova şi Muntenia. E timpul să urmărim maĭ de aprópe oştirile din Principate. Am vĕḍut că numaĭ către finea anuluĭ 1806, Turcia mişcă ceva maĭ serios trupele sale contra Muscalilor în urma declaraţiuneĭ tardive de rĕsboiŭ a Turcieĭ, de la finea luĭ Decembre 1806. Am narat cele întîmplate la intrarea Turcilor în Muntenia şi în Bucurescĭ (30 Noembre 1806) şi apoĭ cum Turciĭ abandonă Bucurescĭĭ sub ameninţarea Muscalilor, în Decembre acelaşĭ an. Am povestit maĭ sus despre reintrarea luĭ Const. Ipsilant şi a Muscalilor în Bucurescĭĭ, deşertaţĭ de Turcĭ şi cum, la 8 Ianuarie 1807, Const. Ipsilante supune ţéra la jurămînt de credinţă către împĕratul rusesc şi către el. Am urmărit diversele peripeţiĭ ale rĕsboiuluĭ dintre Rusia şi Napoleon I. Victoria luĭ Napoleon asupra Muscalilor la Eilau (8 Februarie 1807), apoĭ cea de la Friedland (14 Iunie 1807), luarea Königsberguluĭ, întrevederea de la Niemen şi tractatele de la Tilsit între Napoleon, Rusia şi Prusia, de la 8 Iulie s. n. 1807.

In urma încheereĭ tractatelor de la Tilsit, Ruşiĭ devin stăpânĭ pe situaţiune în Principate şi liberĭ în mişcările lor rĕsboinice contra Turcilor. Evenimentele din Constantinopole cu detronarea luĭ Selim III şi cu venirea

www.dacoromanica.ro

la tron a luĭ Mustafa IV, nu sunt de natură a împedica mişcările Muscalilor, cu atât maĭ mult că eĭ sunt înţeleşĭ cu Engleziĭ, carĭ aŭ de obiectiv Egiptul, unde, la 20 Martie 1807, eĭ luaseră deja Alexandria, după ce în Februarie amiralul Englez Duckwort forţase Dardanelele, la marea spaimă a Constantinopoleĭ.

După acestea, lăsând a ne ocupa în mod amănunţit de evenimentele externe şi chiar şi de mersul rĕsboiuluĭ, am urmărit făptuirile şi evoluţiunea internă, în tóte direcţiunile eĭ, fie sub domnia reînnoită a luĭ Constantin Ipsilant, fie sub ocupaţiunea Muscalilor. Acum reluăm studiul nostru din punctul de vedere al făptuirilor externe, ale politiceĭ generale şi vom avea egalmente a ne ocupa, pe cât comportă cadrul lucrăreĭ nóstre, şi de marile peripeţiĭ ale rĕsboiuluĭ, până la încheerea păceĭ din 1812.

*

Am vĕḑut că oştirile rusescĭ trecură în numĕr cu totul insuficient în 1806 în Moldova. Ruşiĭ provocaŭ mereŭ manifestaţiunĭ din partea boerilor Moldovenĭ în favórea lor, dar aceştia începuseră a se îngriji vĕḑênd puţinătatea oştirilor intrate în ţéră. Eĭ solicitaŭ mereŭ pre Apraxin, care stătea cu grosul oştireĭ la Nistru, să grăbéscă a intra în Moldova, cu atât maĭ mult că Mikelson era mereŭ bătut de Turcĭ în Muntenia. Apraxin explică întărḑierea sosireĭ luĭ, prin o scrisóre din 25 August 1807, adresată Mitropolituluĭ şi boerilor Moldovenĭ, motivând-o pe faptul, că, precum am vĕḑut maĭ sus, se încheiase armistiţiul cu Turciĭ (1).

(1) *Rĕspunsul luĭ Apraxin relativ la întârḑierea armateĭ rusescĭ de a intra în Principate, din causa armistiţiuluĭ provocat de bóla epidemică.*

Inalt Prea Sânţite, milostive Archipăstor şi nobilĭ boerĭ!

Cu mulţămire simţitóre primesc salutarea adusă mie de I. P. S. V. şi alţĭ membriĭ aĭ Divanuluĭ, prin trimeterea funcţionaruluĭ Alecu Ianculeŭ înaintea mea. Eŭ veniam cu armata ca noŭ semn de protecţiune prea Inaltă a Suveranuluĭ meŭ către poporul vostru; dar împrejurările armistiţiuluĭ l'a motivat pre generalul Michelson să-mĭ ordóne să mĕ opresc la Nistru până la un timp; acum eŭ aştept ordinul de la Suveran prin curierul trimes, neindicând încă termenul; eŭ, se înţelege, am de datorie a mea să vĕ mulţămesc în persónă, la Iaşĭ, pentru amabilitatea arĕtată mie.

Ca să păstrez legiuirile făcute în tótă Rusia pentru reînfiinţarea carantinelor, funcţionarul trimes trebui să stea vre-o câte-va ḑile în carantină înainte de a mĕ putea vedea. Dar eŭ, sciind că şi peste Dunăre nu sunt semne deosebite ale bóleĭ, am venit la malul moldovenesc, pentru a transmite luĭ (funcţionaruluĭ) acest rĕspuns al meŭ şi în persónă să-ĭ confirm respectul meŭ către Inalt Prea Sfinţia Vóstră şi devotarea către nobilimea moldovenéscă şi poporul de aceeaşĭ credinţă cu mine şi care arĕtă atâta

www.dacoromanica.ro

Boerii Munteni și Moldoveni adresézā din noŭ luĭ Apraxin un act, ce rèndu-ĭ intrarea în ţéră cu grosul armateĭ și manifestând în contra Turcilor. Am arĕtat, că asemenea cererĭ și manifestărĭ eraŭ provocate chiar de Muscalĭ, pentru a putea probà luĭ Napoleon I, că Moldoveniĭ și Munteniĭ sunt doritorĭ de a fi încorporaţĭ la Rusia (1).

Actul boerilor Moldovenĭ și Muntenĭ e urmat de un scurt rĕspuns de la Apraxin, prin care spune boerilor, că el a fost ataşat cu armata la comanda rĕposatuluĭ comandant suprem; neavênd însă nicĭ o instrucţiune relativă la proectele faţă cu Pórta, tot ce a putut face Apraxin, maĭ ḑice el în rĕspunsul luĭ către boerĭ, din 30 August 1807, este să transmită scrisórca originală la împĕratul Alexandru.

In adevĕr, Apraxin trămite împĕratuluĭ actul boerilor românĭ, însoţindu-l cu un raport al sĕŭ, în care face să reiasă aplecarea Moldovenilor către Rusia și posibilitatea alipiriĭ ţĕriĭ lor de imperiul rusesc (2).

*

Pe când boeriĭ Moldovenĭ și Muntenĭ negociază cu Apraxin, oştirea rusésca din Muntenia, unită cu cea reorganisată de Ipsilant, nu staŭ cu totul nelucrătóre.

In decursul luneĭ Maiŭ 1807, Turciĭ din Oltenia perd neaşteptat terenul. Principele Suţu nu-şĭ perdea timpul între Siştov și Rusciuc, ci lucra spre a scóte pre Mustafa din inacţiune,—Mustafa care era bănuit de a fi vîndut Muscalilor, – dar nu putea să iea în posesiune Oltenia. Acum maĭ multe cete de oştire românéscă ale luĭ Ipsilant, către jumĕtate 1-a luneĭ Maiŭ, cete conduse de un agent al luĭ Vodă Ipsilant, reluară Craiova. Curînd Oltenia reintră în posesiunea luĭ Ipsilant, de și el era fugar, la Focşanĭ și aiurea.

Turciĭ, miraţĭ de aceste succese neaşteptate ale Românilor, scóseră vorba că nu eraŭ oştirĭ de ale luĭ Ipsilante, ci ostirĭ deghizate *pogorîte din Ardél.* Acéstă afirmaţiune o aflăm în raporturile luĭ Mériage, în raporturile luĭ din 1 Iunie 1807. In aceste raporturĭ Mériage scrie luĭ Talleyrand, care e planul de resbel adoptat acum de Turcĭ, plan ce i-a comunicat Principele Suţu din Rusciuc, apoĭ pomenind de colóna de Ruşĭ și Românĭ «qui a pénétré dans la petite Valachie» spune, că aceasta a descins neaşteptat la Du-

---

zel către tronul rusesc. După aceea îndreptez pre funcţionar catre I. P. S. V.

Cu respect și devotament rĕmân prea zelos și plecat serv.

S. Apraxin

Anul 1807, August în 25 ḑile.

(1) A se vedea jalba Moldovenilor și Muntenilor la pag. 82 Istoria Mitropolieĭ din Iaşĭ, de Erbiceanu.

(2) Veḑĭ raportul luĭ Apraxin către împĕratul, la pag. 84 din Istoria Mitropolieĭ din Iaşĭ.

www.dacoromanica.ro

năre în faţa Kladoveĭ şi adaogă, că Turciĭ cred că «*ces Russes ou Valaques sont en grande partie des Autrichiens, des milices frontières*» şi că aceştia se gătesc să trécă peste Dunăre pre ţĕrmul drept (1).

In al douilea raport, cu aceeaşĭ dată 1 Iunie 1807, Mériage dă luĭ Talleyrand lămuririĭ maĭ multe despre colóna ruso-valacă intrată în Oltenia. O află de vr'o 4.000 ómenĭ, din carĭ 2.000 Ruşĭ şi 7 tunurĭ. Din aceştia 150 de ómenĭ şi 1 tun aŭ rĕmas la Craiova cu un noŭ Caimacam al luĭ Ipsilante (Samurcaş?) şi alţĭ 400 de Românĭ aŭ fost trămişĭ în observaţiune spre Oreava şi aiurea!... Cea-l-altă óste cu 6 tunurĭ merge spre Dunărea cu doĭ boierĭ aĭ luĭ Ipsilante «*nommés Cerniţa et Ardeleanu.*» La 27 Maiŭ aŭ ajuns la Isvórele «*en face de Raova*» Aci aŭ bătut o cétă de Arnăuţĭ turcescĭ....

«L'ennemi se trouve donc maître de la petite Valachie et de toute la rive gauche.»

In fine, surprins de atâtea sciri nefavorabile, la 1 Iunie 1807, Mustafa trece Dunărea, la Giurgiu, cu 20.000 de ómenĭ, Suţu este cu el. Aga Enicerilor a trecut şi el Dunărea la Silistra cu 20.000 oştenĭ şi 30 tunurĭ. Se aştepta ca îndată apoĭ să trécă şi Marele Vizir cu restul oştireĭ turcescĭ (2)

*

Iată ce cifre se dădea oştirilor turcescĭ, la data acésta, în mişcare spre diverse puncte ale ţĕrilor românescĭ:

Contre les Serviens . . .	40.000	h.	Ismaïl Bey, les Pachas de Bosnie et Vidin.
à Craïova	8.000	»	détachés du corps de Mustapha-Pacha,
» Giurgewo	25.000	»	Mustapha-Pacha.
» Camp de Silistra. . . .	22.000	»	Le G. V., le Kiaïabey.
» Ibraïl	15.000	»	Djelal-Pacha.
» Ismaïl.	30.000	»	Pehlivan-Pacha (3).
	140.000	h.	

(1) Hurm. pag. 423, tomul citat.

(2) Vedĭ Hurm. p. 425 Doc, DLXXIX.

(3) Hurm. vol. cit. pag. 426, Doc. DLXXX.

L'armée a une artillerie assez nombreuse et en bon état. Les canonniers sont braves et entendent assez bien leur métier.

Quoique l'armée turque diffère beaucoup des autres par sa manière de marcher et de camper, il y a cependant de l'ordre, et, dans l'espace de deux mois, il n'y a eu que deux têtes coupées; encore n'appartenaient elles pas à des militaires. Les troupes sont dans le meilleur esprit; tous brûlent de combattre. Dans peu de jours, toute l'armée sera sur la rive gauche. Comme on laisse ici presque toutes les tentes et les bagages, on marchera. Nous avons fait pendant trois jours de suite 7 à 8 lieues par jour, par des chemins affreux et un fort mauvais temps Tout présage des succès encore plus décisifs que ceux qu'on a obtenus jusqu'à présent, et sans doute il n'y aura bientôt plus de Russes en Valachie et en Moldavie,

www.dacoromanica.ro

*

In presenţa acesteĭ marĭ mişcărĭ a oştirilor turcescĭ, oştirile slabe rusescĭ nu puteaŭ să întârdie a se replia spre Moldova. Mustafa-Paşa, guvernatorul Silistreĭ şi general-şef al armateĭ turce, scriind generaluluĭ frances Mannoit, în 9 Iunie 1807, îĭ dicea: «nous nous préparons ces jours-ci par l'aide du très Haut à marcher sur Bucarest et à pousser plus loin encore notre marche» (1).

Incă de la 30 a luneĭ din urmă stil n., Ruşiĭ începuseră a evacua Bucurescii (2).

Vodă Alex. Suţu şi el scrie luĭ Mériage, în 10 Iunie 1807, din tabăra de lângă Giurgiu, că «*les Russes ont évacué Bucarest. Le Pacha* (Mustapha) *qui est à la fin de ses préparatifs se dispose à les suivre partout. Notre entrée dans la capitale de la Valachie ne souffre pas la moindre difficulté. Cette campagne s'annonce sous les auspices les plus favorables, et nous espérons qu'elle sera commencée par les plus brillants succès* »

Planul de campanie al Turcilor este arĕtat în raportul generaluluĭ Sebastiani către Talleyrand, din 15 Iunie 1807, st. n. :

«J'ai instruit V. E. que, dans le plan de campagne, arrêté lors du départ du Grand Vizir, nous étions convenus, que *l'armée visirielle débouchérait par Silistrie et Ismaïl pour marcher sur le Siret et sur le Pruth, afin de se porter sur Focşani, couper toute communication avec le Dniester à l'armée de Michelson et l'attaquer sur ses derrières, pendant que Mustapha-Pacha agirait contre Bucarest. Il n'a été apporté aucun changement à ce plan d'opération, et le nouveau Ministère vient d'en prescrire l'exécution.*»

Ruşiĭ nu se retrăgeaŭ fără de a-şĭ asigura ariergarda, căcĭ cu tóte aserţiunile luĭ Mériage (aserţiunĭ pre care el însuşĭ nu întârdie să le desmintă)

(1) Hurm. pag. 427.

(2) Il résulte d'une dépêche de Mustapha-Pacha, d'une d'Ismail et de différents rapports particuliers:

Que Mustapha-Pacha a passé le Danube à Roustchouk avec 30.000 hommes, s'est établi à 5 lieues en avant et a envoyé jusqu'à 3 lieues de Bucarest des parties de cavalerie qui n'ont pas rencontré un seul ennemi;

Que les Russes ont évacué les environs de Tulcea et l'île en face, et qu'ainsi ils sont tous au-delà du Danube;

Que le 30 du mois dernier, l'ennemi a commencé d'évacuer Bucarest, menaçant de toute sa colère les habitants qui ne les suivraient pas. Un prisonnier pris dans les environs de Slobodia confirme ce rapport sur lequel on n'a encore rien d'officiel.

Hurmuzache pag. 426.

www.dacoromanica.ro

Ruşiĭ şi Româniĭ tot ocupă Oltenia. In planul Muscalilor era să se ţină lanţ cu Sêrbiĭ rebelĭ aĭ luĭ Cerni Georgi.

Totuşiĭ Ruşiĭ abandonând Bucurescii, puţiniĭ locuitorĭ rĕmaşĭ, trămit treĭ boerĭ (pĕcat că nu le scim numele), la tabĕra luĭ Mustafa, la Giurgiu, unde era şi Suţu, să aducă capitularea oraşuluĭ şi să obţină cruţarea luĭ (1).

*

Lângă Mustafa-Paşa era şi Angerliŭ, care, ca şi Suţu, spera să fie introdus la tron, cu óstea turcéscă. Noul Sultan ţinea mult la Mustafa, decĭ şi Domniĭ îl cultivaŭ.

Intre acestea, Cerni George în fruntea unor ostaşĭ voinicĭ, la 20.000 ómenĭ, ţine o campanie norocită între Orşova şi Vidin.

Nu maĭ puţin Ruşiĭ sunt siliţĭ, orĭ-câte micĭ încercărĭ maĭ făcură în Oltenia, să abandone Valachia. O spune acésta Generalul Sebastiani în raportul sĕŭ către Talleyrand în 17 Iunie, 1807 (2).

(1) Hurm. p. 431, Doc. DLXXXV.

(2) Iacă ce scire: Mériage către Talleyrand, despre luptele şi mişcările armatelor turcescĭ, rusescĭ şi sêrbescĭ.

Monseigneur,

Widdin, le 16 Juin, 1807.

Je reçois l'avis que le Grand Vizir aurait eu la tête tranchée en se rendant à Constantinople, où il aurait été appelé avec plusieurs autres personnages marquants, à la suitn de son affaire avec le Janissaire-Aga.

Trois boyards sont venus au camp de Mustapha-Pacha où se trouve le Prince Sutzo, pour stipuler des arrangements relatifs à la capitulation de Bucarest et à la santé des habitants ; mais alors les événements de Constantinople n'étaient point encore connus en Valachie.

Hidris-Pacha conserve la même position devant les Serviens; mais il lui sera difficile de conserver ces avantages, si on continue à laisser peser sur lui seul le fardeau de cette guerre des Serviens. Ceux-ci se sont beaucoup accrus en force depuis l'arrivée de Czerni Georges et l'échec qu'il a essuyé le 6 et le 7.

L'insurrection de la Servie a gagné tout le pays qui borde la Save, depuis la Drina jusqu'au Bosna. Les Serviens occupent Bellina. Les troupes du Pacha de Trawnik, au nombre de 7 à 8.000 hommes au plus, sont postées sur la Spretscha. Tel est le rapport d'un exprès que j'avais envoyé au général Marmont et qui revient de la Dalmatie. Cette diversion, occupant les Turcs de Bosnie, laisse à Czerni Georges la disposition de tous ses moyens de ce côté ci.

Je reçois à l'instant une lettre du Prince Sutzo et une autre de Mustapha-Pacha. J'en joins copie ici ; elles m'annoncent l'évacuation de Bucarest et la retraite des Russes; mais j'ai lieu de croire cette nouvelle prématurée et fondée sur des espérances non réalisées encore.

www.dacoromanica.ro

*

Ca să împintineze pre Mustafa Pașa, Mériage îĭ scrie în 17 Iunie 1807, din Vidin numaĭ laude în numele împĕratuluĭ Napoleon și află și ocasiune de a bine recomanda pre Suțu, amicul Francieĭ (1).

Și cu tóte aceste laude, Oltenia sprijinită pe mișcarea combinată a luĭ Cerni George, era pe fie-ce ḑi maĭ puțin asigurată luĭ Mustafa. Mériage, care se grăbise a vesti, că Rușiĭ s'aŭ repliat din Valachia, recunósce, în 22 Iunie, către Talleyrand, că colóna rusésică-română, ce sosi la 17 de la Craiova, a mers iute spre Ostrov și l'a coprins, bătênd Turciĭ carĭ îl apĕrară. Cu acest

---

J'ai rendu compte à V. E. du succès des démarches des Princes Sutzo et Hangerli près de Mustapha-Pașa, pour détruire l'effet des intrigues de l'ennemi qui paraît avoir eu, il y a un mois, l'espérance d'ouvrir par cette voie des négociations avec la Porte et de paralyser les forces ottomanes du Danube. Les deux Princes mettent tous leurs soins à cultiver Mustapha-Pacha, lequel doit avoir acquis un grand crédit à Constantinople, puisque le nouveau Sultan l'a comblé de présents comme son prédécesseur, et lui a même, dit-on. envoyé des pistolets, destiné d'abord à S. Majesté par le Sultan Selim. J'ai répondu à ce Pacha une lettre flatteuse, conforme à la marche suivie à son égard par les deux Princes de Moldavie et de Valachie.

Au moment où je recevais par les lettres du Prince Sutzo et de Mustapha l'annonce de la retraite des Russes, on me donnait avis ici qu'une colonne d'environ 3.000 hommes, dont moitié Russes, l'autre moitié Valaques et Cosaques, avec six pièces d'artillerie venait de Craïova sur Calafate en face de Widin, tandis qu'un détachement de 400 Cosaques était arrivé en observation à Sadova et d'autres parties sur divers points.»

(1) Widdin, le 17 Juin, 1807.

S. M. le victorieux Empereur Napoléon a une estime toute particulière pour votre personne. C'est pour cela qu'il a ordonné à ses ambassadeurs et généraux de mettre à votre disposition tout ce que vous pourriez désirer. Tous les militaires français seraient flattés de combattre près de vous; mais S. M. sait que vous avez abondamment tout ce qu'il faut; il connaît l'étendue de vos moyens, et tandis que ses armées triomphantes au Nord dispersent les ennemis, vous seul les avez arrêtés sur le Danube. Vous allez reconquérir la Valachie et la Moldovie, et malgré leurs artifices, les Russes, vaincus par la gloire de vos armes, fuiront bientôt aussi de la Crimée.

J'envoie à S. A. le Prince de Bénevent la lettre de V. A., afin que S. M. connaise promptement que Bucarest et la Valachie vont être délivrés de l'ennemi par votre valeur. Je n'ai pas manqué de lui dire depuis longtemps que l'Empire ottoman ne pouvait mieux placer que dans vos mains l'épée de la victoire. Telles sont aussi les paroles du Prince Sutzo dont la sagesse et connue de tous.

www.dacoromanica.ro

fapt de arme Ruşiĭ aŭ dat mâna cu Cerni George: «La communication avec Orşova est absolument fermée par cet événement.»

Impreună cu Muscaliĭ de la Ostrov Mériage spune, că era şi un boer, Samburcaki, *(Samurcaş)* caimacam al luĭ Ipsilant la Craiova. Acésta probéză, că în colóna ce înaintase la Palanca şi la Ostrov eraŭ şi oştenĭ aĭ luĭ Ipsilante. Acesta deşi depărtat din Bucurescĭ, nu încetă a sprijini agitaţiunea şi rěscóla Sêrbilor, carĭ îĭ promiseseră tronul lor.

Lucrul merge aşa de rěŭ Turcilor în Oltenia, că Mériage scrie luĭ Talleyrand în 22 Iunie:

«Je fais connaître au général Sébastiani, que, si on n'envoie point ici une forte division d'infanterie, il faut renoncer à tout le pays jusqu'à Orsova. Tel est le résultat de l'inactivité de l'armée ottomane qui n'a fait aucun mouvement et a laissé l'ennemi arriver dans la petite Valachie, lorsqu'il était si aisé de l'en éloigner. Depuis trois mois, le Pacha de Widdin supporte seul le fardeau de la guerre; les autres restent sur la défensive. Celui de Nissa ne bouge pas. Près de 1.000 hommes de Widdin sont blessés ou tués depuis qu'on se bat. Les habitants viennent d'envoyer une députation à Constantinople pour réclamer des troupes.

J'ai expédié hier un Tartare au Prince Sutzo à Roustchouck, avec une dépêche très-pressante, afin qu'il engage le nouveau Grand Visir Moustapha à faire mouvement et à menacer par un détachement de prendre à dos l'ennemi dans la petite Valachie. Ce mouvement aurait dû se faire avec 7 mille hommes. Je ne sais pourquoi il n'a pas eu lieu.

Soyez assuré, Monseigneur, que je négligerai rien pour encourager les Turcs à repousser l'ennemi. Mais V. E. doit connaître toute la difficulté de ma position.

J'ai envoyé à Orsova un Valaque pour prévenir le commandant Turc, de ne pas exposer nos courriers jusqu'à ce que la route soit dégagée.

J'apprends qu'il n'est pas vrai que l'ennemi ait évacué Bucarest, mais il a fait prendre à ses gros bagages la route de Moldavie, et une partie des habitants se sont retirés vers Cronstadt en Transilvanie.

Le général Michelson est allé devant Ismaïl. Environ 8.000 hommes sont disposés, l'avant-garde à Vacarest, près Bucarest, une autre partie à . . . et un corps retranché à Buzéo.»

Din acéstă corespondenţă a luĭ Mériage se înţelege mişcarea Ruşilor. Eĭ se îndreptaŭ spre Moldova, dar ţineaŭ Oltenia acupată cu óstea luĭ Ipsilante, şi împreună păstraŭ linia munţilor de la Orşova, cu Sêrbiĭ, la Focşanĭ, pe când Michelson mergea să cerce a da o bătaie decisivă la Ismail.

www.dacoromanica.ro

Ipsilante nu renunţase la domnie, ci lucra din tabăra ruséscă, care apĕra linia de la Focşanĭ-Nămolósa-Galaţĭ.

*

Nu maĭ puţin însă era rea situaţiunea Ruşilor, carĭ nu puteaŭ primi noue contingente de peste Nistru, din causă că tótă óstea ce acolo era disponibilă, fusese pusă în mişcare contra luĭ Napoleon. Marea învingere ce Napoleon dase Ruşilor la Friedland, în 14 Iunie, nu era de natură a întări pre Muscalĭ în Principate.

In urma aceleĭ victoriĭ Ruşiĭ simt nevoia a termina cu rĕsboiul turcesc, spre a'şĭ aduna tóte puterile contra luĭ Napoleon. De aceea, prin principele Pozzo di Borgo, Rusia începe a negocia pacea (1).

---

(1) Iată rĕspunsul ce Pórta dă luĭ Pozzo di Borgo în 28 Iunie 1807.

Le 28 Juin 1807.

L'invasion de la Valachie et de la Moldavie, la prise des places de Chokzin et de Bender, la violation la plus outrageante du droit des gens, ont fait recourir la S. P. au parti des armes. Que le cabinet de Pétersbourg, que son négociateur se retracent tous les sacrifices que la S. P. avait faits au maintien de la paix et ils seront forcés d'avouer qu'elle n'a fait que repousser une injuste agression. Puisque M. le négociateur a voulu aborder la question des griefs réciproques des deux Cours et par l'exposé de la force et de la puissance de la Cour de Russie, faire prévoir l'infinité des pertes et dommages politiques qu'entraînerait pour la S. P. la prolongatiou d'inimitié et d'hostilité, qu'il permette de lui retracer succintement dans quelle situation mutuelle se trouvaient les deux Cours au moment de la rupture.

. . . . . .

Les Provinces de Valachie et de Moldavie sont-elles sous la domination de la Turquie ou sous celle de la Russie? Il est dificile d'élever sur cet objet le plus léger doute. Pourqui donc contester à S. H. le droit de nommer et de révoquer ses gouverneurs, d'adopter telle mesure d'administration qui lui paraît propre à assurer la prospérité de ces deux Provinces? Toute prétention sur l'administration intérieure d'un Etat, attaque sa souveraineté, et la S. P. ne doute point que l'Empereur Alexandre, dans la vérité de son cœur et dans la justice de ses intentions, n'en convienne. La S. P. ne réclame ici que l'exécution d'un principe de droit naturel reconnu de tous les peuples: «ne faire point aux autres ce qu'on ne voudrait point qu'il nous fût fait.» La cour de Russie permettrait-elle à une puissance étrangère de se mêler de l'administration de ses Provinces?

. . . . . .

La S. P. ne balance point à répondre à M. le Négociateur russe, Pozzo di Borgo, qu'elle désire sincèrement la paix, mais qu'elle est décidée à ne point en conclure qu'il ne lui assure son indépendance la plus absolue. La S. P. aimerait mieux s'ensevelir sous les ruines de la Patrie, que de

www.dacoromanica.ro

Vr'o donĕ sĕptĕmânĭ după raportul luĭ Mériage, comunicând rĕspunsul Porţeĭ la propunerile luĭ Pozzo di Borgo, Rusia se vĕḑu silită a încheia cu Napoleon pacea de la Tilsit, împreună cu Rusia, la 8 Iulie st. n. după ce Koenigsberg fu luat de mareşalul Soult şi se făcu întrevederea de la Niemen.

*

In Paris se publicaŭ broşurĭ probând politica rusĕscă în Orient (1) broşurĭ tinḑênd a demonstra, că Austria are interes să nu lase pre Ruşĭ a se întinde în Principate.

Prin tratatul secret de la Tilsit, Napoleon abandonă pre Turcia, deşi prin tratatul public stipula, ca Rusia să restitue Turcieĭ Principatele şi să le evacueze (2). Imediat după semnarea păceĭ, Napoleon trămite pre Guilleminot la Constantinople, să vestĕscă condiţiunile păceĭ. Guilleminot primesce misiunea a trece prin Principate, a duce luĭ Michelson o scrisóre vestindu-ĭ, că rĕsboiul urmĕză să înceteze şi tot în asemenea sens duce instrucţiunĭ mareluĭ Vizir, îndemnându-l să înceteze a merge înainte.

*

La Constantinopole prima impresiune despre pacea de la Tilsit fu imensă. Pomenesce de acĕstă impresiune Generalul Sebastiani, în 9 August 1807 (3). Turcia e fórte nemulţămită şi îngrijată.

---

conclure encore des traités semblables à ceux qui lui ont été jusqu'ici extorqués par la violence. Que la Cour de Russie prenne l'engagement formel de ne plus se mêler en aucune manière des affaires de la Moldavie et de la Valachie, de ne plus s'immiscer dans ses affaires de commerce, ni dans celles de ses sujets ou Rayas, qu'elle restitue la portion de la Georgie qu'elle a usurpée et les forts d'Anacra, et la paix sera promptement conclue avec le concours des alliés de la S. P., dont elle ne séparera jamais les intérêts.»

(1) Veḑĭ Hurmuz· volumul citat, pag. 436 438.

(2) Veḑĭ articolele tratatuluĭ relative la acĕsta.

(3) Hurmuz. p. 446—447.

Monseigneur,

Péra, le 9 Août, 1807.

La Porte est tourmentée par les inquiétudes les plus vives sur le sort de cet Empire. Le Grand Vizir écrit du camp:

«L'Empereur des Français vient de conclure la paix et de retourner à «Paris. Dans le traité qui a été signé, il n'est pas question de la Turquie, «et il nous livre à la merci des Russes. Deux oficiers de l'armée du gé«néral Michelson viennent de me donner ces nouvelles. Vous voyez jus«qu'à quel point vous avez été imprudents, en plaçant toute votre con-

www.dacoromanica.ro

Intre acestea óstea ruséscă se întărise, fie prin spornica rebeliune a Sêr-

---

«fiance dans la Erance et en prenant l'engagement de ne traiter que de «son consentement avec la Russie et l'Angleterre.»

Cette lettre a répandu la terreur dans le Ministère, et il paraît que le Grand Vizir, partisan des Russes, a voulu, de concert avec Galib-Effendi et le Prince Ancherli, renverser d'abord le Ministère actuel de Constantinople, qui est dévoué à la France, et conclure avec la Russie un traité qui nous fût désavantageux. Galib-Effendi a reçu du Grand Vizir l'ordre de se rendre en Valachie, pour entamer les négociations et il s'y est dejà rendu. Le Reis-Effendi, Halet, menacé lui-même par cette lettre m'en a informé aussitôt, me prévenant que le Grand Serdar était incertain et qu'il fallait détruire l'effet de la dépêche visirielle.

Je n'ai pas balancé à assurer la Porte que la France ne l'abandonnait point, que l'indépendance et l'intégrité de l'Empire Ottoman était sûrement assurées, et qu'il fallait, avant de prendre un parti décisif, attendre de connaître les articles du traité et les instructions que la Cour de France me transmettrait. Le Grand Serdar a été satisfait de ma réponse. Le Caïmacam, appuyait ici les opinions du Grand Vizir. Il a été déposé et remplacé par Mussa-Pacha, homme énergique et attaché à la France. Le Prince Ancherli, devenu l'agent du Grand Visir et le conseil de toutes les intrigues favorables à la Russie, a été déposé et remplacé par le Prince Callimaki. Il faut peu compter sur les Grecs. Ils sont naturellement dévoués à la Russie. Ils servent la France pour être Princes, et, dès qu'ils le sont devenu, ils la trahissent. Tout ce qu'ils emploient d'intrigues, de mensonges, de calomnies et de corruption est au-delà de toute expression. Je crois, pourtant qu'on peut compter sur Suzzo, et qu'on a de fortes probabilités en faveur de Callimaki.

. . . . . .

L'Empire turc me paraît plus près de sa ruine que jamais. Tous les Pachas se rendent indépendants. Le Gouvernement est sans force et les revenus de l'Etat ne couvrent point les dépenses journalières. L'armée du Grand Vizir s'est dispersée. Il ne reste pas 10.000 hommes dans son camp. Les Ministres eux-mêmes, le chefs des Uhlémas, désespèrent presque du salut de leur patrie. Cette inquiétude générale, ce manque de confiance et, plus que toute autre chose, l'indépendance presqu'absolue des Pachas, me paraissent être les avant-coureurs du renversement de cette monarchie. La paix peut lui donner un moment d'existence, mais je ne pense pas qu'elle se prolonge au-delà de 18 mois ou 2 ans.

. . . . . .

J'ai voulu montrer aux Ministres combien la Turquie avait eu part à la sollicitude de S. M. l'Empereur des Français, puisqu'il envoyait à leur camp un oficier chargé de sa médiation, et puisqu'il avait stipulé dans son t aité l'évacuation de leurs provinces grecques. Je n'ai pu les persuader. Ils ont prétendu trouver au contraire dans cette clause un nouveau motif de chagrin. Ils pensent que ces provinces attribueront aux Russes l'avantage dont elles jouiront de n'être point occupées par les Turcs,

www.dacoromanica.ro

bilor, fie prin faptul, că din 60.000 de oşteni câţi avè în Iulie 1807, la *40.000 eraŭ Moldoveni şi Munteni* (1).

Óstea acésta era în următórele posiţiuni:

L'armée russe est forte d'environ 60.000 hommes, dont presque les deux tiers sont des Valaques etc.

Devant Orsova . . .	3.000	
Bucarest et environs .	15.000	General Milloradovitch.
Slobosia	2.000	Meschuri. (?)
Foxani	6.000	(on n'est pas sur qu'ils y soient dans ce moment.)
Devant Ibraila . . .	18.000	Michelson.
Jassy.	2.000	(Dépôts) Méjendorf.
	56.000 h.	

*

In tabăra de la Focşani se afla Ipsilante. De odată însă el dispăru. Ce se făcuse? Boutin pune acéstă dispariţiune pe séma temereĭ luĭ d'a nu fi prins de Turcĭ, carĭ se pregătiaŭ să atace tabăra ruséscă.

De alt-fel Boutin arată, că nicĭ Ruşiĭ nu'l maĭ regretă şi că îl cred dus la Cameniţa (2).

In mijlocul scărmănărilor (3) micĭ dintre trupe, se negocia armistiţiul. Generalul Sebastiani îndemna să céră Turcia, ca condiţiune a acestuĭ armistiţiŭ:

---

et que cette opinion les attachera plus que jamais à la Russie. Ils remarquent d'ailleurs, qu'il n'a rien été stipulé pour leurs places fortes des bords du Dniester, qui ne font point partie des provinces grecque, et qui, par conséquent, ne seront point évacuées. Ils se sont plaints avec beaucoup d'amertume de s'être confiés aussi aveuglement dans la France qui, disent-ils, les abandonne et les trahit. J'ai fait de vains efforts pour les calmer et leur faire changer de sentiments. J'ai été obligé de changer de ton, afin de leur imposer silence et de rompre une conférence qui, si elle se fut prolongée, serait devenue injurieuse à mes fonctions et à mon caractère. Ce qui a augmenté la mauvaise impression qu'ont produit ici ces événements, c'est le tour que Galib-Effendi et le Prince Ancherli ont cherché à leur donner dans leurs lettres. Ils ont déclaré que la Turquie était abandonnée, sacrifiée et livrée à la Russie.»

(1) Veḑĭ raportul luĭ Boutin căpitan de geniŭ frances trămis la tabăra turcă de la Silistra, din 26 Iulie 1807 în Hurm. pag. 442.

(2) J'ai su aussi, par les officiers russes envoyés en parlementaires pour l'armistice, que le prince Ipsilanti était parti presque furtivement de leur quartier général, au bruit qui s'était répandu que nous allions attaquer. Il paraît qu'on est peu disposé à le regretter et on le suppose retiré à Kaminieck.»

(3) In tabăra turcéscă de la Silistra şi de pe aiurea, intriga ruséscă era putinte. Enicer Agasi fu măcelărit de trupele sale. Hurm. pag. 443 şi 444.

www.dacoromanica.ro

a). Neutralitatea Valachieĭ, care va rĕmâne sub administrarea Divanuluĭ din Bucurescĭ şi evacuaţiunea ţĕriĭ de Ruşĭ.

b). Turciĭ să conserve 5 leghe de rază în jurul cetăţilor ce ocupaŭ pe terenul românesc (1).

Ceea ce împedica maĭ ales încheerea armistiţiuluĭ era condiţia ce cereaŭ Ruşiĭ, ca să privéscă armistiţiul şi pre Sêrbĭ.

Tot odată Sorbier, colonelul adjutant al principeluĭ Eugeniŭ, trămis de Sebastiani la Silistra, să insinueze mareluĭ Vizir condiţiunile armistiţiuluĭ, îndémnă pre acesta să continue a lucra contra rebeliuneĭ sêrbe, căcĭ acéstă

(1) Din contră, vedĭ după Hurm. propunerile pentru armistiţiul ce le puneaŭ Ruşiĭ.

Mériage către Talleyrand, despre încercarea d'a se încheia un armistiţiŭ şi despre lagările turcescĭ.

Monseigneur,

Widin, la 13 Août, 1807.

Le Général Gardanne est passé ici avec nn parlementaire russe ; Mr. de Sennery, aide de camp du général Savary, un de vos courriers, et Mr. Timoni venant de Dresde ont passé avec le Général et sont partis pour Constantinople.

Je joins ici une lettre du général Gardanne pour S. M. et une autre pour vous. J'ai conduit le Général au camp du Pacha, et nous avons conféré sur les moyens de conclure une suspension d'armes. Mr. de Rodofinikin avait témoigné le désir de s'entendre avec moi pour cet objet. Je lui ai écrit que j'aurais volontiers une conférence avec lui; déjà il était parti. Le général Isaeff avait ordre de faire une suspension d'armes, et avait écrit à Ismail-Bey deux lettres pour la proposer; mais le point de difficulté est qu'il désirait comprendre les troupes serviennes campées avec lui devant Négotin, ce que les Généraux ottomans ne peuvent consentir. Voici les points dont le Général russe est tombé d'accord:

1. Suspension d'armes avec les troupes russes.
2. Il n'y aura point de postes serviens à l'île d'Ostroff, ni sur le bord du Danube.
3. Un poste turc sera placé à l'île d'Ostroff pour en prendre possession si les troupes russes se retirent.
4. La navigation du Danube sera libre dès ce moment pour les marchands.
5. Cessation de toutes les hostilités en petite Valachie.

Le Général russe a témoigné le désir de s'aboucher avec une commissaire turc pour terminer cet armistice. Ne pouvant pousser les choses plus loin, je suis reparti pour Widdin, laissant au Pacha à finir cette suspension d'armes, qui existe de fait, puisqu'on ne se bat point et qu'il n'y a que des escarmouches insignifiantes.»

www.dacoromanica.ro

lucrare nu o putea împedica armistiţiul. Sorbier îĭ demonstră, cum perderea Belgraduluĭ compromite pre Turcia despre Austria. Marele Vizir vîndut luĭ Michelson—refuză, pretestând că cel maĭ bun rempart al Turcieĭ este amicia luĭ Napoleon şi că în mânile acestuia depun Turciĭ interesele lor, cu deplină încredere (1). Asemenea rĕspuns şi prôsta orînduială ce Sorbier găsi în tabĕra turcă, îl fac a nu augura bine de Turcia şi să exclame: «Ainsi la porte va faire la paix, sans avoir fait la guerre ou l'avoir mal faite!»

*

Negociaţiunile armistiţiuluĭ merg greŭ şi între aceste, hărţuirĭ între Turcĭ şi Ruşĭ se maĭ urmară, multe provocate de Turcĭ chiar; dar maĭ ales dificultăţile le provocaŭ Domniĭ grecĭ, carĭ se temeaŭ să nu fie sacrificaţĭ.

Dificultăţile diverse ce întârdie armistiţiul sunt arĕtate de Guilleminot, din tabĕra rusĕscă de la Sloboḑia, unde numaĭ la 12 August st. n. s'aŭ adunat plenipotenţiariĭ ambelor puterĭ beligerante, pentru a stabili punctele acestuĭ armistiţiŭ.

Aceste dificultăţĭ arĕtate în raportul sĕŭ de la 16 August st. n. către Talleyrand se pot vedea în notă (1).

---

(1) Hurm. loc. cit. pag. 445.

(1) «La Porte acceptant la médiation de la France, je me serais rendu sur le champ à Constantinople, si, dès mon arrivée en Moldavie, je n'avais craint de voir rompre l'armistice tacite qui existait entre les deux armées.

En effet, j'avais trouvé le Général Michelson en marche avec un corps de troupes, pour s'opposer à l'armée avec laquelle le G. V. venait de passer le Danube à Silistra et semblait vouloir se porter sur Bucarest. D'un autre côté, les Turcs avaient fait des prisonniers et déclaraient ne vouloir point entendre parler d'armistice avec le corps russe réuni aux Serviens, du côté de Widdin.

Pour fixer cet état d'incertitude et répondre aussi aux instances du G. V., je crus devoir me rendre à Rustchuck, où se trouvait déjà Galib-Effendi, chargé de pleins pouvoirs pour signer un armistice. J'y attendis vainement pendant plusieurs jours l'arrivée de M. le Général russe, Lascaroff, quoique ses lettres et celles du Général Michelson annonçassent son arrivée comme très-prochaine.

Enfin, les conférences ayant commencé, je m'aperçus, dès la I-ère, que les discussions pourraient me retenir encore du temps sur le Danube, et je me décidai à envoyer à ma place à Constantinople le lieutenant-colonel Simmer, pour remettre à S. E le Général Sébastiani les dépêches que V. A. m'avait remises pour cet ambassadeur.

Je ne dois point dissimuler à V. A. les difficultés que j'entrevois pour la prompte conclusion d'un armistice, et des arrangements relatifs à l'évacuation de la Moldavie et de la Valachie. L'on était déjà à peu près d'accord sur les articles essentiels; les hostilités devaient cesser tout à fait.

www.dacoromanica.ro

*

Graţie stăruinţeĭ diplomaţieĭ francese armistiţiul se semnă în 12 August (1).

(On vient de se battre récemment encore du côté de Widdin, où les Turcs ont été les agresseurs). La Moldavie et la Valachie, ainsi que les forteresses de Chokzin, Bender, Akerman et Kilia, devaient être évacuées par les Russes, et, par contre, les Turcs s'engageaient à quitter ces provinces et ne tenir que les garnisons ordinaires dans les places d'Ismaïl, Brailoss (ou Ibrail) et Georgeavo etc. Mais l'intérêt personnel est venu bientôt mettre des entraves à ces heureuses dispositions. Les Grecs, empressés de retourner en Moldavie et Valachie, emploient mille moyens astucieux pour faire tout plier à cette idée, ce qui retarde la conclusion.

Avant-hier, au moment où l'on espérait n'avoir plus que très-peu de difficultés à vaincre, le Drogman du Plénipotentiaire turc, qui est neveu du Prince actuel de Valachie, a présenté une rédaction d'armistice dans lequel, non seulement les articles convenus étaient tronqués, mais où il s'en trouvait encore plusieurs autres, dont il n'avait pas été question, et qui même ne peuvent se traiter que dans un congrès pour la paix.

Je m'élevai fortement contre cette manière de traiter les affaires, et je me crus d'autant plus fondé à le faire que, tout en ménageant les Russes dans les choses et dans les formes, ainsi que le portent mes instructions, j'avais chaudement soutenu les Turcs dans toutes leurs prétentions justes.

Hier, on en est cependant revenu, non sans beaucoup de discussions futiles, aux articles précédemment arrêtés, mais il reste à traiter:

1. L'article du corps russe réuni aux Serviens, pour lequel des deux côtés on met de l'opiniâtreté et pour lequel, si les biais que je propose ne sont poit acceptés, il faudra demander de nouvelles instructions aux Chefs des deux armées.

2. Le retour des Princes dans la Moldavie et la Valachie avant la conclusion de la paix, contre lequel les Russes s'élèvent fortement.

Malgré ces difficultés, je crois pouvoir me flatter encore qu'avec de la patience et de la fermeté, je parviendrai à obtenir l'accord que veut S. M. l'Empereur. Cependant, si d'ici à 4 ou 5 jours l'on ne termine pas, je demanderai positivement si la Porte adhère ou non au traité de Tilsit, et j'aurai l'honneur de faire connaître sur le champ à V. A. la réponse de Galib-Effendi.

M. de Lascour, aide de Camp du Général Sébastiani, qui passe ici pour se rendre à Paris, sera porteur de cette dépêche et en remettra une

au Général Andréassi, à qui j'écris pour donner de la faire passer à S. A. le Major Général.

J'ai l'honneur d'être, etc.

A Slobozia, près Roustchuck, le 16 Août, 1807.

Signé: Guilleminot.

(1) Greşesce Laurian dicênd că armistiţiul fu semnat în 9 August, pag. 571, Ist. Rom ediţia din 1873.

www.dacoromanica.ro

Iată condiţiunile principale cu referinţă la Principate:

Indată după semnătura armistiţiuluĭ, trupele rusescĭ vor începe a evacua Valachia şi Moldova, cum şi tóte provinciile, cetăţile şi alte ţĕrĭ ce vor fi fost ocupate în timpul rĕsboiuluĭ. Acéstă evacuaţiune va fi terminată în 30 ḑile de la data armistiţiuluĭ.

Trupele otomane vor eşi şi ele din Moldova şi Valahia în 35 de ḑile şi vor retrece Dunărea, nelăsând în cetăţile de la Ismail, Brăila şi Giurgiu, decât garnisóne suficiente de pază.

Ambele puterĭ nu se vor amesteca de loc în administraţiunea principatelor până la sosirea plenipotenţiarilor însărcinaţĭ a trata despre pace (1).

---

(1) Le 24 Août, 1807.

Art. 1-er. Aussitôt après la signature de l'armistice, les généraux en chef des deux armées impériales, savoir, S. A. le G. V. et S. E. le général en chef Mihelson, enverront des courriers pour que les hostilités cessent tout à fait de part et d'autre, tant sur terre que sur mer, dans les rivières, etc., en un mot, partout où il se trouve des troupes des deux puissances.

. . . . . .

Art. 3. Aussitôt après la signature du présent armistice, les troupes russes commenceront à évacuer la Valachie et la Moldavie, ainsi que toutes les provinces, forteresses et autres pays qu'elles ont occupés pendant cette guerre et à se retirer à leurs anciennes frontières, de manière que l'évacuation soit entièrement terminée dans l'espace de 30 jours, à compter de la date du présent armistice.

Les troupes russes laisseront, dans les pays et forteresses qui doivent être évacués par elles, tous les effets, canons et munitions qui s'y trouvaient avant l'occupation.

La S. P. nommera des commissaires qui recevront les dites forteresses des officiers russes désignés à cet effet.

Les troupes ottomanes sortiront de même de la Moldavie et de la Valachie en dedans les 30 jours pour repasser le Danube. Elles ne laisseront dans les forteresses d'Ismaïl, Brailow et Giurgevo que les garnisons suffisantes pour les garder.

Les troupes russes correspondront avec les troupes ottomanes, afin que les deux armées commencent à se retirer en même temps de la Moldavie et de la Valachie.

Les deux parties contractantes ne se mêleront nullement de l'administration des deux Principautés de la Moldavie et de la Valachie, jusqu'à l'arrivée des plénipotentiaires chargés de traiter de la paix.

Jusqu'à la conclusion de la paix, les troupes ottomanes ne pourront occuper aucune des forteresses qui seront, en conséquence du présent armistice, évacuées par les troupes russes. Les habitants seuls pourront y entrer.

. . . . . .

www.dacoromanica.ro

*

Chiar în ḑioa în care se subsemna armistiţiul, Scarlat Calimah se gră-

---

Slobozia, près de Giurgevo, le 20 de la lune de Dgimaziul ahir, l'an de l'Hégire 1222, et le 12 Août, V. S. ou le 24 Août N. S. 1807.

Signés : Galib-Effendi, Sergie Lascarow, Guilleminot (adjt. commdt.)

Art. particulier. Comme il faut que, conformément à l'armistice signé en date d'aujourd'hui, les hostilités cessent partout, les troupes ottomanes, jusques à l'arrivée des plénipotentiaires, chargés de traiter de la paix, ne commettront aucun acte d'hostilité dans les environs de Widdin et de Feth-Islam, où il y a des troupes russes réunies aux Serviens

Iată un raport din ḑiua chiar a semnăreĭ armistiţiuluĭ.

Guilleminot către Talleyrand, despre difficultăţile întîmpinate la încheiarea armistiţiuluĭ.

Monseigneur,

Slobozia, le 24 Août, 1807.

J'ai l'honneur d'adresser à V. E. copie de l'armistice qui vient enfin d'être conclu.

. . . . . .

Obligé de soutenir la Porte ottomane, tout en ménageant extrêmement la Russie, mon rôle devenait très-difficile, d'autant plus que Galib-Effendi, connu pour ne pas être partisan des Français, avait cherché à jeter la plus grande défaveur sur la mission, dont S. Majesté a daigné m'honorer.

Avant mon arrivée à Roustchouck, ce négociateur avait écrit au Ministère turc, que la France avait sacrifié la Porte ottomane, dans son traité de paix avec la Russie. Lorsque je l'eus rejoint, il manda de plus à Constantinople *que je refusais de l'appuyer pour l'évacuation de la Moldavie et de la Valachie*, mais les démarches du Général Sébastiani, et, j'ose le dire, la conduite mesurée que je tins ici, parvinrent à détruire l'effet qu'avait produit cette absurde calomnie.

Les deux points sur lesquels on s'est longtemps débattu dans les conférences, sont ceux de la Servie et du gouvernement à établir dans la Moldavie et de Valachie, jusques à l'arrivée des plénipotentiaires pour la paix. Les discussions, qui ont duré à ce sujet plusieurs jours, ont produit l'article assez vague que l'on a signé, sans le comprendre dans l'armistice, et le paragraghe du 3 e article, dans lequel il est dit qu'aucune des deux parties contractantes ne se mêlera de l'administration du pays jusques à l'arrivée des dits plénipotentiaires ; n'ayant à cet égard aucune instruction, j'ai dû n'employer que des moyens conciliatoires, dont la réussite ne pouvait qu'être difficile.

Je crois qu'il sera utile que j'attende à Roustchouk le retour des ratifications de l'armistice, et le commencement de l'évacuation de la Valachie et de la Moldavie, dont j'aura l'honneur de rendre compte a V. A. au chateau de Slobozia près Roustchouk, le 24 Août, 1807.

www.dacoromanica.ro

bia să scrie luĭ Talleyrand spre a-ĭ spune, că a fost reintegrat în domnia Moldoveĭ şi îĭ manifestă marea recunoscinţă către Francia şi către «Le grand Napoleon» (1).

*

Pe la finea luneĭ August, móre Michelson. Acésta va da Rusieĭ un pretext de a întârdia deşertarea Valachieĭ, căcĭ, dice generalul Lascaroff către Galib Efendi, în o scrisóre ce-ĭ trimete, din Bucurescĭ, în 5 Septembre 1807, (st. n.) «l'évacuation ne pouvant commencer qu'après l'arrivée du nouveau commandant en chef, le Baron de Mayendorff.»

Rusia prin Lascaroff, maĭ reclamă contra abuzurilor ce bandele de Turcĭ fac, venind pe urma Ruşilor, carĭ se retrag. Un noŭ motiv îl află Rusia în arestarea de Turcĭ a unor zapciĭ românĭ. După condiţiunile armistiţiuluĭ nu e permis nicĭ Rusieĭ, nicĭ Turcieĭ, a se amesteca în administraţiunea ţĕrilor române. Cum dar şi-a permis Turciĭ să ridice impiegaţĭ numiţĭ de guvernul local şi să-ĭ exporteze? «il est clair qu'on ne peut pas abandonner ces pays sans les exposer au danger d'être entièrement pillés et ruinés» (2).

*

(1) Hurm. p. 450—451 supl. I, Vol. II.

(2) Hurm. pag. 456, supl. I, vol. II.

Generalul Lascaroff către Galib-Efendi, despre neobservarea armistiţiuluĭ de către trupele turcescĭ, cu privire la Principatele române.

Bucarest, le 5 7-bre 1807.

Mon intime et respectable ami,

. . . . . .

Sur la lettre que j'ai eu l'honneur d'écrire à V. E. au moment de mon départ pour Bucarest, vous me répondez que vous vous êtes adressé au Séraskier-Pacha, à l'effet de faire cesser les abus que les Musulmans commetent dans les districts de la Valachie, que le Séraskier-Pacha vous a répondu que, sur la demande des habitants de ces districts, faite avant l'armistice, il y avait envoyé deux personnes, chargées de protéger ces villages contre les vexations et les pillages. Ce n'est pas dans les villages mêmes qu'on doit envoyer les personnes, chargées de veiller à ce qu'il n'y vienne des gens de mauvaise volonté. C'est les frontières de la Prinpauté qu'il fallait garder, afin d'empêcher que toute sorte de malfaiteurs ne les passe, qui, au lieu de faire le commerce, prennent par force et sans paiement quelconque tout ce qu'ils trouvent, en annonçant partout que la paix a été faite, que la Principauté est revenue sous la domination de S. H. Vous jugerez vous-même, mon digne ami, que ce n'est pas à ces gens-là

www.dacoromanica.ro

Ceea ce îndemna pre Lascarof să scrie ast-fel şi împingea pre Muscalĭ sub vre-un pretext să nu evacueze Principatele, era greşala ce făcea Turcia de a trata de pace cu Anglia, contra voinţeĭ luĭ Napoleon. Rusia simţi că acéstă faptă va atrage Turcieĭ abandonul luĭ Napoleon, şi decĭ, îndată după pacea de la Tilsit sugeră Francieĭ o împărţire a împĕrăţieĭ turcescĭ. De acéstă

à en parler, et que c'est entre nous que cela doit être discuté, ceci n'étant qu'une trêve.

Il est très-juste que dans l'armistice le temps de commencer l'évacuation était fixé; mais il est connu à V. E. que la maladie et la mort subite de S. E. le général Michelson ont été cause de ce retard; par conséquent, l'évacuation ne pouvait commencer qu'après l'arrivée du nouveau commandant en chef, la Baron de Mayendorff, et ses ratifications; aussi, tout de suite après ses ratifications, plusieurs de nos régiments se sont mis en marche et se sont retirés de leurs camps; mais à peine ont ils quitté leurs positions, les Turcs sont venu en bandes dans plusieurs de ces endroits, feignant de les protéger; mais au lieu de cela, ils les pillaient et défendaient aux habitants, sous punition, de délivrer les approvisionnements et les fourrages à nos troupes, en y ajoutant que la paix a été conclue et que ces pays sont revenus à la Turquie, et même dans les environs de Likerechty, ils ont enlevé trois Zaptchis qui y étaient venu par leurs ordres, dont l'un s'est sauvé de leurs mains, et les ont menés à Hirsom, comme on dit, chez le Pegleven-Aga, auquel j'ai envoyé un de mes officiers en le priant amicalement de les rendre. Il ne vous est pas inconnu que, selon l'art..... ni l'une ni l'autre des parties contractantes ne devait se mêler des deux Principautés, et que c'est aux autorités locales à les gouverner. Mais si on enlève les employés du Gouvernement et qu'on les exporte, il est clair que c'est contre les stipulations de l'armistice, et qu'on ne peut pas abandonner ces pays sans les exposer au danger d'être entièrement pillés et ruinés.

Voilà les raisons, mon digne ami, qui sont cause que le Général commandant en chef a été obligé de donner ordre à nos troupes, qui étaient déjà en pleine marche, de s'arrêter. Il s'y joint encore une autre qui n'est pas moins juste. A peine le Lieutenant-Général Kamenski a quitté Galatz, que les troupes venues de Brailow y sont entrées. Ce général s'est trouvé dans la nécessité de s'arrêter, et le Général en chef croit de son devoir d'en faire part à notre Auguste Maître et d'arrêter l'entière évacuation, jusqu'à la réception de l'ordre de de S. M. I-le. Cette affaire étant entièrement contraire aux stipulations de l'armistice, Galatz apartenant à la Principauté de Moldavie, j'ai fait mon rapport aussi à l'Empereur, mon Auguste Maître, et, agissant toujours d'une manière franche et loyale envers vous, mon respectable ami, je crois juste de vous en faire part.

. . . . . .

Je suis, avec la considération, etc.

Signé: Général Lascaroff.

www.dacoromanica.ro

nouă combinare politică se face menţiune, cum vĕḑurăm, în instrucţiunile date de ministrul Talleyrand luĭ Sebastiani în 7 Septembre 1807. Turcia este acuşată, că ea nu se ţine de armistiţiŭ, decĭ Napoleon scrie, să i se spună Porţeĭ, că dacă ea n'are încredere în el şi face alianţă cu Anglia, ea e perdută.

*

Abia armistiţiul este semnat şi se ivesc dificultăţĭ asupra loculuĭ unde se va ţine congresul pentru semnarea păceĭ. Napoleon vrea să se facă la Paris. Rusia, prin Sergiŭ Lascaroff cere să se ţină la Bucurescĭ. *Galib-Efendi* şi el voesce acésta, ḑice generalul Sebastiani în raportul sĕŭ la Talleyrand, din Pera, 13 Septembrie 1807: «ils espérent l'un et l'autre être chargés des négociations, si on les place (negociaţiunile) dans cette ville.»

*

Ruşiĭ în loc de a eşi din Principate, grămădeaŭ trupe. Generalul Sebastiani scrie, că 60.000 de Ruşĭ (1) înaintéză spre fruntariile Moldoviĭ şi Valachieĭ.

Ce-ĭ maĭ mult, Lascaroff afirmă, ceea ce cam este aşa, că asemenea mişcărĭ de trupe sunt făcute de acord cu Francia, după aranjamentul de la Tilsit.

*

In 2 rîndurĭ se tînguesce Gallib despre modul cum Ruşiĭ aŭ înţeles armistiţiul. Turciĭ aŭ evacuat Valachia, iar Muscaliĭ *continuéză a administra ţéra, şi aŭ reintrat în Bucurescĭ, la cererea câtor-va boerĭ de aĭ luĭ Ipsilante*, ocupă Craiova (prin generalul Isaef) şi adună provisiunĭ cu gând să petrécă iarna în Principate (2).

Negociările dintre Rusia şi Turcia nu mergeaŭ bine. Candidaţiĭ la domnie nu încetaŭ şi eĭ a stărui pe lângă *puterile* ḑileĭ în favórea lor. Aşa Alexandru Suţu scrie către împĕratul Napoleon, implorându-ĭ protecţiunea acum când sórta Turcieĭ are să se hotărască de împĕratul Francieĭ (3).

---

(1) De peste Nistru, căcĭ în óstea din ţĕră eraŭ şi Românĭ, Sĕrbĭ şi Grecĭ.

La division russe occupe l'île d'Ostroff et la gauche du Danube, dans la Petite Valachie, à l'exception du voisinage de Widin. Les bandes du Prince Ipsilanti et les Grecs, ainsi que quelques Serviens qui ont suivi les Russes, sont compris dans cette division qui, jusqu'à ce moment, n'a pas d'ordres de se retirer. (*Hurm. pag. 454, supl. I, vol. II*).

(2) Veḑĭ Hurm. II, supl. I.

(3) Roustchouck, le 19 7-bre (n. st.) 1807.

Sire,

Les travaux glorieux de V. Majesté Impériale et Royale ont épuisé l'admiration de tout le monde.

www.dacoromanica.ro

*

Turcia simţia nevoie să grăbéscă intrarea Domnitorilor Suţu şi Calimah în ţările lor respective. După condiţiunile armistiţiuluĭ acésta urma să se póată face din momentul numireĭ plenipotenţiarilor pentru congres. Pórta se grăbi a numi pre al sĕŭ, deşi era la Paris, în persóna luĭ Muhib-Effendi şi atuncĭ ceru Generaluluĭ Sebastiani, să mijlocéscă în favórea mergereĭ la scaunele lor a ḑişilor Domnitorĭ (1).

Qu'elle me permette de lui offrir mes hommages et mes félicitations respectueuses et de me recommander de nouveau à ses bontés paternelles, dans ce moment où son sublime génie va fixer les destinées de l'Empire du Croissant.

Je suis, avec le respect le plus profond, de V. M. I. et R. les très-humble et très-obéissant serviteur.

Signé, Alexandre Sutzo.

A. Suţu maĭ face cinste şi luĭ Champagny în o scrisóre pe lângă care alătură pe a sa către Napoleon.

Le 1-er Octobre 1807.

(1) L'armistice conclu en dernier lieu entre la S. Porte et la Cour de Russie, porte explicitement l'évacuation des Principautés de Valachie et de Moldavie, par les troupes russes et la non entrée des Vaïvodes (ou hospodars) dans ces Principautés, jusqu'à la nomination des Plénipotentiaires pour la négociation de la paix. Mais il importe que les Vaïvodes ne tardent point a être introduits dans les deux Principautés, et déjà Mouhib-Effendi, qui est *actu* a Paris, a été nommé Plénipotentiaire. Il est donc évident que le terme fixé pour l'introduction des Vaïvodes est échu. Il n'est fait aucune mention de chose quelconque qui ait trait au rassemblement des Plénipotentiaires dans les conditions et articles de l'armistice, tandis que la nomination des Plénipotentiaires y est formellement exprimée. Or, la S. Porte ayant nommé le sien, S. H. demande expressément à la Cour de France qui est médiatrice, que les Vaïvodes entrent immédiatement et sans éprouver aucune difficulté à cet égard, dans la Valachie et dans la Moldavie, et qu'ils s'y occupent de l'administration des affaires du Gouvernement.

C'est donc pour que le très-illustre général Sébastiani, ambassadeur de France, notre ami, écrive et expose dans le plus grand détail de la part de S. H. la dite demande à S. M. l'Auguste l'Empereur de France, et à Mr. Guilleminot, agent français, qui, en sa qualité de plénipotentiaire médiateur, avait été présent à la conclusion de l'armistice à Routschuck et s'y trouve encore aujourd'hui; c'est, disons-nous, à cette fin, que la présente note a été dressée, mise au net et oficiellement remise au dit Général Ambassadeur, notre ami, le 28 de la lune de Redjeb, an de l'Hégire 1222.

. . . . . .

Traduit par *Ruffin.*

www.dacoromanica.ro

Venirea în fruntea armateĭ de la Dunăre a luĭ Prozorovski dă pe faţă în mod maĭ franc hotărîrea Rusieĭ, de a nu ţine sémă de armistiţiŭ în condiţiunile admise de Meyndorff. Prinţul Prozorovski la 21 Octombre, din Focşanĭ, adreséză generaluluĭ Sebastiani o notă, prin care declară, că nicĭ o dată Impĕratul Rusieĭ nu va putea accepta articolele din armistiţiŭ semnate de Lascaroff, carĭ nu corespund cu demnitatea imperiuluĭ şi aŭ fost semnate de Meyendorff fără să fie avut împuternicirea cuvenită.

Din acéstă notă resultă limpede alte vederĭ decât armistiţiul şi pacea cu orĭ-ce preţ.

Prozorovski trămise pre Meyndorff în Basarabia, fiind disgraţiat împreună cu Laskaroff din causa subscriereĭ armistiţiuluĭ. Şi din acésta se vede, că Prozorovski era însărcinat să urmăréscă altă directivă politică, decât a luĭ Meyndorff şi Laskaroff.

La scrisórea amintită maĭ sus a luĭ Prozorovski către Sebastiani, acesta rĕspunde, că Pórta a vĕḑut cu surprindere şi regret, că Curtea Rusieĭ n'a voit să ratifice armistiţiul şi n'a evacuat încă Principatele, după angajamentele luate faţă cu colonelul Guilleminot, conform stipulaţiunilor tratatuluĭ de la Tilsit. A reveni asupra acelor angajamente este a ofensa Francia. Turcia va executa în totul, ba şi maĭ mult decât ceea la care s'a angajat. Sebastiani cere în numele Francieĭ — putere mediatóre — ca Rusia să evacueze îndată Principatele (1).

Principiĭ Suţu şi Calimah aşteptaŭ mereŭ la Rusciuc, ca pacea să le permită a intra în ţéra respectivă, spre a domni, pe când în Constantinopol un curent contra Francieĭ câştiga teren. Halet Efendi, în Divanul Porţeĭ, scrie Sebastiani, în 18 Noembre 1807, guvernuluĭ sĕŭ, declamă contra Francieĭ, designând pre Napoleon, că e gata a invade Turcia şi dă, ca o probă neînfrîntă a aserţiuneĭ sale, presenţa Ruşilor în Valahia şi Moldova. «Il ne cesse de répéter que les Russes ne restent dans ces Provinces que par la volonté de la France et pour l'exécution de projets ultérieurs.» Halet Efendi, care fusese în Francia şi grăisă adese cu Napoleon, făcu mare impresiune în Constantinopol cu vorbele luĭ, ales asupra fanatismuluĭ ulemalelor şi a ianicerilor. Ura acestuia contra Grecilor e mare şi a făcut să cadă capul dragomanuluĭ Suţu, pentru că era devotat Francieĭ... Toţĭ Suţescĭ cad în disgraţia luĭ...

Moruzi află acum în acest personagiŭ turc un noŭ protector (2) graţie

(1) Veḑĭ Hurm. loc. citat. pag. 481.

(2) Moruzi căută a se împăca şi cu Francia. Veḑĭ raportul despre conversaţia cu Moruzi în vol. II, supl. I, Hurm. pag. 488—489.

www.dacoromanica.ro

sumeĭ fórte importante ce-ĭ dede. Sebastiani crede chiar, că Engleziĭ l'aŭ fost cumpĕrat.

*

Intre aceste Ruşiĭ se întăriaŭ în Principate. Langeron (1) afirmă că la începutul anuluĭ 1808 eraŭ 80.000 de Muscalĭ în ţĕrile române, în loc de a le fi evacuat (2).

Ceva nelămurit pare că era în purtarea Francieĭ. Sebastiani numaĭ este nemulţămit de acésta şi nu scie să-şĭ explice necorectitudinea luĭ Napoleon şi-şĭ exprimă mirarea sa către guvernul frances, în N-bre 1807 (3).

*

Prozorovski câştigă timp. In 14 Noembre 1807, el declară, din Iaşĭ, categoric generaluluĭ Sebastiani, că Impĕratul Rusieĭ refusă a ratifica armistiţiul, pe motivul slab, că după mórtea luĭ Michelson, care singur era autorizat a-l ratificà, Generalul Meyendorf şi-a permis fără să fie învestit de puterĭ, să procédă, din propria sa autoritate privată, la ratificarea armistiţiuluĭ. D'aceea M. S. Impĕratul l'a depărtat din slujbă şi a esilat şi pre Lascaroff la moşiile sale.

Prozorovski, adaugă însă strania promisiune, că totuşĭ *treva* de arme nu va fi călcată până la încheerea păceĭ (4).

In tot casul iarna supravenită nu este proprie a permite Ruşilor să-şĭ urmărésca esecuţiunea planurilor lor, ci îĭ obligă să le amâne până la primă-véra, păstrând de-ocam-dată guvernul ţĕrilor române şi întreţinênd în aparenţă raporturĭ bune cu paşalele din Widin şi din Rusciuc.

De şi iarna sosia cu paşĭ marĭ (era începutul luĭ Noembre 1807), Prozorovski, cu o activitate surprinḑĕtóre pentru ceĭ 80 de anĭ aĭ sĕĭ, inspecta tóte trupele respândite de-alungul ţĕrilor române. Mériage, din Vidin, scrie Ministeruluĭ frances, în 10 Noembre 1807, că Prozorovski era aşteptat la Calafat, avênd a vizita Oltenia. Acéstă călĕtorie până la Calafat şi la hotarul Serbieĭ nu se realiză, căcĭ Prozorovski se opri la Craiova, póte din causa iernii sosite.

---

(1) Comitele de Langeron era locotenent general în 1808 şi avea cartierul general la Frumoasa, adecă la Cahul, unde comanda o armată de 12 batalióne cu 12 tunurĭ de calibru 12 şi 3 regimente de cazacĭ. In acelaşĭ timp la Iaşĭ comanda locotenentul general Principele Ghica 7 batalióne, cu 12 tunurĭ de don, şi 6 regimente de cazacĭ.

(2) Veḑĭ Doc. DCXXXV, General Sebastiani crede că Ruşiĭ departe de a eşi din Principate, aŭ de scop să trécă iar Dunărea. Turciĭ sunt cu atât maĭ îngrijiţĭ, că li se spune că Ruşiĭ fac acésta înţeleşĭ cu Francia.

(3) Veḑĭ Hurm. Vol. şi locul citat.

(4) Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 485, 486.

www.dacoromanica.ro

Intre aceste sgomotul despre înţelegerea Rusieĭ cu Napoleon, ca Principatele să rămână Muscalilor, se înmulţesc. Persónele carĭ sosiră în Vidin din Paris, împreună cu Ministrul Emini Efendi, scrie Mériage în 16 N·bre, aŭ acreditat sgomotele relative la Principate (1).

Pe când Moruzescilĭ lucrézĕ energic la Constantinople în favórea lor, Suţu şi Calimah din Bucurescĭ sunt fórte îngrijaţĭ şi caută să afle de la Mériage, de este séŭ nu ceva adevĕrat în asemenea sgomote? Dar ce le puté spune Mériage, când nicĭ Sebastiani nu scia încă nimic! Insuşĭ Sebastiani scrie, cum vĕḑurăm, Ministruluĭ Champagny (18 Noembre 1807) tânguindu-se contra luĭ Halet-Effendi, că acesta «*déclame contre l'ambition de la France*» şi că arătă pre Impĕratul Napoleon, că este gata a invade Turcia «*et il donne comme une preuve irréfragable de son assertion, la présence des Russes en Valachie et en Moldavie....*»

*

Cum că o înţelegere există între Curtea de la Tuillerie şi cea de la Neva, e lucru acum cunoscut. Am vĕḑut cum Francia trămise ambasador la Petersburg pre Caulincourt. Turcia doria şi nu cerea acum alta, decât ca Rusia să se ţină de armistiţiŭ şi că Moldova şi Valahia să i se reîntórcă. Acéstă dorinţă o comunică luĭ Champagny, Generalul Sebastiani la 3 Ianuarie 1808 (2).

Iarna, 1807/8 se petrecu la Iaşĭ şi Bucurescĭ în «*festins et bals*», pe când trupe rusescĭ înaintaŭ mereŭ către Dunăre, unde se aşeḑaŭ fără să întîmpine cea maĭ mică împotrivire de la Turcĭ, carĭ se ţineaŭ de un armistiţiŭ ce Rusia, vĕḑurăm, declarase că nu-l primesce. Boeriĭ din Bucurescĭ, la îndemnul luĭ Filipescu C. se apropiaŭ de Vodă Suţu. Mériage spune acésta guvernuluĭ frances, încă în 23 Noembre 1807 (3).

Francia, împăcată la Tilsit cu Ruşiĭ, îşĭ retrimesese consuliĭ în Principate. Lamare, din Bucurescĭ, în raporturile sale către Champagny nu se

(1) Hurm. pag. 482 supl. I, Vol. II.

(2) Les drogmans Grecs de ce Ministre ont débité ici des propos inquiétants pour les Turcs, et dont il résulterait, que la Valachie et la Moldavie resteraient entre les mains de la Russie. Les agents des Princes Sutzo et Callimaki, auxquels ils ont dit ces nouvelles, sont venus me témoigner leur inquiétude et me demander des renseignements. Je les ai rassurés en leur observant la parfaite ignorance de ces drogmans, sur les résultats de négociations politiques et sur les desseins de S. M.

Les Princes Sutzo et Callimaki sont toujours à Roustchiuck, attendant que la paix leur permette de se rendre aux postes qui leur sont assignés.

(3) Pag. 487, supl. I, vol. II. Les Boyards valaques ont commencé de s'aboucher secrètement avec le Prince Sutzo, et lui ont envoyé quelques fonds pour sa dépense à Rustchiuk, où se trouve aussi le Prince Callimaki, hospodar de Moldavie.

www.dacoromanica.ro

pare, ce-ĭ drept, informat de secretele înţelegerĭ ale luĭ Napoleon cu Muscalĭĭ, dar nicĭ se revoltă ca Sebastiani contra împotrivirĭĭ Ruşilor de a abandona Principatele. Într'o scrisóre a sa, din 11 Ianuarie, 1808, Lamare vestea, că la Bucurescĭ se lăţise vorba de sosirea curîndă a împĕratuluĭ Alexandru şi că acéstă veste «*a causé ici une grande joie parmi certaines gens*», dar în urmă acéstă veste fu desminţită de oficerĭĭ ruşĭ.

In 14 Ianuarie 1808, Champagny începe a destăinui în cât-va situaţiunea însărcinând din partea luĭ Napoleon pre generalul Sebastiani, să afle ce ar face Turcia, (1) décă Ruşiĭ ar conserva Principatele?

Face-va ea rĕsboiŭ? Este în stare să readune o nouă óste?

Sebastiani tot nu pricepu, orĭ nu voi a pricepe că la Paris, Turcia este abandonată. El declarase Divanuluĭ, că Napoleon va împedica pre Muscalĭ de la pretenţiunĭ «*préjudiciables sur la Moldavie et la Valachie.*» Asemenea declarare era negreşit neconformă cu faptele.

Turcia înţelese, că trebue să se prepare de un noŭ rĕsboiŭ (2). Acésta maĭ ales, după ce, în 22 Ianuarie 1808, Champagny dete luĭ Sebastiani instrucţiunĭ cât privesce negociaţiunile de pace. Din acele instrucţiunĭ se vĕḑu că Francia abandonă pre Turcia la voia Rusieĭ, sub pretext că, ca mediator, Napoleon «*ne peut avoir la prétention ni le droit de régler entre les deux puissances leurs conditions de paix*» şi că «*il paraît nécessaire, que les négociateurs des deux puissances bélligerantes* (Rusia şi Turcia) *discutent eux mêmes leurs prétentions et leurs intérêts*» (3).

*

Revoluţiunea supravenită la Constantinopole în 1807 şi care aduse detronarea luĭ Selim III şi revenirea la tron a luĭ Mustafa al IV-lea era de natură a arĕta, că Francia a perdut din noŭ terenul politic în Constantinopole. Selim operase reforme în armată după planurile luĭ Sebastiani. Armata îl răsturnă din causa reformelor. Póte că şi asemenea revoltă a împins pre Napoleon să abandone pre Turcia.

Décă avenimentul la tron a luĭ Mustafa IV se păruse un moment că va aduce deslipirea Turcieĭ de politica francesă, acéstă nu se întîmplă. Familia Suţu îşĭ atribue meritul d'a fi menţinut pre Mustafa în relaţiunĭ cu Sebastiani. Partida rusésca din Constantinopol, între care şi familiile Moruzi şi Ipsilanti, puneaŭ grele pedicĭ familieĭ Suţu, ba chiar, în Sep-

(1) Hurm. pag. 493, supl. I, vol. II.
(2) Mériage, din Vidin în 4 Febr. 1808, în notă către Champagny. Hurm. vol. II, supl. I.
(3) Hurm. vol. II, supl. I, pag. 495.

www.dacoromanica.ro

tembre 1807, isbutiră să facă a cădea capul Dragomanuluĭ Alecu Suţu, acuzat că întreţine relaţiunĭ secrete cu Napoleon (1).

Pipăită de Sebastiani despre intenţiunile sale, Pórta respinge, cu riscul de a peri, orĭ-ce pace ar avé de scop deslipirea de la ea a Principatelor. Acésta vestesce Sebastiani luĭ Champagny, în 18 Februarie 1808.

Sebastiani crede, că atrăgênd atenţiunea guvernuluĭ sĕŭ asupra decisiuneĭ Turcieĭ, va provoca un revirement în favórea acesteĭ ţĕrĭ.

La 5 Martie 1808, Sebastiani repetă aceeaşĭ informaţiune către Champagny (2).

*

Oştile rusescĭ luară până în primăvéră posiţiunĭ strategice şi eraŭ gata de a intra în campanie. Ipsilanti spera maĭ mult decât orĭ-când să revină la tron, maĭ ales că Caimacamul sĕŭ Samurcaş, din Craiova, şi alţĭ boerĭ din partida ruséscă fuseseră decoraţĭ de împĕrat. Intrigile luĭ Miloradovicĭ, influenţat de C. Filipescu, dar maĭ ales cu scop d'a semnala intenţiunea Rusieĭ d'a alipi direct ţĕrile române la sine, adusa nota Feldmareşaluluĭ Principe Prozorovski către Divanurile ţĕrilor române, din 23 Martie, 1808 Prin acest act se vestesce ţĕrilor încetarea domnieĭ luĭ Ipsilante şi trimerea luĭ la Moscova. In fruntea guvernuluĭ ţĕrilor se pune ca preşedinte Divanurilor pre «tainic sovetnic Cuşnicov.» Acesta deja la 17 Februarie, sosise în Iaşĭ (3).

In luna Maiŭ 1808, Sebastiani se absentéză din Constantinopol sub pretext de a negocia la Iaşĭ, pe lângă feldmareşalul Prozorovski, trecerea prin ţĕrile române a nisce bumbac de Smirna, destinat a fi trămis pe uscat în Francia. La 5 Maiŭ generalul Sebastiani era în Bucurescĭ.

Un act de consignat este următorul:

Austria convinge pre Turcia, (4) în cursul luneĭ Martie 1808, să cedeze către ea cetatea Orşova-Nouă, sub cuvînt că acéstă cetate n'a aparţinut nicĭ o dată Valahieĭ şi că avênd'o Austria se va putea opri împreunarea forţelor rusescĭ cu ale Serbilor luĭ Cerni George (5).

Generalul Sebastiani nu se întórce la postul sĕŭ în Constantinopol. Cum el singur maĭ întreţinea acolo speranţele că Francia nu va abandona pre Turcia, plecarea luĭ fu semnalul uneĭ adevĕrate panice.

(1) Veţĭ scrisórea lungă ce Mihaiŭ Manu adreséză luĭ Napoleon, din Constantinopol, la 5 Februarie 1808, în favórea familieĭ Suţu. Hurm. supl. I, vol. II, pag. 496, 497, 498, 499.

(2) Hurm. II, supl. I, pag. 502.

(3) Condica luĭ Naum, pag. 76, No. 322 de la Academie.

(4) Şi cu tóte acestea adevĕraţiĭ resculatorĭ primĭ aĭ serbilor fură Austriaciĭ. Mériage în un raport al sĕŭ către Champagni, în 20 Aprilie 1808.

(5) Veţĭ jurnalul german din Baireuth, de la 28 Martie 1808.

www.dacoromanica.ro

La panică succede o decisiune rĕsboinică.

Mériage, în raportul sĕŭ către Champagny, din 14 Iulie 1808, spune, că «*immédiatement après le départ du général Sebastiani de Constantinople, un firman expédié dans les provinces avait appelé au camp du vizir tous les Zaims, militaires possédant fiefs à charge de marcher à la guerre.*»

La Iulie începură a sosi trupe turcescĭ din Asia la Rusciuc şi (ḑice Mériage în raportul sĕŭ de la 27 Iulie 1808 către Champagny) Turciĭ aŭ stabilit tabără la Daia, în faţa tabereĭ rusescĭ de la Călugărenĭ, la 2 leghe depărtare.

Acum tóte sgomotele publice «*sont à la guerre. On fait circuler en Turquie une foule de nouvelles venant des pays autrichiens, de Valachie et de Salonique, tendant à persuader aux Turcs, que les Français les trompent. On ajoute qu'une coalition nouvelle va se former contre S. M. I. et R. (Napoleon) et que si les Turcs veulent abandonner l'alliance française, on leur rendra de suite les provinces envahies et la paix* (1).

Rusia nu încetă d'a intriga ca să înlăture, în orĭ-ce cas, mediaţiunea Francieĭ, şi prin agenţiĭ sĕĭ secreţĭ, Popov Sebastian şi Manuc, care ţine venitul ocnelor în Valahia, se făcură tainice tratative pe lângă Mustafa Paşa. Acesta, sub influenţa Rusieĭ, ajunse la finele luĭ Iulie 1808, mare vizir şi manifestă dorinţe de pace cu Rusia (2).

Ruşiĭ mergeaŭ şi maĭ departe. Eĭ îndemnaŭ pre noul vizir Mustafa să rĕstórne pre Sultan şi să se proclame el, căcĭ Rusia îl va recunósce, numaĭ dînsul să abandone Rusieĭ ţĕrile române (3).

De ambele părţĭ însă se pregătesc de rĕsboiŭ. Mustafa Paşa nu se pare — o dată ajuns vizir — decis a cedà Principatele. Acésta o spune *Hübsch* ministrul Danemarceĭ, în un act al sĕŭ, din 17 August 1808 (4).

Acelaşĭ lucru spune şi Latour-Maubourg către Champagny, în 25 August 1808 (5).

Cu tóte aceste rĕsboiul nu isbucnesce nicĭ de o parte nicĭ de alta. Conscrierea uneĭ armate în Francia, de 160.000 recruţĭ, la 4 Septembre, cum şi tratatul dintre Francia şi Prusia de la 6 Septembre, fură de natură a nu precipita evenimentele la Dunăre. Apoĭ cele supravenite la Constantinopole, la începutul luĭ August (stil noŭ) opresc pre Turcĭ de a începe rĕsboiul. Acolo Baraictar-Paşa, amic al detronatuluĭ Selim al III cercă a resturnà pre Mustafa IV şi a readuce pre Selim. Mustafa IV ucide pre unchiul sĕŭ

(1) Hum. pag. 517, supl. I, vol. II.
(2) Veḑĭ Hum. II, supl. I, Doc. DCLXXV, pag. 519.
(3) Hum. II, supl. I, pag. 521.
(4) Hurm. Supl. I, vol. II, Doc. DCLXXVI.
(5) Veḑĭ Hum. II, supl. I, Docum. DCLXXVIII.

www.dacoromanica.ro

Sclim în Seraiŭ, unde era relegat. Atuncĭ Baraictar-Pașa detronéză pre Mustafa și înalță pre fratele aceluia, pre Mahmud II, care și el ucide pre Mustafa IV și face vizir pre Baraictar-Pașa, la finea luĭ Iulie st. n. 1808.

Asemenea revoluțiunĭ, nu eraŭ însă propriĭ a întări pre Turcia. Napoleon maĭ mult ca orĭ și când simte, că nu póte a se folosi de serviciile Porțeĭ. Am vĕdut la cap. din urmă întrevederea luĭ Napoleon cu împĕratul Alexandru la Erfurt, în Septembre. Acésta dă mână liberă Francieĭ, spre a se ocupa de rĕsboiul Spanieĭ, iar Rusieĭ d'așĭ consacra cucerirea Finlandeĭ și de a continua să ocupe Principatele, gata a le disputa Turcieĭ cu armele a mână.

In urma întrevedereĭ de la Erfurt, Turcia se crede perdută. Scrie despre spiritul public din Turcia, Latour Mauburg către Champagny, în 29 Octombrie 1808 (st. noŭ), că: *Les turcs ont perdu par degrés la confiance qu'ils avaient en nous (în Francesĭ).... L'union de la France et de la Russie est regardée par les Turcs, comme le malheur le plus grand qu'ils aient à redouter..... Aujourd'hui que cette intimité fatale est établie.... le signe de leur ruine leur paraît certaine* (1).

In adevĕr, în urma întrevedereĭ luĭ Napoleon cu Alexandru al Rusieĭ la Erfurt, Champagny dă pe față către Latour Maubourg, decisiunea Franțeĭ de a nu împedica pre Rusia de a anexa Principatele. Sub-cuvînt că anarchia domnesce în Constantinopole, Impĕratul rusesc, declară, că este cu neputință să evacueze Principatele și le-ar expune la rĕsbunărĭ gróznice din partea Turcilor și apoĭ și poporul din aceste țĕrĭ cere însușĭ anexarea luĭ la Rusia. Latour Maubourg dice, că Franța n'a consimțit la acésta în conferințe și că probabil aceste cestiunĭ nu se vor decide decât la pacea generală. dar că e de așteptat, că Turcia nu va putea obține alte condițiunĭ de pace maĭ favorabile. «Facețĭ să înțelégă guvernul turcesc», dice ministrul relațiunilor externe al luĭ Napoleon către Latour Maubourg în acéstă-șĭ notă, ce analisăm, «că Imperiul otoman nu va perde în realitate nimic, nu va fi slăbit prin perderea Moldoveĭ și a Valahieĭ, de unde nu adună armate și de la care nu primesce decât un mic subsidiŭ anual. Și apoĭ Pórta n'a putut conta nicĭ odată pe fidelitatea lor și va dobândi o limită naturală maĭ ușor de păzit, căcĭ Turcia începe cu adevĕrat la Dunărea.....» Ministrul relațiunilor străine termină, îndemnând pre representantul Franțeĭ din Constantinopole Latour Maubourg, să caute tóte mijlócele propriĭ de a îndupleca pre Turcia să cedeze Principatele: «voila le but!» (2).

(1) Hurm, pag. 523, vol. II, supl. I.
(2) Hurm. II, supl. I, p. 523.

www.dacoromanica.ro

CAP. XXXIII.

Evenimentele din Principate. Congresul de la Iaşĭ. Negocierĭ diverse. Iarăşĭ rsboiŭ.

In Principate, nimenĭ nu se îndoia că rĕsboiul va începe în curînd şi spaima era maĭ grozavă în judeţele vecine cu Dunărea. Acéstă spaimă motivéză următorul manifest de la 20 Septembre 1808:

«Publicaţiunile ce s'aŭ făcut la opt judeţe, carĭ sunt cu marginea spre Dunăre, să nu aibă nicĭ o frică despre vecinĭ:

De la întâiul Divan.

Vouĕ pârcălabilor şi tuturor locuitorilor de pe la satele ot sud.... sănătate şi ţot binele vĕ poftim de la Milostivul Dumneḑeŭ, fiind-că Divanul a luat însciinţare, că uniĭ din ceĭ fără de minte, carĭ sunt iubitorĭ de turburărĭ şi răsvrătirĭ şi obicinuesc să vorbescă minciunĭ, aŭ presărat prin sate vorbe neadevĕrate despre partea vecinilor de peste Dunăre, de carĭ v'aŭ intrat în inimile vóstre grijă de spaimă şi frică şi nu vĕ căutaţĭ de lucrul pămîntuluĭ şi de strînsura bucatelor celor trebuincióse peste an, pentru hrana vóstră şi a dobitócelor vóstre; de aceea dar, iată nu lipsim într'adins a vĕ scrie şi a vĕ încredinţa, cu tótă adeverirea, că vorbele acelea ce aŭ presărat peste voĭ aceĭ fără de minte ómenĭ, sunt tóte bârfelĭ mincinóse şi neadevĕrate, la care nicĭ o credinţă să nu daţĭ, ci lepădând voĭ orĭ-ce grijă de spaimă şi de frică veţĭ fi avênd în inimile vóstre, să staţĭ pe loc fără nicĭ o grijă, să vĕ căutaţĭ de arătura şi de semĕnătura cea de acum de cu tómnă, să vĕ faceţĭ strînsura cea trebuinciósă peste an a vóstră şi a dobitócelor vóstre, că iată părintesce vĕ încredinţăm, asupra sufletelor nóstre, că nu veţĭ petrece nicĭ un rĕŭ despre partea vecină de peste Dunăre, ci veţĭ avea tótă liniştea şi odihna vóstră, şi fiţĭ sănătoşĭ.»—1808, Septembre 20 (1).

Cu tóte pregătirile dintr'o parte şi din alta, ceĭ 60.000 oştenĭ aĭ Rusieĭ nu începură rĕsboiul, după întrevederea pe la Erfurt, căcĭ stagiunea era prea înaintată, ci luară cantonamentele de iarnă. Pentru ca să împedice pre Turcĭ a se mişca eĭ în timpul iernii, Prozorovski fu autorisat de împĕratul Alexandru, să încépă negociaţiunĭ de pace directe, şi să se adune congresul pentru pace la Iaşĭ. Aceste tratative sunt din Noembre 1808. Acéstă reîncepere de negociaţiunĭ directe, este vestită luĭ Latour Maubourg de către Champagny, în 2 Noembre 1808, dovadă că se face lucrul cu scirea şi învoirea luĭ Napoleon (2).

(1) Cod. LV, fila 141.

(2) Supl. I, vol. II, pag. 529 şi 530.

www.dacoromanica.ro

Asemenea stare de lucrurĭ începe a îngriji pre Grecĭ de la olaltă, căcĭ dècă Principatele vor rĕmâne Ruşilor s'a sfîrşit cu câştigul lor ca Domnĭ!.. Atuncĭ Moruzescĭĭ carĭ ţineaŭ cu Rusia, încep a coqueta pe lângă Francia, ca şi Suţescĭĭ. Prin un agent al lor *le Sieur Ghyca*, Moruzescĭĭ lucrèză, cèrcă a lucra în favòrea lor (1).

In decursul iernei 1808/9 Prozorovski, care desfiinţase òstea luĭ Ipsilanti, ordonă să se reînfiinţeze câte-va miĭ de panduri românĭ. Acum acéstă òste nu maĭ avea să lucreze în favòrea ţĕriĭ, ci după ordinele rusescĭ, decĭ nu maĭ era periculòsă reînfiinţarea acesteĭ oştirĭ!

Intre acestea, atât se agravèză situaţiunea Turcilor, în cât pînă şi optimistul Mériage, scrie luĭ Champagny în 14 Octombre 1808, din Craiova, că Turcia nu pòte spera victoriĭ şi că la Iaşĭ se va deschide congresul de pace cu Rusia între Prozorowski şi Reis Efendi în persònă.

Congresul noŭ urmèză aşa dar a se adună la Iaşĭ. Turciĭ, cu tòtă rèua lor situaţiune sunt irevocabil decişĭ a nu ceda Principatele şi a nu consimţi la independenţa Serbieĭ. De altă parte nicĭ Muscaliĭ nu se par hotărîţĭ a renunţa la pretenţia lor, în vreme ce Galib-Efendi, Reis-Efendi plècă la Bucurescĭ cu însărcinarea de a trata de pace cu plenipotenţiariĭ ruşĭ, anume generalul Miloradovicĭ, comandantul din Bucurescĭ, generalul Harting, senatorul Kuşnicow preşedintele Divanurilor românescĭ şi Besak. Pe lângă plenipotenţiariĭ turcĭ se maĭ afla şi dragomanul Dumitrache Moruz şi o suită de 300 persònc. Moruz e considerat de Latour-Maubourg ca cel maĭ mare neamic al Franţeĭ (2).

Numirea luĭ Demetru Moruzi (3) ca dragoman la congresul de pace de la Iaşĭ, descurajază pre Suţu Alexandru. El adresèză luĭ Champagny, în 30 Noembre 1808, o scrisòre în care îşĭ manifestă asemenea descuragiare.

Moruzi nu era numaĭ de Rusia bine vĕḑut, ci şi de Anglia. Mériage scrie, în 30 Noembre 1808, ministruluĭ de externe frances, despre numirea luĭ Moruzi ca dragoman, cele următòre: «Une nomination qui vient d'avoir lieu indique dans quel sens la politique du Divan veut marcher. Cette nomination est celle du Prince D. Moruzi comme Drogman de la Porte. Démétrius était un des conseillers du ministère ottoman, au commencement de la guerre avec la Russie.., Les Moruzi passent pour être entièrement du parti anglais.» Cum sciaŭ de bine fanarioţiĭ înşela tòte puterile asupra sentimentelor lor!

Anglia se agită, ea promite Turcilor, ca să ĭ rumpă definitiv de Napo-

(1) Supl. I, vol. II, pag. 527—528.
(2) Veḑi Hurm. supl. I, vol. II, pag. 535.
(3) Veḑi pag. 532, Doc. DCXCV.

www.dacoromanica.ro

leon, să facă pre Ruşĭ a le restitui Valahia şi Moldova, orĭ de unde nu, că Anglia va trămite o flotă şi va relua Crimea de la Muscalĭ (1).

Pe când se pregăteaŭ plenipotenţiariĭ turcĭ a veni la Iaşĭ la congres, Ruşiĭ isbutiră a maĭ da de furcă Divanuluĭ turcesc, împingênd şi încurajând rebeliunea a câtor-va paşale, între carĭ cel de la Rusciuc şi Pehlivan aga de la Ismail.

Pórta se vĕḑu silită, la finea luĭ Ianuarie 1809, să recunóscă, prin firman în paşalîcul sĕŭ pre rebelul din Rusciuc Hussein-Efendi, carele schimbà presenturĭ cu Prozorovski, prin Kirico consul rusesc din Bucuresci, ḑice Mériage, în scrisórea luĭ din Craiova, către Champagny, din 28 Ian. 1809.

Plenipotenţiariĭ turcĭ veniaŭ la congres fórte negrăbiţĭ. De ce? Se spera la Constantinopole în o schimbare a politiceĭ luĭ Napoleon, după ce va fi terminat rĕsboiul din Spania, în urma marşuluĭ victorios al armateĭ francese asupra Madriduluĭ, şi a intrăreĭ luĭ în 4 Decembre acolo, apoĭ a diverselor victoriĭ în urma cărora Impĕratul Napoleon plecase din Madrid în 22 Octombre, 1808.

Latour Maubourg scrie luĭ Champagny, în 29 Ianuarie 1808, în acest sens şi adaoge, că Moruzesciĭ intrigă încă energic contra Francieĭ şi că de aceea plenipotenţiariĭ turcĭ nu se prea grăbesc să mérgă la Congres (2).

*

La începutul anuluĭ 1809, Valachia dădea câte 4.000 galbenĭ, pe lună, luĭ Miloradovicĭ, din venitul ţĕreĭ, *pentru urmărirea intereselor creştine contra Turcieĭ. Pentru a se putea aduna aceştĭ banĭ*, se puse o dare mare de 30 leĭ pe casă, ḑice Mériage.

Prozorovski activéză acum campania contra Mitropolituluĭ, ordonându-ĭ să înceteze de a avea vre-o corespondenţă cu patriarhul grecesc din Constantinopol (3).

Numaĭ în 2 Februarie 1809 (st. n.) trecură prin Vidin spre Valachia plenipotenţiariĭ turcĭ cu o suită care făcea în total 250 persóne şi 80 caĭ de călărie. Plenipotenţiariĭ turcĭ Reis-Efendi (cu o suită de 80 ómenĭ), Beilicci-Efendi, personagiŭ ministerial, cu 35 ómenĭ, Mollah-Effendi, ḑis Pré învĕţatul membru de la Ulema, cu 50 ómenĭ, apoĭ Dragomanul D. Moruzi cu 45 ómenĭ şi un calăŭ urmat şi el de 20 valeţĭ, total 250 ómenĭ, vestesc generaluluĭ rus, comandând în Valahia, că sosesc şi cer, să li se trămite 12 butce, 9 ordinare şi 39 care.

Generalul muscal ne avênd deslegare, a expediat de 10 ḑile treĭ curierĭ

(1) Supl. I, vol. II, pag. 535.
(2) Hurm. II, supl. I, pag. 536—537.
(3) Mériage către Champagny, din Vidin 13 Ianuarie 1809.

www.dacoromanica.ro

la Iaşĭ să iea deslegare şi a ḑis plenipotenţiarilor turcĭ, să nu trécă Dunărea până ce nu se vor fi întors curieriĭ de la Iaşĭ, cu ordinele luĭ Prozorovski (1).

In 3 Februarie 1809, Latour Maubourg arată luĭ Champagny, care este hotărîrea Porţeĭ, acea de a nu ceda Principatele şi cum Franţa şi ambasadorele eĭ şi-aŭ perdut trecerea la Pórtă, pentru că aŭ sfătuit'o să cedeze şi cum, din contră, aŭ câştigat influenţă mare Moruzi şi Engleziĭ promiţênd a negocia la Iaşĭ în sensul vederilor eĭ.

Cu tóte acestea ambasadoriĭ turcĭ vĕḑênd întârḑierea curierilor din Iaşĭ, merseră la Craiova unde fură primiţĭ de generalul muscal şi de Divanul local. In gasdă la Samurcaş, fostul Caimacam al luĭ Ipsilanti, fu dat dragomanul Moruzi. Sunt interesante raporturile luĭ Mériage din Craiova, către ministrul Champagny, din luna luĭ Februarie 1809, aducênd conversaţiunile luĭ cu Moruzi, atât despre familia Moruzi, cât şi despre vederile Divanuluĭ în privinţa Franciei.

Din una din aceste corespondenţe, ce se pot consulta în Hurmuzache, se vede că generalul rus din Craiova nu permise boierilor munteni să dea vizită plenipotenţiarilor turcĭ.

La Craiova sosiţĭ aceştia, Reis-Efendi ameninţă, că décă până la 14 Februarie stil noŭ, nu va sosi rĕspunsul de la Prozorovski, ambasada se va reîntórce spre Vidin. In 13 Februarie, sosi din Iaşĭ Principele Mencicoff adjutant al mareşaluluĭ. Era însoţit de un grec dragoman. Acest oficer avé ordine să invite pre ambasadorĭ a adăsta, orĭ unde-ĭ va întîlni, sosirea oficerilor superiorĭ ruşĭ destinaţĭ a ĭ acompania.

Aceştia sosiră la 15 Februarie şi fură următoriĭ: Colonel Hitrovo adjutant al împĕratuluĭ Rusieĭ, ginere luĭ Cutuzof şi impiegat pe lângă acest general la Iaşĭ; Colonelul Cuşnicov fratele preşedinteluĭ Divanurilor ţĕrilor române; Locot. colonel Uciacov şi vre-o 5—6 oficerĭ de stat major. Hitrov primi 3.000 # pentru spesele călĕtorieĭ ambasadeĭ din 20.000 # destinaţĭ de împĕratul rusesc pentru acéstă misiune. Hitrov avé ordin să lungéscă mult drumul, în cât să nu ajungă la Iaşĭ, decât peste vre-o douĕ sĕptămânĭ. De ce? pentru că Rusia ţinea să câştige aceste ḑile pentru ultimele preparative de rĕsboiŭ în primă-vĕră, hotărîtă fiind a nu ceda nimic la congresul de la Iaşĭ, aşa că rĕsboiul era inevitabil.

Ambasada turcésscă călĕtori de la Craiova prin Bucurescĭ spre Iaşĭ (2).

---

(1) Hurm. supl I, vol. II, p. 537.

(2) Pentru trebuinţa plenipotenţiarilor li s'a dat din Bucurescĭ carete şi butcĭ, luate unele de pe la Mônăstirĭ, altele de la boerĭ şi neguţătoriĭ încă

www.dacoromanica.ro

La Erfurt Napoleon stipulase, cum am vĕḑut, cu Alexandru al Rusieĭ, că acesta să nu atace integritatea Turcieĭ, începênd de la Dunărea; decĭ îĭ cedase principatele. D'aceea Rusia grămădi în ele tótă oştirea de peste Nistru, pe când Turcia avea la Dunăre numaĭ Paşale rebelĭ şi abia vr'o 40.000 de oştire împrăştiată ca garnizóne în cetăţile de pe Dunăre. Ruşiĭ

---

fură obligaţĭ, să dea, prin cotisaţiune, 2 carete, pe care eĭ le închiriară de la caretaşul din Bucurescĭ, Timpel. Una din aceste carete se strică. Urmă proces cu starostea de neguţătorĭ, care proces se termină în Aprilie 1810 tocmaĭ, precum se vede în actul următor:

De la întâiul Divan către neguţătoriĭ din politia Bucurescĭ

La trecerea *murahazilor* pe aicĭ aŭ făcut trebuinţă, după porunca maĭ marilor comandirĭ aĭ armieĭ, ca să li se dea din Valachia carete şi butce pentru trecerea lor în Moldova. După care poruncă pe lângă alte carete şi butcĭ, ce s'aŭ luat, unele de după la Mônăstirĭ şi altele după la boerĭ şi s'aŭ dat pentru trecerea lor, s'aŭ poruncit şi starosteĭ de neguţătorĭ, ca să facă cu grabă de la tagma neguţătoréscă, din Bucurescĭ, douĕ carete şi să le dea, pe care carete le-aŭ făcut şi le-aŭ dat, unde aŭ fost poruncit. Din acele carete s'aŭ întîmplat de s'aŭ rĕpus una în Moldova. Acum Ioan Timpel, caretaşul, carele aŭ dat cu chirie acele carete, apucă pre starostea singur să plătéscă pe cea rĕpusă; şi fiind-că starostea, precum înşi-vĕ sciţĭ, nu este vinovat, căcĭ careta nu s'a luat, nicĭ s'a rĕpus în trebuinţa luĭ, şi fiind-că nicĭ visteria nu e în stare a plăti şi aceştĭ banĭ, fiind însărcinată cu atâtea cheltuelĭ, încă şi cu datoriĭ, asemenea boerimea fiind după locuitoriĭ ţĕranĭ, starea de ómenĭ cea care a pătimit maĭ mult acum în vremea rĕsboiuluĭ, pentru că aŭ jertfit pentru obştescul bine, a întîmpinat trebuinţele ostăşescĭ chiar din privileghiurile sale pre posluşnicĭ şi pre scutelnicĭ, cuartirul aŭ avut prin case nelipsit, fînurile şi alte lucrurĭ după la moşie li s'aŭ luat în trebuinţa ostăşéscă, slujbe aŭ făcut şi fac nelipsit ostaşilor la multe trebuinţe, iarăşĭ nu se póte încărca şi cu acéstă rĕspundere şi maĭ ales când atuncĭ la trebuinţa ce aŭ fost, aŭ dat uniĭ din boerĭ carete şi butcĭ de ale lor, din care cele maĭ multe aŭ venit înapoĭ stricate şi prăpădite; iar partea neguţătoréscă este dintre toţĭ locuitoriĭ, care a pătimit maĭ puţin şi căreia i-a mers maĭ bine, pentru că 'şĭ-aŭ făcut tot una negoţul sĕŭ şi nu aŭ avut atâtea dărĭ, nicĭ aŭ jertfit atâtea lucrurĭ ca cele-l-alte stărĭ ale locuitorilor acestuĭ principat, şi deosebit aŭ fost şi obiceiŭ tot-de-auna, ca aicĭ la venirea de aşa musafirĭ marĭ, de se lua de la neguţătorĭ cele trebuincióse şi se da mosafirilor; De aceea vĕ scrie Divanul, ca să faceţĭ cu toţiĭ o cislă şi să împliniţĭ baniĭ ce-ĭ cere caretaşul şi să scăpaţĭ pre staroste.

Acéstă rĕspundere se cere cu mare zor de către d-luĭ comandantul. 1810, Aprilie, 13.

(ss) Gregorie Ghica, Istrate Kreţulescu, Const. Bălăceanu şi Vel Vist. *(Cod. LXV, fila 26 verso.*

www.dacoromanica.ro

câştigară de la Napoleon condiţiunile favorabile de la Erfurt, hotărîndu-se a se despărţi de Anglia. De aci urmă o nouă politică în Orient, între Ruşĭ şi Englezĭ. Austria, Englezii promiteaŭ Turcieĭ să le conserve Principatele şi câştigară pre şeliĭ Ienicerilor, carĭ impuseră Porţeĭ pacea şi alianţa cu Englezii, de şi acésta supĕrà pre Francia. Turciĭ pretindeaŭ că există un tratat secret între Rusia şi Anglia şi că numaĭ de ochiĭ Francieĭ se arĕtaŭ înduşmănite (1).

Noua fasă în care intraseră relaţiunile Rusieĭ cu Anglia, se manifestă clar în conferinţele dintre Turcĭ şi Ruşĭ la Iaşĭ. Aci, în Martie 1809, Rusia pune condiţiunea, ca Pórta să isgonéscă din Constantinopole pre ambasadoriĭ englezĭ (2). Ast-fel Rusia se făcea agreată de Napoleon, şi-şĭ asigura impunitate pentru anexarea Principatelor.

*

Evenimentele începutuluĭ anuluĭ 1809 nu sunt de natură a împedica pre Rusia a-şĭ urmări scopurile sale în Orient. Francia este în rĕsboiŭ cu Anglia. La 19 Ianuarie, stil noŭ, Soult bate pre Englezĭ la Corogna. Apoĭ urméză victoria luĭ Victor de Gouvion St. Syr la Tarragona, care are de consecinţă reintrarea luĭ Iosif Bonaparte la Madrid, la 22 Ianuarie 1809. Intre acestea, Austria şi Prusia, făcuseră înarmărĭ considerabile. Se introduseră Landwhera, Landsturmul în decursul anuluĭ 1808 şi se negociase a 5-a coaliţiune contra luĭ Napoleon. Rusia, în dosul tuturor acestor fapte şi nevoind a perde ocasiunea ce-ĭ oferia revoluţiunile din Constantinopol, dór că numaĭ primă-véra anuluĭ 1809 o aşteptase, ca să reîncépă rĕsboiul contra Turcilor.

Venirea şi primirea de Prozorovski, la Iaşĭ, a plenipotenţiarilor turcĭ la congres, fu, cum vĕḑurăm, numaĭ un mijloc de temporizare. Nereuşita acestuĭ congres ne dispenséză de a maĭ detalia lucrările luĭ inutile păceĭ.

Pe când Ruşiĭ negociaŭ cu Turciĭ, Anglia reuşise a convinge pre Austria să reîncépă lupta contra luĭ Napoleon. Rusia, am vĕḑut maĭ sus, se angajase la Erfurt, să fie în partea Francieĭ în un rĕsboiŭ cu Austria. Repeḑiciunea cu care Napoleon concentră oştirile sale, îĭ dete victoriile de la Abensberg. Luarea Landshutuluĭ, victoria de la Eckmül, coprinderea Ratisboneĭ uimiră lumea.

Rusia află cel maĭ propice moment de a merge înainte în Orient, căcĭ Austria este în rĕsboiŭ cu Francia şi Napoleon nu desaprobă rĕsboiul Rusieĭ contra Turcieĭ, care a refusat d'a isgoni ambasadorul englez. Ca să

(1) Veḑĭ Doc. DCCIX, supl. I, vol. II, Hurm. pag. 544.

(2) Veḑĭ scrisórea luĭ Mériage din 30 Aprilie 1809 de la Burghausen (către Champagny). Hurm. pag. 546, supl. I, vol. II.

www.dacoromanica.ro

complacă luĭ Napoleon, Rusia curmă relaţiunile cu Austria şi închide fruntariile ţĕrilor române despre Austria, cum deja vĕḑurăm în urmă.

De la Martie la Iunie, cabinetul frances pare a se desinteresa de mersul trebilor în Turcia, ocupat fiind împĕratul Napoleon în Mai, cu asediul Vieneĭ. Victoria de la Essling redă la finea luĭ Maiŭ 1809, Francieĭ, órecare răgaz şi atuncĭ reîncepe a se interesà de situaţiunea Turcieĭ. Napoleon nu voia, în fundul cugetuluĭ luĭ, ca Turcia să caḑă sub Muscalĭ; el nu admitea în tot casul întinderea Rusieĭ peste Dunăre, sub pretext că la Erfurt s'a stipulat integritatea turcă. In acest sens (scrie de Champagny) din Viena în 8 Iunie 1809, luĭ Latour Maubourg (1).

Douĕ lunĭ întregĭ, ţinură tratativele de pace de la Iaşĭ. Acum sosi şi primă-vĕra. Mareşalul Prozorovski era gata de rĕsboiŭ şi decĭ îşĭ rosti al sĕŭ *non possumus*, după care în primele ḑile din Martie 1809, Prozorovski veni la Bucurescĭ, de unde expedui pre Miloradovicĭ să asedieze Giurgiul.

In 1809, Martie 13, scrie Cronica grĕcă (2), Rusia declară rĕsboiŭ Turcieĭ. A doua ḑi Prozorovski numi pre Engelhard vice-preşedinte al Divanuluĭ muntenesc.

Pe când Napoleon urmăria succesele sale în contra Austrieĭ, în Principate reîncepe rĕsboiul Muscalilor contra Turcieĭ. Congresul de la Iaşĭ, ca şi încercările anterióre de la Rusciuc, nu servirĕ, repetim, decât a da timp oştirilor rusescĭ să iea posiţiunĭ strategice.

Miloradovicĭ trimes fiind de către Prozorovski să iea Giurgiul, generalul *enchef* merge şi el contra Brăileĭ. Langeron dă detaliile acesteĭ noue campaniĭ (3).

In locul luĭ Miloradovicĭ, în Bucurescĭ, am spus, numit fu vice-preşedinte Divanuluĭ, Enghelhard.

*

La 29 Martie 1809, generalul Leitenant Miloradovicĭ dă sémă din satul Copăceni, despre asaltul dat Giurgiuluĭ în 24 Martie (4).

Langeron dă vina nereuşireĭ la Giurgiu a luĭ Miloradovicĭ pe Prozorovski, căcĭ acesta trebuia să-ĭ cunóscă *sa légéreté, son inconséquence, son étourderie, sa sotte et ridicule jactance et les funestes liens que l'attachaient à des traitres* (5).

Alude la C. Filipescu. Spune Langeron lămurit, că Filipescu afla tot de la Miloradovicĭ, căcĭ îĭ ămbla prin hârtiĭ (şedea la Filipescu) şi împreună cu Ledoulx consul de Francia, vestea tóte Turcilor.

(1) Veḑĭ Hurm. II, supl. I, pag. 547.
(2) De la călcâiul istorieĭ Mitrop. din Iaşĭ. pag 529.
(3) Veḑĭ Langerov.
(4) Veḑĭ fila 86, cod. 322 la Academia Română.
(5) Hurm. pag. 158.

www.dacoromanica.ro

In Martie, 1809, Prozorovski comunică Divanurilor ţĕreĭ, declararea de rĕsboiŭ contra Turcilor şi instrucţiunile către ţéră, cum are a se purtá fie-cine în timpul rĕsboiuluĭ.

In 24 Martie, 1809, din Iaşĭ scrie Divanuluĭ Preşedintele Cuşnicov, că rĕsboiul a fost deschis din *pricina* Turcilor (?) «nevrênd să împlinéscă drépta cerere a tot milostivuluĭ împĕrat» şi dispune să se publice ordinul ce s'aŭ dat, după cererea de la cel întâiŭ comandir D. Gheneral Feldmareşal, cavaler Cneaz Prozorovski, dat din *Tecuriŭ* la 21 Martie, 1809 cu No.....

Acéstă proclamaţiune e următórea:

Porunca ce s'a dat la tótă armia de la acel d'întâiŭ comandir domn general feldmareşal i cavaler cnéz Prozorovski.

In tótă vremea când eŭ voiŭ lipsi din Focşanĭ saŭ de la alt loc, de unde se află corposul cel mare al Armieĭ, unde se va afla şi cuartira cea mare a mea, toţĭ comandiriĭ, atât ceĭ ce sunt cuartirmeisterĭ, cum şi toţĭ generaliĭ, ce comănduesc artileria, ingineriĭ împreună şi toţĭ ceĭ ce sunt sub comande, să cunóscă de comandir pre Excelenţa Sa general de infanterie Golisnikof Kutuzof.

După înalta poruncă împĕrătéscă, am trimis eŭ la Ţarigrad pre Higel, adjutantul a eĭ împĕrăteşteĭ mărirĭ, căpitanul vardieĭ, anume Paskievicĭ cu hotărîtă însciinţare împĕrătéscă către pórta Otomanicéscă, întru care se arată, că de nu va scóte din Ţarigrad pre ministrul Engliterei, ce l'aŭ fost primit, ca pre ministru al uneĭ curţĭ duşmane a împĕrăţieĭ Rusieĭ, am poruncă, până într'acea vreme, ce voiŭ lua rĕspuns hotărît, să nu intru în vorbă de pace şi de voiŭ primi vr'un rĕspuns împotrivă, rĕspuns să fac urmare de rĕsboiŭ. La 20 a acesteĭ lunĭ Martie, am primit raport de la Higel, adjutantul Paskievicĭ, întru care îmĭ arată, că nota mea a arĕtat'o la Pórtă şi Pórta Otomanicéscă în loc să împlinéscă drépta cerere a Prea Inălţatuluĭ împĕrat, aŭ deschis rĕsboiŭ curţiĭ Rusieĭ şi îndată aŭ şi pornit firmanurĭ în tóte părţile, ca să strîngă oştirĭ turcescĭ. Decĭ armistiţia, ce pân'acum a fost, s'a curmat; însciinţând dar pentru acésta tótă armia, ce sub ocârmuirea mea să află şi-mĭ este încredinţată, îĭ poruncesc, ca pre toţĭ supuşiĭ Porţiĭ Otomanicescĭ să-ĭ cunóscă de neprietenĭ şi oştile turcescĭ orĭ unde şi în ce loc se vor arĕta să le bată şi să le spargă, şi într'un cuvînt să se pórte cu dînsele ca cu nisce oştirĭ neprietine şi vrăjmaşe, iar pre chreştiniĭ ce nu se vor înarma împotriva nóstră, cum şi Turciĭ, ce nu vor fi înarmaţĭ şi se vor afla în locurile, unde armia nóstră se află, nicĭ un rĕŭ să nu li se pricinuiască; străjile ce se află înaintea Armieĭ, straşnic li se poruncesce, ca întocmaĭ dupre cum s'a dis maĭ sus să urmeze, ca tótă *comiunicaţia* din astă parte şi cu partea turcéscă, şi orĭ-ce alişverişĭ aŭ avut cu locuitoriĭ ţĕrilor acestora, să se curmeze. Pentru care s'a făcut însciinţare din partea mea şi trămişilor aĭ Franţeĭ şi aĭ Austrieĭ, nehotărîta nóstră orânduială cu Pórta otomanicéscă, căcĭ în tótă vremea ce s'a prelungit armistiţia n'a fost alta decât numaĭ o greutate nesuferită la tóte arĕtă-

www.dacoromanica.ro

rile şi cererile nóstre, tóte chipurile cele cu milostivire, ce aŭ îmbrăţişat prea milostivul nostru monarch, ca să pótă aduce lucrul la o pace şi odihna tuturor de obşte, aŭ fost în zadar, pentru-că rĕspunsurile Porţiĭ otomanicescĭ aŭ fost pline de vicleşug şi amăgire, ce s'aŭ descoperit acum curat nedrépta eĭ orînduială.

Cu tóte acestea n'aŭ putut cu chipurĭ înşelătóre şi păgubitóre să-şĭ împlinéscă relele socotinţe ale eĭ, ce aŭ avut şi are împotriva chreştinilor şi a pravoslavniceĭ nóstre credinţe, cu pravilele credinţeĭ Mahometacescĭ, cu puterea cărora ne numesc pre noĭ ghiaurĭ şi necredincioşĭ, şi abia ne cunosc de ómenĭ. Prea puternicul nostru împĕrat, după ce aŭ sfîrşit tóte chipurile cele iubitóre de pace, ce îmbrăţişase, se vĕḑù silit a ridica armele în potriva Porţeĭ, prin care să-o facă să cunóscă dreptatea şi adevĕrul, încheiând pacea cu slava şi vrednicia imperieĭ nóstre. Drept aceea, chiămând pre Domnul Dumneḑeŭ într'ajutor, adunându-ne cu toţiĭ, no pornim asupra duşmanuluĭ pravoslavieĭ şi a credinţeĭ nóstre, în potriva neprietinuluĭ milostivuluĭ Monarch şi a scumpeĭ nóstre patriĭ şi răzemând tótă nădejdea nóstră la bogata mila luĭ Dumneḑeŭ, adunându ne cu toţiĭ, după tótă dreptatea ne pornim împotriva nedrepteĭ deschiderĭ a rĕsboiuluĭ Mahometanilor şi ne putem încredinţa cu tărie asupra credinţeĭ nóstre şi să aşteptăm de la cel Inalt şi prea milostiv Dumneḑeŭ, carele va blagoslovi armele împĕratuluĭ nostru, ca să pótă apĕra pre nevinovaţiĭ creştinĭ, ce sufere gemênd şi suspinând sub jugul varvareĭ stăpânirĭ a Mahometanilor. Veniţĭ să călcăm pe urmele strămoşilor şi a celor ce maĭ înainte aŭ făcut biruinţă împotriva oştilor Otomanicescĭ, ce sunt făr de orênduială! să câştigăm cinstea oştirilor Rusieĭ de la tótă lumea! să întărim pentru o vreme vecĭnică slava numeluĭ rusesc şi cu aceste chipurĭ să împlinim voia milostivuluĭ nostru monarch, apĕrând folosul patrieĭ nóstre, ce ne-aŭ ales pre noĭ pentru ca să le împlinim tóte. Dar pentru ca să se împlinéscă şi să se pue în bună orînduială aceste mângâitóre chipurĭ, trebuinţă este să se păzéscă de toţĭ o straşnică supunere şi bună orînduială, ce trebuesce negreşit să se păzéscă, întâiŭ de ceĭ maĭ marĭ. Pentru aceea, pentru ca să nu maĭ rĕmâe cuvînt de împotrivire, li se arată tuturor, ca să urmeze pravilelor celor ce de mine s'aŭ dat maĭ d'inainte şi acum de isnóvă întăresc cu poruncă, ca să se facă sciută tuturor de obşte oştenĭ, ce se află în armie.— Tecuciŭ, Martie 21, 1809.

Intâiul divan şi comitet al principatuluĭ Valachieĭ, la 10 Aprilie, 1809, comunică proclamaţia la ispravnicĭ, cu un pitac, prin care straşnic «se poruncesce d-vóstră, să publicuiţĭ acésta la toţĭ locuitoriĭ de obşte aceluĭ judeţ, marĭ şi micĭ, spre a fi următorĭ întocmaĭ şi de urmarea şi săvîrşirea poruncеĭ să aibă Divanul rĕspunsul d-vóstră.» (*Cod. LVI, fila 54.*)

Dificultăţile rĕsboiuluĭ reîncep. Judeţele maĭ apropiate de Dunăre îşĭ vĕd compromisă recolta. Intâiul Divan mijlocesce, în 5 Iulie 1809, că de óre-ce avant-posturile rusescĭ sunt depărtate de Dunăre la 30 verste, co-

www.dacoromanica.ro

mandantul armateĭ rusescĭ să iea măsurĭ de protegere a agricultorilor între linia avantposturilor şi Dunăre (1)

La mijlocul luĭ Aprilie 1809, Muscaliĭ numĕraŭ 120.000 ómenĭ, gata de a începe rĕsboiul la Dunăre, dócă Pórta nu primesce condiţiunile impuse la Iaşĭ. Mériage, la 30 Aprilie st. n. 1809, nu afla decât cel mult 40.000 de Turcĭ în cetăţile de la Dunăre (2).

In asemenea situaţiune fiind Turciĭ, cu tóte ameninţările Ruşilor şi de-

(1) *Intâiul Divan către Engelhard.*

Cu cinste s'aŭ primit predlojenia Exc. Tale scrisă de la 3 ale luniĭ acesteia Iulie, cu No. 913, cuprindtăóre, ca să poruncóscă Divanul tuturor Ispravnicilor să dea să se înţelégă locuitorilor, cum-că din partea duşmanilor nu pot avé nicĭ o temere, căcĭ Măria Sa, Prea Inălţatul Feldmarşal aŭ făcut aşa orînduială, ca neprietenul nicĭ într'un chip să nu pótă face năpădenie şi că orĭ-ce mişcare a oştirilor se gătesce numaĭ spre perderea neprietenilor; pentru care şi nu lipsim cu cinste a rĕspunde Exc. Tale, că Divanul îndată aŭ făcut poruncĭ la Ispravnicĭ după la tóte judeţele a da în scire la toţĭ locuitoriĭ de obşte pentru acéstă bună vestire. Insă sciut este Exc. Tale, că de la linia, unde se află aşedate avant-posturile ale împĕrătescilor oştirĭ şi până la marginea Dunăriĭ este diastimă de 30 versturĭ şi maĭ bine, pe care aceea nestrăjuită depărtare de loc, se află cele maĭ bune şi maĭ temeinice semĕnăturĭ ale locuitorilor şi fîneţe, al cărora seceriş şi cósă iată c'aŭ sosit, de la care se nădăjduesce cea maĭ multă hrană a ticăloşilor locuitorĭ şi întîmpinarea cea maĭ cu îmbelşugare a zachereleĭ, ceĭ trebuincióse pentru împĕrătescile oştirĭ. Şi fiind, precum s'aŭ dis, acele semĕnăturĭ şi fêneţe afară din avant-posturĭ, încredinţăm pe Exc. Ta că nicĭ unul din locuitorĭ nu va putea îndrăsni ca să mérgă să şi le strîngă fără de a fi ocrotiţĭ şi feriţĭ cu paza ostăşéscă, iar maĭ vîrtos la acele locurĭ în dreptul căror este şi urdină drumul neprietenilor şi când nu vor avea ajutor de ostăşéscă străjuire, tóte acele semĕnăturĭ şi fîneţe, urméză învederat orĭ a se prăpădi pe câmp, séŭ a se hrăpi de către neprietenĭ şi atuncĭ ticăloşiĭ locuitorĭ, pe de o parte vor privi cu mare durere de inimă şi suspinurĭ, hrăpindu-se rodurile ostenelelor şi sudorilor lor, şi pe de altă parte îşĭ vor tângui nemărginita ticăloşie, întru care aŭ a ajunge negreşit, rĕmâind lipsiţĭ şi de chiar hrana vieţiĭ lor, care aceste de se va întîmpla, nu rĕmâne îndoială, că şi împĕrătescile oştirĭ vor cerca o simţitóre lipsă a trebuincióseĭ hraneĭ lor. De aceea dar Divanul, după a sa neapĕrată datorie, nu lipsesce a face acésta cunoscut Exc. Tale, rugându-ne a se chibzui fără de zăbavă mijlocul, cu carele se va putea ocroti şi a se strînge fără de sfială şi temere de primejdie, acele semĕnăturĭ şi fîneţe de către locuitoriĭ ţĕranĭ, carĭ ca uniĭ ce apururea s'aŭ aflat şi se află împlinind tóte cele trebuincióse ale prea puternicelor împĕrătescĭ oştirĭ, de la ele iarăşĭ aştéptă şi nădăjduesc şi eĭ ajutor, ocrotire şi mântuire.—5 Iulie 1809. *(Cod. LXI, fila 18.)*

(2) Hurm. pag. 546.

www.dacoromanica.ro

clararea de rĕsboiŭ, plenipotenţiariĭ Turcilor la congresul din Iaşĭ declară că eĭ nu consideră negociaţiunile întrerupte.

De altmintrelea Turciĭ tot nu cedaŭ Principatele (1).

CAP. XXXIV.

Rĕsboiul. Panică la Bucurescĭ. Bătaia la Slobodia. Asediul Giurgiuluĭ şi al Brăileĭ. Trecerea în Dobrogea. Panică la Buzĕŭ. Prozorovski móre. Campania sub Bagration. Succese la Ismail. Perdere la Silistra. Miloradovicĭ en-chef. Luarea Brăileĭ. Politica externă.

Orĭ-cât de sdruncinată Pórta de revoluţiunile şi anarhia din Constantinopole, orĭ-cât de slabe oştirĭ putuse concentra la Dunăre, Sultanul, după ce în Februarie 1809 primi în audienţă pre representantul Angliei, maĭ capĕtă curagiŭ. Ba într'atâta pregătirile de rĕsboiŭ ale Turcieĭ fură energice, că în Bucurescĭ se lăţi spaimă neaşteptată, aşa că încă înainte de declararea de rĕsboiŭ din partea Turcieĭ, (declarare din 13 Martie 1809), încă la primele ḑile din Maiŭ, se gândiaŭ Bucurescenii să fugă, să abandone oraşul.

Acésta decisiune motivă următorul pitac al primuluĭ Divan către Aga şi către Spătar:

«Cinstit dumné-ta frate epistatule al Agieĭ, Excelenţa Sa general maior i cavaler Enghelhard, vice-president al Divanuluĭ, a trimes predlojenie la Divan, cum că locuitoriĭ de aicĭ din oraşul Bucurescĭ, după multele próste vorbe ce se vorbesc în tîrg, a auḑit Excelenţa Sa cum că vor să se ducă pe la alte locurĭ, să lase tîrgul, pentru care urmare mult se minunéză şi arată Divanuluĭ, ca să facă pre toţĭ trăitoriĭ oraşuluĭ acestuia a înţelege de a nu maĭ grăi vorbe deşearte, cum că ar fi primejdie tîrguluĭ, ci să trăiască în pace, în vreme ce sunt ocrotiţĭ de îndestulă putere ostăşéscă, iar cine este vinovat la acéstă fără de pricepere pricină, să se siléscă a l descoperi, ca să se pedepséscă cu straşnică pedépsă, căcĭ de se va întîmpla şi după acésta asemenea urmare şi nesupunere, silit este Excelenţa Sa a face arĕtare pentru uniĭ ca aceia, atât prea înălţatuluĭ feldmareşal, cât şi Excelenţeĭ Sale senatoruluĭ Kuşnicoff; ci dar primind dumné-ta acest pitac al Divanuluĭ, numaĭ decât să publicarisescĭ de acésta în tot poporul Agieĭ la toţĭ aceĭ ce preseră vorbe de spaimă, care aduce norodului pricină de strămutare, ca toţĭ să şédă pe loc să-şĭ caute de agonisită şi aliş verişul lor fără de nicĭ o grijă, căcĭ orĭ-carele se va dovedi presărător de vorbe spăimântătóre, séŭ se va prinde fugător din oraş, unul ca acela are a cerca pedépsa aceea ce se arată maĭ sus.»—1809, Maiŭ 7 (2).

(1) Veḑĭ Hurm. II, supl. I. Doc. DCCXV, actul din 29 Iunie 1809.
(2) Cod. LXI, fila 67 verso.
Un asemenea pitac s'a făcut şi la Spătărie.

www.dacoromanica.ro

Chiar în nóptea Sâmbeteĭ luĭ Lazăr, la 20 Martie 1809, se mişcă grabnic din Bucurescĭ oştirea rusésică, cu tótă artileria, cu pontóne, cu scărĭ şi unelte de asediŭ (1).

Oştirea acésta, sub comanda luĭ Miloradovicĭ se ducea, cum am arĕtat, să asedieze Giurgiul.

Patru ḑile apoĭ, la 24 Martie, în Mercurea sĕptĕmâneĭ marĭ, se dete o bătălie. Ruşiĭ luară Sloboḑia, dar Giurgiul resistă atacurilor muscălescĭ.

Prozorovski sosi şi el, dar prea târḑiŭ ca să pótă îndrepta sórta lupteĭ. Ruşiĭ fură învinşĭ şi obligaţĭ a ridica asediul. Eĭ se întórseră şi tăbărîră la Copăcenĭ, pe când Prozorovski luă calea Focşanilor In acelaş timp Cutuzoĭ primise ordin să atace Brăila.

La Bucurescĭ se cântă tedeum pentru isbânda de la Sloboḑia. Cu acest mijloc se maĭ potoli spaima tîrgoveţilor.

In Aprilie 1809, începură Muscaliĭ a bate Brăila. Până în 17 Maiŭ 1809, continuă asediul Brăileĭ. Muscaliĭ desperând de a o puté lua, abandonară asediul, nu fără a arde şi pustii numeróse sate române din raiaoa Brăileĭ (2).

Acum Muscaliĭ schimbă planul de campanie; eĭ trec tótă armata Dunărea la Galaţĭ în Dobrogea (3).

Concentrarea oştireĭ rusescĭ la Dunăre şi peste Dunăre o favorisézā împrejurarea, că se împacă Rusia cu Austria, tocmaĭ în lunile aceste din iarna anuluĭ 1809.

Deşertarea Buzĕuluĭ de oştirea rusésică a causat acolo o mare panică, fiind în apropiere Turciĭ de la Brăila. Se documentézā acésta în următorul act:

---

(1) Veḑĭ cronica grécă de la călcâiul istorieĭ metrop. din Iaşĭ, pag. 530.

(2) Langeron, pag. 166.

(3) Se constată acésta şi din actul de la 4 Septembre 1809, în care Divanul muntenesc spune că óstea rusésică nu maĭ e în ţéră.

«Aflându-se acum oştirile împĕrătescĭ sale mărirĭ, depărtate de acest principat şi ostenelele rĕsboiuluĭ, face socotélă Divanul, ca îndestulate cele trebuincióse; de aceea Divanul, carele de-a pururea a arĕtat, către ostaşiĭ împĕrătescĭ neadormită rîvnă, spre a le împlini pe cât este prin putinţă, cele trebuincióse, am cinste să prosferisesc prin Ex. Ta a le arĕta Inălţimiĭ Sale, Cnézuluĭ Bangration, cu rugăciune despre partea d-luĭ, ca să chibzuéscă a porunci, să se împartă la oştire, cărora a tot puternicul Dumneḑeŭ să le dea cele maĭ frumóse isbânde împotriva vrăjmaşuluĭ. 4 Septembre 1809.

Darurĭ oferite: 10 buţĭ vin, 2 buţĭ rachiŭ şi 10.000 de pânĭ. *(Cod. LVI, fila 31)*.

www.dacoromanica.ro

De la întâiul Divan către ispravnicii de Buzău.

Insciinţarea d-vóstră scrisă de la 12 ale acesteĭ luni, ce ni s'a trimis s'a primit la Divan, şi am văḑut cele ce însciinţaţĭ pentru cea cu grabă şi fără de veste ridicare a ostaşilor şi a spitalurilor, ce se aflaŭ prin cuartirurĭ aice în oraş şi închiderea lor în Sf. Episcopie, cât şi spaima, ce a pricinuit dintr'acésta, atât locuitorilor orăşenĭ cât şi d-vóstră şi în cele de pe urmă cererea ce faceţĭ a vi se da voĭe, ca să vă mutaţĭ la Chîndescĭ, fiind-că vă aflaţĭ în mare grijă, pentru vreo nenădăjduită, feréscă Dumneḑeŭ, întêmplare. Divanul la acésta răspunde d-vóstră, că nu este vr'un lucru supărător, ci maĭ vêrtos de folosul şi al d-vóstră şi al oraşuluĭ, ci a vi se da voĭe să vă mutaţĭ la Chindescĭ, acésta nu se póte, fiind-că urméză cu ridicarea d-vóstră a se pricinui spaimă şi spargere oraşuluĭ, care acéstă întîmplare să căutaţĭ d-vóstră a o întêmpina cu tot felul de mijlóce şi maĭ vêrtos că încă de la 15 ale acesteĭ luni s'aŭ poruncit Ex. Sa gener. Maior Zelenskit, ce se află la Sloboḑia, ca împreună cu corposul Ex. Sale să plece şi să mérgă spre Brăila, ca să împăneze drumurile cele deşarte de acolo, ce cad împotriva Buzăuluĭ, spre a lipsi bănuelile şi spaimele, ce s'aŭ presărat între locuitoriĭ oraşuluĭ; de aceea dar, precum am ḑis maĭ sus, d-vóstră să economisiţĭ în tot chipul, ca să nu se facă vre-o năpăstuire între orăşenĭ, ci nădăjduim la mila luĭ Dumneḑeŭ că nu va fi nimic.—1809, Sept. 18. *(Cod. LVIII, fila 58.)*

Mórtea luĭ Prozorovski înceteréză din noŭ mersul campanieĭ şi póte şi faptul că în 6 Aprilie, Austria declarase şi ea résboiŭ luĭ Napoleon, intrând în a 5 coaliţiune contra mareluĭ cuceritor şi résboinic.

Cnézul Bagration iea comanda în locul luĭ Prozorovski. Acesta coprinde Măcinul, Isaccea, Tulcea şi Rahova (Hîrşova) şi începu să facă pod mare pe Dunăre. Armata înaintéză spre Silistra, întărită de un noŭ contingent adus de Miloradovicĭ în August 1809.

Aripa stîngă a oştireĭ rusescĭ era ocupată cu baterea Ismailuluĭ, care-şĭ deschise porţile, constrîns prin fóme.

Aripa drépta, maĭ puţin norocósă, e bătută réŭ de Turcĭ, lîngă zidurile Silistreĭ, în ḑilele de 9 –14 Octobre 1809. Muscaliĭ se văḑură constrînşĭ a ridica asediul şi se retraseră la Hîrşova.

Miloradovicĭ primi acum comendamentul en-chef al oştireĭ rusescĭ. El avu norocul să vadă căḑênd, în fine, Brăila prin capitulare, din causă de fómete, în a doua jumătate a luneĭ Noembre 1809. La 28 Noembre, Duminică, se serbâ la Bucurescĭ, cu mare pompă un noŭ *te-deum* pentru căderea Brăileĭ.

Intre acestea, în centrul Europeĭ se întîmplă noul résboiŭ al luĭ Napoleon contra Austrieĭ. Rusia, conform angajamentuluĭ de la Erfurt, concentrase un corp de armată, sub comanda Principeluĭ Galitzin, pe fruntaria

www.dacoromanica.ro

Galiţieĭ austriace, pe care o rîvnia în cas de intrare în rĕsboiŭ cu Austria. Caulaincourt insistă mult, ca acest corp de armată să şi invadă Galiţia, pe dată ce Austriaciĭ vor fi trecut fruntariile contra luĭ Napoleon. Impĕratul Alexandru refuză, sub pretext că nu pote să se încrĕdă de ajuns în generaliĭ sĕĭ, căcĭ ar face «*trop ou trop peu.*» Totuşĭ promise, că pe dată ce Austriaciĭ vor lua ofensiva, va înainta şi corpul rusesc de armată; «*ils payeront cher leur folie et leur jactance*» ḑicea Alexandru I, deşi nu mult înainte scrisese luĭ Napoleon, că «*la destruction de l'Autriche serait une calamité pour l'Europ*', *un malheur même pour notre alliance*» (1).

Evident că şi numaĭ cu faptul întrunireĭ unuĭ corp de armată rusĕscă la fruntaria nord-estică a Austrieĭ, puterile Austrieĭ în noul resbel cu Napoleon, aveaŭ să fie împărţite şi decĭ slăbite. Prin urmare, manifestarea acĕsta a luĭ Alexandru I servi luĭ Napoleon.

Primele întîlnirĭ între Austriacĭ şi Francesĭ se întîmplară în Bavaria. Pe dată ce la Petersburg veni scirĭ despre acestea, cam pe la mijlocul luĭ Maiŭ 1809, Alexandru dete paşporturile representantuluĭ Austrieĭ, Principeluĭ de Schwarzenberg, şi-şĭ rechiamă ambasada din Viena. Armata de sub Galitzin primi ordin să intre în Galiţia. Acĕstă mişcare a armateĭ nu se făcu însă cu acea energie ce o doria Napoleon.

Succesele luĭ Napoleon contra Austriacilor la Abensberg, luarea Landshutuluĭ, victoria de la Eckmül, luarea Ratisboneĭ, tote acestea în maĭ puţin de una lună, aduc pre Napoleon sub zidurile Vieneĭ, care, la 13 Maiŭ 1809, capitulĕză. Felicitărĭ, admiraţiune, Alexandru nu cruţă nimic de acestea la adresa luĭ Napoleon, dar Galitzin nu înainta energic, după dorinţa luĭ Napoleon (2). Alexandru I, se desculpă pe faptul, că o bună oştire a sa este încă inactivă în Principate, din causă că Napoleon a exprimat dorinţa, să nu reîncĕpă rĕsboiul cu Turcia până ce nu-ĭ va veni bine imperatoreluĭ frances.

Bătălia de la Wagram asupra arhiduceluĭ Carol, la 6 Iulie 1809, termină rĕsboiul cu Austria, care primi să negocieze de pace, profitând de armistiţiul acordat de Napoleon, la 12 Iulie. Aceste ultime succese îndĕmnă pre Muscalĭ la o campanie maĭ activă în Galiţia şi Galitzin iea Cracovia.

In 14 Octombre, 1809 se semnă tratatul de la Viena între Francisc I şi

(1) Alexandre I-er et Napoléon par Serge Tatischeff, 1 vol. 8°, Paris, 1891, pag. 473.

(2) Imperatorele rusesc se temea şi de altă împrejurare. Se cam vorbia de înţelegere stabilită între Napoleon şi Poniatowski, care, aliat al Francesilor, spera, în cas de învingere a Austrieĭ, să încorporeze Galiţia la marele ducat al Varşavieĭ. Aşa ceva, ca reînchegarea uneĭ părţĭ de Polonie independentă, nu putea place luĭ Alexandru I.

De aci hezitare, sfială şi corespondenţă cu Napoleon.

www.dacoromanica.ro

Napoleon. Prin acest tractat se lua o populaţiune de 150.000 locuitorĭ din Galiţia şi Napoleon o încorporă la marele ducat polon al Varşavieĭ. Acésta displăcu fórte luĭ Alexandru I, măcar că Napoleon dete şi Rusieĭ districtul Tarnopol cu 500.000 locuitorĭ, din Galiţia orientală.

De aci începe a se întinde rĕcélă între Rusia şi Francia. Alexandru I, impută acest act luĭ Napoleon şi-ĭ declară, că «il était mal récompensé *de sa loyauté*.... en pesant de tout son poids sur l'Autriche», ca s'o aducă a face pace cu Francia.

Napoleon voi să liniştéscă temerile luĭ Alexandru I despre o reînviere a Polonieĭ cu ajutorul Francieĭ şi nu va întârdia, decĭ, să acorde luĭ Alexandru I, promisiunea de o nouă convenţiune, la 4 Ianuarie 1810, prin care în articolul I se hotăresce: «Le royaume de Pologne ne sera jamais rétabli» şi la art. 2 se ḑice că: «Les hautes parties contractantes s'engagent à veiller à ce que les dénominations de *Pologne* et de *Polonais* ne s'appliquent jamais à aucune des parties qui ont précédemment constitué ce royaume ni à leurs habitants, ni à leurs troupes et disparaissent pour toujours de tout acte officiel ou public, de quelque nature qu'il soit.»

Napoleon era gata să ratifice acéstă oribilă convenţiune, de şi rĕmase convins intimamente, că armata ruséscă de sub Galitzin nu-ĭ fu de ajutor, din causă că exista «une secrète connivence des militaires russes avec les militaires autrichiens.» Numaĭ din motiv că Napoleon despărţindu-se de împărătésa Iosefina, aspira să iea pre o mare ducesă rusă, de aceea se arĕtă atât de concesiv. Se scie însă cum nu reuşi acest plan al luĭ Napoleon şi cum şi acéstă nereuşire înăspri relaţiunile dintre Napoleon şi Alexandru I. Pe dată ce Napoleon nu isbuti să capete de soţie pre marea ducesă rusă, el refuză de a ratifica şi oribila convenţiune asupra Polonieĭ.

De aci înainte relaţiunile dintre aliaţiĭ de la Tilsit şi Erfurt se înrĕesc tot maĭ mult. Dar despre aceste aiurea e de vorbit decât în o istorie specială a Românilor.

Rusia face şi ea pace cu Austria. In 12 Octombre 1809, se serbă *tedeum* la Bucurescĭ pentru închieirea acesteĭ păcĭ (1).

---

(1) Cronica anonimă grécă, de la călcâiul Istor. Metrop. din Iaşĭ, pag. 533. Ca o consequenţă acesteĭ păcĭ se restabilesce în Bucurescĭ agenţia Austriacă cu actul următor:

Generalul major vicepresident şi caveler Enghelhardt.

Cinstituluĭ Divan al Knejieĭ Valahieĭ, predlojenie.—Maĭ marele comandir al armieĭ şi cavaler Graf Kamenski, prin porunca ce astăḑĭ mi-a dat'o, cu No. 40, îmĭ poruncesce, ca pre Domnul Von der Rener, secretarul

www.dacoromanica.ro

Acum Ruşiĭ sunt maĭ mult de cât orĭ-când în situaţiune de a urmări energic rĕsboiul contra Turcieĭ.

CAP. XXXV.

Evenimentele din 1810.

In Ianuarie anul 1810, Cneazul Bagration precedat cu o ţi de Exarcul Gavril sosesce în Bucurescĭ, unde e primit la 9 Ianuarie (Duminică) cu mare alaiŭ, organisat de Divan (1).

---

agenţieĭ Austrieĭ acesta să fie cunoscut cu acéstă numire a secretărieĭ şi să aibă *corispondenţie*, precum a avut şi maĭ 'nainte Rusia cu Austria şi sudiţiĭ austriacĭ să fie tot cu acele privileghiurĭ precum aŭ fost până la venirea armieĭ rusescĭ pe pămîntul acesta. De aceea însciinţez Divanul, ca să facă cuviinciósa împlinire despre partea sa, făcênd de scire şi Divanuluĭ Craioveĭ.—1810, Aprilie 9.

Intâiul Divan la 13 Aprilie, 1810, comunică copiĭ după acest act la toţĭ ispravniciĭ. *Cod. LXV, fila 26.*

(1) Iată acest alaiŭ:

Orînduirea Alaiuluĭ cu care a se primi strălucirea sa Cnézul Pangration în Bucurescĭ. 1810, Ianuarie 9.

D-luĭ Aga cu brésla d-sale i baiarace şi trîmbiţe.

D-luĭ Spătarul asemenea.

Starostea cu toţĭ neguţătoriĭ.

Zapciiĭ Divanuluĭ cu treţiĭ logofeţĭ să se afle la podul Colentineĭ, Duminică des de diminéţă.

Toţĭ boeriĭ să se afle iarăşĭ la Colentina şi de acolo după strălucirea sa Cnézul să vie până la mitocul Rîmnic, unde să se afle P. S. S. Mitrop. Episcopiĭ şi cu tot clirosul, ca să priméscă pre strălucirea sa după obiceiul d lor la biserică şi de acolo iarăşĭ cu acest alaiŭ să-l ducă până la conacul strălucireĭ sale.

La intrarea strălucireĭ sale în Bucurescĭ, de cum va intra la capul poduluĭ Mogoşóeĭ, să se tragă clopotele pe la tóte bisericele.—1810, Ghenar 6.

NB S'aŭ făcut pitace către Mitropolitul, către Vel Spăt. şi Vel Agă, iar vătaful de curte a fost făcut zapciŭ peste tóte. *(Cod. LVII, fila 43 v.)*

Ceremonia întîmpinăreĭ d-luĭ întâiul comandir al armeĭ Cnéz Petru Ivanovicĭ Bancration, la intrarea în tîrgul Bucurescilor la 9 Ghenarie 1810.

1. Afară din oraş ca la douĕ verste, luminarea sa va fi întîmpinat cu detaşamente din felurimĭ de comande şi douĕ escadróne de călărime regulată, din care unul va merge înainte şi altul în urma carĕteĭ luminăreĭ Sale.

2. La intrarea în oraş va fi întîmpinat de tot generaliatul aflător în Bucurescĭ, sub ocârmuirea comănduireĭ corposuluĭ comandant Platz-Major,

www.dacoromanica.ro

Cu sosirea luĭ Bagration, Rusia, acum liberă de rĕsboiul cu Austria îşĭ

Platz-Adjutant cu toţĭ cinovniciĭ aĭ poliţieĭ, Spăt. cu tótă óstea tîrguluĭ, Aga cu cinovniciĭ poliţieĭ şi cu slujitoriĭ agiescĭ pămîntenĭ şi doĭ deputaţĭ aĭ Divanuluĭ, din ceĭ maĭ marĭ boerĭ. Deputaţiĭ, Spăt. şi Aga, descălecând de pre caĭ îĭ vor face hiritismos din partea Divanuluĭ şi a orăşenilor de bună venire a luminăreĭ sale,

3. Intrarea în oraş îĭ va fi într'acest chip: douĭ cinovnicĭ aĭ poliţieĭ, *musica oraşuluĭ* şi cu toţĭ cinovniciĭ aĭ poliţieĭ, óstea spăt. cu stégurile, Aga şi Spăt. va merge în urma acestora. Platz-Major, Platz-Adjutant şi comandant, după dînsul va urma, un escadron de cavalerie, după dînsul va fi cel întâiŭ comandir al armieĭ cu generalireturĭ şi cu suita luminăreĭ sale şi aceĭ doĭ deputaţĭ aĭ Divanuluĭ şi în urma acestora alt escadron va încheiá alaiul şi în urmá echipagiul.

4. Óstea pedestrimeĭ regulată se va înşira pe uliţele pe unde are să trécă, de la capul poduluĭ până la quartir, iar cavaleria va merge înaintea intrăreĭ capuluĭ poduluĭ.

5. Artileria se va pune la loc deschis în oraş şi când va intra în oraş luminatul Cnéz, după semnul ce se va da cu rachetă, va începe darea tunurilor. Iar tragerea clopotelor după obiceiul de aicea se va începe când va intra în tîrg, până va ajunge la biserică. Când se va sĕvîrşi rugăciunea de mulţămită, iarăşĭ semn de rachetă tunurĭ şi clopote până ce luminatul Domn merge la quartir.

6. La pórta bisericeĭ întâiul comandir al armieĭ va fi întîmpinat cu toţĭ cinovniciĭ de către slăvitul Divan, fiind faţă şi vice-preşedintele Divanuluĭ, iar la uşa bisericeĭ simboluluĭ îl va întîmpina partea bisericéscă cu crucele şi cu aghésmă;

7. In vreme ce va cânta mulţimea anilor se va sloboḑi 51 tunurĭ.

8. După sfîrşirea mulţămireĭ către Dumneḑeŭ, Domnul, cel întâiŭ comandir al armieĭ, va merge la locul sĕŭ tot cu alaiul cu care a intrat în oraş.

9. Apoĭ primirea, de faţă cu toţĭ generaliĭ şi stab-oficeriĭ, a părţeĭ bisericescĭ cu tótă obştea boerésca, a divanuluĭ şi toţĭ boeriĭ ceĭ-l-alţĭ marĭ ce se află în Bucurescĭ şi va primi raporturile generarilor şi comandanţilor oştireĭ. Mitrop. va *recomăndălui* partea bisericéscă, iar vice preşedintele Divanuluĭ pre boeriĭ Divanuluĭ, dând în mâna celuĭ întâiŭ comandir al armieĭ şi isvod de toţĭ boeriĭ marĭ.

10. Primirea va fi de jumătate de oră şi oraşul va face luminaţie.

11. Comandantul en şef primesce raport de la generalet.

12. Cinstea se va da de la tóte batailiónele de comandiriĭ lor, unul după altul din mâna stîngă.

13. Nimenĭ din locuitoriĭ oraşuluĭ să nu dea puscĭ şi pistóle după obiceiul pămîntesc.

14. Când primul comandant al armieĭ va trece pe dinaintea bisericilor să nu îndrăsnéscă preoţiĭ a eşi după obiceiul lor să boteze pe drum.

15. Poliţia să orânduiască ómenĭ pe uliţa cea mare şi pe tóte uliţele cele micĭ ce ies în uliţa cea mare şi să aibă deosebită priveghere ca nu cum-va norodul să dea peste oştenĭ şi să facă împedicare alaiuluĭ (1).

(1) La cod. LVII, fila 46, incep. acte din 1810, Ianuarie 7.

www.dacoromanica.ro

afirmă stăpânirea în Principate, punênd definitiv mâna pe biserică.

La 1810 Ianuarie 14, a sosit predlojenie de la generalul Enghelhard, că a primit în numele Divanuluĭ de la domnul sfetnic de taină, senatorul i cavalerul Cuşnicov şi lângă dînsa, alăturata copie după ucazul sfîntuluĭ şi oblăduitoruluĭ sinod, după înalta confirmaţie (конфермаціе) ca să se depărteze din oblăduirea bisericéscă mitropolitul Dositeiŭ, pentru neisprăvile poruncilor ce i s'a dat şi s'a rînduit în locul sĕŭ mitropolit al Valahieĭ pe Artis Ignatie, de care însciinţéză Divanuluĭ ca să se facă şi împlinirea.

Am vĕḑut la capitolul bisericeĭ, între aniĭ 1806--1812, cele petrecute cu ocasiunea destituireĭ mitropolituluĭ Dositeiŭ Filiti. Nu vom reveni asupra acestuĭ eveniment.

La plecarea spre Paris a consululuĭ frances Ledoulx din Bucurescĭ, la 13 Ianuarie (1) prevedea acel eveniment. Era ca o manifestare temută aprobătóre a luăreĭ în stăpânire a Munteniei de către Muscalĭ.

In cursul luneĭ Ianuarie, urméză—cum vĕḑurăm aiurea—prefacerile în personalul Divanuluĭ cu isbânda Vistieruluĭ Varlaam contra luĭ Dinu Filipescu şi a partizanilor luĭ.

Scurt timp rĕmase Bagration în fruntea ţĕrilor române; el fu înlocuit prin generalul de infanterie graf Camenski la comanda *en chef* a oştireĭ rusescĭ. La 4 Martie 1810, s'a cetit în Divan nota cnézuluĭ şi în urmă vice-preşedintele Enghelhard a vestit acésta în auḑul tuturor, că din ordin împĕrătesc cnézul Bagration a fost împedicat de la comanda luĭ şi că în locul luĭ a fost numit generalul Camenski (2).

In 5 Martie, întâiul Divanul adreséză generaluluĭ Camenski următórea felicitare:

Către luminăţia sa general de infanterie şi cavaler graf Camenski, glavnoi comandir al armieĭ.

De la întâiul Divan şi Comitet.—Astăḑĭ la 5 ale următóreĭ de Excelenţa Sa general maior şi cavaler Enghelhard, vice-president al Divanuluĭ, luând obştea acestuĭ Divan însciinţare, cum că prea puternicul şi prea milostivul nostru împĕrat (a căreia stăpânire şi putere să o lăţéscă şi s'o păzéscă a tot puternicul Dumneḑeŭ în vecĭ) a orînduit pe Luminarea Ta glavnoi comandir asupra acesteĭ împĕrătescĭ armiĭ, nu puţină bucurie a resbătut în inimele nóstre, vestite fiindu-ne înţeleptele mijlóce, i vitejescile isprăvi ale Luminăreĭ Tale, însoţit şi cu firésca bunătate şi creştinéscă rîvnă ce aĭ Luminarea Ta spre ocrotirea şi mângâerea noródelor celor încredinţate sub ocrotirea şi oblăduirea Luminăreĭ Tale, care acestea cu mare bucurie le

(1) Veḑĭ cronica anonimă. Istoria metrop. Moldoveĭ, pag. 534.
(2) Istoria metrop. Moldoveĭ, pag. 535.

www.dacoromanica.ro

nădăjduesce şi le aştéptă de la Luminarea Ta şi acest ticălos norod al Valachieĭ. Pentru care şi spre dovada semnuluĭ acesteĭ marĭ bucuriĭ, ce cu toţiĭ de obşte am primit, iată întru întîmpinarea Luminăreĭ Tale se trimet boerĭ din înşiĭ cileniĭ comitetuluĭ, dumné-luĭ Vel Spătar Gr. Ghica, cu carele şi aducem către Luminarea Ta cele după datorie, plecatele nóstre închinăciunĭ, aşteptând cu nerăbdare şi buna sosire a luminăreĭ Tale, aicĭ în pămîntul nostru, ca să ne învrednicim şi de faţă a ne închina Luminăreĭ Tale şi a câştiga în fiinţă de la isvorul darurilor înţelepciuneĭ Luminăreĭ Tale şi nădăjduitele rodurĭ ale ceĭ de obşte bucuriĭ ale nóstre.— 1810, Martie 5. *(Cod. LXI, fila 63 verso.)*

In acest timp, principala tabără ruséscă continuă a fi la Raheva (Hîrşova). In 23 Aprilie (următórea lună) 1810, plécă şi armatele din Bucurescĭ cu generalul şi-şĭ aşeḑă tabăra la Văcărescĭ, stabilind cartierul general în via luĭ Golescu.

In aceeaşĭ ḑi de 20 Aprilie 1810, întâiul Divan vestesce, că în locul generaluluĭ Cuşnicov, imperatorele Alexandru I a numit preşedinte Divanurilor române, pre senatorul Crasno Miloşevicĭ şi că nu va întârḑie a sosi în Bucurescĭ (1). La sosire a tras în casele rĕposatuluĭ Ban Ghica bĕtrânul.

In 5 Maiŭ 1810, vine în fine noul Mitropolit Ignatie, grecul cel impus de Muscalĭ în locul luĭ Dositeĭ şi este cu paradă instalat la Mitropolie.

Luarea Brăileĭ—de care amintirăm maĭ sus,—va ocasiona multă corespondenţă în 1810 între 1-ul Divan şi generaliĭ ruşĭ. Divanul ţĕreĭ cere, ca Brăila cu tot teritoriul din vechea raea, să fie administrate ca parte întregitóre a ţĕreĭ, de ispravnicĭ numiţĭ de el, iar să nu stea într'o osebită orînduială (2).

---

(1) Istoria metrop. Mold. pag. 536.

Intâiul Divan către epistatul armăşieĭ ordonându-ĭ după porunca generaluluĭ Enghelhard, vestitóre că în locul senatoruluĭ Cuşnicov, împĕratul a orînduit pre senatorul Crasno Miloşevicĭ *întâiŭ şeḑător* la divanurile Moldoviĭ şi Valachieĭ, şi fiind-că peste puţine ḑile se aştéptă a veni aicĭ (Miloşevicĭ), Enghelhard cere, ca pe la tóte departamentele trebile să fie aşeḑate după cuviinciósa orînduială şi tóte condicele să fie isprăvite. Drept aceea, poruncesce Divanul, ca şi la acel departament al criminalionuluĭ, asemenea urmare să se facă şi la fite ce 10 ḑile să se trimită la Divan catastih de la acest departament, sub iscălitura dumi-tale şi a judecătorilor, de numele celor vinovaţĭ cu arĕtare: cine? din ce vreme? pentru ce vinovăţie este închis? şi pricina fie-căruia pentru ce n'a luat sfîrşit? — 1810, Aprilie 20. *(Cod. LXV, fila 30.)*

(2) Iacă un act important de revendicare a ţin. Brăileĭ pentru Rumânia:

Către senatorul Crasno-Miloşevicĭ.

Cu căzuta cinste facem arĕtare Ex. Tale, că între alte curgĕtóre trebĭ şi

www.dacoromanica.ro

Generaliĭ muscalĭ continuaŭ a considera judeţul Brăila, luat de la Turcĭ

---

pricinĭ, care se cuvin a fi sciute şi aşĭ lua căduta îndreptare de către înţelepţiunea Ex. Tale, este una şi *madeaoa ţinutuluĭ Brăileĭ*, care ca unul ce este din pămîntul acesteĭ cnejiĭ a Valahieĭ, pe moşiĭ mônăstirescĭ şi boerescĭ, ale cărora hotare se întind până chiar în zidul cetăţeĭ; de aceea şi la trecuta cea-l-altă resmeriţă ce a fost între pré puternica împĕrăţie a Rusieĭ cu Pórta otomanicéscă, în ḑilele prea fericiteĭ Impĕrăteseĭ Ecaterineĭ-ceĭ-Mărĭ, luându se şi atuncĭ cetatea Brăileĭ, cu tot ţinutul eĭ, pe care câtevaş sate se află locuind, s'aŭ fost dat sub oblăduirea şi ocîrmuirea Divanuluĭ ca un cilcn (члєн) ce este din pămîntul sĕŭ. Iar acum nu scim pentru care pricină, după ce s'aŭ luat numita cetate de către prea puternicile împĕrătescĭ oştirĭ. Ex. Sa senatorul Cuşnicov a aşeḑat ţinutul Brăileĭ întru osebită orînduială despărţindu-l de pămîntul ţĕreĭ şi depărtîndu-l de otcârmuirea Divanuluĭ, orînduind acolo purtător de grijă pre d luĭ Revizorul Savinske. Şi cu tóte că acolo se află trămişĭ din partea Divanuluĭ doĭ ispravnicĭ, dar întru nimic nu sunt socotiţĭ şi nicĭ o ispravă nu pot face, precum veĭ lua Ex. Ta pliroforie din embericlisita copie a însciinţărilor, ce aŭ trimis aicĭ; de s'a făcut dar acéstă osebire a ţinutuluĭ Brăileĭ de ţinutul ţĕreĭ cu cuvînt că locuitoriĭ de acolo aŭ pătimit şi aŭ cercat multe pagube şi jafurĭ din partea neprietenilor; întru acésta putem ḑice, că şi ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ aĭ ţĕreĭ după la mărginĭ n'aŭ suferit maĭ puţine şi maĭ uşóre patimĭ şi pagube, strămutându-se în multe rîndurĭ şi chiar din locaşurile lor, şi cu tóte aceste nu contenesc ticăloşiĭ a-şĭ rĕspunde datoriile lor spre ajutorul ţĕreĭ, cât le este prin putinţă. Şi deosebit de acésta, că de va rĕmânea acest ţinut al Brăileĭ întru acéstă osebire, vom putea ḑice, că mulţĭ din locuitoriĭ ţĕreĭ vor năzui acolo, fugind din satele unde se află locuind, precum mulţĭ până acum aŭ şi fugit. Şi dintr'acésta socotéscă înţelepciunea Ex. Tale, câtă scădere urméză a se face din suma locuitorilor şi cât de simţitóre zăticnire la împlinirea curgătórelor trebuinţe. Drept aceea ne rugăm cu căḑuta cinste, să bine voescĭ Ex. Ta a se face şi pentru acésta cuviinciósa îndreptare, ca să rĕmâe adică acel ţinut al Brăileĭ sub ocîrmuirea Divanuluĭ şi a-şĭ stăpâni fieş-care moşnén moşia ce va fi fost a sa din ţinutul Brăileĭ, precum a fost şi în trecuta rĕsmeriţă, şi precum şi ţinutul Hotinuluĭ s'a dat sub otcârmuirea Divanuluĭ Moldoveĭ şi şĭ-aŭ stăpînit toţĭ moşneniĭ Moldovenĭ moşiile ce le-aŭ avut acolo; iar maĭ vîrtos că acel ţinut al Brăileĭ are câte-va iraturĭ sciute, din care póte să se folosésca şi să se ajutoreze visteria ţĕreĭ, precum se ajutoréză şi visteria Moldoveĭ, din iraturile ţĕreĭ Basarabieĭ, şi divanul va avea cuviinciósele îngrijirĭ de a nu se împila locuitoriĭ de acolo maĭ mult peste a lor putere şi stare, după mĕsura patimilor ce aŭ cercat, care acéstă rugăciune a nóstră suntem bine nădăjduiţĭ că va fi primită Ex. Tale.—1810, Maiŭ 8.

Asemenea notă s'a făcut către Luminăţia Sa Graf Camenski, care aŭ rĕmas de nu s'aŭ dat. Acest act maĭ e trecut odată la cod. LXI, fila 84, verso şi 85.

www.dacoromanica.ro

ca o ţéră străină Muntenieĭ. Locuitoriĭ din acésta nu pot merge la Brăila pentru interesele lor decât cu pasport (1).

Campania anuluĭ 1810 începe cu un mic succes. La 21 Maiŭ, 1810, întâiul Divan ordonă luĭ Aga şi Spătaruluĭ, ca să publicuiască tuturor locuitorilor din Bucurescĭ, că s'a luat Turtucaia, să facă luminaţie de séră pe la prăvăliĭ şi pe la ferestrele caselor. S'aŭ omorît 100 Turcĭ, 350 s'aŭ luat robĭ şi 38 tunurĭ şi ierbăria cu totul. *Cine nu va fi următor* (a face luminaţie) *se va cunósce năpristan şi se va pedepsi* (2).

După 4 ḑile, Muscaliĭ aŭ alt succes la Bazargic, unde Pehlivan cu 1.656 de Turcĭ cad prizonierĭ în mânile Muscalilor. Noŭ motiv de *te-deum*, de salve de tunurĭ şi de iluminaţiĭ cu deasila, la 26 Maiŭ, 1810.

Un noŭ succes aŭ Muscaliĭ la Rasgrad, unde, în 3 Iunie, 1810, bat pre Turcĭ din noŭ, prind pe un paşă şi pre Scarlat Calimach, care urma cu tabăra rusésca, aşteptând momentul să fie instalat în domnia la care fusese numit, cum maĭ sus vĕḑurăm.

In urma acestor victoriĭ, Turciĭ cer şi dobândesc un armistiţiŭ de 9 ḑile.

In cursul veriĭ, Turciĭ se hotăresc să facă o diversiune trimiţênd o flotă ca să debarce oştire turcéscă în Crimea, cu gând să rĕscóle pre Tătariĭ de acolo contra Muscalilor şi aşa să fie siliţĭ Muscaliĭ a maĭ distrage de la Dunăre ceva oştirĭ. Tot odată Sultanul cel noŭ Mahmud, se dispune a eşi din Constantinopol, ca să vină să se pună în fruntea oştireĭ turceşcĭ de la Dunăre.

Se pregăteaŭ decĭ şi Muscaliĭ a lucrá cu maĭ multă energie decât orĭ când. In 22 Iunie 1810, generalul Camenski dă asalt Rusciuculuĭ, dar nu-l putu lua decât la 15 Septembre, în urma căderei Şiştovuluĭ la 30 Aug. 1810. Tóte aceste victoriĭ eraŭ celebrate la Bucurescĭ cu mare sgomot, ba în 21 Septembre 1810 Mitropolitul cu o delegaţiune a Divanuluĭ merg la Rusciuc, să ducă felicitările ţĕreĭ (?) grafuluĭ Camenski pentru neîntreruptele luĭ isbânde contra Turcilor.

Profitând de victoriile din Maiŭ—Iulie 1810, imperatorele Alexandru notifică curţeĭ vieneze «l'incorporation des deux provinces grecques (?) à l'Empire russe.» Austria vestesce Porţeĭ otomane acésta şi la începutul luĭ

(1) La 10 Maiŭ 1810, întâiul Divan scrie luĭ Engelhardt, că un Ghinea Ceauşu şi Mateiŭ Spăteanu, locuitorĭ aĭ acesteĭ ţĕrĭ, aŭ cerut prin jalbă Divanuluĭ «că fiind-că acum din mila luĭ Dumneḑeŭ, Brăila se află sub stăpînirea prea puternicelor oştirĭ», să li se dea pasport către comandirul Brăileĭ, ca să mérgă să-şĭ afle acolo nisce ţiganĭ, care de maĭ mult timp aŭ fost fugit în ţinutul Brăileĭ. Divanul intervine în favórea acesteĭ cererĭ. (*Cod. LXI, fila 84 verso).*

(2) Cod. LXV, fila 35.

www.dacoromanica.ro

August (stil noŭ) 1810 se arată — spre marea bucurie a Turcieĭ — dispusă să nu aprobe acéstă încorporare la Rusia a ţĕriĭor române (1).

Intreg restul anuluĭ 1810, se petrecu în rĕsboiŭ maĭ peste tot cu isbândă pentru Muscalĭ. In iarna anuluĭ 1810/1811, Camenski petrecu la Bucurescĭ. El intră în capitala muntóná la 11 Noembre 1810, primit cu mare triumf şi a tras la casele luĭ Faca, unde, ḑice cronica grécă anonimă (de la călcâiul Istorieĭ mitrop. Moldoveĭ pag. 539) s'a dus Mitropolitul şi toţĭ boeriĭ să i se închine. Mitropolitul Ignatie rosti un discurs în limba francesă.

Generalul Camenski petrecu lunile de iarnă în jocurĭ şi veseliĭ neîntrerupte, ḑice Fotino (2), cu generaliĭ şi cu *boeriĭ pàmînteni*. Maĭ înainte de sosirea luĭ în ţóră afirmă Fănuţă (Zilot Românul), se arĕta Camenski cu o pornire ciudată fórte: bătea, necinstea şi vătăma pre mulţĭ şi *marĭ şimicĭ* şi din pămîntenĭ şi din ostaşĭ, în cât se spăimîntară toţĭ şi-l urîră pentru varvaricescul sĕŭ mijloc. Fănuţă însă, ca şi Fotino, afirmă că puţin apoĭ s'a maĭ îmblînḑit, fiind-că s'a maĭ stăpînit, fiind om învĕţat. In iarna anuluĭ 1810/1811 se arĕtă chiar cu totul alt om de cum era la început, că de unde era atuncĭ *leŭ*, se făcu acum *mieluşel*.

«Vĕ ḑic că din două una:
Orĭ a isbîndeĭ cununa
Séŭ *vr'un chip* frumos ca luna
Ast-fel l'a îmblînḑit (3).

Ercul la piciórele Omfaleĭ. Vre-o coconiţă română făcu în iarna anuluĭ 1810 minunea Omfaleĭ.

Numaĭ nu cum-va în legătură cu acéstă pasiune este a se pune şi otrăvirea şi mórtea luĭ din primăvéra anuluĭ 1801? Cronicele daŭ vina otrăvireĭ pe fiul vestituluĭ Suvarov, «carele era un om plin de rĕutate, ca un urs neîmblânḑit», ḑice Fotino. Cronograful luĭ Dionisie eclesiarcul nu scie nimic de acéstă otrăvire, ci scrie că a murit Çamenski de lingóre. De a fost otrăvit: *cherchez la femme*.

In locul luĭ Camenski veni comandant *en chef* al armateĭ rusescĭ Cutuzof, în luna luĭ Martie 1811 sosind în ţéra românéscă. Sub acesta, Cuşnicof îşĭ dete demisiunea. Fănuţă laudă mult pre Cutuzof ca administrator onest şi energic.

(1) Hurm. Tom citat, pag. 565, Doc. DCCLI.
(2) II, pag. 250.
(3) Pag. 96, Fănuţă.

www.dacoromanica.ro

CAP. XXXVI.

Evenimentele din anii 1811.

Victoriile din 1810 şi sfătuirile luĭ Napoleon I, care se lega deacă Turcia va ceda Rusieĭ Principatele, să 'ĭ garanteze teritoriul rămas, îndemnară Pórta otomană să maĭ primésca negoţierile de pace.

Acéstă pace nu se prea părea posibilă în Ianuarie 1811. Latour-Maubourg scrie, în adevăr, la 11 Februarie (st. noŭ) 1881, către ambasadorul frances din Viena, că «*la paix sur laquelle vous paraissiez compter est loin d'être prochaine*» (1).

In Iunie 1811, totuşĭ negociază de pace la Bucurescĭ Hamid Efendi şi Italinski (2).

Până la 17 August 1811, stete Hamid fără resultat la Bucurescĭ (3).

Obiectul campanieĭ nouĭ rusescĭ din 1811, fu Serbia şi în special Belgradul. Era indispensabil, ca să curme acolo orĭ-ce legăturĭ dintre Sêrbĭ cu Austria. Acésta promitea la Constantinopol pacificarea Serbieĭ, cu condiţiunea să se acorde Sêrbilor acea umbră de autonomie de care se bucuraseră Principatele până aci.

Totuşĭ campania din primăvéra anuluĭ 1811 (4) se resimte de înrĕirea relaţiunilor dintre Alexandru şi Napoleon. Acesta, care nu putea să uite refuzul mâneĭ Duceseĭ rusescĭ, maĭ era acum nemulţămit şi de urcarea tarifuluĭ vamal rusesc, asupra mărfeĭ francese şi de scirile ce aveà că Rusia îşĭ cam dădea iarăşĭ cóte cu Anglia... (5).

Corespondenţa între ceĭ doĭ imperatorĭ se înăcresce pe tótă ḑioa şi în raport cu stricarea relaţiunilor, fie-care îşĭ pregătesce oştirĭ.....

Asemenea împrejurărĭ nu favorisézā sporirea, întărirea oştirilor rusescĭ din Bulgaria şi Serbia.

Pe când în 29 Iulie, 1811, Şteter ordonă te-deum, la 30 Iulie, pentru isbîndele nouĭ ale generaluluĭ Leitenant Zas (6), Napoleon I, tot maĭ mult ma-

(1) Hurm. Tom, II, supl. I, pag. 582.

(2) Hurm. Tom., pag. 614.

(3) Hurm. pag. 620.

(4) In primăvara anuluĭ 1811, comanda armieĭ rusescĭ o iea generalul Cutuzoff. La 6 Aprilie, 1811, Şteter ordonă Divanuluĭ Muntean să se publice acéstă scire. (*Cod. LXIII, fila 44 verso.*)

(5) Veḑĭ Alexandre 1-er et Napoléon de Gerge Tatischef, pag. 542 et seq.

(6) Cod. LXIII, fila 60 verso.

On est aujourd'hui à Bucarest dans de bien cruelles incertitudes: on n'ose plus faire de conjectures pour la paix. On craint que le départ d'ici

www.dacoromanica.ro

nifesta rĕcéla luĭ de Alexandru I (1). La 15 August (stil noŭ) 1810, la ocasiunea sĕrbătoreĭ sale Imperatorele Francesilor primind pre ambasadoriĭ străinĭ, se exprimă în mod fórte neplăcut faţă cu cel rusesc. De altmintrelea Alexandru I nicĭ aşteptă acéstă nouă manifestare de iniţiata duşmănie a mareluĭ Eroŭ frances, ca să se pregătéscă de rĕsboiŭ. De aceea şi ordonă oştireĭ de la Dunăre, ca pe cât posibil să se reconcentreze pe terenul stîng al mareluĭ fluviŭ (2). Perderea Rusciuculuĭ, reluat de Turcĭ, în Iulie

---

d'Hamid-Effendi et son arrivée au camp turc ne décide le G. V. à attaquer, et l'on ne voit arriver aucun renfort à l'armée du Général Koutouzoff.

Ismaïl-Bey de Sérés, à la tête de 10.000 hommes, a déjà essayé d'attaquer les Russes dans la Petite Valachie. Le 5 ou le 6 de ce mois, il a passé le Danube entre Lom et Widdin. Après s'être jeté dans une petite île qui est sur le Danube, il a fait embarquer 1500 hommes qui sont parvenus à mettre pied sur la rive gauche. Un détachement de Kosaks de 150 Hommes qui se trouvait là, a été taillé en pièces. Sur l'avis qu'en a eu le Général Zas, il a de suite marché avec toutes ses forces qui sont de 3 à 4 mille hommes, a repoussé les Turcs, leur a fait quelques prisonniers et les a forcés à se rembarquer. Le général Zas, voulant obliger Ismaïl-Bey à quitter l'île, a établi une batterie sur le rivage, d'où il la bombarde.

Le 11 de ce mois, un *Te-Deum* pour cette victoire a été chanté à l'archevêché de Bucarest, et, le soir, la ville a été illuminée.

O notiţă de mână, scrisă în 27 Iunie 1811, pe o fóe de hîrtie acoperită de multe cercărĭ de condee, amintesce despre o victorie repurtată de Muscalĭ asupra Turcilor, la 21 Iunie (stil v.) 1811:

«La leat 1811, Iunie 21, s'a lovit M. Sa Domnul Gheneral şi maĭ marele comandir al armieĭ Cutuzof cu Vizirul, înaintea Rusciuculuĭ, fiind fost Vizirul cu 60.000 de pedestrime şi călărime. Şi rĕsboiul a ţinut ca la cincĭ césurĭ şi aŭ perit din vrăjmaşĭ 1.500 şi s'a gonit Vizirul ca de ḑece civerturĭ de loc, împreună cu oştirile luĭ şi i aŭ biruit Măria Sa Domnul Gheneral Crasno-Miloradovicĭ Cutuzof». (Originalul la arhiva bibl. Urechiă din Galaţĭ).

Escelenţa Şteter

Că cel maĭ mare comandir al armieĭ înseiinţéză, cum că ghenerar Leitenant Zas pentru isbînda ce s'a făcut la Turcĭ, poruncesce, ca la 30 ale acesteĭ lunĭ să se strîngă toţĭ boeriĭ la sfînta Mitropolie şi să se facă publicaţiĭ în tot ţinutul ţĕreĭ.—1811, Iulie 29. *(Cod. LXIII, fila 60 verso).*

(1) Veḑĭ Hurm. II, supl. I, dos. DCCCIII.

(2) Ministerul de externe frances scrie luĭ Maubourg în 4 Septembre 1811.

Compiègne, le 14 7-bre, 1811.

Monsieur,

. . . . . .

«L'Empereur ne veut point la guerre; il fait tout pour l'éviter; mais il a dû se mettre en état de ne point la craindre.

www.dacoromanica.ro

1811, determină şi maĭ repede retragerea Muscalilor pe ţĕrmulĭ opus al Dunăreĭ, unde se fortificară, maĭ ales în Giurgiu.

Intre acestea se întîmplă ridicarea din ţĕră românĕscă a corpuluĭ grafuluĭ Suvarov Rîmninski spre a fi dus în Rusia şi îngropat la mănăstirea Novoe Erusalim în Gubernia Moscoveĭ (1).

In urma retragereĭ Ruşilor de pe ţĕrmul drept, Turciĭ decid să iea eĭ ofensiva şi să trĕcă în ţĕrmul stâng, în România. Eĭ trecură în Sept. 1811, la Sloboḑia, unde se şi întăriră, totuşĭ nu isbutiră să se menţină (2).

Situaţiunea Ruşilor în Valahia deveni fórte rea şi adesea critică între Iulie şi Noembre, 1811.

Nu putem urmări fasele diverse ale acesteĭ campaniĭ.

Destul că Ruşiĭ recapătă ceva curaj, când la 11, orĭ 12 Octombrie stil noŭ, între Giurgiu şi Turnu-Măgurele generalul Cutuzoff, aruncă pod pe Dunăre, trece şi surprinde óstea turcĕscă, isbutind abia marele Vizir să scape, la 14 Octombrie st. n., şi să fugă la Rusciuc, unde să se închidă.

La 15 Oct. în urma succesuluĭ, generalul rus Cutuzoff trămise la Rus-

---

Si toutefois le Divan était persuadé que la guerre aura lieu, et s'il faisait d'après cette opinion de nouveaux efforts pour la continuer lui-même avec vigueur, ne détruisez point ces dispositions et laissez-lui penser tout ce qui pourra donner plus d'énergie à ses opérations militaires. La Russie ayant fait la faute de retirer du Danube une partie de ses armées pour les porter sur d'autres points, c'est à la Porte Ottomane à profiter des avantages que lui donne cette fausse mesure.

(1) In 8 Septembre 1811, Steter ordonă Divanuluĭ, «să facă cuviinciósa orînduială la ridicarea trupuluĭ rĕposatuluĭ Suvarof până la graniţa Moldoveĭ. *(Cod. LXVII, fila 6 v.)*

Intâiul Divan şi Comitet al Principatuluĭ Valahieĭ, scrie către Ispravniciĭ de sud Slam-Râmnic.

Fiind-că prea puternicul împĕrat, după jalba ce a primit de la rudele rĕposatuluĭ general Leitenant cnĕz Italinscki graf Suvarov Rimnischi, a dat voĭe a se aduce trupul acestuĭ general de la Rimnic la mănăstirea Stavropigali, Nascerea Domnuluĭ Christos, ce se numesce Novoe Erusalim, care este în gubernia Moscoveĭ; de aceea dar, după predlojenia ce a primit'o Divanul de la Excelenţa Sa domnul general şi cavaler Steter, Divanul poruncesce dumné-vóstră, ca când vor veni ómeniĭ ce se vor trimete de rudele rĕposatuluĭ general spre a-ĭ ridica trupul de la Rimnic, să aveţĭ a îngriji a i se face parastasis, după cum se cuvine şi cu alaiŭ să se petrĕcă până la graniţa Moldoviĭ, care acel alaiŭ să fie întocmit de boerinaşĭ de aĭ judeţuluĭ şi de slujitoriĭ isprăvnicatuluĭ.—1811, Septembre 12. *(Cod. LXV, fila 120 verso.)*

Radu Golescu, Isaac Ralet, Mihalache Manu Vel Vist.

(2) Veḑĭ Hurm., Tom. pag. 595.

www.dacoromanica.ro

ciuc pe Antonie Fonton, ca parlamentar, cu propunerea de armisţiţiŭ. Marele Vizir refusă armistiţiul (1).

Armata rusă cerea, dorea pacea cu orĭ-ce preţ din causă că se prevedea rĕsboiul cu Napoleon şi, scrie Ledoulx, în 10 Octombrie 1811 (2), acum Turciĭ încurajaţĭ nu vor eĭ pacea. Muscaliĭ nu maĭ cer acum ambele principate, ci se mulţămesc numaĭ cu Basarabia şi Moldova (3).

Pe când urmaŭ asemenea negociaţiunĭ, se întîmplă la Bucurescĭ înlocuirea Generaluluĭ Major i Cavaler Ştetter, ca vice-preşedinte al Divanuluĭ Valahieĭ prin General Maior i Cavaler Commino (4).

---

(1) Doc. DCCCXXIV, pag. 631, Hurm. Raportul consululuĭ franses Ledoulx din Bucurescĭ, de la 20 Oct. 1811.

(2) Hurm. Tom. pag. 633 Doc. 826.

(3) Condiţiunile propuse de Ruşĭ acum se reduc la cele următóre:

Latour-Mauburg către relaţiunile externe, despre condiţiunile de pace impuse de Ruşĭ, şi despre atitudinea Sultanuluĭ.

Monseigneur,

Constantinople, le 11 Novembre, 1811.

Les conditions imposées par la Russie sont ainsi qu'il suit;

La cession de la Moldavie et de la Bessarabie, jusqu'au cours de la rivière appelé Sireth, qui se jette dans le Danube, un peu au-dessous d'Ibraïl.

L'indépendance de la Valachie.

L'indépendance des Serviens, où du moins, un état de choses qui interdise aux Turcs l'entrée de leur pays, si ce n'est celle d'un officier qui s'y rendra une fois par an pour percevoir l'impôt.

La cession du territoire turc de l'Est de la Mer Noire, jusqu'au cours du Phase.

Enfin, le paiement d'une somme de 20 millions de piastres.

Le G. S. a rejeté ces demandes, mais il n'a pas refusé de négocier. Les conditions auxquelles il paraît consentir sont le paiement d'une somme d'argent et la cession de la Moldavie, quoiqu'on ait mis en avant, quant à ce point, la proposition de ne céder que jusqu'au cours du Pruth.

. . . . . .

Les ordres que le G. S. envoie dans les provinces sont, pour la plupart, autographes et conçus en des termes où il fait valoir tout ce que la religion a de persuasif et de terrible pou des Musulmans. *(Hurm. pag. 600—601).*

. . . . . .

(4) Se dă d-vóstră în scire, că Excelenţa Sa domnul Glavnoe comandir Cutuzoff după porunca prea puterniculuĭ Impĕrat, aŭ orînduit în locul Excelenţeĭ Sale domnuluĭ General Maior i Cavaler Ştetter viţ prezident al Divanuluĭ Valahieĭ pre Excelenţa Sa domnul General Maior i Cavaler Commino, carele are a căuta trebile întocmaĭ ca şi Excelenţa Sa domnul General Maior i Cavaler Şteter. Pentru care se face d vóstră şciut.—1811, Octombre 28. *(Cod. LXV, fila 133.)*

www.dacoromanica.ro

Acum, repet, interesele Francieĭ cereaŭ ca Turcia să nu facă pace cu Ruşiĭ (1). Latour Maubourg împinge pre Divan în acest sens.

Prusia intră ca mediatore a păceĭ între Rusia şi Turcia. Baronul de Werter, *chargé d'affaires* al Prusieĭ negociază pe lângă marele Vizir. Pórta otomană, cu tóte recentele eĭ perderĭ, nu voiesce totuşĭ să auḑă de cesiunea Principatelor (2) ocupând taberile de la Ciupercenĭ şi Calafat.

Neaşteptata isbîndă repurtată în o a doua bătălie la Sloboḑia contra mareluĭ Vizir, tot în prima jumătate din Octombre 1811, maĭ domolesce pre Turcĭ, orĭ-cât inteţiţĭ de Francia. Totuşĭ Rusia declară a se mulţămi numaĭ cu Moldova. Italinski a şi scris la Petersburg în finea luĭ Octombre, 1811, că numaĭ cu asemenea mijloc se póte spera pacea cu Turcia (3).

Planul bătălieĭ a doua de la Sloboḑia, l'a trămis consulul Ledoux către guvernul sĕŭ, în 24 Octombre 1811 (4).

Cutuzoĭ primi ordin grabnic ca cu orĭ-ce preţ să facă pace cu Turciĭ şi să întórcă o parte din óstea rusescă spre Polonia, din causa ameninţărilor francese.

La Bucurescĭ numaĭ Mitropolitul şi doĭ boerĭ din Divan maĭ credeaŭ în posibilitatea, că ţĕrile române să rĕmână ale Muscalilor, pe când *la majorité et tous les hommes un peu éclairés croient que la Russie, très-pressée de conclure la paix s'est enfin décidée a rendre la Valachie et la Moldavie pour avoir quelque chose: la Bessarabie* (5).

In urma isbânḑilor oştirilor rusescĭ la Sloboḑia, Turciĭ primesc un armistiţiŭ de $5^1/_2$ lunĭ, cu începerea de la finea luĭ Noembre 1811.

Plenipotenţiariĭ Ruşĭ se adună la Giurgiu. Aceştia fură Italinski, generalul Lebaneuf şi Fonton.

Turcia e representată de Kiaia Bey, Galib Efendi, Abdular Kadeisei şi Hamid Efendi. Ca dragomanĭ, eĭ aŭ pre Principele Moruzi şi Apostolachi.

Divanurile românescĭ aŭ primit ordin să ducă la Giurgiu tóte mobilele carĭ serviseră la negociaţiunile începute la Iaşĭ, cu puţin în urmă.

Cu multă trăgănare merg negociaţiunile acestea de la Giurgiu.

Tótă luna Noembre durară fără să transpire nicĭ o informaţiune sigură despre condiţiunile convenite. Numaĭ la 5 Decembrie (stil noŭ) 1811, Ledoulx póte vesti, că pacea se face cu *restituirea Principatelor, afară de Basarabia.*

(1) Veḑĭ Doc. DCCXCI din 21 Noembre 1811 în Hurm. II, supl. I.
(2) Hurm. Tom II, supl. I, pag. 604—605.
(3) Doc. 829, pag. 636.
(4) Veḑĭ la Hurm. l. c. pag. 637.
(5) Hurm. Tom. II, supl. I, pag. 638.

www.dacoromanica.ro

Numaĭ cât se împrăştia vestea semnăreĭ paceĭ şi Bucureseniĭ sunt voioşĭ şi-şĭ manifestaŭ bucuria cu serbărĭ şi iluminaţiunĭ (1).

Pacea totuşĭ nu era încă semnată, deşi Ruşiĭ acum o doriaŭ mult (2) în vedere cu evenimentele ce prevedeaŭ contra lor.

Congresul se transportă de la Giurgiu la Bucurescĭ. Aci se va tratâ definitiv de pace (2).

Nu în asemenea circumstanţe putea să fie în scădere influenţa rusescă la Bucurescĭ. De aceea la 11 Octombre se serbéză aicĭ cu solemnitate ḑiua nascereĭ împĕratuluĭ Alexandru (3).

La 15 Octombre 1811 stil noŭ, sosiră plenipotenţiariĭ turcĭ la Bucurescĭ cu o suită de 70 persóne. Pe dată se deschise fruntaria despre Turcia stabilindu-se o vamă la Zimnicea, arendată cu 2.500 galbenĭ pe lună.

Maĭ mult de 2 sĕptĕmânĭ trecură şi congresul nu fu deschis, sub pretext că sala nu era gata, dar în realitate, pentru că Cutuzoff aştepta noue instrucţiunĭ. Ba circula şi o altă versiune, cea indicată de fostul mare Vistier Varlaam şi pre care o raportéză Ledoulx, dând ministruluĭ frances a bănui, că în congres se plănuesce o alianţă între Ruşĭ, Turcĭ şi Englezĭ contra Francieĭ (4).

---

(1) Là-desus, le bruit s'est répandu à Bucarest, que le G. V. a reçu l'heureuse ratification et qu'il y a eu un grand repas à Giurgeowo pour les Plénipotentiaires. L'ivresse du public ici va plus loin encore. Déjà, des arcs de triomphe, des illuminations avec des transparents se préparent. Un de ces transparents représente le Dieu Mars, monté sur l'aigle de Russie qui tient dans son bec le Croissant. Mars, d'une main, présente un olivier, de l'autre une corne d'abondance. Ce dessin a été exécuté par un officier russe— d'ordre, dit-on, du Général Cutuzoff. — De pareils préparatifs ne laissent plus de doutes sur la paix, et les pauvres Valaques qui brûlent du désir de voir l'armée russe loin de leur malheureux pays, regardent ces préparatifs comme une preuve non équivoque de la paix. M. de Fleishhall, qui a toujours été prudent dans toutes ses opinions, y croit aussi, et l'annonce, je crois, à sa Cour. *(Hurm. II, supl. I, p. 648.)*

(2) Cutuzof primi ordin positiv să încheie pacea cu Turcia, fie şi cu renunţarea la dobîndirea Principatelor.

(3) Intâiul Divan la 11 Octombre 1811, ordonă epistatuluĭ Agieĭ că «mâne, Marţĭ, la 12 ale acesteĭ lunĭ este ḑiua nascereĭ prea înaltuluĭ împĕrat. Poruncesce Divanul ca să daĭ în scire tuturor, a face mâne séră luminaţie pe la casele şi prăvăliile fie-căruia.» —1811, Decembre 11. *(Cod LXV, fila 142).*

(4) Scrisórea luĭ Ledoux către ambasadorul frances Otto din 6 Octombre 1811. (Hurm. pag. 650, Doc. 844.

www.dacoromanica.ro

CAP. XXXVII.

Evenimentele din 1812 până la încheierea păceĭ de la Bucurescĭ.

Intârdierea încheiereĭ păciĭ apasă tot asupra ţĕrilor române: ele plătiaŭ 135 galbenĭ pe ḑi numaĭ pentru masa plenipotenţiarilor Turcĭ, carĭ continuaŭ a se preămbla, a petrece şi a nu ţiné nicĭ o conferinţă.

In fine, în séra de 13 Ianuarie 1812 se ţinu o primă conferinţă. Era ea electul sosireĭ la Constanţinopol din noŭ a generaluluĭ Sebastiani? Turciĭ nu vor să cedeze nicĭ o bucată de pămînt. Se lăţise vestea, că plenipotenţiariĭ turcĭ vor să plece din Bucurescĭ, veste care împle din noŭ de gróză pre locuitoriĭ oraşuluĭ. Causa plecăreĭ se dădea a fi, căcĭ împĕratul Alexandru nu se maĭ mulţămesce nicĭ cu Basarabia şi Moldova până în Siret (1).

La Constantinopol se credea însă în pace, precum scrie în 25 Ianuarie, 1812, Latour Maubourg, din Constantinopol şi totuşĭ Turcia se pregătea de o nouă campanie în primăvéra nouluĭ an (2).

Pe când un milion de oştenĭ francesĭ se îndrumaŭ spre fruntariile Rusieĭ, Generaliĭ ruşĭ de la Dunăre maĭ găseaŭ mijlocul să impună Turcilor! Trădarea numaĭ explică succesul Ruşilor. La acésta eraŭ mult ajutaţĭ Ruşiĭ de trădătoriĭ grecĭ Moruzescĭ, carĭ ţineaŭ în curent pre Muscalĭ de tot ce se plănuia de către Turcĭ, iar Turcilor nu le dedeaŭ scirĭ exacte de ameninţările ce primeaŭ Ruşiĭ din partea luĭ Napoleon I. In a doua jumătate a luneĭ Ianuarie 1812, chiar tótă lumea în Principate se aştepta la reînceperea rĕsboiuluĭ, de óre-ce, după conferinţa de la 13 Ianuarie, alta nu se maĭ putu ţine. Cutuzof chiar ordonase, ca oştirea întrégă să fie gata a se pune în mişcare la primul semnal. Adevĕrat că tóte aceste ordine eraŭ maĭ mult spre a înspăimînta pre Turcĭ, carĭ însă nu lipseaŭ şi eĭ a desfăşura multă fermitate (3).

Ce se petrecuse în prima conferinţă?

O spune însuşĭ Galib Efendi în o conversaţiune cu Ledoulx. Rusia ceruse Basarabia şi din Moldova pînă în Siret. Turcia nu voi să cedeze de cât o parte din Basarabia. «*Les Russes ont jeté feu et flames; ils persistent à avoir le Sereth pour frontière*»; eĭ cred prin ameninţărĭ să intimideze pre Turcĭ.

După conferinţa de la 13 Ianuarie, 1812, Principele Wolhovski fu expediat la Petersburg, să comunice refusul Turcilor de a ceda Moldova pînă

(1) Veḑĭ Hurm., Doc. DCCCLXI, Tom. II, supl. I.
(2) Veḑĭ Hurm. II, supl. I, Doc. DCCCLXII.
(3) Hurm. doc. DCCCLXIII, pag. 663, Tom. II, supl. II.

www.dacoromanica.ro

în Siret. La 29 Ianuarie, 1812 se reîntórse Wolhovski cu ultimatul rusesc, care persistă a cere Moldova pînă în Siret. Acum se aştepta şi rĕspunsul noŭ al Porţeĭ.

Sciŭ însă priméŭ Muscaliĭ, că Austriaciĭ şi Francesiĭ acum eraŭ înţeleşĭ şi că lucraŭ împreună la Constantinopol, îndemnând pre Divan să nu cedeze la cererile Rusieĭ.

Ca să maĭ ridice moralul trupelor rusescĭ şi chiar şi ale Românilor, Muscaliĭ, în Februarie 1812, împrăştie scornita scire, că Francia s'a împăcat cu Rusia şi că decĭ, ca consecinţă a împăcăreĭ, tóte forţele Rusescĭ vor fi îndreptate acum spre Dunăre, ast-fel că Pórta va avea să îndure «*une loi fort dure*» (1).

Acéstă manoperă influenţă mult asupra unora din miniştriĭ turescĭ, dar de sigur baniĭ muscălescĭ influenţară maĭ mult pre Vizirul.

Pe când Turciĭ se credeaŭ în armistiţiŭ, câte-va regimente rusescĭ, trec răpede Dunărea şi coprind Şistovul, pretinţînd că a expirat armistiţiul şi nu maĭ puţin, eĭ declară, că nu aŭ încetat negociaţiunile pentru pace!

Maĭ mult decât orĭ când sgomotul de continuarea rĕsboiuluĭ între Rusia şi Turcia iea consistenţă, faţă cu noile contingente de oştenĭ, carĭ se mişcă spre a întări pre Turcĭ (2). Româniĭ doreaŭ un capĕt nenorocirilor ţĕreĭ lor, (3) dar maĭ vie decât orĭ când, era dorinţa Ruşilor de a încheia pacea şi se par sigurĭ că o vor avea, de óre-ce o a treia parte din oştire a şi plecat din Principate spre a întări apărarea Polonieĭ contra luĭ Napoleon I. Nicĭ o dată *clubul* boeresc de la Bucurescĭ (4) n'a fost fabrică maĭ activă de nuvele contradictoriĭ despre cele ce se petrec la curţile Francieĭ, Austrieĭ şi Rusieĭ.

*

Intre aceste, la 18 Aprilie (st. noŭ) 1812, Comitele Andréossi noul ambasador la Constantinople primesce instrucţiunĭ de la Napoleon I, pentru a încheia un tratat de alianţă cu Turcia, deja negociat de Latour-Mauburg şi Ruffin.

---

(1) Hurm. Doc. DCCCLVII, pag. 667, tom. citat.

(2) Hurm. Tom. cit. pag. 632, Doc. DCCCXXV,

(3) Quoique tout le monde redoute ici le moment de crise, il n'y a pas un individu qui ne le désire. La nation valaque, exténuée, et par les craintes continuelles et par les sacrifices qu'elle se voit obligée de faire chaque jour, attend avec anxiété une fin quelconque à ses maux.

(4) *Clubul evghenist* la 1811 în Bucurescĭ.

La 8 Iunie, Epistatul clubuluĭ cere voe să-l facă la Herăstrăŭ în timpul vereĭ. Şteter aprobă şi poruncesce, «ca să se facă tuturor boerilor sciinţă şi publicaţie.» *(Cod. LXIII, fila 53 verso).*

www.dacoromanica.ro

Prin acest tratat Francia şi Turcia îşĭ garantéză mutual posesiunile lor şi concursul forţelor lor contra Ruşilor Restituirea Principatelor către Turcia încă este stipulată în tratat. Turciĭ se obligă să trécă Dunărea şi să mérga la Iaşĭ, unde se vor împreuna cu o cavalerie francesă de 40.000 oştenĭ, ca să atace pre Muscalĭ (1).

La 21 Aprilie (st. n.) 1812, Plenipotenţiariĭ turcĭ după nouele lor instrucţiunĭ declară luĭ Cutuzoff, că décă Rusia stărue în pretenţiunile eĭ, apoĭ eĭ nu maĭ aŭ ce căta la Bucurescĭ.

Cutuzoff înţelege bine, că nu are să maĭ pótă sta mult în Principate. Se vede acésta din curiosul ordin ce dă Divanuluĭ de a grăbi cu presentarea daruluĭ ce acela îĭ destinase.

Ce era acest dar? O tabachere de valóre de 80.000 leĭ (2).

La 2 Maiŭ (st. noŭ) 1812 se readună conferinţa ca să comunice luĭ Cutuzoff *ultimatum* al Porţeĭ. Acésta cere *statu quo ante bellum.*

Rĕspunsul Turcilor impresionă cu atât maĭ mult pre Cutuzoff, că în aceiaşĭ ḑi veniră sciri de la Cânenĭ, că la fruntaria Ardealuluĭ Austria îngrămădesce trupe (3).

*

(1) Doc. DCCCLXXXIX, Hurm. pag. 683 Tom. II, supl. I.

(2) Bucurescĭ, Ledoulx către Otto, de la Bucurescĭ, 25 Aprilie 1812, pag. 684. Le Divan actuel devait offrir au Général Cutuzoff, à la fin de la dernière campagne, une tabatière de la valeur de 80.000 piastres, en témoignage de je ne sais quelle reconnaissance. Elle représente sur un des côtés la Valachie sous la forme d'une nymphe, offrant une palme au Général Cutuzoff; sur l'autre, Marcoff passant le Danube à la vue de toute l'armée ottomane. Ce riche bijou est encore chez l'ouvrier; le travail s'en faisait avec beaucoup de lenteur. Qui croirait que le Divan vient de recevoir l'ordre de faire achever cette tabatière sans délai, afin que la *Valachie reconnaissante* puisse l'offrir au Général Cutuzoff dans *15 jours au plus tard?*

. . . . . .

La boîte que le Divan devait offrir à Mr. le Comte de Cutuzoff a été présentée le 10. Les membres de ce Divan, suivis d'une députation de boyards, ont porté, avec un très-grand appareil, ce riche témoignage de la *reconnaissance de cette province.* Il y a eu à cette occasion grande illumination, grand feu d'artifice, à une maison de plaisance nommée Hérestreo. Une nouvelle contribution malheureusement vient d'être imposée sur les pauvres paysans pour payer tout cela. Les Plénipotentiaires turcs ont été invités à cette brillante fête, ce qui a beaucoup étonné le public qui a remarqué tout le mécontentement qu'ils devaient en ressentir.

J'ai l'honneur, etc.

Signé: *Ledoulx.*

(3) Veḑĭ Doc. DCCCXCV, Hurm. Vol. citat p. 688.

www.dacoromanica.ro

Intre aceste se întîmplă înlocuirea luĭ Cutuzoff prin amiralul Ciciacoff. Bucureseniĭ se întrebaŭ ce misiune póte avea un *amiral* pe uscat?

O misiune avea Ciciacoff, dar aceea era de a declara, că Rusia se mulţămesce acum numaĭ cu Basarabia pînă în Prut şi că nu maĭ cere independenţa Serbieĭ, ci numaĭ reducerea autorităţilor turcescĭ acolo la un singur Hodgea-Başa, care să adune contribuţiunile anuale şi să le dúcă însuşĭ la Constantinopol.

Maĭ oferia Ciciacoff Porţeĭ şi alianţa sa, dar acésta nu surîdea Divanuluĭ turcesc de loc.

La 30 Maiŭ (stil noŭ) 1812, se împrăştie la Bucurescĭ scirea, că a sosit un Tatar de la Marele Vizir, care iată a adus luĭ Galib Efendi, instrucţiunĭ în virtutea cărora, la 28 Maiŭ (stil noŭ), s'a şĭ ţinut o nouă conferinţă, în care s'a semnat tratatul de pace şi că imediat Galib-Efendi l'a şi expediat la Constantinopol spre ratificare (1).

In 3 Iunie (stil noŭ) 1812, Cutuzoff plecă din Bucurescĭ şi o parte din óstea ruşéscă ie posiţiune grabnic în munţiĭ despre Ardeal, abea lăsând o mică garnisónă la Giurgiu; Dunărea rămâne cu totul liberă de oştire ruséscă.

Scirea oficială despre semnarea păceĭ o aduce la Bucurescĭ generalul Harting.

CAP. XXXVIII.

Tratatul de pace de la Bucurescĭ.

Defecţiunea Turcieĭ de la alianţa cu Napoleon, o dobîndiră Muscaliĭ prin abilitatea negoţiatorilor lor din Bucurescĭ, şi maĭ ales prin credinţa inspirată Divanuluĭ turcesc, că Franţa a abandonat-o... Asemenea insinuărĭ fu cu atît maĭ lesne să se bage în mintea guvernanţilor turcĭ, că tocmaĭ în asemenea timp decisiv lipsea de la Constantinopol ambasadorul Francieĭ. Napoleon simţi greşala şi se grăbi a trămite acolo pre noul ambasadore în persóna Generaluluĭ Andréossy. Acesta întîrdiă în cale, la Laybach, aşteptând să i se dea presentele ce obicĭnuit ducea un ambasador la Pórta Otomană. In timpul acesta perdut de Andréossy, diplomaţia moscovită stătu neadormită: intrigĭ, corupţiune, totul fu pus în joc, ca să câştige teren cu paguba influenţeĭ francese. Napoleon, încă din Iunie 1811, nu încetă de a ordona să se trămiţă scirĭ la Constantinopol de plecarea oştireĭ luĭ contra Ruşilor, ca dóră se vor încuragia Turciĭ şi vor continua rés-

(1) Hurm. pag. 692, Doc. CM.

www.dacoromanica.ro

boiul la Dunăre. Asemenea scirĭ, orĭ nu veneaŭ, orĭ eraŭ trămise în mod falș de către ceĭ interesațĭ, între carĭ și însușĭ Dragomanul Moruzi.

Orĭ cât se grăbi Andréossy, el nu ajunse la Terapia decât la 13 Iulie. Acum afacerea era terminată după placul Rusieĭ. Diplomația muscălescă, ca să determine pre Turcĭ la pace, arĕtă mareluĭ Vizir o scrisóre ce altădată Napoleon adresase Impĕratuluĭ Alexandru, prin care primia împărțirea Turcieĭ. Iosif Fonton, dragoman plătit de Anglia, consultat de Galib-Efendi, atestă autenticitatea aceleĭ scrisorĭ. Acéstă stratagemă făcu pre Sultanul să nu maĭ întîrdie a ratifica tratatul de pace convenit la Bucurescĭ. Maĭ multe dile Sultanul refuzase acéstă ratificare și se arĕtase fórte supĕrat de cesiunile de teritoriŭ, ce în Europa (Basarabia) și în Asia se făceaŭ Rusieĭ prin tratat. Tratatul fu revĕdut la Constantinopole în 6 Iunie și Sultanul îl refuză mereŭ pînă la 14 Iulie. Numaĭ dece dile apoĭ sosi la Constantinopol Andréossy (1).

Intărdierea pusă de Sultanul a da ratificarea la tratatul convenit la Bucurescĭ, de sigur nelinişti mult pre Impĕratul Alexandru I. El acusă de acéstă întărdiere pre Cutuzoff și-l și destitui, înlocuindu-l cu amiralul Ciciacoff. Acesta narĕză însușĭ în memoriile sale (2), conversațiunea ce avu cu Impĕratul Alexandru și instrucțiunile ce i s'aŭ dat, ca să grăbéscă pacea cu orĭ-ce preț, pentru ca óstea ruséscă - aliată cu Turciĭ—să póată intra în noŭl rĕsboiŭ cu Napoleon I.

Cutuzoff, dice Fotino (3) amărît tare de insulta ce i se făcea (cu destituirea) n'a lăsat ca un altul (Ciciacoff) să culégă fructul glorieĭ sale. El isbuti să facă pre Marele Vizir, la Sumla, prin generalul Baroți, să subsemne tratatul de la Bucurescĭ. Când Ciciacoff sosi la Bucurescĭ, actul de pace sosise și el și era în mânile luĭ Cutuzoff.

Ce dispositiunĭ cuprindea acest tratat cu referință la ţĕrile române?

Maĭ întâiŭ de tóte, cum bine observă Drăghicĭ, Rusia rupse Basarabia de la Moldova, «care nicĭ a avut pricină să intre în acéstă răfuială, fiind străină de conflictul urmat între Rusia cu Turcia» (4). De unde Rușiĭ amenințațĭ de Napoleon I, ar fi fost póte gata să se împace cu Turcia, chiar

(1) Confr. Méneval. Mémoires pour servir à l'histoire de Napoleon I. (Paris—1894, 2 vol. in 3° pag. 530, Tom. II. Vedĭ și Histoire de Napoleon de M. de Norvins. (Bruxelles—1836), Tom. 3.

(2) Memoires inédits de l'amiral Tchitchagoft, campagnes de la Russie en 1812, contre la Turquie, l'Autriche et la France.—Vol. in 8°, Berlin, 1855. Acest memoriŭ arată grósnicele abusurĭ ale generalilor muscalĭ în ţĕrile române, precum deja aiurea o spuserăm.

(3) Istoria Dacieĭ partea IV, epoca IV, cap. I, pag. 255.

(4) Ist. Mold., T. II, pag. 77.

www.dacoromanica.ro

şi cu pagube marĭ pentru Muscalĭ, iat'o încorporând cea maĭ frumósă jumătate din Moldova.

Restul Moldoveĭ cu ţéra Românéscă, rĕmaseră în situaţiunea ce le creaseră tratatele anterióre, începênd cu cel de la Cuciuk Kainardji.

Protectoratul rusesc asupra Principatelor capĕtă o nouă afirmare.

Domnia rĕmâne tot pe 7 anĭ şi urméză ca Domnitoriĭ să nu fie maziliţĭ fără vină recunoscută. Zilot Românul tânguesce ţéra românéscă din acest punct de vedere, că «săraca, cu titlul Domnuluĭ eĭ ca să fie de aci şi cu primirea Rusieĭ, care acésta maĭ înainte lipsia; din care vĕḑurăm la urmă o putere a consululuĭ rusesc în ţéră de opotrivă cu a luĭ Vodă; în sfîrşit o dărăpănare şi o stingere a ţĕreĭ desăvîrşit» (1).

O altă disposiţiune a tratatuluĭ prevede scutirea ţĕrilor de dare către Pórtă pe doĭ anĭ (2).

De cât ce folos! tot ca o consecinţă a tratatuluĭ era şi disposiţiunea, ca până în 2 Octombre să maĭ fie administrate ţĕrile române tot de Muscalĭ, sub pretext că «Ruşiĭ să desfacă orĭ-ce socotélă vor avé cu ţéra (3), apoĭ cu tótă dorinţa luĭ Ciciacoff de a împuţina abusurile şi hoţiile de tot felul, ţĕrile române maĭ avură de suferit încă alte grósnice câte-va lunĭ, de asemenea regim, de la 2 Iulie la 26 Octombre 1812.

Adevĕrat că Ciciacof desfiinţă, cum deja vĕḑurăm, ofiţerul rus de lângă Ispravniciĭ de la fie-ce judeţ; asemenea suprimâ şi pre acel muscal, aşa ḑis, Preşedinte al Visterieĭ, ba ce e maĭ mult, redete Divanuluĭ un preşedinte român, pre Banul C. Ghica, general maior rusesc.

Ciciacoff nu putu totuşĭ scuti ţéra de marĭ şi grele podveḑĭ şi rechisiţiunĭ. El plănuia, că odată pacea cu Turciĭ făcută şi aliată Turcia cu Rusia, să trécă cu oştirea ruséscă în Turcia, spre Dalmaţia, contra posesiunilor luĭ Napoleon, ca aşa să facă o diversiune utilă apĕrăreĭ Rusieĭ în partea Polonieĭ. Cu acest scop, Ciciacoff hotărî, să se reînfiinţeze şi o oştire românéscă. «On se propose de lever un homme sur 20 feux et les chefs des districts avaient reçu les sommes nécessaires pour l'équipement de cette force (4). Imperatorele Alexandru nu admite acest plan îndrăsneţ, cu a căruia execuţiune Ciciacoff era gata a se însărcina, chiar décă Turcia nu s'ar fi învoit la trecerea oştireĭ rusescĭ peste Dunăre (5). Impĕratul Alexandru rechiamă în Septembre pre Ciciacoff cu oştirile rusescĭ, ca să sprijine ar-

(1) Pag. 102 şi 103.
(2) Dăm în anexă la finea volumuluĭ, extrase articolele din tratat privitóre la Principate.
(3) Pag. 101. Zilot.
(4) Hurm. Doc. 954, pag. 730.
(5) Veḑĭ Mémoires inédits de l'amiral Tchitchiagoff, Berlin 1855, pag. 26 et seq.

www.dacoromanica.ro

mata rusescă intrată în luptă cu Napoleon I (1). Atuncĭ în locul luĭ la Bucurescĭ veni, pe scurt timp, cunoscutul Italinski, care la 2 Octombre ridică arier-garda oştireĭ rusescĭ şi trecu îndărăt *Prutul*. Vaĭ! acum nu maĭ putem dice *Nistrul!*

La un fir de pĕr a ţinut că, după întrevederea de la Erfurt, ţĕrile române să nu fie încorporate definitiv la Rusia. Din cercetarea evenimentelor anilor acestora 1808—1812 putem lua durerósa convingere, că în nicĭ un stat european nu putem pune speranţa ajutorăreĭ nóstre la ora de cumpĕnă şi că tot ce ne rĕmâne de făcut este, că înşi-ne să căutăm, întărindu-ne şi cultivându-ne, să ne impunem Europeĭ, făcênd-o ca să simţă, că naţiunea română nu maĭ este o *cantitate neglijabilă.*

CAP. XXXIX.

Nouele Domniĭ.

Incheierea păceĭ la Bucurescĭ a putut un moment să dea marĭ speranţe la multe familiĭ fanariote, dar maĭ ales familieĭ Moruzi, de a pune iar mâna décă nu pre ambele, barem pre unul din tronurile ţĕrilor române. Speranţele acestea nu se realizară. Sultanul se convinse, că Moruzesciĭ şi dóră şi marele Vizir, făptuiseră la Bucurescĭ în contra intereselor Turcieĭ şi nu întârdiă de a da Moruzescilor, nu tronurĭ române, ci mórte. Dumitrache şi Panaiotache Moruzi avură amărăciunea de a vedea dată domnia Munteniei luĭ Iancu Caragea şi acea a Moldoveĭ luĭ Scarlat Al. Calimach, încă la finea luĭ August 1812. Adevĕrat, că şi familia Suţu, protejată de Francia, nicĭ ea nu isbuti să recapete un tron românesc, dar Moruzesciĭ, factoriĭ principaliĭ aĭ păceĭ de Bucurescĭ, nu puteaŭ să înţelégă, cum de le scape ambele tronurĭ. Este că din primul moment când fu presentat Sultanuluĭ tratatul de la Bucurescĭ spre ratificare, el înţelese, că atât Galib-Effendi cât şi Dumitru şi Panaiotache Moruzi nu lucraseră cu inimă curată în conferinţele pregătitóre tratatuluĭ. Evident că şi diplomaţia francesă şi Suţulesciĭ denunţară pre Moruzeşcĭ ca viclenĭ şi trădătorĭ. Deja la 28 Sep-

(1) L'empereur Alexandre n'avait pas l'ambition de l'amiral. Préocupé avant tout de l'invasion française, il manquait de l'audace nécessaire pour approuver un homme qui, au moment ou l'ennemi était au coeur de la Russie, osait aller l'attaquer jusque chez lui et voulait jeter en passant les fondements d'un nouvel empire. Il craignait un échec, le courroux de l'Autriche, et ne voulut pas se priver du secours de l'armée de Moldavie. Il écrivit le 18 Juillet... (page 32, Memoirés innedits de l'amiral Ciciagoff.

www.dacoromanica.ro

tembrie 1812 Andréossy scriea ministruluĭ relaţiunilor externe al Franciei despre Moruzescĭ şi despre Galib-Effendi, că nicĭ avutul, nicĭ numeroşiĭ lor partisanĭ n'o să-ĭ scape de pedépsă (1).

In Noembre ambiĭ fraţĭ Dumitru şi Panaiotake Moruzi fură, în adevĕr, decapitaţĭ din ordinul Sultanuluĭ (2).

Dumitrake Moruzi şi amicul sĕŭ Galib-Effendi rĕmaseră maĭ mult timp în Bucurescĭ. Aci chiar şi după ce eră cunoscută noua domnie a luĭ Caragea, aceştĭ doĭ puternicĭ amicĭ aĭ Rusilor îşĭ permiseră, cu tóte protestările Caimacamuluĭ trămis de noul Domn, să iea în stăpânire ţéra, de a face acte de administraţiune, ca să adune ceva parale (3).

*

Cum că Calimach a isbutit să capete domnia Moldoveĭ, lucrul este explicabil. El era unul din candidaţiĭ bine vĕduţĭ şi de Francia şi—credincios Turcieĭ—fusese luat prizonier de Muscalĭ în rĕsboiŭ.

Nu tot aşa de lesne se póte explica venirea la tron a luĭ I. Caragea. La 13 August 1812 (st. n.). Latour-Maubourg scrie Ministruluĭ de externe, Duceluĭ de Bassano, că:

---

(1) Andréossy către relaţiunile externe, despre principiĭ Moruzzi, Suţu şi Caragea.

Thérapia, le 28 7-bre, 1812.

. . . . . .

«On annonce comme très-prochaine la chûte du Reis-Effendi. Galib-Effendi et le Prince Moruzzi sont toujours à Bucarest et ne paraissent pas très-pressés de rentrer. On dit également qu'ils seront éloignés des affaires. Quant aux Princes Moruzzi, leur influence doit finir avec celle de la Russie. Leurs richesses, leurs nombreux partisans et leurs moyens de corruption qui sont si puissants dans ce pays-ci et qu'ils savent employer avec tant d'habilité, n'empêcheront pas qu'ils ne portent la peine de leur coupable conduite.»

Despre Sutzu, în acelaşĭ raport Andréossy dicea:

«Le Prince Suzzo, malgré sa pénible position, jouit d'assez d'estime pour que le Gouvernement s'exprime dans le firman même de son rappel d'une manière distinguée; et on lui donne pour raison de son malheur que ce n'est qu'un jeu de circonstances actuelles.»

(2) Vedĭ Hurm. II, supl. I, nota luĭ Latour-Maubourg din 28 Noembre 1812.

(3) «Galib-Effendi avait mis le désordre à Bucarest. Il avait revêtu de caftans plusieurs boyards partisans des Russes et des Moruzzi, en leur donnant des charges de la Principauté, sans la participation du Caimacam du Prince.» *(Hurm. Tom. II, supl. I, pag. 737, Doc. CMLXIV).*

www.dacoromanica.ro

«Les Princes Sutzo et Callimaki père ou fils, seront nommés par la Porte Princes de Moldavie et de Valachie.»

Cum de e numit dar Caragea şi nu Suţu? Halet-Effendi, omul ḑileĭ, favorit al Sultanuluĭ făcu pre I. Caragea Dragoman şi după puţine ḑile îĭ mijloci şi domnia (1).

Andréossy nu întîrḑie a da, la finele anuluĭ 1812, adevĕrata explicaţiune a isbîndeĭ luĭ I. Caragia. La 4 Ianuarie (stil noŭ) 1813, din Pera, în nota sa către Ducele de Bassano, îĭ spune:

«*Il est aujourd'hui reconnu que la Principauté de Valachie coûte 8.000 bourses ou 4 millions donnés par Caradja à Halet-Effendi. Les collègues de ce ministre le disent hautement et il est plus que probable, que le Gr. Sergueur en est instruit. Aussi l'on assure qu'il est déchu dans l'esprit de S. H. et que son crédit baisse visiblement.....*» (2).

In asemenea condiţiunĭ se face numirea noilor Domnĭ aĭ ţĕrilor române.

Rĕmâne ca în volumul nostru următor să cercetăm făptuirile lor în domniile ce li s'aŭ acordat după pacea de la Bucurescĭ, atât de desastrósă pentru Moldova.

(1) Veḑi Doc. DCCCLVI de Hurm. II, supl. I. Andréossy către Ducele de Bassano, din 9 Septembre 1812.

(2) Doc. CMLXVII, pag. 739, Hurm. Tom. II, supl. I.

www.dacoromanica.ro

ANEXA

Tratatul de pace din 1812.

Prea înaltul şi prea puternicul aftocrator a tótă Rusia şi prea înalta Pórtă turcéscă, poftind să dea sfîrşit rĕsboiuluĭ, ce de multă vreme era într'aceste 2 împĕrăţiĭ şi să întemeieze o pace, prieteşug şi straşnică unire, a binevoit să încredinţeze acéstă bună şi sfîntă pricină la sîrguinţa şi cugetul acelor cu deplină putere supuşilor lor, orînduind prea puternicul aftocrator al Rusieĭ, pre luminatul Mihail Comte Golinişef Cutuzoff, ocârmuitor oştireĭ pedestre, maĭ marele ocârmuitor al oştirilor şi cavaler a tuturor treptelor celor de bunném, ş. c. l. Iar înalta Pórtă pre Ahmet Paşa, márele Vizir şi ocârmuitor al oştirilor înalteĭ Porţĭ; ca aceştĭ 2 să orînduiască după trebuinţă spre a se săvîrşi şi a se iscăli acest sfînt lucru al păceĭ, de aceĭ ce se vor alege de amîndouĕ părţile. Aşa dar din partea aftocratorisescĭĭ rusescĭ curţĭ s'aŭ ales cu deplină putere dumnéluĭ Andreĭ Italinski, sfetnic de taină al curţiĭ rusescĭ şi c. l. şi dumné-luĭ Sabanef, general maior şi c. l. şi Fonton sfetnic de taină al împĕrătescĭĭ mărirĭ şi c. l., iar despre partea înalteĭ Porţĭ, s'aŭ orînduit prea luminatul Seid-Mehmed-Galib-Efendi, Kehli Kehaia-Bei al Inalteĭ Porţĭ şi Mastar-Zadi-Ibraim-Ali-Efendi, seraschier şi maĭ mare judecător al turcescilor oştirĭ de la Anadol şi Abdul-Halib-Efendi, cancelarul ienicerilor; care aceştĭ toţĭ după a lor vorbă şi deopotrivă schimbare a celor de plină putere scrisorĭ, s'a întocmit pentru cele maĭ de la vale capete.

. . . . . .

Cap. 2. Impăciuitoriĭ împĕraţĭ, după săvîrşirea păciĭ şi a prieteşuguluĭ, făgăduesc o desăvîrşită neaducere aminte şi obştéscă iertare tuturor supuşilor câţĭ în vremea resboiuluĭ aŭ intrat în slujbă ostăşéscă, séŭ cu orĭce chip vor fi urmat împotriva folosuluĭ împĕrăţiĭ, séŭ împotriva ţinuturilor lor. Aşa dar aceştia nu numaĭ nu sunt datorĭ a da cuvînt pentru orĭcare mişcare împotrivitóre, ce vor fi făcut, ci fieş-care întorcêndu-se la ale

www.dacoromanica.ro

sale, să-şĭ primească cele d'întâiŭ dreptăţĭ, ocrotindu-se de prăḑĭ cum şi ceĭ-l-alţĭ toţĭ.

Cap. 3. Tóte întocmirile, ce de multe orĭ la sĕvîrşirea păciuirilor s'aŭ sĕvîrşit şi s'aŭ cunoscut de curtea ruséscă şi de Pórta turcéscă, acum s'aŭ întărit şi rĕmân în cea maĭ dinainte putere, bez acele, carĭ după vremĭ s'aŭ schimbat cu óreş-ce prefacere. Aşa dar amîndouĕ curţile se făgăduesc să păzéscă necălcate şi sfinte, şi cele de acum şi cele maĭ dinainte întocmirĭ.

Cap. 4. Prin hotărîrile capuluĭ 1, s'aŭ aşeḑat hotar între aceste 2 puterĭ apa Prut, de unde intră în ţinutul Moldavieĭ şi până unde dă în Dunăre, şi de acolo malurile ceĭ maĭ de sus numite gârlĭ până la Chilia şi până unde intră în Marea Négră şi ostroavele cele micĭ ale Dunăreĭ, care până la începerea resboiuluĭ eraŭ nelocuite şi încep dincolo de Ismail şi se împreună la Chilia, aceste rĕmân la Rusia, căcĭ sunt cu maĭ multă apropiere la marginea din stânga, dar nu se vor ocârmui de nicĭ o stăpânire, nicĭ trebue să se întemeieze séŭ cu zidurĭ; séŭ să se împresóre cu nicĭ un mijloc, ci să rĕmână pustiĭ. Iar supuşiĭ acestor 2 puterĭ, aŭ voie de a pescui şi de a tăia lemne; cum şi ostroavele cele prea marĭ, ce sunt împotriva Ismailuluĭ şi Chilieĭ, începêndu-se cu depărtare de un cés, de cel maĭ aprópe mal alDunăreĭ, rĕmân şi acestea pustiĭ, pentru care maĭ în urmă se va hotărî şi maĭ bine se va însemna. Iar cele-l-alte cetăţĭ, carĭ şi înaintea resboiuluĭ eraŭ sub stăpânirea rusésică, cum Chilia cea veche, nu se cuprind într'acéstă linie a hotarelor. Iar cel-l-alt loc al acestuĭ cap de învoire îl lasă Pórta sub stăpânirea prea puterniceĭ Rusiĭ tot, carele este despre mâna stânga a Prutuluĭ, d'impreună şi cu tóte cetăţile, oraşele şi cu tóte locuinţele ce se vor afla pe acest loc; aşişderea lasă şi Prutul jumătate, carele hotărăsce aceste împĕrăţiĭ. Corăbiile cele negustorescĭ ale amîndoror puterĭ, să luntreze şi în sus şi în jos pe limba Dunăreĭ, ce este către Chilia şi pe tótă Dunărea. Iar corăbiile rusescĭ cele ostăşescĭ pot să luntreze suindu-se pe Dunăre numaĭ până unde dă Prutul în Dunăre.

Cap. 5. Aftocratorul a tótă Rusia dă înapoĭ la prea Inalta Pórtă acea parte de loc a Moldavieĭ ce se aflá pre malul Prutuluĭ de a drépta; aşişderea şi Valahia cea mare şi mică cu tóte cetăţile în starea ce acum se află şi cu tóte oraşele, satele; şi în scurt cu tóte câte se cuvin la capul de al 2-lea acesteĭ împăciuirĭ. Tóte întocmiriie ce se cuvin la privileghiurile Moldavieĭ şi Valahieĭ să-şĭ aibă întocmaĭ urmarea, cum şi maĭ nainte de rĕsboiŭ după puterea articoluluĭ al 5-lea al capetelor celor maĭ dinainte. Iar cele-l alte deosebite întocmirĭ şi cele ce se cuprind în capul I, de la pacea din Iaşĭ făcută, să-şĭ aibă încă tóte deplin puterea lor, care hotărăsc de a nu cere Pórta nicĭ o despăgubire pentru perdutele venitur; să nu céră nicĭ un bir pentru tótă vremea rĕsboiuluĭ; locuitoriĭ amîndoror principaturilor să rĕmâie în soroc de 2 anĭ sloboḑĭ de bir şi încă socotindu-se din ḑioa faceriĭ tractaturilor; şi fieş-care din locuitorĭ fără deosebire pentru orĭ-care trebuinţă va avea să mérgă în ţĕrĭ străine, să fie slobod cu soroc de 4 lunĭ; şi în scurt în principatul Moldoveĭ se va milostivi Inalta Pórtă de a întocmi birul după mărimea eĭ şi starea cea de acum.

Cap. 7. Aceĭ supuşĭ aĭ Porţeĭ, carĭ după începerea rĕsboiuluĭ aŭ rĕmas într'acéstă parte de loc, séŭ în vremea rĕsboiuluĭ aŭ venit într'acest loc,

www.dacoromanica.ro

care aŭ rĕmas în stăpânirea Rusieĭ, pot să trécă în ţinuturile Inalteĭ Porţĭ rĕmâind acolo fără de a le propri nimenĭ nimic, avênd voie să-şĭ vînḑă lucrurile lor la orĭ-care din locuitorĭ, şi luând cu eĭ orĭ-ce vor vrea, pot să se mute în ţinutul Inalteĭ Porţĭ. Acéstă sloboḑenie se dă şi la aceĭ pămîntenĭ aĭ acestuĭ loc, carĭ aŭ pe acest loc averĭ, iar acum locuesc în ţinutul Porţiĭ, şi la aceştia şi la ceĭ maĭ înainte ḑişĭ, spre a-şĭ pune în orînduială pricinile lor, li se dă soroc de 18 lunĭ de la ḑioa schimbărilor capetelor de pace. Aşişderea aŭ slobozenie şi Tătariĭ, câţĭ într'acéstă vreme a rĕsboiuluĭ s'aŭ mutat din Basarabia în Rusia, de a se întórce orĭ-când vor voi în ţinutul Porţiĭ, dar cu tocmélă: de a plăti înalta Pórtă la curtea rusésca cheltuelele, ce aŭ făcut la mutarea şi locuinţa acestor Tătarĭ. Aşişderea şi creştiniĭ aceĭ, carĭ aŭ averĭ într'acest loc, ce aŭ rĕmas la împĕrăţia Rusieĭ, şi aceia ce s'aŭ născut într'acest loc, iar acum se află în alte părţĭ din ţinutul înalteĭ Porţĭ, şi aceştia pot, când vor voi să se întórcă într'acest loc, şi să locuiască cu tóte ale lor familiĭ nepopriţĭ de nimenĭ, avênd şi aceştia voie să vînḑă, orĭ-ce fel şi orĭ-câtă stare vor avea, la supuşiĭ Inalteĭ Porţĭ, şi tot avutul ce vor cuprinde să şi-l aducă în ţinutul Rusieĭ; la care va da iarăşĭ soroc de 18 lunĭ, din ḑioa întărireĭ păciuireĭ.

Cap. 10. Tóte cele prin judecăţĭ urmate pricinĭ ale supuşilor de amîndouĕ puterile, ce nu aŭ luat sĕvîrşire din pricina rĕsbóielor, aceste nu trebue să se socotéscă întemeiate, ci după pace să se cerceteze, şi să se sĕvîrşască după pravilĭ. Tóte datoriile supuşilor, ce aŭ uniĭ către alţiĭ, cum şi ale fisculuĭ, adică a stăpînireĭ, trebue să se plătéscă.

Cap. 11. Aşişderea după întocmirile păciĭ, ce s'aŭ făcut între aceştĭ împĕraţĭ, a cărora schimbare s'aŭ şi sĕvîrşit după întărirea legăturilor, trebue oştirile ale împĕrătesciĭ curţĭ, ce vor fi pe uscat şi pe mare, să iasă din ţinuturile Porţiĭ turcescĭ. Iar fiind-că acest lucru nu se póte a se sĕvîrşi aşa lesne, pentru multa depărtare a loculuĭ, şi pentru alte împedecărĭ, pentru aceea s'a făcut tocmélă între aceştĭ 2 monarchĭ, de a se hotărî spre sĕvîrşirea acestuĭ lucru soroc de 3 lunĭ, socotindu-se din ḑiua, ce se va face schimbarea învoirilor de pace. Şi în vremea acestuĭ soroc, trebue oştirile împĕrătesciĭ curţĭ rusescĭ, ce vor fi pe uscat şi pe mare, să deşarte cu totul acele locurĭ Europenescĭ, Asiaticescĭ, şi mările ce s'aŭ dat înapoĭ la Inalta Pórtă. Iar acele locurĭ şi cetăţĭ ale Inalteĭ Porţĭ, pe carĭ încă vor fi oştirile rusescĭ până la împlinirea celuĭ maĭ sus ḑis soroc, până atuncĭ rĕmân sub stăpânirea şi sub ocârmuirea rusesciĭ Curţĭ, fără de a se amesteca câtu-şĭ de puţin Pórta turcéscă în stăpânire, până la împlinirea acestuĭ numit soroc, şi până la călĕtoria tóteĭ oştirĭ, care oştire, până la acel soroc trebue să-şĭ primésca cele spre hrană trebuincióse lucrurĭ dintr'acest ţinut.

Iar cele maĭ de la vale însemnate capete 1, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16 ne-avênd nicĭ o cuprindere pentru folósele principatuluĭ Valahieĭ şi Moldavieĭ, nu s'aŭ scris. S'aŭ dat aceste întocmirĭ de pace sub iscălătura luĭ Andreiŭ Italinski, Andreiŭ Savanieĭ şi Iosif Fonton, în anul 1812 Maiŭ 16, în Bucurescĭ.

Din cartea «*Adunare de Tractatuile ce s'aŭ urmat între prea puternica Împĕrăţie a Rusieĭ şi Inalta Pórtă..... de Const. Radovicĭ din Golescĭ. Buda, 1826.*

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

Pag.

Cap. I. Considerațiunĭ generale. Intrigile Moruzescilor și ale luĭ C. Ipsilante. Destituirea lor. Căimăcamie 5
Publicare la tóte județele de vestire de Domnie nouă, 25 August 1806. . . 46
« II. In Moldova. In Iașĭ. 57
« III. In Ardeal. Familia Aron. Dr. Molnar. Alexie Nopcea. Radu Tempea Moldovaĭ. Dr. Vasile Pop. Aron Budaĭ și N. Penciu 61
« IV. C. Ipsilant după fugă. Napoleon și Orientul 61
« V. Noul Domn Al. Suțu. Explicarea revocăreĭ dată de Turcia. Noua căimăcămie a luĭ C. Ipsilant 65
« VI. C. Ipsilant în a doua domnie 76
« VII. Moldova. Calimach. Iarăși Moruzi. Căimăcămie. Invadia rusésca. C. Ipsilante Domn și al Moldoveĭ 81
« VIII. Lupta diplomatică 85
« IX. C. Ipsilante domn peste ambele țĕrĭ. Primele ciocnirĭ între Rușĭ și Turcĭ 97
« X. Michelson. Proclam. Imper. ruscsc. C. Ipsilante la Bucurescĭ. Jurămintul. 100
« XI. Noua domnie a luĭ Ipsilante 106
Biserica sub C. Ipsilante 115
Justiția sub C. Ipsilante 118
Comerciŭ. Industrie. Bresle 125
Edilitate publică. Pavele. Incendiĭ. Spitale 136
« XII. Micul rol al luĭ C. Ipsilante după reintórcerea la Domnie 142
« XIII. Napoleon. Rusia. Turcia și Principatele 156
« XIV. Hangeri și Moldoveniĭ. Chiămarea Muscalilor de Divanurile române. Corespondența cu generalul Apraxin 171
« XV. Din istoria specială a Moldoveĭ și Munteniei 181
« XVI. Șefiĭ muscalĭ în Principate. Administrațiunea țĕrilor sub eĭ. Mișcare la Bucurescĭ in 1808 contra căimăcămieĭ lăsată de C. Ipsilante. Noua căimăcămie. C. Filipescu. Anchetă. 185
« XVII. Președinții Divanurilor 223
« XVIII. Istoricul modificărilor din Divan. C. Filipescu Vistier. Lupte pentru Visterie. Varlaam. Mórtea luĭ Prozorovski. Bagration. Exarcul Gavril. Miloradovicĭ cade cu Filipescu. Reformarea Divanuluĭ 1810. Al doilea Vistier oficer rus. Reforme. Instrucțiunile luĭ Bagration pentru Divan 230
« XIX. Organizarea poliției în Bucurescĭ. Bir pe cârciume. Conflicte între poliție și Aga 252

www.dacoromanica.ro

Pag.

Cap. XX. Organele de administrare 1810—1812 267
Anexe la cap. XX 286
Adaos de anexe 302
« XXI. Biserica română între 1807—1812 324
Biserica din Ardél 387
« XXI bis. (Din eróre de tipar cu acelaşĭ numĕr.) Cultura publică română. . . . 389
« XXII. Justiţia 428
Justiţia în Moldova 487
« XXIII. Finance 489
« XXIV. Havaeturile. 534
« XXV. Tĕranul între 1806—1812. Mazilĭ. Ţiganĭ. Coloniĭ de Sêrbĭ şi Bulgarĭ. . . 541
« XXVI. Óste pămînténă. Polcovnic de volintirĭ românĭ. Fapte rele. Pedepse. Desfiinţarea ósteĭ de către Muscalĭ 548
« XXVII. Oştirea rusésca. Rechisiţiunĭ 555
Spitalurĭ militărescĭ 565
Moldova. Rechisiţiunĭ 571
« XXVIII. Comerciul 573
Prima poştă de scrisorĭ 593
« XXIX. Edilitatea publică. Epitropia obştirilor. Curăţirea stradelor. Poduri. Apă. Vaduri. Incendiĭ. Coşarĭ. Tulumbe. Higiena publică. Spitale. Personal medical. Bólă în vite. Cerşetoriĭ isgoniţĭ din Bucurescĭ. Cimitirile scóse afară. Ciocli. Căĭ de eşire din Bucurescĭ. Masalagiĭ. Ciocoiĭ boerescĭ opriţi de a purta uniforme. Siguranţă publică. Salhanale. Monopolul scrânciobelor. Hingheriĭ. Indestularea publică. Fómete. Narturĭ. Controlul mĕsurilor. Nizamul noilor construcţiunĭ. Desfiinţarea tarabelor, etc. Pieţe publice 594
« XXX. Diverse cestiunĭ. Club. Cutia milelor. Atestate de boierĭ. Comorĭ. Arborĭ fructiferĭ. Afacerea Zimniceĭ 628
« XXXI. Intrevederea de la Erfurt. Politica externă relativă la Principate. . . . 638
« XXXII. Istoria maĭ de aprópe a rĕsboiuluĭ dintre Ruşĭ şi Turcĭ 644
Rĕspunsul luĭ Apraxin relativ la întârdierea armateĭ rusescĭ de a intra în Principate, din causa armistiţiuluĭ provocat de bóla epidemică . . . 646
Negociările armistiţiuluĭ merg greŭ 658
Armistiţiul e semnat, 12 August 1811 659
Scarlat Calimachi scrie luĭ Talleyrand 662
Mórtea luĭ Michelson 662
Ruşiĭ persistă în principate. Noue dificultăţĭ 663
Prozorovski şi Sebastiani 666
Refuzul de ratificare al armistiţiuluĭ 667
Iarna din 1807/8 la Bucurescĭ 668
Pórta refuză a ceda Principatele 670
Orşova nouă cedată Austrieĭ 670
Sebastiani abandonă Constantinopole. Panică 670
« XXXIII. Evenimentele din Principate. Congres la Iaşĭ. Negocierĭ diverse. Iar rĕsboiul 673
« XXXIV. Rĕsboiul. Panică la Bucurescĭ. Bătălie la Slobodia. Asediul Giurgiuluĭ şi al Brăileĭ. Trecerea în Dobrogea. Panica la Buzĕŭ. Prozorovski móre.

www.dacoromanica.ro

Pag.

Campanie sub Bagration. Succese rusescĭ la Ismail. Invingerea lor la Silistra. Miloradovicĭ *en-chef*. Luarea Brăileĭ. Politica europénă . . . 683
Cap. XXXV. Evenimentele din 1810 688
Judeţul Brăila reclamat de Divan 692
Campania anuluĭ 1810 693
Generalul Camenski 694
« XXXVI. Evenimentele din 1811 695
Congresul la Bucurescĭ 700
« XXXVII. Evenimentele din 1812 până la incheerea păceĭ de la Bucurescĭ . . . 701
« XXXVIII. Tratatul de pace de la Bucurescĭ 704
« XXXIX. Nouele domniĭ ale luĭ I. Caragea şi Scarlat Calimach 707
Anexă. Tratatul de pace din 1812 710

ILUSTRAŢIUNI

Napoleon I, după Parent,
Alexandru I după Isabey.
Călĕtorie de boierĭ, după Demidoff.
Boierul Constantin Bălăcénu, după un tabel de la pinacoteca din Bucurescĭ,
Dorobanţĭ de Romanaţĭ.
Mormintul luĭ Pasvantoglu.

www.dacoromanica.ro

Câte-va erorĭ din cele multe, carĭ se vor îndrepta de bunul simţ al iubiţilor lectorĭ.

Pagina	Erórea	Corige
5	*Cap.*	**Cap. I**
9	*Augwig*	**Augwitz**
156	*Cap.*	**Cap. XIII**
267	*Spitulul*	**Spitalul**
389	*Cap. XXI*	**Cap. XXII** maĭ multe capete următóre pórtă numĕrul greşit
529 (rîndul al 6-lea)	*1822*	**1812**

Numele propriĭ sunt adesea scrise în diferite moduri. Aşa Kutuzof orĭ Cutuzoff. Lectorele sciind că corectura volumuluĭ a fost făcută de mânĭ diverse, va scuza asemenea neconsequenţĭ, carĭ nu ating de loc istoria faptelor.

www.dacoromanica.ro

Ist. Românilor V A. Urechia.

BOERIUL CONSTANTIN BĂLĂCEANU

www.dacoromanica.ro

IST. ROMAN. V. A. URECHIA

DOROBANTZ (DISTRICT DE ROMANATZ)

www.dacoromanica.ro

IST. ROMÂNILOR V. A. URECHIA

MORMÊNTUL LUI PASVAN OGLU

www.dacoromanica.ro